СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 1

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у среду 15. јануара 1903.

ЗВАНИЧНО.

Унапређења:

Његова Светост преузвишени Господин српски патријар **Георгије**, благоизволео је привремено поверити управу манастира Велике Ремете синђелу *др. Августину Вошњаковићу.*

Рукоположења:

Његово високопреосвештенство Господин епископ пакрачки **Мирон**, благоизволео је рукоположити свршеног богослова *Георгија Обрадовића*, за ђакона а за тим за свештеника. Исти је постављен за протопрезвитерског помоћника у Пакрацу.

Одликовања:

Његово високопреосвештенство Господин епископ Бачки **Митрофа...**, благоизволео је одликовати црвеним појасом ђереја *Божидара Поповића*, пароха ново-садског, *Василија Теофановића*, пароха чурушког и *Милана Стоју*, пароха старо-шивског.

МѢХАИЛЪ

БОЖІЕЮ МИЛОСТИ ПРАВОСЛАВНІЙ ЕПИСКОПЪ БОГОМЪ ЧУВАНЕ ЕПИСКОПІЈЕ ГОРЊО-КАРЛОВАЧКЕ

ЧАСНОМЪ И ПРЕЧАСНОМЪ СВЕШТЕНСТВУ И ЉУБАЗНОМЪ У ХРИСТУ СТАДУ СВОМЪ:

Благодат и мир од Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа, а од смирености своје архипастирски поздрав и благослов!

Си бо благовѣствуѭ вамъ радость велію: ѩкѡ родисѧ вамъ днесь Спасъ, иже есть Христосъ Господь (Лук. 2, 10.)

Не само данас, не у празничне дане тек, него на вијек, кроза сав живот наш и овај времени, и онај вјечни, радост је то, што се исказати не да: „јако родисѧ“ нам „днесь Спасъ!“

Родио се Онај, што је сатро главу змији едемској, родио се Онај, што је „разрушио дјела ђаволља“, истргао нас из руку његовијех; . . . Онај, који је Својом смрти уништио „имѣющаго державѹ смерти, . . и избавитъ сихъ, вліцы страхомъ смерти повинни вѣсь животъ рабо҃тѣ“ (избавио оне, који од страха и смрти у свему животу бише робови (Евр. 2, 14. 15).

Родио се Онај, који је принесавши Сам Себе на жртву за гријехе наше „искѹпилъ насъѿ клятвы бывъ по насъ клятва

(Галат. 3 13), измирио нас са правосуђем Божјим, заслужио нам опроштење гријехова, вјечну љубав и благоволење Божје, привео нас Богу — Оцу Својему.

Дâ, љубазни моји! Са рођењем Његовим **средостѣкїе градѣжа**, које је лучило дјецу од Оца небеснога, разурши се пламенога оружја, нестаде испред оружја Крста Његовога, а херувим не пријечи пута у царство Његово онима, што под барјаком Његовијем уласе унутра. Данас рођени Спас наш умрло је на Крсту за гријехе наше и воскресао из мртвих за оправдање наше, и Својом божанственом крви „очистио је савијест нашу од мртвих дјела“, „**ко еже слꙋжити намъ Бога живаго и истинна**“.

То је, љубазни, вјера наша, вјера тврда, непоколебива: **ꙗко родисѧ намъ днесь Спасъ, иже естъ Хр҃тосъ Господь**“.

Не човјек, не Анђео, но Сам Господ и Владика Анђелâ и Арханђелâ, Господ и Владика свега човјештва дошао је на земљу, да потражи заблуђелу овцу Своју, да ју дигне и придигне на раме Своје и сачува од извјесне пропасти. То је вјера наша и у тој вјери непресушни извор радости наше . . . С нама је Господ и Спаситељ наш — Бог премудри, „који дубљином премудрости и ризума Својега управља свим створовима Својима и све што је добро и корисно — даје нам“. Сва благодатна средства за спасење наше Он нам је дао и даровао, и ма како да су недостижна за наш ум, одговарају вјечној сврси својој, вјерна су, истинита и спасителна; сви путеви, које нам је Он благоволио открити, а који воде у живот вјечни, ма како се они чинили напорни и трудни за нас, воде и приводе нас занста горе, небесном, вјечном обитавалишту праведнијех. То је вјера наша, али и **оупованїе наше** (уздање наше), и у тој вјери и нади трајан и поуздан извор радости наше.

Дâ, љубљени моји! С нама је Господ и Спаситељ наш — Бог „**вѣрный во словесѣхъ Своихъ и непрележный въ обѣтованїихъ Своихъ**“.

Сва обећања Његова о вјечном благоволењу Оца небеснаго према вјернима, обећања о вјечном животу с Њим на небу у дому Оца небеснога, о вјечним мукама невјерника и грјешника непокајаних, сва предсказивања Његова о судбини Цркве Његове и црквених, Њему привржених људи: све је то чиста, права, непромјењљива истина тако, да ће прије нестати и неба и земље, него што ће остати неиспуњено и пошљедње Слово Његово. . .

С нама је, љубазни, Господ и Спаситељ наш — Бог Свемогући, и нема тога, ко ће нас искинути на руку Његовијех. Он ће, ако устреба, затрести и небом и земљом, да не остане ниједна душа, која иђерује у Њега „**во адъ**“ и не ће дати „**преподобнꙋю своюю истинѣ**“...

С нама је Господ и Спаситељ наш — Бог који је **вездѣсꙋщь** (свуда и сваће) и **всевидꙗщь** (све види), који зна све потребе наше и прије прошења нашега; гледа на сваку сузу покајања, чује сваки уздах молитве наше, прониче и у најскровитија скровишта срца нашега. . .

С нама је Господ и Спаситељ наш — Бог свеблаги, **премилосрдый и человѣколюбивый**: љубав према палом човјеку нагнавела Га с неба на земљу; у љубави тој отрпио је сваку злобу и пакост, страдања и муке свакојаке и то од оних, ради чијега спасења и дошао бјеше с неба на земљу; том истом љубави дао се успети на Крст и спустити у — гроб.

Па има ли још шта, што нам није дао, има ли још каква већега подвига љубави и дара милости Његове?!

О всеблагїй, премилосрдый и человѣколюбивый Господи, слава Тебѣ! Спаси ни Сыне Божїй, Рождейсѧ ѿ дѣвы!

Љубазни моји! Колико наде, колико утјехе, колико радости донесе нам данас рођени Спаситељ наш и чврста у Божанско посланство Његово вјера наша.

Та вјера наша, љубазни моји, крајеугли је камен онај, на ком је Господ основао и саздао Цркву Своју. И ако окружена мноштвом силних и љутих непријатеља, одржала се и одржаће се кроз све вијекове цијела и неповријеђена и као оно пећина усред бурних, дивљих таласа, стоји она и данас и стаће свагда

непомична, силна и поносна тако, да „и врата адова не одољеютъ ей“. Познато вам је, љубљени моји, шта се све у злоби и пакости намишљало, да се науди и повриједи православна црква наша. Њу су гонили и прогањала моћни и силни од овога свијета, мећући на њене вијерне најжешће муке, што их у звјерској људи замислити могоше... Читаве легије јеретика и расколника растрављали су, као гладни вуци, мирно стадо Христово; појавило се бјеше невјерство и у самој средини христијанских народа; христијанске олтаре и храмове рушиле су и обарале чак и руке онијех, што су се родили и васпитали у вјери Христовој... Но, све те непогоде и бурни таласи не могоше потопити лађе Исус-Христове; — јер је јака и несломива котва, — за коју је причвршћена она, — вјера у Сина Божјега, Који се је данас ваплотио нашег ради спасенија... Број вијерних није се због тих мука и гоњења, страдања и биједе умањио. Не! Напротив, број тај растао је из дана у дан тако нагло и знатно, да је већ први дан по Сошествіи Св. Дха било преко три хиљаде правијех христијана...

Одушевљени том вјером и усјесима њеним, св. апостоли, учитељи св. Јеванђеља, радосно су сносили све непријатности, труд, разне опасности по здравље и живот свој, крајње сиромаштво и биједу, презирање свијета, па и саму мученичку смрт. Том вјером укријепљени презирали су св. мученици и исповједници сва насиља силника ондашњих, и с радости подносили најжешће муке и страдања... Том вјером задахнути смарали су св. подвижници све „красоте“ и варљива уживања овога свијета за ситнице, одричући се сваког житејскога наслађивања и плотских радости, одлазећи у непроходне пустиње и дабре (гудуре), неприступне вертепе и горе и ту проводили све дане живота свога у посту и бдењу, у трудима и подвизима, у сузама и уздасима молитвеним. Примјером тим побуђени обраћали су се покајању и највећи грешници Сину Божјем, Исусу Христу и од највећих гонитеља Христових постајали на удивљење и самијех Анђела — изабраним сасудом благодати Божје и најревноснијим проповједницима учења Христова. Том вјером одушевљени, „свети Божји људи побиједише царства, учинише правду,... затворише уста лавовима, угасише силу огњену,... ојачаше од немоћи, посташе јаки у биткама“. „Страха же вашего не оубоимсѧ, ниже смѣтимсѧ“, говорили су они својим душманима „ѣко съ нами Богъ!“

Том животворном вјером свагда се се тјешио и соколио, кријепио и јачао и народ наш чувајући у њедрима својим божанствени ковчег завјета — православну Цркву Христову. Каквих све биједа и невоља, искушења и напасти није преко мукотрпне главе своје пренио он?

Но, од свега тога славно га је избавио Господ, у којега вјерује, коме служи и у ком живи и борави народ наш. У борби са некрстом, држећи високо часни и животворећи крст, народ је српски почињо чудеса јунаштва и самопријегора и пружио сјајно свједочанство вијерне привржности данас рођеноме Сину Божјем. И кад се чинило, да је у крви и пламену, развалинама и пепелу са уништењем имаљем разорени огњиштем и оборени храмовима нестало и барјака Христовога, громко је загрмило са крвавога тог разбоја: „Съ нами Богъ“, „съ нами Богъ!“ казујући свему свијету, да се христијанин Србин не боји од онијех, који могу тијело му убити, јер душе — не могу сатрти. А у души тој није се угасила небесна она искра, вјера православна, која диже оно што је оборено, цијели оно, што је рањено, ускршава оно, што је умрло... Св. вјера православна и на тој вјери основана Црква Христова, провела је и ввела народ наш кроз све биједе и невоље до данашњега дана; она га је одржала „њојзи — хвала!“ Зато љубљени моји, треба да његујемо ту вјеру свету, да се јачамо и кријепимо Њом; она нас неће изневјерити ни у будућим данима повјеснога развитка нашега. Оно, што је кријепило наше славне претке треба и ми да његујемо, да и нас кријепи и бадри. Као што је вјера

нашијех старих била животворна, треба да је и наша вјера така иста, та иста. Вјера наша не смије бити мртва (Јак. 11, 26), — јер „и вѣри вѣрующихъ и трепещутъ“ (—2, 19): таквом вјером невозможно угодити Богу (Евр. 11, 6). Не. Истински вјерујући треба да је потпуно предан драгом Богу, свеблагом Промислитељу и Искупитељу рода човјечега. А та преданост долази од дубокога увјерења о бићу Божјем, о Његовим савршенствима и дјелима. Па ма какве невоље и биједе нашле на истински преданога Богу, он неће нигда зажалити или роптати на „судбину“ своју, него ће о всѣмъ благодарити Господа говорећи са псалмопјевцем: азъ оусну̀хъ, и спахъ, востахъ ꙗ̀ко Господь застѫ̀питъ мѧ (ја лијежем, спавам и устајем, јер ме Господ чува (Пс. 3, 6).

Дакако, да је вѣра безъ дѣлъ мертва (Јак. 2, 6) и, аще имамъ вѣрѫ, ꙗ̀коже и горы преставляти,.. любве же не имамъ, ничтоже есмь (т. ј. ако имам сву вјеру, да и горе премјештам, а љубави немам, ништа сам (1. Кор. 13, 3). Љубав према Богу, Његовој светој вољи, закону и заповједима, треба да прониче и обухвата цијело биће наше тако, да свака друга и другчија љубав, која се не може сложити с љубави према Богу, није дозвољена, неплодна је — погубна је и за вјеру и за живот наш у тој вјери. А и не може се служити Богу и мамону. Има их који и то подузимају. Ну то нијесу они, који су истински одани и предани Богу, који истински вјерују. То су притворници и лажци, који спомињу до душе, име Господње, али срце им, далеко стоји од Њега. Тако и пр. закон Божји тражи од нас милосрђе према биједнима, и притворица т. ј. лажно вјерујући дијели милостињу, да га виде и чују људи, а у исто вријеме, без икакве гриже савијести мирно и спокојно закида, вара и гули ближњега свога и гледа да га пригњечи још јаче у бједном стању његову.. Закон Божји прописује, да од сувишка свога дарујемо храмове Божје. Лажно вјерујући даје једном руком на цркву, а другом, из потаје, једном дужнику свом и душу хоће да испије страховито грдним камаћима на главницу, коју му је у невољи уајмио... Закон Божји хоће смиреност и кротост. А лажне вјере човјек за вријеме молитве приклања истина главу своју, крсти се и бије у прса, цјелива иконе свете; али, тек што је прешао праг светога храма Божјега, уздигао је већ главу и не види никога око себе, све му је мало, ситно и ниско..

Закон Божји прописује, да млађи штују старије своје... Притворице (лицемјери) „штују“, истина, старије своје „оустни и оустнами своими“, спољашњим начином, а и то, док не постигну од старијих, што им треба; али срце, срце њихово — оно не осјећа тога најузвишенијега чувства, особито не онда, кад већ немају шта да траже од тих старијих у корист своју... Данас рођени Спаситељ наш приподобља људе од те врсти: гробовима окреченим, „иже извѣнѣ ꙗ̀вляютсѧ красны, внутрьдѣ же полни сѣтей костей мертвыхъ, и всякиꙗ нечистоты (т. ј. с поља су лијепи, а унутра пуни костију и сваке нечистоте), „извѣнѣ ꙗ̀вляютсѧ человѣкомъ правдни, внутрьдѣ же сѣть полни лицемѣрїѧ и беззаконїѧ (Мат. 23. 27, 28).

Не дао Бог, љубљени моји, да се у срцима нашим угнијезди, мјесто оне праве, истинске вјере животворне, вјера така, лажна и притворна, неплодна и погибељна!

То би било од недогледно штетних посљедица и по сваког нас, а и по цио народ наш... То би значило прекинути са славном прошлошћу, изгубити испод себе темељ за сретну, бољу будућност у сваком погледу... Помолимо се, љубљени моји, топло и из пуних груди данас рођеному Спаситељу нашем, да отклони од нас погибију ту!

Чувајмо, браћо, помно и брижљиво, као зјеницу ока, св. вјеру православну зарад среће и спасења нашега... Држимо се чврсто и непомично слова и учења јеванђелскога, које нам је донио с неба и благовјестио Син Божји, несумњајући се и неколебајући се примити и усвојити са пуним уједињењем онако и никако другчије све оно, што је предано и заповѣщено

ский всемирскй... То значи, не прилагатисѧ къ страннымъ и чѣждамъ наученїамъ (Евр 13, 9), по стїхїямъ мїра сего и преданїямъ человѣческимъ (по мудровању човјечјем, по науци свијета, а не по Христу (Кол. 2 8), него држати се вјере са свом простосрдачношћу и пуним увјерењем, по заповиједима апостолским и по учењу своје Цркве. Така вјера пуна је живота, дубока, спасителна. Такву вјеру треба да ставимо изнад свега. За њу да смо спремни жртвовати све, и здравље и живот и све што је у животу томе најмилије нам.

Подражавајмо вјери великих и светих исповједника и мученика Цркве Христове, који су животом својим, мукама и самом крвљу својом запечатили вјеру ту. Угледајмо се у постојанство вјере великих и славних предака наших. Али, свакако: искушайте себе, аще есте въ вѣрѣ, искушайте себе (2. Кор. 13, 5. Кол. 1, 23.).

Том вјером, љубазни моји, вјером живом и спасителном може и треба да се тјешимо и кријепи сваки истински син Цркве Христове у свима невољама и искушењима овога свијета.

Несрећни случај или злоба људска могу нас лишити сваког земаљског добра; ну нико не може да нам одузме небеснога скровишта — сапребивања с Господом Исусом Христом ... Нека нам име пронесу по свијету јако зло; и нека нас изгнану са „сонмища“ (скупштина) својих и реку всякъ золъ глаголъ лажући и клеветајући нас пред необавјештеним и лако поводљивим и заводљивим свијетом: нико не може запријечити, да имена наша буду уписана на небесѣхъ, нити може откинути нас од опћења са началником вјере наше и изгнати из блаженога збора анђела небесних и праведника Божјих. Знамо ми, да „нѣсть оученикъ надъ оучителя своего, ни же рабъ надъ господина своего ... и аще гдина домъ вельзевѣла нарекоша, кольми паче домашнїѧ его“ (т.ј. „Нема ученика над учитеља својега, ни слуге над господара својега... Кад су домаћина назвали вељевулом, како не ће домаће његове (Мат. 10, 24, 25).

Нека нам заслијепљеност људска кидише и на живот тјелесни у мисли, да принози службу Богу (Јоан. 16, 2): знамо ми, да нам нико не може одузети живота духовнога — вјечнога, који нам је даровао Господ данас рођени Исус Христос.

Ето, то је што нам даје вјера наша у данас наплођенога Сина Божјега. Ето, због чега и ради чега треба да чунамо и пазимо, као зјеницу ока свога — св. вјеру нашу, учење православне Цркве наше.

С том вјером сједињено је за нас све: и љубав и благоволење Оца небеснога и пра́во (овлаштење) да му се молимо и милости од њега просимо, и нада на опроштење гријехова наших и очекивање живота вјечнога. Она, вјера та, почетак је и извор, корен и основ, духовнога живота нашега. Она, вјера та, чини, да смо данас сви, и знатни и незнатни, велики и мали, богати и убоги пуни радости духовне, која уз благослов Божји нека преиспуни домове ваше и све прераздичне одношаје живота и јавнога и домаћега, јер Христос се роди, љубазни моји!

Дано у *Плашком*, на дан св. оца Николаја 1902.

Ваш у Христу Господу свирени, гореномењути молитвеник

Михаилъ.

ГАВРИЛ,

ПО ВОЖЈОЈ МИЛОСТИ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИ ДИЈЕЦЕЗАН ЕПИСКОП ВРШАЧКИ, БЕЛОЦРКВАНСКИ и НАПЧЕВАЧКИ и т. д.

пречасном свештенству обојега реда и свој у Господу љубљеној пастви богохранимне епархије своје проси Благодат и мир у Господа, а шаље свој архипастирски поздрав и благослов

И створи Бог човека од праха земаљскога створи га и задану га духом живота. И омили Богу човек, јер га створи по обличију својему и насади му врт у Едему, и то беше рај. А у том рају поникоше многе воћке са слатким и кусним плодом, а пониче и дрво од знања и дрво живота, којих плод беше примамљив и милина га беше погледати.

Чист беше први човек, па и ако од земље саздан, није осећао смрти. У миру и задовољству проводио је дане своје; без мука и напора залага је глад и на-

пајао жеђ. Бог му је дао у господство земљу, а у власт све што живи и што се миче на њој. Даде му и слободну вољу, само му једно запрети и то, да не једе са дрвета знања, јер ће онога часа умрети ако то учини.

Лепи су морали бити ти рајски дани!

И дође Адам у искушење и не одоле, но окуси од забрањеног воћа; у сласт загризе а горчину прогута; преступи заповед божју, паде у грех и пропаде. Крије се од Господа; сад тек виде он и жена му да су голи, срам и стид обузима их и они покривају голет своју. И долази анђео божиј те изводи Адама и Еву из раја, а на врати овог стаде херувим са огненим мачем, да се како Адам не поврати, те не доспе и до дрвета живота.

Тако нам прича Мојсеј у првој књизи својој о паду првог човека.

Све то тако и данас бива. Човек у детињству своме ужива и ако неразговетно рајске милине. Дете нити зна што је добро ни што је зло. У безазлености срца и простоти ума детињег лежи слатки мир и права срећа. Али како окуси од знања, мира нестаде а с' њиме и среће.

И данас вуче срце човека за оним што је забрањено, и данас подлеже човек жељи срца свога те пада у грех и данас је сваки грех сладак док се куса, а горак до смрти кад се прогута; и данас обузима грешника срам и стид и он се крије и покрива оно, што је на њему одвратно.

И затварају се рајска врата за Адамом и његовом женом, и он ступа у пусту земљу да се од ње с' муком храни до својега века, као што га је проклео Бог. Тако је постала у роду човечијем борба за опстанак.

Још кружи она иста земља на којој је засадио Бог едемску башту, још сија исто оно сунце, коме се и Адам дивио, али раја више нема, до ли успомене на њега и жеље за њим.

И изроди Адам и жена му пород и умножише се људи, па и народи. Распали се борба за опстанак. Зној и крв људска натапа земљу проклету од Бога, а из ње ниче трње и коров. Поће човек служити се у тој борби ножем и отровом, крађом и преваром, лажи и отмицом. На руци човечијој пуши се крв братоубојева а у срцу му угњездила се јарост, завист, пакост и освета, све саме гује отровнице.

Узбукташе страсти у човека, а из њих поникоше греси, који процветаше и рода понесоше, те се напуни земља блудницима, ждерама и пијаницама, саможивцима и хулницима.

И окрете Бог лице Своје од земље и човека, и науми истребити покварени и у греху огрезли род људски. Ал се нађе један праведник и њега поштеди Бог.

И потопи вода земљу и све што је живо на њој, али греха не стамани; и паде ватра с' неба, али греха не сажеже.

И снисходи Бог грешноме човеку и чини завет с' њиме. И сећа се Бог на обећања своја, али човек заборавља на завет Богу.

И кад се у ком поколењу нађе по неки чист и праведан човек, Бог га задахњива пророчким духом и шаље га у народе, да их подсети на Бога и поучи: како се ваља Богу клањати и вршити свету вољу Његову. Ал је човек заборавио на небо и на Бога, он игра око златног телета и клања му се. И пророци проричаху и проповедаху глувим ушима и глас њихов беше глас вапијућег у пустињи. Изгибоше и пропадоше ти божји људи то под каменењем то по тавницама, то по пустињама.

И пушта Бог тешка искушења на народе: сушу, неродицу, болести и морије и падају лешеви људски као снопље и људи дрхћу од страха, али безакоња не престају.

И даје Бог знаке на небесима и на земљи, даје знаке и срчбе и љубави своје, ал' је човек обневидио у страстима и телесним сластима, те нит' мари за срчбу, нит' хаје за љубав створитеља свога.

Прешао грех у наследство, те се преноси с' колена на колено, да га буде док је човека.

Драга децо моја, ето вам у неким

само потезима изнесох живот старозаветног човека и жалим што не умем да вам тај живот у његовој пуној страхоти представим, не да се ужаснете, него да вам данашња радост слађа буде. Јер кад се навршише времена страшних мука, љуте патње и тешког искушења, смиловао се Бог на човека и учини с' њиме нов завет, а на жртвеник тог завета положи сина свога јединороднога.

Децо моја, православна црква празнује данас рождество Христово. Сви ми знамо кад је то било и како је то било, па и опет остаје рођење Христово за све нас тајна, као што је то и пред божијим анђелима сакривено. Али то знамо и нек' нам је на радост и утеху, да је Исус Христос јединородни син божиј, истинити Бог, да је Он милостиво измирио небо са земљом, опростио човека тешких окова греховних, дао му слободу духа и власт на злим дусима.

Место дрвета знања, од кога беше човеку у рају забрањено јести а да га смрт не снађе, ево нас је Господ наш Исус Христос упознао са тајнама небеским; место дрвета живота, ево нам даје пречисто тело Своје да га кусамо и пресвету крв Своју да је пијемо за одпуст грехова наших и за живот вечни; место раја на земљи отворио нам Спаситељ наш небеске двери и уводи нас у царство божје. Гле, и човек створ божиј, прима кроз Господа Исуса Христа посинаштво од Бога!

Радујмо се, мила децо моја, веселимо се драга браћо моја на данашњи дан, на дан кад сијну светлост правде и истине, на дан спасења нашег. А да нам радост непомућена буде, измиримо се молбом и опроштењем. Измирени и очишћени не престанимо љубити друг друга, како би нас по томе познао Господ кад буде смак света.

Ево и ја молим сваку душу за опроштење коју сам какогод и кад било увредио а опраштам свакоме и у заборав бацам за сав век све увреде, за које знам и за које не знам.

„Слава да је Богу на висини, а међу људма мир и добра воља."

Да вам је срећно ново лето, утешно свето Богојављење, а у слави да проведете празник светитеља и просветитеља српског Саве. Амин.

Дано у Вршцу, у епископском двору нашем по васпођењу Бога Слова хиљаду девет стотина друге, а архипастирства Нашег седме.

Споменути смирени епископ
Гаврил с. р.

ЛУКИЈАН

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ ПРАВОСЛАВНИ СРПСКИ ЕПИСКОП БУДИМСКИ И АДМИНИСТРАТОР ЕПИСКОПИЈЕ ТЕМИШВАРСКЕ и т. д

Свему пречасном и часном свештенству и љубљеном духовном стаду свом: благодат и мир од Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа, и од смирености своје архипастирски поздрав и благослов!

Христос се роди!

Свето писмо казује нам, да кад су прародитељи наши у рају прекршили заповест Божју, и слушајући на лукаву змију, згрешили, да их је онда Бог оданде истерао, али уједно, да их из превелике љубави и милосрђа, није оставио да у очајању свом сасвим пропадну, него им је улио наду на спасење, обећавши да ће их од тога греха искупити и ослободити. Више од пет хиљада година морало је чекати човештво на обећаног Месију, — требало је да наступи време, да човештво и само упозна своје бедно и очајно стање у којем се, услед падања у грех, налазило; требало је да се увери и да и само сазна, да без Божје помоћи није кадро себе да ослободи и општу невољу на боље промене. И до тога сазнања дошло је човештво искуством: да ум човечји, и ако је на пољу знања и вештина кадар био и у оно доба сјајне успехе да покаже, ипак је у погледу вере и морала тако далеко заостао, да данас и најпростији хришћанин, који је у вери христовој обучаван био, има чистије и истинитије појма о вери и моралу, него онда и највећи философи и научењаци.

И заиста беше већ крајње време да Спаситељ дође на земљу, јер стање у

којем су се и Јевреји и незнабошци тада налазили, беше жалосно и несношљиво; код првих, што су се од правога и истинитога Бога често одвраћали и почели се клањати идолима, код ових пак, што правога и истинитога Бога нису ни познавали. У пространој римској империји тужно је одјекивао јаук покорених народа, који стењаху под јармом обесних намесника царских. На све стране тражио се излазак из општега зла и очекивала се промена. Раскалашност и разврат отеше маха, и човештво беше већ на ивици своје пропасти, кад му се оно пре 1902 године у данашњи дан указа светлост на небу и анђели небесни јавише радосну вест, да се родио Спас света, који је Христос Господ у граду Давидову. И зарадоваше се овој анђелској вести сви, јер су га жељно очекивали и јер Он дође на земљу да нас посини и с Богом измири; прима на себе тело грешнога човека, да у њему пострада и крстну смрт претрпи за грехе целога света, за све нас без разлике.

Но ипак, било је и таквих који се не радоваше доласку Његову, јер се бојаху да ће им нестати власти, коју су представљали и понајвише злоупотребљавали. Дигоше се против Њега да га убију, мислећи зар, да ће тиме и веру и науку његову, која је већ све више и више напредовала, уништити. Али се љуто преваре, јер је та вера, као што је за њу Христос рекао, *„подобна семену горушичном, које, и ако је најмање, кад израсте, постаје ипак веће од сваке друге биљке; оно постане дрво разгранато које пружа уточишта птицама небесним“*. Испунило се и пророштво старца Симеона о Исусу: *„Гле, овај лежи, да многе обори и подигне у Израилу и да буде знак против кога ће се говорити“*. Испунило се и пророштво Давидово: *„Устају цареви земаљски и кнезови се скупљају на Господа и на помазаника његова. Раскинимо веже њихове и збацимо са себе јарам њихов.“* Милионима умиру верни за Христа и веру његову и сваки покушај пусте силе, да на пут стане ширењу Хришћанства, показао се узалудан, јер свака кап крви мученика постаје плодно земљиште за снажење и напредовање вере Христове.

Но питам вас, да ли би могла вера Христова тако брзо напредовати, да није Христос био од самога Бога послан на земљу; да он није био онај давно обећани и жељно очекивани Месија, и да Он није био заиста Син Божји? Не би. Шта више, силни и моћни непријатељи његови, особито пареви римски, који се свом снагом својом подизаше да је угуше, лако би је уништили већ у зачетку. Али, деветнајестовековна историја посведочила је истинитост речи његових, да: *„Ко падне на овај камен (веру), разбиће се; а на кога он падне, сатрће га*: И даље: *„Врата паклена не ће је надвладати“* и *„Небо и земља проћи ће, али речи моје не ће проћи“*.

Векови минуше . . . Вера и наука витлејемског новорођенчета сваким даном све више и више напредује, јер народи и простији и ученији увиђају, да је она једина која пружа утехе и спасења; да је она једини темељ праве културе и слободе народа, једини богати извор задовољства, благостања и друштвеног поретка. Прелистајмо историју, па ћемо се уверити да онде, куд није доспела вера и наука Христова и где није ухватила у народу корена, — онде нема ни трага правој култури и слободи, благостању и друштвеном поретку.

Заиста, васколики поредак на свима гранама културе има се приписати искључиво Христовој науци, његова је наука обухватила цео тадањи свет; она даваше правац васколиком потоњем напретку, добром и складном друштвеном поретку, моралном и интелектуалном усавршавању; она је била основ на којем се цело човештво препородило.

О, како је узвишена љубав Христова, коју је Он собом на земљу донео! Ту љубав пре Њега свет ни познавао није. Он ју препоручује својим ученицима; ставља им у дужност кад вели: *„Ово је заповест моја: да имате љубав међу собом, као што ја имадох љубав к вама“*. *„По том ће свако познати да сте моји ученици, ако узимате љубав међу собом“*. А кад је

неки запитао Исуса, која је највећа заповест, рекао му је: *„Љуби Господа Бога свијех свим срцем и свом мишљу својом“*. Ово је прва и највећа заповест. А друга је као и ова: *„Љуби ближњега свога, као самога себе“*. Шта више, Он нам је заповедио да љубимо и своје непријатеље: *„Чули сте“*, рече, *„да је казано: љуби ближњега свога и не мрзи ни непријатеља свога. А ја вам кажем: љубите непријатеље своје; благосиљајте оне који вас куну; чините добро онима који на вас мрзе и молите се Богу за оне који вас гоне“*.

И ту љубав, коју је Он проповедао, свагда је и делима својим посведочавао. Ова љубав према својим ближњима произваћа у Њему безбројна она дела милосрђа, о којима нам толико причају јеванђеља. Та ко би знао и набројати оне силне невољнике, којима је за живота свога на земљи помоћи пружио; оне страдалнике, које је утешио, или болне, које је излечио?

Љубав и милосрђе према ближњима по примеру самога Исуса налазила је свагда одзива у срцима правих хришћана; она их и данас подстиче на све врлине хришћанске и на дела богоугодна. Љубав и милосрђе према ближњима изазива стално старање за сироте и бедне; она подиже болнице, сиротишта и разна уточишта за слепе, за глухонеме и изнемогле; она оснива и све друге хуманитарне заводе, да помоћу истих ублажи бол и умањи јад оних, за које се донде човештво није старало, него их је са свим напустило и презирало.

Но све је то вама свима познато, и ми сви осећамо и данас потребу, да под утицајем божанске науке витлејемског новорођенчета Исуса непрестано треба да се развијамо у оном правцу, који нам је Он примером својим указао. Па ипак, туга ме обузима кад се сетим да није све тако како би требало да буде, и да често заборављамо на Исуса и науку његову.

Друштвени живот наш, а с овим у свези љубав и наклоност према цркви и вери православној, као да се приближују коначном растројству. Цркве су нам празне; изгледа ми као да већ не осећамо потребу да се Богу молимо и да му благодаримо за живот наш и сва добра којима нас непрестано, сваким даном изобилно обасипа.

У породичном и друштвеном животу видимо, на жалост, да је овладала неслога и раздор, млађи не поштују старије, све је мање љубави и верности, поштења и пристојности. Позаборављали смо све врлине наших старих, а попримали смо слабости и мане, за које они нису знали. Само смо старој неслози нашој остали верни и ту распирујемо жестоко на сваком кораку, као да смо баш одлучили подати јој се, да нас у млево сатре.

Поцепали смо се на разне странке и партаје, те нас у општим стварима и не руководи више заједничка корист народна, већ искључиво интереси појединих странака, а овда онда и појединих лица, и то ће нас довести до правог растројства до коначног уништења.

Идеју љубави и самопрегорења замењује данас тежња за новцем и уживањима само. Болесно човештво, гоњено том тежњом, жури се да се обогати само материално; у моралном и у верском погледу пак ставља у промет све, само да постигне ту своју циљ. Продаје све: и достојанство, и поштење и врлину, — јер новац је једини кључ који отвара врата к власти, раскошу и уживању.

Из тог поквареног и загушљивог ваздуха мора човечје друштво што пре иступити, да би се могло на здравом и свежем хришћанском зраку развијати и снажити. Човештво се мора повратити оном правом и истинитом извору, оним необоривим и једино спасавајућим начелима и идејама, које су изражене у духу хришћанства.

На посао дакле!

Није још доцкан. Није још све изгубљено.

Зато вам свима скупа и посепце желим, да нас данашњи светли празник све препороди у духу Христове науке: да нас потсети на оне превелике ми-

лости Његове, које је према грешном роду људском указао. Поћимо за Христом. Идимо путем, који нам је Он примером свога живота показао, а који нас води спасењу. *„Узмите јарам мој на себе и научите се од мене, јер ја сам кротак и смирен у срцу и наћи ћете мира душама својим“* — вели Христос Спаситељ. Не отимајмо се о земаљска блага која су пролазна, а не могу нас усрећити сама по себи. Осећајмо једно за друго, љубимо се братски, помажимо се у невољи. У сваком човеку гледајмо човека себи равна, њиком не завидећи, никог не презирући. Није много што Христос од нас захтева и тражи за све оне муке, које је за све нас на крсту препатио; па ипак колико их је, који му и то мало искрено дају?

Зато драги моји, у часу, кад се на све стране, где год православни живу, опажа радост коју произвађа у нама сећање на данашњи светли, велики благдан Христова Рождества, ухватимо се сви у братско коло, отклонимо сваку неслогу и неспоразум, који нас је досад слабио, збратимо се сви, који смо разбраћени, па сви сложно запевајмо анђелску песму: *„Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људма добра воља“*. Амин!

У то име срећан вам Божић, срећна нова година!

У Будимпешти у очи празника Рождества Христова 1902. године.

Горепоменути смирени епископ

Лукијан.

НЕЗВАНИЧНО

Радња световњака око повраћања манастира Ходоша српској митрополији.

Прекопитно

Д. Р.

Пошто смо у 1. 2. 3. и 4. свесци II књ. „Богословског Гласника“ навели радњу српске јерархије 1877. око повраћања манастира Ходоша српској митрополији, из које се са свим јасно види, *како* је и *кад* је Ходош дошао у румунске руке, односно да је он заостао у румунским рукама у чијим је и дан-данас — у оно време, кад се установила румунска митрополија; ипак то није сметало и не смета „Заставним“ писцима непрекидно да у њој са свим озбиљно тврде, да су Ходош отели Румуни од нас под Георгијем Бранковићем епископом дијецезаном манастира Ходоша!

Кад ни *оно* није било доста, ево ћемо им навести и нешто од радње световњака око повраћања ман. Ходоша српској митрополији, из које ће се ако им је стало до истине још боље уверити моћи, да га Румуни нису отели за време владиковања у Темишвару данашње Његове Светости.

На стр. 161. навели смо, да је и др. Св. Милетић учествовао као члан одбора у седници од 18. Јунија 1871., у којој су румунски делегати *онако* изиграли српске делегате.

Не, Милетић и ако је био изабрат за члана поменуте српске делегације, није учествовао у истој седници, него је место њега учествовао његов заменик Ђока Димитријевић.

Милетић је у то време био у пресском затвору — због чланка *„Дим бан — Разх“* — у Вацу.

Милетић је у затвору написао чланак под насловом: *„Српско-романска размирица“*, што је штампан у 70. бр. „Заставе“ за 1871., у ком је рекао:

„Можда ћу доцкан доћи са мојим узапћеним гласом, али ипак се не могу задржати, да моје мишљење у погледу Српско-романске размирице јавно кажем, поздразумевајући овде не питање о помешаним општинама, где сабор само посредовати може, него питање о фондовима и манастирима.“ — — —

„Што се манастира тиче, ту Романима не припада никакво право, а ни правица не говори за њи. Манастири су по значају јерархије а и по постанку српски; *Ходош је због небриге, или управо због удваривања дотичних Архијереја дошао некако у посед Румана, из кога шешко да га изчупамо;* ту нека парница реши чије је право; али добровољно не може се ни један манастир уступити — ни један, а св. Ђурађ најмање.“ (Романска је делегација тражила од српске јерархије ман. Ходоша и Св. Ђурађ и Сент-Ђурађ).

„Питање би било, да ли би требало и погодбу о фондовима скончати са манастирском стварси, тако, да се закључи, да и 250000 фор.

са дотичним интересима по доброј вољи, и добровољном поравнању стоје само тако, ако романски сабор одустане од тражбе манастира, и са оним се задоволи?“

„Ово је питање тако, да га ја ни самим изласњењем свога мишљења не могу овако у самоћи, без разговора, и договора са браћом својом, на савест и моралну одговорност узети. Ту ако сабор и друкчије реши него пређашњи, и одели те две ствари, не би се замерити могло, јер се више начина, него ствари тиче.“

Овај је чланак Милетићев изишао 18. Јунија, дакле оног истог дана, ког је румунска делегација — као што рекосмо — изиграла српску делегацију својим познатим предлогом.

Да је Милетић био у одбору, *можда* се он не би дао изиграти, и можда би продрео са својим мњењем, да је требало и погодбу о фондовима скопчати — као што рече —, тако, да се закључи, да и 300000 фор. стоје само тако, ако румунски сабор одустане од тражбе манастира и с њима се задовољи.

Рекосмо *можда*, а то рекосмо с тога што је у то време румунски вођа Вићентије Бабеш у 52. бр. свога листа *„Албине“*, у извештају о преговорима Романа са Србима у Карловцима о романско-српским размирицама, рекао: „да су Мочоњије и он — Бабеш — у Вацу Милетићу као члану пододбора саопштили тачке њихових захтева, да је Милетић на све осим манастира пристао, да су се напослетку и у погледу манастира сложили се у том, да манастир Ходош буде романски, и да је доцније најавом у „Застави“ друкчије писао и тегобе правно.

На ово је Милетић у најави својој у 86 бр. „Заставе“ од 1871. рекао: „— — Што се манастира тиче, то не стоји, да смо се сложили, да Ходош буде романски; него на против, да ми као што Романи ни на један манастир баш ничаквог права немају, не можемо им ни један манастир својевољно ни уступити, но како је реч била, да *неки други српски чланови друкчије мисле*, то сам ја узгред, и на растанку приметио: *да како је мањ. Ходош и онако крвавом нашом у романске руке дошао*, те би ми морали тужбу поднћи да га повратимо, то ако се у свему другом поравнамо, и *Романи одустану од потраживања два манастира могуће би било, да Срби ради једног Ходоша парницу не подижу*, но да је ствар о којој ће они међу собом решити и која не спада у преговор са Романима“.

„Да је ово тако било, може посведочити и г. др Стева Павловић.“

„— — Оволико да се зна, како је ствар текла, премда све да сам ја доцније разговарајући се са својим пријатељима, предомишљено се, и заиста друго што предлагао или заступао, него што сам и то не као члан одбора, него као приватно лице са члановима романске делегације, то опет као са приватним се разговарао, то не знам: којим би правом могао који Роман од мене очекивати, да браним мишљење, које би приватно и тако *рећи* непреправно у *заговору* изрекао био“.

У Вацу 31. Јула 1871.

Др. Св. Милетић.

(Свршиће се.)

О
одговорности митрополитско-црквеног Савета.

Као што нема спомена у привременом уређењу епархија од 29. Маја 1871. о одговорности епархијских скупштина; тако исто нема спомена у привременом уређењу митрополитско-црквеног савета од 27. Маја 1871.

Поито је по чл. I. „митрополитско-црквени савет призивна власт за духовно-судске ствари“; то би аналогно чл. XL. привременог уређења епархија, по ком је конзисторија — као прво-степена духовна судска власт — одговорна сабору за судску струку само у погледу тачног отправљања дужности своје, и он био одговоран сабору само за тачно отправљање својих судских дужности.

Како пак по § 19. 1.) саборског устројс ва од 14. Маја 1875.: „сабор доноси статуте — — који се односе на устројство — — митрополитских власти“, а по § 22. б) у делокруг саборског одбора спада: „— — да контролише органе, који су уредбама установљени“; јасно је, да сабор не може имати никаквог другог посла са митрополитско-црквеним саветом, осим што по чл. III. привременог уређења и §. 20. саборског устројства бира председнике свештеничког и световног реда.

Једино саборском одбору припада право на основу § 22. б) саборског устројства, да контролише рад митрополитско-црквеног савета

и то само у погледу тачног отправљања судских дужности т. ј. да пази, да л на основу чл. VIII. привременог уређења редовно држи седнице и да л се поднесене му на признв духовно-судске ствари решавају у смислу судског поступка, наиме да л се решавају у смислу § 3. IV. одсека конзисторијалне системе од 5. Априла 1782., по ком се најдуже за 4 месеца од дана кад су парбени списи примљени, мора сваки признв решити.

На основу напред реченог, не знамо, на ком је основу мајски сабор (1902.) могао закључити, да се позове митрополитско црквени савет да му поднесе извештај о своме раду, а тако исто на ком је основу могао исти у свом заседању у Октобру п. г. закључити, да му га поднесе.

Оправданије и умесније би било, да је митрополитско-црквени савет одговоран, односно да над радом његовим води контролу св. архијерејски Сабор — Синод —, пошто и по §. 18. саборског устројства у његов делокруг спада дисциплина у духовним стварима, која се односи на црквени запт и ред.

А њу би требао да води над радом његовим и с тога, што је остављи митрополитско-црквени савет што-но реч сам себи, присвојио себи нека права, што му по постојећем судском поступку не припадају.

Тако н. пр. по президијалном рескрипту турске дворске канцеларије од 19. Марта 1830., Н. 3354/254., „сентенцију конзисторијално-судејску, само крал. може одпустити или ублажити казан,“ као што се види из истог рескрипта, који у савременом преводу гласи: „На многопочитаемое послание Ваше екселенције (митрополита Стевана Стратимировића) в предметје отпущене казни парохом Лугошким, која им је конзисторијално диктирана, под 29. феб. 1830. сјемо отпущеное, екселенцији Вашеј отвјетствовати имам: хотја в сем случаји не може се восписати Синесију Радивојевићу архимандриту, као бившему администратору дијецези вршачкија, отпущение казни парохом Лугошким конзисторијално наложене, а Епископ вершачки каже, да такову власт дјецствително епископи имају; — но понеже по прописи законов отечествених, разрјешение от сентенцији, коју је суд један изрекао, или ублажение каничге, само краљевскому величеству пристоит, зато ја се надам, да ће у будуће све оне стране, које буду формалним права путем осуђене, и усхтеду молити за разрјешение или ублажение каничго себи судејски наложене, — овамо к високчајшему мјесту бити упућствоване.“

„В прочем остаем с постојаним почитанијем в Виење 19. марта 1830., слуга обвјазателњејши Граф Адам Ревицкл с. р.“

Код нас се пак догађа, да пресуду конзисторијалну и митрополитско црквени савет мења и ублажује, што је противно поменутом рескрипту, који је на основу чл. XXXIX., привременог уређења епархија од 1871., и данас у снази.

Тако се догађа, да митрополитско-црквени савет пресуде конзисторијалне уништује, што не би могао чинити, пошто их по дворском рескрипту од 14. Децембра 1798. Н. 12.957. само може изменути, а никако уништити.

Исти рескрипт, који је по напред реченом и данас у снази, гласи у српском преводу: „При закључивању бракоразводне парнице Јована Славујевића против Ане Коларовићеве, предузете и довршене пред будимском конзисторијом и од г. Епископа Будимског Дијонисија Поповића послане, на достављени у тој ствари извештај под 29. новембром, по милостивој краљевој жељи имам Вашој Екселенцији (митрополиту Стевану Стратимировићу) одговорити: да пошто пресуда Ваше митрополитске конзисторије (апелаторије) приложена поменутој парници, као што њен садржај гласи, садржи у себи укидање пресуде прве инстанције, које (укидање) припада само краљевској врховној власти, те пошто та пресуда није обављена по оном законитом поступку, који се иначе има набљудавати при доношању именених судских пресуда, — уништава се иста (пресуда), а Ваша Екселенција нека изволи упутити своју Митрополитску конзисторију, да задржавши у крепости у осталом суштину пресуде, исту само у саставу дијецезанскога суда на апелацију упућеном, судским стилом што пре поправи и за тим овамо пошаље. А у будућим пак случајевима нека иста Митрополитска конзисторија на законом прописану форму не само при доношању, него и при састављању својих судских одлука боље мало пази.“

„У осталом са постојаним поштовањем остајем Ваше Екселенције 14. децем. 1798. Гроф Карло Палфи с. р.“

Како на основу §. 3. горе поменуте системе

конзисторијалне од 1782., незадовољна странка са пресудом митрополитско-црквеног савета може поднети призив свој самој круни, које право она уставним путем врши преко кр. угарског министра председника, односно министра за просвету и црквене ствари, то — „ашче убо јест вопрос исторически (quaestio facti), или касаетсја примјененија чјела к законом, или кто молит каи наложену простити, или поне умалити (през. 19. марта 1830. Nr. 3354./254.), тогда дворна дикастерија могут по својему нахожденију сентенцију апелаторијума измјенити; или ашче њест законим путем противу тужимаго поступано, то может дворна дикастерија процес либо сентенцију именем царским уничтожити, либо касирати (през. 14. децембра 1798. Nr. 12957.) повељетиже, да онов и убо путем законим прописаним поступаетсја; ашче ли вопрос јест догматически или дисциплинарни либо вообиче церковни, в таковом случаи не может дворни дикастеријум сентенцију апелаторијума измјенити, но точију наложити, да би апелаторијум јешче једнојој процес опиј предавјал и суд изрекл, и сие последњеје наричаетсја прјамо *рекурс*, а не апелација; разнствујут бо двоја сија“.

(„О судјхъ церковнихъ“ од архимандрита Евгенија Јовановића, 1836 стр. 76.)

По § 91. дисциплинарних правила за свештенике од 29. Марта 1899 изречену пресуду свештенику од конзисторије, може надлежан епископ половину досуђене му казне одпустити, а изречену пресуду свештенику од митрополитско-црквеног савета може митрополит-патријарх одпустити једну трећину досуђено му казни.

Како се пак догађа, да кр. угарско министарство више пути мења и дисциплинарну пресуду митрополитско-црквеног савета, што не би имало право; такве случајеве, требао би митрополитско-црквени савет да саопшти архијерејском Сабору — Синоду, како би овај могао у томе нужне кораке учинити. Д. Р.

Патријар Јосиф Рајачић и владика Платон Атанацковић.

Приопштио

Д. Р.

Како су 1842. приликом избора Јосифа Рајачића, владике вршачког за митрополита, посланици будимске дијецезе гласали за темишварског владику Пателејмона Живковића; није чудо, што је Рајачић такво гласање приписао упливу Платонову, те га од првог дана свога митрополисања није волио.

А шта је у оно доба значило неволење митрополитово једног владике; о томе би се дало врло много што-шта рећи.

Кад су 1848. Мађари добили своје министарство, те кад се у министарству просвете установио одсед за православна црквена дела; митрополит Рајачић, заборавивши на прошлост, предложио је владику Платона за председника тога одсека.

Пошто је мајска скупштина извикала митрополита Рајачића за патријарха, и он као такав прекинуо сваку везу с мађарским министарством; није чудо што је тадашњи краљ угарски Фердинанд V. на предлог министра просвете и црквених дела барона Јосифа Етвеша, преместио владику Платона из сиромашне будимске епархије у богату бачку, и то без питања патријарха Рајачића.

А видећи мађарско министарство, какав је положај патријар Рајачић заузео против њега; није чудо што је исти краљ на предлог истог министра збацио патријарха Рајачића са митрополитске столице, и поставио владику Платона за управитеља митрополије, поверивши му поједпо и управу дањског спахилука.

На такав поступак мађарског министра и владике Платона, који се примио и једног и другога, није могао оћутати ни патријар Рајачић, него је отправио писмо владици Платону, 1. Марта 1849. из Великог Бечкерека, у ком га је упутио, да се има ради црквеног поретка повратити у своју будимску епархију, и само у њој вршити своје дужности, а 29. Новембра и. г. из Беча опет ово писмо:

„Преосвјашченејшиј Господин Епископ!

Вашему Преосвјашченству не невједомо јест, јако, хотја јего Величество себје задержало јест право премјешченија Епископов, ничим мењше тое по смислу канонов пешеја Церкве всегда со втеченијем Архиепископа употребљает, јакоже видно јест в всевисочајших Дипломах, в којих о

премјешчаемих всегда изложено јест, јако такови от Архиепископа к премјешченију касајушчемусја јего Величеству презентирани сут.

Ваше обаче Преосвјашченство во оном бурном времени, јегда Ми в смотренији Вашего премјешченија ни вопрошени бити немогохом, тое получили јесте, которое Ваше Преосвјашченство, аше би, јакоже требје, почитовали устав и чин нашеја восточнија церкве, и клатву Вашу в рукоположенији Вашем во Епископа положенују, паче би всјачески между тјем предупредити, и того с благоговеним отрешчисја должни били по тому болше, что Ви у тогдашњаго Министеријума маџарскаго јако Шеф сјечанија в церковних бивше, устави нашеја церкве на мјестје том всјеми силами и крјепостију — не уступајушче никаковому принужденију — зашчишчати должни бјесте, а не прибитка ради в попране тјех соизволати, куду принадлежит и дјействителное соизволење Ваше к держанију Конгреса в Темишварје от реченаго Министеријума на дан 13. (25.) Јунија опредјељенаго, хотја да Епископ Темишварскиј јако старјешина Епископ тому објавил, да Архиепископ на тој Конгрес не будет прити, и да по канону 34. с. с. Апостолов общчаја дјела церкве без присутсвија Архиепископа никоим начином немогут предвзиматисја, и по тому да он держаја основоположителнаго устава восточнија церкве, в томже Конгресје, идјеже глави церкве њест, не будет присутствовати.

Не токмо же то Вашему Преосвјашченству в тјаготу вмјенитисја имат, что Ви неправилное сие премјешчение с охотоју пријали јесте, но вслед того вшали јесте во неслишаное в церкви нашеј то иступљение, что ниже Грамоту от Нас на Епархију Бачкују получивше, ниже ињим којим нибуд начином јако Епископ Бачкиј Свјашченству и Народу от Нас објављени бивше, ниже писмено ниже устмено к дјействованију каковому Епископскому в тојже Епархији благословенија Нашего получивше, сами себе самовластно в тују вовели јесте, рукоположенија творивше, парохији раздајавше, и засједанија Конзисторијална торжествовавше. Јегда убо таковија поступки Ваша за неправилнија проглашаем, купно и веја от Вас јако Епископа во Епархији Бачкој в церковном отношенији дјејанаја уничтожаем, и јако важности неимушчаја изјасњаем, властију же Нам пристојашчеју возбрањаем чтолибо во Епархији тој Епископскаго, без Патријаршескија Грамоти, и без правилнаго воведенија в тују дјејствовати, предмету сему јакоже и оному, в смотренији похишченија от Вас верховнија церковнија власти и отцепљенија Вашего от јединства церкве прочее в ближајшем Епископов Синодје пертраткиран у и от туду по том сходному представљенију всевисоваишему мјесту сотворену бити имушчу.

Јеже обаче политическија вини Ваша касаетсја, нарочно же что Ваше Преосвјашченство и после публикованија все високочајшаго Манифеста dd. 3. Октоврија т. љ. в тјесном сојузје с Ребелијанти стојавше — услуги им твориште, даже и Нас и Народ Сербскиј с њими мирити, и тјем от вјерности к Всепресвјетљејшему Дому Аустријскому отвести, и в сојуз с непријатели того привести тружденсја, приемше от ребелијантскаго Прављенија к подкупљенију многија новци, относитсја к пресужденију Политическија власти. Ми же токмо искрено Вашему Преосвјашченству должни јесми сообшчити, что Вашим пре мајсторисаним и несма лицемјерним поведением искренују Вашу в јавно показаном приватном интересје Вашем основанују несомнителнују наклоност к ребелијантскому Прављенију скрити хотјевше, у Народу Нашего Благочестија повјерење погубили јесте, јако весма сомњеваемсја, да би Ваше Преосвјашченство и в којеј ни буд Епархији с оним уважением предстојати могли, кое в Епископје взискуетсја“.

Но ово као што га назва владика Платон „*громовито писмо*“, које је патријар Рајачић под 26. и. м. подједно управио као циркулар на свештенство бачке епархије; владика Платон није могао ни хтео оћутати, те „увјерен — рече — да би грјехота било, и даље ћутати, и да ми већ није куд ни камо, но да морам — *ужасно, неправедно, срамно*, **беспримјерно** нападнут

— да морам, никога, сахрани Боже, непријатним начином не дирајући, но сам себе, а преко свега достоинство Епископства, кое ми је благодат Божија и милост царева као вјерноме рабу поручила, по сушчтој истини, по божјој и царској правди, по с. с. православне наше цркве канонима противу усиљаног пристрастија памћење *клевете* бранити, и свеопштему суду свецјеле наше св. апостолске цркве, и цјелога дакле народа нашега сербскога по души јавно, као што је и напаст јавна, представити ову из свакога призрења најнеповољнију ствар“; — седе, и написа дугачак одговор на исто патријархово писмо.

По тврдњи блаженопокојног владике пакрачког Никанора Грујића, у својим непштампаним мемоарима, патријарху је горње писмо написао владика темишварски Пантелејмон Живковић.

Платон је одговор свој назвао „Аналитиком“, и штампао га је у Бечу 1850. под насловом:

„Аналутика
Писмо
Његовымъ Блаженствомъ
Господиномъ патріархомъ
Іосифомъ Раячићемъ
подъ 22. Ноемврія 1849.
Епіскопу
Платону Аѳанацковичьу
послатога.
У Бечу 1850.
У књигопечатњи Ерменскога Монастыра “
8°, XIV. 152.

У истој је „Аналитици“ владика Платон потанко одговорио на сваку тачку писма патријархова, и у њојзи није му баш ласкао.

Патријар Рајачић, примивши у Бечу, где се бавио с владикама, исту „Аналитику“ „преда је владици темишварском Пантелејмону, да је — као што рече Никанор на истом месту — прочита и проучи, а он загледавши у њу овде-онде, није марио ни да је чита, ни да је проучава, него је донесе сутра дан натраг патријарху и каже му: предајте Ви то Ваша Светост архимандриту Грујићу, нека је он проучи и одговори на њу.“

„Патријарх пристаде на то, и тако ме — рече Грујић — дозову и предаду ми „Аналитику“ да је рецензирам и критизирам. Живковић ми рекне том приликом: знате господине, напишите онако, као што сте написали оно за Шагону, пак ћете ми прочитати, кад се састанемо у Бечу.“

„Ја изнађем — рече Грујић — акта, која су ми требала, па отидем у Ковеждин — Грујић је у то време био архимандрит у Ковеждину — да начиним одговор на Платонову „Аналитику“, и да се спремим за Беч, куд ме је слао патријах да учествујем од његове стране у комисији, која ће већати о штампању наших црквених књига.“

Поводом овог и поводом у Сарајеву 1890. прештампавања наших црквених књига, ми смо у бр. 101, 102. и 103. за 1890. и у бр. 1., 5., 6., 15., 36., 37.. 39. и 40. 1891. „Новог времена“, што је у Земуну излазило, изнели и рад Грујићев око бечког прештампавања.

Написавши Грујић одговор на Платонову „Аналитику“, „отидем — рече, одмах по одласку своме у Беч — владици Живковићу, и прочитам му свој одговор, а кад га он одобри, онда га предам патријарху, да га употреби у Синоду, ако би се синод ту држао“. (Продужиће се.)

Чланак XI. и XII.

привременог уређења епархија.

Како чл. XI. привременог уређења епархија од 29. Маја 1871. стоји у противословљу са чл. XII. истог уређења; то ћемо коју и о том противословљу да проговоримо.

Приликом последње епархијске скупштине пакрачке, испоставило се, да је свештенство и општине ново-градишког протопопијата, држећи се чл. XI. привременог уређења, изабрало за епархијску скупштину 6 свештеника и 12 световњака, дочим би по чл XII. истог уређења имало изабрати 3 свештеника и 6 световњака.

Епархијска скупштина држећи се чл. XII., није хтела да верификује оволики број скупштинара из ново-градишког

протопопијата, него је решила, да и исти протопопијат има изаслати онолики број, колико му припада по чл. XII., као што су и остали протопопијати бирали.

Изабрати скупштинари ново-градишког протопопијата, не хтевши усвојити захтев скупштински, напустише скупштину, због чега није скупштина хтела — и ако је могла — упустити се у икакав рад, закључивши подједно, да се позове ново-градишки протопопијат да изабере за скупштину онолико скупштинара, колико му припада по чл XII. У противном случају, да ће приступити раду и без скупштинара из ново-градишког протопопијата.

Како се због тог излаза односно таког избора, води полемика и то наравно страсна полемика између либерално-самосталне и радикалне странке; држимо, да не ће бити на одмет, ако и ми коју о тој ствари проговоримо и то са свим беспристрасно и без икаквих задњих мисли и какве користи.

Како је покојни Милетић тако рећи за једно вече написао привремено уређење епархија, а сабор на врат на нос — нешто измењеног — усвојио; није чудо, што у њему има и сувише много протусловља и непотпуности, што се тек сада, када су се распламтеле страсти међу нашим политичним странкама, увидело и приметило.

Тој журби има се приписати, што се тада није приметило, да чл. XI. стоји у очитом протусловљу са чл. XII.

А да стоји, ево очитог доказа.

У истом се чланку вели, да се у протопопијатима, на 4000 душа бирају два световна и један свештенички члан.

Тако са вели у чл. XI. Па је л према њему удешен чл. XII., у ком се са свим одређено вели, колико се у ком протопопијату има изабрати световних, а колико свештеничких чланова?

Није, а да није ево доказа.

Кад се правило исто привремено уређење, сабору је за мерило могло служити број душа по списку односно прилогу к. § 9. I. кр. рескрипта од 10. Августа 1868., или број душа наведен уз изборни ред за сабор.

По првом је н. пр. у карловачком протопопијату било 37.708., у земунском 30.300, у митровачком 37.782 а у вуковарском 36.145 душа, свега 140.935 душа.

По чл. XI., карловачки би требао да бира за епархијску скупштину 9 свештеничких, а 18 световних, земунски 7 односно 14, митровачки 9 односно 18, а вуковарски 9 односно 18.

А по чл. XII. први има да бира 6 односно 12, други 4 односно 8, трећи 6 односно 12, а четврти 6 односно 12.

По другом пак списку, било је у целој архидиецези 135.957 душа, осим Карловаца и Земуна, који засебно бирају, и по томе би по чл. XI. требао да је број свештеничких скупштинара 34, а световних 68, свега дакле 102, дочим је по чл. XII. број првих 22, а других 44, свега 66.

Не види л се из овог, да је чл. XI. са свим излишан и да се и сам законодавац није на њега обзирао, него је у чл. XII. тачно одредио број скупштинара како свештеничких, тако и световних за сваки протопопијат.

И кад је он тако одредио и *кад се досада увек у свима епархијама приликом нових избора па и при последњем избору и у самој бачкој и вршачкој епархији, поступало по чл. XII., а никада по чл. XI.;* не знамо шта је дало повода бирачима ново-градишког протопопијата, да приликом последњег избора поступају по чл. XI. А још мање може се одобрити поступак члана епархијске скупштине, а подједно и члана Саборског Одбора г. др. Николе Ђурђевића, да је могао бранити поступак бирача односно скупштинара ново-градишког протопопијата. Истина, јавна је тајна, да је г. Ђурђевић мало живљег темперамента и чим му се шта не учини по вољи, наће се увређен, због чега је и из народне странке отишао у радикале; ал држимо, да ипак у упитном питању, није требао *онако* поступати.

Та зар мало имамо невоље и онако, него је требало правити расцеп и у мирној пакрачкој епархији за љубав чл. XI., на који се као што рекосмо није обзирао ни

сам законодавац, а ни један до сада протопопијат!

Па зар је мало за епархијску скупштину пакрачку 51 скупштинар од свештеника и световњака по чл. XII., и зар они не би могли онако исто обавити припадајуће им ствари, као што би по чл. XI. према данашњем броју душа обавило 93 скупштинара!

Као што су остали протопопијати, не само у пакрачкој епархији, него и у осталим епархијама бирали број скупштинара по наредби дотичних административних одбора, који су их у смислу §. §. 6. и 7. проведбене наредбе саборске од 30. Јулија 1871. позвали, да одређен број по чл. XII. епарх. уређења изаберу, тако је требао поступати и ново-градишки протопопијат.

При завршетку, дође нам до руке бр. 5. „Заставе“, у ком још неименовани писац чланка: „*Наше аутономне уредбе и прилике*“, рече и ово: „— — Противници народне странке нису никада усвојили парламентарно начело, да се мањина има покорити већини — —“.

Па кад се то замера клерикалној странци, шта тек клерикална странка може рећи радикалној, која бар треба да зна и да се равна по том парламентарном начелу, што се мањина и у пакрачкој и у темишварској епархијској скупштини не хтеде покорити већини!

Радикална странка не треба да се држи оног принципа: што је право, право, ал мени мало више!

Да су се код нас досадашње а и данашње странке држале и да су имале принципа, а да им није био принцип „личности“; не би се догађало, да читамо замерање једне странке другој док је иста на влади, а чим она дође на владу, она чини то исто, те мора да слуша замерања пређашње, која је то исто радила.

А то ће код нас бити увек, пошто смо ми страстан народ и чим нам што није право, а ми хајд у Турке, и пре ћемо се с ђаволом сложити и служити му, него покорити се брату и његово мњење усвојити и слушати његове заповести.

Д. Р.

О активном праву православних катихета на кр. средњим заводима при избору чланова за епархијску скупштину.

У 270. је бр. „Заставе“ за п. г. писац —а— покренуо горње питање, и то поводом конкретног случаја, што је у земунском протопопијату приликом последњих избора свештеничких чланова за епархијску скупштину, гласао и катихета кр. земунске реалне гимназије г. Сава Теодоровић.

Исти писац тврди, да г. Теодоровићу не припада право активно т. ј. да има право и бирати чланове свештеничке за епархијску скупштину.

Своју тврдњу темељи писац на следећем: што је г. Теодоровић државни чиновник, а као такав не може имати активног, него само пасивног права; што као такав не спада под парохијско свештенство окружног протопрезвитерата, јер се по „Шематизму“ од 1900. не убраја ни у које протопрезвитерско свештенство, па ни као свештеник архидијецезе карловачке; што не стоји у служби народној, и што потпада под државну а не аутономну дисциплину.

У чл. II. привременог уређења епархија од 1871. вели се: „— — епархијску скупштину сачињавају — — и *свештенички чланови* — —, који по овој уредби по звању или по избору у њој места и гласа имају;“ чл. VI.: „остале чланове епархијске скупштине бира — — *и свештенички ред*, сваки за себе;“ чл. XI. „У протопрезвитерствима бирају се на 4000 душа по два световна и *један свештенички члан* епархијске скупштине. Прве бира скупштина световних изборника засебно, *друге изборна скупштина свештеничка засебно.*“

Из ових се наређења не види јасно, *ко* се све под *свештеничким члановима*, односно свештеницима подразумева.

Неименовани писац —а— држи, да активно право избора имају само парохијски свештеници т. ј. они, који у дотичном протопрезвитерату отправљају парохијску дужност.

Да та његова тврдња не може стојати,

најбољи је доказ то, што и калуђери из манастира што леже у дотичном протопопијату, имају активно право и то како при избору чланова за епархијску скупштину, тако и за свештеничке заступнике за сабор.

Они то право врше од 1871. до данас и никад се није нашао ко, да им то право оспори.

А тек се сви они не могу рачунати у парохијско свештенство!

Како се и у изборном саборском реду од 1871. у §. 1. рекло: „За српски нарцквени сабор бирају свештенички и световни бирачи — — 25 особа свештеничког, а 50 световног реда,“ то је и г. Жарко Миладиновић у своме „Тумачу“ на исти §. рекао: „Под свештенством разуме се чин и световног и монашког свештенства, јер се овде не прави никаква разлика“, као што је и дотле исти §. тако тумачен и тако поступано при изборима.

Г. Миладиновић би боље учинио да је ово рекао код тумачења §. 7., у ком се рекло: „да право бирача од свештеничког реда имају, изузимајући личне чланове сабора, сви свештеници без разлике, чина и степена, који дотичном изборном месту или срезу припадају.“

На основу овог §. признато је активно право калуђерима и при избору чланова за епархијску скупштину.

А г. —а— боље би учинио, да је покренуо питање о томе, да л виријски чланови епархијских скупштина — окружни протопрезвитери — имају активног права при избору свештеничких чланова за епархијске скупштине.

Аналогно овом §. 7. не би имали.

Пошто дакле стоји, да и монашко свештенство и ако није парохијско свештенство, има активног права у опом протопопијату у ком лежи дотични манастир; да видимо, да л осим њега има активног права и остало свештенство, које не спада ни у парохијско ни у монашко.

А то је тако названо свештенство: ван парохијске службе; катихете у српско-православним и кр. средњим заводима; што изван граница епархије служе и умировљени свештеници и калуђери.

Узмимо за пример Архидијецезу за 1900. годину.

По „*Шематизму*“ за ту годину, спадао је г. Сава Теодоровић, и у парохијско свештенство ван службе и у катихете.

Како остали ван парохијске службе у њему наведени свештеници, н. пр. професори богословије и катихете гимназије карловачке, имају право активно при избору свештеничког заступника за сабор на основу §. 7. изборног реда, а при избору свештеничких чланова за епархијску скупштину, на основу чл. IV. привременог уређења епархија; јасно је, да и г. Сава Теодоровић као катихета кр. земунске реалне гимназије, и као свештеник Архидијецезе мора имати активног права, и то наравно у оном протопопијату, куда спада земунска реална-гимназија, т. ј. у земунском, и то како при избору свештеничког заступника за сабор, тако и при избору свештеника за епархијску скупштину.

Што тобоже он не потпада под автономну, него под државну дисциплину, због чега по тврдњи писца —а— не би могао имати активног права, треба знати, да и професори богословије не потпадају под атономну дисциплину, а ни катихете у српским гимназијама, на је првима уређење дало посебно право да бирају из своје средине једног заступника за епархијску скупштину.

Тврдња писца —а— да г. Теодоровић не стоји у служби народној, те да и по томе не може имати активног права, могла је слободно изостати, и види се, да писац —а— није много размишљао, кад ју је написао.

Не знамо ко је и шта је писац —а—, ал узмимо, да је ма ко, уверени смо да је на г. Теодоровићевом месту, да му не би било мило, кад би му се тако шта рекло, и нек мало промисли, да л је том тврдњом учињо корист Српству или Хрватству, које ће је у своје време већ знати употребити и довикнути му: та шта се Ви заузимате за Српство, кад Вам Ваши Срби добаците, да нисте у народној служби!

Та зар се може и сме тврдити јавно у листу, да један српски свештеник, који је положио катихетски испит пред испитним повереством, што га је одредио

српски Архијерејски синод; који је постао катихетом на предлог архидијецезалне конзисторије; која јој подноси извештаје о свом раду и који стоји под духовним надзором земунског окружног протопрезвитера — не стоји у служби народној, и то само због тога, што прима од државе плату? То је више, него сувише!

Г. Миладиновић даје у „Тумачу“ активно право и умировљеним свештеницима, а писац —а— не да једном катихети на кр. реалној гимназији, који је у њој главни чувар православља и српске народности.

Та ако ико, без сумње писац —а— као Земунац зна врло добро, шта би било предпрошле године од српских ђака у земунској реалној-гимназији, да не беше г. Теодоровића, који се том приликом *онако* мушки држао и спасао толике Србе ђаке од извесне пропасти.

Заиста лепо!

Држимо да смо доказали, да је и г. Сава Теодоровић имао активног права при избору свештеничких заступника за епархијску скупштину, и да се у њојзи не ће још и то питање покренути.

Д. Р.

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: Д. Р.

Архиепископ карловачки и митрополит српски Павао Ненадовић, желећи сазнати право стање фрушкогорских манастира, и у њима ред увести, издао је 12. Јунија 1753. следећу инструкцију:

„Инструкција

Которája даетсја ради Генерал-Визитације от Нас нареженним Визитатором Преосвјашченјејшему и во Христе брату Г. Партенију Павловићу Епископу посвјашченија, честњејшему ексарху Нашему Сремскому кир Арсенију Радивојевићу и Архимандриту Шишатовачкому кир Викентију Поповићу и Преподобњејшему игумену ремет-ском кир Атанасију, иже в Подкрилији Фрушкија гори обрјетајушчихсја, јакоже Крушедолскаго, Хоповскаго и со старим филијалнаго, Раковачкаго с Капелом, Шишатовачкаго с их филијал-Петровачкаго и Капелскаго, Вердничкаго, Реметскаго с Капелом, Јазачкаго со старим, Бешеновачкаго, Кувеждинскаго са филијал Гишшскаго, Прибиноглавскаго, Беочинскаго с филијал Реметскаго и Фенечкаго, свјатих вељех монастирјех братствах, Честњејших Архимандритов, Преподобњејших Игуменов, Намјестников, Проигумснов, Јеромонахов, Јеродјаконов, Монахов, Дјаков, и Прњаворцев, како они Визитатори одбержаватисја имјејут, сљедујушчими пункти издадесја:

1. Всјакому честному вишеречених монастиреј Предстателју и братству речени визитатори абие в зачале своего прихода или путешествија к им, свое пришествие да објавет, такожде и дјело, и правила свое визитације пошљут, во јеже би они знали конак и прочија потреби уредити, со вељем братством, иже ко визитацији сеј потребни сут во пришествији их обрјестисја, и за отсуствујушче писати, да и они придут и обрјашчутсја.

2. Како во монастир придут, таки во первих звонами да по обичају огласет во јеже би скупилисја к молебствију на призиване дара духа свјатаго, јако да би прежде зачатија дјела укрјепилисја на надлежашчи подвиг и добродјетели, по совершенију же того молебствија да огласет собору бити монастирскому, и абие начнут ексамен от Предстателја даже до посљедњаго обрјетајушчихсја Јеромонахов, Јеродјаконов, Монахов, Прњаворцев и Дјаков, и вопрошајут всјакаго имја и презиме, откуда он, где родилсја, где училсја и котори јего учители бјаху, имјел ли он жену, и колико времене како оженилсја, и ашче дјецама от Бога помилован, каковим начином он тија воспитовает, и чему онија учитисја дает: от кого и когда он по степенем во свјашченство и монашество произведен, како таинства, добродјетели, блаженства, заповједи Божија и церковнија, свјашченослужение, пјетиже, читати и писати вједает. Монасиже, Дјаци и Прњаворци (ашче безкњижни сут) вједајут ли молитву Господњу Отче наш, Богородице Дјево, десјат заповједеј Божијих и Вјерују; и ашче утро и вечер от сна воставше и на сон грјадушче молитве Господу Богу,

Пресвјатој Богородица, Ангелу Хранитељу, и тезоименим заштитником, и всјем свјатим о прешедших же благодарствије Богу возсилајут, о грјадушчих же прошеније дјејут, в дом Божији на молитву ходјат, изрјадњеже во дни свјатија к литургији Божественој; и ашче во уреченое времја тајноју покајанија свјатаго чрез исповједание грјехов своих свјатим причашченнем часто очишчајут души своја; и ашче имејут чиное одјејание: мантију, расу и камилавхион, и како по вопрошенијам обрјашчутсја, тако во протокол да писујутсја с житијами и нравами их, какови прави имејут, и ашче знајут, или извјестие имејут о некоторих безчестно живушчих и пребивајушчих постојано в том неприличном житии, и каја тјех безаконија сут, и ашче во вјерје и законье странствујут, Визитатори да протоколирајут.

3. В соборје монастирском, пред всјеми да прочтут во первих Правила в 34-ех пунктах состојајушчајася, изданаја од Предшесора нашего Преосвјашченаго Арх. и Митрополита Г. Викентија Јовановића љета 1733. месеца Маја 6. дне, такожде и от Нас соутвержденаја, и на то Инструкцију данују 28. Августа 1749., и в соборјех да вопрошајут, ашче по оних правилах и пунктех содержавајутсја, и испољавајут; а что не испољавајут и зачто, обстојателно, вјерно и право во протокол да вписујут.

4. Да вопрошајут, котори јест храм церкве, јест ли освјашчена, кто здатељ, и каково је здание, имејут ли свјатое миро, крестилницу, мошти свјатих, Привилегие, реамбулације, и от својих грунтов ханте по имену, на восток, запад, полудне и сјевер да напишут; и ашче в том или в чем другом от комшијах досаждења сут да јавет, такожде за свјатое причашчение и антимине чиновни и свјашчени, к томуже и живот имејут ли, и четверо частија книги крешченија, вјенчанија, умерших и парохијан Прљаворцев својих, како во старом протоколје, и да необрјетајутсја во их монастирје какови зли человјеци, пустахие, или јатаци и вједајут ли за них что; имејут ли каковија чудотворнија образи или кладјвзи.

5. По формулару и Протоколу визитације бивше љета 1733. по написаному Инвентариуму, да визитирајут и прегледајут, ашче оне написане движиме и недвижиме монастирске вешчи обрјетајутсја в церкви, или вње церкве, и по обрјетанију во протокол да попишут шпецифице, которија и колико вешчеј не обрјетајутсја, или ашче више приобјели сут шпецифице такожде на ново да восписујут за будушчују памјат и сохранение, или ашче котори монастир не будет инвентират по оному како в протоколје старом јест, того монастира вешчи движиме и недвижиме на ново да инвентирајут, подобье и ашче что на ново здали и приобрјели сут во монастирје, или ашче што потребно правити, обнављати и поправити, и что их небрежением пропадает, да шпецифице протоколирајут, всјаку вешч домостроителства, их ползу или шчету, ради будушчаго исправленија.

6. Приходе и расходе монастирске по различијам да наименујут, какови тија сут, и откуду, и на што пак ждивение творет, ашче на ползу или убитак их употребљујут, да протоколирајут; такожде и от грунтов својих ашче што имејут ползи.

7. Ашче сија визитација покажетсја повод Визитатором в чем либо какова полезна вешч и дјело, за житие и стројение монастира и братства, то да ишчут власт и полномошшие от Нас пустити с протоколом и вопрошением, јеже Ми недосшјехом и недостигохом здје назначити в пунктах, обаче первјеје Нам тајним начином огласет, и согласием Нашим по том имут оное к сеј Инструкцији приложити чиновно по пунктах, јакоже и Ми остале начертахом здје. И сие јест, что Ми честнејшим Нашим вишереченим Визитатором, по их заклетвје и вјерје даљеј истиниго повјераем, и овим полномошшием соутверждаем, во јеже б они, јакоже честним лицам достојно, смирено, кротко, молчаливо, тајно и вјерно с великим страхом Божијим оградивши себе и монастире-жители, на обшчују ползу и утјешение, јако добри врачеви и цјелители дјел поступали, умноже тшчатливо и бодро подвизали се, сие им врученое дјело времено и безвремено приводити и обучавати

се, что би и лучше могли исполнити, за особливо нихово заслужение и произведение, како тако и надежду о сем посим. Возискуем убо сим, чтобисте ниње всјаки труд и попечение имјели, да би сија Наша архипастирскаја христијанскаја и благаја воља и уредба непрпјатствовала се, но со всјаким подвигом извершила се. Вција на всјаком мјестје да бисте протоколирали, али и потом Нам с вашим изјављенјем вашего мњенија, ради нуждаго истребленија во визитацији нахождених неприликах благопотребнују релацију учинити. И во лучшее сего дјела свидјетелство и крјепост, здје стоит Наше уготование.

Дано в монастирје Нашем Фенеције 12. Јунија 1753. года.

М. П. Павел Ненадовић с. р.

Ову је Ненадовићеву „Инструкцију“ приопштио покојни Ђорђе Рајковић у 15. бр. „*Гласа Истине*“ за 1884. годину, и на основу њеном обавили су поменути у „инструкцији“ визитатори између 12. Јунија и 3. Августа 1753. године, визитацију фрушкогорских манастира, и саставили по њој опширне нихове инвентаре, што се овде које у целости, а које у изводу наводе.

У истим инвентарима има драгоценних ствари за нашу новију црквену историју. Камо нам лепе среће, да су потоњи архиепископи-митрополити-патријарси, продужили Недадовићев посао, те да су од времена на време, шиљали визитаторе по манастирима и настојали, да се тачно воде инвентари и бележе све промене по њима, а и сами да су се уверавали како о стању појединих манастира, тако исто и о томе, да се уредно и тачно воде оне рубрике у инвентарима, што их је Ненадовић завео.

Ну, већина њих није ни једно ни друго чинила, те није чудо, што ретко у ком фрушкогорском манастиру има тачног пописа калуђера и настојатеља, заједно са њиховим животописом од 1753. године до данас.

Много има манастира, да се не зна ни за имена њихових настојатеља, а камо ли да се зна о јеромонасима оволико, колико се може сазнати и о једнима и другима из поменута описа.

По опису визитације од 1753. поменутих у „инструкцији“ визитатора, види се, да је Маја 1733. био начињен инвентар појединих фрушкогорских манастира, т. ј. за време митрополисања Вићентија Јовановића, и да је Августа 1740. обављена њихова визитација т. ј. за време патријарховања Арсенија IV. Јовановића Шакабенте.

Без сумње је и 1733. била обављена визитација фрушкогорских манастира, којом су приликом састављени били и њихови инвентари, јер митрополит Вићентије Јовановић, издавши 1733. правила за калуђере и свештенике, која су прва штампана у 2—7. бр. „*Беседе*“ за 1870., а друга у 21—32. бр. „*Беседе*“ за 1868.; морао је по њима наредити и визитацију фрушкогорских манастира, као што је исте године наредио и визитацију српских манастира у Србији, села и вароши, а 1734. села и вароши у Срему, коју смо не давно издали у књизи: „*Митрополија карловачка око половине XVIII. века.*“

Опис визитације фрушкогорских манастира од 1733. и 1740. са инвентарима, данас се не налази, бар ми га не могосмо нигде наћи, и ако смо га тражили на све стране.

У опису визитације од 1753. спомиње се на више места „инструкција“ митрополита Ненадовића од 28. Августа 1749. Иста је штампана у „*Јавору*“ за 1887. 312. стр. и даље.

Како су поменути визитатори од 1753. били људи — осим владике посвећења Партенија Павловића, који рођен у Силистрији, као син грчког даскала, знађаше више језика — више прости; не треба се чудити што су у опису појединих манастира — а особито у погледу доба њиховог постанка — рекли што-шта, што не стоји: те ћемо с тога овде навести по критички написатом чланку нашега брата архимандрита Илариона „*Православни српски манастири у Срему*“ („*Шематизам*“ источно-православне српске архидиецезе Карловачке за годину 1892.“), старину појединих манастира.

По истом је чланку манастир *Крушедо*, постао између 1509. и 1514., а саграђено

га св. Максим владика († 18. Јануара 1516.), испросивши од својих пријатеља Марка и Стевана Јакшића Крушедо, помоћу влашкога војводе Јоана Његоја Басараба (1512—1521.); *Хопово* је старо саграђие исти св. Максим између 1496. и 1502., а данашња је хоповачка црква сграђена 1576.; *Велику Ремету* ко је сградио не зна се. Погрешно је тврђење да је она најстарији српски манастир у Срему. Та погрешка постала је на основу рђавог разумевања места једног у „Панеђирику св. Димитрију“, мироточцу Солунском, које се место не тиче цркве реметкае, посвећене св. Димитрију, него цркве старе у Сирмијуму св. Димитрија, данашње Митровице, по којој је цркви и прозвано тако то место. Најстарији је спомен о Великој Ремети 1534.; *Грегетег*, не зна се ко га је и кад је основан. Најстарији је спомен о њему 1619.; *Врдник*, не зна се ко га је и кад је основан. Најстарије је спомен о њему 1589.; *Јазак*, не зна се ко га је и кад је основан. Најстарији је спомен о њему 1522.; *Бешеново*, не зна се ко га је и кад је основан. Најстарији је спомен о њему 1569. Истина 1772. рекло се, да је црква живописана 1467., но данас тога записа нема, те с тога се не зна, да ли је та година поуздана; *Шишатовац* су основали жички калуђери игуман Теофило и монаси Илариои и Висарион између 1545. и 1550.; *Кувеждин*, не зна се ко га је и кад је основан. Најстарији је спомен о њему 1569.; *Прибина глава*, не зна се ко ју је и кад је основана. Најстарији је спомен о њој 1607.; *Беочин*, не зна се ко га је и кад је основан. Најстарији је спомен о њему 1622—3. Септембра 15. 1697. у Будиму (Табану) издао је српски патријар Арсеније III. Црнојевић отворен лист, којим је дозволио и благословио, да се могу настанити у Беочину, духовник Христофор и остали Рачани и у њему цркву вадрузити, те су тако рачански калуђери обновили запуштени манастир Беочин; *Раковац*, не зна се ко га је и кад је основан. Најстарији је спомен о њему 1648.; *Фенек*, не зна се ко га је и кад је основан. Најстарији је спомен о њему 1563. године.

I.

Фенек.

Визитација монастирја Фенека, јуже начахом 12. Јунија 1753. года.

Обрјетохом да сего монастирја Фенека, јест храм свјатија преподобнија матере нашеја Петки. Здатель сего монастирја совершено незнајетсја, њеци глагољут јако свјати сербети деспоти сооружиша, но цјелаго извјестија о том нигдеже совершено необрјетаем.

Посљедует написание от игумена до посљедњаго о Христје брата.

1. *Игумен Викентиј Поповић*, постриженик монастирја Ремети. Родилсја в предјеље Бачком у шанцу Тители. Љет имат 38, книги училеја в Новом Садје в школје, неженилсја. Пришел в монастир Ремету 1730. љета, и тогда постригласја во иночески чин Февруарија 17., чрез игумена Григорија, реметкаго. Рукоположен в дјакона того љета Маја 20., чрез преосвјашченаго Архијереја Бачкаго Г. Висариона Павловића, у Карловци во соборној церкви, во храмје св. Николаја. Рукоположен во своем постриже в монастирје Ремети љета 1733. Маја 21. во храмје св. великомученика Димитрија, чрез епископа Крушедолскаго Г. Никанора Мелентијевић.

Тајнства, блажењства и заповједи вједает, читати, појати и писати знает. Духовник јего Арсенија, игумен Беочински, во церков ходит, литургију служит, одјејание чино имат, книги имат: Свјатци, полуустав, псалтир; епитрахил свилен; 14 мотика винограда, 300 дрва шљива у монастиру Ремети.

2. *Духовник јеромонах Василиј*, љет имат 58. Во дјакона рукоположен и во свјашченика Г. Архиепископом и Митрополитом Мојсеом Петровићем, в бјелградској церкви, во храмје свјатих архистратигов. Ретко служит, читати, појати, и писати знает. Одјејание чино не имат; мобилии никакове немат.

3. *Јеромонах Данијл*, љет имат 44. Во дјакона рукоположен Г. Никанором Крушедолским, у селу Велики Радинци, во храмје св. Архангелов. Во свјашченика Архиепископом и митрополитом Исанем Антоновићем, тогда епископом бившим в Бјелградје, во храмје св. Архистратигов. Литургију служит, читати, појати, и писати может, тајнства от части разумјеет. Одјејание чино не имат. Книги имат: полуустав, псалтир; 25 коњица, више ништо.

4. *Јеромонах Исаија*, љет имат 33. Во дја-

кона и свјашченика рукоположен епископом Темишварским Г. Георгием Поповићем, здје во монастирје, во храмје преподобнија Параскеви. Таинства, блаженства и заповједи от части разумјеет; читати појати, и писати знает. Одјејание чино имат. Литургију служит, чреду держит; книги имат: часослов, псалтир; 30 кошница.

5. *Јеромонах Дионисиј Вулетић*, родилеја у Старом Влаху, во селу Штављу. Имјеет љет 61. Училсе во монастирје Студеници, код Архимандрита Михаила. Женилеја, свјашченик мирски бил, со женоју живјел 35 љет. Рукоположен во дјакона Епископом Јефремом, неимјевшим Епархији, во монастирје Студеници;* во свјашченика же рукоположен Блаженопочившим Г. Патријархом Мојсеем Чурлом, во горјеименованом монастирје, во храмје успенија пресвјатија Богородици, љета 1716. Парохију держал во вишереченому селу Штављу. Пришел во сија предјели, прошедшија турскија рати 1739. љета, и по благословенију Блаженопочившаго Г. Патријарха Арсенија, четвертаго, држал парохију у селу Добановци, чрез 9 љет. Овдовјевши же пришел здје во монастир Фенек 1751. љета, и постригласја во монашески чин Ноемврија 13. дне. В писанији слабо искусан, читати, појати, и писати слабо. Духовник јего Василиј Јеромонах здјешни. Литургију за невјежество ретко служит. Одјејанијe чино не имат; книги имат: псалтир, часослов, требник, полуустав. Крест сребром окован, епитрахил свилен; коња, тањге, хам и уздице. Имјеет једину дћчер в Турској страни удату. Нрава честна и добра.

6. *Јеромонах Викентиј Богослављевић*, родилеја во Новом Садје. Љет имат 36. Книги училеја тамо у Новом Саду у магистра Сави. Женилеја, свјашченик мирски бил, с женоју живил три љета. Рукоположен во дјаконство свјатопочившим Архипископом и Митрополитом Г. Викентием Јовановићем, в Бјелаграђе во придворној церкви св. Николаја, љета 1734. Септемврија 8. Во Свјашченика рукоположен почившим Епископом Крушедолским Никанором Мелетијевићем во вишереченој церкви того љета Декемврија 6. дне. Парохију держал у селу Дреновцу, сингелију не имјел. Овдовјевши же, пришел во монастир Крушедол, љета 1746. и постригласја тамо чрез Јеромонаха Исаију, Јузија 30. дне, и тамо жителствовал једно љето и два мјесјаца, и по благословенију блаженопочившаго Г. Патријарха Арсенија, четвертаго, пришел здје во монастир 1747., Октовриј 28. дне. Таинства, блаженства, и заповједи от части вједает. Читати, појати, и писати знает. Литургију служит, держит чреду; духовника имат Авакума, Јеромонаха Бешеновачкаго, и џедулу от него. Чиное одјејание имјеет. Книги имат: требник, свјатци. Крест, епитрахил свилени; кошница 30; говеда 10 главах, 1 коња, тањге, хам и уздицу.

7. *Монах Лаврентиј Милутиновић*, родилеја во Херцеговини, у селу Ливеровићи, книги не училеја, љет от рожденија имат 49. Три крати женилеја, овдовјевшиже, пришел здје во монастир љета 1753., и постригласја Априлија 4. дне чрез игумена Викентија, Јеромонаха. Отче наш и Богородице Дјево знает. Во церков ходит. Духовник јего Авакум, Јеромонах Бешеновачки, от јегоже и џедузу имат. Причастилеја последњи крат на пасху. Одјејание чино не имат. Мобилне такође никаконија.

8. *Монах Герасим Георгијевић*, родилеја во малој Росији у селу Заноха, книги неучилеја. Љет имјеет 46. Женилеја четири крат, и с четвертоју женоју живил чрез три љета, и с неју распустилеја, пришел из вароши Земуна (понеже тамо пребивал) здје во монастир љета 1751. и постригласја во иночески образ чрез Викентија, игумена Ноемврија 30. дне, потом жена јего бившаја незаконаја, преставилеја. Во церков ходит, Отче наш знает, више ничто. Духовник јего Авакум, Јеромонах Бешеновачки. Исповједилеја и причестилеја последњи крат на пасху. Одјејание чино неимат. Имјеет 10 мотика винограда на груњу земунском, 6 кошница, једног коња, тањге, хам и узду.

9. *Јеромонах Теофан*, родилеја во Ерцеговини, у селу Смрчеву, љет имат 36. Книги училеја у Ваљеву, код Василија Јеромонаха. Женилеја, свјашченик мирски бил, рукоположен во дјаконство чрез почившаго Никанора Мелентијевића, Епископа Крушедолскаго во монастирје Крушедоље 1736. љета, мјесјаца Марта 25. дне, во храмје Благовјешченија Пресвјатија Богородици, во свјашенство же вишереченим Епископом, во горјепомјанутој церкви љета 1737. Ноемврија 23. дне. Парохију держал у Ртковци 10 љет, у Мишковци же три љета. Сингелију имал од Блаженопочившаго Г. Патријарха Арсенија, четвертаго. Овдовјевши же, и чад же неимјевши

* Ово је Јевреи Бањанин, епископ Велико-Варадски и Јегарски, што се био поунијатио. За тим се повратио у православље и опет је [illegible]

пришел во монастир здје, 1753. мјесјаца Јунија 13.; постригласја тогоже дне от Архимандрита Раковачкаго Никанора. Таинства, блаженства и заповједи от части знает; читати, појати и писати средствено. Духовник јего Авакум, Јеромонах Бешеновачки. Одјеланија чинаго не имјеет. Книги имат: псалтир, требник; синтрахил; мобилији никаковија не имат.

10. *Јеродјакон Никодим Поповић*, родилеја код Ниша у селу Вучитрну. Книги училеја у Карловачкој школи, код магистера Петра Рајковића. Љет имат 26. Женилеја и со женоју живјел год и пол. Рукоположен во дјакона Преосвјашченим Епископом Карансебешким Г. Јоаном Георгијевићем во Карловце, на придворној капеље во храмје св. великомученика Трифона 1748. на свјетли понедјељник. Во шанције Бољевци, чрез три љета бил магистер, и пришел здје во монастир сего 1753. и постригласја во монашески чин, сего мјесјаца 10. високопреосвјашченјејшим Г. Архиепископом и Митрополитом Павлом Ненадовићем. Литургију служит, духовника имат Авакума, Јеромонаха Бешеновца. Таинства, блаженства, и заповједи вједает. Читати, појати, и писати знает. Книги имат: псалтир, часослов и свјатци, више ничто. От фамилији имјеет отца Јеромонаха Стефана, пребивает во дворје Архиепископо-Митрополитском в Карловце. Мобилији никаковија неимјеет.

Јеромонаси: дјакони и монаси, котори чинаго одјеланија неимјејут, сиј сут послеђујушчи:

Јеромонаси: Василији, Данил, Исаија, Дионисији, Теофан, Никодим.

Јеродјакон: Никодим.

Монаси: Лаврентији, Герасим, которим приказасмо, да кождо одјејание чиное себје прискорбат уготовити, а котори преслушајут, казни подлежати будут. Такожде свјашченици и дјакони ципеле и штринфле да имут, и без ципелах да несвјашченодјејствујут, ниже честним лицам да отходјат. Такожде и шест мантијах в церкви да устројат.

Написание братији, изшедших из монастирја.

1. Јеромонах Мојсеј, отбјегла у Турску прошедшаго љета 1752., ниље обрјетајетсја у монастиру Горњаку, у нахији Пожаревачкој. По нем никаковија јего мобилији в монастирје неостало.

После визитације 1740. г. бивше, ни један от братии преставлеја јест:

Из вишеписаних братији по игумење Викентији, согласијем братским наредихом:

Јеромонаха Дионисија намјестника и икономa цјелаго монастира.

2.) Член први Викентији Јеромонах, член втори Исаија Јеромонах и Еклисијарх, член трети Теофан, Јеромонах, котори должни будут с игуменом и намјестником о всјех дјељех монастирских договор имати.

3.) Јеромонах Василији да будет духовник, такожде да обучает монахе, слуге монастирске и дјаке, подобно и прњаворце, молитви Господњој, Богородице Дјево, вјерују во јединаго Бога, и десет заповједеј, во кратце без толкованија.

4.) Јеродјакона Никодима да будет протоколист уредихом, котори должен будет протоколе по формулару јему показаному от нас чино водити, и по различију приходе и расходе монастирске вјерно и праведно записивати.

5.) Монах Герасим наредисја кључарем, гостилником и болничаром бити.

Под датумом сего Јунија 13. положишa в церкви, како игумен, намјестник, тако и заклети старци свој јурамент, пред свјатим Евангелием и честним крестом, сами усти засвидјетелствовавше, јакоже их собственое рук подписание во Архиепископо-Митрополитском протоколе видјети јест.

Дјаци монастирски:

Милош, дјак игумена Викентија, родилеја во Сервији у Крагујевцу, љет имат 19. Псалтир изучил, читати и канерхати знает, писати и појати не знает. Духовник јего Авакум, Јер. Бешеновачки, от јегоже и цједулу имат, и исповедилсе и причестилсе последњи крат на васху.

Написание слуг монастирских:

1.) *Фатул Влах*, родом от Бокорешта, службоју кошничар, платју имат на пол године 8 фор.

2.) *Коста Влах*, родом из Краљева, службоју кувар, плату имат годишње 28 фор.

3.) *Зота Влах*, из Видина, службоју мјешаја, годишњу платју имат 24 фор.

4.) *Алекса*, родилеја у Сервији, службоју говедар, плату имат годишње 20 фор.

5.) *Јосиф Јоакимов*, родилеја у Бољевци, службоју кочијаш, годишњу платју имат 20 фор.

Написание Прњаворцев:

1.) *Стаиоје Милошевић*, родилеја во Сервији у селу Врањћи, жена јего Јања пришел здје у Прњавор 1745.

2.) *Пана Дмитровић*, родилеја у Босна, в селу Рачи, жена јего Петра, пришел здје у монастирски Прњавор 1738.

3.) *Радивоје Живановић*, родиља у селу Чалми, жена јего Јованка, пришел 1735.

4.) *Стојан Вучков*, родом от Болгарији из села Смољана, жена јего Смиљана, пришел 1745.

5.) *Гаврило Ристић*, родом из Мачве, из села Јаловика, жена јего Мисирка, брат јего Михајил, жена јего Рајка, пришел 1740.

6.) *Обрад Мирковић*, родиља у Сакули, жена јего Манда, пришел 1742.

7.) *Марко Девимиров*, из Турске, родиља у селу Рудовцу, жена јего Анастасија, пришел 1751.

8.) *Михаил Лукин*, родиља у Сервији у селу Бањевци, жена јего Теодора, пришел 1753.

9.) *Антоније Видаковић*, родиља у Сервији у селу Раиловићу, жена јего Стамена, пришел 1752.

10.) *Павел Алексић*, родиља у Сервији у селу Стублини, пришел 1753.

11.) *Васа Иванов*, родиља здје во Пернаворје, мати јего Ивана.

Инвентаријум:

Церков сија созидата од камена и цигле, крестообразно, доста порушена, храм јакоже рјехом преподобнија мајтере нашеја Петки, јест висока 2 клофтера, широка такожде, долга с олтарем 4 клофтера и 2 шуха. Пјевнице округле, на њима трухо устроено, на њему 8 пенџера маленх без катри и стакла. Церков како из нутра, тако и с пола јест побељена, патосата циглом; врата једна от западне стране, с немачком бравом; покривена прошедшаго љета шиндром растовом, јакоже и трухо, ктиторством и ждивењем почтенороднаго господара Кузм а на Болтаџије, жителја варошиа Земуна. Звоница при церкви от древета устроена, такожде же прошедшаго љета, растовом шиндром покривена на њој крест от плеха, такожде на трулу, и над олтарем кретови од плеха.

Во олтарје честнаја трапеза на једином столије созидана каменом и циглом, знаменија њест да јест освјашчена. На њој обрјетаетсја: 1 плашчаница от турског чита а 1 от белога беза ћенара, ветхе и подерате; покров от кадифе шарене, ветх; 1 Антимине освјашчен свјатоучившим Арх. и Митрополитом Викентием Поповићем, 1718. Октоврија 5. у Сланкамену, доста ветх.

1 кивот в немже свјатија частици стојат, оправа Јерусалимска украшен седефом; кондирић от калаја в немже свјатое миро; 2 свјешчника од мједи; 3 креста сребром оковата, између их 2 позлашчена.

Проскомидија у дувару дрвена устроена. На њеје: Покров от платна ћенара ветх; потир сребрн позлашчен с четирма каменми зеленими накићен; дискос сребрн позлашчен а 1 непозлашчен; звјездица сребрна и позлашчена; 2 жице сребрне; аер и 2 дарка от дамашке червене; аер и 2 дарка на тафуту изображена, моловата и илуминирата, червеним тафетом поставлена, приложил В. П. Павел Ненадовић; цјатохлебница от калаја; свешчник от туча; анафорница от калаја; кадилница от туча, ветха; ибрик от бакара умивални; ибрик ради укропа бакарн; звонце от туча.

Умивалница камена, порушена; чаршав бјел от ћенара и 1 от платна проста.

Написание Фелонов: 4 фелона, 2 от свиле, 2 от платна.

Написание Стихарев: 4 стихара, 2 от свиле 2 от платна.

Написание Епитрахилев: 4 епитрахиља, 2 от свиле, 2 орара от свиле и мусула.

Написание Наруквиц: 4 наруквице, 3 от свиле, 1 от трогета.

Темпло:

1 икона Спасителева, 1 икона Богородичина, 2 иконе Богородичине, 2 иконе Богородичине от стакла, 1 икона кнеза Лазарја у раму са стаклом, 1 икона цара Уроша у раму са стаклом, 1 икона св. Архангелов, на среди Спасителеов образ, на нем вјенац сребрен мали, 1 икона св. Николаја, 1 икона св. Георгија, 1 икона св. Михаила, 15 различних икона, 1 икона престолна Спасителева нова, на неј пилторски рам молован и златом устроен изрјадно, 1 икона преподобнија Петки, на неј пилторски рам, моловат и златом украшен изрјадно, стоит на иконостасу, 1 икона престолна Богородична, ветха.

Двери ветхе моловате, стара молераја, 1 икона Богородична на платну над кивотом.

Кивот од древа тишлерскаго дјела, в немже јест: 1 икона малева пресвјатија Богородици, 1 икона малена Спасителева, обе с вјенци сребрнми — — — —; 1 кутица сребрна малена с натписом: Јоанес Макар в љето 1666. в њеже мошчеј различних частеј обрјетаетсја, јакоже следујет: 1 частица честнога и животворјашчаго креста Христова, 1 ч. св. первомученика и Архиђакона Стефана, 1 ч. св. свјашченомученика Игњатија Богоносца, 1 ч. св. мученика Харалам-

пија, 1 ч. св. безсребреника Козми врача, 1 ч. св. мученика Теодора стратилата, 1 ч. св. Јоана Златоустаго, 1 ч. св. царја Константина великаго, 1 ч. св. Дамјана безсребреника врача, 1 ч. от мермера идјеже положен Господ наш Исус Христос от Јосифа и Никодима, по сњатији со креста.

1 Иконостас нов, типлерески посао, мољован бојом; цвјет от туча на нем 6 свјешча, под ним висит Ноево јајце, кандило од туча, 4 кандила сребрна.

4 налоње округле, кожом пошивене; тетрапод прост.

1 стол Архијерејски прост, 23 стола мала дуњерека, 3 свјешчника жељезна, проста, 4 чивака жељезна, мољовата, на којих виђат кандила; 2 свјешче древене мољовате; барјак от платна; икона от стакла св. Петки, на њој сребрн вјенац; леген бакарни; звечка жељезна; звоно в звоницје от $1^1/_2$ центи.

Написание книг.

Евангелие московско, обшивено червеном кадифом ветхом, на среди верху расијатие сребрно, на углех 4 сребрна 4 евангелиста; служебник; ирмологија московска на средно коло; устав, трипод постни, псалтир, поучение и 2 октоиха, апостол, пентикостар, московско издање на велико коло; 12 миней московских, на мало коло; 4 пролога московска, требник на вел. коло; библија стара руска на вел. коло; часослов мос. нов, мало коло; 1 Соборник, сербскија шчампи, на велико коло, 1 типик рукописни сербски, 1 Јефрем рукописни сербски, 1 псалтир шчампе сербске.

Написание сосудов калајних: 4 калајле велике, 6 средњих, 4 сушнисле велике, 41 тањир, 11 кашика и 1 сланик.

Написание вешчеј бакарних: 1 котао велики, 2 средња, 3 мала, 1 тенжера велика, 1 средња с капком, 1 с дршком и с капком, 1 мала с капком, 1 тенсија велика, 2 мале, 1 сахан велики и 1 мали.

Написание вешчеј жељезних: — — —

Сеј монастир пред церковију от западне стране, имат у једном реду в горњем шчуку три келие, на има пенцери стаклени, фуруна зелена, врата чамова с бравами немачкими, доксат от дрвета, покривен чамовом даском.

У долнему шчуку от полудне трапезарија обшча, на њој три пенцера с катрами жељезними и стакли, фуруна зелена, литосата даском чамовом, врата от чамових дасака, на има брава немачка. При трапезарији кухина обшча велика, на њој врата от чамових дасака, одак циглом изидат. Такође и на келијах циглом зидани. До кухине једна соба куварска, пенцери с катрами и стакли, врата от чамових дасака, брава немачка. Во трапезарији: икона на древу христова, 5 астала великих, 6 клупах, 6 столица кожних, 4 столице древене, ормар мален, чаршав и 12 пешкира от салвети, 3 чаршава плаветна, чаршав бјел с памуком ткани, 12 пешкира подобних тому чаршаву, 3 свјешчника от туча с мумакалами, 20 пари ножева ординар, ручка от туча.

Сие горје писате келие и трапезарија от древа устросне, блатом уленјене, и кречом све побелене сут.

От полуношшне стране, није начали сут подрум зидити циглом, на котором будет древјане келие водрузити.

Написание различних вешчеј: 20 акова виних судова, 2 акова ракиска, 30 акова кушеских, 1 плуг, 2 кола волујска, 1 кола, 1 таљиге, 2 коња, 8 волова теглећи, 38 глава говеда, 14 кошница, 30 коса ливада, 3 башче посејане различним сјеменми, 2 јутра кокуруза, 2 хамбара от растових дасака, шиндром покривена, 400 дрва пљива, 4 мотике винограда близу код монастира.

1 бунар близ монастира от полудене стране, каменом подзидат, вода цјелителна, на котори свакога петка Христијани приходјат, кушатијса болашчи, и мнози (јакоже глаголут) здравие получајут, а напаче страждушчи грозницеју. Огражден и покривен на округ, растовом шиндром. Верху крест от плеха. На сем бунаріе свјатил воду и благословил блаженопочившии Патријарх Сербски Калиник, такође и свјатопочившии Арх. и Митрополити Бјелградски и Карловачки Г. Г. Мојсеј Петровић и Викентије Јовановић, и тамо множицеју приходили.

Сеј монастир имјеет своја привилегији от императрица Римскија и кралици Хунгарскија изходотајствованија лета 1743. Јануарија 20. дне у Бечу, оправене у червеној кадифи, печат висит од месинга на златном гајтану, но сут во Архиепископској и митрополитској Архиви у Карловци.

Копију такође имат при себје от тоја привилегији у оправи кожној, видимирату и краљевским печатом утверждену с реамбулацијом.

Реамбулацију на немецком јазику, с господ-

скими и конпинскими печати утверждену имат у оригиналу.

С конпијами мирно во својих хантах уживајут, и ни от когоже досажденије имејут.

Протоколи приходов и расходов церковних и монастирских видјевше, обрјетохом да добрје садержавали сут, и соборно хесапе от приходов и расходов прегледавали и уписивали.

Високопреосвјашченејшији и високодостојнејшији Г. Арх. и Митрополит Г. Павел Ненадовић, сему монастиру Фенеку уктиторијеја и дал једину парусију т. ј 75 фор. за свој вјечни спомен и својих сродников.

Вопросихом како игумена, братство, тако и прњаворце, обрјетајут ли сја какови злодјеји в монастирје или во Прњаворје, отвјешчаше, јако необрјетајутсја.

За тим су визитатори заповедили игуману и братији у 8 тачака, шта све треба да набаве и како да се владају.

* * *

Високопреосвјашченејшији и високодостојнејшији Г. Г. Арх. и Митрополит, благополучно изшедши на генералнују, вејех фрушкогорских свјатих монастиреј визитацију, пришел зде в монастир перваго на десјат (11) дне, Јунија мјесјаца за утра (понеже преношчевали у селу Добановци), сего 1753. года, и после слишанија Божественија литургија, оболкшисја во Архиерејско одјејанне, купно и Г. Партенији Павловић, Епископ посвјашченија Архиепископији Карловачкија, а прочи Архимандрити, свјашченици и дјакони, с литијеју изшли на бунар, и тамо водоосвјашченне их високопреосвјашченство над бунаром учинили, гдје доволно клера и народа предстојало. В тринадесјати же ден, Их високопреосвјашченство, е Г. Епископом Партением, Архимандрити, Игумени и свјашченицима и дјакони, божествену благоизволил совершити службу, во времја на причастни, Г. Епископ Партенији слово к народу говорил. По окончанији же служби, трекратное около церкве с литијеју обхождение с молебствием сотворили. Такожде и над једнојуж женоју бесноватоју, заклинателне молитви Их високопреосвјашченство читали.

Сија визитација Божијеју помошчију, благословенијем же преосвјашченејшаго и високодостојнејшаго Г. Г. Павла Ненадовића, православнаго Архиепископа Карловачкаго и всего в державје Их ц. к. величества обрјетајушчагосја Славено Сербскаго и валахијскаго народа митрополита, в монастирје Фенекје, в самом присуствији Их високопреосвјашченства, исполнисја и совершисја 13. дне Јунија 1753. года.

Партенији Павловић, Епископ с. р. Арсенији Радивојевић Архиепископско митрополитски у Срему Екзарх с. р. Атанасији, (Исајевић) игумен Реметски с. р.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Позват од Његове Светости преузвишеног Господина српског Патријарха Георгија Бранковића, да се примим уредништва „Српског Сиона“; одазвао сам се том часном позиву, и од 1. Јануара ове 1903. године, излазиће „*Српски Сион*“ под мојим уредништвом.

Како данашњим даном хвала Богу имамо у карловачкој митрополији добро уређиван стручан богословски лист „*Богословски Гласник*“, а за административно-автономне ствари излазиће од 1. Јануара 1903. године „*Митрополитски Гласник*“; то су тиме од првобитног програма „Српског Сиона“ отпале чисто богословске и административно-автономне ствари, те су му остале само чисто црквено-автономне, а уз то и јерархијско-црквене ствари.

С тога ће „*Српски Сион*“ у званичном своме делу доносити тачно све промене у свештенству оба реда митрополије карловачке; извештаје о главнијим закључцима епархијских конзисторијалних седница и митрополитско-црквеног Савета и св. архијерејског Сабора — Синода, као и важније наредбе истих власти.

Донашањем наредаба поменутих власти, престаће једном и код нашег свештенства увађање појединих наредаба у тако названи „Циркуларни прото-

кол", те ће и они имати у „Српском Сиону" све наредбе, као што имају потребне наредбе и државни чиновници и пучки учитељи у својим листовима.

А постепено ће доносити „*Српски Сион*" и старије важније наредбе митрополитско црквеног Савета и св. архијерејског Сабора — Синода —, које у своје време нису биле обелодањене, те се за њих и не зна, а због незнања и греши како од појединаца, тако исто и од самих нижих црквено-народних власти.

Уз то ће у „*Српском Сиону*" излазити сви огласи за упражњена места ђаконска, свештеничка и протопрезвитератска, као и едикти.

А осим тога ће „*Српски Сион*" доносити у незваничном делу чланке и грађу из црквено-народне историје српске митрополије карловачке и извештаје о главнијим догађајима из њеног црквеног живота, животописе знатнијих свештеника и архијереја, као и чланке и расправе о црквено-народно-автономним и јерархијско-црквеним питањима.

Све друго отпада из програма „*Српског Сиона*", те с тога умољавам своје пријатеље, што ми обећаше сарадњу и друге вољне раднике, да се према томе равнају, те да ми не шаљу и оно, што по наведеном програму не може имати места у „*Српском Сиону*".

Напоменути ми је овде још и то, да у чланцима и расправама о јерархијско-црквено-народно-автономним питањима, и у опште што год узбуде излазило у „Српском Сиону", *не ће и не сме бити* личне увреде ил грдње, него ће се настојати, да се што достојанственије и што стварније без икаквих фраза претресају поједина питања, и да ће се настојати свим силама на томе, да се дође и ако не баш до правог и искреног измирења између јерархије и световњака — народа —, а оно да се колико-толико стишавају распаљене страсти, од којих је понајмања корист јерархији и народу.

При претресању питања о уређењу наше црквено-народне автономије у „*Српском Сиону*", биће ми главна девиза „Цркви црквено, народу народно", јер само на том ће се основу моћи створити ред и у цркви и у народу, и доћи до автономије, која ће корисна бити и по цркву и по народ.

Ако нам није доста скоро 40-годишње борбе између јерархије и народа око данашње — што рекао др. Светозар Милетић, „укљештене" — автономије, од које је сваки други имао користи, само не црква и народ; ако ћемо се и на даље заносити фразама и теоријама, што се већином не даду остварити, ил бар које нису ни за нашу цркву ни за наш народ, те теорије престављати фактичном стању и правој користи и цркве и народа, и ако се до сада што-но реч, нисмо научили памети и увидели докле ће нас напослетку та борба и досадашње теоретисање довести; — онда не ћемо моћи кривити друге, ако пропадне и једно и друго!

А од тога нисмо баш тако далеко, да се не морамо журити, да почнемо мислити и радити да до тога не дође.

Како ће се у незваничном делу што већа брига посветити расправљању појединих питања из црквено-народне повеснице карловачке митрополије, као и изнашању до сад не објављене грађе, што ће бити од велике користи по сазнање и оцењивање многих догађаја; добро ће доћи „*Српски Сион*" не само свештеницима, него и свима онима, који се баве тим питањима и које интересују те ствари.

А та питања и те ствари треба да интересују, а и интересују, све интелигентније слојеве нашег народа, и то у толико више, што ће се из њега моћи о свима тима и подобним питањима уверити о правом стању ствари, пошто ја не ћу ни у „*Српском Сиону*" допустити да изиђе ишта, што није

на истини основано, као што ни до сада нисам никада правио од белога црно и обратно.

С тога позивам не само браћу свештенике, него и све интелигентније наше људе, да се претплате на „Српски Сион“.

„*Српски Сион*“ излазиће 15. и последњег сваког месеца, по два табака у досадашњем формату.

Цена је листу на годину . . . 8 круна
„ по године . . 4 „
„ четврт године . 2 „
А за стране земље на годину . . 10 круна.

Први број послаће се свима досадашњим претплатницима „Српског Сиона“ и познатијим нашим људима, и ко лист не мисли држати, молим да га поврати одмах.

У *Карловцима*, 1. Јануара 1903.

Димитрије Рузарац
уредник „Српског Сиона“.

ЛИСТАК.

Вести из митрополије.

= (**Манастирски настојатељи код Њег. Светости.**) Као сваке године, тако и ове приступили су сви фрушкогорски настојатељи осим двојице, који због болести не могоше доћи, на нову годину Његовој Светости под предвођењем високопречасног архимандрита крушедолског Анатолија Јанковића, те јој изразили изразе своје одданости, верности и лепих жеља.

Његова Светост захваљујући се се на поздрављу, очински је препоручила настојатељима савесност у управи св. манастира, како у духовном тако и у економском погледу. За тим је похвалила неке заслуге њихове у управљању, а на неке недостатке упозорила.

Настојатељи се разишли својим домовима оснажени благословом Његове Светости свога заслужног поглавице и природнога заштитника, и одушевљени братским међусобним договором око што скорајега и што већега унапређења свога сталежа и поверених им задужбина.

= (**Његова Светост патријарх Георгије**) служио је на Богојављење свету литургију уз асистенцију трију архимандрита и више придворних и парохијских свештеника. После свете литургије обавила је Њег. Светост врло свечано велико освећење воде. На свечаном обеду у свом двору имала је Његова Светост као госте православне питомце ц. и кр. кадетске школе у Каменици (Србе и Румуне), који сваке године на тај дан у Карловце долазе, те свагда у патријаршији срдачно угошћени бивају.

—и— (**Одбор крушедолскога збора настојатеља код министра председника и код бана**.) Дана 9. и 11. о. г. предстао је одбор крушедолскога настојатељскога збора код Њихових Преузвишености г. г. Министра Председника, бана и кр. комесара на пар. црк. сабору и уручио им је опширно израђену петицију, којом се упозорава, те доказује, да је решење последњега пар. црк. сабора, донесено у XXX. седници, а у предмету руковања са манастирским добрима, са постојећим како канонским тако и автономним одређењима у несагласности и потпуном противословљу, те према томе без повреда кардиналних канонских начела, и постојећих автономних одредаба, као и приватно правних односаја манастира неостварено.

Њихове преузвишености изволели су обећати, да ће ово веле важно питање лично проучити, најодлучније пак нагласили су, да се како постојећа и у свој православној цркви важећа права монашког сталежа и тако исто и стечена права манастира у карловачкој митрополији нити могу нити смеју кршити, те збор настојатеља може потпуно мирно и спокојно очекивати објективно и праведно решење у тој ствари. На примедбе преузвишене господе да су реформе нужне, и да се те остварити морају, најавили су представници манаст. настојатеља, да се они апсолутно не ограђују против тих реформа, само желе, да се исте донесу и остваре у оквиру и духу автономних уредаба, а што је главно, уз пристајање и у споразуму са самим настојатељима.

Госпоцди петиције упозорили су Њихове преузвишености особито на онај прилог петиције, који садржи у себи категорично становиште, које је влада угарска у томе питању још 1884 заузела, а тако исто и становиште прејасне круне, која је из тамо

наведених разлога дефинитивирала намеравано тада уједињено руковање са манастирским добрима.

Из овога се јасно види, да ниједу тачни и верни навештаји престоничке штампе о самом смеру петиције, јер не стоји навод будимпештанских листова, да су изасланици манаст. настојатеља тражили, да се науку испод контроле автономних власти, но признавајући то право контроле, тражили су да се предлежеће питање реши по девизи преузв. г. министра-председника: право, закон и правда.

Разне вести.

(Мишљење Харковског архиепископа Амвросија о спаљивању мртвих телеса.) На питање председника Московског ученог друштва кнеза Н. П. Мешчерског — постоје ли с црквеног гледишта запреке за дозволу да се читају јавна предавања „о спаљивању телеса, као средству против ширења заразе,“ — високопреосвештени Амвросије је одговорио ово:

„Ваша Светлости, кнеже Никола Петровићу!

На питање, које ми је ставила Ваша Светлост, могу ли се црквеног гледишта одобрити предавања „о спаљивању телеса,“ као средству за предохрану од заразе, имам част да саопштим ово. Мислим, да се јавна предавања те врсте не могу одобрити с црквеног гледишта. Тело Хришћанина, запечаћено и освећено светим тајнама, које с душом заједно саставља храм Светога Духа, и које је одређено да ускрсне и да се сједини с духом који је у њему становао за блажени живот и вечност, и после смрти се поштива у православној цркви с уносом у храм и молитвама над њим ради упокојења душе, која се с њиме разредила. Наше тело умире природном смрћу, да се испуни Божја реч, речена нашим прародитељима: смрћу ћеш умрети, и сарањивањем у земљи оно се предаје на природно растварање, да би се тачно испунила воља Божја: земља јеси, и у земљу ћеш отићи. Зато, ако је усмрћивање живота тела преступ, то је спаљивање умрлога тела Хришћанина барем самовоља, противна Божјој вољи, која се показује јавља у нетљењу тела светитељских и чудотворству њихових останака. Колико би се ризница вере и сасуда благодати лишила православна црква и наша руска земља, кад би се увео обичај, који је владао још у хришћанској древности, да се спаљују телеса мртвих! И као што се не може међу живима људима у данашње време да сазна, који је међу њима праведан, тако се не може да позна ни међу мртвим телима, чије тело одређујемо да се спали. Зато спаљивање мртваца треба да се сматра као светогрђе. Обичај спаљивања мртваца води свој почетак из незнабошке древности, кад свет још није имао појма о санитарним условима, и стојао је он близу у одношају према култу поклоњења патри. Тај обичај може да васпоставља у хришћанска времена само наука, која је изгубила идеју за разумно и духовно значење вештаственних предмета. Кад поштива дух и погледе хришћанске, и наш руски народ цени останке предака као светињу, то онда и сахрањивање у родној земљи чини му ту земљу још драгоценијом. И данашње руско покољење настојаће свагда да после смрти легне упоредо са сродницима и пријатељима, да смеша свој прах са прахом њихових. Зато, као што ми је добро познато, сама мисао, да се уведе код нас обичај да се спаљују мртва телеса, доводи до ужаса и негодовања не само просте људе, но и просвећене Хришћане. И код добромишљећег дела западне Европе мисао о овом не налази одзива из тога простог разлога, што у дубљини земаљских недара има много места за покопање телеса и у странама, које су најгушће насељене. Предавања за спаљивање тела без практичке циљи јесу од слабог научног интереса; за практичку циљ код нас, — на тако пространом простору, на коме ми живимо, — може да се мисли из страсти према новини или према непромишленом подражању, ма какво оно било, западног учења. Према свему овоме може да се мисли, да јавна предавања о спаљивању телеса не ће донеси користи, него ће само којекаквим полуучењем надрикњигама дати материјал за спорове и немешање добрих православних Хришћана, за сметње и увреде међу потоњима.“

Л. Б.

(Одговор оца Јована протојереја Кронштатског на састављени му акатист.) Сељак један из села Хорошева у Русији, по имену Иван Артамонов, који је у свом селу подигао као неки молитвени дом ради тога, да држи у њему неке молитвене скупштине, налажећи се под фанатичким утицајем поштивања оца Јована Кронштатскога, саставио је овоме у акатист с овим насловом: „Акатист величудноме подвижнику Јовану Илићу Сергијеву, у Тројици слављеном.“ Кронштатски владика, који је први о овом акатисту дознао, известио је о овој химни Артамоновој, оца Јована. Отац Јован, с целу да опамети Артамонова, испратио му је писмо овога садржаја, које је штампано у „Костромским епархијским ведомостима“.

„Иване Артамонов! Од владике Кронштатскога Висариона примио сам 21. маја писмо, уз које ми је он испратио твој бесмислени, безумни, светотат-

ствени и богохулни акатист мом недостојинству. Које теби, нејн лиди, рекао да пишеш тај акатист? „Ја мислим, да је сатана. Како си се ти, глупаче, усудио да на зло употребиш моје име, и мени, грешнику, на да сам свештеник, саставиш акатист, који прилични само светима? Што ти свега нисн натрпао, каквих нечувених богохуљстава? Никакав здраворазмишљен човек не може да чита небројене бљувотине у овом твом раду од књиге. И ти си читао речи безумља твога простодушним људима, простима и неукима, и они су тебе, дудаку и самозванцу, веровали? Јадници једни! И шта ти је била намера, кад си састављао ту лудорију? Да осниваш своје расколничко друштво, да сакупљаш своје зборове и одлучујеш добре и просте људе од цркве Божје? Зар света црква нема својих богомудрих акатиста? И како си ти смео мене, грешника проглашати за свеца? За кога ти самог себе сматраш? Заборавио си што је најглавније, да си — незналица, луда, будала. Проклињем твој акатист. Реци ово свима твојима слушатељима и присталицама. Кронштатског саборног храма протојереј Јоан Сергијев. Маја 22. 1902. г.“ — Л. Б.

Исправак.

На стр. 10. у 2. ступцу у 4. реду од доле, у место једанпут „Сент-Ђурађ“ двапут је наведен.

Захвала.

Овдашњи уважени грађанни госп. Јован Залај са својом добром супругом изволсо је и ове године даривати 30 круна на сиромашну школску младеж, да се за Божић одену и обују, на којем се дару долепотписани налазе побуђени у име срп. православне општине и сиромашне школске младежи најтоплије захвалити и пожелети нашем чика-Јоци и његовој верној супрузи сваку срећу и благослов од Бога са: Живели!

У Дуна Сечују (Барања) 15. (28.) децембра 1902. год.

Душан Радојчић
учитељ.

Јером. Теофан Радић
парох. админ.

Захвала.

Срп. правосл. црквена општина Темеш Моношторска, најављује своју најтоплију благодареост свима њеним приложницима, који нас и ове године материјално потпомогоше да можемо иконостасом украсити своју св. богомољу.

Приложише: Срп. женска добротворна задруга у Митровици 45 кр. 04 п., срп. правосл. црквена општина Сомборска 10 кр., Срп. занатлијска читаоница из Вршца 10 кр., Вл. Павловић из Кушића 2 кр. —

У Темеш Моноштору 19. Децембра 1902.

Платон Марковић
адм. парох.

Паја Пајин
председник.

Жива Бурнац
црквени благајник.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad Бр. К. 844./зап. ех 1902. 1 1—8

СТЕЧАЈ.

На место протопрезвитерског помоћника у Карловцима, с којим местом је, изузевши стан, скопчана годишња плата од 800 К. и накнада од 200 К. за половицу парох. сесије, што све дотични из јерархијског фонда у месечним оброцима прима. — Компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до конца месеца јануара по ст. кал. 1903. надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 17. (30.) децембра 1902.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad С. О. 9230./2751. ех 1902. 177 3—3

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај ради попуњења а.) привремсистемизованога места, саборско-одборскога *другога бележника* са платом од год. 2000 крунâ и станарином од год. 300 крунâ; б.) привремсистемизованога места саборско-одборскога *тајничког пристава* са платом од год. 1600 крунâ и станарином од год. 200 крунâ с тим, да ће и један и други бити постављен у привременом својству.

Православни Срби, свршени правници, који желе получити једно од горњих места нека да поднесу своје инструисане молбенице саборском одбору у Карловцима најдаље *до 18. (31.) јануара 1903. год.* и нарочито да докажу своје правничко оспособљење (бар апсолуторном сведодбом), даље да су здрави и неприкорног владања и да су вешти у састављању списа српским језиком. Првенство на место тајничког пристава имаће они, који докажу и знање мађарског језика.

Из седнице срп. прав. пар. црквеног сабор одбора, држане у Карловцима 14. (27.) децем. бра 1902. год.

Председништво
саборског одбора.

Ad С. О. 2798/зап. ех 1902. 178 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног писарског места код саборског одбора и осталих средишњих митроп. звања у Карловцима расписује се стечај

Са тим местом скопчана је плата од год. 1200 крунâ и станарина од год. 200 крунâ.

Постављање ће бити у привременом својству

Првенство имају они, који су оспособљени

за управљање писарских послова у српском, мађарском и немачком језику, а уз то имају леп рукопис.

Срби, који желе получити ово место имају своје сходно (инегрујисане молбенице поднети потписаном председништву најдаље *до 7. (20.) јануара 1903.*

У Карловцима 18. (31.) децембра 1902.

Председништво
срп. прав. нар. црк. саборског одбора.

Број 53./1902. **ОГЛАС.** 179 3—3

У смислу решења срп. правосл. црквено-општине дивошке од дана 15. децембра по старом календару г. 1902. записника бр. 9 и према одобреном прорачуну од сл. Арх. Адм. Одбора.

Доле потписана црквено-општина расписује офертуалну драшбу на мањак ради издавања посла око надограђивања торња и оправке спола целе црквене зграде.

цео дунђерски посао са материјалом				1850 Кр.	—
ковачки	„	„	„	104 „	—
казанџиски	„	„	„	4255 „	—
златарски	„	„	„	180 „	—
зидарски	„	„	„	1122 „	80
кроварски	„	„	„	344 „	—
механичарски	„	„	„	200 „	—
бравадски	„	„	„	500 „	—
мазалски	„	„	„	96 „	—
и неки други мањи посл. са материјал.				125 „	—
				Свега 8676 Кр.	80

Рефлектанти који горњи посо предузети желе дужни су у име пишманлука 10% црквено-општинском одбору од прелиминиране своте положити.

Услови као и трошковник могу се у свако доба код црквено-општинске видити а сама драшба одржаће се 19. јануара (1. фебруара) 1903. год. у 2 сата после подне пред црквено-општинским одбором као повереником општинским. Општина задржава себи право у случају и скупљем лицитанту посо издати ако у истоме већу гаранцију добила буде.

Рефлектанти са стране као и из места немају никаквих путних ни иних трошкова на општини потраживати.

Дивош 18./31. децембра 1902.

Митар Мирешевић перовођа. Милан Манојловић председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

1—25 ex 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловцу. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 82. 1903

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 2

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у среду 31. јануара 1903.

ЗВАНИЧНО.

Одликовања:

Његова Светост преузвишени Господин српски патријар **Георгије**, благоизволео је одликовати црвеним појасем новопостављеног пароха батајничког *Стевана Јовића*.

Произведења:

Његово Високопреосвештенство Господин епископ вршачки **Гаврило**, благоизволео је 7. о. м. у саборној цркви Св. Ода Николаја у Вршцу произвести пароха вршачког *Живојина Милића* за протојереја.

Протопрезвитератски извештаји.

Из поднесених извештаја окружних протопрезвитера архидијецезе Карловачке, за 1901., о стању подручних православних српских парохија, парохијског свештенства, те о броју вероисповедних преласа, види се да је било на свршетку 1901.

1.) Цркава — — 151; у карловачком 38, митровачком 39, вежуском 32 и вуковарском 42.

2.) Капела — — — — 16.

3.) Парохија — — — — 133, са 98 пароха, 35 администратора парохија, 6 систематизованих помоћника и 6 парохијских личних помоћника.

4.) Православних домова — — — 31.642.

5.) Православних душа — — 184.595 (мушких 94.316, женских 90.189.).

6.) Брачних парова — — — 36.603

7.) Конкубината — — — — 2.397.

8.) Прелаза у православну веру — — 71.

9.) Прелази из православне вере у друге — 3.

10.) Назарена — — — — 1368.

По истом су извештају у 25 цркава у лошем стању црквене одежде; у 22 општине цркве; у 31 општини парохијски домови; у 43 општине гробља. А 11 свештеника су неуредно предавали хришћанску науку у пучким школама.

Исти су извештаји узети од конзисторије на знање с тим, да окружни протопрезвитери дотичним општинама у име конзисторије, најстрожије наложе, да се у току 1903. под личном одговорношћу председника и одбора за средства побрину, и парохијске цркве, пар. домове и гробља у доликујуће стање доведу, као и да нове свештеничке одежде набаве, у колико то већ није учињено.

У погледу вршења катихетске дужности, закључила је конзисторија, да се дотични опомену с тим, да ако још један пут због занемарења и слабог вршења тих дужности пријављени буду, да ће свом

строгошћу у смислу дисциплинарних правила као непоправљиви, кажњени бити.

Подједно је закључала конзисторија да се непосредно позову парохијска звања ради доставе потребних података за издавање „Шематизма архидијецезе карловачке" за 1902. годину.

МИТРОФАН

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ ПРАВОСЛАВНИ СРПСКИ

епископ

НОВОСАДСКО-БАЧКИ, СОМБОРСКИ, СЕГЕДИНСКИ И ЈЕГАРСКИ,

Краљевско-српског ордена Светога Саве велико-крстиц

свему пречасном свештенству обојега реда и васколиком благочестивом и љубазном народу Богом храњиме епархије Наше благодат, милост и мир Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа, а од Наше смирености архипастирски поздрав и архијерејски благослов.

Христос је на земљи — весело певајте!

Брижна и нежна мати наша — света православна црква, водећи нас милу децу своју за руку кроз овај живот у бољи свет, не ће никада пропустити у згодан час поучити нас, шта нам кад чинити а шта оставити ваља.

Знајући најбоље, кад је чему време, она нас сећа, опомиње и позива, да се, кад је томе време, радујемо и веселимо, а исто тако, кад је томе време, да се кајемо и смиравамо.

А да би и једно и друго извршили као што треба, она нас обично дуже времена спрема за то својим мудрим саветима и целисходним упуствима.

Тако је радила она и у овом одсеку нашега духовнога и црквенога живота.

Протекло је већ неколико недеља, како нас слатким речима и умиљатим гласом спрема за данашњи радосни дан, појући нам прекрасну песму ону: *Христос се рађа, славите; Христос долази с небеса, идите му у сусрет; Христос је на земљи, узносите се; појте Господу сва земља и весело појте му људи, јер се прославио.*

Ко је пажљиво слушао ову свету песму и ко је често размишљавао о ономе, што ова света песма каже, тај се и спремао и спремио као што треба за данашњи радосни дан, тај је с пуно воље, да га прослави, изишао данас на сусрет Христу, тај га је весела срца и раздрагане душе дочекао на земљи, па у радости духовној весело поји данас песме хвале и славе, величања и благодарности Богу, који се јавио у телу.

Кад нам мио сродник или добар пријатељ у кућу нашу дође, кад каково високо у друштвеном погледу лице посети место наше, ми се обрадујемо доласку сродника и пријатеља, поносимо се посетом високога госта нашега места и тражимо разне начине, домишљавамо се и надмећемо се и умом и вољом, да радости својој и поносу своме што јачег и што видљивијег израза дамо.

Тако дочекујемо ми људи људе, који су нам или срцу мили или којима своје поштовање и оданост изразити желимо.

С каквом ли пак радошћу треба да дочекамо Онога, који нам је ближи и од најближег сродника, бољи пријатељ од најбољег пријатеља, виши од највишег по своме положају у друштву човека, који је узвишен над анђелима и долази као посланик великога Савета Божјега ради нас људи и ради нашега спасења, *да* — као што нас дивна песма црквена учи — *свој опет обнови образ у нама, који је нагрђен страстима, да потражи и нађе заблуделу давно овцу и на раменима својима опет приведе к оцу, да оне који су седели у засенку и мраку уведе у светле дворове оца небеснога и уврсти у редове небесних сила.*

Да свој опет обнови образ — за то је дошао данас на земљу Бог.

Кад је преблаги Бог у мудрости својој стварао човека, воља је његова била, да га створи по образу и подобију своме, па да човек господари над рибама у води и птицама у ваздуху, над животињама на земљи и над целом земљом.

И Бог створи човека. По образу своме створио га је. Господара земљи а Себи заступника и намесника на земљи створио је Бог.

Бог нема тела. Он је најсавршенији Дух. По духу дакле своме а не по лепоти тела свога човек је образ Божји. У светлом уму, који познаваше Бога и свој одношај к Њему и свету, у вољи

склоној за свако добро и у бесмртној души беше нацртан образ Божји у човеку. Такав се појавио први човек у природи — у области тога пространога царства, коме је он имао бити глава и господар, а као такав и посредник међу небом и земљом.

Али не потраја дуго то сретно и блажено стање првога човека. Јарко сунце, које је онако сјајно сијнуло на уранку рода човечијег, изгуби се на скоро у густом облаку првога греха, који га изненада обузе. Наружи се и потамне образ Божји, пореметише се сви односи у природи. Цар природе поста робом, природа се одметну од свога господара и као непријатељ уста против њега. Отпоче низ трвења и страдања, низ заблуда и опачина, у којима се све већма заплетао и све дубље падао и пропадао човек — највиши створ Божји на земљи.

Као што земља, кад јој јесење густе магле заклоне сунце, без светлости сунчане и топлоте његових зрака губи животну снагу своју, вене, малаксава, леди се и умире, тако и човек без сјајног сунца милости Божје, које му је први грех заклонио, изгуби главну силу духовног му живота, изгуби светлост, која му је разум обасјавала, изгуби помоћ, која му је вољу поткрепљавала, изгуби непосредни додир с Богом, који му је душу оживљавао.

Мрак духовни, који га је обузео, бивао је у току времена све гушћи. Цар и господар природе, дрхтао је пред појединим предметима и појавама њеним и тражио је начина, да их умилостиви према себи. Изгубивши свест о своме високом достојанству и позиву човек је свео сав свој живот на задовољење животињских нагона у себи, на угађање своме телу са његовим пожудама. Трулеж порочнога живота у току дугих векова бивала је све већа.

Тако је било стање грешнога човека, а помоћи ни откуда.

И Бог, немогући више гледати, да се род човечји на земљи без излаза мучи, долази на земљу, долази у помоћ, долази да *свој опет обнови образ*, као човек рађа се међу људима и то у сиромаштву и понижењу, да сиромашнима и понижењима што ближе буде, рађа се и тим већ отпочиње спасење наше, које продужује својим безгрешним животом и човекољубним радом, осветљава својом спасоносном науком и завршује својом тешком и срамотном смрћу на крсту нас ради. И све то чини, подноси и трпи Он за то, да свој опет обнови у нама образ, кога су страсти нагрдиле, да нас — заблуделе овце поврати к Оцу и прикупи међу небеске силе.

Кад је извео и довршио дело нашега спасења, Спаситељ је основао своју свету цркву и њој предао, да настави дело његово на земљи, да благодатним средствима од Њега установљеним препорађа и спасава сваког човека, који дође на овај свет. Тај задатак врши света црква непрекидно од свога постанка до данас и вршиће исто тако верно док траје овога света и века.

Сваког човека, који се роди на овај свет, црква дочекује правом материнском љубављу, препорађа га у тајни крштења и тиме обнавља у њему образ Божји. Утврђујући по том његов ум у истинитој вери, његову вољу у добрим делима света црква настоји, да у сваком човеку остане обновљени образ Божји чист и светао на свагда. Ако ли се ипак догоди, да по немоћи природе људске падне на образ тај, сенка или мрља каква, која тај образ нагрди, црква Христова брине се, да ту сенку уклони, да мрљу спере са душе препорођеног човека благодатним даровима тајне покајања.

Света црква има сва средства спасења у својој власти. Она и чини све, да нас спасе, али без нас и против нас не може нас ни она спасти. У ствари нашег спасавања велики део рада пада на нас саме. Да би се спасли, ми морамо желете себи спасења, ми морамо хтети да се спасемо и према томе и извршити све, што се од нас за наше спасење захтева. Пре свега ми сами морамо пазити и настојати, да у свима приликама живота сачувамо чист и светао обновљени образ Божји у нама. А

многе су прилике у којима нам образ Божји у нама потамнети може; многе су страсти које га нагрдити могу, кад се у души нашој пробуде, угнезде и учврсте. Страсти нам помрачују ум, окрећу вољу на зло, а тиме понижавају и нагрђују образ Божји у нама.

Најобичнија и највећма распрострањена страст, која квари образ Божји у нама, то је страст пијанства, која кад овлада човеком, поред многих осталих зала, највећма понижава човека. Пијанством човек губи свест о себи и свом људском достојанству и спушта се на степен неразумне животиње. У пијаном стању човек изгуби власт над собом и над удовима свога тела: језик постане тежак као олово и говори испрекидано, а што говори, или је бесмислено или срамотно, глава клоне, очи се укоче, руке изгубе свој мир или омлитаве, ноге не могу да поднесу терет свога тела, а тело се осећа несигурно на својим властитим ногама.

Рад разума је поремећен, воља је лађа без кормила, коју страсти бацају час на једну час на другу страну. Пијан човек чини такова дела, која га срамоте и којих се трезан и сам стиди. Пијан тражи свађу и препирку, рига на уста својих хулу и псовку, замеће тучу, која се у многим приликама убијством свршава. И тако пијанство празни куће а пуни тамнице, лишава породице части и имања а наноси им срамоту и оскудицу; слободног чини робом; створеног за живот, чини пленом преране и срамотне смрти.

Видећи, како је опасна страст пијанства и колико зла из те једне само страсти постаје; знајући, да се пијанством највећма нагрђује обновљени образ Божји у нама, чувајмо се, љубазна браћо моја пијанства, не само као порока и страсти, него и као наклоности и чешћег обичаја, па ћемо се тиме сачувати и од свих оних зала, која пијанство прате и најдостојније служити Богу, који се не само јавио у телу, да свој опет у нама обнови образ, него је по неизмерној милости својој обожио и нашу целу природу, па за то нека му је слава и хвала и сада и свагда и на векове. Амин.

Дано у епископској резиденцији Нашој у Новоме Саду на предпразнство Рођења Христова године 1902. од рођења Христова, а епископовања нашега четврте.

Горепоменути смирени епископ
Митрофан.

НЕЗВАНИЧНО

Свештенству*
МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ
на нову годину
1903.

Народ нам одавно странпутицом ходи,
Која га извесно у пропаст води.
Црква нам, спутана са разних страна,
Болује тешко од љутих рана.

Упрскан ко је од брацке крви,
Тај нам је јунак, тај нам је први.
Кад руку дигне и *оца* да смрви,
За њим се иде, за њим се врви.

И живот и част и наше имање
Угрожено је. Тако је стање.
Слеп само не види и глув не чује,
Шта нам се спрема, шта се још снује.

Последње је код нас прво!
Народнога бића дрво
Болесно је у жилама.
Тешко нама! Тешко нама!

Леонида узалуд је пао;
Ефијалт је своје постигао.
Туђе чете газе Маратон.
Где је Милтијад? Камо он?

Турци су нам земљу прегазили,
С нашом крви кад су се сложили.
Тежак откуп ми смо њима дали,
Пет векова кад смо робовали.

* Доносимо ону песну изнимно с тога, што је њен састављач — један од најугледнијих наших старијих свештеника —, и ако није од заната и позива песник, у њоји дао не само израза своме осећању, него је у њоји подједно и нацртао и верно представио данашње наше стање на црквено-аутономно-народном пољу. Песма је требала изаћи у 1. броју, но због званичног дела морала је изостати. Уредништво.

Обилићу! благо Твојој души!
Крвца врела још се за род пуши,
Поштење се на *Тебе* угледа,
На свој образ — мрљу пасти не да.

Али *Марко* с Турцима се држи,
Час га гони, час му верно служи,
Док му тако живот не дотужа.
Не би никог, да му помоћ пружа.

Марко *клону* . . . . . Попут Обилића
Мало јато одабраних тића
Над Народом ширило је крила,
Од душмана заштита му била.

У душмана отроване стреле,
Многом тићу живот су узеле,
Многог тића у лёту су смеле
Па у јато забуну унеле.

Ко ће народ од сада водити,
У невољи штит му јаки бити,
У радости с њим се радовати,
У жалости с њиме заплакати? . . .

Народ *Божји* обузела чама,
Занемела јека од песама.
Филистимац родна гази поља;
Проплакаше и гора и дбља.

Па наричу: камо нам јунака,
Да избави из душманских шака?
Је ли жив и где је он?
Камо нам Самсон?

У Самсона *надприродна* снага,
Са том снагом сузбио је врага.
И земља би сад слободна била,
Да се није родила Далила.

Тако јавља стара прича,
Див-јунака што велича.
Проноси се хвала њена
Са колена на колена.

И загонетно додаје још она:
У *дугој коси* снага је Самсона
Ошишан роб постаје и Он —
Јуначки Самсон.

Кад див кад роб Самсон још живи;
Кад *је у коси*, свет му се диви;
Ошишана ко га види,
Сваки га се клони, стиди.

Загонетка та шта значи?
Ко ће да нам протумачи?
Ко је тај Самсон?
Кад живи, где је Он?

Свештениче српски! Знај,
Да си *ти* Самсон тај.
Ти си позван, да свом роду
Чуваш цркву, браниш јој слободу.

У своме кад си свој
Никог се и ничег не бој!
А отуђим ли се од себе
Пропашће Црква — са тебе.

Буди се, протри очи,
На ноге лаке скочи.
Нова јавља се зора,
Сванути скоро мора.

Доста је било дрема!
Времена више нема
Узалуд да се трати
На браник треба стати.

Велика је притисла нас беда
И срамота. Сносити се неда:
Бесни пород пакленога чеда
Размеће се, Цркви заповеда.

Устајте браћо! *дужност* вас зове,
Кидајте везе, збаците окове,
Презрите туђе слуге, робове:
Слободне своје држите зборове!

Склапајте друштва, купите чланове,
Пагубне цркви сузбите основе,
Да вам се дани славе понове.
Прегаоцу Бог даје махове!

И нашој цркви већ једном да сване,
Сад тужна да позна ведрије дане,
Да збрише сузе са бледа лица
Света нам мати, тешка патница!

И жалост ова кад цркву мине,
Па радошћу опет лице јој сине,
Тада ће и Бог с небеских висина
Чувати, штитити опет Србина!

Стари Лабуд

Лакше! Лакше!

Посвећено народном збору у Сомбору

„Тешко оном народу које га је пољопривреда и просвета спасла на манастире и његова добра.“
„Царигродски Гласник“
бр. 2. за 1903. годину.

Поред наших толиких и толиких невоља, створених нешто нашом кривицом, а нешто од наших „пријатеља“, које нам не даду дапути душом, него нас у непрекидној тржавици одржавају и упропашћују; ево нам још једне невоље, која ће у знатној мери повећати тржавицу и одвратити нас од сваког ијоле озбиљнијег рада.

А та је најновија невоља, тако звано **„манастирско питање“**, или **„хајка на калуђере“**.

Ево се навршило 212 година од нашег прелаза под Црнојевићем на ову страну, и од то доба до данас, није наш народ тако рећи ни једну годину провео у миру, него је непрестано из једне тржавице падао у другу.

А наши „пријатељи“ знали су већ пута и начина наћи, да не излази из тржавица, међу којима су у старије време главну улогу играле папирне „привилегије“, а у новије укљештена „народна автономија“.

Па ако нас сви знаци не варају, и омиљено „манастирско питање“, биће дело вековних наших „пријатеља“, у каквој намери, памет ним а не треба говорити, а непаметним и аранжерима није ни онако вредно говорити, пошто су они неприступачни разлозима; последњима је запат и дужност да праве и одржавају тржавице.

Тим народним тржавицама, којима је наш народ од ваикада, па и данас приступачан, има се захвалити, што он очекује да му мајка падне с неба помоћу привилегија и автономије; њима се има приписати, што је у половини XVIII. века преко 100.000 нашег народа — и то језгра народа — отишло из срца Угарске, из Поморишке и Потијске крајине у Русију, да се тамо претопе у Русе; њима се има захвалити, што нам је народ тако прорешетан не у Бачкој и Банату, него ево већ и у Срему, и што је још горе, што је хиљадама ланаца српске земље отишло и непрестано одлази у туђинске руке, јер докле је паметни Србин по суваčама терао светску и сеоску политику, а воће га усрећавале којекаквим програмима, луди Шваба — наш народ обично тим именом назива Немце — прекупљивао је од „паметног Србина“ ланац по ланац; њима се има захвалити, што је, као што се признаде пре неки дан у бр. 12. „Заставе“ и дан данас „наш сељак“ врло неук. Проценат неписмених је тако велик, да се морамо згражавати и онда није чудо, што нас туђинци тако јако потискују.“

Јесте, наш је народ брз на „народне зборове“, на њих ће потрошити и до 10.000 и 20.000 круна, као што га вести зборови ово последњих година најмање стају 100.000 К, што је већином отишло у туђинске руке — хотелијерима и бирташима и за жељезницу —; а да даде што на школу и просвету, на то није брз, као што није брз ни на паметан и користан савет.

Да се одрже зборови о договору, како да се стане на пут материјалном пропадању нашег народа; како да се стане на пут нашим лудим обичајевима при свадбама; како да се стане на пут лудој моди код нашег простог света; како да се унапреди земљорадња код нашег народа, а Србкиње науче правити сир и путер, од чега Немци грдну корист имају и са сиром и путером отеше нам десетину Срема; — о томе народни пријатељи и усрећитељи не мисле и немају каде, јер њима је пре свађати се о програмима поред којих дотеpаше дотле, да смо данас на политичном пољу праве ништице, и да нас данас сваки може задобити са порцијом паприкаша и литром вина.

И ми се још називамо либералима, радикалима и самосталцима, а писмо у стању ни једног посланика протурити у земаљске саборе.

Јадно нам либералство, радикалство и самосталство!

Врло умесно и истинито се признаде у истом броју „Заставе“ о конзервативму нашег народа у том погледу: „— — Онај, који добро познаје нашег сељака, на који

је још покушао да ради што за нашег сељака, ушао међу њега н. пр. хтео да оснује какву привредну задругу, тај се уверио с каквим неповерењем наш сељак слуша нашу реч, и колико ту треба рада да се уклоне оне сумње, с којима слуша сваку нашу реч.“

И *такав* народ, — јер сељак сачињава језгру народа, и он је по тврдњи наших вођа — кад им он треба — једино *народ* — позива се на народне зборове, да се изјасни о питањима о којима нема ни појма, нити је у стању да пресуди њихов значај и замашај, и на мњење таког народа рачуна се и по њему оцењује народна свест!

Да смо весели! Ал за то нам, тако и цветају руже!

Јесте, такав ће народ поврвети са свију страна у Сомбор на збор, да и на њему чује „народне љубимце.“ Народ је на последњем збору видео „Наше добског“ *Игора*, који по речима данашњег народног писца и мишљеника г. Александра Сандића умировљеног професора, када оно г. Сандић писаше своје легенде „Сањарије на јави“[1] не само у звезде коваше његове легенде, „док заједно с њиме хођаше и броњаше по проклетој по земљи Инђији т. ј. у Јотином — туркоском друштву —, него који му више пути баш сам главом ђогата сердарио, за вођице прихватио, кад год — Сандић — мћадијаше залетити се на ограђе — на Орла тића — Милетића — док кликташе са висине“, — раме уз раме с „народним љубимцима“ и његово онако глумачки измајсторисано пренемагање, и како исти *Игор* иде раме уз раме при предлагању онако тајанствено — завијене одлуке у погледу тражења „измене државноправног односаја“ са „народним љубимцима“. На народном збору у Сомбору видиће исте у братском загрљају са некадашњим — као што их назваде исти *Игор* — панчевачким Јотама, који им вођу још 1901. Августа називаше „злодухом, екскробијашем, туцинданцем“, а његову дружину — радикале — „кликом, туцинданчевим ћирицама, врзиним колом, сортом, туцинданском сојтеријом“.

А да се *тако* што види што би рекла некадашња омладина „свету на видику“; вредно је њен у Сомбор на збор, те с тога не ће бити грехота, што ће се 10.000 К. избацити и на то чудо!

Мајски сабор између осталих закључака, усвојио је предлог одбора петнајсторице, који гласи:

„I. Пошто се из досадањег начина управе манастирским имењем испоставило, да је врло незгодно, да сваки манастир за себе води мани пулацију, коју је контролирати врло тешко, то сабор проглашује сва манастирска имања као једну имовну заједницу у погледу манипулације, те уважа за све манастире једноставност у управи имења; — и пошто су манастирска братства показала, да су неспремна за управу манастирским имењем у својој режији, што се види из извештаја саборског одбора, то сабор сматра за потребно, да се манастирска земља осим плантрављања, винограда и воћњака путем јавне дражбе издаје под закуп и упућује саборски одбор, да у том правцу ради, остављајући му на слободно расуђење, да ли код појединих манастира да нађа манастирску земљу у парцелама или у целини, тим пре, јер досадањи рад код појединих манастира у том правцу показао је повољан успех.

Сваки закупник манастирске земље уноснће уговорену закупнину у манастирски фонд дотичне епархије, у који ће се сем тога уносити приходи од шума, винограда, воћњака, капитала, риболова, воденица и сви остали приходи сваког појединог манастира.

Епархијска управа исплаћиваће из тих прихода све јавне порезе и прирезе и манастирске дугове као и трошкове за оправке и друге потребне инвестиције и црквене прирезе; исто тако ће епархијска управа у оброцима — како то саборски одбор буде успостављао — издавати манастирском братству оне своте, које су прорачуном утврђене као потреба за његово издржавање, — а крајем сваке године уноснће половину у клирикални, а другу половину у манастирски фонд.

[1] У једној пазва Милетића „деспотом“, а његову дружину „кликом, четом с брда дола сабраном, спсавцима и пузавцима, препређенима и препрганима, гладницама и жељицама, шушама и пробисветима и свог света шеретима и шепртљама“; ал му са то ипак не смењаше да над одром Милетићевим у Новом Саду, где су излазиле његове „Сањарије на јави“, слави и велича Тића Милетића!

С тога сабор, позива саборски одбор, да сходно овим начелима преустрoји „привремено упутство за манастире од 5 септембра 1875. издано на темељу § а 22. сл. г.) и 30.) устројства саборског а у смислу § а 19. тач. 4.) саборског устројства од 1875.“ да састави и сабору поднесе предлог за штатут о управи и контроли манастирских добара.“

Као што је мајски сабор много штошта урадио на брзу руку и донео по неки закључак, који не спада у његов делокруг; тако је и исти предлог и донесен и усвојен на брзу руку, ма да он није спадао у делокруг саборски — бар не у оној форми.

У делокруг сабора по саборском устројству од 14. Маја 1874. по §. 19. 4.) спада: „да установи штатуте о управи, контроли и употребљењу народно-црквених добара — овамо рачунајући и манастирска добра[2], фондова и фундација *с погледом на основне циљи*, као што је то одређено саборским закључком од године 1865. одобреним кр. уредбом од 10. Августа 1868.“

4.) „Сабором установљени прорачун у погледу трошкова на потребе црквених и просветних цели, свих народно-црквених фондова, фундација и завода, *овамо рачунајући и манастире*, — подноси се председнику уг. кр. министарства ради надзора о томе, дали су код руковања са фондовима и фундацијама постојећи штатути обдржавани?“

Ово је све, што по саборском устројству спада у делокруг сабора у погледу манастира.

Како поменути закључак саборски није статут, каквог у смислу § 19. 4.) саборског устројства, сабор треба да донесе, односно да му на основу § 33. прелазног определења истог саборског устројства саборски одбор зготови и сабору поднесе, а круна да га одобри и који би тек по њеном одобрењу могао ступити у живот; него је проста одлука саборска, коју сабор није био властан ни донети: — јасно је, *да он по томе не може имати ни важности, нити му се дужан ко покоравати.*

Поменути предлог односно закључак не само да није спадао у компетенцију сабора, него и он показује и доказује, како је мајски сабор на лаку руку без озбиљног промишљања доносио закључке и одлуке.

Главни мотив за доношење поменутог предлога био је то, што манастири не показују скоро никаквог сувишка.

Па је л сабор дао себи труда, да се о томе и увери? Није!

А да није ево доказа. По старом шлендријану и узорима, наши манастири не воде рачуне о своме приходу, него воде рачуне о примању и издавању.

Да је примање од прихода са свим нешто друго, ево доказа.

По рачуну Грегетега за 1900. имао је манастир „прихода од земље“ 50.870·00 дочим то не стоји. Он је имао толико примања од рачуна земље.

А прихода од земље је имао за ту годину 64 764.80 К.

Дај да докажемо то. По рачуну је остало у храни од 1899. 16.915·80 К., осим сламе и кукурузовине.

1900. добио је пак за продату храну т. ј. и за заосталу од 1899. и нешто од 1900. заједно са арендом и сламом 50.840 К., а остало му је у непродатој 24.720·80 К.

Ето какав је приход по вођењу рачуна како их наши манастири од вајкада воде, а какав је по рачуну каквог би требало водити, кад се хоће да зна прави приход.

И на основу тако погрешног вођења рачуна, донео је сабор поменути закључак и на основу тога рачуна донео прорачун манастирски. **Грозно!**

Код толиких „стручњака“ саборских посланика и доведених из Панчева и Земуна, нико не опази ту неправилност и да довикне: људи божји, та ово нису приходи манастирски, него примања, и ми на основу њиховом не можемо ништа закључити!

[2] Г. Др. Жарко Миладиновић у своме „Тумачу“ на стр. 115. код тумачења §. 28. I. кр. рес. од 10. Авг. 1868., вели: „— — по устројству саборском, сабор има потпуно право располагања са приходима и имањем манастирским (1. 9.) § 19. устројства).“

Да је *ово* тумачење г. Миладиновићево друкчије од самог поменутог §. 19. 9.), по ком сабор нема права, да располаже како хоће с приходима манастирским, и да *тако* право сабору не припада; то је бар јасно!

Да покажемо, да се на основу приманья не може извести закључак ни о сувишку манастирских прихода, сво доказа

По рачунима манастира Гргетега, било је примање веће од издавања само за 49.44 К., дочим је по правом рачуну приход био већи од издавања само у заосталој храни 24.720·80 К., а да и не спомињемо колико је остало у другом чему.

Кад се на основу исказаног сувишка по досад вођеном рачуну, народу каже: ето, богати Гргетег није имао више прихода од 49.44 К., а не каже се, да је Гргетег 1900. издао на оправку цркве и здања 20.308 К., на намештај 3.887 К, на монашку школу 3400 К., на обезбеђење 1715 К., на братство и ђаке 4.856 К., на милостињу 900 К., а да је потрошио на кућу, кујну и кућне потребе само 1 726. К., уз то заостало му само у непродатој храни 24.720·80 К; тада се наравно може и казати: ето народе, куд се дева Немањино благо!

А тако не може и није смео казати ни један сабор, који је тим својим тврђењем, изазвао ову данашњу буру, која личи на анархију.

Или зар то није почетак анархије, кад црквени одбори заказују вандредне црквене скупштине, — без да то пријаве административном одбору, као што прописује §. 21. 23. П. кр. рескрипта од 10. Августа 1868., и односне наредбе административних одбора, — са дневним редом, који је §. 40. искључен из расправе црквених скупштина и тако се закључци доносе и у присуству чланова саборског одбора — чувара народно црквене автономије —; зар то није почетак анархије, кад се сме да потпише под позив на збор и један ђакон и учитељ више женске школе, у ком се и ово вели: „— Манастирски калуђери и патријарх Георгије дођоше на ту несретну мисао, да устану у изјавама и преставкама својим против главних закључака мајског сабора — ова борба иде против реда у цркви нашој; ова борба иде за тим, да се и даље продужи распињање нашег нар. црквеног иметка“?

Нисмо се бавили економијом, те с тога и не ћемо да расправљамо, да л би боље било, да се по закључку саборском издаје манастирска земља под аренду, ил да се остави да је манастири сами раде.

Ал не можемо, а да само ово не наведемо.

По закључним рачунима Гргетега и Крушедола за 1900., односно 1901. Гргетег је већином сам радио своју земљу, и он је од 1143 јутра оранице, имао прихода 64.764·80 К., а по одбитку трошкова 54.830 К., дочим је Крушедо издао своју орађу земљу од 1705 јутара под аренду, зашто је добио аренде 56 992·27 К.

Кад се узме у обзир и то, колико је Гргетегу остало сламе и кукурузовине и колико је с њоме изранио марве, добио ђубрета и колико је јутара нађубрио; тек онда се види, шта је боље.

А кад се помисли, да ако се изабере стручан надзорник манастирских добара, те исти уведе рационалнију економију; тек ће се тада моћи видети шта је боље и корисније.

Да је прво боље, не треба друго да човек помисли до ли то, за што и најмањи сиромашак узима земљу под аренду, од које земље плаћа и аренду и издржава се?

Па зашто земљорадничке задруге узимају под аренду земљу?

Познато је да су парохијске сесије, које обично напоничари раде, ил се издају под аренду, најгоре земље, јер су што-но реч исплакане и рђаво обрађиване.

Па шта би тек било са манастирским земљама, кад би се стале издавати под аренду? Шта би било, кад арендатор не би могао платити на време закупнину?

Шта би било, кад би после кратког времена — а то би за извесно наступило — земља пала у бесцење, а манастири не би је могли обрађивати, пошто би се у случају изведења закључка саборског, данашњи фундус инструктус распродао у бесцење, а што би се доцније морало куповати за скупе новце?

То су све питања, и то крупна питања, на која се требало добро и добро промислити пре, но што се усвојно поменути предлог једног учитеља, који ни појма нема о економији, него који га је избацио да се човек прослави!

На приговор, да се не може водити контрола, кад би манастири сами радили земљу, одговарамо: то не стоји.

Нека само административни одбори, саборски одбор и повереници савесно врше своје контролно право; па ће се видети: хоће л моћи бити „грабежа“.

По II. одсеку кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. V. А. §. 2. „Патријар српски и митрополит карловачки је природни и врховни старатељ и заступник свију добара црквено-народ. и фундација“; по §. 5. „Администрација манастирских добара поверава се централној управи народних фондова под архиепископом српским, која ће привремени начин манипулирања одредити, и предлог о том за коначно решење идућем народном сабору поднети“; по §. 6. „Манастирска добра и њихови приходи долазе под администрацију управе црк. нар. добара и фондова. Половина сувишка, што претече преко годишњег расхода, долази у фонд манастирски, куда ће и досадашња депозита припадати, а друга половина улази у школски или клирикални фонд на просветне цели“; по II. V. Б. § 15 „Управа црк. нар. фондова и добара састоји се из патријарха или митрополије администратора и асистента, од којих је један из реда духовних, други из војничког, а трећи из грађанског, као и митрополитско-народног секретара.“

„Овима се додаје један надзиратељ добара — — фискал — — —.“; по §. 18. „У делокруг управе црк нар. добара и фондова спада администрација свију јавних и приватних фондова и фундација, митрополиту и асистентима поверених, као и добара манастирских и епископских и контрола појединих, извршителних органа.“; §. 21. „Дужности надзиратељу по струци економној, као и рачуноводитељу и фискалу и пуном писарничком персоналу, прописаће привремено управа црк. нар. добара до идућег сабора“

Ето, каква су била права и дужности по кр. рескрипту од 10. Авг. 1868. управе црквено-народних добара, у погледу администрације манастира.

Саборским устројством од 14. Маја 1875 препета су права и дужности поменуте управе, на саборски одбор.

И по њему, по §. 22. у делокруг саборског одбора спада: „— — Саборски одбор *има непосредни надзор* над народно-црквеним добрима, овамо рачунајући и добра фондова, фундација и завода, *манастира* као и она, којима рукује митрополит-патријарх и епископи.“; по §. 30. Досадања управа нар. црквен. фондова укида се, и на место њено ступа саборски одбор.“; по §. 33. „Саборски одбор има зготовити и сабору поднети предлоге, који су означени у уредби саборској од 1865. одобреној кр. уредбом од 10. Авг. 1868., али нису још израђени, и то: по V. §. 5. о дотацији манастирског братства *и о начину руковања манастирских добара.*“

А ево, каква су права и дужности саборског одбора по саборском устројству у погледу надзора и администрације манастира.

На основу поменутих наређења саборског устројства, издао је саборски одбор 1876. под бр. С. О. 337/107. ех 1876. *„Привремена упутства* у погледу Администрације, рачуноводства и рачуполагања манастира и деловања манастирских повереника.“[3]

Иста су упутства у своје време била штампана. Прошле их је године данашњи саборски одбор од речи до речи без икаквих измена, но ново дао штампати.

По А. §. 1. истих упутстава: „Сваки манастир дужан је водити азбучни главни записник о своме активном и пасивном стању“, те је управама прикључен у њима формулар, како се исти има водити; по §. 4. „Сваки ман. дужан ће бити о свима административним приходима и расходима

[3] Чланови су истог саборског одбора били: председник изабрати од Милетићева и народне странке патријар Прокопије Иванковић, владике — народни љубимац — Арсеније Стојковић (несуђени Арсеније V.). и Георгије Војновић; Стеван Бранковачки први потпредседник сабора —, Александар Николић, др. Јован Суботић, Јован Живковић, потоњи барон и вршачки радикалски посланик 1897., др. Светислав Касапиновић, Јован Деспинић, др. Бранко Стефановић, др. Ника Максимовић, Ђорђе Бранковић, Јован Јовановић и Лазар Стефановић.

главни дневник водити по прикљученом обрасцу. Овај главни дневник водиће намесник, а настојатељ ће га чувати“..; по §. 5. „Осим тога сваки ман. дужан ће бити оделито дневнике о кућевном газдовању и вођењу сваке струке економије, с погледом на сваку струку, водити“; по §. 6. „Одељени надничарски дневници, имају се својеручним потписом економа потврдити, а настојатељ има за тим прибележити своје „видио.“; по §. 7. „У одељеним дневницима о приходу и расходу натурација, има се тачно и поноасоб убележити, колико је од сваке врсте вођене економије властитом радњом, колико од десетка: жита, кукуруза, овса, вина, шљивовице и осталога — од сваког на плаћање десетка обвезаног, које га се име и давање особено има означити с приходом, и колико је од тога издано на препитање братства и на депутате служитељима.“; по §. 8. „У дневнику о служитељима, има се тачно изложити име, презиме, место рођења и својство служитеља, а тако исто и плата како у готовом, тако и у депутату, и за тим тачно назначити, колико је који од служитеља у име плате у готовом или депутату, и од којег времена подигао и примио.“; по §. 10. „Манастирске шуме имају се искусним земљемерницима размерити и по шумском пропису, односно сече тако разделити, да сеча дрва буде дозвољена од године до године само у једном оделењу по реду дужине своје, и да је дрва слободно само из једне такове сече продавати.“; по §. 11. „Манастирски настојатељи немају то право, да могу с манастирским имањем по вољи својој, како за добро нађу, управљати; шта више, обвезани су сваки предмет тичући се благостања манастирског саборном саветовању братства поврћути.“; по §. 12. „Манастирска добра могу се само путем јавне дражбе, под сигурним јемством, под закуп издавати и то редовно само на 3 године.“; по §. 13 „Сваки такав уговор, ако свота износи више од 105 фор., има се претходно дотичном административном одбору на потврђење поднети, и тек по његовом одобрењу, добија правоваљану крепост.“; по §. 18. „У куповање и продају натурација и других ман. производа, којих куповна односно продајна цена своту од 105 фор. превазилази, ман. настојатељи не могу се без дозволе нар. административног одбора упустити.“; по §. 19. „Исто су тако дужни они при зидању и обнови зданија односне планове и трошковне прорачуне дотичном административном одбору прилком оном поднети, кад за дозволу оваких радња замоле.“; по §. 25. „Сваки ман. је дужан имати тврдени сандучић са три браве. Један кључ има настојатељ, други намесник, а трећи старац чувати“; по §. 26. „Сваки приход има се одмах у благајну унети.“; по §. 27. „Прегледање односно шконтрирање благајне има се у присуству васколиког братства предузимати.“; по Б. §. 1.: „Манастирски рачуни имају се при крају сваке године закључити, и три равногласећа примерка написати, како манастирским настојатељем, тако и братством својеручно потписати, и за шест недеља, од последњег дана прошле године рачунајући, епархијском административном одбору на прегледање поднети“, — а по §. 22. 3) Саборског устројства: „Саборски одбор финализује од дотичне епархијске власти поднесе и рачуноводством претходно испитане рачуне манастира“ —; по §. 3. „Све позиције како прихода, тако и расхода имају се текућим бројем назначити.“; по §. 4. „Свака позиција прихода има се проти-признаницом, а свака позиција расхода, која превазилази 5 фор. признаницом доказати и оправдати. Такове проти-признанице и признанице имају бити од стране дотичних купаца, продаваоца, односно примаца својеручно потписане у присуству два сведока, а у недостатку ових, од два брата манастирска коромизовање.“; по §. 5. „При уносу у рачун добивеног прихода од продане марве и свиња, имају им се године назначити, како би се цена за коју су продани, могла најгачније пресудити. Ако се продаја ман. говеда на вашарима догоди, има се такав приход вашарском цедуљом, а ако се говеда код куће продају, признаницом купца доказати и оправдати.“; по §. 6. „При уносу у рачун прихода добивеног од проданог вина, шљивовице, ракије и осталог пића, имају

се године њихове као по §. 5. на назначеног разлога исказати.“; по §. 9. „Стање сваког манастира како у готовости, натуралијама, виктуалијама тако и у капиталима треба тачно и одољено доказати.“; по §. 11. „Исказ сам активног и пасивног стања има се оправдати табелама активних и пасивних дугова.“; по §. 12. „У исказу натуралија, који односним стручним дневницима имаће бити документиран, нужно је по наособ изложити, колико је од истих од прошле године заостало, колико је јутара земље поред назначења квадратних хватова посејано, колико је мотика винограда за рачунску годину засађено, колико је јутара ливаде покошено, колико је свега тога властитом радњом, колико пак од закупа и десетка по гласу закупних уговора добивено, и колико је по одузећу расхода за наступајућу годину чиста прихода заостало?“; по §. 13. „Не мање има се број служитеља тачно доказати и у таковом стручном дневнику има се понаособ назначити име, презиме, место рођења, својство и плата служитеља, к томе још нарочито навести, шта је сваки од служитеља у готовоме и у депутату, од којег и до којег времена подигао и примио.“; по §. 16. „Намесник ће дужан бити при крају сваке године рачуне закључити и те пре, него што би се дотичном епархијском административчом одбору на прегледање поднели, претходно у братском собору развитку подвргнути.“; по §. 17. „Да би се могла често већ прописана и одавно жељена стална једноликост односно вођење у свима манастирима завести, има се свима манастирским настојатељима прикључени ·/. образац ради управе издати.“

„Напутак овај има се свима епархијским адм. одборима с тим налогом доставити, да дотичне манастирске настојатеље односно администрације манастирских имања, рачуноводства и рачунополагања под најстрожијом одговорности, коју би ненабљудавање ових правила са собом повукло, званично упутити, и да се та правила тачно извршавају увек пазити и овамо — Саборском Одбору — јављати не пропусте.“

Заједно је са поменутим привременим упутством, штампао Саборски Одбор и овај напутак за постављење манастирске поверенике:

1. Пре свега прибавити себи инвентар свега покретног и непокретног имања манастирског.

2. Добро пазити, да се непокретна добра не само у целини чувају и не отуђују, но и у колико сиље допуштају у напредујућем стању држе; с тога

3. мотрити да се нужне репарације зданија предузимају, а непотребне зграде не подижу.

4. Пазити, да се шуме сечом, пити кућевном, пити страном не пустоше, придржавајући се строго у том правцу опредељеног шестара, и имајући при том још обзира на строгу кућевну потребу.

5. Бригу водити, да се економија рационално води.

6. Настојавати, да се постојећи воћњаци, баште и виногради на време чисте и уредно обрађују; ливаде да се од пошаве предохрањују и чисто држе; оранице, у колико сиље допуштају, разним плодом засејају, остало пак под пренду дају, подобно воденицама, риболовима, крчмама и камену.

7. Ради прилика забирања земних плодова колика је ових количина получена; као и од времена на време прегледати колико је од те количине продато, или на депутате и остале кућевне потребе издано, и прегледати и премаподписивати сврху свега тога водити се имајуће записнике.

8. Настојавати да се у колико је могуће згодно и по кућу корисно, што више марве, свиња, оваца, коња, коза и живади сваковрсних уводи и множи ово за кућевну потребу и економичну радњу, ово пак и за продају, те да се све то добро држи и тимари и о свему томе тачни списи воде.

9. С обзиром на гореизложена сваког месеца у правилу по једанпут, а по потреби и нужди околности и више пута на лице места изилазити, на коју ће цел од манастира бесплатан подвоз и за време бављења стан и препитање у манастиру добити, те том приликом течај економије по наособ испитивати, рачуне односне прегледати; стање каси и стање самих кућа у опште провидити; и манастирску благајну у присутности манастирског братства повремено изненада експонирати, што сваке године најмање двапут има бивати.

10. Учествовати у свима седницама мана-

стиреског братства, у којима се већа и решава о администрацији и манипулацији манастирској с правом гласа.

11. Примедбе, било то оне, кој се економије рачуна или самог стања куће у опште тичу, братетву манастира дотичног саопштавати, од њих на исте објашњења примати, те по томе на темељу тих савета давати и предлог чинити, како да се опажене погрешке исправе или како да се оскудевајуће надокнаде и у опште, како да се кућевно благостање унапреди.

Ово све може бити по околностима или усмено, или пак писмено протоколарно.

12. У случају, да савети и предлози ти не би одзива нашли, што би очевидно од штете по економију, односно кућу саму било, дотичном административном одбору а под једним и саборском одбору пријаву о том неизоставно чинити и лека искати, што се тако имају и сваке неправилности и сви већи изгреди достављати с мњењем како би се зло доскочити могло.

13. Извештаје периодичне свака три месеца о течају и стању економије и средствима, којима се ова унапређује, и о препонама мождa, којима би се ова пречила, уз мњење како би се унапређујућа средства, ако их при руци није, набавити могла и саме препоне пречење одклонити даље, а главно о стању куће у опште с концем године како дотичном административном одбору тако и саборском одбору поднашати, поврај мњења и предлога не само о оном, што се економије но и што се и самог манипулирања тиче с означењем оних лица, која су се у једном и у другом погледу ревношћу и верношћу одликовала; на послетку

14. У случајевима сумњивим и од веће важности упутства од саборског одбора свагда поискивати.

Из седнице саборског одбора у Карловцима 5. (17.) Септембра 1875. држане.“

И кад *овако* стоји са управом и надзором наших манастира, која наређења и дан данас важе; питамо све мислеоне Србе: *ко* је одговоран, ако се до данас и данас краде, као што се обично вели да влада „грабеж“ по манастирима?

Ко? *Народ, односно од народа изабрати чланови саборског одбора, административних одбора и повереници.*

Кад црквене општине слободно бирају чланове сабора преко својих изасланика, у ком је 50 свештењака према 25 свештеника, а сабор слободно чланове саборског одбора, који има право да у свако доба изашље своје повереднике по манастирима, да разведе њихово стање, да одобрава подпесе му предрачуне и одобрава и прегледа завршне рачуне;

кад црквене општине слободно бирају чланове епархијских скупштина преко својих изасланика, а ова бира слободно чланове административног одбора, у ком је $^2/_3$ свештењака а $^1/_3$ свештеника, који има *онако* велика надзорна права над манастирима и кад манастирске надзорнике бира слободно саборски одбор са *онако* великим надзорним правом —

и ако се поред свега тога догађају крађе, грабеж и она чуда што се тврди и износи по листовима: Зар су — ако поменуто стоји — калуђери за то криви, а не и поменута надзорна тела?

Ми велимо, да су за то већма криви потоњи, јер Вук је рекао: „није луд, ко је појео три проје, него онај, који му их је дао.“

Ми не бранимо оне калуђере, односно настојатеље, који нису уредно подносили рачуне, који се нису држали прописних упутстава. Не, ми смо сваком прилком говорили, да такове треба најстрожије казнити.

Ми смо увек били за ред по манастирима и наше је уверење, да се поштен човек не боји и не преза од контроле.

Ал тако смо исто увек, па ево и сада замерамо и бацамо већу кривицу на поменута надзорна тела, но на калуђере, што су допуштали и трпели, да по гдекоји настојатељи не поступају по прописаним упутствима.

Да се поступало од њихове стране по устројеним им правима; уверени смо, да би давно и давно био ред у свима нашим манастирима, као што је ред у оним, где су настојатељи с братством и без контроле поступали по прописаним упутствима, јер као што у свету има људи, којима не треба контрола и који и без ње врше своју дужност, а на против којима треба контрола и који без ње нису у стању и не ће да врше своју дужност: тако исто

има и било је таквих међу калуђерима.

И кад их је било и има их, надлежни су позвани, да над њима врше своју контролу, како им не би дали привику, да не врше своју дужност и не вршећи је, чине и народу штету.

И кад и ово стоји, питамо: је ли умесно било покретати црквене општине и сазивати народни збор у Сомбор, да се на њему донесе резолуција како у погледу тобожњег „грабежа“ по нашим манастирима, тако исто и због одлажења у Буда-Пешту четири архимандрита, што искаше од надлежних фактора, да се постојеће уредбе поштују?

Ми велимо да није!

Због тобожњег „грабежа“ реклисмо, ко је сакривац, ако га је и у колико га је било код калуђера, а да се не може — од аранжера народног збора — замерити манастирским настојатељима, што су се преко 4 архимандрита обратили председнику кр. угарског министарства и бану троједне краљевине, да их они узму у заштиту од неправилног и ненадлежно донесеног закључка саборског, односно да се поштују постојеће уредбе и њихова права; доказ је то, што се баш данашња саборска већина и многи њени угледни чланови обраћали на исто место, када држаше, да им је каква неправда учињена.

И сама странка саборске већине, па и као чланови сабора од 1897., обраћали су се председнику кр. угарског министарства ради сазива сабора, дочим се по саборском устројству требало обратити председнику саборском, који је позван и има право да тражи сазив сабора.

А шта да кажемо о епархијским одборима и појединцима, међу којима је било и првака, који су за одузимање активног и пасивног права, и ако су из Троједнице, мађарски написаном молбепицом, обраћали се министру?

Многе наше општине, а таких је сувише велики број, у којима је највећи непред у управи црквено-школског имања, које толико година не поднесоше административном одбору своје рачуне, нека мало промисле шта раде, да терајући лиса, не истерају курјака, јер мало их је, које су подносиле и подносе уредно и на време рачуне,[4] а да и не спомињемо *какви* су им већином рачуни.[5] Те дође л да влада изишље свога комесара, да извиди мана-

[4] Ради доказа ове наше тврдње, навешћемо само неколико општина из Архидијецезе, у којој се најенергичније настоји на томе, да црквене општине уредно подносе рачуне административном одбору; на поред свега тога, по извештају, што ће се поднети идућој епархијској скупштини, ево како стоји са општинским рачунима

Митровица није поднела рачуне од 1896. до данас. Шта више није она никада поднела рачуне о школском фонду и о завештају Косте и Марије Исаковића, нити зна, како исти фондови стоје.

А Митровица је средиште радикала!

Рума	од	1898.	до	данас.
Врдник	„	1897.	„	„
Ириг	„	1899.	„	„
Јазак	„	1896.	„	„
Марадик	„	1896.	„	„
Пошинци	„	1894.	„	„
Брестач	„	1898.	„	„
Лежимир	„	1895.	„	„
Јарак	„	1896.	„	„
Краљевци	„	1897.	„	„
Манђелос	„	1898.	„	„

А како је тек у другим дијецезама, а особито у Бачкој? Ено, како је у самом Сомбору, па у Титељу и Пивницама! Сомбор би боље учинио, да није допусто да дође до данашњег стања и да га уклони, но што се поноси „што му је пала у део велика част“, да се у њему одржи збор.

Кад ревизор захтева тачност у рачунима; онда је на њега повика у „Застави“, како је цепидлака и како због његовог цепидлачења не ће људи да се приме председништва.

[5] За пример наводимо само једну општину, у којој је био председник што-но реч „ак радикал“.

Из његових се рачуна види, да је 100 К. увео у издавање, у место у примање; да је 122 К двапута у издавање увео; да је 32 К. подигао у место камате, па их није увео у примање; да је 640 К. подигао од општине у име верозаконског приноса и саборских трошкова, на их није спровео куда је требало.

Да је и у тој општини црквени одбор 260 К. одредио на црквену славу и да је 3940 К. самовласно без питања и одобрења административног одбора, отписао што је општина дуговала месном св. савском фонду.

А на какве бисмо страхоте наишли, кад би се разгледало, колико је хиљада и хиљада пропало у необезбеђеним обвезницама и колико ће још пропасти.

Ал да, то су ситнице спрам онако „крупних питања“, што ће се на збору претресати“!

стирске рачуне — *а то ће бити напослетку саршетак целог овог непромишљеног покрета*, — не треба се варати, да исти не ће завирити мало и у општинске рачуне.

До сад се обично правили вицеви с реном манастирским. Један послашник целог заседања мајског саборског, није друге речи проговорио, доли што је избацио виц, како су калуђери на оних 11 сеоница, што их је тобоже један манастир у једној години дао правити, без сумње носили узет реп за 300 фор.,[6]; а да се завири у општинске рачуне, видело би се, како се негди центама брашна трошни на пискурице и аковима вина на причешће, а да не спомињемо остале немогућности, фалзификате, односно праве крађе и грабеж.

А кад до тога дође, а као што сви знаци претказују, као да се на то не ће морати дуго чекати, и дође л какав Каћка, који не ће доћи са славом и парадом, и који не ће држати договоре и савете с првацима, него који ће доћи само с пером и артијом у руци, да види „ред, рад и законитост“ код оних, који уздижу данашње државно стање, и да л су достојни безусловне благонаклоности владе, којој је принцип „ред, рад и законитост“; *многи ће и многи председник и тутор доћи с оне стране браве, а и многи скупштинар и одборник илатити имањем за неваршење свог контролног права.*

Тада ће се подједно видети и то: какав је неред по нашим општинама, и да се на прсте могу избројати наше општине, где црквени одбор на основу §. 40. ј.) П. В. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. свака три месеца прегледа туторске рачуне, и које су по закону устројене, и колико ће их се моћи наћи „чистих“, да ће моћи и смети бацити камен на „грабеж калуђерски“!

Ено пре је неки дан због „савесне народне управе и народне контроле“, дошло имање црквене општине меленачке на добош и продато у бесцење. А потера л се, не ће Меленци усамљени бити.

[6] Ако ни због чега другога, а оно већ ради тога виспревога вица, треба одржати посебан народан збор, и истом веселнику изразити народно поверење, који је виц стао народни фонд само неких 500 круна.

А колико је повчаних завода пропало, где несу калуђери били управитељи!

Па где је рачун покојног „Братства“? Где су обећана дела Милетићева?!

С тога довикујемо аранжерима ове калуђерске хајке и меродавнима: памет у главу! Помислите шта радите!

Кад већ не можете живети без зборова, ако вам је стало до истините народне користи, сазовите збор, да се на њему претресе животно питање о нашим општинама: какво је стање у њима и има л „народних пацова“ у њима, и како би се у њима увео ред, а окончите се претресања питања о „грабежу“ по манастирима.

А још више окончите се црквених општина, да се оне изјасне о поменутом закључку саборском и о депутацији калуђерској и не наводите их на гажење постојећих закона, почем се као што рекосмо по §§. 21., и 23. П. кр рес. од 10. Авг. 1868. напредне скупштине смеју држати по претходном саопштењу дневног реда административном одбору, и у њима се само оно сме решавати, што им је прописано и у што не спадају, споменута питања.

Не учите их на непоштовање постојећих автономних закона, јер ћете сејући вјетар, пожњети буру.

Председници црквених општина, односно свештенство у Архидијецези, нека пре држања односно одлажења у напредну скупштину завире у 43. бр „Српског Сиона“ за 1899., у ком ће наћи наредбу административног одбора од 18. октобра 1899. у погледу држања напредних скупштина и о одговорности због непоштовања исте наредбе.

Боље ће бити, да учите наше општине на послушност, рад и поштовање автономних закона, и да обезбеде од ватре своје имање.

Не дражите наше општине којекаквим несмислицама, као н. пр. да скоро сви манастири не шиљу рачуне; да је стари саб, одор подигао са свим рукеод манастира; да сабор није могао — паравно кад није ни радио да их сазна, од силних конференција — да створи рачуне из земље, нити да нађе праве приходе.

Ево, имате већину у неким адми-

одборима а и саборском одбору; имате власт у рукама, употребити је паметно и поштено, па ћете видети, колико управо могу донети наши манастири прихода, те према томе и удешавајте расходе и неспремајте својим многим непромишљеним издавањима милостиња и повишењима катастрофу нашим просветним заводима, јер ћете дочекати да ће ју вас проклињати и они, који вас данас славе, уздижу и части приређују, а подједно од Савла постадоше Павао, кад наступи време, да им се не ће моћи издати ни оно, што су на основу закона, а не одлука, имали, а тиме ћете подједно и стати на пут „грабежу“.

А то ћете моћи постићи само тада, ако узимате ствар, а не личности пред очима.

Док сте били у опозицији Ви сте замерали саборском одбору, што се манастирски прорачуни састављају „онако од ока“, и без извештаја, у коме треба да је назначено, колико је имање сваког манастира, какве је врсте земља, колико је братство, те држасте, да би сабор требао да изашље један одбор који ће саставити опширан извештај о нашим манастирима, и тек кад се то уради, онда ће се моћи установити правилан прорачун („Застава“ бр. 118. 1897.).

Па шта учинисте Ви данас? *Оно исто* што и пређашњи саборски одбори, једино што метнусте већи приход, управо примање, а мањи расход, те дај Боже живота и здравља, видићемо како ће Ваш прорачун изгледати са фактичним рачуном!

Почнете л пак и Ви терати теревенке по манастирима и пити братимство с игуманима и намесницима и частити се са супругама по манастирима, као што се радило 1871/2., године када оно народњаци управљаше манастирима, и као што се по Срему зуцка, да су и неки данашњи „меродавници“ почели чинити, па и у саме највеће посне дане частити се „покованим пилићима“, дочим су сироти калуђери са жалостивим погледом погледали на њих, једући сами најпоснију киселицу и пасуљ; не треба да сумњате, да се и Вама не ће оно догодити, што се њима догодило.

Овамо од мајског сабора, зинула је што-по реч и хала и врана на манастире, и сваки ти то очекује и тражи повишење своје плате на рачун манастирских прихода, и не само да су на њих бацили око „месечари“, него сво већ почињу на њих бацати око и земљорадничке задруге, а да и не говоримо општине, које с великом радошћу дочекаше и прихватише закључак мајског сабора о укидању верозаконског прихода.

Наш народ у карловачкој митрополији, овамо на сав мах више и тражи црквено-народну автономију, ал за њу не ће да даде ни парића, него све очекује од фондова и манастира.

Овамо од 1869. плаћала је свака српска православна душа по 4, 6 и 8 филира верозаконског приноса, то је био сав издатак и принос нашег народа на своју црквено-народну автономију — сем приноса за саборе —: па ево се по жељи „народској“, и тај принос укиде!

И досад нам је поред поменутог приноса ишло добро, а од сад ће нам ићи још боље!

Чекајмо ми само на приходе манастирске, па ће нам процветати и земљорадња и просвета!

Управљали су скоро две године народњаци с манастирским имањем, па и са даљским спахилуком за време удове митрополије, управљао је њиме скоро 2 године *неограничено* саборски повереник, који не само да је из народних фондова узео предујма 40.000 фор., којих није повратио, него који није ни парића унео у народни фонд, те је и умро, а није склопио рачуна —; па се видело каква је управа и народњачка.

У вршачкој је епархији гњездо радикала, па шта је са манастирима у њојзи и како изгледају поред надзора административног одбора? И ко је бранио и једног Радића, који је и Месић и Војловићу „убрадио“? Да међу њима није био последњи предлагач поменутог саборског закључка; то је јавна тајна.

Дај Боже живота и здравља, па ће се видети, ако се оживотвори поменути саборски закључак у погледу издавања под закуп манастирских земаља, какав ће прави приход а не примање избацити мана-

стари под данашњим саборским одбором.

И кад човек све то узме у обзир, заиста је „Царинградски Гласник“ згодно окарактерисао онај народ — а у тај спада и наш у карловачкој митрополији —, које га је пољопривреда и просвета спала на манастире и њихова добра.

Да не би ко помислио, да смо ми злонамерно напред речено о нашим црквеним општинама рекли, упозорујемо на 1. бр. званичног „Српског митрополитског Гласника“, у ком се у чланку: „Наши аутономни основи“, рекло и ово: „— — Има наших црквено-народних имања, која не стоје у грунтовницама, него стоје само на општини. То су неке политичне власти узеле за основ, те та имања траже за себе, па их могу и добити. Има и таких конкретних случајева, *да су приватни људи као заступници општина подизали зајмове, те их уписивали на општинско имање*“; — „осим тога на многим местима игра одсудну улогу и несавесност, које по нашим општинама и сувише има. У једној је општини за 20 год одорано 30 јутара општ. земље“; — „С рачунима врло зло стоји по нашим општинама, јер пре свега ту нема реда у самоме вођењу. — — Сад се може мислити, како ти рачуни изгледају и како се ту може онда склопити главни рачунски преглед! Може се слободно рећи, да се по таким рачунима никако не може ухватити право стање и чистота евиденције. С те стране стоје наше општине врло рђаво, те с тога многе и страдају. Но још је најгоре то, што наше општине и оваке рачуне не шаљу редовно на прегледање вишим властима, и то с тога, што и оне саме рачуне не прегледају свака три месеца по пропису, него проће и по више година док дође до прегледања, и то обично онда, кад их више власти нагоне. Примера ради ово: *Једна велика општина четрнаест година није подносила своје рачуне на прегледање, јер их толико година ни сама није састављала и прегледала.* Кад је дошло до прегледања и закључивања рачуна, било је највеће забуне, пошто се ту нико није могао наћи. *Оваких општина било је више у епархији*, па како је ту могло бити реда? О предрачунима и инвентарима по нашим општинама и нема спомена, или ако их има, то је са свим нетачно. —“; „— — Има наших општина, које немају при руци ни једнога дописа свога за цело време нашега автономнога живота, — — ни у једној општини нема нужних регистера за вођење евиденције о ономе, што је ушло у писарну и што је из писарне изишло, — — Како се воде искази, види се из тога, да је по исказу једне општине од 2000 душа било више способне деце за школу, но у другој од 8000 душа“, — — „Међутим не изгледају боље и уредније ни седничке записници. — А што се ма и најлошије у записник уведе, то се зло или никако и не извршује, те остане мртво слово“.

И кад се ово признаје и у самом званичном органу Саборског Одбора; питамо по ново, је л мудро било покрећати *такве* општине да се изјаве ил што се вели „заузму положај“ према „грабежу калуђерском“ и рачунима манастирским!

Љубав наша према нашем народу, љубав према нашим манастирима и њиховим „создатељима и ктиторима“, међу којима су прво место заузимали смерни јеромонаси и игумани, нагонило нас је, да напишемо ово неколко речи, не би л се меродавни у 12. часу повратили с пута, којим су пошли.

Рекосмо и спасосмо душу своју!

Д. Р.

Радња световњака око повраћања манастира Ходоша српској митрополији.

Приопштио

Д. Р.

(Свршетак).

Кад је у седници саборској од 5. Јулија 1871. читан записник српске делегације од 18. Јунија о утаначеном споразуму са румунском делегацијом, један је Петар Чарнојевић изјавио: „да сабор не може одобрити онај акт који није свршен, те рече, да романска делегација није имала пуномоћија, да ту ствар сврши па за то није требало ни ступати у преговоре. Они су само хтели да виде, шта ћемо им ми дати, па сад опет може бити лицитације. *Они могу примити 300000 фор. што им нудимо, али за то могу они опет*

и манастире процесом тражити, а манастири су наши".

Тако је и било. Румуни су — као што рекосмо — примили 300000 фор., а уз то не само да су задржали Ходош, него њихова јерархија у почетку прошле године подиже парницу, тражећи и манастире: Бездин, Сент-Ђураћ и Месић.

Сабор је у седници од 5. Јулија 1871. једногласно одобрио споразум српске делегације са румунском од 18 Јунија и. г.

Саборски Одбор је у првој својој седници од 16—19. Септембра 1871., у којој су били: администратор Арсеније Стојковић, др. Јован Суботић, др. Стева Павловић, јереј Јован Јовановић, Ђока Димитријевић и Јован Бошковић, у погледу Ходоша закључио: „да председник одбора — Стојковић — својим путем изради, да се прекине веза између тога српског манастира и арадске епархије, већ да дође у подручје српске владике темишварског."

Извештач „Заставин", саопштавајући исти закључак рече: „и тако треба да буде *према последњој краљевској резолуцији о томе* као и с тога што је тај манастир фактички био увек наш, што је као такви на сабору српском застушљен, и најпосле, што зато имамо признање и самога румунскога синода."

Каква је то краљевска резолуција, по којој је требао Ходош да прекине везу са арадском епархијом; не знамо. Ако постоји, нема сумње да ће је архивар изнети и дати меродавнима.

Иста резолуција није нам дакле позната, и ми држимо, да она и не постоји. Познато нам је то, да администратор Стојковић није израдио, да Ходош потпадне под српског темишварског епископа, а сумњамо, да је у том погледу шта и радио.

Ако је радио, требало би и тај његов рад изнаћи и дати меродавнима.

Познато нам је даље и то, да је сабор у седници од 4. Јунија 1871. изаслао комисију, да све манастирско имање попише и процени.

Известилац те комисије Ђока Димитријевић, прочитао је у седници од 2. Јулија извештај о свима манастирима, а о Ходошу нема ни спомена, нити се рече, за што нема и о њему спомена.

О Ходошу нема спомена ни у саборском прорачуну од 16. Септембра 1879. српских манастира за 1880.

А тако исто ни за 1900., на ни у усвојеном прорачуну мајског сабора за 1902.

О Ходошу је, као што рекосмо на стр. 163. било говора на сабору 1879., којом је приликом у седници од 26. Октобра закључено: „Саборски се Одбор упућује, да учини нужне кораке, да се ман. Ходош, као српска задужбина и српско народно-црквено добро у посед српске јерархије врати."

Као многи закључци саборски; тако је и тај остао не изршен.

И кад *овако* стоји са м. Ходошем, Милетић је најистину истину рекао, да је он *нашом кривицом* заостао у рукама романским.

За *то* је подједнако крива и јерархија и народ — сабори —, и ми немамо довољно речи да осудимо поступак оних људи, који се на све то не обзиру, те непрекидно обмањују наш сироти народ, како је за то крив онај, на кога због тога не може никаква пасти кривица и не пада, а то је Његова Светост. А особито не можемо да се довољно начудимо „Заставином" „*Поморишанину*"*, и то како његовом сметенаштву, тако и незнању.

Човеку, који не зна ни то, да архимандрита не поставља доживотно дијецезан, и који тврди како Његова Светост 1886. као тадашњи владика темишварски, није хтела да постави Србина за архимандрита Ходошког, који манастир и није лежао у његовој епархији: томе није било тешко да напише и ову „мудрост": „да баш оним што сам изнео о Ходошу, доказао сам, да је најгрубља (!) кривица што је м. Ходош данас румунски, баш код самог владике Бранковића, као тадашњег епископа темишварског."

Уредник „Заставе" без сумње да није ни прочитао поменути чланчић; јер иначе не бисмо знали, шта да о њему држимо, да га је прочитао, на да га је ипак увртио у лист.

Што наши сабори нису у своје време и кад је било време, да се м. Ходош не предаје Румунима, односно кад су га већ задржали, настојали и радили на томе, да им се

* Ми држимо, да је онај чланчић „*Јанко брани мртво Владислава*" у 239. бр. „Заставе" и. г. морао он написати, и ако се није под њега нико потписао, те изгледа, као да је од уредника, у што не можемо веровати јер *онако* је могао — што рекли Србијанци — само „неписмен човек" писати.

не оставља, односно да се уступи српској митрополији; биће за извесно узрок поменуто мишљење Милетићево, т. ј. ако Румуни не устраже више но само Ходош, могуће би било да Срби ради једног Ходоша парницу не подижу.

И у том мишљењу Милетићевом, које је мишљење делила и јерархија и наш народ и наши сабори —, а ни у чему другоме треба тражити одговора на пребацивање г. др. Ђоке Красојевића: „да ни најпростији српски сељак није никада тражио тако лабаво своју најгору чиву, као што су наше автономне власти тражиле нашу знамениту задужбину м. Ходош.“

Иначе, кад то не би био разлог за нерекламисање м. Ходоша од стране наших народно-црквених сабора овамо од 1869.; не знамо, каквим би се именом могла назвати та њихова небрига.

Милетић, док је био за рад, није допуштао, да се *озбиљски* покреће питање о м. Ходошу. Њему су ради политичних ствари требали румунски родољуби и прваци, те за љубав м. Ходоша, није хтео да кида пријатељство с њима и да се од њих цепа.

Ту су политику Милетићеву продужили и његови наследници, те ако су кад што о м. Ходошу и решавали — као оно 1879. —, то су чинила, тек да наш свет види, да се води *тобоже* брига од стране сабора о њему, и да он није уступљен Румунима.

А нема сумње, да због тога и Румуну не хтедоше подизати парнице због осталих манастира, што су требали чинити по закључку свога сабора и својих епархијских скупштина.

Како је код нас има већ неколико година, наступило друго време — нова суђаја —; природно је, да је и м. Ходош згодно средство било, да се може напасти рад пређашњих сабора и саборских одбора и јерархије, како они нису ништа радили, да се м. Ходош не уступи Румунима, односно да се поврати српској митрополији.

Данас је код нас Србаља питање о м. Ходошу, постало тако родољубивим темом, да би јавно мнење сваког ког жигосало са именом „издајице“, који би тврдио, да то питање није требало ни покретати.

Румуни, видећи, да се с наше стране озбиљне припреме чине за повратак м. Ходоша, прехитрише нас, те прошле године њихова јерархија поднесе тужбу, тражећи у њој, да им се уступе сем Ходоша и манастири Бездин, Сент-Ђурађ и Месић.

Како се ни у једној парници у напред не може знати, како ће се и кад ће свршити, и како су Румуни у том сретном положају, да ће сам Ходош моћи сносити парничне трошкове*, а и сам је Милетић још 1871. рекао: „из Романских руку тешко да га ишчупамо“, уз то кад помислимо на многе и околности, што нису за казивање; — дај Боже, да они, који дочекају свршетак тих парница, не узвикну: камо среће, да су наши стари мирно чекали застарелост, те би се онај новац издат на парнице, могао на што корисније употребити, а ми не бисмо били тамо, где су они били!

Не треба се варати ни обмањивати, да ће се те парнице брзо свршити, као што се у 249. бр. „Заставе“ п. г. наивно рече: „— — Ово што Вам овде саопштавам није много, али се по томе види, да се у погледу манастира Ходоша не спава и да је данашњи саборски одбор вољно прегао, да и ту ствар једном на чисто наведе“, а у бр. 278.: „— — Саборски одбор живо ради на томе, да се поврати српски м. Ходош, кога су нам присвојили Румуни“.

Ми желимо младим члановима саборског одбора дуга живота, ал смо уверени о томе, да ако Румунима из испадне за руком, да што пре дођу до повољног решења бар за м. Ходош, да они не да не ће дочекати свршетак те парнице као чланови саборског одбора, него ни иначе.

Било је и до данас, да се по 100 година водила једна парница; па не ће бити чудо, ако и поменута парница због Ходоша, ако не и због осталих манастира, у неповољном случају по Румуне, устраје 100 година.

Кад се као што рекосмо данас већ не може натраг и парница ће се морати повести против Румуна због м. Ходоша, односно прихватити парницу због Бездина, Сент-Ђурђа и Месића: будимо мудри и не играјмо се с тим парницама.

* „Заставин“ „Поморанџавин“ у 221. бр. п. г. рече*: „— — Вели се већ 16 година — не 16, но од 1869. — више по Ходошу, те из његових богатих прихода издржавају некоје своје просветне установе — *а ко 16 година једном месту седи, неће лако њиме на поље!* Са тим богатим приходом ће и своје право на манастир против нас бранити.“

Меродавни — а подједно и одговорни — пре снега и снега, не би требали да се суви̇ше поводе и обзиру на савете познатих „многоглаголивих саветника и мудраца“, који не знајући ништа позитивнога, имају страст да чине предлоге — врло често и туђе подмећу за своје — и савете, те држе, да су пронашли мудрост у томе, што препоручују највеће ћутање и не изнашање на јавност нужних докумената за поменуте парнице, а не знају весељаци — управо они су све друго пре, но веселници, ал ми их тако крстимо по србијански, који тим називом називају оне, који нису веселници —, да су румунски родољуби и наученаци давно и давно пре Србаља разгледали све државне архиве, те да немају од нас шпицекивати, да им ми дамо нужну грађу.

Па и њихови архијереји се не побојаше јавности и Србаља, већ шпампаше у свом званичном листу своју тужбу, којом траже поменута три српска манастира. Исти веселници замерише нами, што обелодањисмо рад наших архијереја у погледу повраћања м. Ходоша, што није никаква тајна, а они сами почеше у „Застави“ обелодањивати рад саборског одбора, што је не само тајна, но и кажњиво од једног заклетог званичника.

Престојеће парнице због манастира, и суви̇ше су озбиљне, те баш због тога, треба све што се односи на њих и што може бити од користи, износити на јавност, ако ни због чега другога, а оно већ због саме контроле.

Та не признаде л и сам г. др. Жарко Миладиновић, који је ишао у бечку архиву да истражује, управо да разгледа спремљена му акта о м. Ходошу, да није у њојзи нашао што је главно, т. ј. *ко је видао м. Ходош*, што се даде из ових његових речи извести, речених известиоцу „Заставиној“:

»— — Главно је, кад год је у старим временима било преписке о м. Ходошу, увек је било само реч о његовом поседу, докле допиру границе тога поседа, а никад није било речи: *Је ли тај манастир српски или румунски*“. (бр. 249. н. г.)

И кад *ово* признаде сам један г. др. Жарко Миладиновић; може л се замерити оним српским родољубима, који не деле мњење писца чланка „*Манастир Ходош*“ у 278. броју „Заставе“ п. г.: „— да српски народ може бити умирен, што је ова ствар дошла у руке заузимљивих и образованих младих и образованих људи саборског одбора.“

Ми држимо, да не може!

А не може им се то замерити с тога, што на горњег признања г. Миладиновићева увиђење, да он у Бечу није нашао оно, што је најглавније; што знају, да архивар, који не ана ни славенски, ни латински, а да и не споминьемо и мађарски и румунски*, не може изнаћи ни у карловачкој архиви односећу се грађу на Ходош, а да је срећа, не само да ју је он требао у њој изнаћи, него изнаћи је и у Пешти и у Бечу, те фишкал народних фондова г. др. Ђ. Красојевић, не би имао нужде обраћати се католичком канонику др. Евгену Сентклариј, а ни саборски одбор захваљивати му се на показатој грађи, и што је саборски одбор намерао да повери изналажење нужне грађе за поменуте парнице, људима, којима част и поштење, ал који се не бавише тим стварима, те не ће знати, ни где се она налази — не треба мислити, да се она налази само тамо, где је у експибиту реч: Ходош, као што су у Пешти и Бечу тако поступали дотични истражиоци грађе о Ходошу —, и за чије изналажење поред претходног незнања и поред данашњег архивара, треба много више времена, но што ће они моћи уложити у исти посао.

Уз то кад исти помисле и на то, да су како нови фишкали код народних фондова, а и чланова саборског одбора, људи тако рећи нови, који се нису никад бавили са историјом, а за вођење тих парница није довољно само прочитати покупљена и нађена односећа се акта на поменуте манастире, него се захтева и нешто друго, што се не може наћи у архивским актима и Пико-у, и за што се човек не може спремити за 2—3 месеца, то се бојати, да им се као новајлијама не покраде шта, што би могло бити од штете по саму ствар, пошто ће Румуни узети за вођење

* Како се разни гласови проносе о опозиву расписаног стечаја за место архивара, који не бацају најбољу сенку на самосталност саборског одбора; добро би било, да се у „Српском Митрополијском Гласнику“ обелодани дотични закључак саборског одбора, заједно са разлозима, пошто би само то у стању било умирити јавно мњење.

Подједно би требало написти и закључак с разлозима у погледу урачунавања проведених му година у привременој суплетској служби у Панчеву, о чему се такође разни гласови проносе.

истих парница своје најбоље одветнике, као што се види већ из поднесене тужбе, да су ствар почели што-но реч с главе, а не рећа, и да су се добро спремили.

Већ за саму тужбу, захтева се врло велика спрема и знање, што се не може очекивати ни код архивара а ни код оних, који се мисле узети за прикупљање нужне грађе, а да и не говоримо, какве ће спреме и знања требати, док се загази у сам процес.

То све баца у бригу српске родољубе, који у целој тој ствари немају никаквих других побуда и жеља, доли да се исте парнице срећно по Србе реше и да се не осрамотимо.

А уз то их баца у бригу и то, да ако се поред недовољне спреме оних, који ће исте парнице водити и грађу прикупљати, узбуде у парници н. пр. због Ходоша наводило и то: „како су Румуни м. Ходош отели од нас под Георгијем Бранковићем епископом *дијецезаном* м. Ходоша; како га им је он од своје воље и мирном савешћу предао; како су калуђери м. Ходоша после оцењења романске јерархије потпадали под суд темишварске конзисторије; како је последњег Србана архимандрита Корнела Живковића 1886. Његова Светост као тадашњи епископ темишварски пређаром наговорио за љубав румунску, да пређе у српску јерархију, у којој ће моћи постати епископом“ — што је све „Поморишанин“ навео у чланку: „*Владика Бранковић и манастир Ходош*“ — у 221. бр. „Заставе“ за п. г.; ако се даље узбуде наводило у њој и то: „— — како епископ дијецезан именује доживотно архимандрита за настојатеља манастира, те Бранковић по одласку Живковићевом не хтеде да именује у Ходошу Србина за настојатеља, већ допусти да Румуни именују Румуна“, — што је речено у чланку: „*Јанко брани мртва Владислава*“, у 239. бр. „Заставе“ за п. г.; ако се узбуде наводило и то: „— — да има трага о томе, да је м. Ходош спадао под јурисдикцију темишварске епархије — и да ће та околност свакако бити од важности“, што је речено у чланку: „*О манастиру Ходошу*“ у 249. бр. „Заставе“ за п. г.; ако се узбуде наводило у њој још и оно, што је исказао бивши архимандрит м. Ходоша Корнелије Живковић код кр. печканског среског суда 9. Децембра п. г. — на што се као што изгледа полаже врло велика важност, бар на њу полаже онај, који је дошао на ту мисао да се стварац Корнелије преслуша —, а наиме: да је он 1886. позван био од српске јерархије, да се у њу премести, како би га могли бирати за владику, и то за пакрачког, који је у то време био жив, и кад се није могло ни знати, докле ће он живети што се наведе у 285. бр. „Заставе“ за п. г.; а не узбуде се наводило оно, што треба наводити, — онда се може и предвидети свршетак истих парница!

А да до тога не дође, меродавни треба озбиљно да промисле: шта раде и да их при том не руководи ништа друго, доли озбиљности саме ствари, јер иначе ће наста сва кривица у првом реду на њих и њихове савезнике и помагаче за сваки неуспех.

Д. Р.

Јединствени статут.

Да види наш свет, који слабо прати и памти *шта* је кад која од наших странака писала и *како* је писала, док је била у опозицији спрам владајуће странке и спрам угарске владе, а *како* ради кад је на власти а уз то ужива безусловну благонаклоност и потпору угарске владе; навешћемо један класичан пример.

1897. пред наш народно-црквени сабор, надао је г. др. Жарко Миладиновић, адвокат румски: **„Тумач** повластица, закона, уредаба и других наређења српске народне црквене аутономије у Угарској, Хрватској и Славонији“.

У то је време г. Миладиновић био један од најжешћих опозиционара како према тадашњем саборском одбору, тако исто и према угарској влади.

Како је овамо од 1892. била дошла свију наших опозиционалних странака: „*не треба нам јединствени статут, доле с јединственим статутом!*“; није ни г. Миладиновић могао пропустити, а да у своме „*Тумачу*“ не искаже своје мњење о њему.

Он је то и урадио, и у „*Додатку*“ на стр. 447. рече дословце ово: „Поговарало се и поговара, да ће се наше автономне уредбе мењати, но не само да се поговара, већ је саборски одбор шта више и припремио *јединствену уредбу* за саборско расправљање, и

том уредбом хоће „коначно и свестрано“ да се уреди наша српска народна црквена автономија Ми — т. ј. Жарко — мислимо, да немамо потребе за јединствени штатут, кад има доста добрих страна појединих уредаба, али не само да немамо потребе, *но шта више јединственим штатутом не би се могла наша автономија уредити, све кад би и добре намере биле по среди код предлагања и стварања јединственог штатута, а не би се могла за то тако правилно уредити, јер би се у таком конгломерату разних установа врло лако превиделе важне установе и сав би закон био непотпун и за праксу од слабе користи.* (Курсив је наш). И баш и земаљски сабори не доносе све законе укупно, већ сваки засебно, јер се само тако може појединн закон разрадити како ваља. *Та за „јединствено“ уређење автономије требала би шкупдина и саборска расправа бар од једне године, па и онда се не би такво огромно градиво могло добро обрадити, као што је случај код појединих уредаба.*“

„Осим тога тако су неповољне прилике по српски народ и срп. нар. црквв. автономију, па и српску цркву наступиле да горе бити не може, јер се већ отворено прети са октројкама, што је сваки, који је у последње време пратио автономне ствари и политичке прилике у овој земљи, приметити морао, па о том није потребе више напоменути до то, да српски народно-црквени сабор мора сад одлучно одбити свако стварање јединственог штатута којим се нарочито смера да уништи саборско устројство, изборни ред, епархијске и црквено-општинске установе. Али дограђивати се може оно, што није до сад дограђено или што није добило владарску потврду или што је посве непотпуно, или најпосле о чем није створена посебна уредба.“

„*По што дакле стојимо само на том становишту дограђивања*, то ћемо једино с те стране говорити о измени автономних наређења.“

„Према томе ваљало би донети:

1) Уредбу о митрополитском избору, да се народу његово слободно право на избор митрополита-патријарха обезбеди;

2) Уредбу о избору владика, који би требао такођер народ да врши, као и избор митрополита;

3) манастирско устројство, јер је данашње раштркано и непотпуно, а ради управе манастира врло би потребно било тако манастирско устројство;

4) уредбу о избору нар. црк. тајника и архивара;

5) нов конзисторијални поступак, јер се данашњи по све преживео — застарео;

6) треба завести установу о престанку казнених последица у погледу бирачког права за црквену скупштину и избор саборских заступника;

7) створити што пре мировинску уредбу за срп. нар. учитеље, учитељице и забавиље;

8) донети коначно уређење епарх. уређења на место данашњег привременог и непотпуног и

9) да се школски закон донесен на сабору 1892. који није добио владарске потврде, подвргне новој ревизији.“

„Ето то би се од прилике могло и требало знати и дознавати на сабору, што иде и желети је, да се донесу у напредном, данашњем духу.“

Овако је г. Миладиновић 1897. мислио о јединственом статуту.

А 1902?

Те је године уз осталу радикалеку већину, пристао и он гласао — за адресу већине, у којој се рекло и ово: „— — Саборском одбору, који поверењем овог сабора изабран буде, *биће највећа дужност, да припреми сабору за претрес нов елаборат*, односно поправке и допуне оних наших автономних уредаба, без којих исправака те уредбе постојати не могу.“[1]

За што г. 1902. г. Миладиновић није и у сабору навео поменуте разлоге од 1897. због којих је тада противан био донашњу јединственог статута, и за што није настојао, да се бар што-но реч „миља ради“ ма један од поменутих предлога његових претресе на сабору

[1] Шта се подразумевало под оно „одмосно“, за које се мислило, да на том месту значи оно, што иначе та реч значи, т. ј. ма; видило се тек из 249. бр. „Заставе“ п. г. из чланка *„Домућавање (!) наше автономије“*, да оно не значи то, него ако сабор добије гаранције, да не ће бити октројке у закључима саборским — у автономном уређењу — да ће приступити претресу изготовљеног од саборског одбора автономног уређења, иначе да ће се — т. ј. над се не би допустило — из њега ишчупати поједини одељци, и њима допунити празнине.

и о њему статут донесе, чиме би побио гласове, да мајски сабор — поред свег тога, што се с поносом тврдило, да му није одређен дневни ред — не сме ни једног штатутика донети пре, но што загризе у јединствени статут, и њега не донесе, не знамо.

Не можемо пак претпоставити, да је и г. Миладиновић тако наиван, да мисли да ће безусловно благонаклона данашња влада *угарска хтети и моћи* сабору пружити јемство, те поднети круни сваки саборски елаборат — па и јединствени статут — на потврду у целости без икаквих измена, а за случај, да се који елаборат не удостоји превишње потврде, да ће се тада са примедбама вратити за времена сабору на основно претресање.

Тако далеко не иде благонаклоност владе угарске!

Приступи л саборски одбор грађењу јединственог статута, чему је већ приступио, изабравши из своје средине пододбор „за ново автономно уређење“; имаће прилике да се о противном увери и он и сви они, који су тако наивни, те држе, да ће се и нашем сабору признати оно право, што га има угарска и хрватско-славонски сабор.

Читајући у бр. 249. „Заставе“ п. г., чланчић *„Довиђивање (!) наше автономије“*, у ком је писац са свим озбиљно тврдио; „Саборски одбор је решио да *изради изнова* све уредбе, које се односе на нашу автономију *и то у једној целини* (курсив је наш) — дакле опет јединствени статут! — Па ако идући сабор добије уверење, да ће се са његовим новим *„автономним уређењем“*[2] устано поступити, онда да се предузме зидање целе автономне зграде изнова. А ако сабор не добије јемство, онда је лако из те целине ишчупати поједине одељке, са којима да се допуне празнине у нашим данашњим уредбама.“; — слатко смо се насмејали, не наивности пишчевој, но што знамо, да писац истих чланчића није тако наиван, да и сам верује у своје речи, него наивности нашег света, који ће веровати и у то његово причање.

[2] Леп назив за нови јединствени статут, који ће без сумње бити и боље среће од јединственог статута, ког тим именом из потсмеха крстише наши опозиционаши, почем је он добио назив од његових твораца: „Уредба о устројству православне српске народно-црквене автономије“; „Народно-црквени устав источно-православне српске цркве у земљама угарске круне“.

Зна исти писац добро и сам, какве су прилике данашње, као и узрок промењеној тактици, да се *онако* не форсира са „јединственим“ статутом, као што се оно 1897. форсирало.

Знајући све то, уверени смо, да се морао и сам у себи смејати речима: „А ако сабор не добије јемство, *онда је лако из те целине ишчупати поједине одељке, са којима да се допуне празнине у нашим данашњим уредбама.*“

Истина, лако би било из целине ишчупати поједине одељке, а то би било лако само тада, *кад би се то могло и дало учинити*, попут оне пословице: „Жено бих се и ја и Мија, да је леба и вина“, ал пошто то стоји у туђој — снажној — руци; не треба ни мислити, да ће се то дати. И држимо да не грешимо кад кажемо да ће данашња саборска већина — за што, то је друга ствар — поред свег тога морати приступити градњи и „јединственог статута“ — крстила га овим или оним именом —. Саборски ће одбор нема сумње из свију досадашњих статута створити што радикалнији статут (г. Миладиновић је лепо рекао, какве би студије и колико времена требало за грађење јединственог статута т. ј. бар од једне године, па и онда — рече — не би се такво огромно градиво могло добро обрадити).

А шта ће са истим бити, и како ће се та цела ствар свршити; не треба човек да је пророк, па да престави себи и њен свршетак.

У град је лако, а из града кад пусте, вели наш народ. Обећање се дало да ће мајски сабор градити „автономно уређење“, што је и повод сабору. *Од тог се не може натраг, и кад му се увијек покуд македончевог узвика: једи га бре печеног, јер неш га сутра јести куваног*, — видићемо тада „плећа народна“ колико су широка.

Некад је Змај певао за Анђелићева обећања поруку туркоса: „Ако је ваше обећање, само шала, биће шкандала“.

Дај Боже, да данашњим меродавницима не досикне онај „силни“: Ако је ваше обећање само шала, биће комесара!

Д. Р.

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: Д. Р.

(Наставак.)

II.

Манастир Обеда.

Како поменути визитатора 1753. нису обавили визитацију манастира *Обеде;* то је идуће године митрополит Ненадовић послао архимандрита шишатовачког Вићентија Поповића, да обави и визитацију манастира *Обеде,* што је исти 1754. Јунија 5. и обавио.

Опис исте визитације гласи:

„В Манастиру Обеди начахом визитацију и обрјетохом: Манастиру Обеду јест храм Благовјешченија Пресвјатија Богородица. Писанија никакова не обрјетохом: кто бил јеј ктитор и здатељ от начала, а Манастир јест близу Купиновa, врталь часа, у среди Острово, около све баре, само с једне стране може се доћи по суху у месецу Јулију и Августу, а у друга времена никогда развје лађом, и усред тс баре јест стари порушени зидати град деспота Вука, којега српска историја и цароставник свидјетељствују.

Тамо јест и Церков пред градом, созидана древне во има евангелиста Луке. Повјествују стари људи неколико, који су саде и каде су Турци держали Купиново, онда су они људи биљи, и онде се изродили, напаче Милин Обећанин, који се онде и родиша, поњеже близу Манастира две тисјачи корабљаја у турска времена било је мало село које се звало Обеда, тамо се вини речени Милин родио, које јест село сад пустара и Купинци сада држе.

Тако он слиша от старих својих, да су Манастир Обед начинили деспоти у она времена 1507. љета, када су онде седили и владание имали, поњеже свјатаја преподобнаја Анђелина имала обичај отходити у њекаја времена во безмолвное мјесто пустивчески молити се Богу, у постнаја времена, а напаче у свјатују четиредесјатницу, цјело тамо отстојавала, и таки су обичај имали тамо держати по једнога монаха стара, и от оно доба до днес никогда није била пуста, свагда по један монах находитеја.

И во времена турска околна села нигда нису церкву имали, развје у Обеду отходили и тамо закон примали.

Церков јест создана от дрвета растова, оздол балвани растови, под њима подзидано камењем, стјени от растових бервана, покров растова шиндра полован, свод изнутар от растових дасака, препрата прегрђена растовом даском. Врата малена от растових дасака, брава немецка на врати, на церкви два крста от плеха, патосата циглом. Церков в долготу пет клофтери, два во ширину, во висину један клофтер, свуда около стреја, може се дохватити руком. Пенџера на церкви нема големи, само просечено кроз брвна, колико може рука проћи. Престол от камена једнога, тако трапеза от једнога камена, широка један риф, дугачка риф и ферлаљ.

Непознаетеја нити има каковое знамение да је освјашчена. На трапези два чаршава бела от платна проста, један от картуна, антимине цјел нигдје не покварен, освјашчен блаженопочившим господином Архиепископом Викентием Поповићем 1723., во антимисје и мошчи свјатих има положени. Проскомидија от дрвета на подобие ормара, на проскомидији један покров от беза, а један от чита; путир от калаја; дискос, лажица от сребра. Покровци от мале свиле алаче; на престолу и проскомидији три свјешчника от туча; олтар прегрђен растовом даском. Престолна икона Христова и Богородична ветхи и порушени, тако и двери ветхи и порушени, мали, велики и различни образов њеки и незнаеми 15. Једна икона средња ветха с десне стране исписана свјатаја Петка, от леве написана свјатаја Недеља, написана во подобие Царица, на глави имјеет круну царску. Један свјешчник от жељеза; две кадилнице от туча, два кандилца от стакла. Један фелон от проста платна, један стихар шарене свиле полован, један стихар от платна прост, један епитрахиљ свилен полован, један епитрахиљ зелене свиле нов, један појас зелене свиле, пафте от туча, једне наруквице от зелене свиле; један ибричић укрошни от бакра, 1 соједиценица от плеха.

Књиге.

Московске: тестамента, половна, трнод. на средње коло; литургија нова, пентикостар, псалтир велики, требник, октоих, празинчна минеја, катихизис, алфавит духовни, регуламент духовни, на мало коло; 4 пролога, беседа апостолска, теофилакт, толкование евангелское, на велико коло.

Кијевске: псалтир на средње и мало коло, житие св. мученице Варваре с акатистом на средње коло.

Лавовске: литургија, на средње коло, ветха.

Пред црквом једна келија от дрвета оплетена чатлом, покривена трском, под њом оздол подрум. Једна шталица от плетера, покривена трском. Около цркве малена башчица, ограђена прошћем, посијата зелем. Около манастира свега грунта за 4 јутра земље, ограђено около прошћем растовим, у коме јест свега 4000, јешче у тој огради около манастира има шлива, које посађени које сами поницани дрвета, свега на прилику до 500. Тако и јабука и крушака диви на прилику 10 дрвета.

Пред црквом један голем дуд, један бунар от леве стране црковне малеи подзидан циглом, из кога и воду пију. А когда су велике воде, а мало које године и не бива, потопи сав грунт и келие и церков Вода буде у висину до самија часнија трапези и у цркву на лаји може се ући. Тако у оно време Јеромонах Василиј пребива у Купинову, код цркве има своју келију, докле вода неумалитеја, и паки у манастир отходит.

После варадинске године, 1723. љета, Лазар Чушић, из Вуковара покрил и подметул балване нове, а проча грађа јешче старинска стоит.

Екзамент Јеромонаха Василија.

Јеромонах Василиј Христофоровић, родилеја у Сервији близу Ваљева, у селу Брезовици. Имјест љет 58, училеја књиги у манастиру Боговађи, код игумана Герасима. Примил степен ђаконства чрез епископа будимскога Василија (Димитријевића) у Карловци, горњој цркви во храмје Воведенија, 1729. м. Јануарија 14., и с благословением свјатопочившаго Арх. и Митр. Мојсеја (Петровића) белиградскаго, понеже више речени Арх. нашал Василија у ман. Раковцу когда визитацију чинил и питал њега: откуда он јест и что ондје дјелает? А он сказал себе откуда је и дошел књиги учитисја, а когда видјел њега ненаучена, тако заповједил игуману Исаији, да он више реченаго Василија даст у школу учитисја.

Тако игумен дал њега у школу карловачкују, и тамо он училеја $2^1/_2$ љет код Максима Суворова, пак дошал у ман. Раковац и дал њему игумен службу мешаоническују, јешче тада био в мирском чину* и држал пол љета више речењују службу. А када се немогао владати у оној служби, а он отишал у ман. Боговађу и тамо взјал епископ ваљевски Доситеј (Николић) и вчинил јего магистером и тако бил у Ваљеву магистером 2 љета. Тамо и степен свјашченства получил чрез еп. Доситеја 1733. м. Јунија 11. во храмје св. муч. Георгија, и от туду возвратилеја паки у ман. Боговађу и тамо примил чин монашески чрез архимандрита ковиљскога Исаију, у оно време бивши ексарх ваљевски, во храмје св. муч. Георгија 1737. Ноемврија 3., и от туда пришал овде у Купиново 1740. Августа 29., и дал јему блаженопочивши патријарх (Арсеније IV.) допушчење и благословение и писмо на манастир Обеду по његову прошењију, что би он до своје смерти живил код више реченога манастира, понеже у оно времја у ман. Обеди бил једин монах Атанасиј, а један Јеромонах из ман. Ковиља именом Никанор, котори држал нурију у селу Обрежју, тако се и он пристајао ман. Обеди, зато патријарх дал Василију спигелију что би он бил помежду их старши, како би она обител могла се чтогод помоћи и обновити, на које више реченому Василију и писмо дал на сву сремску епархију что би могл милостињу попросити, поможењија ради св. монастира, које јест писмо и до днес у више реченога Јеромонаха Василија, с подписом и печатом патријарховим издато у Карловци Јулија 10. 1740.

Паки јегда 1741. Августа 22. преставил се свјашченик купиновачки именем Рафаил, благословением и допушчением блаженопочившаго патријарха Арсенија, чрез ексарха Никона држал нурију купиновачку и церков купиновачку 6 љет. От више реченаго ексарха и писмо имјеет.

Читати, писати средствено, појати незна, у писанију искусан. Духовник јего бил сего св. поста Авакум бешеновачки, служит често недељом и празником. При себе имјеет јединаго ђака, из села Обрежја. От сродства имјеет јединога сиповца у Купинову, котори јего и послужует, за препитание что јему Христијани по мало жита уделе, то има, и от воћа кад им роди и то ретко, от того поможение има, и башчу чо своима рукама дјела, више ништа.

Правило церковное держи непремјено, одјејание имјеет: ћурдију и доламу плаветне боје, мале, ветхе, чиновник паки ветх, више ништо неимјеет от риз, понеже вишереченија книги в церкви что читает, такожде и поучителнија книги и све что имат, когда поповал у Купинову и за они приход что за његов труд долазил, књиге

* У то су време многи ступали у чин свештенички, без да су се женили. Тако су обично чинили они, што су мислили отићи доцније у калуђере.

купил, келију справил такође и грунт сав заградил и покрчил. Јешче има 3 котла бакарна, један који прима 5 ока воде и 2 мања на подобне тенчере, 1 ибрик и 1 тепсију, 3 сача велика, калајлија средњаја и 6 тањира. Хардова кое винских кое купуски 50 акова, кошница 6, сикире мале 2, косе 2, мотику, будак.

И тако он живи пустињички, и како се објешчал блаженопочившему патријарху, да до свое смерти живит код ман. Обеди, во храме Благовјешченија Пресвјатија Богородици, во уединение, тако и сада објешчаваетсја до свое смерти овде живити, и Богу молитисја, развје ако би каковое љутое гонение јего истерало. За кое и препоручуетсја их ексцеленцији Г. Арх. и Митрополиту, что би не бил заборављен, за кое и објешчаваетсја за њега Бога молити.

С коим и совершујем више писатаго љета и дња у манастиру Обеди.

Викентие Поповић с. р.
Архимандрит.

* * *

У протоколи манастира Фенека од 1764. записато је: „Филијал Обеда, храм Благовјешченија, от дрвета церков саздана Максимом архиепископом (не но епископом, пошто Максим — деспот Георгије није био архиепископ, но само владика) деспотом свјатим, когда постригалсе у Купинову в церкви св. евангелиста Луке, от игумена Благовјешченскаго в Сервии, тогда создал малену церков во мја Благовјешченија 1501. Знаменија никакова неимјеет да је освјашчена.“

Деспот Ђурађ — Георгије — син деспота Стевана Бранковића и мајке Ангелине, закалуђерио се после 1495. а рукоположен је за свештеника од софијског митрополита Калевита у граду Купинику — Купинову.

По смрти брата деспота Јована. († 10. Децембра 1502.) напусти Максим Срем, отиде у Влашку, где је између 1503. и 1508. за владику изабрат. Умро је 18. Јануара 1516. у њиме подигнутом манастиру Крушедолу.

У запису Атанасија Исаијевића, реметког игумана, приликом обављене визитације 13. Марта 1771. вели се: „Сему монастиру — Фенеку — надлежит једина капелица от старине, растова древа устроена., на грунту милитареског мјеста Купинова. Јест здание древње, храм Благовјешченија Пресвјатија Богородици.

При сеј капели сут две келие и кухиња от древа под једним покровом. Окрест речене капеле у огради находитсја 400 дрва шлива и четири косе ливаде.“

И дан данашњи стоји иста капела и то онако иста, каква је била 1754., а уз њу и кућица од набоја, а доле подзидана циглом. Само данашњим даном не спада и није филијал манастира Фенека, него је својина црквене општине купиновачке заједно с 4 јутра земљишта.

Кад је и како је она дошла у њен посед, не знамо. Не би с горег било, да меродавни завире у старе грунтовнице, те ако би се могао некадашњи манастир Обеда повратити манастиру Фенеку, да му се поврати.

Како и данас многи свет долази из околних села и из Србије цркви Обеди, лепо би се дало од ње направити манастир. И кад се у старо доба налазило богољубивих калуђера и световњака, који су подизали опустеле манастире: да л има у српству данас таквих богољубивих ктитора?

Ако их има, нети би требали то да учине, јер наш свет у околини обедској, сећа се и данас мајке Ангелине и њеног сина владике Максима.

Наставиће се.

Примедба на нацрт уредбе о дотацији срп. правосл. свештенства у Митрополији Карловачој.*

У 278. бр. „Заставе“ од 1902. г. угледао је света нацрт уредбе о дотацији срп. правосл. свешт. у Митрополији карловачкој, који на изједначење свештеничких плата смера. У истом нацрту свештеник Д. П. предлаже установљење „митрополијско-јерархијске благајнице“ у Ср. Карловцима, у коју ће утецати приходи од свију добара, која су до до сада ји патиа уживали поједини свештено-служитељи овопределне цркве наше. Код образовања тога прихода под тачком 5. спомиње се и дањски спахилук са 560 хиљада круна годишњих. Према томе је свештеник Д. П. мишљења, да се дањски спахилук може закључком сабора одузети од Ње-

* Пуштајући ову примедбу, позивамо и осталу браћу свештенике, да о дотацији свештенства искажу своје мишење, односно своје примедбе на нацрт г. Д. П.

У своје време, и ми ћемо коју проговорити о њему.

Овде примећујемо само то, да Емил Кинг греши, кад тврди да је и Сириг краљевски дар, као што је Дал. Сириг је узео за своје новце владика бачки Викентије Павловић за изкрчавање бачког епископа, па је сабор 1864/5. закључио да се од прихода његова издржавају сви епископи карловачке митрополије. *Уредништво.*

гове Светости свагдашњега српског Патријарх-Митрополита. Но међутим постоји и противно — биће меродавније — мишљење. — У књизи: A magyarországi g. kel. szerb egyház szervezete. Kiss Emil. Budapest, — за коју књигу састављач вели, да ју је на званичну употребу по налогу Његове Екселенције Министра председника Коломана Села (види предговор) састављено, — на 51. и 52. страни, где се говори о делокругу сабора, налази се следећа примедба: „По тачки овој у делокруг сабора спадало би, да установи плате митрополита и епископа. У колико се ово установљење односи на меру и сразмер удеоништва митрополита и епископа из верозаконског приноса и евентуално из других слободних црквених имања, или црквеног прираза, против тога се нема ништа приметити. Али оно схваћање, да сабор располаже са приходом спахилука Дала, који сачињава дотацију Митрополита; са сводама, које се Митрополиту из државне благајне издају; тако исто са приходом пустаре Сирига, која сачињава дотацију епископа, апсолутно не може постојати. Јер: епископи и митрополит сиријско и далъско имање, као и из државне благајне у стечаји стављене прилоге из краљевског дара (danatio) поседују, а ови нису дати општој (целокупној) срп. прав. ист. цркви, већ само митрополиту и епископима, али и овима само с правом уживања; ова добра дакле природу државних добара нису изгубила због дарована и тако се никада не може допустити, да сабор има право располагања са краљевским даром, као државним добром. Ово право не би само прећао законе наше, већ би управо вршење најестатског права било.*

Даље о овом предмету говорити излишно је, јер је памет ном и комарац муника.

О. Д. капелан.

Арсеније Радивојевић

владика бачки 1774.—1781.

Историчка цртица

Д. Р.

Кад се у прилогу I. ове цртице односно II. рекло: „— — јако всевисочајша воља и указ јест, да, понеже предречени Г. Епископ Радивојевић *в недузје изумленија находитсја* — —“; „— — so hätte zwar wider besagten Bischofen (Радивојевића) sogleich ein Criminal Process verhänget werden solle, wenn derselbe nicht in der Zwischenzeit in Wahnwitz verfallen wäre“;[1]

кад се у „Сказание о житии преосвјашченних Архиепископов — —“, односно: „Епископи во сијех епархиах в ц. к. земљах Славено сербскаго и валахијскаго народа“, у VI. „*Гласнику друштва српске словесности*“ на стр. 63 за Арсенија Радивојевића рекло: „— — Гнусними сњедјем пороками јему от њеких злоковарних Националистов Новосадских Бивателеј нанешеними, *на конац с ума сиђ*, и на заповјед виших мјест от 15. Марта 1781. с пенвионом 200 фор. за јего препитание у Монастир Бездин в затвор вержен — — *пред смерт к себје пришел* — — по многобједном странствовании в крајњеј нишчети скончал живот вонь Резиденции по манастирје (у оригиналу стоји „в Новом Садје) л. 1783. у м. Октовријју, погребен с трошком из Народних (фондов)“;[2]

кад се у „*Летопису*“ Матице Српске, књ. 127. у чланку покојног Ђорђа Рајковића „*Владика Арсеније Радивојевић и његово страдање*“ на стр. 53. рекло: „— — Кад владици не поможе ни пут у Беч, где је невиност своју доказивао, кад га злотвори увеше на душу, а он месеца Децембра 1780. *помери памећу*. .“, и кад се ово из „*Летописа*“ на стр. XVII. до словце рекло у „*Шематизму Епархије бачке*“ за 1897. у чланку: „*Епископи бачке епархије*“, написао Митрофан Шевић архимандрит оповски“; — шта би рекли читаоци ових редака, кад бих смо им поред свег реченог, рекли: *владика Арсеније Радивојевић није био луд!*

Рекли они на то шта му драго, ево ми отворено тврдимо, *да владика Арсеније Радивојевић није био луд, него је силом проглашен за лудог, и за ту нашу тврдњу ево доказа.*

Ну, пре но пређемо на доказ те наше тврдње, нужно ће бити да се прво исправе неке грешке у животопису владике Радивојевића, описаном у „*Летопису*“ и поменутом „*Шематизму*“, односно да се његов животопис допуни.

У „*Летопису*“ Рајковић рече за Ради-

[1] Ово су о Радивојевићу рекли администратор митрополије Мојсије Путник, владика темишварски а потоња митрополит и цар Јосиф II.

[2] Ово о Радивојевићу је написано по упуству и поправци митрополита Стевана Стратимировића.

војевања, да се родио око 1720., дочим се у „*Шематизму*“ није назначила година његова рођења.

Како се у рукописном опису „*Визитација манастира Раковца 25.—28. Јулија 1753.*“,[3] при чијем је саставу био и сам Арсеније Радивојевић, као ексарх, вели, да му је тада — 1753. — било 36 година; то би он рођен био 1717. год.

Ако пак стоји тврдња Арсенија Радивојевића у прилогу VIII., у ком он себе назива 1781. старцем: „. . у старих и глубоких лет шестдесјато седмаго от рожденија моего“; онда би он рођен био 1714. год.

Држимо, да не ћемо погрешити, ако кажемо, да се Арсеније Радивојевић, односно Тимотије — овако је било име Арсенију пре калуђерства — родио 1717.

А што је он за себе рекао, да је 1781. био у 67. години; то је по свој прилици рекао с тога, да само што веће сажаљење изазове.

Арсеније је 1753. морао знати, колико му је тада било година, а оно, што је у поменутом опису за њега речено, и на што се он потписао; није могло бити учињено без његова знања.

Да се владика Арсеније Радивојевић, пре свога калуђерења звао Тимотије; види се из поменутог описа код визитације манастира Ремете, где је код јеројакона Викентија Јовановића, Новосађанина, коме је 1753. било 20 година, речено: „— — учился в Новом Садје код Тимотеја Радивојевића, иније же Ексарха Арх. Митрополитского.“

У поменутом се опису вели, да је Арсенију — Тимотију — учитељ био Адам Коморанац, учитељ Сент-Андрејски, и да га је владика будимски Василије Димитријевић зађаконио у саборној сент-андрејској цркви, у храму успенија Богородице 2. Јунија 1734. — на духове —, као што је добро наведено и у „*Шематизму*“.

У „*Летопису*“[2] се не наводи, кад је Арсеније постао ђаконом, а кад свештеником, дочим се у „*Шематизму*“[2] и једно и друго наводи. За ђаконство је наведен и дан, а за свештенство сама година и месец — 1749. Септембра —, дочим се у опису вели, да је Арсеније „— во свјашченство поставлен високопреосвјашченејшим Арх. и Митр. Г. Павлом Ненадовићем, љета 1749. Сентемврија 14. в карловачкој катедралној цркви, во храмје св. Николаја.“

У „*Шематизму*“ је добро наведено, кад је Арсеније постао ексархом, као и то, ко га је и кад постригао, т. ј. митрополит Ненадовић у Раковцу 2. Новембра 1749.

У „*Летопису*“ се пак погрешно навело, да је Арсенија 1751. наговорио владика бачки Висарион Павловић, да прими монашки чин.

Како у опису, тако се исти ни у „*Летопису*“ ни у „*Шематизму*“, не наводи, докле је Арсеније као ђакон био у Сен-Андреји, дочим у прилогу VIII. сам Арсеније вели, да је у њојзи остао до 1742. год.

Како у опису, тако се и у „*Шематизму*“ вели, да је Арсеније под митрополитом Исајијем Антоновићем прешао у Карловце,[4] дочим у прилогу VIII. сам Арсеније вели, да је 1742. на позив патријарха Арсенија Јовановића Шакабенте, прешао у Карловце, те се код њега у двору бавио неколико месеци, а кад му исти патријар не сметде испунити жељу, да га пошље своме стрицу арх. и митрополиту Бјелогородском у Русији, посладе га у Раковац, где је пробавио по године, не могавши се ни покалуђерити, и ако као што рече: „во всјаком послушании монастирскија обрјади извикох“.

У „*Летопису*“ се вели, да је Арсенија и доцније — а кад, не рече се — узео к себи владика бачки Висарион Павловић, добротвор његов, који га је слао на школе у Сегедин, а после га — кад, не рече се — намести за учитеља старијега разреда на нормалним школама у Новом Саду, које је Владика Висарион основао“, дочим у прилогу VIII. сам Арсеније вели, да га је на молбу своју патријар Арсеније Јовановић, препоручио владици бачком Висариону Павловићу, који га је и примио. и дао у школу у Новом Саду да се учи, а 1744. поставио га за учитеља и дао му школу у којој је било не само до 250 мале деце, него и ђакона и клирика.

У истој је школи остао Арсеније и после смрти патријархове († 7. Јануара 1748.), а кад је за архиепископа и митрополита изабрат био Исаија Антоновић (27. Августа 1748.),

[3] Исти ће опис изићи у овом листу. Почетак је исте визитације почео изазити у 1. бр.

[4] Арсеније је под Исајијем прешао доцније и то по други пут у Карловце.

на његов позив пређе Арсеније из Новог Сада у Карловце.

По смрти митр. Антоновића († 21. Јануара 1749.) буде за митрополита изабран Павле Ненадовић, који је такође Арсенија задржао, а за тим га је рукоположио за свештеника, покалуђерио, поставио за ексарха, произвео (1757.) за протосинђела, 30. Јануара 1759. за архимандрита св. николајевске цркве карловачке (саборне), а 2. фебруара посветио за владику пакрачког.

На презентацију митрополита Ненадовића, потврђен је Арсеније од царице Марије Терезије 7. Децембра 1758. од илирске дворске депутације, а од угарске дворске канцеларије 18. Децембра исте 1758.

Епископску је заклетву положио 30. Јануара 1759.

Из прилога VIII. види се, што се није знало, бар се није навело ни у „*Летопису*“ ни у „*Шематизму*“ а ни у „*Карловчанском владичанству*“ од покојног Мавоја Грбића П. кн., да је по смрти Арсенија Теофановића, владике костајничког, зринопољског и целога Генералата Вараждинског († биће Јулија 1753. у Северину, пошто је Радивојевић администратор стигао у Северин 11. Августа. За Теофановића се вели у VI. „*Гласнику*“ стр. 78.: „Престависјаже (јакоже повјетствуетсја отровоју) напрасно в Северинје“), исту епархију администрирао Арсеније Радивојевић екзарх, до избора Јосифа Стојановића, који је потврђен био за епископа 31. Августа 1753. од илирске дворске депутације, а 16. Октобра т. г. од угарске канцеларије.

Стојановић је посвећен за владику 6. Јануара 1754., а 26. фебруара га је исте године инсталисао Арсеније Радивојевић.

Том је приликом Радивојевић у име митрополита Ненадовића, пред комесаром пуковником Кенђелом „протестацију сотворил“ због насиља над православнима у котару марчанском. („Летопис“ књ. 204. стр. 242.).

Из истог се прилога види и то, што се није навело ни у „*Летопису*“ ни у „*Шематизму*“, да је по смрти владике бачког Висариона Павловића (ког је управо дана Октобра 1755. умро Висарион који је за 300 дуката узео пустару Сириг, од које се данас плаћају високопреосвећена г. г. епископи карловачке митрополије, не зна се за извесно. Биће да је умро 18. октобра), бачком епархијом управљао екзарх Арсеније Радивојевић све до 6. Јулија 1757., ког је дана био за бачког епископа посвећен Мојсије Путник.

А из истог се прилога види и то, што се такође није навело ни у „*Летопису*“ ни у „*Шематизму*“, па ни у самом „*Шематизму епархије темишварске*“ за 1897. да је Арсеније Радивојевић, по смрти владике темишварског Георгија Поповића († 15. фебруара 1757.), све до постављања Виђентија Јовановића Видака за темишварског владику, т. ј. 14. Јануара 1759., администрирао истом епархијом.

Како у „*Летопису*“, тако се по њему и у „*Шематизму*“ вели, да су неки Срби Новосађани у почетку Августа 1780. оправили тужбу самој царици Марији Терезији против Арсенија Радивојевића, потварајући га гнусним теретом содомије, те кад Радивојевићу не може ни пут у Беч, где је своју невиност доказивао, он Децембра 1780. помери намеђу.

Из прилога се VIII. види, да су непријатељи Радивојевићеви још 9. Октобра 1778. а за тим 5. Новембра 1780. поднели тужбу цару Јосифу II. против њега, и да он није могао отићи у Беч, као што је мислио, да цару преставе лично своју невиност.

Радивојевић је 7. Новембра 1780. из Новог Сада послао напред своје ствари за Пешту, а сам је пошао из Новог Сада за Пешту и Беч 10. Новембра, те дошавши у Сегедин, у ком се неколико дана задржавао, написе на српском језику писма на царицу Марију Терезију и цара Јосифа II. и поднесе их сегединском команданту генералу грофу Дантану, с молбом да их пошље у Беч поштом или штафетом.

Ну по одласку Радивојевићевом од генерала, прота сегедински Никола Поповић и Мазајило Васиљевић, отидоше генералу и рекоше му, да је Радивојевић полудио, и написаше од њега поменути писма, те га из Сегедина одвезоше у Суботицу, где су преноћили. Оданде у јутру отидоше с њим у манастир Бођане а за тим га одвезоше у Нови Сад у његову резиденцију, и затворише га у његову спаваћу собу.

Какве је нечувене муке Радивојевић претрпео у Новом Саду, види се из истог VIII. прилога.

Из Новога је Сада Радивојевић пренесен 29. Марта 1781. у манастир Бездин.

У „*Летопису*“ се вели; „— — 1782.

одузеше владици Радивојевићу с груди и сам крст на златном ланцу“, и „— — у пролеће 1782. пође владици Радивојевићу за руком опростити се свога манастирског затвора. Помогао му је у томе неки римокатолички поп“.

У „*Шематизму*“ се пак вели, да је Радивојевићу 1782. у пролеће пошло за руком опростити се затвора“.

Из прилога IX. види се пак.: да је Радивојевићу пре Августа 1781. одузет био крст, и да је он пре 21. Августа 1781. већ био побегао из м. Бездина.

У „*Гласнику*“ VI. се вели: „Радивојевић по многобројном странствовању, и крајњој нишчети скончал жизн вон Резиденции в манастирје (не рече се ком, а требало је рећи в Новом Садје). 1783. у мес. Октомврију погребен с трошком из Народних (т. ј. фондова).

У „*Летопису*“, а по њему и у „*Шематизму*“ се рекло, да је владика Радивојевић умро 2. (13.) Октобра 1783., без да се рекло где.

Продужиће се.

ЛИСТАК.

Вести из митрополије.

(**Нов др. богословије.**) У Черновицу је 28. о. м промовисан на православном богословском факултету за доктора богословије свршени правник и питомац Трандафилове задуже г. Васа Вујић, рођени Дањац.

Уверени смо, да ће млади доктор оправдати оно поверење, које се на њега полагало и у то име кличемо му: Живео!

(**Нови српски листови.**) „Српски митрополијски Гласник, *званичан орган за народно црквене автономне послове*“. На основу закључка саборског одбора од 21. Септембра пр. г. почео је излазити у Карловцима, под одговорним уредништвом г. *Мате Косовца*, народно-црквено-автономног статистичара у наслову назначени лист.

Лист ће излазити сваког 1. и 15. у месецу дана на целом табаку. Цена му је пет круна на годину а 3 круне на пола године. За стране земље 8 к.

Из чланка „*Наши автономни основи*“, види се једно стање по нашим црквеним општинама, на које се српски родољуб згрозити мора, као и из лабаву контролу наших административних одбора.

Како је крајње време, да се почне заводити ред по нашим црквеним општинама, што ће се моћи постићи једино сталним властима; мероданви при грађењу новог устројства треба добро да промисле: да л се даде увести ред у њима по данашњем устројству, по ком се седнице држе једанпут у месецу, и у њима како се на брзу руку ради.

— „**Српска Везила**“. Цртачко-везилачки завод М. П. Павловића у Вршцу покреће од ове године „*Српску везилу*“, илустрован лист за ручни рад, домаћу потребу и забаву. Излазиће једанпут месечно на читавом табаку текста са једним а и два табака цртаног додатка, а стаје годишње 5 К.

Разне вести.

(**Нови чланови Синода у Цариграду.**) На основу устројства синодског, излазе на св. синода сваке године по шест чланова, којима је истекао двогодишњи рок. У седници од 9. о. м. изабрати су на препоруку патријарха *Јоакима* на ове чланове ова 4 митрополита: *Филарет* дидимотички, *Кирил* митилински, *Василије* бератски и *Константије* кожански.

(**Синод далматинско-буковинских епископа.**) Као што нам с меродавне стране јављају, састаће се по устројству далматинско-буковинске митрополије св. синод у Бечу, који ће имати да решава више важних предмета. Како је новопостављени митрополит др. Владимир пл. Рената, „вален и енергичан“, а уз то највећа слога и једнодушност влада међу епископима исте митрополије — свега их има троица —; надају се најбољем успеху од синодске радње.

Кад човек помисли, да далматинско-буковинска митрополија нема црквено-народне автономије, те види у њиховим дијецезама ред и напредак, мора да им позавиди што је немају, јер питање је велико, *како* би и код њих изгледало да је имају, а особито код нашег народа у Далмацији и Боци Которској, и колико би имали странака на црквеном полу, кад не могу живети бар без две на политичном.

(**Нове српске земљорадничке задруге.**) Сватрајући замисао и изведење те замисли о потреби „Земљорадничких задруга“, као и њихову корист по материјални а поједно и морални напредак нашег народа; доносићемо под овом рубриком оснивања нових српских „Земљорадничких задруга.“

Од почетка ове године, основане су следеће задруге: 1.) У *Госпобинцима* (удружење са неограниченом одговорношћу); 2.) у *Малој Вашици* (удружење са неограниченом одговорношћу); 3.) у *Малом Бечкереку* (удружење са неограниченом одговорношћу.) 4.) у *Врсцу* (удружење са неогра-

ничењем одговорношћу.) 5.) у *Чуругу* (друга, удружење са неограниченом одговорношћу.) 6.) у *Ст. Сивчу* (удружење са неограниченом одговорношћу.)

Све српске земљорадничке задруге, удружиле су се, те имају у Загребу свој „*Савез српских земљорадничких задруга*“.

И исти је савез од големе користи по материјални напредак нашега народа.

Почасни председник је савезу био преузвишени др. Ливије Радивојевић, умировљени председник септембрата.

Ну, на жалост, исти му је мало био председник.

Поводом смрти његове, доноси „Привредник“ ову објаву те жалосне вести:

† Др. Ливије Радивојевић.

Српске земљорадничке задруге изгубиле свога првог почасног председника и моћног заштитника.

Снажан и моћан и духом и телом, лако смрти подлегао није. Дуго се она мучила, док га је савладала, као што силне снаге ветру треба столетни раст да обори.

И ми пред смртним одром његовим немо и престрављено стојимо од потреса, што га осећамо. Није мали бол, и није мала туга, кад једноме човеку смрт отргне, што му је драгоцено; а колики тек бол, и колика тек туга мора бити, кад народу једноме смрт отргне заштитника имена му и вере и напретка му? А покојник је био заштита наша не мала. Сјајним именом својим, високим положајем и великим умом, штит је био он народу своме. Ни најмоћнији противници народа српскога маха нимали нису да ударају на оно место, где би видели он да стоји.

Сјајан, високи и завидан положај у друштву и држави наследио није, него је са најнижег места, па до горе прокрчио пута спремом својом великом, честитошћу својом ретком и одлучношћу и енергијом којој равне нема. Стојећи на челу највишега судства у земљи одлучно и непоколебиво штитио је правду, држећи се оне: главу дајем, неправда да се чини, не дајем. Реткост је, да се ко од потиштеног народа уздигне до највише висине у држави, а да се од свога народа не отпади. А покојник је до смрти остао сав Србин, дичећи се именом народа свога, и у највећем поштовању држећи веру прадедова својих.

Наш привредни рад пригрлио је био велики покојник оберучке, јер је у дубини племените душе своје уверен био, од колике ће користи бити народу нашему.

Као и у другом свету земљорадничке ће задруге и у нас на године у годину све дубље корена хватати у народу, помажући да се народ што већма прибира, осваја и ојача, те тиме све то сјајнију будућност оснива. А што те задруге до већег значаја дођу, то ће ime великога покојника све то сјајније бивати као моћног заштитника у најтежем и најопаснијем времену, док су те задруге још у клици биле. Њега нестаје, а Српском народу остаје да се још жвље прибира у српске земљорадничке задруге, и да се те задруге још чвршће везују и збијају у целину, у савез, у спас свој.

Предајући мртво тело првог почасног председника земљорадничких задруга матери земљи, предајемо уједно успомену на њега Спаситељу и вечности у руке.“

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad Бр. К. 844./зап. ex 1902. 1 2—2

СТЕЧАЈ.

На место протопрезвитерског помоћника у Карловцима, с којим местом је, изузевши стан, скопчана годишња плата од 800 К и накнада од 200 К. за половицу парох. сесије, што све дотични из јерархијског фонда у месечним оброцима прима. — Компетенти имају своје прописно инструисране молбенице овој конзисторији до конца месеца јануара по ст. кал. 1903. надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 17. (30.) децембра 1902.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. 87/II. 54. ex 1903. 6 1—3

СТЕЧАЈ.

На место бележника епархијских власти вршачких са дужностима и беривима прописаним привр. уређењем епархија од 29. маја 1871. г.

Молитељи имају поднети путем овог административног одбора епархијској скупштини вршачкој најдаље до 1. (14.) марта 1903. г. молбенице своје, обложене сведоџбама о свршеним богословским и може бити другим факултетским наукама и о досадањем службовању своме.

Од компетената се, уз посебну способност, нарочито иште потпуно знање мађарског језика.

Из седнице епарх. административног одбора, држане у *Вршцу*, 17. (30.) јануара 1903. год.

Гаврил
епископ.

Бр. АО. 2962. ех 1902./14. ех 1903. 4 1—3

СТЕЧАЈ.

На место привр. рачуноревизора епархије бачке са платом од годишњих 1200 круна.

Молитељи имају своје правилно инструисане молбе, с којима имају исказати документарно и способност за вођење благајне и рачуна, најдаље до 28. фебруара (13. марта) 1903. потписаном епарх. административном одбору поднети.

Из седнице епарх. административног одбора бачког, држане у *Новом Саду* 9. (22.) јануара 1903. године.

Председништво.

Бр. К. 2963/403. ех 1902. 3 1—3

СТЕЧАЈ.

На место конзисторијалног фишкала епархије бачке на три године односно до трајања мандата епарх. скупштине бачке са дужностима и беривима која су привременим уређењем епархија од 1871. год. прописана.

Молитељи имају поднети путем потписане конзисторије епарх. скупштини бачкој своје ваљано инструисане молбенице најдаље до 28. фебруара (13. марта) 1903.

Из седнице епархијске конзисторије бачке, држане у *Новом Саду* 30. децембра 1902./12 јануара 1903. године.

Председништво.

ОГЛАС. 5 1—1

Потписана српско црквена општина продаје своју кућу број 692. Дражба ће се одржати на Три Јерарха ове године по подне у 2 сата.

Дражбопатељи дужни су положити 10% писмалука од нескличне цене.

Из седнице црквеног одбора, држане у *Ср. Карловци* 19. Јануара 1903.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

2—25 ех 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 207. 1903.

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 3

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ ИЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у суботу 15. фебруара 1903.

ЗВАНИЧНО.

Радња Конзисторије вршачке

држане 16. (29.) јануара 1903.

Одбијена је молба С. Т. из Опаве, који је тражио премештај из парохије М. Р. у другу парохију. — Разрешен је од администрације у Палинци о Ј. П. игуман ман. Базиљаша због старости и болести. — Позван је парох у Д. Лупкови, као: украшавања при погребу венцем девојчице или дечка за ознаку невесте од младожење умрлога, украшавања мртвачких сандука румунским (латинским) словима и разним накитима. — Не може се без дисциплинарног поступка удовољити молби И. М. и др. из Лесковице, да се тамошњи адм. А. Ђ. на другу парохију премести. — Пензионише се на сопствену молбу С. Р. парох у Луговету и умољене се црквене С. О., да му мировину у износу од 800 круна у течај стави. — Поводом једног конкретног случаја у Фаркаждину, где је онд. поглаварство ускратило помоћ свештенику, кад је једну своју парохијанку хтео сахранити, а назарењски родитељи нете се томе противиле, умоли ће се поджупанска власт у Т., В. Б., и Л., да обезбеђу полит. власти у сличном случају на пружање асистенције. — Одаје се последња почаст јереју М. Д. преминулом умировљеном пароху добрачком. А сиртви овај случај ставиће се до знања црквеном С. О., ради обустављања мировине покојникове. — Високопречасни М. Ц. С. потврђује онд. одлуку у бракоразводној парници Д. и С. Ф. из К., гласећу на развод брака, а уништује онд. пресуду у бракоразводној парници И. Б. и супруге му Р. из В., и наређује, да се у тој парници означи нов правозаступник онд. бранилац брака ad hoc. Коначно се разваја брак између И. О. из Д., и З. М. из Д., тако исто и брак склопљен између Ј. Т. из М. и А. И. из П. — Уважава се молба јер. Д. Г. из С., да се премести за адм. у Д. — Узима се на знање пријава од овоепарх. конз. онд. М. Ц. С. на лишење свештеничког чина осуђеног јером. Ј. Б., да је против тих пресуда поднео уток на превишње место. — Премешта се на годину дана епитимије осуђени јереј Н. М. из ман. З. у ман. В., на разлога, што је ман. З. у лошем материјалном стању, те не би могао чекати, да му речени јереј одређену своту за препитање након издржане епитимије исплати. Уједно се наређује управи и једног и другог манастира, да строго пази на то, да осуђени јереј сваког петка сухојадније надржи. — Позваће се протопрезвитерска звања ове епархије, да над тачним вршењем катихизације свештенства свога протопрезвитерата строгу контролу воде,

и о резултату исте овој конзисторији од времена на време извештај подноси. — Потврђује се избор С. Ц. за с. парох. пом. у В., и Г. О. за пароха у З. — Са одобравањем се узима на знање извештај кр. шк. надзорника крашовско-северњачке жупаније, да ће се при попуњењу учитељског места у С. само такав компетенат у обзир узети, који је кадар и појачку дужност вршити. — Не може се места дати тужби Ж. Е. и В. Л. из П. против решења тамошњег црк. одбора, којим је црк. столове од њих жалбама уступио, јер при издавању столова није меродавна само старост компетената, већ поглавито то, да се столови издају оним хришћанима, који су побожног и моралног владања, и т. д., који су за месну опћину заслуга стекли, (в. §. 1. „Прав. за издавање црк. столова од 1889.), а с тим се неда у склад довести жеља Ж. Е., да врши туторске дужности за награду, ни парничење В. Л. са црк. опћином. — Позивање се Г. П. из З., да на идућој седници најави овој конзисторији, какве намене мисли учинути у завештајном писму, којом оснива закладу за подржавање црквице на гробљу у З. — До коначне исплате Романа установљава се у Д. парохија III. класе, доцније ће се пак према броју душа повећати. Јереј М. В. се премешта из Д. за адм. у М. М. — Не може се удовољити жељи високог кр. угар. министарства просвете, да се у изводу из матрикуле место наводно погрешно писаног имена „Pánczér“, напише „Pánczér“, јер у српском језику нема таких знакова за акценте, те ћирилицом писано „Панцер“ чита се мађарски „Pánczér“. — Умоли се високо кр. угар. министарство просвете, да допусти исправак у матрикули венчаних цркве у С. погрешно забележеног презимена „Грујић“ на „Ђурић“. — Не може се удовољити жељи високог кр. угар. министарства просвете, да се у матрикули рођених цркве златичке, као и на изводима из исте латиницом упише, да је исто високо министарство дозволило промену презимена Сурдуљ на „Fülöp“. Узима се на повољно знање пријава јер. Б. Д. из Ф., да је Ј. Д. прешао из римокатоличке вере у православље.

НЕЗВАНИЧНО

Почетак анархије по нашим црквеним општинама.

Бачено летошње семе по нашем аутономном пољу, почиње плода доносити.

Саборски поступак спрам последњег нашег највећег аутономног органа — Саборског Одбора —, осокољо је и наше најниже аутономне органе — црквене скупштине —, које видећи „слободију“, почеше и саме да се не обзиру на своје претпостављене власти — епископе и административне одборе —, него им пуцају под нос, немевајући њихове наредбе.

Како је од мајског сабора прошло по доста времена, а народ није дао израза свога одобравања раду мајскога сабора, а јавним и тајним аранжерима је тога требало; чекала се згодна прилика, да се „јавно мњење“ заталаса.

И што аранжери желеше, то и дочекаше.

Одлазак четири архимандрита у Буда-Пешту и предаја преставке манастирских настојатеља председнику кр. угарског министарства, у погледу закључка мајског сабора, да се без питања и одобравања њиховог издају манастирске земље под закуп; послужи аранжерима за згодно средство, да тиме узбуне јавно мњење.

И чим дознадоше за то, ударише у један мах у „веља тјашкаја“ на ларму и преставници јавних и потајних аранжера, што се „до јуче“ на сва уста грдише, позваше народ и јавно и тајно, да устане на ноге јуначке, те да држи црквене скупштине, и у њима изрече поверење мајском сабору, на онако свесном раду, а неповерење патријарху и калуђерима због њиховог „издајничког рада“.

Наш народ, који је познат са своје лаковерности, и који не разбира много о томе, ко је онај што му се намеће за вођу и из каквих му се побуда он намеће и може л се оно извршити што му се обећава; натрча и овом приликом на лепак поменутим аранжерима, те како је зимско доба, које наш народ и онако већином проводи у беспослици, по Срему, Бачкој и Банату на дневном су реду црквене скупштине, у којима се једногласно доносе закључци, да се у целини усваја преставка новосадске црквене скупштине, и ако ни стотити скупштинар не зна ни шта је све радио мајски сабор, као ни то, за што је и од које је стране подигнута хајка на калуђере.

Не ћемо овде да говоримо о раду мајског сабора, а ни о побудама поменуте хајке, него ћемо само да упозоримо меродавне, да мало пређазе шта раде и да помисле на последице, што ће неминовно морати наступити, *ако се за раније не стане на пут анархији што почиње завлачити маха по нашим црквеним општинама.*

На основу постојећих наредаба, упозорили

су наше црквене општине Његово Високопреосвештенство Г. Епископ вршачки Гаврило Змејановић и административни одбор накрачке епархије, а подједно и забранили црквеним општинама, да на основу §. 23. II. Б. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. не смеју доносити заклучке како у погледу изрицања поверења мајском сабору, тако исто и неповерења манастирским настојатељима.

Па шта су на то дотичне општине радиле? Ево, шта су!

Оне су се насмејале на те њихове опомене и забране, те и поред њих држе скупштине и на њима доносе поверенице и неповеренице, а њима поручују, забрањујте Ви нама и једно и друго колико хоћете, ми ћемо их држати и подједно и уток уложити административном односно саборском одбору, па ћемо видети ко ће краће повући.

Не знамо и управо не разумемо, како се може мирно гледати по осталим епархијама, ово очито гажење и пренебрегавање постојећих законских наређења од стране црквених скупштина.

Ал да ће нам се и то невршење контролног права осветити; о томе нема сумње!

Љубопитни смо, како ће се саборски одбор понашати и држати, кад уздоље и на то, да изрече пресуду о непоштовању постојећих законских наредаба од стране црквених скупштина.

Даде л општинама право, онда ће освештати и сам анархију и кад већ данас поједине општине у својим записницима стављају уз „израз поверења мајском сабору *и гнушање и неповерење калуђерима који руше највећег чувара наше автономије*“; може се претставити, какви ће записници изгледати, кад општине узвиде, да им је саборски одбор дао „слободију“!

У једној општини у Архидијецези, у којој су радикали, пошто 6 година нема рачуна о парохијалу, кад је изасланик адм. одбора отишао да извиди стање, добачено му је: а шта ви ту нама заповедате, не хете дуго, сад је радикално царство!

Ето, шта народ очекује од радикалног царства и како га себи преставља!

Подједно не треба да заборави ни на то, како ћему бити и како ће се свршити наша народно-црквена автономија, кад појединци и административни одбору не усхту респектовати ни закључке његове, и кад сваки стане по својој памети своје мњење тумачити.

А не знамо, како би му било, кад би поједине црквене скупштине почеле претресати питања и доносити закључке о појединим његовим закључцима и неповерење му изрицати, да л би и тада признао општинама, да и то спада у њихов делокруг?!

Не даде л им право, што би као чувар закона и реда, **морао чинити**; онда ће навући на себе „неблаговољење“ општина.

Међу општинама што су изрекле „гнушање и неповерење калуђерима“, изнази се и једна, која би родољубивије дело учинила, да је од свога грдног прихода установила вероисповедну школу, те можда јој не би вероисповедни учитељ, као што јој је комунални учитељ, опакав записник саставио, који не служи ни њој, а још мање члановима, од који су многи овде врло добро познати као „љубитељи изборног напрекаша и вина.“

Не би с горег било, да мало и политичне власти приђазе на комуналне учитеље, који својим поступком рађају код свију озбиљнијих Срба́ља сумњу, да и оне потстрекавају поменуту хајку на српске калуђере, и ако је то — у што ми никако не верујемо —, *нека се то не крије и кад наш народ сазна да и политичне власти потпомажу поменуту хајку и не буде му ни то јасно, за што је у сабору од потајних аранжера покренуто и манастирско питање; ми ћемо бити први, који ћемо се придружити жељи народској.*

Кад је народска жеља да манастирима овлада „друга суђаја“, која их не ће моћи ни одржати, а камо ли уредити, као што их није ни задобила, после које ће доћи „трећа суђаја“, која ће их већ знати „уредити“ — нека му буде!

Ми, а и сви родољубиви Срби, којима је стало до нашег народа и који знају да нешто мисле, а уз то немају никаквих себичних намера, нисмо противни изведењу поменутог закључка мајског сабора, с тога, што смо ради, да калуђери раде што хоће по манастирима. *Не, ми смо за највећу контролу и тврдо смо уверени, да ако надлежни само мало узврше своје контролно право, да се не ће моћи по нашим манастирима „грабеж“ чинити.*

Ал смо противни њему с тога, прво, што нам меродавни својим досадашњим, јавним радом не уливају баш велике наде, да ће они хтети и моћи бити толико самостални, да се не ћеју ни на што друго обзирати, до ли на народну корист, а друго с тога, што се ми бојимо, да се не почне с нашим манастирима почетак, да др-

жава узме у своју руку управу црквено-народних добара.

Да ми сами не делимо ту бојазан, доста ће бити да наведемо само следеће, што је о томе напоменуо „Katolički List“ у своме 7. бр. од ове године, у ком је ово речено:

„Црквени иметак. У Угарској се почело расправати питање, да држава преузме црквена добра. Тим поводом доносе се на јаву подаци, колико вреди иметак појединих каптола, бискупа и надбискупа и Угарској и Тројединци. Први је на реду остроугонски надбискуп, који има добра у вредности од 17,419.340 кр. За њим долази одмах надбискуп у Калочи са 13,053.060 кр., онда бискуп у Великом Варађу са 9 милијона круна. Загребачки надбискуп ужива добра у вредности од 6,399.246. кр., а за њим долази надбискуп у Јегри са 4 и по милијона кр., па бискупи варошки Ђура, Њитре и Ваца сваки са имењем од 4 милијона кр. Ђаковачки бискуп има иметак у вредности од 4,210.532 кр. дочим крижевачки има у вредности од 239.710 а сењски има 38.740 кр. Добра карловачког српског патријарха вреде 6 милијона, а пакрачког владике 14.000 кр. Од каптола су некако једнако богати загребачки, остроугонски, веспримски, јегарски и варадски, сваки има преко 8 милијона круна. Њитрански, печујски и калочки сваки нешто преко милијон круна. Остали тројединачки каптоли нису јако богати. Тако има чазмански 281.000 кр. Модрушки 59.000 кр. Ђаковачки 52.540 кр. Речки 107.000 кр. Сењски 32.000 кр. Крижевачки 10.460 кр. Службени искази веле, да су то процене за више од половице ниже, него што добра у истини вреде. Од калуђерских редова у Угарској и Тројединци поседују цистерците $4^1/_2$, бенедиктинци $3^1/_2$ а фрањевци 1 и 1. трећину, а пијаристе $1^1/_2$ милијона крува. У опште рачунају црквени иметак православних и католика у Угарској и Тројединци на 1000 милијона круна. Протестанске и јеврејске су општине такође богате и броје на стотине милијона кр. како изгледно католичке новине примећују, а то се дакако не истиче. А Ротшилд?“

Читајући ово, сетисмо се наредбе бившег председника кр. угарског министрства барона Банфија од 24. Јунија 1896. бр. 11.255/М. П. по којој су састављени инвентари свију наших црквено-народних добара, од којих је по један примерак и њему послат, и сетивши се ње, сад нам је много што-шта још јасније.

Препоручујући нашим поштованим читаоцима причање „Katoličkog Lista“, да мало озбиљније о њему промисле, завршујемо овај чланчић с напоменом: кад удоље она „трећа суђаја“ да управља нашим манастирима, не варајмо се, да ће се тада ширити по нашим народно-црквеним добрима „српске земљорадничке задруге“, као што им се сада од меродавних обећава, да се због тога и мисли одузети од калуђера управа, *него неко трећи, а тај ће бити род „Аврамов и Исаков“ односно Ротшилдов!*

Д. Р.

Манастарско питање.

Д. Р.

„*Цариградски Гласник*“ је у своме 2. бр. за ову годину донео чланак под горњим насловом, у ком је и ово рекао:

„Међу врло многим и различитим суврем[е]ним питањима о старим и новим установама, видно место заузима данас и манастирско питање.

У старини били су наши манастири, не само саборно место за молитву, него још и расадник књиге наше староставне, жижа просвећености, кров школи, и уточиште сиромашних и болесних.

Али данас, у прометним друштвеним и просветним приликама, кад манастири нису више све оно, што су некада били, само се по себи намеће питање: шта је данас права задаћа наших манастира?

Несумњиво, они на првом месту треба да су посвећени молитви, за спас душе и тела. Али то само, на молитву, они нису били никад, и на то сахо не треба да спадну никад.

Ово питање одавно занима наш свет. Сами калуђери волели би кад би могли манастирима повратити стару улогу, али, то је време прошло, и неће се никада више повратити. Друге, и много сигурније руке узеле су данас и школу и књижевност. Све што се њима може останити, то је да на се учини да и они суврем[е]но могу корачати са просветом.

Други, који врло мало воде рачуна о благотворном утецају хришћанства, просто на просто предлажу да се манастири и њихова имања претворе у различите заводе, школе и установе: да у једноме буде плетарска школа, а у другоме пчеларска, у трећем дрводељска, у четвртом ковачка, итд. итд. Који овако мисле и предлажу, они су врло добро схватили и увидели да је манастирска просветна улога извршена; али они у исто време, као што то обично бива при сваком новој мисли, гледају на манастире

једнострано, на њихову случајно прву улогу, а превиђају њихови прави позив који ће бити вечан, колико и само хришћанство.

И ако свима врстама људскога рада треба да је подлога хришћански морал, ипак академија има своје, школа своје, а црква своје. У данашње доба, поделе рада, и манастири треба да узму свој првобитни позив, молитву. У осталом, и у доба Св. Саве тај је позив њихов претезао. Школски и књижевни рад у њима био је само придатак, а црква и црквени прописи вазда су им били прва и главна брига. Величина ондашњега њихова школског и књижевнога рада не лежи у количини и каквоћи тога рада, него у томе, што се и то мало што се радило, радило само по манастирима и манастирски људи. Стога и најновије тежње, да манастири опет узму прву улогу у свему томе, почива на непознавању ствари. Слободно се може рећи, да су наши калуђери за ово последњих педесет година више привредили школи и књижевности, него они ранији за пет стотина година, и ако пису биле једине и прве радиште. Али, и ово су жалосни заштитници народне просвете и пољопривреде који мисле да ће се и једна и друга извести на пут претварањем манастира у просветне и пољопривредне установе. *Тешко ономе народу којега је помоћ привреда и просвета сиона на манастире и њихова добра! Ако оно нема других извора, из манастира ће му ускоро доћи „со свјатими“.*

Стога нека манастири остану оно за што су и поникли, за молитву. Њихов позив није завршен још, ако се само њега буду држали. Они ће, имајући пред очима оно што треба да су, вазда моћи благотворно утецати на високи хришћански морал.

Али овим није речено да треба да остане данашња њихова сиромашна уредба, која у вечини не вала и често служи на разврат, на место сасвим обрнуто. Ко данас иде у калуђере и зашто иде? Млади људи, и да добро живе. А то, једно и друго, искључује световњу и онда није чудо што оближњи свет и сам обесвећује световњу и што се предаје моралном пропадању.

На жалост, хришћанска свест и морал данас у нашега народа јако су начети; док смо још у почетку, треба целити. Док не дођу повољне прилике, т. ј. док просвећеност не настане и не преплави ову сумњиву просвећеност, дотле нико тако не би могао корисно утецати на чисти морал као манастири, али преуређени.

Они треба да су уточиште људима, који гоњени несрећом у животу, осете потребу да се одвоје од света и да живе тихо, заборављени, у правој молитви. Ту потребу често пута осете људи највише образовања. Али, овакви људи треба да иду у чисто манастирске крајеве где ће бити сасвим одвојени од света, а манастири око којих је народ, они треба да постану прави т. зв. убоги, сиротињски домови. За нахочад и сирочад данас се брину државе, јер имају и рачуна: ти ће после постати корисни радници; а за убоге, изнемогле и богаље треба да се брину манастири. Кад се покупе слепи и кљасти с улица и отргну из прљавих руку њихових бездушних закупника и сродника, који их по киши и леду, сунцу и ветру држе голе и страшне, и одведу у тиху самоћу манастирску, где ће им се указивати свака помоћ и нега и хришћанска утеха; и кад се изнемогли старац и старица поведу и даде им се накнада, сигуран кров и хлеб, па то види околни свет: то ће заиста најповољније утецати на хришћанску народну свест. У те ће цркве и манастире свет и долазити и прилоге остављати, а привлачити се вером окрепљен.

Тако уређени и преуређени манастири биће трајни и вечни, као што је вечна и сама наука хришћанска; а тако рађени наши манастири, они ће се угледати на великог учитеља и просветитеља, Св. Саву, који је прописивао да се, од прилике, тако ради“.

Овако мисли „*Цариградски Гласник*“ о српским манастирима.

Да видимо, како је мислио о њима *Никанор Грујић*, некадашњи начелник владика.

Као архимандрит конвеџиски, у своме је говору на св. Саву, кога дана слави и манастир, рекао о њиховом значају и ово: „— — Залужбине ове наши праотаца, као што су од постанка свога увек имале особиту неку у животу нашег народа важност, тако су исто по згодном своме положењу у весељу и невољама, у срећи и несрећи, у добру и у злу остале непрестано у најјачој вези с народом; — и као права народна заведенија, у различитим тим случајевима биле су народу од велике користи и потребе, служећи му сад за особито средство душевног његовог задовољства, а сад за једино прибежиште душевне његове утехе. — Времена она, кад се темељ полагао овим народним задужбинама, била су времена српског народног напретка; дани они кад су постале ове свете обители, били су дани праве побожности српске, у којима се праотци наши задовољавајући се својом срећом и славом овога свјета, старали се и за вјечну славу, и за вје-

чно блаженство душа своји онолико учинити, колико се онда учинити могло. Све што су год они онда радили у ондашњем животу своме, радили су за то, да души својој место код Бога задобију, а потомству своме оставе споменике и свједоке свога побожнога живота, на које ће се они моћи увијек угледати, и сјећати, како се треба старати о себи и о вјечности својој. — — Али задужбине ове нису служиле на радост и весеље само онима, који су их подизали, нити су служиле за средство побожности само онима, који су се на њих у сретном своме животу угледали; — оне су пратиле народ наш и кроз најжалосније и најнесретније вјекове синьег ропства његовога: и овдје су му оне бивале више пута једина утјеха његова душевна, једна једина одбрана православне вјере његове, једна једина сила, која је кадра била задржати у народу побожне обичаје, и у њима чист образ и подобје славни његови предака. Јер кад смо од наши побједитеља, од наши тирана и мучитеља код наши кућа највећма злостављени и у побожном нашем народном животу нападани бивали; онда смо узнемиреној нашој савјести савјестног покоја, ожалошћеној нашој души душевне утјехе, уцвијељеном нашем срцу срдачнога мелема само овдје у овим светим задужбинама могли тражити и налазити“.

О манастирским пак славама овако се изразно исти владика: „— — Влада је добро знала, да сваки скуп нашег народа код манастира, оживљава и утврђује у њему свјест православија, понавља чувство народне туге за изгубљеном славом народном, а то јој је отежавало извршење намере њене. Јер на таквим скупштинама није само слушао народ у цркви у појању и читању славу своји светитеља; него је покрај тога научио памтити и народну славу своју, слушајући од сљепаца славна дјела народне прошлости своје. И колико се поткрјепљавао у цркви у православној вјери својој и христијанској добродјетељи, прилажући од сиротиње своје на цркве и ове задужбине, у којима се он састајао; толико се већма утврђивао у свјести своје народне прошлости, дајући милостиње кћастима и сљепима, који су му изадовољили срце, пјевајући њена дјела њихови незаборављени предака.“

Овако је мислио о манастирима Срб-Милутин-Грује, који је подлегао при избору патријарха Румуну Прокопију Иваковићу, с тога, што је имао своје мишљење и што не хтеде играти, што рекао Сандић, по свирци „деспотовој“.

Да видимо како је мислио о њима *Теофан Живковић*, некадашњи владика горњо-карловачки.

Као архимандрит бездински у књижици: „*Србска народна црква*“ рекао је за њих: „— — Манастире наше сазидала је српска народна побожност, којој се од времена св. Саве милило, угађати Богу таким задужбинама. Манастире наше зидали су на мести сами калуђери, на мести калуђери и народ заједно, а на мести и понајвише (!) блажени српски деспоти од високог Стевана до Стевана Шћепановића. Манастирска добра расла су и умножавала су се са ревности и штедње стари наши калуђера, који су наслеђовали од своји предшелника, заветне даре и прилоге побожног народа заједно са производом своје собствене вредноће на умножавање манастирског имања обратити знали“.

„Манастирска добра постала су и држе се и данас једнако на оном погодбеном начелу: „ја дајем, да ти чиниш“. Христијанин Србљин дао је и даје, да му се чини. Он даје манастиру, а иште од манастира, да службу служи, и Бога моли за његово здравље и душевно спасење. Манастир прима то, и служити себе обвезује. За ту службу, која је вечна, док свете куће траје, даје се добро манастиру, да га ужива монашка обитељ у њему, док добра траје. Ова околност осветљава природу уговора приватнога у наши манастира“.

„Добра су та са својом цели осигурана у најновије време књигом грунтовном, надаље манастарским привилегијама и царским декретима, који су издани манастирима после реамбулације; а највише повластичном установом српскога народа, којом је српској патријаршији и општинству српскога народа дано највише потврђење поседа манастирскога, и што припада к томе, да му у томе нитко не сме чинити насиља никаквога, без које повластичне установе српскога народа не знам, *каква би била судба наши манастира у касније времена до данас*“.

„Према томе, и такоме појму ствари, који се задржао чист и јасан из први времена српске цркве (Душанов закон XII. 36.), народни

сабор од 1790. уважавајућ и поштујућ цел овај института и добара им, гледао је како би се после они бурни времена, која су претходила доцде, утврдила у сигурности свакој, и молио је у царског и краљевског Величества: „да се благоволи калуђерима *њихова* права, добра и преимућства у очинску владјетелску заштиту узет, и оне манастире, који у смотрењу своје имовине довољни повеља немају, са легалним повељама обдарити, и потврдити да би се тиме свако нападање у будуће отклонило“, а Њ. В. революција упутила је манастире, *да се они сами на дотична места обратити имају, ако им треба такво што, почем су добра манастирска калуђерима у руках, као уживателъима*“. (У конфирмацијалној дипломи за Бездин од 7. фебруара 1748. рекло се: „— Welcher Terrain den Calugern des Klosters Bezdin, zu ihren Genuss ertheilet wird, damit sie solche ungestört zu ihrem Gebrauche anwenden können“), које се земљиште калуђерима ман. Бездина, за њихов уживатак уступа, како би га могли без икаквог сметања слободно употребљавати).

Ето, како је Теофан — друг Милетићев из 1848. — о манастирима мислио.

(Продужиће се.)

Да ли наставницима виших девојачких школа припада наслов учитеља или професора?

„*Школски Одјек*“ у 23 и 24. броју од 1902. године, у чланку своме о учествовању учитеља виших девојачких школа при изборима изасланика за епархијске скупштине, између осталога потстиче и питање: „да ли учитељима виших девојачких школа припада назив учитеља или професора?“

Расветљењу овога питања намењујемо и ми ове ретке, које написасмо sine ira et studio.

Да би ово питање тачно и јасно протумачили, у првоме су нам реду нужни објективни критеријуми, са којих морамо полазити при објашњавању његову. Објективни критеријуми пак за решавање истога налази се:

а) у одређењима односне уредбе, којом су више девојачке школе установљене;

б) у законом прописаној квалификацији наставника виших девојачких школа, и најзад

в) у карактеру којега имају више девојачке школе као образовни и васпитни заводи.

У уредби о вишим девојачким школама из године 1872. наслов наставника виших девојачких школа није прецизно одређен. Наиме у §§ 5. 7. 9 и 11. исте уредбе називају се наставници истих школа *учитељима*, а збор њихов *учитељским зборомъ*, а само и једино у § 6. поменуте уредбе називају се они *професорима*. Према томе само на једноме месту употребљени назив професора, а у свима осталим параграфима свагда доследно употребљавани наслов учитеља, даје нам пуно права претпостављати, да је односни назив професора ушао у уредбу као lapsus calami.

Но да би избегли приговор, да онако разумни и опрезни људи, као што су били творци дотичне уредбе, нису могли у тако битном питању бити непажљиви те створити lapsus calami, а тиме и за будућа времена вечити камен спотицања, — ми ћемо условно дозволити и пристати на то, да та неодређеност није lapsus calami, али ћемо и одмах изнети једини разлог, који је могао послужити, овој у самој уредби необјашњеној неодређености.

Тај разлог није ништа друго, него *тадања неодређеност квалификације за наставничку службу у вишим девојачким школама*, јер је познато,да су у прво доба наставничка места у вишим девојачким школама заузимала лица, како са оспособљењем за основне народне школе, тако исто и особе са факултетком спремом и оспособљењем за професорску службу на средњим школама. Према томе првима је ишао назив учитеља, а другима је припадао назив професора. Ако дакле поменута неодређеност није lapsus calami, него је са разлогом у уредбу стављена; онда се она не може другим, већ само и једино овим наведеним фактом образложити и потврдити.

У осталом чудити се морамо наведеној необразложеној неодређености, када знамо, да творци уредбе о вишим девојачким школама беху већином они исти људи, који у своје време створише и трећи одсек рескрипта, у којем се садрже и данас пуноважна опредељења гледе гимназије карловачке и новосадске, као и Богословије, и у којем се доследно у свима параграфима наставници истих завода називају само професорима, што сведочи, да су они знали добро разликовати оспособљење професорско од учитељскога, те да нису лако

могли пасти у хотимичну погрешку при одређивању наслова за наставнике виших девојачких школа.

Према томе сходно одређењима односно рације уредбе о вишим девојачким школама из 1872. године *само оним наставницима виших девојачких школа, који имају факултетску спрему, односно оспособљење за службу на средњим школама, припадао би наслов професора, свима осталима пак припада наслов учитеља.*

У поменутој уредби о вишим девојачким школама нигде не налазимо на определење у погледу квалификације, потребне за полученье учитељског места на вишим девојачким школама, што је битни недостатак исте уредбе. Но тај недостатак попуњен је доцнијим прописима вел. Школског Савета који је сходно постојећим одређењима за сличне државне заводе прописао, да је за полученье редовног учитељског места на вишим девојачким школама потребно *учитељско оспособљење за више народне и грађанске школе*, које се у Угарској може набавити у за то одређеном државном заводу, а у Хрватској пред за то нарочито одређеним државним испитним повереништвом. Овај факт сведочи, да се наставничкој служби на вишим девојачким школама даје општи карактер учитељске службе, те да су наставници истих школа без обзира на квалификацију, *званичним карактером службе своје учитељи.*

Из реченога као логична консеквенција следи та чињеница, да и свима онима наставницима, који би имали нижу спрему од законом прописане спреме, припада *службени назив* учитеља, а само би им ad personam нпао наслов професора. Ово мњење наше потврђује и свагдања пракса вел. Школског Савета, који је свагда и консеквентно на упражњена наставничка места у вишим девојачким школама расписивао стечај називајући иста места редовним или помоћничким *учитељским местима*, и што је у декретима — без обзира на квалификацију изабраних — сходно § 9. ал. 3. Уредбе од 1872. *изречно истављао*, да се дотични потврђује у *учитељском* звању више девојачке школе.

Више девојачке школе спадају у категорију т. зв. *народних* (пучких) *школа* и равне су државним грађанским школама, на којима наставници имају *званичан наслов учитеља.* Према томе и на основу карактера завода, наставницима виших девојачких школа припада само наслов учитеља.

Као још један доказ, да су се наше автономне власти свагда приржавале тога, да наставницима виших девојачких школа припада службени назив учитеља а не професора, служи нам и уредба „О мировини чиновника, професора, *учитеља, учитељица* и сирочади и о учитељским удовицама“ од 1892. године, јер се у истој спомињу *учитељи*, а да се под тим називом подразумевају само учитељи виших девојачких школа а не и учитељи основних школа, сведочи нам тај факт, што су за чланове — по тој уредби основаног — мировинског фонда сем професора богословије и гимназија, примљени само учитељи виших дев. школа, а учитељи основних школа (разуме се у Тројединици) искључени су из истога. Ово такође јасно потврђује, да су се и при грађењу ове уредбе под именом учитеља подразумевали учитељи виших девојачких школа.

Најзад се морамо осврнути на један разлог, којим неки учитељи в. девојачких школа желе, да поткрепе своје право на титулу професора. Наиме они веле, да ако њима не припада наслов професора, то да исти не припада ни професорима учитељских школа, јер је и њихов наслов §§ 100—107. Уредбе о српским народним школама из 1872. године — неодређен. На ово одговарамо просто, да је ова неодређеност законито *нормирана* тиме, што је редовним наставницима учитељских школа, сходно постојећој пракси на сличним државним заводима — признат званичан назив *професора*, без обзира на њихову квалификацију и то оним — од вел. Школског Савета изданим, а од високе владе потврђеним статутом, којим је наређено проширење учитељских школа са три на четири разреда, и којим је наређено одељење сомборске мушке учитељске школе од женске. Услед тога наставници учитељских школа с пуним правом имају наслов професора.

На завршетку не ћемо изводити на наведених разлога закључке о томе, да ли би учитељи в. девојачких школа, као такови, требали у сваком погледу да врше и деле права са учитељима народних основних школа и т. п., него ћемо се само обазрети на један факт, који је по нас учитеље основних народних школа увредљив.

Наиме од новијега доба почели су неки учитељи в. девојачких школа, не могући се зар помирити са скромношћу друштвенога појма о учитељској служби, да се туђе од назива учитеља, тражећи да им се уноправно призна назив професора. Прелазимо преко тога, да ли се такво настојавање — којим се иде за тим, да неко добије онај назив који му не припада — слаже са скромношћу, која треба да краси сваког озбиљног човека, а нарочито васпитача. Али у интересу угледа нашег учитељског сталежа дужни смо се оградити противу такве акције и осудити тај поступак, којим се иде на омаловажење учитељскога сталежа, и то баш од оних људи, који би и сиремом и положајем својим позвани били, да као чланови учитељства дижу и бране углед учитељскога сталежа, из којега су већином поникли и који би дужни били у сваком погледу послужити на унапређење и добробит његову.*

Сомбор, јануара 1903. **Ст. С. Илкић.**

* Да учитељица виших девојачких школа не припада назив „професора“, види се и из овога.

У напутку „*Закона* о источно-православним српским школама и заводима“, што га је поднео сабору, одбор петнаесторице 1892., у ком је одбору био перовођа г. Стеван В. Поповић, творац и школске уредбе од 1872., у §§. 114. 116. 117. 118. 119. свуда се вели „учитељи“.

§. 114., који је замењо § 6. школске уредбе о вишим девојачким школама од 1872. рекло се: „На вишој девојачкој школи дају: учитељ вере, три редовна учитеља, једна редовна учитељица и потребан број помоћника и помоћница“.

Од овог држимо да не треба класичнијег доказа, да је у поменутом § 6. на нешкиље, а још више из журбе стављено погрешно „професор“.

Дочим се у шк. уредби од 1872. није ништа рекло о нужној квалификацији за учитеље виш. жен. школа, те су се обично постављали бољи учитељи нар. школа, који су само учитељску школу свршили, у напутку „Закона“ од 1892. у § 116. рекло се: „Редовни учитељи и учитељице могу бити само они Срби и Србкиње, који су оспособљени за грађанске школе, или су положили испит за наставнике виших женских школа“.

„За ове испите поставиће митрополитски школски савет испитно повереништво и издаће наредбу о обиму испита и поступку код полагања“.

На кад се и поред овог захтева ставило „учитељ“; јасно је, да се није могло ставити 1872. „професор“ и за онога, који је само учитељску школу положио.

Па и у предлогу мировинске уредбе, што га је одбор петнаесторице 1886. поднео сабору, називају се наставници виших женских школа „учитељима“ а не „професорима“, као што се називају и у § 1. потврђене мировинске од 1895. Уредништво.

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: **Д. Р.**

(Наставак.)

III.

Врдник.

Визитација манастирја Врдника, 16. Јунија 1753. года.

Обрјетохом да сего манастирја Врдника, храм јест Вознесенија Господња. Здатељ же јего св. кнез Лазар Сербски (!) (иже и пише в том храмје нетљенен в' кивотје лежит), по нему бист ктитор первы Неделько Стојановић, житељ варошы Футога, котори приложил 2000 фор. Сеј монастир с три страни келијами огражден. Каменија звоници њест.

Посљедует написание от игумена, до посљеднаго о Христе братства.

1. *Игумен Јеромонах Стефан Зарановић*, в первој визитации бил написен, родилеја у селу Буковцу, љет имат 43. Женивсја, дјети змјел пјатеро, и померли. Со женоју жил 12 љет. Свјашченик мирски бил и парохију држал чрез 10 љет, у селу Лединци, и по умершии својеја попадији, пришел здје в монастир љета 1739., и монашески чин воспријал Февруарија 13. чрез проигумена Захарију Раковчанина. От фамилији кровнија имат брата Ивана, оженена у Лединци, и сестру Ангелину, вдову у Новом Саду. Сеј Јеромонах Стефан игумен, во степен ђаконства постављен во манастирје Крушедоље, в храмје Благовјешченија Пресвјатија Богородиџа, Никанором Мелетијевићем, в љето 1728. Февруарија 12. Во свјашченство же рукоположен бист в Новом Садје, Г. Епископом Софронием Томашевићем во храмје св. великомученика Георгија, в соборној цркви. Синглију имал на село Лединце, от свјатоночившаго Г. Викентија Јовановића, љета 1731.; божествењују службу служит часто, таинства, блаженства же и заповједи церковниџа вједает; писати, читати и појати сербски добро знает. Духовника имат Стефана Јеромонаха Раковчанина, от јегоже и цедуљу имат. Чиновное одјејание обичное имат; книги сија: псалтир, полуустав, мјесјацослов, каноник и требник, ктому епитрахил свиле зелене, стихар свиле зелене прутараст, фелон от бјелога платна, крест сребри позлашчен, 6 мотика винограда, 300 шлива дрвеса, 10 кошница, више ништо.

2. *Филип Јеромонах, проигумен Димић.* Родилеја в Катранџи у Бутарској, љет имат 47,

училеја в Шиду у протопопи шидеског Кирила, неженилеја; постригше чрез духовника Теофана Раковчанина зђе в монастирје 1722. Јулија 22. дне. В степен ђјаконства и свјашченства, рукоположен Г. Софронием Раваничанином, Епископом Арадским, того љетэ зђе во монастирје. Единокровнија фамилији имат брата Туруњду у Вукованру. Таинства, блаженства и заповеђи церковнија вђедает; читати и пођати знает добро, а писати помало. Службу Божиј совершает, чреду држит, духовника имат Стефана Раковчанина, от јего цедулу имат. Одеђанне чиное монашеское имат. Книги т. ј. псалтир московски, полуустав киевски, мђесјацослов и требник киевски имат. Епитрахил свилен прутарает полован. 8 мотика винограда на два мђеста, 100 шлива древес, једну башчу.

3. *Проигумен Јеромонах Јоаникиј Максимовић*, в первој византиски писан, родилсе у Јеленци, учил се книгам у Иригу код попа Живка. Љет имат 45, женилсја и мирским ђјаконом бист чрез један год., ђеци неимђл, родних братиј имат троицу у Краљевци: Јосифа, Лазара и Георгија и сестру Игнатију у Иригу. В ђјакона посвјашчен зђе в манастирје Г. Софронием Раваничанином, Епископом Арадским. Постригсја в монашески чин духовником Авакумом, 1728. Августа 9. Рукоположен во свјашченика свјатопочившим Г. Василием Димитријевићем, Епископом Будимским, в Карловиџе у горној церкви во храмје свјатововеденском љета 1729. Февруарија 28. Таинства, блаженства, и заповеђи церковнија от части вђедает; читати, пођати и писати знает. Литургију служит, чреду држит, духовника имат Арсенија, игумена Беочинскаго, от коего и цедулу имат. Одеђанне чиновное монашкое имат; книги: псалтир московски, полуустав, мђесјацослов и требник имат. 12 мотика винограда, 300 шлива древеса, 12 кошница, коња, седло, талиге с цђелом оправом.

4. *Јеромонах Никифор Стојановић*, родилсја и книги училсе у Иригу код попа Живка, љет имат 50, неженилсја. Примил монашески чин 1717. мђесјаца Октоврија 14. зђе чрез проигумена Кирила Јеромонаха здђешнаго монастира. В степен ђјаконства поставлен Г. Никанором Костајничким в монастиру св. николајевском Гергетегу, Маја 9. 1719. В свјашченство посвјашчен Г. Никанором Мелетијевићем в монастирје Крушедоље, во храмје Благовђешенија Пресвјатија Богородици 1730. Августа 20. Литургију служит, чреду држит, духовника имат Стефана Раковчанина, исповђедастеја и ђедулу имат. Одеђанија монашескаго неимат; книги: псалтир, полуустав, требник; 3 мотике винограда, 90 шлива дерва, башчу, коња седло с оправом имат. Читати, пођати средње, писати незнает. Таинства, блаженства, заповеђи церковнија и прочаја не знает. На правило церковное ходит.

5. *Јеромонах Софронић Гавриловић*, родилсе у Острогону; љет имат 41, училсја книгам славенским при свјашченику Острогонском Харалампију, а немецким таможде. Неженилсја, постригсја в монастиру Рибници, близ Валева 1733. Октоврија 10. чрез духовника Герасима Студеничанина. Во ђјаконство рукоположен Г. Доситеем Николињем, Епископом Валевским у Валеву во храму св. великомученика Георгија 1734. Јунија 29., во свјашченство, горђепомјанутим Г. Епископом и томже храмје 1735. Октоврија 1. В писании свјашченом добрје искусан, такожде читати, писати, пођати изрђадно. Духовника имат, исповђедаетсја у Авакума Бешеновца, от негоже цедулу имат. Литургију служит, чреду држит, чиное монашеское одеђанне имат; книги: псалтир, часослов, молитвослова два, свјатци, алфавит духовни, катихизис, регламент духовни, ставрофел и требник. Епитрахил от кадифе червене. 11 мотика винограда, 1100 дрва шлива, коња, седло, талиге с оправом, башчу.

6. *Проигумен Алексиј Гавриловић*, родни брат вишепомјанутога Софронија, љет имат 36, учил се книги у Острогону код свјашченика Харалампија славенскоj, а тамо и немецки у школи, покалугерилсе зђе чрез Филипа, проигумена 1746. декемврија 25. В степен ђјаконства посвјашчен того љета Марта 25. Г. патријархом Арсением четвртим, в Карловиџе у церкви соборној в храмје св. чудотворца Николаја, во свјашченство же Г. Георгием Поповињем, Епископом Темишварским, в тоже церкви 1747. Јануарија 6. Читати, и пођати знает, немецки и мажарски говорити умђеет. Вешчи и мобилију сну купио с јего братом Софронием имат. От зђе благословенијем и повељенијем них преосвјашченства Г. Арх. и Митрополитом Павлом Ненадовињем двигнут, и в службу отдат Г. Епископу Арадском Синесију Живановићу.

7. *Јеромонах Максим Григоријевић*, родилсја у Полшчи в варопи Тројану, љет имат 33 училсја у монастиру Ходошу, у архимандрита Генадија ходошкаго, неженилсја. У державу ц.

к. пришел петнадесјатолетни, монашество воспријал 1750. Нојемврија 1. чрез Алексија проигумена, рукоположен во степен ђаконства Г. Павлом Ненадовићем, Арх. и Митрополитом 1751. 29. Јунија в Карловце у церкви св. апостол Петра и Павла, во свјашченика вишепомјанутим Г., во придворној капели храма св. великомученика Трифона 1752. Маја 9. Таинства, блаженства и заповједи знает, читати и појати вједает, писати средне. Исповједаетсја и духовника имат Стефана Раковчанина, от јегоже и цједулу имат. Одјејанија монашеска имат. Книги: полуустав кијевски, више ничто неимјест. Свјашченодјејствует, чреду држит. Ниње шњаго љета ради собранија милостини у Славонскују Епархију јест нарежден.

8. *Јеромонах Атанасиј Михајловић*, родилсја у Јегри, љет 32, книги училсја у Ковину в монастиру Будимској Епархији у проигумена Пахомија, постригласја в том монастиру чрез Григорија игумена Ковинскаго 1742. Декемврија 6., посвјашчен на степен ђаконства Г. Василием Дјмитријевићем, Епископом Будимским 1743. Маја 21. в Будиму во храмје св. великомученика Димитрија. Здје в монастир пришел ђаконом 1749. Маја, и пријат бил в сожитие от здјешних братиј, јакоже и писание јему от монастира дано свидјетелствует. Рукоположен в степен свјашенства, Г. Епископом посвјашчена Архиепископиј Карловачкија Партенијем Павловићем благословенијем них високопреосвјашченства Г. Павла Ненадовића, Архип. и Митрополита у Обрежи, шанцу, в храмје преображенија Господња, љета текушчаго Маја 24. Таинства, блаженства, и заповједи от части вједает, читати, појати, и писати знает, Духовника имат Арсенија, игумена Бечинскаго, от јегоже и цједулу имат. Литургију служит, на церковное правило ходит. Одјејанија кромје капи и камилавки, другаго не имат; от книг: један полуустав, више неима. 3 мотике винограда, 200 шлива дерва младица; мажарски добрје говорити может.

9. *Јеромонах Симеон Георгијевић*, родилсја у Чортановци љет 30, книги училсја в Карловце код Петра Рајковића, магистра, оженилсе от 18 љет, жил со женоју 8 љет, дјете једно мужеска пола имат Гаврила, љет јему 7, почал книги учитисја, воспитание имат от стрица. Брата имат 4, два оженена Теодора и Тому, два неженена Јосифа и Василија, и матер стару у селу Буђановци. В степен ђаконства посвјашчен рукоположенијем Г. Павла Ненадовића, Арх. и Митрополита 1742. Јунија 29. в Карловачкој долној церкви храм св. апослол Петра и Павла, тогда јешче Епископа бивша. В свјашченика же поставлен Г. Георгијем Поповићем, митрополитом Темишварским в тоје церкви 1744. фебруарија 17. благословенијем блаженопочившаго Г. патријарха. Парохију держал у селу Буђановци, и сингелију примил от Г. блажењејшаго. В монастир пришел и постригласја в монашески чин здје в монастирје чрез Филимона Јеромонаха Крушедолскаго, 1752. Јунија 15., службу еклисијарскују испољает. Таинства, блаженства, и заповједи вједает, читати, појати и писати знает. Духовника имат Стефана Раковчанина, от јегоже и цједулу имат. Литургију служит, чреду држит, в церков на всјакое правило ходит. Чиновнаго одјејанија неимат кромје раси, имат книги: псалтир, полуустав, граматику славенску, десјатословие; 7 мотика винограда, 40 шлива дрва.

10. *Јеромонах Агапиј Цвјетковић*, родилсја у Иригу љет 50. Книги училсја у Иригу код даскала Максима, потом у Карловци. Женилсја от 18 љет, жил со женоју $15^1/_2$ љет. Сина имат три, један Теодор оженен, а два Атанасиј и Евтимиј неженати и матер стару. Теодор горепписани јест кулунџија художеством, Атанасиј сабовету учитеља, книгу по малу знает, а Евтимиј земледелател пребивает у вароши Иригу. В ђаконство поставлен Г. Софронием Томашевићем, Епископом Бачким 1725. Маја 9. у Карловци во храмје св. Николаја во соборној церкви. Во свјашченика же в тоје церкви Г. Епископом Будимским Василием Дмитријевићем 1729. Февруарија 2. Парохију держал у варошш Иригу, сингелију имал од Г. Арх. и Митр. Викентија Јовановић. Постригласја в здјешњем монастирје, сего текушчаго љета Јунија 16., чрез Архимандрита Крушедолског кир Никифора. Таинства, блаженства и заповједи такожде читати, појати, писати знает. Духовника имат Арсенија, игумена Бечинског, от којега и цедулу имат. Литургију служит, чреду держати будет, и на веја правила церковнаја нељеностно ходити, обшчавается. Книги: псалтир, полуустав, Епитрахил от свиле жуте дамашке имат.

11. *Јеромонах Макарије Николић*, родилсја у Руми, љет имат 42. Книги училсја здје в монастирје код Григорија Јеромонаха; оженилсја от 14 љет, жителствовал с женоју 23 љет, дјетеј имат 4, Јоана от 5, Петра от $2^1/_2$, Сару,

посјагла за мужа, Марту от 10 лет, в дому јего пребивајут у Буђановци. Рукоположен во дјаконство свјатопочившим Арх. и Митр. Мојсеем Петровићем, 1730. Јулија 22. у Бјелграду в старој церкви св. Архангелов, во свјашченство Епископом Вершачким Максимом Несторовићем, втоже Бјелградје у капели придворној во храмје свјатоникољевском 1732. Јулија 21. Свиштелију утвержден бил свјатопочившим Г. Арх. и Митр. Викентием Јовановићем на село Буђановце, гдје парох бил 18 лет и лета 1752. вдов остал. Чин монашески примил здје сего текућчаго лета Јулија 16. чрез Архимандрита Хаџи Захарију Хоповскаго. Духовника имат Пахомија Крушедолца, от јегоже и цедулу имат. Литургију служит, читати, појати знает, писати по мало. Тајнства и прочаја потребна от части знает. Одјејанија чинаго јенче не имат, но објешчаетсја направити. Книги: требник, мјесјацослов, више ништо.

12 *Јеродјакон Григорије Вукановић*, родилсја у Новом Пазару, у Турској. Зароблен бил с братом Вопном, от године и пол. искупил их от робства Г. Јоан Вукановић Сарајлија, житељ ниње Ново-Садски, лет 18. Постриглсја чрез игумена Стефана 1748. Февруарија 25. Во степен дјаконства рукоположен високопреосвјашченим Г. Арх. и Митрополитом Павлом Ненадовићем 1750. Маја 10. у Карловци, у придворној капели храма св. великомученика Трифона. Тајнства, блаженства знает; читати појати по мало грчески, писати од части. Духовника имат Арсенија, игумена Бечинскаго. Литургију служит, в церков ходит на правило. Книги: псалтир, граматику славенску имат. Училсја книги в Новом Садје, код Арсенија Радивојевића, Екзарха Архиепископо-митрополитскаго, тогда дјакона и магистра бивша. (Наставиће се.)

Арсеније Радивојевић

владика бачки 1774.—1781.

2 Исторична цртица

Д. Р.

Продужење.

Да је покојни Рајковић жив, он би нам знао казати, где је нашао да је Радивојевић у[illegible] 2. (13) Октобра 1783. Овако тешко да ће се ко од данашњих Новосађана сем можда г. г. др. Јове Радонића ил Тихомира Остојића, наћи, да завире у новосадску градску архиву, односно у жупанијску у Сомбору, и осведоче, да ли се у решењу жупанијском, да се парница Радивојевићева онако, као што се нашла после смрти његове, сачува у архиви, налази и то, да је Радивојевић већ био умро пре 3. (14.) Октобра 1783.

Ово би требало изнаћи већ и с тога, што архимандрит Герасим Зелић, у своме „*Житију*“ издања српске књижевне задруге у Београду, на 50. стр. рече за себе: „— — У очи св. Лазара (1778.) отидем у Петроварадин и превезем се преко Дунава у Нови Сад. Ту од г. епископа Петровића (Петра карлштатског, потоњег темишварског) вручим писмо г. епископу Арсенију Радивојевићу, који ми се покаже ни вруј ни ладан, и које га сам 1786. лета видно у Венецији избегнша, кад је имао процес неки и клевете од оније, којима је учинио добро.“

Кад се узме, да се арх. Зелић у истини бавио у Венецији — Млецима — 1786. од после богојављења до средопосне недеље, ал подједно и то, да се он у њој бавио и 1782. од Лазареве суботе до пред Ђурђев-дан; биће, да се он побунио у години вићења Радивојевићева у Млецима. А то ће бити с тога, што је он свој животопис писао у старије своје дане, по сећању, а није водио дневника о својим доживљајима

Пре но што приступимо доказу, да владика Арсеније Радивојевић није био луд, напоменућемо још ово.

Радивојевића је митрополит Ненадовић послао за администратора костајничке епархије, кад је у њој буктала највећа ватра у марчанском округу због манастира Марче, кот силом хтедоше отети за унијате.

У тој је ватри био Радивојевић звезда водиља, око које су се скупљали прваци народни и који је давао правац како да се бране народна права.

Његовим је настојавањем отправљена митрополиту Ненадовићу и осталим владикама она значајна преставка од 28. Децембра 1753., када нађе 6. Новембра н. г. резолуција царице Марије Терезије, да се српски манастир Марча има коначно предати унијатима, коју смо преставку обелоданили у 204. књ. „Летописа“ Матице Српске на стр. 244, и даље.

Какав је Радивојевић Србин-калуђер био за то време, нек следеће служи за доказ.

За преме оног жестоког и нечовечног гоненья Србаља у вараждинском генералату и отимања манастира Марче, одликовао се у том гоненьу и отимању генерал гроф Бенвенута Петаци.

На како се „носио“ с тим силником, од кога је што-но реч дрктало и дете у мајчиној утроби и који је српским свештеницима ни кривим ни дужним по сто батина јавно дао ударати, Арсеније Радивојевић ексарх и администратор костајничког владичанства, и кандидат епископски?

Ево, како!

У писму своме од 4. Октобра 1753. писатом владици горњо-карловачком Данилу Јакшићу рече му ово: „— — Со здешним Г. генералом гроф Петацином у великој злоби и свађи живим, и како ми је бједнасто отгововорно на мое писмо, јему писато, такова хула и безчестие неслишато, обаче ја премжде јего мало от чести дерзнул ушчинути јусом каноническим и привилегијами пункти и проч., на кое јему весма видило се противно јего аутоторитету, јако мужу сушчу благородну, и дал трансцоцирати и у Виен послал, обаче и ја јего во оригинале писмо послах до моего Г. Принципала и ктому писмо мое до јего Екселенција писато, послах вчерашњом поштом, а ништо друго Пр. Господине само што за дерзновено поступих и свашченике наредих у диштрикт Марчански, ондешње Христијане отвраћати от уније, на кое сви возвратишасја својој православној цркви, а није конечно запретиње да неусудимсја онамо какову команду имати, и на мостове кустодију поставили, от свјашчеников наших никого недајут пропустити, но воспјат их возвраћчати, и аштче скорјејша какова помоћ не пријдет от Их ц. кр. Вел. да можемо цјелу јурисдикцију во оном поменутом марчанском диштрикту имати, то по истиње Пр. Господине, вси пропадну, понеже људе на свачи дан прелшчајут и претет живе на коцеве надјевати, аштче не би от их кто ишал у Марчу службу слишати и унитским марчанским свјашченикам приложитисја и отдепендиратисја.“

А у писму своме од 28 октобра и. г. писатом истом владици, рече и ово: „— — На Г. генерала гроф Петацију, от Их Вел. декрет пришел, да во диштрикте марчанском, наше цркве закључане отворит и наши свјашченици ондешним христијаном да службу должнују извершују, и не хотјел сотворити, но иначе он паки Их Ц. к. Вел информацију послал, јесм solenissime протестирал код них Екселенције Г. Генерала да свјашченике наше наредити и послати тамо службу должнују испољавати. На сие Г. поменути, паки наволил протестирати у ние Нихова Ц. к. Величества да непошљем тамо до указа вторагo, и аштче би многе посилал, те их све будет окезати у жељезах и в темницу поставити, јешче и мње самом неотречет сицевим образом трактирати. Гдје между мнојў и Г. генералом велика крамола здјелала се јест от полтретјаго часа после полудне даже до пол седме уре пребих у јего резиденцији в Копривнице сего тегушчаго 24. о. м. доста несчастја между нами било јест.“

И *овако* се држао Радивојевић у оно преме, кад је молио владику Јакшића да му пошље који цекин — дукат — на надрживање, рекавши му у писму од Децембра 1753. и ово: „ — — Вјера Божија аштче непошљете мње кои цекин да се кои дан овамо прерадим, не вјем што буду творити, прихода ни откуд ни крајцара. Да Бог уклонит овакова живота.“

Кад помислимо, како се у данашњем веку, где све излази у новинама, брзо забрави и на добра и рђава дела, те не прође ни 2—3 године, а кад-кад и мање, да се слави онај, на кога је народ — јавно мњење — бацао дрвље и камење, а на против баца на онога, који се дизао у небесе, и како се данас грле и љубе они, који су се до јуче најжешћим погрдама частили односно презирали; не треба се чудити што се у оно доба, кад не беше новина, те се није могло ни знати, какав је био Србин-калуђер Арсеније Радивојевић, подигла хајка на њега наскоро по његовом доласку у Нови Сад.

Читајући човек „народну побуну“ у Новом Саду 1777. због забране односно наредбе мађарске конзилије, да се у будуће морају мртвади сахрањивати у затворени сандуцима, као и њене последице; не може довољно да се начуди, „бивателима“ новосадски, да су могли за љубав онако незнатне ствари, у чему је владика Радивојевић понајмање крив био, *онако* осетљиви и бездушна бити, те не само јавно грдити га, називати свакојаким именима, и *„ако је његов живот од саме младости био узор чистоте“*, него и царици га неистините оптужити „гнусним пороком содомије.“

И кад човек исту историју прочита, подједно му јасно долази, како је у Новом Саду могао у старо доба играти улогу „народљупца“ један пробисвет Симеон Христијан „председник бачке конзисторије“, који је био бечка ухода и дошаптач, и као такав за време патријарха Арсенија Шакабенте, завадио на живот и смрт јерархију с народом, од које се и данас последице осећају; како је могао један Пантелија Милановић, бити изабрат за градског сенатора, ког је сама царица Марија Терезија крстила у писму од 31. Децембра 1768. писатом барону Колеру, председнику илирске дворске депутације, денунцијантом и као таког препоручила га преко мађарске дворске канцеларије, царском комесару грофу Хадику на народном сабору 1769. да га уме у заштиту!

У новије пак доба, како је могао постати уредником Милетићеве „Заставе“, и не само уредником него и диктатором овостраног сриства и кумом радикалске странке, један Крунослав Јовић, а уз њега и Антоније Странић, људи са сумњивом прошлошћу, а да и не спомињемо, какви се све од тога доба људи нису на површину истицали и истичу, уз које „бивателя“ новосадски иду и у ватру и у воду“!

Е дај да сада пређемо на главну ствар, т. ј. на тврдњу, да владика Арсеније Радивојевић није био луд.

За доказ те наше тврдње, држимо да нам не треба других доказа, до ли обелодање следећих прилога, из којих ће се подједно видети *како* се нечовечно поступало с Радивојевићем.

I.

Председник је славонске војене генералкоманде барон Матезен, 23. Марта 1781. доставио администратору карловачке митрополије Мојсију Путнику, наредбу дворског војеног савета од 9. Марта и. г., у којој се рекло:

„Nachdem der nichtunirte Bischof von Bacs durch einige seines Ritus des Lasters der Sodomie beschuldiget, und die Aussagen der hierüben Eidlich vernommenen Zeugen nach der über einen gemeinschaftlichen Vortrag der Behörden erflossenen Allerhöchsten Resolution so beschaffen befunden worden sind, dass an der Wahrheit der Sache nicht gezweifelt werden kann; so hätte zwar wider besagten Bischofen sogleich ein Criminal-Process verhänget werden solle, *wenn derselbe nicht in der Zwischen-Zeit in Wahnwitz verfallen wäre.*“

У истој се даље наређује, да се Радивојевић има одвести у један манастир, и да се за администратора бачке епархије поставља будимски владика Софронije-Кириловић.

II.

Администратор Мојсије Путник управио је на архимандрита манастира Бездина Павла Авакумовића 19. Марта 1781. следећи допис:

„Какова и коим налогом и с каковим налогом всевисочајша их ц. к. и Ап. Вел. резолуција ради бачкого Епископа Г. Арсенија Радивојевича на мене отпушчена, остављају Вам из приложашчија здје копии обширьее разумјети, которују Вам на тој конец сообшчити потребу видјех, да толико легчае извјеститесја, јако всевисочајша воља и указ јест, да, понеже предречени Г. Еп. Радивоевич в недуже изумленија находитсја, а докуду сеј недуг траје, јему криминални процес чинити се не может, ниже он ординарној казнији казнитисја, докуду чиновље изслушан будет, аз јего во једином калоерском манастиреј абие закључати и сигурно хранити дати имам, гдје јему из приходов епископата Бачкаго на год двјеста фер. за содержание даватисја будет, неначисљајушче обаче в' тјех лекарство болнаго. Јакоже убо за сие опрједеленое закључение, и сигурное хранение поминаемаго Г. Еп. Радивоевича Ваш ман. Бездин паче всјех иних способнејшии бити обрјетох; тако и налагају Вам крепостију всевисочајшаго указа Ц. К., да тогожде поминаемаго Г. Еп. Бачкаго Арсенија Радивојевича в Ваш монастир на собљудение и сигурное хранение примите, и всјакое болнику таковому и лицу в такових обстојателствах находјашчемусја пристојное содержание и снабдјение воздаете, знајушче из сообшчаемија Вам копии, јако издиваемое на него опрједјеленаго јему на содержание от приходов епархијских годишњаго урока Вашему монастиру награждатисја будет“.

„В прочем далше Вам приказују да дан мјесјаца и љета (јегда ту код Вас под собљудение примљен будет) мње абие објавите, а по том часто, варочно же от случаја на случај извјеститисја поспиљете о состојании и здравии, паче же недуга поведении.“

III.

Братство манастира Бездина у својој седници одржаној 24 Марта 1781. по прочитању наведених наредаба под I. и II., закључило је: „— — јако монастир со двеста форинтов реченаго Епископа, амѝце и не многоцјелим костом и прочом послугом содержавати неможет, и того ради закључено, јего Екс. Еп. темишварскаго и Администратора АЕП. Г. Путника нижајше молити, да би како монастиру, тако и сјемо под собљудение приведеному Епископу милост сотворио, и Их Ц. к. Вел. предложио, во јеже би болше что от 200 ф. годишње урока за содержение часто поминаемаго и здје приведенаго Г. Епископа, опредјелилосја.“ (Продужиће се).

Поновни избор румунског арадског владике.

У Араду је 30. Јануара о. г. обављен поновни избор румунског владике и за владику је изабран са 36 гласова протосинђео *Јован Пап* против архимандрита ходошког *Августина Хамзеа*, који је добио 20 гласова.

Пошто по румунском *„Органичком статуту“* од 1869. §. §. 96. 2) и 97. њихова епархијска синода — скупштина — бира владику; то је арадска епархијска синода после смрти арадског владике *Јосифа Гољдиша* 30. Маја п. г. изабрала за владику протосинђела *Василија Мангеру*, епископског викара у Великом Вараду и великог румунског родољуба са 30 гласова против архимандрита ходошког *Августина Хамзеа*, који је добио 25 гласова.

Ад пошто по §. 102. истог статута избор владике иде на потврду круни, која то врши уставним путем на основу §. 7. III. зак. чланка уг. сабора од 1848. преко кр. угарског министарства; то Његово Величанство на предлог министарства Мангрин избор није благоизволело потврдити, и 30. Јануара је објављен поновни избор са напоменутим резултатом.

Да л ће бар овај поновни избор бити потврђен, не зна се.

Како се код нас овамо од 1870. и на саборима и у програмима и у новинама најављивала жеља и искало, да се народном сабору односно епархијским скупштинама уступи право избора владика, позивајући се на Румуне у Угарској, код којих такође епархијске скупштине бирају владике; Мангрина непотврда показа и доказа истинитост пареке блажене памети Никанора Грујића, некадашњег владике пакрачког, изречене у сабору 1870. када се оно од др. Јована Суботића добаци епископату, „како синод није увек потребно изабрати за владику, кога је народ хтео“ — Суботић је тим речима добацио епископату, како је синод код избора владика често морао да подлегне упливу комесарову. — „То је истина — одговори Грујић — али ја питам господина, да ли је сабор потребно изабрати увек за митрополита онога, кога је народ желео? Није дакле потребно увек ни синод, а није ни сабор; а зашто? *Зато, што је неко требао био јачи и од синода и од сабора.* И ако би и од сада био неко јачи и од синода и од сабора; онда су бадава све те установе — т. ј. да сабор сам бира владике. — То је оно, што сам ја предлагао, да сабор стане на темељ наших црквено-народних установа, па се не би бојали никога да ће бити јачи. Али ви нисте то хтели примити, и то је прошло. А ако престане од сада уплив сабора у избор епископа и митрополита онај, који је био јачи од нас, којим поводом можете тврдити, да ће синод опет под оним притиском остати, а сабор не? — Милетић је предлагао да владике бира сабор —. Ако синод остане под притиском, будите уверени да ће и сабор остати.“

Код Румуна бира као што видесмо владике епархијска синода — скупштина, и арадска изабра за владику познатог румунског родољуба, који је играо на политичном пољу врло велику улогу, па онај Грујићев „трећи“ не потврди његов избор. А за што га не потврди? С тога, што је он по речима Грујићевим јачи и од епархијске синоде — скупштине.

Мангрина непотврда треба да нас поучи, да се сувише не заносимо помишљом, да кад би се и нама Србима допустило — што неправно не ће — да владике бира или сабор или епархијске скупштине, да би онда „владајућа странка“ могла изабрати своје проноширате партизане за владике, све и кад би оне биле у опозицији спрам оног „трећег“.

Рекосмо „владајућа странка“ и то с тога, што као што се иначе код нас сви избори где „народ“ има право избора, а особито посланици за сабор, обављају скоро искључиво

по страначким обзирима, а врло ретко по заслузи и способности; те је извесно да би се по тим обзирима бирале и владике.

За карактеристику данашње наше страначке заслепљености, не можемо а да не наведемо овај класичан пример.

На мајском је сабору и неколико „беспослених“ супруга дошло на сабор са својим мужевима — посланицима. Међу осталим била је и једна попадија, која је редовно одлазила у седнице, да чује разне говоре, па паравно и свога слачајшег супруга, који баш није често устајао са свога места. При једном гласању, излазећи из дворане, рећи ће иста своме слачајшем супругу: За Бога С., како си могао онако гласати, на што јој он мало застиђен од других одговори: морао сам из партајске дисциплине!

Да није те проклете „партајске дисциплине“, која човека прави робом; много би што-шта и код нас данас друкчије било. Ал она је немилостива, и ко јој се не покорава, тога она прегази, тај мора да осети „парламентарне последице“, сем ако му онај Грујићев „трећи“ не довикне: мир!, на што он мора да преклони главу, ако је рад да ужива његово „безусловно благоволење“.

Па кад то стоји, да онај „трећи“ има у рукама власт да потврди изабраног за владику, бирао га синод, бирао сабор или епархијска скупштина, и да он никада не ће потврдити и онога, који му не иде у рачун; за што да се обмањујемо и варамо, како би код нас све друкчије стојало, да народ бира владике, кад прво и прво, не би могао ни народ бирати кога би хтео, него би се морао и он околностима прилагођавати, а друго не зависе честитост једног владике само од избора.

Радић би био Радић, па бирао га синод, или сабор или епархијска скупштина.

Није нама сметало ни досад, а не ће нам сметати ни у будуће, ако синод и на даље узбуде бирао владике, јер у њему је још највећа гаранција, да ако се баш увек и не би могао изабрати најбољи кандидат, да га не може ни онај „трећи“ натерати да мора бирати најгорега, што ће наравно он моћи чинити само тада, ако народ — сабор — не изабере понајгорега за патријарха.

Познато нам је, шта се и шта се није чинило овамо од 1890. од Радићевих „горњих пријатеља“, да га синод бира за владику; па се синод знао одупрети тој жељи.

А да је у то време случајно епархијска скупштина бирала владике, зар пришћа, не би га изабрала? Те како!

Та кад се само сетимо, како је и одбор административни и епархијска скупштина ђипила на оне, који су их упозорили на Радићев „виртшафт“ по Месићу и Војловици; његово писање по „Застави“ под именом „старог попе“ и за време Круновављево и доцније; више смо него уверени, да би га епархијска скупштина бирала, што у осталом није ни он сам крио, због чега се и заузимао, да се право избора владике пренесе на епархијске скупштине.

И наши стари, а особито „бивателъи“ Будимски и Сент-Андрејски, који су у XVIII. веку били оно, што су при крају XIX. века а и данас „бивателъи“ Ново-садски, захтевали су и тражили, да им се уступи право избора владика.

На за кога су се и за какве су се кандидате заузимали и какви су им љубимци били?

Они су се заузимали заједно с „бивателима“ Ново-садским за пробисвета *Симеона Христијана*, за ког се није знало, ни од куда је, ни да л је управо био калуђер, а који је за време патријарха Арсенија Шакабенте највећи раздор расциривао између јерархије и народа, а кад овамо, он је то чинио што је био бечки плаћеник — о чему ће већ бити разговора.

Они су се заузимали за дальматинског авантуристу Дијонисија Новаковића, који је својом себичношћу да се дочепа уз будимску дијецезу, на коју је дошао само пресијом и арадске и сибинске епископије, главни криван, да се комесарство одомаћило и у синоду.

Њихов је љубимац био Никола Димитријевић, који не само да се за време његове администрације изгубио оригинал прве привилегије, него који је онако честитог митрополита Вићентија Јовановића бацио у пензију и помоћу државне власти дошао до администрације митрополије, а да не спомињемо остала његова славна дела.

А то су све били љубимци народни с тога, што су знали народу ласкати, повлађивати и потстрекавати га против остале јерархије, а понајвећма митрополита-патријарха.

Па зар је данас код нас и у том погледу, шта боље? Ни најмање!

И данас „народ“ слави и уздиже оне, који знају задобити благоволење вође народског, без да при томе мисли на што друго.

На онако поштену душу патријарха Самуила Машировића, ком наш народ има захвалити што има општинско-црквену самоуправу, дизале су наше црквене скупштине дрвље и камење, и неповерење и проклетство му изрицале, а доцније су „скакале у висину“ када на његово место седе Румун Прокопије Иваковић, који онако „јуначки“ сиђе са столице Арсен Патријарха, да направи места једном Герману Анђелићу.

Па тако исто прође и Србенда-Грујa, дочим је доцније с литијама дочекивао бачки народ и Н. Сад једног Василијана Петровића!

Како смо, поред наших силних програма, мудре политике активне и пасивне, и поцепаности дотерали дотле, да су нам „народна леђа“ данас тако отанчала — до скора се трубило и поносило са ширином „народних леђа“, која су у стању боље одупрети се свакој навали на цркву и народна права —, да нису у стању одупрети се ни навали, да се че изабере и један недорасли и неспособни народни чиновник, а да и не спомињемо остале „јуначке“ епизоде на мајској сабора, што нас потсећају на јунаштво Тасе арачлије из 1848., кога његови савременици оцрташе речма: „јунак брате беше Кир-Таса, мало сећи мало бежи!“; онда је најбоље, да остане избор владика код синода

А да нам синод односно чланови синода узбуду што бољи, спремнији и независнији, стојало је и стоји до нас самих.

Кад код Римокатолика одлазе у јерархију и синови из првих породица, који имају и средстава да се за свој увишени позив што боље спреме, те тако спремни и дорасли за своје звање, у стању су и вршити га и савесно и независно: за што не би могло и код нас то бити?

А то би требали да радимо с тога, што је и данас виша јерархија најважнији фактор у нашем народу и од које скоро реви једино зависи наш напредак.

О овоме не треба да се варамо и обмањујемо, *као да смо и да можемо без ње бити неки фактор у држави.*

Спремна и дорасла јерархија, може и у другом народу да учини чуда, а камо ли код нашег народа, који све и сва очекује од фондова и манастира, и коме је много за своју автономију од душе да плати 4, 6 и 8 фиширa!

Помислимо само шта је један бискуп Штросмајер учинио од хрватског народа и за хрватски народ!

Па не смемо с ума, шта је већ до сада и Његова Светост патријарх Георгије Бранковић учинио, и како би смо ми данас стајали, да су и остали митрополити-патријарси и владике учинили сразмерно оноликo, колико је митрополит Стеван Стратимировић!

Наш је народ у небеса дизао и славио владику Арсенија Стојковића — несуђеног Арсенију V. —, па шта је исти оставио народу?

Наш је народ тако исто у небеса уздизао патријарха Јосифа Рајачића, па шта је исти оставио народу?

С тога памет у главу, па престанимо већ једном сматрати и држати за најродољубивије дело, ако из кукавичлука и рачуна обесивши политику о клин, и држећи се тобоже „морског пасивитета“, *све своје стреле упремо на обарање и углед јерархије.*

Чувајмо њен углед и сећајмо се често шта све за оних 200 година није рађено од државне власти, да се њен углед умали и ослаби. А уз то не заборављајмо ни то, да свако одузето од ње право и тобоже уступљено народу, нити је до сада, нити данас служи на корист народну, нити је оно од ње због тога одузето, него је одузето да служи на корист ономе, који јој га је одузео.

За ту нашу тврдњу не треба нам бољег доказа од тога, што ни народ а ни јерархија данас поред хваљене „народно-црквене автономије“ и свију чланака угарског сабора а наиме XXVII. од 1790/1., XX. од 1848. и IX. од 1868. нема ни налик онаквог права, каквог је имала наша јерархија док је, на основу привилегија била снажан фактор, коме је сам народ најмолио управу и над народом и над црквом.

А каква је та молба била и кад ју је предао, биће говора на другом месту, где ће бити говора и о много другом чему, што треба да се зна ако ни због чега другога, а оно да бар они беспристрасни Срби којима

је стало до истине, увиде, *како* се код нас шарабатањем од недораслих и несавесних новинара, народу свакојаке неистине говоре и тиме му само његову машту увеличавају, а да и не спомињемо од каквих је то ружних последица по сам наш народ, који научен на такво писање, није приступачан паметном писању.

Д. Р.

---

†

Сава Косановић

митрополит дабро-босански.

У Улцињу је у Црној Гори 11. о. м. из јутра преминуо у 65. год. бивши дабробосански митрополит *Сава Косановић*.

Косановић је по окупацији Босне постао првим митрополитом 1881., те како није затекао никаквог реда у митрополији иза бивших фанариотских владика, прва му брига беше да установи богословију и конзисторију.

Конзисторија је свечано отворена 15. Новембра 1882., а богословија 30. Новембра и. г.

Како се „мудри“ Сарајевци немогоше — по српском обичају — сложити, где да се гради семинарија, дошао је митр. Сава с њима у заваду, те устуни бесплатно своје земљиште у Виња Лука у Рељеву, на ком је 1884. подигнута семинарија. За овај је поклон митрополит Сава награђен био великим крстом Фрање Јосифа I. са звездом и лентом.

Сем овога, има митрополит Сава и других заслуга за српску цркву у Босни, и да није био плаховите нарави, нема сумње да не би и умро као дјествителни митрополит.

Овако у раздраженом стању, поднесе оставку на митрополитству 14. Јунија 1885.

Цариградски патријар Јоаким II. не хтеде дуго примити Савину оставку, а и земаљска је влада с њоме оклевала, те кад не поможе све мољење његово и синодско, 10. Септембра и. г. стави га патријар са св. синодом, у споразуму са аустро-угарском владом у стање покоја.

Сви су истински српски родољуби замерали митрополиту Сави, што није послушао савет париградског патријарха и синода, да остане на своме месту, у ком је и ово речено „— — препоручујемо Вам, да као верни и искусни војник св. православне цркве опоменете се онога, који је рекао: „Драге воље подносите туге, поруге, клевете, нужде, гоњења и све тешкоће за Христа, јер кад патим, тад сам крепак (чврст)“, и да одустанете од сваке памере о оставци; него да и сад ставите руку Вашу на рало плуга, не осврћући се на оне узроке, о којима В. П. мисли, да су дали повода Вашој оставци, јер баш у најтежим временима света Христова црква, и православни народ, имају велику потребу од достојних и способних служитеља и пастира, а то се осведочило В. П. који могу успјешно бранити праве користи свога благочестивога стада, и право свете православне цркве; и при таким богоугодним трудима и упорима окушавају се и познају се добри пастири“.

Митрополит Сава по своме умировљењу отиде у јесен 1885. у Цариград, за тим у света места, те и ако је доцније молио, да му се допусти живети у Сарајеву, није му та жеља испуњена.

Митрополит је Сава за време своје управе, имао често сукоба са римском пропагандом, и јуначки је и мушки одбијао напереве с разних страна стреле на православну цркву.

Пробавивши више времена по свету, и имајући прилике, да посматра ствари мало из даље, што се догађају у његовој отаџбини, промењу је у много чему своје мишљење, те је у писму своме од 11. Јунија 1888. писатом у Бечу митрополиту Ђорђу Николајевићу, рекао и ово: „— — Са особитом радошћу, пратио сам и још пратим ентузијастичне дочеке Њиовим Ц. к. висостима Надвојводи Рудолфу и Стефанији. Ти усрдни дочеци најбољи су доказ, да је укупни народ обје провинције доиста вјеран и лојалан, и да се више нема узрока сумњичити о њему, а особито о Православнима, као што су то по који пут зуцале домаће и стране новине. Судећи по курсу и по вјестима новинарским, настали су добри односи између наше владе и Русије и дај Боже да се потпуно спора-

зуму, како би и толики народи одпочинули од претешки војнички терета. Ја мислим, да је ту већ на прагу и сама анексија, којој ће доста поспешити и они срдачни и општенародни дочеци прем Пређасном Престолонаследнику, који са својом урођеном симпатијом привлачи свакога као са неким магнетом. Доба је даклен, да већ једном (након 10 година) престане та некаква „вересија“ или двострукост Аустро-угарско-Султанска, па кад је то већ у факту одијељено од Мује, нека буде и по имену Аустро-угарско“.

Доцније се настанио у Црној Гори у Ульцињу, где га је и смрт затекла.

Читајући у „Застави“ онакву кукњаву за умрлим митрополитом Савом и хвалисање њено, како је он 1883. био њен сарадник, упозорујемо „младу господу“ што бацају песак у очи необавештенима, нека завире у 4. бр. „Заставе“ од 1883., па ће у њему наћи како се у њему рекло; „— како је Сава постао владика без икаква саутицања нашег народа (ког утицаја није имао наш народ ни у карловачкој митрополији ни тада, а нема га ни дан-данас), како се он умио препоручити меродавнима и додворити царске милости, и како није бирао средство, којим ће доћи до своје жуђене цељи. Како је њему прва и једина брига, како ће аустријској господи да угоде, напуствши свој народ његовој горкој судбини, и како народ с њиме није ни мало задовољан, јер од како се завладично, ништа није учинио за свој народ. Што се добила богословија и конзисторија, то није његова заслуга, на то су приморани бечки моћници „силом јуначког оружја“ наше врле браће из крпше Херцеговине.“

А то се рекло за њега баш у *оно време*, кад је он најжешћу борбу водио са римском пропагандом и са грофом Мјеровшевским.

То се рекло за њега у „Застави“, дочим је данашњи владика далматински г. др. Никодим Милаш, рекао за онакво Савино држање и ово: „— — Честитао сам Г. Митрополиту на његову дивну окружницу у заштиту православне наше цркве. Та ми је окружница отворила много очи, и учинида је, да о тамошњим стварима судим са свим друкчије, него што сам прије судио. Ја не говорим овдје о ономе чланку у „Застави“, у коме се је порицала дјелатност г. Митрополита (т. ј. у 4. бр. за 1883.). Оно је морао бити излив каквог злога срца, коме може бити није било у у свему задовољено, те је нашао за добро, искалити своју мржњу кроз повине“.

То се рекло за њега у „Застави“, дочим је владика боко-которски г. Герасим Петрановић, рекао: „— — Бог поживио Г. Митрополита и савјетнике му ради оне окружнице. Нека фанатици вичу!“, а архимандрит Никифор Дучић, у писму Ђорђу Николајевићу: „— — изручи митр. Сави мој и херцеговачки поздрав и особиту захвалност за обрану православља у Босни и Херцеговини. Нека зна да ће му то стећи највеће симпатије код свијех српскијех истинитијех родољуба“ (само не код тадашњих „Заставиних“ „родољуба“).

У „Застави“ је *тако* нападао на митрополита Саву, познати Антоније Стражичић и Видић, а за што, томе не треба тумачења. И *такве* је нападаје од њих „Застава“ примала!

Митрополит Сава се бавио и књижевношћу, но као самоук, нису му радови од трајне вредности.

Вечан му спомен!

Д. Р.

Патријар Јосиф Рајачић и владика Платон Атанацковић

Прионштио

Д. Р.

Одговор патријархов — управо Грујићев — на „Аналитику“ Платонову, овако је гласио:

„Положење оно, кое је заузео у народном Српском покрету и револуцији Мађарској од самога почетка према цркви православној и према народу Српском Епископ православне Диецезе Будимске Г. Платон Атанацковић, у толико је већега значења постало за православну нашу цркву и народ Српски, што исти Г. Епископ у томе своме положењу није само почињо многа дјела, која су противна основоположењима наше православне цркве и ко-

ристи ове и самога народа; него се још и данданас упиње да докаже, да се противуканонička дјела његова не дају карати.

Ова посљедња околност дала ми је повода, да неколико рјечи проговорим с озбиљности о томе положенију и о дјели споменутога Епископа Будимскога.

Кад је Мађарско Правитељство по свршетку Јуете Месеца Априла 1848. године заведло у попечитељству просвјете један одсјек и за наша црквена дјела: онда је Г. Епископ Будимски као мјестни Епископ на препоруку моју постављен за управитеља тога одсјека (Sections Chef.)

Но као што одсјек тај није заведен зато, да се у њему претресају и свршују предмети и дјела наша црквена противу основоположенија наше Цркве, него се заведени тај одсјек за наша црквена дјела морао управо сматрати као гаранција дана од стране владе нашој вјери и цркви за савршену њену изнутрашњу и спољашњу слободу, која се по начелу уставне слободе и једнакости тим начином морала поставити према држави на ону исту точку, на којој је била до сада једна само царствујућа Римска црква; тако исто ни Г. Епископ Будимски није постављен за управитеља тога одсјека зато, да он своевољно расположе са свима предметима наше цркве, него да стојећи у најтјешњој свези са Јерархином особито са првенствујућим Епископом Јерархије Архиепископом и Митрополитом своим, као постављени од стране цркве страж пази и мотри, да се предмети и дјела наше цркве и Јерархије у Попечитељству не претресају и не свршују, другачије него онако, као што основоположенија и правила наше цркве доносе са собом.

Друго је отношење управитеља одсјека к својој цркви, неголи што је отношење министера просвјете к држави. Овај може сам од себе на државним законима основана и са цјели државе слажућа се предложенија у правителству чинити и са сагласием и одобрињем министерства уредбе чинити, али онај не може сам од себе ни предлагати министерству ни примати од њега што, што се његове цркве тиче, него може само у ономе, што црква Правителству предлаже, изјасненија министру просвјете давати и тим путем предложенијама своје цркве код правителства уважение набављати и само оно може примити и он, чему је тим путем црква његова одобрење правителства задобила.

По томе отношењу управитеља одсјека црквеног к својој цркви, узимајући воособ у расмотрење положение Г. Епископа Будимскога у правителству Мађарском, само нам се по себи каже, да је он само дотле могао бити у истом правителству орган свое православне источне цркве, док је у њјамом сојузу с њоме правителство Мађарско стајало; а како се сојуз тај цркве прекинуо с правителством мађарским, онда одма и он није могао више бити орган своје цркве у истом правителству.

Г. Епископ Платон почео је дјејствовати као управитељ одсјека црквенога месеца Априлиа год. 1848. и дјејствовао је или као управитељ одсјека, или као орган Министерства све донде, док није наша Српско-царска војска Сомбор и њега у Сомбору освојила, а дјејствује још и данас непрестано. Дакле сва се дјела његова дјеле на четири струке: у прву струку спадају она дјела која је чинио г. Епископ као управитељ одсјека црквенога онда, кад се сматрао као уставни орган православне наше цркве у Мађарском правителству, тојест од почетка свога звања до 1. Маја нашега, или до Српске Скупштине Мајске; у другу струку спадају дјела његова, која је почињо онда, кад се није могао више по правилу сматрати као орган наше православне цркве т. ј. од 1. Маја нашег до 3. Октобра, или донде док није Његово Величество прогласило Мађарско правителство и све оне, који стоје у сојузу с њиме, за револуционарне; у трећу струку спадају она дјела, која је почињо Г. Епископ Платон онда, кад је Мађарско правителство високајшим патентом оглашено за револуционарно т. ј. од 3. окт. до освојења Сомбора; а у четврту струку спадају она дјела, која чини од онда до данас.

Међу дјела прве струке спада оно писмо, које је Г. Епископ Платон под 16. Априлом 1848. писао у Карловце у смотренију депутираца, који ће се из-

брати за одређену мађарским Министерством на 15 Маја тако названу Скупштину црквену (Egyházi gyülekezet Kirchen Versammlung) место народног Собора. Чудновато ово писмо чудновато карактеризира Г. Епископа Платона као управитеља одсјека црквеног. Кад је Мађарско Министерство наредбом Својом од 14. Априла 1848. дозволило да Митрополит у смислу закона распише скупштину црквену на 15. Мај, онда је после неколико дана Г. Епископ Платон, желећи по свој прилици, да се скупи на ту црквену скупштину више таки Депутираца, кои ће му у подпомагању Министерски Мађарски и можда његови побочни намјера ићи на руку, писао мени једно писмо по заповјести Министра просвјете, у коме одређује колико ћу ја из кое дијецезе депутираца позвати на ту заказану црквену скупштину. Но кад се нађе у његовом писму погрјешка у калкулу, по коме не би дошло стотина депутираца на Скупштину, но нешто мало више од осамдесет и кад се њему, кои је међутим дошао у Карловце та погрјешка његова казала, онда је он сам признао, да зато писмо Министер просвјете ништа незна, и да га је он по својој собственој намјери писао и зато узме исто писмо из архиве митрополитске натраг, а друго напише по разложеном код мене на сваку дијецезу броју Депутираца и на мјесто онога погрјешнога подметне; ово је друго писмо преписано моим бившим Експедитором у Карловци и њиме подписано као што се и данас може у оригиналу видјети. Први тај поступак Г. Епископа Платона као управитеља Одсјека црквеног, кои показује јасно његово лукавство, превару и злоупотребление звања у дјејствовању, показује заједно и то, да он ние сматрао себе ни онда за уставни орган, коим се православна црква послужује у извршивању они свои намјера, кое неможе сама без државне власти извршити, него се сматрао као такав член цркве, кои може по самовољству своме господарити цјелом црквом. Дјело ово Г. Епископа Платона не може се сматрати само као злоупотребление звања, управитеља одсјека црквеног, него и као таково иступление, коим је Г. Епископ Платон погазио све оне каноне, по коима је он као Епископ православне цркве подчињен своме Митрополиту и осталим Епископом у оним дјелима која се тичу цјеле Јерархие, као што је био избор депутираца за онај Собор, кои би био претресао дјела цјеле овдашње православне цркве. У колико је дакле дјело то његово злоупотребление звања, у толико подлада Г. Епископ Платон под одговор и у случају недоказане свое у том поступку невиности под казн, која се одређује по црквеним и грађанским законима за превару а у колико је то дјело његово иступление црквено, подлада под суд цркве и у случају недоказане у томе свое невиности, под казн која се по црквеним правилима одрђује оним, кои противу превосходне дужности свое и противу заклетве свое газе правила црквена. Послье 1. Маја 1848. године ние могао више Г. Епископ Платон бити управитељ одсјека за наша црквена дјела у Мађарском Правителству заведеног.

Кад је православни народ Српски на скупштини својој 1. Маја 1848. држаној, оснивајући се на права своја, која су му јемствована у овим државама царским повластицама, повратио Архиепископу и Митрополиту своме име Патријарха, избрао себи војводу и изрекао независимост своју од Мађарскога правителства у домаћњем управљању себе самога у својој војводини, онда сам ја као првенствујући Епископ овдјешње православне Јерархие у следству изјављене тим начином укупне воље православнога народа Српског, прекинуо сва отношенија са мађарским Министерством. Узроци, кои су повладили и народу Српском да тај корак учини и мени да уз народ пристанем, били су: угњетение јавно управљено од стране Мађара на народност, цркву и на све оно, што с црквом и народности нашом у свези стои, кое је довољно показано и уведеним још пређе последње дијете мађарским језиком у наше црквене матрикуле и установљением на посљедњој дијети законом, коим се укида „народни конгрес“, и на мјесто тога дае се само некаква „црквена скупштина“ која се у повластицама царским не оснива с једне стране, а с друге стране сепаратистичке

тежње правителства Мађарскога, коима је показивало оно, да је намислило одтргнути се од Аустријске Монархије и тим путем произвести намјерно одпадение од пресвјетле наше Династие, као што је доцние и дјелом показало. Узроци су ови тако велики и важни били, да се народ Србски са мном заједно није посумњао одма 1. Маја јавно прекинути сва своја отношенија с реченим правителством Мађарским и са жељама својима црквеним и народним ступити на други пут петиције. Узроци ови нека нису били познати Г. Епископу Платону, али закљученија скупштине, коима су повод дали ти узроци, била су добро позната њему и ова су довољна била зато, да Г. Епископ Платон одма изступи из званија, које је отправљао при попечителству Мађарском; јер он није могао бити више орган своје цркве у оном правителству, с коим није имала његова црква више никаква званична отношенија. То је била строга дужност Г. Епископа Платона, коју су му налагала уставна основоположенија и на свима основана правила Цркве православне, кое он Епископом себе бити исповједа и од кое му одустати није дозвољавала заклетва она, коју је он на вјеру и основоположенија своје цркве у правилама црквенима и светим отцима изложена положио јавно пред цјелом црквом при постављању своме за Епископа.

Но Г. Епископ Платон није испунио те своје строге дужности према својој цркви, него је остао и после 1. Маја у званију код онога правителства, кое се поставило непријатељски према целоме народу његове цркве; и отправљајући то своје звание, са непријатељем јавно дјејствујућим противу народа ове цркве, дјејствовао је и сам непријатељски противу своје цркве и извршујући заповјести онога правителства, које је по сепаратистичним намјерама својима, затварање, и гоненија, стрељање и вјешање наши уставну слободу уживајући људи одредило, и грозна разбојническа убиства на народу нашем чињена одобравало, ако није учествовао дјејствително у свему томе и сам, али је за цјело одобравао дјејствително поступак тај Мађарскога правителства са народом његове цркве; као што је и сам посвједочио словом говореним у Будимској цркви, у коме је казујући да се стиди свога порекла, проклињао сваког онога, кои се у Угарској Држави назове Србином, у то име, да своју народну слободу овдје тражи и тим начином јавно у православној цркви благословио гоненија Мађарска на православну цркву подигнута и проклео отпор своје Цркве противу ти гоненија стављени. Ово се дјело још у веће зло мора урачунати Г. Епископу Платону, кад се успореди с намјером православнога народа назначеном 1. и 3. Маја која се састојала у томе, да се ослободи православна црква испод насилнога господарења Мађарскога и народност Србска испод угњетенија њиовога. Првој половини изражене те намјере народа Србскога не би се могао, не би се смјео Г. Епископ Платон као епископ православне цркве противан показивати; а другој половини није требало да се противи Г. Епископ Платон као Србин пореклом своим; него је дужан био и једну и другу половину, дакле цјелу ту намјеру народа свога и као Епископ и као Србин одобрити и подпомагати; и ако није могао то чинити у његовим околностима дјејствително радећи за њу, али могао је за цјело не радећи ништа дјејствително противу ње. Останак дакле Г. Епископа Платона у званију Мађарскога правителства и после 1. Маја 1848. свједочи јасно, да је он тако исто противан био ослобођењу православне цркве и Србске народности, као што је било противно и само оно правителство, у коме је он звање имао и да је санкционисавао на сваколика гоненија од стране правителства на православну цркву и народ Србски подигнута, другојачије не би могао по савјести својој службе у томе правителству отправљати. Но кад би и допустили то, да је могао Г. Епископ Платон задржати звание своје у Мађарском правителству, опет зато не може се допустити никада то, да је он могао и после 1. Маја пристати у правителству Мађарском у име православне наше цркве и на какво дјело, кое се тиче цјеле овдјешње Јерархие не имајући сојуза никаквога с Јерархиом ни са мном, као с првенствујућим Епископом Јерархие, а у

онако поколебаном стању Јерархије није могло ни Мађарско правителство никаква дјела наше цркве предузимати, дакле није могао више ни дјеловати Г. Епископ Платон у истом правителству као орган своје цркве, него само као орган самога правителства, као што је и дјеловао. Останак дакле Г. Епископа Платона у правителству мађарском и после 1. Маја јест дјелствително одпадање његово од свога Митрополита и право одцјепљење његово од јединства цркве, које је дјелствително посвједочио и сам својим поступцима.

Кад је правителство Мађарско по побочним намјерама својима премјестило рок Собора нашег с 15. Маја на 13. Јуни и мјесто Карловаца одредило Темишвар, гдје би се морао Собор држати, онда је Г. Епископ Темишварски Пантелејмон Живковић, знајући, да Митрополит на тај Собор доћи по закључењима Мајске Скупштине не може, разјаснио писмом својим правителству Мађарском, да се тај Собор по правилама наше Цркве држати не може, и да он као најстарији после Митрополита Епископ у томе Собору, гдје митрополита нема, никако учествовати не може. Ако је Г. Епископ Платон сматрао себе после 1. Маја у правителству Мађарском као орган своје православне цркве, он је требао да предупреди ту наредбу, која се није могла без знања његовога ни учинити ни издати, ако ли није могао препречити, да не изиђе, могао је не пристати од своје стране на њу, кад је изишла а после, кад је Г. Епископ темишварски ремонстрирао противу тога Собора, требало је, да јавно за љубав основоположења своје цркве протестира и Епископовом основаном разјашњењу уважење придобити потруди се.

Но Г. Епископ Платон не само да се није трудио предупредити ту наредбу, него је и дјелствително пристао на држање Собора ради претресања дјела црквени без Митрополита, без најстаријега Епископа по Митрополиту и без друга још два Епископа Хорватског сирјеч и Славонског, који нису могли на тај Собор доћи, изабравши Депутирце у својој Дијецези и те у Темишвар пославши, а тим је посвједочио, да је он одпао од свое православне Цркве и да он није дјеловао у правителству Мађарском као православни Епископ, него је дјеловао као орган правителства Мађарскога.

То је посвједочило и правителство Мађарско премјештењем истога свога органа из Будимске Дијецезе у Бачку, посвједочио и сам Г. Епископ Платон тим, што је примио из руку правителства Мађарског Бачку Дијецезу. Да је он дјелствовао код истога правителства Мађарскога као Православни Епископ, не би могао ни сизволити да се то чини, а камо ли примати без икаквог втеченија свое цркве премјештење свое у у Бачку Дијецезу, почем је то противно правилама наше цркве; а да је њега сматрало Мађарско правителство као вјерног својој цркви и своме народу православнога Епископа, не би га било премјестило у Бачку Дијецезу онда, кад је за њи и за њинове намјере много пробитачније било, да православни народ Бачки нема нигдје ни пи у чему какве више точке соединенија свога, као што је Епископ, кои љуби искрено своју цркву и народ, и кои по љубови тој својој и по дужности својој мора тражити корист свое цркве и народа и у најнеповољнијим обстојателствама цркве и народа. Али чим је Г. Епископ Платон том странпутицом пошао у Бачку дијецезу, то се само по себи разуме, да је увјерено било Мађарско правителство, да он неће бити православним Бачким Србима точка црквеног њиовога соединенија ради црквене и народне користи њинове, него ради користи Мађарскога правителства, од кое је он своју изгледао; само је то могло дочести и Мађарско правителство до тога, да га пошље у Бачку Дијецезу онда, кад се они нису бринули за нашу цркву, него за свое одцјепљење од Аустрије, и Г. Епископа Платона, да он драговољно прими премјештење свое у Бачку од Мађарскога правителства, преко Палатина и Министра просвјете даде себе увести у православну Дијецезу Бачку, као дјелствителни Епископ Бачки почне без знања цјеле остале православне Аустријске Цркве и без втеченија првенствујући у тој цркви Епископа, Патријарха своја управљати Дијецезом Бачком, и тим начином и строго црквена дјела или преда сам мир-

ској иновјерној политическој власти у руке, или пристане из користољубија на то, да и мирска власт извршује, и то онда кад су сви православни Срби имали већи задатак, него што је премјештање Епископа. Тај догађај свједочи, да ние сматрало Мађарско правителство Г. Епископа Платона као Епископа Православне Цркве, пити га је премјестило у Бачку као таковога цркве ради, него га је сматрало као свој орган и премјестило га у Бачку као таквог себе ради; а Г. Епископ Платон ние сматрао себе ни у премјештењу своме ни у цркви својој као Епископа, него као орган правителства Мађарског и као такав на саблазн цркви и народу прешао у Бачку, јер као православни Епископ неби био могао то чинити онда, кад ние скоро нитко у народу Српском имао кад ни мислити на своју корист приватну, него су се сви бавили око обштег добра цркве и народа.

А да је Г. Епископ Платон доиста тако положение заузео према Мађарском правителству с једне, а с друге стране према својој цркви, то се види и отуда, што он ни у каквом случају ние се показао као православан епископ. Тако кад је понуђен да прими за живота неосуђенога свога Митрополита врховно правление цркве, не само да ние по дужности и заклетви својој понуду ту одбио од себе, него је дјејствително примио администрацију Митрополие и као такав дјејствовао у оним странама гдје је могао, и тим начином ние само учинио Шизму или одцјепление у Јерархији православној, него је пристао и на то, да се укине карактер восточне православне цркве, која је увјек била црква Епископална, почем ние примио исту администрацију Митрополие под своим правим именом „врховнога управителства цркве" називајући себе „врховним управитељем восточне цркве", кое је по појмању своме противу положено цркви Епископалној.

Међу дјела треће струке спада особито оно писмо, коим позива Г. Епископ Платон Патријарха и Управитеља народа примирења ради на састанак. Мађари су под 3. Окт. 1848. год. проглашени од стране Његовога Величества као ребелианти; 24 Новембра 1848. одобрило је Његово Величество Патријарха и избор Војводе и повратио народу Српском врховно достоинство црквено и политическо; а писмо је ово писано 7. декемврија 1848. дакле онда, кад Мађари нису воевали противу Срба, него противу Цара свога, пити су Срби воевали противу Мађара, кои бране Цара свога, него противу ребелианта, кои су одпали од цара свога. Г. Епископ Платон налазећи се под ребелианстком владом тражи, да мири народ свој, но у чием интересу, у царском ли или у ребелианстком или у интересу своје цркве и свога народа? Кад би Мађари предложили били Цару, да ће одустати од свои предузети намјера, ако се Срби примире, онда би примирение то тражио Г. Епископ Платон у интересу царском, а кад би Мађари дознавши да је Његово Величество у начелу одобрило жеље народа Српскога, понудили били Србе с већим преимућствима него што су и сами Срби за цркву и народност своју тражили; онда би Г. Епископ Платон тражио примирие то у интересу своје цркве и народа и то незаконим путем; али Мађари нису то ни једно ни друго учинили, дакле је Г. Епископ Платон тражио примирение то у интересу ребилианта Мађара. И у колико су Срби у сојузу с царском војском воевали противу ребелианта, у толико је то примирение само ту једну цјељ имало, да се Срби од царске војске одвоје, и ребелиантскоj придруже, другога толковања примирение то неможе имати.

А међу дјела четврте струке спада то, што још и данас неће да призна Г. Епископ Платон, неправилност ти свои дјела, него силом хоће да докаже, да се његова споменута дјела не даду карати. Но о томе ће се доцние говорити Сад да видимо најпре, како одговарају та сва дјела Г. Епископа Платона основоположенијама православне наше цркве.

Што се тиче дјела, кое спадају у прву струку, тј. онога писма, коим је Г. Епископ Платон одредио сам своевољно и самовластно, колико ће из кое Дијецезе Депутираца доћи на таковзвану Скупштину црквену, оно се мора сматрати као превара и према правителству и према цркви и злоупотребление звания и као тако мора

се судити по законима, кои о том гласе, а у колико је Г. Епископ Платон без свога Митрополита учинио то дјело, кое се тиче цијеле Јерархије, у толико је погрјешио противу устава православне наше цркве и будући да су и остала сва дјела његова такова, зато ће и ово дјело у разлагању слиједујући дјела бити разчлењено и по основоположенијама цркве премотрено.

Између дјела друге струке прво је дјејствително сазиваље Г. Епископа Платона на држање Собора у Темишвару ради претресања дјела, која се тичу цијеле цркве, без Митрополита и без многа други Епископа.

По основоположенијама наше православне источне цркве, из начала њене Христијанске изведенима, усредоточена се употребљаване Јерархијске црквене власти у Собору или у скупу свију Епископа једне Митрополитске или патријаршеске области тако, да ни један Епископ за се ни сви скупа без најстаријег свога т. ј. Митрополита или патријарха не могу претресати или свршивати дјела, која се тичу цијеле области, нити може сам Митрополит или патријарх без Епископа, него морају бити при претресању и разправљању таки дјела сви Епископи са своим правоступајућим заедно. Основоположење ово изражено је у 34. уставном праву Апостолском по Аристину овим ријечима: „Без првога свога ништа не чине Епископи, него сваки само оно, што спада у његову Дијецезу: но ни први не чини ништа без њи нуждног ради сагласија.“ По толкованју Валсамоновом, Зонаринном, и самога Аристина не могу ни сви Епископи скупа једне области без воље свога настаријега тј. Митрополита или Патријарха совјетовати се о дјели, која се тичу општега стања цркве; а много мање може један или други без Митрополита и без други Епископа. Примјер на то оставили су нам Епископи Египатски у поведенају своме на 4. вселенском Собору Халкидонском, кои, као што свједочи 30. правило истога Собора, нису хтјели ни подписати писма Леона Епископа Римскога тога ради, што нису имали свога Митрополита, доказујући, да они нису никада чинили тако што без свога Митрополита и вселенски им је овај Собор допустио, да одложе свое подписиваље дотле, док им се не постави други Митрополит на мјесто збаченога јеретика Диакора, из тога без сумње узрока, што је тај њихов обичај основан у наведеном Апостолском правилу.

Продужиће се.

ЛИСТАК.

Вести из митрополије.

= (Њ. Величанства краљ и краљица Србије у Манастиру Крушедолу). 29. Јануара пре подне походила су *Њихова Величанства краљ и краљица Србије* са одабраном свитом преко Карловаца, *манастир Крушедо* и поклонили се Богу над гробом блажене успомене оца свога краља српског *Милана*.

У свити њиховој беху г.г.: министар војени Милован Павловић, први ађутант генерал Лазар Петровић, ађутант пуковник Михаило Кумрић, лични лекар др. Михаило Марковић, маршал двора пуковник Миливоје Николајевић, дворска госпођица Љубица Петронијевићева и ординансофицир Иван Павловић.

После свечана дочека у манастиру, одслужио је парастос преосвећени г. епископ бачки *Митрофан Шевић*, потпомогнут од пет архимандрита, три игумана, једнога протосинђела, девет свештеника обојега реда и два ђакона.

На парастосу беху присутна Њихова Величанства са свитом, затим г. пређав. бан гроф *Драгутин Куен Хедервари*, војни заповедник витез *Клобус*, вел. жупан сремски *Петар пл. Јурковић*, и више војених чланика и чиновника, који беху у пратњи њиховој.

После обављенога парастоса, представљено је Њиховим Величанствима све присутно свештенство, којом приликом су Њ. Величанства свакога од присутних са неколико срдачних речи одликовала. Том приликом одликовани су кр. српским редовима међу свештенством: преосв. г. епископ *Митрофан* великим крстом (т. ј. први степен) реда Таковскога; г. г. архимандрити: *Анатолије Јанковић* настојатељ крушедолски, *Димитрије Бранковић*, настојатељ беочински, *Георгије Марјановић*, настојатељ кувеждински и *Георгије Видмички* настојатељ ковиљски редовима Св. Саве III. степена, осим тога архимандрит *Др. Георгије Летић* професор у богословији редом Таковским III. степена, игуман *Теофан Ковачић* настојатељ привиноглавски редом Св. Саве III.

степена, протосинђел *Данило Пантелић*, бележник архидијецезалне епархијске управе и синђел *Др. Августин Бошњаковић*, настојатељ великореметски, редовима Св. Саве IV. степена. Поред тога прибележени су још некоји од присутнога свештенства ради накнаднога одликовања.

После свечанога ручка, који беше од кр. куће на Б. Пеште спремљен, и на којем беше преко тридесет особа, вратили се Њихова Величанства са свечаном пратњом натраг до Карловаца, одакле су око 6 часова по подне свечано и одушевљено испраћени за Београд.

— (**Њ. Светост преузвишени г. патријарх Георгије**) бавио се прошла месеца у Будимпешти, где је 25. Јануара приспео био на кр. дворски бал и милостиво био одликован подужим разговором од Њ. Величанства нашега краља, а 27. Јануара примљен у аудијенцију код Њ. Величанства. За свога бављења у престоници Њ. Светост се расхладила, те је по лекарском савету прекинућена била собу чувати. Њ. Светост стигла је у своју резиденцију, када је стање његова здравља по нишљењу лечничком нема свако опасности постало.

— (**Њ. Преузвишеност бан краљевина Хрватске, Славоније и Далмације г. гроф Драгутин Куен Ходервари**) испративши високе госте дне 29. Јануара, наводео је препоћити у дворовима патријарашким у Карловцима.

Истога дана у вече приређена је у патријаршији свечана гозба у почаст Преузвишеном госту, на којој беше до четрдесет особа. Високопреосвећени г. епископ бачки Митрофан Шевић, у заступству Његове Светости домаћина, наводео је поздравити високог и милог госта патријарашких дворова са добродошлицом, најавивши своју радост, што може да поздрави са добродошлицом Његову Преузвишеност, који скоро 20 година седи на столици банова краљевине Хрватске, Славоније и Далмације, и који је настојао да за то време по својим најбољим силама поради на напретку и процвету ове земље и њених грађана без разлике вере и народности, завршивши своју здравицу с речма: да живи Ваша Преузвишеност!, на што је с одушевљењем отпеваво многаја љета.

На то је наговорио Преузвишени г. бан одушевљену здравицу Његовој Светости, патријарху нашем Георгију, најавивши своје жаљење што Његова Светост није присутна, да му и у очи каже оно, што је одавно желео казати му, а наиме: да му се захвали на његовом јавном раду, а особито на подигнућу овако монументалних грађевина у Карловцима и да јој пожели толико века, да дочека јавно признање и од својих верних, завршивши своју здравицу с усклином: Живела Његова Светост!, на што је с одушевљењем отпеваво исполаети деспота.

Друштво је у најбољем расположењу дочекало поноћ, а за тим је Преузвишени г. бан отишао на почивак у своје одаје, а млађи су још мало дуже изостали.

30. Јануара Преузвишени је г. бан испраћен од свију присутних на свечаној гозби, на пут у Буда Пешту.

(**Вапредно заседање Саборског Одбора.**) Саборски је Одбор одржао вапредне своје седнице 10. 11. 12. 13. и 14. о. м

(**Седнице средишних власти.**) *Народно-школски* је савет одржао своје седнице 6. и 7. о. м.

Како обелодањење рада његова не спада у програм наше листа, напоменућемо од његова рада само овај значајан његов закључак.

По закључку саборског одбора, новопокренути лист „*Митрополитски Гласник*“ требао би да буде званичан орган свију наших автономних власти.

Школски пак савет закључио је, да он исти лист не прима и не признаје за званични лист у подручју школских послова, него се иначе предузети мере, да се оснује званичан школски лист. Због тога се има затражити од заменика главног школског референта и управитеља сомборске препарандије г. Николе Вукићевића обавештај о стању фонда „*Школског листа*“, који се има узети као званичан лист у автономним школским пословима.

По овоме дакле имаћемо у име Божје место једног, три званична листа, што је у осталом и право. Нек свака власт брани и заступа своје интересе.

Да је саборски одбор мало озбиљније промислио пре, него што је донео закључак о покретању „*Митрополитског гласника*“, и да се прво удесило све и сва што је требало, у место што се прво напао уредник, па тек се после одредио програм листу и остало, можда би много што-шта било друкчије.

(**Седница је архидијецезалне Конзисторије**), одржана 13. о. м.

(**Арх. административни одбор**), одржаће своју седницу 17. о. м.

(**Монашко Удружење**). Поштo и у Србији постоји „монашко удружење“, то су и настојатељи српских манастира у митрополији карловачкој на своме збору, одржаном 26. Новембра пр. г. у Крушедолу, на предлог протосинђела и професора бого-

словије г. *Иларион Зеремског*, изрекли потребу монашког удружења, те подједно изабрали пододбор у особама г. г. архимандрита Димитрија Бранковића, др. Георгија Летића, протосинђела Иларионе Зеремског и игумана Сергија Попића, да зготови исцрпан и образложен предлог, како би се и у њој имало монашко удружење спровести.

На кад је монашко свештенство најавило потребу свога удружења; зар ће мирско свештенство ћући и на даље седети с крштеним рукама и гледати како му углед сваким даном све то већма опада?

Познајемо браћу свештенике, да о овом питању искажу своја мњења, која ћемо ми радо у листу штампати. Само их молимо, да не буду сувише опширни, и да избегавају сувишне фразе.

(**Нове српске земљорадничке задруге.**) 7.) У *Ораховици* (удружење са неограниченом одговорношћу) 8.) У *Јаску* (удружење са неограниченом одговорношћу).

(**У вјечити спомен Његове Екселенције † Дра Ливрја Радивојевића**), царског и краљевског правог тајног савјетника, предсједника Савеза Српских Земљорадничких Задруга и т. д. поклонио је један његов поштовалац, који није могао при погребу учествовати — 1000 круна Управи „Привредника“, са одредбом, да се та сума утроши око унапређивања српског привредног подмлатка, а нарочито за плате чиновника, за поштарину, штампу и т. д.

Коме је познато, колико је честита покојник у све потанкости свију Привредникових послова улазио, колико је љубави и интересовања улагао око привредног нам напретка, а нарочито колико се радовао подизању здравог и чилог будућег привредног кољена, т. ј. спремању омладине за разне гране рада, коме је све то познато, тај зна да ће и душа покојникова овакав начин пијетета и поштовања — бити најмилији.

Србин каже: „Док је глава биће и капа“, а ми велимо: биће хиљада и биће свега, али ко ће нама Дра Ливрја Радивојевића и Дра Пачуа замјенити?

Истина, коло одушевљених радника око привредног напретка све је веће и веће, али кад се зна колико смо напустили и колико смо заостали, онда ће свако лако разумјети, да нам треба што више озбиљних и одушевљених радника на народној њиви и да управо сви треба да порадимо колико ко може и умије, па да и пред наша врата сине сунце.

(**Румуни раде!**) Румунски је митрополит *Јован Мецан*, предао кр. суду у Буда-пешти парницу у погледу реклимисања за румунску митрополију српских манастира: Бездина, Св. Ђурђа и Месића.

А ми Срби? Ми се накањујемо ево већ неколико година да рекламишемо присвојен од њих наш манастир Ходош, па никако да се наканемо.

У место да подигнемо парницу, кад смо се већ решили да је подижемо, а ми се препиремо, **ко је** први дошао на ту сретну идеју, да се позове стари архимандрит Ходошки Корнелије Живковић, да каже шта зна о ман. Ходошу.

А кад тамо, а он меродавнима исприча, како је превареп и како није биран за епископа, као што му се обећало, те и после његова исказа знамо о Ходошу онолико исто, колико смо знали и дотле.

Дела меродавни једном на посао, не оклевајте!

Одговори уредништва.

I. *Г. —у у Сомбору.* — На упит, шта би требало да ради сомборско свештенство, које је искључено из привременог црквеног одбора, који ће имати да обави избор црквене скупштине, ми Вам не знамо ништа друго одговорити, до ли да би оно требало да ради оно исто, што смо ми радили, кад је администратор митрополије владика Герман Анђелић искључио из подобног привременог одбора окружног протопресвитера Јефту Вукадиновића и нас.

Ми смо се тада обратили с питањем администратівном одбору због тог нашег искључења, у ком смо му прво испричали за што пређашњи постојећи привремени одбор није могао обавити избор црквене скупштине, а за тим каких незаслужених људи има у привременом одбору, те на послетку смо му за наше искључење односно неуршење и ово рекли:

„-- — Видећи даље потписати, да у поменутом списку не стоји, да су и овожесни пароси чланови поменутог одбора, а знајући, да су по §. 34. II. В. најв. рескрипта од 10. августа 1868. пароси природни чланови црквених одбора; знајући, да по закључку претпостављеног одбора од 11. фебруара 1875. бр. А. О. 51., пароси као природни чланови црквених одбора имају редовно у седницама учествовати и на ред мотрити; знајући, да по наредби конзисторијалној од 19. фебр. 1876. бр. К. 65./18. ех 1876., свештеници и ако нису председници, имају увек бити у црквеним одборским седницама и скупштинама и у њима изаити, радити и настојати, да се предмети спадајући у делокруг црквеног одбора и скупштине по пропису расправљају и решавају, да се седнички записници уредно и тачно воде; знајући,

да се по наредби ц. к. главног заповедништва у Загребу од 21. априла 1873. одборске и скупштинске седнице не смеју држати у недељне и празничне дане за време богослужења, јер тада је свештенство у цркви, *а ово се из седница искључити не сме;* знајући, да је претхваљени одбор својом наредбом од 1. јунија 1878. бр. А. О. 237/108 ех 1878. и од 19. јулија 1880. бр. А. О. 205 ех 1880. и овомесно свештенство поставио за чланове одбора, који је имао обавити избор овомесне црквене скупштине, јер без истих не може се правовалано ни обавити избор црквене скупштине, пошто је само њима познато, ко је у смислу §. 6. II. В. најв. рескрипта од 10. авг. 1868. члан овомесне црквене општине, и ко има право само бирања, а ко опет може и за скупштинара изабрат бити, и да је избор овомесне црквене скупштине, који је обављен био 23. јулија 1878. поглавито од високославног саборског одбора за то и уништен био, што је исти обављен без суделовања овомесна два пароха, и пошто је потписани за немогуће држао, а и данас држи, да би се под председништвом Њег. Високопреосвештенства Господина Германа, Епископа Бачког и А. К. карловачког и Митрополије српске администратора у претхваљеном одбору тај закључак донети могао, да се овомесни пароси искључе из одбора, који има да обави избор овомесне црквене скупштине и да се исти обави без његовог суделовања, јер ми је врло добро познато, да се Њег. Високопреосвештенство увек заузимало и заузима, да се свештенству у управи црквеној даде учешћа и да је Њег. Високопреосвешт. још 1872. у својој брошури „*Глас народу*“ између осталог на садашње устројство наше цркве рекло ове значајне речи: „Устројство вадало је удесити тако, да се црквом управља у духу православља, и тако да свештенство у цркви не буде у цркви нуло, која тек по ћефу световне има или нема права. А по доневеном устројству, клир је у цркви мртва фигура, којом се народ игра, како је њему воља“, то дакле да Оно не би никако допустити могло, да се овдешњим пароснма и по постојећем устројству осигурано учешће, још ускрати: то је под 25. авг. о. г. бр. парохијског звања 58. искао од г. Јована П. Јовановића, који се на поменутим дописима потписивао као председник овомесног црквеног одбора, да му у оригиналу или достављеном препису достави наредбу претхваљеног Одбора од 28. јулија о. г. бр. А. О. 260/204. ех 1881., и у истом допису рекао му и то, да га из наведених у истом разлога, дотле докле не види, како гласи поменута наредба, не може сматрати ни за председника одбора ради избора црквене скупштине, а камо ли за председника црквено-школског одбора, који у Земуну не може све дотле постојати, докле се прво не изабере црквена скупштина, и она потом не изабере црквени и школски одбор, и да дотле не може ни уважавати ни извршивати закључке поменутог одбора.“

„На ово своје питање, добио је потписати 25. авг. о. г. од г. Јована П. Јовановића за одговор, да кад на председништво црквено-школског одбора, своје дописе управно буде, да ће тада жељеног одговора добити, но како потписати њега због напред реченог не може сматрати за председника овомесног црквено школског одбора: то се овим обраћа са учтивом молбом, претхваљеном одбору, да га својим путем изволи известити, да ли су у истини горенаведене личности наименоване од њега за чланове одбора, који ће имати да обави избор овомесне црквене скупштине и да ли су овомесни пароси у истом искључени из истог одбора; и ако је, да га изволи известити, зашто је напше он, као овдашњи парох из истога одбора искључен, и дотле, докле не добије одговора на ово своје питање, не може горе поменута лица сматрати за одборнике одбора, који има да обави избор овомесне црквене скупштине, а камо ли за одборнике црквеног школског одбора.“

Ако су пак овомесни пароси у истини искључени из поменутог одбора, а наиме, ако је потписати ни њега искључен, то ће принуђен бити обратити се молбом на високославни саборски одбор, пошто му је законом осигурано учешће у истом одбору ускраћено.“

„Стављајући потписати учтиво претхваљеном одбору горња своја питања и намеру своју, шта мисли чинити у случају, да је и он као овдашњи парох искључен из постављеног одбора ради обављања избора црквене скупштине, усуђује се овде навести и ту околност, да се он не заузме за своје право само онако тек из обести, *него што сматра за своју свету дужност, да као парох брани своје право и да чува интерес оне цркве, којој је он као парох приделен, а чувати га може само тако, ако буде и он присутан у оном телу, где се решавају ствари тичући се и његове цркве*“.

После две године, изазвати од поменутог пододбора, у свом најаснијем рекли смо конзисторији и ово за поменуто наше искључење: „— — Ја сам у први мах хтео да се жалим вис. Саборском Одбору против истог поступка Административног Одбора, но видећи како се пристрасно исти спрам мене показао, искључив ме из поменутог одбора без икакве претходне истраге, рекавши за мене, да сам ја — који

сам се увек у земунској скупштини и одбору за ред заузимао и који сам у њима, као што је свима свесним и поштеним Србима познато, један од првих раденика био, што се све то на записника увидети може — својим понашањем доста допринео постојећем нереду у земунској општини, — одустао сам од своје намере“.

„Мени је истина жао, што сам неправедно искључен из поменутог одбора, прво с тога, што сам као парох у првом реду позван, да бранин и чувам имање своје цркве да се не расипа и не харчи, а не могу га бранити ни чувати, кад нисам члан у поменутом одбору, који с њиме ево већ више од две године без икакве одговорности по својој вољи управља, јер и ако §. 23. II. Б. кр. рескрипта од 20. Авг. 1868. наређује, да се рачуни општински имају шиљати на свршетку године Адм. Одбору заједно са исправама, он му их за ове две године не посла, а друго да сам ја у њему, не би се зашста у њему онакве незаконитости догађале, које се догађају, и особито не би се онаква безакоња и насиља догодила приликом набора посланика за сабор народно-црквени 1881.“*

„Мени је управо и срамота, што сам искључен из поменутог одбора и с тога, што не само да се овдашње римокатоличко свештенство не може довољно да начуди и надиви, како сам могао не само ја као парох, него и пр. г. прота Вукадиновић који 32 општине има под собом и који над њиме има надзор, искључен бити из поменутог одбора, него се томе чуде и диве и сви овдашњи званичници, и цело ово свесније грађанство без разлике вере и народности, те пошто у Земуну има становника разних вероисповести и народности и пошто је свима врло добро познат неред у овдашњој српској православној црквеној општини, који нам се већ почиње због тога и подсмевати: то молим учтиво претхваљену Конзисторију, да од своје стране поради на томе, да се овде у српској православној црквеној општини што пре успостави редовно стање, и то у толико пре, што у њој има врло много важних и животних питања и ствари, које се могу решити само у законитој црквеној скупштини.“**

Ето, шта смо ми у своје време у подобном случају радили.

Како је сомборско свештенство сем окружног протопрезвитера и пароха Гавриловића искључило из припремеког одбора изасланство адм. одбора, ми и не сумњамо, да ће исти његов закључак хтети и моћи одобрити високо председништво и чланови Адм. одбора што убуду у седници, када ова ствар дође на претрес, јер то би нешто нечувено било, да се свештенство у данашње време искључи из одбора, који ће имати да обави избор скупштине.

Могу се до неке терати и партијски интереси, ал ако се они тако далеко устерају, да се због њих искључују из одбора и свештеници; онда меродавни нека мало промисле шта раде.

И ако системизовани помоћници нису чланови црк. одбора, ал су чланови црк. скупштине, а исти ће прир. одбор имати у неколико да отправља и оне ствари, што спадају у делокруг црк. скупштине.

П. Г. Ч. Мл. – у М. На питање Ваше, да л су и системизовани и лични помоћници као и ђакони и чланови црквеног одбора, као што су и црквене скупштине, одговарамо Вам, да нису.

А нису на основу §. 34. II. В. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868., по ком су §. само пароси чланови црквеног одбора.

Истина по „*Тумачу*“ г. др. Жарка Миладиновића стр. 136. и они би били чланови црквеног одбора. Ал то је његово тумачење погрешно, као што је у њему и много друго што-шта погрешно протумачено.

У §. 34. се са свим јасно вели, да је члан црквеног одбора и парох, односно пароси где их је више у једној општини.

Наводити нам на §. 25. I. Б. II. рескрипта у ком се вели да парохијско свештенство сачињавају: протопрезвитери, пароси, системизирани и лични помоћници и ђакони, да се по томе под парохом од-

* Како је сабор избор земунског посланика, који би за навесно гласао на Германа, поглавито на преч. г. проте Вукадиновића и наш приговор и исказ, уништио; није чудо, што нам то Герман није могао опростити и заборавити, те нас је пуне четир године држао на белом хлебу, предавши нас на милост и немилост поменутог одбора. Ал на поселетку смо га ипак скрвали, те извојевали своје право, и то не помоћу нашег Саборског Одбора, него заузимањем данашњег преузвишеног бана грофа Куен-Хедерварија.

При прегледу рачуна, нашло се на велику несавесност и цркве су изгубиле неколико стотина форината, а да је и школски фонд дошао у руке истог одбора, на што је Герман навалињао, данас Земуи не би имао школског фонда.

И *тамам* је одбор Герман постављао да управља општинском имеком и заузима се за њега!

** Како је у то време била у Земуну земља по 80 фор. јанац, а у то је време случајно било врло много земље на продају, а цркве су и школски фонд имале преко 50.000 фор.; могло се у то време купити неколико стотина јанаца земље, што је отишла у немачке руке.

носно паросима у §. 34. подразумева и исто парохијско свештенство, те да су по томе и они — сем протопрезвитера, који је подједно и парох — чланови црквеног одбора, као што тврди г. Миладиновић; то је већ мало сувише натегнуто тумачење.

Познато је, да је наш рескрипт грађен по лутеранском устројству од 6. Јануара 1864.

По §. 40. и. у. чланови су одбора — пресвитеријума — парох или пароси ако их је више у општини и од општине изабран сталан парохијски викар — наш систематизован помоћник — и известан број становника.

И код Лутерана по и. у. има личних помоћника, које, ако их је сам парох плаћа, бира их одбор у споразуму са парохом, које треба исти помоћник. А ако га нешто и општина плаћа, или га сама она плаћа, онда га она сама бира као и пароха и парохијског викара.

Ну, ови лични помоћници — викари — нису чланови црквеног одбора, него су само као што рекосмо сталан парохијски викари — систематизовани помоћници.

Наш пак сабор 1864/5. дао је право само правим паросима, да су чланови одбора, а систематизованим и личним помоћницима и ђаконима није дао, и ту нема извињања и не хасне тумачења и извињања да почем су они „парохијско свештенство“, да су по томе и они чланови одбора. За време упражњене парохије и администратор је члан одбора.

Као год што наш рескрипт прави разлику између пароха и помоћника и свештенства; тако је исто прави и лутеранско устројство, у ком се парох назива „Pfarrer“, парохијски помоћник „Pfarrgechilfe, Vikar“, свештенство „Geistlichkeit“.

По §. 19. II. романског устројства, код њих је члан одбора парох односно парохов заменик — администратор —, а где их је више, само најстарији.

Дакле код њи нису ни сви пароси у једној општини чланови, него само један и то најстарији.

Ш. *Г. —ку у Н.* Ви мора бити да нисте читали наш позив на претплату, у ком смо навели програм листу, јер иначе не знамо да растумачимо, од куд да нам пошљете она „различија“, у којима је говор о жалосној појави, како је у Н. један човек појео на „душек“ печеног ћурка, услед чега је умро; како је општина у П. ударила порез на мачкове који су навршили 5. годину; колико у П. Срби троше хиљада палиндрандаја; колико је директор Хеври давао престава у Н. С. с каквим програмом и шта мисли давати у Београду; колико у Србији има места, у којима се продају ћевапчићи; колико има у Банату трговаца што се баве с продајом костију; колико би наше општине могле имати прихода, кад би засадиле пашњаке и друмове са шафраном, сунцокретом и зобом; како се лече магареће кашаљ, жуљеви; како се тараве обрве; чиме треба прерањивати питоме зечеве, сраке и паче; како се у Банату прави цицвара с младим сиром и томе подобно.

Ви сте се без сумње преварили у адреси, те сте можда свој састав намењли ком другом листу, што би требао да носи прави наслов „*Различија*“.

Ако је то, изволите нам јавити, па ћемо она Ваша „различија“ на праву адресу послати, пошто смо их сачували. Ал се пожурите са одговором, док није доспео у кош.

Књижевни огласи.

Изишла је из штампе и може се добити **једино** код потписатог за 2 круне књига:

СРПСКА МИТРОПОЛИЈА КАРЛОВАЧКА

око половине XVIII. века

ПО АРХИВСКИМ СПИСИМА

приредио

протојереј **Димитрије Руварац.**

издаље

Његове Светости српског патријарха

Георгија Бранковића.

Карловци, Српска Манастирска Штампарија, 1902

Књига је штампана на лепој сатинираној белој хартији велике осмине, стр. I20+224, или 22 табака.

Како је у истој књизи садшим потанко описано 106 цркава Архидијецезе карловачке и наведено код сваке имена свештеника, њихови породични односаји, знање и имање из 1732./3. године, за тим статистички податци Архидијецезе из 1732. 1755. са наводом свештеника, епитропа, црквених синова, кметова односно официјара, 1766. са именима свештеника и кад је ко од њих рукоположен, учитеља и кад је и ко је цркву основао, 1791.; Арадске епархије 1755. са наводом каква је црква и именима свештеника; Бачке 1785.; Карансебешке-вршачке 1749. са именима свештеника; Карлштатске, Костајничке и Пакрачке 1755. и Темишварске 1773.; за тим Далски спахилук око 1706., и имена оних особа, што су у прве две десетине XVIII. века спремали свештеничке кандидате, са азбучним редом места ... — не би требало наше црквене општине, а особито из Архидијецезе, а да не набаве горњу књигу. А ета ће књига добро доћи и онима, који воде бригу о стању нашег народа и његовом кретању, као и љубитељима старина.

Из исте се може понајбоље видети, како се наш народ, особито у Срему јако умножио, — 1732. било је у Архидијецези српских 138 села, а данас има 187, кућа српских 7785, а данас

око 30.000, црква 111 а данас 171, свештеника 170 а данас 139 — а подједно се може из ње увидети и то, како су нам 1732./3. сиромашне и јадне изгледале цркве у Срему — у целом Срему није било ни 10 зиданих цркава и то већином од черпића и цигала, а остале су биле већином од брвана и плетера покривене трском а тек по гдегде даском.

Димитрије Руварац
управитељ Српске Манастирске Штампарије.

☞ Код Управе Српске Манастирске Штампарије могу се добити ново установљене тисканице, **изборне листине за избор црквених сиупштина односно изборника за епархијске скупштине, као и за избор посланика за народно-црквени сабор.**

Позив на претплату.

Како ми је нестало и последњег комада књиге моје „ВЕЛИКОГ ТИПИКА“, а с многих се страна данас тражи; то сам намеран, да дадем штампати у другом поправљеном и умноженом издању мој

„ВЕЛИКИ ТИПИК“,

ако би се довољан број претплатника пријавио, да се штампарски трошкови подмирити могу, *иначе не.*

С тога позивам и молим браћу свештенике оба реда, учитеље, богослове и књижаре, да изволе похитати с претплатом, како би књига што пре ући могла у штампу.

Књига ће бити штампана на финој артији, износиће преко 27 штампаних табака, а стајаће као и прва 4 круне. Рок претплате св. Сава 1903.

Претплату ваља слати или потписаноме, или Управи Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

У Иригу, 12. децембра 1902.

Васа Николајевић
прота, парох иришки

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. АО. 2962. ех 1902./14. ех 1903. 4 2—3

С Т Е Ч А Ј.

На место привр. рачуноревизора епархије бачке са платом од годишњих 1200 круна.

Молитељи имају своје правилно инструисане молбе, с којима имају исказати документарно и способност за вођење благајне и рачуна, најдаље до 28. фебруара (13. марта) 1903. потписаном епарх. административном одбору поднети.

Из седнице епарх. административног одбора бачког, држане у *Новом Саду* 9. (22.) јануара 1903. године.

Председништво.

Ad бр. 87/II. 54. ех 1903. 6 2—3

С Т Е Ч А Ј.

На место бележника епархијских власти вршачких са дужностима и беривима прописаним привр. уређењем епархија од 29. маја 1871. г.

Молитељи имају поднети путем овог административног одбора епархијској скупштини вршачкој најдаље до 1. (14.) марта 1903. г. молбенице своје, обложене сведоџбама о свршеним богословским и може бити другим факултетским наукама и о досадањем службовању своме.

Од компетената се, уз посебну способност, нарочито иште потпуно знање мађарског језика.

Из седнице епарх. административног одбора, држане у *Вршцу*, 17. (30.) јануара 1903. год.

Г а в р и л
епископ.

Број 20./к. в. 41. ех 1903. 7 1—3

Е Д И К Т.

Услед бракоразводне молбе Михаила Црнобрака из Трогласе, парохије Грубишнопољске, против супруге му Милице рођ. Ачић сада непозната боравишта, позива се речена супруга Милица, да у року од три мјесеца, рачунајући од првог увршћења едикта овог у новинама потписаној конзисторији или сама лично предстане или мјесто свога садањег боравишта пријави, јер у противном случају окончаће се без ње бракоразводна парница.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије пакрачке, у Пакрацу дана 21. јануара (3. фебруара) 1903. год. држане

Мирон с. р.
епископ

Бр. К 2963/403. ех 1902. 3 2—3

С Т Е Ч А Ј.

На место конзисторијалног фискала епархије бачке на три године односно до трајања мандата епарх. скупштине бачке са дужностима и беривима која су привременим уређењем епархија од 1871. год. прописана.

Молитељи имају поднети путем потписане конзисторије епарх. скупштини бачкој своје ваљано инструисане молбенице најдаље до 28. фебруара (13. марта) 1903.

Из седнице епархијске конзисторије бачке, држане у *Новом Саду* 30. децембра 1902./12 јануара 1903. године.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

МИХАИЛО БЛАШКОВИЋ

дипломисани сликар у Суботици (Бачка), Erdő utza 66. szám.

Одликован с више златних медаља и почасних диплома.



Израђује сваковрсне иконостасе у сликарско-живописној молерској струци и разних позлаћивања. Израђује иконостасе, резидбе, позлату и уметничке иконе за иконостасе. Бојадише (кошује) црквене изнутра по стилу. Мермарише са свим мермером (Чисео). Кречи торњеве и цркве с пола са сиссом, који кисна сирати не може. Позлаћује торњеске крстове са правим златом, без да своју употребљује. Израђује планове, цртеже и увеличања их. — Сликарске декоративне и златарске послове израђује је досада овим рим. катол. црква и 10 српских православних цркава, од којих ће да споменем само: **Ст Кањижи, Суботици, Бали и у Турији**, а тако исто уметарске украшавање и малање врата и прозора у новом двору Његове Светости српског патријарха у Карловцима. — О досадашњим радовима својим располаже са најновијим сведоџбама и препорукама од високих лица и преосвештеника, која стоје у сваки доба сваком на расположењу. — На захтев шаље планове и прорачуне о сваковрсним црквеним декоративним пословима. Располаже са свима приборима на радове у висини. Све горње радове обавља по најумереније цени. — Од потребитих прква. општина чрама нарушбине и на одплату у оброцима на више година. — Иконе за иконостасе на платну уметнички израђене: 240 сет. високе 110 сет. широке од 160—240 круна, 180 сет. в. 120 сет. ш. од 100—160 круна, 88 сет. в. 55 сет. ш. од 50—116 круна — Сиромашнијим општинама 20% попуста даје.

8 1—23 Адреса: **Blaskovics Bátori Mihály**, Szabadka. Erdő utza 66. sz.



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту пзлунало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

3—25 ez 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 203. 1903

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 4

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у петак 28. фебруара 1903.

ЗВАНИЧНО.

Радња Конзисторије Бачке.

Епархијска конзисторија бачка одржала је прву овогодишњу своју седницу у Новом Саду 31. јануара (13. фебр.) 1903. год. под председништвом Његова Високопреосвештенства Господина Епископа дијецезана Митрофана. Оверовљени су записници пленарне и редовне седнице од 30. децембра 1902 (11. јан. 1903). — Читана је дозола високог кр. уг. Минист. богоч. и јавне наставе за исправку погрешног убележења у мат. крштених при светоуспенском храму у Н. С. и погрешног убележења у мат. крштених при храму у Т. — Читан отпис вис. Министарства о подарењу држ. приномоћи удов. пок. јер. Ст. П. у П. — Читан вис. отпис Њ. Вис. г. Епск. Митрофана о произведеним чтецима. — Делегиран је одбор за састављање нацрта предлога за идућу епарх. скупштину у питањима, што се спомињу у XVIII чл привр. ур. ев. од 1871. — Читана је одлука епарх. скупштине о сазиву идућег заседања. — Читана је одлука епарх. скупштине о штампању тих извештаја од 1891—1902. — Центр. статист. звању у Б. П. дат је обавештај у погледу прикупљања података од парох. звања. — Дат је извештај кр. држ. одветништву у С. у предмету истражних списа тужбе јер. Т. Д у С. прот. И. А. у С. — Оставка П. Г. у Н. С. на чланству епарх. конзисторије узета на знање и наређено стављање овог предмета на дневни ред идуће епарх. скупштине. — Молба фишкала, да до избора конз. фишкала, мењала своја писмено даје, усвојена. — Издато упутство јер. Н. Т. у О. у погледу вероучења једног назаренског школ. детета. — Молба ђакона Ђ. П. у С. у погледу увођења његова у звање вероучитеља у срп. виш. дев. школи у С. као беспредметна дигнута са днев. реда. — Услед призива јер. Ж. П. у С. наређено да се поднесу acta acta — Молба јер. С. М. у С. да му се додели личан помоћник издата црквено. општини у С. — Призив Т. М. свршеног богослова у Н. С. против именовања протопрезвитератског капелана у Н. С. спроведен М. Ц. С. — Призив јер. Т. Д. у С. спроведен М. Ц. С. — Тужба Ст. Ст. у А. издана на изјашњење јер. Љ. С. у А. — Жалба М. В. у погледу даривања стола издана црквено. општини у Т. — Жалба В. Р. у погледу даривања стола издана црквено. општини у Ст. В. — Тужба председ. М. З. у П. против јер. Ј. А. у П. истоме на изјашњење издата. — Јером. В. Ђ. привр. упр.

М. Б. извештај о превођењу из рим. вере у правосл. М. Х. из В. узет на знање. — Јер. Д. Ч. из К. и М. Г. из Б. издате свештене у војнообв. ствари. — Молба Ж. О. срп. богосл. за принуштање стечајном испиту уважена. — Јер. С. Г. у Г. К. жалба против поступка православ. друж. власти у погледу иступања Назарена из православља издата конз. финкалу. — Наређен извиђај у погледу закључене предаје парох. дома у Д. К. и спровођење извиђаја поверено окр. прир. М. М. П. у Ж. — Услед извештаја јером. О. В. Ђ. упр. М. Б. замољена је жупанијска власт, да бив. јером. Г. К. који је правомоћно на губитак свешт. чина уз забрану ношења свешт. одела осуђен, свешт. одело, у којем исти ходи, скине. Молба јер. М. Ј. у М. ради дозволе погрешног убележења у протоколу крштених спроведена вис. министарству, као и молба јер. Ђ. В. у Н. С. ради дозволе погр. убележења спроведена истоме. — Молбе 14 свеш. удовица и 7 свештеника вис. Министарству ради полученја друж. припомоћи с препоруком спроведене.

НЕЗВАНИЧНО

Ситуација.

Да идемо горе, у цареве дворе,
Да штемо писмо, да видимо чиј смо,
Из мађарски, или швапски, или
Србијански?
Народна песма.

Када се оно 1872. год. започе развојачивати банатска крајина, те у њој завлада што рекли Србијанци нека „буди бог с нами мешавина“, од српско-немачко-мађарских власти и језика; народ наш не знајући да се нађе у оном чуду, у горњој је песми врло згодно окарактерисао тадашњу ситуацију.

Па и данас кад српски родољуб погледа на данашње прилике, догађаје и рад на црквено-народном пољу, и види шта се све ради и догађа на њему и у њему; није чудо, што мора да му стане памет, и да се запита: *шта је ово, шта то све значи и на што ће то изићи?*

А како да му и не стане памет, и да се тако не запита, кад види како се данас гради и љуби курјак и овца; како се курјак заузима за овцу да дође до што угледнијег и рентабилнијег положаја; да једно другом већ не зна од љубави и милоште шта да учини!

Дојучерашњи бесни лавови, постадоше питоми зечеви.

Дојучерашњи питоми зечеви, постадоше бесни лавови.

Дојучерашњи највећи противници, постадоше преко ноћи највећи пријатељи, те заборавише на све многогодишње дин-душманске грдње и погрде односно презрења.

Дојучерашњи највећи слободњаци, постадоше преко ноћи најискренији пријатељи и хвалиоци државне власти, и то оне власти, на коју су до јуче годинама и годинама бацали дрвље и камење, због чега и задобише њену „безусловну благонаклоност“.

Дојучерашњи највећи конзервативци и браниоци јерархијског принципа, постадоше преко ноћи највећи слободњаци и најжешћи противници јерархијског принципа.

И гледајући те промене и та чуда, да се то не догађа код нашег српског народа и да ми нисмо Ср ни, морали бисмо помислити, да је данас наступило оно доба, које је пророк Исаија претсказао Израилтјанима, а наиме: „— и вук ће боравити с јагњетом, и рис ће лежати с јаретом, теле и лавић и угојено живинче биће заједно, и мало дијете водиће их. И крава и медведица заједно ће пасти, млад њихова лежаће заједно, и лав ће јести сламу као во. И дијете које сиса играће се над рупом аспидином, и дијете одбијено од сисе, завлачиће руку своју у рупу змије василинске.“

Али кад смо Срби, морамо се запитати: од куд те грдне промене, и мислећи о томе, морамо доћи до помисли, да је све те противности нека „виша“ тајанствена сила сљубила и сродила; да је све те промене она нечујно произвела, да нико од смртних — сем радикалских вођа и 2—3 проноспирата финансијера — није могао опазити шта се иза кулиса догађа, те се за то наш овострани народ онако и изненадио, кад је једног сумрачка — онако све по леду, да их не познаду — опазио где главни уредник „Заставин“ у друштву с г. г. др. Ђуром Крајевићем и др. Мишом Михајловићем одоше у двор патријаршки, и то не да учине

подворење Његовој Светости патријарху Георгију Бранковићу, него да одоше *на договор* Његовој Преузвишености кр. поверенику Бели пл. Талијану; кад је видео, где председник главног радикалског одбора г. г. др. Ђура Красојевић и др. Миша Михајловић, иду испод руке са архиваром г. Ђуром Бекићем и да једно другом иду у походе; кад је видио да су „Застава“ и „Народност“ једна душа постале у два тела, шта више, да је „Народност“ радикалније почела да пише од саме „Заставе“.

Јесте, наш се овострани народ, видећи те промене, а сећајући се старих времена када кр. повереници не сматраше за нужно и потребно да се с народним првацима договарају, него сабору просто своје жеље као заповести натуриваше, и на многогодишњу мржњу између вођа радикалне странке и преставника автономне странке, као и на њихову онакву грдњу односно презирање, чудом чудио, и дуго није могао да себи растумачи те грдне промене.

Утврђено је правило: „исти узроци, исте последице“; па кад се и код нас на овој страни родила радикална странка, којој је кумовао познати Крунослов Јовић: зар је и она могла друкчија бити од србијанских радикала?

Никако!

А какви су били србијанска радикали? Они су док су били у опозицији усмено при састанцима и на зборовима па и у својим листовима највећу слободу народу проповедали и учили га да не слуша наредбе државних власти, а кад су милошћу краљевском — коју су милост скупо платили — дошли на владу, заборавили су на своја обећања и своје принципе, те су не само постали тирани спрам својих политичних противника, него и највећи себичњаци, и прва места у држави заузели за себе и своје сроднике и једномишљенике.

И не само то, него су они, да се одрже у власти, склапали савез са напредњацима, које су не само најдушманскије годинама грдили, него их дочекавши се власти и јашили по Београду и каменьем тукли.

Уредник „Народности“, г. Тоша Бекић, у 1. бр. листа за 1900. у чланку *„Ко су и шта су српски радикали“*, на постављено њиме питање:

„Ко су и шта су српски радикали, и они у Србији и ови овде — каква су они партија, каква су им начела, какав правац, каква средства, каква циљ? Ко су им савезници и којој од ових овде поређаних главних начелних политичких партија припадају они? одговорио:

„Ако то питање управимо на саме радикале и поглавито оне међу њима, који у Србији цаљају на министарске, а овде код нас на столице Саборског Одбора,* који дакле иду за тим да приграбе највишу власт у шаке, ти ће без устезања одговорити: Да су они Срби, православни Срби, верни престолу, династији, православљу и отаџбини — — —

Да, то би они одговорили на речена питања — — —

Ми пак отворено изричемо:

да радикали нису Срби, јер у истини поричу свачију народност па и српску;

да радикали нису православни, јер у истини поричу и пљују на светињу сваке вере па и православне;

да радикали нису патријоте, јер не признају ничију отаџбину па ни српску;

да радикали нису ни монархисте, ни републиканци, јер не признају никакву државу, па ни српску;

да радикали нису стубови престола, јер у свакој династији гледају крвника народнога, па тако и у српској народној династији;

да радикали нису русофили, јер нечовечном мржњом мрзе званичну Русију, а из дна душе презиру руски народ;

да радикали нису привржениди либералних идеја, јер их на сваком кораку из темеља обарају, а тек по нужди се служе њима само онда, када немају друга пута и начина да се докопају власти.

Али није довољно знати, шта нису радикали, ваља знати и шта јесу они. Рећићемо и то:

Радикали су по најбољем осведочењу своме *социјалисте* и још више *комунисте*, који данашње друштво и поредак у њему хоће на основа да поруше и новим да замену, у коме неће бити личне слободе, ни личне својине, у коме неће бити ни државе, ни отаџбине, ни религије, вере, у ком неће бити ни знаности, ни више образованости, у коме ће се сва јавна настава свести на просто учење читању, писању и рачунању а начин и садржина васпитања бити једна за све, како би се постигло и нивелирање духова, што другим речима значи, да за љубав неколицине душевних богаљева, који нису способни за вишу науку и више образовање, ваља душевно обогалити цео род човечији.

* Овдашњи су мало и пожељу г. Бекићевом до њих већ дошли.

Радикали носе данашње име своје само по нужди да њиме заварају и придобију неуке светину, као што се по нужди служе и либералним начелима и политичким слободама као средством да се успну на власт и одатле утру пута својим превратим смеровима.

И за то, што су српски радикали или социјалисте, које и сувише нагиње комунизму, или чисте комунисте, они су крвни непријатељи данашњега друштва и поретка друштвеног; они су крвни непријатељи сваког народа и народности; они су крвни непријатељи сваке државе и религије; они су заклети непријатељи породице и личне својине.

Српски радикали не могу се дакле ни под једну од напред побројаних политичких партија образованога европскога политичког друштва субсумирати, јер дочим све те партије, крај свих начелних разлика, које их једно од другог растављају, могу да нађу на и налазе места у оквиру данашњега друштва — немају, не могу па и не сму у њему места имати српски радикали.

Ово је најчвршће наше уверење о српским радикалима, и јер у тридесетогодишњем јавном раду нашем нисмо ни једну реч изустили, а да је нисмо и доказали, то узимамо на се дужност да оправдамо и ово наше уверење, које није ни умишљено ни сугерисано — да све, што овде рекосмо, докажемо на основу живих факата и догађаја, властите историје наших радикала, из које смо поцрпили и ово уређење.“

Пошто је за тим г. Бекић у 2. бр. приказао оснивача данашње радикалне странке Светозара Марковића у „суштини његовој, онакова како је он сам себи пасликао, како се свету на видику он сам исповедио“, рече дословце ово:

„Светозар Марковић, оснивач ове странке у народу српском, која се данас назива радикалном, перхоресцира, т. ј. одбија са ужасом:

1. хришћанство, као извор немира међу људима;

2 православље, као празноверицу, која држи у ропству народе и рани попове;

3. свештенике као нерадну класу, која помаже држати у ропству народе;

4. владаре и династије, као тиране народне;

5. бирократију као крвопије народне;

6. стојаћу војску као ослонац тиранији на престолу;

7. данашњи начин привреде и устројство економских односаја, т. ј. лично право својине као извор неправде и неједнакости међу људима;

8. Естетичне и у опште више науке, изузимајући природне и што њима спада, као излишан и штетан луксуз;

9. државу и отаџбину као излишан строј и сметњу слободи и једнакости;

10. симпатизовање са Русијом као силом, која подржава „бели терор“;

11. целокупни данашњи државни и друштвени поредак и сав рељнђозни морал.

На против жели и препоручује, да садашњи поредак замене комуна као политичан облик друштва, у којој неће ни трага бити од данашњег стања, али ће бити **потпуне** једнакости међу људима **у свачем**, — а до те комуне мора се доћи путем социјалистичко-комунистичке револуције, чим се за то укажу згодне прилике — одбак ваља спремати људе, „живи материјал за будућу зграду.“

И сада нека нам кажу: Могу ли у истини а не по симултацији бити Срби, православни Срби и патриоте, верни српској цркви, српском народу, српској народној династији и српској мисли, они, који признају за свога учитеља Светозара Марковића и исповедају његова начела.“

И тек кад ово знамо, тек тада морамо да се чудимо промењеним временима и околностима, да се један кр. повереник упушта у договор са вођама радикалским, које је г. Бекић, *онако* дивно окарактерисао!

А тек г. Тоша Бекић није човек, и није помепуту своју карактеристику радикала писао у својим младачким, него зрелим годинама, те ком бар званични кругови не би требали да не верују!

Па кад се човек свега тога сети, и помисли на доскорашње држање и писање радикалне странке и држање и писање „Народностино“; је л чудо, што му загопетно долази данашње држање радикалне странке и љубав између ње и „Народности“.

Ну као што свачему има краја, тако је и том чуђењу морао наступити крај, и данас само слепи код очију не могу да растумаче себи те грдне промене. којима се и данас само чуде, и чудећи се крсте се од чуда

Окатима и паметнима је данас са свим јасно, за што су исте промене наступиле.

Па шта је узрок тој грдној промени?

Ево шта је!

Између осталих народних пословица, постоји и ова: „царска се не пориче“!

Познато је, да је у седници саборској од 5. Јулија 1897. тадашњи повереник кр. барон Федор Николић у свом говору, рекао и ово:

„— — Позната је околност, да српски народно-црквени и школски послови на

жалост, још једнако нису уређени у таквом облику, да би сте могли мирно уживати аутономију св. православне цркве и слободе ваше. С тога је превишња и јасно изречена жеља Његова Величанства — а та је жеља по нас, верне и покорне подајанике Му заповест —, да се пре свега, *и заиостављајући сваки други предмет, опетујем, пре свега, и заиостављајући сваки други предмет*, а на основу IX. зак. чл. од 1868. —, дакле на начин који је установом државе не само допуштен, но и прописан —, састави једноставна српско народно-црквена организација, јер баш је то велика незгода за српску народну цркву и школу, да нема једноставне организације и да се управља засебним — и често непотпуним уредбама међу којима не постоји органичка веза и систематичка постепеност, и из којих је уредабе, не само тешко, но скоро и немогуће стећи јасан појам, о правима српске народне православне цркве у домовини нашој“

„Ишчекујем, дакле, од вас, штована господо, саборски посланици, да ћете сматрати за своју свету дужност, да према *јасно израженој* жељи Његова Величанства — одмах и пре свега започнете претресање једноставног устава, што га је израдио саборски одбор, — те да и тиме дате израза својој благодарности према очинском старању, којим је Његово Величанство, као увек, тако и овом приликом усрећити благоизволедо свој верни и одани му народ српски.“

На ту поруку повереникову, посланици се не хтедоше обазрети. Они у њој сматрајући ограничење саборске слободе и прописивање дневног реда, што се противи §. 8. саборског устројства, израдише сами свој дневни ред, ког кр. повереник по датој му инструкцији не смеђаше усвојити.

После подужег преговарања, кр. повереник је у седници од 14. Јулија изјавио: „— — пошто је сабор у погледу установљења дневнога реда, донео такав закључак који се противи наредби Његова Величанства; пошто се је сабор тим закључком својим не само противио, да изврши законску своју дужност, него и очито одрекао послушности према краљевској превишњој заповести: то по даној ми власти, као кр. повереник *ову* у погледу установљења дневнога реда донесен закључак Сабора, проглашујем неважним и неваљаним, и *одлучно* позивам сабор, *да још из ове данашње седнице* изашље одбор, који ће узети у претрес предложен нацрт устава, и коме ће после дужност бити, да о своме раду у своје време Сабору поднесе свој извештај“.

Како се сабор није хтео одазвати ни том позиву повереникову, то је он обуставио даљи рад саборски, док не стигне превишње решење на закључак саборски.

У седници је од 26. Јулија повереник изјавио, да пошто сабор унаточ најмилостивијем упуству Њ. В. није узео *у првом реду* у расправу предлоге, који се односе на коначно установљење срп. прав. нар. црквеног устројства, то на темељу налога, добивеног у превишњој одлуци Њ. В. изданој 3. Августа, седнице сабора одгађа на неизвесно време.

После тога су одржане конференције и код председника кр. угарског министарства барона Бањија и код Његове Светости, где су имали прилику да чују посланици, да се једноставна црквена организација мора израдити, и да се у њој мора допустити свештенству, да оно својих 25 посланика само бира.

На израду једноставне црквене организације, којекако би и пристале тадашње странке либерална и радикална, ал само под тим условом, да се не мења изборни ред од 1871.

Пошто влада на то не хтеде никако пристати, сабор се није више ни састао и по истеку времена био је разрешен.

Пошто се по §. 7. саборског устројства сабор има сваке треће године редовно састати, требало се 1900. године између ускрса и духова састати нов сабор, није сабор ни те, ни идуће 1901. сазван, и ако је у смислу саборског устројства од меродавне стране пријављиван намерни сазив сабора.

На добивени миг „од горе“ одржали су радикали своја три народна збора и то у Вел. Бечкереку, Руми и Новом Саду, на којима су искали да се сазове сабор.

После тога је — управо већ пре тога

— одобрено држање сабора, те кад је изишло и решење за сазив сабора, радикали су ликовали, како се његов сазив има приписати њиховом мушком држању на зборовима. И не само да не уништаше, за што се сабор за 5 година није држао, него се још захвалише, што је тек пете године сазван, и у том поступку опазише „безусловну благонаклоност владину“!

А шта је у ствари било?

Радикали су преко данашњег свога једног *„назови миљеника“*, ком су пре тога на „народном суду“ изрекли своје највеће негодовање и неповерење, а уз то га оптужили на надлежном месту због гажења закона и недостојног држања, а он опет назвао њихов орган „дрољком“, неке прваке „лоповима најординарније сорте“, и да ће у борби с радикалима истрајати „док му је памет и савест у сагласности“, дознали, да се спрема комесаријатство за нашу цркву, које би наравно све њихове умишљаје и смерне жеље уништило и у прах и пепео претворило.

Да до тога не дође, од чега је неколицини радикалних вођа — из као што их је кум њихов Крушослав крстио генералима и војводама — међу којима беше у првом реду и „миљеников„ „лопов најординарније сорте“, зависила егзистенција; морало се све и све урадити, да се та напаст отклони, не од народно-црквене аутономије, него од поменутих „страдалника“.

И после дугог саветовања и договарања, сложише се меродавници у томе, да се оде „глави“, те да јој се понут јеванђелског блудног сина, покајнички довикне: оче, сагрешили смо теби и држави, признајемо своје грехе, опрости нам, смилуј се на нас, узми нас у закриље, а ми ћемо ти све твоје и државне жеље испунити.

„Глава“ се смиловала на тако покајнички њихов вапај, рече им, шта од њих иште и отпусти их с миром кући.

После тога се сабор допусти, именова се нов кр. повереник, сабор се отвори, први се део одигра са свим глатко, генерали на и „миљеников“ „лопов најординарније сорте“ и њихови сродници и заслужници које вољом њиховом, а које „посетницама“ понамештише се у згодне и рентабле позиције, које попут српских радикала прогласише за стално, — само да не дође какав овостран краљ Милан, те да их распири, као што је он распирио „доживотна саветништва“ — ; неки њихови новчани заводи, који не пружају никакву гаранцију добиште повећих улога, а тако исто и многи несигурни веровници повећег зајма, а да и не спомињемо о разним поклонима, што их неки верни добиште, и да човек не зна за удешену игру, морао би се чудити оној глаткости.

Овако, знајући је, морао се само слатко смејати и смејући се чекати на други део, који не ће проћи онако глатко као први, и не само да не ће ићи глатко, него да ће „глава“ увидети с ким је спрегао, те ће наступити што-по реч *оно вечерас, што је требало бити јесенас т. ј комесаријатство.*

Не ћемо да наводимо шта је све утапачено између „главе“ и генерала и војвода радикалских, ал не можемо да не наведемо само једну тачку нагодбену, а та је, да ће сабор ил већина радикалска „изгласати“ „автономно уређење — једноставни статут“, а њена ће већ бити брига, како да се „од части ради употребљења умеснијих и правилнијих израза, дотера“.

То су генерали и војводе радикалске „глави“ обећање урадити и спровести, те на основу тог обећања, простим саборским одлукама мењали су на сабору рескриптуално наређење у погледу плата професора гимназије и богословије и наређења уредбе с уређењу епархија, и не чекајући потврду, извели их у живот; доносили одлукама уређење народних власти код управе народно-црквених фондова и без потврде уводили нова места, која су као што рекосмо које сами заузели — наравно најренентабилија —, које њихови сродници односно препоручени с „посетницама“.

И кад човек и ово зна, не може, а да за неколико процената не умали своје чуђење на *онакво* данашње писање „Народностино“, јер је њојзи, која није нерасположена спрам оних меродавника што ведри и облаче, стало до тога, да се једном ма и са радикалима дође до једноставног статута, ког не хтедоше либерали у своје време „изгласати“.

Да пак радикалски генерали са својим генералисимом, војводама и вицевојводама и осталом војском, *не ће моћи ни сметн* загристи и у ту „киселу јабуку“, и да ће они све и сва употребљавати да само што дуже добију времена за неизвршење поменутог свога обећања; о томе не треба сумњати.

А шта ће „глава“ чинити? Она ће увидети — ал доцкан — с ким је спрегла.

Нема сумње, да је иста „глава“ сувише мудра глава, ал поред свег свога знања, не зна, *да се наша народно-црквена автономија, на основу IX. зак. чл. уг. сабора од 1868. и саборског устројства од 1875. не да уредити уставним путем — преко сабора.*

Ево је прошло 32 године, како се зида и дозиђује иста наша автономија, па где смо, ту смо, и ако нас је њено зидање и дозиђивање стало преко 500000 круна.

С тога, ако јој је стало, а нема сумње да јој није стало, пошто је то и жеља Његовог Величанства, да се једном уведе ред на црквено-народном пољу и код нас православних Србаља, треба да престане са експериментисањем, те да се озбиљски започне радити на уређењу и тога питања, *а за тај су посао понајмање подесни наши радикали, које је онако верно окарактерисао познавалац њихов и њихових начела г. Тоша Бекић.*

Не ће л се то данас, нека се отворено каже, па ће се сви истински родољуби повући са јавног поља, и оставити радикале да „уређују“ цркву, и кад је „уреде“, те пређу по том и на „уређење“ државе, за што већ као што рече г. Бекић спремају материјал; не знамо, ко ће се већма кајати т. ј. да ли црква или држава.

Црква је до сад толико и толико подобних најезди претурила преко своје главе, па се одржала, а како би изгледала држава, ако се радикалима дозволи да помоћу своје власти на нар. црк. пољу постепено што рекао г. Бекић „спремају материјал за будућу зграду“, не знамо!

С тога довикујемо „главама“, позор, а тако исто и свима штреберима у мантији, који се пријубише уз радикале и с њима кокетују ли с тога, што мисле, да ће помоћу њиховом доспети до столице Арсен-патријарха и владичанских.

Ови последњи нек се сете, како је прошао Арсеније V. што се пријубио Суботићу и Милетићу, а тек како ће проћи они, који се пријубљују радикалима, које је г. Бекић *онако* дивно окарактерисао!

А шта да кажемо о радикалним поповима? О њима није вредно ни говорити, јер свештеник и радикал то је уникум српски. То само код наших свештеника може бити.

Прво мантију о клин господо и браћо, као што је Пелагић радио, па онда будите радикали.

Ну, стрпите се мало, док радикали „уреде“ цркву, па ћете имати кад и јаукати кад вас „народ“ стане од парчета — од функције плаћати.

Д. Р.

Манастирско питање.

Д. Р.

(Наставак.)

Да видимо, како је мислио о њима патријарх Герман Анђелић и архијерејски синод 1882. године.

Анђелић је у седницама синодским од 19 -30. Септембра 1882. под бр. 36. дао следеће своје мишљење о манастирима:

„У опсегу митрополије ове постоје данас фактично 25 манастира. Време постанка њиховог у обште неда се са извесношћу опредељити. Извесно је тек само да се постанак истих води од пре преласка патријарха Черноjевића у пределе Угарске.

Они су легати појединих побожних Христијана, повјерени братству манастирском на потпуно уживање под условијем, да се за здравље живих, и за покој душа умерших фундатора и осталих Христијана Богу моле, дјелећи и томе у то име милостињу бједним и убогим, а кроз све то служећи вјерницима на утјеху, с тога и назива црква манастире: дом Господњи и дом убогих.

Стољетија су дакле протекла, од како манастири постоје, а стољетија су протекла, од како је у поседу и уживању потпуном добара манастирских односно братство стојало.

Мењале су се у току времена тога разне владе; али ниједна није поричала братству манастирском правни посед и уживање добара односних.

Турци су преко 180 година у Славонији господарили и није примера, који би се показати дао, да су и једно парче земље од манастирског посједа одузели и другом у властитост или на уживање предали.

Пошто су Турци силом побједоносног оружја Аустро-угарског на предјела оног истјерани, дође, нарочито Срем, под управу камаре, и чиновници ове респектираше такође посјед манастирски у затечених добрима па и не кратише потпуно уживање тих братству манастирском на темељу привилегије, дароване Леополдом I. од 20. авг. 1691.

Граф Карафа г. 1702. имајући задатак да краљевину Славонију регулира, потврдно је такође и посјед манастира у признатим по чиновницима камералним међама манастирским.

Ближе успомене император римски и краљ угарски Карло VI. признао и потврдио је братству манастирском у Срему право посјела и уживања у добрима тима разним привилегијама, које је велика Марија Терезија под 19. јан. 30. апр. и 23. јун. 1747. и потврдила. А томе мјеста има и по свима другим манастирима.

Непрекидни тај, од стољетија мирни и к томе краљев. повељама утврђени посјед и уживање не могоше у Срему, односно у 12 фрушкогорских манастира, ни кнез Одескалки с једне, ни барон Марко Нејачевић с друге стране, подигнутим у прошлом столетију пред персоналом грофом Фекете, као ad hoc одређеним бившим краљ. изаслаником, процесом покренути, а још мање братство манастирско посједа и уживања односних добара истиснути.

Personalis praesentia Regiae Граф Фекете, говори у поднесеном месеца јануара 1755. превишњем мјесту известију своме ово:

„Земља између маргинља-анти-затворена, изречно се признаје за земљиште манастира, и њима се уживање употреба — плода као слободан посед допушта.“

Дотације и привилегије с једне, с друге стране пак трајући од стољетија мирни посјед и уживање тих добара штатише манастире, односно братство манастирско.

Леополд I. у привилегији од 20. августа 1691. каже:

„Даље црквеним сталежима, као архиепископу и епископима, монасима и сваког реда свештеницима грчкога обреда у манастирима и црквама нека остане власт распологати, тако, *да нико у предреченим манастирима, црквама и резиденцијама вашим никаква насиља чинити не може.*“ И даље: „Прилажемо даље и потврђујемо, да се грчкога обреда цркве, манастири, и што к овима сада ма каква она била, као што су од пређашника наши приложено, притежавати могу.“

Исто тако као и блажене памети Карло VI, М. Терезија и Јосиф II говоре у предозначеним привилегијама за манастире сремске и друге.

И данас стоје још манастира дотично посједа добра тих укњижени и нико други. Манастири, односно братство тих, корпорација је морална. Но ово почива на истоме правном темељу на коме стоји својина и властитост појединих индивидуа; не прати правност (jogszerűség) онога, ваљи покренути и правилност оних. Као што је горе речено, и као што је то и иначе поторно, поникли су манастири, стојећи у речи, као и они римске цркве, на побожног чувства краљева, деспота и појединих Христијана. Ови су добра та, која су манастирима дали, могли и кои другом даровати; јер су имали подпуно, савршено право распологати са тим својим добрима.

Ко хоће дакле, да уништи добра виндицира народу, тај ваља да покаже да су та добра народу, а не манастирима, односно братству манастирском поклоњена.

Но шта ће се ту наћи? Фундатори који оснивају с једне, и цркве, које примају с друге стране; свештенство које под штитом закона у посједу стоји. — наћи ће се, да је право дародајатеља непобитно, да је условија свога дара уплавио са једном партајом, која је на се примила обавезаност условија та у истини испуњавати, и која условија та у истини испуњава — да је међусобни уговор тај и печат закона задобио.

По томе дакле, ко би дирао ма' рушио такав уговор, тај би тиме дирао и рушио и право на посјед и уживање добара тим уговором стечених. А ко може дирати и рушити право на посјед и уживање добара, тај може онда — јер на истом правном темељу почива — дирати и рушити право, стечевину и својину и сваког друштва, па и појединих индивидуа.

Но куд то води? Социализму и томе, да се свака слобода човечија уништи.

Осим предложеног неће бити излишно поради правног осветљења предмета навести у кратко и како црква ова у том погледу суди, држећи да би се на то при расуђењу предмета у питању стојећега обазрати имало, и то тим више, ако сјајг и цјел аутономије црквене није та, да се верни односно мирјани цркве ове могу дизати и кретати слободно на земљишту црквеном, како то разу, воља и интерес

појединих ипште, без сваког прибрења на догматичну науку, на установе и предања цркве.

Црква пак о том предмету говори између других места у кан. 24. пас. IV. Халкидонског сабора.

„Једном посвећени услед приволе епископа манастири, морају за навек остати манастирима, и добра која им припадају нека им буду очувана, нити икада могу бити претворена у световна обиталишта; а који допусте, да се то учини, нека подлегну каноничним казнама.“

У кан. 49. всл. VI. сабора Трулског.

„Понављајући и оно св. правило (24. IV. саб.), наређујемо, да „једном посвећени услед приволе епископа манастири, морају за навек остати манастирима, и добра која им припадају, нека им буду очувана, нити икада могу бити претворена у светска обиталишта,“ нити ико сме предавати их световним људима. Ако се то до сада и догађало, наређујемо, да то никакве важности не могу имати, који се пак усуде то учинити у напред, нека подлегну казнама по правилима.“

У кан. 12. всел. VII. Никејског II. сабора:

„Који се епископ или игуман затече, да пољ, што епископије или манастиру припадају, уступа световној власти или предаје другој којој особи; таква предаја нека нема важност сходно правилу св. апостола које каже: „епископ нека води старање о свима црквеним стварима и нека њима управља, сећајући се, да га Бод надаврс; нити сме себи што од тих ствари да присваја, или да дарива својим рођацима оно, што је божје: ако су спроматини, нека им помогне као спроматима, али под тим изговором нека не пропадне оно, што је црквено.“ Ако истичу, да земља узрокује губитак и да се никаква корист од ње не добива, не треба ни у таквом случају предавати поље месним властима, него клирицима или земљоделцима.“

„А ако се у томе послуже опаком лукавштином, и властели прикупи земљу од клирика или земљоделца, нека нема ни у таквом случају важности продаја, него све треба да буде враћено епископији или манастиру; а епископ, или игуман, који то учини, нека се иждене: епископ из епископије, а игуман из манастира, као такви, који немило расиљу оно, што нису стекли.“

У кан. 13. предкоснутог сабора VII. вселенског.

„Због несреће, која се због грехова наших догодила у црквама, многи су свети храмови, и епископије, и манастири разграбљени били од неких људи и претворени у обична сврашишта. Обзиром на ово, ако дотични, у чијем се посеју то налази, пајаве да ће то све но вратити, да се у пређашње стање успостави, добра је и лепо; не ће ли, заповедамо да се такви сврну, ако су из свештеничког именика, а ако су калуђери или световњаци, да се одлуче, јер сви који тако раде већ су осуђени Оцем, и Сином, и Духом светим, и одређени су онамо, где црв не умире, и огањ се не гаси (Марк. 9, 14.) и јер се успротивише гласу Господњем, који каже: не чините од дома Оца мога, дома трговачкога (Јован 2, 16.)“

По томе дакле, црква ова

1. налаже манастире куће Божије, и забрањује исте, јер су добро Господа Бога, secularisirati; а забрањује:

2. да могу мирјани манастире администрирати, даваче с онима манипулирати; шта више

3. прети мирјанима са анатемом, а свештеницима са депонирањем, ако би наузели манастире, а не би их пређашњој сврси повратили; — — — —

4. налаже да настојатељ манастира а по превасходству Епископ, надлежна, има водити бригу о том, да се добро манастирско не расипа, односно не отуђује и прети једном и другом у противном случају са депонирањем.

На темељу предложених немјеродавно мјење Синода може тек само тамо ући, да се постојећа уредба (т. ј. саборска уредба од 1879. у погледу администрације манастирских добара) не би дала уважити, оно што наседа у живац закона и правно стеченог права посједа, својине и уживања трећег, ово што ни с обзиром и на алегирану по сабору utilitet уредбом овом очевидно штета, никако пак користи какве манастирима принесено било; ово напокон и с тога, што се под покривалом нажере бољка манастира (види горе sub V. пројект о уредби манаст. фонда §. 1.) манастирског братства, фонда манастирског и клирикалног (§. 12. и 13.) прикривена лежи права и поглавита сврх извјестних особа, које данас на темељу постојећег организма и системе у цркви овој воде мјеродавну реч на пољу црквеном од доле па до горе — да уредбом таком себи и својима прибаве још јаче оружје и у моралном и у материјалном погледу, дељећи по својој вољи и по манастирја службе, плате и дотације, и ове последње по околностима личних својих интереса, или дизајући или спуштајући, а тиме дотичне

у служби и зависности својој држећи за промицање и достижење својих циљи, које као што многогодишње искуство учи, не служе на добро ни цркви ни држави.“

На ово је синод решио:

„Мњењу овом уз следеће измене приступити:

1. Да се ал. 4. која почиње са речима: „Они су легати“ итд. а свршује са речима „и дом убогих“, изостави.

2. Да се цело разлагање садржано у алинеама 16—24, које се почиње са речима: „Мастири, односно братство тих“ итд. а завршује се са речима: „Халкидонског сабора“, такође изостави, а на место тога да дође следеће:

Да се природа манастирских добара на чисто изведе, нужно је пре свега, да се установи шта су управо манастири? Какву цел имају они и у каквом односају стоје према цркви?

Манастири су такови црквени заводи, у којима више лица, која су се свечаним обетом обвезала, да ће сообразно наведеним правилима заједно живети, — у молитви и другим богоугодним делима живети.

Манастири су по већој части од богобојазљивих владалаца и побожних Христијана основани и добрима и приходима снабдевени у цели, да се основатели тиме вечног спасења удостоје; зато су манастири заједне са њиховим добрима повереви монасима односно појединим братствима ових под условом, да се они — прости од свију брига живота — непрестано Богу моле за спасење душа ктитора и приложника, а и осталих Христијана, па за то да уживају манастирска добра и из прихода ових да пре свега надржавају цркву и кућу, а у другом реду потпомажу сиромахе и потребне, а сим тим служе верним на утеху.

Зато се називају манастири: „Дом Господњи“ и „Дом убогих“.

Манастири су дакле институти који своју опредељену цел и своје фундационално имање имају. Пошто се ова цел тесно спаја са цели цркве, и пошто су манастири у недрима цркве постали и од цркве одобрени и основштани, то из тога само по себи следује, да су манастири црквени институти, и да је манастирско имање црквено имање.

Као црквени заводи, који своју сопствену цел имају, манастири су посебна јуридична лица и правни субјекти, које у спољним односајима њиховим заступају манастирска братства.

А пошто је цел манастира вечита, зато је и личност манастира вечита и није везана за живот појединих физичних лица, која сачињавају братство. С друге стране баш зато, што је цел манастира вечита, искључено је свако тако расположење манаст. братства, које (би) опстанак манастира или у опасност довести или немогућим учинити могло; зато је погрешно искључено свако располагање њиховог са супстанцијом имања и свака така наредба, која би могла за собом повући отуђење, умаље или погоршање манастирског добра.

Да манастирска братства своје са уживањем манаст. добара скончане дужности увек врше с једне стране, с друге стране пак да се приходи манастира сходно своме опредељењу употребљују и добра и зграде у добром стању држе, на то нам сама црква, у првом реду преко епархијског епископа и епархијске власти, у другом реду преко митрополита.

Будући дакле, да добра манастирска имају природну фундационалних добара, то иста од цели фундације отргнути није слободно. Против таквих наређења, која би сметала на то, да се манастирска добра од својег опредељења отргну и на друге цели употребе, штите манастире како државни (приватноправни) тако и црквени закони.

Но имање манастира има се зато, што су манастири црквени заводи и што потпомажу цркву у домаћењу њене насколике цели, уједно и у другом реду сматрати и имањем целе цркве, т. ј. оне цркве, под заштитом које стоје, а које значај на себи носе. Dominium eminens дакле припада целокупној партикуларној цркви.

Пошто су горе поменути 25 манастира на земљишту овопределне српске прав. митрополије и у крилу српске цркве постали и пошто исти, српску правосл. цркву достижењу њених цели потпомажу и верним српске народности на утеху служе, зато се имање поменутих манастира односно уштиа манастирска добра имају сматрати имањем православне српске народне цркве.

То је дакле односај манастира и манастирског имања према цркви.

Како правосл. црква схвата опредељење манастира и карактер манастирског имања, о томе нека сведочи наређење канона 24. васел. сабора Халкидонског:

3.) Да се има последње алинеје, која се завршује речима: „побити тим путем“ умотне следеће:

„На истом приватно и црквенправном основу, на ком стоји манастирски посед и имање, стоји и посед и имање црквених општина; како једно тако и друго чини — као имање опредељено и известну циљ — својину те цељи, којој, докле год она постоји, својину ту отргнути и узети није слободно,

како на једно тако и на друго паши истина црква, али ни с једним ни с других не може ова по својој вољи располагати, јер ова добра нпак онда деволвирају на целу цркву, кад се — с престанком своје конкретне цељи — на ову више употребити не могу. Ко овоме противно брани, тај нора признати и то, да је сабор властан и црквеним општинама добра њихова узети и приходе им конасиграти, односно на другу цел, а не на коју су одређени, обратити.

Али као год што црк. општине тако располагање с њиховим иметком трпиле не би; исто тако не трпе ни манастирска братства да се правина њиховим на и најмање уштрб нанесе.“

Ето, како је о манастирима мислио патријарх Герман, и архијерејски синод 1882. године.

(Наставаће се.)

Представка

што је предадоше настојатељи манастирски Његовој Преузвишености председнику кр. угарског министарства Коломану пл Селу.

Ваша Преузвишености!

Пре кратког времена саопћено је манастирским управама од стране надлежног административног одбора под ·/. прикључено решење српског народног сабора, којим се решењем „сва манастирска имања проглашују за једну имовну заједницу“ — те се саборски одбор упућује, да та имања одсад под закуп издаје.

На сабору овоме, нити при решавању овога предмета није било ни једнога манастирског настојатеља, нити су иначе интересовани манастири нити манастирска братства на сабору заступљени или иначе питани били.

Горње решење о манастирима донесено је дакле без манастира, sine nobis — de nobis.

Позната је ствар и пред Преузвишености Вашом и нетреба никакна доказивања, да српски православни калуђери сачињавају строго црквену корпорацију, која у усамљености и изоловању од света и светских посала, у братском сажитију живи своме црквеном позиву, а у томе своме животу један од најглавнијих обета му је тај, да се црквених правила најстрожије придржавати и својим црквеним властима најсавршеније покоравати има. Калуђерски ред у извршењу свога позива несме одвисан бити од световних елемената, а црквеним својим властима дужан је абсолутно покоравати се.

Познато је даље и нетреба никако опширнијег доказивања, да су манастирска добра калуђерима завештана а делимице и њима самима основана у тој цели, да исти без туђе помоћи своме светом црквеном позиву живити, и потребитима добра чинити могу.

Још стари српски краљеви и цареви који основаше многе манастире „Српских цара славне задужбине“ — као што се о томе са поносом пева у народним песмама, које су се до данашњег дана одржале — и снабдеше их богато сваким, — у својим даровним повељама-Хрисовуљама, утврдише искључиво право игумана и калуђера над дарованим имањем, гарантоваше им своју краљевску помоћ, против свакога, који би се дрању у та имања дирнути, шта више заклињаше великом клетвом свакога свога насљедника у краљевству, да права манастирска невредима очува. „Да јегоже Бог изволи краљевствовати по нас в'богодарованьем отачаствје нашем, на тога возлагају всјаку помоћ и освету: да ашче кто дранет разорити от записаних во хрисовули сем внутрених дому или вњешних, такови да будет проклет и триклет во вси вјек и во придушчи от господа Бога вседржитеља и от пречистије јего матере, и от всјех светих от века Богу угодивших, и да јест причтен јудје прједателу и Каину братоубицу и да не смилит се господеви јако содом и гомор и да станет на судишти са отрекшими се слави божије и рекшими везми распни кров јего на нас и на чедах наших и от богоданага нам вјенца да бутет проклет, Амин.“ (Дечанске Хрисовуље издао Милош С. Милојевић у Београду 1880 год.) Овим речма закључио је своју Хрисовуљу за своју задужбину „Високи Дечани“ српски краљ Стеван Дечански почетком 12. века, и утврдио сваког свог насљедника у краљевству да ову свету задужбину невредиму чува. По примеру царских и кра-

љевских задужбина основао је и обдарио је и Деспот Јован Фрушкогорску своју задужбину Крушедол, те је и он у даровној дипломи својој утврдио власништво манастира над дарованим имањем са речима: — „*Omnes hi Pagi sunt Monasterii Krusedol ex Clementia pro Sustentatione et alimento Sanctae hujus Ecclesiae in perpetuum Amen. Ideo hoc in Gubernio quicunque a Deo constitutus fuerit in Servia a filiis et consanguineis nostris, aut si ob Delicta nostra ex alia Natione successerit rogo ut hoc servent, honorent ac corroborent;* . . . . si autem haec non observaverint . . . . tales Deus puniat et conterat ac Dominium eius dissipet et in nihil redigat, fiat maledictus et anathemizatus....

По примеру царских и краљевских задужбина у бившој српској држави, и по примеру задужбине Деспота Јована, у Фрушкој Гори, у том истом духу са истим правима и заветима основани и одржани су и сви остали манастири карловачке митрополије.

Хрисовуље и даровне исправе услед турских ратова, који у тим пределима где су они манастири, трајаше тако рећи до пре 100 година непрекидно, — а услед пустошења која су са тим ратовима скопчана била, — нису се свугде одржале, но нема сумње да су све те Хрисовуље и даровне исправе и по форми и по духу одговарале двема горе наведенима.

Из овога узрока утврђивали су краљеви угарски привилегијама поседе манастирске, а блажене памети велика царица и краљица Марија Терезија потврдила је сва права и повластице дароване српским манастирима, а in specie фрушкогорским учинила је то краљевском резолуцијом након свршеног процеса, који се водио између тих манастира с' једне, а с' друге стране између коморе, кнеза Оделскалског и барона Марка Пејачевића год. 1755. дана 2-ог Септембра између осталога овима речима: „eadem monasteria jure Dominii et Proprietatis intra Metas territorium suorum libere uti possint . . . . . .

Данас су манастири грунтовни власници некретних својих добара а тако исто несумњиви власници свих покретнина. Посед и уживање припада братству сваког манастира, односно настојатељима, који су у том обзиру контроли својих претпостављених власти подложени.

Кад ствар тако стоји, када су манастири и односно манастирска братства и грутовни власници и фактични поседници својих имања, — онда са тим имањем неможе нико други располагати, до они сами, — наравно у границама постојећих црквених и автономних закона и уредаба које се на манастире односе. Сабор је дакле горњом својом решидбом повредио приватна имовна права манастирска, јер је без сутицаја и без приволе законитих представника манастирских са имањем манастирским располагао

Покорно потписани настојатељи као законити и фактични представници манастирских братстава, и односно манастирских добара, — пре свега сматрамо за дужност, да за очување права оних светих задужбина, којима у овај мах на челу стојимо, подигнемо одлучан протест против сваког располагања са манастирским добрима мимо законим представницима истих

Ово чинимо не из какког ината или несмишљеног противљења или буди какових побочних смерова, него искључиво зато, што смо то своме светом чину и верности и оданости према светој обитељи којој припадамо, дужни учинити.

Протестујемо дакле против горњег решења саборског — и са гледишта црквених и са гледишта земаљских закона. То решење неможе према манастирима никад имати правне крепости, нити по права манастирска штетних последица

Нагласив овако своје становиште са стране правног гледишта, покушаћемо покорно потписани да докажемо, да је горње решење саборско и по самим у крепости стојећим автономним уредбама неосновано и ништавно, па онда да укажемо на онај посве неправилан и необичан начин, којим је ово решење форсирано.

Делокруг сабора обележен је саборским устројством, односно краљевском уредбом од 14. Маја бр. 796. ех 1875. којом је иста саборска уредба превишње одобрена.

По §. 19. тачка 4. те уредбе спада у делокруг сабора, да установи штатуте о управи, контроли и употребљењу народно црквених добара, — овамо рачунајући и манастирска добра, с' погледом на основне циљи, а по тачци 8 ој да установи одредбе о оснивању нових и укидању постојећих манастира.

О томе пак нигде нема спомена да у делокруг сабора спада и сама администрација односно руковање са манастирским имањем, јер би то било по природи саме ствари и немогуће, а са гледишта правног недозвољено.

Сабор је дакле по овој уредби властан био донети штатуте о руковању са манастирским имањем, — и одредбе о оснивању нових или укидању већ постојећих манастира — но по 10. тачци истога §.-а и то само по преслушању архијерејског Синода, — но није био властан мимо постојећих уредаба присвојити себи право саме администрације, те наредити нов ред, који се противи постојећим и Његовим Величанством одобреним уредбама, па и оном фактичном стању које постоји од кад је манастира.

Не мање је Сабор посредно постојеће автономне уредбе онда, када је пренео на саборски одбор „ужност управљања са манастирским имањем, — јер по §. 22. тачки г.) горехваљене уредбе пристоји саборском одбору само надзор над имањем манастира. То јасно сведочи текст наведене тачке која гласи:

„Саборски Одбор има непосредно надзор над народно црквеним добрима, овамо рачунајући и добра фондова, фундација и завода, манастира као и она којим рукује митрополит-патријарх и епископи.“

Као год што дакле неби Сабор могао решити да се н. пр. митрополитска добра имају предати у манипулацију саборском одбору, тако исто неможе то бити ни са имањем појединих општина па на послетку ни са имањем манастира.

Они који бране горњи закључак саборски позивају се на V. одељак високог краљевског рескрипта од г. 1868. где се у §. 6. вели, да манастирска добра долазе под администрацију управе народно-црквених добара и фондова.

Но покорно потписаним нека је слободно приметити, да сад већ разрешена управа нар. црквених добара односно асистенција никад није управљала манастирским добрима, јер се у оно доба, наведене речи исте краљевске уредбе сасвим другчије тумачиле, него што данас изгледа, да је дословни смисао истих; а Саборски Одбор који је у праву те давно разрешене главне управе ступио, може то у толико мање, што му је горехваљеном уредбом о саборском устројству делокруг у том обзиру само на надзор ограничен.

Смисао и интенција горенаведених речи тумачила се онда тако, да главна управа народно црквених добара, коју је водио митрополит-патријарх са три по њему предложена, а од највише владе именована асистента, извршује она права која митрополиту-патријарху, који је по V. одс. § 2. исте уредбе врховни старатељ и заступник истих добара. — при стоје. *Assistentia je асистирала патријарху*, помагала му је речју и делом око врховног старања и заступања нар. црквених добара.

Ни асистенција није никад управљала са манастирским добрима, као што није управљала ни са имањем општинским или са имањем митрополитским, него је само извршавала надзор над тим добрима, у том правцу, да се злоупотребе не чине и да се субстанција не крњи. То је надзор сличан ономе који се врши код фидејкомисарних добара. Сасвим би и неприродно било, да један исти орган врши и администрацију и надзор над администрацијом истих добара.

Приметити нам је још и то, да се одредбе саборског устројства немогу простим закључком саборским мењати, јер и то се по истој уредби само са $^2/_3$ гласова и уз одобрење Његовог Величанства чинити може.

Покорно потписаним нека је слободно и ту околност истаћи, да је цела ова ствар у сабору инцидентално, без правог повода, без спреме и студије па и без икакве велике дебате навлаш решена.

Питање управе манастирских добара не беше ни на дневном реду сабора, па ни у програму рада његова.

Приликом расправе о извештају саборског одбора, устао је један члан сабора, те је с' погледом на то, да се из извештаја тога види, да су калуђери за манипулацију својих добара неспособни, — што се међутим одатле никако није видило, предложио је сасвим из небуха, да се та добра комасирају и по саборском одбору под закуп издају.

Генерализирале се овом приликом погрешке и неуредност појединаца те се калуђерству малверзације оних настојатеља у грех уписивање од којих је управа била због тих малверзација одузета и који су од својих надлежних власти за своје грехове прогоњени били. Тако се набацили на калуђерство греси бившег крушедолског настојатеља Емилијана Радића, а познато је, да је исти калуђерству најдаље стајао, а да је због својих неподобностих, од власти суђен и осуђен био.

Техника легислације има своје захтеве, који се ни при једном важном законодавном послу, без штете по темељитост закључака немогу из вида губити. Сваком важнијем законодавном послу претходе припрађаји, студије, саветовање.

Нужно је не само објективно испитивање, него и саслушање субјективно интересованих лица и група. Ово је све у толико нужније тамо где се хоће, да промене ред, који је вековима постајао, и где се новим редом задире како у црквена правила тако и у приватна имовна права. У питању уређења манастира имају речи не само преставници верних на сабору, него имају реч и сами манастири, па онда епископат, па митрополит-патријарх, који је и по автономним уредбама „врховни старатељ и заступник свих народно црквених добара.“ У томе питању имају одлучујуће речи са гледишта права врховног надзора, обе високе земаљске владе Угарска и Хрватска, — а поглавито има меродавну реч Његово Царско и апостолско краљевско Величанство под чија jura majestatica и моћну владалачку заштиту потпадаше увек сви српски православни манастири у митрополији карловачкој.

Да је у сабору ово питање тако из небуха и навлаш решено, то је у толико чудноватије, што је ово питање већ преко 100 година спорно, те због тешкоће и компликације све до данас стоји нерешено. Питање манастира покренуто је већ на темишварском конгресу 1790. године, од то доба било је то питање расправљано на многим саборима тако 1865. 1870 и 1879.

Сабор од 1879. донео је у смислу наређења високог краљевског рескрипта од 1868. г. уредбу о руковању са манастирима, — те је иста дошла Св. Архијерејском Синоду на мњење. Св. Синод, дао је на ту уредбу из своје седнице држане 1882. год. бр. 36. опширно мњење, у коме је како црквени карактер манастирских добара тако и приватна права властелинства истих са пуном одлучношћу нагласио, те из тога разлога против саборске уредбе положаја заузео. Исто тако протестовала су и манастирска братства путем својих настојатеља против исте уредбе.

Услед тога враћена је поменута уредба без највише потврде натраг.

Фактично се пак управља сада са манастирским добрима по прописима привремене уредбе, коју је саборски одбор г. 1875. 5. (17.) Септембра издао и то на основу упутства датог краљевском резолуцијом од 4. октобра 1873.

Ова привремена уредба односно упутство и води нешто рачуна о правима манастирским, но такође не одређује сасвим правилно ни права манастирска, нити дужности контролних органа. То је узрок да како заступства манастирска тако и надлежне црквене власти и сами желе коначно уређење, — јер ће тек на основу смишљеног праведног и цељи одговарајућег коначног уређења манастири моћи процветати и са душевним миром извршењу своје свете цељи приступити.

Нека нам је слободно још овде напоменути, да је још 1884. године на прелог високе владе и Његово Величанство у овом питању одлучан положај заузело,

и потписани смо сретни, да је и наше становиште тако звуветом положају Његовог Величанства и високе владе сасвим слично.

Слободан смо прикључити под *II.* у препису одпис бившег угарског министра председника Коломана Тисе на покојног патријарха Германа Анђелића бр. 573. М. Е. 1884. којим се Његова Светост извештава, да је Његово Царско и Апостолско краљевско Величанство највишим решењем својим од 27. јануара 1884. г. узело најмилостивије на знање оставку Игњата Бурјана на месту назорника нар. црквених добара, а исти највишим решењем није потврдио избор Живка Вулетића на исто место. Међу разлозима ове превишње одлуке наводи горњи министарски одпис дословце следеће.

Azon reménynek aronban, melyek a jószágfelügyelő választások füzödtek, hogy tudniillik a jószágfelügyelővel sikerülni fog a gör. kel. szerb nemzeti egyházi autonomia költséges háztartására a zárda jövedelmekben új és böséges forrásokat nyitni, s' ezen jószágokat teljesen a congreszus hatalna alá helyezni nem teljesültek. *Nem teljesültek és nem is fognak teljesülhetni* egyrészt a zárdajószágok szétszort fekvése s' különös égalji és művelési viszonyai — másrészt pedig azon — *a congressus hatalmát közáró jogezímek miatt, melyek mellett a zárdák jószágaikat birtokolják...*

Nem csoda tehát, hogy a zárdákra abból, hogy a választmány mellett az utolsó 5 év alatt jószágfelügyelő is müködött, nem csak haszon nem háromlott, de a jószágfelügyelő illetményeinek vizelése által azok határozott anyagi kárt is szenvedtek, mig másrészt a jószágfelügyelőnek a zárdák beléletébe való és ismételten előfordult beavatkozása azoknak erkölcsileg sem vált előnyére.

Ily körülmények között — — — a jelen állapott fentartását elrendelni szándékozom, mit is ezen leiratommal ezennel teljesitek. —

По наведеним разлозима, које је Његово Величанство усвојило нема сумње, да су све оне автономне уредбе, које су манастирска добра, хтели безусловно подврћи било сабору било саборском одбору, не само ванкрепости стављене, — него шта више, да и оне нове уредбе које о превишњој вољи Његовог Величанства и становишту високе владе неби хтела рачуна водити, не могу ни одсад на превишњу потврду рачунати.

А то је баш случај код више споменутог саборског закључка.

Како ово питање стоји у светлости црквеног права, у томе погледу нека је слободно покорно потписанима позвати се на више споменути закључак Св. архијерејског синода од год. 1882. бр. Син 36. коју овде у оверовљеном препису прикључујемо и који је високој влади поднесен, и где је наше питање са црквеног гледишта исцрпно и ауторитативно претресено и изложено. У томе погледу покорно потписани нити хоћемо нити смемо друго становиште узети, пошто је Св. Архијерејски Синод за нас и за целу овопределну црквену област највиша црквена власт којој смо и по непроменљивим правилима св. наше матере цркве и по своме монашком завету покорност и послушност дужни, те се о ту свету дужност огрешити нити смемо нити хоћемо.

Напослетку још и pro abundantia нека је слободно покорно потписанима положити своје назоре у томе правцу, да овако манипулирање са манастирским добрима, као што се више споменутим саборским решењем контемплира, неби одговарало ни захтевима утилитета т. ј. да се манастирски приходи реченим начином арендирања неби увећали него смањили, а сама добра, да би постепено од своје вредности све већма и већма губила.

Српски православни манастири леже у разним пределима наше домовине. Неки су у срцу земље, неки су на периферијама. Неки су у пределима где је земљорадња напредна, а неки и у таковим где је примитивна, те се ни радна снага неможе лако добити. По овоме су и земље манастирске саме разнолике, има плодних оранице и неплодних планина, винограда и шума, ритова и пашњака. Рентабилитет је наравно сасма различан, и по плодности и подобности за културу а и по положају, популацији и близини комуникационих средстава и т. д.

Највећи део земаља манастирских лежи у таквим пределима где аренда није на цени, где је земаља у изобиљу а радне снаге мало — То је случај код свих манастира који леже на територијуму Хрватске и Славоније . . . а тих је претежна већина Међу манастирским земљама има много шума, поводњи изложених ливада, ритова, пашњака, што се врло тешко издаје под аренду и кад се нада, то тако мало донесе, да скоро ништа не остане. Остало би за арендирање подобно земљиште манастирске оранице и то оне које леже у близини добро насељених у земљорадњи напредних села. Таквих манастира има врло мало вредне тек 2—3. Највећу и најбоље ситуирану економију има без сумње манастир Крушедол. Јер исти има 2000 јутара оранице скоро у једном комаду, која лежи у крај каменог друма, недалеко од железнице и недалеко од Дунава, а окружена селима где има доста добре радене снаге. На инак када се пре неколико година провизорно морала та оранице издати под закуп једва се постигло 24 круне по јутру. За остале манастирске земље неби се могло толико постаћи, — но и кад би се постигло, кад би се све манастирске оранице баш и издале по 24 круне по јутру под закуп, то онда од те закупнине неби ни близо се могле подмирити предрачунске потребе свих манастира. Има манастира који немају више оранице од 50—60. јутара, као н. пр. Бођан и др. од тога калуђери тако могу, да живе, да и сами свршују економске послове, дочим их аренда за цело неби могла изранити.

Поуздано се може тврдити да кад би манастирска добра наједаред дошла под арендирање, да би то цену аренде, особито у Фрушкој Гори где је сразмерно врло много манастирских поседа, знатно обалило, и да би онда и богати манастири једва и половину онога прихода постигли, колико им је на прорачунски установљене потребе нужно. Ово је необорим закон економски, јер кад у пределу где је и онако слабо подузимача и мало радне снаге, дође велика маса земље под арендирање, да то цену те аренде, пошто је аренде много а арендаша мало, мора знатно обалити.

Нека је слободно покорно потписанима још и на ову околност указати и ту особито нагласити. Манастири су свете куће, којима је задаћа одржавати спомен ктитора, дати прилике свакоме ко зато воље и способности има, да се светитељском животу посвети, да буде на помоћ и утеху свима невољнима који се на њега ради тога обрате. Манастири су не само на душевно „созиданије и укрепљеније“ у вери за српски православни народ, него и ради тога, да путницима, беднима и невољнима и склоништем и раном и другим средствима на помоћи буду.

„Всјакија же ихъ̀ди и исходи содјеевати со избранними монахи обители тоја, и со икономом вједати, и иждивати на благодјејанија и благоугожденија Божија: и не веја но внешњаја истотчевати: монастирскаја бо имјенија, церковнаја имјенија суть: церковнја же имјенија, нищихъ имјенија сѹ̀т.“

Ове речи су садржане у освештаним прописима, по којима се Архимандрит свечано уводи у своја настојатељска права и дужности по своме архијереју.

Манастирске економије истина нису на највеће фруктифицирање удешене, у манастирским економијама може бити, да се више слугу и надничара и боље издржава — него на другим економијама, — но и то је врста помагања сиротиње које манастир има за задаћу.

Манастири троше и морају да троше и на издржавање куће више него што би може бити друга приватна кућа трошила, али то мора и да буде, јер не само по вољи завештатеља него и по самом народном предању манастир потреба никога од свога прага да одбије, а треба сваког гладног да нахрани и жедног да напоји.

Може ко манастире ружити како хоће, али покорно потписани можемо као непобитну истину истаћи, о којој се свак уверити може, ко се о томе у близини манастира распита, да су манастири нашем народу миле куће, да се он у њима радо бави, а они који у манастирима и око

манастира живе никад неби желили, да се блага управа манастирских економија са каквом модерном експлоативном економијом замени.

Жалостан би то био дан када би се јавном лицитацијом издавала манастирска добра под аренду, па када би манастирска територија окупирао онај ко да више, био он православан или не, био он хришћанин или не.

Жалостан би то био дан не само за калуђере и манастире, него и за целу сиротињу, која је научила, да од манастира живи, и од њи се помаже — па без сумње да би она жалост прешла и на све побожне Србе посетиоце манастира, када би у непосредној близини светих обитељи по манастирским стајама угледали као господаре из света арендаше и њихове ишпане и бироше.

Вредност и продуктивност манастирских оранича неби се системом арендирања повећала, него би се смањила. Јер туђу њиву нико тако не пази нит негује као своју. Одомаћио би се тако звани „Raubwirtschaft“ који би снагу земље постепено нацрпио. Зато том начину не прибегава ни приватан човек, који жели да га земља стално рани и породици му остане.

Са много страна и већ поодавна се говори и пише против манастирских економија, и калуђерског сталежа, као да је у томе обзиру све испод сваке критике. Но у томе хуку, у тој моди нападања и критиковања манастира и калуђера, — има много неопраданога а и много претераног.

Но покорно потписани поред свега тога нису противни разложним и са црквеног и правног гледишта могућим реформама. Покорно потписани поздравиће најрадосније онај покрет оне интенције, које на то буду ишле, да се у манастирима у сваком обзиру установи сталан ред и поредак, и да се отвори што шири пут усавршењу и напредовању калуђерства у оквиру свога светлога позива. У скорој будућности намерни су покорно потписани и овом послу ближе ступити, калуђерско и манастирско питање свестраном саветовању између себе подврћи, те и конкретне предлоге у томе предмету надлежним и црквеним и автономним факторима поднети.

Која би и могла судбина и напредак манастира и калуђерства већма интересовати, него њих саме? — Зар могу свештењаци, који се овим питањем тек узгред баве и који задатак и мисију манастира и калуђерства тек површно схваћају и познају, више љубави и више интереса за добро и напредак манастира и калуђерства имати, чего они, који су се за љубав томе позиву свечано одрекли и породице и друштва?

Не, то заиста бити неможе, и покорно потписани слободни смо на овоме месту своје уверење исповедити, да питање манастира од 100 година овамо зато није нит повољно нит коначно решено, што се решавало мимо самих манастира без њине иницијативе и без њиног саслушања, — а да ће у томе погледу и у будуће само тако моћи бити постигнут резултат, — ако се не буде више радило: sine nobis-de nobis.

Нека никоме небуде противно, да се и калуђери и манастири само између себе посаветују о своме добру и о своме позиву те да и они између себе утаначе и утврде у ком правцу и којим средствима они мисле, да ће се реорганизација и сталан напредак манастира моћи осигурати; и нека ником небуде противно, да то, што калуђери између себе утврде и закључе, да се то на даље извиђење и саветовање надлежним факторима поднесе.

Нека овај пут никоме не буде противан, јер је то једини правилни и истинити пут којим се циљи дођи може, а покорно потписани имају намеру, да тим путем ради постизања истинитог напретка и калуђерство пође, који ће напредак уједно значити и напредак свете цркве и напредак народа у цркви.

Из свију наведених разлога имаће милост Преузвишеност Ваша увидити, да је више пута позивани закључак српског народног црквеног сабора неправилан и са гледишта земаљских и са гледишта црквених закона, па на послетку и са

гледишта самих автономних уредаба. Коси се наиме са самим темељем автономије са саборским устројством, — јер даје саборском одбору управу над манастирима, дочим је истоме саборским устројством само надзор додељен. На пошто се горњи закључак сабора мора Високим Владама, дакле и Вашој Преузвишености као начелнику Високе Владе Хрватско-Славонске поднети ради вршења права врховног надзора, — пошто се напослетку тај закључак мора поднети Његовом Царском и Апостолском краљевском Величанству на превишњу потврду, по прописима автономних уредаба, па пошто се и то право превишње потврде врши уставно т. ј. путем високих обоих земаљских влада, то се покорно потписани обраћамо Вашој Преузвишености са најпокорнијом молбом:

да изволи Преузвишеност Ваша Његовом Царском и апостолском краљевском Величанству предложити, да се закључку српско народног црквеног сабора донесеног у XXX. седници истога, дана 3. 16. Јула 1902. саб зап. бр. 4. у предмету кумулације манастирских поседа и издавање истих под закуп, превишња потврда ускрати.

22-ог. Јануара 1903. год.

Са најодличнијим страхопоштовањем

Ваше Преузвишености

покорно одани —*

Ову су исту представку у исто време предали настојатељи и преузвишеном г. бану грофу Драгутину Куен Хедерварију, који се налазио у Буда-Пешти.

* Држимо, да сада, када наше општине увиде, какву су представку поднели управитељи манастирски председнику кр. уг. министарства преузвишеном г. Селу и преузвишеном бану грофу Куену-Хедерварију, да ће из ње увидети, да се њихов поступак не може назвати ропењем, те да по томе и не заслужише оне нападаје.

Уредништво.

† Барон Федор Николић,

бивши кр. повереник саборски и синодски.

У Рудни је на свом добру умро 14. о. м. у 67. години, барон *Федор Николић*, бивши кр. повереник на народно црквеном сабору од 1890. 1892. и 1897. и на архијерејским синодима од 1891. 1892. 1896. 1897 и 1899.

Како је у смислу превишње жеље и наредбе Његова Величанства, народно-црквени сабор сазван 1890. имао да донесе у целини организациони статут за наше црквено-народно-просветне ствари, од чега су се наше странке бојале, да се њиме народу не узму нека права, што је у сретним временима задобио, коју је жељу и наредбу барон Николић имао на сабору да произведе; не треба се ни мало чудити, што он није таком мисијом могао задобити ни обичну, а камо ли безусловну благонаклоност сједињених наших опозиционих либерално-радикалских странака.

На сабору је 1892. предлог одбора петнаесторице за „*народно црквени устав*“, примљен са већином од 2 гласа за подлогу специјалне расправе.

До специјалне се расправе није ни дошло, и сабор је 30. Новембра и. г. на неизвесно време одгођен, да се и не састане.

На новом је сабору 1897. кр. повереник барон Николић по датој му инструкцији већ друкчије говорио, но што је говорио на сабору од 1892.; јер дочим је 1892. рекао: „— — Састанку овога поштованога сабора благоизволело је Његово Величанство највишу дозволу своју у том пуном очекивању поделити, да ће поштовани сабор озбиљно прегнути, да дело коначног уређења црквених, школских и закладних односаја сада већ крају приведе“, 1897. је рекао:

„С тога је превишња и јасно наречена жеља — а та је жеља по нас верне и покорне подајнике Му заповест — *да се пре свега, и запостављајући сваки други предмет*, опетујем, пре свега, и запостављајући сваки други предмет, а на основу IX. зак. чл. од 1888. — — састави једноставна српско-народно-црквена организација. — —“

Како сабор не хтеде послушати тог гласа Његовог Величанства, сматрајући у њему ограничење дневног реда; сабор буде на неизвесно време одгођен, да се више и не састане.

Кад помислимо, како се у то време у „Застави“ у бр. 113. рекло: „— — Но краљеве речи у рескрипту не гласе онако, како то вели кр. комесар. — — Види се, да у том послу нису били сви сагласни, и да је неко на своју руку радио — у име краља.“ —; не треба

се ни мало чудити, што је наш народ у оно време сву своју мржњу уперио на барона Николића, као да је он на своју руку позивао сабор, да пре сваког рада предузме једноставни статут.

Данас се либерали, неприродни савезници радикалски на сабору 1897., љуто кају, што нису послушали савет барона Николића, јер како су тада ствари стојале, ми бисмо данас имали статут, који би много либералнији био од статута, што ћемо га данас добити, и много што-шта код нас друкчије данас било.

Ал сад је доцкан кајање!

Барон Федор Николић, као кавалјер, био је човек искрен и карактеран, те знајући свој позив и делокруг, није му понос допуштао, да се упушта у договоре и саветовања и са људима, који нису дорасли ни позвани, да играју ону улогу, коју су код светине својим демагоштвом знали задобити.

Он је сабору отворено рекао, то је и то је жеља и заповест Његова Величанства, па ако не ћете да је послушате, препишите себи последице.

Барон Федор Николић, није имао никаквих личних намера ни амбиција, да пошто-по-то изврши своју мисију, него је као кавалјер, држећи, да има с родољубима и људима посла, искрено и правим путем настајао да је изврши, за коју је потпуно уверен био, да ће од користи бити по његову цркву и народ, које је обоје он подједнако љубио.

Наравно да тим својим поступком барон Николић није могао поменуту крунину жељу произвести, а није је могао произвести с тога, што смо ми Срби народ такав, да ако нам кажеш: мораш то и то учинити, па ма то ма како корисно било, ми не ћемо послушати, па изашла та наша непослушност ма на шта.

Напротив, ако нам се онако из далека и лепим начином почне говорити, да учинимо то и то, ал то мора бити тако дипломатски удешено, да и не нагледа на заповест, учинићемо свашта, и не само учинити, него се још и хвалити, како смо оно, што смо учинили, учинили од своје добре воље!

Истинитост ове наше тврдње најбоље показује држање нашег народа за време бечке владавине, у ком је времену наш народ био најлојалнији народ, а то с тога, што је Беч — Немац — умео лепо да му своје жеље протури, и држање његово овамо од 1868. т. ј. од нагодбе из међу Аустрије и Угарске, од ког је времена наш народ постао највећи опозиционалац, а то с тога, што Пешта-Мађар — није умео лепо да му своје жеље натури.

Наш је народ од вајкада, па и дан данас имао и ту слабост, да је увек имао већи респект од туђина и туђих власти, но од својих рођених.

Њему је и последњи пандурица власт, и који се да га не увреди. А свога патријарха, владике и остале своје достојанственике, без икакве бојазни и стида, на сва уста грди.

За истинитост ове наше тврдње, нека послуже и ова два примера из најновије прошлости.

Крути барон Мајтењи, не могаше својом окрутношћу ништа учинити. Дође мекани дипломата Хубер, те учини чуда. Преведе сабор жедног преко воде, те нас усрећи са саборским устројством, по ком добисмо што рекао Милетић „укљештену автономију".

Дође искрени барон Федор Николић, те отворено и кавалјерски рече сабору, жеља је а подједно и заповест Његова Величанства, да се пре свега предузме претрес једноставног статута, што га је саборски одбор нарадио, а сабор се не хтеде на то ни осврнути.

Дође не баш мекани дипломата Бела пл. Талијан, те и ако је и он имао да изведе оно исто, што је имао и барон Николић 1892. и 1897. т. ј. *да сабор донесе једноставни статут*, усвојивши начин Хуберов, — бечки — упусти се у договоре са радикалским вођама, те проценивши њихову слабу страну, а знајући и њихове жеље, у свом поздравном говору, не хтеде — услед добивене инструкције — сабор позвати да пре свега предузме једноставни статут, него рече: „— — да се у дугом низу година преостали административни послови решити морају — —; морам означити сада даље неодложно финализање закључних рачуна — — — — да се сачине нови предрачуни — —. — — Сабор ће такође имати и тај задатак, да и извештаје сада још постојећег саборског одбора подробно испита и да на темељу тога донесе своје одлуке о досадањем раду саборског одбора — —; — — мора се сабор и о томе побринути, да се изаберу управљајући фактори аутономије и **попуне*** у управи аутономије

* Како је и уређење школског и митрополитског савета уређено привременом уредбом, као и епархијских

упражњена места и то особито и најглавније, да се изабере из средине сабора саборски одбор — —; који се говор не може за друго што сматрати него за одређење дневног реда, што се види најбоље и из тога, што је сабор све и само то и радио, и ако не баш тим истим редом, ал пак је и за таку сваку промену дневног реда, прво морао добити дозволу.

А што радикали причају, како су сабору биле одрешене руке, и како му није прописан дневни ред као оно 1892. и 1897.; то могу деци причати и својим присталицама, а не озбиљним људима, што се види и из тога, да сабор није смео ни једну уредбу да донесе, а то с тога, што се мора донети једноставни статут.

Паметан наш свет зна врло добро, зашто се радикали праве наивним, као да у поменутим речима повереникових није сабору одређен дневни ред, и за што су га они **морали** усвојити.

Г. Миладиновић би учинио роду глас, да ча основу § 8. саборског устројства, докаже, да кр. повереник припада *оно* право, што га је вршио и на мајском сабору.

Из речи повереникових: „— — Без сумње је, да је овом стању које се не може одржати, допринела и та околност, да се у непотпуно сачињеном устројству много шта поправити и на умеснији темељ положити има“, и „— треба сабор и о томе да се побрине, да се лека наће оним невољама, које се показују у животу автономије, и које редован и законити ток автономије пречe, и да се отклоне недостатци, који се показују у администрацији“; није се могло ништа друго навести, до ли да се сабору онако дипломатски дао савет, да приступи градњи једноставног статута односно иницијатива на грађанинаљу — наравно благу адресу, у којој да се напослетку нагласи, да се све досадашње повреде могу поправити само законотворним радом, т. ј. једноставним статутом, на што је сабор у својој адреси и рекао: „да ће саборском одбору, који поверењем сабора изабран буде, понајпреча брига и дужности бити, да припреми сабору за претрес нов елаборат, на што ће сабор по томе отпочети свој законодавни рад.“

власти, сабор је у прва два тела само попуно упражњена места, дочим је за спарнјеске власти наредио, да се све из нова бирају. А за што? Показује подвучена реч: **попуне.** Зар и ово не показује одређење дневног реда!

И ако је прошло већ 9 месеци од како је саборски одбор изабрат, који је до сада одржао неких 4—5 заседања, није он ни ударио пера на „новом операту“.

Па кад човек сравни кр. повереника барона Николића држање 1892. и 1897., са држањем крал. повереника Беле пл. Талијана 1902., и помисли, какву је осуду први пожњео за онако искрено своје држање, а други славу — бар код радикалног света — за своје дипломатско држање; могао би обичан поштовалац барона Николића да зажали на удес, што и барону Николићу није у део пала онаква улога, као што је пала Бели пл. Талијану.

Истина, од савременика је барон Федор Николић пожњео осуду, ал од беспристрасне историје, која кад једном узбуде сравњивала прилике на нашем народно црквеном пољу пре комесарства његова, за време његова комесарства, и прилике данашње и што ће тек наступити; пожњеће он од ње за извесно за овако своје држање, признање.

И кад поштоваоци барона Федора Николића који знају мало више мислити, на то помисле, тада не могу да жале на зао удес његов, него на карактер нашег народа, што никада као што рекосмо није умео ни хтео да сазна и послуша савете искрених народних пријатеља, нити је волео да му се истина говори, него је волео и воле оне људе, који му лек дају помешан са шећером, ког он тако помешаног радо узима, па ма исти и отрован био.

Као истинити поштоваоци барона Федора Николића, кличемо му: слава му! **Д. Р.**

Сарандар и парусија.

У § 16. I. Б. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. под *л*) стоји, да се свештенику за парусију има платити 75 фор., а под *м*) за сарандар 10 фор.

Први се спомен о парусији и сарандару налази у „*Регуламенту*“ царице Марије Терезије од 27. Септембра 1770., у ком се у прилогу под Б. у установљењу парохијалне штоларне плате, налази, који цели сарандар од 42 литургије своевољно захтева, плаћа 10 фор.

За по сарандара од 20 литургија 5 фор.

За парусију на манастир, парохије, или

епископу своеволно дану, плаћају они који порцију не плаћају — — — 75 фор.

А они који порцију и у војничкој крајини од фелдвебла ниже за речену парусију не плаћају више, него — — — 30 фор.

У „свитку“ од 1744. што га је сабор те године донео, а царица Марија Терезија 22. Септембра 1753. потврдила, нема спомена ни о сарандару ни о парусији.

А о њима нема спомена ни у ранијим саборским свитцима и штолама.

Ово је наређење регуламентско о сарандару и парусију ушло и у регуламенат од 2. Јануара 1777. и у декларацију од 16. Јулија 1779.

А из њих је прешло у кр. рескрипт од 10 Авг. 1868.

У синодално-саборским предлозима од 1864. у §. 13. II. о дотацији парохијалног свештенства, навело се шта је парох дужан својим парохијанима бадава обављати.

У §. 15. рекло се: „за све остале душепопечитељске службе, плаћа се пароху по норми која ће се определити“.

Сабор је 1865. у § 16. II. Б. назначио, које дужности парох има бесплатно обавити, а за које му се колико има платити, у ком је на предлог владике Арсенија Стојковића назначено и шта се има платити за сарандар и парусију.

Старије је наше свештенство знало и шта је сарандар, и шта је парусија. Млађе, и то не давнашње, но ни оно од 1864. ретко је знало, шта је и једно и друго.

Када је у 10. седници саборској 8. фебруара 1865. Милетић прочитао записник 7. седница, те на питање комесара барона Јосафа Филиповића, генерала: да л има ко шта да примети на записник, епископ Арсеније Стојковић, јавио: нека се на свом месту уметне, да плата за сарандар и парусију остане по старом.

Прота карловачки Павле Николић, примети: ми управо и не знамо, шта је то сарандар, на што се публика почне смејати.

Патријар Самуило Машировић одговори: То је, кад свештеник прими мртве за 40 дана спомињати и плаћа му се 10 фор.

Шта је парусија, то нити је ко питао, нити је ко разјаснио, и ако смо уверени, да је то нико у сабору знао, и у закључке је саборске ушло онако из декларације плаћање за парусију.

У Карловцима парусија значи, оглашење мртваца у средње звоно, 3 полијелеја о опелу, за тим оглашење истим звоном на шестонедељни, погодишњи и годишњи парастос и по један полијелеј за што се плаћа 30 фор., и то се зове велика парусија, а мало за коју се плаћа 10 фор. зове се оглашење у исто звоно и један полијелеј о опелу, те се за извесно држало, да је то она парусија, што се спомиње у декларацији. За регуламенте од 1770. и 1777. сумњамо да је ко у сабору и знао за њих.

Шта је сарандар, видесмо из регуламената и декларације т. ј. 42 (управо 40) службе, на којима се чини помен приложнику.

А шта је парусија? Парусија је по §. 8. правила за калуђере, што их је Маја 1733. издао митрополит Вићентије Јовановић и која су штампана у „Беседи“ за 1868. бр. 21—32. ово: „Парусија да помињаетсја по Јерусалимскому обичају и св. гори, во дни недељни и празници Господскија и Богородичнија и св. имућих славословне великое. Поминати же на литургији на јектенији: рцем си и на вечерни великој на тојже јектенији, и на утрени по славословију великом, и на помилуј нас Боже“.

Парусија је дакле помен приложницима на поменутим службама, вечерњу и јутрењу.

У Вукову рекнику, *парусија* значи писàнија.

У Миклошићеву речнику, *парусија* значи liturgia sollemnior, а *сарандар, саландар* Todtengebeth auf 40 Tage.

Новогрчки се 40 каже τεσσαράκοντα, σαράντα, σαράκοντα, од чега је постало код нас сарандар.

Д. Р.

Свештеничко удружење.*

Да: свештеничко удружење! Може-ли се при данашњим приликама и помислити на то, да би се свештеничко удружење могло оства-

* Кад смо упозорили браћу свештенике на потребу свештеничког удружења, нисмо друго што ни имали на уму, до ли да се исто спроведе без ичије помоћи.

Ми **тако** удружење свештенства себи и замишљамо, и само писмо се за **тако** заузимали.

И желећи **тако** удружење, уверенисмо, да ни наша јерархија не може бити противна **таквом** удру-

рити? Сме-ли се који пријатаљ и поборник тога удружења према данашњим приликама обмањивати надом, да ће се то удружење и створити?

Не, никако!

А зато не, што мисао о свештеничком удружењу има и у нашем народу и у другим факторима толико противника, на чак и у оном кратковидом делу самог свештенства, да је данас врло тешко, скоро немогуће ту мисао у дело без туђе помоћи привести. А туђа помоћ наплата је скупа. Свака која би нама свештеницима хтео у томе да помогне, не би то чинио из чиста, несебична срца, већ би тражио рекомпензацију за своју услугу. А такове помоћи нам не треба, јер свештеничко удружење или ће бити слободно од сваког утецаја **и од горе и од доле**, или га не требамо. — Стварати *свештеничко* удружење не за свештенике, већ за неког трећег, **ма ко то био**, нема смисла.

Само тако се смемо упустити у стварање удружења, ако добијемо гаранције, да ће оно бити од сваког утецаја независно, да ће се створити њиме фаланга у одбрану правилно схваћених интереса свега свештенства карловачке митрополије.

А да-ли ћемо таке гаранције добити? Да-ли се можемо надати, да ће нам такове гаранције дати јерархија, с једне, а наше силне странке с друге стране? Јер тек не смемо ни замислити, да члан свештеничког удружења може бити и члан ма које странке.

Ето какве грдне тешкоће излазе на пут оснивању свештеничког удружења, ето колико има оно противника! Но баш то, што има толико противника, значи да је та мисао здрава, да је треба у интересу свештенства и остварити, и да се најпосле те мисли, а још више остварења њеног као живе натре боје сви непријатељи и лажни пријатељи свештенства. — Чим се поново почне о удружењу писати, дићиће се и хала и врава против њега. Једни ће тврдити, како оно нема смисла, како се њиме ствара послушна гарда јерархије, помоћу које ће ова народ издати и „народна“ права уништити; други опет почеће сумњичити свештенство, да хоће да је непослушно, да се диже против својих старешина и т. д.

Но баш зато, и опет велим баш зато, што има толико непријатеља, треба свештеничко удружење остварити, јер тек није потребно доказивати, колико је оно баш у данашњим растројеним приликама потребно. Потребу свешт. удружења увидео је и увиђа сваки **прави** свештеник и сваки **прави** пријатељ свештенства. Потребу тога удружења осећа сваки ко само не ће силом да је слеп код очију. Ако се монашко удружење *може* одобравати, свештеничко се *мора*, јер оно је conditio sine qua non за правилан развитак и побожности и угледа свештеничког и свега, што се клони добру, не само свештенства, већ и васколиког српства и православља у митрополији карловачкој.

Ако је ико сам себи остављен и од сваког напуштен, то је заиста свештеник митрополије карловачке, кога тек онда виде, кад га требају, да вуче туђа кола. Није ли дакле крајње време, да се свештенство једном ослободи те стидне улоге, да другом служи, да по туђој команди ради, да често против свога уверења мора онамо, куда не ће? А свега тога може га **једино** удружење ослободити. Свештенство треба да се сети, да је оно **најмоћнија чињеница** у **свима** гранама народног нам живота, да се без њега ништа важније ни почети ни дочети не може.

Та кадгод се што у народу почне, одмах се „апелује на наше родољубиво и свесно свештенство, јер оно је прво позвано, да.....“ А шта тек да кажемо о важности 25 свештеничких посланика и о свештеницима у свима осталим гранама автономног живота?

Све то **заповеда** свештенству да у сопственом интересу **што пре** створи удружење и у њему топло огњиште и заштиту против свију невољама жалосне данашњице наше.

Бранко.

жењу, пошто би само од **таквог** удружења могла имати користи наша овострана црква, па правило и јерархија.

Такво би удружења могло бити сила, која би могла импоновати на све стране, а **таква** сила не би била на одмет ни нашој овостраној јерархији.

Уредништво.

† Серафим Перовић
митрополит мостарски.

17. о. м. умро је у Мостару у 75. години *Серафим Перовић*, митрополит мостарски.

После митрополита Косановића, оде Богу на истину и Перовић.

Митрополит Косановић сишао је са управе и напустио своје место у најбољим својим годинама и у оно доба, кад је на њему најнужнији био.

Перовић пак остао је на своме месту до своје смрти.

Косановић је имао да се бори против римокатоличке пропаганде, и тек нешто против овостраних народњака.

Перовић је пак имао да се бори и против римокатоличке пропаганде и против првака народних из Босне и Херцегвине, за којима се већ неколико година српски народ у Босни и Херцеговини поводи.

Они хоће да буду у Босни и Херцеговини „паше“, а митрополити „субаше“.

Перовић, као српски митрополит, знајући за своју заклетву, није се дао ни застрашити ни умолити, да се за ичију љубав огреши о своју заклетву, и да за љубав тренутне славе и хвале напусти своје право, што-но му га је црква по заповести њеног основаоца дала.

А чим то није хтео, наравно да се морао замерити народним вођама, и то синовима и оних „родољуба“, чији су оцеви набављали Турцима и њиховој војсци све потребе, и с њима у највећем пријатељству живели, дочим је Перовић због сриства и вере православне робовао у Африци и повлачен бивао по турским казаматима.

И чим није хтео да игра као што му народне воће свирају, и да пристане на њихов статут, што-но га им скрпи из свију светских статута полу-Влаше др. Емил Гаврила, морао је осетити срџбу њихову и народну.

Воће народне, заслепљени славом и мржњом, заборавише се и огрешише се о српску мисао и веру толико, да би натерали митрополите, да им се покоре, држе да ће то постићи тиме, што одвраћају народ српски од цркве, и забрањују му, да врши своје верске обреди, које наш народ одржаше и очуваше.

И можемо себи преставити, како је морало бити тешко митрополиту Перовићу, кад је видео да служи службу Божју у празној цркви; кад је видео како Срби своје мртве сахрањују без свештеника; кад је видео, да српску децу свештеник не крштава; кад је видео, да Србину не сече колач свештеник, нити да доноси кољиво у цркву.

И гледајући све то, пак митрополит Перовић, није жалило, што је претрпео оне грозне муке за веру и сриство; није клео заблуделе овце, него се молио Богу да их умудри и упути на прави пут и да им опрости грехе, што их чине у незнању.

С тим је мислима митрополит Перовић и умро, и ми смо уверени, да ће и народни првани у Босни и Херцеговини и народ српски у Херцеговини, доћи себи и уништити, како су љуто грешили, што су вређали онако честиту и родољубиву душу.

А и наша овострана штампа, не једном се огрешила и замерила Перовићу, осуђујући и сама његово држање, у место да му је помагала заблуделе синове на прави пут извести.

Митрополит Перовић спада у оне велике људе и родољубе, који ће тек у беспристрасној историји доћи на своје место, и чији ће рад тек у њој по заслузи бити оцењен.

Вечан спомен племенитој души и великом родољубу *Серафиму Перовићу!*

Д. Р.

Цертификати о женидбеној способности.

Посвећено политичним областима прве молбе (котарским областима и градским поглаварствима) у Тројединци.

У књизи „*Zakoni i propisi o ženitbi*“, што ју је уредио и 1893. издао *Звонимир Женић*, тадашњи перовођа код земаљске владе, под чланком XI. „*Certifikati o ženitbenih sposobnosti*“, (које цертификате данас издају поменуте политичне области онима, који одлазе у Угарску да тамо склопе грађански брак) наваља се, како већина молитеља не зна, које све исправе ваља придонети код молбе за цертификат, те се за тим рече: „Молбенице имају бити обложене *доказом* — — „е) о том, да ли између вереника непостоји можда сроство или тастбинство и у којем ступњу. — —“.

Овај се пак доказ од стране жениховог свештеника странци може само тада издати, пошто он прво буде у Угарској испитан,

за тим тријут у цркви назештен, те ако се дозна да не постоји никаква препона браку, издаје свештеник невестин о томе уверење свештенику женихову, а овај уверење надлежној политичкој власти.

Пита се, је л нужно и *подношење доказа* да не постоји између вереника сроство или не постоји?

Ми велимо, да није нужно.

А да није, ево доказа.

У истој је књизи под чланком XIII. наведена „*Наредба* земаљске владе за Босну и Херцеговину од 15. Јануара 1888. бр. 8.782. гледе издавања женидбених дозвола за ономе стране припаднике, који у запосједнутих покрајина намеравају ступити у брак.“

Иста је наредба приопштена од кр. земаљске владе кр. жупанијским областима и градским поглаварствима 29. Новембра и г.

Иста је наредба написана на немачком језику, па како је г. Женић и свој поменути XI. чланак написао на основу подобне немачке наредбе од кр. угарског министарства, као што је и наредба под под чланком XIII на основу његове наредбе исшла, за навесно ју је рђаво навео, те је под e) ставио погрешно, да се уз молбеницу уз остале доказе под a) b) c) d) има поднети и доказ о можебитном сроству између вереника.

У немачком оригиналу нема да се има поднети и онај доказ под e) о можебитном сростау, него да се има поднети верно објашњење под a) b) c) и d) т. ј. о годинама вереника; о њиховој вероисповести, што се може доказати крштени писмом; о њиховој безбрачности и како стоји верник са војничком дужношћу.

За тим се у засебном ставу вели: „Ausserdem hat das Bittgesuch auch eine *Erklärung* der bittstellerischen Partei darüber zu enthalten: ob zwischen den Brautleuten eine Verwandschaft oder Schwägerschaft bestehe und wenn ja, in welchem Grade“ (т. ј. Сем тога, дужна је у молбеници странка пријавити, да л постоји између заручника сроство или тастбинство, и ако постоји, у ком степену.)

А да је велика разлика између „Erklärung-a“ (изјаве) и „authentischen Aufschluss-a“ (верног објашњења); то је бар јасно!

С тога упозорујемо меродавне на ову неправилност, због које странке имају великих неприлика.

Д. Р.

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: Д. Р.

(Наставак.)

Јеромонаси, ђакони и монаси, котори чинаго одјељанија немијеју, сут сиј посљедујушчи:

Јеромонах:	Никифор	Јеродјакон:	Григорије
„	Атанасије	Монах:	Исаија
„	Аганије	„	Досите
„	Макарије	„	Јоасаф
		„	Најсеј

котрим приказасмо и т. д. као и у Фенеку што су заповедили.

По прочтенији правил, на 1733. љето, от свјатопочившаго Г. Арх. и Митрополита Викентија Јованновића, в 34 пунктах издатих фрушкогорским нашим манастирем, вопросихом обшче все, хошчут ли памјатствовати, в первом пуактје писанаја, и помошчују Божајеју испољњавати, отвјешчаша јако по возможности и должности тшатиеја будут, понеже на сне објешчание пред Богом дали сут.

На 2. Свјашченици и ђакони, бљудут себе от пороков јавних, аше же между братијами и случитеја что, но паки примирјатеја на собору, или между собоју. В напред же и от сего бљудутеја објешчавајутеја.

На 3. Веја вејашченодјејствија по уставу, и типикону московском бивајут.

На 4. Чини церковнија, како малија и великија вечерни, тако и прочаја служенија по уставу бивајут.

На 5. Божествења служба (кромје днеј в нихже типикон возбрањает) во веја дни бивает.

На 6. Аше и до сеље веши исходили, от сеље кромје великија нужди из церкви неисходити објешчајутеја.

На 7. В 7. пунктје назначенаја испољњајутеја.

На 8. Такожде парусију в парусији по обичају Јерусалимскому поминајут.

На 9. Литии о усобних по веја дни по обичају и уставу бивајут.

На 10. Доселе прочитавали словеса поучителнаја, в праздники и дни недјелнија, от сеље же по веја дни објешчамсеја прочитавати.

На 11. Панагију по веја дни возвизајут.

На 12. Повечерје и до ниње видјелосја да ние мољше било, по вечери читати, ради дјел належашчих, такожде и от ниње не можем обдржавати.

На 13. Понеже видјелосе, да весма ние могуће било обшчее житие устроити, того ради свјатопочившти Г. Викентиј Јовановић, на прошение фрушкогорских предстателеј и братиј, блоговолил јест, по 10 мотика винограда за одјеланье свое имати, подобье и ниье.

На 14. Во варош или село без благословенија настојателева неисходјат, обаче по два за оскудјением братства ниье не бивает, аштче же братство умножитсја, и сие бивати может.

На 15. До сеље того не бивало, обаче от сеље по нареждењију објешчаемеја исполњавати.

На 16. Вси јеромонаси, јеродјакони, монаси и прочи живушчи в монастирје, сеј пункт исполњајут.

На 17. Сие мнози творјаху и до ниње, а от сеље вси на потребитих и приличних мјестјех објешчавајутсја всјачески исполњавати.

На 18. Ризи черњија и до сад носиша (њекотори же прочих варб), а от сеље објешчавајутсја никових прочих варб, но черних носити одјејанија.

На 19. Мантии четир имајут, и по указу сего пункта исполњавајут. Расе же и камилавке котори неимајут, објешчајутсја правити.

На 20. Аштче иногда и бивало в сем пунктје знаменаја, но слава Богу сад престало јест, и в напред помошчију Божијеју, по јелико возможье јест, по крајњеј сиље хранитисја от сего облигирајутсја.

На 21. Будући да до сеље задоста и противни њекотори била, обаче от ниье в болше повиновање објешчавајутсја. Но пак и отец игумен по разсужденију служби, дјела же и потребе да нареждует.

На 22. И должност јест всју равно братију љубити игумену, такожде и о спасении душ их пешчисја, за које тшатисе будет исполњати.

На 23. Слава Богу јаже в сем пунктје питутсја, не находјатсја.

На 24. Кувар најмлеши јегда не будет, тогда и братија редом принуждени сут куварску чреду држати.

На 25. Гостилницу до ниье неимали, зато и гостилника ненареждивали, а сад гостилнице устројили, такожде и гостилника наредити објешчавајутсја.

На 26. Сеј пункт неврежден содержават јест, и нигдје за ком братом саблазн, обрјелеја јест, такожде на 27. и путници приобрјетенују милостињу исправно предајут.

На 28. Сеј пункт доселе несодржавалсе, а от сеље објешчавајутсја сие творити, а за узрок злодјејев до сад не бивало.

На 29. Каса монастирска и прочаја, јакоже в сем пунктје гласит содержитсја.

На 30. Аштче и до ниье находилосја, да братија по келијах јели, от сеље конечно сеј непреподобни обичај тшатисја будут истребити, и во обшчеј трапези, кунно вси објешчајутсја јасти. Прочајаже сего пункта несодржавајутсја.

На 31. Сеј пункт во постојаној сиље не содржитсе, но аштче и имајут братија особна кола, коне, седла, обаче монастирску службу по нареждењију настојателја исполњајут.

На 32. Сего пункта повељења, по прилици исполњајутсја, а и напред и болше исполњавати објешчавајутсја.

На 33. По сему правилу јесу соборно судили Исанију монаху, јемуже ударено 50 штапа за кривицу, шчо се противил игумену, сие јест било во времја великаго поста. А прежде и прочим јест погрјешајушчим по сему правилу чинено. Из монастира же нитко изгнат ние, нити се случило.

На 34. По изданом сем правиље содржавало се.

Равно же прочтохом и правила их високопреосвјашенства Г. Арх. и Митрополита в начале сеја визитације титулираго, в 8 пунктах в лето 1749. Августа 28. издана и обрјетохом, да добрје исполњавали јесу, и в напред јешче болше за помошчију Божијеју потрудитсја исполњати.

Под днес текушчим 18. датумом сиј доље нареждени, јако игумен, намјестник и прочи члени положиша в церкви свој јурамент.

От вишепомењутих братиј пак потвержден игумен Стефан Јеромонах.

2. Намјестник пак остает монах Михаил.

3. Филип проигумен, духовник обшчи и типикар

4. Агапиј Јеромонах, Еклисијархом.

5. Пајсеј монах, кључарем.

6. Гостилником монаха хаџи Антонија и над болницом послужителя.

7. Исаија монаха, економом.

8. Софронеј јеромонах магистром и протоколистом, јегоже должност будет протоколи всја по формулару чиновно водити, монахов и џјаконов монастирских, и прњаворску џјецу обучавати читати, појати и писати, окром же школи во праздники и во дни недјелнији, звонити, и

за утра пред литургијеју, а по пол дне пред вечерњу по један сат собирати их, такође и слуге монастирске, и им толковати катихизис и прочаја и добрим правом обучавати.

9. Монах Доситеј трапезаром.

Наредихом четири члени, који будут со игуменом и намјестником о всјех дјелех монастирских договор имати, сија посљедујушчија:

1. Филип, прогумен.
2. Јоаникиј, прогумен.
3. Софроиј, Јеромонах.
4. Хаџи Антоиј, монах.

Написаније преставлшихсја братиј, после 1740 љета Августа 19.

1. Гаврил, Јеромонах игумен.
2. Висарион, прогумен.
3. Гаврил, игумен втори.
4. Стефан, Јеромонах.
5. Арсеиј, „
6. Пахомиј, „
7. Арсеиј, дјакон.
8. Софроиј, „
9. Георгиј, монах.
10. Јов, Јеромонах.

Посљедует написаније отшедших братиј и живи сут:

1. Сава, Јеромонах, побјегл у Раванницу.
2. Јоаникиј, Јеромонах у Раванницу.
3. Герасим, „ „ „
4. Јосиф, „ у Поречју.

Написаније дјаков монастирских.

1. *Димитриј*, дјак игумена Стефана, родилсе у Ашањи, љет 16. Псалтир учитсја, писати, читати знает от части, појати невјест.

2. *Јован Стефановиђ*, из Ривице, љет 15. Учитсја псалтиру, читати знает, писати и појати незнаст. Дјак јест прогумена Филипа.

3. *Игњат Вуков*, дјак прогумена Јоаникија, родом из Мишара из Мачве, љет 14. Учитсе псалтиру, појати и писата незнает.

4. *Игњат Милутиновиђ*, родилсе у Грабовцу, у подлужију дјак јест Јеромонаха Никифора, љет 15. Учитсја часлову, појати и писати незнает.

Написаније слуг монастирских.

1. *Михаил Малешевиђ*, доселио се из Мишковаца у пријавор сего љета, служит над волови, годишњу службу, плаћа се јему 23 фор., жена јего Марта, дете Исак, има 1 вола и 1 краву.

2. *Стојан Радивојев*, родом из Кузмина. Слуга над коњима, плата годишња 22 фор.

3. *Михаил Иваковиђ*, мјешаја, родом из Мачве. Годишње има 23 фор.

4. *Герман Болгарин*, дошао из доље Раванице 1739. У кухини служит тупе, точију одјејанија из монастирја јему дајут.

Написаније Пријаворцев.

1. *Стојиђ Вујановиђ*, родилсе у Бајиној Луци, дошел у Пријавор 1718., жена Марија, дете Марко; мобилија 2 вола, 1 краву, 1 мотику винограда.

2. *Војин Јовановиђ*, родилсе у Сервији в Железнику, 1738. здје доселио се. Жена Ружица, деца: Јована и Агатија; мобилија: 2 краве, јуне, 2 мотике винограда, 100 дрвета шлива.

3. *Милош Недељковиђ*, родилсе у Зворнику, дошел у Пријавор 1751., жена Ружица; мобилија: 3 краве, вола, коња, 3 мотике винограда; 50 дрва шљива.

4. *Ивко Јовановиђ*, родилсе у Соколу, пришел у Пријавор 1749., жена Анка, деца: Михаил, Илија, Димитрије, нема ничто.

5. *Теодор Симиђ*, родилсе у Турској доселио се у Пријавор 1753., жена Стојица, деца: Стефан и Степан. Немат ништа.

6. *Марко Миланковиђ*, родом от Пожеге у селу Вест, доселио се у Пријавор 1743. Жена Ђурђија, деца: Лазар и Петар. Мобилија: 2 вола, коња, краву, 2 мотике винограда.

7. *Марко Вучковиђ*, родилсе у Турској, доселио се у Пријавор 1753., жена Круна, деца: Михаил и Теодор. Мибилија: 4 говеда, више ништа.

Инвентариум.

Церков каменом созидата, крестообразно, свод же от цигле, шиндром растовом покривена, креста два на трулу, један и други на звоници, оба от плеха повелика, трети поменши на олтару, такође от плеха. Пенжера на олтару два, но један от полудне врло мален, на певницама по један пенжер, такође на притвору два пенжера, на трулу же пенжера узких 8. Сви ти пенжери кромје трула с катрами гвоздоними, и стаклами устроени. Церков вција, јакоже и олтар кречем повапљена и бјела намоловата. Олтар мален, престол на једном столпу каменом, дрвен, сказујут да јест церков прежде освјашчена била во има предтечи, ниње же храм вознесенија Господња. На трапези знамение посјашченија видитсја. Но незнајут, кто освјатил. Плашчаница перваја от платна, второраја од свиле бјеле, третаја од платна ћенарли; антимине стари, освјашчен Г. Архис-

пископом и Митрополитом Викентием Поповићем 1718. Маја 18. у Карловци. Свјешчника от меди 2, проскомидија камена у стјени, крест Јерусалимски велики на престолу. Умивалница сазидата. Крестилница созидата циглом.

В великом кивоту цјело и нерушимо тјело св. мученика иже в царјех Лазарја сербскаго лежит, от деснија церкве страни. От левија же страни кивот мали и в нем сут нога деснаја св. мученици Анастасии, три ребра, невједомо кога свјатителя, кутија сребрнаја и в неј крест от честнаго древа, оковат сребром и позлашчен, и неколико частица незнаемих которн свјатих. Иконица мала от кости, оковата сребром.

Написание вешчеј сребрних.

Једна Церков сребрна, изрјадна, новокована, на неј верху кубе велико лажувертли, и каменјем около нскићено, кубета четир средња, паки врло малена четир. На олтару једино кубе позлашчено, и всјуду около вјенец лажувертли позлашчен и каменијами украшем, и вција церков со образи свјатих изображена, цјелаја церков содержит мјеру 7 ока, дно јеја бакарно јест.

Један крест велики изображен саде сребрн.

Крест дрвен, оковат, средни и позлашчен с држком и каменјем накићен.

Крест по менши, дрвен оковат сребром и позлашчен лажувертли с каменјем и држком и на нем ланчић сребрн.

3 креста оковата и позлашчена лажувертли с стопицами.

5 крестов окованих сребром и позлашчени лашувертли и с држци.

Путир, сребрн, позлашчен лажувертли с 6 камена ординарни.

Дискос сребрн и позлашчен.

Лжица сребрна, мало позлашчена.

Копие сребрно.

Метлица с држком сребрна.

Рипида сребрна, позлашчена с образи, каменјем украшена с трепетликами.

Пјатохлебница врло лепа лажувертли, гдје что позлашчена, на неј 4 камена от кристала, и 2 таљирића с каменјем позлашчена лажувертли.

Трикирији сребрн, гдјечто позлашчен с пјатохлебнице.

Трикирион сребрн, непозлашчен ради освјашченија води богојавленскија.

Ручка велика сребрна со изображеннем вознесенија Господња.

Кадилница сребрња.

Сојединалница сребрна.

Ибрик мален, сребрн с каиком.

Сојединалница сребрна мала с каиком.

Голнион сребром окован, лажувертли позлашчен с 10 камени, на ланчићу сребрну.

Панагиар изрјадни сребром окован, позлашчен с 18 камени, на ланчићу сребрну, образи искварени.

Чаша сребрна на подобие лађи, с различними звјерми изображена.

3 чаше с стопицами долге, паче решчи високе, позлашчене, но једна ева и двје помало.

4 чаше ракиске сребрне, позлашчене.

9 чаша сребрних округлих, на подобие ћасах неравних, с разними шарами.

4 кандила сребрна и позлашчена.

3 појаса сребрна, служебна, позлашчена.

Пафте сребрне појасне.

Посљедует написание вешчеј сребрних, после визитације љета 1733. бившеја у Мају 23. предобитих на ново:

Кивот ради храненија св. таин, голем, изрјаден, сребрн гди что позлашчен.

Потир сребрн, средни, позлашчен.

Дискос сребрн, позлашчен.

Звјездица, „ „

Лжица, „ „

Чаша средна, сребрна са стопицом позлашчена.

6 кандила, сребрних.

2 Лжице, „

2 Таса, „ стојашча в кивотах.

3 креста сребрна, позлашчена лажувертли, с каменјем ординарним.

Чашица сребрна, мална.

Пафте појасне, сребрне и позлашчене не врло лепе.

Пафте појасне, сребрне, с каменјем украшене.

Голнион оковат сребром стари.

2 плоче сребрне и позлашчене и један крст такожде с орара.

Пафтица појасна сребрна, позлашчена.

Минђуше сребрне велике.

4 дугмета мерђана сребром оковата лажувертли.

33 претена, различна мала и велика, с каменјем и без каменија.

20 дугмета сребрних, различних.

Стручај сребрен рад јелеомазанија.

2 плоче сребрне с каменијами и трепетликами с кандила.

Крст сребром оковат и позлашчен с каменјем украшени, в руџе св. Лазарја.

2 цвјета бисером украшена.

5 појасева с пафтами сребрними и позлашчени.

Написание вепчеј сребрних манастира *Раванице*, сушчија в Сервији, и убо принесени биша сљедујушчија вешчи, во времја бившија прошедшија последњија рати 1739. љета, јегда крестоненавистни враг турски султан, основил јест словушчи град Бјелград.

Потир, сребри и позлашчен.

Крест сребром оковат, с барјака позлашчен с каменми.

Кретаљ мали сребром оковат с стопицами. Дискос, звјездица, ложица, кадионица помалецка, ручка малена и 4 кандила, све от сребра,

Написание округа различнаго от разних материи, еже јест фелонов и стихаров, в љето 1733. Маја 23. на бившој визитацији пописанних. И убо:

13 фелона от црвене колосте кадифе, московске свиле, дибе жуте, тафута бјеле платна.

Написание фелонов после визитацији 1733. Маја 23. новодобијених до днес:

6 фелона од жута тафета, московске свиле, њерћели платна, и један оплећак на фелон, на зеленом кумошу везен златом и сребром с образом, зјело украшен.

Написание фелонов раванички:

Један фелон, од дамаште црвене, с синжевом свиле зелен, један московски от тубина зелен, један от атласа црвеникаста.

Написание стихаров во време визитације 1733. Маја 23. бивше; преписатих: 8 свилених стихара, от њих један, турске свиле алаже златне гране по њему.

После горјеномјанутија визитацији, новодобиених стихаров написание:

2 стихара.

Стихари раванички:

1 стихар црвен атласа.

Написание епитрахилов 1733. Маја 23.

36 епитрахиља от дибе, кумаша, свиле, на њима 44 сребрна дугмета.

Новодобиених:

8 епитрахиља.

Епитрахиљи раванички:

2 епитрахиља.

Орара 1733. Маја 23.:

5 орара.

Орара новодобиених:

1 орар.

Наруквица 1733. Маја 23.:

10 пари наруквица.

Написание покровцев кивотских:

18 покроваца, међу њима покров кафе фарбе Мазепа даровал.

Дарци на ново добиени:

3 ајера (васдуха), 5 антиминса.

Једна порфира златоткана ветха, св. кнеза Лазара, на јеј порти златни, малена бисером украшена.

Једна марама, литерами написана по црвену атлазу, коју је везла блажена госпожа Милица.

Написание книг 1733. Маја 23.

Московских: 2 јеванђеља, служебник, теофилакт;

лавовских: литургија, апостол, поученије недељно, 2 служебника;

српских: јеванђелие српског рукописа, у цјелом окову позлашчено с образи, и петље сребрне, јеванђелие мало, српски рукопис, с једне стране оковато, с друге стране 5 плочица све позлашчено.

Дванаест минеја, рукописни.

Четир требника

Шест литургија

Јеванђелие зеленом кадифном обучено, на крајеви от меди плочице.

Њекаја књига Златоустова, рукописна.

Отачник рукописни.

Цароставник српски рукописни.

Књига рукописна, чудеса пресвјатија Богородици.

Октоих.

Написание придобитих књиг, после 1733.

Московских: 3 јеванђеља, 2 апостола, служебник, типикон, 2 поученија јеванђелска недељна, 24 минеја на велико коло, 2 триода, 2 пентикостара, 4 псалтира, 8 пролога, 2 ирмологије, требник, 4 часослова, 2 октоиха, камен њери, 2 части Баранија, јеванђеља страсна, књига за крунисање царице Јелисавете Петровне, регламент духовни, књига о делима принца Јевгенија, историја о Славенима, помјаник императоров, молебное пјение о различних прошенијах;

кијевских: служебник, 2 молебника, октоих, акатист, библија, кључ разумјења, поученије јеванђелское, књига Месија новома.

Написание книг раванички:

московских: типик, апостол, 12 минеја на мало коло, 2 требника, поученије јеванђелское, 3 пролога;

кијевских: евхологион, библија.

Написание книг продатих в првој визитации 1733. писаних:

12 минеја московских ветхих.
2 трипода на вел. коло лавовска.
1 апостол кијевски.
1 псалтир московски.
1 љествица изгублена.
1 Јефрем изгублен.
1 октоих лавовски.
1 кадилница изгублена.

Написание темпла:

Крст велики ветх.
4 иконе престолне.
Једне двери ветхија.
Недремавое око, икона.
47 икона разних, мањих оковатих и неоковатих,
2 иконе на платну св. муч. Екатерини и Варвари.

Разне ствари:

2 свјешче воштане московске, изрјадне позлаћене.
2 свјешчника от мермера, на них 4 свјешчи велике воштане.
4 свјешчника жељезна проста.
1 аналогија рад чтења св јеванђелија.
3 тетрапода, проста дрвена.
1 цвјет от мједи велики, с 24 свјешч.
6 нојевих јаја.
1 цвјет от мједи от 12 свјешч.
2 цвјета жељезна више кивотах, на нихже виесјат кандила.
7 сандук дрвених, в нихже свјешчи церковнија стојат.
1 ибрик и 1 леген олтарни.

Стол Архијерејски стари, на њему жезл от финика, сребром заковат, и камењем украшен, једне бројанице от ћилибара крупна от 60 зрна и једне с седефом Јерусалимске, велике,

43 стола типлерска нови, са зеленом фарбом помазана.

Три звона у торњу, једно от две центе и пол, једно от једне центе, и једно мало будилничное и једно олтарное.

Анафорница от бакара, калаисана. Пјатохљебница от калаја. Укроп от бакра.

(Наставиће се).

ЛИСТАК.

Вести из митрополије.

Заједничка седница саборског одбора са изасланицима манаст. настојатеља одржана је у суботу 15. (28.) фебруара о. г. у Карловцима, под председништвом преосвешт. г. епископа *Гаврила*. Од стране саборског одбора беху осим г. епископа присутни г. г. Божидар Поповић, Др. Ж. Миладиновић и Др. М. Мушицки а од настојатеља г. г. архимандрити Анатолије Јанковић, Димитрије Бранковић и Георгије Видицки. Седница ова сазвана је у тој цељи, да се према одлуци срп. нар. црк. сабора од 3. (16.) јунија 1902. бр. 4. приступи изради штатута за управу са манаст. иметком Одлука та изрекла је у начелу издавање свих манастирских добара под закуп, стварање једног заједничког и више епархијских манаст. фондова, једном речи повредила је кардиналне права манастира и њихових братстава у погледу самоопредељења и слободног располагања са манаст. иметком — услед чега су манаст. настојатељи на збору своме у Крушедолу решили, да против те одлуке, која њихова и законом и праксом уједначена права осетљиво вређа, поднесу један меморандум високој кр. ут. влади, што су и учинили, као што је о томе у своме листу спомена било, и који је у овом броју у целости донесен.

Према томе су и у овој седници заступници манастира ставили на председника пододбора сабор. одбора питање, да ли би деловању тога пододбора служила за основу та инкриминирана саборска одлука, или су пододбору томе у погледу градње штатута за управу са манаст. иметком, одрешене руке? Када је председништво одговорило, да је изазвана тачка дневнога саветовања поменута одлука вис. сабора, изјавише настојатељи, да се они у преговоре са пододбором саборског одбора према томе упустити не могу, јер су они против те одлуке, коју сматрају за незакониту, свој приговор надлежном месту поднели, те они од своје стране не могу приступати градњи таковог штатута, коме би горња одлука за подлогу служила. Становиште своје формулирали су настојатељи и писмено, и тражили су, да њихова та изјава у целини уђе у записник, што је после подужег опирања сабор. одбора и учињено, са том изјавом на питање Др. Жарка Миладиновића, да ће се у преговоре са сабор. одбором упустити чим представка њихова на надлежном месту ма у ком правцу решена буде.

Др. М. Мушицки био је противан таковоме ста-

новишту настојатеља, и тражио је, да се уз елиминирање оних питања, која су између сабор. одбора и настојатеља спорна, приступи бар расправљању других питања у погледу управе манаст. иметка, којих питања има доста, и која би се безусловно имала расправити, јер су од великог значаја за то питање; требало би тражити додирних тачака, јер — као што рече, употребивши звучну фразу — Сриство гледа са очекивањем на ту седницу, и треба да се са обе стране покаже добра воља, како би се у том питању до споразума дошло. Но настојатељи најавише, да се ни у какво расправљање не могу упуштати, јер налазна тачка и за та споредна Мушицкова питања морала би бити горња одлука, која је у целини неправилна, јер вређа права настојатеља и братстава. При овоме говору Мушицковом десила се једна немила појава, у колико се архимандрит Анатолије, слушајући тумачење Мушицково добродушно насмешио, што је Мушицкога тако навело на концепта, да је најгрубљим тоном и начином тражио од председништва, да арх. Анатолија упути на пристојност и учтиво понашање према телу коме је дужан сваки поштовање одавати.“ Но при томе се тако дао мржњом својом занети, да је испустио из вида, да се баш таким грубим тоном и начином вређа достојанство тога „увишеног“ тела, коме он хоће поштовања да прибави, и да председништво тога тела, нема ни права на ред упућивати једног црк. великодостојника, чије се лице на израз лица г. Мушицком не допада.

Таке писничарске мотиве би, да се његових речима послужимо, требало „елиминирати“, па би се пре до споразума дошло, а не би требало свуде и на сваком месту дати израза оној големој мржњи, која срца радикалне странке према калуђерима испуњава, кад смо ради да тако важну ствар „на чисто изведемо“.

Тако је ова седница без успеха довршена.

А. А.

(**Нове српске земљорадничке задруге**) 10). У *Мелентијама* (удружење са неограниченом одговорношћу). 11). У *Залужници* (удружење са неограниченом одговорношћу) 12). У *Врховинама* (удружење са неограниченом одговорношћу).

* Лепо је од г. Мушицког што се заузима за поштовање Саборскога Одбора. Ну, молићемо га: а ко је први почео обарати и оборио његов углед? Нико други, него она странка, која је г. Мушицког изабрала на члана. Кад се пређашњи Саборски Одбор, у ком су најугледнији људи нашег народа седили, могао и смео и у зборовима, и у штампи и у сабору називати хајдучким одбором, и то не због чега другога, него што није хтео ни смео да трпи чуда вршачка; не може се каљда замерити ни једном архимандриту, што се насмејао на звучне фразе Мушицкове!

Уредништво.

Читуља.

† Протојереј **Младен Јовановић** православ. српски парох старо-сиванчки преселио се у вечност после кратког боловања у Старом Сивцу дана 16. фебруара (1. марта) о. г. Опојан је од околног свештенства под началством окружног протопрезвитера сомборског и у присутности многобројнога народа по обреду православне матере цркве у уторак 18. фебруара (3. марта) пре подне у 9 сати и затим сахрањен у месном православном српском гробљу. Покојник је рођен 16. септембра 1829. год. Свршив велику гимназију у Пожуну, ступи у богословију у Карловцима. По свршеним богословским наукама рукоположи га епископ бачки Платон Атанацковић 1858. год. за ђакона, а 1859. за презвитера. Одликован је био црвеним појасом, и именован намесником сомборскога протопрезвитера, а год. 1893. одликован и наслов почасног протојереја. До најновијега доба био је ревносни и савесни члан епарх. конзисторије и епарх. административног одбора бачког.

Мир пепелу његову и вечан му спомен међу нама!

М.

† **Пахомије Дамјановић**, јеромонах м. Ковиља преминуо је напрасном смрћу 22. фебр. (7. марта) о. г. у истоме манастиру у 59-тој години живота свога. Покојник је закалуђерен 1869. у Ковиљу и провео је мал те не сав свој век овде, осим неколико година, што их је пробавио путујући по манастирима у Србији. Беше кротке и благе нарави, због чега је уживао не само љубав своје сабраће у манастиру, но и поштовање целе околине, која је навикла, да у манаст. башти гледа умиљата старца где шеће и цвеће надгледа, предусретајући љубазно сваког странца, који би у башту ушао. Беше примеран и ваљан свештеник и добар брат. Лака му земља!

А.

Господину

Јосифу Инкеју

главном заступнику Угарско-Француског осигуравајућег друштва од ватре

Митровица.

Потписана управа Српске Манастирске Штампарије изриче Вам своју захвалност на куланном поступку око исплате штете, коју је ова штампарија претрпила приликом пожара у магазину.

У *Ср. Карловцима*, 27. фебруара (12. марта) 1903. год.

Димитрије Руварац,
управитељ.

☞ Код Управе Српске Манастирске Штампарије могу се добити ново установљене тискаинце, **изборне листине за избор црквених скупштина односно изборника за епархијске скупштине, као и за избор посланика за народно-црквени сабор.**

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К 113/52 ех 1903. 10 1—3

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Опатовцу-Сотину расписује се стечај до конца месеца марта по нов. кал. о. г. с тим, да компетенти до тога рока имају своје прописно инструисране молбенице надлежним путем овој конзисторији приполати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 13. (26.) фебруара 1903.

Георгије
Патријарх.

К. 26. и 27. ех 1903. 9 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења места систем. парох. помоћника при Световаведенској цркви у Вел. Бечкереку, с платом 4. разреда, као и ради попуњења места протопрезв. помоћника у Вел. Бечкереку, с платом од 1000 К и 300 К у име накнаде за полу парохијске сесије, овим се отвара стечај с тим, да компетенти имају своје правилно инструисане молбе, прописаним путем од 13. (26.) априла о. г. овој конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 21. јануара 1903.

Председништво.

Бр. АО. 2962. ех 1902./14. ех 1903. 4 3—3

СТЕЧАЈ.

На место привр. рачуноревизора епархије бачке са платом од годишњих 1200 круна.

Молитељи имају своје правилно инструисане молбе, с којима имају исказати документарно и способност за вођење благајне и рачуна, најдаље до 28. фебруара (13. марта) 1903. потписаном епарх. административном одбору поднеће.

Из седнице епарх. административног одбора бачког, држане у *Новом Саду* 9. (22.) јануара 1903. године.

Председништво.

Ad бр. 87/II. 54. ех 1903. 6 3—3

СТЕЧАЈ.

На место бележника епархијских власти вршачких са дужностима и берићима прописаним привр. уређењем епархија од 29. маја 1871. г.

Молитељи имају поднети путем овог административног одбора епархијској скупштини вршачкој најдаље до 1. (14.) марта 1903. г. молбенице своје, обложене сведоџбама о свршеним богословским и може бити другим факултетским наукама и о досадањем службовању своме.

Од компетената се, уз посебну способност, нарочито иште потпуно знање мађарског језика.

Из седнице епарх. административног одбора, држане у *Вршцу*, 17. (30.) јануара 1903. год.

Гаврил
епископ.

Број 20./к. в. 41. ех 1903. 7 2—3

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Михаила Црнокрака из Троеглаве, парохије Грубишнопољске, против супруге му Милице рођ. Ачић сада непозната боравишта, позива се речена супруга Милица, да у року од три мјесеца, рачунајући од првог увртења едикта овог у новинама потписаној конзисторији или сама лично предстане или мјесто свога садањег боравишта пријави, јер у противном случају окончаће се без ње бракоразводна парница.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије накрачке, у Пакрацу дана 21. јануара (3. фебруара) 1903. год. држане.

Мирон с. р.
епископ

Бр. К. 2963/403. ех 1902. 3 3—3

СТЕЧАЈ.

На место конзисторијалног фишкала епархије бачке на три године односно до трајања мандата епарх. скупштине бачке са дужностима и берићима која су привременим уређењем епархија од 1871. год. прописана.

Молитељи имају поднети путем потписане конзисторије епарх. скупштини бачкој своје валано инструисане молбенице најдаље до 28. фебруара (13. марта) 1903.

Из седнице епархијске конзисторије бачке, држане у *Новом Саду* 30. децембра 1902./12 јануара 1903. године.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

МИХАИЛО БЛАШКОВИЋ

дипломисани сликар у Суботици (Бачка), Erdö utza 66. szám.

Одликован с више златних медаља и почасних диплома



Израђује сваковрсне нарушбине у сликарско-живописној молерској струци и разних позлаћивања. Израђује иконостасе, резидбе, позлату и уметничке иконе за иконостас. Бојадише (позује) цркве изнутра по сталу. Мермарише са гипс мермером (Чисо). Креси торњеве и цркве с пола са смесом, коју киша спрати не може. Позлаћује торњеске крстове са правим златом, без да скелу употребљује. Израђује планове, цртеже и увеличава их. — Сликарске декоративне и олтарске послове израдио је досада осим рим. катол. цркви и 10 српских православних цркава, од којих ће да спомене само: **Ст. Кањижи, Суботици, Бали и у Турији**, а тако исто унутарње украшавање и малање врата и прозора у новом двору Његове Свет. ста српског патријарха у Карловцима. — О досадашњи радовима својим расположе са најповољнијим сведочбама и препорукама од високих лица и православњака, која стоје у свако доба сваком на расположењу. — На захтев шаље планове и прорачуне о сваковрсним црквеним декоративним пословима. Расположе са свима прибором за радове у висини. Све горње радове обавља по најумеренијој цени. — Од потребитих црк. општина прима нарушбине и на одплату у оброцима на више година. — Иконе за иконостасе на платну уметнички израђене: 240 cm. високе 140 cm широке од 160—240 круна, 180 cm. в. 120 cm. ш. од 100—160 круна, 88 cm. в. 55 cm. ш. од—116 круна. — Сиромашнијим општинама 20% попуста даје.

8 2—23

Адреса: **Blaskovics Bátori Mihály**, Szabadka. Erdö utza 66. sz.



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крупама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

4—25 ex 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страње земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 246. 1903

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 5

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у суботу 15. марта 1903.

ЗВАНИЧНО.

Радња Архидијецезалне конзисторије.

Архидијецезална Конзисторија у седници својој од 13. (26.) фебруара о. г. под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха српског *Георгија* решила је осим осталих и ове предмете: Узето је на знање президијално расположење у предмету предаје управе Ман. Велике Ремете новопостављеном привременом управитељу синђелу Дру Августину Бошњаковићу. — Уз ст је на повољно знање извештај Његове Светости о одликовању пароха Батајничког Стевана Јовића црвеним појасом. — Извештај кр. угар. министарства за земаљ. обрану о прелазу јереја Душана Поповића, пароха у Обрежи и воји. капелана у резерви у земаљ. устанак (Landsturm), саопштен је реченом пароху ради свога равнања. — Саопштен је отпис вис. кр. земаљ. владе парох. звању у Каменици у ствари пријаве против римокатол. жупника због крштења мушке деце из мешовитог брака православног Јована Николића и римокатоликиње Јованке Дуљевац. — У смислу високовладних отписа одређени су накнадни уноси у матице крштених код парох. звања у Земуну за Смиљку Ђукић и Милоша Смедеревца а конзисторијални фискал је пожурен, да пошље своје мнење у ствари брисања Олге Шишић из православних матица. — Отписом високе кр. земаљ. владе од 31. децембра 1902. бр. 19636. подељена је земаљ. припомоћ за 22 свештеника у своти од 3250 К а отписом исте кр. земаљ. владе од 31. децембра 1902. бр. 18450. за 21 свештеничку удову припомоћ у своти од 2500 К. те су дотичне припомоћи надарених свештеницима и свештеничким удовицама на њихове признанице исплаћене а неуважене молбе повраћене. Уједно је умољена вис. кр. земаљ. влада за расположење са припомоћи, коју је позучила скоро преминула свешт. удова Катарина Поповић из Бакоштра. — Узет је на знање извештај протопрезв. звања у Земуну о уведењу јереја Стевана Јовића у парохију Батајничку те о разрешењу О. Илариона Коларовића од администрације исте парохије. Уједно је реченом пароху отпадајући део своте од изарендиране парохијске сесије по намирењу општинског и државног пореза уручен. — На молбу Патроната монашке школе одређен је извиђај против Хоповског јеромонаха К. М. у ствари његове молбе на Сабор управљене ради повишице годишње дотације за студирање правних наука. — На молбу епарх. школског од-

бора у Темишвару, позван је јереј М. М. парох из Ш. на изјашење у ствари спорног питања о школ. фонду у О. — Стављен је за трајну успомену у записник извештај управе Ман. Крушедола о доласку Њихових Величанства српског краља Александра и Краљице Драге у Ман. Крушедол. — Узет је на новољно знање извештај управе Ман. Јаска о измирењу јеромонаха М. С. са неколиким Пријаворцима као тужитељима те су списи као беспредметни стављени ad acta. — Узети су на знање извештаји дотичних манастирских управа о извршеним премештајима јеромонаха О. Арсенија Јеремића и Илариона Коларовића у Фенек, Германа Милошевића у Хопово, Спиридона Спасића у Вел. Ремету, Гаврила Ковачевића у Раваницу, Платона Радовановића у Кувеждин, те су управе манастира Беочина и Хопова позване, да изврсте о дану наступа и свршетка досуђене О. Г. М. двонедељне епитимије и доласка његовог у манастир Х. — Спроведене су с препоруком Сабор. Одбору молбенице окр. протопрезвитера А. С. ради приношења у сврху свога лечења, те парох. помоћника В. Ј. ради повишења свога улога у миров. фонд. — Од пријављених компетената постављен је за протопрезвитерског помоћника у Карловцима јереј Јовић Григорије парох из К. а администрација парохије Крушедолске поверена је јерeју Сави Петковићу, бив. супл. професору богословије у Рељеву, те је издан сходан налог ради уведења њихова на места својих нових определења. — На упит управе ман. Ф. у начелу је решено, да приликом премештаја кога јеромонаха из манастира на парохију или са парохије у манастир има трошкове подвоза односно подвоз дати дотични његов манастир, пошто му манастир ужива његову дијурну, док је на парохији, а ако је премештен јеромонах из једног манастира у други, има му подвоз дати односно преселити га онај манастир, камо је премештен. — Узети су на знање извештаји о извршеном постављању О. Севастијана Перића за приврем. администратора парохије у Визићу и О. Корнелија Будића за привр. администратора парохије у Добановцима, те је уједно бив. администратору парохије у Д. јерeју Г. Н. наложено, да има свој део дужног пореза на парох. сесију у Д. у року од 14 дана исплатити. — Наложено је управи ман. Ф., да од дотације јеромонаха О. И. К. износ од 49 К. устегне ради наплате јерeју М. М. из С. за дужни сесијанални део. — На упит окр. протопрезвитера из В. у ствари прихода, који би протопрезвитератском помоћнику од парохије припадао, упућен је исти на §. 23. I. одс. прев. кр. решкрипта од 10. авг. 1868. као и на конзисторијално решење од 10. (22.) новембра 1893. бр. К. 607/553 ех 1893., којим је исти §. објашњен тако, да имају протопрезв. помоћници и у месту протопрезвитерата свештеничке дужности обављати у толико, у колико им то њихови протопрезвитери налагали буду, но зато им осим у § 23. означених беримања припада још и половина наплате, у колико такова постоји, за оне функције, које они замењујући протопрезвитера као пароха свршавали буду. — Припуштени су полагању стечајног испита у пролетњем року јерeју П. Б. из Нов. Б., К. В. из К. и Н. С. из Р. — На пријаву управе пучке школе у Мартинцима, позван је јереј П. М. на одговорност због несавесног вршења катихизације. — Узет је на знање извештај протојереја и пароха У. Ђ. из В. о владању и успеху из веронауке православних ученика на тамошњој гимназији у I. течају, — Одговорено је на молбу високопреосв. господина Митрополита црногорског у ствари набаве потребних документата за женидбу тамо боравећег М. К. из Буђановаца. — Спроведене су вис. кр. земаљ. влади на сходни поступак и извиђење пријаве пароха Ј. М. из С. због прелаза Павла Ковачевића из Сурчина у римокат. веру, који још није навршио 18. годину, затим парох. звања у Брестачу против незаконитог прелаза у римокат. веру православне Илинке Богићевић, коју је у болесном стању на тај корак завео римокатолички врач и завађач Мита Цвијанин из Голубинаца, против кога је поједним пријава кр. државном одветништву учињена, и напослетку пријава јерeја Д. Ј. из О. против равнатељице тамошње више девојачке школе због непуштања православне Ружице Алексић на православну катихизацију. — Издата је надлежном окр. протопрезвитеру на извиђење и извештај пријава бив. администратора парохије у Батајници јеромонаха И. К. о трошном и жалосном стању у коме се тамошња црква и црквене утвари због немарности парохијана налазе. — У дисциплинарном предмету против јерeја С. Д. уступљени су сви списи конзистор. финкалу, да поднесе финкално мњење. — Одобрен је ућ неке измене нацрт иконостаса у цркви св. Светих у Руми. — Више разнопредметних тужби издано је

дотичницима на изјашњење. — У ствари женидбе Ђорђа Карапфиловића из Маћедоније, сада у Шиду, издано је дотичном парох. звању сходно упутство. — На извештај парох. звања у Бешенову упућено је исто, да има невестином пароху у одређено време осим уверења издати и односну женихову женидбену дозволу, јер није довољно само уверење и у њему назначен односни број и датум министарске дозволе за женидбу. — Узети су на знање закључци црквене скупштине вуковарске од 31. децембра 1902. у предмету поделе црквених столова. — Извештен је молитељ И. А. о свршени богослов из Мирковаца, да ће му се молба ради поделења администрације у М. тек тада у претрес узети, кад приложене и свој венчани лист. — Позвано је парох. звање у Ст. С., да кр. јавном бележнику у Ст. П. изда затражено родословље за А. Г. — Осим тога решено је 60 бракоразводних предмета и донесене су четири бракоразводне на развод брака гласаће пресуде.

НЕЗВАНИЧНО

Автономија.

Д. Р.

Примивши се уредништва овог листа, рекли смо у позиву, да ће нам при претресању питања о уређењу наше црквено народне автономије бити главна девиза: „*Цркви црквено, народу народно*“.

Шта смо под тим подразумевали, нек се види из следећег.

Кад је 1690. наш народ видео, да ће турско господство заменути са аустријским, било у Србији самој, било у Угарској, на своме је скупу, одржаном у Београду 18. Јунија 1690., закључио, да пошље епископа јеноћољског Исанију Баковића — Исанију мудрог — римском (аустријском) цару Леополду I., те да му преда народне жеље и молбе.

У првој је тачци народ молио; „наше свете цркве источне грчаскаго закона слободне бити у нашему закону и у вери, како смо и до селе били, по нашему старом календару; а другога рода и језика у нас се нитко не мешати, било тко био.“

У другој тачци: „Наше српско племе самовласно бити архиепископа начинити от нашега рода и језика српскога, грчаскаго закона, кога набере вас духовни и свецки сабор; а из другога рода и језика и закона нам архиепископ никако не бивати.“ (1874. изабрали су сами Срби Румуна за свог патријарха!)

У трећој тачци: „Наш архиепископ самовластан бити, својим црквама митрополите и епископе постављати, и игумане по манастири и попове свецке по вароши и по селу и самовластном својом где потреба буде цркве начинити, и једним словом, како је и до селе било установом и обичаем нашим држали се и слободни били, како су слободу црквам нашим и црквеним редовником* били и дали наши почивши крали, — — — где се находе сад и после наши људи грчаскаго закона по тим земљама више именованим, где се год нађу, да имат власт архиепископ српски над њима цркве посвећивати и попове давати.“

У четвртој тачци: „Наш архиепископ, епископи, манастири, калуђери и свецки попови и црквене куће, духовенски људи от свашча слободни бити, у црковне људе свецка господа никако се не мешат, осем светлога цара да неимат нитко слободу ариштовати ни ухватити; ако би кои шчо виновит био, да му имат архиепископ и епископ црквеним судом судит.“

У шестој тачци: „Наш архиепископ или епископ, кад потреба буде поћи по земљи, по манастири и по вароши и селе, своје цркве и своје редовнике и христијане надгледати и учити, за то да га нитко не имат бантовати од свецке господе.“

На поменутом је збору народном било и епископа и игумана и капетана и из Србије и из Срема, и на исте жеље и молбу, не само да су пристали оних 27 потписаних, него као што рече патријарх Арсеније Црнојевић: „— — и прочи мноштво људи народу нашему, вас накупе јакоже једина уста и једина мисал савешчасмо и посласмо посланики наше во место нас на поклонение и жалова-

* Судећи по овој речи „редовник“, која се на више места налази, ма и да писац исте молбе није био католик.

ште (молбу) и прошење светлој римској цесарској власти.“ „Летопис“ књ. 184. стр. 8—9.

Како је цар Леополд, 6. Априла и. г. издао позив на све народе живеће у Албанији, Србији, Бугарској — — да пређу на његову страну, т. ј. да признаду њега за свог господара и да помажу његовој војсци, обећавајући им разне повластице и слободе, а пре свега слободу вероисповести; нема сумње, да је горњу молбу наш народ поднео преко владике Исаије и својих изасланика цару Леополду с једне стране на основу истог његовог позива, а с друге стране, што је услед несретног аустријског ратовања принуђен био да се повлачи за аустријском војском, те дошавши већ до Београда, увидео, да ће морати пећи и преко Саве, па настојао, да му се бар слобода вероисповести обезбеди.

Дочим је цар Леополд I. у своме поменутом позиву, уз слободу вероисповести, и избор војводе, обећао да ће бити паушал испод сваког јавног терета и данка; у поменутој молби народној нема спомена ни о набору војводе, ни о изузетности од јавног терета, него се само моли да се од јавних терета ослободе свештена лица и црквене куће.

Тек је доцније патријар Арсеније најпонизније молио цара Леополда: „— — најпосле целоме народу слободно свуда исповедање његова обреда и узбичајено од десетка ослобођење наново допустити — — благоизволео“.

Цар је Леополд у својој привилегији од 4. Марта 1695. на исту молбу Арсенијеву, допустио, да српски народ: „може уживати пређашњу и још у старо доба, по гласу III. чланка петога декрета краља Матије и последњега чланка, другога декрета краља Владислава њима допуштену слободу од десетка, који десетак нека сам народ обраћа и употребљава на препитавање и приход епископа свога обреда — —“

Како то непскање, још више народни „крђенцоналиш“ дат Исаију, па и сама молба народна, а не мање и пропратница патријарха Арсенија Црнојевића, јасно доказују, да је 1690. наш народ прешао на ову страну без икаквог претходног уговора с царем Леополдом I., као што се код нас увек, па и данас тврди, којој погрешној тврдњи имамо много и много да захвалимо, што данас друкчије не стојимо.

Да је пре прелаза нашег народа 1690. на ову страну било каквог уговора, сем поменуте молбе, зар цар Леополд, не би то наспоменуо у својој привилегији од 21. Августа 1690., у којој одмах у уво ,у рече: „Не само из понизног писма (т. ј. патријарховог од 18. Јунија 1690., што га је однео цару Исаија уз народну молбу), које Нам у име вас свију поднесе посланик к Нама епископ јенопољски, Исаија Ђаковић, него још јасније на усменог његовог престављења најмилостивије примили смо понизну захвалност, што смо вас из чељусти варварскога турскога тиранства отели и пређашњој слободи повратили — — —“?

А да л се може **уговором** назвати „крђенцоналиш“ дат Исаију, у ком се рекло: „— — зато вашег преузвишенеј круни царској и светлому краљу нашему, *велми се молимо и умилено плачемо, да нас сиромахе не заборавите* — —, и да показкете царское и отачаское милосрдие своје ка нам *убогим христианима најманшим верним слугама милост и дар свој* — —“?

Да ли се може **уговором** назвати сама молба народна, у којој се у уводу рекло: „— — *да имаш (Исаија) понизно наше моленије и прошенје представити и пређати* — — —“?

Да ли се може **уговором** назвати само писмо патријарховo, у ком се рекло: „— — и посласмо посланики наше на место нас *на поклоненије и жалованије и прошенје светој римској цесарској власти*. За милост и слободу, јеже сотвористе земли нашој и роду нашему, *должни јесмо земљу лобзати и стоп ног ваших*, — — — тогда дрзнухом и рехом *просити нека прошенија от вашег светаго царствија*, јаковаже прошенија имахјут обрести се на наших пунктах под печатом — —“?

Ми велимо, да се све то не може на-

- Србобран бр. 155.

звати уговором, него просто молбом, и ако је било и има и српских историчара, који су тврдили и тврде, да смо ми овамо дошли по уговору, и што изводи неки наши веселиник и из тога, што је поменути „крђенцоналиш“, — ког исти веселиник назива „повељом“ — „врло импозантан, што показује — рече — да су српске воће ову ствар врло озбиљно сматрале, јер је писана на целом великом табаку, а потписи и печати воћа народних одају свечаност и озбиљност ствари.“

И кад *овако* јасну ствар, *овако* наврну и један историчар у „Летопису“; не треба се чудити, што којекакви несвршени ђаци уредници наших политичних новина, народу причају о склопљеном уговору између народа нашег и цара Леополда.

Цар Леополд I., на поменуту молбу, у привилегији својој од 21. Августа 1690. рече: „— — А да би и ви узајмно благост и сласт Наше владе и господства већ на самом прагу осетили, **ваше молбе** с прирођеном Нам благошћу одобравајући, милостиво смо закључили: Да по обичају Србаља источне цркве грчкога обреда и по пропису старога календара слободно опстојати можете, и да вам како до сада, тако и у напредак никоји црквени или мирски сталежи никакве досаде чинити не могу; и нека вам слободно буде, између себе, собственом влашћу, из српског народа и језика постављати себи архиепископа, кога ће црквени и мирски сталеж између себе бирати. И овај архиепископ нека има слободну власт располагати са свима источним црквама грчкога обреда, епископе посвећивати, свештенике по манастирима раређивати, где буде нужно цркве сопственом влашћу задати, по варошима и селима српске свештенике намештати; једном речи, како и до сада, да буде поглавар над црквама грчкога обреда и над општинством исте вероисповести, и да има власт њима располагати, сопственом влашћу црквеном, по повластицима, које вам дадоше прејемници Наши — —. Даље црквеним сталежима, као архиепископу и епископима, монасима и свакога реда свештеницима грчкога обреда у манастирима и црквама нека остане власт располагати тако, да нико у предпређеним манастирима вашим никаква насиља чинити не може; него од десетка, данка и квартира да буду ослобођени као и пре, нити да има нико од мирјана, осим Нас, над црквеним сталежом власт, кога затворити или заробити, него да архиепископ може такове од њега зависеће црквене људе, ако шта скриве, по праву црквеном или каноиском казнити. — — Најпосле кад нужда захтева, манастире и цркве по варошима или селима обилазе, или парохе и општину поучавају, не ћемо трпити, да им нико било од црквени људи, било од мирјана досаду какву чини“.

Из поменуте народне молбе и ове привилегије се са свим јасно види, да је народ наш молио, да архиепископ — патријар — има неограничену власт над црквом, т. ј. да може по својој вољи постављати и посвећивати епископе, свештенике и настојатеље манастирске и судити им, и да је цар Леополд ту народну молбу и испунио.

Из њих изводити, да је нашем народу њима признаната црквено-народна автономија; може само онај, који или их није читао ил ако их је читао, није разумео, ил није хтео да их разуме,

Појединцима се које како још може и опростити, то незнање или изврнање, ал се не може опростити нашим странкама, који се у својим програмима позивају, како је српском народу привилегијама осигурана црквено-народна автономија. (Наставиће се).

Патријар Јосиф Рајачић и владика Платон Атанацковић

Приопштио

Д. Р.

(Наставак.)

Друго је дјело премјештење Г. Епископа Платона из Будимске Дијецезе у Бачку без икаквога втеченија и знања Митрополита и прочи Епископа.

По основоположењу наше православне источне цркве не може оставити ни један Епископ Дијецезу, у коју је божјим промислом постављен и прећи у другу, ако га сама црква по потреби и користи својој не одреди у другу Дијецезу. Основоположење то изражено је у 14. уставном правилу Апостолском „Ѡ Престола на престолъ не преѣзди, аще не тамѡ сѣдящимъ лѣпшій и учителнѣйшій многимъ вѣдѣніи, но и такѡ многихъ Епископскихъ разсѫжденіемъ и умоволеніемъ“. По томе уставном основоположењу установили су свети вселенски и помјестни Сабори различита у том смислу правила. Тако 1. вселенски Сабор Никејски 15. правилом недопушта Епископу ни из једнога града у други прећи. Помјестни Сабор Антиохијски у 16. правилу говори: „Иже кромѣ совершенагѡ Сѡбора и самагѡ Митрополіта на праздный Церкве престолъ наскочивъ, аще и самъ есть праздень, Ѡ Епіскопіи да вѣдетъ извержень.“ а у 21. правилу „Епіскопъ ни Ѡ людей понѫждаемъ ни Ѡ Епіскопскихъ вѣдомыхъ да не пристѫпитъ инамѡ“. Помјестни Сабор Сардикијски у 1. своме правилу овако се изјашњава о прелазењу Епископа из једне Дијецезе у другу: „Не вѡзмущтсѧ Епіскопъ Ѡ великагѡ града въ малъ пришедъ. Иже оубѡ Ѡ смиренагѡ ко высокѹ проскочитъ якѡ гордъ и мнѡгомлцъ вѡзрѣтсѧ вса дни живота своегѡ да вѣдетъ извъ причащенія“,

Треће је дјело Г. Епископа Платона примљена администрација Митрополије за живота сабором и Његовим Величеством неокривљеног и неосуђеног Митрополита.

По основоположењу наше Православне источне Цркве не може се ни један Епископ дакле ни првенствујући т. ј. Митрополит или Патријарх свргнути са званија свога дотле, док Сабор Црквени не извиди кривицу његову и не изрече правилно, да не може окривљени више епископствовати. Основоположење то изражено је у 74. уставном правилу Апостолском „Аще Епіскопъ вѣтѫжный и покинный не покинѣтсѧ, дважди да позовитсѧ и тріжди, аще ли вста нетъ непокоренъ, Сѡборъ да изречетъ по своимъ оубѣжденію“.

Док се по правилама Цркве на овом уставном основоположењу основаном, саборно не осуди Епископ или Митрополит или патријарх, дотле не може одпасти пресвитер од Епископа, коме је канонически подчињен, тако да име његово не спомиње у Цркви ни Епископ од Митрополита, ни Митрополит од Патријарха, као што 13. 14. и 15. правила гласе Сабора Первотораго в Цркви Св. Апостол.

Треће струке дјело је писмо оно, коим позива Г. епископ Платон Патријарха као управитеља народа, да се помири са Ребелијанти и пристане с њима противу законога владјетеља.

И ово дјело Г. Епископа Платона спада међу преступленија грађанска и као такво мора се по грађанским законима судити, но у колико је он тим поступком својим погазио заклетву, коју је пред својом црквом положио на вјерност своме владјетељу и у колико је тим начином и црква дознала, да је он заклетво-преступник постао и закономе цару своме накостио. у толико је и цркви скривио.

По основоположењу наше православне Цркве несмје злоговорити за Цара свога, нити њега оговарати нити му накостити као што се то показује уставним 84. правилом Апостолским: „Аще кто досадитъ Цареви или кнѧзю вѣзъ правды, аще есть причетникъ да извержется, аще же мірскій человѣкъ, да Ѡтлѫчится.“

Што се тиче употребљенија свију ови наведени канона православне наше Цркве у овдјешној православној Аустријској Јерархији, оно је различито било. У смотрењу расправљања дјела, која су се тицала цјеле Цркве и народа била су три начина: или су се дјела така претресала на народном конгресу или на Епископском Синоду или средством самога Митрополита. У два прва начина имао је уставни 34. канон Апостолски подпуну своју важност, почем је у конгресу сједио Митрополит са свима својима Епископима тако исто, као што је сједио и у Синоду Епископском; а трећи начин био је изјатие од тога правила силом од стране височајше државне власти кадикад учињено, кое се оснивало у томе, што је височајша власт Митрополита нашег сматрала као средоточие извршителне власти црквене и обилазећи, по системи самодржавија свога, саборно раз-

сматрање у многим предметима наше Цркве, с њиме самим, као с таким договарала се и често рјешавала и така дјела наша, која су се тицала цјеле наше Цркве. Међутим овај трећи начин замјењало је синодално разсматрање дјела наша у толико, у колико је Митрополит као председатељ Синода и приватним путем согласие свои Епископа у важнијим предметима набавити могао и набављао, и тим начином речени 34. канон у цркви набљудовао.

Што се тиче канона о премјештењу Епископа из једне Дијецезе у другу гласећи, Толкователи канона православне наше восточне Цркве разликују премјештение, прелазење и улазење Епископа у другу диецезу. Премјештение (Translatio) бива, кад кои Епископ ученошћу славан по разсуђењију други Епископа из свое Дијецезе позове се на упразњену Дијецезу, да овај, особито ако је вјера и црква ту у опасности, буде од веће помоћи и користи, као што је велики Григорије Богослов из Сасима у Цариград позван; прелазење (Transitio) бива, кад Епископ, кои нема свое Дијецезе од други Епископа пошље се у упразњену Дијецезу користи ради црквене; а улазење (Invasio) бива, кад Епископ, кои нема или има своју Дијецезу, безпутном мајсторином и с непоштеном намјером уђе у упразњену Дијецезу. Премјештение и прелазење, која бивају због изложени узрока, канони одобравају начином гореизложеним, а улазење, као што је овдје изложено, забрањује Црква тако, да ономе Епископу, кои би то учинио. Свети Оци Синода Сардикијског не допуштају ни на смртном часу причестити се, ни онако, као што се мирјани причешћују. Канони ови православне наше Цркве нису укинути тога ради, што је у овдјешној православној Јерархији Његово Величество задржало било себи право премјештања Епископа из једне Дијецезе у другу, него је само употребление њиово у нашој цркви ограничено било у толико, што Синод у разсуђењију канонича̀ска узрока због кои се Епископ може премјестити из једне Дијецезе у другу участија ние имао, него је Његово Величество по бившој системи самодржавија договарало се са самим митрополитом, као са предсједатељем Синода и на представљење овога одређивало премјештење Епископа, остављајући Митрополиту све остало, као што је то, да премјештенога Епископа вјерницству и народу нове Дијецезе објави, Граматом га снабдје и уведе га од стране Цркве у Дијецезу у коју је са знањем његовим Царским Рјешењем управљања ради премјештен. Представљење Митрополита у смотрењу премјештања Епископа Његовом Величеству чињено, замјењало је синодално признание узрока канонически, због кои се може Епископ из једне Дијецезе у другу премјестити, јер је то представљење по правилу морало бити основано на узроцима, кои се у канонима излажу; а уведење премјештенаго тим начином Епископа у нову Дијецезу Митрополитским писмом и Граматом замјењало је синодално признание дјејствителнога постављења новога Епископа у упразнену Дијецезу. У начину је дакле овоме гарантирана важност они канона наше православне Цркве, кои о премјештењу Епикопа из једне Дијецезе у другу гласе у оним околностима времена, кад православна наша восточна Црква ние имала савршену своју слободу у овој држави.

Канони они, кои не дозвољавају пресвитерима од свога законога Епископа, и Епископа од свога законога Митрополита одпасти прије, док се ови Синодом не осуде, и Његовим Величеством суд Синода не одобри, имали су неограничену своју важност и у нашој овдјешњој Цркви православној, почем су они одговарали подпуно системи самодржавија на централизацији основаној.

Тако исто и канони, кои забрањују законом владјетељу вред ма какав наносити, и какост ма какву учинити, задржали су своју подпуну важност и овдје у нашој православној Цркви, јер се они слажу са светињом и невредимости царскога Величества.

Г. Епископ Платон, кад је постављен за Епископа прије, него што је рукоположен, положио је светчану заклетву на то, да ће све канопе православне наше Цркве држати и то по цјелој њиовој важности, само с том разликом, што је за

оне каноне, коих је употребленје у овој јешњој православној Цркви споља ограничено било, у толико само по заклетви својој био одговоран Цркви, у колико употребленне ови није било ограничено.

Кад је мјесеца Марта 1848. год. изречена у цјелој Монархији Аустријској уставна слобода и у слиједству ове објављена једнака слобода свију вјероисповједанија и Цркви у Монархији Аустријској, онда је по правној посљедности морала добити и свака од признани законом у Монархији овој Цркви сзоју савршену внутрењу слободу, која се у свакој Цркви састои у слободном и неузнемираемом јавном исповједању вјере и слободном управљању себе саме по уставу и на овом основаним правилима својима. По правилу дакле морала би била и наше православне Цркве сва правила у својој неограниченој важности оживити том приликом. И ако се то није одма сбило, то се има приписати тој јединственој околности, што се сваке Цркве воособ слободна мора најпре особитим на изреченој уставној слободи основаним законом уредити и према држави удесити.

А кад је на основу изречене једнаке слободе свију вероисповједанија и Цркви заведен Месеца Апр. 1848. год. при мађарском правителству просвјете један одсјек и за наша црквена дјела и кад је на представленне мое постављен за управитеља тога одсјека Г. Епископ Платон, онда су сви наведени напред канони или имали своју подпуну важност или нису имали те? ако су имали подпуну своју важност, онда је управитељ одсјека нашег црквеног Г. Епископ Платон морао у свима својима дјелима, која је у звању том своме отправљао и изван тога чинио, по заклетви својој набљудавати те све каноне по цјелој њиовој важности; ако ли нису имали подпуну своју важност, онда је у толико морао набљудавати, у колико досадашњим спољашњим уредбама нису ограничени, јер као што изречена уставна слобода није могла ограничити употребленне ти канона већма него што су прије били ограничени, тако исто и Г. Епископ Платон, није престао бити Епископ православне наше Цркве тога ради, што је постављен за управитеља одсјека црквеног.

Но Г. Епископ Платон од онда, кад је почео отправљати звање Управитеља Одсјека нашег црквеног при почећителству просвјете у Мађарском Правителству на све донде, док је год био под револуционарном владом мађарском; нити је набљудавао наведене каноне по цјелој њиовој важности, нити је набљудавао у толико, у колико нису били споља ограничени, него је самовластно поступао у свима својима дјелима за љубав свое собствене користи.

Он је, као што се из наведени напред његови дјела види, писмом својим под 16. Апр. 1848. на Митрополита писаним и без знања Почећителя и без знања свога Митрополита одредио самовластно колико ће из кое Дјецезе депутираца доћи на конгрес ради разсматрања и претресања дјела, која се тичу цјеле православне овдјешње Цркве.

Он је саизволио дјејствително на држање Темишварскога Собора без Митрополита и без многи други Епископа и тиме нарушио и цјелу важност уставнога у нашој Цркви 34. канона Апостолскога и начин онај. кои је замјењао важност истога канона у гдјекоим предметима.

Он је неупутном мајсторијом и с непоштеном намјером оставио Будимску своју Дјецезу и ушао у управљени Дјецезу Бачку саизволивши на то, да га на мјесто његовога законога Митрополита свјаначенству и народу огласи за Епископа Правителство Мађарско и тим начином погазио и наведене о премјештењу Епископа гласеће каноне 14. Апост. 16. Антиох. 1. Сардик. и начин онај, кои је за време неограниченога начина владања замјењао те каноне у нашој овдашњој православној Цркви.

Он је за живота неосуђенога свога Митрополита примио из руку Мађарског Правителства Администрацију Митрополије, дакле неосуђеног, законог од Цркве изабраног и признаног и високајшом Диплом Његовог Величества потврђеног свога Митрополита и одњао од њега и тим начином опет нарушио 34. Апост. и 14. Првотворог Сабора в церкви Св. Апостол.

Он је и из користољубија позивајући под 7. дек. 1848. год. Патријарха, да се са народом Србским заедно помири са проглашеним од Његовог Величества Ребелиантима Мађарскима, оно исто осјећао, мислио и говорио о своме законом владјетељу, што су осјећали, мислили и говорили они, у коих је користи примирење то тражио, и тим начином погазио 84. канон Апостолски и заклетву коју је на вјерност Цару положио. Тим иступленијама своима нарушио је Г. Епископ Платон устав православне наше Цркве, потрео основоположенија њена, и на зазор и срамоту Епископског достојанства и чести вјероломно погазио на очиглед цјелом свјету ону заклетву, коју је положио на догмате вјере, устав Цркве, на установљена по уставним основоположенијама Соборна правила и на вјерност своме законом Монарху и цјелом пресвјетлом Дому Аустријском.

Он се дакле не може по дјели његови другачије сматрати у нашој Цркви, него као варалица, као своеволни презиратељ уставни основоположенија наше Цркве, као користољубиви нарушитељ правила црквени, као заклетвопреступник, и по овим својим качествама дјелом осведоченима, прави разоритељ наше православне Цркве.

То су јавна цјелој нашој православној Цркви позната дјела Г. Епископа Платона factum infectum fieri nequit, што је учињено, не може бити неучињено, и по тим својим дјелима подпада исти Г. Епископ Платон под одговор Цркве, којој је толико и тако тежко скривио.

Но будући, да је сва та незакона дјела починио Г. Епископ Платон или као званичник или као изванредно употребљени орган бившег Правителства Мађарског, и по томе и та сва дјела спадају међу дјела бившег Правителства Мађарског, а све наредбе и уредбе и сва дјела бившег Правителства Мађарског као сепаратистическа и револуционарна уништена су, то и само од себе разумјева се, да и та сва дјела Г. Епископа Платона немају и не могу имати никакве важности. Али опет зато, као што су бивши Министери мађарски за уништена своја дјела стављени од стране Политическе Државне власти под одговор, тако исто и Г. Епископ мора одговарати за неважна та своја дјела Цркви и суд свој примити од ње.

Све то имајући ја пред очима, морао сам као првенствујући Епископ у овдјешњој православној Јерархији и по положенију моме страж и надзиратељ канонически мени подчињени Епископа и дотле, док се исти Г. Епископ Платон својим начином нестави под одговор, по строгој дужности мојој за неважна огласити сва та споменута дјела, која су и сама по себи, и по споменутом сојузу с дјели револуционарног бившег Правителства Мађарког већ уништена. То сам ја сљедујући на канонима православне наше Цркве основаним моим писмом од 29. Новембра 1849. учинио, кое од рјечи до рјечи овако гласи: (Исто је штампано на стр. 13. и даље о. л.).

Наставиће се.

Има ипак разлике!

Цртице из нашег автономног живота

Д. Р.

Во времја оно, кад није било радикалне странке, и кад је њен кум Крунослав Јовић терао своје стекліштво у Хрватској, на народно-црквеном сабору 1879. у седници од 24. Септембра, ставио је посланик др. Милан Ђорђевић, тадашњи уредник „Заставе“, потпомогнут од довољног броја посланика, предлог за одлуку:

„С разлога, што српски народно-црквени сабор није на окупу био за пуне четири године дана; с разлога, што се те противи §. 7. саборског устројства, санкционисаног 14. Маја 1875.: *сабор овај изражава своје дубоко жаљење, што му се ниме битно право самоуправе повредило и ставља то у свој записник уз ограду, да се таке повреде у будуће не дешавају.*“

Предлог је овај с огромном већином — скоро једногласно — постао саборском одлуком.

Љета господња 1902. састао се опет народно-црквени сабор и то тек после пет година дана, те и ако је у њему била радикална странка доминирајућа странка; нико се од ње не нађе да упозори сабор

на поменуту саборску одлуку, и не само да то нико не учини, него се *најусрдније поднесе захвалност*, што се поклонила пажња жељама и молбама — т. ј. народних зборова — (а позитиван закон?!) ради сазива сабора.

Па сад нека ко каже, да нема разлике између тадашњих детића слободоумне и данашње радикалне странке!

* * *

Мајски је сабор у својој седници од 3. Јулија о. г. закључио, да се манастирска добра — земље — издају под закуп.

И не само да је то сабор закључио, и тај свој закључак послао круни на потврду, те и не чекајући превишњу потврду истог закључка, саборски је одбор преко административних одбора известио управе манастирске, да га је сабор упутио, да се манастирска имања у будуће под закуп издају; него је саборски одбор у предпоследњем своме заседању (10—15. фебруара) закључио по гласу обелодањена записника у званичном „Митрополијском гласнику“ бр. 3. на предлог г. др. Жарка Миладиновића: „да се поднесе представка краљевској угарској влади, у којој да се опширно разложи, шта је руководило Сабор, да створи одлуке, које су на превишњу потврду поднесене, пошто су од стране Њ. С. Патријарха и манастирских настојатеља чињени кораци да исте одлуке највишу потврду не добију“, а у последњем заседању (25. фебруара) на предлог г. Стеве Јовановића „изабрата је депутација у лицима г. г. поп Божидара Поповића, др. Мише Михајловића и др. Мите Мушицког, која ће представку Саборског Одбора однети министру и лично образложити“.

Да није рад мајског сабора „био измешан“. Радило се час ово, час оно“ (види „Мајски сабор“ 1902. стр. 5.), и да се мало више мислило о ономе, што ће се радити и закључак донети; пит би потребна била представка саборског одбора, после представке саборске, којом је пропраћен закључак саборски у погледу издавања под закуп манастирских земаља, а још мање да се чини са свим излишан трошак за одашиљање депутације, да преда министру лично представку саборског одбора и да му је лично образложи.

И ова представка, која је као што се тврди као и саборска адреса с једне стране написана на српском а с друге стране на мађарском језику, што до мајског сабора није *никада* чињено, као и изашиљање депутације са одређеном јој мисијом, некако чудну светлост баца и на рад сабора и саборског одбора.

Углед и достојанство једног сабора захтева, да се у преставкама, које се шиљу круни уз какав закључак саборски, који иде круни на потврду, исцрпно наведу разлози и побуде, за што је исти донесен.

На кад се саборски одбор налази побуђен, да по ново подноси представку у погледу закључка сабора о издавању под закуп манастирских земаља; зар тиме није признао, да саборска представка није исцрпна?

На можебитни приговор, да пошто су се Његова Светост и манастирски настојатељи обратили министру, да не поднесе на потврду поменути закључак саборски, одговарамо, да то ипак није разлог за шиљање поновне представке, а још мање за одашиљање депутације. Не треба заборавити, да су манастирски настојатељи дужни били, да однесу представку и министру усмено образложе своје становиште, пошто је сабор поменути закључак донео, без да их је питао за њихово мњење, и без да је мало више о њему размислио и проштудирао.

Да су се у саборској представци темељно и разложно навеле побуде саборске за доношање поменутог закључка, и ако су исте биле такове, да могу издржати критику; не би било бојазни, да би рад Његове Светости и манастирских настојатеља могао изазвати непотврду истог закључка, и то у толико пре, што је угарска влада „безусловно благонаклона“ мајском сабору, па и саборском одбору, кога је он изабрао.*

* Не би с горег било, да се у „Митрополијском гласнику“ штампа и саборска представка, а тако исто и саборског одбора.

То треба да се учини већ и с тога, што су ман. настојатељи своју представку штампали. Принцип је радикалски јавност, па дела господо обелодањите их „свету на видику“!

Да се меродавници нешто побојавају за поменути свој закључак, од рада оних, за које се рече у „Застави“ у бр. 6. „да су сами себе убогаљили и да не долазе у рачун“, види се из писања „Заставина“ у 49. бр., у ком се броју рекло: „— — депутација је отпутовала јутрос у Будимпешту, те ће по свој прилици сутра извршити свој задатак. Ми се још сећамо оних речи, које се налазе у саопштењу кр. повереника, које је речи он изговорио у првој седници саборској, а које речи гласе: „А могу безусловно да уверим сабор о благонаклоности и свесрдној потпори владе“. Сабор је у својој адреси забележио те речи.“

Иста депутација, коју мађарски листови крсте „саборском депутацијом“, по речима „Budapesti Hirlap-a“ и „Budapesti Naplo-a“, имала је прилику из уста преузвишеног г. председника Коломана Села да чује, како се има подразумети „безусловна благонаклоност владина“, и шта се мора радити, да се она одржи, а наиме чула је из уста његових и ово: „— — Ја имам обичај, са сваким у држави — потпадао он ма којој вероисповести и говорио он ма којим језиком — једнако праведно поступати — захтевам и очекујем од сваког становника ове државе, *да буде у првом реду добар домољуб и добар Мађар. Верује — рече — и очекује да Срби из Мађарске ове његове назоре не само речима исповедају. него да ће их и делима доказати. У том уверењу може им обећати, да ће у њему наћи највећега доброжеља-теља*“.

Држимо, да овим речима не треба коментара!

Некако чудно долази, и не може човек да се довиђе, од куд да министар председник депутацију саборског одбора упозорава и позива да делом покаже своје домољубље — hazafiság-ство —, кад о томе нема спомена у одговору министеровом депутацији манастирских настојатеља.

Из тога се не може ништа друго извести, до ли ово: да министар верује и држи, да су манастирски настојатели добри домољуби, а у домољубље њихово — радикалско — сумња. Или су се господа похвалила министру са својим домољубљем, у што он није поверавао, и ако му је било мило то чути. него их је позвао, да своје домољубље и делом покажу.

Кад се у 6. броју „Заставе“ рекло: „— — Сад — како буде, што је мајски сабор имао одлучности, али и мере, може мирне душе чекати решење“; од куд плашљивости код саборског одбора, да поновну представку и депутацију шиље и влади и кр. повереніку и његовом секретару!

Што се тиче одашиљање представке на српском и мађарском језику, приметити нам је, да бивши „хајдучки саборски одбор“ у подобним случајевима није *тако никад* поступао, него је све своје представке угарској влади достављао *само* на српском језику, и тек кад је на више пути захтевано нескање угарске владе, да јој се и мађарски преводи шаљу нападнутих и осталих одлука па и свих списа, учињено је 1900. 12. Децембра број С. О. 7804/1740. расположење, да се преводи, ако буду захтевани и у колико се односе на ствар оног автономног интереса, у подручном звању сачиње и подносе.

Ни је ли и ово нека разлика између „хајдучког саборског одбора“ и данашњег!

Да л је данашњи саборски одбор закључио, да *тако* поднесе министру своју представку, што је рад да се на „безусловној благонаклоности владиној“, покаже јој захвалан и признателан, а подједно да и тиме, посведочи своје „hazafiság-ство“, ил из бојазни, да у Пешти не би верно превели исту његову представку; не знамо. Знамо само то, да би саборски одбор, требао и због *тога* свога поступка да мало спусти тон своме хваљеном јунашгву.

И ми смо у своме чланку „*Лакше, лакше!*“ у 2. бр. о. г., а и манастирски су настојатељи у својој поднесеној представци министру председнику и бану троједне краљевине (види. 4. бр. о. г.) навели разлоге, из којих не би требало издавати манастирску земљу под закуп, све и кад би био сабор властан, да такав закључак донесе.

Овде ћемо да наведемо један класичан доказ, да је убитачно издавати манастирску земљу под закуп.

На народно-црквеном сабору 1879. напао је тадашњи владика бачки Герман Анђелић на тадашњег надзорника црквено-народно-манастирских добара Бурјана, због поднесених сабору предрачуна манастирских.

У седници саборској од 24. Октобра, у говору своме, рекао је Бурјан на интерпелацију Анђелићеву: „како је могуће, да сиромашнији манастир Раковац има већи бруто приход у предрачуну, него најбогатији Бездин и Сент-Ђурађ?“ ово: „— Сваки човек, који мислити уме, мора да призна, да онај економ, који своју економију издаје под аренду, добија од својега закупника чист приход од своје економије у свој џеп под именом аренде.“

„Да закупник узмогне власнику економије аренду платити, *мора имати приходе знатно веће него што изнаша аренда*, јер откуда би могао намиривати трошкове економске, слуге, држати марву, сејати, косити, вршити и т. д. За то господо моја, има Раковац који сам своју земљу ради, већи *бруто приход* у предрачуну постављен, него они богати манастири, *и за то може један иначе сиромашнији манастир већи чисти приход имати кад своју земљу сам поштено и рационално ради, него онај богатији, који своју земљу издаје под аренду а хасну од те земље са својим закупником дели.*“

„Особито онда се добро види разлика властите режије и закупне системе, кад се на једној страни добро економише, а на другој страни земља под неповољним увјетима под аренду даје. — — — (Види „Заставу“ за 1879. бр. 180.)

Ето, како је судио о издавању под закуп манастирске земље један стручњак, чији се суд разликује од суда саборског, који за свој разлог, не беше у стању ништа друго навести, до ли, да манастири радећи сами земљу, нису никаквог прихода уносили у народни фонд.

Пошто смо у чланку *„Лакше, лакше!“* доказали, да сабор поменути закључак није могао донети ни с тога, што до сад наши манастири нису подносили саборском одбору рачуне о своме „приходу и расходу“, него само рачуне о своме „примању и издавању“, и да је нешто друго приход, а друго примање, јер може један манастир имати фактично прихода 10000 к., а примање само 4000 к., пошто није сав приход уновчио; јасно је као сунце, да је сасвим и скроз био погрешан саборски разлог на основу досадашњих манастирских рачуна, за донашање онаквог закључка.

У осталом поменутим својим закључком сабор је показао и дао и себи и саборском одбору сведоџбу немоћи и неспособности, да и поред постојећих упутстава, а особито онаквог „упутства од 1876. у погледу администрације, рачуноводства и рачуполагања манастира и деловања манастирских повереника“, није у стању стати на пут „грабежу манастирском“, него да се издаду под закуп манастирске земље.

Јесте, то би непознавалац правих побуда сабора могао известити из поменута његова закључка.

Познаваоц пак правих побуда, зна, да није сабор поменути закључак донео из поменута разлога, него просто из тога разлога, да се манастирске земље издаду под закуп „земљорадничким задругама“, те тиме да се задобије што више присталица за радикалска начела, чему се има приписати и оне силне изјаве скупштинске, да одобравају рад мајског сабора и осуђују „ровење“ манастирских настојатеља.

Аранжери и поменута закључка и подигнуте хајке на настојатеље манастирске, знају врло добро, да све и ако се потврди поменути закључак саборски, да није поуздано, да ће се манастирска земља издати под закуп нашим „земљорадничким задругама“, јер у том ће се случају морати она на јавној дражби издавати а лицитационим је јарац — добош — ђаво, те кад исте задруге узвиде Ергере и Бергере као закупнике, имаће кад да премишљају, како су и поменутим закључком обманути у својим надама.

Држимо, све ако и добије потврду саборски закључак о издавању под закуп манастирских земаља, да се не ће моћи ни смети настојатељима манастирским односно управама ускратити, да и оне уз изасланике саборског одбора, не буду чланови лицитационог поверенства, а тек као тако-

ви, не би могли а и не би смели допустити, да се манастирске земље не издају ономе на јавној дражби, ко да већу закупнину.

Истина, 1871. на интерпелацију Васе Ђурђевића, да је повереник саборски дањског спахилука Петар Чарнојевић, издао неком Хорватовићу бару „Живачу“ без лицитације, за коју бару даје Мита Николић више од Хорватовића 4500 фор., посланик Ђока Димитријевић, сабору предложио: „— — из разлога што је Чарнојевићу од сабора тако пуномоћије вотирано и дано, по којем да је властан при руковању дањских добара по својој увиђавности поступати (на основу *таке* пуномоћи и био је у стању Чарнојевић подићи из фонда 40000 фор. и за $1^1/_2$ године не унети ни парића у фонд, потрошивши и оних 40000 фор.): — — нека сабор закључи, да не налази разлога мериторно о тужби Мите Николића решити, и да исту спадајућу у делокруг Чарнојевићев, њему на употребљење уступи.“

И сабор овај предлог Димитријевићев усвоји!

Држимо, да се данас, *тако* што већ не би могло догодити, ал инак не треба на прошлост заборавити, те да се и у мајском сабору не нађе какав прота Беговић, који ће у њему изјавити оно исто, што је 1871. изјавио Беговић, а на име: „— — *лицитација је стара форма.*“

У том случају, наравно дошле би „земљорадничке задруге“ до манастирских земаља, а поред њих и какав заслужник.

Напоменути нам је још и ову околност.

Кад је сабор закључио, да се издаду под закуп манастирске земље, и пуномоћно саборски одбор, да тај закључак и изведе; питамо: како изгледа расписани стечај и слободно, без ичије препоруке или пресије обављени избор „надзирателя нар. црквених добара“? Шта ће бити његов задатак већ поред изабратог ревизора? Ваљда да надгледа манастирско воће и винограде, шта је остављено у рукама калуђера и одгајање живине!

Напоменути нам је овде још нешто, што јасно показује и доказује разлику између мишљења мајског сабора о манастирским добрима и мишљења др. Светозара Милетића о њима.

Као известилац одбора, прочитао је Милетић у XXII. седници 11. Маја 1870. израђено од одбора „Саборско устројство.“

У I. чланку рекло се: „Српски народни сабор је орган, који у име српског народа православне цркве у обсегу српске патријаршије и митрополије у границама државног закона, самостално уређује односаје, и расправља, надгледа и непосредно и посредно извршује послове, који се тичу црквене администрације, школе, просвете, наставни и добротворни народни завода и заклада, срп. нар. фондова, и срп. црквено-народни добара.“

Кад је вођена специјална дабата о истом устројству, у XXV. седници је Милетић рекао: „У чланку I. дошли смо до „администрације“; сад иде даље: „школе, просвете, наставних и добротворних народних завода и заклада, срп. нар. фондова и срп. црк. нар. добара.“ Не знам, да ли је ко предао исправак. Међутим ја сам слободан поднети један исправак: да после речи: „фондова“, дође „манастирских и других“. Ово је за то, да и то из вида не би испустили, јер истина манастирска су добра такође црквено народна добра, па и у рескрипту су као таква означена; али нужно је, да боље означимо, да сабор има право о њима расправљати. У рескрипту стоји овако: §. 1. црквено-народна добра или су митрополијска или епископска, појединих цркава и појединих црквених општина, школа и манастира и т. д.“. По овоме би се могло рећи, да су већ манастирска добра призната као црквено-народна добра; али у истом том §. првом каже се и за добро појединих општина, школа и т. д. да су и то црквено-народна добра. То ће рећи то: ако гдегод општина престане бити, па има тамо добра, н. пр. црква, сесија и т. д., онда да се зна чије је наследство; то дакле прелази на општи народни фонд. **Али док општина постоји, та добра нису црквено-народна тако, да сабор може иоле њима располагати. Као што је с црквено-народним општинама, тако је и с манастирима.** То би се могло за основ казати. У §. петом, истина каже

се „администрација манастирских добара повераваје се централној управи народних фондова и т. д.“, **али каже се само администрација се поверава, али да иначе може располагати и расправљати о тим добрима, то не следује.** Рад бих дакле, да се изречно каже, да су манастирска добра, не у другој линији народна, но у првој, и да сабор о њима закључке доносити може, за то сам у то име тај исправак донео.“

Ето, како је Милетић, који је био главни учесник при доношењу V. одсека у кр. рескрипту од 10. Августа 1868. „О управљању манастирских добара“, мислио и тумачио §. 5. истог одсека, односно шта се подразумева под „администрацијом манастирских добара.“

Милетићев је исправак сабор огромном већином усвојио.

Како пак усвојено од сабора 1870. „саборско устројство“ није добило превишњу потврду, а но потврђеном и данас постојећем устројству, сабор је само „заступство у стварима цркве, школе и на ове односећих се закона, у чији делокруг спада да доноси статуте о — — — — управи, контроли и употребљењу народно-црквених добара, овамо рачунајући и манастирска добра — с погледом на основне цели, као што је то одређено саборским закључком од г. 1865. одобреним кр. уредбом од 10. Авг. 1868. — —“, ког статута још ни данас нема; јасно је, да по наведеним речима Милетићевим, баш на основу §. 5. кр. рескрипта од 10. Августа 1868., који §. има и данас важност и силу, сабор 1902. није био властан, да донесе поменути закључак о издавању под закуп манастирских земаља.

И кад **овако** стоји са истим закључком, љубопитни смо на решење министерево да ли ће он моћи на основу §. 5. V. кр. рескрипта од 10. Августа 1868. препоручити круни на потврду и поменути закључак саборски.

Из свега реченог, види се дакле, да има као што рекосмо неке разлике између мишљења Милетићева и мишљења мајског сабора — радикала и самосталаца — у погледу администрације манастирских добара.

(Наставиће се.)

Правила за калуђере у темишварској епархији.

Приопштио: Д. Р.

Сшеван н.л. Авакумовић, владика темишварски, по своме преласу из горњо-карловачке дијецезе у темишварску Јулија 1801., видећи да у његовој дијецези има три српско православна манастира и то: Бездин, Св. Ђурађ и Војловица, а знајући, да се по правилима митрополита Вићентија Јовановића од 1733., и онако нико не влада, а наметнута од државе правила од 1777. која нису ни ступила у живот да су §. 48. декларатиције од 1779. опозвата; издао је следећа правила за калуђере, која добро могу послужити као грађа, кад се једном стане градити уређење манастира.

Да су се калуђери увек по истим правилима до данас владали, а то је зависило од епископа; како би данашњим даном наши манастири изгледали!

Па и данашњим даном, да се установи, да се с неким изменама имају по њима владати, не би требало друге контроле над манастирима, до ли те, да се само пази, да се у свему по њима поступа.

Авакумовић је посвећен за владику горњо-карловачког 21. Марта 1798., ну, врло се мало бавио у својој епархији. Одмах по своме доласку у Плашки, за ког рече: „Та овде не би ни медведи живели“, премести своју столицу у Карловац, у ком се такође врло мало бавио, пошто је постављен био за придворног саветника код кр. угарске канцеларије.

Умро је у Темишвару 25. Јунија 1822

Авакумовићева правила гласе:

СТЕФАН

Божијеју милошшију православни епископ темишварски, Липовски, Велико-Бечкеречки и јего Ц. краљевскаго и Апостолскаго Величества совјетник и унгарскија дворскија канцеларији референдар.

Прва наша брига и старање јест, како би се манастири епархије наше у твердо стање и добри поредок привели, то за полезно и хасновито нађосмо, следујући на садашња времена и обстојателства, следујушча правила како за манастире, тако и за јеромонахе кои у њима живе, издати, и њима за будушчее њино управленије и владање објавити дасмо.

Глава I.

Како во монастиру и ван монастира правило и ред водити.

Правило 1.

Сваки монастир своје соборе да држи, у коима ће се о доброме напретку монастирскому по важних дјелах настојатељ и браћа совјетовати. Каде и у кое време собори се држати буду, то ће настојатељ време и дан назначити и казати.

Правило 2.

У собору настојатељ биће пресјс, а к томе сиће два заклета старца искусна и паметна и намјестник заседавати буду. И све што се год у собору закључи, то да се у протокол купно с днем и љетом стави, на кои протокол сви они, кои су у собору били и подписати се будут.

Ако би кои от соборних чланова нехотјел у собор доћи, развје ако је болестан, или у другому каковому дјелу находио се, тако тој по своєму упорству и непослушанију кашчиговат да буде.

Правило 3.

Ове заклете старце и намјестника, конзисторијалне комесије споразумјењем настојатеља, будући да ов братију своју познае, кои је за каково дјело способан, кандидирати, а братија их избирати будут

Таковим начином о свакому новому љету избрани, и конзисторијално потверђени старци, без вједомости конзисторијалнија от засједанија соборнаго дигнути се немогу. Намјестник пак такођер по уведеному обичају, от љета на љето избирати се, или по ново потвердити се будет. По случају да би намјестник економију неразумјевао, или у каков нибуд немали порок пао, и сваки совјет јему от настојатеља и собора дати, бадава би употребљен био, тако дужан јест настојатељ таковаго конзисториуму јавити, и допушчење искати, да мјесто њега другаго поставити может.

Правило 4.

Согрјешајушчу љениву и непослушајушчу братију, настојатељ и собор исправљати и на извршење њине дужности приводити будут, но најпре кротким начином и благим совјетом, таже публичним изобличенем, постом от 3 дана от трапезе отлучити, а најпосле у арест на 3 дана о хљебу и води метути и држати. Не будет ли се брат кои чрез овој добри начин поболшао, тако дужан јест настојатељ таковаго конзисториуму јавити, и све његове пороке описати, пак ондак отуду увраћеваље чекати.

Правило 5.

Сијате сасуде церковне, украшенија и вешчи, да такове у чистоти и цјелости пребуду, настојатељ и собор дужни јесу често прегледати, от таковихъ инвентарнум на сваку годину сочинити, прибављене нове ствари у онај увести, а старе кое се употребити не могу, из онога избрисати кроме опакови ствари, кое свагда цјену и важност имаду, као н. пр. злато, сребро, бакар и пр. и тако сваке године с подписом братие конзисториуму на прегледање шиљати.

Правило 6.

Еклисиарха, економа, гостилника, кључара и проче редовнике, конзисторијална комесија споразумјењем настојатеља, како у правилу 3. речено јест избрати, и конзисториуму за вједомост токмо јавити да имаду.

Правило 7.

Контракти, облигације и проча писмена, на дјела монастирска у овоме собору да се праве и закључавају, а ако би монастир хотео новаца у зајам примити, или кому позајмити више от 100 фор., да не може без знања конзисторијалнаго нити примити, нити издати.

Правило 8.

Протокол от монастирских приходов и расходов, свакога мјесеца соборно да се прегледа и каса да се пребров, и када изиђе једно исто, тако годишњи рачун од монастирских приходов и раеходов, да се у овому собору сочини, и конзисториуму с подписом братства да се пошље.

Правило 9.

Таблица у коју одсуство братие забележавати се буде, свакога љета у собору прегледи и прочита, и конзисториуму за вједомост да се оправи.

Правило 10.

Да би се добар поредак у монастирској архиви содержати могао, тако дужан јест собор протокол и регистер имати, у коима ће се архиепископске, и епископске и других мирских судова заповест и налог уводити, записивати и добро хранити.

Правило 11.

Будући да је монастир по садашњем времену и стању, како год и други спаија, и многе послове и кореспонденције с мирскима властима

имаде, тако собор сеј дужан јест от такових кореспонденција протокол водити, и копију от такових добро хранити.

Правило 12.

Каса монастирска под 3 кључа да се држи, от кое један настојатељ, други један заклети старац, а трећи намјестник имати буде.

Правило 13.

Собор овај свагда о томе вала да се стара, да довољно число братиј у монастиру будет ради богослуженија и монастирске економије, и када буде хотјео брата каковога примити, тако свагда да гледи на јего честно обхожденије, на старост, на способност и на искуство, пак онда конзисторијуму да представи и за допушченје да моли, таковаго у число братетва примити моћи.

Правило 14.

Да братија пристојно и нужно одело имаду собор о томе старати се буде.

Правило 15.

Сви приватни братски приходи, кои из парохијах, от вјенчанија, масло-освјашченија, погребенија, бира, и пр. све у једну кутају да се метне, која ће под печатом настојатеља код једнога от заклети стараца стојати, а експисјарх от таковиј протокол водити, и свака три мјесеца соборно помежду братијами равно разделити се будет, от коих братија менше ствари себи куповати могут.

Правило 16.

По случају да би се соборни члени у каковому дјелу немогли согласити, а таково дјело пак не би се могло на дуже време отклонити и изоставити; тако настојатељ да узме таково дјело на себе и да изврши, а после ако би о томе вопрос какови био, до отговара. Онакова пак дјела, која се могу на дуже времена отложити, а собор би у томе несагласан био, тако конзисторијуму на разсуждение да се пошље.

(Свршиће се.)

Будимо приправни на све.

Ово је наслов уводном чланку „*Нова Србобрана*“ у 43. бр.

На шта је дало повода „Новом Србобрану“ за наслов и писање поменута чланка?

Ништа друго, до ли писање мађарског листа „Magyar Szó“, коме је главни патрон бивши угарски министар председник барон Банфија, у ком се рекло, како мађарски сељак пропада, а подједно се прописује и лек против тога пропадања, који би се састојао једино у томе, да се откуне наследна (спахилуџа) и црквена добра и сељаку раздаду.

„Magyar Szó“, без икаквог устезања позива државу, да изврши откуп црквених добара различних конфесија, којима би се дала отштета, а земља би се имала поделити мађарском народу.

„На завршетку се чланка — рече „Нови Србобран“ — напомиња, да би од свега овога мађаризација имала само користи.“

Таково је писање Банфијева органа утврдило уредника „Новог Србобрана“ у уверењу: „да је скрајња тежња мађарске привредне политике експропријација — откуп — народног иметка у опће.“

Да се тој опасности стане на пут: „дужни смо — рече — бити приправни на све евентуалности. Само чврстом, разгранатом организацијом можемо утврдити и осигурати свој положај. А та организација, мора бити готова, развијена и снажна, прије него нас претече вријеме, а да нас не узмогну изненадити догађаји. Угледајмо се на познањске Пољаке! Против њих покренут је у борбу читав државни апарат, па ипак свему томе одолијева њихова организација. Поред све борбе они давас не очајавају за своју народну будућност. Прикупимо дакле само сву своју снагу, па се онда ни ми не требамо бојати ни чега.“

Лепо је од млада уредника „Млада Србобрана“, што је упозорио истим својим чланком наш свет, што нам се спрема од браће Мађара, јер *ово*, што је речено у „Magyar Szó“, не треба мислити, ни варати се, да није *ово* жеља мађарских државника, а да и не говоримо и народа; ал нек нам опрости, што морамо да му кажемо, да смо се слатко насмејали, кад смо прочитали исти његов чланак.

Насмејали смо му се с тога, што је заборавио, да је и он и у сабору и у своме листу, гласањем односно писањем за издавање под закуп манастирских добара и против тобожњег калуђерског ровења, — а у самој ствари бранење својих права, а подједно и откланање уништење секуларизације манастирских добара —, терао воду на поменуту воденицу Банфијеву.

Или је шта друго новосадска представка, управо закључак мајског сабора у погледу издавања манастирских земаља под закуп, и ова бесомучна хајка по општинама на калуђере, до ли терање воде на Банфијеву воденицу?

Данашња заслепљеност не да нам да то видимо;

ал доћи ће време, само ће тада доцкан бити, кад ћемо се чешати, као што смо се и до данас толико пути почешали, од ког чешања не само да нисмо имали никакве користи, него нас није оно ни опаметило, да у будуће не радимо онако, како се не бисмо опет чешали.

Нек мало озбиљније о овоме промисли, па ће видети, ко има право.

Насмејали смо се даље и оном његовом тобожњем леку.

Та зар он не види, какви смо ми јадници; како смо изгубили сваки понос народни, те се бацили на материјализам, остављајући све друго на страну; како смо поцепани на сто партија, које се тако мрзе, да би једна другу попиле у кашици воде; та зар не види, какве су нам се пропалице истакли за вође и ко све није био нама вођа, међу којима не треба заборавити, и на Крушеслава Јовића и Антонија Стражичића; какви су нам већином уредници — пропали и несвршени ђаци; *ко* све код нас не даје правац народној политици, због чега смо и дотерали дотле, да се на нас нико и не осврће, нити смо какав фактор.

И кад смо *такви*, није ли више него смешно позивати се на познаньске Пољаке!

А какви су познањски Пољаци? Они су пре свега свесни родољуби, који имају свесну и родољубиву и аристократицију и јерархију и интелигенцију, и сви раде на бољитку и одржању свога народа и своје вере, а подједно се сложно и одупиру сваком нападају на народ.

Немци не могоше код њих успети да отуђе народ од јерархије, поред свега свога напаљивања. А како је код нас? Код нас се сматра за надјачника, ко држи с јерархијом. Наша интелигенција — па и професори српске гимназије — приређује „вечерњ свечане“ онима, који песмама својим потпомажу ширење назаренства код нашег народа, које не познаје ни вере ни народности. Ах нам тако и цветају руже!

Ако нас нису досадашњи догађаји научили памети, и ако и данас не видимо шта нам се спрема; па ми узбудемо и на даље онакви какви смо: не треба да будемо врачи — погађачи, и да погађамо, шта ће с нама бити. Д. Р.

Сарандар и Парусија.

(Допуна)

У 4. бр. у чланку: „*Сарандар и парусија*“, не имајући при себи нужне књиге, коју смо дали другоме на послугу, а журећи се, да одговоримо на питања једног брата — свештеника: „шта је сарандар, а шта је парусија?“, рекосмо погрешно, да је први спомен о сарандару и парусији у регуламенту од 1770.

То дакле не стоји, него је спомен о њима како у свитку саборском од 1735., тако исто и у свитку од 1744. потврђеном од царице Марије Терезије 22. Септембра 1753.

У њима пак нису сарандар и парусија увриштени у приход свештенчки, него у приход епископски.

И дочим се у српском (славено-српском) свитку вели: „— — и всјакаја милостиња то јест парусија во парусији, сарандари во сарандари, пол сарандари во пол сарандари, парастоси во парастоси, тако и прочија под каконим либо именом они били да записујутсја, и во свое времја да обслужујутсја неотложне. —“, у немачком се преводу наводи подједно у заградн и шта је то парисија и шта је сарандар.

Тако се рекло: „— — wo sodann jede Almosens- Gab nehmlich die Parusie (oder ewige Gedächniss für die verstorbenen bey denen Messen) in die Parusie, die Sarandars (oder 40 tägiges Mess lesen) in Sarandars, halb Sarandars (oder 20 tägiges Mess lesen) in halb Sarandars — — —“ Д. Р.

Арсеније Радивојевић
владика бачки 1774.—1781.

3 Исторична цртица

Д. Р.

Продужење

IV.
Инштрукција

братству здјешњем, по којој во силу всевисичајшаго под 9 сего месеца п. р. и милостиваго јего ексцеленције епископа темишварскаго и администратора архиепископији карловачкија Г. Путника под 19 сего месеца и љета налога, епископа бачкаго Г. Арсенија Радивојевић присланаго сјемо под собљудение и сыгурно хранение держати надлежит:

1.) Опредјељатсја Софронije и Јаков реченому епископу на послужение и хранение, тако, да они никога без вједомости во отсуствији архимандрита и намесника, барем еклисијархова, јего епископа из оне две собе јему опредјељене,

ни у своју собу, а камоли напоље пустити дерзнут, ниже кому без таковогоже дозволенија к јему доходити допуштат.

2.) Софронију всегда собе јего чисте и пометене јакоже и персону јего јелико касателно прања, чисто да держит, и всја вешчи јему по шпецификацији преданија ово под ключем, овоже под добрим присмотром често прегледавајући, да не би речени епископ от тјех или кому поклонио, или кроз пенџер дао да хранит.

3.) Обоји они јакоже и цјелоје братство добро да позорствујут, да не би речени епископ кроз пенџере ским разговоре водио или цедуље које куд рашиљао. Јеже како то не дозвољаетсја, тако перо, мастило и хартију јему во собје имјети возбрањаетсја.

4.) Јегда кто к јему от страних приступитсја, всегда еклисијарх при разговорје да присуствует, и на милостињу негли јему от људеј приходјашчих дававјемују и посилајемују куди она обрјашчетсја, добре да позорствует. Јакоже јегда би по дозволенију кому што и написао, всегда еклисијарх прежде отсланија, во јеже би не било што подозрителнаго или возбранјенаго во писмје да прочтет.

5.) Софронију и Јакову пожевд во јего собах или пиће што, с которим би речени епископ себи или иному кому вред нанести могао, да не држат. Но всегда после јастија, вонь да изнесу̀т, а при самом једенији, обоји они на вож во руках јего добро да позорствују̀т.

6.) Во времја небитности страних во монастирје, реченому, епископу с еклисијархом и јешће једним от братиј или слугжителеј по башчи прошетати се кад и кад дозволити.

7.) Всегда јегда от потребе јест доктор или фелчер, јакоже и медицини без отлагванија ради реченаго епископа, по таковаго да посилаетсја а всегда сидеви потрошак т. ј. подвоз, плаћа доктору и вечеру, јакоже и цјена медицине по назначенијем дне, месеца и лета особиће да потирујутсја.

8.) Трапезу јему Г. реченому епископу сиће уредити, да всегда четири или пјат јела имат, о вечери же два т. ј. во времја мјасојастија супу, ринфлајш, једин џушнај и печење, тому кад и кад и от тестa, а на вечери супу и ајнгемохт, от ручка оставшега печења или чега иначе сочинитеља имушчаго; за напитак о ручку сајтлик, о вечери же такође сајтлик добра вина јему определити. Во времја же поста такође четири јела от посних во монастирје обрјетених.

Во монастирје Бездини месеца Марта 1781. л. Павел Авакумовић, с. р.
архимандрит бездински.

V.

Шпецификација

вешчеј Г. епископом Радивојевићем во монастир Бездин принешених и преко игумена бојанског реченому монастиру изручених:

1 кревет путнички
2 петнока (?) стара
2 модрона из коих 1 стар
2 килима стара
2 јастука и 1 од тафота стар
1 јорган црвена тафота
1 чаршав на кревет
3 пара кошула и 2 шлофкапе
2 пешкира за убрисивање
6 марама принешених от којих 3 находе се саде, 2 однео епископ собом а 1 изгубљена при вешу
2 чаршава астелска
12 пешкира от којих 9 находи се а 3 код вешерке
2 пара ножева сребрних,
2 кашике 1 средња и сланик
1 пар малих ножева особито у путроли
2 ибрика сребна 1 за теј а други за кафу мати
1 кутија за шећер сребрна
2 чирака бела с мумаказам от композиције
2 пара шољ и 2 кашичице сребрне
2 салфета кафена
1 табакера от злата*

* Ово је она знаменита табакера, што ју је Радивојевић добио заједно са осталим епископима од царице Марије Терезије 1777., предате им преко комесара грофа Антуна Јанковића, који је краљев народ хтео да потуче кладнике, сматрајући у том дару награду за водјство народних права.

Ишће широка руке да прозове праву намеру поменутих дарова, која је главна намера то и бјаше.

1 крст за водоосвећење
1 иконица Матере Божје сребром окована одпео епископ собом
1 омофор и епитрахил.
2 молитвослова бечка
1 октоих на осам гласов
1 часослов
1 псалтир
1 каноник и граматика немецко-славенска
1 правилник успенне Богородици не находите можда кроз пенцер издао
1 долама, а курдију одпео владикин зет
1 жубе половно
1 курдија зимна мораста
2 сандука
1 капа и колчак
1 стари шатор
1 кожа медвеђа стара
1 теологија латинска, каруце старе покривене
1 јапунце от чоје плаветне
1 лајбштуљ путнички
1 пљуваоница от плеха
1 шешир
1 печат
1 капа калуђерска у футроли.

(Наставаће се.)

Ко потписује представке саборске и саборског одбора?

У устројству народно-црквеног сабора од 14. Маја 1875. у §. 14. вели се: „Представке сабора потписују: председник, потпредседник и перовођа.“

У § 21. у ком је говор о саборском одбору, вели се: „Пословник свој одређује сам саборски одбор *у границама овог устројства*, приказује га председнику угарско краљевског министарства и подноси га највишем сабору на одобреније.“

Како до данас саборски одбор, није направио и нема таког пословника; пита се: ко је властан да потписује представке саборског одбора на кругу и вољу?

На то питање, на основу § 21. по ком §. пословник саборског одбора мора бити у складу са устројством саборским, а по §. 14. као што рекосмо подобне представке потписује председник, потпредседник и перовођа, не може се ништа друго одговорити, него да и представке саборског одбора има потписати председник, потпредседник и перовођа.

1885. адресу је саборску потписао само потпредседник и перовођа.

Ремешев Његова Величанства од 13. Новембра 1885., није ово благонаволео примити нити адресу, коју му је министар председник поднео, *јошто иста није потписана од председника саборског, а по томе с формалне стране не одговара прописима саборског устројства, који се захтевају за представке саборске*.“

Саборског одбора представку у погледу покупине потврде закључка саборског о издавању под закуп манастирских земаља, није потписао председник Његова Светост.

Да ли ће се због те формалне грешке, на ће-радавном месту ући обзир на ну или не, идело да видимо.

Узмели се на ну обзира поред свега тога, биће и то знак „новога курса“.

Д. Р.

О брачним реверзима (literae reversales) код мешовитих бракова.

Д. Р.

У 7. и 8. бр. „Katoličkog lista“ за о. г., напшао је чланак г. др. Ф. Белај под насловом: „*Вриједе ли реверзали код нас и пред свјетским судом?*“

Свој је чланак г. Белај поделио на четир одељка.

У 1. говори о толерантинатима од 13. октобра 1781. (за Аустрију) и 21. Децембра 1781. (за Угарску).

Т. Белај не би био католик ни Хрват, да и у тој својој работи није наврнуо јасан свиссо §. 6. односно §. 7. истих патената.

Дочим се у истим §§. са свим јасно вели, да се укидају хотадашњи реверзали, које је пре ступања у брак у мешовитим браковима некатоличка странка морала издати, и у њима обвезати се, да ће сву децу рођену у таком браку васпитати у римокатоличкој вери, те да у будуће, ако је отац католик, да се сва деца *морају* васпитати у католичкој вери, а ако је отац некатолик, а мати католичкиња, да се мушка *морају* васпитати у очиној, а женска у материној вери: г. Белај потрешно на њега наведе, како је у истом §. Њ. В. оставило на вољу некатоличкој страници, да може дати сву децу, без разлике пола, одгојити у католичкој вери, и да се *може* а не *мора* на то пре женидбе и писмено обвезати или дати од себе тако звање реверзале.

Што се г. Белај осмелио, да *онако* јасан §. 6. (7.) поменутог патента *тако* наврне, нашао је оспоница у превишњој наредби од 6. Јунија 1842., у којој је речено, да се речени §. нема тако разумети, да је у опште некатоличкој страници забрањено издати реверзалес у погледу васпитања деце у католичкој вери, него само, да га *не мора* издати. А ако хоће да га нада од своје воље, да јој је то слободно, но таки реверзалес мора пре венчања на писмено издати и потписати се под њега пред два сведока.

Ну, кад се узме, да иста наредба није публикована, него је као што се у њој рече, издана само за равнање дотичних власти; види се, да она не може имати и нема законске силе.

Кад би се признала и данас законитост и исте наредбе; онда би се онаквим наредбама, односно резерватима препотопским, могао сваки закон изиграти, и тумачити по својој вољи.

Извијање г. Белајево, да сваки ко исту наредбу прочита, на први поглед мора увидети, да се њоме није укинуо §. 6. (7.) поменутог патента, него да га је она само протумачила; остаје просто извијање, на основу чега му је лако и било, извести закључак, да поменути патент управо доказује, да нису реверзали њиме укинути.

Не доказује г. Белају то исти патенат, него напротив он доказује, да су они баш њиме укинути. То доказује — управо не доказује, него просто заповеда без основног разлога — поменута наредба, ил право рећи резерват од 1842.

А то је тек нешто друго!

Да је иста наредба прост резерват, види се на тога, што она није ни властима објављена онако, као што се иначе објављују подобне наредбе, и што се и у њој рекло: „— — so sind — — die betreffenden Behörden, ohne Veranlassung einer allgemeinen Kundmachnung lediglich für ihre Benehmung in vorkommenden Fällen über diesen Irrthum zu belehren.“

У осталом иста је наредба — резерват — издана само за аустријске земље, а не и за угарске, пошто је у њој говор о §. 6., који говори о реверзалима, дочим је о њима говор за Угарску у § 7. Ал то није сметало г. Белају, да се чини на то невешт, те узима да она тумачи и § 7. важећи за Угарску.

Иста је дакле наредба прост резерват, и ништа више, и то такав, који није основан на закону, него на својевољном тумачењу, и сумња л се о овоме г. Белај, нека изволи ово питање покренути у ком правничком листу, и нек позове остале — не Хрватске — правнике, да о њему кажу своје мњење.

Кад је г. Белај на добро нашао да пређути, за што је и којим је поводом иста наредба — резерват — издата, наспоменућемо ми, за коју смо напомену захвалили једном своме пријатељу из Загреба.

Иста је наредба — резерват — издана због тога, што су аустријске власти тумачиле §. 6. поменутог патента од 1781. у погледу реверзалиса *онако*, као што се он друкчије није могао ни тумачити, т. ј. они реверзале нису уважавали и сматрали су их за ненажеће.

На тако правилан поступак, жалила се римска јерархија аустријској влади, услед чега је потекла поменута наредба — резерват —, која је тако самовољним тумачењем, као што згодно примети поменути наш загребачки пријатељ изједначила толерант патенат од 1781. са XXVI. зак. чл. уг. сабора од 1790/1., по ком се по § 15. мушка деца рођена из мешовитог брака *могу* васпитати у некатоличкој вери, и постављен на становиште добровољних реверзалија.

Како је данашњим даном у Аустро-Угарској држави, једино Хрватска и Славонија, у којима важе што-но реч и препотопске наредбе и резервати у брачним и верским стварима, а то све само с тога, да се одржи привилеј римокатоличкој цркви; не треба се ни мало чудити, што сви хрватски научењаци без разлике сталежа, сваком приликом бране исте наредбе — резервате, а то с тога, што се они не могу узвисити на висину, која приличи једном научењаку, те се с тога и не чудимо г. Белају, што га је с једне стране шовинизам, а с друге верски занос занео, да јавно брани поменуту наредбу — резерват — од 1842., који се не да бранити ни одбранити.

(Свршиће се.)

„Застави“.

За ових 38 година, од како смо почели да пишемо по листовима, излазило је наших чланака што у политичним, што у белетричним и повременим листовима, равно у 30 листова, и за тих 38 година изишло је у њима толико чланака, у којим више у некојим мање, да је мало ко бар од свештеника написао онолико чланака, колико смо их ми написали.

И за цело то дуго доба, и у свим тим силним нашим чланцима, међу којима је било врло много полемичних чланака; нисмо никада хотимично неистину писали — по негда, ако и није баш онако ствар стојала као што смо је ми представили (а то је био редак случај), нама се у онај мах чинило према нашим изворима, да је онако стојала, те кад смо дошли до бољих извора, поправили смо своју погрешну тврдњу —, нити смо икад у полемичним расправама и једне речи

туђе извирули, или дометули, што није речено у поменутом чланку или расправи.

На кад смо ми до сада тако увек радили и радимо; с пуним правом можемо захтевати и од наших противника, да према нама тако поступају.

Ово захтева и обичан појам части код обичних људи, а камо ли код уредника једне „Заставе“, који се хвасте са својим џентлманством и бранењем своје части, а овамо је сметнуо с ума, да није он сам на свету, који уме и зна бранити своју част, него да их има и више, па често и међу онима, којима то што но реч не вири из очију.

Да њен уредник није тако џентлмански према нама поступао, сведочи бр. 49 „Заставе“, у ком је изашла нека тобожња критика нашег чланка „*Ситуација*“.

У „Застави“ се ни више, ни мање за нас не вели, до ли: „*да смо ми само писмени амалии у мантији*“.

Ако је уредништво под том речи подразумевало, што у истини та реч значи, те по томе, да и ми само туђе ствари и мисли износимо у листу, а не своје, онда ми немамо речи, којом би достојно могли назвати такву тврдњу његову.

Ми ни до данас нисмо никада туђу ствар и туђе мисли износили као своје дело, и њима се китили, као што су многи уредници радили и раде; па не радимо то ни данас, нити ћемо у будуће тако што радити.

Између осталог то доказује и то, да ми што год напишемо у „Српском Сиону“, стављамо своје име, а то чинимо баш с тога, да нам се не пребаци, да се кријемо за туђа леђа.

Да нама није уредништво „Српског сиона“ поверено с тога, што смо се ми по тврдњи „Заставиној“ прославили у „простаклуку и грдњама“; најбољи је доказ то, што власништво његово у том случају не би имало нужде чинити промену у уредништву.

Биће томе неки други главнији узрок, ког као да понајвећма осећа баш сама „Застава“ и њене присталице, да не кажемо но во времја оно називу г. Бекићеном „сојтарија“.

Ми смо се примили тешког и неблагодарног посла уређивања „Српског сиона“ у данашњим приликама ли с тога, што смо држали за своју свету дужност, да у данашњим тешким временима по нашу цркву, а не мање и наш народ, треба своју снагу и све своје силе да уложимо, не би л се колико толико стало на пут овом несносном нашем стању и раду, који води пропасти и цркве и народа, и то ли за љубав неколико бездушних себичњака, који да себи створе добре положаје, напуштају животне интересе и своје цркве и народа.

Да ми у чланку „*Ситуација*“, нисмо угарској влади или боље рећи „безусловно благонаклоној влади радикалима“, учинили понуду и поруку, да што пре уведе комесаријатство у нашој аутономији, као што „Застава“ тврди; може сваки паметан и поштен Србин увидети из истог нашег чланка.

Ако нико, Рувариџи нису били, па не ће ни бити демунџијанти и дошаптачи. Што имају да кажу, казали су увек отворено.

Да је са свим нешто друго, кад се каже: влада је намерна била, да заведе комесаријатство, од ког је одустала на обећање радикалско, да ће они направити „једноставно устројство“, које се мора по-што по то донети, на кад се увери, да они то не ће бити у стању учинити, да ће учинити оно, што је мислила учинити — а друго, кад се *то* наше причање изврне и каже, како ми ништемо комесаријатство; то бар паметнима и поштенима не треба доказивати.

Да ми нисмо из главе измислили, ни да је влада намерна била увести комесаријатство, и да ће га напослетку увести; о томе имамо класичног доказа од човека, који је те ствари могао сазнати и зна.

Нека дакле радикали не изврше своје обећање са „једноставним устројством“, па ће видети и осетити благонаклоност владину!

Министар председник рекао је јасно изасланству саборског одбора, шта очекује од њих, односно саборске већине. Паметном је комарац музика!

Да је у осталом постојала опасност од комесаријатства, то је признао и сам уредник „Народности“ у 19. б. г. Тоша Бекић, у одговору на исти наш чланак „*Ситуација*“ рекавши дословце: „Немојте га моловати на зид, јер опасност комесаријата у прошлости одкладали смо од наше автономије ми, а не ви, и она ни данас није посве искључена“.

Шта сад велите, је л лаж била наша тврдња!

Ми себи не уображавамо, да смо такав фактор, који може допринети да дођемо до комесаријатства.

До нас и од нас то не стоји, ал стоји до „Заставе“ и њених партизана, и дође ли до комесаријатства, а доћи ће се за извесно, ако се и на даље онако узради, као што се почело радити, и буде л се постојећи закон за љубав дерног Вршца газио; нико друго за то не ће одговорност понети него радикали.

У осталом, шта се ви радикали ту измотавате, и правите морске вицеве у „Застави“ — исте прави онај, који је исте правио у земунском „Новом времену“ во времја оно — са комесаријатством, кад ви не можете живети без њих.

Та није ли потпредседник саборског одбора у мајском сабору предлагао, да се изашиљу на изборе по два повереника? Та није ли радикалски вршачки административни одбор изаслао у нашој постојећег законског наређења два своја повереника у Панчево при избору $^1/_3$ црквене скупштине, не би л само и Панчево отели, те неколико својих гладница понамештали?

Ајд, сад играјте се господа са изигравањем закона, показујте пута и примера ономе што ће доћи.

Не сећате се у Србији 1. Априла, како се радикалима осветило изигравање устава?

„Застава“ је изнервала и нашу опомену, да радикали сувише не вичу на „грабеж“ мађарски, пошто та повика може донети комесаријатство, које се не би задовољило само са председањем манастирских рачуна, него и оптичинских, коју је опомену она крстила мигом, владе да пошље комесара, те како рече — то нас није уплашило, *јер ако ће отворено познавати*, *онда ће и преће комесаријатство*.

То рече „Застава“ и остаде жива! А остаде жива и стога, што зна добро своју публику, која и мало крупније мене неистине прима за готове паре, те примаћу их на готове паре и дотерала смо дотле, да смо данас у Угарској од свију народности, постали народ на који се мородинци и не обазиру и о ком се не води рачуна!

Ако „Застава“ прима поруке од својих пријатеља из Какинде и Неште, ми их не примамо ни од кога, те је проста неистина, да смо ми поменути чланак вештали из „Бранка“.

Браћењем постојећих завода за наредбу и захтевањем извршења њихових, не брани се ничија дефрадација, коју би реч, понајмање. Заставина са својим војводама и вицевојводама треба да спомиње.

Наша је савест мирна и ми за сваку своју реч понећемо и пред садашњошћу и будућношћу одговорност.

Време ће показати ко је имао право, као што је и досад и ако не одмах, а оно и мало доцније показало, за што је но што радио онако. Нама нек не мисли „Застава“ да оно ће Ће показати и узрок досадашњег њеног рада.

А на то, као да се не ће морате дуго чекати.

Е па срећна јој и та неистина!

Да се не може изнети из наше тврдње, што смо рекли, да се наша народно-црквена автономија не да уредити на основу IX. зак. чл. од 1868. и саборског устројства од 1875., да ми желимо и нитемо комесаријатство моће се уредништво „Заставино“ уверити из наших чланака „Автономија“, што су у данашњем броју почели излазити, и у којима ћемо своје назоре изнети, на који начин и како би се могла једном уредити наша автономија.

Д. Р.

Опис
српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопћио: Д. Р.

(Наставак.)

Сва манастир имаше келија справљених 8, несправљених 4, порушених 4, трепезарија нелика несправљена, покров на свих келиах од шиндре, и под свима келиама подруми на свод, и испред келиах доксати камени, доле на свод, а горе несправљени стојат. Мјешаоница под трапезарином, и код ње соба. Чесма пред црквоју, от сјевера созидана каменом, и шиндром покривена, и чардак над чесмом.

Новим келим, и објема трапезаријами и дијеми гостионицами, с мешаоницом и великом кухином, с подруми, бист ктитор Ненад Томић, бивши провизор футошког сриштва.

Написание трапезарије, гдје братна обједују:

Трапезарија сија јест озгор штукатором репарирата без шари, натосата чамовом даском, на ној сут три пенжера без катри, и стакла с окнами; чаршав от фаја беза, 6 чаршава ординар, 3 астала, 4 клупе, 10 столица дрвени, једна столица кожна, 4 иконе дрвене, 2 св. кнеза Лазара, 1 Христова и 1 Богородичина с сребрнима вјенци и позлаћенима, 1 икона на платну, обручене Јосифово, 2 контраче на платну, императорици Московскија и наследника, 12 икона на хартији с рамами чернима на 12 мјесаци, фуруна зелена, сахат висјачи, орман у дуварў от полудне, уминалница тинлерска, на ној ибрик и леген калајни, звечак от туча, 3 пешкира велика, 19 пешкира разних, 31 пар черни пожева, свјећњак от туча.

Написание сосудов бакарних:

5 казана, 4 с канци и лулама, а 1 без канка и луле, котао највећи, 12 котлова велики, 6 котлова малих, 7 тенжера, 3 легена, 38 сахановљ и малих, 25 тепсије велике, средње и мале, 2 тепсијака мала, 1 долгас велики, 1 левјур, 1 каса, 6 тигања, 1 кутлача, 1 сахак за воду, 3 котла, 2 служавника, штамиа на бакар образ св. кнеза Лазара.

Написание вештеј калајних:

18 калајија за јело, 54 тањира различна, 9 канника, 13 сапова, 6 сакава за астал, 2 свјећњака, 8 сланика, 1 кондир.

Написание вештеј жељезних:

Написание сосудов виских:

12 кадa виских, пљивских и кучуских, у којих хакова јест 930. 2 ардова винска от 200 хакова, 6 хардова у које стоје 100 акова за ракију.

Разно;

2 каруша, 2 кола волујска, 1 кола, 2 таљге, седло

Две воденице оправне, пиндром покривена једна, а друга даском чамовом, от којих једна саздата каменом, а друга дрвена на ручуту монастирском.

Једна воденица на ручуту Оденачка, прница, испод села Врдника, каменом саздата, даском чамовом покривена, оправна.

Три парчета винограда, 32 мотике у пица. Десет пчелника, две бачве пасјане. Једну ситару от шестера, поправљену ушаем. Једна ракијчина саздана, пиндром покривена. Један хамбар от чамови дасака, пиндром покривен.

22 кошнице. Волова тегленх 10, а 40 говеда мали и велики, 7 кова тегленх, 65 хакова биша, 12 хакова ракије 100 черова жита.

Приказахом игемону и братим, да приставјут употребит сија последујушчија вешчи, и како су уредили, до мјесац днеј Них Високопресвјашченству репорт да дајут.

Покров бјели на путир, горни покров на престол, крестилницу да устроит за погружение крстраше. Пивнице на обе стране трпезе, скамье да устроет. Темплон с распјатием, да приставјут целе пократи и поправити, гробне да огради.

Благодателне надања привилегии српских и московских цареј, такожде влашких бегов, равно от их ц. к. величести државних наших цареј јакоже последујут.

1. Привилегија ев. кнеза Лазара, на монастир у Сервији сумчи Равашиу издана, лета мироб битија 6889.

2. Хрисовул цареј московских Јоана и Петра Алексејевић оригинал с великим печатом, издата горјеноменутој Равашици, лета мироб битија 7201. Јулија 31.

3. Хрисовул от императорици всероспијска Јелисавети Петровне, и јеја наследника великаго кнеза Петра Теодоровака, чрез свјатејшија синод тому монастиру Равашици, с печатом императорским лета от Христа 1748. Фебруарија 3.

4. Два хрисовулу на пергаменту от Господ Кирваљашких Перви и лето мироб битија 7196. от Јоана Шербан војеводи мјесаца Априли 18. Втори лета 7210. Јунија 4 от Јоана Константи Бесарабе војеводи.

5. Привилегија ц. к. от цесара Јосифа издата, оригинал и лето 1705. Априли 9.

6. Конфирмација привилегија ц. к. издања и потверђена чрез благопоручиње ныне царствујушчеје Јеја кр. величество Госпожу Госпожу Марију Терезију лета 1747. Јануарија 19., чрез канцеларију мажарску с печатом висјашним дребним.

7. Конфирмација ц. к. величества от Госпожа Госпожа зојажде праваја Хунгарскија и проч. издања чрез Хофдепутацију лета 1746. Декемврија 20. с оправом српскија кадиси на пергименту написана, на златном ланцу или гајтану привјазан печат на месингу.

8. Копија с рембулацијом и планом от конфирмацији привилегији издана 1746. и 1747. года от обојих канцеларија, оправлена и видимирата.

9. От оригинал привилегија на Вир издан от Леополда цесара, копија видимирана на немачком језику.

10. Декрет цесара Леополда, за село Бату.

Сему монастиру досаждение бивает от села Врдника, Равиде, Гаска, и Павловаца, у шуми, ливади и њивах.

Високопреосвјашченејшија и високодостојнејшија Г. Г. Арх. и Митрополит Павел Ненадовић, благополучно извиђен на генерал визитацију, приспеђе ц сеј монастир сего Јунија 14. и вседневное бдјенје по обичају бодрено совершивши, заутра на праздник св. кнеза сербскаго Лазара, божествену литургију, Г. Партением Павловићем, Епископом посвјашченија Архијепископија резиденции, идјеже сослужајући биле честнеји Архимандрити Крушедолски Никифор, Раковачки Никанор и Шишатовачки Викентије, игумен Реметски Атанасиј, Карловачки катедралија церкве, протопресвитер Јефтимије Радосављевић, Арсеније Радивојевић, Арх. Митрополитски у Срему Екзарх, Викентиј Јовановић, Арх. Митрополитски Архидјакон, Илија Костић, дјакон мирски, Григорије дјакон хоповски, Силвестер Јеродјакон Јазачки и во время причестија, произведе и похвалу св. кнезе Лазарје, П. поменути Епископ посвјашченија, изразадно цвагодал, к предстојашчем многому множеству народа, от клера, такожде и от народа политичкаго, идјеже биле славне Петроварадинске ретиненте дипантерие обретајушчат Вук Исаковић. По совершении же божествених литургија, трекратное обхођење биле окрест церкви, с литијеју и молебствием, о благом намјерении, такожде же и неким бољашчим, и от демона мучимим тамо случившимеја, читали заклинателна молитви.

Под датумом же сего мјесаца Јунија 17.

сонзволил их Високопреосвјашченство Господич вишетитулирани, у шести час по полудне поити пјеши, купно со Г. Епископом посвјашченија, Архимандритом Никанором Раковачким, игуменом здјешним Стефаном, Архидјаконом, такожде и намјестник Михаил монах, игумен Бешеновачки Дионисиј, протопоп Карловачки, хаџи Антоније монах, Давид Јеромонах Реметски, дјакон Илија Чалмански, Софроније Јеромонах, и служители их Високопреосвјашченства Јоан млади, Андреовић постмајстор Карловачки, Петр писар, и Франц писар, со прочими служители, и кнез врднички Мишко со кметови, вси равно от монастира на Старо Градиште и Кулу, которија Кула и Градиште, јест на грунту монаском, пјеже бивше, и в самом Градишчу ужинали, вечерали, по отпетии вечерни, и при вечери, попили их Високопреосвјашченство чашу вина во славу Божију, пресвјатија Богородица, и св. кнеза Лазара, вторују чашу за здравије их Величества Францишка перваго, имератора Римскаго, и их ц. к. Величества Марији Терезији, императорици римскија, и кралици хунгарскија, и веја их императорскија царскија фамилији, и чашу разбил о кулу. Третују чашу за здравије цјелога клера и народа, и разбил чашу о кулу. Г. Епископ Партенији попил чашу за здравије Г. Високопреосвјашченјешаго Арх. и Митрополита и разбил чашу о кулу. И тамо задовољно веселилисја и отуду возвратилисја в дењати час в монастир пјеши.

Киждаго от братиј особ испитахом, обрјетајутлисја каковы злодјеји и злочинци, т. ј. ресуи и пустахие здје в монастирје, отвјешчали под совјестију, да никако обрјетајутсја.

Сија визитација помоћнајућ Божијеју и благословенијем Високопреосвјашченјешаго и Високодостојешаго Г. Г. Павла Ненадовића, православнаго Арх. и Митрополита сербскаго народа и прочих народов, в горје именоватом монастирје в присуствии самаго их Преосвјашченства испољисја и совершисја здје в монастирје Врднику Јунија 18. 1753.

Партенији Павловић с. р. Епископ, Арсенији Радивојевић с. р. Арх. митрополитски Екзарх у Срему, Викентаји Поповић с. р. Архимандрит шишатовачки, Атанасији Исаијевић с. р. игумен Реметски.

IV.

Јазак.

Визитација монастирја Јасна, јуже начахом Јунија 19. 1753. года.

Обрјетохом да сего монастирја Јаска, храм јест сошествие свјатаго Духа. Здатели јего Стојан Бечкеречанин, житељ Новосадски, Арсенији Веселиновић с братом својим Теодором из Баје, Теодор Димитријевић, житељ варошиј Осечкија, Евтимије Георгијевић, из Шида, Стефан и Антоније из Шапинаца. Сеј речени монастир из начала новозаиздатиса почал лета 1736., при императорје римском Карље VI., при патријарје сербском Арсенији четвертом, благословенијем Преосвјашченјешаго Арх. и Митрополита Бјелградскога и Карловачкаго Викентина Јовановића, при игумену кир Стефану Димитријевићу Јеромонаху.

Последует написание от Игумена даже до последнаго о Христје братства.

1. *Игумен Атанасиј Станисављевић*, в первој визитацији написан, родилеја у Мачви, у селу Каони, лет имат 38. Книги училеја здје в монастирје, код игумена Стефана, неженилеја, постригљеја здје в монастирје 1733., Декемврија 2. игуменом речним Стефаном. Во степен дјаконства поставлен Никанором Мелетијевићем, Епископом Крушедолским 1735. Ноемврија 21., во храмје св. воведенија пресвјатаја Богородици, во старом монастиру Јаску. Рукоположен во свјашченство чрез Јоана Георгијевића, Епископа Карансебишкаго 1748. Маја 29. здје в монастирје. Таинства, блаженства и прочаја вједенија божественаго писанија худо разумјеет, читати, појати и писати от части вједает. Свјашченодјејствует. Духовник јего Арсенији игумен Беочински. Чиное одјејание монашеское имат. Книги: полуустав, требник, молитвослов, и епитрахил свилен, крст мали сребром оковат. Винограда 5 мотика, шлина дрва 100, кошаиа 50. От фамилији имат брата у Турској. Права честна и добра.

2. *Јеромонах Мојсеј Живановић*, родилеја у сеју Јаску, лет 38, постригљеја 1735. Априлија 6., неженилеја. Книги училеје в том селје код монахини Марији. Во степен дјаконства поставлен чрез Георгија Поповића, Епископа Темишварског, во храмје св. оца Николаја, в соборној церкви в Карловџе. Рукоположен во свјашченика тамже Епископом во горје писатој церкви 1747. Маја 7. Таинства, блаженства и заповједи слабо разумјеет, читати појати и писати может. Свјашченодјејствует и чреду держит. На црковно правило входит. Духовник јего Хаџи Стефан Раковчанин. Чино одјејание монашеское имат. Книги: псалтир, требник, полуустав, мјесјацослов, спи-

трахил зелене дамашке, крет оковат, винограда 6 мотика, 150 дрва шлива, 6 кошница, коња, седло, таљиге са свом оправом, казан са свом оправом; от фамилији брата Гаврила, у селу Јаску, 2 сестре удате. Сего лета јест нарекжден путником бити у Банату.

3. *Саватиј Андрсевиħ, Јеромонах*, родилсе у Ерцеговини, селу Рудине, лет 36, книги училсја у монастиру Пиви у Саватија Јеромонаха, неженилсе, постриглсе чрез игумена здјешнага Стефана 1739. Декемврија 25. Рукоположен во дјаконство Архијереем Аксентием Ерцеговачким в монастирје Пиви, во храмје успенија пресвјатија богородици 1737. Јануарија 24. Во свјашченика произведен Архијереем Јосифом ужичким, в монастирје Ариље, во храмје св. чудотворца Николаја. Таинства, блаженства и заповједи церковнија худо разумеет, читати, појати и писати средње вједает. Литургију служит, чреду держит, духовник јего хаџи Стефан Раковчанин. Одјејание чиное имат. Книги имат: псалтир, каноник, требник; епитрахил свиле прутарасте, 4 мотике винограда, 50 шлива дрва, башчицу посјејану; от фамилији отца, матер и брађу у Ерцеговини. Нрава добра, само упиваетсја по често вином.

4. *Михаил Стефановиħ, Јеромонах*, рожденијем от Приморја, от варошп Рисано, лет 28, книги училсја у Прњавору в Мачви, у попа Константина. Пришел здје в монастир 1738., постригласја чрез игумена Стефана, тогожде лета, Февруарија 5., в дјакона рукоположен Архијереем Аксентием Ерцеговачким, в монастиру Пиви, во храмје успенија пресвјатија Богородици, 1736. Јунија 13., во свјашченика Епископом Темишварским Георгием Поповићем 1741. Маја 12. в Карловци в храмје катедралном св. Николаја. Таинства, блаженства, заповједи церковнија, от чести разумјеет, литургију служит, читати, појати доста прилично, духовник јему Арсенај, игумен Беочински. Книги: псалтир, полуустав, требник; винограда 4 мотике, 70 шлива дрва, 20 кошница. От фамилији 2 брата, Јован у Сомбору, Иван у Каменици занатлија. Нрава добра и честна житија.

5. *Јеромонах Јоаникије Милутиновиħ*, родилсе код Ваљева, у селу Голубцу, в првој визитацији писан, лет 33, книги училсе код Герасима Студеничанина, пришел в монастир 1739., постриглсе тогоже лета Маја 9. чрез игумева Стефана, неженилсе, во дјакона произведен Георгием Поповићем, Епископом Темишварским, в Карловци в соборној цркви св. Николаја, 1741. Марта 9., а во свјашченика Јоаном Георгијевићем, Епископом Карансебишким 1748. Маја 30. в старом монастиру, храм воведенија пресвјатија Богородици. Таинства, блаженства, и прочаја божественна писанија худо разумјеет, читати, појати, писати от части вједет. Литургију неслужит, духовник јего Арсенај, игумен Беочински. Книги: псалтир, молитвослов; 4 мотике винограда, 40 шлива дрвета, 6 кошница, от фамилији имат брата 2, Лазара и Василија, оженена, пребивајут у шанцу Кленку.

6. *Јеромонах Теодосиј Павловиħ*, родилсе у Босни, лет 30, пришел в монастир стари 1735., гдје и училсе код Јеромонаха Авакума, неженилсе, постриглсе чрез игумена Стефана 1747. Декемврија 2., в дјакона поставлен Епископом Јоаном Георгиевићем, 1748. Маја 29. здје во монастирје в храмје сошествија духа свјатаго, в свјашченика Арх. и Митрополитом Павлом Ненадовићем, в Карловџе в горној св. воведенској церкви 1752. Јануарија 7. Таинства, блаженства, заповједи церковнија и прочаја божественаја писанија неразумјеет, читати, писати и појати от части знает, духовник јего Арсенај, игумен Беочински, чреду держит, литургију служит, книги осим часлова немат; 3 мотике винограда, 100 младица шлива, 10 кошница. От фамилије имат отца монаха Павла здје, стрица Марка, воденичара монастирскаго.

7. *Дјакон Силвестр Новаковиħ*, родилсе код Ваљева, у селу Мијаковци, лет 20, пришел в монастир 1750., постриглсе того лета 21. Новембрија, чрез игумена Стефана, книги училсе у Кленку, код Јоромонаха фенечког Мојсеја, в дјакона рукоположен Г. Архим. и Митр. Павлом Ненадовићем 1751. Јануарија 7. в придворној капели, храма св. великомученика Трифона, чреду дјаконску держит, литургију служит, духовник јего Арсенај, игумен Беочински, немат книги и прочаја, понеже при игумену обрјетаетсја. От фамелије имат отца именом Новака, матер Достану, у Кленку шанцу.

8. *Дјакон Висарион Стефановиħ*, родом из Платичева, лет 16, книги училсе у Кленку код Јеромонаха фенечког Мојсеја, пришел в монастир 1750., постриглсе чрез игумена Стефана, лета тогожде Февруарија 26., в дјакона произведен Г. Арх. и Митр. Павлом Ненадовићем 1751. Мај 26. здје в монастирје, во храмје сошествија

св. Духа. Литургију служит, духовник јего Арсеније, игумен Бесчински. Читати помало, појати и писати незнает.

9. *Монах Пахомије Ковачевић*, родилсе у Босни в Сребрянци, лет 52, пришел в монастир 1738., постригсе 1749. Октобрја 26. чрез игумена Стефана, книги не знает, жену имал, сина два Теодосија Јеромонаха здјешна и Саву чиновнжију, пребивает в Новом Садје. Молитву Господњу, Богородице дјево и прочаја незнает. С сином Јеромонахом Теодосијем купно во келији пребивает.

10. *Монах Дионисије Блажић*, родилсе у Босни, у селу Божићи, лет 18, пришел в монастир 1750., книги училсе код игумена здјешнаго Стефана, постригсе 1753. Маја 30. Читати средне, појати и писати незнает, при игумену пребивает.

11. *Монах Рафаил Тарбук*, родилсе у Бабиној рјеци, у врапни Костајничкој, книги мало училсе код Екзарха Арсенија Радивојевића, в Новом Садје. Постригсе у монастиру Комоговини 1752. Марта 22. чрез Макарија Јеромонаха, лет 17, имал једног брата у Комоговини, и из монастира својего изашал ученија ради, пришел здје в монастир, сего лета текућичаго, и повеленјем Високопреосвјашченјашаго Г. Арх. и Митр. Павла Ненадовића, наређен остати здје во монастирје Јаску код игумена Атанасија, на начин, што би се книги учил и монашеском житију настављал.

Одјејанија монашескому чину должнаја имати, сеј последујушчи немјејут:

1. Јеромонах Теодосиј
2. Јоаникије
3. Ђакон Силвестр
4. Монах Пахомиј, имже приказахом и т. д. као и у Фенеку што су заповедили.

Равно же игумену приказамо поне 4 мантији сад на време да устројат и прискорбит. Такожде верхни покров на честну трапезу, затим бјела дарак на потир, хранилницу, или кивот сребри ради свјатих таин да пристарает. Миро свјатое, крестилнину да начинит.

Написаније братиј из монастира изшедших:

1. Монах Гаврил Терић, постријник сего монастира 1738. избјегал из монастира, и в Банату у кланику оженилсе.

2. Јеромонах Јосиф, постријник сего монастира 1745., нине обрјетајетсја у Епархији Темишварској в монастиру Војловици. Узрока ради, понеже нехотјел быти в послушанији игумену.

4. Јеромонах Гаврил Петровић, пошел из монастира 1750., нине же јест в монастири Пртетегу, известија узрок, многое и невоздержаное пијанство јест, за које много кратно наказиван јест от почившаго игумена кир Стефена, и више наказаније нехотјел терпјети, избјегал тајно из монастира.

Написаније братиј после 1740. на визитацији именованих, преставшихсја:

1. Јеромонах Максим Комарченић, преставлсе у селу Нерадину, код својих сродников, и тамо погребен 1746. февруарија 17.

2. Јеромонах Авакум, преставлсе здје в монастирје 1751. Маја 16.

3. Монах Петронић, преставлсе 1752. Марта 15.

4. Игумен Стефан Димитријевић, преставлсе 1752. Априлија 1. на свјетли вторник, и погребен в паперти церковној, игуменова чрез 20 лет.

Посљедуст прочтение правил в 34 пунтах от 1733. и 8 пунктах от 1749., и на сваки пункт вопроси и отвјета јакоже следујетсја:

На 1. Како су се објешчали пред Богом и человјецији в дословсе, по јелико јесу могли храпили су, а в напред помошчију Божијеју јешче болше тшчатисја будут за спасеније своје испољавати.

На 2. По сиље крајњеј храпили јесу, и в напред храпити будут.

На 3. Тако творити, и в будушче творити објешчаемсја.

На 4. Бивает тако, и в напред бивати не оставити потшчатсја.

На 5. Божествепнаја служба поштеја дни, (кромје забраненних в тшпиконе) бивала и бивати будет објешчавајутсја.

На 6. Апче и до нине сеј обичај ни употребљивали јесу, в будушчее пак и болше тшчатисја будут, сеј конечно (кромје великија нужди) исползавати.

На 7. Сеј цјело исползали, и у будушче исползати будемо.

На 8. Нарусија мало и имајут, а в напред по обичају преданому от церкве, не будемо презрјети.

На 9. По смерти игумена Јеромонаха Стефана јесмо литију чинили, и в напред чинити објешчаемсја.

На 10. За скудност братства, в напред в праздники Господскија и дни недјелнаја читати хошчут, а досељеје нечитали, понеже игумен Стефан того обичаја неволсја бил.

На 11. Изнагиjу доселе кромеjе празднике великих нетворили, а в напред по всjа дни обjешчаjутсjа возносити.

На 12. Сие доселе небивало, и в напред того неможно испольjавати.

13. Общество отричут, понеже никаковиjа каси имеjут у обществу, такоjде и они оскудни сут, jакоже и сказмеся их горjеписати показуjет. Зато по мало винограда и шлиника, будучи за друго рукодjелjе незнаjут, за одjеjание своjе држати, покорно них Високопреосвjашченство молят, а в трапези обичjу всjа jадут, что би и в напред тако остало.

На 14. Захождение, с благословением и цjелудом отца игумена испольjавати хотят, а по два ходити отричут за худост братиjе.

На 15. Доселе того небивало и в напред испольjати обjешчаjутсjа, понеже сие за них душевну пользу и спасение пријатно jест.

На 16. jакоже сказмен их глагсат, сеj пункт испольjавали jесу, и в будуще тичателно ради спасениjа своjего испольjавати будут обjешчаjућа.

На 17. Никдо своjим пристоjни монашеству обjешчаjутсjа имати, и в нем, како в церков, тако и в Господи и честним лицам отходити.

На 18. Будући да обштина ниjе зато старатиjса будут никдо што болше одjеjание себи справити, обаче черне варбе и противу своjему сану никдому пристоjному.

На 19. Мантиjи за време 4 будут справити, 2 jегда возмегут, неотменичут приставати.

На 20. Празднословцев и сквернословцев, такожде и пошчуника доселе небист, а в напред благодатиjу Божиjеjу, таковых развратителеj будемо радити, что би не излеглисjа.

На 21. И доселе чест и послужение игумену и братии слава Богу воздаваласjа, такожде и в напред покорни, повини и послушни бити обjешчаjућа.

На 22. Го и должност jест и творjашесjа, а такожде будућим временом, яки братиjу а не яки раби братство игумен обjешчаjетсjа, и о спасениjи их пешчисjа.

На 23. Сицевих случаjев до ниње непредjешавалосjа, у напредан же ниче случитсjа, и котори брат безчинник обрjашетсjа, игумец обjешчаjетсjа, онаковго по правилу наказата.

На 24. Пертар от потребе jест, понеже монастир неограђен, а кувара наjмлеа свагда имаjут, такожде и монаси, jегда кувара нjест, кухиjу обдржаваjут, за нуjду же и jеромонаси. Что и в напред будет.

На 25. Jакожде горjепоменухом да монастир неограђен, тако и врата ниже затворали, ниже отворали, понеже немогут, а гостилница будут наредити, и над болjарним надзиратеља.

На 26. Честное житие и незазорное водити и прочим на соблазн что творити или глаголати наjпаче монахом непристоjно jест, зато обjешчаjућа и у напред, а доселе таковаго неспаходилосjа.

На 27. Сие jест свjатотатетва, и от сего хранизиjа и хранитаjа обjешчаjућа.

На 28. Будући да при сему игумену, путников никаких небивало, а jегда буду путници на милостиву ходити, по сему пункту водити се обjешчаjућа.

На 29. Доселе наместника не било, за то каса монастирска и протоколи наређени били у jедног брата, а в напред наместника поставити, jакоже них Високопреосвjашченство наредили контенти буду обдржавати.

На 30. И до ниње в обичjу трапезjе вси кушно, на jастие собираjућа, такожде и у напред творити обjешчаjутсjа.

Наставиће се.

Исправак.

У чланку: „*Автономија*“, на стр. 132. испуштена је при преписивању ова приседба.

Пред ставом „Ми велико“ (последњи ред друге колоне) требала је да дође ова приседба:

„Арсеније у своме писму од 17. новембра 1690., писатом у Комарану цару Леополду, рече: „— и от руки поганских једва с нуждjеjу *избежамо без свакога нашега имjанjа и прибjегнусмо под ваше сjетлое крило, у Бjелград* с великоjу радостиjу и послахмо посланика нашега Епископа Исаиjу в место нас сjетлоj круни поклонити се и цjеловати пресjуjућа десницу и *просити отсjаjе милости ваше и всему роду нашему*, ви жи и прежде проjсења нашего, неудржасте царске своjе милости от нас, и посласте милостивиjу грамату, коjу сми примили месеца Јунjа 16. в Бjелграде и многу радост сатвори роду нашему, и на болиjи подвиг наведе и отказасмо по свех хjестах капетанох и всjему воjнству да имаjу вjерно послужит царствиjу вашему от всего срдца, обаче не бист воjа наша но воjа божиjа, попусти бог грjех ради наших немилостивоjу роду агарjанскому озлобити нас jакоже и ваше рjехом, *и немамсо мjеста ни покоjа нигдjе него придосмо до Будима и Комората са инеми збегови христианскими људми које бог от плjенjења сводо*би. И приде нам епископ Исаиjа от вашего царскаго величаства и принесе нам обрадованиjу

царскују привилегију, полну радости и царске милости роду нашему и отрасмо славу (сузу) от очију нашеју, и прјеломихсмо скорб на радост видјевше ваше теплое ѹердие, јако помилова нас *и ваше ароужиија нашего цардствиаго дарова*, господ бог да назвеселит те и возвеличат, и дарует крјепкују силу на все противние праги, јако и Константину на напољемених и да прогнани будут безбожни агарени с оружием частнаго креста на вјечнују пропаст. И јешче припадаем с слазами колепчесе твоеј Пресвјетлеј и боговјенчанеј круни да милостивим и свјетлим оком призрити на нас и на обсирјевшују земљу нашу, всака прошенија наша испољвјушчи, и потамчи се избавити нашча и убога от силна, јеиуже њест помоћника кроме бога и твоего царскаго величаства, а ми имамо вјерно послужити вашеј пресвјетлеј круни са всеми христиавскими људми при животу и по смрти. — —"

За ово смо писмо благодарни своме пријатељу г. др. Јови Радонићу, које ће наћи у идућој свесци „Летописа".

Из истог патријарховог писма види се јасно, да је прву привилегију добио, кад је већ био са српским збеговима око Будима и Коморана, те је по томе и то доказ, да не стоји тврдња, да је патријарх с народом прешао на ову страну, пошто је прво склопио уговор с Леополдом.

И исто писмо Арсенијево, јасно показује, да пре преласка није било никаква уговора.

Што Арсеније тврди, да је 16. Јунија 1690. примио цареву грамату, биће, да је он тога дана можда добио овај позив Леополдов, што је Леополд и на њега упутио, ал нема сумње, да је позив Леополдов од 6. Априла 1690. пре тога дана морао добити, ил бар за њега сазнати.

Једно писамце, на обори толике и толике тврдње. Како среће, да се за њега бар пре 100 година сазнало!

ЛИСТАК.

Вести из митрополије.

(**Рођен дан Његове Светости.**) У четвртак 13. о. м. је Његова Светост преузвишени Г. Патријарх Георгије напунио 73. годину свога живота и тога дана ступио у 74.

Том је приликом Његова Светост примила многе усмене и писмене честитке од својих пријатеља и поштоваоца, који су јој сви пожелели дуга живота и здравља.

Придружујући се и овде тој њиховој жељи, кличемо јој и ми: Бог милостиви поживео још дуго Његову Светост у потпуном здрављу на корист и дику своје цркве и народа, те извршила и она дела, која је наумила да изврши, поред до сада извршених. Живела!

(**Митрополитоко привени савет**) сазван је за 19. о. м. (1. Априла) у редовно заседање.

(**Нове српске земљорадничке задруге.**) 13.) у *Бечеју* II. 14.) у *Адашевцима*.

Већина наших земљорадничких задруга, па и карловачка, приредили су шестонедељни парастос почасном председнику савеза земљорадничких задруга др. Лазару Радивојевићу.

Овај акт пијетета наших земљорадничких задруга служи не само на похвалу, јер су њиме показале, *какве* људе треба поштовати и славити.

Па у колико нас је то обвеселило, у толико нас је ожалостило приређено вече Кости Таушановићу, у Бечеју од омладинског друштва „Зора".

Ако нико „Зора" бар није требала приређивати и њему свечано вече. А за што, молимо нека нас поштеде са одговором и на то питање.

(**Парница због Ходоша.**) По извештају седнице саборског одбора од 10—15. фебр. у 3. бр. „*Митрополијског гласника*", на предлог фишкала г. др. Ђорђа Красојевића, решено је да се парница на уступ и предају ман. Ходоша покрене.

Како се иста парница има повести код угарског суда, многи су мислили и држали, да пошто је мајски сабор — и ако необавштено —, закључио да се фишкал подели и да се један за ужу Угарску изабере, — што је управо спадало у делокруг саборског одбора, —, и саборски одбор изабрао за сталног фишкала, — што је опет некоректно према привремености саме управе, за коју тек сабор мора створити стално уређење, — г. др. Бранка Илића, да ће он исту парницу водити.

То је безазлени наш свет мислио, а познаваоци данашњих прилика и особа што играју главније улоге у драми, што се зове „народна автономија", знали су добро, да се вођење исте парнице не ће моћи ни сметн уступити г. Илићу да је он води, и ако има — што остали људи немају — по сопственој тврдњи у глави и „соса".

Што се прећутало — не ћемо да испитујемо из којих разлога —, коме је поверено вођење поменуте парнице у поменутом извештају, то се признало — можда и нехотице — у извештају о седници саборског одбора од 25. фебруара у 4. бр. „*Митрополијског гласника*", да је иста парница уступљена члану саборског одбора г. др. Мити Мушицком.

Какву сенку баца на саборски одбор, што је изабрао г. др. Бранка Илића за фишкала народних фондова, коме је у последњој седници административног одбора бачког један Пера Попадић, добацио: да не зна наопако ни шта је инвентар, а шта је преливинар; то је његова ствар.

Он ће носити одговорност за његов рад, као

што ће је носити и народ за рад саборског одбора.

Да л је на саборски одбор утецао у неколико и наш чланак: „*Радња световњака око повраћања мит. Ходоша српској митрополији*“, те није смео да поверн вођење парнице г. Ивањ, или је *онако* закључио на каквих других побуда, не знамо; доста то, да смо му ми захвални, што је није њему поверио.

(**Свечано вече у Карловцима утирачу пута назаренима и радикалски ветрић.**) Како је овамо од мајског сабора и у Карловцима овладао радикалски ветрић, који је мало захватио и гимназијско професорско тело; није чудо што је и у њима одржано Змај-Јовине вече, кога је приредила српска читаоница, у чијој управи има повећи број радикала.

Српска читаоница, као самостално тело, може приређивати коме хоће свечано вече, то је њена ствар.

Ал као год што је то њена ствар, тако је исто и сваког слободног човека, па и једног сталежа ствар, хоће ли доћи на то вече или не ће.

Па кад је то тако, не знамо с којим је правом писац подлистка у 26. „Заставе“, у ком је описао исто вече, могао замерити „двору и већини карловачког свештенства, што су блистали својом одсутношћу“.

Двор и карловачко свештенство — бар већина — није дошло, а није ни могло ни смело доћи на исто вече и то с тога, *што оно не може и не сме славити онога, који је назаренима за нове песме за „Харфу српску“*, која је „Харфа“ до сада штампана у три издања у српској штампарији др. Светозара Милетића.

За румунску „Харфу српску“ не зна се ни једна румунска штампарија да је штампа, него је румунски назарени хрватске штампати у Женеви у Швајцарској, а српска Милетићева штампарија од 1876. до данас је штампала 11.400 примерака „Харфе српске“, што је назаренима спевање за нове Змај-Јова и покојни Ђорђе Рајковић.

Ваљда је зато удес тако удесио, да у исто време, кад се у Карловцима приредило Змај-ево вече, наиће у званичном органу „*Митрополијском Гласнику*“ белешка, у којој се „наш лаковерни свет упозорује да не купује „*Харфу српску*“, *којом се утире пут и слади прелаз у назарене*“.

Рекосмо, да је мало радикалски ветрић захватио и гимназијско професорско тело, које је као таквом слободно какву хоће најтоплију „славу и хвалу“ да изрече мајском сабору, што је изједначио плате карловачких професора са професорима новосадске гимназије, а саборском одбору што је неодложно — т. ј. и не чекајући превишњу потврду, којим је саборским закључком наређено рескриптуално наређење у погледу плата професора гимназије, те је с тога потребно за ту намену и превишња потврда, — напримјер саборски закључак.

Није то прича, да је исто тело до сада и другима изјављивало славу и хвалу, који за њега нису ни палик учинили оно, што је мајски сабор, па наравно, да му је слободно да изрече славу и хвалу и мајском сабору на онаквој љубави.

Јесте, то му је слободно, ал држимо, да му није било слободно — ил бар није било упутно —, да у истој захвалници — ил као што је „Народност“ назва „престанком“ — која је штампана прво у „Застави“, а за тим по умолби из Карловаца и у „Народности“, „најучтивије умоли саборски одбор, да наволи сабору протумачити његову најтоплију благодарност, што је сабор у свом родољубивом раду на корист српске школе и цркве имао доброту обазрети и на професоре карловачке гимназије“ и т. д.

Ако професори карловачке гимназије држе, да ће српска просвета на и школа коракнути џиновским кораком, што је сабор наабрао за епархијске надзорнике обичне учитеље, без икакве више спреме, своје партизане; што је попунио упражњена места у школском савету са онаквим „силама“; што је повисио плате професорима учитељских школа, па и њихове плате изједначио са професорима новосадске гимназије, а сироте учитеље у основним школама оставио и на даље са 400 фор. плате; — то им нико не може закратити, да у то не верују.

Ал, ако у истини и они сами држе, а да у то не држе, не би ваљда јавно рекли, да се и *онакав* рад саборски за цркву може назвати *родољубивим и користним;* онда благо и нама и нашој цркви!

(**Без лудог брата, нема осветe!**) Кад је оно у XI. седници „мајског сабора“ г. др. Милош Ђорђевић, посланик Велико-Бечкеречки већини добацио: „— — Онај је свет преварен, обманут! Он је повређо у Ср. Карловце, не да то да види сабор, него за то, што су му казали, да ће се овде делити народна добра!“; тада се против њега дигла већина, те је ту његову тврдњу проглашла за осумњичење.

Већина је саборска одбијала од себе такве тврдње, које су јој и с друге стране добациване, како је она само тим кортешким средством дошла до већине.

Има више несумњивих доказа, да су по неки кортеши, а и сами кандидати говорили, како ће се народу раздавати новац из фондова и земља манастирска.

Тако н. пр. једног јутра пре 5 сахати, дошло је у стан парохијски у једном сремском селу 30—40 људи, које кад је спазила попадија, која је рано устала, упаничила се, те на питање: шта је људи, одговорише јој: где је попа, немамо с њиме посла.

На одговор, да јоште спава, одговорише јој: пробудите га, што она и учини.

Ишавши попа у двориште, упита људе: шта је, на што му они одговоре: ми хоћемо од данас да будемо радикали.

На добро кад хоћете, на што му они опет одговоре: ај ми хоћемо, да одмах јавите у Н. Сад, да смо од данас и ми радикали.

На упит: а шта би да се одмах то јави, одговорише: код нас је био синоћ један господин, и рекао нам је, да ће се делити манастирска земља и у Дању, па хоћемо да је и ми добијемо. За то одмах јавите, да не би остали на лицо.

Добро, добро, јавићу одговори поп.

Тако је н. пр. по објављеном избору у Руми, дошао један изборник на Крушедола код овдашњег једног трговца, те на питање како живе у селу, одговорио му: ах сад доста тешко, ал ће нам за кратко време бити много лакше! На даљи упит: како то мисли, рече му си сви добродушно и весело, делиће се скоро манастирска земља, па ће нам бити много лакше. На приметбу: а ко вам то рече, одговори: па попа Моловић рекао нам је кад смо га бирали, да ће он израдити на сабору да се дели манастирска земља.

Е кад вам је он то обећао, живите у тој нади, ал не можете да вам само небеле очи, чекајући на поделу манастирске земље!

И ако смо познавали г. Моловића као великог демагога, који се није жалио при изборима клети се и својим једницем, да ће то и то урадити на сабору — што наравно није ни урадио ни урадити могао —, а том се страшном клетвом клео само с тога, што је желео, да пошто — пошто уђе у сабор; ипак смо држали, да и ако му је међутим једнаџ умро, те се с њиме више не могаше заклињати, да није могао бар поменуто обећање учинити и исту несмисленију употребити за кортешко средство.

Ал сад видимо, да и ако га пранавасмо, да смо се у свој сумњи преварили.

Сад верујемо, да је г. Моловић у истини обећавао својим бирачима између осталог и поделу манастирских земаља. А да у то верујемо, убедио нас је сам г. Моловић.

Г. Моловић, не би био Моловић, да није и он поздравио „митрошалијски (!) збор“ у Сомбору.

На такве је поздраве он неламан био, а и се не сећамо, да смо чули нашли на њих жалбе, да је прилежао пита на какву народну дел.

У своме је поздраву рекао г. Моловић ово: „Богу Богове, цару царево, калуђерима прква и молитва, *а народу манастирска земља и земља*“.

Сад даклем нема сумње да г. Моловић није обећао људима — бирачима у Руми, да ће се народу делити манастирска земља. А нема сумње, да то кортешко средство нису и неки други кандидати употребљавали.

Кад је г. Моловић био тако искрен, те признао у телеграму јавно оно, што је људима потајно говорио, нека је знано и ово.

Г. Моловић је рад да народу припадне манастирска земља и потиња, и жели то народу, заборавио је, а где би радник прилично главу и сачувао се од глади и зиме, да нема манастира, односно да манастири немају својих земаља, те се могу и сами задржавати, а и бедне и сиромахе примати и здрављивати?

Г. Моловићу је у првој седници нови сеоски одбор потрошио 300 круна на лечење (?!)*; г. Моловић има супругу кућу у Врдинку и пун подрум старе ракије, а уз то и 800 К. мировине. На пореч свега тога, он је зимус — Новембра, кад је почела зима — са сузним очима и плачућим гласом отишао у ман. Врдник, те настојатеља молио и преклињао, да га на који дан прими у манастир, јер је болестан, *а код куће ни топле собе ни млеко што му је најпотребније нема*.

И иако настојатељу није била мила г. Моловићева посета, ипак уверење његово, да очекује сваки час дозволу Његове Светости, да може провести зиму у манастиру, примио га је, те кад је видео, да и после три недеље нема дозволе, умолио га је, да се удали, и он у место да отпшао кући својој, отишао је у манастир Јазак, где је на исти начин провео три недеље дана.

* Истина, али јесница говоре, да му је та мисао учињена с тога, што је он једном приликом једном од „народних вођаха“ на једном месту тешку своту поклонио, коју подвода по свом обичају, није никад на време доред свог трговања, те је с тога настојао, да му се подели милостиња.

Било ово истина, или не, доста то, да је сеоски одбор тим својим поступком лепо потрошио, јер има много више потребитих и сиротиња, а још више свештеничких удовица, које су одбиле са својом малом за прилогом.

И кад човек ово и поменути г. Моловићев телеграм сравни и о једном и другом мало више промисли, не може, а да не зажали српски народ, што је и такав један свештеник посланик народни, који није у стању бити ни у својој рођеној кући господар, и то у оном срезу, где га сви познају.

Е, ал то је плод партијске дисциплине!

Одговори уредништва.

Г. Г. у С. Прегрните се још неко време. Ради се и скорим писмом Вас молим известити о полученом чину.

Послате књиге на приказ.

1.) *Издања српске књижевне задруге у Београду* за 1901. годину: 1.) *Путешествије по Србији* од Јоакима Вујића. Друга књига. С књиге Србије са 245 стр. 2.) *Драматски списи* Јована Ст. Поповића. Књига прва. Ј. Ст. Поповић као драмски писац. Д. Костић I.-XLVII. *Светислав и Милева* стр. 55 са предговором. *Милан Обилић* стр. 57-158. *Дојка и наполица* стр. 159-222. 3.) Приповетке Ђуре Јакшића. Предговор о овом писцу од Св. Вуловића XXVII. Са 221 стр. 4.) *Ускок*. Написао С. Матавуљ стр. 237. 5.) *Стари Дани*. Приповетке и слике: Борисава Станковић стр. 162. 6.) *Тарас Бумба*. Приповетка. Написао Никола В. Гоголь. Превео с руског Милован Ђ. Глишић (с 26 слика у тексту) III-XXXIX стр. 144 и тумач непознатих речи. 7.) *Постанак и развитак народа*, написао Валтер Бецхот, превео др. Драг. Т. Мијушковић I-VII стр. 201.

Свих ових 7 књига, које сачињавају XI. коло, као и сва пређашња кола могу се добити код српске манастирске штампарије у Карловцима и то кад се сва кола узму по 6 К кило, иначе појединце: I. V. VI. VII. VIII. IX. и X. по 10 К. II. и IV. по 7 К, а III. по 6 К.

Ко хоће да уме сва кола, може их добити на поček, и то тако, да за једно плати а друго добија на поček и тако редом.

2) Архимандрит *Мелентије Перовић*, војвода захумски 1835—1887.

Написао С. Т. П. са сликом. Сарајева 1903. стр. 17. — Отштампано из „Источника“.

3) *Трнен спасен, Гвездарев син.* Две приповетке за српску младеж. Приповедио *Душан Ђурић*, учитељ. Цена 25 новчића.

4) *Путовања кроз Нови Сад.* Издање српског трговачког удружења. Бадава се разашиље.

Код Управе Српске Манастирске Штампарије могу се добити ново установљене тисканице, **изборне листине за избор црквених скупштина односно изборника за епархијске скупштине, као и за избор посланика за народно-црквени сабор.**

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К 113/02 ех 1903. 10 2—3

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Опатовцу-Сотину расписује се стечај до конца месеца марта ов. год. кал. о. г. с тим, да компетенти до тога рока имају своје прописно инструисране молбенице надлежним путем овој конзисторији приподлати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 13. (26.) фебруара 1903.

Георгије
Патријарх.

К. 26. и 27. ех 1903. 9 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења места систем. парох. помоћника при Световаведенској цркви у Вел. Бечкереку, с платом 4. разреда, као и ради попуњења места протопрезв. помоћника у Вел. Бечкереку, с платом од 1000 К и 300 К у име накнаде за полу парохијске сесије, овим се отвара стечај с тим, да компетенти имају своје правилно инструисане молбе, прописаним путем до 13. (26.) априла о. г. овој конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 21. јануара 1903.

Председништво.

Број 20/с. в. 41. ех 1903. 7 3—3

ЕДИКТ.

Услед брачноразводне молбе Михаила Црнокрака из Троеглаве, парохије Грубишнопољске, против супруге му Милице рођ. Ачић сади непозната боравишта, позива се речена супруга Милица, да у року од три мјесеца, рачунајући од првог увртења едикта овог у новинама потписаној конзисторији или сама лично предстане или место свога саданег боравишта пријави, јер у противном случају окончаће се без ње брачноразводна парница.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије пакрачке, у Пакрацу дана 21. јануара (3. фебруара) 1903. год. држане

Мирон с. р.
епископ

ДРУГИ ОГЛАСИ

МИХАИЛО БЛАШКОВИЋ

дипломисани сликар у Суботици (Бачка), Erdő utza 66. szám.

Одликован с више златних медаља и почасних диплома.



Израђује сваковрсне нарудбине у сликарско-живописној молерској струци и разних позлаћивања. Израђује иконостасе, резандже, позлату и уметничке иконе за иконостасе. Бојадише (молује) цркве изнутра по стилу. Мермерише са свим мермером (Stuco). Кречи торњеве и цркве с поља са смесом, коју нико сирата не може. Поплаћује торњеске крстове са правим златом, без да скелу употребљује. Израђује нове, цртеже и увеличала их. — Сликарске декоративне и златарске послове израђује досада осим рим. катол. цркви и 10 српских православних цркава, од којих ће да споменем само: Ст. Кањижи, Суботици, Бачи и у Турији, а тако исто унутарње украшавање и мазање врата и прозора у новом двору Његове Свет. стрпске патријарха у Карловцима. — О досадашњим радовима својим располаже са најновијим сведочбама и препорукама од виших лица и просвештених, која стоје у свако доба сваком на расположењу. — На захтев шаље планове и прорачуне о сваковременим црквеним декоративним пословима. Располаже са свима приборима за радове у висини. Све горње радове обавља по најумеренијој цени. — Од потребитих прк. општина прима нарудбине и на одплату у оброцима на више година. — Иконе за иконостасе на платну уметнички израђене: 240 см. високе 140 см. широке од 160—240 круна. 180 см. в. 120 см. ш. од 100—160 круна. 88 см. в. 55 см. ш. од 110 круна. — Сиромашијим општинама 20% попуста даје.

8 3—23 Адреса: **Blaskovics Bátori Mihály**, Szabadka. Erdő utza 66. sz.



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по њоји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем коза за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крупама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

5—25 ex 1903. Илустроване ценовнике и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уреднишшву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Непплаћена писма се не примају. — Рукописа се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 263. 1903.

СРПСКИ СИОН

Год. XIII



Број 6

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у понедеоник 31. марта 1903.

ЗВАНИЧНО.

Извештај

о седници епарх. Конзисторије бачке, одржане у Новом Саду 6. (19.) Марта 1903. под председништвом Његова Високопреосвештенства Господина Епископа Дијецезана Митрофана.

Записник прошле седнице од 31. јан. 13. февр. о. г. оверовљен. — Извештај бележников о благовремено пријављеном одсуству члана Ђ. Р. адвоката из Н. С. и у седницу позваном Д. С. учитељу из С. на место његово узет с одобрењем на знање. — Публикован отпис Министарства богоч. и ј. наст. ђаконима Н. Ч. и Г. Н. у П. С. о подареној им државној прапомоћи. — Отписом Министарства на мњење уступљена молба свешт. удов. пок. јер. Ђ. Ј. у С. с препоруком враћена. — Председништво издати декрет изабраном бележнику конзист. В. Ј. као и враћене молбе и прилози осталих компетената узето на знање. — Отпис Министарства о дозвољеној исправци погрешног убележења у матицама крштених у Б. М. ради извршења публикован парох. звању у Б. М. — За преминулим Митрополитом С. П. у Мостару уведена је у записник туга и о томе Конзисторија у М. извешћена. — Узето је на знање рукоположење З. П. сврш. богосл. за ђакона у С. и Ж. З. сврш. богосл. и изабраног протерског пом. у Ж. за ђакона и презвитра као и председништво издани налог надлежним окр. протерима, да их у звање уведу. — Узета на знање одлука преч. М. Ц. Савета односно акта свргнућа са свешт. чина. — Одлука преч. М. Ц. Савета гледе тачног вршења вирилног чланства окр. протера истима равнања ради публикована — Извештај Управе Манастира К. о смрти о. П. Д. јеромонаха и употреби најене своте код њега на подизање каменитог крста и покрића погребних трошкова, узет на знање. — На основу извештаја окр. протр. Љ. К. у С. о смрти протојереја М. Ј. пароха у С. С. решено је тугу за њим као многогодишњим чланом конзисторије у записник увести и стечај са роком од 6 недеља расписати на парохију I. евент. II. разреда у С. С. — Молба свешт. удов. пок. протојер. М. Ј. пароха у С. С. да јој конзисторија она издејствује код Саб. Одбора стављање у течај припадајуће јој мировине, враћена, да ју сама има путем ове конзисторије Саб. Одбору поднети. — На основу истражних списа о нарећеној истрази против епархијског архивара Т. М. сврш. богосл. у Н. С. решено је истрагу против истога обуставити. — Јер. Ј. А. пароха у П. од оптужбе ослобођен. — Услед извештаја јер. С. Г. пароха у Г. К. о преводу Викторије Жарков рођ. Шипош из римске вере у православље, позван је исти да има о томе надлежног окр. протера известити. — Црквени одбор у Т. позват је, да своје изјашњење на тужбу М. В. допунити има. — Гледе убележења иступљених из

православља издата су мољена упутства јер. Д. Л. пароху у Т. — Због појављених опасних пукотина на цркви у Б. М. издата су црквено-општинској потребна упутства. — Молба јер. М. П. с. пом. у С. да се бракоразводна пресуда М. П. из С. благовремено поднесе М. Ц. Савету, стављена ad acta. — Г. О. и др. у С. поднесена представка, да се јер. Д. Б. администратор на стално борављење у С. упути, враћена истима, да се претходно црквено-општински обрате. — М. П. и др. из К. упућени су да се молбом својом претходно обрате месној црквено-школској скупштини. — Услед извештаја окр. протера М. М. П. у Ж. дозвољена је у начелу продаја постојећег парохијског стана у Д. К. и зидање новога или куп нове куће у ту цељ на згодном месту, те сви списи Адм. Одбору на даље поступање уступљени. — Услед пријава јер. П. пл. П. пароха у П. С. познан је црквени одбор, да има закључити коме даје спорни стб и да закључак свој о томе са евентуалним пријавима конзисторији поднесе и до решења исте закључак свој извршити не сме. — Пристигли позиви за купљење прилога за слепе и глухонеме друштва „Андрије Хаџара“ у Јолшви издата су адресатима. — Бракоразводна тужба Т. П. из М. враћена је истоме путем архид. конзисторије са упутством како ју инструјисати има. — Епарх. школ. Одбором достављена жалба Г. Г. учитеља у Н. С. издата је на изјашњење јер. В. М пароху у Н. С. — Молба црквено-општине у Р. ради получења државне припомоћи за оправку цркве уступљена Адм. Одбору на даље поступање. — Извештај бележников о издатим сведоџбама неким свештеницима у војнообвезној ствари, узет на знање. — Тужба Л. Т. у Д. С. И. против тамошњег пароха издата је на извршај окр. протеру М. Т. у Н. С. — Услед извештаја црквено-општине у С. гледе потребе капелана јер. С. М. пароху тамошњем, решено је истоме мољеног личног капелана не дати. — Претресане су три бракоразводне парнице и донете пресуде гласеће на развод брака. — Услед конкретног случаја издато је циркуларно упутство свему свештенству, да из православља иступљене назарене свагда упозоре да од надлежних политичких власти по иступљењу из православља не могу и неће бити по жељи за назарене проглашени већ за безвернике, пошто закони државни назаренску вероисповест не признају. — Молбе неких сиромашно дотираних свештеника и свешт. удовица спроведене су вис. Министарству ради получења држ. припомоћи с препоруком. — Јер. М. П. парох у Ш. позван је, да се молбом ради повишења конгруе и дозначења исте за 1902. и 1903. год. има сам путем осе конзисторије обратити вис. Министарству. — Јер. Љ. С. л. помоћник у А. ослобођен је од опћужбе С. С. погл. железн. станице у А. — Призив јер. Ж. П. свет. пом. у С. истоме враћен. — Поправљени изводи из матица крштених поднесени од јер. В. М. пароха у Н. С. и Д. Л. у Т. имају се на увид вис. Министарству приказати. — Молба свешт. удов. Љ. Ст. спроведена је с препоруком Вел. Саб. Одбору ради получења припомоћи. — Узет на знање отпис вис. Министарства о подељивању држ. припомоћи канцел. особљу епархије бачке.

НЕЗВАНИЧНО

Автономија.

2 **Д. Р.**

(Наставак.)

Цар је Леополд I. дакле по молби патријарха Арсенија Црнојевића и српског народа, признао патријарху тако рећи неограничену власт у цркви.

Ну, наскоро су затим почеле државне власти мало по мало, да одузимају од патријархове власти и да је себи присвајају, па да утичу и у сам обећани слободан избор архиепископа-митрополита (наш народ није хтео после смрти Арсен-патријархове, да бира на његово место 1708. патријарха, него митрополита-архиепископа, а то с тога, што се надао да ће се повратити у своја стара седишта, откуда је дошао, где је и по одласку Арсенијевом био српски патријар).

То се опазило одмах код првог народног сабора, одржаног 7. Јануара 1708. у Крушедолу, и како су тада то почеле чинити; чине оне непрекидно до данашњег дана.

Па и сам народ, како је почео од тог првог сабора, нешто сам од своје воље, а нешто потстакнут од државне власти, да одузима мало по мало власт од митрополита архиепископа, односно јерархије; тако је чинио и чини то непрекидно до данашњег дана.

Ну, оно, што је од њега и ње одузео, мало је задржао у својој власти, а већину је одузетих права од јерархије, присвојила себи државна власт.

1790|1. изиђе XXVII. зак. чл. уг. „*О не сједињенима грчкога обреда*“, који гласи: „Његово прсв. кр. ап. Величаство благоизволава милостиво одобрати, да не сједињени грчкога обреда становници краљевине у овој краљевини право гра

ћанства добију, да се укину закони у противном смислу постављени, у колико се на не сједињене грчкога обреда односе, и да као и други становници краљевине у краљевини Угарској и сајуженим земљама буду у стању добра набављати и притежавати и сва званија отправљати“.

„У осталом права кр. Величаства у делима клера, цркве, закона, којега управљавање биће им потпуно слободно, фундација, наука и васпитања младежи, не мање и њихови привилегија, које нису противне основном уставу краљевине, као што је пресв. Величаство право ово од својих предака славне успомене примила, тако се истом горехваљеном краљевском Величаству и у напредак неповређено остављају“.

Овим је даклем чланком краљ угарски постао тако рећи неограниченим господаром у делима православне цркве и школе. И само су наше странке могле у својим програмима тврдити, да је тим чланком припозната автономија нашем народу!

Данас смо дотерали дотле, да је поред хваљеног IX. чл. од 1868. и устројства саборског од 14. Маја 1875. скоро сва власт концентрисана у државној власти.

Митрополит-патријар, односно јерархија данас је тако скучена у својим правима, што јој по учењу цркве припада, да оно што је има, не може се ни назвати каквом влашћу. Једино што јој је остављен избор епископа, односно да без њеног пристанка не може постати епископом и онај, кога она не изабере.

А што је до тога дошло, томе је доста и сама крива.

Не ћемо да је кривимо, што од половине XVIII. до половине XIX. века, када је државна власт највећом силом и жестином одузимала од ње једно по једно право, у чему су јој на жалост доста ишли на руку и сами народни сабори, а особито онај од 1769. и 1790., није могла да сачува своје право, пошто је сав њен отпор против ње, био слаб, и ако је за то време више пути снажног отпора давала, о чему ће већ бити говора у овом листу.

Ал је кривимо, и она носи одговорност, што није тада кад је могла, да и државним законом обезбеди себи она права, која су јој у привилегији обећана, односно која јој по учењу наше православне цркве припадају, то учинила.

У томе носи понајвећу кривицу патријар Јосиф Рајачић.

Када су оно 1850. позвати били сви православни архијереји у Беч, да се договарају о црквеним стварима; тада се могло уредити и црквено питање православне цркве, а пре свега, тада се могло доћи до уређења архијерејског синода, кога уређења на жалост ни данас немамо.

У Бечу се тада бавио патријар Рајачић са осталим православним архијерејима неколико месеци, и како је он био више дипломата но архијереј, а уз то човек своје воље; није се ништа урадило.

Рајачић се није могао сложити са осталим архијерејима, а особито са ердељским владиком Андријом Шагуном, и буковинским Евгенијем Хакманом, којима је био више пред очима интерес цркве, но политика.

Влада видећи на послетку, да се православни архијереји не могу да сложе, отпусти их кући, чије ју је саветовање стало неколико хиљада форинта, пошто је она сносила трошак за њихово бављење у Бечу.

Патријарху Рајачићу су се врале мисли по глави о томе, како да се отвори у Карловцима не само правничко-филозофско-богословски факултет, него чак и медички, у место да се побрину за ваљане основне школе, за учитељске школе и гимназије. За време његовог патријарховања, није ни карловачка гимназија могла добити јавност, а то с тога, што су у њој већином пропали правници и свршени богослови отправљали професорску дужност.

1850|1. је године патријар Рајачић пропустио прилику, која се не ће скорим повратити, кад се могло спровести и само уређење архијерејског синода. Да се то тада спровело, а могло се спровести, да је он био ијоле попустљивији и да је познавао историју наше цркве, односно

црквеног живота од Црнојевића до њега, ил управо да је био црквенији човек, те по томе више архијереј, но политичар, у чему такође није пожњео никакве лаворике, нити што израдио за народ, но био бечко оруђе; данас би код нас све друкчије стајало.

Све оне силне трзавице, што их је наша овострана црква од 1850. до данашњег дана, па и наш народ на црквено-народном пољу, претрпела; биле би отклоњене, и ми би смо били од њих поштеђени. У место данашње загушености, расула и пропадања на свима црквено-народним пољима, а да и не спомињемо оне грдне стотине хиљада круна што је од то доба потрошено у тартањ на тобожње уређење наших црквено-народних ствари; данас би код нас на тим пољима владао ред, сређеност и напредовање.

Кад се само сетимо, каква је била у то време наша православна јерархија, у којој беше један Пантелејмон Живковић, један Евгеније Хакман, један Евгеније Јовановић, један Андрија Шагуна, а уз њих архимандрити Сергије Кањански, Никанор Грујић, који сви имадоше удела у поменутим договорима, — не треба заборавити, да је у то време био у Бечу и владика Платон Атанацковић, ком патријар Рајачић не даде приступа у поменута договарања, а зашто, то се види из распре, што излази у овом листу, — а уз то помислимо на какве су се корисне цељи могле употребити оне силне стотине хиљада круна; срце нас боле, кад помислимо, шта се све тада није могло створити и уредити.

И у место тога, створио се прави мучак, да се после из њега излеже ово данашње чудо и покор на нашем црквено-народном пољу, што се у осталом није ништа друго ни могло из њега изродити.

Из обичног се мучка не изроди ништа, а из поменутог се родило данашње стање.

Патријар је Рајачић био те среће, да му се и по други пут дала згодна прилика, да уреди питање наше православне цркве. А та му се прилика подала 1860.

Од 1850|1. до 1860. имао је патријар Рајачић доста времена и горког искуства, да је у стању био увидети, како се љуто огрешио о своју цркву и народ, што није 1850|1. послушао савете Хакманове и Шагунине, те настојао, да се тада уреде црквене ствари.

27. Септембра 1860. добио је патријар Рајачић од Његова Величанства *Фрање Јосифа I.* ручно писмо, у ком се рекло: „Решавајући молбе, које сте Ми с епископом темишварским — Самуилом Машировићем — поднели, одобравам да се држи синод гр. н. у. епископа, *који ће се имати савешовати о општим стварима своје цркве у Аустрији и Мени о овима на канонима основане жеље и предлоге поднети.* Нарочито је Моја воља, да се овај синод, у који се имају позвати и гр. н. у. епископи ердељски, буковински и далматински, о томе саветује и Мени с обзиром на каноније прописе основане предлоге поднесе, *како се имају јерархијска односења уредити, да се узму као што треба у обзир и потребе и црквени интереси гр. н. у. Романа.* — — Годишњем држању синода не стоји ништа на путу.“

У истом је ручном царском писму именован био за ц. к. комесара тадашњи бан Хрватске и Славоније Фмл. Јосиф Шокчевић, и патријар Рајачић, у место да је настојао, да се одмах синод састане и изради поверен му посао; он се занимао са политичним сабором, до ког је напослетку и дошао и на њему терао политику о „бити имајућој српској војводовини!“

Благовештенски се сабор састао 21. Марта 1861., одржао свега 12 седница и 8. Априла распустио.

На исти је сабор, који није био ништа друго него комендија, сазната, да се попут сабора од 1790. Мађари држе у шаху, издати преко 15.000 К. из народног фонда, који је новац такође употребљен бити могао на много што корисније.

На истом је сабору у погледу црквено-народних ствари у чл. XV. решено: „Што се тиче дела црквено-народних, односећи се на цркву, манастире, клир, фундације, васпитања, школе и тима подобна заведења и установљења у кругу војводовине

српске и изван ове народу српском припадајући, то да се остави потпуно право народу српском и његовим црквеним и светским органима, како у смотрењу устројства тако и управљања и располагања и контролирања без утецаја државног управитељства и законодавства, осим једног врховног надзиратељства. Даља определења у овом смотрењу задржавају се општенародном српском сабору“.

Тадашњи мудри комесар генерал Филиповић, није се противио овом чланку, знајући добро, да се *тако што* Србима не ће дати, а задовољан са осталим закључцима саборским, није хтео сабору да квари илузију његову.

Патријарх Рајачић умре 1. Децембра исте 1861. године, оставивши цркву у онаквом истом стању, у ком ју је затекао.

Наставиће се.

Како су бачке владике дошле до Сирига?*

Приопштио: **Ђорђе пл. Стратимировић** (млађи.)

У својој расправици: „*О Богићу Вучковићу Стратимировићу*“ Карловци 1901., наспоменуо сам, како је 1743. Богић Вучковић Стратимировић, за учињене своје заслуге, молио да му се даде у Бачкој лежећи спахилук Мадараш или Брестовац, а доцније да је искао Хеђеш.

Угарска комора, која је доста не расположена била према Србима, дочим им је дворски војени савет био расположенији, предложи да му се уступи Сириг, што доцније царица Марија Терезија одобри.

Богић пристане и на Сириг, ал пошто се међутим српски бачки владика Висарион Павловић, обратио са молбом, да се Сириг њему и на даље остави на уживање, до ког је он правилним путем дошао, одустане се од Сирига, и даде му се 2. Јунија 1745. спахилук Кулпин у Бачкој.

На пријатељску молбу госп. уредника „Српског Сиона“, да развидим, да ли се налази шта о Сиригу у бечкој архиви дворске коморе, разгледао сам, и у њојзи не нађох ништа друго, до ли потврду од 13. Јулија 1732. да су Сириг пре владике Висариона, уживале бачке владике Григорије Димитријевић,* и Софроније Томашевић,** и писмо Висариново од 28. фебруара 1744. у ком доказује, како су владике бачке дошле до Сирига.

Оба та документа која се налазе у k. u. k. Reichs-Finanz. Archiv-y (Hof Kammer Archiv) у Бечу, под сигнатуром: Ungarn 9. Sept. 1744., наводимо овде у целости у верном препису.

I.

Infra scripti recognoscimus vigore Praesentium Significantes, quibus expedit universis. Quod ad Requisitionem Reverendissimi Domini Visarioni Paulovich Graeci ritus Episcopi Bacsiensis, Segediersis, et Agriensis in Praesentiam Nostri veniendo, ut pote Spectabilis, ac Magnificus Dominus Baro Antonius Parcsovics J. hujusce Comitatus Bacsiensis Tabulae Judiciariae Assessor, nec non Circumspectus Stoich Bogdanovich, et Blagoie Maximovich Personae fidedignae Militares Petrovaradinenses, sed et Josim Ratkovich Pagi Cameralis Temerin dicti, modernus Judex, cum Jovan Sovlanin, et Grujo Motichics Co-Incolis praesciti Pagi; Hi itaque omnes coram Nobis taliter constituti, ad fidedignitatem suam attestati sunt, quod Praedecessores praesciti Domini Graeci-ritus Episcopi, ut pote: Dominus Condam Episcopus Grigorius, ita etiam Dominus Condam Sophronius, demortui, non solum Praedium Sirig, verum etiam Praedium Acsá ex integro possederint, atque in usu habuerint; Quod ipsum ita se habere praescitamque fassionem

* Како је опште мишљење, да је Сириг, што су га уживале српске владике бачке, купио за 300 дуката владика бачки Висарион Павловић (1731.—1755.); то смо и ми у 2. бр. о. л. то исто навели.

Ну, чим смо то навели, ми смо се одмах покајали, те смо умолили г. Стратимировића, да буде тако добар, те да изведи, да ли се што налази у бечкој архиви о томе, како су бачке владике дошле до Сирига, односно да нам у верном препису пошаље молбу владике Висариона Павловића, од 1744., у којој је бранио своје право на Сириг, што је он и учинио, на чему смо му веома благодарни.

Сад дакле знамо, *како* су бачке владике дошле до уживања Сирига, а на име, њима је дат Сириг — као и спешитеришима сесија — од земље, што је добише подунавско-потајски граничари од државе, око 1713. године.

Уредништво.

* Потврђен 2. Августа, односно 8. Октобра 1718., сахрањен Јануара (око 20.) 1717. у ман. Ковиљу.

** Потврђен 23. Авг. 1718. односно 18. Априла 1722., † 10. фебруара 1740 и сахрањен у Ковиљу у гробници Григорија Димитријевића. Уредништво.

coram Nobis praevio modo depositam esse testamur. Petrovaradini die 13. Mensis Julij Anno 1732.

(L. S.) Stephanus Ladislaus Körmendi J. Comitatus Bacsiensis Iudex Nobilium.

(L. S.) Michaël Rizoffy Praelibati J. Cottus Jurassor.

(т j. Inciliti Comitatus).

II.

Hochlöbl. Hinterlassener Kais. Hoff-Kriegs-Rath.

Ihro Excellenzen.

Gnädigst-Hochgebiettenste Herrn, Herrn.

Es ist mir von Hochdenenselben Mittelst eines, zwar untern 27. abgerückten Monaths 7bris expedirt, jedoch mir erst den 19. hujus zuegekommenen Decrets auf Meine vorheimige, wegen des von Mir, und all' Meinen Vorfahrern bisshero genossenen Praedij Szirig eingereichte Vorstellungen zurückbedeutet worden; wassgestalten selbe Einer Löbl. Hof-Cammer zur untersuchung hinüber gegeben, von Hochderoselbten hingegen Ihro Königl. Maytt. in einen besonders hirüber erstatteten Vortrag, *dass die bissherige Possedir- und nutzniessung dieses Szirig von mir, und einigen Meiner Vorfahrern eine blosse usurpation, und mit Keiner legalen aquisition unterstüzet seye; wie denn auch Keine Donation, od. sonsten eine Königl. Resolution dissfahls fürzuzeigen wäre, und, obschon Ich vor Kurzen Jahren umb eine Königl. Vormerkung über dieses Szirig angehalten, solche doch nicht erhalten, mithin auf Keinerley wege einiges Recht darauf hätte,* vorgestellet; hieraufhin aller Höchst dieselbte dem Herzegoviner Bogiz Strattimiroviz vor Ihme, und die seinige sothannes Szirig perennaliter allergnädigst verlyhen haben, dahero Ich denselben zur Ruhig- und ungekränkten besitznehmung zurlassen, und von allen, dem Vernehms nach, Ihme bedrohenden zurmuthungen bey widrig, mir zurziehend, gemessener Verantwortung enthalten solle.

Nun ist zwar eben die haubtsächl. und fast alleinige ursach dieser mir widrig erfolgten allerhöchsten Resolution, dass sothann' Meine Gegenvorstellungen, da solche wider Hochgedacht-Hof-Cammerl. absicht, und beginnen, mir dieses Szirig zuentnehmen, directe angetragen waren, eben Hochderoselben zur Untersuchung hinüber gegeben worden; Indeme Hochdieselbte dadurch gelegenheit überkomme, sowohl Ihr Referat hiernach einzurichten, als auch mit Selben die praevention zu nehmen, und alsso bemerkt, Ihren Vorsatz, und gege Mich besonders zu hegen bezeigende abneigung desto besser zu unterstüzen, und ausszuführen: allein es werden Ewer Excellenzen, und Gnaden nur einzig Gnädigst erlauben, Ihro (правно и у оригиналу).

Erstlichen, wie, und auf wasseigentl. arth Meine Praedecessores Jenes Szirig ursprüngl überkommen, und hinnach besessen haben? Gründl. vortragen, und gegen obigen Cameral Vortrag sovill entgegen darthun zu dürfen: Wassmassen erwehnt Meine Praedecessores dieses Szirig, nicht, wie gemuthmasset, und vorgegeben wird, etwan Clam, od. gar eigenmächtig, und per nefas arripiret, sondern die Beede Donauer- und Theysser-Gränitzen (allermass. Ich es vorhin bereits erwehnet, nun aber Sie beede Gränitzen Selbst indsbesondere schrifftl. vorstellen werden) auf denen Jenigen Terrains, So Ihnen von Einer Hochlöbl. unter Praesidio herrn Grafens von Volkra dieses Bacser Land eingerichteten Hof-Commission, cum jure liberi et perpetui usüsfructûs, und der freyheit, umb selbe unter Ihre Schanzen, und sodan weiters per individua pro ratâ zu vertheilen, aus allerhöchst Kayserl. Vollmacht aussgemessen, und anberaumbet worden, auss Christl. vor Ihr Geistl. Haubt, und ober Seelsorger tragender liebe, Hochacht- und vernünftiger erwegung, dass, wan eine Jegl. Schanz nicht unbillich von Ihrer Grund-quotâ Ihren Pfarrern einen antheil, od stück Grund zum Wissmäd, und ackerbau gegeben, dieses einem Bischoff ob eminentiam desto mehr gebühre? ganz freywillig, und mit beederseitiger Einstimmung an den Jenigen extremo, allwo beeder confiniorum terrena zusamben stossen, Jedtwedere von seinen Terminô etwass zuruk getretten, mithin ein doppeltes intervallum gelassen, und solche unter den nahmen Szirig et per modum eines förml. Praedij (welches doch ein so weniges Grund-stuck, wie Szirig bey weiten nicht aussmachet) dem allerersten Meiner Praedecessorum über diese Dioeces bestelten

Bischoffen zu seinen genuss übergeben, und abgetretten, und währender zeit, alss nicht nur dieser, sondern auch Wür übrige Bischöffe dessen Nachfolgerer es bisshiehero genossen, niemahlen (wie Sie es zu thuen doch nur alleine befugt wären) wid zuruk begehret haben; Einfolg. Wür sammentl. dieser Dioeces bisshero geweste Bischöffe dieses Szirig, da es uns Beede Confinia, als dess. ohngezweiffelt legitimj, und jure Dominalj pro beneplacito darmit zu disponiren, und selbe zu vertheilen berechtigte usufructuarij freywillig abgetretten, und biss Jezo niemahlen zuruck begehret, allerdings legaliter überkommen, auch mit allen, und zwar besseren Recht, als wohl uns sammentl. Bischöffen Graeci Ritus die uns Krafft unserer vor einen Jahr von Ihro Königl. Maytt: abermahlen allergnädigst confirmirten Privilegiorum von unseren Dioecesanis so fe/erl. und Mildestzuegelassene Zehenden von Hochbesagter Hof-Cammer vorenthalten werden, bisshiehero besessen, und genossen haben: dahero auch einiger Donation, oder andern Königl. Resolution hie-über umb so weniger benöthiget seyen; als nicht nur Ihnen Gränitzen dieses Recht Suos fundos pro beneplacito distribuendj, et reconcedendi nicht strittig gemacht, sondern auch von Ihne Selbsten über Ihre usufruirende Haubt-Terrains Keine schriftl. Donation vorgezeiget, und doch gleichwohlen diese Ihre Possession, alsswelche bloss in denen actis Hocherdeuter-delegatâ Potestate Caesareâ authorisirter Hof-Commission gegründet ist, Keineswegs in einigen Rechtszweiffl vernünftig gezogen werden Kan. 2do aber auch über dass Jenige, Wass von mehrberührter Löbl. Hof-Cammer wegen einer von mir über dieses Szirig vor Kurzen Jahren angesucht worden zu seyn vorgebenden Königlichen Denotation beygerucket worden, mich herauszulassen; wassmassen Ich mich dess. ganz nicht erinnere: wohl aber, dass ich vor mehr als 13. Jahren gleich nach Meiner Investitur in dieses Bistumb, umb Kais. Hof-Cammerl. Assistenz, und womit den damahls gewesenen Cameral Administratori Hn Gombosz (welcher tempore vacantis Episcopatus von dem dieses Bistumb interimaliter dirigirten vicaris die Erlaubnus, ein Vich auf Kurze zeit, biss Er nembl. ein Praedium vor sich finde, indessen auf dieses Szirig treiben, und halten zu dürfen, erhalten, hinnach aber nach Meiner Installation solches nicht wieder aussraumben, sondern ad bona Cameralia zu ziehen tentiret) dieses sein widerrechtliches Beginnen abgestellet werden möchte, angehalten habe: jedoch hinnach, weilen dieses nicht erlanget, vim repelliret, und dieses Gombosz'sche Vieh eigenmächtig Selbst hinaustreiben lassen habe; wannenhero die erwehnung dieser begebenheit villmehr mir zu statten komme; Indeme ja die Löbl. Hof-Cammer, wan Sie auf dieses Szirig einiges Recht gehabt hätte, sich desselben wieder dieses Mein gewaltthätiges Verfahren, wan es Ihro widerrechtlich geschienen, haubtsächl. dazumahlen gleich gebrauchen sollen; dahingegen aber, da es solches unterlassen, Mein factum, und Recht allerdings gebilliget und Selbst bestättiget hat.

Wiezumahlen aber ausser diesen wenigen Grund Szirig, welches doch mit eigenen Kosten cultivire, nicht nur wie Welt bekannt, Kein einziges emolumentum genüsse; sondern villmehr im gegentheil pro 1-mo wie schon oben angeführt, derer mir vigore Privilegiorum gebührende zehenden höchst empfindlichst carirem muss; pro 2-do wegen denen durch das Camerale, ohne Brandtwein hinweggenommenen 197. Emmer Wein, wovor zwar mir die Sub fisco Cameralj ehedeme gewesene Metropolitische Weingärten bis zu Meiner befridigung genüssen lassen zu wollen resolviret gewesen, jedoch niemahlen beschehen, zu dato nicht indemnisiret bin; pro 3-tio die mir anno 1736. von denen hiessiger Gegenden gestandenen Regimentrn gewaltthätig hinweg fourargirte 234 Klaffter heü, deren Jede dazumahlen mich Selbsten 8 f. gekostet, ebenfahls noch nicht vergüettet und endl. pro 4 to an denen Jenigen m.-11 f., welche mir Selbst Ein Hochlöblicher Hof-Kriegs-Rath wegen des Metropolitischen Spolij nach aller moderation schriftl. zuerkennet, und richtig zu bezahlen zu seyn resolviret, dannoch bisshiehero nicht das geringste abgeführt worden: Einfolgl. wan Ich sowohl über alle diese hie recensirte entbährungen, damna, und aussstände, alss auch unerachtet obiger aussführung der legalen aquisition, und Gründl. widerlegung aller Gegen-Ein-

wendungen in gegenwärtiger anligenheit hilfloss verlassen, und mir dannoch dieses nur allein übrigende geringe stück Grund, bloss umb die Ruchlose einschläge eines anderer nachtheil sich beliebt zu machen suchenden Wohldieners, nicht fruchtloss Verfallen zu lassen, benohmen werden solte, Ich allein aus allen bischöffen nostri Ritus mich bey Ihro Königl. Maytt: und dero Hochen Dicasterijs, (ohne mich jedoch auch nur des mündesten versehens, geschweige verbrechens schuldig zu wissen) in eüsserste ungnaden, in welchen Ich doch leben weder könte, noch wolte, verfallen zu seyn, und durch derley, wie länger, je mehrere verkürzungen, auf eine wiewohlen zwar verdeckt, jedoch eben dahero desto empfindlichere weisse proscribiret zu werden deutl. erkennen müste, dahero umb sowohl allerseits allerhöchst und Hochen Intention, und Willen pflichtschuldigst nachzukommen, als auch aus Mang! der ohnumbgängl. Subsistenz, mich, und Mein über 13 Jahr lang, wo nicht, wie verhoffe, verdienstl. jedoch zum wenigsten unsträfl. bekleydetes Bischoffl. ambt, Ihro Maytt: allerunterthänigst zu Füssen zu legen, und Ihro nich Münder vor die Höchste Gnad, womit Ich solange gedultet worden, Devotesten dank abzustatten, als umb allergnädigste Erlaubnus (Mir in Meinen beständig unter Glorreichester Bottmässigkeit des allerdurchlauchtigsten Hauses von Österreich schon zimml. Hoch erschwungenen alter, nach mir billich zuvor vergüetteten unkosten der mit Meiner nicht geringen verschuldung neü erbauten Bischöffl. Residenz, erkaufften weingärten, wie auch obangeführten indemnisationen, irgent anderstwo eine Meinen stand gemässere unterkunfft suchen zu mögen) in Tiefester demuth zu imploriren nothgedrungen wäre

Alss habe Ewer Excellenz, und Gnaden hiermit nur noch ein und zwar zum lezten mahl Gehorsambst belangen sollen; womit Hochdieselbte all' dieses Ihro Königl. Maytt: mittelst eines widerholt zu erstatten beliebenden Referat nochmahlen nachdruksambst vorstelle, und hierinfahls ein besseres beyrathen, auch solchemnach die Liebe Gerechtigkeit Gottgefällig handthaben, der den untergang derer Königreiche nach sich ziehenden unbillichkeit hingegen Kräfftigst widerstehen, dan dem unschulden entweders aus der Verfolg- und unterdrukung vollkommen retten, oder doch auf andere weege zu einigen Soulagement verhelfen, biss zu abermahligen erfolg aber hierüberhinniger Königlicher Resolution mit der aufgetragenen abtrettung des sobenambsenden Praedij Szirig verziehen zu mögen Gnädigst erlauben möchten; Welches der Königlichen Regierung zur reichlichen Göttlichen Beseegnung, Hochdenenselbten in Jener Welt zu grosser belohnung, in dieser aber zu unsterblichen Ruhm, und veneration, mir hingegen zu besondern Vergnügen gereichen wird; In wess. zuversichtlichen Getröstung mich mit gezimmenden Respect zu Hochen Gnaden Gehrst empfehle

Eines Hochlöbl. Hinterlassenen Kayl. Hoff-Kriegs-Raths

Unterthänigst Gehorsambster
Visarion Paulovich (m. p.)
O. E. G. Ritûs Eppus Bacsiensis.

Peterwardein, den 28/VIII. 1744.

Манастирско питање.

Д. Р.

(Наставак.)

А како се данас мисли и пише о манастирима у радикалним зборовима, скупштинама и листовима?

По њиховој су тврдњи и писању манастири права врзина кола, где се расипа, граби, краде и у којима се само чуда и покори догађају.

Данас се праве у „Застави" вицеви са манастирским пралама, а не помишља се, да могу и „просте" почети износити доласке у манастире како отменик господа па и без својих супруга, писма господа и господаца, равне ручне радове и томе подобно и подобне ствари, од чега ће се многа и многа господа и господиња, односно супруги грицкати за усне, а да не спомињемо шта би било, кад би тек оне „простије" почеле из своје торбе износити живот појединих породица.

Само терајте господо започет занат, дирања у породичне односаје и част појединаца, чиме једино до сада бранисте свога вођу за учињено дело; па будите приправни на сва-

шта, те да се и вама не врати жао за срамоту, *јер није у Христу само ваш вођа да уме увређену част бранити.*

Уму њу да бране и други, па и оне „просте.“

Када су у XVIII. веку српски калуђери за време патријарха Арсенија Јовановића Шакабенте и митрополита Павла Ненадовића, а и пре и после тога, одлазили у Беч, где су по више година проводили, не по хотелима с великим дневницама, једући бифтеке и пијући пилзанско пиво, него спротујући о свом руву и кругу, идући и пренемажући се од Понтија до Пилата, док су обезбедили царским граматама посед својих манастира, и бранили их од нападаја спахијског, који им отимаше имање; тада их је српски народ благосиљао, а имао је и за шта, пошто није ничија друга заслуга него калуђера и митрополита-патријараха, што је очувано манастирско имање.

Оне манастире, који сиромашни беху, те не имадоше у своје време трошка, ког је подоста требало на своје обезбеђење; укинула је државна власт. као: Комоговину, Партош, Шемљуг, Брњашницу, Св. Ану и Српски Ковин, и њих народ није могао одбранити и сачувати.

А тако би било са већином наших манастира, да се калуђери не постараше да их обезбеде царским граматама и другим доказима.

Шта више, народни сабор темишварски од 1790. најпокорније је молио у 1. тачци (првог разреда): „да се благоизволи калуђерима њихова права, добра и преимућства у очинску владатељску заштиту узети, с највећим страхопоштовањем препоручујући, да би Ваше ц. к. ап. Величество благоизволело оне манастире, који у смотрењу своје имовине, довољни повеља само тога ради немају, што нису земаљским законом прописане формалитете у своје време набљудавали (није баш то био свугди узрок, него су ту други обзири владали) свевисочајше с легалним повељама обдарити и потврдити, да би се тиме свако нападање у будуће отклонило“; на што је изашло превишње решење: „да манастири сами имају пожељена краљевска писмена путем илирске придворне канцеларије од преузвишеног трона молити“.

Не показује ли и не доказује ли и ово превишње решење, *да су и дотле калуђери, а не народ тражили и молили да им се царским граматама обезбеди иметак?*

Ал за то истом темишварском сабору попут мајског (1902.) сабора, није сметало а да не закључи у принципу, да се од калуђера одузме управа, и „јавном народном управљању врчи“, а пошто би за то требало доста времена, док би се што је потребно извидило и уредило; то се задовољило са обећањем манастира, да ће годишње на просвету народу — управо на семинар — давати 11.630 фор.

Зар тако исто није могао радити и мајски сабор? И само тако би се дошло до извесног прихода од манастира за просветне цели, а и калуђери оставили у својим правима. Наравно, да се ни у том случају не би они могли оставити без икакве контроле.

Као што је мајски сабор од манастира очекивао намирење свију повишених њиме плата учитељима виших женских школа, професорима препарандија, карловачке гимназије и богословије, и разних милостиња; тако је исто и темишварски сабор био издашан с туђим џепом, разрезавши велики намет на архијереје и манастире, дочим је на све цркве разрезао само 3458 фор., ослободивши свештенике и општине од сваког намета.

Како је на темишварском сабору изнимно дотадањем обичају и постојећем наређењу, било и 25 српских спахија, то су неколицина од њих поднели сабору изјаву, да ће и они на семинар једном за свагда дати 7.900 фор. (страшна свота!), ал под условом, да им се даде право да могу они предлагати питомце за семинар.

Пошто је питање о праву кандидације већ било пре тога решено, и сабор није га хтео мењати; одустали су од тога свога обећања.

Како у осталом није ни дошло до умишљеног семинара; то је цео закључак саборски о издржавању семинара отишао у ветар.

За карактеристику темишварског сабора не ће бити с горег, да поред познате лаковерности његове, који ни за што друго није био ни сазван, до ли да Беч њиме држи Мађаре у шаху, што је српском лаковерношћу и постигао, а кад је Арапин учинио своје, добио је за награду „цвоњак“, наводимо за сада само ово.

Земунски посланик Јован Максимовић, градски чиновник — виртшафтс-фервалтер —, у писму своме од 16. Септембра 1790., јављајући својим бирачима, што је цар Леополд II. писао сабору, и шта је све у њему Србима обећао, које се писмо по речима Максимови-

ћевим неколико пути у сабору прочитано, рече им и ово: „— — Радујте се браћо, како ми данас сви шчосмо се обрадовали. Боље от по сата по прочитанију овог писма ништа се није у сали чуло, него: виват Леополд, виват Шмидфелд (комесар), а овај све отговара: виват славни илирически национ“.

А у своме писму од 15. Септембра и. г. овако је писао својим бирачима: „Сад господо и браћо моја, промислите све ово, и јавите ми кога пројекта да се држим. Код генерала и комесара јуче сам био на подворењу, с други депутирти, и овако нам је говорио: „краљ није Вам краљ но отац, а ја ћу Вам бити брат а не комисар. Што год радите, само земљу шпчиге, да вас не зову укућане но домаће. Ето вам разговор комисаров. Сумње није, да можемо добити свашчо, но сумњавам у томе, хоћемо ли сложни бити.“

Има ли класичнијег примера српске лаковерности од ове безазлене тврдње не Максимовићеве, но управ саборске; јер како је мислио Максимовић, тако је мислила већина саборска.

Комесар је по добивеном упуству наговарао сабор, да ште засебну територију, што је сабор и учинио, а кад се Беч изјирио с Мађарима, одлети у ветар илирска дворска канцеларија, исто дакле онако као и војводовина од 1848.

Ово друго Максимовићево писмо карактеристично је и с тога, што се из њега види, под каквим су притиском стојали калуђери, те није онда чудо, што су се морали обвезати давати годишње на семинар 11 630 фор.

Максимовић у своме писму о томе рече: „— — **Ми један другоме сви верни јесмо, и заклели се, пре врагу душу и тело дати, него ли калуђере оставити, ако нам добра намерења наша узкваре**“.

Данашњи је дакле терор радикалски спрам српског свештенства, прави „шпарн“.

У осталом, питање је, да нису и радикали учинили подобну заклетву, те се још није нашао луди брат попут Максимовића — који је можда имао у глави „соса“ —, да то објави својим бирачима.

Сад кад знамо за поменуту заклетву, јасно нам долази, што је митрополит Стратимировић у животопису митрополита Путника рекао: „— — Љета 1790. за дјелом народа и клера во Винеу отшел с намјерением и согласием прочих Архиереев, да би дјелали о вчленении народних привилегии мажарским уставом и искати народу равнаго участија прав и благодјејанни граждански, но на пројект њекоих националистов (народњака) сљено ревновав них мисл своју прожењити принужден и испросил народному собору на 15. Авг. 1790. бити в Темишварје, јегоже не доживе, престависја бо по нечајаној тридневној болезни (кад се сетимо, шта се говорило за смрт Арсенија Црнојевића и митрополита Исаије Баковића, који напрасно умреше у Бечу, не може човек, а да мало не посумња и у смрт Путникову) 28. Јунија того љета в Виење — *что и сам покојник паче предзвожеллаше, тогоже года народном собранију присушч бити*—.“ („Гласник“ VI. стр. 52/3.).

Не једном се замерало митрополиту Стратимировићу као да је он осујетио установљење семинара и то с тога, да сам не даје годишње на семинар по 6000 фор.

Па и приликом овогодишње свето-савске прославе у гимназији карловачкој, оба су говорника нагласила бригу и старање мајског сабора за просвету народну, у што су и ако завијено нагласили и закључак његов о ограничењу манастирских земаља под закуп, шта више један је говорник, навео и своту, колико би уништило у народни фонд од 1790. до данас, да су манастири одређену своту уносили у фонд. Не знамо што није дао себи труда, те да је израчунао и своту, што би уништило од митрополита — патријараха.

А што није навео своту, што би у фонд за то време уништило од прилога цркава — народа —, томе се не чудимо, пошто он у своме дугом говору, није ни једног примера навео, да је икоји народни сабор закључио, да се на народ учини прирез на школе. А није га навео с тога, што су скоро сви сабори — као и мајски — очекивали од архијереја и манастира, да им они издржавају школе.

Мајски је сабор укинуо и оних јадних 6—8 филира, што се од душе плаћало у име верозаконског приноса!

Кад није исти говорник навео, шта би од 1790. до данас уништило у фонд, да су од то доба до данас уплаћивале цркве — народ — прописаних 3458 фор., навешћемо ми.

За то би време оне уложиле 387.296 фор.

Наспоменути нам је овде још и ово.

Данашњим су нам даном добро дошли српски манастири, и многа празноглавићи и ветропировићи, који ништа друго и не знају, него голе фразе, размећу се грдњама својима на калуђере, као онај делије „Е-ја“ у 60. бр. „Заставе“ у чланку: „*Наши калуђери*“, што набаци и ову „мудру“ тврдњу: „Сви су — рече калуђери од реда уверени, да и оно које им је поверено, нису у стању сами сачувати и одбранити (каја, Ходош), а камоли нове тековине стицати“.

Не ћемо овде говорити о бесчинској каји, а ни о манастиру Ходошу. О њима је доста писано, и ко је имао мозга и поштења, тај је стекао себи суд о кајиној продаји, као и о уступку односно остављању Ходоша у румунским рукама. Какви су данашњим даном наши манастири — бар сремски —, а какви су изгледали још пре 10 година; то бар није тајна.

Из извештаја адм. одбора, има ће прилику наш свет да сазна, у колико се и имање њихово умножимо.

Ал ћемо да наспоменемо овде то, да није било одлучних архијереја-митрополита, који се нису обзирали ни тражили народног благоволења, те ни ласкали „народу“ — управо вођама народним; *данас не би било манастира*, бар не би било онолико, колико их је данас.

Како је у интимату царском од 29. Маја 1786. а тако исто и од 3. Јулија 1787. митрополиту Мојсију Путнику наспоменуто и то, *да се ради дотиравања пројектираног семинара у Темишвару неколико калуђерских манастира укину и имање њихово на то употреби;* то да је он на то пристао, а то је у то време ли до њега самог стојало; питамо: зар би данас било и једног манастира у карловачкој митрополији?

Ми велимо да не би, а не би с тога, што би се у први мах само неколико манастира укинуло, а доцније кад би се потребе око семинара увећавале, укидао би се један по један манастир, који и онако нису прирасли тадашњим владама за срце, док се не би сви укинули.

Уз то не треба заборавити ни на то, да би се од српских манастира имао издржавати и румунски семинар, на чему је влада радила, да се и за њих отвори семинар, те би још већма страдали од њихових свештеника, но од њихових учитеља, изучених у препарандији арадској, коју Срби уступи Румунима.

Митрополит Путник добивши поменуте интимате, и сазнавши да двор у истини намерава, да укине неколико српских манастира; не само да је поднео представку цару (Јосифу II.), у којој је молио, да се не укидају манастири, него је писао у том смислу и намесништу у Будиму, државном канцлеру кнезу Кауницу и дворском угарском канцелеру грофу Карлу Палфију.

У представци цару Јосифу, рече митрополит: „— — dass vielmehr der Vorschlag einige Klöster aufzuheben von denen Angaben solcher Leute, es kann seyn auch von Nationalisten herühren müsse, welche nicht um das allerhöchste Interresse und gemeine Wohl der Nation zu befördern, sondern um ihre Leidenschaften und eigenen Nutzen Platz zu machen, mit dergleichen Gedanken umgehen“. (Писао је о укидању манастира морала потећи од људи, а можда баш и од самих народњака (Србаља), којима није стало до тога, да унапреде највиши интерес и добро народа, него да задовоље своје страсти и у неколико да се тиме користе).

Кад је сам Доситије Обрадовић у то време писао: „— — Не би ли много полезније и боље било, и за православље и за народ, да се сви манастири у школе и училиште преобрате, и с њиови доодци да се воспитају и уче сирота народна деца, која наиђеравају, да с временом свештеници и учитељи народни буду“; не треба се чудити, што су и други и не мислећи дубље, захтевали, да се манастири укину.

Народни пак сабор од 1769. кад је комесар прочитао у седници од 22. Маја царичин интимат (Марије Терезије), у ком царица искала је даљски спахилук, за који људи 38.000 фор., који новци да се остане у папир-банку, а од камате да се издржавају школе; једногласно је одговорио комесару, да на то не пристаје, и умолило га, да остане по старом.

Да сабор тада пристаде на уступак Даља; данас ниг би било Даља ни новаца, како су доцније банке побијене биле. (Види о овоме о „Семинарији“ од Илариона Руварца).

Да не беше дакле 1786—7. одлучног митрополита Путника, велико је питање шта би било од српских манастира у карловачкој

митрополији, а још више, шта би у опште било од нас.

Кад се сетимо, шта је рађено још 1818—22. у семинару православном у Задру, у који је влада довела унијате за професоре; зар се није могло тако исто догодити и у карловачком односно темишварском?

Зар би влади у *оно* време било тешко наћи архијереја, попут далматинског Венедикта Кнежевића, који би допустио, да и у њему буду професори унијати?

Та није ли хвалъени ученьак архимандрит Павао Кенгелац 29. Августа 1801. дао својом руком написан реверс, да ће прећи на унију, ако буде постављен за владику? А било је таких штребера и много више доцније, па и у наше дане у српској јерархији, који би то исто учинили.

И узмимо, да се код Србаља — у српском семинару — не би могло тако што догодити, ал у румунском би се за цело тако што догодило, и тако би половина — можда и више — наших манастира отишло на румунску-унијатску просвету.

Те су мисли долазиле у памет и митрополиту Стратимировићу, који бојећи се тога, противан беше у опште семинару. Он је волио и простије свештенство, ал прожато за православије, него учено, ал индиферентно односно наклоњено и самој унији за љубав угодног живота. (Свршиће се.)

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: **Д. Р.**

(Наставак.)

На 31. Сеј пункт исполњавали тако доселе, а в напред можно бити, да и коње и талижке особне имати будут, но обществу на нима служити неотрицајутсја.

На 32. Сеј пункт по размотренију настојателеву за пользу монастирја исполњавајеја, такожде что и како за напредак будет обществa исполњавати објешчавајутсја.

На 33. Слава Богу таковых братиј, за таковое наказание необрјетајеја, ниже то твориша, слуге же, тако погрјешајушчија наказивахом, а в напред аште потреба тако позовет, исполњати објешчавајутсја.

На 34. За оскудјение братиј, до ниње сне небивало ниже намјестника, ниже старцев ни совјетников, но игумен сам сие творил, а в напред, како наредитеја, помошчију Божијеју онако еледовати будут облигирујутсја.

Правила же во осм пунктов от 1749., њека исполњали, а њека неисполњали ово за непјежество, ово за скудост братства, в напред же по крајњеј силе обдржавати објешчајутсја.

Из вишеписаних братиј, наредихом:

1. Атанасија Јеромонаха паки бити игуменом.
2. Намјестника Михаила Јеромонаха.
3. Духовника Саватија Јеромонаха.
4. Члени им наредихом, котори будут с игуменом о всјех дјелех монастирских договор водити, и веја к болшему направленију строити, сија посљедујушчија: 1) Михаила, намјестника, 2) Мојсеја, Јеромонаха, 3) Саватија, духовника, 4) и старца монаха Пахомија.

5) Еклисиарха Силвестра јеродјакона, магистра и протоколиста, котори и т. д. као што је наведено код Софронија Јеромонаха врдничког.

6) Кључарем монаха Пахомија.

7) Саватија, Јеромонаха, гостионичара и над болницом надзирателя.

8) Јоаникија Јеромонаха, икономa.

Написание дјаков монастирских.

1.) *Јоан*, попа Николаја Јазачког син, љет 10, дјак јест Михаила Јеромонаха, учитеја ијатој катизми.

2.) *Созонт Николић* из Текериша села, љет 9, дјак јест Михаила Јеромонаха, учитеја ијатој катизми.

Написание слуг монастирских:

1.) *Дмитар Теодоровић*, родилеја у Новом Саду, слуга над волови, на годину имат плаће 20 фор.

2.) *Благоје Мрђић*, родилеја код Сења у селу Полоју, има сина здје монаха Дионисија, служит над кошницами за одјејание.

Прњаворцев написание:

1.) *Риста Остојић*, родилеја у Мачви в селу Чагљу, жена Ивана, деца Кузман и Сима. Мобилија: 1 во, 1 крава, 6 мотика винограда, 20 дрва шлива, 1 коња с таљигами.

2.) *Лаза Радосављев*, родилеја у Лици, в Метку, пришел в прњавор 1750., жена Марија, деца: Никола и Арсеније. Мобилија: 1 коња.

3.) *Вујадин Вукадиновић*, родилеја у Ерцеговини, пришел в прњавор 1752., жена Манда, деца: Иван. Нема ништа.

4.) *Станоје Иванович*, родом из Зворника,

пришел в пръвор 1740. Художеством дунђерин, жена Јованка, деца: Михаил и Параскева. От мобилија 40 шљива дрва, више ништо.

5.) *Трифон Христивојевић*, из Босне от села Високога, пришел в пръвор 1743., жена Миолка, деца: Лазар, Симеон и Десанка. Мобилија: 3 мотике винограда, 20 новопосађених шљива, 1 брава.

6.) *Петар Христић*, родом из Новога Пазара, пришел в пръвор 1743. Кравуједину, више ништо.

7.) *Далијан Тешић*, родом от Орвације, пришел на некое времја, паки от ђде отходит во своје отечествие.

Под датумом сего 20. положишна пареждени, јако игумен, намјестник и прочи члени, в церкви свој јурамент.

1.) Приказахом јешче игумену, да в книгу записнују напишет, идеже записују́тсја ктитори и приложници св. монастира, прежде вописати у поменик Блаженопочившија Патријарси, Архиепископе и Митрополите, јакоже их имена дадохом, да вјечње помињанут, јакоже им обичај и типик гласит споминати ктиторе.

2.) Должност јест игумену исполнити, около келијах обкопати по 2 клофтера широтоју, и дубиноју јелико против того јендека увидит, како би вода истицати и пут свој узела истицати, да церкви и келијам вред небивает, и гдје что прокисует да дает закрпити и уредити, и сему термин мјесјац днеј, и како будут совершили, да игумен репортирует, или сам придет дјело извршенија их Високопреосвјашченству.

Инвентариум.

Церков сија јест нова каменем созидата, изнутра и вње по мало циглом пашарана, њевници сут круговидни, пенжера на свој церкви великих 9, а малих 13, и с железними катрами утверђени, и стакли затворени. Врата троја, спрјеч от полудне једна, от сјевера друга, а трета от запада, затвори на њих от чамовних дасака, каплисани с пола дашчицама ораовима. Преграда на препрати камена, трудо стоит на 4 столпе, округлих на трулу пенжерах 10, с стаклами затворени. Изнутра немоловата сија церков, ниже кречом побјелена, но проста неукрашена пребивает. Такожде њест помост оздол устроен.

Престол на четвороуголном столпу озиданом, плоча самотвора, доста голема. Сија церков неосвјашчена јест, проскомидија у дувару усјечена, оздол каменом постлана, умивалница у дувару устроена. Крестилници немијеју́т. Пред церковију тороњ совокуплен с церковију от камене, једнако с церковију пиндан, јешче несовершен. Покривена сија церков шиндром растовом, креста ни једнаго на церкви њест. Торон прикривен даскама чамови. Сија церков долготу 12 клофтер, широту 6, а високу 5 имат.

На свјатом престолу:

3 плаштанице от платна; антиминс освјашчен Г. Никанором Мелетијевићем, Епископом крушедолским 1731. Августа 19.; 2 свјешчника от туча жута.

На проскомидији:

2 стара покровца от свиле; свјешчник от туча жута; завеса од картуна; 2 звонца и кадионице от туча жута; ибричић; леген и анафорница от бакара; ћаса от бакара ради држанија тимијама; сан бакарни ради водоосвјашченија.

Написание вешчеј сребрних:

9 сребрних крстова, путир, дискос, звездица, лжица, копија, кадилница с подписом храма воведенија, ручка с подписом храма воведенија, трикирион, пјатохлебница, изрјадна нова о образом воведенија пресвјатија Богородици, 8 кандила, 3 чаше, 2 панагијара, подобие турчина извајано от сребра, и поред јего на ланчићу того турчина привезана прокажена бивша нога сребрна, котори турчин изцеление прокази своје́ја возпримил, при мошчми св. царја Уроша, љета (јакоже сказују́т) 1710. сие било, имја јего Мустафа, Сарајевац. И за изцеление своје́ја прокази, в мјесто благодаренија, сија подобија послал јест в монастир; плоча с трепетљиками и каменем украшена, на кандилу висјашчаја.

Написание фелонов различних:

11 разних фелона.

Написание разних стихаров:

11 разних стихара.

Написание епитрахилев различних:

9 епитрахила разних.

Написание ораров различних:

4 разна орара.

Написание наруквиц и дарков:

8 пари наруквица разних и 2 дарка.

Написание кивотов:

Кивот велики, дјело тракслерское, моловат со златом от десниј страни стоит, в нем лежат мошчи св. мученика царја Сербскаго Уроша. У том кивоту: 3 јастука свилена, пуна памука; покров от црвене дамашке бјеле шаре, што су покривене мошчи свјатаго; 4 рифа златна порта; 3 везене мараме; 3 мала парчета портна златна,

Над кивотом: покров червене дамашке златних гранах зелена снижева, покров от зелене дамашке, плаветан снижев от свиле; покров от жуте дамашке, и зелене и плаветне с китами.

Кивот мали, стар, лежит от левија страни, в којем сут: кутија, в којој мошти три части невиђомо кого свјатаго, икона образ пресвјатија Богородиџи. На кивоту: покров червене алаже прутарасте; покров свилен с китами; завјеса от картуна; такожде под великим кивотом; завјеса от картуна; покров на малом кивоту, пол дамашке плав, а половина червена атласа с гранами златни и свиленими везен с китами ибришима бјела и червена; завјеса от зелене дамашке с китами свиленима; засвјеса испред кивота от зелене дамашке с бјелим гранама, свилене ките около; завјеса или бошчица червена атласа, около снижов зелен, с тетрапода; завјеса на препрати от картуна.

Написание книг:

Руских: 1.) московских: евангелије велико оковато и позлашчено; евангелије на средње коло, у зелену кадифу облечено, на јему сребрни запони; 2 служебника; 4 псалтира; 2 октоиха; 12 минеја на вел. коло; триод; пентикостар; 4 пролога; поученије евангелское; катихизис на вел. коло; апостол; 2 ирмологие; 2.) кијевских: служебник; тестаменат.

Српских: Евангелије сербско рукописно, оковато и позлашчено. Ефрем книга рукописна сербска. Два евангелија сербска рукописна. Соборник сербски штампан. Две литургие сербске на средне коло штампате. Поучение Златоустаго сербско рукописно. Октоих шестодневник сербски. Два житија с правилом св. царја Уроша, рукопис сербски. Типикон свјатогорски рукописни.

Написание темпла и разних утварај:

Олтар прегражден даскама до великог креста. Крест велики с распјатием нов молерства сербскаго.

2 иконе око креста, једна пресвјатија Богородици а друга Јоана Богослова.

4 иконе престолне, средне, ветхе,

30 икона средних и малих во олтарје и во цркви, с различним изображением свјатих.

Двери молеровате половне.

5 завеса; 4 свјешчника; цвјет от туча, в коем стојат 12 свјешч; ормар велики; стол Архијерејски и 16 столова старих, рукодјелија сарајевских дунгерова; крст жељезни велики, ради трула справљен; јабука бакарна реченаго кроста; звечка от жељеза; 2 звона по от једне центе; звоно мало; 3 налоше дрвене ветхе; тетрапод округл; мантија; плашчаница велика непоставлена; антимине непоставлен, неосвјашчен.

Описание цјелаго монастирја:

Сеј монастир с двоих стран, т. ј. от запада и сјевера, каменими келијами огражден, в котором огражденни сут келијах 7 оправлених. Трапезарија на свод и кухина велика, комора при трапезарији без свода. Гостиница јепче неоправлена и келија игуменска с комором такожде без свода стојат от запада, а от сјевера проче келије сут, между коими једна на свод, испред свих келијах кругом и испред подрумах сведени доксати, котори подруми сви на ћемер сведени.

Келије све кругом кромје гостаница, покривене јесу шиндром растовом. Гостилница покривена чамовом даском, уже обветшала и новом даском надлежит им покрити.

Написание трапезарии, идјеже братиа обједујут, и в неј вешчи находјашчајасја.

1 фурупа зелени калеви
2 ормана тишлерска ветха
1 иконостас и в нем иконов древних
4 написатих
3 астала различна
4 клупе тишлерске
6 столица кожних ветхих
6 чаршава трапезарских, различна беза
26 пешкира проста беза
23 ножева черних корица
1 сланик стаклени
2 свјешчника от меда
6 свјешчников жељезних
1 звечак от туча.

Написание вешчеј бакарних:

3 казана с канцима и лулама, 2 котла велика, 5 средњих, 3 мала, 1 оранија повелика, 5 тенжера с канцима, 2 без капака, 2 малена с канцима, 2 тепсије велике, 1 средња, 2 малене, 4 ибрика без капака, 4 служавника на њеже вино служат, 1 сан средњи.

Написание вешчеј калајних:

11 калајлија велики за јело, 46 тањира, 40 кашика, 2 сажака трапезарска, 1 сланик.

Написание вешчеј жељезних:

— — — — — — — — — — — —

Посљедуст написание винских сосудов:

11 велики када винских и шливовних, у које стоје 625 хакова, 30 комада ардова винских и

ракиских, у које стаје 725 хакова, 3 чабра от хакова, 2 табарке ракиске, 3 шафоља, 2 левка, 50 хакова вина, 15 хакова ракие.

Написавше мобилни вьешнија:

1 кола волујска, 1 каруце половне, 1 таљиге, 2 амбара, 1 качара созидата каменом велика, покривена даском растовом, 1 штала коњска, созидата каменом, покривена даском растовом, 1 чесма в порти церковној от сјеверне стране, созидата каменом, покривена даском чамовом. Ктитор јој бист Младен Николић от новога-брда от турецкија страни, како созидата и почета 1750. Августа 16.; 3 воденице созидате каменом, покривене шиндром с цјелими вној надлежашчија инструменти, на грунту монастирском, 1 воденица у селу Јаску, созидата каменом, покривена шиндром, с цјелом оправом на грунту Одешкалкову, 4 винограда свега мотика 47, различних овошчија древес 1500, 1 ливада на грунту монастирском коса 25, 70 кошница монастирских, 30 говеђи глава велики и мали, 4 коња, 12 коза, 10 оваца, 2 башче посејане разним семеном.

Под числом сего текушчаго љета 1753. Јуна 20. дне.

Здјешнаго монастира игумен Атанасиј Стаписављевић и Михаил намјестник, положиша јурамент в большоје их хранение, и правилное поступание, сами усти засвидјетелствовавше пред свјатим Евангелијем и честним крестом, равним образом и јурамент положиша судејски старци, т. ј.

1 Мојсеј јеромонах.

2. Саватиј јеромонах и духовник монахов.

3. Пахомиј монах јакоже их јураменти во протоколе Архиепископско митрополитском с собственими их подписи глаголат.

Протоколи приходов и расходов разгледахом сего монастирја, и чино да водили јесу обрјетохом.

Сего 1753. года Јунија 18. дне пред вечер, Високопреосвашченејши и Високодостојнејши Г. Архиепископ и Митрополит Павел Ненадовић, изшедши из монастира Врдника, гдје чрез три дни пребивал, пришел здје в монастир, и слушал вечерњу и поучителное слово, собравшимеја от три протопопијата свјашченником, по вечерни читал, и заутра по слишанији божественија литургији, (пред којега сам Високопреосвјашченејши Господин читал пресвјатија Богородици акатист) литију со трикратним около церке охождением с молебствием учинил купно с Преосвјашченим Г. Партением Павловић епископом посвјашченија архиепископији карловачкија, идјеже присуствовал три протопрезвитера сирјеч карловачки Јефтимије, пришки Андреј, и митровачки Стефан, с многими својих протопопијатов парохијалними свјашченици.

Заутра же в недјељу сам Високопреосвјашченејши горје многократно титулиратн Г. Архиепископ саизволил служити божествењују литургију, купно с Преосвјашченејшим Епископом Партением, и Архимандрити Никифором крушедолским, и Никанором раковачким и с двјема свјашченикама, и архидјакон Архиепископски Виконтиј, с трема јешче дјаконами, на којој хиротонији и дјакона здјешњаго Силвестра рукоположил в степен свјашченства. По совершении службе, слово Високопреосвјашченејши Г. Архиепископ Народу изрјадно прочитал. Потом литија с молебствием чрез трикратное обхождение окрест церкве следовала. И молитву разрјешителну над гробом усобшаго игумена Стефана прочитал.

Сеј монастир привилегији своја милостивно на ново изданија имат в љето 1747.

1. Имат Привилегију от Них. ц. к. величества Госпожу Госпожу Марију Терезију, кралицу Хунгарскују, в љето 1747. Априла 30. дне, чрез Хофдепутацију дворскују изданују, у оправи червене кадифе, печат от месинга на златном гајтану вишјашч.

2. Такожде подобнују привилегију в таковој оправи, и того љета и месеца и дне от тојажде краљевни чрез канцеларију хунгарскују изданују, печат на јој дрвен на златном гајтану вишјашч.

3. Конфију во оправи с реамбулацином и планом от обојих горје писанах привилегији видимирату имат.

4. Реамбулацију на немецком јазиције, с подписи и печати околних комшинах у оригиналу.

Сего монастира хумки сут зовоме тако:

1. Хумка у нива ханта.
2. Жути камен,
3. Смолина долмица.
4. Руда буква.
5. Раскрст.
6. Бешка вода.
7 Николе Милошевићева хумка.
8. Велики камен.

Сеј монастир досаду имат в своем грунтје от села Павловаца, и оторгајут от монастира за

једно 100 јутара земље, от умки Николе Милошевића до великог камена.

Приказасмо игумену и братии да в напред не дерзнут ни једину от мирских жен в горни монастир примати, више в чин монашески да постригнут, под велико наказание запрещчетеља, формулари за протоколи церковнија, монастирскија и прњаворскија, јако гласет по инструкции, чино предахом, нареженому Силвестру јеромонаху јемуже приказахом да тщателно своје дјело исполњавает.

Киждаго от братии особ испитахом, обрјетајутисја какови злодјеи и злочинци т. ј. хрсуви и пустаје в монастиру, или в прњаворју, отвјешчали необрјетајутеја, тако и прњаворци отвјешчали.

По указу Них. Високопреосвјашченства Г. Архиепископа и Митрополита приказасмо Игумену, да Јоанникија јеромонаха за њекоје весма чину монешескому содјеланое погрјешение во арест положит, и о хљебје и водје тамо пребивает до размотренија Них. Високопреосвјашченства.

Сија византација монастира Јаска, помоћнчију Божијеју и благословенијем Високопреосвјашченњејшаго и Високодостојнјејшаго Г. Г. Павла Ненадовића Православнаго Архиепископа и Митрополита славено сербскаго и валахијскаго народа, в присутствии самога Них. Преосвјашченства, исполнисја и совершисја здје в монастирје Јаску, Јунија 20. дне 1753. года.

Партеније Павловић, Епископ, Арсеније Радивојевић, Арх. и митр. Ексарх у Срему, Викентије Поповић архимандрит, Атанасије Исајевић, игумен реметски.

(Наставиће се)

О

брачним реверзима (litterae reversales) код мешовитих бракова.

Д. Р.

(Свршетак.)

У II. говори г. Белај о превишњем решењу од 20. Августа 1869., што га је објавило ратно министарство 3. Септембра и. г. „О укинућу још постојећег прописа о остављању реверса при склапању мешовитих бракова.“

На постављено самим г. Белајем питање: „да ли се овом превишњом решидбом укидају реверзали“?, одговорно је: „Сваки (!) види на први поглед да не!“

Одакле свој одговор брани г. Белај тиме, што сама стилизација превишње решидбе показује да се њом не укидају реверзали код мешовитих бракова, него само још постојећи пропис о издавању реверса при склапању мешовитих бракова, те рекавши то, рече: „а то је нешто сасма друго“.

Испричавши за тим г. Белај, како је до 1858. у војној крајини дозволу за мешовите брачке издавало сâмо ратно министарство, а од то је доба то право пренето на главна заповедништва, те се према тоне под изразом „још постојећи пропис о издавању реверза“, који се укида превишњом решидбом, може и мора разумевати онај пропис, према којему су се у сваком случају код мешовите женидбе *морали* дати реверзали, а без којих се није могло дозволити, да се сме склопити мешовита женидба, а не могу се разумевати они реверзали, које ко *може* али *не мора* дати, а то тим више, јер се оно, што стоји до чије воље, не може звати die bestehende Vorschrift (постојећи пропис) — —“

Г. Белај је и овде извриуо ствар. Јесте г. Белају, реверзи су се *морали* и у оно време, кад је нашило превишње решење 1869. у крајини војној дати пре ступања у брак код мешовитих бракова, ал у њима није се некатоличка (нушка) страна *имала* обвезати, да ће сву децу, што се роде у браку васпитати у католичкој вери.

Какви су се реверзи у *то* време у том случају морали издати од стране некатоличких супруга; знамо да је то врло добро познато г. Белају. На кад је он за добро нашао, да то прећути, ево ћемо ми овде навести „*Постојећи* (1869.) *пропис*“ у погледу поменутих реверза.

Ратно је министарство 16. Априла 1855. сек. III. одел. 8. Nr. 2154. издало пропис за војену крајину при склапању мешовитих бракова.

По истом су дакле пропису морали они, који су желили ступити у мешовити брак, уз молбеницу за дозволу приложити следеће прилоге:

1). Године женихове и невестине.

2). Сведоџбу о њиховом владању.

3). Одакле су обоје, да ли су обоје надлежни у оном месту, где се мисле венчати, или ако нису, да ли имају од своје завичајне власти отпуст, или дозволу брачну, и да ли ће их дотична општина примити за завичајнике.

4). У чему се састоји имовно стање женихово и невестино, и да ли је довољно за издржавање породице.

5). Какву ће корист имати и једна и друга страна, што желе ступити у мешовите брак.

6). Који су разлози, да се дозволи мешовити брак.

7). *У којој се вери имају деца рођена у смешаном браку васпитати, о чему се има приложити писмен реверз заручникâ.* (Да не би ко помислио, да смо можда ми ову 7. тачку нетачно превели, ево оригиналног текста: „In welcher Religion die aus der Mischehe anzuhoffende Kinder erzogen werden sollen, worüber der schriftliche Revers der Brautleute vorzulegen kommt“)

Не види л се дакле из ове 7. тачке поменуте министеријалне наредбе, да се при склапању мешовитих бракова овамо од 1855. није морао акатолички супруг обвезати, да ће сву децу што се роде у мешовитом браку, дати васпитати у католичкој вери? На против из ње се види, да су се дотичне стране морале у реверзу обвезати, да ће децу дати васпитати по постојећем закону, т. ј. по толерантпатенту од 1781.

Да је пак за војену крајину у верским и женидбеним стварима важно толерантпатенат од 1781., то је признато у званичној књизи: „Die k. k. Militär-Grenze und ihre Verwaltung“, што ју је издао тадашњи капетан код војене управе, *Јосиф Хостинек*, у Бечу 1861., штампане у ц. к. дворској и државној штампарији, у којој се на стр. 48. И. дела рекло дословце ово: „Bei Mischehen und rücksichtlich der Erziehung der hieraus erzeugten Kinder ist sich nach den Bestimmungen des Toleranzpatentes vom Jahre 1781. zu benehmen, wornach in dem Falle, wenn der Vater katholisch ist, alle Kinder in der katholischen Religion zu erziehen sind, wenn aber die Mutter katholisch ist, die Kinder hinsichtlich der Religion dem Geschlechte zu folgen haben“. „Код мешовитих бракова, у погледу рођене у њему деце, има се поступати по одредби толерантпатента од 1781., по ком, ако је отац католик, морају се сва деца васпитати у католичкој вери, а ако је мати католичкиња, следују деца по полу родитељском т. ј. мушка се имају васпитати у очиној вери, а женска у материној).

Да је за војену крајину важно толерантпатенат од 1781., доказује и наредба главног заповедништва у Загребу од 15. фебруара 1879. бр. 1463. ex 1878, која је штампана у збирци: „Uredovna zbirka naredaba bogoštovne struke“, што ју је издала кр. хрв. слав. дални. земаљска влада одео за богоштовје и наставу, Загреб 1892. св. I. стр. 131., у којој се рекло: „Пошто је ово главно заповедништво из појединих случајева опазило, да се при крштењу деце из мешовитог брака, као и при прелазу из једне вере у другу не поступа по законским установама *и то по толерантпатенту од 13. Октобра 1781. (види Елингеров коментар к §. 140. грађанског законика) и наредбе ратног министарства од 28. Фебруара 1849. (превишња је наредба изашла 30. Јануара и. г.)* увртене у Хостинекову делу: „Die k. k. Militär Grenze und ihre Organisation und Verfassung“ стр. 40. II. д., налаже се, нека у смислу овдашње окружнице од 16. Септембра 1873. казне оне родитеље, који не буду дали крстити своју децу по законитим установама, а и оне свећенике, који би те установе било код крштења, било код прелаза из једне у другу веру мимошли.“

Шта више је и сама кр. земаљска влада у Загребу решењем својим од 25. Марта 1892. бр. 3045. упозорила епархијске конзисторије, да за верску припадност деце из мешовитих бракова у Хрватској и Славонији важи Tolerantpatent од 13. Октобра 1781. год.

Ако је ко од Хрвата ил католика у стању посведочити, да је овамо од то доба, т. ј. од 1861. кад је Хостинекова књига изишла, односно од 1879. после поменуте наредбе главног заповедништва, и решења зем. владе од 25. Марта 1892. год., изишло какво друго превишње решење, којим је у војеној крајини укинут поменути толерантпатенат од 1781., и да је место њега проглашен XXVI. зак. чл. угарски од 1790/1.; односно друго превишње решење у у погледу верског прелаза од оног од 1849., које је ратно министарство 28. фебруара 1849. достави свима генералкомандама: *ми ћемо и г. Белају и свима Хрватима и католицима, дати опаку сатисфакцију, какву желе, односно учинити ово што желе.*

Не учине ли то, онда нека престану једном са реверзалима код мешовитих бракова, бар за подручје бише војене крајине, у којој и данас постоје сви они закони и наредбе, који нису од њеног разваљена укинуте посебним законом.

На основу свега овога, тврдимо, да за подручје бише војене крајине, реверзали немају места код мешовитих бракова, те да по томе и сва мушка деца рођена у мешовитом браку, ако је отац православан, морају бити васпитана у православној вери, а ако је мати католичкиња, морају сва женска бити васпитана у католичкој вери.

Где је пак отац католик, а мати православна морају сва бити васпитана у католичкој вери.

Наравно, да је ово последње у данашње време велика неправда, ал шта ћемо кад се наши меродавници не хтедоше у своје време постарати, да се

и у Хрватској и Славонији прогласи равноправност, као што је проглашена у Угарској.

По превишњој наредби од 26. Јануара 1849. године у погледу прелаза на једне у другу веру хришћанску: 2.) онај који жели да пређе, и који је навршио 18. годину, мора пре свога прелаза у два пута и то други пут у размаку од 4 недеље од првог одласка, ићи своме пароху са два сведока, и пред њима појавити му да хоће из слободне воље да пређе у другу веру.

Истом су наредбом сви дотадашњи противни прописи у том погледу као крепости стављени.

По тврдњи Хостинековој, важила је ипак превишња наредба (1861.) и за појену крајину, те по томе важи и данас.

Многи католички жупници, при прелазу православних у католичку веру, нису се обазирали на ову наредбу, те чим би се ко пријавио да жели прећи, они би га ома превели, без да га дижу шиљу своме дотадашњем православном пароху.

Наше свештенство, а и конзисторије у Хрватској и Славонији, треба да се стави и саме на ово становиште, те да добро пазе, да се оно не изиграва од стране католичких жупника и женидбених судова.

У такозваној грађанској Хрватској и Славонији, где важи XXVI. зак. чл. од 1790/1. г. по ком на основу § 15. у мешовитим браковима, ако је отац акатолик, а мати католичкиња *не морају*, по *могу* мушка деца васпитана бити у очиној вери, у њој већ може бити говора о уговору склопљеном пре венчања између акатоличке и католичке стране, и то на основу превишњег решења од 12. Октобра 1807., да ће сву децу васпитати у католичкој вери.

Истина по поменутом превишњем решењу од 12. Октобра 1807., могла би акатоличка страна пре ступања у брак дати од себе реверз, да ће и мушку децу васпитати у католичкој вери, али по дијецезанској окружници Ђаковачке бискупије од 1870. бр. 253., у том случају, нема се издавати реверз, него се има склопити правоваљан уговор.

Исти би се уговор* имао по тврдњи J. Свирчевића у 12. бр. „Glasnika“ бискупије Ђаковачке за 1892. у чланку „Поступак при мешовитој женидби“ састављи од прилике овако: „Потписани Н. Н. заручник и Н. Н. заручница, овиа се свечано међусобно обвезујемо, да ћемо сву нашу децу без разлике пола, којом Бог нашу женидбу благословити буде, у католичкој цркви крстити дати и у католичкој вери одгајати.

У Н. . . . .

Н. Н. заручник
Н. Н. заручница
Н. Н. } сведоци
Н. Н. }

видио: Н. Н. жупник.

„Разуме се по себи, да се жупник сам не сме у уговор мешати, т. ј. ништа га сме саставити нити писати, него заручнике једино напутити да га саставе, а он ће се на готовом уговору само потписати, као што се ово види и на формулару“.

„Овако састављени уговор поси се кр. которском суду, да га он легализује.“

„Догоди ли се после, да муж не држи уговора, тада ће мајка сама, или што је боље жупник, тај прекршај уговора пријавити котарском суду, који је дужан кривца прогонити ради преступка уговора. — —“

Како се на жалост врло често догађа, да жупници при испиту, акатоличкој страници, поднесу тобоже писмено о свршеном испиту, да се под њега потпишу, а у самој ствари ревера о васпитању деце у католичкој вери, што они и учине, и не знајући на што су се потписали, услед чега се доцније рађају тужбе и процеси — ми смо као члан конзисторије, имали прилике да доносимо предлог у подобној ствари —; треба наши свештеници, кад сазнаду, да који хоће да узме католичкињу, да га пре одласка жупнику упуте и науче, да се не да обманути, те да се ни на што потписује.

А ако га већ не може одвратити да и мушку децу даде васпитати у католичкој вери, нека настоји, да се бар правоваљан уговор сачиње.

Наше пак конзисторије, треба у случајевима, кад женидбени судови поднесу кр. земаљској влади тужбу против ког православнога, што је дао крстити мушко дете у православној цркви, дочим га је по обвези требао крстити у католичкој цркви, да се прво известе: да ли је исти пре склапања брака дао правоваљан уговор или не, *и ако није, да одбију искања женидбеног суда, да се крштено дете у православној цркви истрише из протокола крштених, и унесе у католичку.*

У ШГ. говори г. Белај о равноправности православне цркве са римокатоличком.

Г. Белај схваћа исту равноправност попут онога

* За карактеристику навешћемо, да дочим г. Белај и данас употребљава реч ревера (реверзалес), г. Свирчевић још 1892. у поменутом чланку вели: „— — ако буду заручници склонили међу собом писмени *уговор*. Велимо „*уговор*“, а не „*реверо*“, јербо се последња реч, као по католичку страку *одвећа*, не сме употребљавати. (Види дијецезанску окружницу бр. 253. ех 1870. год.).

ортака, који је при деоби добити, рекао ортаку: што је право, право, ал мени мало више!

Он под равноправношћу црквама подразумева то да су пред државним законом православни и римокатолици једнаки, и да та равноправност захтева само то, да државна власт, *не силом* православне да *морају* дати писмено обећање, да ће сву децу рођену у мешовитом браку одгајати у католичкој вери, али иста равноправност и захтева, да се православнима не сме бранити, да они сами од добре воље одреде у којој ће се вери њихова деца одгајати, „иначе — рече — не би били равноправни пред државним законом, него би у тому питању били бесправни!“

Г. Белај се није задовољно само с том тврдњом — о којој ћемо доцније нарећи свој суд —, него да би је примерима поткрепио, он је навео и наређења аустријског интерконфесионалног закона од 1868. и угарског XXXII. зак. чл. од 1894., по којима је супружницима у мешовитим браковима слободно, да уговоре, у којој ће вери васпитати децу, што се роде у браку.

Те рекавши све то, узвикну поносно г. Белај: „Треба ли још коме доказивати, да и после проглашење равноправности православне цркве с римокатоличком има места реверзалима?“

Како може шовинизам и верски занос, заћи и једног учењака — професора богословског факултета —, показује овај г. Белајев III. одељак.

Сваки мислеони човек, који се подразумева нарочито у научним стварима, под верском равноправношћу двеју цркава, не може ништа друго подразумевати, до ли: да су обе у свему равноправне, те што је једној допуштено, да то мора бити допуштено и другој.

Наведени примери из аустријског интерконфесионалног закона и угарског законског чланка, доказују такву равноправност, у којима се вели, да као год што у мешовитим браковима католик може пристати, да сву децу васпита у акатоличком закону, да тако исто и акатолик може пристати, да сву децу васпита у акатоличком.

То је права равноправност!

А каква је верска равноправност по схватању и тврдњи хрватског учењака г. Белића? Он исту налази и види у томе, што је акатолику слободно и допуштено, да може сву децу васпитати у католичком закону. А што то није допуштено и католику, да и он може своју децу васпитати у акатоличком закону, то је г. Белај прећутао, а то сигурно с тога, што се тада не би могло тврдити, да у Хрватској и Славонији влада равноправност између православне и римокатоличке цркве!

Да смо весели! Живела наука!

Кад се усуђује један професор загребачког богословског свеучилишта јавно у листу **тако** што тврдити; не треба ни мало да се чудимо, кад видимо, какви је духом већина римокатоличког свештенства прожмата спрам православних и православне вере.

У IV. говори г. Белај о §. 15. XXVI. зак. чл. од 1790/1. т., и о разлици између њега и толерантпатента од 1781.

На овај одељак немамо шта приметити.

Имамо само да приметимо на завршетак г. Белајев.

Г. Белај са свим умесно рече: „— не приговарамо православном свештенству, ако одговара следбенике своје, да не склапају мешовите женидбе; не приговарамо им, ако их наговарају да не дају реверзала; али пошто је православни дао реверзале т. ј. поштену реч, и то писмено пред сведоцима, да ће дати сву децу одгајати у католичкој вери; онда одлучно приговарамо православному свештенству, ако га наговара и саветује му, да крене вером и да не држи задане речи“.

Све је ово у овом стању са свим умесно и оправдано. Сваки српски свештеник треба да одриче своје верне, да не склапају мешовите бракове, који и онако ретко да су где срећни, и да их пре склапања поучи, да се не дају обманути, да се на што потпишу, осим ако хоће од слободне воље, да дају пред судом писмену пријаву, да желе да сву децу у браку васпитају у католичкој вери.

Даду л је једном и то у оном облику, као што рекосмо, да треба такве пријаве саставити; онда је заиста не оправдано наговарати их, да одустану од своје пријаве и да је не држе.

Ал је тако исто неоправдано и још нешто више што многи жупници обмањују православне, да се потпишу на нешто — управо реверс — што они и не знају на што су се потписали, те се на основу *тако* потписаног реверза рађају доцније парнице.

Православни знајући, да није дао од себе реверз, да ће сву децу васпитати у католичкој вери, држи да има право, да му се мушка деца васпитају у православној вери.

Нека дакле католички жупници престану **то** чинити — а то се често код њих догађа —, да ће бити мање парница и досада и црквеним судовима и земаљској влади.

А да једном све то престане, довикујемо миродавницима: **дајте нам једном такав закон, којим ће се обезбедити и признати верска једнакост свима хришћанским вероисповестима и у Тројединци, као што постоји у Аустрији и Угарској.**

Приказ.*

A magyarországi g. kel. szerb egyház szervezete, egyházi és iskolai törvényei és szabályai. A fennálló törvényekből, királyi — és kormányrendeletekből, egyházi szabályokból, összeállitotta Kiss Emil. Bpest 1901. Franklin-társulat nyomdája. Ára (?.)

Под овим је натписом издао г. Емил Киш, чиновник у председништву уг. министарства, по упуству свога шефа у мађарском преводу збирку наших автономних, сабором донесених уредаба и министерских наредаба, које се на нашу цркв. — школску автономију односе.

За састављање и превод такве збирке дала му је повода растрешеност црквених закона и уредаба, које се односе на устројство и администрацију источно-правосл. срп. цркве у Угарској, у којима се — вели у предговору — тешко наћи, пошто су исти закони и уредбе у разним временима стварање и разбацане.

Одазивајући се налогу свога предстојника, коме се у нашој автономији даје прилика да суди и решава као највиша инстанција, па му је зато потребно познавати наша автономна наређења, састављач ове збирке хоће да му олакша решавање питања, која му у тај делокруг спадају. Ну, како своме делу, које иначе намењује званичној употреби, не признаје званичног карактера, има он — рече — и другу сврху, наиме, да омогући постизавање давнашње жеље, да се автономно право прав. срп. цркве једном већ уреди.

Да би тим сврхама одговорио, за потребно налази преводилац, да укратко упозна са свима правним правилима и тиме пружи слику развитка црквб. автономије, обим врховног надзорног права и начин вршења истога.

Да бисмо читаоце овог листа упознали са садржином овог за нашу цркв. администрацију

* Захвални смо своме младом пријатељу г. Добривоју на овом приказу.

Како је ова књига изишла још 1901. и како у њој има доста што-шта, што се није знало, а не слаже се са постојећим законима и законским наређењима; доста је жалосно, што се до сада на њу нико не осврну.

Код нас се пише о стварима, које нас се ни мало не тичу, па често и о најудаљенијим земљама, а не пише се и не води се рачуна о ономе, што се нас тиче, и што треба исправљати.

Сад, кад знамо, шта се од прилике све налази у истој књизи, обавезујемо се на неке налазке се у њој тврдње.

А радо ћемо примити и примедбе на поједине тврдње од браће, која знају мађарски.

Уредништво.

добро дошлог превода, ми ћемо га укратко приказати. То је нужно нарочито за то, што ће ово дело служити државним властима за директиву, кад ове буду у свом делокругу у појединим нашим автономним питањима поступале.

Збирка се састоји из увода и шест делова. У уводу писац укратко говори о кр. привилегијама, наредбама, државним и министарским наредбама и автономним уредбама, које се односе на постанак и развитак прав. срп. цркве у Угарској. Међу државним законима, који мање више додирују нашу автономију, набрајани су сви од зак. чланка XXVII. 1790/91. па до зак. чланка XLIII. 1895. Затим набраја поименце све уредбе које су на основу зак. чл. IX. 1868. одобрене најв. кр. рескриптом од 10. авг. 1868., превишњим кр. одлукама од 29. маја 1868., превишњим кр. одлукама од 29. маја 1871. (епархијско устројство, устројство митрополитског црквеног и школског савета и саборски изборни ред), 6. априла 1872. (о срп. основним школама), 2. јула 1872. (о вишим девојачким школама, (14. маја 1875. (саборско устројство), 30. новембра 1875. (о стечајном испиту свршених богослова), 10. јуна 1895. (уредба свешт.-удов. мирод. фонда и народно-црквб. званичника и професора) и 5. марта 1900. (дисципл. правила за свештенство), које су публиковане у збирци министарских наредаба.

Од важнијих министарских наредаба имамо ту приказаних још 11 на броју наредаба, које допуњују (?) на основу зак. чл. IX. 1868., створене и одобрене уредбе. Говорећи о праву наше цркве, да подиже основне народне и средње школе, потрудио се преводилац збирке, да по свом укусу и замисли и определи обим највишег надзорног права, које рачуна у кардинално право државе, и које се по њему простире и на синодалне одлуке, на наставу, јавни морал, црквена и школска добра и народне фондове.

Гледе начина вршења најв. надзорног права у нашој цркви тврди преводилац, да то треба да бива на основу § 3. закон. чл. IX. 1868. односно §. 3. зак. чл. III. 1868. путем угарске владе, а специјално путем министарства богоч. и јавне наставе, односно, у колико се дотична ствар односи на територију Хрватске и Славоније, путем хрват. земаљске владе. У стварима пак, које и ужу Угарску и Хрватску — Славонију подједнако интересују, настаје потреба, да се то право врши преко угарског министра-

виски фонд за професоре, што је Герман врло добро знао, да ће се он морати установити.

Знајући то, за то тадашњи управитељ Стеван Лазић и не хтеде предводити колегију.

Је ли неистина, да је Марта 1873. професорско тело поднело адресу благодарности тадашњем главнокомандујућем генералу у Загребу Фил барону Молинарију, за подељену гимназији јавност? (Види „Програм“ 1873. стр. 31.).

А тек барон Молинарија није учинио професорском телу *оно*, што им је учинио „мајски сабор“, пошто је гимназија добила јавност коју је сабор 1865. у принципу изрекао тек онда, кад је добила прописан број испитаних професора, и која се могла добити и много пре, да је било у њој прописан број испитаних професора.

Је ли неистина да је овамо од 1890. у толико и толико пути професорско тело преко управитеља односно појединих професора, а и корпоративно Његовој Светости патријарху Георгију нарицало своју славу и хвалу на његовом старању за гимназију и професоре, од којих ћемо најзад навести само ову.

На св. Саву 1898., поздравио је Његову Светост у име гимназије, г. професор Стева Поповић, у ком је поздраву рекао и ово: „— — Ови моменти само из рада Ваше Светости (оснивање фонда св. Саве, увођење катедре за гимнастику и потпуно пјење) довољни су да угодно дирну свакога Србина, а нас професоре понајсоб; али, кад томе додамо *очинску бригу Ваше Светости око материјалног осигуравања професора и њихових породица*, те истинско признавање, и одобравање нашега рада; онда се радо користимо овом приликом, да кажемо В. С. наше срдачно хвала и да сиповини пијететом пожелимо В. С. здрав и дуг живот на корист васцелог Српства. Живео.“ (Види „Српски Сион“ 1898. стр. 44.).

Метите г. г. руку на срце, па реците: на кога сте се већма жалили него на Ђ. С., што Вам се неједначава плата са професорима новосадске гимназије!

А да нисте имали право, што сте се због тога на Њега и „хајдучки саборски одбор“ жалили, најбољи је доказ то, што кад сте се ово после сазнатог а не одржатог 1897. сабора, обратили молбом саборском одбору, да Вам се даде слична накнада из народног фонда у ime мање паданих Вам професорских плата од 1. Јануара 1875. до 31. Децембра 1889., као што су добили професори новосадске гимназије, те кад је исти одлучио, да Вашу молбу поднесе сабору на одлуку, *Ви се обратисте председнику кр. уг. министру председнику за решење у истој ствари*, а подједно и за изједначење плате са платом професора новосадске гимназије. На њу је исти донео одлуку, којом је Вашу молбу за накнаду, *односно ради изједначења плате са новосадским професорима*, одбио. (Види „Извештај саборског одбора“ 1902. стр. 41. Данас Вам је бар лако доћи до тог решења министеровог — ако сте изгубили примљено решење —, ако обезоданите га).

Када тај неуспутан корак учинисте, држасте без сумње, кад се могла новосадска гимназијска колегија први пут 8. Јунија 1883. обратити на уг. министра просвете, да протумачи синсао § 92. III. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868.; други пут 13. Јунија 1884.; трећи пут 28. фебруара 1885.; четврти пут крајем Децембра 1886.; пети пут 16. Децембра 1887.; шести пут 27. Новембра 1888., — зашто се не би смо могли и ми обратити ne на своју надлежну државну власт у Загребу, него такође у Пешту и то управо на министра председника.

Кад сте г. г. 1892. држали заједно с професорима новосадске гимназије „да земаљска влада, односно земаљско министарство буде по праву врховног надзора, да сви органи законодавних тела извршују закон. Саборски је дакле одбор, орган, који извршују закон, а кад га не извршује, онда је земаљска влада она власт, која га по праву врховне контроле присилити може, да га изврши“ (Види „Пред сабор“ 1892. стр. 24.); што се не повиновасте моменутом решењу министерском, донесеном у споразуму с баном троједне краљевине, који одобрише држање саборског одбора? Што се и после њега обратисте с молбом „мајском сабору“, да Вам се исплати задржана накнада, односно изједначи плата са професорима новосадске гимназије, што Вам је лепо и „хајдучки саборски одбор“ предлагао и у том смислу донео одлуку?

Да сте и Ви г. г. имали какву Рохонцију, као оно новосадски професори; можда би и Ваша молба била испуњена „горе“.

На кад Вам ни „мајски сабор“, не хтеде испунити молбу ради задржане накнаде; откуд онда да му наречете *онаку* славу и хвалу, кад 1892. у моментуој брошурици бацасте дрвље и камење заједно са професорима новосадске гимназије на саборске одборе, што Вам не хтедоше дати искану накнаду?

Ово је наш одговор на I. тачку у Вашој „Изјави“, на коју бисмо могли још много и много шта рећи.

Да пређемо на II. тачку.

Што г. г. у I. тачци погрешно наведосте и §. 94. III. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868., и саборски одбор од 1890.; то Вам се још које-како може и опростити, пошто су то узмиле ситнице, и њих сте учинили у брашно и тако рећи у оном грозничавом стању, услед огорчености на *онако* наше писање.

Ал што г. г. учинисте оне силне и крупне неистине, под видом истине, да њима тобоже побијете наше нестине; е то Вам се не може опростити.

Да је цела II. тачка у Вашој „Изјави“ на неистини основана, ето Вам **непобитног доказа.**

За ту нашу тврдњу, не ћемо Вас ничим другим бити, него Вашим сопственим речима.

Ви се можда сећате, да сте 1892. пред сабор изашли напред поменуту брошуру, под насловом: „Пред сабор“.

И не да се сећате, него знате за извесно, да сте је тада издали.

На да сте у њу завирили пре, него што сте намерни били, да напишете ону своју „Изјаву“, и умо-

лили нас, да је увртимо у првом наредном броју; уверени смо, да би Вас прошла воља да је пишете, односно, да је *онако* напишете.

Кад сте то учинили, а Ви сада носите последице свога непромишљеног корака и писања.

Верујте, да не знате, како нам је жао, што морамо да Вас тучемо Вашим сопственим речима, те да и они, што имају у глави „соса“ морају увидети, да сте луто патрчали.

Ви у II. тачци рекосте: „да није истина, да је саборским закључком, којим су плате професора гимназије карловачке изједначене са платама професора гимназије новосадске, наименовано рескриптуално наређење у погледу плата професорских“.

А молићемо, не рекосте ли Ви у поменутој својој брошури и ово: „— — Настаје сада друго питање, ко је властан уредити гимназију карловачку и новосадску, и ко је властан доделити плаву професорима на тим гимназијама, као што је на државним?“

„Професорске колегије — т. ј. новосадска и карловачка — мисле, *да су на то једино овлашћени и позвани патронати тих гимназија, и нико више*“. (Курзив је наш).

„По потврђеним основним писмима, патронат гимназија, једина је власт над њима. Он — — — — одређује и плату професорску — — — — *онда су гимназијски патронати једини позвани и власни удесити своје гимназије, као што су државне, и одредити плату професорима, као на државним гимназијама*“ (стр. 17|8.).

На кад је „мајски сабор“ изједначио плате професорима карловачке гимназије, са професорима новосадске, без да је прво бар питао за мњење у том погледу патронат карловачке гимназије, а уз то је постојало и решење саборског одбора и кр. угарске и хрватске владе, а да и не говоримо — о чему ће већ бити говора — да је и само професорско тело карловачке гимназије, држало за оправдана поменута решења, да професорима у карловачкој гимназији припада онаква плата, каку имају професори на земаљским гимназијама у Хрватској и Славонији; питамо Вас г. г.: зар поменутим закључком саборским није намењено рескриптуално наређење?

Ако није, за што је онда саборски одбор и тај закључак саборски послао крунi на потврду, у ком је у осталом речено и то: „да сабор не сматра, да га у будуће везу одредбе школских закона у Угарској, Хрватској и Славонији у погледу плата гимназијских професора“.

А да ни један такав закључак саборски не може имати законске силе и крепости и да до потврде није закон, те да се у редовним приликама не би смео ни завршити; то сте Ви г. г. сами признали у истој брошури, рекавши: „— — Најпосле мора се овде исправити разлика између закључака саборских. Саборски закључак од г. 1865. потврђен је од Њ. В. краља 10. Авг. 1868., и од то је доба закон. *Саборски закључци од год. 1870. и 1879. нису никад потврђени од Њ. В. — нису дакле закон* — —“.

На пошто ни закључак „мајског сабора“, о изједначењу плата и плата уопште није потврђен од Њ. В.; јасно је, да ни он није закон, и да је њиме намењено поменуто рескриптуално наређење.

И чим је то непобитна истина; јасно је, да је и горња наша тврдња, коју Ви прогласисте за неистиниту, истинита.

Да је даље неистинита и ова тврдња Ваша, коју Ви за истиниту прогласисте „да је саборски одбор од 1890. (управо 1889.) самовласно наименo § 94. (управо § 92.) III. кр. рес од 10. Авг. 1868., те у супрот рескриптуалном наређењу и тумачењу сабора од 1870. и свих потоњих сабора плате професора карл. гимназије нормирао према платама проф. у државним гимназијама Хрватске и Славоније“, ево Вам доказа.

Рекосмо и доказасмо, да поменуто наређење у погледу изједначења професорских плата кар. професора са платама проф. у Хрватској и Славонији, није донео саборски одбор од 1890., него од 1889., што сте и сами 1892. признали.

А да не стоји тврдња Ваша, да је исти саборски одбор успркос тумачењу сабора од 1870. и свих потоњих сабора самовласно наименo поменуто рескриптуално наређење; најбољи је доказ то, што онамо од ступања у живот поменутог кр. рескрипта, ни један наш сабор све до „мајског сабора“, није се бавио тим тумачењем.

Сабор од 1870. у својој седници од 23. Јулија бр. 1331. само је одредио субвенцију новосадској гимназији према тадашњим већим платама на угарским провинцијалним гимназијама. (Види пом. брошуру стр. 7. и 50. У осталом данас Вам је лако доћи до записника истог сабора, на извести исти закључак).

Бешале, да се г. г. не трудите, те да свог пријатеља архивара не узнемиравате у силном послу, ако Вам је тешко доћи до 88. бр. „Заставе“ од 1870., у ком је у целости наведен предлог известилца одбора о дотацији карловачке гимназије др. Натошевића, а Ви наволите завирити у нашу књигу „*Поступак и развитак срп. нар. црквене аутономије*“, 1890. у којој ћете на стр. 269. такође у целости наћи поменути предлог са саборским закључком.

Исти је саборски закључак у осталом потврђен високим отписом од 14. Јулија 1873. бр. 13.584., те да сте пре писања поменуте Ваше брошуре завирили у „Програм кар. гимназије“ од 1873., Ви би све то нашли на стр. 31., те не бисте у њој на стр. 29. рекли: „Саборски закључци — на праводо и они о гимназијама — од 1870. и 1879. нису никад потврђени од Њ. В., — нису дакле закон“.

Како сте Ви г. г. — или право рећи писац — у опште исту брошуру написали онако на сумце, без да сте се прво уверили о ономе, што ћете у њој рећи, а то сте као професори кад пред сабор изађоше, *морали* учинити, Ви не бисте на истој стр. могли рећи, да је сабор 1879. одредио за сваку гимназију по 10.500 фор. припомоћи за 1880., дочим је он у седници од 24. Окт. 1879. закључио, карловачкој да се даде припомоћи 8000 фор., а но-

набрајa, и ако погрешно, разна давања нижег и вишег свештенства, садржана у декларацији (§§. 22—24. и 27.).

Гледе убирања црквених дуговина саопћује нам састављач збирке две министарске наредбе. Прва је наредба министра-предсједника бр. 1508/1876., по којој је свака муниципија дужна на молбу надлежног епарх. адм. одбора пружити помоћ ради утеривања рестантне дотације срп. прав. свештенства као и еквивалента за парох. стан; друга је наредба министра унутрашњих послова бр. 76. 148/1890. (поновљена под бр. 93. 843/1896.), по којој су држ. административне власти дужне овршним путем убрати вероз. прирезе и саборске трошкове на нарочиту молбу црквених (епархијских) власти.

Говорећи по декларацији о наследном праву иза нижег (световног) свештенства без деце или крвних сродника, тврди преводилац збирке, да такови свештеници могу тестаментарно завештати $^1/_3$ чисте оставине на побожне завете, а $^2/_3$ пак да имају по одбитку погребних трошкова свагда епископу приласти; но ако умре такови свештеник без тестамента, прелази цео преостали иметак на епископа (§. 5. сл. в. декларације.) Ово мишљење деле и писци угарског приватног права Dr. А Фодор (Magyar magánjog, V. K. 708. ol.) и Zlinszky-Reiner (Magyar magánjog, VIII. K., 1182. ol.) Не стоји дакле мишљење Др. Ж. Миладиновића (в. Тумач повластица, закона, уредаба и других наређења срп. пар. црк. аутономије, стр. 14.), да је §. 5. сл. в.) декларације изгубио крепост.

То је садржај збирке Емила Киша, коју је састављао из наших аутономних уредаба и државних закона и других наређења о нашој црк. аутономији и стављо на расположење држ. властима на мађарском језику. Преводилац је збирку на многим местима пропратио својим назорима, које је поцрпао из теорије Staatskirchenthum-a. Дело заслужује шпак пажње, пошто је у њему систематски изложен делокруг свих аутономних наших органа. Мана је делу та, што је преводилац у њему многа места из декларације и других старијих уредаба цитирао, која су међутим новијим автон. уредбама ван крепости стављена. Дело се само по себи препоручује по својој системи особито онима, који стоје у служби црк. администрације у нашој автономији.

Карлово 1903. Добривоје Николић
свршени богослов.

Исправак.

У 2. бр. у чланку: „*Лакше! Лакше!*“ рекосмо, да је наш народ на народне зборове ових последњих година издао на 100.000 К.

У ту смо своту урачунали трошак од првог сомборског збора 1885. па до данас, дакле и последњег сомборског збора.

Ну, сад смо се осведочили, да тај наш рачун не беше тачан, да је дакле погрешан, а што смо до тога дошли, имамо своју благодарност изрећи брату Јаши Мркшићу, ратару из Аде.

Брат Јаша је био тако добар, те је у свом говору много што-шта рекао, што је просто непстина, ал то му ми нећемо замерити. Он је то рекао с тога, што су му моје рекле и упутили га да свако јавно каже, како би се могло рећи: ето како прави преставник народа — ратар — мисли о нашој автономији, односно о манастирима и њиховој манипулацији досадашњој.

Но обазрећемо се на тврњу брат Јашину, шта коштају наш народ зборови у В. Бечкереку, Руми, Н. Саду и Сомбору.

По рачуну брат Јашином, збор у В. Бечкереку кошта 140.000 К.; у Руми 100.000 К.; у Н. Саду 100.000 К.

Ова дакле три збора стадоше наш народ по рачуну брат Јашином 340.000 К.

Узмемо ли, да је и збор у Сомбору, на ком је по речима „Заставним“ било најмање 5000 људи, стао најмање 20.000 К., то би дакле само четир последња збора стала наш народ 360.000 К., ако је т. ј. рачун брат Јашин тачан, односно, ако он зна шта је то 100.000 К. у опште, и ако он не држи хиљаде круна што-во реч за крушке, као што многи држе и узимају.

Кад се пак држало за добро и корисно, да и брат Јаша говори *онакав* говор; онда они, који су га пустили, да *онако* говори, носе и одговорност за његов говор. Ако је истина оно, што је брат Јаша рекао за калуђере истина је и ово што је рекао шта народ стају поменути зборови.

Дакле по тврдњи брат Јашиној, наш је народ издао само на поменута три збора народна, која не имадоше никакву другу циљ ни задатак, до ли, да моле, да се допусти држање народно-црквеног сабора; и кад на то беспристрастан Србин помисли, може л му се замерити, што мора да се запита: на кад је по тврдњи „За-

делокруга месне црквене скупштине имамо додати другу тачку кр. наредбе од 26. авг. 1876. (в. 1876 Rt 481. и Dárday S. Kgztási tolár, II. св. II. изд. 111. стр.), по којој се на територији митрополије изузев бившу војничку крајину, разрез свештеничке плате има обавити од скупштине за следећу годину увек најдаље до конца октобра месеца, у противном случају дужан је то на молбу свештеникову, а уз посредовање полит. власти, учинити епарх. админ. одбор, а на рачун црквене опћине. Ова је кр. наредба допуњена наредбом мин. председника од 30. септембра 1876. бр. 1508. (в. 1876. Rt 482. и Dárday S., стр. 111.), по којој, ако се појави од стране опћине или свештеника жеља, да се свештеничка дотација утврди одступајући од односних опредељења најв. кр. рескрипта од 10/VIII. 1868., — може се то питање уредити уговором пред политичним властима. Погрешно тврди писац, да су §§. 36. и 47. декларације на снази, јер нам пракса показује, да се свештенички чин може получити поред „veniae aetatis“ и пре навршене 25. године. Исто је тако и §. 45. декларације новијим автономним уредбама ван крепости стављен. Дванаесто поглавље говори о манастирима и њиховим настојатељима. И овде је погрешно шпичево мишљење о важности односног дела §. 47. декларације. Тринаесто поглавље набраја апелацијоне формуле у административним и црквено-духовним предметима као и апелацијоне рокове. По одлуци Саборског Одбора бр. С. О. 4222/910 ех 1899., донесеној према §. 14. конзисторијалне системе, траје апелацијони рок 10 дана рачунајући од дана уручења дотичне одлуке странци; за црквену опћину пак од дана публиковања у црквеној скупштинској седници.

III. Трећи део расправља о црк. судству и његовим органима: о епарх. конзисторији, митрополијском црквеном савету, а особито о црквено-судском поступку (II. одсеку конзистор. системе од 5/IV. 1782.). И овде писац погрешно тврди, да важи последња алинеја §. 5. одс. 1. конз. системе.

IV. Четврти део садржи автономне уредбе, које говоре о основним школама, о вишим девојачким, учитељским и средњим школама и о богословији. Говорећи о пријему у богословско училиште, саопћио нам је писац у извору начелно решење министра председника бр. 2306/1887., по којој ради оскудице попуњења свештеничких звања, може влада онима, који мању од прописане квалификације имају, дозволити, но свагда по саслушању меродавног мњења свагдашњег патријарха, пријем у богословски завод, и то према потреби и с тим ограничењем, да дотични само у извесној епархији може парохијско звање получити.

V. У петом делу нам је преводилац сакупио у једну целину све уредбе и опредељења, која говоре о црквеном и школском иметку, фондовима, закладама, о манастирским добрима и њиховој управи. Што се тиче правила за руковање манастирским иметком, наведена су нам ту односна опредељења, наредбе министарства просвете од 9. окт. 1873. бр. 27.786.; а за тим нам се подробно црта делокруг сабора и саборског одбора у погледу руковања народних фондова и заклада на основу §. 22. саборског устројства и упутства, издаога некадањим асистентима, које је као прилог изашао уз декларацију; упутства министра просвете од 13./XII. 1868. бр. 22. 391., наредбе истог министарства бр. 20. 219/1873. и 27. 786/1873. По наређењу министра председника бр. 2821/1890 дужан је саборски одбор прорачун нар. црквене аутономије истоме текуће године до краја месеца септембра подастрети. Још су нам у овом делу нацртане дужности саборског одбора као заменика некадаших асистената око руковања митрополитских и епископских добара за упражњености епископске одн. митрополитске столице, а на основу §§. 14., 15. и 19. декларације, и наведени су народни фондови са кратком њиховом историјом.

VI. У шестом делу налазимо разна опредељења, као о делокругу кр. повереника, верозак. приносу, аукти, дуговинама нижег и вишег свештенства, укупљању црквених дуговина, о празницима, употреби старог календара, о сахрани убогих, о тестаментарном праву свештенства и о законитом наследству после њих. Још имадемо у овом делу три уредбе у мађарском преводу, а то су: мировинска уредба за свештеничке удове и сирочад, уредбу о мировинском фонду нар. црквеног чиновника и професора и напослетку дисциплинарна правила за мирско свештенство. О верозак. приносу наведена су законска расположења из прев. кр. уредбе од 10/VIII. 1868., затим 3. тачка наредбе министра просвете бр. 22. 391/1868. и 1. тачка наредбе истог министра бр. 28. 786/1873., које говоре о суми и начину расподељивања овог приноса. Још нас писац упознаје овде са пореклом „аукте“ школске, и

мназијама Хрватске и Славоније. Мајски пак сабор уништио је то незаконито и противрескриптуално наређење саб. одбора од год. 1890., те успостављо и још једном протумачио у истом смислу, као и сви досадањи сабори (?!), поменуто наређење рескриптуално, које се тиче плате гимназијских професора. Није било до сада ниједног сабора, који би протумачио рескриптуално наређење у оном смислу, како је то некомпетентно учинио саборски одбор од год. 1890. (?!) и то нека је свима једаред за свагда речено.

Изношењем споменутих нечистина иде се на то, да се заводи наше јавно мишљење, које је и онако у многим необавештено, то се злонамерна тенденција овакових измишљотина и према горе и према доле не да превидети; а износити нечистине јавно не доликује ником, најмање пак службеном листу црквенојерархијском, чији је уредник слуга божјег олтара и проповедник вечних истина. — У Карловцима 20. марта (2. априла 1903. (Збор професорски срп. вел. гимназије карловачк.) (с изузетком катихете Ивана Машировића). Ово је у заграда превучено те је написано: долазе 13. потписа.*

Да смо *овакву* „Изјаву“ примили од кога другога, а не од 13 професора карловачке гимназије; ми бисмо је просто у кош бацили. А бацили бисмо је с тога, што у смислу постојећег тисковног закона, исправци морају нешто друго у себи садржати, а не само просте речи „није истина то, није истина то“.

Г. г. мора бити да су се сувише журили са својом изјавом, што се види и из тога, што нас на основу „штампарског закона (?!)“ позваше, да у првом наредном броју штампамо њихову „Изјаву“, без да рекоше од које је године и под каквим наслово м исти закон, као и да се позваше на дотични параграф на њега, који то налаже.

Не морају г. г. професори имати правничког знања; ал тек од њи се може захтевати толико знања у том погледу, да су у стању разликовати „штампарски закон“ од „тисковног закона“, ил као што се у Србији зове: „закон о штампи“, и да при ноже говорити о штампаријама, а други о листовима.

Како међу г. г. професорима има и два уредника; то су бар они требали упозорити састављача исте „Изјаве“, да нас не позове да је штампамо на основу „штампарског закона“, него на основу: „Закона о пораби тиска за краљевину Хрватску и Славонију“ од 17. свибња (Маја) 1875., у ком се у § 16. вели: „У повремену тископису има се примити на захтјев власти или посебника, којега се тиче, сваки исправак приопћених у њем чињеницах, и то у први *или други* лист или свезак, који ће изаћи након захтјева у том погледу стављена.“

Већ и по овом § не имадосте г. г. права позвати нас, да Вашу „Изјаву“ у првом наредном броју штампамо, све да је она исправак, а не проста изјава, без икаквог доказа побијања наше тврдње.

Па и да нам на оне наше тврдње, послесте прави исправак са својим доказима, и тада је не бисмо по § 18. и. з. *морали* штампати, све и кад не бисмо имали за то разлога, а камо л' кад имамо и сувише. И кад то не бисмо учинили, имао би прво да нарече пресуду редовити судац, јесмо л' имали право или не, што га нисмо примили.

Да смо се хтели користити овим §§., за навесно не би Ваша „Изјава“ угледала света у нашем листу. Одашиљањем Ваше „Изјаве“ саборском одбору, да је прими у „Митрополијски Гласник“, и нечекајући да л' ће наћи у нашем листу; показасте и своје незнање, у тисковним стварима а подједно и нешто друго. Пошто смо примили Вашу „Изјаву“ од своје добре воље у свој лист; допустите нам г. г. да на њу ово приметимо.

Обично се учитељи и професори називају апостолима народима, што у истини могу и треба да буду.

Узимо да су дакле и професори карловачке гимназије у неку руку апостоли, ил напослетку да је међу њима само један прави — на авао се тај XIV. или X.-ог, XIII. је већ био у Карловцима —; јасно је да попут апостола не би смели нечистину за истину протуривати, односно туђу истину за нечистину протгласивати.

Христови апостоли и ако беху већином неучени људи, ипак не беху бреи на речи и твору, те што су написали и учили, прво су добро и добро прокували — истина они су уз то били озарени и духом светим —, а данашњи — бар карловачки — не држе се тога принципа, што ће се понајбоље видети на следећега.

Сад да л' се ово што ћемо навести има приписати општој нервозности, којој су понајвећма изложени и склоњени гимназијски професори, или чему другом; не ћемо да испитујемо. *Доста, да је учињено нешто, што бар професори нису смели никако учинити.*

Да пређемо на ствар.

Г. г. професори, њих 13 са управитељем, — управо дакле онај број, колико је било Христових

* Да се види дакле ко је све потписао „Изјаву“, ево ћемо ми навести имена потписалаца: управитеља Васа Вујић; професори: Јован Живановић, Григорије Барусковић, Пестар Ивковић, Стеван Поповић, Павле Марковић, Ђорђе Магарашевић, Милан Недељковић, Радивоје Врховац, Светислав Коларовић, Душан Спермјак, Григорије Јакић и Душан Котур.

Напоменути нам је, да су сва ова г. г. сем г. Котура била и 1892. професори у карловачкој гимназији.

апостола са Христом — у својој изјави, написаше: „— — На против истина је, да је саб. одбор од год 1890. самовласно наименo § 94. III. одс. превишњег кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. — —."

Да су г. г. професори заиирили у поменути кр. рескрипт, а то су дужни били, и то им бар није било тешко учинити, кад су нашли „свету на видику" да браве „неистину", а проповедају „истину"; видели би, да су с позивним §-ом „натрчали", те у место, да су се позвали на § 92., они су се позвали на § 94.

Истина, није то „вапијући грех на небо"; ал тек не приличи једном управитељу и 12 професора, да су могли **тако** што учинити.

§ 92. говори о платама професорским, а § 94. говори о избору професора т. ј. да их бира патронат дотичне гимназије. *А то је тек нешто друго!*

Г. г. професори „натрчали" су тако исто и са тврдњом „— — да је саб. одбор од год. 1890. самовласно наименo § 94. III. одс. превишњег кр. рескрипта од 10 Авг. 1868.", дочим исту тобожње учињену намену, није учинио саборски одбор од 1890., него онај од 1889. — управо онај од 1885.—1890

А да је **то** тако, а не **онако**, као што г. г. професори тврде у својој изјави, нека изволе завирити у записнике саборског одбора — то им је бар лако данас, ако не свима, а оно онима, што ни је намењено истраживање грађе у народној архиви —; ил ако им је то тешко, нека изволе завирити у **„Постанак и развитак** *српске православне велике гимназије у Новом Саду*", што га је написао њен управитељ г. *Васа Пушибрк* (Н. Сад. 1896.).

У истом ће наћи на стр. 62 ово: „— — Тек са 1. Јануаром 1890. а услед решења саборског одбора од 20. Децембра 1889. (1. Јануара 1890.) бр. С. О. 1972/967. ех 1889. изједначени су овогимназијски — новосадски — професори у плати са професорима на државним гимназијама — —". А у „*Тумачу*" г. др. *Жарка Милодиновића*, на стр. 170. „— — И тако су професори новосадске гимназије (од 1. Јануара 1890.) изједначени са државним професорима у Угарској, а професори карловачке гимназије са земаљским професорима у Хрватској и Славонији — —".

А још боље нека завире у брошуру „*Пред сабор* члановима срп. нар. црквв. сабора" Н. Сад 1892., у којој се на завршетку рече: „Написано, штампано и издано на основу закључака заједничке конференције професорских колегија на карловачкој и на новосадској гимназији, држане у Новом Саду 9. (21.) фебруара 1893.", у којој је на стр. 49/52. у целости наведен поменути закључак.

Да ни овај погрешан — не ћемо да кажемо неистинит навод, као што би г. г. професори рекли — нису требали ни смели г. г. професори учинити; то је бар јасно.

А њега нису смели учинити с тога, што је 1889. године био други саборски одбор, који је исти закључак донео, на који су г. г. професори тако ополчени, а други 1890.

1889. је године био онај саборски одбор као што рекосмо, што га је сабор 1885. изабрао, а 1890. онај, што је сабор 1890. изабрао био, и који је све до 1902. до мајског сабора постојао, а од то доба познат под „хајдучким саборским одбором".

Г. г. су професори у својој изјави на овај дурт и мислили и цилали, те да се својим „благодјетељима" и том приликом покажу благодарни и захвални, нападоше га с оиаком неистином, а уа то и неистином у својој „Изјави" као да је тобоже он самовласно наменио § 94. (управо § 92.) рескрипта, те у пркос рескриптуалном нарељењу и тумачењу сабора од 1870. и свих потоњих сабора плате професора карловачке гимназије нормирао према платама професора у државним гимназијама Хрватске и Славоније.

Да случајно поменуту „Изјаву" није својеручно написао г. Коларовић, могла би се г. г. извинити, да је те грешке учинио конципиент или писар, као што су други у подобним приликама чинили.

Е. да пређемо сада на ствар.

У I. тачци проглашисте за неистину нашу тврдњу, „да је професорско тело карловачке гимназије до сада назазивало и другима славу и хвалу, који за њега нису ни палци учинили оно, што је мајски сабор". Е, лепо, и красно! А молићемо: је ли неистина, да су 1888. 19. Априла као скупштинари црквене скупштине, сем управитеља и 3 професора, од којих су милом Богу хвала још двојица у животу и то г. г. Ђорђе Магарашевић и Петар Поиковић, потписали адресу Герману патријарху, приликом његове четрдесетогодишњице ступања у калуђере, у којој је и ово речено за њега: „— — Тебе осуђују, а Ти прашташ; Тебе нападају, а Ти благосиљаш. О неностижима доброто људска! О ненадмашива красото хришћанска! Неувели вечне врлина небесних! Милости богате неисцрпни вире! — —"? (Види бр. 28. „Српског народа" за 1888.).

Је ли неистина, да се том приликом патријарху поклонила и професорска колегија карловачке гимназије? (Види бр. 32. „Српског народа" за 1888. и „Програм кар. гимназије" за 1887/8. стр. 43.).

Је ли неистина, да је 9. Октобра 1887. професорски збор са проф. др. Миланом Димитријевићем, као управитељевим замеником, патријарху Герману нарекао благодарност, на заведеиу мировинског фонда за професоре? (Види „Програм" за 1887./8. стр. 42.).

А тек патријар Герман није учинио карловачким професорима *ово*, што им је учинио „мајски сабор", пошто за време његовог патријаршовања, професори не дођоше ни до праваања своје плате са професорима на државним гимназијама у Тројединци, него до тога дођоше тек за време администрације владике Василијана 1889.

Што се пак тиче уступљених 20000 фор. на „бити имајући мировински фонд", за то ни тек професорска колегија није имала повода нарицати славу и хвалу, пошто је он истих 20000 фор. наменио за награду Грозноме и његовој супрузи, а по смрти њиховој, да припадне свештеничко-удовичком фонду, коме је и прииао, чим је сабор установио миро-

восадскоj 9.500 фор. (Види штампан „Прорачун“ за 1880. стр. 4.)

У осталом, на што се позивати на исти сабор и његов закључак, кад он као што рекосте није потврђен од Њ. В. те по томе није ни закон?

Да се доцнији сабори нису бавили с поменутим тумачењем, ево Вам опет Ваше признања.

У поменутој својој брошури, Ви нигде не спомињете, да се који сабор — сем 1870. — бавио са тумачењем §. 92. III. кр. рес. од 10. Авг. 1868.

На стр. 11. рекосте: „— Професорска колегија карл. гимназије, надала се 1879. да ће сабор сам § 92. III. у њихову корист протумачити га — — но како је на дневном реду било много предмета, *није могао претрести и решити на стотр повишења професорских плата* — —“; „једино је истн сабор ограничио субвенцију карловачкој и новосадскоj гимназији на 10.500 фор.“. (l. c. 27.).

У осталом да се од 1875. до 1892. који сабор бавио и поменутим тумачењем, нар бисте и онда имали повода, да кажете на стр. 57.: „— а не остављати професоре пуних 15 година (т. j. од 1875.– 1892.) при старој плати“, односно, да бисте се тек „мајском сабору“ 1902. обраћали за поменуто тумачење?

Да саборски одбор од 1890 (управо 1889.) није погрешно, што је у поменутом своме решењу, нормирао плате карловачких професора, са платама професора на земаљским гимназијама у Хрватскоj и Славонији, а новосадским са платама професорским у Угарскоj; за то ево Вам г. г. опет Вашег сопственог признања.

У истоj Вашоj заједничкоj брошури, рекосте на стр. 57/8. дословце ово: „Саборски одбор (од 20. Децембра 1889. под бр. С. О. 1972/967. ех 1889. (l. c. 49.) наредио је, да се по § 92. III. одс. кр. рес. од 10. Авг. 1868. професорске плате на карловачкоj гимназији изједначе са платом професора на државним гимназијама у Хрватскоj и Славонији ван Загреба, а професорске плате на новосадскоj гимназији са платом професора на државним гимназијама у Угарскоj ван Будимпеште. **Против тога решења не може имати нико ништа, јер се карловачка гимназија и квалификација професорска на њој мора и иначе равнати по државним гимназијама у Хрватскоj и Славонији, дакле би се морала равнати и у наплати професора по њима; новосадска гимназија пак мора се угледати у свему на гимназије државне у Угарскоj, дакле и у плати професорскоj. Решење саборског одбора дакле донесено је са свим у смислу закона** — — —“.

И кад **овако** стоји са овим тумачењем §. 92. III.; како нагледа онда г. г. онај Ваш узвик на тобожње некомпетентно учињено тумачење саборског одбора од 1889. „— *и то нека је свима једанред за свагда речено!*“

На тај Ваш узвик, ми Вам одговарамо са Вашим узвиком од 1892. „*Саборски је Одбор 1889. са свим у смислу закона протумачио § 92. III. и ово нека је свима једанред за свагда речено!*“

И кад Ви нама данас *овако* довикујете, а 1892. *онако*, који се узвици ни мало не слажу и један другом протуслове; питамо Вас г. г. који је Ваш узвик истинит? Да ли онај од 1892., у ком признасте саборском одбору, да је са свим у смислу закона протумачио § 92. III., или овај од 1903. у ком рекосте, да је некомпетентно и самовласно саборска одбор од 1889. заменио §. 92. III., због чега је мајски сабор 1903. „то незаконито и протурескриптуално наређење уништио?“

Одговорите нам на ова питања, а ми и не чекајући на Ваш одговор, одговарамо Вам на завршетак у Вашоj изјави, да се наше јавно мишљење, не заводи напаљањем онаких истина, што смо их ми навели у 5. бр., које су као што доказасмо и самим Вашим признањем од 1892. признате за истините, него се оно заводи оним неистинама, што их Ви у „Изјави“ хтедосте „свету на видику“ протурити за истините, да њима тобоже оборите наше неистине.

Ал Вам што рекли браћа Србијанци, не ушли!

И кад је то тако, онда се заистину иста Ваша данашња злонамерна тенденција и према горе и према доле не да предвидети.

А износити неистине јавно, заиста не доликује ником, најмање пак професорима карловачке гимназије, који су у првоj реду повани, да уче и своје ђаке, а и сами да љубе истину изнад свега, и да не говоре данас ово, а сутра опо, што једно од другог одстоји као небо од земље.

Бешале, ма л не заборависмо наспоменути, да г. др. Жарко Миладиновић у своме „*Тумачу*“ код §. 92. III. не само да није замерио поменутом закључку саб. одбора од 1889. у погледу изједначења плате професора карловачке гимназије, са професорима земаљских гимназија у Хрватскоj и Славонији, односно новосадских са оними на Угарске, него је рекао дословце и ово „— — 1892. тражили су професори накнаду за 15 прошлих година (1875.—1890.), но то им не привада, јер за новишицу плате оваштени је сам сабор, а не патронат, пошто је 1868. (управо 1865. г. Жарко) пишао за тим, да професорима утврди плату од 800 фор., а никако нећу, а сабор није донео новишицу проф. плате 1875., *ма шта вимо ми после*, но свакако је желети, да се то питање о проф. плати што пре на сабору коначно реши“.

Г. Жарко није знао, да ни 1870. ни 1875. ни 1879. није сабор сам одређивао плате професорске на гимназији карловачкоj и новосадскоj, него је само према предрачунима дотичних гим. патроната, одређивао гимназијама субвенције. А тако су исто радили и саборски одбори у поднесеним сабору предрачунима.

Тако је н. пр. за 1880. сабор одредио субвенцију карловачкоj гимназији 8000 фор. а новосадскоj 9500 фор. а 1889. предложио саборски одбор за прву 10.000 ф. а за другу 13.500 фор.

Од свију досадашњих сабора од 1869. до данас, први је мајски сабор узео себи и то право, да одређује плате професорске.

Саборски је одбор 15-рице од 1891./2. у §. 167. „Закона о нст. прав. српским школима и заводима“, рекао је: „Плата је професора карл. и нов. гимназије 1200 фор., после сваких 5 година напрнсене

службе додатак од 100 фор. — —“, који законски предлог није ни дошао пред сабор.

Како је 1903 и г. Жарко могао гласати, да се професорима карл. гимназије појединце плате са проф. новосадске; на то нека сам одговори, ако узнаће за нужно.

А шта је са „радикалским ветрићем“?

Да није то узео на себе бити имајући „авторитетним историчар“, да пошто добро разгледи ситуацију, у чему је он добар мајстор, напише о њему научну расправу у „Rad-y“ југословенске академије, како се не би натрчало, као што је Срећчев „Вукадин“ натрчао, исписавши се из либералне странке, и уписавши се данас у радикалну, а сутра дођоше на власт либерали.

Из свега реченог, види се јасно, да се ми као уредник службеног јерархијског листа и као слуга божјег олтара и проповедник вечних истина, нисмо у поменутом своме писању огрешили о истину, него да сте се Ви г. г. огрешили о њу и то без икакве нужде.

Ви сте се обратили с молбом сабору 1902., да Вам се изда ускраћено по Вашем мишљењу потраживање од 1875., односно да Вам се појединачна плата са професорима на новосадској гимназији.

Сабор Вас је с пуним искањем одбио, а друго Вам је испуњено, и кад сте му на онако свечан начин издали у „Застави“ и у „Народности“ своју захвалност и благодарност; шта се може друго отуда извести, до ли, да је прво Ваше искање неосновано, те да по томе и све оно Ваше занемоћање у поменутој брошури не беше ништа друго, него неосновано занемоћање.

А што Вам је „мајски сабор“ испунио другу молбу и изједначио Вас у плати са платама професора на новосадској гимназији, а 1892. јавно признасте, да је право и законито, да имате плате као што их имају професори у гимназијама у Хрватској и Славонији, какве имате овамо од 1. Јануара 1890. на основу поменутог закључка саборског одбора од 20. Дец. 1889.; питамо Вас, не признасте ли Ви сами, давањем онакве захвалности „мајском сабору“, *да вам је он истим својим закључком учинио милост?*

Не мислисте л то, но држасте 1903. да Вас треба у плати поравнати са професорима новосадске гимназије (угарских гимназија), и да је то са свим право и законито; каквог онда нпадосте повода и нужде издавати му *онакву* изјаву благодарности?

Та кад би свака издавао јавну благодарност ономе и оним телима, којима се испуни какво праведно захтевање и молбе, и све те захвале читале и штампале; куд би то одвело!

Да сте дакле и Ви г. г. седели с миром, као што су г. г. професори богословије, којима је такође „мајски сабор“ повисио плату, и ако је нису од њега искали; не би Вам нико могао замерити.

Ал пошто Ви тако не радисте, него се хтедосте јавно захвалити му на појединачењу, — за што и на чији наговор — не ћемо о томе да говоримо; онда морате допустити и јавном мњењу ил као што би Ви рекли мишљењу, да и оно нарече свој суд о том Вашем поступку.

Не замеравмо и не завидимо ни Вама на добијеној повишици. Дај Боже, да наш народ удоље у положај, да Вам узмогне још већу плату дати; ал нам је криво и жао, што се и Ви дадосте наговорити од људи, који имају посебног интереса, да учините нешто, што нисте смели ни требали учинити.

Д. Р.

ЛИСТАК.

Вести

Превишња потврда. Његово Величанство је на предлог угарског министарства благоизволело потврдити архимандрита *Јована Ј. Папа* за румунског владику у Араду.

Нове српске земљорадничке задруге. 15) у **Паланци** 16) у **Шегестину**, удружења са неограниченом одговорношћу. „Савез српских земљорадничких задруга“ одржаће VI. редовну славну скупштину 7. (20.) Маја у 9 сахата пре подне у Вуковару у великој дворани г. Радивоја Паунопића, са одређеним дневним редом.

А тог истог дана на истом месту, одржаће у 11 сахата пре подне редовну VI. главну скупштину „Централна каса српских привредних задруга“.

Српска православна конзисторија у Мостару, објавивши у циркулару штампаном од 19. феб. о. г. свештенству и општинама смрт свога председника Високопреосвештеног Митрополита *Серафима Петровића*, повала је у њему поједно подручно свештенство, да га од сада у заупокојеним јектенијама и молитвама на службама спомиње.

А у своме циркулару од 12. Марта, позвала је свештенство и општине, да у суботу св. праведног Лазара 29. марта у свима парохијалним црквама, после св. литургије, одрже шестопедални парастос за покој душе његове.

Подједно је иста конзисторија, објавила опоруку његову, која гласи:

„*Оставима херцеговачког Митрополита Серафима.* Блаженопочивши Митрополит оставио је:

I. За оснивање „фонда за помагање сиромашних српских основних школа у Херцеговини“:

1.) 100 комада акција Српске Банке у Загребу у вриједности до 8000 круна.

2.) 2000 круна уложених у честице Српске Кредитне Банке у Броду н/С.

3.) Три куће у варошн Невесињу у вриједности око 8000 круна.

4.) Двије трећине од свију покретнина у Бијелом Пољу (код Мостара) и котару невесињском у вриједности око 30.000 круна.

5.) Све покретнине (покућство и т. д.) и новац готовину и у дугу око 18.000 круна.

II. Родбини:

1.) Брату и сестрама: Једну трећину од свију покретнина у Бијелом Пољу и котару невесињском у вриједности 15.000 круна.

2.) Јову братићу и његовој дјеци: земљу у Требињу у вриједности око 4000 круна.

III. За четири хаџастира у Херцеговини: Житомислић, Дужи, Завалу и Добрићево по 250 укупно 1000 круна.

IV. Српско-православној Конзисторији у Мостару цјелокупну књижницу осим педагошких дјела и листова, које оставља српској школи мостарској.

V. Стани Милојевић (кухарици) 1000 круна.

VI. Слугама: Мићу Муцовићу и Максиму Јањићу по 100 круна.

За извршиоце опоруке као и за управитеља установљеног школског фонда, одредио је двојицу савјетника конзисторије и г. Лазара Милићевића, бившег предсједника срп.-правосл. мостарске општине, доживотно, а по смрти Л. Милићевића: двојицу чланова срп.-правосл. општине мостарске и двојицу чланова Конзисторије.

Оснивањем фонда за српске школе дао је покојни Митрополит најбољег доказа, колико му је на срцу било благо српског народа, српска школа, а уједно показао је и својој духовној сабраћи, свештенству и цијелој пастви својој, колико треба да подижемо и његујемо просвјету у српском народном духу.

За то и овом приликом велимо: пријатељу српске просвјете, добротвору српских школа Серафиму, Перовићу, нека је и слава и хвала!“

Читајући ову опоруку митрополита Серафима, а знајући *како* га нападаше његова паства, мора човек да дође до закључка: код других народа остављају на народне цељи они, које народ за живота слави, а код нас на против они, које народ проклиње.

Владику Стојковића и Живковића бираде сабор и за патријархе, па не оставише на народне цељи ништа, и таких је више, но све породици.

А где митр. Серафима, колико он остави народу, а колико породици, поред своје смерне плате.

С тога је митр. Серафим и заслужио, да му све Српство каже на овако мудро остављеној опоруци: Слава Ти и хвала!

Књижевни огласи.

ЛИТУРГИКА

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА

САСТАВИО

ВОЈКА МИЛИЋ, учитељ новосадски.

Друго умножено издање.

Ова је књига готова и може се добити у потписаној штампарији. Исту књигу одобрио је св. Архијерејски Синод. С тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г. г. учитељима, дајемо уобичајени књижарски попуст.

Српска Манастирска Штампарија

у Ср. Карловцима.

АПОСТОЛИ

ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

УРЕДИО

Прота **Василије Николајевић.**

Цена 1 кн. брошираној . . . . К 1·50

„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2·—

„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

Изишла је и може се добити код потписатог књига:

АРХИМАНДРИТ

ЈОВАН РАЈИЋ

1728.–1801.

од

ДИМИТРИЈА РУВАРЦА.

На 8°, 15 табака, на лепој белој сатинирано хартији.

Један примерак без поштарине 1 круна. Књижарима за готово 30%.

Д. Руварац,

управитељ Српске Манастирске Штампарије.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 53./97. ex 1903. 11 1—3

ЕДИКТ.

Усљед брачноразводне молбе Даринке (Анке) Матес рођ. Лалић из Митровице против супруга јој Игњата Матес, сада непозната боравишта, — овим се речени супруг Игњат позива, да у року

од шест месеци, рачунајући од првог упућења едикта овог у новинама, потписаној конзисторији или сам лично предстане или место садањег пребивања свога пријави, јер у противном случају окончаће се без њега брачноразводна парница.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 13./26. фебруара 1903.

Председништво.

К. 26. и 27. ех 1903. 9 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења места систем. парох. помоћника при Световаведенској цркви у Вел. Бечкереку, с плаћом 4. разреда, као и ради попуњења места протопрезв. помоћника у Вел. Бечкереку, с плаћом од 1000 К и 300 К у име накнаде за полу парохијске сесије, овим се отвара стечај с тим, да компетенти имају своје правилно инструисане молбе, прописаним путем до 13. (26.) априла о. г. овој конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 21. јануара 1903.

Председништво.

Ад бр. К 113/52 ех 1903. 10 3—3

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Опатовцу-Сотину расписује се стечај до конца месеца марта по нов. кал. о. г. с тим, да компетенти до тога рока имају своје прописно инструјарање молбенице надлежним путем овој конзисторији приносити.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 13. (26.) фебруара 1903.

Георгије
Патријарх.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту пзлупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крупама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на више има увек готових на стоваришту.

5—25 ех 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 299. 1903.

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 7

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у уторак 15. априла 1903.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположења:

Његова Светост Преузвишени Господин Патријар српски **Георгије**, благоизволео је рукоположити 6. Априла посрижника манастира Шишатовца др. Вићентија Вујића, за ђакона, који ће вршити подбележничке дужности код епархијских власти у архиђецези карловачкој.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Вршачки *Гаврило*, благоизволео је 25. Марта рукоположити у Карловцима у саборној цркви свршеног богослова Жарка Обреновa, за ђакона.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Будимски *Лукијан*, благоизволео је по високом овлашћењу Његове Светости Преузвишеног Господина Патријарха српског **Георгија**, 22. Марта рукоположити у Карловцима у саборној цркви свршеног богослова Луку Вујанића, за ђакона, а за тим 23. Марта за свештеника, који је одређен за администратора пароховје у Вуковару.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан* благоизволео је свршеног богослова Јована Мушицкога рукоположити у Новом Саду у светођурђевском храму дана 6. (19.) априла 1903. за ђакона, а у храму св. три јерарха дана 7. (20.) априла н. г. за презвитера, који је постављен за протопрезвитератског капелана новосадскога.

Извештај

о седницама срп. прав. митрополитско-црквеног савета, држаних у Карловцима дне 19., 20. и 21. марта (1., 2. и 3. априла) 1903. год. под председавањем Његове Светости преузвишеног господина Георгија, патријарха српског.

Присутни су били сви чланови МЦСавета, осим преосв. госп. епископа вршачког Гаврила и г. Др. Николе Максимовића, који су свој недолазак болешћу извинили.

Решено је у свему 63 предмета, међу којима је било 34 бракоразводне парнице, и 8 дисциплинарних ствари.

Узети су на знање извештаји епархијских конзисторија: бачке и вршачке о изабраним новим члановима конзисторијалним. — У дисциплинарном предмету јеромонаха Ј. О. у В. решено је написати од конзисторије све списе. — По молби саборског одбора укинута је као ненадлежно донесена конзи-

сторијална одлука, којом је Ђ. К., бив. председник црк. општине у С., обвезан на накнаду односне штете. — Одбијен је уток црк. општине у М. и потврђена односна одлука темишварске конзисторије о забрани уништења наплате за венце при венчању брачних парова. — Одбијен је уток Ј. И., председника црк. општине у Ђ. и потврђена односна конзисторијална одлука, да декламовање приликом светосавског водоосвећења не спада у црквени обред. Одбијен је уток јереја Ј. П., пароха у С. А., у предмету непримештања истога јереја к избору пароха у Б. — У ствари притужбе неких изборника у М. против избора и именовања јереја Ј. Т., пароха у П. С. Л., за пароха и протопрезвитера у М., решено је наискати од конзисторије извештај. — У ствари утока јереја Ж. П. у С. против разрешења истога јереја од катихетске дужности на срп. в. девој. школи у С., решено је наискати од конзисторије све односне списе. — Одбијени су утоци црк. општина у Т., С. В. С. М. и М. и потврђено надлежно донесено конзисторијално решење, да се први црквени сто са десне стране у женској препрати не може продавати, већ се има уступити супрузи месног пароха. — У неким браководним парницама враћени су дотичним конзисторијама списи, да их у доставерном облику испруже. — На упит конзисторије у П. о подизању пресуда у бракоразводним парницама вис. кр. земаљској влади у Загребу, решено је наискати од исте конзисторије односни вис. допис. — Одбијен је уток Т. М., свршеног богослова, и потврђено именовање Ј. М. за протопрезвитерског помоћника у Н. С. — У дисциплинарном предмету јереја С. П. у С. укинута је конзисторијална пресуда због формалних недостатака и одређен нов прописни поступак. — Потврђена је конзисторијална пресуда у дисциплинарном предмету против јереја А. П. у И., а исто тако и против јереја В. П. у О. — У ствари суспендовања и умировљења јереја С. Ј. сада у З. решено је наискати од конзисторије извештај. — У ствари утока јереја И. Д. у С. против конзисторијалне пресуде у његовој дисциплинарној ствари. Измењена је делимично пресуда конзисторије и иста упућена, да према најв. кр. рескрипту установи накнаду штете. — Уважен је уток јереја Т. Д. у С. у погледу избора пароха у С. и због формалних недостатака укинута конзисторијална одлука и наређено ново извиђење о дотичном избору. — У предмету признавања „Српског Митрополијског Гласника“ за званичан орган митрополијски, решено је одговорити саборском одбору, да пошто постоји од св. синода установљени званични лист „Српски Сион“, мора се исти и даље сматрати за званичан лист за духовне ствари, док нар. црквено-школски сабор са св. синодом не уреди питање званичног листа. — Одбијен је уток црк. општине у Ч. у дисциплинарном предмету јереја В. В. у Ч., јер је црк. скупштина, а не општина (управо црк. одбор) позвана да изјави, ако има разлога за то.

Извештај

седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 27. марта (9. априла) 1903. под председништвом Његова Високопреосвештенства Господина Епископа Митрофана.

Записник прошле седнице од 6./19. марта о. г. оверовљава се без примедбе. — Узет на знање извештај Архим. Г. В. потпредседника, којим јавља да у седницу не може доћи. — Узет на знање позив Др. В. М. у седницу на место отсутног члана Д. С. — Извештени су о отпису Министарства јер. Ј. Р. админ. пароха у Г. о полученој државној припомоћи у износу од 100 круна и јер. С. Т. пароха у Л. да му молба није уважена. — Публикован је отпис Министарства о дозвољеној исправци погрешног убележења у матицама крштених окр. протеру Љ. К. у С. извршена ради. — Молба јер. М. В. у Б. Б. ради полученја држ. припомоћи враћена је Министарству с препоруком. — На основу одлуке МЦСавета наређена је допуна истраге у тужби И. А. против јер. Т. Д. у С. — Узета на знање одлука МЦСавета гледе конзист. решења о припуштању к избору кандидата за свешт. места. — Публикована је одлука МЦСавета, којом је свршени богослов Ј. М. потврђен за проторатског канцелара новосадског и призив Т. М. одбијен. — Узет на знање извештај бележников о предзид. урученој припомоћи на јерарх. фонда јер. Д. Б. админ. у С. и супруги умоболног пароха у С. М. З. М. — Публикована је одлука Саб. Одбора о неуважењем утоку јер. Н. К. из С. — Узет на знање отпис Саб. Одбора у погледу званичног органа за нар. црква. автономне послове. — Публикован знања ради свему свештенству допис епарх. конзисторије покрачке о рашчињењу бив. јером. Манастира Лепавинског Н. Д. — На пријаву окр. протера у С. Љ. К. нађат је налог јер. Н. К. да духовни протокол правилно устројити има. — Издата на изјашњење јер. Н. К. у С. пријава окр. протера Љ. К. у С. због прекорачивања делокруга и не респектовања права пароха. — Молба окр. протера Љ. К. у С.

због накнадног убележења у матицама крштених издана фишкалу на имење. — Молба јер. М. В. лич. помоћника у М. ради полагања стечајног испита уважена. — Преправка Саборне св. Ђурђевске цркве у Н. С. по приказаним плановима одобрена. — Одбијен признв М. В. из Т. у предмету дарнвања стола. — Одбијен признв В. Р. из Ст. В. у предмету дарнвања стола. — Неуважена молба црк. одбора у Ст. С. да се стечај на упражњену парохију не расписне. — Уважена молба црк. општине у К. да се богослужења за време оправке цркве због недостатка згодног места не врше. — Дозвољено црк. општини у Ст. И., да за време оправке цркве богослужења у једној школ. дворани, која као капела само у ту циљ служити има. — На пријаву упр. повереништва у С. упућени су јереји Н. К. и Ж. Ј. П. у С. да потребне податке из домов. протокола истом на расположење стане. — На пријаву Школ. надзорништва у С. приспело најављење јер. Е. С. пароха у Т. у предмету вршења катихизације узето на знање и исти на маљљно вршење те дужности упућен. — Опитжени јер. Ж. Ј. П. у С. од тужбе Л. С. у С. ослобођен. — Спроведене признанице јер. Д. Б. привр. админ. у С. и супруге оболелог пароха у С. ради исплате припомоћи из јерарх. фонда. — Познан је јер. С. С. парох. у К. С. И. да извести како је поступио према добивеном упутству у погледу сахране једног Назарена. — Спроведена је молба јер. М. П. у Ж. ради полученља конгруе за 1902. и 1903. год. Министарству. — Узет на знање извештај о смрти јером. Манастира Бођана О. В. Ч. — Молбе свештеника и свешт. удова неких спроведене су Министарству. — Тужба председника С. О. у Л. против тамошњег пароха С. Т. издата истом на најављење. — Решење у предмету спорног стола у Б. П. остављено in suspenso. — Узет на знање извештај бележника о президн. спроведеној молби свешт. удов. Т. Ј. из Ст. С. због полученља мировине Саб. Одбору. — Јереј Е. С. парох у Т. решен од оптужбе Т. Ј. и дозвољено му да нападнуту част своју пред држ. судом брани може. — Молба супруге оболелог пароха М. З. М. у С. издата јер. Д. Б. привр. админ. на најављење. — Донесене две бракоразводне пресуде гласеће на развод брака.

НЕЗВАНИЧНО

Честитка.

Његова Светост Патријар Јерусалимски Дамјан, благоизволео је Његовој Светости Г. патријарху Георгију овим поздравом поздравити божитье празнике и нову годину.

„Бр. 34/1903.

Високопреосвештени Архиепископе Карловачки, у Христу Богу пређубазни и драги брате и саслужитељу наше Мерности, Господине Георгије.

Ваше пређубазно Високопреосвештенство са светим целивом грлећи најсрдачније поздрављамо.

Велико и необично чудо савршило се данас у Витлејему граду. Бог без почетка и којега се не можемо дотаћи јавно се у телу те га пољу анђели и радују се људи, и све се испуњава весеља. Празник надприродне и непојмљиве тајне божјега ваочовечења по страшноме снисхођењу свршавајући свјосмо у Витлејем и реч посталу коју нам је Господ објавио својим очима видесмо и дете у јаслама где лежи са пастирима и анђелима прослависмо и са волсвима му се поклонисмо, место злата и ливана и смирне молитве и молбе му принесавши за мир целога света, за добро стање светих божјих цркава, за помоћ и за спас свију који богољубно раде у винограду Господњем.

У весељу душевном и радости духовној свршивши тај божанствени празник, сетисмо се у братској љубави и поштованога имена Вашега нама пређубазнога Високопреосвештенства и поверене Вам од Бога свете цркве и топло се помолисмо Ономе, који је подигао палу слику Адамову, за здравље и сваку срећу Вашу и Вашега народа за утврђење и напредовање у вери стада Вам помолив се.

И сада на повратку од гора Сионских прелазећи на духовно посматрање: да радост која ће бити свему народу весело објављујући Светост Вашу исте су нам молбе на уснама и срдачно Вам желимо да у здрављу дочекате ново (честито Вам) лето Господње, да га срећно завршите и још што више година по њему прославите

у радости телесни долазак и појављење међу људима Једнороднаго Сина Божјега са испуњењем свију богоугодних жеља и поверени Вам избрани народ поуздано водећи небесноме царству на славу Бога Слова који је постао човек и благословен је у све векове.

С превеликом љубављу поздрављајући Ваше Високопреосвештенство молимо Вас, да се сетите и Ви нас у светим Вашим молитвама ка Господу, те да достанемо Божје милости.

Пребивам

У светоме граду Јерусалиму 1902. Децембра 25.

Вашега Високопреосвештенства
у Христу Богу брат на услузи
Дамјан с. р. Јерусалимски.

Автономија.

Д. Р.

(Наставак.)

По смрти патријарха Рајачића, дође за администратора митрополије владика темишварски Самуило Маширевић, који буде 25. Јулија 1864. и изабрат за архиепископа-патријарха.

На молбу народног сабора, Њ. В. дозволи, да изабере из своје средине неколико чланова, који ће са арх. синодом заједно зготовити операте за расправни сабор, те да се сабор сазове, чим исти операти буду готови, да их узме у претрес.

И ако се овамо од 1837. непрекидно и у саборима и у новинама говорило, молило и писало, да је крајње време, да се једном уреде наше црквено-народно-просветне ствари; кад се сакупио синодално-саборски одбор Септембра 1864. у седницу да започне поверен му посао, *увидело се, да нит је нит јерархија, нити су народни посланици спремили за сабор.*

У тој нужди и невољи, не остаде одбору ништа друго, **него да се послужи лутеранским устројством.**

Нема сумње, да је од свију предмета, што их је исти одбор имао да зготови, у првом реду било уређење црквених општина, кога дотле у опште у нашој цркви није ни било.

Истина, постојале су и дотле бар у такозваном провинцијалу, а по негде и у војној крајини, црквене скупштине, ал за њих није било никаквог писменог уређења.

Не давно умрлом др. Теодору Мандићу, било је од одбора поверено, да направи нацрт за уређење црквених општина, што је он и урадио.

За исти рече: „Мој нацрт за уређење црквених општина био је израђен понајвише по царском патенту од 1. Септембра 1859. и министарској уредби од 2. Септембра и. г. о уређењу јеванђеличке цркве обе вероисповести — — —. Користио сам се и нацртом устава јеванђеличке цркве обе вероисповести у Аустрији, који је генерална конференција 1864. нарадила; а за црквено-школско и фундацијско имање којим црквене општине рукују, служила су ми за образац одређења „Општинског закона за вароши и села“ од 24. Априла 1859. („*Успомене* на нашег црквено-народног живота“ од Др. Т. Мандића, Н. Сад 1899. стр. 20.).

„А што је — рече — из законâ и уредаба, које сам напред напоменуо, у мој нацрт ушло, то је свугде, где је требало, према јерархијском строју наше цркве удешено, те и према нашим приликама битно измењено, а у многом и знатно допуњено било“ (l. c. 21.).

Какав је Мандићев нацрт био, не знамо; знамо само за нацрт синодално-саборског одбора „О православним месним црквеним општинама“, у ком не само да се многа, и то најбитнија наређења косе са јерархијским стројем наше цркве, него се косе и са самим лутеранским уређењем.

Тако је н. пр. по лутеранском устројству парох председник у црквеном одбору и у црквеној скупштини (§§. 46. и 53. 1864.), дочим је по §§. 19. II. 38. синодално саборског одбора скупштинама дато право, да бирају себи председнике, а пароху је само остављено да седи с десне стране председника, ако не би за председника изабрат био.

Сабор је изменуо ово наређење одборско још на горе, закључивши, да парох само у том случају може бити изабрат, ако једногласно, без кандидације буде изабрат.

Истина, Мандић је у свом нацрту ставио био, да су по сеоским општинама пароси председници, а само да варошке општине бирају себи председнике, које је наређење одбор изменио, а изменио га је на жељу комесара генерала Филиповића.

О тој измени прича Мандић ово.

Пошто је прво врло умесно окарактерисао генерала Филиповића, рекавши: „— Генерал Филиповић имао је јасан поглед на све ствари, и владао је потпуно над васколиким расправним материјалом. Располажући пуном влашћу царског комесара, спајао је он у себи све особине, у којима се огледа вештина председникова. *Филиповић је знао шта је хтео, а што је хтео, то се увек и збило по његовој вољи*“, рече: „— — Ц. к. комесар нађе, да у мом предлогу (т. ј. да буде бираних и небираних председника) нема принципа, *и да се њиме нагиње на протестантске институције* (на ово мислим — рече у примедби — да ми није нужно дати разјашњења), и изјави, да би по његовом мишљењу најбоље било, да се председници у *свима* црквеним општинама избором постављају. Архијереји (осим епископа Кенђелца) са свим су се пасивно у овом питању држали, и тако буде закључак по интенцији ц. к. комесара донесен“. (Можда се — рече Мандић у примедби — барон Филиповић не би тако заузимао био, да се у *свима* црквеним општинама избором постављају председници, да није у оно доба још постојала војничка крајина, те му се по свој прилици није свидило: да свештеници већ по аванзу своме по свим селима и у Граници заузму председништво у црквеним општинама“) (l. c. 23/4.).

Из којих је пак разлога био др. Св. Милетић за слободан избор председника, види се из овог његовог говора: „Ја се — рече — слажем са редакцијом, на коју су и оба одбора и на коју је и Његова Светост Патријарх у синоду подпуно пристали. Да је изречено као принцип „свагди је парох презес“, онда би било разлога против бирања; ал кад се већ сишло с тога терена, онда би то било само из призрења опортунитета, да овде — у вароши — друкчије, а онде — у селу — друкчије буде. Ја се не слажем с опортунитетом, него се држим начела и у том ћу да смо конзеквентни: Можда то с почетка неће бити добро, ал ће се брзо показати, да је принцип слободе прави и најбољи. Боје се, да ће политична власт имати уплива у избору. Не тајим, да сам се спочетка и сам бојао. Могуће је да ће бити тога уплива на многи мести; ал ако буду тамо наше власти, оне неће злоупотребити тај уплив, ако буду туђе, неће се наш народ тако лако дати повести. Ако се и да једаред, па се опече, неће се више дати; и увек има начина тога уплива отрести се, и лека наћи. Ако се цивилно лице с влашћу слаже, парох ће контролирати. Ал шта онда — ако свештеници подлегну упливу томе као презеси општине! заштићени и цивилном влашћу и конзисторијумом; особито кад ће им полит. власти купити и плаћати дотацију. Одкуд тај страх, да неће више свештеници бити изабрани. То је баш рђав знак по свештенство. И до сада су били свештеници — — на општине гледаше да их се отресу. То је врло жалостно искуство. Гди су они били, ту се арчило. Свештеник са два тутора чинио је, шта је тео. Што се каже не знају наши људи писати. Нужда ће их на то гонити, да се отресу свештеника. А друго, мало је општина, гди нико не зна писати. Спомињу се Лутерани и Калвини, код њи све зависи од закључења, сиуда решава мајоритет, и о начину одправљања службе. Онде могу допустити, да извршење тога буде парох, а не код нас, гди свештеник jure divino оће да управља.“

„Баш зато, што свет наш није изображен, не треба да је ко привилегиран презес; онда немају начина отрести се оног, који није добар; ал кад имају право избора, могу га се ослободити и отрести. Оћемо да у великим местима бирају презеса; а ту баш нема опасно-

сти, да ће злоупотребити власт, јер су ту приседници вешти. Ту би требало два штатута, други за већа, а други за мања места, као оно код Немаца што има Städte und Landverfassung. Ко ће повући линију између градова и села. Ако ће власт политическа, где је гаранција за правицу! Ја сам дакле за то да се презес слободно бира свуда — не искључивши ни свештеника, ако је добар".

Дакле по речма Милетићевим, наш је народ дошао до слободног избора председника, с тога, што је био неизображен. Да је био изображен, не би до тог права дошао!

И кад се све ово зна, а питање о председништву у црквеним скупштинама, то је такво питање, од кога зависи у првом реду напредак или назадак наших црквених општина и уопште целе наше тако зване црквено-автономне зграде и живота; онда световњаци наши треба да пале велику свећу генералу Филиповићу, што им је осигурао у скупштинама председништво, ал подједно он носи на души својој и понајвећи грех, што данас код нас није друкчије на црквено-народно-просветном пољу.

Истина, народни сабор 1879., уверивши се и сам о штетним последицама, што и сеоске општине имају право избора председника, покушао је, да им се то право одузме, те да у њима пароси буду председници, а да се остави избор само варошким општинама; ал се већина противила томе предлогу, за који су и неки свештеници гласали, и тако је остало у том погледу по староме т. ј. да се и у сеоским и варошким општинама бирају председници.

Данас пак да се покрене питање у сабору, да бар у сеоским општинама пароси буду председници; не би се о том питању допустило ни говорити.

А не би се допустило с тога, што меродавници врло добро знају, да имају захвалити данашњој својој већини и у општинама, и у епархијама — бар у већини епархија — и код епархијских власти, односно и у сабору, само установи избора председника.

Какав је у којој општини председник, *онаква* је и општина.

А што је у њима *тако*, то је с тога, што кад се неко дочепа и седне на председничку столицу, тај не силази с ње тако лако. Да се на њој што дуже одржи, он тражи за скупштинаре и одборнике онакве људе, који су што-но реч његови људи, те заједнички иду и кроз ватру и кроз воду.

Напротив, да је парох по своме звању председник, он не би био ником обвезан, те би купио око себе најбоље људе, а уз то не би било оних трзавица по општинама при избору скупштинара, одборника и председника.

Да је парох председник, он не само да би био у стању боље водити општинске ствари, него би се уз то могао за сваку неуредност и учињену незаконитост на одговор потећи.

Овако се догађа, да на председничку столицу седну понајгори људи, па не ретко и убице, који су неколико година одробили, а да и не говоримо о онима, који не знају ни свога имена потписати.

И кад *такав* човек седне на председничку столицу, може се претпоставити, *како* се воде ствари по скупштинама, односно *како* исти руководе изборе, *како* се држи ред у скупштинама и *шта* да се не прекорачи њен делокруг, и *како* се воде записници и вадају на њих изводи.

Неопростими је грех тадашње јерархије (1864/5.), што је допустила, да се по општинама бирају световњаци за председнике, а да не буду сами пароси по своме звању, као што је у осталом и у то доба било код самих лутерана.

Ну, није се наша јерархија само том приликом огрешила о јерархијски принцип, који јој се доцније и самој осветио, а свети јој се и данас, него се она тако рећи непрекидно о њега огрешавала. А огрешавала се о њега поглавито с тога, што се није одмах у почетку ставила на црквено становиште, те доследна била и прво добро промислила, шта може и сме, а шта не може и у чему не може попустити од јерархијског принципа.

И да је *тако* радила као што ради

римокатоличка јерархија; како би данас све друкчије стајало!

Овако, допуштајући и пристајући данас да се погази онде а сутра онде, овај или онај јерархијски принцип, а сутра ишчуђи натраг и протестујући против њега код државне власти, што је ова дајући за право данас јерархији а сутра народу — сабору, напослетку приграбила све конце у своје руке, те је она господар и над јерархијом и над сабором.

Потоњи су се сабори и саборски одбори — овамо од 1870. — у неколико пути бавили новим законом о црквеним општинама, но саборски закључци нису добили превишњу потврду, а предлози саборских одбора већином нису ни изношени пред сабор, као они од 1890|1. и 1897.

И тако важи и дан данас онај закон о црквеним општинама, што га је сабор донео 1865. а круна потврдила 10. Августа 1868.

Сем других мана у истом закону, једна од главних му је мана и прописан начин избора чланова за црквену скупштину у §. 16.

Дочим у целом свету, где се избори обављају листићима, па и у самом лутеранском устројству, по ком је као што рекосмо и закон о црквеним општинама грађен, бирачи код куће могу да испишу на листићу имена и да их само лично морају предати изборном телу; по истом закону, не сме нико донети исписан листић код куће, него мора пред одбором сам написати на листићу кога жели предложити за скупштинаре, односно ако не зна писати, бар половину имена за скупштинаре исказати чрез лица, која одбор на то одреди.

Данашњим се даном и код нас знатно умалио број аналфабета — који не знају писати —, а колики их је број био тек 1865., *па и данас се не да, а не да, што је не могуће обавити избор по истом §. 16.*

И због те немогућности, до данас је толико и толико потрошено и времена и новаца, око истраге због незаконито обављених избора по истом §., а да и не спомињемо, каквих је отуда зазада и осћета учињено.

Уз непрактичност и неизведљивост истог §. 16., да се којом срећом није допуштало незадовољним странкама са решењем поднесеног црквеном одбору утока, било против самог начина избора, било против изабраних лица, да могу уток поднети административном, односно и саборском одбору, што је противно истом самом §. 16., што смо ми седничким записником сабора од 1865. доказали у брошури: „*Историја* §§. 13. 14. и 18. П. Б. кр. рес. од 10. Авг. 1868.“, Земун 1893. стр. 35., не би ни једне истраге због неправилног избора могло бити.

Ствар би се решила код самог одбора, што је сабор и хтео, јер се још тада тврдило, не треба дати пута појединцима, да се због тога процесају.

Наставиће се.

Правила за калуђере у темишварској епархији

Приопштио: Д. Р.

(Свршетак.)

Глава II.

О особитих должностех братии в монастирје живушчих.

ОТДЕЛЕНИЕ 1.

О должностех настојатеља.

Правило 1.

Настојатељ ваља да буде образ и примјер свакога доброга дјела братиам њему подложним, да и они видећи његове добродјетели и добра дјела; тако исто поступати могу.

Правило 2.

Кои љуби братиу и ближње свое, тај ће от њи љубљен бити, тако и настојатељ дужан јест и он сву своју братиу једнако с љубовиу предусретати, јербо нишча горе, ни ружније ние нежели с онима људима у кавги и немиру живити, с коима би ваљало мирно, љубовно и согласно време проводити, јербо гди је кавга и несогласне ту је свака несрећа, и свако зло и погибел живота говори Сирах.

Правило 3.

Мислити и судити сваки может, а тако би ваљало и да буде, да је настојатељ свагда от подручнаго својего братства паметниј и иску-

сиији, зато полезније и лепше јест, и на већу чест настојатељу служити може, ако буде он гди нужда иноскуе беседити свагда о душеполезних вешчех и науках говорио, и братијам своим повод давао у таковима стварима полозовати се, и научити се, боље с мудрима беседами време проводити, нежел злато, сребро и драгоцјено камење премештати и бројити вели Соломон.

Правило 4.

Настојатељ должен јест позорствовати да се у цркви богослужение, добри порјадок, тишина и смирение добро исполњава и по уставу црковному правило води, да такођер и у трапези, која јест втора церков, то исто держисе.

Правило 5.

Сваке недеље једанпут, двапут и више пути, должан јест настојатељ братеке келие посећавати и гледати да свуда и по цјеломе монастиру чистота буде, и да браћа не у спављању и празности, но у читању свјатих книга време проводе, јербо читајући св. књиге, ког ние мудар, тај ће се умудрити, а ког је мудар, тај ће сице мудрији бити.

Правило 6.

Настојатељ може самовластно све монастирске мирјане служитеље, како времена и дјела донесу собом у службу примити и отпустити, но свагда на то да позорствује, да они људи кое буде у службу примао, честное их обхожденье, и мјесто рожденија с добрими атестатими осведочено и подкрјепљено, иначе за ни отговарати будет.

Правило 7.

Како и колико имаће се у монастиру јести и пити, настојатељ о томе наређивати и заповедати буде, и нико от братиј или от монастирских служитеља да се усуди без знања настојатеља каково буре с вином или с ракном отворити и начети.

Правило 8.

Да би монастир от дана до дана у боље стање поставио се, тако по первих и особито дужан јест настојатељ старати се, и трудити се, да добру, поштену, трудољубиву, кои економију и правила церковна знаду, и кои се у писању, чтенију и у језицима искусну братију у монастир прибавља и прима, и да такову за полезне потомке у свакому доброму дјелу приуготовљава и просвјешчава и свакому брату поособ да заповеда шта ће пословати, и какова дјела извршивати.

Правило 9.

Настојатељ дужан јест, како свое тако и братиј своих отсуствие у табели отсуствујућих записати, и назначити, гди је кои и колико се дана и у каквому послу бавио јест.

Правило 10.

Љенога, непослушнога брата и упорнаго брата може настојатељ сам својом властију по његовој кривици на један дан от трапезе тако одлучити, да он с братиом у трапези седећи пред собом препрнут таљир имаде, или докле друга братиа ручају и вечерају, житија свјатих отец у трапезарији да чита

Правило 11.

Настојатељ када пође на пут куда из монастира, дужан јест једнога от заклети стараца место себе, на команди оставити, и братству заповедити, да њему како год и настојатељу свако подчинение и послушание показују и творе.

Правило 12.

Ако би кои брат у болест пао, тако настојатељ дужан јест човјечества и братољубија ради старати се за лекарство за здравие и за потребито болесному брату јело и питие.

Правило 13.

Онога брата кои се у економији и прочима монастирскима дјелима особито заслужена покаже да похвали настојатељ и к већима и већма добрима дјелима да возбуждава.

Правило 14.

Настојатељ таковим начином све управление монастирское и свако послушание и повиновение от своего подручнаго братства имајући, дужни сут монастир от сваке штете и несреће са свима силама своима бранити и хранити, и монастирску хасну умножавати, а у чему сам не буде могао са својом памећу постигнути и извршити, да принадне конзисторијуму и совјета да изнче, иначе ако се која штета чрез његову лењост, небреженье и неспособност монастиру учини, власти својој за такову отговарати буде.

Правило 15.

Настојатељ када буде новаца требавао от намјестника, на квиту да прима и да му се дае.

Правило 16.

Настојатељ може сам братнам своим на 8 дана допуштење дати да могу от монастира удалити се, и то само у нашој епархии, а ако би кои брат на дуже време хотео изостати, или у другу епархију отити, тако конзисторијум онда допуштење дает.

ОТДЕЛЕНИЕ 2.

О должностех заклети стараца.

Правило 1.

Самое име старац, већем показује и значи њеку особиту зрелу памет с многими искуствами и добродјетелами украшену, зато кои хоће старцем и совјетником монастирским бити, тај ваља најпре добро да испита себе и своју способност, можели он друге саветовати, и оно бреме и тјаготу монастирску сносити, како што пристои, иначе ако узме већи терет и бреме на себе, нежели шча је иредан понети, пастиће под оним и осрамотиће се, јербо малое доказателство јест, немати с чим другим посведочити да је човек дуго живио, кроме свои година старости и седине.

Правило 2.

Старци прежде него шчоћеду се у заседање соборно пустити, ваља да се и закуну, да ће ду по души и по совести својој пользу монастирску свагда тражити и умножавати, и сва ова дјела, која се буду у собору окончавала, не само у тајности содержавати, но и да таково совершено и испољавају се једнодушно с настојатељем трудити се буду.

Правило 3.

Из љубовн коему брату или из собственога свога интереса, или из мерзости на свога настојатеља, да на место правде кривду, или место кривде правду нетворе, или да се настојатељевим добрим намјеренам и предпријатнам противе и упорни показују, но као апостоли истине свагда Богом љубиму правду да чувају, и свое мњење о чему их буде настојатељ питао, искрено и праведно да искажу.

Правило 4.

Не би лепо нити пристојно било, кад би старци видили да би настојатељ их у чему год погрјешио, Бог бо један без грјеха јест, или да би на шчету и падение монастирја поступао, и они не би њега советовали да престане, и на клетву његову опомињали, али пристојно, благочинно, тихо, кротко, братски и потајно. Ако ли он не послуша и не исправи се, тако могу њега и конзисторијуму јавити, и отуда суд и правду с терпјењем очекивати, свагда пак то пред очима и у памети да имаду, да не би што ложно и блевотно на њега измислили и метули, јербо онда као лажи и буитаџие мир и согласие монастирско кваре и нарушавају, ошчро кашчиговати се буду.

Правило 5.

Старцем природна јест тишина, примирение и покој, дужни јесу они зато каве и свађе кое између братие бивају, уталожити и угасити, и да недосађују за сваку багателну ствар своме настојатељу и конзисторијуму, јербо оваковим начином и сама братија у миру и у тишини пребивати буду.

ОТДЕЛЕНИЕ 3.

О должностех намјестника.

Правило 1.

Намјестник дужан јест от свега монастирскаго прихода и расхога бригу носити и порјадочно протокол водити.

Правило 2.

Намјестник како прими какову суму новаца, таки да је донесе у монастирску касу, и ту пред настојатељем и једним заклетим старцем да изброи и у касу да метне и са својом руком у протокол приходов, кои ће се у каси држати, да запише.

Правило 3.

Будели намјестник новаца на монастирску потребу требовао, тако да дође и јави настојатељу о томе, и онда пред настојатељем и једнам заклетим старцем он требуему суму новаца да прими, и сам својом руком у протокол расходов, кои ће се у каси држати, да запише.

Правило 4.

Протокол от свагдашње трошка код себе да држи намјестник, и сваку позицију која 10 фор. преважуе с квитом да одсведочи.

Правило 5.

Без ведомости и дозволенија настојатељева, да се не усуди намјестник шчогод на монастир

купити или шчо монастирско продати, или братиам своим шчо дати и поклонити.

Правило 6.

Намјестник како буде от настојатеља позван, да имаде таки без свакога задержања и роптанија доћи, и оно шчому се заповеди са сваким усердием и подчинением да испуни и оконча.

ОТДѢЛЕНИЕ 4.

О должностех всѣх братии во обще.

Правило 1.

Братна дужни јесу прилежно у церкву на богослужение чиновно и у свако време приходити, и ту са сваким усердием, страхом божиим молитву и моленне творити.

Правило 2.

Братна дужни јесу, настојатељу као оцу своему сваку чест и свако повиновање и подчиненне давати, и све шчо им год настојатељ заповеди, са сваким усердием и повиновањем да исполне и да сотворе и нико да се не усуди у чему год најмањему настојатељу противити се и упорним показати се, јербо тогда остријеше кашчиговати се буде; нису Јеромонаси на то у монастир собрани, да упорни бивају, и да дјела и заповести настојатеља критизирају, но шчо им се заповеди и наложи от настојатеља, без роптанија таки да извршују.

Правило 3.

Ако би кои брат у чему год от настојатеља увређен био, и озлобљен и оскорбљен био, тако дужан јест најпре собору јавити, и ако се њему не би довољан суд и правда учинила, тако свободно може он конзисториуму тужити се, и отуду суд са сваким терпјением и подчинением да очекује, или свагда пред очима и у памети да имаде, да нешчо ложно и неосновано на настојатеља свога неванесе и набаци, јербо онда као лажа и клеветник суд и кашчигу ошчру претерпити буде.

Правило 4.

Нитко от братие да се не усуди шчогод најмање от монастира украсти, или шчо се монастиру поклони код себе задержати, кои то учини, тај ће се као крадливац кашчиговати.

Правило 5.

Госте и стране људе дужни јесу братна таки к настојатељу отвести и јавити, кои ће за њино угошћење и прнемљење бригу имати и нуждно уредити.

Правило 6.

Изван келие ни један брат да се не усуди по монастиру и пред настојатеља без капе ходити и исходити.

Правило 7.

По келијама тајно јести и пити остријеше братиам запрешчава се, а ако би кои брат хотјео свога сродника, пријатеља, познаника с чашом вина или ракие приватно у својој келији угостити, тако да се има код настојатеља јавити и молити, кои ће њему пристојну меру дозволити.

Правило 8.

Без знања и дозволенна настојатељева, ни један брат да се не усуди из монастара куда изнти.

Правило 9.

Сва братна вообшче, једнаке хаљине и одело да носе и ни један да се неусуди шчо непристојно к чину његовоме несходно на себе узети, иначе таки да му заповеди настојетељ таково са себе свући, и ако не би хотео послушати, ошчро да се накаже.

Правило 10.

Ако би кто от братни видио да се монастиру какова шчета чини, коју неби могао настојатељ видити и умотрити, тако дужан јест таки настојатељу јавити, да се таково благовремено уклони.

Правило 11.

Свакога брата има кои буде какову милостињу на монастар добио, у протокол да се стави, које ће њему за заслугу и за вечити спомен служити моћи.

Правило 12.

Као једног оца синови, и као једнога дома и церкве членови, дужни јесу братна међу собом мирно, тихо, согласно и љубовно живити, и ако се какав немир, или кавга између њи, као између људи шчо бива, подигне, тако боље, лепше и полезније јест, ако они сами и између себе такову угасе и смире, и да недосађују настојатељу и конзисториуму о таковима стварима, јербо кад буду између себе несогласни и нељубовни, текоћеду код народа свој кредит

изгубити, за немирне људе оглашени бити, и Христијане от прихожденија у монастир отвратити и отбити.

Стефан от Авакумовић с. р.
Епископ.

Да л и српски свештеник треба да буде понајпре Србин, па тек свештеник?

Поводом насилног католичења мухамеданске две девојчице у Босни, напала је хрватска штампа и омладина свом жестином на сарајевског архибискупа Јосифа Штадлера, пребацујући му, да он тим својим поступком само шкоди општој хрватској државној мисли у Босни и Херцеговини.

И хрватска штампа и омладина иште и захтева, да се Штадлер у интересу хрватске државне мисли уклони из Сарајева

Поводом тих нападаја на архибискупа Штадлера, изишао је у „*Hrvatskom pravu*“ чланак с пасловом: „Тко пропада у Босни и Херцеговини“, у коме чланку тврди да у њима пропада „католички и муслимански народ, док ришћански (писац истог чланка држи, да би му се осушила рука, да је рекао православни народ) напредује“.

По мњењу писца истог чланка, томе би се стало на пут тиме, да и католичко свештенство понајпре буду Хрвати, па тек онда свештеници. „Док црква — рече — не буде служила хрватској отаџбини, док се не буде борила за слободу хрватског народа, да му се одужи за морална и материјална добра, што их је од њега примила кроз многа столећа, дотле нема праве среће отаџбини“.

На тај захтев, одговорно је истом писцу г. С. Коренић у 14. бр. „*Katoličkog lista*“: „*хрватско католичко свећенство никада не ће, и не сме док је свећенство католичко, на то пристати*“.

Ту своју тврдњу брани г. Коренић овим наводима: „— — хрватском свећенству сам Бог и савјест налаже, да народ свој из кога је никло, љуби, и жртвује се за вечно и временно његово добро. Ако је свећеник изнајпре *Хрват*, а онда тек *свећеник;* ако изнајпре земаљски, пролазно, схвата, онда се за то добро народа свога никада свом душом и несебично таки свећеник не ће жртвовати; он ће кад му се прва материјална пригода пружи, као и премногi „родољуби“ световњаци, леђа окренути народу своме, домовини својој, и радије ће приопући уз материјални временит добитак, као оно гладан хрт уз голу окосницу, него прегорети и жртвовати се за народ свој. Док ако је свећеник изнајпре *свећеник*; ако је чиста, непорочна живота; ако није у кучинама; ако није таштт, раскошан, похлепан за имањем и чашћу; ако је раден; ако није духа и друштва световњачкога, него се радом сав посветно и жртвује за свој сталеж, односно народ — онда да ми га видиш; онда се ти не бој за така свећеника, да ће народу своме изневерити; онда ти тврду веру имај да ће таки свећеник, не грлом, него чином отаџбини хрватској служити, а и народ ће свој у том духу по савјести узгајати и руководити. И управо зато, јер свећенство хрватско треба да по савјести љуби свој народ, не сме се оваком пустом погубном реченицом дати завести. Опо треба да је изнајпре *свећеник*, а онда може бити тек честит родољуб. Шовинизам је морална слабоћа онога, који га гаји, и народа, *кога се хоће да шовинизира.*«

„Ако су ришћански (православни) свећеници изнајпре Срби, а онда тек свећеници, то нама ни најмање не импонира, нити је то још каки доказ, да би и хрватски католички свећеници имали бити изнајпре шовинисте,* а онда тек свећеници.“

На даљу тврдњу г. Коренићеву о заслузи фрањеваца за хрватство у Босни и Херцеговини и за време турске владавине, не ћемо да се обзиремо.

Саопштујући горњу тврдњу г. Коренићеву о томе, да ли хрватско свештенство треба да буде прво добри Хрвати, а за тим свештеници; позивамо браћу свештенике, а особито млађу браћу, која се извињава да не сме о много чему да пише, бојећи се према данашњим приликама да се не замери једној или другој стран-

* На од куд онда *оволког* шовинизма код хрватског свештенства? Та има ли већих шовиниста од њих?
Уредништво.

ци, пошто оне данас деле парохије, да опробају своје силе бар о истакнутом у наслову питању, и да кажу у том погледу своје мњење, којом би приликом могли добацити „Hrvatskom pravu“ да ако се нико, то се католички народ — бар у Хрватској и Славонији — не може похвалити са својом издашношћу на своју цркву.

Да им није држава толике и толике цркве саградила, било би врло мало — бар лепших — цркава католичких. Та колико има код њих самосталних жупа? Већином им парохије стоје под патронатством Његова Величанства, или појединих спахија, дочим су Срби сами о свом руху и круху сградили своје цркве и дивно их из путра украсили.

Д. Р.

Патријар Јосиф Рајачић и владика Платон Атанацковић

Приопштио

Д. Р.

(Наставак.)

После овога Патријаршескога Писма требало је да Г. Епископ Платон призна и сам неважност свију они дјела, која је револуционарни пододговорни бивши мађарски Министеријум у смотрењију наше цркве самовластно починио и неправилност свога у ти исти дјели соучастија и да кајући се о грјесима својима потруди се умилостивити цркву у напрцању казни за така иступленија његова; јер то нису клевете, ни бједе измишљене на њега, него су то јавна свему свјету и цјелој овдјешњој православној цркви позната дјела његова, но он у мјесто тога, да то чини, пустио се у правдање, доказујући, да је бивши револуционарни мађарски Министеријум законо и упутно самовластвовао у нашој цркви, и да покаже и свои и министеријални дјела важност, а особито да себе оправда, написао је и печатао у Бечу противу тога мога Писма свое правдање под именом: „*Аналитика Писма Његовим Блаженством, Господином Патријархом, Јосифом Рајачићем под 22. новембра 1849. Епископу Платону Атанацковичу послатога. У Бечу 1850. у књигопечатњи Јерменскога монастира*“.

Ја нисам никоим начином обвезан одговорити на то правдање Г. Епископа Платона; но будући да је написана и печатана Аналитика Г. Епископа Платона ново иступленије у православној нашој цркви, коим се он труди важност и уважение свима своим споменутим неправилним дјелима задобити, зато придаем мое о том дјелу његовом мени њим самим сообштеном мњение.

Што се тиче содржанија и цјели те печатане Аналитике његове, вообште се може о њој рећи, да је она пород претеране приватне користи Г. Епископа Платона, и најјасније доказателство томе, да Г. Епископ Платон не сматра себе као православнога Епископа још ни данас, кад су већ сва дјела револуционарнога мађарскога Министерства уништена; него он држи, да он као бивши орган бившег Министерства мађарског још и сада може по своме самовољству и самовластију газити устав и правила своје цркве тако исто, као што је газио онда, кад је то ишло у рачун револуционарном мађарском Министеријуму а покрај тога и његовој приватној користи. Другачие не би могао био ни написати, а камо ли и печатати тако дјело, кое иде јавно на то, да укине сва права православне наше цркве, да из темеља сруши устав православне наше цркве, да изврне сва основоположенија наше цркве, да потаре сва правила црквена, да поремети од толико стољетија уведени у нашу цркву ред, да побие сву важност Патријаршескога, Митрополитскога и Епископскога Ауктористета у цркви и у држави, да окаља и оцрни карактер свију скоро други Епископа, да посваја народе једне вјере и цркве између себе и да тако разори са свим нашу православну восточну цркву, на којој се оснива и народна наша слобода, за љубав свое приватне користи, и то у овом магновенију, кад би требало, да се и мислима и дјелима и као Епископ православни и као Србин бави само око тога, како ће се утврдити и устроити у држави овој она самосталност цркве, и она слобода народности наше, за коју је толико хиљада православни синова своју крв драговољно пролило. Начин, коим је писана „Аналитика“ одговара потпуно тој цјели,

јер све што се у Аналитици тој говори, наводи и доказује, говори се у извртутом значењу, наводи се у преокренутом наопако смислу, доказује се софистически. Лаж се у њој продае под истину, незнање под знање, лукавство под искреност, подло ласкање под простосрдачност, користољубива приватна намјера под општу корист цркве и народа, порок под добродјетељ. Мисли су у њој изврекрштане, противурјечија у говору јавна, дух разоварајући у цјеломе, у кратко цјела „Аналитика“ тако је написана, да се не може управо пресудити, или је она недостојнија православнога Епископа или је писатељ њен недостојнији православнога Епископства, али то је извјестно, да она није достојна народа Србскога, кога је понизно Г. Епископ Платон у Аналитици до малољетнога, нерасудногa, незрелога дјетета, кое се може шареним стварима заслепити, да не види оно, што му се не да видити; и њеним речима заварати, да и дозна оно што му се неда дознати, као што и то не подпада ни под какву сумњу да је Г. Епископ Платон Аналитиком том ударио печат и потврдио сам сва своја незакона дјела, и ако га ни једно досадашње дјело његово не би могло у цркви осудити, једна би ова Аналитика то морала учинити. То је у обште речено о Аналитики Г. Епископа Платона, а за доказательство тога, што је у обште речено, доста ће бити гдје која само мјеста из ње воособ навести и пресмотрити; — и тако

1. *Што се тиче увода у Аналитику.* У уводу на страни V. каже да је он „ужасно, неправедно, срамно, безпримјерно нападнут“ и да зато “сам себе, а преко свега достоинство Епископа“ мора „бранити противу усијапога пристрастија пламтеће клевете — и по души јавно, као што је и напаст јавна представити суду всецјеле цркве и цјелог народа Србског ту неповољну ствар“. Ако је то за Г. Епископа Платона ужасно, неправедно, срамно, безпримјерно нападање, што сам ја као његов Патријарх и као први чувар устава и правила црквена, неправилна и незакона дјела његова званичним путем огласио за такова, каква су, и то онђе само гдје су почињена; онда колико мора бити ужасније, неправедније, срамније и безпримјерније за православну нашу цркву то, кад чује, да се њен Епископ унише силом доказати, да морају имати закону важност у нашој цркви она незакона дјела, која су починили њени душмани и непријатељи онда, кад су закључили истребити цјео народ Србски дакле и цркву Србску у овој Држави, и то он жели доказати зато, што то приватна корист његова изискује. Г Епископ Платон сам признае и мора признати сва своја дјела, јер су она јавна; кои год православни Србин успореди та његова дјела са основоположенијама наше православне цркве, сваки мора о њима тако исто мислити, као што мислим и ја, као Патријарх његов, дакле да су незакона, неправилна, пагубна и убиточна за нашу цркву; а ту нема никаква пристрастија, клевете ни напасти, гдје се позната цјеломе свјету дјела Г. Епископа Платона своим правим именом називају Г. Епископ Платон представља своја дјела свеобштему суду свецјеле Апостолическе цркве и суду цјелога народа Србскога, а то није у реду, прво неби могао ни онда чинити, кад би дјела његова већ била надлежним његовим судом осуђена, једанпут и други пут; јер изван Јерархије наше, од кое. као од независне у свему од други Јерархиа изван Монархие Аустријске, не може нитко нарицати ни на кога, а у колико мање може он то чинити сад, кад му још није надлежни суд његов ни судио, а друго је противу канона 74. Апостолског, 25. Трулскога, 15. Антиохијског, 15 и 53. Картагенског, 1. и. Константинопољског и противу Гл. 57. и 58. ове свитка нови Јустинијанови заповједи, по коима Епископу кривом у свему суде Епископи, Митрополити и Патријарх, и кои тражи други суд, губи чин.

На страни VII. наводи Г. Епископ Платон примјер самовластија Инокентија IV. паше, и непокорности Роберта Епископа Англескога, али кад се овај примјер успореди са дјелима Г. Епископа Платона, онда је он то што је био папа Инокентије, јер је он сва дјела починио по самовластију своме противу канона, а ја сам као

патријарх његов то што је био Роберт, јер нећу и не могу да признам за правилна она дјела, која је Епископ Платон као орган мађарскога Правителства по самовластију противу канона учинио. А што каже на страни VIII. да Патријарх треба да налази достоинство свое, по рјечима Григорија в. „у важности и власти, коју с браћом својом Епископима нераздјелно притежава“ — то ја као Патријарх његов и радим, јер сам рад да одбраним она основоположенија цркве, од кои зависи и достоинство његово и важност и власт, коју с браћом својом Епископима нераздјелно притежавам, него Г. Епископ Платон тражи достоинство свое у власти оној, коју је он сам раздјелно од све свое браће и свога Митрополита по самовластију своме притјажавао под мађарским Правителством и противу канона употребљавао.

На страни X. каже Г. Епископ Платон, да ће у Аналитици својој њи „за свјетом истине“. Ако је „свјет истине“ у силу Бога правдати незакона и неправилна дјела, и свима измишљеним средствима патеривати цркву, да и прими за правилна и закона, шта би дакле онда била „тама лажи“. Даље вели, да тај његов посао није „бједа Платонова, него бједа свију нас, бједа народна, бједа црковна“, то је истина и још само се као толковање те истине тој искреној исповјести Г. Епископа Платона мора додати то, да се незна или је већа бједа за цркву имати таквога Епископа, који је кадар био она опака безсовјестна дјела починити, или је већа бједа за њу слушати, како Епископ такав безсовјестно брани безсовјестна дјела своја, али свакојакое бједа за цркву доживити од свога Епископа така дјела и таку обрану. За покојнога Епископа вршачкога Поповича каже, да га свјет по Бачкој, Торонталу и Срему жали. Свјет жали и Г. Епископа Платона, а жали и онога, кога на вјешала воде по правди; али жали га, што је до тога дошао, но то жалење не правда ни најмање дјела незакона и неваљала.

На страни XIV. каже Г. Епископ Платон, да је зато писао Аналитику, да оправда чест достоинства Епископскога, јер вели „*Епископи су снагом сс. канона под казнију отлученија обвезани пазити на чест достоинства свога, кое от њих како саме с. цркве тако исто и државе чест и полза неопростително захтијева*“. То је истина; али Епископи пазе на чест достоинства свога онда, кад живе и чине онако, као што канони заповједају, а не чине оно, што канони забрањују, а кад Епископи не чине онако као што канони заповједају, а чине оно, што канони забрањују и до тога с противуканоническим поступцима своима детерају, да им мора црква дјела њихова уништити, и да они пишу таке Аналитике, конма за љубав свое приватне користи труде се оборити права, чест и достоинство цјеле свое цркве; онда не само да не пазе на чест достоинства свога, него хотимице газе чест достоинства и падају под казн, коју им канони у томе случају одређују.

(Наставиће се.)

О постанку српских манастира у темишварској епархији

Од

Вићентија Јовановића Видака, владике темишварског.

Превео с немачког

Григорије С. Јовић, протопресвитерски помоћник.

Познато је, да су ратови у XVI. веку захватили скоро целу Европу, а краљевину Угарску, Ердељ и Темишварски Банат у тако жалосно стање довели, да су ове цесаро-краљевске наследне земље непријатељу Христјанства често пленом бивале.

При тако жалосним приликама, као и пре тога још у XV. веку, српски (илирски) је народ у великом броју прелазио амо из Турске, те пресветлој кући Австијској, као и цару Фердинанду I. тако одан био, да је на сваки миг његов спреман био жртвовати и последњу кап крви своје. За такову верну службу своју, не само да је добивао разна права и правице од угарских краљева и дијете у законским чланцима и т. зв. „брукском-либелу“, него је и слободу вероисповедања уживао у свим цесаро-краљевским наследним земљама.

Како је у исто време језгра и управо највећи број српског народа насељен био

у Темишварском Банату и околним гробовствима, те како су и владари, обазрући се на његову храброст и верност са разним олакшицама на сусрет му излазили; то је он ради сталног одређења својих седишта градио себи манастире, цркве и куће, да би учврстио тиме себе и потомство своје под господством хришћанских владара и да би тим спољашњим знацима верност и ревност своју што дубље у срце усадио.

Такове прилике дају повода сваком историчару да верује, да су сви манастири у Темишварском Банату у XV. и XVI. веку саздани помоћу тадањих српских деспота и њихових наследника, који обнашаху угледне службе како за време мира тако и за време рата.

За потврду ове истине, послужили би нам без сумње и многи писмени докази, да није Темишварски Банат 1552. г. дошао под турски јарам те 164 године — дакле до год. 1716. остао у рукама варвара, хришћанских непријатеља; да није урођена мржња спрам хришћанства уништила не само писмене привилегије, него и дух народа незнањем и глупошћу оковала; шта више многе и многе недужне калуђере, који при тадањим ратним приликама — поучаваху народ дужној верности према својим владарима, ослепљиваху, спаљиваху и на које набијаху те најстрашнијом смрћу уморене, јавно их на видик изнашаху.

У тако доба, где читаве земље не могоше избећи немилосрдну судбу, најгрозније пустошење, и где је дух потчињених у варварству тако рећи сахрањен био, а где се ни највеће благо сваког човека — лична слобода — није ценила, беше немогуће сачувати писмене податке о оним стварима, чији су спомен непријатељи Христанства намерно избрисали.

Старо доба нам дакле није оставило готово никаква писмена доказа, којим би се могло доказати оснивање српских манастира у Темишварској епархији, осим неколико старих рукописа као и неколико српских књига, штампаних у Млецима, у којима су калуђери овде онде написали понеку белешку на матерњем језику, те тиме оставили спомена потомству, да су српски манастири у Темишварском Банату постојали већ у XVI. и XVII. веку.

Такови писмени докази су од речи до речи, како на српском језику, тако и у преводу уметнути у описима манастира Бездина, св. Ђурђа, Партоша и Војловице под 5-тим окт. и 5-им и 22-гим дец. 1772. године.

Да би се о целој ствари што јаснији појам добио, не ће бити с горег, ако те белешке изнесемо овде у потпуној целини њиховој.

I. О манастиру Бездину.

Оснивање овога манастира потврђује се једним Псалтиром, штампаним 1520. г. у Млецима, у коме се налази овај запис на српском језику: „Ва име оца и сина и свјатаго духа:

„Да се има знати, када почесе манастир Бездин правити, от созданија мира 7048., рождаства Христова 1540. и наречe се храм ведењија богородици, настојанием Јоасава Милутиновића, архимандрита и са помоћнију васеа братиа и Христиана, при мене иконому Леонтију Богоевићу, јеромонаху.“

Овај је манастир доцније 1748. год. обдарила премилостива Царица привилегијама и потребним земљиштем.

II. О манастиру св. Ђурђа.

Овај манастир не може свој постанак доказати писмено, већ само прастаром традицијом, по којој га је у XV. веку основао српски деспот Јован. Међутим се нашла и једна књига, коју је 1623. г. написао неки калуђер св. Ђурђа по имену Висарион расодер, из које се можемо уверити, да је манастир св. Ђурђ заиста постојао у XVII. веку, као што се то може видети из једне белешке написане на српском језику:

„Списасе сија свјатаја и божественаја книга глаголеми молабник пресвјатија богородици в љето 7139. (1631) при игумену кир Леонтију, и еклисиарху Силвјестру и всего братства трудом и усердиех, в храме свјатаго и славнаго великомученика и победоносца Христова Георгија, јеже

глаголетсе Сенђурађ, и сију књигу откупи монах Иларион за своју душу, бог да га прости, и да му е измолителница пресвјатаја мати божија на второму пришествију, јеже речет праведним: придите благословени отца моего наследујте уготованое вам царствие от сложенија мира: помените братие љубве ради откупившаго сију књигу блаженаго старца Илариона, и писавшаго многогрешнаго расодера Висариона: ашче ли ми что будет погрешено умом, или рукоју, или језиком о поју́шчим или преписујучим, љубве ради Христови благословените, а не клените, да и ви улучите благословенаго гласа вјечнаго: придите благословени купно вси да улучим стати одесну́ју праведнаго судие в безконечни вјек амин“.

„Да се зна књига молабник из монастира Сењђурђа игумана Јосифа“.

Ш. О манастиру Партошу.

Исто се може рећи и о овоме манастиру у погледу оснивања му. И о њему постоји традиција, да га је у XV. веку основао српски деспот Јован. Да је овај манастир у XVI. веку заиста постојао, то потврђује једно старо Јеванђеље, штампано 1562. г. у ком се налази ова белешка:

„Сију књигу, свјатое и божественое евангелие приложи ва монастир Партош, храма свјатија Архангели Михаила и Гаврила, јеромонах Лаврентије Црногорац, ва лето 1571.“

Има још један други рукопис, и то у Служебнику бившег митрополита темишварског Јосифа, у ком се на 427. стр. ово налази:

„Сија књига митрополита кир Јосифа темишварскаго в љето 1655.“

Овај блаженоупокојени човек беше веома побожан, живео је око 1655. год., а сахрањен је у манастиру Партошу.

IV. О манастиру Војловици.

О овоме манастиру постоји традиција, да су га у XIV. веку основали српски деспоти, но то се не може никаквим писменим доказом потврдити, јер не само да су га Турци више пута спаљивали, него му је чак и неколико калуђера 1716. г. у пламену живот изгубило. Нашао се само један Служебник, кога је написао у време влашкога кнеза Јована Матеи и Игњатија митрополита у Трговишту неки Радул 7162. г. од створења света, а 1654. године, од рођења Христова; доцније 1672. г. поклонио је овај Служебник манастиру Војловици Памфилије, протосинђел тадањег митрополита у Трговишту.

Да је манастир постојао и 1720 г. сведочи нам овај натпис, који се налази над дверима истога манастира: „Сие двери преложи Господин Стојан Стефановић и Госпођа Наста, капетан, бошњак у монастир Војловицу ва лето от битија 7221. (1713.)“*

Сви ови докази скупа, пружају нам довољно разлога да верујемо, да су сва ова четири манастира темишварске епархије заиста постојали у XVI. веку.

За потврду овога не ће с горег бити ако наведемо овде још и то, да су манастири св. Ђурађ, Партош и Војловица још од најстаријих времена обављали парохијске дужности (jus parochiale) у разним местима.

Тако манастир св. Ђурађ обавља душепечитељске дужности у свом прњавору, као и у оближња два места св. Ђурађ и Беркуца, где ни нема цркава, него су деца из парохије обвезна долазити у манастир на богослужење о недељним и празничним данима, те ту и свете тајне примати.

Манастир Партош је такође сачувао свој jus parochiale до данашњег дана у прњавору, који се истим именом назива, а чија опћина од најстаријих времена никакве цркве у свом месту није имала, него су увек у манастиру св. тајне примали.

Исто је и са манастиром Војловицом и не може се порећи да манастир опћину Старчево — a tempore immemorali — од памтивека као своју опћину сматра.

Како је пак „jus parochiale“ манастира св. Ђурђа, Партоша и Војловице, које они и данас врше, неписмењи; како су они „jus parochiale“ још онда имали, кад су се опћине св. Ђурађ, Партош и Старчево населиле, што се догодило у почетку

* Госпођа Наста, по опису манастира Јаска од 1753. г. покалуђерила се 29. Септембра 1745. Ур.

XV. и XVI. века, т. ј. онда, када се многобројни народ из пограничних краљевина Србије и Влашке преселио и себе под власт хришћанских владара подвргао; то се онда може довољним доказом сматрати, да су горе поменути манастири основани милостињом Хришћана а са знањем владара, који су народ као странце (hospites) сматрали.

Да би их пак у насељеним местима учврстили, даваху им разне олакшице и погодности, које су изречно наведене у премилостивим народним привилегијама, у којима изражена беше и потврда свих осталих манастира и цркава. Год. 1759. објави државна власт тадашњем владици темишварском Георгију Поповићу у погледу манастира, да превишњи двор не дозвољава више умножавати манастире грчкога обреда, али дотадањи број остаје, о чему је извештио исти блаженоупокојени епископ бездинског архимандрита Дионисија Живојновића, рекавши „да Његово Цесар. Краљ. Апост. Величанство умножавање манастира у темишварској епархији без питања и превишње дозволе забрањује, а дотадањи број најмилостивије допушта и потврђује.“

Из свега се овога може с правом извести, да су манастири Бездин, св. Ђурађ, Партош и Војловица свакојако основани још у XV. и XVI. веку и то са знањем земаљских владара, који су по примеру предака својих призивали стране околне народе, (поданике), у намери да им омиле боравак у својим земљама; да су манастири 164 године били изложени свирепству Турака; да су све писмене доказе погубили; немилостиву судбину издржали и пленом пламена бивали, а након тога, да су се помоћу победног оружја прејасне куће Аустријске 1716. г. под хришћанском влашћу опет опоравили и до данашњег дана у миру проживели.**

** Коме је владика темишварски Вићентије Јовановић Видак, поднео горњу историју, коју је потписао у Темишвару 8. Марта н. с. 1773., не знамо.

Баше да ју је поднео земаљској влади у Темишвару, пошто је опис свију наших манастира у митрополији карловачкој преко илирске дворске депутације поднесен круни 1772., и то поменута четир манастира у темишварској епархији 5. Октобра, односно 5. и 22. Децембра и. г.

Манастири Бездин, Св. Ђурађ и Војловица постоје и данас, дочим је Партош још 1777. укинут крунином решењем.

О Партошу ћемо идућом приликом коју ваше проговорити. *Ур.*

Боде им очи „званичност“!

И ако је у нашим народно-црквеним саборима овамо од 1870. било више пути говора о томе, да треба установити званичан орган за црквено-народне ствари, и у том погледу чињени разни предлози; ипак се није никад дошло до правог закључка и наведења.

Св. архијерејски је синод, увидивши потребу таковог органа, закључио у својој седници од 23. Октобра 1890. под сиц. бр. 12. да се покрене званичан лист.

Исти је закључак Његова Светост Г. патријарх Георгије као председник, изволео овом наредбом објавити:

М. 10. — ех 1891.

Наредба Његове Светости Г. патријарха српског Георгија, издана саборском одбору, Мц. савету, Мц. пк. савету, преосвештеној Г. г. епископима и епархијским властима и патронатима срп. прав. великих гимназија у у Карловцима и Н. Саду, у предмету оснивања периодичног листа „*Српског Сиона*“, као званичног органа карловачке српске митрополије.

Закључком својим од 23. Октобра 1890. М. 425. Син. 12. нарекао је *св. архијерејски синод* карловачке српске православне митрополије, да је за ову митрополију неопходно нуждан један званичан лист, у којем би се службене публикације, окружнице, едикти и т. д. обнашњивали, а и расправе по црквеним питањима на јавност издавале, и који би се претплатом и уврстном пристојбом за огласе народно-црквених власти издржавати могао.

С тога је св. архијерејски синод овластио мене, да сходним путем и начином покушам основати и увести званичан лист за карловачку српску митрополију, и да такови свима поменутим властима, народно-црквеним заводима и црквеним општинама препоручим.

Услед тако добивеног овлаштења, нисам пропустио учинити нужне кораке, како би се званичан лист за карловачку српску митрополију установио, и како би се истом периодично излажење и материјални опстанак по могућности *осигурао*.

Извештавајући о овоме (долази наслов) част ми је умолити, да свима себи подређеним властима и својим подручним органима и заводима, црквеним општинама, свештенству и

учитељству тај лист препоручити, и све своје званичне наредбе, огласе, едикте и друге публикације свагда томе листу ради увртења достављати изволи.

Нарочито нека изволи (наслов) учинити нужно расположење, да се све подручне црквене општине и школе, свештенство и учитељство на тај лист претплате, и да црквене општине своје огласе у тај лист шаљу.

У Карловцима 8. (20.) Јануара 1891.

Георгије г. р.
Патријарх.

Од то је доба ево прошло 12 година и од нове је године ушао „Српски Сион“ у 13. годину.

„Српски Сион“ су признале све наше автономне власти за званичан орган, као митрополијски савет, школски савет, саборски одбор и све епархијске власти, те су у њега све своје огласе шиљали.

И кад **ово** стоји, онда г. др. Н. Б. нека „повуче конзеквенцију“, каквим се именом може назвати тврдња његова у 67. бр. „Заставе“, у којој је назвао наредбу арх. адм. одбора бр. 82/8. ех 1903. у погледу држања „Српског Сиона“ и „Српског митрополијског гласника“ „*чудовишном наредбом*“.

За цело је то време у више пути у нашој опозиционој штампи, нападано на његово излажење, и општине позиване да га не држе и да га не морају држати, нити да у њему своје огласе објављују.

Таким је писањем, исто као и оно у Србији што је од радикала за време опозиције говорено народу, да не слуша власт, и кад му дође власт, да што изврши, да је коцем по глави, направљена само збрка код нашег народа и општина, те је увек било натезања са држањем листа и плаћањем, ал подједно је исто као и у Србији, кад су радикали дошли на власт, народ дочекивао кољем и њихове власти, и наша радикална опозиција дошавши на власт, дочекала да и њен лист „Српски митрополијски гласник“ поједине општине не ће да држе и враћају јој га натраг.

Кад је изабрати од „мајског сабора“ саборски одбор преузео управу, једна од првих му је брига била, да покрене „Митрополијски Гласник“, коме је уредништво једном своме заслужнику намењено и осигурано било и пре самог закључка о издавању истог листа.

Саборски је одбор у својој седници од 21. Септембра 1902. под бр. зап. 1885. Закључио: „да у својој наклади оснује и издаје званичан орган за народно-црквене автономне ствари под именом „Српски митрополијски гласник“, којем ће одговорним уредником бити нар. црквено-автономни статистичар и у којем ће се имати обнародовати, односно уврштивати званичне наредбе свих нар. црквено-автономних власти, сви званични огласи нар. црквено-авт. митрополијских, епархијских и црквено-општинских власти и органа а нарочито и извештаји о седницама саборског одбора и осталих горе помењутих власти“.

По овоме је саборски одбор, а не сабор, закључио, да се издаје „Српски митрополијски гласник“, који је подједно закључио, да му уредник буде народно-црквено-автономни статистичар.

Сабор је у својој седници од 2. Јулија на основу предлога г. Стеве Карамате, који је у поднесеним сабору предлозима предложио, да се стави у прорачун „хонорар од 1000 К за водитеља аутономне статистике код интерне управе“, без да је означио делокруг његов, закључио „да се за водитеља статистике уврсти свота од 1000 К“.

Како, као што рекосмо г. Карамата није потање навео, какву би дужност имао предложен у његовим предлозима статистичар, то је у поменутој седници г. Михаило Медаковић у неколико речи навео, шта би била његова дужност, те предложи: „да се још сада то место крпара са **оној**[illegible] **наградом** као што то предлаже Карамата. А то би место могао заузети један од гимназијских професора“.

Дочим је код свију осталих места, што их је сабор задржао односно нова установио — што у осталом није спадало у његов делокруг пре, док се не донесе статут за уређење централних власти — речено, плата је за то место та и та, за статистичарско је место речено: „за водитеља статистике уврштује се у прорачун свота од 1000 К“.

Ал то није саборском одбору сметало, да распише стечај и за стално статистичарско место, уз које је стављена и дужност и награда за уређивање „Српског митрополијског гласника“, и да га изабере и да му изда декрет за сталног чиновника, ком је исто место намењено било одмах при установљењу истог места.

Како је саборски одбор без икаквог одређеног делокруга за статистичарско звање, изабрао за статистичара човека, који и сам није никад ни видео статистичког уреда, а камо ли да има нужног знања, односно да је у стању уредити статистички уред; није чудо, што је саборски одбор морао да га шиље — наравно на фондовски трошак — у Будимпешту да разгледа уређење статистичког државног звања, као да ће бити човек с таким знањем у стању, применути тамошње статистичке прилике на наше прилике!

После поменутог закључка саборског одбора, а подједно и налажења од 1. Јануара 1902. стручног богословског листа „Богословског гласника“, што га издају г. г. професори карловачке богословије, а уређује г. професор протосинђео Иларион Зеремски, Његова Светост г. патријар Георгије, као власник „Српског сиона“ а подједно и као извршилац поменутог закључка св. архијерејског синода од 23. Окт. 1890. бр. син. 12., благоизволела је решити, да „Српски сион“ и на даље излази уз „Српски митрополијски гласник“.

На како је по истом закључку „Српски Сион“ у истини био званичан орган од прилике свега изванчланог карловачке митрополије, дочим је на челу листа стајало: „лист за црквене и просветне и автономне потребе српске православне митрополије карловачке“, да му се то од почетка ове године стави и на чело.

И од то доба на челу листа стоји, да је „Српски сион“ званични лист за црквено-автономне потребе и једнородне црквене ствари српске православне митрополије карловачке“.

Уз то је благоизволела Његова Светост до даље заклучка св. архијерејског синода, у неколико и измењене пређашњи програм листу, према примедбама одбачким, а наиме, да пошто „Богословски гласник“ доноси чисто научно-богословске ствари, а „Српски митрополијски гласник“ доноси административно-автономне ствари, то да „Српски сион“ доноси чисто црквено-автономне, а уз то и јерархијске црквене ствари.

Уз то да „Српски Сион“ доноси у званичном своме делу тачно све промене у свештенству оба реда митрополије карловачке; извештаје о главнијим закључцима епархијских конзисторијалних седница и митрополитско-црквеног савета и св. архијерејског сабора-Синода, као и важније наредбе истих власти, као и све стечајеве за свештеничка места и едикте.

У незваничном пак делу да ће се расправљати јерархијско црквено-народно-автономна питања, питања из црквено-народне повеснице митрополије карловачке, грађу из црквено-народне историје српске митрополије карловачке, извештаје о главнијим догађајима из њеног црквеног живота, животописе знатнијих свештеника и архијереја.

Држимо, да коме су ијоле познате прилике у нашој карловачкој митрополији, да ће тај увидети потребу „Српског сиона“ с таким програмом и да су наше општине позване и дужне, да поред „Српског митрополијског гласника“, бар за парохијска звања претплатити се и на „Српски сион“.

До данас је изишло шест бројева — 12 табака — „Српског сиона“ под нашим уредништвом, и ми мирном савешћу очекујемо суд увиђавних и беспристрасних наших људи. На суд познатих алеха и окорелих партизана, ми се не осврћемо.

Колико нам силе допуштају, ми се старамо и трудимо, да „Српски сион“ на што већу висину уздигнемо, и да му углед што већма подигнемо.

А што „Српски сион“, није још у стању да испуни сва она обећања, што смо их набројали у огласу за претплату и ставили му у задатак; томе нисмо ми криви, него су томе криве жалосне прилике у нашој карловачкој митрополији, о којима још није време да се говори.

Саборском је пак одбору „Српски сион“, што-год већ три у оку, и то не толико баш сам лист, колико његов назив т. ј. да је он званичан лист.

Његова му званичност боде очи, и ево је већ у три маха објављивао на све стране, да је само „Српски митрополијски гласник“ званичан лист за народно-црквено автономне ствари.

Први пут је то објавио из седнице од 15. Децембра 1902.; други пут из седнице од 10. Марта о. г., а трећи је пут у седници од 26—29. Марта, закључио: „Да се власништво „Српског сиона“ (а то је Његова Светост г. патријар Георгије) позове, да за 14 дана скине званичну ознаку са тога листа

„Званичан лист за црквено-автономне потребе“, пошто ће се у противном случају упутити фискалат да предузме потребне законите мере“, а подједно, да се и по трећи пут објави, да је једино „Српски митрополијски гласник“ званичан лист за народно-црквено автономне ствари, и да га све општине морају држати, као и да се сви огласи у њега морају шиљати.

Кад се узме, да је „Српски сион“, установљен и проглашен за званичан орган од св. архијерејског синода, и као такав признат од свију наших виших и нижих власти, а „Српски митрополијски гласник“ установљен од саборског одбора, који није ни имао права да га покреће и то у наклади српских народних фондова, пошто је о њему могао донети решење само народно-црквени сабор, као што су тако о томе мислили и претшашњи саборски одбори и сабори; јасно је, да је и само покретање „Српског митрополијског гласника“ строго узевши незаконито, а да и не говоримо о поменутим закључцима саборског одбора, који су скроз и скроз незаконити.

Св. архијерејски је синод самостално тело, као што је и народно-црквени сабор, и једно другом координирани — равноправни, свако са својим одређеним делокругом.

Саборски пак одбор није координиран св. архијерејском синоду, и он има да решава само она питања, која су му у саборском устројству прописана, те по томе и нема и не може ни имати оног делокруга, каквог има сам сабор.

По саборском устројству, у делокруг саборског одбора не спада н. пр. и то, да он може покренути званичан орган за народно-црквено автономне ствари, и то још у наклади српских народних фондова, пошто он на § 22. е) саборског устројства дозвољава свету на подмирење ванредних и непредвиђених потреба у оквиру сабором одређеног прорачуна.

„Мајски сабор“ пак није донео никакву одлуку или закључак у погледу покретања „Српског митрополијског гласника“, а још мање, да се установљава и место уредника истог листа, као сталног чиновника.

И по томе је дакле и покретање „Српског митрополијског гласника“, као и избор сталног уредника његовог и одређивање плате му уредничке из народних фондова, незаконито, због чега ће нема сумње имати првом сабору да одговара за све то.

Да је покретање „Српског митрополијског гласника“ незаконито и необавезно за координара тела саборском одбору, а наше школском савету и митрополијском црквеном савету; то су иста тела потврдила својим закључцима.

Први је — школски савет — закључио у својој седници од 6./7. фебруара ове године: „Српски митрополијски гласник“ не прима се за званични лист у подручју школских послова, него се имаду предузети мере, да се оснује званични школски лист. Због тога се има затражити од Николе Вукичевића обавештај о стању фонда „Школског листа“, који се има узети као званичан лист у автономним школским пословима.“

Други је — митрополитски савет — закључио у својој седници од 20. и 21. Марта о. г.

„Одговорити саборском одбору, да пошто постоји од св. синода установљени званичан лист „Српски сион“, мора се исти и даље сматрати за званичан лист за духовне ствари, док народно црквени сабор са св. синодом не уреди питање званичног листа“.

И кад **овако** стоји са званичношћу „Српског сиона“; заиста смо љубопитни да видимо, какве ће то мере фискалат српских народних фондова употребити против „Српског гласника“, и који ће то суд или власт, која би на основу реченог могла наслити св. да скине званичан назив, који назив тако боде очи господи члановима саборског одбора.

На основу свега овде реченог, ми бисмо господи члановима саборског одбора у званичној учтивости препоручили, да једном престану са својом обласћу, да је само „Српски митрополијски гласник“ званичан лист за црквено-народно автономне ствари, и да се сви огласи од сада имају њему шиљати, те да признају и „Српски сион“ за званичан лист за црквено-автономне ствари, у који се имају шиљати огласи за свештеничка места и едикте.

За наше прилике, није нам на одмет и „Српски сион“, и „Школски лист“ и „Српски митрополијски гласник“. Одавно се по нашим општинама мање више повеће своте троше на излишне ствари, па не ће их упропастити, и ако издаду за исте листове 20 круна, а сиромашније 10 круна.

Данашњим даном не само да све владе

имају уопште званичан лист, него и свако министарство има мање више свој званичан орган. Па њега данашњим даном имају и све српско-православне цркве.

Ево н. пр. код нас у тројединици уз званичне новине, издаје н. пр. одел за богоштовље и наставу „*Službeni Glasnik*“, у ком излазе наредбе и огласи тичући се школа свију.

У краљевини Србији уз званичне новине, издаје и пр. министарство просвете „*Просветни гласник*, службени лист министарства просвете и црквених послова краљевине Србије“, у ком се уз званичан део претресају разна просветна питања.

Српска православна црква у Србији, има свој „*Гласник* православне цркве у краљевини Србији орган архијерејског сабора“, у ком се уз званичан део, претресају и разна црквена питања.

Српска православна црква у Босни и Херцеговини, има свој „*Источник*, духовни лист за црквено-просвјетне потребе српско-православног свештенства и народа у Босни и Херцеговини“, у ком се уз звaничан део, претрестресају и разна црквена питања.

И све те цркве могу имати своје званичне органе, ал српска православна црква у митрополији не сме га имати!

А не сме га имати с тога, што он г. г. члановима саборског одбора боде очи, и што уз необваштено покренут „Српски митрополијски гласник“, не сме постојати и законито покренути лист „Српски сион“!

Не усвоји л се овај наш предлог, него узбуде л се и издаље неоправдано порицала званичност „Српском сиону“, а тврдила званичност „Српском митрополијском гласнику“; онда ћемо ми покренути питање где треба о самом покретању листа „Српског митрополијског гласника“, као и о правим побудама његовог покретања, те назвати решење тога питања.

Наше пак славне општине умољавамо, да наволе и на даље држати и сматрати „Српски сион“ за званичан лист за духовне ствари, а тако исто и пречасне конзисторије, те да изволе у њега шиљати огласе за свештеничка места и едикте, а не мање и достављати му своје наредбе и главније закључке својих седница.

Димитрије Руварац
уредник „Српског Сиона“.

Нацрт за статут
СРПСКОГА ПРАВ. МОНАШКОГА УДРУЖЕЊА У МИТРОПОЛИЈИ КАРЛОВАЧКОЈ.

Име и седиште.

§. 1.

Српско православно монаштво у Митрополији Карловачкој оснива Удружење под врховним надзором и заштитом светога Митрополијскога Синода свога са именом: „Српско Православно Монашко Удружење у Митрополији Карловачкој“. Седиште је Удружења у Карловцима.

Сврха.

§. 2.

Сврха је Удружења:

1.) Усавршавање својих чланова а.) опће: религиозно-морално и интелектуално и б.) стручно: у животу монашком, у апостолству црквеном, у раду хуманитарном, просветном и економском.

2.) Уједињење у тежњама и раду и штићење заједничких интереса монаштва и манастира.

3.) Унапређење монаштва и манастира, Цркве и народа.

Средства.

§. 3.

Удружење постизава своју сврху овим средствима:

1.) оснивањем завода, стипендија, течајева, библиотека и музеја;

2.) приређивањем исповести за своје чланове уз велике постове, у свези са јавним предавањима и расправљањима;

3.) уређењем манастирских слава;

4.) састављањем предлога и представака надлежним властима;

5.) оснивањем фонда за сврхе Удружења и примањем заклада и легата, остављених ради помагања постизавања сврхе Удружења.

Чланови.

§. 4.

Удружење има чланова:

1.) редовних,
2.) оснивача,
3.) потпомагача,
4.) почасних.

§. 5.

Редовни чланови јесу сви монаси у Митрополији Карловачкој, од којих имају осим уписнине од К. 2 уплаћивати у благајницу Удружења унапред у два полугодишња оброка најдаље до краја јануара и јулија годишње чланарине: а.) настојатељи архимандрити и управитељи протосинђели по К. 40; б.) придворни монаси по К. 30; в.) настојатељи игумани, управитељи: јеромонаси и синђели по К. 20; г.) остали монаси по К. 10.

§. 6.

Оснивач може бити сваки члан православне Цркве, свака православна црквена корпорација, као: црквена општина, манастир, црквено певачко друштво и т. д. као и друге разне световне корпорације, ако их Монашки Сабор за такове прими, те уплате у благајницу Удружења једаред за свагда најмање К. 200.

§. 7.

Потпомагачи могу бити сви они, који могу бити оснивачи, ако их Управни Одбор за такове прими, те уплаћују у благајницу Удружења годишњи прилог најмање од К. 10.

§. 8.

Почасни чланови јесу они чланови православне Цркве, које Монашки Сабор за такове изабере због њихових заслуга за Цркву и Удружење.

§. 9.

Редовни чланови могу бити у исто време и оснивачи и потпомагачи.

Права чланова.

§. 10.

Осим права редовних чланова, наведеног у §. 13., права свих чланова јесу:

1.) да присуствују на Монашком Сабору са правом седишта;

2.) да активно и пасивно учествују у јавним предавањима и расправама, исповестима и течајевима;

3.) да се користе књижницом Удружења;

4.) да добијају издања Удружења;

5.) да буду уведени у друштвене диптихе за живе и мртве ради спомињања по манастирима на проскомидији о славама манастирским и о годишњим парастосима, које приреди Удружење.

§. 11.

Почасни чланови и оснивачи добијају од Удружења дипломе за чланство.

Монашки Сабор.

§. 12.

Монашки Сабор јесте заступство Удружења у свима његовим пословима.

§. 13.

Чланови Монашкога Сабора јесу вирилни и изборни.

Вирилни су чланови: настојатељи, управитељи и придворни монаси између редовних чланова Удружења.

Изборне чланове шаљу братства појединих манастира у Митрополији са изузетком вирилних чланова својих.

Свако братство у међусобном споразуму бира по једнога члана из своје средине, или из опсега Митрополије, али између редовних чланова Удружења, осим вирилаца. У случају неспоразума одлучује коцка.

Ако је пак у братству само један члан осим настојатеља или управитеља, то је он изборни члан Монашкога Сабора или пак може то право пренети на другога редовнога члана у Митрополији, који није ни вирилни ни изборни члан.

Веровница изборнога члана јесте званична потврда, исправљена од настојатеља.

Мандат изборних чланова Монашкога Сабора траје од једнога до другога редовнога заседања Монашкога Сабора. Пред сваки сазив редовнога заседања Монашкога Сабора одређује за времена Управни Одбор дан избора изборних чланова Монашкога Сабора.

§. 14.

Монашки Сабор састаје се редовно један пут у години, и то по могућности Светле Седмице, а ванредно и више пута по потреби.

Потребу ванреднога заседања установљава Монашки Сабор, Управни Одбор или писмено изражена воља једне трећине чланова Монашкога Сабора.

§. 15.

Монашки Сабор сазива уз пријаву председништву Митрополијскога Синода, Управни Одбор писменом позивницом, управљеном на свакога члана, и позивом, штампаним у једном јавном листу, барем 4 недеље пре састанка његова за редовно, а 2 недеље за ванредно заседање, уз означење дневнога реда.

§. 16.

Делокруг Монашкога Сабора јесте:

1.) да доноси и измењује друштвене статуте, који се тичу постизавања сврхе Удружења;

2.) да претреса извештај Управнога Одбора о раду Удружења, о стању друштвене благајнице и имовине;

3.) да решава о предлозима и предметима, које пред њега изнесу: Управни Одбор или поједини редовни чланови у оквиру сврхе Удружења;

4.) да подноси предлоге и представке црквеним и светским властима;

5.) да закључује годишње рачуне на темељу извештаја Ревизионога Одбора;

6.) да на предлог Управнога Одбора установљава прорачун за сваку годину;

7.) да бира себи једнога архимандрита за председника, за тим између свих чланова Монашкога Сабора потпредседника, 2 перовође и Одборе: Управни и Ревизиони за прегледање рачуна, све осим Ревизионога Одбора ad hoc, од једнога до другога редовнога заседања свога, односно док се другима не замене;

8.) да на предлог Управнога Одбора бира почасне чланове и прима оснивач.

§. 17.

Да се Монашки Сабор може конституисати и доносити правоваљане закључке мора бити у њему присутних осим надполовичнога броја чланова Управнога Одбора најмање двадесет чланова Монашкога Сабора.

§. 18.

Сви закључци Монашкога Сабора, осим оних, који се тичу измене статута и разрешења Удружења, доносе се натполовичном већином гласова присутних чланова; ако су пак гласови подељени, одлучује председник.

§. 19.

Избори се обављају релативном већином гласова, осим избора председника и потпредседника, код којих се тражи апсолутна већина гласова.

§. 20.

За донашање и измењивање статута потребно је решење $^2/_3$ присутних чланова осим закључка о том предидућега заседања, донесенога на предлог Управнога Одбора или 10 чланова Монашкога Сабора.

§. 21.

Тајно гласање бива код избора, осим тога када се решава о личним питањима, и када то затраже десет присутних чланова.

§. 22.

Скупштинске записнике потписује председник и перовођа, а за оверовљење записника бира скупштина 4 своја члана.

§. 23.

Свети Митрополијски Синод или у име његово његов председник, а у случају sedis vacantiae председништва, најстарији архијереј врши над Удружењем врховни надзор, тако да му се записници Монашкога Сабора у доставерноме препису са потписом председника и перовође подносе на увиђење.

Скупштински закључци постају правоваљанима, ако се од стране врховнога надзора против њих у року од 30 дана, рачунајући од дана доставе, никакви приговори не учине.

Приговору има места против закључака ненадлежних и противних црквеном праву Митрополије Карловачке.

§. 24.

Монашки Сабор установљава на првом својем састанку за себе пословник на основу ових правила.

Управни Одбор.

§. 25.

Управни Одбор је извршна власт Удружења.

§. 26.

У Управни Одбор, који има 9 чланова, имају осим председника Монашкога Сабора, као председника Одбора,ући барем два настојатеља архимандрита, два придворна и два изборна члана.

По могућности петорица чланова Одбора имају бити из Хрватске и Славоније, а тројица из Угарске.

§. 27.

Управни Одбор састаје се редовно тромесечно, а ванредно и више пута по потреби.

Потребу ванреднога заседања установљава председник или Одбор или писмено изражена воља тројице чланова одборских.

§. 28.

Управни Одбор сазива одборски председник или заменик му у месту, које сам за добро нађе, писменом позивницом, управљеном на свакога члана.

§. 29.

Делокруг Управнога Одбора јесте:

1.) да одређује дан и место састанка Монашког Сабора;

2.) да подноси са својим мишљењем Монашком Сабору на расправу све предлоге и предмете према делокругу Монашкога Сабора;

3.) да предлаже дневни ред за Монашки Сабор;

4.) да у годишњем извештају, уз прилог својих записника, даје рачуна Монашком Сабору о свему свом раду, као и о стању друштвене благајнице и имовине;

5.) да подноси предлог за годишњи прорачун Монашком Сабору на расправу и одобрење;

6.) да извршује закључке Монашкога Сабора;

7.) да бира себи из своје средине потпредседника; осим тога: тајника безузетно, а фискала, благајника и друге чланике, које потребнима пронађе, по могућности између редовних чланова Удружења;

8.) да нотира трошкове из друштвене благајнице у оквиру одобренога прорачуна, и издаје новац на приплод;

9.) да контролише чланике и прегледа благајницу;

10.) да прима чланове потпомагаче.

§. 30.

Одборски закључци имају ваљаности само тада, ако је у одбору присутно поред председника барем четири члана, и доносе се натполовичном већином присутних чланова; ако су пак гласови подељени, одлучује председник.

Записници седница, које потписују осим председника и тајника још 2 за то изабрана одборска члана, имају се публиковати у изводу у једном листу.

Објаве, дописе и исправе друштвене потписују председник и тајник, уговоре, склопљене у име Удружења, потписују још 2 члана одборска.

Управни Одбор установиће за себе што пре пословник на основу ових правила.

Чланици Удружења.

§. 31.

Тајник саставља све писмене саставке за Управни Одбор, извештава о пословима Удружења у Управном Одбору, и саставља годишњи извештај о целокупном раду одборском.

§. 32.

Благајник прима новце, који утеку

у благајницу Удружења, исплаћује рачуне, дозначене по председнику, стара се око приплоћавања новца по закључку одборском, саставља крајем сваке године билансу о имању друштвеном, годишњи извештај о стању друштвене благајнице и имовине, а до прве седнице одборске пред редовним заседањем Монашкога Сабора предлог за прорачун за идућу годину, који по Управном Одбору доставља Монашком Сабору на расуђење и одлучење.

§. 33.

Дужности одборских чланова јесу почасне, часницима пак Монашки Сабор може одредити извесну награду.

Друштвени суд.

§. 34.

Све распре које настану у Удружењу решава коначно, са искључењем судскога пута, друштвени суд, који је састављен из 5 чланова, од којих по двојицу бира свака парбена странка између чланова Управног Одбора, а ови из истога Одбора још председника. Рекурсу нема места.

Друштвено имање.

§. 35.

Друштвено имање састоји се:

1.) из неприкосновеног фонда, у који међу осталим улазе и прилози оснивача, 2.) из заклада и легата и 3.) из фонда за располагање, као што су прилози редовних чланова и потпомагача, као и приход свега иметка.

Разрешење Удружења.

§. 36.

Удружење се разрешава одлуком Монашкога Сабора, ако то реши бар $^2/_3$ од свих чланова Монашкога Сабора.

§. 37.

У случају разрешења Удружења, иметак прелази на фонд Монашке школе, који се има од Св. Синода основати и којим ће руковати Митрополит-Патријарх са два најстарија епископа, док се не би основало слично Монашко Удружење.

§. 38.

Фундације и легати, остаће и надаље код свога опредељења, но администрација њихова предаће се у смислу воље дароватеља, по гласу основнога писма.

Прелазна одређења.

§. 39.

Овај статут ступа у живот по добивеном одобрењу од надлежне власти.

§. 40.

По добивеном одобрењу учиниће све, што је у смислу овога статута потребно за сазив првога заседања Монашкога Сабора, одбор за спремање нацрта статута, изабрани од збора манастирских настојатеља Митрополије Карловачке, држаног у ман. Крушедолу дне 26. новембра 1902.

Живела доследност!

И ако је чл. XII. „*Привременог уређења епархија*“ од 29. Маја 1871. јасно и тачно одредио број чланова за сваку епархијску скупштину по дијецезама; и ако је онај сабор, који је донео поменуто уређење у својој „Уводној наредби“ од 30. Јулија 1871., на основу закључка саборског од 26. Јулија 1871. у §. 7. јасно и гласно рекао: „..Број заступника, који општинама дотичког пресвитерата по гласу чл. XII. речене уредбе припада, *има им се изрично обзнанити*;“ и ако су од то доба до данас сви административни одбори — сем горњокарловачког 1902. — позивали окружне протопрезвитере, да се по чл. XII, прописан број чланова световних и свештеничких има изабрати за епархијску скупштину, међу којима је било и чисто радикалских одбора, као н. пр. вршачки; и ако је признати тумач автономних уредаба г. др. Жарко Миладиновић у своме „*Ту-*

мачу“ на стр. 230. код тумачења X. чл. (у место да је исто своје тумачење по свом обећању на стр. 229. код тумачења чл. VI. стално код тумачења чл. XI.) рекао: „— — а ти изборници у месту протопресвитератства бирају законом одређени број световних заступника за епар. скупштину, а то је за карловачку архидијецезу 44, за бачку 34, за будимску 16, за темишварску 46, за вршачку 42, за пакрачку 34, за горњокарловачку 74, световне заступнике (чл. XII.);“ и ако се од 1871. до данашњег дана у свима дијецезама карловачке митрополије код свију избора за епархијске скупштине, бирао број световних заступника на основу одређеног броја у XII. чл., па и код прошлогодишњих избора, сем избора у горњо карловачкој епархији и рајићком протопопијату на основу чл. XI.; — ипак је саборски одбор у последњој својој седници једногласно закључио — дакле и г. Жарко који је 1897. тумачио, да важи XII. чл., а 1903. да важи XI. чл. —, да се у пакрачкој епархији имају обавити избори за епархијску скупштину на основу чл. XI., а не XII. т. ј. да се на сваких 4000 душа има изабрати два световна, а један свештенички члан.

И из таквог тумачења саборског одбора, шта се може друго извести, до ли да су обављени прошле године избори за епархијску скупштину у бачкој, вршачкој, темишварској и будимској дијецези, као и цео рад истих скупштина незаконити, као што су и обављени избори за архидијецезу, који су сви избори обављени на основу и у смислу XII. чл.

Од 1871. до данашњег су дана све епархијске скупштине начиниле нацрт за стално уређење епархија на основу чл. XVIII., на основу којих је народни сабор од 1879. у § 5. рекао: „Епархијска се скупштина састоји из — — — 3) Четир заступника свештеничког и осам заступника световног реда на сваког протопрезвитерата“; а то је исто речено и у § 112. „Предлога за уредбу нар. црквене автономије“, што га је за сабор приправио саборски одбор 1891., односно у § 128. „Народноцрквеног устава“, што га је за сабор приправио саборски одбор 15-рице 1892., а саборски одбор у § 134. „Народно-црквеног устава“ од 1897.

Дакле свима је служио за углед XII. чл. привременог уређења од 1871., а служио им је с тога, што се увидело, да XI. чл. не може стајати уз XII. чл. т. ј. да један од њих мора бити избачен, и коцка је пала на чл. XI.

А што је баш на њега пала, биће с тога, што је и у саборском устројству од 1875. нормиран број посланика, па аналогно томе, право је, да буде нормиран и број чланова за епархијску скупштину.

Да је г. Радивој (?!) знао, да су све наше епархијске скупштине претресале привремено уређење епархија, и из њега избациле сва неумесна и супротна наређења; не би могао казати у 73. бр. „Заставе“ у чланку „Наше автономне уредбе и прилике“: „да неодржавањем епар. скупштина није дошло ни до прилике просуђивања, како се имају поједине одредбе привремене епар. уредбе тумачити и примењивати у пракси.“

И чим није дошло, чекало се управо 31 година да он изазове судар и изазове „правно питање“, које је и решио!

Да сте Ви г. Радивоје живи и здрави, прва епархијска скупштина новосадска, у своме нацрту сталног уређења епархија, односно известилац одбора за израду истог, а то је било главом др. Св. Милетић, творац привременог уређења епархија, увидела је неумесност чл. XI. поред чл. XII., те је чл. XI. отпирила.

А тако су исто радиле као што рекосмо и остале епархијске скупштине, па и сам сабор 1879. односно доцније саборски одбори.

Те кад све *то* стоји, заиста је више него наивна тврдња г. Радивојева: „Болесне прилике остају болесне прилике све дотле, док се не одстране њихови узроци. Ти узроци пак не леже у изборницима рајићког протопопијата, него у протуслоњу законских одредаба и те узроке може одстранити једино српски народно-црквени сабор. Изборници рајићког протопопијата заслужују сваку славу и хвалу, што су својим радом и својом

борбом указали на само легло болесних прилика у епархијским скупштинама, заслужују сваку славу и хвалу, што болесне прилике нису помагали прикривати, него на против што су изношењем тих болесних прилика пред сам сабор, истом омогућили, да те болесне прилике радикално извести одстрањењем њихових узрока, па и у автономном животу епархија дође до ренесансе наших прилика у духу народа српскога као законодавца, по начелима правде и истине, по начелима слободе, једнакости и братства!“*

С радикалне се стране обично протестује, кад им се основано добаци, да су на „мајском сабору“ морали радити по одређеној им из Пеште „маршрути“.

Г. Радивоје у поменутом своме чланку и сам је то признао. Или зар то није признање, кад он овамо вели: „Нема сумње мајски је сабор одлукама својима у предмету епархијских скупштина и одсека створио увете, да се у епархијама развију нормалне и здраве автономне прилике, колико је то већ могуће према привременој епархијској уредби са многим њеним несавременим установама, међу које понаособ убрајамо ону чл. VI. по којој световни и свештенички ред бирају сваки засебно чланове еп. скупштине, што се противи и самом појму народне самоуправе — —. Јесте, мајски је сабор својим одлукама у предмету еп. скупштина и еп. одсека створио увете за редовну циркулацију автономног живота у епархијама, али хоће ли се тај авт. живот у епархијама кретати у реакционарном или народно-демократском правцу, о томе ће одлучивати у првом реду саме еп. скупштине, одлучиваће они, који ће као заступници народа српскога на еп. скупштинама *нејасне и протусловне одредбе* еп. привремене уредбе примењивати на автономни живот у епархијама у реакционарном или демократском напредном духу. — —“

Па кад је „мајски сабор“ створио својим одлукама увете, да се у епархијама развију нормалне и здраве автономне прилике; **за што онда тај исти сабор, или право рећи г. Радивоје, који је у њему једну од најглавнијих улога играо, а за тим и покренуо питање о чл. XI., не уклони из привременог уређења и оне „нејасне и протусловне одредбе“, како их не би могао нико примењивати у реанционарном духу?**

Чему онда оно крпарење на истом привременом уређењу, које кипти од нејасности и протусловља? Што се није донело ново епархијско уређење, у коме не би било нејасности и протусловља, ако је „мајски сабор“ имао одрешене руке?

Ал јест, не даде онај Грујићев „трећи“ из Пеште!

Па и оно јадно крпарење се мораде послати на потврду, и што се по њему спровела у појединим епархијама обнова а не попуна епархијских одбора, и не чекајући се на потврду оних закрпа; то се има приписати болесним нашим приликама.

Све је то лепо и красно, а истина је и то, да је и „мајски сабор“ аналогно трајању мандата посланика саборских, протумачио, да и мандат чланова епархијских скупштина траје три године; ал друго је то, а друго је питање о броју чланова епархијских скупштина, одговорили би нам меродавници, да се они осврћу на наше писање, или што би рекао г. др. Н. Б. (а да није Бројанин!) сиктање.

Друго је то питање — одговорило би нам се — с тога, што о њему има у привременој уредби два са сним супротна чланка. т. ј. чл. XI. и XII., те дочим XI. вели, да се на сваких 4000 душа има бирати у сваком протопрезвитерату два световна а један свештенички члан, а XII. чл. тачно одређује број чланова без обзира на број душа означених у XI. чланку.

* Е баш им хвала, с јесу мудри, а у првом реду заслужује највећу славу и хвалу г. Ђурђевић који се досетио и увидео легло болесних прилика, и подједно му и ако није доктор медицине, по §§. нашао и радикални лек. Једино је при томе тај мајер, што су други још тада кад се г. Ђурђевић играо по прашини, увидели и одстранили поменуте болесне прилике. Хвалите ме уста, не остала пуста!

А молићемо г. Радивоје, каквим се именом може крстити ова Ваша тврдња кад се зна, да је „мајски сабор“ прво протумачио по свом начину неке нејасне уредбе у привременом уређењу епархија, и да је рајићки протопонијат тек много доцније „изнашао болесне прилике!“

Уредништво.

И чим има два, и чим се за први (XI.) изјавио члан саборског одбора г. Др Никола Ђурђевић, који је тим својим што би рекли ране Хрвати изнашашћем, што-но реч утерао у тикву и отворио очи свима досадашњим и нашим законодавцима и тумачима наших црк. народних установа; јасно је, да и саборски одбор знајући претерану осетљивост г. Ђурђевићеву, а уз то бојећи се, да не искочи и из радикалског кола, као што је оно 1897. искочио на владиног, није имао куд ни камо, него преклонивши главу и зажмуривши на оба ока, бојећи се погледа висећих ликова по дувару у соби, где се држе седнице саборског одбора, патријараха и митрополита, који су муке мучили да очувају своју цркву и народ, узвикнуо: право, прависмо, тако је то, и тако нека у будуће буде!

А на ком је основу дошао г. Ђурђевић до XI. чл., односно како је он дошао до тога, да данас чл. XII. не може ниште важити и да се по њему не могу обављати избори за епархијску скупштину?

Дошао је до тога на основу чл. IV. привременог уређења, што у њему нема говора и о професорском телу пакрачке препарандије, о ком телу буди речено, тада, кад је исто уређење (1870.) грађено није пакрачка препарандија ни постојала, те по томе о њему није могло ни бити говора у истом чл. IV.

И чим дакле нема у њему говора о професорском телу пакрачке препарандије; то по тврдњи г. Радивојевој „постоји велико протусловље“ између чл. IV. и XII. по ком последњем чланку нема му места у пакрачкој епархијској скупштини.

Кад се по тврдњи г. Радивојевој и ако не стоји у IV. чл. да и професорско тело пакрачке епархије има право бирати једног заступника за еп. скупштину, истом може то допустити, ако се избори обаве по чл. XI., и ако ни у њему нема спомена о истом телу, и да се онда не може доћи до никаквих правних аномалија, неправди и абсурдности; зар би се до њих дошло, кад би им се то дало, а избори се обавили на основу чл. XII., чиме би се у чл. XII. одређен број скупштинара за пакрачку еп. скупштину само са једним чланом повисио?

Ваистину не би, пошто би тако решење одговарало духу поменутог чл. IV.

Кад бисмо хтели, да се упуштамо у остала побијања наведених у истом чланку г. Радивојевом његових адвокатско-софистичких тврдњи; могли бисмо испунити цео лист о њима.

А нашто то, кад се и из ових примедаба наших види, на какве је танке гране стао г. Радивоје доказујући исправност поступка рајићких изборника — управо свога —, који обавише избор на основу чл. XI., а не XII. привремог уређења епархија.

На онај виц г. Радивојев, који не потписавши ни сам своје право име и презиме под свој чланак, над писцем И. у „Богословском гласнику“ о истом питању; не може се ништа друго што рећи, него да г. Радивоја није могла српска мајка одхранити, нити је он сисао српско млеко. Онакав је виц над онако објективним писцем, могао само учинити какав мелезан, ил какав пород курјачки, а не чист Србин. Слушали смо господу која знадоше имитирати разне животиње, а волели бисмо чути, како би г. Радивоје изговорио онај свој написани виц са оно „И—а“.

Д. Р.

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: Д. Р.

(Наставак.)

V.

Јазак.

Визитација старога манастирја Јаска, Јунија 21. 1753.

Обрјетохом да сего манастира старога Јаска (идјеже Иноквии пребивајут) храм јест воведеније Пресвјатија Богородиџи. Здатели сего манастирја невједомо котори сут. Прочтохом обиче собраним Сестрам полномоћни указ Них. Високопреосвјашченства Г. Архиепископа и Митрополита Павла Ненадовића. По сем

Последует написание от Игумании даже до последнија о Христје сестри.

1. *Игуманија Еуфимија монахиња*, родила

се у Руми, лет имат 73. Книгу незнает, трикрат удаваласа, дјетеј неимат. Пришла в монастир лета 1741. и постригла се в монашески чин Ноемврија 21. дне чрез Саватија јеромонаха зђје во монастирје. Молитву Господњу и Богородице Дјево знает, вјерују и 10 заповједи от части. Духовник јеј Арсеније, игумен беочински, причастиласја во пасху. Одјејание пристојное чину монашеском имјеет.

2. *Акилена монахиња*, родиласја у Смедереву, лет от рожденија имат 85. Книги незнает, постригла се у Новом Саду чрез Г. Висариона Павловића, Епископа Бачкаго, лета 1733., пришла зђје в монастир лета 1743., удаваласја два крат, дјетеј не имјеет. Молитву Господњу, Богородице Дјево и вјерују знает. Старица честна. Духовник јеј Арсеније, игумен беочински, причашчаетсја часто, посту ислицемјерну привлежит Одјејание пристојное имат.

3. *Анастасија монахиња*, родила се у Потисју в Сенти, лет имат 53. Книги незнает, удаваласја једин крат, супруга била капетана Тителскаго Стојана Бошњака,* пришла в монастир лета 1745., и постригла се чрез игумена Стефана, Септемврија 29. дне. Молитву Господњу знает, Богородице Дјево и вјерују незнает. Духовник јеј Арсеније, игумен беочински. Причашчаетсја 4 крат чрез лето. Дјетеј не имат. Одјејание пристојное имат.

4. *Ана монахиња*, родиласја у Кратову во Болгарији, лет имат от рожденија 81. Книги неучиласја, удуваласја једин крат. Дјетеј неимат. Пришла зђје в монастир 1747. Постригласја в монашески чин чрез игумена Стефана, Декемврија 2. Молитву Господњу, Богородице Дјево знает, вјерују незнает, духовник јеј Арсеније, игумен беочински. Причашчаетсја часто. Одјејание чино имат.

5. *Епраксија монахиња*, родила се у Херцеговини, лет имат 62. Книги неучила се, удаваласја јединожди, дјети неимат. Постригласја в монастирје Фенеку лета 1748. Декемврија 25., чрез јеромонаха хоновскаго Спиридона, тогда бивша тамо намјестника. Пришла зђје в монастир лета 1751. Молитву Господњу, Богородице Дјево знает, и вјерују от части знает. Духовник јеј Арсеније, игумен беочински. Одјејание пристојное имат. Причашчаетсја.

* Овај капетан Стојан Стефановић Бошњак и супруга му Наста — Анастасија монахиња — приложили су 1713. двери у Војловицу. (Види стр. 208.) Ур.

6. *Теодосија монахиња*, у Болгарији, лет от рожденија имат 65, книги незнает, удавала се дважди, дјчер имат удату у вароши. Пришла зђје в монастир лета 1745., и постригласја во монашески чин чрез Гаврила јеромонаха, Февруарија 18. Молитву Господњу, Богородице Дјево, и вјерују знает, духовник јеј Арсеније игумен беочински. Причашчаетсја часто. Одјејание пристојно имат.

7. *Анастасија монахиња*, родила се у Иригу, лет имат 56. Книги неучила се. Удавала се једин крат. Једину дјчер имат зђје с нејзу живушчи в чине монашеском именем Епистимију. Постригласја лета 1744. в карловачкој горној церкви чрез Архимандрита Герасима Хилендарца. Пришла зђје во монастир 1751. Отче наш, Богородице Дјево, вјерују знает. Духовник јеј Арсеније игумен беочински, причастиласја на пасху сего лета. Одјејание пристојное имат.

8. *Марија монахиња*, родила се у Мачви. Лет имат 52. Книги неучиласја, неудаваласја, пришла зђје во монастир 1744. Јануарија 14. Посригла се во монашески чин чрез Саватија јеромонаха реченако лета и месеца. Молитву Господњу, Богородице Дјево от части знает, а проче ничто не знает. Духовник јеј Арсеније игумен беочински. Причашчаетсја по 4 крат на год. Одјејание пристојное имат. Брата имат у Каменици.

9. *Сосана монахиња*, родила се у Иригу. 58 лет имат. Книги не знает, једин крат удаваласја. Сина имат у Иригу оженена, пришла зђје и постригласја чрез јеромонаха Мојсеја 1752. Маја 9. Оче наш знает, Богородице Дјево и вјерују незнает. Духовник јеј Арсеније игумен беочински, причашчаетсја 4-крат на год. Одјејание пристојное имат.

10. *Еуфимија монахиња*, родила се у Дмитровици, лет имат 30. Книги неучиласја. Удавала се једин крат. Но живши с мужем 2 лета, и тако с ним распустиласја благословенем Блаженопочившаго Г. Арсенија четвертаго Патријарха Сербскаго лета 1741. Тогда тамо в карловачој средњој церкви и постригла се чрез попа Јоана служитеља Патријаршескаго. Пришла зђје во монастир лета 1744. Септемврија 8. Оче наш, Богородице Дјево и вјерују знает. Духовник јеј Арсеније игумен беочински. Исповедиласја и причестиласја сего лета на пасху посљедни крат. Одјејание пристојное имат.

11. *Епистимија монахиња*, дјевица, родилась

в Карловиће, љет имат 20. Книги училасја при Петру Рајковићу магистру. Читати знает средне, писати помало, удавала се ниђе. Постригласја в карловачкој горној церкви Софронием јеромонахом Студеничким, љета 1749. Јунија 24. Матер имат здје монахињу Анастасију. Духовник јеј Арсеније игумен беочински, исповедалаја и причастила сего года на пасху. Одјејание пристојное имјеет.

12. *Филимона монахиња*, родила се у Тители, љет имат 46. Книги неучиласја, два крат удаваласја, дјети неимјеет. Пришла здје в монастир 1748. Постригласја во монашески чин чрез Саватија јеромоваха и духовника љета тетекушчаго Јунија 24. Молитву Господњу, Богородице Дјево и вјерују знает. Духовник јеј Арсеније игумен беочински. Исповједиласја и причастила прошедшаго љета на рождество Христово последни крат. Пристојное одјејание имјеет.

13. *Јоана монахиња*, родиласја под Космаем, љет имат 55. Книги не знает. Трикрат удаваласја, дјетеј неимјеет. Пришла во монастир 1752. Ноемврија 8. Постригласја љета 1753. Јунија 22. чрез Саватија духовника. Оче наш, Богородице Дјево знает, вјерују учит. Духовник Арсеније игумен беочински. Причастиласја последни крат о воскресенију.

Еуфимији монахини приказаемо из монастира (кромје великија нужди) да не исходит. Такожде сама у келији да непребиваст, по јешче с једном честном сестром.

Ктомуж приказаемо да в напред не примајут ни једиђја во сожитие сестри, ниже да у напред која от мирских жен да не дерзнет покалугеритисја под жестокое наказание запрешчаетеја.

Такожде заповједнемо, да Епистимија проче сестре учит Оче наш, Богородице Дјево, вјерују и десет заповеди Божијих без толкованија и да свим извјеститеја правило свјатаго Пахомија, и по јему да управит сестри обдржаватисја.

Сосана монахиња пареди се, да с Еуфимијом монахином купно во келији пребивает.

Инвентариум.

Церков сија велми малена, камено созданаја на свод, висотоју на примјер 2 клофтера, в широту мало болше, а в долготу 5 клафтров. Побјелена с поља, на олтару једин пенжер а на обе пјевнице по једин. На преврати једин, трудо доволно широко исписано, на нем пенжера 4 повелика с стакли. Покров на трулу и на церкви ветхи од растове шиндре. Звоница прилељељена препратом от древа ветха. Крест на церкви никаковиђ нест.

Честнаја трапеза на четвероуголном столпу каменом стоит, плоча камена малена, не освјашчена. Покрови на неј 5 покров бјела от платна.

Антимине освјашчен Г. Викентием Поповићем А. и М. љета 1718. Маја 18. в Карловције.

Евангелие сербске штампе; служебник и апостол лавовски; 2 свјешчника от туча.

Проскомидија у дувару усјечена, на неј:

покров от платна Ђерђели; бошчица свилена ветха; путир, 2 лжице, звездица от сребра; 2 дарка, аер; анафорница от бакара, калаисана; укропци и ибричић от бакара; кадилница от туча; 3 стихара, 3 фелона, епитрахиљ; 2 чаруквице; 3 кандила сребрна; 3 крста сребрна; кутица сребрна, в неј мошчи незнаемаго свјатаго; панагиар сребром окован, позлашчен; расијатне, 2 иконе престолне Спасителја Христа и пресватија Богородици, стара молераја; икона нова Спасителја Христа; 14 разних икона на дрвету, ветхих, 6 на стаклу; двери пилторске, 4 завесе, разних марама, 16 пешкира; кутија дрвена в неј част, незнаемо коего свјатаго; стол архијерејски, 7 столова ветхих; налоња; свјешчник, цвјет от туча от свјешчи 12, а около цвјета оро от древа ораова; сосуд от мермера в немже стоит агиазма свјатаја; налоња; звечка.

Церков патосана великом изрјадном циглом. Кандило от туча велико и мално; 6 калајлија; 2 котла бакарна; 4 тепсижана бакарна; сикира, мотика, вериге.

В сем монастирје:

3 келие созидате каменом, покривене чамовом даском и под них подрум.

4 келие от дрвета, покривене шашом.

1 чесма созидата каменом на сјеверној страни церкве близ, на неј надтиње сице устроен: „Сија вода сограђиђа в љето 788 (?!) (ако ниђе 1748.) направи ју мајстор Рајко".

Виноград у нем 3 мотике.

2 башче са шљивами младицами.

Кон, тањиге са оправом.

Под датумом 21. сего месеца Јунија 1753 года, сознволил Високопреосвјашченјшн Г. Архиепископ и Митрополит в сем монастирје старом Јаску, божествену службу слишати, и тамо в монастирје том обједовати, гдје и старици инокини учредил и обдарил.

Сија визитација старог монастира Јаска

(идјеже нинје инокини живут) помоћнију Божијеју и благословенијем Високопреосвашченијшаго и Високодостојејшаго Г. Г. Павла Ненадовића, православнаго Архиепископа карловачкаго и всего в државјех их ц. к. величества Славеносербскаго и влахијскаго Народа Митрополита, при самом присуствии них Високопреосвјашченства исполнисја и совершисја, зд је во монастирје Јаску, Јунија 21. 1753.

Партеније Павловић епископ, Арсенији Радивојевић, Арх. и Митр. у Срему Ексарх, Викентији Поповић, архимандрит шишатовачки, Исаије Исајијевић игумен Реметски.

Наставиће се.

ЛИСТАК.

Вести

Архијерејска служба у Карловцима. Први дан ускрса благоизволела је Његова Светост Преузвишени Господин Патријар српски *Георгије* у саборној цркви одслужити архијерејску службу, уз асистенцију три архимандрита, осталог дворског и парохијског свештенства, као и професора богословије. На истој је благоизволела Његова Светост рукоположити искушеника манастира Шишатовца др. Викентија Вујића, који је не давно промовисан у Черновицу за доктора богословије. Г. Викентије је додељен епархијским властима архидијецезе карловачке за подбележника.

Седнице епархијских власти. Седница административног одбора архидијецезе карловачке, одржаће се данас 15. о. м., а конзисторије сутра 16. о. м.

Скупштина манастирских настојатеља одржана је јуче 14. о. м. у манастиру Крушедолу, у којој је поднео извјештај пододбор у ствари манастирског питања свој извештај о своме раду, а подједно је на њој претресен израђени од пододбора нацрт правила за „Монашко удружење“, кои на своме месту доносимо.

Исправак.

У 2. бр. у песни „Свештенству митрополије карловачке на нову годину 1903.“ поткрале су се ове грешке:

на стр. 37 у 4. р. од горе, у место „мразу“, стоји погрешно „мрљу“;

у 5. р. од горе у м. „Турчином се држи“, стоји погрешно: „с Турцина се држи“;

у 10. р. од доле, у место: „преноси“, стоји погрешно: „преноса“;

у 6. р. од доле, у место: „робом“, стоји погрешно: „роб“.

Књижевни огласи.

ЛИТУРГИКА

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА

САСТАВИО

ВОЈКА МИЛИЋ, учитељ новосадски.

Друго умножено издање.

Ова је књига готова и може се добити у потписаној штампарији. Исту књигу одобрио је св. Архијерејски Синод. С тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г г. учитељима, дајемо уобичајени књижарски попуст.

Српска Манастирска Штампарија

у Ср. Карловцима.

АПОСТОЛИ

ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

УРЕДИО

Прота Василије Николајевић.

Цена 1 књ. брошираној . . . . К 1·50

„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2·—

„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 53/97. ex 1903. 11 2—3

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Даринке (Анке) Матес рођ. Лалић из Митровице против супруга јој Игњата Матес, сада непозната боравишта, — овим се речени супруг Игњат позива, да у року од шест месеци, рачунајући од првог увртшења едикта овог у новинама, потписаној конзисторији или сам лично предстане или место саданег пребивања свога пријави, јер у противном случају окончаће се без њега бракоразводна парница.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 13./26. фебруара 1903.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

МИХАИЛО БЛАШКОВИЋ

дипломисани сликар у Суботици (Бачка), Erdő utza 66. szám.

Одликован с више златних медаља и почасних диплома.



Израђује свакојаке наруџбине у сликарско-живописној молерској струци и разних позлаћивања. Израђује иконостасе, резидбе, позлату и уметничке иконе за иконостасе. Бојадише (молује) цркве изнутра по стилу. Мерморише са гипс мермером (Stuco). Кречи торњеве и цркве с поља са сносом, коју киша спрати не може. Позлаћује торњеске крстове са правим златом, без да сносу употребљује. Израђује планове, цртеже и увеличава их. — Сликарске декоративне и златарске послове израдио је досада осим рим. катол. цркви и 10 српских православних цркава, од којих ће да спомене само: **Ст. Кањижи, Суботици, Ђали и у Турији**, а тако исто унутарње украшавање и малање врата и прозора у новом двору Његове Свет сти српског патријарха у Карловцима. — О досадашњим радовима својим располаже са најповољнијим сведоџбама и препорукама од високих лица и преосвештеника, која стоје у свако доба сваком на расположењу. — На захтев шаље планове и прорачуне о свакопросим црквеним декоративним пословима. Располаже са свима прибором за радове у високи. Све горње радове обавља по најумереније цени. — Од потребитих цркв. општина прима наруџбине и на одплату у оброцима на више година. — Иконе за иконостасе на платну уметнички израђене: 240 cm. високе 140 cm. широке од 160—240 круна. 180 cm. v. 120 cm. sz. од 100—160 круна, 88 cm. v. 55 cm. sz. од—116 круна — Свештеницима општинама 20% попуста даје.

12 1— Адреса: **Blaskovics Bátori Mihály**, Szabadka. Erdő utza 66. sz.



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАВРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вози и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи справљена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона од кованог гвожђа**, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крупама од кованог гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

6—25 ex 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 315. 1903.

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 8

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ ИЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у среду 30. априла 1903.

ЗВАНИЧНО.

Произведења и рукоположења.

Његово Високопреосвештенство Г. Епископ Вршачки *Гаврило*, благоизволео је произвести 30. Марта о. г. у храму св. оца Николаја у Вршцу, патријарашког синђела и привременог управитеља ман. Војловице *Гаврила Ананијева*, за протосинђела. А истог дана благоизволео је рукоположити ђакона *Жарка Обренова* за презвитера, а пр. епархијског бележника вршачког монаха *Стефана Николића*, за јеромонаха.

Окружница

Његове Светости господина патријарха српског Георгија, упућена преосвећеној господи епископима карловачке митрополије (и архидијецезанској конзисторији) у предмету надлежнога форума за давање опроста од законитога узраста свршеним прав. српским богословима.

М. 173.
ех. 1903.

Преузвишени господин кр. уг. министар богочасти и јавне наставе саопћио Нам је под 21. априлом 1903. бр. 24,576. ово расположење.

У предмету давања опроста од законитог узраста свршеним прав. срп. богословима имам част ради будућег равнања и давања упутства висим прав. срп. црквеним властима известити *Вашу Преузвишеност*, да је у горњем питању између господе министра-председника, министра правде и хрватскога бана, као и министарства, које стоји под мојом управом споразумно утаначено (одлучено), да се надлежност за давање опроста од законитог узраста управља једино *по месту рукоположења* а не по месту надлежности клирика, који ће се рукоположити. Услед тога ће одсад имати право за све оне прав. српске богослове, који добију службу односно који се рукополажу, у прав. срп. епархијама бачкој, будимској, темишварској и вршачкој, да даје евентуално потребан опрост од законитога узраста без обзира на место надлежности дотичнога клирика, кр. угарско министарство богочасти и јавне наставе; за оне богослове пак који добију службу односно који се рукополажу у прав. срп. архидијецези карловачкој и дијецезама пакрачкој и горњо-карловачкој, исто тако без обзира на место им надлежности у автономном

делокругу, бан Хрватске, Славоније и Далмације, односно кр. хрв. слав. дал. земаљска влада.

Препоручен и т. д.

У Карловцима 17. (30.) априла 1903. год.

Георгије с. р.
Патријарх.

Одлука

св. архијерејског Синода: како се има извести акт свргнућа са чина свештеничког и лишења части монашке.

М. 352. / МЦС. 57 ех 1902.

Честњејшој конзисторији

у — — — —

Свети архијерејски синод из седнице своје М. 297. ех 1902. Син. 45. ех 1902. од 5. (18.) Јула 1902. бр. саопштио је МЦСавету ову своју високу одлуку: „Поводом питања и молбе епархијске конзисторије накрачке за упуство: како се има извести акт свргнућа са чина свештеничког и лишења части монашке, наиме да ли тај акт има бити изведен и посебним црквеним обредом и којим? — нарекао је св. архијерејски синод одлуком од данашњега дана и под горњим бројем, да се акт свргнућа са чина свештеничкога и лишења части монашке без обављања посебног црквеног обреда завршује односно да је изведен (извршен) оног тренутка, кад је пресуда врховног духовног суда правомоћном постала.

Ова висока одлука светог архијерејског синода, саопштава се честњејшој знања и управљања ради.

Из седнице срп. прав. митроп. црквеног Савета, држане у Карловцима 15. (28.) октобра 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Одлука

срп. прав. митроп. црквеног Савета у погледу виријног чланства окружних протопрезвитера у конзисторијама.

Ad М. 251. / МЦС. 61. ех 1902.

Честњејшој конзисторији

у — — — —

Поводом конкретног случаја донео је М. Ц. Савет у седници од данашњега дана и под горњим бројем ову одлуку: „Пошто су окружни протопрезвитери сходно наређењу чл. 21. привремене уредбе о уређењу епархија од 29. Маја 1871. виријни чланови епархијских конзисторија, то се исти ове дужности апсолутно не могу одрећи; те се о том уз повратак свих списа поступајућа конзисторија вршачка позива, да окружног протопрезвитера вршачког и белоцрквенског позове, да имају са својим звањем скопчану дужност, као виријни чланови епархијске конзисторије, уредно и тачно вршити и у конзисторијалне седнице долазити, а подједно се иста конзисторија позива, да овај М. Ц. Савет у своје време извести, да ли су се овом наређењу споменути окружни протопрезвитери одазвали.

Поводом овог конкретног случаја и остале подручне епархијске конзисторије известити, да се окружни протопрезвитери, као виријни чланови епархијских конзисторија не могу овог чланства одрећи, него га имају тачно вршити.

Кад се ово саопштава честњејшој истој знања ради, уједно се честњејшој иста позива, да горњу одлуку својим окружним протопрезвитерима наволи саопћити знања и управљања њихова ради

Из седнице срп. прав. митроп. црк. Савета држане у Карловцима 15. (28.) октобра 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Одлука

срп. прав. митроп. Савета у погледу утока ради неприпуштања избору пароха на извесну парохију.

Ad М. 319. / М. Ц. С. 98. ех 1902.

Честњејшој архидијецезанској конзисторији

у Карловцима.

Од срп. прав. пар. црк. сабора ниспослана молба јер. Дим. Зековића, сист. парохијског помоћника шидског, доставља се са прилозима под . честњејшој истој с позивом, да и једно и друго наволи вратити поднесачу уз обавест, да М. Ц. Савет није нашао законита повода да узме у мериторну расправу његов поднесак и то тим више, што је поднесак управљен нар. црк. сабору, а не МЦСавету.

Ну поводом овога предмета а обзиром на то, што је питање о припуштању к избору за

сист. парох. помоћника, пароха, ђакона и протопрезвитера (§§. 57, 67, 68. II. одс. прев. кр. наредбе од 10. Августа 1868.) за свештенство од највеће важности, ма да решавање овога питања не иде по прописима редовног (парничног) поступка, како је конзист. системом установљено, него сумарно, упућује се честњејша иста, као што се савезно с овим упућују и остале овоподручне епархијске конзисторије, да честњејша иста у оваквим случајима против тамошњих овопредметних одлука уложене утоке не одбија, него МЦСавету на више решење подастире.

О томе се честњејша иста извештава знања, управљања и извршења ради.

Из седнице срп. прав. митрополијског црквеног Савета, држане у Карловцима дне 17 (30.) октобра 1902. год.

Георгије с. р.
Патријарх.

О свргнућу

јеромонаха лепавинског манастира Никанора Добринића.

Бр 229.
К. З. 138. ех 1903.

Пречасној прав. срп. архидијецезалној конзисторији

у Ср. Карловцима.

Овостраном пресудом од 17. (30.) Априла 1902. бр. К. 456/зап. 258. ех 1902. потврђеном од високопречасног прав. срп. Митрополијско-Црквеног Савета у Карловцима под 16. (29.) октобра 1902. бр. $\frac{\text{М. 296.}}{\text{МЦС. 75.}}$ ех 1902. свргнут је јеромонах Никанор Добринић, брат манастира Лепавинскога са чина и достојанства монашкога и име његово брисано из именика братства манастира и он стављен у ред свештењака, као што је био пре рукоположења односно замонашења.

Што је част епархијској конзисторији овој саопштити пречасној тој архидијецезалној конзисторији знања ради.

Из седнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу 18. (31.) Марта 1903. године.

Мирон с. р.
Епископ.

НЕЗВАНИЧНО

Автономија.

Д. Р.

(Наставак.)

Пре но што су закључци саборски од 1865. потврђени били, донесен је на угарском сабору IX. зак. чл. од 1868. којим је чланком накнадно српски народни сабор од 1864/5. узаконен, у колико је устројен одступајући од §. 8. зак. чл. XX. од 1847/8. године.

Истим је чланком узаконено оцепљење румунских епископија од карловачке митрополије и установљење румунске митрополије, а подједно је верним обојих митрополија ујемчено да на својим саборима међу границама државних закона, а под врховним надзором крунином, своје црквене, школске и фундационе ствари **самостално решавају и уређују**, и тим својим стварима преко својих сопственик органа рукују и управљају по правилима, што ће их на својим саборима донети, а Његово Величанство потврдити.

На основу тога IX. зак. чл. потврђени су с изменама закључци народног сабора од 1864/5., познати под именом кр. рескрипта од 10. Августа 1868.

По овом IX. чланку сва је власт у погледу доношења закона и како да се уреди управа црквено-школских фундационих ствари уступљена народу, односно сабору, у ком има 50 световњака а 25 свештеника.

О каквом праву епископата ил бар обзиру на црквене законе у тим стварима, нема ни спомена.

И ако је законом о црквеним општинама од 1865. ударен темељ лутеранском устројству у њима, IX. зак. чланком је довршена зграда црквено-народне автономије на лутеранском устројству.

По њему су црквени закони сасвим одгурнути на страну, а место њих су дошли државни закони, да их државна власт по својој вољи тумачи и изводи. С тога је управо и несмислица говорити о некој црквеној автономији на основу IX. зак. чланка од 1868.

А несмислица је говорити о цркве-

ној автономији с тога, што у њему нема спомена да је црквп признато, да по својим законима живи и да се управља, дочим се у њему даје народу право, да по својој вољи међу границама државних закона уређује не само школске и фундационе ствари, него и црквене и да доноси уредбе, како да се црквено народним стварима рукује и управља.

Кад је исти IX. зак. чланак у угарском сабору грађен, учествовали су у дебати о њему у горњој кући патријар Самуило Маширевић и владика темишварски Антоније Нако.

Патријар Маширевић, у место да је скупно епископат у седницу, и да се с њиме договорио, какан положај треба српска јерархија да заузме спрам истог законског чланка; он је то пропустио учинити, и у одржаном говору о њему у седници од 4. Маја 1868. показао је своју највећу наивност, а подједно и незнање.

Или зар то није наивност и незнање, кад се овамо у потврђеном од доње куће §. 3. јасно рекло: „— — то имају **верни** обеју горепоменутих митрополија право, да придржавајући Његовом Величанству право на врховни надзор, што ће се уставно вршити, своје црквене, школске и овамо спадајуће закладне ствари, међу границама државних закона одељено и **самостално обављају и уређују на црквеним** (?!) **саборима**, — — да тим својим стварима преко својих сопствених органа рукују и управљају, по правилима, што ће их они у овим конгресима донети, а Његово Величанство потврдити;“ и место да је захтевао и предлагао, да се у закону јасно каже, које ствари морају потпасти у делокруг св. синода, које у делокруг сабора, он је држао да је довољно очувано право црквино, ако каже: „Остављајући на страну и задржавајући невредим унутарњи устав грчко-источне православне цркве, који се не тиче а и не може се тицати закона, што дела о спољашњој страни вероисповедног питања, која је више грађанског значаја, пре свега морам назначити, да је грчко-источна православна црква своја дела, крај надзорнога права, што у овоме делу приспоји Њ. В. — и до јако непрекидно, самостално (?!) управљала, и да је ону нарочито XXVII. зак. чл. од 1791. припознату самоуправу своју у делима строго црквени свети Синод, у осталима пак српски народни сабор вршио“(?!)

„По овоме дакле **разуме се**(!), да предпоменути законски предлог у ствари грчко-источне православне цркве, у колико се исти на српску митрополију и на установу српског народнога сабора односи, и нема у себи нови одређења, — ја у пуној мери признање одајем високој влади и законодавном телу због патриотске брижљивости, којом обгрлив наша вероисповедна дела, **хоће, да се самоуправа у цркви** (!?), народној просвети и фондовима нашима, **па и одовуд проистичуће повластице наше** (?!), **слободном руковању, управи и уређењу** — и законом обезбеди. Сматрајући признање околности, и признање исказаних потраживања, могу само тако и поздравити иницијативу, што ја у овоме поступку искусих.“

„— — и пошто су старије установе па и закони наши права цркве свагда са заслуга народа удостојавали признања, те црквене, народно просветне и фондационе ствари наше заједно с народним правима нашима из повластица и краљевских повеља наших извирућим расправљали: то само по себи следи, **да овај закон не може ни устав црковни** (?!), **па ни права српскога народа окрњити** (?!)“.

„**Пошто основни и унутарњи устав цркве у делокруг св. синода**, спољна управа њена пак и то уређење школа и фондова у надлежност срп. народног сабора спада, **с тога право уређивања у колико би у овом обзиру нужно било, задржавам реченима двема телима**“ (?!).

Не види ли се из овог говора патријарха Маширевића крајња наивност и незнање!

Држава овамо јасно и гласно даје народном управо црквеном сабору, у ком је $^2/_3$ световњака а $^1/_3$ свештенства неограничено право, без икаквих обзира на епископални карактер православне

цркве и њено учење, да може по својој вољи уређивати своје црквено-просветно-фундацијоне ствари и њима управљати преко њиме уређених органа, једино да се исто уређење има обзирати на државне законе; а он овамо сања о привилегијама и краљевским повељама и о основном и унутрашњем уставу цркве, што у делокруг св. синода спада!

Он тако о њима сања, а у самом законском предлогу нема спомена ни о привилегијама ни о св. синоду, него једино о неограниченом праву саборском — бар од стране св. синода.

Да је патријар Машировић живео само још једну годину, дочекао би где влада угарска не ће да чује, да се у устројству саборском и спомену народне привилегије, а камо ли, да се захтева њихово испуњење.

А какво је право св. архијерејског синода овамо од ступања у живот истог IX. зак. чл. од 1868. у погледу основног и унутарњег устава цркве; најбољи је доказ то, што му се овамо од тога доба не допушта да се може редовно сваке године по учењу цркве у седнице састајати, што му је од круне 1860. признато, и што не може ни дан-данас држати седнице без кр. повереника.

Шта више, данас му се не допушта ни то, да и одобрени по државној власти дневни ред, сме мењати, односно да сме преко реда решавати поједине одређене предмете.

Тако исто не допушта му се, да се може круни жалити и преставке чинити против таког кршења и ограничења његовог права.

Да је пак као што рекосмо патријар Машировић у оно време, кад је министар просвете барон Етвеш поднео угарском сабору: *„Законски предлог у ствари грчко-источне цркве“*, позвао епископат у седницу, и да се с њиме договорио, какав положај да заузму против истог предлога; можда би тада друкчији говор држао у том погледу.

Епископат би можда искао, да се у предлог изречно стави, да се унутрашње ствари црквене обезбеде св. синоду, а чисто спољашње сабору, и да је то тада учињено, поштеђена би била и наша црква и наш народ од свију оних тргања, што од то доба раздиру и цркву и народ, те не даду ни цркви ни народу мира нити напретка.

Рекосмо намерно *можда*, а то с тога, што се тадашњи епископат, после смрти патријарха Машировића и сам огрешио о учење своје православне цркве у више прилика, о чему ће већ бити спомена.

Ну, да је патријар Машировић позвао епископат на договор, па кад и он у истом IX. чл. од 1868. не би назрео никакву опасност по српску православну цркву; тада би бар пред историјом скинуо са себе сву одговорност за *онакво* своје држање и поделио је са епископатом, који и онако носи велики грех и одговорност за много што-шта што је учињено, а није требало да се учини, нити је смео он на оно пристати.

Друго је то мислити и нешто претпостављати, а друго је кад се у закону тачно и јасно каже: св. архијерејском синоду спада у делокруг унутарња управа цркве, а сабору спољашња, те да се тако тада урадило, а за тим да се на том основу при грађењу саборског устројства потанко навело, шта спада у унутрашњу а шта у спољашњу управу цркве, те повукла међа између унутрашње и спољашње управе цркве; за навесно би данас и црква наша и народ наш певали, а не би доживели оно што су обоје доживели и што данас трпе.

Римски је епископат, чим се и код њих заподело питање о црквено-народној автономији, јасно и тачно рекао и држави и верним, ово и ово можемо верним уступити, а ово и ово не можемо, и што је једном рекао, при томе је и остао, што му само на част служи.

Наш пак епископат као што рекосмо од 1864/5. није у том погледу имао јасног погледа, одлучности и сталности.

Он је уступио као што рекосмо општинама право слободног избора председника, што не постоји ни код самих лутерана, код којих је пастор председник.

Он је даље уступио општинама сло-

бодно право избора пароха и протопрезвитера, без да је и у чему обезбеђено какан уплив јерархији при томе, због чега су улазили и улазе у свештенство, који нису требали ни смели ући.

Он је не само пристао, да у чисто духовном суду у конзисторијама и митрополитско-црквеном савету седи $^1/_3$ световњака, који у њима имају равноправност гласа са свештеницима, него и свештеничке чланове, световњаци — епархијске скупштине — бирају слободно без икаквог утицаја дотичног дијецезана, па по томе често не само дијецезанове највеће противнике, него и највеће партизане, којима је пред очима интерес оне странке, која их је изабрала, а не црквин.

Он је пристао, да су и у конзисторијама и у митрополитско-црквеном савету, председници дијецезани патријарх и епископи просте лутке, који у њима имају гласа само онда, ако су гласови подједнако подељени, и који морају да извршују просто све закључке њихове, па би ли они основани на учењу црквеном или не.

И они су на *тако* уређење духовних судова пристали, дочим су духовни судови и у Босни и Херцеговини, а и у Далмацији уређени на основу учења наше цркве, те за то је тамо епископ и епископ, и нашто се он потпише и удари свој печат и број, за то он и одговара и Богу и цркви и свакоме, дочим је код нас епископ прост извршилац туђих мисли и он мора да се врло често потпише и на оно, што се очито коси са учењем наше цркве, и тиме да се често огрешује о њено учење.

За сва пак та супротна учењу наше цркве уређења, носи одговорност наш епископат овамо од 1864. до 1875., у ком су добу она постала.

Као год што мање више зависи од људи, који су позвати да извршују и изводе поједине законе, како ће се они извршивати и изводити, јер дочим је поред најслободнијих закона чињено којешта и највећа безакоња, а поред најлибералнијих чињено понајбоље и највећа законитост вршена; тако је исто зависило од људи, који су имали на основу IX. зак. чл. од 1868. да донесу устројство саборско и уређење, да се и поред изреченог у истом чланку лутеранизма, колико толико спасе епископлан карактер православне цркве.

Наставиће се.

Патријар Јосиф Рајачић и владика Платон Атанацковић

Приопштио

Д. Р.

(Наставак.)

II. Што се тиче саме Аналитике.

Г. Епископ Платон анализира почетак Писма Патријаршеског у коме Патријарх говори, да Његово Величество задржано себи право премештења Епископа употребљава са втеченијем Архиепископа у смислу канона, као што се и у дипломама царским премештеним Епископима даним то втеченије Архиепископа напоминје и у том анализирању своме доказује, да Архиепископ наш или Патријарх нема ни по каноним, ни по царским уредбама никаква втеченија ни у премештању Епископа из једне Дијецезе у другу, ни у постављању Администратора на упражњену Дијецезу, на посљетку да нема ни у избору Епископа гласа, дакле он одриче Архиепископу више, него што му је одрицала и сама Политика државна у она времена, кад је слобода цркве наше међу најтјешње границе стјешњена била; и будући да је Архиепископ у та времена као предсједатељ Синода заступао у таковим случаевима цјео Синод и представљао цјелу Цркву, којој је по основоположенију ондјешњега Самодржавија прјамо втеченије у така дјела одузето било, то одричући Г. Епископ Платон Архиепископу нашем право втеченија у така дјела, одриче Синоду и цјелој Цркви, коју је представљао Архиепископ у таким дјелима, право о содержанију и укрјепленију своме бригу носити и из његовога по његовој приватној користи равнајућег се извршутога умствовања излази на посљетку и то, да је Његово Величество могло и Римске или Унијатске цркве Епископа премјестити у

нашу диецезу и римскога или унијатскога попа поставити за Администратора, а најпосле за Епископа наименовати и нама наметнути, почем наша црква ние имала права ни непосредствено, ни посредством свога Архиепископа у така дјела Његовог Величества мјешати се, а како ние имала права, морала је бити задовољна са уредбама Његовог Величества, ма ове какве му драго биле. Тим умствованьем својим Г. Епископ Платон раздире сам своју утробу и ако је истина оно, што каже у почетку увода, да жели у „матерскима њедрима свое православне цркве спокојно умрети, онда га по томе умствованьу његовоме, кога су и слова и дух слова убивајући, не може православна Црква његова другачие сматрати, него као „самоубицу“. Сад да видимо како стое јединствена мјеста тога умствованья.

Одма с почетка Аналитике каже:

„да би достојно и праведно било навести те с. с. каноне по имену и по броју“, по коима Архиепископ наш има втечение у премјештање Епископа, и за тим сам додае узрок зашто нису наведени, кои он налази у томе, што с. с. канони наше православне Цркве отњуд и недопуштају премјештение Епископа из једне Диецезе у другу, сљедствително отњуд не сушчествују ни такови канони, по коима би Архиепископу пристајало право представленија у премјештању Епископа. Тако умствује Г. Епископ Платон, али та ствар стои другојачие.

Канони православне наше цркве не допуштају Епископима премјештати се из једне Диецезе у другу ради приватне особито материалне користи, или ради пустога суеславија његовога, нити допуштају ући у упразнену Диецезу тим путем коим је Г. Епископ Платон ушао у Бачку, као што је већ напред казано; али кад потреба и нужда каква цркве изискује, да се кои важни Епископ премјести из једне Диецезе у другу, канони у таком случају остављају право Синоду сваке Митрополитске области, по тој нужди цркве одредити премјештение онога Епископа, кои је кадар најбоље потребу и нужду Цркве измирити; такови су канони, кои су већ напред наведени 14. Апостолски, 16. пом. Сабора Антиохијскога, I. пом. Сардикијскога и други.

Ту потребу и нужду Цркве може сама Црква сама знати најбоље, зато канони и остављају то право премјештенија Синоду Епископа једне области. Његово Величество кад је задржало себи право премјештенија наши Епископа, никако ние могло цјелу Цркву искључити из познавања и опредјељавања те потребе и нужде црквене у случаевима упразнени Епархиа, него је само ограничило то познавање и опредјељавање потребе и нужде на једнога Архиепископа, кога је оно држало за представника цркве и Синода у таким случаевима, и њему једноме као таковоме допуштало имати втечение код њега у та дјела, не забрањујући му у осталом приватним путем у споразумјение ставити се и са своим Епископима. У колико је дакле Архиепископ у сљедству ограничене те слободе наше у Цркви остављен Његовим Величеством, да у таким случаевима замења Синод и своју Цркву, у толико је и втечение његово у премјештању Епископа било у смислу горенаведени канона. Али Архиепископ има и право на то втечение и по другим канонима наше православне цркве.

Премјештение Епископа из једне Диецезе у другу ние ништа друго него ли поставление или бирање новога Епископа у упразненој диецези. Поставление новога Епископа у упразненој диецези не може бити без Митрополита оне области, у којој се Диецеза упразнена налази, као што је то уређено с. с. канонима православне наше Цркве а имено 4. и 6. I. вселенскога Сабора Никејскаго, 25. IV. всел. Сабора Халкидонскога, 9. пом. Сабора Антиохијскога и другима. То право бирања и постављања новога Епископа за упразнену Диецезу употребљава Митрополит у заедници са своим подручним Епископима по основоположењу наше православне Цркве. Оно дакле втечение, које је Његово Величество Митрополиту једноме, мјесто цјелога Синода оставило при премјештању Епископа из једне Диецезе у другу, ние бивало по самовољству или по презентивном праву Митрополита, него је бивало по дјеј-

ствителном праву Митрополита у наведеним отоич канонима основаноме и на томе се оснива и оно, што се додае у Дипломи да је премјештење на представление Архиепископа учињено. Те каноне по имену и по броју навести у Писму моме није нуждно било, јер се предностављ да сваки православни Епископ мора знати каноне своје цркве и употребление ових.

Што се тиче оне ѣаге, коју баца Г. Епископ Платон на преминувше давно Архиепископе, подмећући им из онога изражења Рескрипта „нити да се на супрот тога прошение одсад више повтори“ пријежно и чешће настојаање код високајшег мјеста о томе, да право презенте или „можда“ совершено право самовластиога премјештања за се добију, на њу се може то примјетити, да Г. Епископ Платон показује или велико незнање свое у томе, како је кад црква наша у овим државама стојала или велико неблагоговјејство према оним многозаслужним Архиепископима наше православне Цркве, кои су се увјек трудили о томе, да сачувају каноне свое цркве у својој подпуној важности. Ако незна, да Архиепископи наши нису допуштали да се премјештају Епископи наши другачие него тако, ако Синод Архијерејски нађе за нуждно, онда не би требало да говори о томе, што незна, ако ли зна то и опет говори тако, онда је то право неповштење и клевета на заслужене умерше Архиепископе.

Што се тиче постављања Администратора, ако доиста тако мисли Г. Епископ Платон да Архиепископ нема у томе никаква вточења, по наведеним рјечима бл. Рескрипта од 7. Апр. 1778. и 16. Јул. 1779. онда би требало, да је показао кои је досада Администратор постао без вточења Митрополита, и ако је кои постао, јели то Митрополит и Синод Архијерејски одобрио, иначе су празне рјечи, коима пакости дјеет Цркви нашој православној.

Примјери за премјештење Станковића у Бачку на приповједању и за Мапојловића на писму Архиепископа Стратимировића основани, не укидају то право Митрополита на вточење свое у премјештању Епископа; јер Акта Архиве Патријаршеске свједоче, да је Станковићу писао Стратимировић одма како је умро Гедеон Епископ Бачки, да ште Бачку и да ће га он канцеларији представити, а Мапојловић је представљен за Темишварску, коју је и добио, а Рајачић, за вршачку коју је получио.

У смотрењу постављања Ердељски и Буковински наши Епископа, показује Г. Епископ Платон игнорацију своју. Нису ни ови Епископи без вточења Архиепископа постављани. Да почнемо од новиег времена, у коме се ишло од стране политическе власти на ограничаваље наши канона, кад је 1783. возобновљени Епископат Трансилвански и у духовним и догматическим подчињен Митрополиту карловачкоме и његовом Синоду, онда је под 16. Августом писао Митрополиту Путнику, ондашњи канцелар Естерхази и позвао га да представи способне мужеве за Епископе, кое ће Његово Величество на представление његово наименовати. Архиепископ Путник је том приликом под 7. окт. одписао канцелару, и напомиње му у писму, да је њему Његово Величество приликом Аудиенције обећало, да ће се и Трансилвански Епископ синодално бирати, као и други, и да је у том смислу он поднесао и молбу своју, и зато кад је добио то да он наименована ради представи способне мужеве исповједа канцелару, да је тај налог врло тежак за њега, што га може лагко у какву сумњу и неповјерење довести код свештенства и народа; но опет зато повинујући се с једне стране заповјести високајшој, а с друге стране надајући се „да Његово Величество неће одустати од те намјере, да се сви Православни Епископи, дакле и за Трансилванију једнообразно Синодом бирају, овом приликом предлажем, вели он, на тај конац Гедеона Никитића Архимандрита Шишатоваčкога и Герасима Адамовића Архимандрита Светођурђевскога и Јоана Фелдварца Архимандрита Месићкога, молећи канцелара, да се он заузме за то, да Његово Величество, као што му је обећало установи, да се од сада и Трансилвански Епископ синодално бира и карловачкоме Митрополиту као и Буковински подчини и тим начином једнообразне, кое постои у смотрењу Епископа и Право-

славни и Свештенства у ц. кр. Државама и у Трансилванији уведе. Ето како су дотле стојали Епископи Трансилвански и Буковински, овај се постављао и зависан био као и други Епископи, а на представление то Архиепископа Путника буде наименован овом приликом за Епископа Трансилванскога, Гедеон Никитић, који је у то време био у Буковини с том уредбом, да он зависи у догматическом и чисто духовном од Митрополита карловачкога и његовога Синода, и да је и он сочлен тога истога Синода, али да се искључава из свију привилегија, кое ужива народ Србски у Угарији, и ово наименование јављено буде Архиепископу под 6. Новембр. на тај конац да упути наименованога Епископа, да одма, како сврши повјерени му посао у Буковини, иде у Беч по Диплому и по опширнију Инструкцију; по у смотрењију оне точке да се и тај Епископ бира Синодално никаквога рјешенија ние Архиепископ Путник добио, из тога без сумње узрока, што је Епископ Трансилвански искључен из Привилегија, коима се народу Србском у Угарији слобода вјере и Цркве, дакле и синодалнога постављања Епископа обезбједила. На то писмо канцелара одговори Архиепископ под 8. Дек. да Никитић не може ни за годину још дана свршити посао у Буковини, и тога ради предложи, да се на мјесто његово пошље у Буковину Јоан Фелдвари, а он да иде на свое опредјелење. На ово предложение добие Резолуцију Архиепископ, коју му канцелар Естерхази под 24. Јан. 1784 сообшти, да Никитића позове из Буковине и упути на опредјеление, а на мјесто његово пошље у Буковину Јоана Фелдвариа. Кад 1788. год. умре Никитић, онда опет позове канцелар Палфи под 15. Дек. Архиепископа Путника, да му наименовања ради представи способне мужеве за Епископе, и на представление његово наименован буде Герасим Адамовић, кои је живио до 1796. године. Кад Адамовић умре, онда се задржи празна Епархиа Трансилванска до 1810. године, ако и јест покојни Архиепископ Стратимировић год. 1798. 1802. 1803. 1805. 1808. озбиљски се обраћао на Његово Величество тога ради, да се Епископат тај попуни. Задржавање то било је или доиста због тога узрока, или под видом тога узрока, да се из интеркаларни прихода фонд заведе за школе клирикалне или за другу какву цељ. Речене године 1810. одреди Његово Величество, да само Свештенство Трансилванско под предсједатељством Губернијалнога комисара изабере себи Епископа и у слједству држанога 1. окт. избора наименован буде за Епископа Трансилванскога Василиј Мога и то наименование сообшчено буде под 21. Дек. исте 1810. год. Архиепископу Стратимировићу и таким начином изкључен буде Митрополит од сваког вте чења у избору Трансилванског Епископа. Стратимировић је под 26. Март. 1811. године ремонстрирао и протестирао противу тога нечувеногa у нашој цркви избора и наименовања Епископа Трансилванскога наводећи 6. канон I. всел. Никејског Сабора овим рјечима „Illud autem est manifestum, quod si quis absq. Metropolitani sententia factus sit Episkopus, eum magna Synodus definivit non esse Episcopum“, и молећи Његово Величество да уреди, да то у напредак не буде. На то не добие никаква Рјешенија; а Могу 5. Маја те исте године рукоположи за Епископа, и јављајући то канцелару опет је предложио, да то више не буде. Кад на Дијети Угарској у Пожуну те године изиђе пред Његово Величество, он га усмено информира о том предмету и Његово Величество, дозволи му тај предмет опет писмено предложити, кое он и учини 28. Марта 1812. године на ново протестирајући противу тога начина постављања Епископа. Кад умре 17. Окт. 1845. Мога, онда је садашњи Епископ Андреј Шагуна на представление мое постављен за Администратора, и ако и ние било време томе, да се Резолуција она царска, по којој ондјешње Свештенство само себи бира кандидате за Епископа, са свим обиђе, опет је толико од стране мое израђено, да се изостави из те Резолуције она клаусула по којој морао би бити рођени Ердељац ондјешњи Епископ и у слједству тога дошао је и Шагуна међу кандидате и втечением моим наименован био за Епископа, ако и ние имао за се највише гласова. Дакле нити је истина, да су

се бирали без „свакога Синодалнога утицаја трансилвански Епископи: јер су се они наименовали на представленје Архиепископа, дакле у толико са Синодалним утицаем, у колико је Архиепископ предсједатељ Синода; нити је истина, да ние никоме пало на ум протестирати, да су ти избори противу наших с. с. канона; јер је протестирао и Архиепископ Путник противу наименованья за Епископа Гедеона Никитића још с втеченијем његовим бившег, и искао, да се синодално бирају и Трансилвански Епископи, протестирао и Архиепископ Стратимировић трипут противу аномалног избора и наименованья Василија Мога за Епископа. (Наставиће се.)

Манастирско питање

Д. Р.

(Свршетак.)

Обично се говори и пише, и то не данас од како је покренуто „манастирско питање“, него овамо од 1870. године, како су српски манастири у карловачкој митрополији народно добро, које су основали већином српски цареви и краљеви односно деспоте.

А то се тако говори и пише с тога, што они који тако пишу и говоре, нешто што не познају историју поменутих наших манастира, а нешто што им тако писање иде у рачун.

Они тако говоре и пишу на сумње и из рачуна, а народ им, пошто му такав говор и писање гове, верује, и не само да им верује, него се уз то и нада, да ће се њему ако не баш са свим поделити, а оно барем издати под закуп манастирска земља.

Из описа фрушкогорских манастира од 1753. што у овом листу излази, види се, како је тавна историја њиховог постанка.

А из историје њиховог постанка у „Шематизму Архидијецезе карловачке“ за 1892. види се, да се само зна, да је манастир Крушедо и Хопово сграђио владика Максим, а Шишатовац жички калуђери. За остале фрушкогорске манастире не зна се кад су постали.

Ну, ако се не зна кад су постали фрушкогорски манастири и ко их је основао, они данашњим даном имају своје потврђене привилегије већином од царице Марије Терезије, у којима им се заједчује данашњи њихов посед и права.

А што су до њих дошли, имају захвалити понајвише патријарху Арсенију Јовановићу Шакабенти и митрополиту Павлу Ненадовићу.

Сремски дакле манастири имају своје привилегије, ал их на жалост немају и сви остали манастири, а у првом реду немају их банатски манастири, сем манастира Бездина, који једини има своју привилегију.

Како су Румуни почели пре нас да трагају по бечким и пештанским архивама, и то не преко другога, него сами, шта се у њима налази о банатским манастирима, а особито о Бездину, Сент-Ђурђу, Месићу и Ходошу; није чудо, што су у њима нашли, да се не зна постанак банатских манастира.

А то су нашли у опису манастира од 1772. 1773. у акту од 1784. што га поднесоше игумани банатских манастира цару Јосифу II., и у молби народног сабора од 1790. да се оним манастирима, који немају писмених докумената — привилија —, обезбеди њихов посед.

Од банатских манастира једини се издваја манастир Бездин, који има своје привилегије.

Да се види, да је и истом манастиру, као што су и фрушкогорским манастирима дате привилегије дотичним настојатељима односно братству на уживање на њихову молбу, ево је наводимо у савременом преводу.

Иста гласи:

„Ми Марија Терезија — — —

Вједомо творим и силоју настојашчих вејем имже надлежит памјатстованију препоручаем, јако вјерни наш возљубљени Теодосија Веселиновић, восточнија церкви греческаго закона, обители чина св. Василија Бездинскија в Банатје Нашем темишварском и дистрикуе тогоже имене основанија, игумен, приличним образом представил јест, что под турецким двором возобновленом посљеднем мирје на разположение пашеја тамошнија Администрации, грунти чреа речени монастир своим уж од прежних вјашчих љет, с цјелим плодом уживанием, стјажанија от комисии на тој начин нарочно опредјеленија, чисто, сичаливо и измјеренија, таковых же предјели им, хатари, за утолење какових нибуд отуду в будушчаја со сосједи сверх таковија грунти, произникнути могушчихеја прекословии сушчим такожде тамо воздвиже-

ним хумкам назначени и отдјелени, и по знаменованију грунтриса свех такових изображеного и томужде монастиру своему, и убо во первих от предреченија Администрација Нашеја темишварскија, таже како од совјета нашего дворовопиственаго, тако и от камаре Нашеја равно придворнија потврежденија свех таковых декрети даровалисја сут, просјашче того ради Нас всенижајше, воеже би за вјанчше, мучшое сих потверженије, и Ми тимже ауторитетом Нашим и милостију ц. к. средствием торжествено обичнаго оружија, чрез депутацију Нашу в Банатје наређенују отправљати милостивјше утвердити и сопотвердити, удостоилисја, иже содержание јест сљедујушчее и убо:

Перваго: От јеја во Хунгарии и Бохемии кр. В. здје учрежденија Администрации, оним которим касаетсја, со сим на вједомост и возвјестие даетсја, да на пристојное прошение калугеров монастира Бездина, сљедователноме по урјажденију Нашему, чрез обер-фервалтера Г. Ковачића, коих обстојанију зактеваемаја земља тако опредјелена бист, да онаја отстрани Сент-Петера даже до краја шуми, и притом от онуду к Монарии отходјашчему јарку, и паки их содержаемому винограду, сверху тогоже даже до пута темишварскаго, котори Сент-Петерски и Монарски грунт, одјељуе, от страни же Секусића даже до водонаг јарка, Мертвак именуемаго разтјазуетсја, *котораја земља обаче на их уживание за сад издаваетсја, да они тују непријатствовательно за их употребление обратјат*, обаче никоим начином како своје собствено наслеђетвовати, или притјажавати да могут, зане всјачески Господство — земалское, земљаној фирштчкини или књагини содржано остаетсја.

Дано в Темишварје Декемврија 13. 1740. љета.

Граф Ешкоти.

М. П. Ј. Б. Вихтер.

Второго. От иногдашнего римскаго цесарскаго величества оставшаго хоф-кригсрата, Теодосију Веселиновићу, игумену калугерскаго монастира греческаго закона **Бездина**, в Банатје темишварском приказуетсја: да јест на јего понижајшее прошение, и о том во предреченом темишварском Банатје, ниђешњаго премене команду држашчаго генерала, такође президента, тамошнија Администрации Г. барона от Енгелсхофен устмено доказатаго извјеста, предпомјанутому калугерскому монастиру, за содержание свое зактеванују во содержимо грунтрису назначенованују земљу, воспомјанутом Банатје, а навлаче како она по урјажденију предпомјанутија Администрации описана, и паки от того под числом 13. Дек. прошлаго љета опредјелена бист, а имено от страни Сент-Петера, даже до краја шуми и при том от тоље и Монари отходјашчему јарку, и поред того содержимому винограду, више тјех обаче, даже до темишварскаго пута, који от Сент-Петра и от Монаре грунт дели, от страни же Секусића даже до воденога јарка Мертвак зовомаго и Морића, таковим начином, јакоже здје ђеди придато јест, да за предпомјанути монастир Бездин, таковом земљом уживати, и тују употребити да может, и кромје изисканија всевисочајшија службе, и дља того от частоспомјенутија Администрации во Банатје темишварском, при том у миру имут оставлени бити. Јеже јему игумену Веселиновићу за извјест, и ко јего управленију и одбержанију сосим приказуетсја.

М. п. Из совјета вопиственаго в Пожуње 16. Сент. 1741.

Третм же от придворнија камари Нашеја, на темишварскују Нашу Администрацију, за сију отелати рескрипт сице глаголет:

Благородни, благопочтени, особливо љубезни Господие и пријатели Нашу пријателску службу и поздравление, всегда готово представљајушче, на покорњејшее зактевание и прошение Теодосија Веселиновића игумена тамошнего недалече от Темишвара обрјетајушчагосја калугерскаго монастира Бездина, и сверху того от Их кр. Администрации под числом 8. Јунија сего уже и уже к концу приближајушчагосја 1742. љета, отдатаго извјеста, јест на тое сљедовало, предспомјанутому монастиру Бездину, онују земљу котораја по извјестију от памјатствуемих љет, јегда јешче Банат под турецким игом стајал, за их нуждное обстојание им предана била, но предвзјатом обхожденију и сверху того прислатом грунт-рису, и притом назначеваних хатаров, никоим обаче начином, ани собственое, понеже Господство земалское землској фирштчкини или књагини содержимо остает, *но токмо јединоју за их уживание и далшее употребление ко пребитанију притом остављаетсја*, которое таковим начином их кр. темишварској Администрации за извјестие

најат возотвјетствуетсја, и о сем соутвержденије издаетсја.

В прочем на всјакој странје Божиему покрову превручајушче. Дано в Вјени Дек. 28. 1742. љета.

М. п. Јего во Хунгарии и Бохемии кр. Величества президент и придворни коморски совјетници: — — —

За то Ми всенижајшее реченаго Бездинскаго игумена Веселиновића прошеније, милостивјејше услишавше предсказанија тогожде монастира Бездина и грунта јего предходјашчим образом чрез комисију назначеног Хумки-предјели или хатари по всјеми особитими пред Нами произнешених декретов клаузулами и содержанијами, за онују јеђуже и возљубленому Нам Илирическому роду, носимсја благосклоностију матернојуже благодатију, милостивјејше потвердисмо јакоже силоју сих, из полности власти Нашеја Цесаро-краљевскија во всјех, и чрез всја благосклоњејше потверждуем, без ушчерба обаче, јаковаго нибуд права чуждаго, напаче же Божних церквах, за свидјетелство сих грамат, рукоју Нашеју подписаних и привјешченоју печатију Нашеју Цесаро-кралевскоју потверждених, јаже дашасја в градје Нашем Вјење дне седмаго Месеца Февруарија љета тисјашча сем сот четиридесјат осмаго (1748.) царств Наших осмаго (8.).

Марија Терезија с. р.

М. п. Фердинанд граф от Коловрат с. р.

На повељење от свјашченаго ц. к. величества собственое

Јоанес Христофор Јениш с. р.

Из ове се привилегије јасно види, коме је она и под каквим условима дата, те нека је наши меродавници мало озбиљније проуче и из ње изведу закључак: чији су манастири, и под каквим су условом дати на уживање калуђерима, и шта би могло следовати из непромишљеног каквог закључка о њима.

Навешћемо још и привилегије негдашњег манастира у горњокарловачкој епархији Комоговине, који је манастир 1777. укинут.

Исте ћемо навести оригиналним правописом:

I.

Мји грофь Ердеѡди Ференць ѡд Маћереке реке и Моиславине и вараждинске пермегије грофа вековечнаго капитана града Петринје и Костајнице и краине Костајничке заповедникь.

На знанје даемо по ѡвоме нашемь ѿпртоме писмѣ како слободно и мирно чинимо Іѡвѣ Свилокоса калѣгера и ѡстале калѣгере и ниховѣ цркѣ и клоштарь щоѣ направили подь градом Комоговиномь полеку старе расѣте цркве светога крижа по допѣщењу господина бишкупа Миклушића и господина бана Ердеѡдји Миклешића нихь Екселенције коимь нарѣчисмо Едан фалаль земље више и ниже клоштра подь црьнѣ планинѣ до Іѡшавке и Сѣне и синокоиѣ вѣ Пасѣше ниже Габора Іѡвичића оус планинѣ да их нејма ѣ реченомь местѣ нитко бантовати заповедамо и зарадн нихове мировности даемо имь ѡво наше писмо рѣке наше ласговате потписано и навадномь печатиномь подпечаћено вѣ Петрињи дањ ѣ (1.) Авгѣсть месеца лета ѧѵ҃ѯѵ҃ (1693.).

М. п. Грофь Ердеѡди Ференць.

II.

Ми Ференць Крищѣфь Делишинѣновићь, слободни баронь ѿ Костајнѣвица цесарове и краљевске светлости вбрьстарь долних краинь поклонских и града Летованскога капитань града пако Костајнице и краинь писмѣ приложних великих капитань.

Даемо на знање по ѡвоме нашемь отворенома листѣ како калѣгероме вѣ Комоговине населѣнїмь вѣ краине наше костајничке далисѣ населишће и земље тако враче како за камење околь реченога клоштра Комоговине господа ѡфицери и команданти костајничкіи предецесори наши, тако и ми все ѡне земље синокоше, виноград, крчевине на коегодерь ѡд господе предецесоровь нашихь листе или потврђење имаю реченимь калѣгероме комоговинскемь даемо нарѣчамо и вѣ нихь мирне чинимо коимь земљаль или териториѣмѣ међе ѡвакь есѣ напире: кади Пасѣша вѣдара вѣ Сѣню потокь, ѿ Сѣне на бродоћесь, кое ѣсть пѣть чинимь пѣгомь мимо Габора Драгића земље поврхь Блатњака ѿ Блатњака на Максима Филиповића кѣћице, ѡ Филиповића кѣћица ѡгредкомь обрхьватињице вѣ поток Іѡшавкѣ, Іѡшавкомь доле вѣ Сѣню, ѿ Сѣне маркомь вѣ црьнѣ планинѣ, да ѡвде именоване земље мирно владати и дрьжати могѣ, и да нихь вѣ томь нитко подь велико биршагь и кацинѣ бантовати нејма речени пако калѣгери да всегдарь коменданта града ѡвога Костајнице вѣ всакомь крајинскомь дѣговању послѣ-

шати и имѣ покорни бити дѣжни бѣдѣ наша да смо имѣ wвѣ листѣ рѣковѣ нашомѣ подписанѣ и печатіюмѣ подпечаћенѣ вѣ градѣ Костайнице, данѣ ѯі (19.) Маиѣша лѣта ѧѽ҃ѱ҃ (1707.).

М. П. Ференцъ Крищѣфъ Делишимуновичъ цесарове и кралѣве светлости колонелѣшъ и найвишки комендантъ.

III.

Ми одола подписани знано чинимо во wвомъ нашемъ ѿвореномъ писмѣ како пред насъ дошѣ калѣгери вѣ Комоговине населѣни просећи нас понизно дабисмо имъ wвъ листъ потврѣдили и подписали. Зато гледећи ми на них понизну прошню wне все wране и нewране земле крьчевине, сенокоше, виноград и дрѣге wколо клоштра Комоговине аппертиненціехъ изван wнде населѣних влахов которе господа wфіцери и коменданти града Костайничкога полевъ меће и котара зиѣтра доложеногa намъ сѹ дали потврѣћамо wкостиѣмъ wвога нашега потписа стављанъ wвъ листъ вѣ всих његових пѣнктѣмахъ и сигурань чинимо, и колико пѣти кои силѣ ѕчини ѕ реченомъ котарѣ, толико пѣти ѯі (12) и поль дѣкать биршаго за градъ заwстане.

Дано ѕ Костайнице днева ѯѯ (29.) Маиуша лета ѧѽ҃ѱ҃і (1713.).

Цесарове и кралѣве светлости толначникъ и комориикъ горе клади и вараждинских, всегдашни бачкега пако вармегіе найвиши грофъ, градовъ и краинъ костайнички и ѕ-еновачки и дрѣгіи wрсашки краинъ найвиши комендантъ и капитанъ летованички грофъ Юрай Ердеwди.

М. П.

Из ових се привилегија јасно види, да су калуђери испросили и манастир Комоговину, ал га на жалост не беше у стању одржати ни јерархија ни народ. Државној је власти, управо римској јерархији ман. Комоговина са својим калуђерима сметао, и он је морао бити укинут, а његови калуђери растерани по другим манастирима банатским.

Арсеније Радивојевић

владика бачки 1774.—1781.

4 Исторична цртица

Д. Р.

Продужење

VI.

У својеручном запису Арсенијевом од бр. 1.—30. наводи се, на једном листу шта је коме за што (већином за ситнице) издао од 29. Марта до 16. Маја 1781. т. ј. за 7 недеља, и то свега 35 фор. 35 кр.

У почетку стоји: „1781. в понеделник ваји, цветнија седмици 29. Марта, на памет преподобнаго отца нашего Марка, епископа аретуспскаго и Кирила ђакона. В заточении в Бездину манастиру, полно гњева и немилосердија Божија, на мене грјешнаго старца 67. љетнаго излија се милост Божија за грјехи моја“.

На свршетку се налази, овај Арсенијев својеручни запис: „Арсеније Радивојевић, бавши некогда епископ во Славонији, в Будиме и в Новом Садје у Бачкој, а сада во бездној адској, онај које мене довел овде, неће да падет во њу. Аз глаголу, а не Христос, ров изриваше, и впадет в њу. Отсле да благословит Господ во вјеки амин“.

VII.

Превосходителнѣјшии високопреосвјашченѣјшии Г. Епископе,

Брате во Христје всељубезнѣјшии!*

Паки принужден јесм превосходителству вашему просити и колено преклоно молити, тужно и горко плакати, и Господу Богу горције вопити, убојтесја и ви Бога, незна человјек у своему животу чтоће га предусрести. Ја весма моему творцу на овакоме посјешченију незнају, каковим образом захвалити и возблагодарити.

Само незнају ово скоро подполно мое седмомесјачное аресте, ни зват и неуслишан, само сентенција с неба те у ребра, дојако поне да сам у комитатском аресту изводили би мја и испитивали, ако би ме нашли со свидјетели крива, готов огњѧ

* Писато писмо Мојсију Путнику, администратору митрополије.

предатисја, а не јако окајани синови инквизитатори наређени, тада и Рудић подкупљени Миланковића новцима, то је што сам му оцу заплео кесу, окајани син, да му Господ отпустит согрешенија и прочим како јему, тако и јего сојузником Марковићем Арсенију и Аксентију, Мушкатировићу, Сапланцин и Николи винару, Кадацин и сину јего, Бартулу вицефишкалу, Рацковића син, Фруњић и јешче их имаде во алмашком крају; от клера архимандрит Хоповски, поп Секула, темерински намесник и јешче их будет, само докле би ми извољели инквизицију предати, а да се тогда контра инквизиција сатворит, а мене сентенцирали баш како да су ме уфатили, као веспримскаго бискупа информирали му фишкал криминал акцију каноници јего, и затекли га у дјејствију. Человјек млад биљ али богат биз, покрао вратове канонике и све их дегредирао, а ово на мене бједнаго старца ни уфатили ни затекли — —, ето такова су лажна плетенија творили, что новци чине.

За име Божие учините како сам и вчерашњаго дне Вашеј Ексцеленцин писал, воздвигнитесја јединодушно с депутирти чрез комисара царскаго пишите да престанем суду публично, и јавите царскому величеству, да сам к себи дошао, хајде силом баба у рај, поведи се ти си пијан. Пијан, фантазираш, а шчо далше добро да сам фантазирал, дакле када људи полуде само га затворе, а не туку и не муче, и онакова мученија что ја бједни терпил, можно бити налог от Господа Бога, да и то претрпим за грјехи моја, и ашче како ли се видит и горше мучен буду; что је от Бога, слађе је от меда.

Утјеши ме с чим год, поне јединим писанием за љубав Божију ако нећете братским, за име Божије пошљите ми који новац, что сам имао све сам потрошил, а милостиње нема. Ово скоро 8 недеља хоће бити како сам донешен, свега да сам 8 фор. примил и то у инструкцији малификантскоj стојит, баш канда му је Миша диктирао, а Г. Авакумовић мој кум писао, да се позор даде куда трошит, и питајте га јесам ли пошчену кашику чорбе изео от како сам овде, или ми је купио пар пилића, или што друго, саде кесеге једемо, ни у пасјој вери оваке уредбе нема.

Опростите что овако грубијантски пишем, али невоља пишет. Послал ми Форер две шупке, и то сам на госте манастирске издао. Госпожа баронеса њеколико крат послала ми јела изрјадна, по три јелца и печено пиле, и то на два дни чувал и то позавидјеша и возбранила, и када имам који новац, дал ми њеки један цванцигер, и три дна просих да пошљут да ми купет пилића, ето нема, малени су јешче, тако се изговарајут.

Архимандрит предомноју једино говорит, а калугером друго, неуједини Боже кавуре, тешко томе, који падне у калугерско аресте.

Слава долготерпјенију Господњу!

Ово сада 6-ти дан како недопускајут на поље мало у башчу изићи, а у инструкции стоит трети ден четварти, и једва дадоше ми 12. в среду инструкцију те прочита, по отшествију Г. А. и тамо коекакове каракале постављене, пожеви да се чувају да не сотворит себе убиство илити другоме какови вред несатворит, и прочаја безумнија глаголи. 11. сего мјесјаца незнам откуда внушило се Г. А. ако би ја њекое писмо у Печку преко јеромонаха Амвросија посилал сину Георгију Господара Мише, и тако собор сделал после полудне собрал и буну учинил. Бог један вест, а ја по чистој мојеј совјести и Господа Бога на моју душу призивам за свидјетеља, ниже имал мастила, ни папира, ни перо, ако буднем преко Амвросија или ништа мање преко кого другаго једне литере плајвазом написал, да сам проклет. Ето бједа свуд ме постизает, но право сказати да ми долазит и разговараме писмен человјек и искусен у свјашченому писанију и могу сказати, окром јединаго Спиродона у Хопову, каков је ово человјек, да се учил, пека би дошао мој кум Авакумовић и патриота шпиме говорити. О исказатисја неможет, буне се калугери говорјат: ако будет Ваше Преосвјашченство јешче далше овдје, злоћемо проћи от Архимандрита. Незнам, ја се уклоњам беде, а беда све замном гонит.

Поистиње говорим, неби могао описати

овака сијасета шпионства, злобе, да могут један другом врат сломити. Ја то кажем да овакова субјекта мало ће се наћи у коем монастиру, како Амросија, и сада јему возбранили к мени долазити, којиме и утјешавао. Како који дође таковаја заповест, баш како днес на вознесение Христово дође Самуил наместник честита ми празник по совершенији служби Божија, опростите Ваше Преосвјашченство, заповјест је от Г. Архимандрита вам недопушчати у церков ходити, ја јему отвјетствовал, писам зактевао, ја вјем да недопушчајут, када писам на патрона мојего Св. Вел. Георгија слушал службу божественују, ниже просити буду ни на сошествие Св. Духа, и сија до здје имаћете от мене слушати что ако неумрем скоро, а можете из вчерашњаго писма, шчогод почерпнути, ако и просто пишем.

Прошу Вашу Ексцеленцију пошлите ми тиганића (?) да ме разговорит, знаде ли он или незнаде, него Ана зна добро, како сам ја за јего по Бечу газил и просил, то је љубов Христијанска? Где је человјекољубие, гдели је милосердие и сужне в темница нагледати и проч. Рацовом никад Господ Бог помоћи неће. Баш да сам цјели свјет упалио, или ино что сатворил, слава тебе Боже и слава мојему терпјенију и великодушију.

Будимски на Бачку епархију администрирати пришал, како ми вчера наместник крушедолски сказал, видјел га на пенжеру консисторијалне собе, незнам јестли тамо били мој Г. зет Јаков и синовка моја, и брат јеја Павел.

Како чуем от новопоставленог џјакона, да су сверпули у Темишвар, на Кикинду отишли у Нови Сад, а заклео сам их да к Вашој Ексцеленции идут, барем би се шчогод утјешил. Могу благодарити Г. куму моему Архимандриту, да је дао допушчење Г. баронеси, да ми јело справља она, на премного јему благодарствујем. Само за име Божие вас просим изволте наложити отцу Архимандриту, да и мене отец Амросије, када је код дома свако вечер долази, ради разговора от писанија свјашченаго и развесели. Молим тја Бога ради пошли ми коју форинту, да ми се ваће ради јела, које пиле и проч. что ми је нужно, сапуна ради веша, теха и проч. что да творим, када сам хала допао, сви се мене отметнуша и заклешасја, ни јести ни пијти, докле Павла неубијут, и врази человјеку домашни јего, све се на мене бједнаго грешника и великомученика збило слово Божије, да бисте изволељи Ваша Ексцеленција препоручити Г. Теодору Јанковићу, како чуем да је из Каменице дошао тамо ради иншчанције и проч.

За Бога молимте једнога вредна момка за службу оправите ми, који би из Сент-Петра кадкад ручак доносил и сосуде относил, занеже овде наређени Јаков хоће да отходит дому своједему, дошло је времја, ако и није скоро чувено, да просит арешчанац за арешчанца, учините љубов Божију за овога свјашченика Георгија, отпустите га докле Мај изиђе, нека дадне у моностир коју чорвенку пак отпустите га, писам могао слушати плача попадие, чује се к мени у собу глас плача, деца ће помрети от глади, летина пропастиће, како сами знате, доста је за јего тјашко и мучно, убива се жена и јего деца, дошло је време молити ми и просити, ибо и грешници грешником взаим давају, да восприимут равпаја. Молим поконти твоих родителеј сатвори милост сверх јего, блажен разумјевајај на нишче и убоге в дењ љут избавит јего Господ, уповају да ћу код Ваше Ексцеленције услишан бити, тај свјашченик из Черне Баре Вуја незнам дјелати, на Вас и на вију братију Г. Г. Архијереје остављаем по 1000 аманет вам Божији и проч. Депутирти умолите их свјашченејше величество да предстанем тано отговору и чрез комисара и особито от цјелаго обшчества настојте и мене поне молим и кратким писанцем утјешите моју бједнују старост и мучение и страдание от своих домочадцев и како Матеј евангелист у 10. гл. у ст. 36. вели: „и врази человјеку домашни јего“, ето то се све збило на мене. Бог Вам а душа Вам, како ви будет Дух св. наставил, онако дјелајте, амин.

Прилажем здје шпецификацију от трошков мојих что сам све за ово 8 недјела и болше како сам овамо во арест послат, ово је чернило от свећа брисања, недадут

више ни чернила, ни папира, ни пера, но перетом пишем уреза што зубе чистим. Г. Г. братију Архијереје просим и молим да ми који новац пошљут за имја Божије молим.

И паки просим и молим за Бога, и покојних ти родитеља твојих, избави душу грешнују одавде да не гледам и не чујем сијасета где се — — — —

Изведи мја тако ти Христа владике, или поне за времја у Ходош где ће ме честно содржавати, докле Господ Бог и пречистаја Богомати изволеће и правда царскаја. От сутра више немам ни крајцаре. — — —

Мене молитвам свјатим вручају.

У Бездној 25. Маја 1781.

Арсенїј Радивојевић с. р.
грешник и мученик.

(Наставиће се)

Има ипак разлике!

2 (Наставак.)

* * *

Љета господња 1875. у 2. седници народно-црквеног сабора 19. Маја, када патријар Прокопије Иваčковић хтеде именовати депутацију, која ће допратити кр. повереника, Милетић узе реч и примети, да би пре свега требало да патријар као председник сабор за отворен прогласи, јер то не може бити задатак кр. комесара.

Патријар му на то примети, да је ово продужење сабора.

Пошто је кр. повереник ипак саборску сесију отвореном прогласио, то је Милетић по одласку повереникову, кад је патријар почео да ређа, какви су поднесци стигли на сабор, рекао: „Данас су се догодиле три неправилности, које не могу прећутати; једне се не слажу са законом, друге са самом природом наше автономије; прва је неправилност, што је кр. комесар сабор за отворен прогласио, што се он већ онда омишљао, кад је прву примедбу своју учинио, па се није обмануо. По самом уг. закону сабор сазива митрополит српски уз пријаву Њ. Величанству, и по томе нема сумње, да га он и отвара. Друга је неправилност, што публикација највишег решења о саборском устројству није била у правилној саборској седници, јер није учињена под председништвом патријарха, пошто председника не видесмо на председничком месту, а ни перовођа није одређен за вођење записника; трећа је неправилност, што су читање обавили вансаборски а не саборски органи, секретар кр. комесара и пар. секретар, а не саборске перовође.“

„Могло би се рећи — рече Милетић — да се то догодило пре него што је потврђено устројство ступило у живот, с којим смо тек задобили позитивног темеља, али су неке од тих неправилности ипак противу већ постојећи позитивни закона, и противу обичнога и нашега пословнога реда, јер по закону патријар је председник сабору, он га отвара, и ако би му орган државне власти и лично што у сабору саопштио, ипак ваља да то буде у правилно састављеној седници, и да сама публикација буде под руковођењем председника. Пошто су пак то свршени чини, то говорник не чини предлоге у погледу други неправилности, **које жели да сад, како је устројство потврђено, буду последње**“.

Пре тога је др. Св. Милетић у чланку „*Конгрес, синод, комесар*“ у 45. бр. „Заставе“ од 1875. рекао: „Узгред буди речено, да се са узакоњеним положајем кр. комесара у конгресу нашем не слаже, да он заузме место председништва саборског а још мање се слаже са достојанством патријарха, сабора и народа, да патријарх као председник сабора мења своје место, кад комесар долази, те да силази са председничке столице и седа у ред епископски чланова сабора, или може бити поребарке, или са леђима комесару обрнут, за које време сабор изгледа као да је без председника, или да му комесар председава. С тога ваља стално место спремити председништву и комесару.“*

* Да устане сирома Милетић из гроба, те да је видео, како његов једноверац др. Славко врши незаконито комесарску службу у Панчеву, његовој Шпарти и то против његове десне руке др. Светислава Касапиновића односно његове странке, која је у своје време равна гонења морала да претрпи због Милетића и свога пристајања уз њега, при избору $^1/_3$ црквених скупштинара; морао би од чуда по нова леђи у гроб!

Љета господња 1902. на „мајском сабору“, поступано је од стране кр. повереника у свему онако исто, као што је поступано 1875.

Па кад се не нађе нико да учини сходан предлог Милетићевом предлогу, и да упита, како то може бити; а тако исто је Његова Светост као председник саборски, морала да сиђе са свог места, кад је комесар дошао, па се нико не нађе од радикала да предложи бар за у будуће, да се поступи по предлогу Милетићевом од 1875. т. ј. да председник не узмора силазити са свога места; питамо: зар и то не показује, да ипак има неке разлике између слободоумне — Милетићеве — странке и данашње радикалне?

И чим је има, требала би радикална странка и због тога да један тон пусти од свог хвалисаног јунаштва.

* * *

Новосадска црквена скупштина, у својој „значајној“ молби од 22. октобра 1898. поднесеној Његовом Величанству ради сазива народно-црквеног сабора — сад јој не пада на ум, да иште продужење сабора — коју је саставио г. др. Емил Гаврила, између осталог искаше и ово: „— — да се ван крепости стави превишња одлука од 20. Августа 1895., којом се потврдила продаја земљишта каје манастира Беочина; да се ван крепости ставе сви досадашњи наметци, који су чињени на саборским одлукама и уредбама.“

Па је л „мајски сабор“ шта радио на томе, да се све то отклони и укине? Није. Он је имао преча посла, и није дошао на се бави и тим ситницама. А каjино је питање решено онако баш по радикалски т. ј. да се позову судови, да у будуће без дозволе саборске не могу ни једно народно добро на другог превести!

Нек се сравни закључак „хајдучког саборског одбора“ у погледу продаје каје, са овим решењем „мајског сабора“; па ће се видети, који је мужественији.

Шта више у истој је молби мољено и то: „да се српски језик употреби у превишњим отписима, који се сабора тичу и на њему читају, да се и кр. повереници према сабору српским језиком служе, а тако исто, да се и саборске одлуке и уредбе, као такове и то на српском језику подносе на превишњу потврду.“

А кад тамо „мајски сабор“, не само да се и потписао под адресу на мађарском језику написану, него је и саборски одбор представку своју у погледу манастирског питања, поднео и на мађарском језику!

Не види л се и из овог, да има разлике између „мајског сабора“ и саме молбе новосадске скупштине односно др. Гавриле, због чега и сабор и саборски одбор треба за један тон да пусте од свог хвалисаног јунаштва.

А све је то учинио с тога, што се пре састанка саборског учинила позната погодба, шта се сме радити, а шта не сме.

То је плод „радикалног опортунитета“, тог светског чудовишта; јер може ли бити већег контраста од радикалства и опортунитета!

(Свршиће се.)

Дописи.

Испод Петрове Горе. На западном крају Петрове Горе, онамо према Куни, сједниле су се три српске православне парохије: стипанска, киринска и бовићка. Њихову сјеверну и западну залеђину запремили су римокатолици, па су ове три парохије са сјеничачком сјеверо-западну етнографска граница између Срба баповчана и покупских Хрвата.

Српски живаљ ових парохија насељен је овуда око год. 1687., а први бијаше насељен Кирин, који је то име добио по римо-католичкој цркви св. Квирина, која је 1501. год. била жупна црква. Народ овај, насељен овуда бискупом Мартином Борковићем, морао се обвезати, „да ће бискупу загребачком и његовим наслиједницима те опатима топуских цистерцита вијерно служити и дажбине им плаћати“. Како су загребачки бискупи преко својих чиновника „миловали“ насељене „Влахе“; показала нам је то буна год. 1701., изазната због злостављања Србаља. Отпор српски био је тако јак, да се послије није више покушавало дирати их, шта више, послије тога устанка престадоше Срби кметовати, јер добише земље као и остали Граничари.

Послије рата са Турцима, год. 1788., знатно се повећао српски живаљ ових крајева, јер се тада пресели у Банију 813 породица српских из Босне,

од којих се највише уставило по Перни, Блатуши, Чемерници, Вргину Мосту, Бовњу и Стипану.

Служећи и аргатујући бискупима и опатима, проливајући крв у борби са Турцима, борећ се у својој пољопривреди са лошом конфигурацијом тла, вегетирајући само за онда у културном животу, стојећи због немања школа далеко од просвјете — народ је овога краја надржао и прекужно многе и многе горке часове, који су га само све више и јаче прекаљивали у његовом вјерском и народносном чувству, те га до овакове љубави светој му вјери прађедова довели и у њој учврстили. Духовним и културним процесом његовим управљаху црква и њени свећеници; јер једина ова два фактора бијеху сви културни строј, који је народ овај подизао из опште стагнације, у вјери га одржавао и кријепио, интелектуално и морално га јачао те га тиме у мору туђинства сачувао од културне и друге пропасти. Данас је православна и српска свијест овога народа тако жива и јака, да у томе овај народ може достојно служити за углед другој својој православној и српској браћи, која су у сретнијем етнографском и политичком смјештају. Ко се жели о томе увјерити, нека нас обиђе, нека наће међу наше врлети, ђе смо се на доста лошу земљишту смјестили; нека нам обиђе школе наше, и ако су комуналне, у вјерском васпитавању, у познавању српске повијенице не заостају нам оне за нашим вероисповједним школама. Загледајте нам наше толике лијепе обичаје; зађите у наше црквене зборове; погледајте нам нашу ношњу народну, у којој ћете заман тражити „лаковане цицелица“, „шарених блуза и рекла“, „пинта“ и друге „модерне патруне“, коју би можда нашли у по неком српском крају. А дођите нам најпослије и на наше изборе српске, ђе не можете наћи ни радикала, ни либерала, ни клерикала, ни самосталаца ни других политичких странака, које нас све више и јаче раздвајају. те које и нехотице, али сигурно, воде до српске — неслоге и раздора! Ту је само Србин, јака народног и вјерског осјећаја, вјерни и добри син своје свете му матере цркве, за коју „главу даје“.

Јест; не може нам се и не смије ни с које стране пребацити, да нас је бура политичких странака можда ослабила — није, јер такови „вјетрови“ не попирују код нас.

Био сам на Томину нељељу у Бовињу на збору. То је први годишњи збор у овом крају. Како је дан био врло лијеп, стрнуло се ту много свијета, да положи „завјет“ свој „Младој Нељели“, како је народ назвао бовињу цркву по другом храму св. Васкресенија. Црква је бовињска једна од највећих и најсолидније грађених цркава у читавом другом банском регементу, а украсом својим друга наа глинске. Кад ступите у цркву и станете разгледати њезин украс, морате заборавити, да сте у селу и сеоској цркви. Не зна чему ћеш се више дивити, да л' оним красним одеждама, што су свештене у два велика стаклена ормана, да л' оним скупоцјеним утварима на часној трпези, да л' лијепима иконама на иконостасу и онима, што у лијепим рамовима покрише стијене олтара и мушке цркве!? А све вам је то прискрбио овој цркви ревни њезин служитељ парох Миле Стрика, који је *сав свој рад посветио само цркви својој*. Нека ми скромност овога узорнога свештеника не замјери, да и ово споменем. Кад је парох Стрика год. 1877. дошао у Бовињ, била је ова црква у најжалоснијим приликама, доста је да кажем, да је он на брзо по својем доласку умио сакући 500 фор., с којима је дигао заплијењу са црквених утвари, што су биле за дуг једном Србину трговцу заплијењене. — Године 1886. задесио је бовињску цркву голем ударац од пожара, који је све осим зидова претворио у прах и пепео. Садања црква обновљена је трошком од 14.000 форината, у коју је сврху висока влада даровала 4000 ф. а остало је парох Стрика звао нађи са свијух страна. Ни једна црквена утвар није купљена трошком цркве, већ су то све дарови побожних хришћана, међу којима је било и браће римокатолика па и Турака, на које се је овај слуга божијега олтара обраћао. Лијепо су своју матер цркву даровали и радници из Америке, а и сам Мизлер у Бремену није могао да одбије молбу пароха Стрике, већ је и он приложио олтару „Младе Нељеле“ своту од 100 К. Имајући назад пред очима сиромаштво својих парохијанаца, а прожман врућом љубави према цркви својој и њеном напретку, парох Стрика увијек настоји, да се црквени новац што више штеди за другу неку сврху, коју ми још данас не знамо.

У разгледавању цркве и њених лијепих утвари брзо ми је прошло оно вријеме од свете литургије, коју нам отслужише четири околна свештеника уз чиноначалство киринског пароха Миле Лемајића. Црква је била управо напрсвана побожнога свијета, међу којем је знатан простор заузимао римокатолички народ из околине, који и иначе врло радо и многобројно полази ову цркву. По „причасу“ поучно је лијепом проповиједи парох Теодор Лукач сабрани народ у том, како треба да живи и ради у духу науке своје свете цркве. За њеницом ли-

јепо и складно отпјеваху службу околне учитељице и учитељи са бошњком школском младежи. Послије свете литургије пошла је литија око цркве а по том је одржано „молебствије“ за нашу прекоморску браћу радпике у Америци, који се обилним новчаним даровима сјећају и показују напредак своје свете цркве.

Послије литургије замолио је народ домаћега пароха Стрику, да се наш дичпи епископ брзојавно поздрави, како би и тим начином одао дужну и достојну пошту својој духовној глави. Жељи народа придружише се и сабрани свештеници, те управише на високо преосвећенога господина епископа Михаила Грујића слиједећу брзојавку:

„Српски народ са свештенством испод Петрове Горе данас на првобанском збору код цркве св. Васкресенија у Бошњу поражује свом светом владици своју непоколебиву одапост, кличући: „Живео достојни наслиједнице светога Јакшића на многаја!“

Михаило Лемајић парох кирипски,	Миле Стрика парох бошњски
Теодор Лукач парох врго-мостки,	Мане Лапчевић парох подгорски
Марко Милојевић парох чемерински	Радован Лапчевић админ. парохије сланско-пољске.

Није ли и овај чин овога народа најјачпји доказ, како он умије и зна да поштује своје духовне поглавице и своје свештенство? Све дотле, док наш високопреосвештени господин епископ буде имао уза се овакав народ, који се не да лако завести у политичке вихрове и који се *не ће и не да*, да цијепа и дијели од оних, који су му дали и сачували све оно, што га Србином чини, све дотле бити ће узалудан труд „позваних бранича народа“ око наших политичких листова, који су на петпиих жила упели, да баце варницу пмеђу нашега епископа и народа његове простране дијецезе. А камо то води? Каквог ће нам плода дати такова журналистичка храна наших листова? То су питања, о којима наши журналисти и „вође народа“ не разбијају главе. Зато их још једном позивамо, да дођу до нас, па да се овђе на „лицу мјеста“ увјере, како је узалудан сваки њихов покушај, да прикажу овом народу његовог епископа у слици, у којој се он овом народу никада није показао.

Пред вечер сам оставио Бошњ, честитајући ревном његовом пароху на красним успјесима, што их је за украс своје цркве једино он стекао, те се обогаћен угодним утисцима и новим искуством о будној вјерској и народносној свијести онога народа, повратио дому своме. Путем до куће често сам у себи изговарао оне Рајкове лијепе стихове:

„Село моје мало, колевко ми мека,
Какво ли те још'те искушење чека?..
Ал' ти света цркво, света наша мати,
Ти му над'ду крени, ти га мети прати.
И ако си стара, и ако си мала,
Српскоме си роду ипе одржала;
Заман бура прети, заман тежељ тресе,
Да на њему туђи олтар подигне се;
Ти нам не ћеш пасти, дичпи храме свети —
Србин ће те својим груд'ма подупрети!“

Милош Бановац.

О образовању нових самосталних црквених општина.

Д. Р.

И ако се у §. 3. П. А. к. решкрипта од 10. Авг. 1868. вели: „Промене у границама постојећих црквених општина, *као и образовање нових самосталних*, могу се изрећи само од епархијалне конзисторије. Конзисторија ће имати у оба случаја дотичне стране прослушати, а о учињеној промени известити надлежну политичну власт знања ради“; у §. 4. „За ново образовање општине ште се да се пред епарх. конзисторијом покажу средства за издржавање цркве и школе довољно. Образовању нових самосталних општина не треба на путу стајати, ако то иначе не би пречило, да стара општина и у напредак опстати може.“; ипак има мудраца, који тврде, да је једино народно-црквени сабор властан дозволити образовање нових самосталних црквених општина, а не еп. конзисторија — данас административни одбор.

По дотичним §§. спадало је у делокруг другог одсека конзисторије, да одобрава образовање нових самосталних општина, а по чланку XXX. привременог уређења епархија од 29. Маја 1871. и решења саборског одбора од 21. Јунија 1896., у делокруг административног одбора.

Један је од главних таких мудраца г. др. Жарко Миладиновић, који у своме „*Тумачу*“, на стр. 118. поменути § 3. П. А. просто стави ван крепости, рекавши за њега: »Установа §. 3. не постоји дакле данас“.

Наравно, да он после *оваког* тумачења г. Жаркова не постоји. Ал какво је његово тумачење?

*

Г. Жарку је главни разлог за то недоследност истог §. са §. 13. I. Б., јер дочим се рече у овом вели, да конзисторија (данас административни одбор) може само привремено до првог сабора једну парохију подићи у вишу класу, или снизити у мању, у оном јој се даје веће стално право.

По даљој тврдњи г. Жарковој, та неконзеквенција је одстрањена саборским устројством, јер по §. 19. устројства има право сабор уз преслушање арх. синода установити опсег парохија.

Што се тиче недоследности између § 3. II. А. и §. 13. I Б. имамо г. Жарку следеће приметити.

Истина да постоји између та два §. недоследност, а она је постала отуда, што је у рескрипту од 20. Авг. 1868. односно у саборским закључцима од 1865. I. „Редукција и дотација парохијског свештенства“, самосталан рад саборски, а II. „О српско-источним месним црквеним општинама“, рађен по лутеранском устројству од 1859. односно 1864.

§ 3. II. А. одговара §. 2. лутеранског устројства, у ком се рекло: „Aenderungen der bestehenden Pfarrgemeinden, sowie die Bildung neuer selbstständigen Pfarrgemeinden, können nur nach dem Antrage des Seniorat-Conventes von Superintendential Convente, und zwar wenn die neu zu bildende Gemeinde aus einer schon bestehenden ausgeschieden werden soll, nur mit Vorwissen und Zustimmung der Muttergemeinde ausgesprochen werden“.

По овоме дакле §. и код Лутерана решава административним одбор, а не сабор, што је и народни сабор 1865. усвојио, те је јасно по томе, да решавања таковних питања спадају у делокруг административног одбора.

А да о тим питањима нема право да решава сабор на основу §. 19. саборског устројства, као што је г. Жарко тврдио; најбољи је доказ то, што по истом §. 1. Сабор доноси само статуте, који се тичу уређења парохија, протопресвитерата и епархија разумевајући овамо и установљење броја и опсега епархија; а установљење броја и опсега парохија, протопресвитерата и епархија бива са преслушањем архијерејског синода“.

Друго је то доношење статута о уређењу, установљењу броја и опсега парохија, а друго наречно признато право административном одбору да по потреби чини промене код постојећих парохија, односно да одобрава образовање нових самосталних општина и парохија.

И сабор је 1865. одредио број и опсег парохија, па је за то иначе дао конзисторији односно административном одбору право, да он може чинити промене код установљених њиме парохија, односно да одобрава образовање нових парохија и општина.

За што пак није дао право конзисторији, односно административном одбору, да може стално и плату свештеничку из нижег у мањи разред подићи, односно из вишег у нижи свести (§. 13. I. Б.); на то се данас не може одговорити.

Народно-црквени сабор од 1879., „у уредби за местне источно-православне црквене општине“, у §§. 4. 5. и 6. признао је право појединим здруженим општинама у једну парохију, да се могу уз пристанак постојеће општине разделити и самосталну општину образовати, ако су у стању да издржавају цркву и да остале општинске трошкове подмирују, и ту раздеобу одкосно дозволу за образовање нове црквене општине, *властан је одобрити административни одбор*, а по §. 8. ако на решење административног одбора једна општина не пристане, онда припада странкама право призива на саборски одбор; до решења саборског одбора, остаје стање ствари непромењено.

Кад се узме у обзир, да су чланови сабора од 1879. већином били и чланови сабора од 1874., који је градио саборско устројство од 1875.; може ли бити јаснијег доказа, да по §. 19. саборског устројства не спада у делокруг сабора, да одобрава образовање нових парохија, него да то спада у делокруг административног, односно саборског одбора?

Па и саборски одбор у своме предлогу „за уредбу о устројству прав. српске нар. црквеавтономије“ од 1891. признао је општинама у §. 172. да се здружена места у једну општину, могу оделити и самосталну општину образовати, а то им је исто признао и одбор 15 це од 1891./2. у „Народно црквеном уставу“ у §. 22.

А решавање тих питања стављено је у делокруг адм. односно саборског одбора.

На основу свега реченога, јасно је, да

административном односно саборском одбору и по §. 3. П. А. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868 припада право да одобрава промене у границама постојећих црквених општина, као и образовање нових самосталних.

И *оваквo* тумачење г. Жаркова §. 3. П. А. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. нека послужи за доказ, *како* је темељно написан његов „Тумач“, и чему се имају поједине странке надати у извесним случајевима, ако и саборски одбор по његовом тумачењу буде доносно решења.

Епархијска скупштина у Плашком.

Високопреосвећени Господин Епископ отварајући скупштину рекао је ово:

Славна скупштино!

Христос воскресе! („Ваистину воскресе“, одвратише скупштинари.) Овијем поздравом цркве наше православне поздрављам Вас као првосветитеник ваш, а као предсједник ове скупштине мени је мило, да вас могу дочекати са лијепим обичајним поздравом српским и добродошлицом, па кажем: добро дошли! (Одобравање).

Господо и браћо! Било је више пута покушаја, да се сазове епархијска скупштина овог владичанства, но нијесу сви успјели.

Прва епархијска скупштина одржана је 28. Октобра 1871. године. Друга епарх. скупштина била је 8. Октобра 1875. године. Трећа се одржала 17. Септембра 1880. г. Дакле није истинита она тврдња, да се управља овом епархијом „неуставно“ и неавтономно од год. 1871. Тврдња така није тачна, јер не одговара чињеницама, а није ни савјесна, јер се упушта у писање и суђење о нечем, о чем нема довољно знања и познавања... Године 1888. сазвала се је епарх. скупштина, али са недовољног броја чланова није се могла одржати. Исто се тако није могла одржати ни 1893. год. И год 1897. намјеравало се сазвати скупштину. Ну догађаји те године не било им трага — осујетили су изведење те намјере.

То је што се тиче питања, да ли се је настојало од стране Адм. Одбора, да се скупштине сазову и одрже. Јест, настојало се, покушавало се; али, како се види, не свагда с успјехом. Уредба дакле о епарх. скупштинама може се назвати и изведивом и неизведивом у овој Дијецези...

С тога се ја данас радујем, да сте дошли у толиком броју, да на свјетлости сунца, које нам је засјало из гроба, угледате и видите свјетлост фактичне, реалне истине о предмету, који је толико у јавности претресан, да „ко сѣтѣ тѣхнихъ (гдѣнихъ) узрнихъ сѣтѣ истинскога стања свију онијех питања и предмета, које вас интересују и да поцрпивши овдје. на извору односно знање о истини, приповједите то urbi et orbi што сте чули и виђели на овом, компетентном мјесту о свем што се односи на сазив и састанак епарх. скупштине.

Чекало се и чекало, не ће ли се донијети нова дефинитивна уредба о Епархијама, па и та нада изневјери. С тога је Адм. Одбор наш у год. 1901. мјесеца октобра закључио, да се сазове епарх. скупштина. Ну, прије тога т. ј. сазива и састанка, ваљало му је у смислу наредбе високославног Саб. Одбора од 23. септ. 1898. бр. СО. 6917|1684. издјејствовати дозволу за то. Адм. Одбор је то и учинио, али је уједно упитао своју вишу Адм. власт, на ком темељу односно чланку привр. уредбе да се спроведу избори за епарх. скупштину. Рјешење на ту представку стигло је од вел. СО. у Плашки дне 18. фебруара 1902. а публицирано је дне 11. апр. 1902.

Како је међутим сазван био и заседао високи Н. Ц. Сабор у Карловцима, и како је исти битно промијенио ону наредбу вел. С. О. од 23. септ. 1898. бр. С. О. 6917|1684. у неким пунктовима, оставивши нетакнут у пом. наредби вел. С. О. од 12. (25.) дец. 1901. бр. С. О. 7225.|1809. за изборе Епарх. скупштинара одређени темељ (чл. XI. привр. Еп. Уредбе), то је Еп. Адм. Одбор нашег владичанства очекивао ту нову саборску одлуку о Епарх. скупштинама, да према њој поступи...

Висока саборка та одлука приспјела је у уручбени записник за 30. септ. 1902. и то преко високосл. С. О. који уједно наређује, да се Еп. скупштина има соста-

ти најдање у року од три мјесеца. То би некако било око нашега Божића. Какви су код нас путеви и прилике у то доба знамо сви. Ну морам нагласити, да је та високосл. С. О. наредба о року састанка скупштине, могла се публиковати тек 18. децембра 1902. јер се прије због рђавога времена и непроходнијех путева није могао састати Епар. Адм. Одбор. У тој сједници Еп. Адм. Одбора, која је имала бити пленарна, донесен је закључак, да се Еп. скупштина сазове у *сриједу* свијетле нељеље. У јавности се рекло: у *четвртак* свијетле нељеље. Духови су били приправљени за састанак скупштине више недјеља раније. Ну, да не би било забуне, уштапи су свештеници, који су по ново дошли у сједницу Адм. Одбора, да ли да се држи у сриједу или четвртак и што је згодније обзиром на Ускршње Богослужење. Свештеници ти били су, да остане „у сриједу“, јер скупштинари, који и из даље путују могу само за времена доћи; а кад би она била сазвана за четвртак, онда би свештеници, који би ту били, ако би се дуље расправљало, закаснили својим кућама и тако не би могли служити литургију томине недјеље...

И тако смо се ево, данас састали, у дане свијетле, кад се је на нас из прободених ребара Спаситељевих изобилно излила љубав небеска и обасјала из гроба свијетлост сунца незаходимога.

Том љубављу небеском проникнути и том свјетлости обасјани, треба да се осјећамо једно тијело и један дух, а не да се туђимо један од другога, да се држимо тек мртвога слова параграфскога, не познавајући један другога и не настојећи, да се упознамо.

Дајте, браћо и духовнога чада моја, да том љубави одушевљени покажемо, да смо заиста синови Божји и достојни потомци старијех наших и да на свјетлости свијетле нељеље учинимо дјела свијетла и Богу угодна. А да то буде зависи од нас...

У то име отварам скупштину.

(Живио и одобравање).

По том је Висеосопреосвећени Господин Епископ позвао два најмлађа члана скупштине да буду привремене перовође. Скупштина предложи од свештенства Светозара Вукелића, а од свјетовних чланова Душана Миљушевића, који се примише пероводства.

Предају се вјеродајнице.

Предсједништво чита предане вјеродајнице, а перовође, свакога по имену прозванога уписују.

Кад је констатовано, да је предсједништву предало вјеродавнице свега 86 скупштинара, узе ријеч Висекопреосвећени Господин предсједник и рече:

Поштовани зборе!

Кад је ударило звоно на цркви и пукао топ, ја сам заиста мислио и тврдо држао, да ћемо ипак моћи радити; али сад послије пребројених вјеродавница и пријављених скупштира ево видимо, да то не ћемо моћи, јер нас нема довољан број. И будите увјерени, да ми је *то* жао, „истиниу глаголю, не лгу, послушствующей ми совѣсти моей (Римљ. 9. 1.), да ми је врло, врло жао. — Жао ми је то због уложеног труда, трошка и времена. Лако је било мојим милим Баповцима доћи, јер имаду комуникације, па су много ближе нас, али је тешко било мојим Личанима, који немају ни омнибуса, а камоли жељезнице. — Ето и тако опет не ћемо моћи радити. Него ја ћу настојати, да се и опет сазове Епарх. скупштина.

Госп. Михајило Медаковић свештеник: Нас је угодно дирнуо поздрав Вашег Висекопреосвећенства, а особито нас је угодно дирнуло то, што извољесте нагласити, како Вас весели, што нас видите сакупљене. Али дозволите Висекопреосвећени Господине, да у тој ствари нешто речем.

Постоји у ново доба распра, да ли да се обаве избори за епархијску скупштину и да ли да се ради по чл. 11. или чл. 12. (пр. уређења епархија). То једино и друго мишљење налазило је својих бранитеља на разним странама и ја се не би могао одлучити, за који би чланак био. Има разлога, који говоре и за 11. и за 12. чланак. Дакле то је питање спорно. Но за нас је најважније становиште Саборског Одбора, јер знамо, да се у свим дијецезама досад радило по чл. 12., а само у овој по чл. 11. — Анализирајући разлоге

за и против тога ради, долазимо до посве противних закључака.

Ми, кад смо се сабрали овдје, требали би да радимо, и мој би предлог био, да се ради по чл. 12., а онда ће се моћи скупштина одржати. То би требало учинити и стога важног разлога, јер се зна, да, кад се које установно тијело сазове, један пут, па не може радити, сазове други пут и трећи пут, а онда раде, колико их дође. — То вриједи и за епархијску скупштину.

И из тога разлога био бих за то, да се скупштина одржи са овијем присутнијем члановима.

Високопреосвећени Госп. Предсједник: Према наредби високославног Саборског Одбора избор је обављен на темељу чл. 11. и по *њему* се мора ова скупштина конституисати и радити. Наредба је више власти *ту*, и ја не могу дозволити „рада" на иком другом темељу; него на оном, на ком смо се састали; јер сам ја научно слушати старије.

Госп. др. *Душан Пелеш:* На ријечи предговорника г. Медаковића имао бих само у толико да се осврнем и да кажем и сам, да би требало да се ради, бар у толико, да се изабере одбор верификациони, који би требао да прегледа вјеродавнице и све што на њих спада.

Предсједник: са своје стране нема ништа против тога, али наглашава, да је то узалудан посао, јер верификација не може изнијети *већи* број него што је констатован; она може само смањити тај број, ако нађе, да која вјеродавница није правилно истављена (чују се се гласови: не треба, чему верификација, жагор и метеж.)

Г. др. *Ђ. Димовић:* Ја бих примјетио само то, да би се био могао састати довољан број скупштинара и да би се могло радити, да су сви позиве за скупштину добили, али то овдје није, јер их има и присутних, који нијесу позива добили. Требало би причекати до послије подне можда их још дође.

Др. Душан Пелеш противи се таквом становишту као опасном precedens-у.

Високопреосв. Госп. Предсједник: Позиви су правовремено послани. Наређено је, да се 10 дана прије скупштине пошаљу. Ако нијесу добили неки, то може бити кривица код поште или код доставе. Међутим може се то све извиђети и констатовати колико их није на вријеме добило позивнице. . .

Устаје јереј Петар Крајновић, парох из Широке куле и предлаже за чланове верић. одбора слиједећа лица, која су и изабрана; од свештеника изабрани су: г. г. Никола Милић, Михајило Медаковић, Павле Драгић, Петар Крајновић, Јован Живковић; од свјетовних: Божидар Борђошки. Др. Душан Пелеш, Стеван Калембер, Др. Ђ. Димовић, Др. Мане Трбојевић, Арсе Узелац, Ник. Пешкир, Бекић, Никола Мрвош и Душан Милушевић.

Устаје Арсе Узелац и противи се свом избору, јер да није писмем. (Јер. Мих. Медаковић: ништа за то; ми смо писмени.) „Верић. одбор" одлази у побочну собу да прегледа вјеродавнице, не сачекавши проглашења од стране Високопреосвећеног Госп. предсједника.

Предсједник пита, кад да се сазове поново епарх. скупштина. Некоји скупштинари били су зато, да се сазове у августу, неки у мају — (неки чланови одлазе из дворишце . . . гласови: чему сад да губимо вријеме.

Долази г. др. Димовић и нешто разговара са предсједником, па онда Петар Крајновић, пу пошто се ништа не чује у општем гласном разговору — није се даље ни биљежило.

(Свршиће се.)

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: **Д. Р.**

(Наставак.)

VI.

Бешеново.

Визитација манастирја Бешенова, јуже начахом Јунија 22. 1753. года.

Обрјетохом да сего манастира Бешенове храм јест св. Архистратигов Михаила и Гаврикла. Здатели јего невједомо кто биша.

Прочтохом пред братијами обшче полномошчни указ них Високопреосвашченства Г. Архиепископа и Митрополита Г. Павла Ненадовића.

Посљедует написание от игумена даже до последнаго брата.

1. Игумен Јеромонах *Дионисиј Николић*, родилсе у Футогу, љет имат 36 от рожденија; училсја книги во Футогу, код Јакова мештера и во карловачкој школи; неженилсја. Пришел во монастир 1725., постриглсја м. Декемврија 24. дне; во степен ђаконства поставлен 1730. Јулија 20. Преосвјашченим епископом Максимом Несторовићем у Вршцу во храмје св. Николаа, рук. во свјашченство Пр. мит. темишварским Георгием Поповићем здје во мон. во храмје св. Архистратигов 1738. Јануарија 25. Читати, писати и појати изрјадно, во сјашченом писании искусан.

Духовник јего Георгиј проигумен Шишатовачки, литургију служит, чино одјејание имјест. Книги: мјесјацослов, требник; епитрахил свилен от жуте дамашке. Крест саде сребри, крест оковат сребром.

Винограда 15 мотика, шлива 300 дрва, кошница 20, 2 коња, талиге с оправом, седло.

От фамилији матер у Футогу.

2. Јеромонах *Мелетиј Јовановић*, родилсја у Суботици, љет имат 55, написан у првој визитацији, книги училсе здје во мон. при владики Максиму Гавриловићу; неженилсја, во степен ђаконства поставлен Арх. Викентием Поповићем љ. 1713. в Карловције во храмје св. ваведенском Пресвјатија Богородици Априлија 23. Постриглсја во монашески образ чрез јуховника Герасима того љета Декемврија 25. Рукоположен во свјашченство от горе поменутого Арх. во карловачкој соборној цркви 1714. Октоврија 26.

Тајнства, блаженства и заповједи от части знает. Читати и појати вједает, писати слабо. Неслужит уже 12 љет, возбранен от духовника, понеже нездрав јест у тјелу. Духовник јего Авакум здјешни. Причастилсја на пасху. Чино одјејание имјест. Книги: псалтир с исповједанием, полуустав. Епитрахил жуте свилс. Винограда 16 мотика, шлива 600 дрва. От фамилији једну сестру имат, ствру у Футогу, матер игумена здјешнаго Дионисија.

3. Јеромонах *Авакум Рајковић* и духовник, родилсе у Сланкамену, љет имат 45. Книги училсе у Сланкамену код попа Грује и у карловачкој школи. Пришел в. мон. 1730., постриглсе Априлија 9. чрез Јоаникија проигумена комоговинскаго здје в монастирје. Во степен ђаконства поставлен Георгием Поповићем митрополитом Темишварским 1738. Јануарија 23. в мон. Вердинку во храмје св. Вознесенија, а во свјашченика горјеписаним митрополитом Јануарија 26. тогоже љета здје в мон. во храмје св. Архангелов. В писании доста искусан, читати, појати и писати знает. Свјашенодјејствует, чреду држит, духовник јего Партенај епископ посвјашченија. Чино одјејание имат. Книги: часослов, полуустав, псалтир, трјебник, регламент духовни; винограда 8 мотика, шлива 200 дрва.

4. Јеромонах *Мојсеј Стојчевић*, намјестник, родилсја у Карловци, љет имат 28, книги училсе у карловачкој школи, пришел в монастир 1733. Постриглсе 1736. Дек. 24. Во степен ђаконства поставлен епископом темишварски Георгием Поповићем 1738. Јануарија 26. В степен свјашченства рукоположен епископом Карансебишким Јоаном Георгијевићем 1748. Јунија 5. здје во монастирје, јакоже и во ђаконство во храмје св. Архистратигов. В писании разумјевателсја. Читати, појати и писати знает. Литургију служит, чреду држит, духовник јего Арсенај игумен Беочински. Расу и камилавку имат. Книг никаковх неимат. Крест оковат сребром, панагиар оковат сребром, лажувертли. Мотика винограда 6, шлива 250 дрва. Кошница 15, више ништо.

5. Јеромонах *Стефан Живановић*, родилсе здје у прњавору, училсе здје во монастиру код Авакума духовника, љет имат 26. Постриглсе 1736. Дек. 24. чрез Јоаникија јеромонаха. Рукоположен во ђаконство еп. темишварским Георгием Поповићем 1738. Јануарија 26., в. степен свјашченства поставлен еп. карансебишким Јоаном Георгијевићем 1748. Јунија 5. здје в монастирје, јакоже и во ђаконство. В писании слабо искусан. Читати и појати знает, писати помало. Литургију служит, чреду држит духовник, јего бил игумен Јазачки Стефан, после неисповједалсе. Одјејанија чинаго неимат. Книг никаковх неимјејет. Мотика винограда 3, шлива дрва 150. От фамилији здје у прњавору имат отца и матер и три брата. Екклисиарх црковни.

6. Јеромонах *Михаил Јосифовић*, родилсе у прњавору, љет имат 29; училсе книги од проигумена Мелетија, постриглсе 1736. Дек. 24. чрез Јоаникија јеромонаха. Во ђаконство поставлен епископом темишварским Георгием Поповићем 1738. Јануарија 27. Рукоположен на свјашченство Јоаном Георгијевићем еп. Карансебишком 1748. Јунија 5. здје во монастирје јакоже и во ђаконство. В писании весма не-

искусан; читати, појати и писати врло слабо. Расу и камилавку неимат. Литургију служит, чреду држит. Духовника неимјел после неже рукоположен во свјашченство, а тогда имал Стефана, игумена Јазачког. Книги имат: требник. Винограда сего љета за 4 мотике посадил, шлива дрва 400, кошница 17, више ништо. От фамилији имат брата здје во пријаворје.

7. Јеромонах *Самуил Станисављевић*, љет имат 23, родилсе у Ваљеву, книги училсе у Карловци код магистра Рајковића. Постригласе 1739. Апр. 25. чрез Јоаникија јеромонаха. Во ђјаконство поставлен Јоаном Георгијевићем еп. карансебишким здје во монастирје 1748. Јунија 6. Рукоположен во степен свјашченства 1750. Апр. 20. Вис. Пр. Арх и Мит. Павлом Ненадовићем в храмје св. апостол у Карловци. В писании средне искусан. Читати и писати средне, појати српски и гречески знает. Литургију служит, духовник јего бил поп Веселин на љето 1750., а после неисповједалсја. Расу и камилавку неимат. Книг: једин требник имат. Виногрда мотика 3, шлива 90 дрва, кошница 15. От фамилији никого неимат.

8. Јеромонах *Арон Јовановић*, родилсја у селу Беочину, љет имат 24; книгом училсе здје в монастиру код сингела Арсенија. Постригласја 1737. Дек. 24. чрез јеромонаха Јоаникија. Во степен ђјаконства поставлен 1748. Јунија 5. здје во монастирје. Рукоположен во свјашченика 1752. Марта 28. Партением Павловићем, епископом посвјашченија архиепископии карловачкија в придворној капеље св. великомученика Трифона в Карловције. Таинства, блажества и заповеди знает, читати, писати и појати вједает от части. Литургију служит, чреду држит. Духовник јего Авакум, јеромонах здјешни. Расу и камилавку неимат. Книгу: једину свјатце имат. Винограда имат једну мотику, шлива дрва 100; фамилији кровнија неимјест.

9. Јеромонах *Стефан Михајловић*, родилсја у селу Бодјани; љет имат 51, книги училсја у мон. Бодјани код Григорија јеромонаха; женилсја. Свјашченик мирски бил у селу Гргуревци. Сина једнога Мелетија имат оженена, Евтимија неожењена и дичер јешче на удају. Во степен ђјаконства поставлен Архиепископом Исаием Антоновићем, јешче епископом бившим љета 1732. Апр. 8. Рукоположен горјепоименованим Архиеп. Априла 10. тогоже љета в Бјелградје в церкви св. Архистратигов. Сингелију имал от Арх. и Митр. Викентија Јовановића. Постригласе во иночески образ фебруарија 25. 1753. чрез Мојсеја јеромонаха. Таинства, блажества и заповеди худо разумјест. Читати, појати и писати слабо. Литургију најпосле служил о покладах великаго поста. Духовник јего Арсеније игумен Беочински. Одјејание чиное неимат, понеже скоро постригласе јест. Книг: псалтир, требник. Епитрахил от плаветне свиле. Мотика винограда 4, шлива 50 дрва младица. Кошница 8.

10. Монах *Неофит Рафаиловић*, у Косову родилсе; љет имат 45. Книги училсе у Бјелграду код Стефана даскала. Неженил се. Постригласја у Сервии в мон. Раковици чрез игумена Михаила 1738. Јунија 9. Духовник јего Арсеније игумен Беочински. Причастилсја на пасху, пришел здје в монастир и приобшчилсје рати 1739. Читати рад неслужења очес слабо может, појати и писати незнает. Одјејание чино имат. В церков ходит. От фамилији кровнија никого неимјеет. Книги имјест: псалтир, часловац. Винограда 7 мотика, шлива 150 дрва, 1 казан мон. Раковице и кошница 35.

11. Монах *Јоаникиј Павлов*, родилсја у Косову у Вучитрну, љет имат 18. Книги училсе в Карловци код Петра Рајковића. Пришел в монастир здје 1751. Августа 15. Таинства, блаженства и заповеди от части вједает, читати средне, појати и писати от части. На церковное правило ходит. Духовника неимат. Не причашчаетја. Код Мојсеја наместника в келии пребивает, и с ним всја обшча имат.

12. Монах *Василиј Павлов*, родилсе у Хорватској у селу Каблу, љет имат 58. Книги неучилсја, нежењо се, постригласе у мон. Хиландару 1730. чрез архимандрита Герасима. Молитву Господњу, Богородице Дјево и вјерју знает. Духовник јего Мојсеј здјешни намјестник, причастилсја сего поста Петрова посљедни крат Јунија 19. Расу имат, камилавку неимат. Мобилие нема никакове.

13. Монах *Антоније Станимировић*, родилсја у Поречју љет имат 52. Книги неучилсе, женилсе једни крат. Пришел здје и постригласа 1743. Јулија 15. чрез Јоаникија јеромонаха. Молитву Господњу знает, више ништо. Духовник јего Авакум здјешни јеромонах. Кошница 10. Купно пребивает с Аровом јеромонахом и всја им обшча сут. Расу и камилавку неимат.

Одјејанија монашескому чину должнаја имати, сиј посљедујушчи неимјејут:

1. Стефан Живановић, јеромонах.
2. Михаил — — — — „
3. Самуил — — — — „
4. Арон — — — — „
5. Стефан јеромонах непострижушчија.

6. Јованикиј монах, имже приказахом и т. д. као што су и у Фенеку заповедили.

Написание братии изшедших из монастира от 1740.

1. *Арсенај* сингел, изшел из мон. 1743. Марта 17., ниње обрјетаетсја в Баталиону за фелдпатера у Г. обретера Буданс.

2. Монах *Леонтиј*, изшел из мон. 1747. указом Блаженопочившаго Г. патријарха, ниње обрјетаетсја в мон. Дивши.

3. Монах *Атанасиј*, родом из Новог Сада, постригшсе здје 1748. Изшел избјегши из мон. 1752. Ниње слишитсја да јест у Банату в мон. Кусићу.

Написание братии после 1740., преставших се:

1. Јеромонах *Евтимиј* преставлсја 1740. Дек. 14.

2. *Никифор* јеромонах, преставлсја тогожде љета Сектемврија 5.

3. *Теофан* ђјакон, преставлсја 1742. Дек. 20.

4. *Јованикиј*, јеромонах, проигумен, преставлсја у костајничкој епархији 1746. Февруарија 3.

5. Јеромонах *Исаија*, преставлсја 1750. Дек. 4., случаем сицевим:

Пошел от села Черевића цјешце к монастиру, и запошчевавши в шуми, тамо заблудил, и изгубил пут, и в тују ношч умерл от зими, и јегда разумјевше братија чрез 10 днеј, једва јего обрјетоша и принесоша во обшчее гробие погребоша.

Посљедует прочтение правил в 34 пунктах љета 1733. от свјатопочившаго Арх. и Митр. Г. Викентија Јовановића, такожде и во 8 пунктах изданих 1749. Авг. 28. от Них. Високопреосвјашченства Арх. и Митр. Г. Павла Ненадовића, и на сваки пункт вопроси и отвјети:

На 1. Како су се објешчали пред Богом и человјеци и досеље, по јелику јесу могли хранили, а в напред помошчију Божијеју јешче болше тшчатисја будут исполњават, објешчавајутсја.

2. По силе крајнеј хранили су, и в пред хранитисја будут.

3. Тако творишa, и в будушче творити објешчавајутсја.

4. Книги правилнија имајут, и по уставу бивало и бивати објешчајутсја.

5. Божествепаја служба по вешја дни бивала и бивати будет објешчавајутсја.

6. Ашче и прежде сеј зли обичај бил, но уже истреблсе јест, такожде в напред потшчатсја не исходити из церкви.

7. Сие исполњавали и у будушчее исполњавати хошчут.

8. Парусних мало и имат, и по обичају помен творили и у напред по обичају спомињати неотрицајутсја.

9. Литија усопших по вешја дни бивает.

10. Досеље кромје праздников нечитали, а ниње по вешја дни читати објешчавајутсја.

11. Такожде и панагију досеље нетворили кромје праздников, а в напред тако објешчашасја да по вешја дни воздвизати хошчут.

12. Сие досеље небивало, тако и у будушче неможетеја творити.

13. Обшчину отричут, понеже никаковија каси у обшчеству имајут, такожде и сами оскудни сут, јакоже и ексамен их јављает, а винограда и шлива по мало держат ради нуждного одјејанија, будући да рукоделија никаковаго имејут. И тако покорно их Високопр. мољат вољеже би и у напред по старому обичају да бивају. А трапеза обшча по вешја дни бивает и вси при неј обрјетајутсја.

14. За исхождение в вси и села с благословением и цједуљом настојатеља исполњавати будут, а по два ходити за скудост братии отрицајут.

15. Досеље того небивало, а в напред исполњавати објешчавајутсја, понеже сие за них душевнују и спасение благо и пријатно јест.

16. Сеј пункт недобро исполњавали, но в напред исполњавати јакоже по крајњеј сиље исполњаватн објешчавајутсја.

17. Всјак чин пристојни монашескому званију објешчајутсја пристарати, и в нем како в церков, тако и к господам и честним лицам отходити.

18. Будући да обшчина није, того ради всјак стараттисе будет (котори неимат) чино одјејание справити.

19. Мантију неимајут ни једину, а мантија 6 пристарати в напред објешчавајутсја, такожде киждо от братии расу и камилавку да справит.

20. Ашче и бивало изпрежде, но ниње слава сие истребилосја, а у напред от того бљустисја објешчавајут.

21. Находило се то, а от нешколико времена престало јест.

22. То должно јест и творящаја, а такожде и будущим временем, аки братију а не аки раби игумен держати, и о спасении их пещчися објешчајутсја.

23. Свакојаки случаев бивало, а у напред погрешение сотворша, онаковаго игумен по правилу наказати објешчаетсја.

24. Портар от потребы јест, понеже монастир неогражден, а кувари редом јегда обрјестнја неможет кувар, и братија по нужди чредом бивајут.

25. Јакоже горје помјануто да монастир неогражден, тако и врата јест и вратара, а гостилник будетсе наредити, и над бољашним надзиратељ.

26. Честное и незазорное житие, и мирским људем пристоит имат, кольми паче монахом, того ради хранитися будут от пороков објешчавајутсја.

27. Сие јест свјатотатство и от сего хранитися и хранитися објешчашаја.

28. Сие нетворили до ниње, а в напред творити објешчашаја.

29. Тако творища и у напред по урежденију Них. Високопр. творити објешчајутсја.

30. Сего да во общчеј трапези јели сут, доста је неисправно било, но от нјеколико времене во общчу трапезу вси собирајутсја, и напред собиращаја, објешчајутсја.

31. Кони и кола аште и имајут, но общество когда наредитсја и пошлет ко, слушат.

32. Сеј пункт по разсмотрењију настојателя бивал, такожде и у напред јего разсуждением будет испољнаватисја.

33. Посем правилу нетворили, но аште кто согрјешивал что, в Карловце в дворје сада и разсуждења воспримали.

34. Намјестника имјели, а 4 старца на то нареждена аште и неимјели, но со совјетом и договором братии всја дјела монастирска творили.

Правило же во 8 пунктах от Них. Високопр. Г. Арх. и Митр. Г. Павла Ненадовића љета 1749. Авг. 28. изданаја, њека испољнавали, а њека и нису, а в будущее болше испољнавати потпишатсја објешчајутсја.

Под днешним 23. датумом сиј доље нареждени јако игумен, намјестник и прочи члени положища в церкви јурамент.

Из горјепоменутих братии наредисмо.

1. Дионисиј јеромонах паки наредисе и потврдисе бити игуменом.

2. Михаил јер. намјестник.

3. Авакум „ духовник.

4. Члени им наредихом, котори будут со игуменом о всјех дјељех монастирских договор творити, и к болшему направленију строити, сиј посљедујушчи сут:

1. Намјестник Михаил, јеромонах.

2. Мелетиј јеромонах.

3. Авакум јеромонах.

4. Мојсеј јеромонах, котори магистер и протоколист нареждуеџа и т. д. као код Софронија у Врдничку.

5. Самуил јеромонах, еклисиархом

6. Антониј јеромонах, кључаром.

7. Стефана, јер. трипезаром и гостиничаром.

8. Неофит, монах иконом и над воденицом надгледатељ.

Написание џјаков монастирских:

Јеротеј Максимовић, џјак Авакума духовника, учитеља буквару, родом из прњавора, 13 љет.

Написание слуг монастирских:

1. *Данил Чворак*, из Лике, ожењен, волујар монастирски, плаћа јему на годину 22 фор.

2. *Јован Чупић*, из Мачве, говедар, плаћа 12 фор.

3. *Андреј*, козар монастирски из Бешенова, плаћа 15. фор.

4. *Сима Филипов*, из прњавора, паракувар, плаћа 12 фор.

Наређено је игуману да уводи у записну књигу ктиторе и приложнике, и да се спомињу у одређено време, за тим да ископа јендек око монастира и да оправи што је за оправку.

Високопреосвашченејши и Високодостојнејши Г. Г. Арх. и Митр. Г. Павел Ненадовић изволил сему монастиру уктиторитисја и дал једну парусију т. ј. 75 фор. за свое воспоминание на молитвах свјатих и своих родителеј преставшијсја Ненада и Јелисаветы.

Написание прњаворцев.

1. *Максим Вученов* р. у прњавору, 55 год., жена Цвјета, деца: Јеротеј, Лука, Стана и Теодосију.

Мобилија: краву, кошницу, 3 мот. винограда, 40 дрва шлива.

2. *Живан Арамбашић*, р. у Митровици, пришел 1733., 34 год., жена Аница, деца: Алексије и Теодора.

Мобилија: 2 вола, 4 мот. винограда, 200 дрва шлива.

3. *Божа Миличевић*, р. у Кирину у Хрватској, 48 год. пришел 1747., жена Пава.

Мобилије никакове нешмат.

4. *Јовица Секулић*, р. у Грабовници у Хрватској, 40 год. пришел 1724., жена Марија, деца: Павле и Илија.

Мобилија: 2 мот. винограда, 50 дрва шлива.

5. *Живко Миловановић*, 25 год., р. у Мартинци, пришел 1740., жена Вида, деца: Марија, Кумрија, Теодора.

Мобилија: 2 вола, краву, 5 мот. винограда, 70 дрва шлива.

6. *Стојан Чворак*, р. у Корбави, 24 год. пришел 1747., жена Марија, дете: Лаза.

Нема ништо.

7. *Дионисије Филиповић*, р. у пријавору, 20 год.

Мобилија: 40 дрва шлива.

8. *Живан Чаједаровић*, р. у Бечеју, 60 год. пришел 1703., жена Аница, деца: Никола, жена Марта; Гаврил жена Анка; Јован жена Ђурђија.

Мобилија: 2 вола, 2 краве, 4 мот. винограда.

9. *Тодор Бакић*, р. у Полоју у Хрватској, 25 год., жена Марија, дете Василије.

Мобилија: 2 мот. винограда.

10. *Никола Десинић*, р. у Бају, 79 год., слеп от старости, жена Ангелина, деца: Ђураћ жена Тешана.

Мобилија: 3 мот. винограда.

11. *Недјелко Јосимовић*, р. у пријавору, 34 год. жена Ружица, деца: Ћира и Дамјан.

Мобилија: вола, 2 краве и 2 мот. винограда,

12. *Јован Нешковић*, р. у Митровици, 39 год. пришел 1747.

Мобилија: 2 мот. винограда 30 дрва шлива.

Инвентариум.

Церков стара древјанија от цигли созидана, висотоју на прилику 3 клофтера, долготоју 8. покров от растове шиндре нов, над цјевницами трудо не велико, такожде новом шиндром покривено, крст на нем от плеха новелик. На трулу пенжера 8. на олтару и свој церкви пенжера 5 долги но узки. Олтар на свод написан, такожде и сва црква и препрата молеровата с образи свјатих, равноже и трудо, доста лепом мајсторном изуграветом изображено. Патос от мермера бјелог, и червене големе цигле. Врата једна орахова седефом накићена.

Честна трапеза созидата от цигли, освјашчата, јако знамение воскомастија показует, по незнају кто освјатил. Антимине ветхи Јоанникием е епископом Јоанополским посвјашчен лета 1715 зјело неугоден. На престоље први покров от картона ветх, други покров от червена атласа златне гране по нему, около жут снижев издрт.

Плашчаница от платна керњели.

Бошчица от жуте свиле златом везена.

Покров от платна керњели. Рам от оровине извезен бјелима костима.

Крст голем от дрвета моловат.

2 свјешчника от туча.

Проскомидија у дувару усјечена, на ној даска древена ветха покварена.

На јој и олтарје:

3 покрова свиле различне, ветха, умивалница при дувару, долапчић мали у дувару ради хранења тимјама, кадилница от туча, 3 звонца от туча, леген бакаран, с решетком, ибрик бакаран, ибрик бакаран, мален ради укропа.

Наставиће се.

ЛИСТАК.

Вести

= (**Имен дан Њ. Светости патријарха Георгија**) прослављен је у Карловцима и ове године врло свечано. Многобројни поштоваоци Њ. Светости нису пропустили ни сада прилику да поздраве свога црквеног поглавицу које лично које писмом. Међу гостима на обједу у патријаршијској резиденцији, беше и г. Др. Е. Маргалић, универзитетски професор на Будимпеште, који је у подужој једготовној здравици одушевљено поздравио високом домаћину, истичући његове заслуге за цркву, народ и домовину.

(**Личне вести.**) Његова Светост преузвишени Г. патријарх *Георгије* отпутовала је 28. о. м. бродом возом у Буда-Пешту, са високопречасним г. архимандритом др. Георгијем Летићем да присуствује „Духовској свечаности“, која се данас одржава у Буда-Пешти.

= (**Збор настојатеља у Крушедолу**), одржан је 14. о. м. под председништвом високопречасног г. настојатеља крушедолског архимандрита Анатолија Јанконића.

На збору је прво изабрани одбор поднео извештај о своме раду у погледу одбране права и интереса манастира и монаштва на закључак саборски од 3. Јулија 1902. и о преговорима са пододбором саборског одбора, што је збор узео на одобравање знање, те пошто се његов рад не може сматрати за довршен, опуномоћио га је, да и на даље по свом нахођењу поступа.

Изабрати одбор на збору од 26. Новембра 1902. за проучавање и допашање предлога за монашко удружење, поднее је нацрт статута за исто удружење, који је свестрано претресен и са неким изменама усвојен.

Усвојен статут поднеће се на потврду сев. архиерејском синоду, и истом је одбору поверено, да настоји на томе, да исти задобије потврду те да се што пре оживотвори исто удружење.

Одбору је пак за његов труд, изражено у записнику признање.

Нове српске земљорадничке задруге 17) у *Темеш Ковину* и 18) у *Ковил-Сент-Ивану*, удружења са неограниченом одговорношћу.

Како сам дошао до уредништва „Српског Сиона“? Позват у почетку Јулија 1899. од Његове Светости преузвишеног Г. патријарха Георгија за управитеља српске манастирске штампарије, уверивши се, да је штампарија дужна фабрикантима 6136 фор. 29 нов.; монашкој школи 5291 фор.; Централном заводу 4000 фор. и за станарину 900 фор, свега дакле 16.327 фор. 29 нов., не знајући тада шта доноси „Српски Сион“; ставио сам Његовој Светости као власнику „Српског Сиона“ следећи предлог, да благоизволи уступити власништво његово штампарији, у ком би случају штампарија уступила уредништво славној колегији овдашње богословије уз пристојну награду.

Овај сам предлог ставио с тога, што сам тако мислио, да ће се штампарија сачувати од ликвидације, која јој је у то доба што-но реч висила над вратом.

О њубењу и непријатељу уредништва „Српског Сиона“ од моје стране, није било том приликом никаквог говора.

Његова Светост није благоизволела пристати на мој предлог.

О истинитости ове тврдње, постоје писмени докази, о којима се сваки уверити може.

Примивши управу штампарије у своје руке и видећи да се дуг и „Бранкова Кола“ и „Српског Сиона“ сваким даном гомила; умолио сам патронат монашке школе, као главну власт штампарију, да изволи закључити, да уредници поменутих листова не примају више претплату, него да их прима штампарија, што је он и усвојио, и тако је од 1. Јануара 1900. почела примати штампарија претплату за њих.

Како штампарија од претплате „Српског Сиона“ није могла уредно плаћати и уредника; то је на молбу његовог уредника пречасног г. проте Јована Јеремића, од 15. Јануара 1902. почео поново он да прима претплату, те како је он од претплате задржавао себи и текућу и стару плату, није штампарија за прва три месеца ни паре примила за штампање.

То ме је принудило, да поднесем следећи предлог Његовој Светости, да се уступи „Српски Сион“ штампарији да га она надаље, уз услов, да уредник има од ње редовно 1200 К у место дотадашњих 2400 К примати, на што је и Његова Светост и уредник пристао.

Ну, како је г. Јеремић од првог дана свога уредништва имао 2400 К за уређивање, а уз то за администрацију 1895. и 1896. по 1000 К, 1897. 732 К, а 1898. и 1899. по 600 К, дочим је од г. Априла 1902. лочео примати само 1200 К за уређивање; то је он при крају 1902. умолио Његову Светост, да га изволи решити од даљег уређивања „Српског Сиона“, што је Његова Светост и учинила.

О томе је благоизволела Његова Светост мене известити следећим писмом: „Високочасни господине! Пошто је дојакошњи уредник „Српског Сиона“ — услед устмено поднешене Нам пристојне молбе, и на сопствено заклетање своје, од даљег уређивања тога листа разрешен; то се уређивање истога листа, високочасности Вашој поверава.

Са Архипастирским благословом и благоволењем, у Карловцима 27.XII. 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.“

Ето верне историје, како је мени поверено уредништво званичног листа „Српског Сиона“.

Према данашњим приликама, сматрао сам за своју дужност, да се примим уз остале своје послове и уређивања „Српског Сиона“, и кад се узме, да ја и за његово уређивање и администрацију не примам више од 1200 К; онда нека сваки поштен Србин каже, заслужујем ли ја због тога недостојне и мучке нападаје или похвалу.

Устврди ли ко овоме противно, нека буде тако добар те нека са својим именом и доказима изађе на среду и обори ову моју тврдњу, јер кукавица се и подлац крије иза бусије, а не јунак.

Д. Руварац
уредник „Српског Сиона“.

† **Стеван-Крунослав Јовић**, кум овостраних радикала и бивши уредник „Заставе“ умро је недавно у крајњој сиротињи у Београду.

Какву је улогу Јовић играо у Н. Саду и овостраном српском радикалном народу; још је добро у памети многима.

Да се многи и многи радикали, па по неки и војвода, мора и данас стидети, што је војевао под заставом његовом; о томе нема сумње.

Ми смо при у српској журналистици у „*Новом времену*“ још 1891. упозорили наш свет на Крунослава-Стевана Јовића, и више смо се пути у њему о њему позабавили, због чега смо у његовој „Застави“, а доцније у „Стража“, више пути бивали нападани.

Наша се тврдња о њему у свему обистинила, те се доцкан увидело, *ко* је он и *зо што* је дошао у нашу средину.

Данашња „Застава“ признаје, да је „на жалост“ Јовић неко време уређивао „Заставу“.

Па чија је кривица и ко је одговаран за то? На та питања могу дати одговора данашњи њени новосадски патрони, који су Јовића довели у Н. Сад, а подједно његов долазак лепо и платили.

Срећом те је „Братство“ у неколико попратило им плаћање Јовићевих меница, иначе би га се многи до краја свога живота сећао и сећајући га се, чешкао иза ува.

Као знак болесних наших прилика у Н. Саду, не данас, но од вајкада, нека послужи за доказ и то, да сам власник „Заставе“ г. др. Славко Милетић, поред свег тога, што су сви паметни и поштени људи осведочени били, да Јовић ради којешта, а г. г. др. Миша Михајловић и др. Ђока Красојевић, наваше јавно у „Србобрану“ Јовићев рад: језуитским, гадним, безобразним, подлим и нитковским; не нађе толико смелости — нити је г. на мајском сабору, био и сувише куражан, ал спрам онога, кога се није бојао т. ј. спрам Његове Светости и калуђера —, да га најзри и да му одузме „Заставу“, него у упућеној „*Револуцији српској омладини*“, позва у друштву са г. г. др. Јованом Радивојевићем Вачићем и докторандом Митом Мушицким окладину на збор, да на њему реши питање и „о органима страначким, пошто ти органи данас нису израз прави наше странке.“

Уз некадашњег усрећитеља и љубимца новосадског Симеона Христину, и остале њему подобне, дошао је и Стеван-Крунослав Јовић у читуљу новосадских љубимаца, у којој он на жалост не ће бити последњи, а дај Боже, да у њој не буде један од најопаснијих.

Као хришћани, не можемо а да му не кажемо, Бог да му душу опрости, а својим радом у Н. Саду стекао је и онако себи вечан спомен, јер кадгод се убуде писало о новостраним радикалима, напоменуће се он у првом реду, ако ни због чега другога, а оно због свога кумовања.

Мариндолска црква у диштрикту Манастира Гомирја рушевина!

Коме није познато нека изволи загледати у мапу миле нам отаџбине, пак ће наћи на крајњем западу утиснуто у Крањску село Мариндо, које броји 480 православних српских душа и које место скупа са својом филијалом у Бојанцима сачињава парохију III. разреда, те које је са свију страна окружено иновјерним елементима; а на догледу је Жумберка.

Та мала парохија имаде у свом мјесту цркву посвећену светим и врховним апостолима Петру и Павлу, која је сграђена помоћу високе кр. владе и других честитих приложника и то год. 1858. у коју је радо долазио народ Богу на молитву и добивао вазда утјехе, окрјепе и науке за спас душе своје.

Па и ако је та св. богомоља тако млада, брзо постаде остарелом и за који дан рушевином, јер су зидови због честих потреса и слабог темеља тако на све четири стране попуцали, да ноћ и птице кроз исте улазе и пријети скорим даном да ће се морати затворити, дочим се звоник срушио и двоја су спиљења има пуних 10 година, те стоје на ступовима.

Концем г. 1902. на молбу ове црк. општине дошли су г. г. жупанијски и котарски инжинири, те су је тачно прегледали и закључили, да се мора сва срушити и да нема користи ову поправљати, јер све би било узалудно. Још су нека господа као стручњаци називали, да би нова црква стајала најмање 20.000 К дочим имадемо иконостас и звона.

Наша црквена благајна броји сада само 3.661 К, али шта је то, с тим се неби нити стара срушила. Још је напоменути да су нам те новце Мариндолци и остали ове и лањске године, на тражење и писање садашњег свештеника приносили, те се сада од њих, пошто их је мало више нити надати не можемо.

Куда ћемо сад и на коју страну да се обратимо, ради што скорије припомоћи?

Јесенас смо преко високославног Епарх. Адм. Одбора у Плашком молили високу кр. земаљску владу да нам дозволи сакупљати милодаре кроз 5 година; ну ова је дозволила да можемо сакупљати само годину дана.

Свота је велика, а пријеме кратко, црква пада а ми очајавамо, гледајући скорим даном да се нећемо имати ће састати на заједничку молитву. Срце нам пуца, кад погледамо наш једини овђе храм рушевином, дочим се храмови наше браће Хрвата и Крањаца (Словенаца) унаоколо бијеле, сјају и подижу.

Стога се ова црквена општина обраћа овом јавном молбом на сва племенита срца побожних хришћана без разлике вјере и народности, имућника, великодостојанственика, српских манастира, црквених општина, парох. звања, трговаца, обртника, задругара, радника и свега побожног народа, да би јој са својим прилогом што прије у похоћ притећи изволели.

Дозволом високе кр. земаљске владе одјела за унутарње послове од 23. јануара 1903. број 4881. дозвољено нам је да можемо сабирати приносе у подручју краљевине Хрватске и Славоније и да су овлаштени долазећи принос примати свештеник Гедеон Мамула са туторима Николом Јаковцем и Јованом Буњевцем, за који они солидарно јамче.

Сваки и најмањи принос добро ће нам доћи, те ћемо рачун, као и јавну захвалу и имена великодушних приложника обнародовати у новинама.

Молимо све српске новине да ову нашу молбу препштампати изволе.

Српско-прав. црква. општина.
У Мариндолу дана 3. (16.) априла 1903.

Предсједник	Перовођа
Гедеон Мамула	Ђоко Стаиојевић
администратор парохије.	учитељ.

Високоученом Господину

Дру богословије Василију Вујаћу.

Пречасни господин парох наш Милош Рајачић известио је потписану црквену општину о великом дару, кој је Ваша високоученост благоизволела св. матери цркви у Дољу за спомен милих Ваших покојних родитеља Григорија и Јелене, као и за спомен љубљеног Вашег почившег брата слушаоца Карловачке богословије Ђорђа, а на дан проповиједања Вашег за Доктора свете Богословије — преко реченог г. пароха послати.

Тај лепи дар састојећи се из златног путира, дискоса, звездице, ложице и копља, уручио је овој црквеној општини г. парох Рајачић, те је исти по освећењу а по жељи Ваше високоучености предан храму св. великомученика Димитрија у Дољу.

Колико је потписану црквену општину обрадовао овако леп поклон нашој св. цркви, толико и још више нас је обрадовало, да је тај поклон сљедно од сина Дољског, који и у туђини није заборавио свог родног места, него се и у туђини сећа оног храма, у ком је прву св. тајну — тајну крштења примио.

Тога ради моли Вас црквена општина Дољска, да изволите примити нашу дубоку благодарност како на красном дару, тако и на љубазном сећању, а Бог милостиви нека Вас, високоучени Господине, својим светим благословом и непомерном Својом милошћу — дарима кроз све дане живота Вашег.

Српска православна црквена општина у Дољу, 16. Априла 1903.

Срето Важић, перовођа. Милош Рајачић, парох. Лазар Берковић, председник.

ПРОМЕНА ПРЕЗИМЕНА.

Јављам мојим поштованим пријатељима, као и свакоме ко самном каква посла имао буде, да сам своје досадање презиме: „Бећаревић“ промењо — по оцу ми Михајлу — у „Михајловић“.

У Бингули 20. Априла 1903.

Стеван Михајловић,
пређе: Бећаревић
парох.

Послате књиге на приказ.

1). *Др. Владимир Димитријевић*, „*У назаренској скупштини*“ издање српске издавачке штампарије у Будапешти. Цена 16 потура.

2). Др. Владимир Димитријевић: „*Побожни.* — Расправа —“. Цена 40 фил. Може се добити код писца у Будапешти.

3). *Сава Дечанац*, епископ жички: „*Помозимо високим Дечанима.*“ Ова је књига намењена само приложницима Високих Дечана, а прилози њихови употребиће се на оснивање фонда за у будуће осигуравање Високих Дечана.

4). *Шематизам* православне епархије Бокоторске, Дубровачке и Спичанске за годину 1903. Издање и накладом Православне Конзисторије. Дубровник.

5). „*Извештаји*“ епархијских управних власти православне српске епархије *Горњо Карловачке* у Плашком, и то: А. Епархијске конзисторије, Б. Епархијског Административног одбора, В. Епархијског школског одбора о своме раду. Карловци стр. 124.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 53/97. ex 1903. 11 3—3

Е Д И К Т.

Услед бракоразводне молбе Даринке (Анке) Матес рођ. Лалић из Митровице против супруга јој Игњата Матес, сада непозната боравишта, — овим се речени супруг Игњат позива, да у року од шест месеци, рачунајући од првог увртења едикта овог у новинама, потписаној конзисторији или сам лично пред-тане или место садањег пребивања свога пријави, јер у противном случају окончаће се без њега бракоразводна парница.

Из седнице архидјецезалне конзисторије држане у Карловцима 13./26. фебруара 1903.

Председништво.

Бр. 109. ex 1903. 12 1—1

С Т Е Ч А Ј.

На упражњена места: I. и II. рачуноводје и економа код потписане општине, овим се расписује стечај.

Годишња плата је I. рачуноводје 1000 круна; II. 720 круна; а општ. економа 730 круна и 240 круна у име станарине, које ће плате у месечним оброцима у напред примати.

Дужности пак њихове могу се саванти у општин. писарници за време званичних часова.

За рачуноводска места имаће првенство они умировљени војнички чланици Срби, који се искажу, да су вешти у камералном књиговодству.

Компетенти треба да у својој молби опишу досадањи свој живот (curriculum vitae).

Рок стечају је до Духова о. г.

Из 10. одборске седнице срп. прав. црквене општине у Панчеву 17. априла 1903.

Душан Томић, перовођа. Др. Пав. Марјановић, потпредседник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

МИХАИЛО БЛАШКОВИЋ

дипломисани сликар у **Суботици** (Бачка), Erdő utza 66. szám.

Одликован с више златних медаља и почасних диплома.



Израђује сваковрсне нарудбине у сликарско-живописној молерској струци и разних позлаћивања. Израђује **иконостасе, резидбе, позлату и уметничке иконе за иконостасе.** Бојадише (молује) цркве изнутра по стилу. Мермарише са свим мермером (Stuco). Кречи торњеве и цркве с поља са сиесом, коју свака сирати не може. Позлаћује торањске крстове са правим златом, без да скида употребљује. Израђује планове, цртеже и увеличава их. — Сликарске декоративне и златарске послове израдио је досада осим рим. катол. цркви и 10 српских православних цркава, од којих ће да спомене само: **Ст. Кањижи, Суботици, Ђали и у Турији,** а тако исто унутарње украшавање и малање врата и провора у новом двору Његове Свет сти српског патријарха у Карловцима. — О досадашњим радовима својим располаже са најповољнијим сведочбама и препорукама од високих лица и просвештеника, која стоје у свако доба сваком на расположењу. — На захтев шаље планове и прорачуне о сваковрсним црквеним декоративним пословима. Располаже са свима прибором за радове у висини. Све горње радове обавља по најумереније цени. — Од потребитих цркв. општина храма нарудбине и на одплату у оброцима на више година. — Иконе за иконостасе на платну уметнички израђене: 240 см. високе 140 см. широке од 160—240 круна, 180 см. в. 120 см. ш. од 100—160 круна, 88 см. в. 55 см. ш. од—116 круна — Сиромашњим општинама 20% попуста даје.

12 2— Адреса: **Blaskovics Bátori Mihály,** Szabadka. Erdő utza 66. sz.



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са кругом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крупама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

8—25 ex 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 360. 1903.

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 9

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у четвртак 15. маја 1903.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени:

Његово Високопреосвештенство Г. Епископ горњо карловачки *Михаил*, благоизволио је свршеног богослова Петра Рашету дана 14. априла 1903. рукоположити за ђакона, а дана 15. априла 1903. за презвитера; а свршеног богослова Милана Басарића дана 19. априла 1903. за ђакона а дана 20. априла 1903. за презвитера. Први је постављен за свет. капелана у Плашком, други за администратора парохије у Лучанима.

Његово Високопреосвештенство Г. Епископ Будимски, као администратор епархије Темишварске, *Лукијан*, благоизволио је свршеног богослова Стевана Ђурковића, који је потврђен за пароха у Арадгају, рукоположити у Темишвару у вознесенској цркви дана 25. марта 1903. за ђакона, а дана 30. марта за презвитера.

НЕЗВАНИЧНО

Автономија.

Д. Р.

(Наставак.)

И ако је IX. зак. чл. од 1868. важио и за православне Србе и Румуне у Угарској, Румуни већ 28. Маја 1869. дођоше до свог потпуног организационог статута; дочим Срби дођоше 27. Маја 1871. до привременог уређења митрополијско-црквеног и народно-школског савета, 29. Маја 1871. до привременог уређења епархија, и то тако непотпуног и погрешног, да му нема равна уређења у Европи. 29. Маја 1871. до изборног реда за народно-црквени сабор, а тек 14. Маја 1875. до саборског устројства.

И дочим Румуни по свом организационом статуту дођоше до права да им епархијске скупштине бирају епископе, а сабор митрополита, да држе саборе без кр. повереника, до уређења архијерејског синода и да против решења њихових највиших власти нема апелате на државну власт или круну, и за све те тековине не утрошише више од 6 недеља; Срби ево од 1868. до данашњег дана не само да не дођоше до уређења архијерејског синода, до статута за избор митрополита-патријарха, о избору владика да и не говоримо, него по поменутом устројству не могу сабор држати без кр. повереника, који у њима играју све-

моћну улогу и сва решења њихових највиших власти може државна власт уништити и решење по својој вољи донети.

Уз то сабор не може без потврде крунине донети ни свога пословника, а да и не спомињемо какна му је слобода остављена при одређењу дневног реда, и како се одржава и пази на време састанка сабору.

Ну, што српски сабор није знао у своје време прибавати себи онаква права, каквих је румунски прибавио; за то носе одговорност наше вође и странке, односно и сам народ, који их је бирао за своје посланике, и њихов рад по команди одобравао.

Ако се игде, ту се може применути она пословица: како си дробио, онако ћеш и кусати!

Кад је народу нашем у своје време говорено, не радиш добро народе, осветиће ти се љуто то; он је такве гласове исмевао и презирао оне, који су му такс говорили.

И он поред свега тога, и дан данас не ће да слуша савете мудрих људи и да увиди, докле су и њега и цркву и школу довели људи, који нису дорасли били за уређење народно-црквених ствари, односно којима су пречс биле фразе и неиаведљива западњачка начела, него истинска потреба и корист и црквина и народна; него и данас слуша и поводи се за људима, којима ни до чега другога није стало, до ли до сујете, да се покажу, како се народ за њима поводи, а многима и до личне користи.

У осталом, наш народ није дете, па кад њему гове данашње наше стање на црквено-народном пољу; кад њему није жао за потрошених 300000—400000 фор. на саме саборе и саборисање, да дође до *онаквог* устројства, а да не рачунамо потрошених бар 200000 фор. на саме изборе и зборове; — онда нема смисла кварити му радост и уживање у тако „свесном“ раду.

И ми познавајући лаковерност нашег народа, што је његова карактеристика од памтивека, што најбоље показује историја нашег народа; уверени смо, да ће се он још дуго и дуго дати заводити и ићи за људима од сорте Крунослава Јовића, Антуна Стражичића, који су неко време главну и одлучну улогу играли на црквено народном пољу, и тој његовој лаковерности има се приписати цео наш рад овамо од 1861. године до данас, а и дан-данас

Јесте, не ћемо да кваримо радост — уживање нашем народу у раду на црквено-народном пољу, пошто би свака реч у том погледу изговорена, била што-но реч изговорена у ветар; ал не можемо, а да се не осврнемо на држање нашег епископата од 1869. до 1875. године, т. ј. у времену, кад су поменута напред уређења и устројство саборско грађено.

Рекосмо да је IX. зак. чл. од 1868. наша црква стављена на лутеранско устројство, које не познаје и не признаје јерархији никакву власт у управи црквеној, него је сву пренесе на народ.

А рекосмо и то, да је у томе главна кривица на патријарху Машировићу, односно јерархији од 1868. године. Јер да се она том приликом — т. ј. кад је министар Етвеш изнео пред угарски сабор законски предлог IX. чл., држала онако како треба; не би он могао бити донесен онакав, какав је.

Румунски митрополит барон Андрија Шагуна, и ако је у горњој кући изрекао министарству своју хвалу на доиашњу онаког законског предлога, поред свег тога, што је уверен био, да он не одговара учењу православне цркве, а што је тако чинио, чинио је из рачуна, пошто је њему требало законско признање устројства румунске митрополије у Угарској; при доиашњу органичког статута, *знао је доста и сачувати епископалич карактер своје цркве и поред онако лутеранског IX. зак. чл. од 1868.*

Наша пак јерархија, на жалост није га знала сачувати ни при доиашњу епархијског уређења, ни при уређењу митрополијско-црквеног и народно-школског савета, ни при грађењу саборског устројства. А уз то, није била у стању

извести и уређење архијерејског синода и обезбедити његово уредно држање, него и данас важе за архијерејски синод препотопска наређења, а његово држање зависи од милости, а да и не спомињемо о његовом делокругу, који је спутан тако, да се мањи не може без туђег одобрења.

Да се види, на какво је црквено становиште и поред IX. зак. чл. од 1868. ставио митрополит Шагуна румунску цркву, навешћемо следеће.

Мудри Шагуна, ставио је у I. чл. општих одредаба ово:

„Православна романска црква у Угарској, као независна црква, по свом такође законском чл. IX. од 1868. зајемченом (?!) канонском праву — уз неповређено одржање највишег надзорног права Његова Величанства, на основу заступствене системе, самостално уређује, управља и врши своје црквене, школске и закладне послове, у сваком јој саставном делу и чињеници", те тиме обезбедио епископални карактер својој цркви.

А ми Срби? Ми смо све и све уступили сабору, једино што се делокруг сабора не простире на догматичне, вероучне, обредне и литургичне ствари и на дисциплину у духовним стварима, која се односи на црквени запт и ред, и што установљење броја и опсега парохија, протопрезвитерата и епархија, оснивање нових и укидање постојећих манастира, устројење црквених конзисторија и митрополијско-црквеног савета бива *са преслушањем архијерејског синода*.

Па како по томе архијерејском синоду није дато никакво позитивно право ни у тим питањима, него само да се има и он упитати за мњење евентуалних саборских закључака, а влада може његово мњење да уважи или да не уважи; то му је и — тиме дато толико, колико ништа.

Шта више, камо среће, да му није ни то *ништа* дато, те се бар не би могла на њега бацати одговорност за туђу кривицу и рачуне.

Митрополит Шагуна, није био љубитељ нејасности, завијања и фраза, него се држао принципа јасности и одређености —, те је с тога и ставио у § 116., да истина како редовне, тако и почасне приседнике конзисторијалне бира епархијска синода — скупштина —, ал се избор њен подноси епископу односно архиепископу на потврду и како једни, тако и други треба да су потпуно способни и заслужни на црквено-школском пољу. Уз то се приседници конзисторије бирају доживотно, и у конзисторијама нема световних чланова.

У § 162. да истина почасне чланове митрополијске конзисторије — апелаторије бира народно црквени сабор из међу одличних црквених лица, ал избор њихов потврђује архијерејски синод, и као што су у конзисторији само свештена лица, и доживно изабрана; тако су исто и у митрополијској конзисторији.

И *тако* састављена конзисторија и апелаторија, са одређеним им делокругом и ако не одговарају строго канонском наређењу, по ком је у епархији епископ, управитељ, а чланови конзисторије су му само саветници, на чије се савете није обвезан — уз своју одговорност — обзирати; ипак су му ближе него наше конзисторије и митрополијско-црквени савет, у коме не само да има по једна трећина световњака с правом гласања, него и свештеничке чланове, власна је бирати епархијска скупштина, односно народно-црквени сабор слободно без икаквог обзира, каква ће лица изабрати за чланове, те за то могу доћи и у једно и друго тело, људи неспремни, а уз то највећи противници епископу-председнику, односно митрополиту-патријарху.

За архијерејски је пак синод ставио у §. 171., да се у њему расправљају црквене, духовне, верске и вероначне ствари; да се сваке године једанпут има сазвати.

Као што у саборским седницама круна не шиље свога повереника; тако га исто не шиље ни у архијерејски синод.

Код нас пак не само да се архијерејски синод не састаје у седнице сваке године по једанпут, него и кад се допусти седница, пре тога мора да се о-

значи дневни ред шта ће се у њему претресати, и одобрени дневни ред, не сме се ни преко реда предузимати, а уз то кр. повереник отвара и затвара седнице, и присуствује у раду синодском сем што не присуствује при избору епископа

Ето, из овог кратког навода, јасно се види, какву и црквену и народну автономију имају на основу IX. зак. чланка од 1868. Румуни у Угарској. а какву имају Срби у Угарској, Хрватској и Славонији.

А што је они имају *оваквy*, а ми *оваквy*, томе је крива и наша јерархија, и наш народ.

Јерархија при грађењу автономије после IX. зак. чл. од 1868. није била одлучна, сложна, а уз то самостална, него је напустивши црквени темељ, почела да попушта народу, а то доста и с тога, једно што су многе уредбе грађене за време удове митрополијско-патријарашке столице, а друго за време патријарха Прокопија Ивачковића, а главно с тога, што нико није хтео да се излаже терору и оним грдњама што их је морао претрпети патријар Машировић само с тога, што није хтео — управо није смео — допустити, да у сабору не буде патријар председник.

Народ пак, добивши слободу, у оној ватри, није у стању био да провиди какве су прилике наступиле после смрти барона Етвеша, и да је народу IX. зак. чл. од 1868. дата автономија само на црквено-просветном пољу, почео је да у свој рад увлачи и политику, а уз то су и у народно црквеном сабору главну улогу играли они, који су на угарском сабору били највећи опозиционалци, што је све допринело, да је угарска влада почела попреко гледати на рад наших сабора, и својим држањем нагонила га, да је на послетку пристао да му се каквотакво устројство саборско даде, што му је *такво* и дато.

Вође народне — сем Милетића —, почевши 1874. терати опортуну политику, дадоше се од мудрог кр. повереника Хубера наговорити, да донесу саборско устројство онакво, какво је он желео, уверавајући их, да ће се оно онако потврдити, како га је сабор усвојио.

А кад оде на потврду, њега тако поткресаше и то у главним тачкама, да се сваким пре може назвати, него автономним уређењем сабора, пошто је њиме сваки слободнији рад саборски скучен, и сви су конци у рукама владиним.

Кад је 1869. сазват сабор да донесе устројство саборско, многи су увиђавни људи говорили, што бисмо лупали главу и трошили новце и време на устројству саборском, кад га Румуни имају, те донесимо га по њему, нашто им се од воља одговори: Румуни треба од нас да се уче, а не ми од њих!

Јесте требало би да је тако било, ал на жалост јава нам показује, да смо у то време ми требали учити се од Румуна, и да ми могосмо наш понос тада скрхати; данас бисмо имали и ми уређење наше автономије, какво имају Румуни.

Ал сад је протрч вече! Свршиће се.

Арсеније Радивојевић

владика бачки 1774.—1781.

Историчка црта

Д. Р.

Продужење

VIII.

Их свјашченьејшему цесарокралевскому апостолическому величеству Јосифу второму, имцератору Римскому

Господину, Господину.

Кољено преклоно припадају и плаченно воиљу, овакови јузник и арестант, да јешче у вашем високославном империуму и монархии римској не случилосја, ниже чувено, како ово 4. Јунија 1780. по старому шчилу, како ја или мене бједнаго старца у старих и глубоких љет шестдесет седмаго от рожденија моего, разна бједствија неизглаголанаја и описатисја немогушчаја, и јешче во Санкт-Андреј родилсја и у љету 1734. от тамошњега Г. Епископа Василија Димитријевића во дјакона поставил мја своего и пребих у јего дјаконом до љета 1742 и па позванше свјатопочившаго патријарха Г. Арсенија Јовановића

карловачкаго Архиепископа и митрополита, и у јего пребих њеколико мјесјаци, и от јего граматоју прошенија мојего, једа би мја с трошком својим оправил в Росијском империјум, в Бјелогород. Ја имјевши тамо роднаго брата свјато почившаго мојего родитеља Радивоја Миладиновића, архиепископ и митрополит бил мој стриц, и разумјел за мене џјакона, и чрез једиваго јеромонаха свјато-горскаго Атанасија хилендарскаго поручил, да мена брата јего роднаго сина Радивојева Тимотеја почивши патријарх са своим трошком послет, како и објешчалеја патријарх, но вина таја словом индорсирал на моју иншпанцију, да он от всех височајшаго двора Аустријскаго, несме мене оправити, но послал в Раковац монастир, и тамо пребив једино по љета в монастирје, а јешче ни чина монашескаго невоспријал, а во всјаком послушанији пребив и монастирскија обрјади извикох.

Потомже о љете 1744. при концу карловачког конгреса, предах једну иншчанцију свјатопочившему патријарху, да мене препоручит свјатопочившем епископу Бачкому Г. Висариону Павловићу, и тако совершилосја, дали мени в школу Новосадскују учитисја и 1745. предали мене школу малују дјетеј магистром бил, не само дјетеј малих преко 250 било, но и џјаконов и клириков и держах школу до љета 1748. и по смерти преставлшагосја патријарха избран за Арх. и Митрополита Г. Исаија Антоновић, епископ бивши Арадски и он взјал мене у службу, и не бивши долго во том сање у Виени преставилсја 1749. Јануарија 22. по старому. И по нем избрат во саборје карловачком Г. Павел Ненадовић, бивши епископ карлшчадски. И он ме задержал при служби своје 1749. и он ме свјашченником поставил и титулом ексархом почтил и протосингелом и до самога избранија за епископа Славонијскаго и тамо епископствовал полно јединадесјат љет, и прежде же избранија мојего за епископа, у званију ексаршеском 1753. по смерти Г. Арсенија Теофановића, епископа хорватскаго, тују епархију администрирал пол года и епископа тамо иншчалирах Г. Јосифа Стојановића, и по том оставшу епархију Бачку по смерти Г. епископа Висариона Павловића љета 1755. и скоро не полно два љета администрирах до поставленија Мојсеја Путника за епископа Бачкаго. И у љету 1757. оставшу епархију темишварску по смерти Г. Епископа Георгија Поповића и до самаго избранија Г. Викентија Јовановића Видак администрирах, и по всјуду честно и Богу угодно обходилсја, и от всјакаго зла храшилсја, јакоже и прежде опоменух до самаго мојего избранија за епископа Славонијскаго и во Славонији пребих до љета 1770. и тогда трансферират за епископа Будимскаго, где не полно 4 љета пребив и 1774. из Будимскија в Бачкују а Бачки в темишварскују, и не само Ваше свјашченејшее императорское величество, да сам три епископата администрирал, но по всјуду с комесином и у с мандатариусом посилат и во сирмијских монастиреј провинциалом бив, и всјуда мое честное обхождение бивало и служба Божија и всевисочајшему дому аустријскому народ в словах и поученијах Божијих обучав вјерностем и службам и всјакому царскому интересу поошчравах и народнија безпорочно оправљал. Ето Ваше свјашченејшее императорское величество что ја бједни стараџ и вјерни вазал всеаугустњејшему дому, от моего благочестија људеј, дождах во Новом Садје под моју старост онакова безчестија што цјелому свјету већ јављено. Ние довољно било новосађаном покрити и палирати три пункта па мене једни ден пред царским комисаром у љету 1778. Окт. 9. и потом 4 пункта паки у љету 1780. Новембрија 5. по старому а осмаја и совершила, и то Вашему цес. кр. ап. величеству невједомо. Ја спремивши моју богажију и 7. Новем. по старому у Пешчу отправих, и намерение било у Виен попти с достовјерними моими документами и инквизицијами и атестататими, и ашче би возтребовало от цјела клера и народа атестата моју честност засвидјелствовати и моје денунцианте показалби како инквизитарори комитата Бачкаго Тадеј Латиновић и Рудић вицепатаријус обходилисја и како су моје служитеље денунцианти подкупили не само да је Миланковић и пилтор Арсенеј Марковић, по

јешче их компанија и другов доволних имејутсја. Даље путусја дал ја 10. Ноем. по старому из Новога Сада и до Сегедина приспел, и тамо пребих њеколико днеј и сам своејеј рукоју сербски написах свјатој почившој Императрици Монархиње и Матере нашеја, јако Вашему Имераторскому величеству, и коменданту графу Далтану у Сегодину предах да оправит чрез пошчу или шчафету. По изшествију мојему от коменданта, после мене, протопоп сегедински Николај Поповић и мој клиенс Михаил Василиевић, отишли коменданту, и моја писма узели, и сказали да ја фантазирам. Из Сегедина узели мја и возили до Марије Терезије (Суботице) и тамо обношчевал, и заутра чрез пјезују Бачку возили мја и у Бођан монастир одвезли мја, и тамо 11 днеј пребив, и великое страдание и мучение подјах. От Бођана же паки како једнога малификанта и горше отвезоше у Нови Сад с пандури комитата Бачкаго, и у резиденцију моју довезоша мја, и в мојеј малој спавалној соби затворища и с худостијами утвердиша и тамо 4 мјесјаца и 2 недјеле во аресте пребив.

Бише ме пандури, везаша штрангама ноге, руке, ране сатворища по цјелом тјелу и свога како с пола, тако и изнутра разбише — — — — врат растерзивали, клинове во уста влагали, зубе поразбијали, медицине во уста сасипаше, власи брадиња изчупаше, ушеса оба разцепише, ножнија жили разбиша и сада ноге затеченија стојат и ово је седми мјесец прошао а осми настал; врачарице доводили, претиснули ме но 15 слуга с пандури, и козије изпки на персти ножнија везали, и оном водом напајали.

Ја Ваше величество не би могао на хиљаду тестета папира описати моје страдание и мучение великое, и пандури говорјат овим речма: имамо власт везати, пељати и мучити глађом и жеђом и пустити, већем ако је дражајши Спаситељ онакви мука поднел, како ја грешни. Слуге моје испод пенжера по цјелу ноћ патискују псе да лајут, уснути недајут, ругају се, дрече, пљујут мја по образу и сказујут безчастија и нестерпимаја, којего страданија и мученија описатисја неможет, ниже ум анђелски ашче би имјел ја величеству како мојему Господину монарху јављам, да је мене јављено и секрет (тајно) и велико таинство Божие јест, и никому открити развје свјатоночившеј Вашего величества матери арканум Божији јавити и Вашему величеству открити и јавити, и хошчете Ваше величество и будет Вам за велико удивление, ашче би Ваше величество вједали какови Ви дар и тезаурус у Вашеј потенцији имате, и какова благодат Божија над вами јест, истину исповједам и заклињајусја пред троном, свјатија живоначалнија Тројици и пресвјатоју Богородицеју и Приснодјевоју Маријеју, и всјеми свјатими и пред троном Вашего свјашчењејшаго Ц. к. ап. величество, јурамептално соутвердити и апробирати. Само заклињем Ваше величество, изволте мене пред лице Ваше царское преставити, заклињем кровију дражајшаго Спасителја нашего Господа Исуса Христа, који је нас ради и нашего ради спасенија на кресту своем пречистом и божесвеном предражајшу своју кров пролио, и нас от смерти вјечнија и ада погибелнаго освободио, својим тридневним воскресением из гроба. Заклињем Ваше величество како помазника Божија за свјатија преставлшијасја от сего свјета вјечнаја преселенија, Вашего величества прадједов, дједов, стрицов и родителми Вашими Франциском первим и Маријеју Терезију и супругами Вашима дјема, и малоју дјевицеју Терезијеју, братијах и сестриц, који су от сего суетнаго свјета во вјечнаја преселилисја. Молим, просим изволте височајше повељети Г. генералу Цедвицу, и наложити, под кустодијами солдатскими узети мја и восхитити, и купно них Ексесенцију Г. епископа темишварскаго римокатолическаго Кришчовића, и генерала Цедвица мојего страданија и мученија от начала крешченаго царства римскаго невиђено и нечувено, сам Г. фелдмаршал-лајтнант варадински, са својеју госпожеју приходил и шчабсофицири мнози видјели моју кров и бједное моје мучение и говорили по граду варадинскому, Христа су чивути мучили, а овога старца епископа његовога закона људи муче. За удивление свим било ви-

дјети, и слушати, ово је миракул Божији како сам жив остал, и когда мја кустодија у конгу ударил десном ногом мађарскими чизмама подкове гвозденом, тако ме је ударил, да сам дрекнул како вол. Једнако них 15 персона слугов мојих увукоша ме у собу моју спавалнују, и тукоше колени у трбу и ребро десное тогда пребиша. О није било овакога мученика скоро у Вашој потенцији и небудет. И доктор Амбро Ново-Садски приходил к мени њеколико крат, и визитирал мја по цјелому тјелу, и от како су ме овде у Банат от Новога Сада посили, како да сам цјели свјет упалио, разбојнически а не христијански. Вашему величеству јављам да је исти доктор Ново-Садски, писмено јавил Г. графу Ницкому, као фенишпану, он ми граф Ницки послал то писмо преко њекоего заветсја именем и прозвишчем Адам Трајчик secretarius Regius Hungarico-Aulicus. Исти 6. Маја по старому календару пришел овамо из Темишвара, и 7. Маја со овдешним Архимандригом Авакумовићем пришли к мени во аресте, и мало Архимандрит постојал и дял се ретерирати, а тој исти господин секретар Адамус Трајчик латински честно дал мја поздравити, и ја јему бозблагодарил. Видјел мене да писам фантаста, како ме је описал Г. епископ темишварски Мојсеј Путник, начал говорити да имаде со мпоју тајно и прочитал ми једино писмо тајно, что је писао г. доктор Амбро новосадски Них ексцеленцији графу Ницкому, вопросил више речени секретар: познајем ли ову персону, отвјешчах јему: добро је мени позната ова персона и цјелое написание прочитал предомпоју. Ја доволно сумњевалсја, да не будет каковое искушение, само что сам открил в 19 пунктах више и поставил на концепт и после пулзирал и мене доволно прочитал, и тогда зактевал да се подпишем, потписавсе спне: Arsenius Radivoevich Episkopus Bachiensis et Martir и проч. Зато Ваше Сјајшчењејшее императорское величество, јесам крепко молил и заклел того секретара за пјат ран Исуса Христа сладчајшаго, да право на Ваше величество отправит, да су тако обешчали да хоћеду чрез пошчу таки отправити, не знају, јест ли Ваше величество до рук воспријали.

Ако сте исто Ваше величество примили, сатворте за Бога мене от здје избавити, хоће Ваша петенција пјевати и славитисја, ако ли Ваше величество непримили, то је дакле сообшчено от Г. графа Ницкаго Г. епископу темишварскому и сакрили су га. За то изволте Ваше величество милостивјејше повељети Г. графу Ницкому, да оправит оних 19 пунктов ка Вашему величеству и хоћете видјети, что се у Вашој потенцији творит и како се касе крадут, само от како сам овде 10 недеља прошло, что само овде се творит от Архимандрита Авакумовића по монастиру, Вашему величеству и Господу Богу преждеже исповјести хошчу и како монарху моему что се дјела у потенцији Вашој, ја тајно, јегда пред лицем Вашего величества престанем открити хошчу, како се краду новци Вашего величества.

Бог једино вјест, и сама промисал Божија дом всеаугустњејши ваш держит.

Вашему царскому величеству и то припадајушче и плачевно молјашче, изволте на милостивјејше разсуждение узети на мене, от моих нанешени порок, — — —

цитират, ниже аудитус и такова сентенција с неба те управо у ребра. Да су всевисочајши дикастериум мене изволили послати инквизицију на отговор, и ја би знал контра инквизицију учинити, и јегда неби се могло леђитимирати, живаго даемеја на огњу спаљати. Али је у мађарскому краљевству обичај, когда человјека обесет, после му сентенцију читајут, 4. Ваше ц. к. ап. величество Г. епископ темишварски мене закључал 4 мјесеца и 2 недеље у мојој спаваћној соби, из Новог Сада чрез Бачку, преко Тисе преко цјелога Баната носити, ко да сам цјели свјет земни упалил, или царство изневерил, или царскују касу поарал, или иное что против Вашег величества указов и налогах — лезе кримен мајестате — удјелал или, против 10 заповједеј Божијих согрјешил. Мене ничто о том непознато, развје не иное Вашем величеству исповједам Господу Богу и Вашему величеству, сада они напредујут, који знајут лагати, а право неговорити, по завист и злоба проклета она царствует, да јему не преотмем митрополитство мене затворити, и мучити, туђи, бити и сав убиен по 5 недеља троху хљеба пису ми давали, по три недеље капље воде, ниже свешчу, колико је ношч долга зимља, а ја спавати от јуности мојеја један сат или мало више између 24 сахата ден и ношч. Могу мало уснути, те су се многи доктори чудили, а уповаем да и Г. Јудекс курие граф Фекети, тогда бивши пештчанским персоналом у љету 1755. и 1756. као регис комисар у процесу Одешкалком принципом у Риму, ради грунтов фрушкогорских монастиреј сирмијских и епископом сирмијским умершим Марком Пејачевићем, знаде добро моје спаваље и труди бједнија за живота умершаго Г. Арх. и Митрополита Ненадовића.

Г. епископ будимски Кириловић, као администратор (Кириловић је по затвору Радивојевићевом дошао за администратора бачког владичанства) из мојего цуга 6 коња продал по 40 фор., а ја сирома за једнога плаћал по 70 и болше и тако све су покрали и разнукли моје малое и убогое имјење крававим зноем сискатое, а что ђелати можем, развје со Јовом праведним искушенија јего и на мене пришло, и шиним купно говорим: наг родилсја и наг в земљу поидем, а оно је Бог дал Бог и узел, буди имја Господње благословено от нине и до вјека амин.

И паки дерзаем и смелост узимам у Вашего императорскаго величества просити смирено и колено преклоно молити, за имја Божије прочитајте ово доношење моје и к сердцу Вашему примите и заклетву моју Вашему императорскому величеству наложенују, не презрите и неотрецитесја Бога ради, но милостиво рефлексију учините и мене пред лице Ваше поставите, хоћете оно слишати, да ћете радо чути и слишати, и с јурраментом и саутверпити неотрекусја до скончанија жизни мојеја.

Плачевно припадаем и рабски молим Ваше свјашченјејшее Величество изволте мене невина ослободити овога бednаго ареста, кровнју дражајшаго Спасителја нашего Исуса Христа, који је на крсту ради нас пролио своју божественују кров и нас узнике откупио, и вјечнаго ада нас освободио.

При којем рабски и физилически остају и изумирају Вашему Величеству вјерни поданик до смерти.

Arsenius Radivoevich m. p.
Episkopus Bachiensis.

Народни сабор од 1744.

Прилог за историју српских сабора.

Приопштио
Д. Р.

Г. професор карловачке богословије *Милутин Јакшић*, у својим је штампаним лекцијама: „*О Арсенију IV. Јовановићу Шакабенти*“, Карловци 1899., на стр 80. наспоменуо, како се у митрополитској архиви налазе позивна писма патријархова за избор посланика од 17. Децембра 1743., а подједно у кратко навео и њихов садржај.

Како је исто патријархово позивно писмо у много чему значајно за карактеристику тадашњих прилика; навешћемо овде његово позивно писмо управљено 17. Дец. 1743. будимском владици *Василију Димитријевићу*.

Исто гласи:

Преосвјашченом Господину — — —

Братству и христољубијам Вашим досле доволними мјерами в јавленије доведено јест, на колико јеја освјашченьејшее краљевское величество наша всемилостивјејшаја Монархиња и земли Госпожа (т. ј. царица Марија Терезија), ово от древности водимују Сербскоју к своему двору аугустному и насљедним царством јеја вјерност, оноже пак в скоро протекших, и јешче текушчих љетјех за крјепост и благословеније праведнаго јеја против непријатеља оружиа от свјатија церкве нашеја и честнаго клира вознешенија молби и моленије к Богу, вјернаго своего воинства илирическаго храбрија подвиги и на враги побједоносиаја ополченија, и всего рода и народа нашего вјерьејшее поданичество и служби, всемилостивјејше к срцу примиште, послатују в протекшем јешче годје именем всего честнаго клера и славнаго народа депутације и молби јеја в благоутробно матерьаго њедро примити всевисочајше изволили јесу, от предков јеја славњејших римских императореј и цареј кровију и постојаноју вјерностију услужења привилегиа, свободи, права, допушченна и милости своим краљевским верховњејшим авторитетом потвердити, и по тенору тјех за хранение церкве и закона, народнују же полау и отишие, рукодержати, невредиме сохрањати, и во дјејство привести свјато објешчати.

Сверху сеја милости к тому, јако да сие јеја величество прешчедрое к народу своему вјерному благоутробија и благости пространство на општее наше утјешение всему народу јавлено и публицирато будет, и всја прочаја помеждособнаја внутреньаја наша дјела, тежби и тужби донесутсја и расправет, недостаточнаја и непореднаја општаја и партикуларнаја уредовленијем восполнетсе и наградет, јесу их кр. всемилостивјеше судили, допустили, и нарочним декретом повељели држати Генерални сабор народни ађе в Карловци на уготореное времја с краљевским ктому сабору нареждением и наименованим комисаром, иже јест јего ексцеленција краљевски дворо-воени совјетник, фелт-маршал-лајтнант и Баната темишварскаго намјестни Губернатор Г. Барон от Енгелехофен.

С сим же нињe високојавленим Господином комисаром в малих сих днех термин сего Генералнаго Сабора народнаго уговорен, закључен и резолвират јест двадесјатаго дне мјесеца Јануарија, ново настојашчаго четиредесјат четвертаго љета по нашем восточном календару.

Братству и христољубијам вашим јавити и огласити творим (за неже на то и от двора краљевскаго, на всја обркоманди и команди, администрации, ландесдепутации и обердирекции декрети в својеј свободје за отпуск на сабор распослашасја) јако да преосвјашчени Г. брат изволет сами у персони на нињe јавлени термин ађе указаати се и доћи, и ктому пак чрез своју богорученују епархију сим будушчи сабор огласити, приложите тому своја собственија расписи, и јако от монастирежителеј прото-пресвитеров и пресвитеров, тако и от милитарскаго и камералскаго чина, по два лица, најлучшаго взора, чести, сана, степена и достоинства, мужи мудрија и свједомја, могушчија за полау и прирастјенију свјатија церкве и народа своего благо и равсудно слово дати, изберет, и народит и повелит от началних мјест и диштриктеј таковија на сабор депутирти, подајушче уполномошчити (а *какви* се данас жалосна нам мајка бирају већином посланици!), и сјемо в Карловце собору народному на термин горје јавлени послати. Незабивше в том нареждении досадашни обичај, краинскиже Г. шчабс официјери иједним образом от сего позванија да неизостајут, но их са осталими потшчите оправити: задавше им при том, ашче кое мјесто, вес, село, танач, жителство, или која партикуларна персона против всевисочајше дарованих привилегии претерпје досаду, ашче в законје, власти церковњеј, в правах своих воених, камералских, или ва ином видје обидими бје, состроенија своја тежбиже и тужби на сабор, с добрими фундаменталними пробами, и достовјерними доказателстви, да тјемиби за потверждение своих правиц увраченаване могли получити.

Како на последнее сие позване в јавлени термин, и ожидаем братства вашего и всјех епархии вашеја депутиртов неотложнаго пришествија, иначеше сатворши, и от сабора изоставши, между сабором пред кр. комесаром сатисфакцију народу воздадут.

Тако дадесја во ново-сооруженој карловачкој нашеј резиденции, Декемврија 17. дне 1743. года.

М. П. **Арсеније четверти**
Патријарх с. р.

* * *

Како је и у време сабора народног од 1744. народ сремске епархије, помагао митрополитима-патријарсима око „потрошка саборског"; занимљив је позив патријарха Арсенија, управљен своме брату Андрији проти иришком, који гласи:

„Арсенији — — — — —

Честњејшему протопресвитеру иришком кир Андреју Јовановићу и всјем свјашчеником протопопијата иришкаго, тако подобње благопочтенним Господаром обркнезу шуљманском Теодору Никковићу, кнезовом, ешкутом, кметовом и всјем во општче в том протопопијатје обрјетајушчимсе православним Христијаном Нашим в дусје св. чадом љубазним благодат, милост и мир от Бога.

Что от толикаго долгаго времени, ово честнаго клера, овоже славнаго народа чајание и желание било сподобити се дождати праздноване општче-народнаго сабора, то слава Богу ниже по јеја кр. величества милостивом допушченију начати хошчем сего текушчаго м. Јануарија 20. дне в Карловци при резиденции Нашеј, и како досље обичај бивал о овакових саборах при архиепископату от свих епархиах Г. Епископе, и с нима приходјашче свјашчене и мирске депутирте у вароши овој квартиром и прочтим чествованием послужити, подобњеже и кр. комисара с јегови официали и служашчими, кухини и квартирском содержанију потребитаја пристарати и приуготовити на уреченое време, да без оскудењија у свему им послужитсе, будући да општчеј ползи сие собрание јест.

А понеже архиепископија и двор Наш и до ниње њест бил у возможном састојанију без самопоможенија христољубиах Ваших, но всегда по древнему обичају тјем квартиром и кухини јест помошч чинили, и приносили о саборах не токмо овдје у Карловце но и у Бјелиград носилиште кад су сабори бивали.

И на призрении воздајателнија таконија вашеја пошчи, паки сабор и вес народ в прочих рефенах и порезах вас ушчећивали и полепшавали. О чем во скоро бившем епархии Нашеа особном саборје в монастиру Крушедолу, с Ваши протопресвитери, свјашченици, оберкнезови, кнезови, ешкути и кметови, јест слово било между прочими дјели и договору, и с промишлением и договором совјешчато и нарежденo за овакују помошч ради содержанија комисарскија кухињи и проч. потреби, да свако најменше село, јелико скорјејше неумедлит овамо в Карловце у двор приносити, један фат дрва, једна кола волујска сјена, један мјеров зоби, и јелико више может прибавит: прасаца, јајаца, масла, сира, гусака, кокошака, ћурака, патака, дивних птица и четвороногих и проч. дивјачи гдје се у коем мјесту что највише находит, тако љена винца, ракије и прочега овошчија.

А вјашчија и болшија вароши и села, свега двопном тога да приносет. За скорјејшеже таковних потреб исполнение и приложение јест наипаче вам протопопом и свјашчеником и вам господари, обркнеже, кнезовом и кметовом препоручено, да се потрудите настојати во јеже би совакупило се, и овамо у двор доклее у време оправило.

Миже здје от таковних что се год откуду принесет, хоћемо наредити записивати.

За настојателствоже и ревност о том вашу, всјакое от нас архипастирское благословение всјем вам објешчаем, и от свега сабора захвалност и возблагодарение хошчете имјети, а и ниње покрову Божију вас препоручаем.

Дано в Нашеј патријаршеској резиденции Карловачкој 7. Јануарија 1744. г.

М. П. **Арсеније Четверти** с. р.

(Настављће се)

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: Д. Р.

(Наставак.)

Написание вешчеј сребрених:

Крст велики сребром оковат и камением ординар украшен са стопом, с потписом таковим: **Ѡкѣпи Лазл и Ятлнскѡ**, позлашчен; 18 разни сребрни ил сребром оковати кретова, по неки и позлашчени; 4 панагијара, 2 от кости оковата сребром; 2 путира с дискосом, звјездицом и лжицом; сојединилница сребрна с кашком; анафоринца сребрна, на среди образ собор Архистратигов, около њенац, четири извајана херувима позлашчена; цјетохљебница на њеј трикирија сребрна, гдје што позлашчена; 2 мала дискоса позлашчена; 4 кандила позлашчена; 4 чаше, на подобие Ђасах; морски орах гдјечто оковат сребром; бокалчић; кивот малеа, устроен образи и камением ординар, њечто позлашчен, ради храненија тјела Христова; крст велики с мошчми свјатих украшен камением; жезл єпиников оковат сребром, надписание на нем: **Маѳимѣ Гавриловичь, епископъ сечѣйскій.**

После љета 1733. по визитации бившој добијено: кандило сребрно; кашика сребрна, позлашчена.

Из монастира Витаонице донешено здје адиђара: 7 кретова различних; 8 појасева позлашчених; путир малеч изнутра позлашчен; кадилница; 8 панагијара сребром оковати, с ланци; голпион сребром оковат различним камением украшен с ланцем сребрним, иконица сребром оковата от древа, на њој образи нарјезани, сказују да јест от честнаго древа, на којеј сребрн ланац и једно дугме от бисера; ручка по њеј образи; копје; звјездица велика, гдјечто позлашчена; 38 дугмета различних; велики дрвен панагијар сребром просто оковат.

Написание ѳелонов:

5 разних ѳелона от платна, свиле, кумоша и атласа.

Написание стихарев:

14 разни стихара от платна, свиле, тафета и кумоша.

Написание епитрахилев:

12 разних епитрахиља.

Написание епитрахилев ново добиених:

4 разна от свиле и дамашке.

Написание орарев:

5 разних орара от свиле, и омофор архијерејски от жута атласа, а по нему крстови от бјеле свиле.

Написание наруквиц:

8 пари наруквица, старих и нових от свиле; 4 аера от атласа, кумоша; 6 дарака от тафета и свиле; завеса от атласа с налоне и покров от дамашке свиле; антиминс неосвјашчен; литијски барјак, повелик с образи; барјачић с образи; барјак от мусула прост; покров с тетрапода от мусула.

Написание кивотов:

Кивот повелики от чамовине, посао тишлерски, лежит от десниј страни, в немже сут мошчи св. мученика Кирика, покривени червеним мусулом. Пак во кивотје: покров от черна бурунцука, везен златом и свилом; покров от червене дамашке, около сребри порт; покров от червена атласа златоткан.

Верху кивота:

Покров от рајхцајга, црвене ресе около; покров мораста атласа; хартија запечаћена в нејколико частиц мошчеј свјатих, незнаемо којих свјатих.

Мали кивот стоит с љеве стране, от чамовине, тишлереки посао, в нем 2 части от глави, сказују да сут мошчи пророка Исаији. На нима внутр кивота: покров червена атласа. Над кикотом: бошча мор атласа; бошча жута от атласа; стихар ветх златоткан около кивота; 2 завјесе на дверма, завјеса на притворски врати; 2 завјесе испод престолних икона.

Написание книг:

Српских: евангелије велико, рукопис, от обојих стран цјело оковато и позлашчено; евангелије, рукопис, от једне стране цјело сребром оковато, а от друге стране велике пуље; евангелије, рукопис, оковато с обе стране сребром и позлашчено; 12 минеја, рукопис на велико коло; 4 пролога, рукопис; поученије, рукопис; октоих, рукопис; златоуст, рукопис.

Руских, 1. московских: 12 минеја, на мало коло; 4 житија свјатих на 12 месеци; 2 пролога, на велико коло; тријод, на велико коло; општча минеја, на мало коло; требник, мали; служебник, на средње коло; псалтир са посљедованием; 2. кијевских: требник на средње коло; служебник; апостол на средње коло; 2 осмогласника; библија.

Типик свјатогорски; кључ разумјенија.

Книги на ново добавлени: московске: евангелије, велико, червеним куминим опточено; типик; 12 минеја, на велико коло; 2 октоиха на велико, а 2 на мало коло; апостол; поученије евангелскоє; 2 ирмологие; пентикостар; меч духовни; кијевске: катихизис, на велико коло.

Написаније темпла:

Крст велики древн, с расијатиєм мозерества сербскаго, позлаћен; 2 иконе около крета; 2 мала крета, разбојников; 9 икона, образи апостолов, ветхи; 11 икона, различних празданичних, ветхих; 2 иконе престоляе, велике, Христова и Богородична, порушене; икона више двери, недуємано око, ветхо; икона св. Георгија, погонлема, ветха; икона св. муч. Кирика и Улите; двери ветхе позлаћене с кубенцами; икона пресвјатија Богородиџи, средна, около лозе позлаћене; 2 иконе на стаклу пресвјатија Богородиџи с црни рамови; 5 икона повелики, различних свјатих, ветхих; 8 икона малих, разних; 2 налоне у пјевница, ветхе; налоња, на которој чтетсја евангелије; 2 свјешчника, велика, дрвена с костми нашарана; 2 свјешчника от жељеза велика, моловата; 4 свјешчника от жељеза проста; 2 цвјета от жељеза моловата на нихже кандила више кивотов виєјат; 4 свјешче от дрвета, велике моловате с образи; ормар, велики, в којем стојат книги; камен от мермера содјелани на столну, внемже стоит свјатаја богојавленска вода; леген от месинга; 2 легена бакарна; кастрола калајна внеје свјатитеја вода; цвјет от 6 свјешча, от туча; полијелеј бивши велики во времја трјасенија пал и разбилеја, нарчета сва стајат; 2 звона, једно от центи и пол, а друго от центе; звоно пол центе, которое гласит на јестије братију.

Написаније монастира:

Сеј монастир келијами мало не свуд около ограђен, т. ј. от восточнија страни келије јесу древене ветхе, одол њеколико подзидане каменом, двоекатне, покривене шиндром растовом уже обветшалом и весма порушеном, и у том реду сут келијах но само двје оправлене. От запада једна стара трапезарија созидана от цигле, под њом подрум покварен, пребивает без ћемера и тавана. На трапези 3 пенжера с катрами жељезними, сва ветха и порушена. До трапезе к сјеверу, у том реду кухиња велика обшча сведена на ћемер, до јеја звоница дрвена и како трапеза, кухина, тако и звоница растовом шиндром ветхом и уже непотребном покривена. От старе трапезе у том реду на полудне, једина келија нова оправлена, и једна нова трапеза, до трапези кухина велика обшча на ћемер, и тако у том реду полуденом 5 келијах нови от цигле созидатих. Изнутра оправлене, с поља кречљисане а от церкве некречљисане. На тих келијах доксати двокатни, долни на ћемер сведени, а горни несведени ниже доправлени. Испод тих келијах подруми на свод. Под келијами велика врата. Покров на вишеписатих келијах от растове шиндре полован. От сјеверне стране келијах 7, у долнем шчуку от камена созидате 4 келије между ими 2 оправлене и то худо, а у горнем 3 от керпића и плетера весма непотребне, испред свих келијах тих доксат дрвен, но келије новом шиндром скоро покривене.

Написаније трапезарии и в неј вешчеј обрјетајушчих се:

Трапезерија средна, штукатор сверху, на јему образи свјатиа Троиџи и св. Архангела намоловата, кречем побјељена сва. На еј: 4 пенжера с катрами жељезними, на них стакла, но многа поразбијата; образ на даски пресвјатија Богородиџи лепо изображено, на јеј рам пилтерским дјелом устроен, позлаћен; 2 иконе повелике, на нима чрез вес год образи свјатих написати; 2 ормара типлерска; 3 астала; 2 клупе; столица дрвена; 2 чаршава. Пешкира немајеут; 15 пари черних пожева; 2 свјешчника велика от туча; врата типлерска с бравом.

Написаније вешчеј бакарних:

4 казана с капци и лулами, оправна; луле казанеска, залишна; 8 тепсижака; 2 сана велика а 8 мали; казанчић, мјешаонички; 4 капка тенжерских; тепсија велика а 10 мали; 6 котлова, различних; 10 тенжера, различних; 2 таве; тепсија; ћугум; оранџа; ибрик; ћенџир.

Посље љета 1733. погубљене вешчи:

82 танира бакарних; 25 сана; 3 тепсије; 3 подложка; оранџа; 7 ибрика; а на ново 2 тенжере начињене.

Написаније вешчеј калајних:

10 велики, а 15 средни калајлија; 32 танира; 4 сланика; 12 кашика.

Посље љета 1733. добијене калајне вешчи:

6 велики, а 7 средни калајлија; сланик; 8 танира.

Написаније вешчеј жељезних:

— — — — — — — — — —

Написаније винских сосудов:

29 каца велики и мали, у нихже састоиџеја

хакова 1325; 3 качице мале, у којже састоитєја хакова 90; 5 возионица; 5 ардова велики, у којих јест 200 хакова; 2 ардова мєнша, у којих јест 70 хакова; ардов от 150 хакова; 3 чабра; 4 табарке; 2 шафоља; 2 љевка дрвена; 2 картве.

Написание внєшнија мобилија:

Качара велика от цигле созидата, покривена растовом шиндром новом; штала от камена созидата, уже покров на јој обветшал; 2 чесме, једна созидана каменом, на јој чардак покривен растовом шиндром, друга порушена, према земли зид; две воденице на грунту манастирском, от камена сазидате, порушене, неоправлене и откривене; воденица на грунту принциписком, у селу Бешенови, от камена сазидана, оправна, покривена чамовом даском; хамбар, мален, ветх; 2 винограда, у них 40 мотика; 7 шљивика у њима 2000 дрвета; 2 ливаде од 50 косаца; 2 башче посејане, ограђене проштием; 8 волова, теглећи; 2 коња: 40 коза; 32 говеда мали и велики; талиге са оправом; плуг са оправом; ракијница, шашем покривена; 15 хакова вина; $1^1/_2$ хаков ракије.

Сеј монастир привилегији своја имјеет:

1. Јосифа цесара римскаго, у оригиналу, на пергаменту, написану латинским језиком, на ној печат от месинга, на гајтану златном висјашч, издану на љето 1706. мјесјаца Априлија 9.

2. Копију от сеја привилегији на хартви, на једном листу, видимирату на љето 1708. Фебруарија 17.

3. Карафина реамбулација за грунт, на љето 1702. Октобрија посљеднаго на латинском јазицје.

4. Конфирмација привилегији от императрици римскија Марији Терезији, у червеној кадифи, печат висјашч на златну гајтану у месингу, издана чрез хофдепутацију љета 1746. 20. Декемврија.

5. Конфирмација привилегији от тојаже императрици и кралици хунгарскија, у червеној кадифи, печат дрвен на златном гајтану висјашч, издана чрез канцеларију мажарску љета 1747. Јануарија 19.

6. Копија у оправи от обоих конфирмации, видимирата, с реамбулацијом и планом.

7. Турских цареј и везиров 4 пачрета фермана.

Сего монастира хумки:

1. Чешма. 2. Мишка Степановић. 3. Станка Пакленовић 4. Турска долина. 5. Јована Мијатовића 6. Рашковац. 7. Милића Исаковић. 8. Велики раст.

Досада сему монастиру.

1. От Реметаце чрез братају монастиру Беочина, от времене посљеднија реалибулацији почета, за неправедне положене хумке.

2. От сељан села Бешенова, како во шуми, тако и во прочем чинет досаждение, а казујут сељани, да они то чинет чрез заповјест илочкаго администратора Г. барона Брњаковић.

Високопреосвјашченјеји и Високодостојнејши Г. Арх. и Митр. Г. Павел Ненадовић, под датумом 21. сего текушчаго, пришел здје из мон. Јазка на генералнују визитацију, и заутра 22. по слушанију божественија литургии, читал во церкви народу поучителное слово. А 24. сам Них Виск. изволил божественују служити литургију, купно с Г. епископом Партением Павловићем, архимандритом раковачким Никанором, Викентием арх. шишатовачким, Арсением Радивојевићем ексархом, салужашчи јешче Данијл јер. реметкеи, Викентиј архидјакон Арх. митрополитски, и јешче 3 дјакона. На тој хиротонии посвјатил јединаго от мирских дјаконов во свјашченство, а јединаго от здјешних монахов во дјакона, а во своје времја Партенј епископ посвјашченија читал народу поучителное слово.

По отпустје же Високопреосвјашченејши Г. Арх. и Митр. читал молитву над усопшими, Стефаном и Ангелијељу, сродниками архидјаконовим.

На питање да л има злочинаца и злодјеја, одговорише да нема. Приказасмо игумену и братији (наводи се шта треба да оправе и набаве), а за тим: пријаворцем земљомером опредјељивати за домове и стае их, и домове их у ред уводити, а не гдје кто хошчет по воли својеј правити, но должен игумен с собором договоритисја и протоколирата.

Сија визитација и т. д. као и код осталих монастира — — и совершисја м. Јунија 24. 1753. года.

Партеније Павловић епископ, Арсенији Радивојевић, Арх. и Митр. у Срему Ексарх, Викентај Поповић, архимандрит шишатовачки, Исаије Исајевић игумен реметски.

Наставиће се.

Епархијска скупштина у Плашком.

(Свршетак.)

Ето, ово је ток неодржане епархијске скупштине у Плашком.

Тенденциозно подмеће се данашњој

Епархијској Управи, а нарочито Високом Предсједништву, да оно иде за тим, да до скупштине и не дође, него да и на даље подржава незаконито стање, суспитуте и устарабарски одбор.

Ко је у тој ствари необавијештен, рећи ће можда: „па и јест тако.“ Ал ми ћемо доказати, да баш није тако, него баш на против, да је Управи много стало до тога, да се скупштина одржи, и да даде рачуна о досадашњем раду своме. И зашто на пошљетку да преза и страхује, кад је рад досадашње Управе, нарочито рад Високопреосвештеног Госп. Епископа, отворена књига! Ено сваком, ко се зато интересира „Извјештаја“ о раду Епарх. Управе ове од 1. јануара 1880. до 31. Децембра 1902. па ко има поле у себи поштења и увиђавности, тај ће из далека још скинути капу Управи овој, на рећи: „Хвала на својском заузимању и мушком држању око одржања чистоте св. нам Православља, реда, рада и дисциплине у Дијецези овој!“

Године 1888. 1891. 1893. сазвана је Епарх. скупштина, ал се није одржати могла. И 1897. покушаји су чињени, али ни тада не дође до ње ради познате буне — не било јој трага! А ко за ту бупу гријех на души носи, нек му на души и буде! Доста то, да се ни једна од тијех скупштина одржати није могла, а из проста разлога, што ни на једну не дође довољан број чланова, да би се у смислу саборског пословника, кога су прве три скупштине (1871. 1875. и 1880.) усвојиле, радити могло.

Раштрканости Дијецезе наше и слабој комуникацији није тек управа крива, а није богме ни сам Госп. Епископ, јер „далеко су до Комиња пути.“ Гђе је Јасеновац, а гђе ли Зрмања!

Иницијативом Високопреосв. Госп. Епископа сазвана је ево и ова Епарх. скупштина, па ето ни те неби! Јавна штампа наша држала је као у воску, да ће и „ромица“ на скупштину доћи. „Нека — каже — нитко не сумња у наше родољубље. Дочићемо, па макар и 10 дана у Плашком остати морали.“ Само што не вели: „Ко не доша' на бој на Косово. . .“

А кад тамо, а оно опет ништа. И сад наравно има стотину приговора. Приговарају између осталога Управи и то, да је позиве касно разаслала. Но ни то не стоји, јер позиви су разаслани *10 дана* прије скупштине, а Управа није знала, нити знати могла, да ће послије онако лијепијех прољетнијех дана затрпати снијег преко кољена, „па нам младим пута препријечити.“

Силни брзојави из баш врлетне и неприступачне Лике и Крбаве сведоче нам најбоље, да су благовремо обавијештени епарх. скупштинари. Тако парох Плочански, коме је пошта чак у Ловињцу; парох Дебело-брдски, коме је пошта у Бунићу; парох Залужнички — у Врховинама и т. д. извињавају се, да ради мећава доћи не могу. Парох Сувајски, који је тако рећи с ону страну свијета, и тај долази покасно, а све онако стар и немоћан. И Мазински парох, до кога „ни орле“ не може, долази, а тек не може се и не смије претпоставити, да је ради „промјене зрака“ на онаком злу у Плашки посегао. Кад је дакле позив на вријеме стигао у Сувају и у Мазни, богме све могао је још лакше и брже у — Карловац. Па и неки Агбаба долази *чешиће* из врхврше Лике, из Грачаца, а то значи, да је и позван био.

Нећемо тврдити, да су баш сви скупштинари благовремено обавијештени, и ако *сви* позвани, ал тек опет морамо одбити приговор, да је скупштинаре требала власт у *рекомандираном* писму посебице позвати. Ма дајте ви господо створте најприје извор за таке и сличне трошкове, па онда заповиједајте! А и онај приговор, да је дан скупштине требало у званичном органу објавити, и тај приговор сам по себи пада, јер у овоодносној уредби ништа не стоји, да то бити мора. Власт је позвала скупштинаре путем парох. звања, јер у њима има највише вјере и поуздања, премда се је на жалост на више мијеста у том погледу на „врбов клин“ наслонила. Најлакше је рећи: није стигло. Не тако, господо, не! Та већ и врапци по крововима знаду за ону: *„у сриједу на сриједу.“* Ал на што дужити, кад су нам повраћене доставнице најбоља за то гаранција. До понеђељка 14./27. Априла т. г. стигло је 146 доставница, од којих ни једна није при-

мљена послије 6./19. Априла. А стижу ево и данас непрестано. Па да је дошло само оно 146 скупштинара, било би их из вишка доста, и скупштина би се одржала била. Нека дакле нитко ником не приговара, јер тек са 90 људи неда се радити, а и од те деведесеторице пет их је било, које вјеродавнице не имадоше, макар да је сваком у позиву изречно наглашено, да сваки своју вјеродавницу са собом понесе.

Реченог дана (9. 22. Апр. о. г.) Плашки је оживио Све овђе — онде видиш по групу људи, ђе за јуначко питају се здравље. Око 8 сати отишао је прото Плашчански Високопреосвећеном Госп. Епископу и рекао му, да би по његову мишљењу лијепо било, кад би свештенство корпоративно приступило руци св. владике свога, и поклонило му се. Разумије се, да је тој жељи противној и Госп. Епископ на сусрет изишао. „Добро — каже — ал тек тамо пред призивање св. Духа.“ И тако је и било. Прото Плашчански као мјесни прото превео је свештенство, и у кратко поздравно Епископа Дијецезана, и на завршетку рекао, да му и овај скуп послужи као јасан доказ *о неограниченој и бескрајној оданости* Његова *вијерно*-одане свештенства. Поводом тим захвалило се Њег. Високопреосвештенство најсрдњије милом и драгом свештенству свом, на је развило прекрасну науку *о духовној вези*, која га са Његовим свештенством веже. „Док год — рече — буде постојала међу нама та духовна, самим Христом установљена веза, гледаћу увијек у залог лијепе будућности наше. Али знајте, да ће сваки онај, који покуша да ту везу прекине, наићи на јаки отпор и са стране моје, и са стране свјесног и драгог ми свештенства мога.“

Није то дакле „литанија,“ него је то Архипастирска наука, пуна смисла и пуна значаја, а која је усљедила *можда* на ријечи протине о *„бескрајној оданости.“* Није дакле истинит извјештај тога „нарочитог извјештача,“ да ће наићи на отпор онај који не буде *„мишо своима његовим.“* А није истина ни то, да је свештенство *цитирано* на поклоњење, него то је замислио и предлог проте Косановића, па ако је погријешио, судите му. Неко је то тек морао преузети иницијативу, па позвати свештенство на свету дужност, коју му у осталом налажу и дисциплинарна правила; а коцка та пала је случајно на проту плашчанскога, на шта сад? Да, да, „дисциплинарна правила.“ То и јест три у оку браћи од опозиције, јер правила та ће реда и — рада, а то њима не иде у рачун. Чій ѡбразъ сей й написаній? кесарєвъ (Мат. 22. 20. 21.) Правила та добила су превишње потврђење 5. Марта 1900. интим. кр. уг. министра предсједника од 18. Марта 1900. бр. 812 М. и. П. односно од 22. Априла 1900. бр. 1411./М. и. П. Кању дакле доље и свештено и свјетовно лице, јер ту је „ѡбразъ Кесарєвъ!“

Него жалосно је, да се међу свештенством налази и такијех људи, који тенденциозно изврћу ријечи свога Епископа, и у јавности заваћају необавијештену публику. „Нарочитог извјештача“ није било, већ да је био у — мантији. Ма лако је пуцати иза бусије. Дед изиђи с именом на сриједу, незнана делијо! Зар се тако служи оној великој и узвишеној мисли Христовој о међусобном поштовању и љубави? Зар ћеш тиме користити цркви и народу своме, ако народу томе омрзиш поглавицу цркве, владику његова? Зар те није сјетовала 1897. год? — траг јој се утрло! Док је свештенство слушало „литанију“ у двору, дотле су остали скупштинари у скупштинској дворани конферисали и осуђивали *„отштројсани дневни ред,“* а не знаду, да је то био само *предлог*, и — ништа више.

И заиста, ти људи много држе до себе. Замијерају проти Косановићу, што их није поздравно „добродошлицом.“ Ал којим правом ви господо тражите од проте, да он вас добродошлицом поздравља, кад он и незна за вас. Прото јест домаћин, ал и ви сте страни људи, па резон би био — кад се већ резоном размећете — да сте ви најприје проти — домаћину посјету учинили....

Зазвоње звоно и пуче топ. Крепусмо у цркву. Послије призивања пријођосмо под водством Епископа Дијецезана у мјесну школу, ђе узе ријеч Високопреосв. Госп. Епископ. (Поздравни говор донесмо по стенограму, ал жао нам је, да није свака

ријеч ухваћена, јер има момената, који баш кваре смисао говора тога.) И опште је мишљење било, да ће се послије толико покушаја ова скупштина заиста одржати, јер изгледало нас је много, и сви смо се томе радовали, а радости тој дао је израза и сам Високопреосв. Господин Епископ, рекавши: „Мило ми је, да видим лијепу слику избраника народа и свештенства мога.“ „Састадосмо се у ове дане свијетле, кад нам је указана љубав Христова, па дајте господо и браћо и духовна чада моја, да на свјетлости и љубави те свршимо задатак, који нам предстоји.“ Тим би отворена скупштина. Говор тај саслушан је великом пажњом, а пропраћен бурним: живео!

Приступило се предавању вјеродавница, и на велику жалост свију нас испоставило се, да нас је око варало, и да су присутна само 84 скупштинара, дакле далеко мање и од подполовичне већине, без које се паравно радити не може. Узе и опет ријеч Високопреосв. Г. Епископ и рече, да му је жао, да поред толиког труда и трошка ипак неће моћи скупштина радити. „Будите увјерени, да ми је жао.“ Истину говорим „*послушествующій ми совѣсти моей, якw не лгя*“ (Римљ. 9. 1.) И ето те су ријечи учиниле „врло неповољан утисак на скупштину.“ Поглавица цркве „мора се *клети* пред народним представницима.“

Ал није то клетва, људи. Та то је само призвати савјест за свједока, а то је ето чинио и Апостол Павле, тај највећи авторитет у православној цркви нашој, па зашто онда неби и прејемник његов — Епископ?! Римљани су сумњичили Павла, а ви сумњичите Епископа. Све је то бадава. „*Ни высота ни глубина ни инаѧ тварь кая возможетъ насъ разлучити отъ любве Божія.*“

Но радознали и наоштрени скупштинари оће ипак рада. И баш они, који се највише позивају на автономне уредбе наше и највише јашу на њима, баш они оће, да погазе уредбе те, па да се конституишу не по чл. XI. т. ј. према фактичном броју душа, по ком су и бирани, него по чл. XII. привр. уређења! Наравно, да Госп. Епископ није ни могао ни смио тој жељи њиховој на сусрет изићи, тим мање, што постоји изречна наредба Саб. Одбора, да се скупштинари имају бирати, па eo ipso и конституисати према фактичном броју душа. Ал на њихово наваљивање и на предлог Петра Крајновића, ипак им је дозволио, да изаберу верификациони одбор од 15 лица, који ће вјеродавнице испитати. Ко вели: баш да видим шта ћете створити. Но ма како трудно се тај одбор, опет није могао од 84 измајсторисати 137 скупштинара. То је управо био изишао посао, ал код већ напрамили, нек им и то буде. Па шта су урадили? ништа Тај назови верификациони одбор, који није ни проглашен од председништва као такав, повукао се у побочну собу не да ради оно, на што је позван, него да прекорачује дјелокруг свој, па се бацио на поље, ђе већ престаје компетенција његова. Тако је н. пр. против чл. Ш. првр. уређења дао скупштинско право јереју Душану Кнежевићу, пароху Г. карловачком, што је властан само сабор учинити. Један члан одбора умолио је Г. Епископа, да све на верификацију односеће се списе устуни одбору на увид, што је паравно и добио. И људи зајагмиште списе и — макао! Нијели то отимачина? И биљежник консисторијални лети од биртије до биртије да му списе врате, а вођ њихов одговара: „нека дође по списе онај, ко нам их је дао, па ће их добити, а вама их не дамо.“ Зар сте ви људи тако ниско пали, да очекујете од свога Епископа, да се он у биртије Плашчанске завлачи, па да вас још моли за списе, које је само по доброти својој на увид дао! *Докол'к терплю вы, докол'к вздѣ с вами!* Док је тако тај назови-одбор прављакало се, дотле су некоји скупштинари почели разилазити се, видећи, да од те одборове работе ништа бити неће. Та није питко луд, да издурава њих, док претресу и оно, на што су звани и незвани. Њихово је било прегледати вјеродавнице и — ништа више.

Ето тако би и прође Епархијска скупштина наша. И право рече онај, да скупштина није ни распуштена. И није, јер је није ни било.

Један скупштинар.

Правила

митрополита Вићентија Јовановића и Павла Ненадовића за протопрезвитере.

Приопштио: Д. Р.

Од свију српских архиепископа-патријараха од св. Саве до данашњег дана, ниједан се није онолико заузимао за ред у цркви, нити издао онолико правила ради тога, колико се заузимао и издао архиепископ и митрополит Београдско-Карловачки Вићентије Јовановић (1731. до 1737).

Он је наиме уз старање да се у народу подижу школе, због чега је довео и професоре у Карловце из Русије за ново-отворену латинско-славенску школу, издао правила за свештенике, протопрезвитере, калуђере, црквене туторе.

Правила његова за свештенике штампана су 1868. у „Беседи“, а издата су 3. Марта 1733.

Ова су правила штампана у „Беседи“ под именом „Правила владике бачког Висариона Павловића“, уз то с многим погрешкама и изостављеним местима.

Покојни парох Аврам Борђошки, који је иста правила обелоданио, видећи да их је бачки владика Висарион Павловић објавио свештенству, држао је, да их је он и издао.

Правила за калуђере су такође штампана 1870. у „Беседи“, а издата су 1. Новембра 1733.

Ми смо о овим правилима говорили у „Јавору“ 1877., и исправили погрешке и попунили изостављена места, а подједно и напоменули, да је правила за свештенике издао митрополит Вићентије Јовановић, а не владика бачки Висарион Павловић.

Правила за црквене туторе по варошима штампана су прво у „Јавору“ 1890., за тим су отштампана из „Јавора“ у чланку „Из прошлости Вуковара обзиром на тамошње Србе, написао Риста Михајловић.“

Како су и иста правила са свим погрешно штампана, ми смо их у верном препису тачно штампали у својој књизи: „Српска Митрополија Карловачка“ око половине XVIII. века.

Правила Вићентијева за протопрезвитере, до сад нису штампана, нити се знало, да је он уз остала поменута правила, издао и за њих правила.

1734. Маја 18. митрополит Вићентије, између осталих питања управљених у 24 тачке на скупљене епископе у Осеку, под 19. питао их је, да ли налазе, да су његова правила за свештенике и монахе добра, и да ли ће их за своје епархије примити. Епископи, заискаше од њега иста правила, да их прегледају, и која их епархија може примити, да их прими уз пристанак клира и народа. Тешко је — рекоше — свугде провести једнако устројство, но за то ће они по дужности својој колико год могу, ревновати за благочашће! (Летопис књ. 200. стр. 101.)

У ово је време митрополит Вићентије био у највећој завади са већином епископа, којима се није допадала његова строгост.

Што се сазнало за Вићентијева правила за свештенике, калуђере и протопрезвитере, има се захвалити митрополиту карловачком Павлу Ненадовићу, који их је изнашао и објавио свештенству.

По речима митрополита Ненадовића, у своме циркулару на свештенство сремске дијецезе од 26. Јунија 1753., свештенство је по смрти „свјатопочившаго Арх. и Митрополита Г. Вићентија Јовановића, ова (правила) подерали, а ова спалили.“

Митрополит Ненадовић, не само да је поменута Вићентијева правила објавио свештенству и калуђерима него је и сам допунио Вићентијева правила за калуђере под именом „Воља и указ“, и објавио их калуђерима 28. Августа 1749., која смо ми штампали у „Јавору“ 1877.

А тако је исто он допунио и Вићентијева правила за протопрезвитере, односно и сам издао правила за њих у два маха, која ћемо овде навести.

Правила за протопрезвитере под именом: „Краткам наѣка протопресвитеромъ и ихъ должностехъ“, штампана су у Бечу у Курцбековој штампарији, без ознаке ко их је издао и које су године штампана,

и то са свим друкчија и од Вићентијевих и од Ненадовићевих правила.

Курцбекова је штампарија постојала од 1771.—1793., те како су у том времену били архиепископи-митрополити: Јован Ђорђевић, Вићентије Јовановић Видак, Мојсије Путник и Стефан Стратимировић; не може се знати, ко их је од њих дао штампати, односно ко их је издао.

Правила Вићентијева за протопресвитере гласе:

Павел Божијеју милостију православни Архиепископ карловачки и всего в државје их ц. к. величества обретајушчагосја славено-сербскаго и валахијскаго народа митрополит.

Доволно презвитером, свјашченству и ђјаконом, наставленија предал Бог Павлом апостолом (в ђјејанијах гл. 20.; I. послание к Тимотеју гл. 3. и к Титу гл. 1), ибо аштче би заповједанаја от него хранили, нетребовала би церков вјашчих правил и уставов. Но понеже церковни причет не мало разврашчен по времени јавилсја; того ради свјати отци многаја ко исправленију онаго правила, на разних соборјех издавали, по усмотреним нуждом времен. И тија убо всја уставы, по книгах соборов заключенија, здје прилагати не нужда.

Но понеже собственија видјети јест во причтје церковном немошчи, во наших церквах здјешнија Архиепископско-Митрополитскија епархији Сремскија: того ради и собственаја, сверху преждних исправленија, слову Божију согласнаја сочинити подобает, образом древних отец, да би тако пастирие вједали, что должни сут набљудати во парохиах и причетниках, и причет знал би прави пут званија своего.

Пачеже и великое сије правителство, мјерност наша, и с сушчим при себје архијерејев синодом и клиром, лучше би возмогли дјејствовати, во обшчем надсмотрении чина церковнаго.

О чесом в прешедших љетјех, усмотрив опасно, по времени возведенија на престол Бјелградскаго и Карловачкаго кормителства, блаженија памјати преосвјашчени Арх. и Митрополит Г. Викентиј Јовановић, сиј благо разсудства и ученија исполнен, архипастирски подвижесја, в јего епархии Сремској, ради тогда јавившагосја в причиње нестроенија, сочини прибавление правил причта церковнаго о протопресвитерах, пресвитерах, ђјаконах и прочих причетниках. Вједајаже, јако во совјетје многих спасение бивает, несотвори свое чуждо извјестија архијерејскаго, и всего освјашченаго собора: при двоју бо или трјех свидјетелеј станет всјак глагол. И таковаја правила причта, тјеми согласием соутвердив, всјем парохиам церквеј епархии Арх. Митрополитскија Сремскија ко прочитанију давати повеље, которое прибавление правил здје следует.

Викентиј, Божијеју милостију православни митрополит Бјелградски и т. д.

Благоговјејшјим во протопресвитерех Н. Н. благодат Божја да будет умудрјајушчаја тја во спасение.

Понеже ставилнаја грамата от смиренија нашего, твоему благовјенству данаја, ничет званију твоју приличествујушчаја својства, имиже сушчија во протопопији твојеј врученија тебје свјашченики, ђјакони же и вес причет церковни, благостројно управљати и о церковном благочинии и уставје, добрје смотрјети и пешчисја: људи же благовјерију и богозаконију учити и настављати. Сего ради должно јест тебје протопресвитеру сија посљедујушчаја правила, крјепко и ненарушимо всегда хранити, јаже сут тебје инструкцијеју.

1. Первјеје, да будеши ти по божественому апостолу Павлу, образ вјерним, словом, житием, љубовију, духом, вјерују, чистотоју. Да внимаеши же чтенију, утјешенију, ученију, и нерадиши о своем даровании, жирушчем в тебје, јеже дано тебје бист, со возложением руку свјашченства. Которое дарование да возгрјеваеши, јакоже страхом Божиим, сице и частократним прочитанием, свјашчених правил, апостолских, седм вселенских и девјатих помјестних соборов, и св. учителеј толкованија на свјашченое ветхаго и новаго завјета писание. Јеже вједати тебје и умјети закон Господен добрје, и предањија богоносних отец, да јегда вопрошен будеши от потчињених тебје свјашченик, ђјаконов же и клириков, о свјашченодјејствии и свјашчених правилех, и уставах церковних, да возможеши их обучавати и исправљати право и несумнителње, тако, јакоже церковни светилници и учителје, своими писанијами истолковаша и научиша.

2. Да подвизаеши и понуждаеши свјашченики и ђјакони, на частократное исповједание пред отцем духовним; и особнаго им пра-

вила и молитв нељеностное исполнение, и житија исправление. Неприходјашчија же на соборное пјение в церков, да исправљаеши и наказуеши их, оними шрафами, иже в пјатом правиље, и на конције во пристражанији написаном и знаменованом.

3. Шест крат чрез једин год, сије јест: по једин крат во два мјесјаца днеј, да проидеши по својеј протопопии надсмотрити свјашченики, и извидити, у јегоже имати оних пјат нуждних книг иже во первом правиље от оних 40. пунктов написанија, прочитајутли их по временем опредјеленим от нас, и добрјели и разумноли читајут, или ни. Такожде же и оних во втором правиље назнаменованих осмнадесјат предјелов, вједјенија и памјати достојнија, јаже в катихисисје и в малом букварје написана обрјетајутсја; знајутли их на изуст изрјадно, и памјатствујутли их добрје по повељенију нашему, или ни. А у јегоже сих книг неимјеет, временем же њекогда обрјести их возможет и могуство имати зачто их купити, да увјешчаеши јего и властију нашеју принапретиши, да имат их неотложно купити. Аше же кто от свјашченик и дјаконов скудни јест, и неимјеет зачто купити, то парохијани јего да увјешчаеши, и научиши им заповједеј церковних, да дјело милосердија сотворјајут, и спасенију служашчија им сија книги купјат, јаже церковнија имјеноватисја будут.

4. Тогоже времена и прохожденија твоего, и сија добрје да надсмотраеши, како свјашченици пјат таинств церковних имже строители сут, дјејствујут, и знајутли вешчества и совершенија их извјесно, и посљедованија сих таинств читајутли изрјадно и право. Такожде и веја церковнаја посљедованија и служенија, сије јест: трех литургии, Златоустаго, Василија великаго и прежде свјашченија литургии, утрења, часов, литии и междучасни, и прочаја совершајутли чино, порјадноже и по типикону, или ни; и во всјех сих исправљати их совјетно. Небрегушчија обличением и запрешчением, посљедовательњеже и соборним наказанием.

5. При сем да извидиши, и опасно насљедуеши, служитли и совершајутли свјашченици, во весјех и сељех божественују литургију, в недјели и суботи, и праздники господскија и свјатих, по образу от нас расположеному, иже во девјатом правиље, и с каковими просфори и вином тајну тјела и крове Христови совершајут, и како сија свјатија тајни болних ради храњат, и ометајутли свјатују трапезу, проскомидију же и вес олтар, и предолтарие от праха и паучини, и испољњајутли всја тако в тајње сеј служашчаја, јакоже в 10., 11., 12., 13., 14., 15. 16. правиље от нас установљено и заповједано им јест, или ни; и аштче неиспољњајут за скудост ли и немошч, или за њеност и небрежние неиспољњајут, и тако по образу и случају бивајушчему даисправљаеши их в сих и наказуеши благорасудно.

6. И сија всјачески опасно да разсматраеши и истјазуеши, о крешчении младенцев, о вјенчании, о исповједи, како совершајут свјашченици, и учатли јакоже своја им домашнија, тако и хотјашчија женитисја и посјагати, и прочаја парохиани великиа и малиа, и сушчија над скотами пастири молитве Господњеј и цјелованију Богородиције, и исповједанију вјерје, и десјатим заповједем Божиим, по образу и времену от нас установленому и расположеному, јакоже во 18. 19. и 20. правиље написано јест, или ни; и тако всегда благовремено и безвремено да понуждаеши их сија испољњати нељеностно, под шчраф и правилное наказание.

7. Словом јединим речи, опасно да разсмотрјаеши и истјазуеши, во всјаком прихождении и визитации церквеј и свјашченников, сушчих во протопопии твоеј, дјејствујутли и совершајутли веја оноја уставоположенија, јаже в 40. правиљех от нас написанија и предатаја сут, и прочитајут ли их частократно, и памјатствујутли их добрје, или ни: и аштче недјејствујут и несовершајут по оному образу, да разсмотраеши и испитно чего ради за скудостли и немошч несовершајут, или за њеност и небрежение, и сија случаи нам да извјествуеши и доносиши.

8. Но убо дјела сија преднаписанаја надсмотренија, и стјажанија же и исправленија, не малаго требујут искуства и разсужденија, сего ради должно јест тебје, јакоже свјашченних писаниј и правил апостолских и отеческих и искуство и вједјение имјети, тако и оних 40 правил и пристражанија на конције написанаја, добрје и извјестно знати, и в назабитној памјати имјети и содержавати, и в них написанаја јаже касајутсја должности твојеја прежде сам творити таже учити, ибо дјело словеса утверждает.

9. К сим же всјем преднаписанним, и сија должности твојеја сут, обучавати себе и приготовљавати во проповједи слова Божија, в недјели и праздники Господскија и свјатих, не точију в мјестје и церкви идјеже живеши, но јегда имјејеши времја и возможности будет, и к иним церквам протопопии твоеј сушчим (идјеже њест насие дјело искуснаго свјашченика) отити и народу проповједати и за сија труди должни будут тебје оних мјест свјашченици, приличноју дискрецијеју, в каковом либо видје благодарно послужити, и с честију препроводити, и в купје со своими парохиани подвоз от мјеста до мјеста давати.

10. Јешче же должност јест твоја училишча отроков, јаже во протопопии твоеј сут (ашче онаја и малаја сут, или и болша будут) надсмотравати, и в призрјении имјети, да бы магистри прилежно учили, чиному и изрядному чтенију. При томже да увјенчаеши словом благоговјетливим, своја парохиани добрје и имушчија такожде и при смерти тестаментом завјешчанија о своем имјенији своих помошч к школному составленију и магистров доволствованију и да принуждаеши первјеје свјашченики, таже и парохијани, сини своја во школу да посилајут, свјашченником под извержение от чина, мирским же под отлучением от церкве и причашченија.

11. Јешче потребно и о сем прилежати тебје, навјестно испитовати и увједјети каждаго љета, по једин крат всјех церквеј иже во протопопии твоеј сушчих приходи и расходи во какових либо видјех онија буди, и в протокол особни сија да вписуеши, и нам в вједјение да приносиши.

12. На конец всјех сих, јако же по званију твоему протопресвитерском приличествујушчаја својства, к строенију и дјејствованију св. таин, и церковних посљедованији и свјашчеников и дјаконов же и клириков, и всего собора церковнаго, исправленију и спасенију, должен јеси со всјаким усердием, бодростају же и тшчанием (по наученију нашему и образу, иже в ставилјеј от смиренија нашего данеј тебје грамотје написаному, аки всевидјашчими Божијми очеси назираем) исполнити и дјелати; тако и по титље и званију твоему епитропскому, от нас тебје даному, должен јеси и всјачески обвјазан, первјеје пјестојателно вјерност и истину нам хранати, и с нами нелицемјерно во всем обходитисја (аки пред Богом работаја). По том с фамилијеју духовноју нашеја резиденции, сије јест: с екзархи и дјакони нашими, во соју̀зје љубве братскија праводушно бити, и јакоже во духовних дјел совјетје, расуждениј же и суждениј, тако и за всјаки интерес обштества нашего архијерејскаго и резиденции нашеја вкупје с ними консисторијум да имјеши. За јеже јако от Господа Бога власт и милост, аки вјерни и мудри строитељ, в дењ праведнаго воздајанија получити будеши: тако от нашего смиренија архијерејское молитвеное благословение и отеческое милостивое призрјение, всегда имјети будеши. Ашче ли сија преднаписанаја дјела званијам твоим приличествујушчаја, по презрењију и небрежењију, љености же и упорству испољњати не будеши: то онога љенивага раба иже во евангелии реченаго, сокрившаго талант Господа своего в земљу, и прикупа им несодјелавшаго, изречение услишиши, и самим искусом под оное наказание правилное, иже во ставилној грамотје (от нас тебје даној вомјешченое обрјетаетеја) дјејствително подпадеши, и за всегдашнее извјестие и не временое и вјечное содержание.

Собственоју рукоју нашеју подписахом и печатију утвердихом. Љета спасенија нашего 1733. маја 12.

М. П. Викентиј Јовановић с. р.

13. Јешче же и сие званију твоему весма належашчаја прибављаем: абие в первом, неожидаја втораго и третиаго звона, в церков да потшчишисја и при проскомидии добрје да надсмотрјеши како свјашченици совершаjут, и знајутли тако јакоже достојно знати, и по типикону и правилу дјејствовати, и незнајушчија свјашченики и дјакони да настављаеши и научаеши, правилње дјејствовати и совершати. И сија воистину должности потребнија без отложенија да исполњаеши. Напаче же должност буди тебје назирати прилежно о сем, и заповједовати, ашче недосијеши, и иним сицевија должности исполњати, иже без прекословија всјакаго послушанием да повинујутсја свјашченици.

Тјемже мјерност наша со сушчим при нас Архијерејским Синодом, и епархији Богохранимија нашеја Арх. Митрополитскија Сремскија церкве клиром прочетше изложенаја правила о причтје церковном, блаженаја памјати бра-

том нашеја мјерности и предцесором Арх. Митрополитом Г. Викентием Јовановићем, обрјетохом посљедователна догматом Христови церкве, и купно согласнија свјашченим канонам.

Трудовже в сих правилах, плоди блаженија памјати благономјанутаго тогожде Г. Арх. и Митрополита, ми не точију ни мало окрадајушче, и изложение сих правил ни в чем умаљајушче: но за похвалное, достопамјатное весма нуждное и приличное чину свјашченическому исполњавати разсудивше, за свидјетелствуем, и њекаја јешче подобње нуждаја (јаже времја тогда прекратило) в прошедшем љетје 1749. от нас изложењаја инструкцијеју протопресвитером правила за благољепие, благостроение, благосостојание и пользу душевнују напутствујушчаја, некајеже ко исправлењију будушчему причти церковнаго, приличествујушчаја к оним приљежившче, подарити судихом. И оная и сија потверждаем, да в напред свјашченици обоја непремјено и опасно храните имут. Ашче же протопресвитер или свјашченик маду пријав нам за свидјетелствует которују вешч, дјела и случај правил сих изложение, что угодно извершајутсја и исполњајут, а истина необрјашчетсја, такови да лишен будет власти своеја, и извержен будет от сана своего. И сије во лучшее соутверждение и подкрјепление от нас пздадесја в нашеј Арх. Митрополитској резиденцији Карловачкој, Јулија 10., љета 1753.

М. П. Павел Ненадовић с. р.

(Наставиће се)

О

изашиљању изасланика конзисторијалног или административног одбора у црквене скупштине.

А. Р.

Поводом изашиљања два изасланика епархијског административног одбора вршачког у панчевачку црквену општину, да присуствују при избору једне трећине скупштинара и да пазе, да се избор обави по рескриптуалном наређењу; добили смо с више страна питање, да одговоримо: да ли је исто изашиљање на закону основано или није?

Одазивајући се тим позивама, одговарамо на исто питање: *исто изашиљање не само да није на закону — рескриптуалном наређењу — основано; него му је са свим супротно, те је по томе и за највећу осуду.*

А за ову нашу тврдњу, нека послужи следеће.

Познато је у српству, да је од свију црквених општина у карловачкој митрополији, панчевачка црквена општина најуређнија општина, која служи осталима за узор.

И пошто је она *таква*, није чудо, што је она многима три у оку, те се не од данас, но од дужег времена настоји, да и она постане врзиним колом, као што су многе и многе наше црквене општине.

А пошто се то може постићи само безакоњем; није чудо ни то, што се и њему притекло.

На молбу Косте Васиљевића и другова из Панчева, да се изашљу од стране епархијског вршачког административног одбора чланови г. г. др. Славко Милетић и Мита Кланић, да присуствују избору $^1/_3$ скупштинара, пошто црквени одбор не улива им поверење, да ће изобором праведно и по закону руководити, што се може — рекоше — већ из тога видити, што црквени одбор њиховој страни [illegible]ше чини при уплаћивању парохијала, односно није их опоменуо на уплату истога, а своје је присталице позвао на то; *административни је одбор и не позвавши панчевачки црквени одбор да каже своје примедбе на исту молбу, одредио поменута своја два члана да присуствују избору као повереници власти.*

И ако је у целом изображеном свету — бар у данашњем — обичај, да се нико не може пре осудити, док се не саслуша и не извиди истинитост оптужбе (Васиљевића и другова уништи поднесак није молба, као што они рекоше и као што га је административни одбор узео за молбу, него проста оптужба) —; нема сумње, да је тако требао радити са подноском Васиљевићева и другова, и вршачки административни одбор, који се састоји из самих радикала, који до неба пиште, кад се ко од њих осуди несаслушан.

Ово је дакле прва некоректност, а подједно и незаконитост вршачког административног одбора, коју није требао ни смео учинити, па ма како мрзио панчевачки црквени одбор, јер је тиме показао своју тесногрудост, а подједно и доказао, да њему није стало до принципа, него до партизанства и освете. А то тек радикалска странка није требала да чини, јер кад се стане

њојзи враћати зајам, послужиће за оправдање таког поступка и поменути случај панчевачки.

И овај пример показује, да ми Срби нисмо и не умемо бити људи од начела, па да нам је начело светиња, него ситничари и партизани, којима је принцип освета и партизанство, те није чудо, што ми сваку па и најлибералнију установу, изигравамо и у своју партизанску корист употребљавамо, нити су за нас икакве установе и уредбе.

У кр. рескрипту од 10. Авг. 1868. једино се у §. 32. П. А. вели, да „у скупштини може по нужди у појединим ванредним случајевима присуствовати изасланик конзисторијални. Он заузима почасно место с десне стране председника. Он може, кадгод за нужно нађе, а да у самом решавању предмета не учествује, предлоге чинити. Он има председника потпомагати у наредбама, да се ред успостави и уредно саветовање постигне.“

Кад је у XVIII. седници саборској 19. фебруара 1865. био говор о овом §. [исти је у синодско-саборском предлогу био §. 31. и гласно је: „У скупштини може присуствовати и изасланик конзисторијски. — — —“. На предлог комесара генерала Филиповића, стављено је „по нужди и потреби“, а на предлог Милетићев: „за изванредне и поједине случајеве“, и тако је исти гласно: „У скупштини може по нужди [„Филиповићев уметак „и по потреби“, испао је у редакцији) у појединим изванредним случајевима присуствовати изасланик конзисторијални. —“]; тада је Милетић „у опште био противан њему, јер се не слаже с општинском автономијом“, као да је слутио, да ће га јединац његов на зло употребити.

По овоме је дакле власна конзисторија односно административни одбор *само у скупштинске седнице* по нужди у појединим ванредним случајевима, изашиљати свога изасланика, *а не и у одборске седнице*.

Црквена је скупштина заступство општине и контрола црквеног одбора, с тога виша власт може имати посла само са црквеном скупштином, а не и са одбором, пошто је црквени одбор за свој рад одговоран црквеној скупштини, из које је и изабрат.

Па и ако је црквени одбор одговоран црквеној скупштини за свој рад, има ствари, за које јој није одговоран, а међу таке ствари спада избор црквених скупштинара, који посао он самостално обавља без икакве одговорности.

По §. 16. П. А. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. бирање скупштинара има бити под председништвом председника скупштине и у присуству месног црквеног одбора, који јавно руководи бирање.

По §. 18. „По свршеном избору оглашује одмах председник избране скупштинаре; приговори против начина избора или против изабраних лица могу се само за 8 дана, од дана избора рачунајући примати, **које одбор решава.**“

По овима §§. црквени одбор обавља изборе, а подједно и решава о приговорима против начина самог избора, односно против изабраних лица, и против његовог решења на поднесене приговоре, нема даљег утока.

За чудо, г. др. Жарко Миладиновић у своме „Тумачу“, тумачно је по где-где на дугачко и на широко са свим јасна наређења, а код §. 18. није нашао за нужно, да ништа друго наведе, до ли: „Рекламација против скупштинарског избора има се навести за 8 дана од дана избора (дан избора се да како у овај рок не урачунава)“.

Да нам ни црквена скупштина, нити административни, па ни саборски одбор, немају права да решавају о приговорима против обављеног начина избора скупштинара, односно против изабратих лица, из боље рећи против донесене закључка црквеног одбора на поднесене у том погледу приговоре; ево класичног доказа.

Кад је у XVII. седници од 18. фебруара 1865. известилац одборски архимандрит Герман Анђелић, прочитао § 17., који је гласно онако, као што је у рескрипту §. 18., приметио је, да је одбор изоставио из синодске редакције „а путем рекурса епархијска конзисторија.“

Том се приликом отворила ова дебата:

Др. Милетић противан је да одбор решава приговоре, јер тако онај, који подлежи бирању, постаје судија својих бирача, но хоће да скупштина решава; а што се рекурса тиче, то право нека се да само оном, кога општина не прими. Наводи разлоге, и жели да се питања раздвоје, да ли т. ј. да о приговорима решава скупштина или одбор, па онда да се води реч о рекурсу.

Гласови: Да се гласа.

Волић вели да је боље да конзисторија решава него скупштина.

Милетић разјашњава да то не ваља.

Комисар опет чита редакцију и пита хоће ли одбор или скупштина решавати?

Гласови неки: А шта ће бити с рекурсом?

Др. Милетић најпре да решимо да ли скупштина или одбор, па онда о рекурсу.

Патријарх: А може ли онај решавати који тужи?

Комисар: Да гласамо! Који су за одбор, нека устану. (Устане већина, 46 гласова.) Сад хоће ли остати да се сваком остави слободан рекурс или не? Мисли да нема нигде да рекурс није слободан.

Пуковник Заставниковић: Има.

Миковић вели да се мора дозволити рекурс; ако се скупштина сложи с одбором, онда апелате нема, а ако се не сложи, онда нек иде на конзисторију.

Петровић вели да је то бирање тајно, па из таког бирања не може се родити распра, јер не зна се ко је коју цедуљу дао. Ако не би знао писати, онда одем к асталу и на то опредељеном одбору кажем да ми напише кога хоћу, а за што тога хоћу, ту нема питања.

Трифунац: Онда рекурс нек буде, ако је који изабран који нема квалификације.

Петровић: Така цедуља онда није тачна по се баци.

Милетић хоће да се дозволи рекурс, ал нек иде на скупштину, почем је остављено да одбор решава приговоре, јер скупштина је власт, од које је одбор постао, и одбор само заступа скупштину.

Др. Хаџић: Ако се правила нису пазила, онда може кривица пасти на цело тело или на појединa лица; ту треба рекурс; наводи два случаја; и држи, да рекурс треба да иде на конзисторију, јер конзисторија има да мотри да се правила држе.

Мајор Давидовац: Да се један пут у кратко сврши, нека се гласа. Најбоље би било да се изостави, да се не да народу повода да парнице тера, адвокате тражи и на то новце троши.

Комисар реазаже питања и позива на гласање.

Владика Кингелац: То би била виоленција слободе појединих људи.

Комисар: Који су да не буде рекурса. (Већина, 29 гласова; и тако се из редакције изостави оно: „и путем рекурса епархијској конзисторији“.)

Из овог се дакле јасно види, да по § 18. А. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868., нема места рекурсу на административни и саборски одбор, против решења црквеног одбора у погледу поднесених му рекламација због начина самог избора, или изабраних лица.

Што дакле у том погледу реши црквени одбор, то је решено, и нема даље апелате.

На кад *овако* стоји са поднесеним приговорима против самог начина избора и изабратих скупштинара; јасно је, да се епархијски вршачки одбор јако огрешио о рескриптуално наређење, што је на просту молбу — да баш не кажемо оптужбу —, послао два своја изасланика, да буду присутни при избору $^1/_3$ скупштинара у панчевачкој општини.

Како је панчевачка црквена општина поднела уток саборском одбору и против изашиљања истих изасланика, а и иначе против мешања његовог у рекламације, што такође не спада у делокруг административног одбора; љубопитни смо, какво ће решење саборски одбор донети у том погледу.

Подједно се усуђујемо овом приликом упозорити саборски одбор, да би требао да донесе начелно решење у погледу досадашње незаконите праксе, да се против решења црквеног одбора у погледу начина обављеног избора скупштинара, односно изабратих лица може приговор поднети административном односно саборском одбору.

§. 18. П. А. кр. реск. од 10. Авг. 1868. са свим је јасан, а и из саме дебате сабореке код тога §., види се, да сабор није хтео да буде даље призива. А пошто је још 1895. у 189. бр. „Заставе“ карловачки „Србља“ рекао, да је радикалски принцип: „закон је, закон, и закон се има онако схватити, како гласи, а не по „интенцији закона“, и да обичајно право само тамо важи, где нема писаног“; то саборски одбор треба у том смислу и да донесе своје тумачење поменутог § 18.

Патријар Јосиф Рајачић и владика Платон Атанацковић

Приопштио

Д. Р.

(Наставак.)

На том истом листу ниже говори Г. Епископ Платон овако: „Правопротивно самовољство у вопросноме предмету повукло је то за с. Цркву нашу неповољно

сљедство, да је у године 1816. држање Епископског Синода обустављено било, које је све једнако трајало до године 1837. За цијело то време без Синодалнога утицаја непосредствено су од Његовог величества наименовани били за са свим нове Епископе: Лукиан Мушицки, Стефан Станковић, Георгиј Храпислав, Максим Манујловић, Н. Јоанновић, Герасим Рац и Ј. Јоановић (А Јосиф Рајачић и Пантелеимон Живковић изостављени су, дакле ови су валда Синодално избрани били, или пису ни избрани ни наименовани били, него су се сами начинили Епископи:) а премјештени Јосиф Путник из Пакраца у Темишвар, Стефан Станковић из Будима у Бачку, Максим Манујловић из Вршца у Темишвар, Јосиф Рајачић из Далмације у Вршац, Пантелеимон Живковић из Далмације у Будим". Из ови примјера направно је Г. Епископ Платон, да је то постало у нашој Цркви предање, које толико важада важи код њега, колико и канони.

У почетку каже, да је „правопротивно самовољство" узрок што се нису Синоди држали, него су се без Синода наименовали и премјештали Епископи наши; а на посљедку из ти по правопротивном самовољству догодивши се неповољни за нашу Цркву сљедствија, изводи предање за нашу Цркву, то је љепа посљедност умствовања. Незна се ни то чије „правопротивно самовољство" разумјева Г. Епископ Платон, јели политическе државне власти, или Архиепископа наши; ако прво разумие, онда то исто стои и о његовом премјештенију и по тому премјештење његово не може ништа важити у овом времену, кад такова правопротивна самовољства не могу имати мјеста; ако ли подмеће то „правопротивно самовољство" покојним Архиепископима, онда би требало да то докаже, и ако не докаже мора онда се сматрати као клеветник умерши они Архијереа, кои нису газили устав и основоположенија свое Цркве, као што он гази, него су и сваком приликом и противу највеће силе и најјачег самовластија бранили. И кад он жели, да се мртвом Епископу суди, јели скривно живој цркви; тако исто мора пристати и на то да се и њему живоме суди тога ради, што таку клевету баца на мртве Архијерее — он иде на то да се одбрани чест мртвог Епископа; а и ово ће њи на то, да се одбрани чест умерши Архиепископа.

А што се тиче наведени примјера од наименовања и премјештања Епископа без утицаја Синодалнога и ту показује Г. Епископ Платон незнање свое. Епископи ти нису без утицаја синодалнога наименовани. Године 1816. држан је Синод на ком је био краљевски комесар командирендер варадински Барон Сигентал, и на упражнену Арадску Епархију, кое је Епископ Павао Авакумовић 1. Августа 1815. умро, изабран буде за Епископа Синесиј Радивоевић, но у сљедству многи денунциација, кое су у оно доба јако царствовале и имале код вишег мјеста много важности, ние одобрен ни потврђен. На често предлагање Архиепископа Стратимировића средством Дворног војног Савјета дозвољено буде 1824. године у присуствију истога комесара Сигентала Синод за избор Епископа држати; и будући да на избор Синодални 6. Јуни 1816. године учињени никакво рјешење царско средством Синодалног Комесара Синоду јављено ние, као што је прије увјек бивало, којом је приликом обично комесар царски после објављеног височајшег царског Рјешенија и Синод закључавао; зато се Синод овај сматрао као продужение Синода 16. Јун. 1816. године држанога и до ове године своим начином незакљученога. У овом Синоду предложени буду Архиепископом Синодалном избору за Епископа Арадскога Максим Манујловић Архимандрит Хоповски, Нестор Јоанновић, Игуман Бешеновачки, Мојсеј Поповић бивши Архимандрит у Буковини и избран буде Максим Манујловић; на мјесто Мојсеа Миоковића, кои је 14. Дек. 1823. умро, за карлштадску Диецезу предложени буду Лукиан Мушицки, Архимандрит Шишатовачки, Антоние Граф Бранковић Архимандрит Гергетешки, Стефан Станковић Архимандрит Ораовачки, и избран буде Лукиан Мушицки, а на мјесто Јосифа Путника, Епископа Пакрачкога, кои је представљен Његовом величеству, да се премјести у Темишварску Диецезу где је 25. Јунна 1822. умро Стефан Авакумовић,

за пакрачкога Епископа предложени буду Архиепископом Синодалном избору Антоние Гр. Бранковић, Стефан Станковић и Георгиј Хранислав Архимандрит Раковачки; и избран буде Ант. Гр. Бранковић. Избори ови са избора инструментима (Wahl-Instrument) буду преко краљевског комесара Његовом величеству потврђења ради поднешени; но и на ово или због многи депунцијација, или због тога што је Хофкригсрат без согласија Угарске канцеларие наредио, да се Синод тај држи, и што је тога ради Угарска канцеларна представила Његовом величеству да се закључења тога Синода уништоже и други Синод одреди, ние никакво рјешение следовало. Стратимировић ишао је и 1824., 1825. и 1826. у Беч, кад с Гедеоном Епископом Бачким, а кад с Путником Епископом Пакрачким и молио је, да се избори ти потврде, доказујући им, да то није нови Синод био, него продужение само онога 1816. држанога и незакљученога; али никако ние могао успјети, док ние на посљетку године 1827. Његово величество своим ручним писмом под 10. Јун. на канцелара Надаждиа писаним синодално избраног Лукиана Мушицкога за Епископа карлштадскога одобрило; кое ние средством комесара Синодалнога Синоду, будући да канцелариа Угарска ние признала тај Синод за правилан, што је без согласија њеног држан, него је средством канцелара самом Архиепископу под 20. Јун. 1827. објављено тако, да је Његово величество благоизволило своим ручним писмом од 10. Јун. т. л. упражнени Епископат карлштадски садашњем тога Администратору Архимандриту Шишатовачком Луквану Мушицком благоугодно подарити, кое истина ние потврдити избор, али ние ни наименовати. — Видећи покојни Архиепископ Стратимировић да је остала цјела православна наша Црква на два три Епископа, и боећи се и свое смрти и Епископа, приликом оном, кад су се Априла 1828. године на рукоположение Мушицкога скупили, запита Епископе Бачкога Гедеона и Пакрачкога Путника били они повладили њему глас свој, да може радити за постављање Епископа у упражненим Епархиама, кад већ синодални избори не потврђују се. Епископи ови пристану на то, да га опуномоће за један тај случај нужде, да може у име њи радити, а Стратимировић, кад пође у Беч изиште од њи писмено пуномоћие, и ово цару покаже и предложи Станковића, Манујловића, Храниславa и Нестора, кои су и у Синоду 1824. године кандидирани и неки избрани били за Епископе, и бавећи се 4 мјесеца у Бечу изради, да се овим свима даду Епископати упражњени. То је све 9. Февр. 1829. уведено у Протокол, кои су подписали осим Стратимировића, Гедеон, Путник, Стапковић, Манујловић, Хранислав и Нестор.

Дакле нису ни ти Епископи без утицаја синодалнога наименовани, него су им упражњени Епископати са утицаем синодалним средством опуномоћенога Митрополита код Његовог величества показавшим се високе повјерени.

А премјештение ни Путника ни Станковића, ни Манујловића, ни Рајачића, ни Живковића ние било без представленија Архиепископа, дакле не само да не помажу ништа у овом случају Г. Епископу Платону, него му одмажу; јер доказују да ни у оно антисинодално (као што он каже) време нису бивала премјештања без втеченија Архиепископа, а како би могла бити сад, кад канони морају имати своју подпуну важност. На страни 21. каже да је Архиепископ дужан по смислу с. с. канона јавити владјењу за 3 мјесеца да је Епархиа која обудовила. Добро би било да су ти канони наведени; јер морају бити нови, међу канонима вселенски и помјестни Собора само има такови, кои кажу, да за три мјесеца мора Митрополит поставити Епископа; а не да мора јавити владјењу да је упражњена Епархиа.

Свако извртнуто умствовање на посљедку само себе обори. Тако и Г. Епископ Платон доказује да Архиепископ нема никаква права представљати Епископа за премјештање, а на страни 22. свое Аналитике каже, да су Епископи Г. Рајачић и Будимски Г. Живковић по пол године бавећи се у Бечу радили око тога, да осуете представление Архиепископа Станковића, кое је учинио тога ради, да се Хранислав

премјести у Бачку и да нису могли осустити, а на страни 24. каже, да сам ја не једаред позван високајшим именом да представление за попуњење Бачке Епархие учиним и да сам напосљетку принуђен да то учиним за 6 седмица. Ово се неда протолковати, како се може позивати и принудити овај да представление учини за попуњење Епархие упражњене, кои нема права представление чинити? То је чудноватa посљедност.

На страни 23. каже, да је велико зло по Цркву, што Епархие дуго вдовују; а неће да каже, да је веће још зло по Цркву, кад њен Епископ из користољубија неће да ради о томе, да се Епархие по канонима попуњавају сад, кад је изречена слобода за цркву, него за љубав свое приватне користи, коју мисли у упражњеној Епархии наћи, ради о томе да се сви канони и сва основоположенија Цркве изврну само да се он не оштети. О стрмовратном падању дисциплине међу мирским и монашеским клиром налази Г. Епископ Платон, да је боље за сада ћутити, ваљда зато, што би морао најприје за најјачи примјер тога падања дисциплине ставити себе самога, кои показује и Аналитиком својом да незна за дисциплину Цркве.

На страни 26. вопше Г. Епископ Платон, да не може бити добра по васцијео народ, докле год се будемо сами међу собом гонили пред самим ц. кр. владјењем и совјетује даље, да треба прије свију други састојанија свјашеническоме реду зубачу ту давити у срдцама своима. Да је и Г. Епископ Платон од себе почео, и у срдцу своме задавио зубачу ту, онда доиста нити би дошао дотле, да га Црква мора терати, нити би се он сам терао са својом Црквом пишући тако соблазнавајуће дјело, као што је Аналитика, него би по свршетку рата признао, да су Мађари незаконо и неправилно располагали по нашој Цркви и признао би да је он сгрјешио пред Црквом, што се почињо орудием њиовога самовољства и самовластија противу устава и канона свое цркве. Даље каже, да је једноме ц. кр. Министеру непоњатно, какво је и колико је у народу нашем оговараше и клеветање; то је без сумње ономе постало непоњатно, коме је Г. Епископ Платон своју Аналитику на њемачки преведену читао, јер такова га оговарања и клеветања на живе и мртве, на старине од себе и равне себи, на Цркву цјелу, и на народ није ни од кога чуо и зато је по њој морао и помислити, да је то оговарање и клеветање у народу кад је Епископ Српски кадар таке грдобе написати и њему показати. Г. Епископ Платон виче: Браћо Срби! Народе љубими! Ето како ме туга обузе за напредованьем предрагог ми народа Српског", али дјелом показује, да њему Срби нису ни браћа ни народ љубими, нити он тужи за напредованьем Српског рода, него тужи за својом приватном користи; иначе неби могао ићи о глави православног народа свога, Цркви с којом је живот и напредованье народа Српског скопчано.

На страни 29. пита на оне рјечи Патриаршеског Писма „јегда ми во смотрении вашего премјештенија ни вопрошени бити не могохом". Еда ли и преко учињеног већ Патриархом представленија опет ново какво управо за њега представление нуждно бјаше? Овако би питање доликовало човеку, кои или као крајна невјежа незна ни о чему мислити, или као засљепљен страсти користољубија не може да мисли ни о чему ономе, што не годи његовој страсти; али Епископу, кога је Црква употребила била за свој орган код правителства, служи на велику срамоту. Та нису ли се сва отношенија у законодавству, администрации, судовима, и у цјелом грађанском животу Угарске промјенила, кад је Угарска добила свое собствено пододговорно министерство, изрекла једнакост свију вјероисповједанија у Држави и ние ли то исто пододговорно Министерство црквену скупштину нашој Цркви држати дозволило баш зато, да се ново отношење Цркве наше према Држави по добавеној слободи одреди: како би дакле могло министерство Мађарско предузимати така дјела наше Цркве без знања Цркве, као што је премјештење Епископа, и како би могао наш Епископ без знања и согласија свое Цркве пристати на така дјела Министерства дотле, док се то ново отно-

шение Цркве к држави и њеном новом Правительству своим тј. уставним путем не одреди? Представленье оно, кое је Архиепископ учинио у старом отношенију Цркве паше према Држави непододговорној канцеларији унгарској, у којој су владала основоположенија Апоњиева и коме нема ни спомена о Г. Епископу Платону не може важити у новим још не опредјеленим отношенијама Цркве к Држави за пододговорно Министерство Бањањиево. у коме владају начела Кошутова: и онда би тек колико толико значило, кад би тај Министеријум по њему попуњење Бачке Епархие Његовом величеству предложио био, толико би бар требало, да Г. Епископ Платон зна и да тако пред светом не говори.

На страни 30. каже Г. Епископ Платон, да је зато остао међу Мађарима, што није имао с киме и на коме сироту своју малу паству духовну оставити и наводи примјер да је оставио био своју паству, да би подобан био Рускињи Матери, која је бјежећи на саоница од курјакова једно по једно дијете бацала да себе спасе, а кад дође кући од рођеног сина свога због тога дјела свога буде убијена. Али г. Епископ Платон показао је, да он није остао да спасе своју малу паству, него своју приватну корист; јер док је корист та његова зависила од Мађара, дотле је и он био међу њима а кад је видео, да од Мађара нема ништа, и да корист његова не зависи више од њи, онда је оставио своју паству и побјегао онамо, од куд се користи својој надао, а о пастви ни толико није радио, колико би могао био радити. Он је дакле доиста подобан Рускињи матери у томе, што је једно по једно основоположење свое Цркве бацао Мађарима у руке да своју корист добије, или и у томе, што је једну по једну паству оставио, да своју корист спасе. Још само то једно незна, каква га судбина чека за та његова дјела код куће.

На страни 30. и 30. пита Г. Епископ Платон, зашто нисам ја од 21. септ. нашег до 3. окт. новога, јавио високчајшему мјесту шта желим чинити с њиме, него сам га пустио епископовати све до првога Марта 1849. и дјела, која је он почињио у дек. 1848. и у Јан. 1849. топрв у новембр. 1849. за уништена прогласио. Да се нисам бавио око среће и благостања цјеле наше православне Цркве и цјелога нашег народа оним начином, коим сам се бавио; онда би можда био могао обраћати вниманије мое и на то, али како би у онаким важним и великим пословима имао кад и помислити о правилности и неправилности Платонови дјела и коим би поводом био то чинио, кад мени ние ни јављено званично. да је Г. Епископ Платон уведен мађарским Министеријумом у Бачку диецезу и да је он врховни управитељ наше православне Цркве, а шта је по новинама о Г. Епископу Платону говорено, оно ние било достојно тога вниманија; јер новине су јављале, да је Г. Епископ Платон мађарски владика и мађарски митрополит, па то је извјестно по томе било, да оно не важи и не може важити ништа у нашој православној цркви, што мађарски владика и мађарски митрополит чини, дакле све једно је или да сам одма прогласио или да нисам још ни данас прогласио за уништена така дјела, која сама по себи не важе ништа.

Он каже даље, да се морао на заповјест Његовог величества прихватити бјеле Бачке, али треба да покаже ту нарочиту заповјест Његова величества, којом му се наложило да мора ићи у Бачку. Јер оно писмо на страни 33. и 34. Палатиново и Етвешово не заповједа њему да иде, него заповједа обществу Бачком, да га морају примити. А оне рјечи Семерине на страни 33. показују да њега Министеријум ние слао као православнога Епископа у Бачку, него као свој орган и зато се и он сам бојао да неће имати код Србаља никаква повереља. Цјеле те ствари ово је природно толковање: Г. Епископа Платона употребљавао је мађарски Министеријум као свој орган, као свое орудие противу Србаља, а Г. Епископ Платон употребио је ту прилику и на своју приватну корист и казао им је, да он не може њима као будимски владика у Бачкој и у Банату напредне услуге чинити, него би нуждно било, да се премјести и уведе дјејствително у Бачку Диецезу, то је дакле и учињено,

оно друго што се о томе говори ние ништа друго, него извијање, изврташе и мајсторисање. А зашто ние Г. Епископ Платон заповјест царску, којој се он тако благовјерно покоравао и по којој каже да је ушао у Бачку Диецезу предноставио Совјету Сенткираљевом и отишао у Нови Сад, куд је по заповјести царској морао ићи, него се вратио у Сомбор?

Шта би било са оним Србима, кои су у рукама шакосна Мађара вели на страни 37., да се он дао у вигове ухватити? А како му не паде на намет то, шта ће бити са оним Србима, кад га је освојила наша војска у Сомбору, него је са свечаности изишао пред њу.

Што се тиче оне невоље кое су допали најзнаменитии Срби Сомборски и од кое каже Г. Епископ Платон, да их је он ослободио, требало је напире, да каже због чега су ти Сомборци пали у ту невољу, пак би се видило, да је њи сам Г. Епископ Платон преваром својом увалио у ту невољу, а то је по свој прилици било средство, кое је Г. Епископ Платон употребио, да добие већи популаритет код Бачвана и да може боље за Мађаре радити. Зато их је увалио у зло, да ји избави из зла, и тим себи обвеже; зато се и вратио из Врбаса у Сомбор, а не зато, што се бојао Сенткираљи дћ га не ухвати наша војска. Ево како је увалио Сомборце у зло. Он наговори Сомборце, да закључе у обшеству, да неће ићи у Темишвар, а он је добро знао, да у Темишвару неће бити ништа и да и њега моле, да ни он не иде, како ће моћи министериуму изговорити се, што ние онако учинио, као што му се обећао; и наговори их да иду у Карловце и да ће их он предводити; они се спреме и отиду на уручени дан у Апатин а он не оде у Апатин него оде у Пешту, а сина пошље да каже, да је он морао отићи, него депутацију нека предводи Г. Ј. Николић. Мађарима каже да је послао Сомборце у Карловце да мире Србе, а кад они дознаду да ние тако, повежу све, кое су знали, да су били и кои су записани били у обштинском протоколу. А како њему ништа не учинише?

На страни 39. наводи примјер да и у Русији премјешта Епископе његово величество. Али требало је и то да покаже у томе примјеру, да Русијски свјатјејши Синод незна ништа за то премјештање, као што наша црква ние знала, па и данас још незна ништа за његово, и онда би тај примјер важио и за њега. А овако тко зна, да је Император Русијски миропомазани у православној цркви владјетељ државни, и да ни он ништа не чини у цркви без знања Свјатјејшег Синода, ако и јест и он сам по сили фундаментални државни закона чувар и бранитељ православне цркве, тако исто као и Свјатјејши Синод, тај мора помислити, да је Г. Епископ Платон тај примјер навео зато, да се боље и јасније види неправилност његовога премјештенија. Наше Цркве отношенија к нашој држави пису она која су у Русији.

На страни 40. каже Г. Епископ Платон, да је од смрти покојнога Храниславa до његовога уласка у Бачку протекло пуних 5 година, у коима се могло противу сс. канона самостално прећи и посрнути на удову Епархију Бачку, па то ние никто учинио. А Г. Епископ Платон уће самовластно одмах како му се зато згодна прилика указала; ито уће баш оним начином, кои канони осуђују malis artibus, improboque consilio.

Даље зове читатеље да завире мало у сс. каноне по коима се ја нисам могао у то мутно време управљати, и на страни 41. наводи 6. 81. 83. канон апостолски, картагенског сабора 65. и јустинијанове новеле гл. 42. пр. 76. и 48. § из Регуламента од 1776.

6. канон Апостолски вели: Епїскопъ да не пріемлетъ на себе мірскихъ попеченій, иначе да бѣдетъ извержентъ"; тај канон вели то, да Епископ не може и епископовати и терати и. пр. процесе другоме, као Адвокат или бити заедно и градоначалник или друго што подобно; али тај канон не забрањује Епископу у бурном времену, кад грози највећа опасност Цркви и народу у Цркви, заузети се Цркве и бригу носити о њеном сохрањенију, и о сохрањенију народа остављеног од свое законе власти и чувати га да не падне у зло, као што сам ја радио, кои сам био на

мјесту они Архиепископа, који су по положенију и отношенију наше цркве к држави били и прије овога случаја дуго време и у грађанском отношенију Начальници и остали непрестано по нужди представници народа у овим Државама, и као такав морао сам Црквом и народом управљати онда, кад су људи наши остали као сироте без свое праве власти и морао сам заузимати се за њи код закопога нашега цара, у томе ми послу тај канон ништа није сметао.

81. канон Апостолски говори: не подобаетъ Епископу вдаватися въ народныя правленія, но невозбраненно быти при дѣлѣхъ церковныхъ. Или оубо да вѣдетъ оубѣжденъ сегw не творити, или да вѣдетъ извержена." На тај канон одговара Г. Епископу Платону пригорски наш Православни владика, који зато, што нема народ пригорски и не може по околностима своима имати другога владјетеља, дужности владјетелске код свога народа извршава. Ја се писам „вдавалъ" у народна правленија, јер никаквога није ни било, него сам замјењао црквеним моим правленијем народно правленије зато, да сачувам и одржим Цркву нашу и народ наш у цркви; а Г. Епископ Платонъ „вдавалъ" се у народна правленија, почем се начинио органом и орудием Мађарскога правленија.

А 83. канон Апост. каже „Епископъ въ воинскомъ дѣлѣ упражняющійся, да вѣдетъ извержена", то се говори за онога Епископа, који управља и предводи војску т. ј. који хоће да буде и Епископ и војник.

65. карт. Собора нема овдје никаква значења, ако Г. Епископ Платон не разумје онога свештеника, који је дошао у почетку покрета у моју собу с пуним пиштољем и хтјео себе и мене убити тога ради, што није имао новаца, да у Будимској дијецези добије за њи парохију, и што сам му ја сам отевши му већ запети пиштољ из руке одредио, да међу тим у Архидијецези мојој администрира једну парохију. А Јустинијанове Новелле Гл. 42. пр. 76. у колико се односи на мене и на Г. Епископа Платона, у толико се може собственоручним писмом Г. Епископа Платона показати, какво је било то постављење Архимандрита. У осталом смјешно је наведено из Регуламента, да се Архимандрити у нашој цркви представљају преко илирическе дворске Депутације наименованија ради Његовом величеству. Дакле Г. Епископ Платон не само да неда право Цркви, по досадашњем његовом доказивању, бирати Епископе и ове ако нужда Цркве изискује премјештати, него неда јој право ни Архимандрите производити.

На страни 43. и 44. доказује Г. Епископ Платон, да је прешао у Бачку Дијецезу по 14. канону Апостолскоме, јер је била вина благословена, почем Бачка Епархија није имала ни владике ни администратора, а он није отишао по „својему произволу" него на заповјест високајшу — а по суду многих Епископов ние могло бити, јер Синода немамо као у Русији и у Грчкој. Дакле што је Г. Епископа Платона пододговорни мађарски Министериум без знања наше цркве наименовао за Бачкога Епископа, што га је мјесто Митрополита његовога увео у Дијецезу без знања Цркве Палатин и Министер мађарски и што је он тим начином увео иноверце мирјане у отправљање Јерархијски дјела и њи учинио сочленами православне наше Јерархије, то је све било по 14. канону Апостолском.

Наставиће се.

ЛИСТАК.

Вести

(**Личне вести.**) Као што сте у последњем броју јавили, Његова је Светост преузвишени Г. патријар *Георгије*, 28. пр. м. отпутовала у Буда-Пешту да присуствује „Дунавској свечаности", која је одржана 30. пр. м.

Сутра дан 1. о. м. присуствовала је Његова Светост на дворском балу, којом ју је приликом као и дотле увек Његово Величанство удостојило своје високе пажње, те је с њом подуже говорило о политичкој ситуацији у Хрватској и Славонији. На питање Његовог Величанства, какво је расположење у Карловцима према хрватским демонстрацијама, Његова је Светост преставила право стање и расположење Србаља према њему, што је Његово Величанство на одобравајуће знање благоизволело узети.

Како буда-пештанске новине не јавише, да је Његово Величанство благоизволело удостојити своје пажње и Његову Светост, као што нису јавиле ни за римокатоличку јерархију; то је неким нашим новинама добро дошло, да својим вернима објасне, како је Његова Светост код Његовог Величанства тобоже у немилост пала.

О чему баба мисли, о томе и синја!

(**Св. Синод буковинско-далматинске митрополије**), састао се у седницу у Бечу, и 1. о. м. отпочео је свој рад у ранаици св. тројичне цркве.

Сем осталих ствари, претресаће синод и питање о тачном нормирању односа православне цркве према државној власти, који на жалост до сада није тачно нормиран био, него је државна власт кад овако, кад онако тумачила право врховног надзора.

Кад се реши то важно питање, проговорићемо коју више о њему.

Буковинско-далматински се синод састаде у седницу, а кад ће синод карловачке митрополије, кога толики и толико важни послови чекају?

Сем владика буковинско-далматинске митрополије, митрополита др. *Владимира Ренте*, владика др. *Герасима Петрановића* и др. *Никодима Милаша*, присутни су у синоду са саветујућим гласом румунски посланик на царевинском већу прота *Поповић* и протојереј бечке општине протојереј *Михаило Мишић*. Синодски је бележник *Дионисије Бејак*.

(**Мостарски митрополит.**) Св. синод васељенске-цариградске-цркве, изабрао је за мостарског митрополита *др. Петра Зимоњића*, професора богословије у Рељеву.

Зимоњић је и од Његовог Величанства цара *Фрање Јосифа I.* потврђен за митрополита, и отишао је 13. о. м. у Беч да положи заклетву.

Зимоњић ће бити рукоположен у Сарајеву, а за тим ће се на свечани начин обавити његово устоличење у Мостару.

И ако је Зимоњић, син познатог јунака и војводе Богдана Зимоњића; ипак ће и он као и покојни Перовић имати горких часова у Мостару, а то с тога, што „прваци“ не признају за митрополита онога, кога „народ“ не изабере.

(**VI. Главна скупштина „Савеза српских земљорадничких задруга и централне касе српских привредних задруга“ у Буковару 7/20. маја 1903.**

Радујемо се што по сјајној посети ове скупштине и од стране задругара као и од стране ваљаних родољуба можемо констатовати, да је спасоносни привредни покрет, увео широка маха код овостраних Срба. И време је већ било да се и ми латимо озбиљна посла.

У очи саме скупштине одржана је конференција, која је до по ноћи трајала. Под председништвом Вл. Матијевића већало се овде понајпре о искључењу млекарске задруге ковачевачке из Савеза. Заступници исте задруге жалили су се на поступак Савеза. Но председник конференције као и секретар савеза оправдали су поступак савеза тиме, што је иста задруга променила баш онај параграф правила, који се противи принципу правила, која је истој задрузи Савез послао. Чим задруга измене правила у смислу захтева управног одбора Савеза, биће примљена опет у Савез.

На интерпелацију пароха Б. Поповића, зашто неке привредне задруге нису примљене у савез, и ако је IV. главна скупштина изменила своја правила баш ради тога, да би могле и ове у Савез ступити — одговорио је тајник Савеза, да исте задруге нису примљене у Савез, што се управни одбор Савеза већ код цинцларске задруге новосадске, која је у савезу, уверио, да ове задруге нису Рајфајзеновске. Говорио је о потреби новог занатлијског савеза. Затим је и парох Божа Поповић признао потребу таковог савеза, али предлаже да се дотле, док не ступи у живот тај Савез, исте приме под окриље овога Савеза, те да се изабере један ревизор, који би био саветник задругама и процењивач њиховог иметка за кредит њихов код Савеза.

О томе се дебатовало доста и најпосле одлучено је, да се овај предлог сматра као жеља ове конференције, упућена Савезу, а да се не изнаша на скупштину.

Још се саветовало о избору почасног председника, о попуњењу упражњених места у управном одбору, као и о измени два параграфа правила Савеза.

Сутра дан после признања св. Духа обављена је скупштина прво Савеза земљорадн. задруга, а за тим централне касе. Извештаји су узети на знање. Председничко место није попуњено. На места у управном одбору изабрате су старе личности, осим двојице, који се селе из Загреба.

После овога држао је лаким и јасним слогом говор „о комасацији“ инжинер Ј. Татић. Поводом овога говора развила се жива расправа, у којој је учествовало доста говорника. Једни су говорили „за“ а други „против“. Најпосле је дивним разложима прискочио у помоћ тврдњи говорника о потреби комасације парох Радослав Марковић, чим је и ова распра довршена. Затим је говорио В. Муачевић „о земљорадњи.“

Затим је устао парох Р. Марковић са захтевом и жељом, да се помогне „Привредник“, који је у току од 6 година, откако је у свет на корисне занате 2062 ваљана и сирота Срчета. После изражене захвалности управ ом одбору Савеза, као и гостољубивом одбору Вуковарца, затворена је ова скупштина.

Затим је био заједнички ручак, где се изменуле многе здравице и при којем се скупила лепа свота као помоћ Привреднику.

После ручка у уређеној групи отишло се на „Лужац“, добро грофа Елца, где су задругари разгледали разне справе као и леп „швајцерај“ истога спахиље. Н.

Одговори уредништва.

Г. учитељу у Н. — —. На питање, да л треба од ускрса до спасова при сахрани, појати: Христос воскресе, или свјати Боже, одговарамо Вам, да од ускрса до Томине недеље, треба појати Христос воскресе, а од Томине недеље свјати Боже.

У „Послѣдованію оусопшихъ на сѧтꙋю пасхꙋ, и во всю свѣтлꙋю недѣлю“, вели се, кад се мртвац понесе из куће у цркву, да се пои Христос воскресе. А тако се исто пои Христос воскресе и кад се мртвац понесе из цркве на гробље.

У типику се наваћа, кад се од Томине недеље до спасова дне има појати и читати Христос воскресе, и у истом правилу нема спомена о томе, да се има Христос воскресе појати и при сахрани мртваца.

Послате књиге на приказ.

1.) „Шематизам православне епархије Далматинске и истријске“ за годину 1903. Задар, стр. 77. вел. 8°.

2.) „Интерконфесионални закони у Аустрији кад се тиче православне цркве.“ Написао Argus. Прештампано из „Весника српске цркве.“ Београд, стр. 15.

3.) „Српска рапсодија“ 1. Од куд тебе бела будо... 2. Смиљ Смиљана... 3. Коло... 4. Сарајевка, за гласовир у две руке компоновао *Исидор Бајић*. Издање српске књижаре Браће М. Поповића у Н. Саду. Цена 2 К.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 10. ех 1902. 35. ех 1903. 1—3 13

СТЕЧАЈ.

На упражњено место срп. правосл. вероисп. забавиље у црквеној општини молској, епархија бачка, последња пошта Мол (Mohol), овим се отвара стечај.

Са овим забавиљским местом скопчана је плата од 600 круна, 56 круна у име огрева свог и забовишног, стан према пропису 74. §-а Шк. Уредбе од 1872. године без баште. Забавиља прима плату из домаће благајне месне пол. општине. Рок је стечају 6 недеља, рачунајући од првог увршћења.

Из седнице месног шк. одбора срп. правосл. црквене шк. општине, држане у Молу 28. априла (11. маја) 1903. године.

Сава Лудајић, вероучитељ. Душан Јосимовић, председник.

Ад. бр. К. 471/50. ех 1903. 16 1—3

СТЕЧАЈ.

На једно свештеничко место I. евентуално II. разреда у Ст. Сивцу с тим, да компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључно 21. јуна (4. јула) 1903 поднети.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 6./19. Марта 1903. године.

Митрофан с. р.
епископ.

Бр. ЕК. 203. ех 1903. 17 1—2

ЕДИКАТ

Овим се обавјештава Марта Јакшић рођена Мрвош, из Срп. Моравица, непознатог боравишта, да јој је муж Никола Јакшић покренуо против ње бракоразводну парницу код ове епархијске конзисторије па се позива, да се у року од 90 дана, рачунајући од дана првог увршћења овога едиката у „Српском Сиону“ пријави овој власти или лично или вјеродостојно писмено или преко свога на законит начин опуномоћеног заступника, јер ће се иначе речена парница и без ње, а на њезину штету окончати.

Из сједнице Епарх. конзисторије, држане у Плашком, 8. маја 1903.

Предсједништво.

Ад бр. К. 197/217 ех 1903. 1—2 18

ЕДИКТ

Услед бракоразводне молбе Ђирковића Срете из Шимановаца против нестале му супруге Данице рођ. Смуђа — позива се речена супруга да у року од шест месеци рачунајући од првог уврштења едикта овог у новинама, има се овој конзисторији или сама лично пријавити или место садашег свог пребивања означити, пошто ће се у противном случају против ње поведена бракоразводна парница и без ње довршити.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима дне 16. (29.) априла 1903. год.

Архид. конзисторија.

Ад бр. К. 219/216 ех 1903. 1—2 19

ЕДИКТ

Услед бракоразводне молбе Мите Карапића из Черевића против супруге му Марије рођ. Сешић сада непознатог боравишта, позива се речена супруга Марија, да се има у року од шест месеци, рачунајући од првог уврштења едикта овог у новинама овој конзисторији или сама лично пријавити или место пребивања свога означити, пошто ће се у противном случају против ње поведена бракоразводна парница и без ње наставити и довршити.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима дне 16. (29.) априла 1903. год.

Архид. конзисторија.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ. ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у сваку величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

аанерптиаст ан отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или моље за сатове од метала; прављене старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

8—25 ех 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 388. 1903.

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 10

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ ИЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у суботу 31. маја 1903.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени:

Његово Високопреосвештенство Г. Епископ Бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је на замолницу Његове Светости Преузвишеног Господина Патријарха српског **Георгија** дана 15. (28.) маја о. г. у манастиру Бесчину јеромонаха Викентија Себишановића из манастира Јаска рукоположити за презвитера-јеромонаха; а истога дана пак рукоположити свршеног богослова Илију Аћимовића из Мирковаца за ђакона, а по том дана 16. (29.) маја за презвитера, који је одређен за администратора парохије у Маркушици.

Годишњи Извештај

који је поднео епарх. школ. одбор будимски, о подручним срп. прав. народним школама, Школском Савету.

У будимској епархији било је 1902. год. 8699 мушки и 8529 женски, свега 17228 срп. прав. душа.

Деце од 3—6 год. било је 513 муш. и 527 жен., свега 1040. Од 6—12 год. било је 790 муш. и 818 жен., свега 1608.

Од деце, која су обвезана свакидашњу школу да походе било је опроштено због телесне и душевне мане 5 муш. и 7 жен., свега 12; због похађања туђе школе 30 муш. и 21 жен., свега 51; због удаљености 9 муш. 22 жен., свега 31; због похађања више школе 4 муш. и 4 жен., свега 8. Свега је било опроштено 48 муш. и 54 жен. Укупно 102 деце.

Према томе требало је да је свакидашњу школу похађало 742 муш. и 764 жен., свега 1506 деце.

Уписало се пак у свакидашњу школу у I. р. 252 муш. и 302 жен., свега 554; у II. р. 188 муш. и 174 жен., свега 362; у III. р. 155 муш. и 147 жен., свега 302; у IV. р. 101 муш. и 92 жен., свега 193; у V. р. 22 муш. 28 жен., свега 50; у VI. 13 муш. и 6 жен., свега 19. Укупан број уписане деце износи 731 муш. и 749 жен., свега 1480.

Из овога се види, да је похађање школе било, да се боље пожелити не може, јер од 100 за школу способне деце само 2 нису дошли у школу. И ако је у Бараньској жупанији, где је велика већина срп. прав. школа, похађање школе у опште добро, јер просечни

број је 92.77 %; то иначе је у срп. прав. школама куд и камо боли одношај, пошто 98·27 % деце похађају школу.

Од уписане деце пошло је у I. р. 37·43 %; у II. р. 24·46 % у III. р. 20·41 % у IV. р. 13·04 % у V. р. 3· 37 % у VI. р. 1·29 %.

Испит је полагало 644 муш. 643 жен., свега 1287; за прелаз је оспособљено 542 муш. 545 жен., свега 1087; уредно је пошло 562 муш. 553 жен., свега 1115; неуредно је пошло 169 муш. 196 жен., свега 365; без наставе је остало 25 муш. 44 жен., свега 69; друге вере је било 4 муш. 11 жен., свега 15; назарена није било ни једног; боловало је 68 муш. 82 жен., свега 150; умрло је 2 муш. 5 жен., свега 7.

Деце од 12—15 год., дакле за повторну школу било је 338 муш. и 382 жен., свега 770.

Од ових је било опроштено од похађања повторне школе, због телесне и душевне мане 2 муш., свега 2; због похађања туђе школе 15 муш. 19 жен., свега 34; због удаљености 5 муш. 5 жен., свега 10; због тога што су на занату или у служби 27 муш. 13 жен., свега 40; због похађања више школе 9 муш. 6 жен., свега 15. Свега је било опроштено 58 муш. 43 жен., укупно 101.

Према томе треба ли су 280 муш. и 339 жен., свега 619 похађати повторну школу.

У повторну школу се уписало: у I течај 104 муш. 129 жен., свега 233; у II течај 87 муш. 107 жен., свега 194; у III. течај 75 муш. 93 жен., свега 168. Укупно се уписало 266 муш. 329 жен., свега 595 деце.

И код похађања повторне школе видимо, како срп. прав. деца у овој епархији вредно иду у школу, јер је и повторну школу похађало 96·12 % од оне деце, која су била обвезана да иду у школу, што је, кад се узме у обзир, да повторну школу скоро свуда рђаво похађају, особити знак свести код нашег народа у овој епархији.

Од деце, која су повторну школу похађала, полагало је испит 200 муш. и 250 жен., свега 450; за прелаз је оспособљено 171 муш. и 203 жен., свега 374; уредно је пошло 127 муш. и 146 жен., свега 273; неуредно је пошло 139 муш. и 183 жен., свега 322; без наставе је остало 14 муш. и 10 жен., свега 24; друге вере је било 2 муш. и 4 жен., свега 6; назарена нема; боловало је 3 муш. 6 жен., свега 9.

Месни школ. одбори су пријавили полит. поглаварствима, од деце, која неуредно иду у школу, месеца октобра 117 муш. 174 жен., свега 291; новембра 84 муш. 82 жен., свега 166; децембра 33 муш. 32 жен., свега 65; јануара 51 муш. 57 жен., свега 108; фебр. 35 муш. 30 жен., свега 65; марта 37 муш. 47 жен., свега 84; априла 48 муш. 51 жен., свега 99; маја 51 муш. 69 жен., свега 120. Укупно је пријављено 456 муш. 542 жен., свега 998 деце.

Политична поглаварства су у месецу октобру опоменула 99, казнила са 1 К 8, са 2 К 4; у новембру опоменула 53, казнила са 1 К 5, са 2 К 2; у децембру, опоменула 21, казнила са 2 К 1; у јануару опоменула 60, казнила са 1 К 2; у фебруару опоменула 22, казнила са 1 К 2, са 2 К 1; у марту опоменула 18, казнила са 1 К 3, са 2 К 2, са 4 К 2; у априлу опоменула 21, казнила са 1 К 7, са 2 К 2; у мају опоменула 24 казнила са 1 К 8.

Свега је издато опомена 318, кажњено са 1 К 35, са 2 К 12, са 4 К 2. Укупно 318 опомена и 49 казни.

Када се број опомена и казни сравни са бројем пријављене деце, онда се види, да полит. поглаварства ни близу не врше тако у овом погледу своју дужност, као што то чине месни школ. одбори са пријавама и да опомене, па и казни немају жељена успеха. Кад је време пољских радња, онда деца више изостају, иначе их родитељи уредно шаљу у школу.

Новац, који је од ове глобе примљен, употребљен је на школски фонд, и на књиге сиротој деци. Књига и потребну опрему, имало је 1396 деце.

У некојим местима владане су заразне болести. Тако је у Вемену и Пешти било шарлаха, у Изочну и Шумберку осне; у Бремену инфлуенце; у Липови дифтерије; у Мошу и Сентандреји кашаљ; у Дарди очна бола. Због ових болести биле су школе затворене у Пешти 1 месец дана, у Бремену и Липови по 10 дана.

Од трахома је патило 11 деце.

У Помазу су велепоседници Пегар и Веселин Лупа о свом трошку назидали нову школу у вредности од 3500 К.

У 18 црквп. оп. су извршене оправке на шк. здању, веће оправке су учињене у Чипу, где је за 900 К поправљен кров и прозори. У 24 црквп. оп. нису никакве оправке чињене.

На учит. становима извршене су оправке у 19 црква. оп. а у 23 нису. Намештаја и учила набављено је у 6 црква. оп., у 36 није ништа набављено.

Од учитељских снага, изабрани су за сталне: Милан Марјановић у Дарди, Светозар Печурлија у Херцег Суљошу, Светозар Радашин у Будиму, Сава Кануриħ у Шиклушу.

За заменике су постављени: Радослав Кућанчанин у Бању, Теодора Радићева у Батосеку, Персида Недићева у ДНани, Александра Мрковачка у Вел. Будимиру, Петар Парабак у Липови, Зорка Брзакова у Ланчугу, Катарича Теларовић у Вињану, Катица Машировић у Моноштору, Цветко Ћићић а за тим Софија Маглић у Шумберку, Богољуб Прњаворовић у Срп. Гарчину, Вукосава Туцаковић у Салки, Гордана Костићева у Срп. Хидошу, Христина Јовановићева у Сентандреји, Софија Станковићева у Чипу, Ирина Петровићева у Чобанцу.

Умрли су: Петар Бернк учит. у Сентандреји и члан епарх. школ. одбора, Петар Парабак заменик у Липови, Смиља Добродолска учитељица у Моноштру.

Умировљен је Ђорђе Сабадош, учитељ у Медини.

У 25 црква. оп. су учитељи уредно примали плату, у 17 неуредно.

Месних учитељских зборова нема, а ни срески учитељски збор није ове године одржан због сиромашног стања црква. општина.

Месни школски одбори су држани 112 седница са 314 бројева. Просечно долази на једну седницу 3 записничка броја.

Декрет је издан двојици учитеља а дисциплинарно је поступљено против једног учитеља у два маха, а оба пута је од онтужбе ослобођен.

Највише бриге је задавало овом одбору та околност, што су још на доста учитељских места били неособљени учитељи постављени, те су не само жупанијски управни одбори скоро не престано тражили, да се ови неособљени учитељи уклоне, већ је и само вис. министарство захтевало, да се свуда оспособљена лица поставе.

Одбор овај је и овом приликом многа учит. места привремено попунио учитељицама, и тиме је толико успео, да сада у епархији целој има још само 5 учитељских места, где неособљена лица делају. Одбор је овај то могао само тако да изведе, што је добијао припомоћ из фонда св. Саве, и то је добио 1426 К мањка из лањске године и 2982 К за 1901/2 шк. годину.

Од вис. нар. црква. сабора, који се год. 1892 састао, умолио је овај одбор сталну годишњу припомоћ од 8858 К 94 филира за школе у овој епархији, као и 3000 К за зидање школске зграде у Дуна Пантелији, где је школа од преке потребе.

Један мали извор за потпомагање сиромашних школа нашао је овај одбор и у приходу од „Српских школских жигица“, које фабрикује Адам Рајснер у Осеку, и који редовно шаље обрачун о истима.

НЕЗВАНИЧНО

Автономија.

Д. Р.

(Свршетак.)

Пошто дакле IX. зак. чланак од 1868. не признаје источно-православној цркви њен епископални карактер, него је народном црквеном сабору, у ком је 50 свештењака а 25 свештеника, предао тако рећи неограничено право и у цркви; а саборско устројство од 14. Маја 1875. не даје опет сабору оно право, које му је IX. зак. чл. признао, него је државна власт све конце задржала у својим рукама тако, да сабор без њеног одобрења не може ништа учинити: јасно је, да поред IX. зак. чл. не може бити говора о автономији црквеној, а поред саборског устројства од 1875. о автономији народној.

С тога и јесте несмислица говорити данас поред IX. зак. чл. од 1868. и саборског устројства од 1875., о некој црквено-народној автономији!

Поред њих, нема данас ни наша црква, нити нард автономију у црквено-народним стварима.

Ово је така истина, да њу не види само слеп код очију Србин, или каква продана душа, која се и продала да може пакостити своме народу тиме, што га подржава у варљивом санку, да он има

црквено-народну автономију, односно да га одвраћа од спасоносног пута да дође.

Истинити пак родољуби српски, којима је подједно стало и до своје цркве и народа, дошли су до увиђења, да и наша црква и народ поред IX. зак. чл. од 1868. и саборског устројства од 1875. пропада, и остане л још неко време данашње стање, да ће доћи до банкротства и у цркви и код народа.

Синоду су везане руке, а и сабору су везане руке, а и једнима је и другима везао руке онај Грујићев „трећи“, који је јачи и од синода и од сабора. А што је јачи, крив је и синод, а крив је и сабор.

Синод је крив, што није као што рекосмо у своје време т. ј. кад је изнешен пред угарски сабор законски предлог IX. чл. настојао, да се у њему призна његово право, и што није при грађењу саборског устројства 1874. знао извојевати себи ако не већа, а оно бар онака права, каква је извојевала 1869. румунска јерархија.

Сабор је пак крив, што се одмах по потврди IX. зак. чл. од 1868. завадно са својом јерархијом, и то да би због шта, већ због питања о председништву, на што је после вишегодишње свађе, утрошеног и времена и новца, пристао и сам, и терајући на црквеном сабору политику, дошао у процеп, да пристане 1874/5. на онакво устројство, какво му је кр. повереник поднео, односно министар председник барон Венкхајм поткресао по добро, у место да је као што је радио румунски сабор, у првом своме заседању у споразуму са јерархијом изградио своје уређење црквено-школско, за што је у то време била онако подесна прилика.

С тога, код Румуна и иду ствари својим током, и код њих нема оних трзавица, што их је наша црква и народ претурио овамо од 1869. до данас, а у којима се и данас налази.

Ми пак, држећи испод свог достојанства, да се угледамо на Румуне, са својом политиком и саборисањем, које нас је стало стотинама хиљада, а да и не рачунамо пропуштено време, титрајући се са светињама црквеним и животним интересима црквеним, и допуштајући које каквим ветропировићима да на њима говоре дугачке говоре о својим испранцима на испранке; дотерасмо дотле, да утоке на решења наших највиших црквено-народних власти решава кр. угарски министар председник, односно да их може и уништити, а по пракси од 1875. и изменити.

За данашње дакле наше једно стање, крива је подједнако и јерархија и народ. Једно другом не може с основом ништа пребацивати.

А не може пребацивати с тога, што су у своје време обоје били кратковиди, те отимајући се тобоже о власт и превласт, тераше воду на воденицу оном Грујићевом „трећем“, који имајући сада и сувише воде за мељану, у стању је да нам меље брашно како хоће.

И ми поред свега тога, још ни дан данас не ћемо да видимо где је корен злу, него се између себе кољемо, гложимо о ситницама, гонимо и један другог прогањамо и гледамо прилику да се само што боље осветимо, а не видимо јадници, како нам и црква, и школа, и народ на све стране нагло пропада. За време тог нашег гложења, није чудо, што се странци врло много у нашој средини намножише, и што је толико српско имање у њихове руке прешло.

Вредни је свештеник ињијски г. Радослав Марковић, предузео, да изиђи како стоји наш народ са имањем у ињијском, ст. пазовачком и земунском котару, и док обзнани резултат свога испитивања, ужаснућемо се, док видимо колико туђинци имају земље у чисто српским селима!

Код нас се не данас, но овамо од 1871. т. ј. од потврде данашњег изборног реда народу јасно и гласно говори: народе, бирај само слободоумне посланике, ако мислиш добра и себи и цркви и школи, и народ је увек таквим „родољубивим“ гласовима веровао и бирао врло често и оне, за које није никад ни чуо.

И од тога доба до „мајског сабора“ прошле године, већина и то грдна већина посланика бивала је што је исповедала слободоумна начела, а на „мајском сабору“ што је исповедала радикална начела, управо назови радикална, пошто се с правим радикалним начелима не долази и не може доћи до „безусловног благоволења владиног.“

Па шта су такве већине слободоумно-радикалне странке извојевале на народно-црквеним саборима за то време?

Извојевале су саборско устројство од 1875., којим смо што рекао др. Светозар Милетић добили „укљештену аутономију“, а уз то 1895. „Уредбу о мировинском фонду за удовице и сироту децу српског православног свештенства у опсегу српске митрополије карловачке“ и „Мировинску уредбу за народно-црквене чиновнике и професоре“.

Ове две уредбе имају захвалити своју потврду Чика Стеви Поповићу, а остали закључци саборски и они силни законски предлози, лежали су и леже не потврђени у архиви министарској, да из ње не изиђу никад на видело.

Из овога се дакле јасно види, да није довољно имати само саборску већину, а у сабору „изгласити“ какав законски предлог, него да се за потврду ког законског предлога иште и нешто друго, а то је пристанак епископата, **а за тим пре свега, сабор мора имати поверења и код круне и код владе.**

Без тога је највећа бесмислица веровати, да је за потврду ког законског предлога довољна само саборска већина.

Поверења могу имати и код круне и код владе, и не само простог поверења, него и угледа људи од угледа и положаја, људи старији, умеренији, људи независни, којима се не можеш ни с које стране пребацити, да имају неке себичне циљи што се заузимају за црквено-народну автономију, а уз то људи који нису прононсирати као политични партизани, и који не терају спрам владе опозицију.

Она права, што су народу дата у кр. рескрипту од 10. Авг. 1868. извојевали су му уважене проте и свештеници, генерали, пуковници, виши и нижи официри, жупани, поджупани и нижи жупанијски чиновници, и остали угледни мужеви, што беху посланици на сабору 1864/5.

А што овамо од 1872. т. ј. од потврде данашњег изборног реда, не могу наши сабори ништа да извојују, сем онако укљештеног саборског устројства и 2 мировинске уредбе, односно да извојују потврду својих закључака, узрок је то, што су у сабору главну реч водили људи прононсирати као жестоки владини опозиционалци. А сем њих су се за посланике већином бирали људи без икаквог угледа и знања, а не ретко и без осигуране егзистенције, те је с тога противницима слободнијих идеа лако било денунцирати на мероданом месту, како су ти људи опасни по државу, како они хоће да дочепавши се управе народних фондова и власти, узмогну што већу агитацију развити у народу против владе и државног уређења, те тиме осујетити потврду саборских закључака.

Да је код нас било мало више уништавности 1892., те да се приступило претресу „Предлога за уредбу о устројству православне српске народно-црквене аутономије у области карловачке православне српске митрополије“, ил тако из потсмеха прозваном „јединственом статуту“; тадашња би саборска већина, у којој беше по доста угледних и уплив-них људи и код круне и код владе, наистину и извојевала она права народу и цркви, што су у њему наведена, која им права не ће извојевати ни сто „мајских сабора“.

Ето, „мајски је сабор“ баш био попустљив, лојалан, учинио је оно, што не учини до њега ни један сабор т. ј. потписао је адресу и на мађарском језику; слушао и повиновао сваком мигу повереникову и његовог секретара; с њима се о сваком наумљеном закључку претходно посаветовао и утаначио какав закључак да се донесе: па поред све хваљење „безусловне благонаклоности владине“, не извојева ни једну потврду

ма од једног свога закључка, поднесеног на потврду!

А не извојева је с тога, што се данас тешким жртвама долази до благонолења и поверења владиног.

Како се пак данас долази до њих, уверило се изасланство данашњег саборског одбора из уста сâмог председника кр. угарског министарства преузвишеног г. Коломана Села, који јој је приликом предаје преставке саборског одбора у погледу закључка саборског о управи манастирског имања, одговорио: „Ја имам обичај, са сваким у држави потпадао он ма којој вероисповести и говорио он ма којим језиком једнако праведно поступати — захтевам и очекујем од сваког становника ове државе, *да буде у првом реду добар домољуб и добар Мађар. Верује — рече — и очекује да Срби из Мађарске ове његове назоре не само речима исповедају, него да ће их и* **делима доказати. У том уверењу може им обећати, да ће у њему наћи највећега доброжељатеља.**

Ето, *шта* нам се и *какав* нам се данас услов ставља, ако смо ради да дођемо до благоволења владиног!

А што нам се *може* и *што* нам се *такав* услов ставља, томе смо такође ми сами криви.

У своје време (1869.), ми смо се дали од наших пештанских пријатеља — гроф Андраши је јавно рекао: „подајмо Србима црквену автономију, па ће мирни бити на политичном пољу“ (ова се изрека данас од речи до речи обистинила, пошто наши радикали напустише политично поље, и баците се на црквено-автономно, оставивши Мађарима слободне руке за ширење своје државне идеје) — „натоцилати“ и завадити са јерархијом. Шта више, ми смо се први почели влади обраћати са својим тужбама против јерархије, што је она радо и весело прихватила, те је од тога доба и постала језичац на вази у завади између јерархије и народа, чинећи вештачки превагу час једној, час другој страни, према својим потребама и интересу.

У место да нам је постојећи закон светиња и да мушки свугди и сваком приликом настојимо, да се закон и од горе и од доле почитује и извршује — наравно у том случају морали бисмо сâми пре свега строго придржавати се постојећег закона —; ми смо тако ниско пали, да се јавно поносимо са „безусловном благонаклоношћу владином“, која нам ту благонаклоност није ничим показала, сем ако ћемо њеном благонаклоношћу то назвати, што нам је после 5 година допустила држање сабора, с условом да се у њему смо само оно предузимати, што она допусти, и ком је спутала руке, да се не може мећи.

Ево се навршила година дана од последњег „мајског сабора“, и до данас поред све своје лојалности, напуштања политике, односно благонаклоности владине, као што рекосмо, не доби потврде ни један саборски закључак. *А не доби га с тога, и не ће га добити све дотле, док прво сабор по обећању меродавника не загризе у „киселу јабуку“ т. ј. у градњу једноставног статута, ил као што радикали веле „автономног уређења“.*

С тога и није чудо, што смо удваријући се кр. повереницима и њиховим секретарима, да нам они испуне наше страначке жеље и интересе, изгубили свáки углед „горе“, где нас данас не сматрају ни за какву чињеницу, те се с нама већ тако по својој вољи играју и титрају, да нам намештају автономне чиновнике и чиновничиће просто својим посетницама!

Па кад *овако* данас стоји са нашом хваљеном црквено-народном автономијом, поред IX. зак. чл. од 1868. и саборског устројства од 1875.; питамо сваког искреног српског родољуба: смемо ли и на даље гледати и трпети ово данашње наше јадно и жалосно стање у нашој цркви, школи и на народном пољу?

Смемо ли и на даље гледати и трпети, да нам наша јерархија буде спутана, те да јој се не дозвољава да врши она права, која су јој црквом предана, и која права врши и румунска јерархија у Угарској, и јерархија у Аустрији (Буковини и Далмацији), а пре свега, да сме годишње своје зборове држати, и у

њима се договарати о потребама своје цркве?

Смемо ли и на даље гледати и трпети, да нам једна по једна вероисповедна школа прелази у државне руке; да су нам толики учитељи осуђени да у случају болести и старости буду што-но-реч бачени на улицу, пошто нема за њих пензиона фонда, а да и не говоримо, колико и каквих би требало донети промена и нових установа на просветно-школском пољу?

Смемо ли и на даље гледати и трпети, да нам се држање сабора допушта по милости; да му се закључци не потврђују, а који се и потврде, да му се потврђују измењени; да му се спутује рад и слобода?

И ако све то можемо и смемо и на даље гледати и трпети; ми се „играмо“ и на даље сабора и уживајмо у самообмани како ми имамо црквено-народну автономију. Трошимо и на даље хиљаде на саборе. Свађајмо се и гложимо и на даље између себе и стварајмо што ваучније програме, а онај Грујићев „трећи“ смејаће се и на даље и трти руке од радости, што се тако лепо умемо играти и забављати са Андрашијевом играчком!

Не ћемо л пак то, него хоћемо да и ми једном дођемо до истинске црквено-народне автономије; онда нам не остаје ништа друго, **већ да пре свега раскрстимо са странкама и страначким програмима, бар на црквено-народном пољу, да се сви спојимо у једну странку, да се измиримо са јерархијом, па да заједнички и слошки порадимо на оваквом устројству, од кога би имала користи и црква и народ.**

А да се то постићи узмогне, мора се ако не баш искати укидање IX. зак чл. од 1868. и донашање другог законског чланка о признању црквено-народне автономије за православне, а оно измена његова, која би се у том имала састојати, да се уз саборско право у њему призна епископалан карактер нашој цркви, а подједно и укидање саборског устројства од 1875. и донашање новог устројства, у ком би тачно одређен био делокруг синодски и саборски, а подједно и право врховног државног надзора.

А једно и друго мора се искати с тога, пошто уз њих и поред њих, не можемо и не ћемо доћи до истинске црквено народне автономије.

Ако се за оних последних 34 године нисмо уверили, да се наша црквено-народна автономија не да уредити на основу лутеранског устројства и политичких устројстава; онда смо ми народ достојан сажаљења, ал подједно и народ, који нема будућности и који ће се свађајући се око неизведљивих заучних фраза и принципа, пропасти.

Оканимо се дакле једном са разним експериментима, од којих је до сада имао користи само онај Грујићев „трећи“, и не ослањајмо се сувише на IX. зак. чл. од 1868., него се ставимо што рекао Грујић на темељ сигурнији, т. ј. на наше народно-црквене установе, са ког нас не ће моћи нико стерати.

Није похвално ни за нашу јерархију, а ни за наш народ, што ми сабориштући и радећи од 1864. на црквено-народној автономији, не бесмо у стању уредити своје црквено-просветно-народне ствари.

Ал тако исто није похвално ни за угарску владу, што она није била у стању нагонити нас, да се једном уреде наше ствари, односно да је и сама настојала да се до тога дође.

Држава може и има своје државне интересе, ал се држава не може и не сме толико заузимати за исте, да допушта и трпи нездраве и неприродне односпаје, а подједно и ненапредовање и пропадање једног народа и цркве, као што је српски народ и наша црква.

Рекосмо отворено своје мисли о нашој црквено-народној автономији, а што год рекосмо, рекосмо из чистог уверења и осведочења. И ако ко држи, да су наше тврдње и назори неисправни и погрешни, ми ћемо радо и весело саслушати и усвојити свачије оправдано мњење, ал се у напред ограђујемо против сваког извртања наших мисли.

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: Д. Р.

(Наставак.)

VI.

Шишатовац.

Визитација манастирја Шишатовца, јуже начахом 25. Јунија 1753. года.

Обрјетохом да сего манастира Шишатовца храм јест Рождество пресвјатија Богородици, здатели јеромонах Теофил, бивши сеја свјатија обители игумен, и јего о Христје братја Иларион и Висарион монаси, јакоже и во свитције в љето 1720. изданом јавствуетсја. В сем манастирје јест звоница каменаја, јејаже ктитор Г. обрстлајтнант Вук Исаковић, котораја звоница јест созидата љета 1742. благословеннем Блаженејшаго Патриарха Арсенија четвертаго, при игумену кир Викентиј Поповић, ниње шним Архимандритом.

Ктитори сего манастира сут: Г. капетан Трифон Исаковић, Г. обркапетан Јоан, и брат јего оберстер Јосиф от Монастерли, котори Г. оберстер здје во церковном притворје с љенија страни во гробниције положен јест. Такожде Г. обрстлајтнант Секула, и брат јего капетан Јефтан от Виткэвић.

Прочтохом братни полномошни указ Них Висок. Арх. и Митр. Г. Павла Ненадовића.

Посљедует написанје от Архимандрита до посљедњаго о Христје брата.

1. Архитандрит *Викентиј Поповић*, в первој визитацији писан , љет има 41. Родилсја у Пожаревцу, училсе книги у Вуковару код магистера Богњка; неженилсја. Пришел в монастир 1728., и постригласја того љета Окт. 6. чрез јерм. Григорија. Во степен ђјаконства рукоположен 1734. у Северину Јунија 29. во храмје св. апостол Петра и Павла, а во свјашенство 1735. Апр. 18. у мон. Ленавинском во храмје воведенија пресвјатија Богородици. На оба степена произведен рукоположенем Симеона Филиповића, епископа Хорватскаго.

Во игуменство произведен 1739. Авг. 12. в карловачкој св. николајевској церкви, благословенем свјатопочившаго Патриарха Арсенија четвертаго. Во архимандритство же Висок. Г. Павлом Ненадовићем здје во монастирје 1751. Маја 28.

В писании доста искусен, читати, појати знаст, писати от части. Литургију служит. Духовник јего Симеон јером. прибиноглавски, от јегоже ћедуљу имат.

Чиное одјејанје имјеет; книги: псалтир, катихизис, полуустав, свјатци, требник, регламент духовни, книгу о пришествии антихристовом, хисторију за взјатје Јерусалима и Царјаграда, Квинту Курцију. Крест оковат со стопицом, позлашчен, каменјем и бисером искићен у футроли; 4 креста вратна с ланци. Епитрахил от червена кумона ветх, стихар от беле дамашке са златними гранами. Надбедреник на рајхаљку везени образи со златом. Мотика винограда 14, шљива дрвета 800, винских хардова и ракијски 120 хакова, каца винских 3, у них хакова 150. В келии 2 кревета типлерска с приличном постелом т. ј. јоргана 2, јастука 5, различних ветхих, аљиу једну, чаршава 2, душек један, ћебета 2. Астал, умивалница на јој леген и ибрик от бакара. Икона дрвени 5, а стаклене 2. Фуруна зелена, 2 пара халина ношећја.

2. Јеромонах *Георгиј Новаковић*, проигумен и духовник; љет имат 58. Родилсе у Бачкој в селу Парага; училсе книги здје код јерм. Јоаникија своего брата. Пришел во монастир 1702. а посригласја 1706 Февр. 4. чрез јерм. Теофана. В ђјакона рукоположен митрополитом Стефаном в карловачкој соборној церкви 1708. Авг. 6., во степен же свјашенства Христофором епископом бачким, тогда бившим администратором Архиепископата карловачкога, 1712. Новембрија 21. у Н. Саду во соборној церкви во храмје св. великомученика Георгија. Писанија свидетелствованога немјеет. В писании искусен, читати, појати и писати добрје вједает. Литургију служит, духовник јего Јов здјешни јеромонах. Чиное одјејанје имат. Книги: псалтир, 2 молитвослова, 2 октоиха, часослов; леген и ибрик от бакара; астал, столица велика кожна, 4 столице типлерске древјане, кревета 3, јорган, ћебета 5, јастука 6, душек, чаршав, икона древјани 5, кандило от туча, ћилим ветх, аљиа ветха, пар халина зимских черних, трапезник, 4 пешкира, фуруна зелена, винских судова 90 хакова, ракијских 20, 5 каца у коих 185 хакова, 15 хакова вина, 4 ракије. Виограда 20 мотика, шљива дрва 500.

3. Јеромонах *Јов Ивановић*, родилсе у Сомбору, љет имат 65, книги училсе здје с монастирје код духовника Евсевија, женилсе и со женоју жил 30 љет. Сина 2, оба оженена имат,

Тиру и Тому, пребивает Тира у Иригу, а Тома у Стејановци. Мирским попом бил, рукоположен во ђакона Христофором, епископом бачким, тогда бившим администратором Архиепископата карловачкаго 1711., мјесеца незнает коего у Карловци у соборној цркви св. Николаја. В степен же свјашченства епископом Никанором Мелетиевићем крушедолцем 1713. 21. Дец. у Крушедолу. У селу Стејановци имал парохију, а сингелију от свјатопочившаго митр. Викентиа Поповића, идјеже совершавал парохију 27 лет. Пришел в монастир ждје и постригјеја во иночески чин 1742. Јануарија 17. чрез Архимандрита Викентиа ждешњаго. Писања от части разумјејет, читати, појати средње, писати помало. Литургију в саборје служит, чреду недржит старости ради. Духовник јего хажи Стефан Раковчании, от јегоже и цједуљу имат. Чиновно одјејаније ветхо имат. Книги: требник и акатистар. Епитрахил от жуте свиле ветх. В келии: астал, чаршаф от платна асталски, дрвену икону, кревет прост, 2 ћебета, 3 јастука. Винограда 6 мотика, шлива на Ремети пустари илочког доминиума за 120 дрва; винских судова 20 хакова, ракијских 4 хакова, каду от 24 хакова, вина имат 10 хакова, ракије хаков. Духовническују службу исполњает.

4. Јеромонах *Авакум Вукмировић*, родилсе у Иригу, лет имат 45, училсе книги ждје у игумена Василија, неженилсја, пришел у монастир 1723., постриг јего игумен Василиј 1726. На степен ђаконства и свјашченства посвјашчен епископом ваљевским Доситеем Николићем, на ђаконство 15. Окт. а на свјашченство 16. тогоже мјесјаца 1730. у мон. Рибници, во храмје св. апостол Петра и Павла. В писании слабо искусан, читати, појати и писати средствено. Литургију служит, чреду держит, духовник јего здјешни јерм. Јов, от јегоже цједуљу имат. Одјејание чиновно имат. Книги: полуустав, псалтир; 2 пара халина, зимних и летних. В келии: иконостас, 4 иконе древене, астал, на нем чаршав сукнен, 2 ћилима половна, 2 ћебета, штрозок, 4 јастука, 2 кревета; 12 пешкира и марама; винограда 12 мотика, шлива 150 дрва, винских судова и ракијских 50 хакова, 2 каце у коих 100 хакова, ракије 2 хакова. Имат једнога брата оженена Андреу у селу Черевићу. Житие четно и прав имјеет.

5. Јеромонах *Јефрем Милосављевић*, лет имат 34, родилсја у Пакрацу, книги училсе ждје код Јоаникија јеромонаха, неженилсја, пришел ждје во монастир 1733. и постригјеше Јануарија 28. игуменом ждјешним Василием. Рукоположен во ђаконство Симеоном Филиповићем, епископом хорватским 1736. Априла 24. у монаст. Лепавини во храмје пресвјатија Богородици. Во свјашченство тјемже епископом в тој цркви того лета, мјесјаца тогоже окончајушчагосја дне. В писании задоста искусан, читати, појати знает, писати слабо. Литургију служит, чреду держит. Духовника имат ждјешнаго јерм. Јова, от јегоже цједуљу имат. Одјејание чиное имат. Книги: псалтир, каноник и часослов. В келии икону дрвену, астал на нем чаршав от платна, постељу спаваћу. Винограда 8 мотика, шлива 150 дрва, винских судова и ракијских 50 хакова, каду и хардов велики у нима 60 хакова. Матер имат старицу от 85 лет ждје в пријаворје пребивает и промотрение о неј речени јерм. Јефрем имат. Прав добр и житие честно водит.

6. Јеромонах *Пајсиј Мијатовић*, родилсја у Латјарку, лет имат 35, книги училсе у том Латјарку код попа Крсте, женилсја, со женоју жил 4 лета, мирски свјашченик бил, обаче пароxију немјел. Во ђаконство поставлен Висарионом Павловићем, еп. бачким, в Карловције у соборној цркви 1737. Окт. 26., а во свјашченство Георгием Поповићем, еп. темишварским 1738. Априла 23. во вишепоменутој соборној цркви. Пришел во монастир и постригасе 1741. 29. Јунија чрез Архимандрита Викентиа. Блаженства, таинства и заповједи средне разумјеет. Читати, појати знает, писати помало. Литургију служит, чреду держит, на правило церковное ходит. Духовник јего здјешни јерм. Јов, от јегоже и цједуљу имат. Одјејание чиное имат и пар черних халина. Матер имат стару от 52 лет ждје у пријаворју пребивает, о которој јакоже и о нем проигумен Георгие промотрение имат. Сеј Пајсеј веја обшча с проигуменом Георгием имјеет.

7. Јеромонах *Данијл Старостовски*, родилсја на полској границје, у селу Илинци, лет имат 40, училеја у селу Држи во Сабауш вармеђи во Хунгарији код магистра Василија, неженилсја, пришел ждје 1741., а постригјеја 1742. Окт. 4. чрез Арх. Викентиа. Во степен ђаконства рукоположен еп. темишварским *Георгием Поповићем* 1745. Дек. 25., а во свјашченство Дек. 27. тим же еп. в карловачкој горној церкви, са благословенем блаженопочившаго патриарха Арсенија

четвертаго. Тайнства, блаженства и заповједи от части разумјеет, читати, појати и писати средствено. Литургију служит, чреду держит; службу еклисиарскују имат. Духовник јего здјешни јерм. Јов, от јегоже ћедуљу имат. Раси неимат, камилавку имат. Книги: мјесјацослов, псалтир. В келији кромје постели ничто же имјеет. Винограда новонасаждена 6 мотика, винских и ракијских судова 24 хакова, кацу от 15 хакова. От фамилији незнает, имат ли кого.

8. Јеромонах *Христофор Михајловић*, родилсја у Херцеговини, и селу Лазаревцу, во епархии захолмијској, стар 33, книг училсја в Новом Саду при Атанасији магистрје, постригласе у мон. Троици 1732. чрез Антонина, онија обители јеромонаха. Во степен ђаконства поставлен еп. бачким Висарионом Павловићем в Сегедину в храмје св. Георгија 1736. Апр. 23., во степен свјашченства еп. захолмијским Г. Филотеем 1741. Авг. 15. во мон. Пиви, во храмје успенија пресвјатија Богородици. Писанија свидјетелствованаго неимјеет от епископа да јест свјашченик. Пришел здје (избјегом от тиранскаго зла) 1747. Ноемврија 8. В писании слабо искусан. Читати, појати и писати знает. Литургију служит, чреду держит. Духовник јего јеромонах здјешни Јов. Чино одјелније имат и један каноник. Епитрахил от аляже. В келии: икона древених 3, астал, кревет с постелом, ћилим, ћебе, 2 застука. Винограда 6 мотика, шлива младица 100 дрва, винских и ракијских судова 30 хакова, кацу от 35 хакова. От фамилији никого неимјеет.

9. Јеромонах *Дионисиј Сантовчевић*, родилсја у селу Чалми, стар 27. Книги училсја здје во монастирје код намјестника Јефрема, неженилсја. Пришел здје во монастир 1738. Јулија 8.; тогож љета и мјесјаца и дне постригласе в чин монашески, чрез проигумена здјешнаго Василија. Рукоположен во ђакона еп. темишварским Георгием Поповићем 1741. Дек. 25., во свјашченство еп. Јоаном Георгијевићем карансебишким. На ђаконство во соборној карловачкој цркви, на свјашченство здје во монастиру 1748. Јунија 3. Тайнства, блаженства и заповједи церковнија от части разумјеет, читати может, појати серб ски может, писати худо ћедает. Литургију служит, чреду держит; духовника имат Јова јерм. здешњаго, от јегоже ћедуљу имат. Одјејанна чиваго неимэт, книги никаковних неимјеет. В келии имат астал и на нем чаршав вунен, и један от беза бјел. Кревета два тишлерска, ћебета 2, ћилима 2, јастука 4 ветха, винограда 6 мотика, шлива дрва 70. Винских и ракијских судова 25 хакова. Од фамилиј матер Марију, љет јој 46 удата у Ердевику. Житија и прав доброго.

10. Јеромонах *Софронић Поповић*, родилсја у Славонији у селу Кобашу, љет 26. Книги училсја у Пакрацу код Јоана Веселиновића. Пришел здје во мон. 1738. Постригалсе 1740. Окт. 4. чрез јерм. Филина врдничкаго. Во степен ђаконства рукоположен еп. темишварским Георгием Поповићем в Карловце во храмје св. ваведенском 1745. Дек. 28. благословением свјатопочившаго патријарха Арсенија четвертаго. Во степен свјашченства свјатопочившим Арх. и Митр. Исаијем Антоновићем в томже храмје 1746. Маја 18. тогда бившем еп арадским. Тайнства, блаженства и заповједи церковнија средствено ћедает, читати может, појати српски знает, писати средње. Духовника имат Јова јерм. здјешнаго, от јегоже и ћедуљу имат. Одјејанија чиновнаго имјеет, книги: псалтир, десјатословие и полуустав. В келиј: астал на нем чаршав вунен, кревет со постелом монашеском имат; винограда 3 мотике, шлина дрва 100; винских судова 20 хакова, кацу от 20 хакова. От фамилии једнога стрица Михаила у Шлавонии во епархии пакрачкој. Житија и права доброго. Литургију служит, чреду держит, на правило ходит.

11. Јеромонах *Димитриј Станисављевић*, родилеја у Никшићи, 75 љет; училсја во Херцеговини у монастиру св. Луки код јерм. Симеона. Во степен ђаконства поставлен рукоположением Герасимом еп. Херцеговачким, в мон. св. Луки 1695. Окт. 18. Во свјашченство же поставлен тимже епископом в тојже церкви 1701. Окт. 18. В писании слабо искусан, читати, појати, писати слабо. Литургију неслужат, причашчастеја, духовник јего Јов јерм. здјешни. Одјејанија монашескаго чиновнаго неимјеет. Полуустав и требник имат. Епитрахил от черне сиваје стар, више ничто. Пришел здје 1751. От фамилии никого от сродних, кромје једининаго синовца јеродјакона Саватија во мон. Беочиње.

12. Јеродјакон *Василиј Теодоровић*, родилсја в Бјелграђе, љет 20. Книги училсе в Карловце код Петра Рајковића магистра. Пришел здје в монастир 1750. Постригласја того љета Маја 8. чрез Арх. Викентија. Во степен ђаконства, рукоположен 1751. Дек. 25., в карловачкој соборној цркви Висок. Митр. Павлом Ненадовићем. В писании искусан, читати, писати, појати из-

рјадно. Литургију служит, духовник здјешни јерм. Јов, от јегоже и цједуљу имат. Пребивает при Арх. Викентији.

13. Јеродјакон *Мојсеј Поповић*, родилсе у Сотину, љет имат 19; книги училеја в Вуковару у магистра Григорија. Пришел здје во мон. 1742. Апр. 25. Постригалсја 1750. Маја 5. чрез Арх. Викентиа Поповића. Во степен ђјаконства рукоположен Висок. Митр. Павлом Ненадовићем 1751. Апр. 21. в Карловци во долној церкви. Читати знает добро, појати такожде, писати средне. Литургију служит часто, духовника имат јерм. Јова здјешнаго. Пребивает при проигумену Георгију. Одјејанија чинаго немат. От фамилии матер, више никого. Житиа и права добраго.

Јеромонаси, ђјакони и монаси, котори чинаго одјејанија немјејут сиј сут посљедујушчи:

1. Данил јеромонах
2. Дијонисеј „
3. Димитриј „
4. Василиј јеродјакон
5. Мојсеј „ , којима су заповедили да набаве нужне халине, а подједно и 6 мантија за цркву.

Написание братиа ишедших из монастира после 1740.:

1. Теодор, јерм. ишел 1747., ниље обрјетаетсја в Хорватској у мон. Марчи, за узрок, понеже принужден бил от пустахија јешче бивши мирски вјенчал четверти крат јединаго человјека у Радинци, и за сие погрјешение Василиј Бркић* искал от јего 20 дуката, и тогда избјегл јест.

2. Алексиј јерм. ишел из монастира 1751. незнаемо коего ради узрока, ниже знајут гдје ниље обрјетаетсја.

3. Теодосиј јеродјакон ишел посљедни крат (понеже много крат изходил) 1749. и скитавшисја које куда пристал у мон. Прибинуглаву, и отуду избјегал у Илок, и в монастирје францишканском плочком измјенил православнују вјеру, на римокатолическују.

Алексиј јерм. имал 6 мотика винограда, шлива 150 дрва, что примлено у общество, а Теодор и Теодосиј ничто нису имали.

Написание братиа преставшихсја после 1740. на посљедној визитации писатих:

1. Јеромонах проигумен Василиј, преставлс 1742. Јунија 17., оставши јего виноград от 24 мотике и нечто шлива остало обштеству и 540 Ф., из которих за јего погребение и трошак у обичних молениј, потрошено нечто, а прочее употребљево у окову јединаго јевангелија, јакоже подпис на јему гласит, и дато благопочившему г. патриарху 6 дуката, а бакар и прочее вешчи, т. ј. окована 2 мала креста, панагиар и остало у общество. Халине спаваће и посеће подељене немушчим братиам.

2. Јерм. Мојсеј преставлсја 1744. Маја 13., остало по смерти јего 35 дрвета шлива, а что јего фелчер љечил, платил монастир за јего 35 ф.

3. Јерм. Висарион, преставлсја напрасној смертију 1745. февр. 8, остало по јего смерти 4 мотике винограда у обштеству.

4. Јерм. Нестор, преставлсја 1746. Марта 28. остало по јего смерти 8 мотика винограда, 120 дрва шлива, 42 ф. готови новаца. Виноград дат и вођњак ђјакову Василију, а новци употребљени справити в церкви 2 икони.

5. Јером. Исаија, преставлсја 1748. Окт. 8. Неимјел ничто.

6. Монах Никанор, преставлсја 1752. Јануарија 10. Остало по јего смерти 6 мотика винограда, 35 кошница, 10 хакова вина, 55 фор. готови новаца. Вино продато по 2 фор. Сви новци дати за шиндру, коего будут покрити монастир Петковицу. Наставиће се.

* Василије Бркић, потоња патријар.

Правила

митрополита Виђентија Јовановића и Павла Ненадовића за протопрезвитере.

Приопштио: **Д. Р.**

2 (Наставак.)

Павел, Божијеју милостиjу православни Арх. Митрополит карловачки и т. д.

Честњејшему протопрезвитеру Н. Н., вједомо творим: како, понеже, ашче и сут многаја во епархии нашеј Сремској в црквах, свјашченствје и народје исправленија, устава, чиноположенија, наредби и добраго строенија требујушчаја, обаче краткости времена ради на пространо устав изложити нам невозможно, овоже да во времени сем особливо потребнаја и к составленију тогожде устава главнаја надлежателства предузмутсја, нужда јест: того ради судихом в сљедујушчих пунктех зактевание наше и указ на вас саставити, и убо:

1. Јакоже устимено уже, тако и ниље писмено напоминаетсја, да како прочи протопопи, тако и ви с ними уговорите, гдје састанак

учинити, и в том паданаја протопопам и свјашченству правила предузмете, и јаже нужна, благопотребна и неминоходна обрјашчете, особливо, и јаже паче мјери бити, или излишна судите, особливо на писмје нам, что скорше могли будете, предложите, и јешче что при церквах, свјашченствје и христијанех в законје и ваннишчих неисправно, исправленија же требујушчее познасте, не утајте, но от труда и подвига в том вам или свјашченству имушчаго биту шчадјашче, но по совјести вашеј нам такожде писмено докажете. И

2. За ниње и за всегда непреложно, да имате в своје протопопии церкве и парохије, на всјакое љето четире крат посјешчати, проходити и добри позор дајати, аше по издатиса имушчих правилах и инструкции, особливоже уже благочестиво от свјатија церкве нашеја изложеном уставу, чин и звание своје водјат. А.

3. Понеже вједомо вам јест, како бивши при Архиепископии-служителје њеџи разбјегошаса, ини же не имјевше воли прочее служити, отпустишаса, и за ниње неимјеем кого во епархију на милостињу виктуалну послати: того ради јакоже вси протопресвитери, објешчашаса, должни јесте и ви нас послужити, и сего љета в своје протопопии на милостињу изити, и у житу, јечму, овсу, кукуруси, постном вариву и осталом плоду земном, и животних и прочих досље обичајних видех, милостињу от Христиан пописати, по прилагаемом зде формулару, и аше вјашчше возможете увјешчати их, да не само сад уписати се имушчу, но и от прошедшаго љета. Јакоже из в коемждо селе оставленија цједули лушче извјеститиса можете, решчанцију, јелико скорше могут привозет сјемо, знајушче сего двора скудост.

При том же, аше где в протопопии вашеј от живих или усопших, за молитву и благословенје наше, с љубовију и доброхотством милостињу нам накормити возможете, потрудитеса и подвигните усердно, о којих милостине давцех ми, аше сарандари дадут, сарандаром, паруснју парусном, помен же поменом отслужити, и молебствовати будем. Но и вам за труд ваш от всеја сеја (кромје обичнија от епархии) милостини, десетак објешчаем. Како и за виктуалну милостињу вами на ваш протопопијат писание зде прилагаем.

А јакоже по всјех прочих епархиах обичај јест, и в сеј сремској бил, да и свјашченици от плодов своих земних, како у житу, јечму, овсу, кукурузи и прочих, тако у маслу за благословенје и молитву своју архијереју милостињу дајут, тако и ви свјашченником тое напомените, да по једну врећју от плодов земних, и масла колико могут сјемо у двор принесут, от неимушчих же и непшчетса. Во проходјеже сем вашем на милостињу

4. Должни јесте именем нашим всјем вдовим свјашченником котори в протопопии вашеј сут, остро приказати, да у монастире сремске, где кто изберет жити, идут, и чин монашески на себе примут, от днеже приказа сего праздних их да сотворите, енурие их и приходов парохиалних (само да что до тога дне несобраша мотут узета). А ви где сут у мјесту свјашченици, от куду сиј вдови исходити имут, свјашченником прикажите, да онај тал. или част, которују вдовствујушчи их друг примал би, приемљут, и от того половину себје вземљут, другујуже половину нам вјерно и под совјестију издајут. Аше же њест инаго свјашченика у мјесту, где сицеви вдови праздни и лишени енурие остајут, тако наредите ини, који сингелију неимут, да службу свјашченическују совершајут, и парохију ону држат, от которија приходи да приемљут, и от тјех половину на нашу страну издајут, дондеже и они возмогут сингелију узети. Сие обаче за убогија и неимушчија да разумјеетса. Ктому же

5. При всјакој церкви протопопии вашеја тутора и пономара церковнаго (где њест) да наредите, но да будут они људие Бога бојашчиса, вјерни, и к ползје церковној ревностни, котирих имена и прозвишча нам да јавите, и такожде аше би в том от кого противности јавиласа, нам огласите. Равно же и

6. Протоколе при всјакој церкви о раждаемих и крештаемих, о исповједујушчихса и причашчајућих, о умирајушчих. о браку сочетаваемих, от парохианов своих с доми и домочадци их, свјашченици чино и постојано, да држат наредите и именем нашим прикажете, да аше, јегда ми сами визитацију церквеј предузмем, их, тако творјашчија необрјашчем, кази терпјети будут. Не менше

7. Опасно да испитујете свјашченики протопопии вашеј принадлежашчија, како, и аше правилно седм тајн церковних совершајут; служат ли свјатују литургију во всја недјели

и праздники и дни уставоположенија; и ашче что законопреступно обрјашчетсја, забележите. А

8. К рукоположенију готовјашчијасја дјаки, дјакони и младија сингелији неимушчија свјашченики, и ашче с сингелиом а невјежди сушчија, сјемо в резиденцију за обучение да послете, и прикажете им, да кождо (ашче имјеет) десјатословие, литургиар, требник и катихисис свој, принесет со собоју. А јакоже

9. Вјесте уже, да наредба учинена јест, ждје в первих при резиденцији школе поставити, тако должни будете при иињешњем проходу чрез протопопшију разискати дати, гдје мале или велике граматике славенске, у кого, и колико их обрјетајутсја, и нам о том јавити. Такождe

10. Всјакој церкви вашего протопопијата, ашче коего год буди монастира за милостињу кутиа обрјетаетсја, по повељенији сем нашем в напред да двигнетсе, и престанет на онај монастир проситисја. А при церквах, гдје видите да њеки приход бити может, устројте школују кутију, и под вашу и церковнаго епитропа печат положите, Христианом препоручите, и увјешчајте их јелико усердњее можете, да милостињу школи дајут. Свјашченикуже, или ашче њашче их будет, прикажите, да кромје сего у кутију прихода, настоит от Христиан како от умирајушчих, от сватова и свечара, милостињу школам усердствујут не само у новцу, но и у сваком плоду земном накрилнвати и просити, которују вам да јављајут, ви же нарјашденим тутором школним издаете, равно како и из кутиах школних. Ашче ли би обрјелсја свјашченик неходајствујај о школној милостини, в великују немилост нашу падет, или ашче би таковују милостињу затајал, и неправду учинил, первi крат за всјаки новац, два должен будет, последиже и парохији своеја лишитсја. Не менше же

11. Во всјакое село протопопии вашеја приходјашче, должни јесте не само колико в коем селу домов находитсе распитата, и коегождо село домов суму особливо нам на писму јавити; Но

12. И во всјаком селу увједомитисја, којих домов строци в школу ходити, и својим иждивением питатисја и кормити могут, которија имате по имену и прозвишчу у селу шпецифирати. Родители же их и сроднија, от страни нашеја јелико лучше увјешчати, да их сјемо у Карловце приведут и намјестјат, како би от 1. дне грјадушчаго мјесјаца Октоврија учитисја зачати могли. В конец же

13. Понеже соборно заключено јест, да не само в нашеј сеј Епархији сремској, но ни в прочих калогери страни не сушчи от под властију их ц. к. величества обрјетајушчисја монастиреј, милостињу просити непринустјатсја: Тако со сим повељеваем вам, а ви својим свјашченикон прикажите, да ни јединаго от сицевих страних, но ниже от наших монастиреј калугеров (которi вам или им свјашченикам наше писание неукажет. да сматрате на колнкое времја издалоја јему) милостињу сабирати непринустите, но в первих увјешчајте их, и јавите им сицеву заповјед нашу; Ашче же и то презрут и непослушајут из протопопии вашеја изити, да имате всјакаго таковаго сјемо в резиденцију нашу обучувана послати.

Равно тако и за сремске монастирожителе устав изложен јест, да нитко, бил он јеромонах, дјакон или прост монах в најближују варош, или село, много менше далше, без благословенија своjего игумена и џедули из своjего монастирја изити может. Того ради ашче таковаго калогера от фрушко-горских монастиреј, или ви, или вам подручни свјашеници в парохнах својих узрите от 1. дне по сем сљедујушчаго мјесјаца Сентемврија, должни јесте џедују от јего искати, и видјети, ашче имјеет от своего игумена или намјестника јего допушчение, и на колико времја; при коем опасно смотрите, да она џедуља не будет у датуму, числу мјесјаца и љета подметна и поправлена, или преко термина изшедша. Ашче ли же неимјел будет џедули, в первих увјешчајте јего и монастир свој возвратитисја: Ашче же не послушает, то јего сјемо в резиденцију нашу равно обчувана послите, не взпрајушче на лице, ни покусившесја дар прнјати, или утајати битангу таковаго.

Которија горје изложеним начином описанија пункти тачно и без отложенија исполнити, и нежда ти повторенија указа. Прочија же јакоже 2, 6, 7, 10 и 13. всјакаго љета непремјено и непреложно, и о всем нам сво репорт дајати имате.

Дано в резиденцији нашеј в Карловце 17. Августа 1749.

М. П. Павел Ненадовић с. р.

(Свршиће се.)

Народни сабор од 1744.

Прилог за историју српских сабора.

Приопштио

2 Д. Р.

(Наставак.)

Пре него што се добило допуштење за држање народног сабора; морао је патријар Арсеније IV. Шакабента с првацима народнима у два маха да шиље депутације у Беч, које су се у њему подуже времена бавиле.

Исте су депутације молиле, прво да се Арсеније потврди за патријарха, а за тим да се потврде народне привилегије.

Г. професор Милутин Јакшић у поменутим својим лекцијама, на стр. 29. је навео нека имена изасланика 1741., рекавши „па можда још који депутирт".

И заиста, сем њиме наведених изасланика, били су још и ови: Симеон Филиповић, епископ Хорватски, Кирил, јеромонах гомирски, Арсен Зорић, капетан, Јован Ракић, Марко Муцул, Врето Костовић-Константинов, депутирт пештански.

О њиховом раду биће говора на своме месту.

На стр. 34. је г. Јакшић добро навео имена изасланика 1742., који су послати били у Беч ради потврде привилегија, а уз то су и друге народне и манастирске послове обављали.

На стр. 72. је г. Јакшић навео шта је ова депутација потрошила, и како наведен њиме рачун није у свему тачан; то ћемо овде у целости навести рачун исте депутације за време свога бављења у Бечу, из ког се може много што-шта увидети, а наиме *како* се долазило до потврда народних привилегија.

Исти рачун гласи:

Екстракт

Приманије:

Что на облигацију клера и народа в заим на интерес на 100 ф. 6 ф. примисмо от Г. Јовефа Антона Хајзлера обристпост — омто — секретара први крат у Бечу по нашем 10. Дек. 1742. 6000·—

Паки от того г. секретара 1. Априла по рим. 1743. — — — 4125·—

Такожде 21. Јунија 1743. по нашем от сего секретара — — 2100·—

После сего 28. Јунија 1743. от сего секретара — — — — — 2100·—

Потом 1 Августа 1743. по нашем от г. Хајзлера — — — — 1000·—

Најпосле 25. Авг. 1743. такожде от г. Хајзлера — — — — 1000·—

от г. Хајзлера свега 16.325·—

Паки 1. феб. 1743. от г. Андреа Андрејевића, администратора јесмо примили — — — — — 189·06

Тако паки от јего Блаженства Г. Патријарха, что је г. Митрополит нишки Георгије Поповић, (потоњи владика темишварски) от долга нам положил — — — — — — — 140·—

От сего г. нишкаго за 5 дана што је почел у помоћч коста давати 7·32

От г. обрстлајтнанта Рајка де Прерадовић за три привилегијска екстракта — — — — — — 12·26

Паки от Блаженаго г. Патријарха о пошаствији у Беч шчо је примљено 1064·—

По том от Г. Блаж. Патријарха примилисмо шчо је Оренгу агенту нашему шпецифицирати трошак платил, јежке на обшчу страну издал — 400·—

Сума 18.138·04

Издатак

на различнија дари госпоштствујушчим и прочим от канцеларнах нитиме, Хофкригсрота и унгарскија, и тјем за обичнија такси, како следует:

1742. Нов. 20. Г. Колеру референдару от унгарскија канцеларији и г. Коху референдару от коморе, обоим пол центе кафе 63 ф. 5 кр., чоколаде 25 фунти и шећера 42 фунте, обоје 58 фр. 30 кр. во всем сума — — — — — 121·35

Нов. 30. обрстлајтнанту гвардије Бечке $4^1/_2$ ф. кафе и главу шећера 7·58

Кеслеру Хофкригсроту и секретару Енешу, 5 хакова вина будимског 109·56

Секретару Коперу от коморе хаков вина — — — — — — 21·40

Веберу Хофкригсроту 4 хакона вина — — — — — — 86·40

Хофкригсроту Сепенбургу хаков вина — — — — — — 21 40

„Дек. 22. Краљевском трабанту на новое љето — — — — — 4·12

„Дек. 23. обристхофмајстеровим кортнером на ново љето — — — 3·—

„Дек. 31. Локаем и кочијашу Оренгенову на ново љето — — — 34·14

1743. Јан. 1. краличину лауферу на ново лето — — — — — 4·08

„Јан. 10. Генерал постсекретару Хајзлеру 15 ф. кафе — — — 15·—

„„Кирхнеру секретару хофкригсротском и Кенигсегову 15 ф. кафе и 12 ф. шећера — — — — — 21·48

„фев. 13. секретару Енешу 24 ℔ на новое љето — — — — 100·48

„фев. 16. Манагетову локају 1·25

„Марта 4. Оренгенову локају ·42

„Марта 9. Шмолцноху доктору јурис контрапротестацију монастирем сремским что учинил 6 ℔ — — 25·12

„Марта 16. Г. графу Карафи хофкоморе хаупткомисие презесу за дела монастира сремских пол центе кафе и пол центе шећера — — — 83·16

„Марта 18. графу Бањани госпожи Канцлера унгарскаго центу кафе и толико шећера — — — — — 165 24

„Апр. 4. Г. Веберу Хофкригсроту 500 ℔ орд. кремниц с кесом чини 2078 21

„„Канцелисту Хофкригсротском котори привилегију писал — — 100·—

„Апр. 8. Манагетиу писару у неколико крат дато — — — — 62·51

„„Г. обердиректору осечком Фокту во дјељех монастира сремских објешчаних 100 ℍ — — — — — 412·30

„Апр. 9. Колерову писару у два крат — — — — — — 9·42

„Апр. 14. Грофа Бањани канц. унг. локаем и лауфером — — — 9·02

„Јунија 8. канцеларији унгарској за привилевијску конфирмацију таксу 304·—

„„унгарске канцеларие експедитору Кончеку 18 ℔ — — — — 74·15

„вице регистратору 6 ℍ — 24·45

„„двема канцелистом две оригинал на пергамен-привилегие что писали 57·45

„„за печат 4 ℔ — — — 16·30

„„канцелај динеру 2 ℔ — — 8 15

„„канцелај тирхитеру — — 4 7½

„„за одјело оригинала, копие привил. конфирмације — — — — 27·50

„„такса за декрет на конзилиум региум за публикацију — — — 6·—

„„канцелисту что преписал привилегију на конзилиум послану у Пожун 4·12

„Јун. 16. у шлосхофу Хилдбургхаузеновим кухаром, башчованом, лауферу и скелечиам — — — — — 12·44

„Јун. 20. унгарском референдару Г. барону Колеру 200 ℔ и кеса 825 34

„Јун. 27. таксу за конфирмацију привилегијску канцеларији интими 150·—

„„екстра трошак тој канцелари за одјело, печат и гајтан — — 66·—

„„канцелара графа Салера секретару 12 ℔ — — — — — 50·24

„Јун. 28. писару Салерову — 4·12

„„за плех на привилегију интиме 1·30

„Јуна 28. таксу за конфирмацију привилегијску хофкригсротској канцеларији — — — — — — 150·—

„„екстра трошак у ту канцеларију за одело и печат — — — — 18·51

„Јун. 30. сакретару унгарскија канцеларији Колеру 24 ℔ — — 99·—

„„Паумону канцлај динеру от хофкригсрота — — — — — 21·—

„Јулија 1. Секретару Енешу втори крат 50 ℔ — — — — — 210·—

„„г. графа Бањание канц. унг. секретару — — — — — — 25·12

„Јул. 3. г. Манагети референдару интиме — — — — — 238℔ 999 36

„„Портипчајну, такожде тајном референдару, центу кафе и центу шећера јего госпожи — — — 150·—

„„футролу от плеха за привил. хофкригсрота — — — — — 1·30

„„Хилепронтовим писаром и локаем — — — — — — 8·24

„Јул. 15. паки по воскресенију Енешу секретару 12 ф. кафе и толико шећера, 6 ф. чоколаде — — 31·45

„Јул. 28. у канцеларију интиму за видимацију интимах издатих за публи-

кацију привилегијску, и за печат позлашчен — — — — — 16·48
„Септем. 20. Шчарнбергову лауферу — — — — — — 2·—
„„за видимацију копие интимата хофкоморе за публикацију — 1·—
„Септ. 26. Оренгенову солицитатору Шаермону у 2 крат 16# 66·36
„„Шчарнбергову локају — 2·—
„„у Оренгову дому његов сину, кћери, локају, кочиашу и слушкињам 42·51
„„за пасош хофкригеротску таксу 3·—
„„јагеру Хилдбургхаузенову 4.7½
„„духов. Партенију* милостиње 12·22½
„Септ. 28. у Пожуну г. конзилиару и директору Фабианковићу 12# и у канц. 6# — — — — 74·15
и того пута бечкаго, администратор Андреевић потрошил на различнија дарци и трошак 6# — — — 24·45
„„г. Оренгу от његов годишње плаће и на страну његов блаженства на партикуларни собствени трошак во всем јесмо издали, како во предатој шпецификацији видитсе — — — — 2951·17
10025·27

Екстра того Архидјакон издал:
Солицитатору Оренгову Шаермону 12·36
Оренгеновој госпожи от сребра мален сервиз — — — — — — 101·—
Г. епископу Симеону* у зајам 25·12
Хофкригерату Кеслеру кафе и шећера — — — — — — — 25·—
Енешу секретару кафе и шећера 25·—
Коперу секретару от коморе кафе и шећера — — — — — — 22·44
Царичиним ажиром о аудиенции 4·12
Обристхофмајстера царичина локаем — — — — — — — — 1·08
Г. Хофкригероту Веберу шећера и кафе, чоколаде и розоље — — 180·10
Агент Оренги издал хофкоморатом Коху и Тнеру, и министарским писаром, комердинером и на почту 400·—
827·09

* Партеније Павловић, потоњи епископ пожешки.

** Симеону Филиповићу владици Хорватском и северинском.

Издаток.

За напчампанија привилегија, и тјех екстратов видимације:
Два екземплара прив. видимирасмо и дасмо пухтрукеру и Енешу секретару — — — — — — 6·12
За преписивание хофкригерота конфирмации и за тјех 2 видимације за пухтрукера и унг. канцеларији што је требавало — — — — — 7·12
Паки за видимирание из чега други видимирасмо — — — — 1·08
Канцелисту унг. котори прегледал пухтрукерајское дјело, поправил и писал екстракт — — — — 8·24
1743. Авг. 17. пухтрукеру Каливоди за 200 екземплара привилегији и екстракта што натруковао — 90—
Пухпинтеру за одјело тјех привилегији — — — — — — 32·17
„„Авг. 18. за 4 копие у канц. хофкригеротској что интиме видимирали — — — — — — 5·03
„Септ. 13. експедитору Конеску от унг. канц. что је 87 прив. и 100 екстракта видимирал — — — 206·15
„Септ. 20. сандук черн купусмо за ту потребу — — — — 5·24
361·55

Издаток

что различним писаром јесмо за писание от 1. Дек. 1742. до 26. Септ. 1743. за различнија мемориали, промеморие, пајлоге, анхонге, ауфсаце, протоколе, реамбулације монастира сремских и тјех документах протоколе рефутацији 9 алих пунктов, рефутације и реплике против доложенај г. владике Исаије арадскаго, протоколе ради Марче и доложенија за публикацију привилегији, что јесмо давали четирем дикастеријам хофканцлај, хофкригероту, унгарској канцеларији и хофкомори, такожде и особливо јеја кр. величеству, великом херцегу министерији и всјем министром, во всем јесмо на таковија издали — — — — 146·25
146·25

Издатокъ

что јесмо от 1. Дек. 1742. до 26. Септ. 1743 за 10 мјесјаци долго за квартире у Граду, леополдштчоту стојећи, и за мобилне газдам и тандлером и их служителем в дискрецијах надали — — 416·58

416·58

Издатокъ

что јесмо лекучером бечким и с даром надали — — — — — — — — — 561·34

561·34

Издатокъ

что јесмо на почту, шчафете, шпергелт и превоз надали — — — — — 184·35

184·35

Издатокъ

что јесмо на депутирскија служители: дјакона Марка, дјаке: Ивана и Трифона, адјутанта Стефана, стражмешчера Војка, харамбашу Тодора, локаја Григорија, кухљунга, кухарку, Сандлу на плату и проча — — — — — — — — — 284·24

284·24

Издатокъ

что јесмо на кухину на 14 душа, состојашчихсја депутацији, и тјех служителеј, окром гостију, за 10 мјесјаци долго, на пшчу, питне, дрова, свешчу и прање потрошили — — — — — — 2260·12½

2260·12½

Издатокъ

что јесмо на интересе г. генерал-постомте-секретару Хајалеру на новце позајмлене платили — — — — — 244·35

244·36

Назнаменованије

колико који патријарха, обшчаго клера и народа депутирт в Бечу и на пут в служби обрјеталсја, како сљедует:

Преосв. г. Павел Ненадовић, епископ карлшчадски и патријаршески генералвикар от 15. Септембра 1742. до 15. Октобра 1743. — — — — — — Дана: 392

Прч. г. Архидјакон патријаршески Јоан Георгијевић, такожде — — — 392

Г. Јона Крижар, патријаршески секретар до 20. Дек. 1742.— — — — 96

Благородни г. Арсен Вујић обрист-лајтнант краини потијскија от 22. Јануара до 2. Маја 1743. — — — 100

Благородни г. Андреј Андрејевић, администратор карловачки и постфервалтер Петроварадински от 8. Јануара до 13. Октобра 1743. — — — — 285

1265 дана

Ови г. г. депутирти јесу примили:

Г. еп. Павел — — — — — — — 548·18
„ арх. Јован — — — — — — 329·36
„ Арсен Вујић — — — — — 412·30
„ Андрејевић администратор — 591·31
„ Јона секретар — — — — — 82·30

1964·25

От 26. Септемврија до 13. Октоврија 1743. одјелившеја от Беча даже до желаемаго пристанишча Нашего Карловаца, јесмо на путни трошак и на кочијаше, и на дар потрошили — — — 221·13
кухину и слуге — — — — — — 2544·36
квартир — — — — — — — 416·58
Лекучером (ландкучером) — — 561·34
у готову депутирти примили — 1964·25

Паки что Архидјакон надал от 15. Септ. до конца Нов. 1742 :

на почту, шпергелт, дрва, свешче, вино и хлеб, како аусцигле гласе — 114·15
Формоном от Будима и у Бечу лекучером за Окт. и Нов. — — — — — 166
за квартире и слугам плате — — 86
от 15. Окт. до 26. путни трошак — — 90
на кухину за месеце Окт. и Нов. 211·24

6376·25

Екстракт

началног обшченародније депутацији бечкија хесапа за потврждение привилегијско, колико примила, и издала, како сљедует:

Примили сут во всем — — 18.138·04

Издалиже:

На различнија дишкреције и на страну Блаженаго г. г. Патријарха 10.822·09

За шчампање и одјело и видимације екземпларов привилегијских 361·55

Различним писаром издато — 146·25

Шчафете, пошчу, превоз, и шпергелт — — — — — — — — — 184·35

Интерес на новце позајмлене 244·35

Депутација на своје и гостију содержание, на квартире, кухињу и слугу, кола, путни трошак и у готову што јест примила — — — — — 6376·25

18136·04

Примљено	18138·04
Издато	18136·04
неисходит	2·—

Наставиће се.

О трајању мандата скупштинара и одборника.

Д. Р.

По §. 19. II. Б. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. „Скупштинари се бирају на 6 година. Сваке друге године иступа их, изузимајући оне, који су у одбору, једна трећина. — — Таким начином поставша празна места попуњавају се у правилу сваке две године у месецу Јануару. —“

По §. 38. II. В. „Одборници се бирају на 6 година. Сваке три године, иступа коцком означена половина одборника, који опет изабрани бити могу.“

Како у кр. рескрипту нема спомена о потврди обављених избора скупштинара и одборника, од стране административног односно саборског одбора, а нема спомена с тога, што као што рекосмо у чланку: „*О изашиљању изасланика конзисторијалног или административног одбора у црквене скупштине*“ (в. 9. бр.), сабор није хтео да допусти рекурсе против обављених избора скупштинара и одборника, а међутим увукла се пракса, да се против истих избора може поднети рекурс и административном односно и саборском одбору, за чијим се решењима кад-кад и сувише дуго чека; пита се, да л од времена изкоцкане трећине скупштине и половине одбора, до решења рекурса против изабрате $^1/_3$ скупштинара, односно $^1/_2$ одбора, може скупштина и одбор држати седнице, односно да л могу у њима учествовати и изкоцкани и решавати одређене им ствари?

На то питање ми одговарамо, да дотле, док постоји обичај да се могу рекурси подносити против обављених избора, у скупштинама односно одборима имају право гласа и изкоцкани скупштинари и одборници све дотле, док се не донесе решење правомоћно на поднесене рекурсе, односно не потврде новоизабрани.

За овакав одговор, сво и доказа.

Скупштина и одбор су перманентна тела. Њихов рад не сме трпети прекида због обнављања, и они раде своје послове са прописаним бројем скупштинара и одборника, без обзира да л је њихов скупштински и одборски мандат истекао или не, и да л су на њихова места изабрати други.

Они морају радити с њима своје послове с тога, што су они потврђени за скупштинаре и одборнике, а не могу их радити са новоизабранима, против којих је поднесен рекурс, те се и не зна, да л они у опште и могу бити скупштинари и одборници, односно до њихове потврде.

Како се у нашим црквено народним установама у погледу трајања мандата чланова разних одбора, којима је одређени рок трајања мандата истекао, не налази никаквог одређења, сем у саборском устројству од 1875., у ком се у §. 21. вели, да овлашћење саборског одбора траје за цело време саборске периоде, а у сваком случају дотле, док га новоаставши се сабор избором других чланова не замени“; јасно је, да аналогно томе и мандат скупштинара и одборника, који су изкоцкани, траје дотле, док их по данашњој пракси не замену потврђени од више власти новоизабрати скупштинари и одборници.

Чланови саборског одбора не подлеже ничијој потврди, по томе новоизабрати ступају у звање одмах по избору.

Новоизабрати пак скупштинари и одборници, подлеже по данашњој пракси потврди и тек се по потврди могу сматрати за праве скупштинаре и одборнике.

А да подлеже потврди, то се види из сваке седнице административних одбора.

Из извештаја о седници бачког административног одбора од 29. Априла (в. 9. бр. „Митрополијског гласника“) види се, да је у њој одобрен избор у више општина, где-где избор целокупне скупштине као у Сомбору, где-где пак $^1/_3$.

Да је таква потврда неоправдана и супротна закону; доказали смо у напред поменутом чланку у 9. бр. о. л.

Ну, пошто се она практикује, мора се иста пракса све дотле поштовати, док је саборски одбор не укине.

И сам је приознати тумач наших црквено-народних установа г. др. Жарко Миладиновић у своме „Тумачу“ на стр. 143. рекао: „— — Према томе изборном новог одбора има управљати *стари* одбор, који мора све донде вршити своју дужност, док нови одбор не наступи своју дужност. — — Најпосле посве је природно, да један орган дотле ради, докле га „други нови не замене. — —“

Нови пак скупштинари односно одборници могу наступити своју дужност тек по потврди избора, а дотле као што рекосмо врше скупштинско и одборско право стари скупштинари и одборници, па ма и искоцкани били.

Не би с горег било, да саборски одбор и о овом спорном питању донесе образложено начелно решење, како би се избегли неспоразуми, свађе и рекурси.

Писма

Јосифа од Путника, владике пакрачког, Стефану Станковићу, архимандриту орахо-вичком.

Прилог за новију историју црквену карловачке митрополије.

Приопштио

Д. Р.

Јосиф од Путник, архимандрит гргетешки, посвећен 12. Јулија 1808. за пакрачког владику, 1818. именован буде за администратора Арадске епархије, коју је администрирао све до свог именовања 1828. за темишварског владику, умро је у Темишвару 4. Новембра 1830.

Стратимировић митрополит је волио владику Путника, и с њим је неколико пути ишао у Беч ради црквених ствари.

За време администрације арадске епархије, а и пре тога, чим би се владика Путник кренуо из свога двора, писао би своме посинку Станковићу, потоњему митрополиту.

У библијотеци српске новосадске гимназије, у заосталој и наслеђеној збирци Ђорђа Рајковића, налази се више (29) писама Путникових Станковићу.

Ми ћемо из њих навести овде главнија места, која могу послужити као исторична грађа за новију историју црквену карловачке митрополије.

Ну пре тога ћемо да проговоримо коју о избору Стефана Станковића за архимандрита ораховачког.

Владика Путник је поднео 15. Јунија 1818. митрополиту Стратимировићу, следећу молбу за Станковића:

„Ваше Превосходителство, милостивејшии Господине!

Јегда аз милостију и благоволением Божијим на престол Архијерејски богоспасаемија Епархији, Пакрачко-Славонијскија возведен бити удостоихсја, тогда убо подражаја изрядному Превосходителства Вашего примјеру, все старание моје тамо обратих, јеже лице и честним живота поведением, и вјежеством отличное изобрјести, по мудрому начину Вашего Превосходителства воспитати, и јелико сили и вјежество моје дозвољат, тако приуготовити, что би оно своим временем при повседневном собственом својем усавршенствованији, и мње самом в дјељех Епархијалних на помоћ, и сјајеј Божијеј церви на пользу и корист бити могло.

Таковое убо лице желанију и намјеренију мојему полно соотвјетсвујушчеје во особје нињешњаго протосингела моего Стефана Станковића обрјетох, и с предварителним Превосходителства Вашего дозволением же, благословением со собоју сјемо в Пакрац приведох. Искусив же, что он науками изображен и добрје приуготовлен, всегдашњују љубов и охоту к прињатију чина монашескаго указоваше, се к тому и честним и примјерним својим житија поведением, и неусапним в отправленији находјашчих себје званија должностех прилежанием, и ревностију отликовалсја, произведох јего в ђакона протођакона и на прочија степени церковнија порјадочно и чино, даже до сего, јегоже ниње носит сана Протосингелскаго.

Кољ же он в званији и служенији својем свјашеничествјем, течением 10 љет, даже до сего текућаго, јеже по милостивому Вашего Превосходителства повељенију, тамо в наставленији и обученији клириков пробавил бјаше, не точију јако нотарији конзисторијални, но и учитељ јушнаго клира, ревностним, и полезним

церкве сосудом себе указал, о том, да иная премолчу, живиј свидјетеле сут и девјатољетни, трудом јего сочињени и рукоју јего с величајшим прилежањем начертани конзисторијални протоколи, и сами јуниј клир Епархије здјешнија образованијем своим образ воспитанија карловачкаго прослављајушчи. Ласкајуја же надеждеју, что он в последњем љета сего училишчнаго течењиј, јелико в прилежанији, и ревности, толико и честности, и смиреном житији не точију неослабил, но паче Превосходителство Ваше о њих, јаже мноју о нем речена биша, полно увјерил.

По тому убо, повинегда ниње обстојателствам тако требујушчим, Јего императорскому величеству Нашему всемилостивјејшем Монарху изволиција мене по милостивому Превосходителства Вашего предложенију, в администратора вдовствујушчија Епархије Арадскија наименовати; убо ово да не би отсутствием мојим из Епархије мојеја Пакрачкија, точное како в самом домје мојем, тако и в дјељех Епархијалних оскуђевало правленије, но паче би лице сапом и достоинством почтеное, с уважењем и отличием в нем предстојало; ово же да би труди и подвиги вишереченаго протосингела мојего по достојанију награждени бити могли; усуждајуја Превосходителство Ваше сим покорњејше просити, јеже би Превосходителство Ваше из предњаведених прилежењиј милостиво дозволили, и благословили, что би аз предпомјанутаго протосингела мојего Стефана Станковића в архимандрита Ораховичкаго, и по тому ниње произвести могл; что не точију предловутаја обитељ свјатаја болше 15 љет архимандрита својего лишенаја, но и самаја Епархија сија иновјерниками окруженаја, архимандрита в средиње својеј от давно уже требовала *

При којем мојем покорњејшем прошенији мене до нињешњеј милости покорно вручајући, и с глубочајшим страхопочитанијем пребивајући."

У „сосједанију" од 15. Јулија 1818. у ком је био митрополит Стратимировић, владике Стефан Авакумовић темишварски и Гедеон Петровић, бачки, буде Станковић из „прилежења најпаче, что својства и качества препоручаемаго лица, а такожде и обстојателства и потреба каждија епархији, епископу епархијалному најлучше позната сут, общим согласием" за архимандрита изабрат.

Епископ је Путник одлагао са произвођењем Станковића за архимандрита, и 26 Јануара 1819. писао је следеће писмо митрополиту Стратимировићу: „Протосингел мој и опредјелени Ораховички Архимандрит Стефан Станковић, иже в прошлом љетје милост имјел во дворје Превосходителства Вашего полнна дејат мјесјац жити, и клириком Епархији Вашеја и бачкија пастирскују богословију с сопрјаженими с неју науками предавати — желает и умилно просит во Фрушкују Гору, идјеже и пострижен бје премјештитиса, с Архимандријеју Раковачкују помилован бити, церкви же свјатеј и Пресвосходителству Вашему, пред прјамим, непосредственим и провинцалним взором Вашим и далше служити, и при образованији будушчиа рода Нашего просвјетителеј, от дне на дењ болше и ијавче усовершенствоватиса.

Сие теплеје желает и коленопреклоно просит у Вашего Високопревосходителства, он, протосингел мој, — о сем благословјено и синољепно прилагает богомсобраное братство Раковачко — сие желају, мољу, о сем должное и радостное простирају слово и аз, возродивиј јего духом свјатим во великој свјашченства тајње.

Не хошчу аз ниње паки повторити онаја, јаже о добрих качествах јего незазорном же и примјерном житија поведенији, прошлаго љета в предложенији мојем безпристрасно речена биша — живушча бо јего во дворје Вашем, и пред очеси Вашими дјелајушча, познасте и искусисте полно — ниже уповает он на онаја, јакоже ни на десјатољетнија своја мње и церкви славонској содјејанија добрија услуги — но јединствење на безпредјелнују милост и правдољубие Ваше.

Услишите милостиво праведное и прилежнија достојное прошение јего — внушите вопл и сердечное воздихание Раковчанов — прилрите и на моленне и представителство моје. Утјешите премјешченијем сим сједину моју, утјешите протосингела мојего десјатољетним подвигом и ревностју невоздјеланое поље Славонскоје во сад лучши обратити крјенко спомогајушчаго и умножите с њим многое множество благословјашчиа Вас, и прослављајушчиа славное имја и блистателнују особу Вашу.

В полном уповании јако он, и аз благодат

* Пакрачка епархија, као ни горњокарловачка, будимска, пршачка, нема данас архимандрита!

пред Вами обрјетем с должним висекопочитањем јеси — —“

Митрополит Стратимировић, неје испунио молбу Путникову, и као што се види из писма Путникова од 15. јулија 1819., произвео је он свога љубљеног протосингела Стефана Станковића „в архимандрита свјатија Николајевскија обители Ораховачкија 13. Јулија 1819. в здјешњеј (пакрачкој) катедралној церкви, в присуствији намјестника Ораховачкаго Јеромонаха Гедеона, и јешче јединаго от старших тојажде обители братији.“

ПИСМА:

1.

Љубезни Сине!

Ми смо, јакоже ти јавих из *Даља* по полудне пошли, и до *Осјека* јако на крилу вјетрењу возили се. Осјечани чинили све, и све што су могли Архиепископу и своему дијецезану во славу творити, творише, — но да правду исповједам, нису имали коју —. Архиепископ све негодовао и в мјесто благодарења, људе љубовију ражене истовао, и взеше не преко вароша пут, но прелазја инуду јакоже тат, тако гонитц дао, да једавши хуланери варошки, у скоку терчавши, или бјежушчи, који клобук, који перјавицу, који коње хуланско изгубили, и воистину намучени, знам да су на слави захвалили, и аротосиљали се.

Ми смо паче мјере берзо пшли, и четврти дан овамо благополучно стигли, но како ли је било, на дан по 16 сати сједити, можеш себи представити — но о сих устмено ширше —. Како што у свему пржно и постао непостижим, тако и наредбу за квартир до последњег конца оставио, и тако случилосја, да смо ми ранје дошли, нежели писмо, и в мјесто љепог и пристојног квартира, јакоже наручен био, у доста неснатном и удаљеном квартиру код „*Златне патке*“, моралисмо отсјести.

8 дана у *Бечу* живим, али осим кола, у којима се возимо и зидина, ништа јешче видио нисам, јер смо само визите великима правили. Днес први крат у гали с *Чатловићем* по бастаји пјешке шетамо се. Да је турски цар прошао, не би већу Аттенцију правио. Толико има пољски чивута с гердим калпаци у калуђерски хаљина, да се начудити не могу, и за то све једнако крест на зеленој пантлики носим, да се боље презентира, и у очи падне. До сада сви су нас весма добро примали.

Сутра у 1 сат идемо *Фиршту Шварценберг*, а у петак т. ј. 29. даје нам пар аудиенцију. Чиними се, да ћемо слабо прокопсати, јер колико видим, то је тенденција, да докле се инквизиције арадске не соверше, нећеду се acta synodalia — потврдити, или со всјем отбацити — сија за твоју само вједомост.

Овде свега има, само сам жељан сунца. Иначе леп живот. У 4 сата се руча, у пол ноћи легне, да Бог сачува, једва чекам да се вратим.

У недељу грјадушчу даје бал у Аугартену португалски Елчија, који испросио нашу принцезу. Апарати су весма велики, коштоваће на пол други милион. Чиними се, да ћемо и ми познани бити — да како би иначе и било. Бал без маскараде није славан, ми ћемо с брадом ма две ларве суплирати.

У грческој церкви славно пјенне, јеже деца по руској мелодији поју, но дераље, гдикога турко-вла, из петини жила потерано, не може бити ни Богу пријатно, када человјеческим ушима јесте противно. Дјакон из *Цариграда* пришедши служио. Сказаћу ти моја примјечанија, sunt multa quae adoptari possent. Овде Цинцари царствују и от Јелина. *Сина* има три куће и спахалук, сада хоће у Банату да купи два села. Но Vale, поздрави све — а ти буди здрав.

Viennae 25. Маја 1817.

Путник с. р.

2.

Љубезни Стефане!

— — — — — — — — — —

Ја овамо дођо. Приготовленија Арађанов и восторг и радост свјашченства, напачеже противников описати није можно.

Колико и докле ће трајати видићемо. Свјашченство turmatim долази, и клачући благосиља час мојего пришествија. Приде и *Кишјеновски* прота, со братом и зетом својим, јако најбјашчим противницами Сербов, сего ово бист circiter поздравленије; „ниње вижу јако услишана бист молитва наша и слези (којима руке моје квасио) дођоша до престола небеснаго царја. Тој за негоже дјеласмо, трошисмо и јегоже воздјелесмо приде, во утјешеније наше. Не хотјех полно вјеровати пришествије твоје,

ниње обаче очима зрју, идем — идем да по весјех и градјех урлячем, јако пређе спасенне и утјешенне рода нашего". Ево ти хитролукавства, то већ Сербин неби могао тако притварати се.

Сви се радују о пришествији мојем, свима задовољство из очију чита се, само ја један, јер како что сам и Господину писао, мој мир, моја тишина и спокојство у Славонији остало.

У каково сам разорење дошао, не би се могао никада представити, двор и свети *Симеон* онако изгледа, као пре ватре черног *Дима* кућа. *Волик*, ganz Walach, страшно преварно се у њима, све им чинио, и favorirao, чиними се и трошио, а најпосле толике проте и попови овамо пришедши, нису га ни погледали нити с Богом рекле, и он ако крадом испод *Моргина* ало кашљући и усмердивишија оде.

Вчера препарандски учители возвратившијација из *Будима*, дођоше к мени. *Јорговић*, тако confundirat, да једва дерктајући говорио. Пред вече дође и *Никори*, с којим весма долги разговор имјех, и јако человјека mit exorbitanten und excentrischen Ideen једва после два сата разумјех. Он весма се своно, и у поверености много говорио, от којих ја весма мало вјерујем. Исповједио, да му је моја администрација весма непознатна и непостижима. О Архиепископу да не чуе, и каже међу премногими, јер два сата говорио, да дјело сие није совершено, и да ће се једнако радити — срећом немаду новаца.

Видими се поведенијем свјашченства весма фрапират, хотја да крије, и он ми у повјерености казује, која ја већ давно знам — о диконима неправедним тужбама, јесам га капацитирао, али он једнако тверд и на том јаши, да он ни против кога нема ништа, но мора бити, ако има правде у Бога вла у Епархији Арадској Епископ.

Немогу ти све описати, нарочито моја примјечанија.

Како је у нашој славној Славонији!, чиними се нећу ја овде дуго — док би овде *Видак Томо*, *Бранковић*, *Дионисије* добро, али сада сам. Био сам ови дана у Генерал Конгрегацији. Боже мој, какови је ово трактамент свјашченства спрам славонског! Двојица и сада леже у вармеђеској тамници, један чека сваки дан штрангу. Уданво пуницу. Једино ме тешило, что сам и два фратра ту опазио, који су на гварднана пуцали.

Добра је *Радна*, пак бесне. Vale. Пиши ми често.

В Арадје 21. Септемврија 1818.

Путник с. р.

3.

Љубезни Стефане!

— — — — — — — — —

У оваковом немиру нисам никада живио, ни у самом митрополитском двору, јер нас је много било и послови раздјељени — али овде вај, ни вај! От зоре до мрака бомбардирају које страни, које свјашченици тако, да само онај час је мој докле једем.

Ево прођоше три месеца, и ја не могу ни до 9 часа бити необолчен, но једнако као у Пакрацу о воскресенију, подера све свилене хаљине, а без сваке ползе. Вјерој да више имам овде посла за један месец, него тамо за две године. От воведенија до днес једнако попим у капели велико варадске букве. Тешко церкви, тешко народу каравлашком поред оваков просветитела, није могуће себе представити, то непригутовление и простоту. О св. Николају служио сам први крат у Епископској церкви ку слава наре. Дао сам си труда, служило нас десет, и могу дервостно рећи, да се ја неопомињем да сам игда тољ великољепно служио.

Мешао сам сербски и влашки, како који ђакон јектенију читао, такови био и мој возглас. Серби и Власи били у восторгу и с сузама ме допратили у двор. Људи наши како что знаш, у љепој служби сву своју славу полажу. а ови особито, који честите службе и 25 година видили нису. Сада другог разговора нема. само како је владика служио.

За утра ће бити конзисториум, и ево днес по подне, јер ово при свећи пишем, јавилису се 27 попова, узми к тому партае, — и немирне влахиње — пак суди. Овде ми увек један ђакон или млади свјашченик у сали седи, и приход јаше особито свјашченике, јер и непознаем јепче, а и потешко је до 600 попова таки упамтити, попиште и презентира, и тако их рјадом к себи пушчам. Ово су праве аудиенције, а у Славонији сичатливој боб се сеје и опет добро.

В Арадје 9. Декемврија 1818.

Јос. од Путник с. р.

Наставиће се.

О старешинству свештеника.

Д. Р.

Умољени од једног пријатеља, да коју проговоримо о томе: од куд то, да један протојереј — почасни прота — при богослужењу може бити старији од окружног протопрезвитера; одзивамо се следећим његовој молби.

У карловачкој митрополији све до 1876. није постојала наредба у погледу старешинства свештеничког.

Дотле је владао у њој обичај, да је јеромонах без обзира на рукоположење, старији од свештеника; игуман, протосинђел без обзира на произведење, старији од протопрезвитера.

1876. године донео је св. архијерејски синод правило у погледу старешинства међу свештеницима.

По истом су били:

1.) Свештеници старији од ђакона, ма да су ови ђаконство пре получили;

2.) По времену рукоположења и произведења, међу равним степенима, они су старији, који су пре хиротонију ђаконску или презвитерску получили, а који су хиротесију раније получили, ма да су и млађи по хиротонији, иначе су старији од оних, који су хиротесију касније добили;

3.) По власти, пароси дејствителни и парохије администратори, старији су од капелана и других презвитера без душепопечења, ма ови и пре рукоположени били. А протопрезвитери дејствителни, старији су од титуларних, или тако званих протојереја.

Но, кад капелани и презвитери без душепопечења или протојереји постану дејствителним паросима, односно протопрезвитерима; старешинство им се опредељује по времену рукоположења, односно произведења.

4.) Намесништво и асесорство консисторијално, као звања, која се хиротесијом не получују, при определењу старешинства, у призрење се не узима, и овоме противни обичај се укида.

Из овог се види," да је у поменутој синодској наредби одређен одношај само између мирског свештенства, а између њега и монашког свештенства, да није никакво наређење учињено.

Због тога, није чудо, што је и после истог наређења долазило до заједница између једног и другог свештенства, а особито између окружних протопрезвитера и игумана и протосинђела.

Мирско пак свештенство, — ђакони и свештеници — и без синодског наређења, није пуштало јерођаконе и јеромонахе пред-а се, него је и њих сматрало као и мирске свештенике, те се равнало по добу рукоположења.

И ако је мирско свештенство, а особито окружни протопрезвитери дизало свога гласа, против неоправданог старешинства јеромонаха односно игумана и протосинђела; ипак све до 1899. не могаше извојевати себи равноправност са монашким свештенством.

1899. 29. Марта донео ја св. архијерејски синод „*Дисциплинарна правила* за православно српско свештенство у опсегу православно српске митрополије карловачке", у којима је подједно уређен и одношај између мирског и монашког свештенства, односно о старешинству свештеничко-монашком.

По тим правилима, по §. 27. „Свештеници се разликују на старије и млађе по следећем реду од нижега на више: 1. ђакон (јерођакон, протођакон, архиђакон) 2. презвитер (јереј, јеромонах, синђел) 3. протопрезвитер (протојереј, игуман, протосинђел) 4. архимандрит."

„Међу равним по степену свештеничком или достојинству црквеном, старешинство припада оном, који је пре на дотични степен рукоположен односно на дотични произведен."

§. 28. Настојатељу манастира припада у његову манастиру безусловно старешинство према сваком свештенику који није достојанством виши од њега."

„Тако исто припада окружном протопрезвитеру безусловно старешинство према свима паросима у његовом протопрезвитерату макар било међу овима и протојереја старијих од њега по произведењу."

„Не мање и пароху према оним свештеницима, који код његове цркве служе, припада тако исто старешинство макар

било међу овима и старијих од њега по рукоположењу".

„Иначе у сваком другом случају старешинство међу свештеницима равна се према главној одредби §. 27. алинеја 2."

§. 29. Сваком свештеном лицу, које ма у којем званичном послу заступа свога дијецезана, припада за то време стерешинство према свима осталим свештеницима."

§. 30. Одликовања црвеним појасом има се сматрати као признање неких заслуга по цркву и служи дотичном свештенику за украс и препоруку, но оно за само старешинство међу свештеницима не одлучује."

„То исто важи за сва такова одликовања, којима се не постизава никакав виши степен свештенички или веће достојанство црквено."

На основу дакле §. 28. окружни је протопрезвитер старији само од оних протојереја, *који су у његовом протопопијату т. ј. који као протојереји имају своју парохију, па ма ови били пре од њега произведени за протојереје, које се произведене у осталом над обима подједнако обавља.*

Од осталих пак протојереја, који немају парохије у његовом протопопијату, ако су пре од њега произведени, он није старији, *и у том случају важи наређење §. 27. алинеја 2.* т. ј. старешинство припада оном, који је пре произведен био на протојерејство.

Што пак има окружних протопрезвитера, који се отимају о старешинство, те га себи присвајају и тамо, где немају право; то се има приписати њиховој суџети, односно несуџети оних, који им допуштају неовлаштено старешинство.

По дисциплинарним правилима окружни су протопрезвитери изгубили уживато право старешинства по наредби св. архијерејског синода над протојерејима, који су произведени пре њих на протојерејство, а немају парохију у њиховом протопопијату; а помоћници и администратори су добили право старешинства над паросима, који су после њих рукоположени.

Што се у §. 28. у алинеји 3. вели: „Не мање и пароху према оним свештеницима, који код његове цркве служе, припада тако исто старешинство макар било међу овима и старијих од њега по рукоположењу"; то наређење не стоји у складу са § 31. I. Д. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868.

По истом §. прелазних опредлења, вели се: „У местима, где је један или више, али онолико свештеника, колико је редукцијом опредељено, ступа уредба о редукцији и дотацији свештенства од 1. Јануара 1869. у живот, и то: где их је више али са неједнаком класом плате, на тај начин, да свештеници укупну суму установљене плате међу собом донде деле, док и једног од сад постојећих свештеника у месту буде, *а после тога ступају класе по старешинству рукоположења новопостављених свештеника у живот.*"

По овоме дакле §., код једне цркве, где може бити по §. 2. I. А. само један парох, а остали су системизовани помоћници, не може неко постати парохом и ако је млађи по рукоположењу од осталих системизованих помоћника, пошто парох мора имати највећу класу, где су неједнаке класе а до ње се долази по старешинству рукоположења.

Кад код таке цркве умре парох, не ступа на његово место системизовани помоћник, односно један од њих ако их је више, него се на његово место распише стечај, те ако је новоизабрани млађи по рукоположењу од системизованих односно од једног од системизованих помоћника, за пароха долази онај, који је од њих најстарији по рукоположењу.

С тога се у стечајевима за така места у стечају и вели: расписује се стечај на II. односно V класу.

Истина, било је случајева у Бачкој епархији, да је за време покојног епископа Опачића у Футогу млађи по рукоположењу, постао парохом, а старији остао и на даље системизованим помоћником. Ал то је учињено из личних обзира и за ту незаконитост носи одговорност и бачка конзисторија, што је допустила таку очиту незаконитост.

Из овог се дакле јасно види, да 3. алинеја § 28. дисциплинарних правила од 1899. „да и пароху према оним свеште-

ницима, који код његове цркве служе, припада тако исто старешинство макар било међу овима и старијих од њега по руконоложењу", не може стојати.

Г. др. Жарко Миладиновић код тумачења §. 31. I. Д. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. у своме „*Тумачу*" просто рече: „И овај §. нема данас никакве важности, јер се преживео",

Није се он г. Жарко преживео, него он постоји и данас, и има још где су неједнаке класе, па свештеници деле плату међу собом дотле, док и један у месту буде, који се затекао при ступању у живот поменутог кр. рескрипта, као што је случај и у Земуну, где постоје II. Ш. и IV. класа, те пошто је г. Савића затекао рескрипт као пароха, то сва три пароха уживају док је он жив Ш. класу.

А да исти §. важи за места, где је један парох, а уз њега један или више системизованих помоћника, то смо напред доказали.



Крвави листови историје српских владалаца, умножише се једним листом.

На српски образ паде једна нова љага, љага, од које се сваки српски родољуб мора стидети и проклињати удес, што нас овамо од Косова гони, те не да, да и ми пропевамо и да се и ми чиме лепим и племенитим подичити можемо пред осталим светом.

У зору 29. о. м. у своме двору изгуби живот млади краљ *Александар*, последњи огранак Обреновића, и то од својих официра и војске, официра и војске, који му се заклеше на верност и који требаше за њега главу своју изгубити, а не његa погубити.

Бугарски официри остављају своја угледна места и положаје, те похиташе својој браћи у помоћ, да их ослободе турског ропства, а српски официри склапају завере, мучки упадоше у двор свога краља, те надајством — учињеним опет од официра — дођоше до краља, погубише и њега и супругу му краљицу Драгу, верна 2 министра, неколико официра и 2 брата краљичина, а да српска брука и срамота буде што већа, обраниште и ћерку верног краљевог министра, ћерку, што брањаше свога родитеља.

И тим „јунацима" не беше доста ни то, него бацише мртву краљицу и краља кроз прозор.

Ej српска бруко и срамото!

Није место ни прилика да критикујемо рад краља Александра, ал кад узмемо, да нема власти да није од Бога, и да сваки народ има онаког владара каквог заслужује, све и ако је било мана у владању краља Александра, не може се за њих само он окривити, него и народ, који му је не једном одобравао његов рад и ако исти није био за одобравања, и тим одобравањем потстрекавао га да ради и друго што. Да је њему одмах код првог његовог неупутног рада јасно довикнуто: Не ваља ти господару та работа, — нема сумње да се не би тргао и настојао да не ради ништа неупутно.

Ал јест, нема данас Србаља старог кова, који су Карађорђу и Милошу у подобним приликама довикивали: не ваља ти господару то и то!

Данашњи соj хоће лепо и угодно да живи, те се ретко ко излаже да каже господару истину

О овој жалосној појави даје нам доказа владавина краља Милана, који је за свако своје дело, па ма како оно било штетно по земљу и народ, налазио присталица, који су му довикивали: осана!

Он је налазио присталица и помагача и кад је терао краљицу Наталију, и кад је склапао уговор с Бонтуом, и кад је газио устав и у опште за све своје поступке. А налазио је с тога, што је он знао своје присталице наградити угледним положајима и звечећим разлозима.

На као што краљу Милану у своје време није довикнуто: не ваља ти го-

сподару то и то; тако исто није ни краљу Александру довикнуто при намерној женидби: не ваља ти господару та намера И не да му је само довикнуто, него да није било људи који су му ту намеру одобравали, а народ јавно изјављивао своју радост, што узима жену из народа и уживао у гоненју оних, који су краља одвраћали од тога корака; ако је истина, да је убиство краља Александра учињено због исте женидбе, нема сумње, да би краљ Александар био и данас жив и не би пала и та љага на образ нашег народа.

Не ћемо и не може се бранити женидба краља Александра, његово изиграване и титрање са установом, за што као што рекосмо не носи само он одговорност, него и народ у Србији; ал нам се не може замерити, што не можемо одобрити ни убиство онако његово.

Кад је српски народ у неколико пути био у стању објавити рат силној турској царевини, у којима је показао чудеса свога јунаштва; кад је он био у стању у навесним приликама довикнути и загрмети у својим скупштинама владаоцима: оставку или доле, ако је и данашње поколење у Србији уверено било, да краљ Александар не ради добро и да ради на штету српског народа, народна скупштина му је требала довикнути: краљу или ради друкчије или доле.

То би било светло и јуначко дело, какво је учинила св. андрејска скупштина, а не издајом и мучки кидисати на краља Александра и онако зверски с њиме поступати.

Па као што нам историја сведочи, да се свако убиство осветило и на самим потомцима; не треба се бринути, да се и убиство краља Александра не ће осветити и над онима који га учинише, ал на жалост осветиће оно и над самим народом, који ликује данас, а до јуче пуваше.

У колико је одвратно и за осуду само убиство краља Александра, у толико је за осуду и држање београђана, који по убиству окитише своје куће заставама у знак радости, а још више писање између осталих листова и писање „*Београдских новина*“, чиј је уредник до јуче у небеса дизао и краља и краљицу, и којима има захвалити данашњи свој угледан положај.

За карактеристику данашње журналистике у Србији, навешћемо нешто из писања „Београдских новина“.

„Хиљадама њих причају како су ноћас око поноћи видели на истоку румено небо, а из тога руменила појавила се рука опружена за благослов над престоницом Србије, над Београдом(!). Та рука означила је промену у животу многонапаћеног српскога народа у Србији, означила боље дане народу у краљевини Србији(?!!).“

„Узданица српска, дична млађана војска наша, са болом у души пратила је догађаје у земљи, који су све више и више убијали углед њезин; пратила је те догађаје и решила се, да им једном учини крај. Млађани српски официри удружени са својим старијим друговима, — решили су се, да ослободе земљу од вечитих тразница. Њихово решење беше, да Александра Обреновића свргну с престола и не допусте, да се чашћу и именом српским титрају алковерне душе (од којих во првих беше Стева Ћурчић, уредник „Београдских новина“), које се беху окупиле око престола бившега краља.“

И *овако* ниско и недостојно држање дворског миљеника Ћурчића, нека послужи за доказ, како су ниске душе удворичке, који власницима за живота све њихове кораке одобравају, а по смрти и чим им се догоди што, први их се одричу и бацају каменом на њих и њихов рад.

Док им чине добра и испуњавају њихове себичне прохтеве, добри су им, а чим престану, одмах се до неба жале на учињену им неправду.

А како се по њиховој смрти показују спрам својих добротвора, показује и Ћурчићев пример.

Овако Стеван Ћурчић, а познати радикал и данашњи министар **„правде“** Љуба Живковић, **овако** је опет објавио веселим Београђанима смрт краљеву и краљичину: „Браћо! Ноћас по поноћи, краљ Александар хтео је(!!) да отера своју

жену Драгу и позвао(!) у помоћ два пука војске, а кад се краљица одупирати стала наредби краљевој, онда је настао метеж, да је и крв пала. У том метежу погинули су и краљ и краљица, које у опште, српски народ није никад ни волео."

И као што се св. Петар трипут одрекао Христа, тако је исто и министар „*правде*", у три маха **овако** престављао смрт краљеву и краљичину.

По **оваквом** говору, може се претставити, у какве је сигурне руке допала **правда**" у Србији!

За министра унутрашњих дела постављен је човек, чија је девиза: против вере и олтара, против Бога и владара!

И све **ово** кад се узме у обзир, не треба се чудити ни мало за она чуда и покоре, што се у Србији догодише оних последњих 20 година. У народу без морала, и од народа без морала што рекао један српски родољуб по протеривању краљице Наталије у „Српском Гласу" 1888.; не може се ништа друго ни очекивати.

Младом краљу српском Александру, који је што-но реч рођен у несретни час, и који је у свом млађаном животу имао мало радосних дана, те грозном смрћу и живот завршио, кличемо: вечан ти спомен и Бог да ти душу опрости!

Д. Р.

Патријар Јосиф Рајачић и владика Платон Атанацковић

Приопштио

Д. Р.

На страни 46. говори Г. Епископ Платон „да је вопрос његовога премјештења чрез получену њим формалну всемилостивјешу царску диплому законито рјешен, па га ние требало ни подизати, а постоеће стародревне уредбе најире ваља новима замјенити или измјенити и с постатком ових поступак нови будућих дјела завести" — а друго што сви садањи Епископи (осим Буковинског, Арадског и Ердељског) ишту се у Бачку, дакле ће сви по обичној слабости људској више радити за своју корист, него гледати на правду и тућу срамоту. — Што се тиче всемилостивјешше царске дипломе на којој оснива Г. Епископ Платон свое умствоване и по овоме каже, да је вопрос његов свршен, о тој би се морао Г. Епископ Платон мало боље убавјестити. Разлика је између Дипломе, коју је Његово величество по пређашњем начину на представление Архиепископа средством канцеларије Угарске чињено издавало, и коју је по закључењу пододговорнога мађарскога Министериума без изтеченија Архиепископа учињеноме Његово величество у завршеним околностима свога положенија подписати морало. Она прва има своју подиуну важност, јер је својим путем тако издана, да не може нитко ње ради доћи под одговор; а ова престае имати своју подиуну важност, како не може Министериум одговорити, да је својим путем издана. Диплома ова, коју има Г. Епископ Платон спада у онај ред, у коме стои и манифест онај, коим је Његово величество хрватскога Бана сбацило са достоинства банскога и лишило га свега војничког одличија. И као што је овај престао имати своју важност, како је други изишао, кои Бана поставља за Губернатора Угарске, тако исто и та Диплома престала је имати своју важност, како је мађареко пододговорно Министерство проглашено за революционарно; јер тим проглашением ние само оно укинуто, што је после рађено, него и оно све, што и донде ние по закону рађено, почем така противузакона дјела за революционарно проглашеног Министарства спадају по нарави својој међу революционарна, која су повода дала томе, да се прогласи Министерство за революционарно. А премјештение Епископа нашег из једне Диецезе у другу, ние могло ни спадати у круг дјелателности мађарскога Министерства дотле, док се не би било одредило отношение наше цркве према држави; дакле тим је поступком своим мађарски Министериум прекорачио границе свое дјелателности, и тако дјело спада међу она дјела, због кои је Бачани казњен. Ако ли је мислио мађарски Министериум, да је нуждно било попунити Бачку Диецезу, то би онда морао био то дјело свршити држећи се оног начина, кои је досада набљудаван; јер као што и

сам Г. Епископ Платон наводи, постоће стародревне уредбе морају се држати док се новима не замјене или не измјене. Али мађарски Министеријум, кад је дао потписати Диплому Г. Епископа Платона на Бачку пити се држао постоће стародревне уредбе, пити се држао основоположенија слободе, коју је паша Црква по изреченој једнакости свију вјероисповједанија добила; него је учинио дјело у нашој Цркви, за кое не може никада по стародревној уредби, ни по новоизреченим основоположенијама слободе одговорити, дакле као што дјело премјештенија Платонова само себе уништава, тако исто и Диплома која уништено дјело одобрава, толико исто важи, колико и дјело само. А што Г. Епископ Платон вели, да ће сва Г. Г. Епископи више радити за своју корист, него ли што ће гледати на правду и на туђу срамоту, тим доиста безчести и каља карактер свију наши Г.Г. Епископа, и Г.Г. Епископи ако неће да остану пред свјетом, као такови црквени начальници, кои на рачун свое користи газе правду и туђу срамоту траже, морају искати себи за ту погрду њима јавно учињену јавнога удовлетворенија. Ево Г. Епископу Платону два противна примјера. Г. Епископ Темишварски казао је 1847. године и ремонстрирао, да ону помоћ, коју даје темишварски Епископ Будимскоме, треба да дае одсада Бачки, доказујући да је то право, а он је имао као представљен Архиепископом за Бачку Епархију највећу надежду да ће прећи у Бачку: ние ли то тражити правду противу свое користи? А за Г. Епископа карлштадскога каже сам Г. Епископ Платон, да позван на изванредни суд у Земун ние хтјео ићи. Ние ли то дакле противу свое користи радио, која би по мњењију Г. Епископа Платона изискивала да иде.

На наведено на страни 47. правило 13. Антиохијскога Собора „Ἵνα μηδενὶ μηδαμῶς πεσόντος Ἐπισκόπου ἐν ἑτέρᾳ ἐξουσίᾳ ᾖ θεσμὸς καὶ πορεία πεσόντος διὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα“, каже Г. Епископ Платон, да ние непозван отишао у Бачку, него самим Пресвјетљејшим царем позван и послан био. Али канон разумје под тим „никимъ“ Митрополита и Епископе. (За тим је на латинском језику наведен цео канон). Ако овај канон у случају Г. Епископа Платона има мјесто а ваљада има, кад се он сам позива на њега, онда је он сам себи изрекао сентенцију свержења.

Никејског 6. вселенског Собора нема у нашој цркви; наведени 37. канон биће Собора Трулског. Али тај канон не може се употребити у овом случају; него онда би се могао употребити, кад би нпр. Г. Епископ Платон постављен био за Епископа Будимскога а у Будим не би могао због Мађара отићи; онда би зато он могао рукополагати и чинити Епископске дужности нпр. у Осјеку или у Мохачу, и то би све тако важило, као да је у Будиму. А наведени 38. канон истога Собора не може имати овде никаквога значења; јер тај канон говори о томе, кад се кои нови град подигне, да мора подпадати под онога Епископа у кога област спада по грађанском положенију своме.

На страни 50. и 51. говори да се ние заклео не примати заповјести и милости Његовога величества, цара свога; писмо мое не напомиње оно, на шта се ние заклео, него оно на што се заклео; а заклео се да ће чувати и бранити вјеру и каноне свое цркве; и да ће вјеран бити своме закономе Императору, дакле да неће пристати уз оне, кое је Император за револуционере огласио. Писмо мое вели, да се требало тога „с благоговјејном отрећи“ а Г. Епископ Платон чуди се какво је то заклетвање: дакле то ние праведно заклетвање, да Епископ за љубав томе, да сачува слободу свое Цркве, и да неда по заклетви својој повредити њена основоположенија одрече се свое приватне неизвјестне користи, — кое би он морао био по строгој дужности својој без ичега заклетвања учинити.

На страни 53. чуди се Г. Епископ Платон како се може користољубие приписати њему, кои је најсиромашнији владика, кои ни кућишта, а камоли двоспратне куће нема, као што други кои брат можда има, а опет грамзи за Бачком. То још не доказује Г. Епископа Платона некористољубие, што је сиромашан, и што нема ни куће, ни кућишта, користољу-

биви људи ма колико блага имали опет кажу, да немају ништа, а недоказује ни користољубие то, што тко има двоспратну или троспратну кућу. Г. Епископ Платон онда би доказао некористољубие свое, кад би по свршеном рату революционарном сам признао, да је неправилно било све оно, што је њему мађарски Министериум у нашој Цркви дао и да он то тако сматра као да ние ни било, и кад би молио и Цркву да и она то тако сматра и њему опрости, што је морао силом натеран противу правила свое Цркве од њега примити.

Наставиће се.

ЛИСТАК.

Вести

(**Седнице архидијецезалних власти.**) 2. Јунија одржаће се седница административног одбора, а 3. Јунија седница конзисторије.

(**Седница редовна саборског одбора**), одржаће се се 9. Јунија и следећих дана.

(**Конзисторија православне српске митрополије Захумско-Херцеговачке**), под бројем 426 /I., упутила је пречасном свештенству, славним црквено-школским одборима и певачким друштвима и свему осталоме благочестивоме народу православне српске митрополије захумско-херцеговачке следећи проглас:

Промислом Божјим Свесајатејши Вселенски Патријарх Господин Јоаким са Својих Светих Синодом изабрао је, а Његово Величанство наш узвишени Господар Цар и Краљ Франц Јосиф I. именовао је за Митрополита Захумско-Херцеговачког високодостојног Господина Петра Зимоњића, протосинђела.

По вењење у чин архијерејски високодостојног Господина Петра, као и интронисација, свечано ће се извршити у Мостару на духовски уторак (27. о. м.)

Саопштавајући ову радосну и многозначајну вест, овим Конзисторија позива пречасно свештенство, славне црквено-школске одборе и певачка друштва, и остали благочестиви народ на ову свечаност, како би својим присуством и учествовањем увеличали исту.

(**Лично вести.**) Његово Величанство краљ Србије *Александар*, благоизволео је одликовати високопречасног г. *Јефту Вукадиновића*, окружног проту земунског, орденом Св. Саве III. степена.

Овом заслужном одликовању обрадоваће се сви они, који познају књижеван рад г. Вукадиновића на црквеном пољу.

Придружујући се и ми тој радости, кличемо му: Живео и досло још дуго заслужено краљевско одликовање!

(**Шта још не ће бити!**) У епархији свакојаких чудеса и покора — вршачкој —, ја остала чуда и покоре, што се у њој догађаше и догађају, у конзисторијалној седници од 18. Априла о. г. на молбу др. Емила пл. Радића, продужен му је допуст до конца Јунија.

Такав је закључак могла само як радикална конзисторија донети, која се ни на што друго не обзире, него да чини милоште својим партизанима, у које и Радића рачуна.

Зар наопако вршачка конзисторија још сматра Радића за протосинђела и клирика вршачке епархије? Радића, који је што-но реч мантију одавна обесио о клин, учинивши онаква чуда у Месићу и Војловици, и проглашивши се за „слободног калуђера.“

Ој тешко, тешко нама и нашој јадној цркви у карловачкој митрополији, да у њој судску улогу могу играти и *онакви*, који су у стању били донети *онакав* закључак о једном Радићу!

И *сваки* је закључак јасан доказ, да наша црква у карловачкој митрополији није више епископална црква; јер да је, дотични епископ не би могао ни смео учинити и *тако* што.

Овако по данашњем устројству, *мора* епископ сваки пут и *овакав* закључак да усвоји односно изврши, пошто у конзисторији ни један гласа само тада, ако су гласови подједнако подељени, а иначе нема гласа, те с тога конзисторија може свашта па и поменути закључак да донесе, а епископ *мора* да га изврши, јер је рад да је миран и да не игра по новинама односно да не добије какав револверски „биретен-абдрук“, ил да га каква сукната буџом не нападне, а „стадо“ да ужина у таком призору.

(**Комесарство.**) Новосадски радикални административни одбор, да не изостане за вршачким, закључио је, да и он пошаље вршачког изашље свога комесара у Н. при обнови $^1/_3$ скупштинара.

Бадава, радикалство српско и комесарство, и ако су два са свим супротна појма, тако се слажу, да не могу једно без другог бити.

Е на сретно! Спремајте само земљиште за бити имајућа комесарства по штатуту, којим ће нас таком вашом радњом напослетку „благонаклона влада“ усрећити.

(**Нове српске земљорадничке задруге.**) 19.) у *Жабљу*, 20.) у *Слабини*, 21.) у *Зрмању*, удружења са неограниченом одговорношћу.

ШКОЛСКЕ ОБЈАВЕ.

Одлуком светога Архијерејскога Синода Митрополије Карловачке од 4. (17.) јулија 1902. бр. М. 224/Син. 14. одобрен је као уџбеник за српске православне ученике у основним школама, решењем пак високосл. Народнога Школскога Савета под бр. Ш. С. 337./149. ех 1902. уведен је у употребу у IV. разреду срп. народних основних школа, а наредбом вис. кр. хрв. слав. далм. Земаљске Владе, одсека за богоштовље и наставу, од 5. 18. августа 1902. бр. 12.384 прописан је за српске православне ученике III. и IV. разреда нижих опћих пучких школа и одобрен је за исте ученике српских автономних школа

КАТИХИЗИС

ОД

Др. ГЕОРГИЈА ЛЕТИЋА.

Цена је књизи 30 филера. Књижари добијају 25%, а опћинска поглаварства и школски одбори 10% рабата. Поруџбине се примају за готов новац или уз поштанску повуку (Nachname,) и ваља их слати на адресу Дра Георгија Летића, Сремски Карловци.

— НОВА ШКОЛСКА КЊИГА —

БИБЛИЈСКА ПОВЕСТ

ЗА

ОСНОВНУ ШКОЛУ

Написао **Јован Борота**, окр. прота.

Ова школска књига одобрена је од Св. Синода Митрополије Карловачке и од всл. Школског Савета за уџбеник у српским народним основним и пучким школама. Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловци.

Сврћамо пажњу на ову нову школску књигу прич. госп. катихетама и г.г. учитељима на вероисповедним и комуналним школама, да је књига спремљена за идућу школску годину 1903. 4. Цена је књизи 30 филера, може се набавити код управе Српске Манастирске Штампарије и код свију књижарница наших. Црквено-школским одборима и опћинама дајемо 15% а књижарима књижарски рабат.

Српска Манастирска Штампарија
у Ср. Карловцима.

Опомена.

Пошто ће се скорим напрштити прво полугође, а многи нам претплатници не пошаље дужне претплате; то се штовани претплатници „Српског Сиона“ овим опомињу и умољавају да нам пошљу дужну претплату за лист.

Подједно опомињемо и умољавамо и дужнике „Српског Сиона“ за пређашње године.

Још се могу добити сви бројеви овогодишњег „Српског Сиона“.

Администрација „Српског Сиона“.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 10. ех 1902. 35. ех 1903. 2—3 13

СТЕЧАЈ.

На упражњено место срп. правосл. вероисп. забавиље у црквено општини молској, епархија бачка, последња пошта Мол (Mohol), овим се отвара стечај.

Са овим забавиљским местом скопчана је плата од 600 круна, 56 круна у име огрева свог и забавишног, стан према пропису 74. §-а Шк. Уредбе од 1872. године без баште. Забавиља прима плату из домаће благајне месне пол. општине. Рок је стечају 6 недеља, рачунајући од првог увртења.

Из седнице месног шк. одбора срп. правосл. црквено шк. општине, држане у Молу 28. априла (11. маја) 1903. године.

Сава Лудајић
перовођа.

Душан Јосимовић
председник.

Бр. ЕК. 203. ех 1903. 17 2—2

ЕДИКАТ

Овим се обавјештава Марта Јакшић рођена Мрвош, из Срп. Моравица, непознатог боравишта, да јој је муж Никола Јакшић покренуо против ње бракоразводну парницу код ове епархијске конзисторије на се позива, да се у року од 90 дана, рачунајући од дана првог увртења овога едиката у „Српском Сиону“ пријави овој власти или лично или вјеродостојно писмено или преко свога на законат начин опуномоћеног заступника, јер ће се иначе речена парница и без ње, а на њезину штету окончати.

Из седнице Епарх. конзисторије, држане у Плашком, 8. маја 1903.

Предсједништво.

СТЕЧАЈ. 22 1—3

На упражњено учитељичко место у црквеној општини Старо-Станарској, епархији Бачкој, овим се расписује стечај. Са овим местом скопчана је плата годишње од 900 словом девет стотина круна и 140 словом сточетрдесет круна у име стана и огрева. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна.

Дужности су прописане школ. уредбом од 1872. године.

Рок стечају је шест недеља од подписаног дана.

У Ст. Станару 18./31. Маја 1903. године. —

Бошко Поштић
перовођа.

Сима Буњевчев
председник шк. одбора.

К. 515/65. ех 1903. 20 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај ради сталнога попуњења парохијског места VI. разреда у Бати. Има прописима прев. кр. рескрипта одговарајући удобан парохијски дом и потпуну парохијску сесију, земља је првог разреда.

Молитељи имају своје ваљано инструисане молбе путем својих претпостављених власти до 2./15. јула о. год. потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епархијске конзисторије будимске, држане у Сент-Андреји 6./19. маја 1903.

Епархијска конзисторија будимска.

ОГЛАС. 21 1—1

У смислу решења срп. прав. црквене општине Крчединске од дана 4. Маја 1903. и према одобреном трошковнику сл. арх. адмін. одбора расписује се дражба на мањак ради градње нове шупе и штале. Цео посао проценљен је свега 1300 круна.

Рефлектанти који горњи посао предузети желе, дужни су у име пишмаљука 10% црквеном одбору положити.

Услови као и трошковник могу се у свако доба код црквеног општине видити, а сама дражба одржаће се 8./21. Јуна т. г. у 3 сата после подне пред црквеним одбором.

Општина задржава себи право у случају и скупљем лицитанту посао издати, ако у истоме бољу гаранцију добила буде.

У Крчедину 16./29. Маја 1903.

Перовођа: Председник:

Илија Радовац. Стеван Јанковић.

Ad. бр. К. 471/50. ех 1903. 16 2—3

СТЕЧАЈ.

На једно свештеничко место I. евентуално. II. разреда у Ст. Сивцу с тим, да компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључно 21. јуна (4. јула) 1903. поднети.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 6./19. Марта 1903. године.

Митрофан с. р.
епископ.

К 184/171 из 1903. 23 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на место протопрезв. помоћника у Темишвару с платом од 1200 круна и 300 круна у име пол сесије земље.

Компетенти ваља правилно инструисане молбе да поднесу надлежним путем овој конзисторији до 20. јула (2. авг.) о. г.

У Темишвару 17. (30.) Маја 1903.

Епарх. конзисторија.

К. 147./170. из 1903. 24. 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на место систем. парох. помоћника Срп. Св. Петру, с платом IV. разреда. Компетенти ваља да поднесу правилно инструисане молбе овој конзисторији, прописаним путем, до 20. јула (2. авг.) о. г.

У Темишвару 17./30. Маја 1903.

Епарх. конзисторија.

Бр. Е. К. 303. ех 1903 25 1—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију I. плаћ. разреда у Двору у костајничком протопрезвитерату.

Рок компетовању оставља се до 19. јунија (2. јулија) 1903. incl.

Из седнице Епарх. конзисторије држане у Плашком, 8./21. Маја 1903.

Председништво.

Бр. Е. К. 321. ех 1903. 26 1—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију II. плаћ. разреда у Висуњу у коренићком протопрезвитерату.

Рок компетовању оставља се до 19. јунија (2. јулија) 1903.

Из седнице Епарх. конзисторије држане у Плашком, 8./21. Маја 1903.

Председништво.

Ad бр. К. 197/217 ex 1903. 2—2 18

ЕДИКТ

Услед бракоразводне молбе Тирковића Срете из Шимановаца против нестале му супруге Данице рођ. Смуђа — позива се речена супруга да у року од шест месеци рачунајући од првог уврштења едикта овог у новинама, има се овој конзисторији или сама лично пријавити или место садањег свог пребивања означити, пошто ће се у противном случају против ње поведена бракоразводна парница и без ње довршити.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима дне 16. (29.) априла 1903. год.

Архид. конзисторија.

Ad бр. К. 219/216 ex 1903. 2—2 19

ЕДИКТ

Услед бракоразводне молбе Мите Карапића из Черевића против супруге му Марије рођ. Сешић сада непознатог боравишта, позива се речена супруга Марија, да се има у року од шест месеци, рачунајући од првог уврштења едикта овог у новинама овој конзисторији или сама лично пријавити или место пребивања свога означити, пошто ће се у противном случају против ње поведена бракоразводна парница и без ње наставити и довршити.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима дне 16. (29.) априла 1903. год.

Архид. конзисторија.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

аанерптиаст ан отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

9—25 ex 1903. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 395. 1903.

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 11

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у недељу 15. јунија 1903.

ЗВАНИЧНО.

Извештај

о седници архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 16. Априла под председништвом Његове Светости Преузвишеног Господина српског Патријарха Георгија.

Његова Светост извештава, да је пострижника ман. Шишатовца *Др. богословље Викентија Вујића* на воскресеније дана 6. Априла за јеромонаха рукоположила.

Пошто је исти јеромонах за подбележника епархијске управе са 1. Мајом президијално постављен уз надање односног декрета, горњи отпис узети на знање и известити управу ман. Шишатовца, да има истоме јеромонаху припадајућу му дијурну на ман. благајне до даљег расположења надавати. — Његова Светост извештава да је Високопреосвештени г. епископ будимски *Лукијан* свршеног богослова *Луку Вујанића* 22. Марта рукоположио за ђакона, а 23. Марта за презвитера, који је одређен за администратора у Вилању. Услед тога премештај се јером. С. П. досадашњи привремени администратор у Фенек. — Његова Светост извештава, да је на молбу јереја администратора у Крушедолу *Саве Петковића*, дозволила, да може носити подељен му црвен појас од митрополита Сарајевског *Николаја Мандића* — Високопречасни митрополијско црквени савет доставља решење своје у погледу како се има акт свргнућа са чина свештеничког и монашког обавити, које се решење има обзнанити у „Српском спону.“ — Исти саопштава решење своје, да се окружни протопрезвитери не могу одређи чланства у конзисторијама, што се такође има обзнанити у „Српском спону“. — Исти саопштава одлуку своју на уток јереја С. Д. у Ф., којом је одлучено уток као и молбу његову као непосредно поднесен одбити и вратити му, што не предлежи коначна пресуда конзисторије архидијецезалне, против које би се могао утицати. — Исти саопштава да је непосредно поднесен уток пароха П. Б. као безпредметан одбио, који му се има уз повратак признаа знања ради саопштити. — Исти саопштава, да се молба рашчињеног јеромонаха В. П. из Д. као безпредметна није могла у расправу узети, који ће му извештај прећо парохијског звања у Д. ради знања саопштити. — Исти доставља одлуку своју на непосредно поднесену молбу пароха Д. П., којом је одлучио, исту молбу на основу §. 1. одсека IV. системе конзисторијалне од 5. Априла 1782. путем надлежне конзисторије молитељу вратити, што се има и учинити. — Исти доставља од народно-црквеног сабора испослану молбу јереја Д. З., да је конзисторија врати поднесачу уз обавест, да

МЦС. није нашао законита повода, да узме у мериторну расправу његов поднесак и то с тим више, што је поднесак управљен нар. црквн. сабору, а не МЦС. — Уједно исти упућује конзисторију, да с обзиром на то што је питање о припуштању к набору за систематизованог помоћника, пароха, ђакона и протопрезвитера, за свештенство од највеће важности, ма да решавање овог питања не иде по прописима редовног поступка, како је конзисторијалном системом установљено, него сумарно, да у будуће и у оваквим случајевима против одлука уложене уторе не одбија, него МЦС. на више решење подастре, које се решење узима на знање и које ће се решење обзнанити у „Српском сиону“. — Исти доставља одлуку своју на поднесен уток јереја Г. Н. што није потврђен за пароха у Д., и што је одређен на администрацију у С., којом наређује, да конзисторија изаиђе у Д. два своја изасланика да обаве испитај и у случају потребе да закуну сведоке, а закључак конзисторијални у погледу администрације потврђује; на што је закључено, да се изашљу чланови г.г. Анатолије Јанковић, архимандрит и Јован Јеремић протопрезвитер да обаве испитај и известе свој са односним преслушним записником и евентуалним својим мњењем и предлогом конзисторији поднесу. — МЦС. доставља 8 својих пресуда, којима је потврдио конзисторијалне пресуде на развод брака, које ће се пресуде достапити странкама преко парохијских звања. — На молбу високе кр. земаљске владе одела за богоштовље и наставу у погледу исправака у матицама, упућује се дотична парохијска звања да исправе предложене исправке, а један исправак није се могао усвојити. — На упит истог одела, да л је умесна молба еп. конзисторије у Плашком, да се наређи, да ученици православне вере долазе на вечерње и на литургију и парастос на задушнице у суботу у очи месних поклада и у суботу у очи Михољдана, одговорити, да она нема ништа против тога, да се речена два дана уврсте међу школске празнике за горњокарловачку епархију, дочим то за подручје арх. карловачке није нужно, јер такн обичај светковања тих дана не постоји. — Исти извештава да је из земаљских средстава одређено приномоћ пароху Ј. Л. у Л. и удовој пароховици Ј. Ш. у С. П. од 150 К., што је узето на знање. — Молбу јереја С. П. у К. ради опроста предујма, препоручити. — Известити кр. земаљску владу у Загребу, да назарена морају имати засебан улаз у свој део гробља, и да не смеју своје мртваце преко православног гробља носити, и да ће се свештенству ради свога равнања под данашњим даном издати наредба у том смислу. — Саборски одбор извештава, да је упутно књиговодство срп. нар. фондова, да инклушевачко-чаковачкој општини подарену и од 1. Октобра 1902. надавану приномоћ јер. К. Г. обзиром, а јереју Д. М. као привременом администратору исте у течај стави, што је интересованим странкама достављено. — Саборски одбор дописом својим од 25. Фебр. саопштио је конзисторији, да је „Српски митрополијски гласник“ једини званичан орган (лист) за нар. црквн. автономне послове, и да другога званичнога органа у овој митрополији за то нема; наштo је решено: нарећи, да духовно-црквена власт у Карловцима излажеи лист „Српски сион“ сматра и на даље за свој званичан орган, који од 1. Јануара 1903. услед оснивања „Српског митрополијског гласника“ за чисто духовно црквене и просветне ствари и власти служи, јер исти лист оснивањем „Српског митрополијског гласника“ није изгубио карактер званичног органа, пошто је још у крепости закључак св. архијерејског синода од 23. Окт. 1890., бр. 13. Син. ех 1890., на основу кога је и „Српски сион“ као званичан орган основан и покренут, и пошто и високопречасни митрополијско-црквени савет — као виша духовна црквена власт и на даље тај лист за свој званичан орган признаје, док напротив „Српски митрополијски гласник“ нити је од стране митр. црквеног, нити школског савета као званичан орган за духовно црквене и просветне ствари прихваћен. Уједно ову одлуку путем својих подручним манастирским управама и парохијском свештенству знања ради саопштити уз препоруку, да се у будуће лист „Српски сион“ као званични орган за духовно црквене и просветне ствари и власти држи и на исти се претплаћује. — Приносдати од арх. конзисторије Буконинске у Черновици и Бококоторске у Котору шематизми за 1903. примљени су са захвалношћу. — Епархијска конзисторија у Пакрацу, саопштава, да је услед правомоћне пресуде, свргнут јеромонах Никанор Добрињи, брат ман. Лепавине, са чина достојанства монашког и име његово брисано из именика братства манастира, о чему се имају подручне управе манастирске известити ради знања и обавештаја манастирског братства. — Поднесено мњење протопрезвитера карловачког Јована Јеремића и предлог на отпис кр. зем. владе у Загребу од 22. Нов. 1902. бр. 6211 ех 1902. у погледу женидбених оглашења и дишпензација од истих, наплате таксе од истих као и за брачна извешћа, те надлежности пароха при женидби иновемаца у иновемству, усвојено је и подиеће се исто владн као конзисторијални закључак, а подједно исти одговор са свима

овопредметним списима саопштити Св. арх. синоду ради благохотног увиђења и евентуалног вишег расположења свога, као и конзисторији епархије пакрачке позивом на отпис исте од 17. Дец. 1902. бр. 1287. К. 3757 ех 1902. — Умољени рок архимандриту у Ш. Г. М. за полагање рачуна, одобрава се. — Пријава административног одбора, да је парохију у Дечу на V. у IV. разред повисило, узета је на знање. — Арх. крушедолски извештава, да је привременог управитеља ман. В. Ренете Серафима Винчића разрешио од управе и управу предао синглу др. Августину Бошњаковићу, што је узето на знање. — Извештај упр. ман. Б. доставља да је јером. Х. Г. М. надржао двонедељну епитимију у манастиру, узет је на знање. — Записник састављен код кр. котарског суда у Иригу, по коме је тужитељ Е. М. кр. котарски шумар одустао од своје наводно неосноване и неоправдане тужбе против привременог управитеља ман Х. С. В. доставиће се саборском одбору на знање, односно на даљу употребу. — На молбу пр. управитеља ман. Х. С. В., да му се доставе тужбе К. М. решено је, да су исте предате саборском одбору, те нека се на њега обрати. — На молбу пр. управитеља ман. Х. С. В., да му се дозволи да може поднети тужбу кр. котарском суду у И. против поднесене против њега тужбе јерм Г. К. ради клевете и лажи као и ради наступа доказа истине, решено је да ће се о истој његовој молби моћи решење донети ток тада, кад се пред овим духовним судом коначно реши сада у течају налазећа се дисциплинарна ствар његова на тужбу јерм. Г. К. као и на извештај истражног поверенства од 22. Јулија пр. г. Уједно овом приликом ће достаћу тужбе јерм. Г. К. те изјашњења С. В. на исту као и извештаја истражних записника извиднот поверенства са односним прилозима, упутити члана арх. А. Јанковића, да по проучењу онога дела предлежећих списа, који се односе на духовну управу јерм. С. В. и његово поступање са манастирском братијом и челади, своје мњење и предлог за коначну одлуку поднесе. — Управа ман. Х. подноси записник у погледу одласка јерм. К. М. у Загреб ради студирања правних наука. Како се на исто види да је исти неистинито тврдио, да је за то добио усмену дозволу од Њ. С., а пошто молбу на сабор за повишење његове дијурне није он поднео, него један члан сабора, забранити му даље студирање правних наука све дотле, док не затражи и не добије за то дозволу од своје претпостављене духовне власти. — Послатих 79 К од управе ман. В. Р. од јерм. Г. Ђ. као бившег администратора у К., доставити данашњем администратору исте парохије К. В. — Спроведена с препоруком од стране управе ман В. Р., молба јерм. С. В. да се у свој постриг ман. Ј. премести, и молба исте управе да се за намесника додели јерм. Н. Ч., уступљене су Н. С. ради високог расположења у своме делокругу. — Протопрезвитер и члан конзисторије Јован Вучковић подноси своје мњење и предлог на нацрт штатута за уређење „гробља“, који је конзисторија послат од жупанијске области у Вуковару на мњење и евентуалне примедбе, које се мњење и примедбе истој области имају доставити, са молбом, да према њима речени нацрт исправи и надопуни, те поново конзисторији на увид припошље. — На молбу жупанијске области у Вуковару, да јој конзисторија даде своје мњење у погледу спора између администратора у Г. Г. З. и тамошњег учитеља Б. Ј. о питању времена, када се школска деца причестити имају, одговорити јој да се школска деца у одређени дан на литургији после јутрења у време када месни свештеник одреди, причестити имају. Уједно доставити јој очитовање јерм. Г. З., те конзисторији поднесене закључке црквеног и школског одбора, у којима се жале на учитеља Б. Ј. због његове самоволе и неврлана појачких те црквено-обредних и учитељских дужности, на даље званичење с учтивом примедбом, да би у интересу школске младежи те мира и реда било целисходно, да се моли како црк. тако и шк. одбора удовољи, и речени учитељ из Г. премести. — Услед пријаве кр. статистичког уреда у Загребу, да му парохијско звање у Б. није достављено искањица о мени житељства свога подручја за 1902., позвати га да има у року од 8 дана удовољити оправданом искању истог уреда. — Извештај окружног протопрезвитера карловачког Јована Јеремића о разрешењу од дужности јерм. Г. Т. од места протопрезвитерског помоћника и увођењу у исто јер. Г. Ј., као и уведењу С. П. у администрацију К., узет је на знање с примедбом, да јереј Г. Ј. има поднети писмену оставку на парохији односно парохијском звању у К. — Избор пароха у Л. Ј. Л. за пароха у Дивошу, потврђен је, и за пр. администратора у Л. одређен је јерм. Х. Г. Т. — Услед приослате своте од 143 К 80 ф. за продату сесију у Д., упућено је одређено поверенство за Д. да изиђи и питање о продатој сесији, односно уплаћеном за њу порезу, а подједно и да л бивши адм. Г. Н. стално пребива у С. како је одређен на администрацију. — Извештај адм. вуковарског протопопијата Илије Перкањског о обављеном у Осеку испиту за дефинитиву учитеља пучких школа, узет је на знање. — Исти моли за упуство, да л свештеник може бити

чиновник с платом код новчаног завода, наводећи да је и В. Н. у И. директор месне штедионице, на што му је одговорено, да на основу §. 44. дисциплинарних правила свештенству није дозвољено какву службу код новчаних завода примити. Под једно је решено, да окружни протопрезвитери приликом своје визитације изиђе и конзисторији известај поднесу, да ли и који од подручних свештеника те у ком новчаном заводу, какву службу и уз какву плату врши. — Исти пријављује, да је у И. предстојник фрањевачког манастиру М. Д. пре извршене 18 године превео из православне вере у римокатоличку веру, на што је решено, да се кр. земаљска влада умоли, да против истог предстојника изиђај учини, те у колико би пријава основана била, да нареди брисање речене М. Д. из римокатоличких матица, и о резултату конзисторију извести. — Пошто се на расписан стечај у О. пријавио само Е. Ј., позвати скупштину црквену да се изјасни, да ли прима тога једног конпетента за свога пароха. — Поднесен план јереја С. М. у Б. за градњу капеле на тамошњем гробљу с молбом, да му се допусти, исту капелу о своме трошку подићи, уступљен је Н. С. на надлежно решење у своме делокругу. — На пријаву кр. жупанијске области у Вуковару и жалбе месног учитељског збора у М. да систимизовани помоћник П. М. неуредно врши катихетску дужност, одређен је протопрезвитер матровачки Авакум Стајић, да на трошак истог помоћника изиђе у М. и навиди поднесене пријаве, као и то, ако је конзисторијалном налогу у том погледу удовољно, за што није о томе известио конзисторију. — Поднесену молбу парохијског изања у Осеку, ради уређења православне капеле у згради тамошњег кр. судбеног стола за православне кажњенике, уступити кр. земаљској влади на благонаклоно решење и уважење. — На приговоре пароха М. Л. у С. против закључка скупштинског, да се први сто с десне стране у женској препрати, с позивом на постојећу наредбу и праксу, да исти сто има ужинати бесплатно и доживотно супруга месног пароха, наложити скупштини да исти сто супрузи свога пароха на доживотно бесплатно ужинање уступи. — На упит пароха Д. П. у Б. да л може глувонему девојку венчати, одговорено му је, да је у смислу како каноиских тако и грађанских прописа за пуно склапање брака нуждан између осталога и претходни споразум те свечано изражена воља и обећање заручника пред свештеником, но ако један од заручника за женидбу дораслих и пунолетних ма из ког узрока није способан, да се правно обвеже, то исти по §. 49. гр. законика ипак може уз приволу родитеља или туторствене области брак склопити са особом, према којој уз то дотична неспособна заручничка страна каквим сполашњим знацима израви жељу за брак. — Због неподношања прописаног списка о пароху и парохији, позват је адм. у Г. М. П. да у року од 10 дана има речене искаве поднети. — Жалба председништва црквене општине у З. односно молба да конзисторија посредује код војничке власти, да се почасна стража око Христова гроба у све четири цркве у будуће поставља, повраћена је општини с упутством, да се општина сама обрати на дотично место, пошто се конзисторија не сматра позваном да у овом предмету посредује с тога, што правила православне цркве не захтевају почасних стражи око Христова гроба, те по томе исти предмет не спада у њен делокруг. — Услед изјашњења администратора М. П. у Н. на поднесену против њега тужбу Д. Р., одређена је истрага на лицу места коју имају обавити чланови протопрезвитер Јован Јеремић и Стева Симоновић, пошто речени тужитељ положи 100 К у име истражних трошкова. — На изјаву црквене општине у С., да црквене рачуне не може поднети с тога, што бивши перовођа пароx С. Ј., који је сада пароx у Д. Т. рачуне није у ред довео и саставио, позват је исти пароx да своје изјашњење на исту пријаву за 14 дана поднети има. — На притужбу црквене скупштине К., да пароx Љ. Н. већ више година не свети богојављенску водицу, позват је исти, да има на њу своје изјашњење за 14 дана поднети. — Узето је на знање одобрење Владе Николићу од надлежних фактора подизање на горњем гробљу карловачком капеле са породичном гробницом. — Оболелом пароху у Б. Ј. Б. одређен је јерм. Д. Ј. из К да га заступа у парохији до његовог оздрављења уз половину парохијских прихода. — Молба И. Л. свршеног богослова из М., да му се у администрацији парохије у М. подели, уважена је, и по рукоположењу му досадашњи адм. јерм. К. Г. има се у свој ман. Прибину главу повратити. — Молба С. П. бившег јерођакона из Е. да се поврати у свој постриг Бешеново, односно, да му се одреди годишња припомоћ, као неоснована је одбијена. — Узета је у расправу дисциплинарна парница јереја С. Д. бившег адм. у М., сада у Ф. поведена фискалом на лишење свештеничког чина због кривице преступа садржаног у §§. 49. 53. и 81. дисциплинарних правила, те пошто су сва акта заједно с фискаловим изјављењем прочитана, пресуђено је с разлога што се из списа види, да је оптужени С. Д. у супрот изречној строгој забрани ове конзисторије своју у администрацију

подељену парохију у М. 17. Сент. 1891. самовољно и безразложно напустио, и без претходно получене надлежне дозволе у Загреб на свеучилиште отишао; с разлога што се исти јереј на овострани строги позив од 4. Окт. и. г. није хтео у своју парохију повратити; с разлога што се оптужени јереј С. Д. огрешио тим својим поступком не само о установе §§. 49. и 53. дисциплинарних правила за свештенике, него је показао очиту самовољу, необуздапост и упорност означену у §. 81. истих правила — јереја С. Д. прогласити кривим преступа садржаних у §§. 49. 53. и 81. речених правила и услед тога га са делимичном применом §. 86. тачке 1.) осудити на коначни губитак места парохијске и друге свештеничке службе у подручју архидијецезе карловачке. — Румској црквеној општини је дозвољено, да тамошњи становник Васа Максимовић може о свом трошку оправити цркву свих светих, и у њој породичну гробницу подићи. — Приспеле тужбе, одговори и протуодговори у брачним парницама, око 60 на броју, издати су дотичнима на одговор односно реплику и дуплику.

Извештај

о седници епарх. конзисторије бачке одржаној у Новом Саду 22. маја (4 јуна) 1903. под председништвом Његова Високопреосв. Госп. Епископа Митрофана.

Записник прошле седнице оверовљен без примедбе. — Узет на знање извештај Њ. Вис. да се седница заказана на 24. Апр. (7 Мај) о. г. није могла одржати, јер нико од црквених чланова у исту седницу дошао није. — Отпис министарства о дарованој држ. прилогом 7-ми свештеницима ове епархије публикован истима. — Публикован отпис Министарства о дарованој држ. прилогом удовици пок. јер. Георгија Јеврића у Сегедину путем надлежности јој. — Исто публиковано јер. Мих. Влашкалићу пароху у Брестовцу. — Извештен јереј Зах. Станковић парох чевејски и кањска удова пок. јер. Георг. Станковића о полученој држ. прилогом, као и путем надлежности свешт. удове у Н. Саду Милеве Срданове, да јој молба за држ. прилогом није уважена. — Седам свешт. удова новосад. протопрезвитерата извештене су путем окр. протера и полученој држ. прилогом. — Извештен је јереј М. Пилић парох у Шандору, да му молбу за повишење конгруе није Министарство уважило. — Молбе свешт. удовâ Павла Недељковића и Симеона Станимировића Министарству с препоруком враћене. — Отпис Минист. о наређеној исправци у матицама крштених при храму св. три Јерарха у Н. Саду саопштен парох. звању извршења ради. — Исто тако отпис о наређеној исправци у матицама крштених при храму товаришевском и молском, дотичним парох. звањима извршења ради саопштен. — Отпис Њ. Вис. Г. Епископа Митрофана о рукоположењу Јована Мушицког новосад. протопрез. капелана за пресвитера узет на знање и наређено окр. протопрезвитеру, да га у знање уведе. — Отпис Вис. Госп. Епископа архачког Гаврила, којим саопштава отпис минист. о дарованој држав. прилогом свешт. удови пок. Дим. Радића сада у Сомбору саопштен истој путем надлежности. — Публикована је одлука преч. МЦСавета у ствари тужбе јер. Тимотија Димитријевића против јереја Исидора Св. Димитријевића из Суботице истима. — Према одлуци МЦСавета наређен нов извиђај у ствари избора свештеника у Суботици и поверено члановима Дру Бр. Илићу и јер. Вел. Грегоровићу. — Шест одлука преч. МЦСавета, којима је овостране бракоразводне пресуде потврдио, публиковане су интересованим лицима, као и односним парох. звањима ради сходног исправка у матицама венчаних. — У предмету утока јер. Жарка Поповића из Сомбора гледе катихетског места там. срп. в. девој. школе, поднесен је тражени извештај МЦСавету. — Одлука Саб. Одбора, којом не уважава молбу свешт. удове Марије Јанковић из Сегедина ради подељења прилогом, публикована истој путем надлежности. — Примљен са захвалношћу Шематизам архидијецезе черновичке. — Услед дописа архид. конзист. наређено је пароху Ђорђу Велићу у Н. Саду, да у матицама венчаних пужну исправку о разведеном браку Катице и Бранка Ковачевић изврши. — Узет на знање извештај Архид. конзисторије, да се враћена молба Тоши Пажарену није могла уручити пошто се исти незнано куда из Митровице одселио. Према замолби епарх. конзист. техничарске упућено парох. звање у Ади, да пужну исправку у матицама венчаних изврши. — Тужба Мите Аврамова из Ст. Врбаса у ствари даривања столова, достављена админ. одбором бачким, уступљена црк. одбору претходно на најзашење. — Адм. одбором бачким достављена молба црк. оп. у Кању, да и други ред мушких столова у цркви начини, уважена. — На основу пријаве окр. протопрезвитера сомборског одређена је истрага против јереја Н. К. у С. и вођење исте поверио Дру В. Лудајићу и јер. Софронију Јаковићу члановима конзисторије. — Молба црк. оп. у Ст. Сивцу да се упражњена парох. спиза, враћена као ненад-

лежно поднесена и непотпуно инструисана. — Исправљен извод из протокола крштених храма св. Ђурђевског у Сомбору поднесен са свима комуникатима на увид министарству; исто тако и извод из протокола крштених храма мартоношког. — Тужба црк. тутора св. претечевских у Сомбору против јереја Ж. Ј. П. због неуршења свагдањег вечерња и часова према званичном саопштењу присутног окр. протопрезв. одбијена. — У недостатку конкретних доказа одбија се тужба односно молба јереја Ж. Ј. Поповића у Сомбору, да се тутори св. претечане цркве там. уклоне. — На молбу парох. звања у Сентомашу, како да на жељу неколицине там. правосл. жителства поступи, који желе уз звоњење звона и појање духовног тропара под црк. барјацима да походе фрушкогорске манастире, издато је циркуларно упутство свима свештеницима, да се под освећеним барјацима без пратње свештеника такав поход не дозвољава, ну да им се пре поласка може одржати молбан за „путешествије“ и у повратку „благодареније“ за време којих функција и звона могу звонити, те да свештенство о таким и сличним покретима консисторију тачно извести. — У погледу закључене продаје старог гробља у Ст. Сивцу решено је поверити окр. протопрезвитеру да на лицу места околност, када је последња сахрана обављена као и наводе у поднеску исте општине тачно испита и извештај поднесе. — Закључак црк. одбора у Гор. Ковиљу, којим су два стола у певницама уступљена великим ктиторима Ч. Урошевићу и Тири Марцикићу, изнимно одобрени. — На основу прибављених лечничких сведочаба решена је пароха у Кулпину Љ. Кањанског као и умоболног Милана Зурковића пароха у Станишићу коначно у мир ставити и умолити Саб. Одбор, да им мировину у течај стави те даља потребна расположења учињена. — Одобрен закључак црк. општине у Сенти о дарованом столу В. Лалићу и одбијен правн Тим. Димитријевића. — Издато упутство окр. протопрез. Љ. Купусаревићу за накнадно убележење у матице крштених неубележеног Н. Павкова, исто тако и јер. Н. Тодоровићу пароху у Обровцу. — Спор између пароха В. Мировљевића и појца-учитеља Г. Грбића издат на извиђај окр. протопрез. М. Ћирића. — Издат налог јер. Дим. Бокшану протопрез. капелану у Сомбору, да примљен сувишак из јерарх. фонда врати супруги умоболног пароха М. Зурковића. — Узет на знање извештај бележника о президијалном расположењу у предмету уважања у звање јер. Георг. Николића сист. пар. пом. у Ст. Паланци. — Поновљен је налог јер. Н. Кирјаку у Сомбору о правилном сачињењу домовнога протокола. — Тужитељ Ст Очуча у Локу позват, да ради спровађања истраге против оптуженог јер. Ст. Т. пароха претходно предујам за истражне трошкове пошаље. — Тужбе црк. општине у Л. против јер. Ст. Т. због неизвршења свете црк. опћ. благајни, издата туженом на изјашњење. — Пријава јер. Н. Мидића адм. пар. у Сантову против тамошњег римског жупника због безаконитог обављене сахране једног православног жителя, издата конзист. фишкалу на мњење. — Расположење Њег. Високопреосвештенства г. Епископа о постављању јер. Дим. Бокшана за администратора на упражњено свешт. место у Сомбору узето на знање и нужна наређења учињена. Узет на знање накнадно затражени извештај пароха Ст. Стефановића у Ковиљ-Сентивану о како извршеном овостраном упутству у погледу сахране једне. — Позват парох В. Јојкић у Турији, да достави наредбу солгабировата, којим је за стражу гробу Христову одредио редаре пол. општине. — Позват на изјашњење одбор са председником у Турији због безаконитог звоњења и пуцања приликом једне приређене теревенке. — Молба 2 свештеника и једне свешт. удове у ствари држ. припомоћи спроведене с препоруком Министарству а молба јер. Н. К. због наређене истраге против истог остављена in suspenso. — Тужба Л. Николића из Б. Брестовца против пароха издата овом на изјашњење. — Благовремено приспеле молбе компетената на место конд. фишкала наређено је спровести први енарх. скупштини. — Узета на знање изјава Исидора Арадског из Суботице, да предујам за допуну истраге не ће да плати. Тужба неколицине жителя у Ст. Керу против пароха, да се лиши пословођства у Задруги, као ненадлежно поднесена, враћена. — Списа око спорног стола у Бач-Петрову селу издати на мњење протопрезв. Јов. Бороти. — Одлука Саб. Одбора о дарованој припомоћи свешт. удови Љ. Стефановић и удови Т. Јовановић из Ст. Сивца о стављању у течај мировине публиковане им путем надлежног. окружног протопрез. новосадског односно сомборског. — 3 Молбе за уступање припомоћи на надлежно решење спроведене Саб. Одбору. Донесене 3 бракоразводне пресуде гласеће на развод брака.

НЕЗВАНИЧНО

„Српски сион“

званичан орган и школског савета.

У чланку „*Боде им очи „званичност*“ у 7. бр. доказали смо историју постанка „*Српског митрополијског гласника*“, тобоже јединог званичног листа за народно црквене ствари.

Ми смо наиме у њему доказали, да је „*Српски сион*“ од св. архијерејског синода установљен и проглашен за званичан орган, у ком се имају службене публикације, окружнице, едикти и т. д. објављивати, а и расправе по црквеним питањима.

Доказали смо, да је „званичност „*Српском сиону*“ признао кад је лист покренут и саборски одбор, митрополијско-црквени савет, школски савет и епархијске власти — сва три одсека —, и у њему своје званичне ствари и огласе објављивали.

А у њему смо доказали и то, да је „*Српски митрополијски гласник*“, установљен и покренут од саборског одбора, без да је на то овлаштен био од сабора, а подједно и то, да његову званичност није признао ни митрополијски црквени савет, нити школски савет.

Први је закључио на позив саборског одбора у погледу званичности „*Српског митрополијског гласника*“: „да поштo постоји од св. синода установљени званичан лист „*Српски сион*“, мора се исти и даље сматрати за званичан лист за духовне ствари, док народно црквени сабор са св. синодом не уреди питање о званичности листа“.

Други је пак закључио: „*Српски митрополијски гласник*“ не прима се за званични лист у подручју школских послова, него се имају предузети мере, да се оснује званични школски лист.“

На поновни пак позив саборског одбора, да школски савет призна „*Српски митрополијски гласник*“ и за свој званичан орган, закључио је исти у последњем своме заседању од 17. Априла о. г. на предлог свога члана г. др. Александра Рокнића ово: „*У* погледу оснивања засебног органа школског савета, није учињено никакво дално расположење, а подједно школски савет сматра, да је једино он овлаштен, да епархијским школским одборима чини саопштења и налоге, те се позива саборски одбор, да у будуће изволи општити са овоподручним епархијским школским одборима само преко школског савета. *У погледу званичног органа имаду се епархијски школски одбори придржавати само оних наредаба, које је школски савет донео, или оних, које ће он донети.*“

Школски је савет у седници својој од 14. и 15. Марта 1901. издао наредбу потчињеним органима и парохијским школским одборима, — да своје огласе шиљу у „Српски сион“.

Онако мушком и достојанственом предлогу од члана г. Рокнића, кога је „мајски сабор“ као познатог радикала изабрао за члана школског савета, односно усвојењу истог предлога од стране школског савета, у ком седе 3 члана изабрата, од „мајског сабора“, сваки се српски родољуб мора поклонити.

Предлогом својим је г. Рокнић показао, да је код њега више разбор и понос, него партизанство. Камо нам лепе среће, да се тако уму узвисити сви радикали у положајима!

Школски је савет у свом делокругу самостално тело, равноправно саборском одбору, и саборски је одбор могао и требао себи заштедити уз остало и помемуто мушко и достојанствено одбијање свога неовлаштеног мешања у туђ делокруг, којим се мешањем огрешио о принцип не радикалски, него уставни у општте, по ком сваки орган треба да чува своју делокруг, *ал подједно да се не заборави, да неовлашћено присваја себи туђа права.*

Пошто је дакле поменутим закључком својим од 17. Априла школски савет, признао „*Српски сион*“ за свој орган; то се епархијски и школски одбори имају покоравати том његовом закључку и свако неповиновање, има се сматрати за ренитенцију.

С тога позивамо и умољавамо славне

епархијске и школске одборе, да наволе своје школске огласе шиљати „*Српском сиону*“, званичном листу школског савета.

Ово треба да раде већ и с тога, што кад је саборски одбор могао неовлаштено рећи и у име његово, да се у споровима не ће узети обзир, ако оглас није напшао у „*Српском митрополичком гласнику*“; да ће тако исто и школски савет с пуним правом моћи поступати, те између осталог, да не издаје декрете и не потврђује изборе учитеља и учитељица, ако стечај није напшао у „*Српском сиону*“.

Ако смо ради и своме народу и својој цркви добра, од највећег до најмањег фактора код наших црквено-народних власти, мора се сваки фактор придржавати закона и реда, т. ј. нижи фактори морају поштовати наређења виших фактора, и где тога нема, ту је анархија.

А тек позив наших автономних власти није и не може бити, да стварају анархију и дају пута и повода и нижима властима, да је и они могу вршити. Јер, кад се једном почне то чинити, а на жалост у томе је почетак учињен и од неких конзисторија, које поред свег тога што је св. архијерејски синод прогласио „*Српски сион*“ за званичан орган за црквене ствари, што га је и тада кад је почео излазити, а и прошле године митрополијско-црквени савет прогласио за званичан орган за црквене ствари; огласе своје у њега не шиљу; треба се бринути за последице, које ће сваком пре користити, него ли нашој цркви и народу.

С тога се и овом приликом обраћамо по ново с учтивом молбом високим пред седништвима наших конзисторија, да се изволе придржавати поменутих решења св. архијерејског синода и митрополијско-црквеног савета, по којима је једино „*Српски сион*“ званичан орган за црквене ствари, те на основу тих закључака, имају у њему и излазити извештаји о седницама конзисторијалним, огласи за упражњена ђаконско-парохијско-протопрезвитерска места, као и сви едикти.

Уредништво: „Српског сиона“.

Правила

митрополита Виђентија Јовановића и Павла Ненадовића за протопрезвитере.

Прво: Д. Р.

3 (Свршетак.)

Павел, Божијеју милостију и т. д.

Благоговејнејшему протопресвитеру Н. Н. протопопи Н. радоватиса о Господје.

Понеже различно от нас послати на протопопиате сеја епархии нашеја Сремскија циркулари, расписи, многовиднија инструкции, книждому протопопи издадошасја, о чем он и всјак таков в своем протопопиатје попечение носити, наређдати, надзирати, исправљати, исправљемајаже и нехотјашча исправитисја репортирати, должен; обаче такови репорти, или весма заосташа необслугуеми, или ашче и обслуговаеми биша, то паки не в своем чину. А между тим, ово ради того, что конечно ничто от случајушчихсја нерепортируетсја, овоже что ашче и когда и репортируетсја, такови репорти после извершившагосја случаја посилајутсја.

Многа вјерје, закону, привилегиам, канонам, нашеј јурисдикции, свјашченому чину и свободам јего, благостојанију церковному, и церковних служителеј противна и убитачна случајутсја, и ради недостатка навјестија и репорта премолчајутсја: от премолчанија же воводитсја во обичај, от обичајаже нарушение церковнаго нрава, следователње којему би случају могло возражением или иними средствии помошчисе, јако о ствари невједомој и нејављеној, своеволно презираетсја: Того ради и да может книждо протопоп свој репорт, или в једин крат о всем, или за книжди случај особно и во времја случаја нам абие репортирати, поставихом зде њекија пункти, от коих и в коих должност репорта висит, и убо:

1. Должни јесте ви в својем протопопиатје опасно и онако вјерно, како Богу и цјелому свјету слово и ответ воздати возможете, смотрјети, да при церквах, свјашенствје, и от јего дјејствуемих тајнах Божиих и церковних, всја по закону и уставах нашеја православнија вјери бивајут, а јаже против вјери и закона, или от свјашенства и народа нашего, или обаче от инаго којеголибо дјејема, или умишљајема дознали будете, да то јест свобода: закона, свјашенства, церквеј, парохии, пароход, или церковних служителеј повреждаетсја,

нам абие от случаја на случај извјестно в чем, како, от кого (и кто он именем и прозванием), зачто, на чију заповјед, когда, и в чием присутствији что случилосја и учинило репортирати, а прежде сего всјакаго мјеста и села парохом приказати, да и они вам абие таковаја случившајасја јављајут. Ви же

2. И на том смотрите, аштче они свјашченици законо живут по уставу свјатија церкве нашеја, своја должности обележујут, тајни свјатија совершајут, непијанствујут ли и по корчмах ходјат, на соблазн простаго народа: учатли своја парохијани во дни недјелнија и праздничнија, заповједем Божијим, церковним, вјери, молитвје Господнеј, и прочим потребам христијанским. И убо, аштче свјашченици о сих небрегут, или парохијани невнимајут, јављајте нам с наименованием мјеста и лиц.

3. Аштче что законопреступно в тајне брака сародства, или више трех крат запрешченаго обручења ради случаетсја, кто сицев брак благословил, и когда, и кому, и гдје, јавноли, или тајно, за мзду, по вједенију или невједенију, волеју, или на силу, било би уставное оних в церкви трикратное оглашение, и о вступајушчих в брак пароха мјестнаго извјестие, к тому аштче кому без крешченија, исповједанија, и причашченија умрети случилосја, и чијим, свјашченников, или сродних и домашних умершаго небрежением, или иним кијим узроком, извјестно описати, и

4. Аштче Христијани стари и млади, велики и мали, мужеска пола и женска в церков ходјат, законо живут, исповједајутсја и причашчајут, о неходјашчих же неисповједајушчихсја и непричашчајушчих, да јављајутсја по имену и прозванием, и мјесту, за кији узрок от епитимије ли или своеволно от безстрашија, и аштче когда от свјашченников совјетуеми, поучаеми и обличаеми бивше неповинушасја и неисправима.

5. В котором мјесту, шанцу, или селу нест свјашченика, и церкве, и требујетли ондјешни Христијани, или аштче потреба јест, а Христијани о сем небрегут, јављати.

6. Котораја церков и свјашченик лишаетсја, и каковаго требованија церкви и јему нуждног во одјејанији церковном, олтарја и книг свјашенику, и церкви потребних наименовати, и такожде

7. Гдје и котори свјашченици в тјеље и одјејанији, домје, и чељадех своих против званију своје му, чисто и честно несодержајутсја, домашнија своја на образ прочим парохијанам, страху Божију, хожденију в церков и честному и непорочному житију, необучајут, и ненастављајут, кромје всјакаго пристрастија, кумства и пријателства, или инаго којего взора, репортирати, не меше же

8. Јегда свјашченик, дјакон или их попадија, или њекојеја церкве епитроп, пономар или церковни син преставлсја би, и аштче по них наслеђници осташа или неосташа, именем и прозванием из којего мјеста јављати, и добрје позорствовати. Аштче његдје от мирских кто преставитсја без правилних наслеђников, нам абие о такових равно тако извјестити. А

9. Вејакаго парохијалнога свјашченика, от всјакаго мјеста, шанца и вароши, гдје числом више от једнаго находјатсја, рјадом по једнаго сјемо у Карловце на ексамен в школу клирическују посилати. Сице да кијждо их на мјесјац здје бавитисја, и за сије времја себје храну и прочее придержание принесет, гдје по том, аштче једин или други что јему надлежит знал будет, далше не будет задержаватисја ни приходити. Прочиј же незнајушчих својих должностеј, всјакаго љета по једин мјесјац здје бити имут, и гдје једин свјашченик при церкви јест, тамо из онаго мјеста, гдје три и више свјашченников находитсја, свјашченика наредите за службу, а јего сјемо на ексамен пошлите, во јеже би таковим способом, лушче искусити мошчи в 2. пунктје испискуемаја, и

10. В цјелој вашеј протопопии, гдје школи сут, и магистри, надзирати, и искушати опасно, аштче магистри прилежат о званији своем, о обучении дјетеј, каковија плоди отуду показует кто, и коего народа, откуда рождением ондје магистер, знает ли что, какву плаћју имат, и что онамо случаетсја или какови недостатци в школје сут, и их содержании, и за то нам предложити. Ниже

11. Аштче гдје в вашеј протопопии, страни, или нашеја епархии калогери, причетници, или ини просјаци без нашего препоручителнаго писанија находјатсја, премолчовати, но абие им собрание милостини запретити, и свјашченником парохијалним приказати, да својим парохијанам недавати, аштче ли же би они просјаци усудили таково за-

прешчение преступити, их овамо обчуване к нам послати. Тако

12. По вељу при церквах протопопии вашеј подлежашчих, приставленија епитропи и пономари или церковне синове, с времене на време, кто они по имену и прозвишчу, и ашче о званији својем приљежат, о прибитка церкве пекутеја, церков чисто вње и внутр держат, вписујутли вјерно церковнија приходи и расходи, и прочија своја должности испољњују, или љењатеја, и того ради, занеже

13. На предложение наше покорњеше цесаро-кралевски височајши двор, јесу милостивијеше на ново резолвирали, да такови епитропи и церковни синови чрез ексарха нашего утверждени за време их при церкви службе, от всјакаго данка конечно свободни будут, и к данодајанију или иној каквој (како прочи поданици) служби непригоњаіутеја, о којем ви такожде позорствовати имате, и нам јављати, ашче којего, и којего по имену и мјеста церкви епитропа или церковнаго сина, ко каковому данодајанију и кто усилует. И

14. Јакоже по гласу милостивијешних привилегији, клер наш с својими јединокровними, и во једином домје о једином хљебје живушчими фамилијами на их економиах, от всјакаго данодајанија којего нибуд оно имене било, свободен јест. Тако имате ви всјакому свјашченику и џјакону протопопии вашеја јавити, да они никому никаква данка от својеја економији недајут, ашче ли би кто их на силу принуждавал к данку, или за то ексекуцију поставил, они или вам или управо нам да репортирујут, кто и каков данак истежет, и како в том поступал, извјестно опишет: Обаче при том запретите им, да они механе, пивара, воденица, или мајура, или инаго чего налишнаго недержет, откуда би преко обичнија својеја економији терговину водили: занеже нато како и остали поданици данак дајати принуждени будут, како за оба ова посљедња два пункта из приложенаго превода ширше разумјети имате.

О сих убо и јаже јешче под сими пунктами случавалосја би, и вам доказовалосја, или иначе на вједомост приходило, ви должни будете от случаја на случај, неожидајушче на један крат за всја јавити, репортирати, и ни један случај непропустити, да би нејавлен, или позно обзнанен бил: занеже ашче ње чего о такових потом разумјеем, неможете себе невјеђењем извјетовати.

Исполнение сего вам наложше и приказавше, вас милости Божиеј вручаем.

Дано в Карловачкој нашеј Архиепископско-Митрополитској резиденцији 11. Октовриа 1751.

М. П. Павел Ненадовић с. р.

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: Д. Р.

(Наставак.)

Последует прочтение правил и т. д.

9. Литија о усопших бивала и бивати непресјечетеја.

10. По расуждењију настојатеља, то исполњаетеја и исполњатиса на прилично време будет.

11. Панагију, јегда купно вси в трапези бивали, по всја дни панагију воздвизали, и в праздники всја непремјено бивало, тако и у напред бивати будет.

13. Обшчество отричут, понеже никаковија каси обшчија имејут, такожде и братија сиромашни сут, како и ексамен их глашт. За то по мало винограда и шлива, и кошница држат, јакоже свјатопочивши Г. Митрополит Викентиј Јованович допустил и благословил за одјеланије имјети. А проча всја обшча у них сут. Подобно и покорно мољат Их. Висок. что би таковим начином, и у напред благословили или тако остати.

19. Мантии имајут, и по чину все бивает.

31. Коња, колесниц и слугу ни један имат, ниже имал, јеже тако и остает.

34. Сие исполњавало се јест, и намјестника и старце за договор монастирски имали и имјети будут.

Одговор на остале тачке правила, онакав је, као и код манастира Јаска.

Из међу горјепомењутих братиј по архимандритје кир Викентиј Поповиће, наредихом согласием обичним, всјех сего монастира братиј, а

1. Јеферма јер. паки потвердисмо бити намјестником и судејским старцем.

2. Георгија јер. судејскаго старца.

3. Јова јер. судејскаго старца, и духовника монастирскаго и прњаворскаго.

4. Авакума јер. судејскаго старца и над воденицама и барами надзирателја. Котори будут

с Архимандритом о всјех дјељех монастирских договор имати, јакоже им во инструкции гласит.

5. Пајсеј у Петковицу.

6. Василиј нарежден да будет еклисиархом, протоколистом и магистром и т. д. као што је наведено код Софронија Јеромонаха врдничког.

7. Данијла јер. кључарем.

8 Дионисија, јер. трапезаром и надгледатеља над болницеју и гостима.

Под датумом сего Јунија горје нареждени, јако Архимандрит и т. д. положиша свој јурамент.

Написание дјаков монастирских:

1. Петар Максимовић из Нешчина, љет 14, дјак Архимандритов.

2. Андреј из Дивоша, љет 19, дјак Архимандритов.

3. Андреј из Нешчина, љет 12, дјак проигумена Георгија.

4. Васа из Латјарка, љет 15, дјак Архимандритов.

5. Михаил из Баноштра, љет 14, дјак Авакумов.

Написание слуг монастирских:

1. Андреј Михајловић из Мангелоса волар, плаћа на годину 22 фор.

2. Мишко Теодоровић из Бродца, волар, плаћа 19 фор. 30 кр.

3. Илија Радованов из Мачве, села Шокци, волар, плаћа 22 фор.

4. Павле Војновић из Бродца, волар, плаћа 20 фор.

5. Димитрије Станков от Ниша, мјешаја, плаћа 24 фор.

6., Ћира Милисављевић из Мангелоса, кувар плаћа 20 фор.

7. Цвјетко Бугарин из Литроса код Цариграда, служит у мон. Петковици, плаћа 12 фор.

8. Теодор Ковачевић из Текића у Славонији, трапезар, плаћа 12 фор.

9. Милета Милићевић, из Лике, у кујни спомоћиествует кувару, плаћа 13 фор.

10. Радивоје Јованов из Босне, козар, плаћа 13 фор.

11. Благоје Радонић из Лике, козар, плаћа 12 фор.

12. Тома Петковић из Мачве, говедар, плаћа 12 фор.

13. Сима Јовановић из Дивоша, кочијаш, плаћа 25 фор.

Написание пријаворцев:

1. Ђурађ Крагић, р. у Дивошу, пришел в пријавор 1741., жена Ружица. Мобилија: 2 вола, краву, 2 мотике винограда.

2. Јован Грујичић, р. у Ерцеговини, пришел 1739., жена Марта, деца: Јелисеј и Атанасија. Мобилија: вола, краву, 2 мот. винограда.

3. Радовца Тодоровић р. у Босни пришел 1745., жена Марија. Мобилија: 2 вола, краву, 2 мот. винограда.

4. Јован Маврић р. у Ремети, пришел во пријавор 1745., жена Марија, деца: Стојан, Стефан. Мобилија: вола, 3 говечета, 3 мот. винограда, 20 дрва шлива.

5. Риста Максимовић р. у Латјарку, пришел 1735., жена Теодосија, деца: Наста и Марија. Мобилија: краву, 2 мот. винограда, 50 дрва шлива.

6. Милић Зарић р. у Босни у Бихачу, пришел 1752., деца: Петар. Мобилија: вола, краву.

7. Тома Вуковић из Херцеговине, пришел 1740., жена Марија, деца Стефан и Захарие Мобилија: 2 вола, 2 коња с талигама, 3 мот. винограда, 50 дрва шлива.

8. Илија Цвјетковић р. код Пожеге у селу Вучевци, пришел 1735., жена Ивана. Мобилија: вола, краву, коња, 3 мот. винограда, 110 дрва шлива.

9. Лазар Крагић р. у Дивошу, пришел 1747., жена Ружица, деца: Меланија. Мобилија: краву и мотику винограда.

10. Петар Бојчић, р. у Мачви у Узвићу, пришел 1738., жена Марија, деца: Цвјета и Анастасија. Мобилија: вола, крану, коња, $2^1/_2$ мот. винограда, 20 дрва шлива.

11. Максим Недељковић р. код Ваљева у Буковици, пришел 1752., жена Ангелија, деца Игњат и Вук. Нема ничто.

12. Стојан Петровић р. у Требињи у Херцеговини, пришел в 1752., жена Иконија, деца: Георгије. Мобилија: 2 краве.

Инвентариум:

Церков сија каменозданаја, храм јест рождество пресвјатија Богородици. Висота јеја 3 клофтера и 2 шуа; олтар нижшиј, на нем 2 прозора; цјевнице крестовидне, на нима по један прозор, на притвору један прозор от полудне; између горје писаних прозоров, 3 с катрами а сврх са стаклами. Два трула на 8 столпов, на оба трула 16 пенжера са стаклима, на их 2 креста же жељезна, моловата, гдјечто поздаш-

чена. Покривена церков и трула новом шиндром растовом. Пра церкви торон каменоздат, покривен плехом, верху крест жељезни велики, моловат. В том торону капела св. Георгија, на ней 2 прозора са стаклами. На торњу 3 прозора велика, малиже на кубету 8, от полудне стране три образа моловата, и в нем 3 звона, 2 по от 2 цевте, а трећје ново добијено от центе.

Посљедует описание внутрености церкве. Олтар низак, вес исписат, образи абветшали, тако в церкви свој и паперти, гдјечто изотпадали. В олтарје честнаја трапеза от цигле созидата. Имат знамение да је освјешчена; на ней покров први от картона турска, втори от дамашке червене нанеј грани бјеле и плаветне, синжев зелена тафета, трети покров от зелена атласа, четверти от чита, беза бјела покривач. Антиминс освјашчен Блаженопочившим Патриархом Арсенијем Чарноевићем на љето 1692. Свјешчника 2 от дрвета. Проскомидија у дувару усјечена, на ней покрова 2 бјела от беза, и 1 свилена бошча ветхе свиле. Умивалница от мермера лепо устросна, звонца 2 от туча, кандилница от туча, ибрик, укропчић мали и анафорница от бакара.

Темпло:

Крест распјатије Христово с 12 апостолми и молењем и недреманое око с двема престолними иконами, около празднични. Двери ветхе, изображене, малене и 13 разних икона ветхих дрвених; новодобијених икона 8, од којих сербски просветители и св. Меркурија на платну; 2 свјешчника от бела мермера а 2 жељезна, 2 цјевнице со образи моловати, 14 столова тишлерски, архијерејски стол, 28 столова прости ветхи, 2 цјета от туча с по 12 десјат свешч и по једно ноево јаје, 2 цјвета от туча со 18 свешч, новодобијени, ормар велики, тишлерски, сандук жељезом окован в немже стојат сребрне вешчи, 3 сандука нова, окована, в немже стојат орнати.

Написание завјесов и покровцев.

2 завјесе на олтару от жутија дамашки, на их ките свилене, ветхе, 1 от чита турецка; кивот от ораова древа, седефли, стар 123 љет, внемже мошчи цјелокупни св. кнеза Стефана Шчиљановића; јастук от беле свиле, полн памука, јастук червена кумаша полн памука, јастук мален под главом св. златоткан, кошуља на св. от платна танка, покров на св. червен, златоткан, около зелен синжев, златним портом обточен, завеса на глави св. везена с бисером с образи украшена, параман на глави св., јегоже везла златом Госпожа јего Јелена, кошуља св. в којој во гробје на нем била, покров от зелене свилене алаже, порфира от рајхцајга, около синжев зелена атласа златоткан, ките злато со свилом смешано, покров от червена кумаша златоткан, на нем дугмета сребрени 70 с китами червене свиле, ветх, покров бјела атласа, свилене ките, ветх, покров морасте дамашке со свилени китами, надерт, завјеса зелена дамашке с китами сребрјани порт.

На малом кивотје:

Кивот на левој страни древјан, прост в немже кутија сребрјана с мошчми и подписана св. мученика Меркурија; покров червена кумаша, златоткан, покров жуте свиле, бјеле шаре, завјеса червена от атласа, ветха, турски појас, златоткан.

Написание сребрјаних церковних вешчеј:

Кивот со три кубета позлашчена, в немже стоит свјатија частици и миро свјато, кутија сребрјана малена, гдје што позлашчена во више реченом кивотје стоит, крест древјан оковат сребром, велики и каменијами орнаирни украшен позлашчен, крест подобан вишереченом, крест велики саде сребрја св. Стефана позлашчен, с каменијами украшен, 3 путира сребрна, позлашчена, 4 рипиде сребрјане из нижне 2 позлашчене с образи, держци сребрјани, 2 креста повелика сребром оковата, позлашчена, с каменијами украшена, 2 креста оковата древјана, непозлашчена, 2 креста средња, сребром оковата позлашчена и камени украшени, 7 крстова сребрјани, оковати различни; 2 кадилнице, сребрјане, једина от них позлашчена, соједилница малена, сребрјана, позлашчена, 2 ручке сребрјане једина мало позлашчена с каменијем украшена, 3 дискоса, сребрјана, позлашчена, 3 звјездице сребрјане, позлашчене, 3 лжице сребрјане от путиров, 12 кандила сребрјани, из их њека позлашчена јесу, 3 чаше велике сребрјане с канци, ступчасте позлашчене, чаша с канком сребрјана св. кнеза Стефана, позлашчена, чаша с держком позлашчена с канком, 3 чаше на подобие ђаса, 2 голиие, от кости сребром с ланци, 12 перстени сребрјани со ординари камени, путир сребрјан и позлашчен, дискос сребрјан, позлашчен, велики, кашика и звјездица сребрјана, 6 појаса сребрјани и позлашчени, шчака архијерејска, сребрјана, 3 палићира оковата сребрена, панаћнар сребрн, моловат у малом кивоту, чашица

сребрна позлашчена с унима, петохљебница сребрна гдје что позлашчена.

После љета 1733. до 1753. сребро, које је било онда писано, куда је употребљено знатиеја: чаша голема без канка сребрена, 16 чаша на подобие ћасах сребрних, велики и мали, 2 врчића сребрна, 4 кашике сребрне, комад сливена сребра, 2 појаса мала, панцир сребрен, крест слупаћ, 16 ковчи сребрних, 33 прстена сребрна, 280 дугмети сребрни, оков скинут со старога јевангелија сербскаго, било 50 драма, чаша на подобие ћасе сребрна, 320 различних дугмета сребрних. Сие све по нумерам писато, различнаго вида сребро, јест употребљено на оков јединаго јевангелија московскаго, једне анафоринце и јединаго кандила.

После 1733. до 1753. придобиене вешчи сребрне:

6 кандила различних, непозлашчених, сребрних, 2 креста воденичарска оковата сребром, 4 креста мала без држка, оковато сребром, потир, сребри, панагиар, окован сребром, копие сребрено, 2 метлице с дискоса сребрна.

Написание фелонов:

26 разних фелона од свиле, атласа, кумаша, чита.

Написание стихарев:

18 разних стихара, од свиле, атласа, ћахме, бела платна.

Написание епитрахилев и орарев:

28 разних епитрахиља и 7 орара, од свиле, кумаша.

Написание наруквиц:

14 разних наруквица, од свиле, кумаша, ћахме.

Завјеса от червена атласа, с налоне что јевангелије читаетсја, везена, около свилене расе, 2 литијска барјака момовата, около плаветна дамашка за синжев, барјак литијски моловат, опточен червеном дамашком, ветх, барјак мали черно моловат ради усопших, ибрик и леген церковни, 2 налоне у притвору ветхе, налоња нова на јежке чтетја св. јевангелија, покров от червене кадифе, около синжев жут и ките свилене с тетрапода, тетрапод тешлереки.

Дарци и аер червена атласа, везен синжев бјелом свилом, дарци мораете дамашке, червен синжев, дарци различне фарбе свилени, дарци на бјелом тафету, шчамповати различном фарбом украшени и илуминарати црвеним тафутом, поставлени, ихже приложид Високо Арх. и Митрополит Г. Павел Ненадовић.

Написание книг:

Српских: Јевангелије рукописно, оковато с обе стране сребром и позлашчено, јевангелије рукописно, гдјечто сребром оковато, толкование рукописно.

Руских, а) московских: јевангелије, старе шчание, на средне коло у црвеној кожи, једна страна гдјечто оковата сребром, јевангелије ново, на велико коло, све сребром оковато и позлашчено, литургија старе шчампе, оковата с обе стране сребром, и образи извајати, позлашчени, апостол на вел. коло, 12 мњеја на вел. коло, 4 минеја у нима 12 мјесјаци на вел. коло, минеј за Септембер, 4 пролога у нима 12 мјес., 2 октоиха у нима 8 гласова на вел. коло, триод, пентикостар на вел. коло, 2 псалтира на вел. и мало коло, требник велики и 3 мала, 2 минеја обшча и један празднични на мало коло, ирмологија на мало коло, 2 литургије на средне и мало коло, 1 част Баронија, катихизис на вел. коло, часослов на мало коло; транквилион, рукопис. б) кијевских: 3 тестамента, 2 библије, осмогласник, часослов, беседа апостолска, Доротеј, 2 полууставa, 2 молитвослова, поучение св. Василија.

Књге после 1733. прибавлене:

Устав московски, Теофилакт, објед душевни на вел. коло, триод, 2 псалтира на средне коло, 2 октоиха, пентикостар на мало коло.

Књги сербскија:

3 јевангелија, различна, 2 апостола на вел. коло, рукописна, 13 различних псалтира, 6 пролога на вел. коло рукописна и шчампана, 18 мнеја на вел. коло, рукописних, 2 књге св. Јефрема, рукопис, 2 синаксара, 3 златоуста, 2 отечника, 2 панагирика, 2 тињика свјатогорска, рукопис; књга св. Варлама и Јоасафа, 4 различне литургије, 6 требника, 3 октоиха.

Раздате по селима и које кому после 1733. књги сербскија:

2 минеја, 2 триода, пролог, 2 саборника, златоустово поучение.

Сеј монастир округ церкве келијами каменими и плинтами огражден, само от полудне јешче мало несоставлено, но приправили сут материју правлену, и тако будут сего љета затворити и оно от полудне празно мјесто. Келна от запада и до олтара црквеног (и на углу от сјевјера јест гостиљница изрјадна) сут оправлених и добрих 8 не на свод; на свих келнах и гостиници врата тишлерска, фарбисата.

Подруми испод келнах, такожде и доксат

горни и долни сут на свод. Трапезарна испред церкве на штукатор при земли, до јеја подрум под њеју на свод, пред јеју доксат созидан но несведен по верху, но даскими разними потаванен. До трапези великија, кухина општа и зимна трапеза још неуправлена, под њеју подрум с таваном.

Доксата јакоже и пред трапезом великом и све јакоже келије, тако и обе трапезе и гостилница растовом шиндром покривено новом. До трапезе зимне от полудне, 2 келие и једна кухина на ћемер при земли, верхуже сих једна келиа с комором, с таваном дрвеним; испод тјех келиах подрум на свод, у котором држит г. капетан Трифон Исаковић своје вино и ракију; речене келије чамовом даском покривене, иже ктитор јест помјанути г. капетан.

Описание трапезарии и в ней вешчеј:

Трапезарна јест на штукатор, циглом патосана, на јеј:

6 пенжера с катрами жељезними и стаклами, 2 врата тишлеска, једна ходјат у кухину, а друга у подрум, врата велика от два крила, умивалница, долап у дувару, 2 ормара, 4 астала, 6 клупа, столица букова, икона св. Стефана Шчиљановића с изображением житија јего, икона мала Богородичина, панагиар от дрвета, моловат, 10 чаршава, 56 разних пешкира, 30 пари пожева 8 сланика, 15 бокала, 2 картие дрвене, 40 чаша' 10 карафиндли, 24 кашике черне, 20 жутих', 2 звечке от туча, 20 дрвених мертига, 4 бардака земљана, 5 свјешчника от туча и 2 гвоздена.

Описание гостиници и вешчеј в ней:

Гостиница јест штукатором направлена, патосата циглом, на њеј: 3 пенжере с катрами жељезними и стаклами, фуруна зелена, 3 кревета тишлерска и постелом, умивалница, 2 астала, 4 столице кожане, нове, 10 столица дрвених, икона на даски, различни образи.

Написание сосудов бакарних:

5 казана с капци и лулами, котао велики, мјешаоничи, 12 разних котлова, 2 тенжера с капци, 7 тепсија, 7 легена, 12 сахана, 6 тепсижака, 6 ибрика, 3 служавника, ђевђир, 3 кастроле, 3 таса, јолтас, аван от туча, 2 коливаче.

После 1733. бивше визитације, сија посљедујушчија вешчи необрјетајутсја:

Оранија, 6 тепсија, леген, 12 сахана 19 тепсижика, ибрик, ђевђир, служавник, 4 тепсице — но сказујут да измјенили на сија: 6 котлова нових, лонац, 2 луле казанске.

Написание вешчеј калајних:

16 калајлија, 36 таница, 24 кашике. Новоприбавлених: 8 калајлија, 50 таница.

Написание вешчеј жељезних:

— — — — — — — — — —

Написание сосудов винеских и разно:

17 каца от 2000 хакова, 25 хардова от 700, 8 хардова от 50, 7 хар. ракијских от 50, 8 чаброва, 4 двојке берметске, каца туршијска, 6 каца купусних, 2 каце и 2 хардова за брашно, 11 судова за посно вариво, 4 сандука за тарану и проче.

2 кола волујска, коњска, каруце с оправом и 2 талига.

Мешаоница с нуждним прибором.

Качара созидата от цигле, доста велика, порушена, на њеј покров чамове даске, ветха, требует поправлениј а и обновлениј а.

Под нејзи ракижница от плетера справлена, покривена тростем, в нејже 4 табарске казанске.

Конска штала от плетера, покривена рогозом.

Кућа момчадска, покривена тростем.

Амбар от растови дасака, покривен шиндром за 10000 ока.

Чесма от полудениј а страни, созидата от камена, покривена плинтами, на 2 камена вода истиче, пред поме корито камено, созидата 1745.

Чесма сјеверне стране, зовома Барања, созидана от камена, покривена циглом, на обадве чесме 2 креста от плеха. Обновлена 1750.

Описание воденица:

3 воденице на потесу лежимирскому, на грунту Фиршча Одешкалкову справлене, от древа, покривене треском, внижке сва оправа.

1 воденица справлена от дрвета, на грунту Одешкалкоме, покров растове шиндре.

Написание нива различних сјемен плодов:

30 јутара жита чиста усејана.

4 „ јечма.

6 „ овса.

4 „ кокуруза.

1 „ грашка.

1/2 „ сочива.

Башча велика усејања пасуља с тачкама, башча посађена купуса, 3 башче на ново засађене шљивами, по њима различних усјева семен.

Виноград зовоми Петроњевац, мотика 15

„ у њему 20 мотика.

„ покојнога проигумена Василија от 24 мотике.

„ почившаго Алексија јерм. от 7 мот.
„ на ново посађен 1747. мот. 30.

11 воћњака с различних воћчеј древа 2500.
Ливада испод монастира, коса 50, ливада више ремета у долу коса 20.

2 винограда во времја ратное унарложена, а 2 продата.

Вина готова, чиста: 40 хакова, ракие 6 хакова.

Написание марве:

19 волова, теглећи; 57 говеда разних, 140 коза вел. и мали, 10 коња, 10 свиња вел. и мали.

2 хама кочишка со уздицами, 2 хама талишка.

100 кошница.

Више монастира от востока на гробиу сози дана мала церков от камена, во имја св. апостол Петра и Павла, ктитор и здатељ јеја бист Трифон Исаковић, капитан, јаже совершисја 1750. Октоврија 2. Церков сија висотоју от вље имат 3, широтоју изнутра $2^1/_2$, долготоју 4 клоштера. Свод от цигле и патос, побјелена кречем от вље и изнутр. На олтару џенжер, а црква 2 с катрами има џенжера и стаклами устроени. Врата от запада чамова, дупловата. Честна трапеза от цигле сазидана; на честној трапези: 2 покрова от платна и памука; антимине освјашћен 1750. 24. фев. от Висок. Арх. и Митр. Павла Ненадовића. Проскомидија у дуварy, на јеј бошчица от жуте свиле. Олтар прегражден чамовом даском, 2 иконе престолне, средње, нове, више двери на даски недремано око изображено, ветхо, крест верху от дрвета с распјатием, мален, моловат, 26 разних икона, 4 завјесе. На престолу 2 свјашчника от каја, 2 от железа, звонце олтарское, анафорница от бакара, соједињаница от земле, умивалница код проскомидије созидата. Пред церковју звоница на 2 столпа, на јеј звоно от цените, справлено от 2 разбиена звона.

В капели торонској, храмје св. великомученика Георгија, престол јест при стјење, честнаја трапеза от дрвета, неосвјашћена, на јеј антимине освјашћен епископом Никанором костајничким 1724.

Обрјетаетсја в капели образ св. вел. Георгија с рамом нарјадним, 7 икона, 2 свјешчника от туча, 3 покрова. Проскомидија малена при стјење, кадилница от туча, ибричић, анафорница, звонце.

Сеј манастир привилегији своја имјејет:

1. От Јосифа цесара римскаго у оригиналу на пергаменту, латинским језиком, на јеј печат от месинга на гајтану златном висјашчу издано 1706. Априлија 9.

2 Копија от сеја привилегији видимирата на провизурату варадинскому.

3. Превод сеја привилегији на славенски наш јазик.

4. Патента рад грунтова от Карафе, 1702. Фев. 14.

5. Свитак от перваго фундатора и здатеља монастирског, на славенском језику, игумена Теофила, написани на папиру.

6. Конфирмација от привилегији, от императрици римскија, Марији Терезији, у червеној кәдифи оправлена, печат висит на златну гајтану у месингу, издана чрез хофдепутицију 1746. Декемврија 20.

7. Конфирмација от привилегији от тојажде императрици и кралици хунгарескија у червеној кадифи, печат дервен на златном гајтану висит, издата чрез канцеларију мажарску 1747. Јануарија 19.

8. Копија у оправи от обоих конфирмацији видимирата, с реамбулацином и планом.

Сего монастира хумки:

1. От востока село Лежимир, хумка Исаин гроб.
2. От полудне хумка прекољење.
3. От полудне хумка преход.
4. От запада хумка Сима штета.
5. „ „ „ брест.
6. „ „ „ Петковац.
7. „ „ „ Тодора Јаковљева.
8. От сјевера хумка Силвестра Поповића.
9. „ „ „ Никола Кличарић.
10. „ „ „ брдо мотовило.

Сеј монастир имјеет једну риболовнују бару зовому крушку, близ Дунавг, између села Баноштра и Сусека, и в привилегији јест именована.

(Митрополит Ненадовић дао је у овај манастир парусију од 75 фор. за родитеље и умрле: Ненада и Јелисавету; Јосифа и Сару).

За тим су рекли архимандриту, шта све треба да набави и оправи, и упитали, да л има пустахија, на што је одговорено да нема.

Под 25. сего Јунија пришед здје из мон. Бешенове Висок. Г. Арх. и Митр. Павел Ненадовић, и по слишанији божественија литургији, поучителное слово в церкви народу предстојашчу говорил. За утраже в суботу, по прочтении обичнаго Акатиста свјатија Богородици соборно в церкви, изволил сам с двјема Архимандритама

Никифором хорватским и Никанором раковачким, сослужащчи было персон свјашченикоѡ и јаконоѡ 10, по совершении же божественија литургии, парастос предшесором својим блаженопочившим Г. г. Арх. и Митрополитом: Мојсеју Петровићу и Викентију Јоановићу, свигелу својему Павлу Георгијевићу, своји родитељем Ненаду и Јелисавети, такође и господијам преставшимсја: Јосифу от Монастерли и Атанасију от Рашковић, обрстером славне петроварадинске регементе дифантерие бившим обдржати.

Равноже заутра в недјељу по слишанију св. литургии народ предстојашчи по обичају доволно поучавал.

По обједуже изволил купно с Г. Партением Павловићем, еп. посвјашченија, архимандрити и свјашченици, посјетити мон. Петковицу, гдје вечерњу слишавши, јали мало хљеба и пили чашу вина, и отуду касно повратили се в мон. Шишатовац.

Сија визитација — — — — в мон. Шишатовџе в присуствии самога Их Висок. исполнисја Јунија 28. 1753.

Партениј Павловић, епископ. Арсеније Радивојевић, Арх. митр. у Срему ексарх. Викентиј Поповић, архимандрит Атанасиј Исаијевић, игумен ремеτски.

Наставиће се.

Писма

Јосифа од Путника, владике пакрачког, Стефану Станковићу, архимандриту орахоничком.

Прилог за новију историју црквену карловачке митрополије.

Приопштио

Д. Р.

2 (Наставак.)

4.

Љубезни Стефане!

— — — — — — — — —

И тако сирома *Видак* (Петар Јовановић-Видак владика вршачки, умро 9. Децембра 1818.) по 6-то дневној бољезни отиде и паде, здрав сиј јако сокол, јако от топа ударен и сокрушен. Ја га никако прежалити не могу, и вјерују да губим сам себе.

Сирома! бивши овде у берби, како се радовао, что сам сјемо дошао, да у мени искреног пријатеља близ себе имаде, и се несреће! после 4 недеље отиде на вјеки разлучен от присних своих под земљу.

Сви га жале, сви су га оплакали, но нико као *Кенгелац*, који му је и надгробно слово говорио, које ћу ти с временом сообшчити. Јаљајући ми смерт његову, овако почиње: „Није добро владико сјати! разјарила се смерт, пак носи Архимандрите, носи владике! Леле и куку на мене и Будимскога* дошао ред.“ Јадикује, како је у покојном највећег пријатеља и заштитителя изгубио, и моли мене, да в мјесто почившаго с тљением спрјагајушчагосја, и во гроб снисходјашча, будем му тој, јегоже в нем потерја, да спадет пепел сјетованија со сједини јего.

Боже мој чудне несреће управ у ово време. Епископ је Бачки** на путу исцјеленија, но да је по несрећи и умрео, у ови обстојателстви, ја сам се већ о чисти Епархија сербски на вјеки прекрстио. Вершачко свјашченство т. ј. протопрезвитерат, конзисторија и краљева варош, с њекими обшествами рекурирали за моје у *Вершец* премјешчение. Благо мени, кад се за мене отимају.

Ја сам Архиепископу за ову Епархију, поводом ове ваканције, моје мњение и намјерение сказао — и молио га, да за моје премјешчение дјела — јер она Епархија и кућа заслужује, да је с Славонином промјеним — pro distractione et fallendo tempore прилажем мње сообшчени рекурс вершчанов. — *Кајзер* секретар concipirao, лепше и благородние молити се не може.

Овде се ала Grof живи, мој кухлрехнунг, хотја да се и овде као и у Славонији всја за кухиny вуку, за ова три месеца већи је, него у Славонији за цјели год, а ктому вина, ништа некупујем, јер је конвенцирато, а род мој, нарочито же мати снабдјела с многими, које се у оно доба добити није могло.

Втори дан Божића, био је код мене велики тафл, да имаш појатије, какови људи овде от первенствујушчих живе, прилажем исту цедуљу по којој пединтер *Гавра* inirtirao. Први дан у Сербској церкви на обшчеје удоволствие служих. и предходјашчу долгому слову, ја с амвона кратко поздравление здје приложеное на изуст рекох. Твој Чича

Путник с. р.

В Араџе 28. Декемврија 1818.

* Дионисије Поповић умро 28. јан. 1828.

** Гедеон Петровић, умро 10. Новембра 1832.

5.

Љубезни Стефане!

Ја сам ти пре три дана на кратко писао и тебе мало разговорио. Немој малодушествовати, мужајсја и дерзај, ја имам тверду надежду да всја пођут по желанију серцда нашего.

Нисам ја онаго Брата молио, то би превеć било за њега, — но препоручио точију, да у случају, ашче би и он у Conclave призван био, да ако не помогне, поне ништа не квари, и ја с тим задовољан буду.

Пише ми Г. Архиепископ да ћете с депеши у *Плашки* послати, — да тамо њекаја окончаш, ибо примио за тогоже Г. Епископа* от императора из Флоренца хандбилет, коего содержание ја незнам, могу обаче себи представити, что је писано — видиш повјерење велико, отликование не мало, с коим можеш се гордити.

Г. Архиепископ једнако препоручује, моли и скоро заклиње, да цјелости ради тјела церковнаго и потреби ради Епархији сеја опредјелим себе овде заостати.

Ја никако не могу, и прошенија клира у то име ради дањаго оправленија от 4 месеца код мене стое. Незнаш како ми је, и у каквом сам стању, немајући никога свога, да се паметно разговорим и посовјетуем. Дошло је да полудим от мисли. Такову аверазију као ја прјамо ове Епархије не може нитко имати — и камо срећа, да ме нису ни администратором наименовали, те би у миру у моме дому сједио.

Ниње пише ми Г. Архиепископ, да ме моја Епархија толико не треба, колико ова, за то није и потребе да тамо сего љета идем. Дјела се могу и одавде отправјати, а приходи могу се и овде и у Банату совокупљавати.

Чудна претензија, да ми није дозвољено дом, Епархију, присне и возљубљене моје, и сиротињу моју видити и надгледати. Наопако је *Видак* сирома умрео, и да хоће бар темишварски** умрети, те би таки била alia facies rerum — доста о сих, јер нећу сладко ручати. — — — — — — — — —

У *Араду* 27. Априла 1819.

Путник с. р.

6.

Љубезни Стефане!

— — — — — — — — —

* Мојсије пл. Мијоковић умро 14. Дек. 1823.

** Стефан Авакумовић, умро 25. јунија 1822.

Новијеме вјести кажу да је *Краљевић* Далматински епископ, оно что је мислио, у *Бечу* и совершио, т. ј. *кореино се*, доста то, да абие по његовом отшествији 4 унијатска калуђера из Пољске отишли за учитеље у Далмацију. Он епископ добио ad personam 2 хиљаде у конв. Мињу годишње, и различне церковне утвари и адиђар отлични от сребра и злата от императора дарован, у цјени до 25 хиљада фор. Сада ожидава *булу и пурауру* от папе. Ето ти цинцара Епископа Далматинцем.

Миоковић епископ (горњо-карловачки) прети Архиепископу и мени, да ће нам учинити посла док на пролеће у *Беч* отиде.

Вулкан епископ унијатски *Велико-Варадски*, пројектирао императору да воздвигне Архиепископат унијатски у Мађарској, и улагивао се да он тај буде, и обећао да ће по мало Арадску, Трансилванску и Вершачку Епархију поунијатити, ако праздне остану.

Он ови дана точију отишао из Беча. Велика смо доживили искушенија. Шат Бог окрене на боље.

— — — — — — — — — —

В *Карлоецјех* 14. Јануарија 1820.

Путник с. р.

7.

Љубезни Стефане!

— — — — — — — — — —

Максима (Манојловића) бившег *Мију* проту *Великo-Варадскоr* на Цвети ћу произвести архимандритом хоповским титулираним, остаје где је презес.

Г. Архиепископ за тебе веома лепо разсуждава, и готов и днес, док се за епископа што соверши, у *Раковац* преместити. Наравно да будеш придворни. Бачки те и хвали и уважава, и не једанпут рече, да си поузданији и зрелији от свију и претерирате и самом *Бранковићу* — и у случају ако би что друго у Срему родило се, жели тебе имати придворна, јер како он каже, ти си за помоћ и олакшање сваком дјецезану и преправлен и готов, а у горе и шуме може сваки поћи.

— — — — — — — — — —

Јего Величество, бесзумјено да докаже, да идјеже он имат власт наименовања, епархије не вдовствују, наименова Валашескула Епископом Буковинским јешче у Јулију. Ожидава се његово пришествие, и от того зависи и моје тамо отшествие. Валашескул је човјек преко

60 година стар, мален, и јакоже кажу у свачему незнатен, и ја се дивим, како га цар наименова, јер је нотират био, хотјевши Епископа свога отровати. Ово наименование никога тако није confundiralo, као factiu Кенгелачеву у Банату. Ови су држали као у десној руци, да ће Кенгелац бити Епископом, имајући милост и повереље царево, јакоже они глаголаше, но немогши гоненија ради АЕпископа прокопсати, и да ће га после цар или в Вершац или у Темишвар премјестити. Сада обаче спустише рогове, и увјерили се, да он толико плаћа код монарха, колико код цркве.

— — — — — — — — —

У *Араду* 9. Септембра 1823.

Путник с. р.

8.

В Арадје 8. Јануара 1824.

— — — — — — — — —

Аколи Imperator Illyriu и границу Хорватску буде вапрао као mit Waffen eroberte Provinc, која уже под östreich-ским правом стајала, то ће он jure Regis Apostolici сам скоро наименовати Епископа, као что је у Буковини чинио.

14. За твоје управление знај, да Архимандрит Бранковић на дан има 12, а вершачки администратор 10 фор. в. в., но то је на све, и кухину и слуге и плаћа, и сјено и зоб и пр. Ренумерација за администрацију и тако особење по совершенији сљедује.

— — — — — — — — —

Путник с. р.

(Наставиће се.)

О штатуту за избор митрополита патријарха.

Д. Р.

И ако се у § 20. саборског устројства од 14. Маја 1875. вели: „Сабор бира грчко-источног митрополита и патријарха по засебном штатуту“, — ми тог штатута немамо ни данас.

Истина, овамо од 1869. у неколико су пути које наши сабори, које саборски одбори претресали питање и доносили штатут о избору митрополита-патријарха; ал сви ти њихови закључци не добише превишње потврде, и тако остадоше просто само предлози односно закључци без важности.

Народни је сабор 1870. у погледу избора митрополита-патријарха у саборском устројству ово закључио:

Чл. XIX. Митрополит и патријар српски бира се тајним гласањем давањем листића, на које чланови сабора уписују име онога, кога за митрополита српског желе.

Чл. XX. Митрополитом и патријархом српским постаје, који добије надполовичну већину гласова.

Чл. XXI. Епископа бира сабор на исти начин.

Чл. XXII. Избор како патријарха и митрополита српског, тако и епископа бива без јавне расправе о личности.

Поднешено на превишњу потврду саборско устројство од 1870., највишим решењем од 29. Маја 1871. није добило потврду.

Чл. XIX.—XXIII. нису добили превишњу потврду с тога, што се у њима постојеће право потврђавања Његовог Величанства односно до избора митрополита и епископа прелази с ћутањем, а о присеги верности, коју сви полагати имају, нема ни спомена.

На основу тог високог решења, сабор је у седници од 15. Јулија 1871. закључио, да после чл. XXII. дође овај посебан чл. XXIII. „Сабор приопштава како избор патријарха и митрополита, тако и епископа Његовом Величанству ради највише потврде. Изабрани патријар и митрополит, као и епископи полажу у руке Његовог Величанства прописану заклетву“.

„Сабор приопштава избор патријарха и митрополита, а патријар и митрополит избор епископа Његовом Величанству ради највише потврде.“

Народни сабор и не чекајући потврду саборског устројства од 1870. односно измењеног у неколико 1871., 17. Јулија 1871. закључи, да се избор митрополита и патријарха обави 27. Јулија начином у устројству учињеном и с дотацијом од сабора одређеном (т. ј. 24 000 ф. плате и 2000 ф. додатка).

На пријаву председника саборског, ад-

министратора, владике Арсенија Стојковића, да је сабор закључио да 27. Јулија бира митрополита и патријарха, стигне сабору отпис кр. угарског министра богочасти и просвете Др. Теодора Паулера од 3. Авг. бр. 1061./През, у ком се рекло: „— — С обзиром на то, што је сада у Карловцима заседавајући сабор на основу IX. зак. чл. од 1868. наиме на то сазван да устројство сабора састави; сабор пак ову задаћу своју све до сада решио није, пошто је састављени од њега предлог о устројству с превишњим решењем Њ. В. од 29. Маја о. г. ради прерађења натраг послан;

С обзиром на то, што је услед повраћења овог операта у црквеном организму српске митрополије постала празнина у колико коначно уређење о избору митрополита саставни део устројства сачињава, ово пак се напово прерадити и превишњој санкцији поднети има;

С обзиром, што су саборски посланици још за живота патријарха Машировића изабрани и с тога од бирача своји, само на то, да црквено-школска и фондовска дела расправљају, а не да патријарха бирају могли добити мандат;

Коначно пак с обзиром, што је и пре него што је донешен зак. чл. IX. 1868. конгрес ради избора патријарха редовно ad cinc actum сазиван, најодрешитије изјавити морам, да избор патријарха овом сабору никако не пристоји и да ће влада Њ. В., ако би се сабор томе на супрот закону неодговарајућег решења овог придржавао, принуђена бити таким начином вршени избор као закону несходан ништавим прогласити.“

На основу таког решења, сабор се није упустио у избор митрополита-патријарха.

Ово је решење значајно по највише с тога, што по њему сазват сабор за живота митрополита-патријарха, у случају смрти његове, не може бирати новог митрополита-патријарха, него да се за избор мора сазвати нов сабор, па ма старом не истекао рок — мандат.

На основу овог решења, сабор од 1869. буде на основу превишњег решења од 17. (29.) Марта 1872. распуштен и нов сазват за 6. (18.) Август да пре свега у присутности кр. повереника предузме избор митрополита-патријарха *по дотадањем начину*, а за тим евентуално и друге послове.

Како сабор није хтео да дочека кр. повереника фелдмаршал-лајтнанта Антонија витеза од Молинари, по прописаном церемонијалу, што није чинио с тога што се побојао да ако то учини, да ће се избор митрополита-патријарха обавити по старом начину, т. ј. да ако избор не буде једногласан, да круна може именовати и онога, који има мањину гласова, то сазвати а не отворени сабор буде на основу превишњег решења 9. Августа распуштен.

На основу превишњег решења од 3. (15.) Маја 1874., буде сабор за 29. Јуни (11. Јули) сазват, да обави пре свега избор митрополита-патријарха *по дотадањем начину* и посредовањем кр. комесара.

Сабор без икакве ограде и искања јемства да се не ће потврдити кандидат мањине, ако не би дошло до једногласног избора, изабере 4. Јулија са 63 гласа владику Арсенија Стојковића за патријарха, против 7 гласова, који су се уздржали од гласања.

Избор Арсенијев не буде потврђен превишњим решењем од 10. (22.) Јулија, и сабор буде позван да нови избор учини, што сабор и учини, и 19. (31.) Јулија буде румунски митрополит Прокопије Иваачковић са 56 гласова, против 7 што их је добио владика Грујић за патријарха изабран.

Сабор доведен у процеп и изигран 1874. приликом грађења саборског устројства од кр. повереника Хубера, да штатут о избору митрополита-патријарха не уђе у само устројство, као што је ушло у румунски организациони штатут, донесе 1874. засебан штатут, у ком рекло:

Чл. II. За време док је митрополитска и патријаршеска столица упражњена, обавља послове митрополије и патријаршије митрополитски црквени савет.

Чл. III. Српски народни црквени сабор бира митрополита и патријарха српског из духовног реда* српског народа и језика у

* Г. др. Жарко Миладиновић у своме „Тумачу“ у место да је навео сам штатут о избору митрополита-патријарха, како га је сабор усвојио, донео га је онако, како,

опсегу митрополије и патријаршије српске најдуже за 3 месеца после смрти митрополита и патријарха српског.

Чл. IV. Сабор бира митрополита и патријарха српског у пуној седници — — у којој не могу учествовати епископи. Избор митр. и патр. српског бива без јавне расправе о личности.

Чл. V. Митр. и патр. српски бира се тајним гласањем давањем листова — — —"

Чл. VI. Митр. и патр. српским сматра се за изабраног, који добије надполовичну већину гласова.

Чл. VIII. Сабор приопштава избор митр. и патр. српског Његовом Величанству ради највише потврде. — — — —

Кад је у седници саборској од 18. Окт. сабор почео да претреса од одбора 15-рице израђен штатут о избору митр. патријарха, др. С. Милетић је ставио протупредлог, да се исти предлог за време саборског састанка скине с дневног реда, те је и образложио исти свој предлог.

У течају дебате о том, уђе кр. комесар Хубер под сабљом, заузме место десно од патријарха, и изјави званично, да влада именом Њ. В. позива сабор да обави и уредбу о избору митр. и патр., и остави дворану, но одма се за тим врати цивилно, и заузме место лево ниже председништва, пратећи дебату.

Сабор са 30 против 23 гласа реши, да се узме у претрес поменути штатут.

На чл. VIII. Милетић предложи допуну: „Правом врховног надзора државног, може Њ. В. уставним путем и начином правилно обављеном избору арх. карловачког, митр. и патр. српског ускратити највишу потврду само из разлога, основани на грађанским законима или правилима православне цркве по којима би се чинило, да изабрани није достојан, или способан за архијерејски чин и сан митрополита и патријарха српског."

„Приговоре на таким разлозима основане, благоволиће Њ. В. уставним путем и начином по околностима и пре одлучног

ка је одбор 15-раце сабору предложио. С тога у „Тумачу" и стоји погрешно чл. III. Српски народни црквени сабор бира митрополита-патријарха српског из посвећених епископа српских — — — —

највишег решења саме ствари, доставити српском народном црквеном сабору, који ако услед тога неби одма приступио избору другога лица за митр. и патр. српског, моћи ће се Њ. В. обратити с разјашњењем и новом представком за највишу потврду првоизабранога."

„Ако Њ. В. инак се не би побуђено нашло, првом избору својом највишом потврдом приступити, сабору остаје слободно, или избору другога лица приступити, или без уштрба права народног на слободни избор митр и патр. српског одступити, и сазиву новог сабора место учинити".

„Ако у први, или ма који избор за арх. митр. и патр, српског падне на кога дијецезана владику српског племена и језика у земљама Њ. В., који не стоји ни под земаљско- ни црквено- судском истрагом, потврда се избору таком ускратити не може."

Др. Св. Касапиновић поднесе па чл. VIII. овај исправак: „Ако би српски народни црквени сабор изабрао за арх. митр. и патр. српског таку особу, против које постоје приговори основани у земаљским законима или правима српске православне цркве, власно је Њ. В. правом врховног надзора оваком избору с највишом потврдом не приступити."

Милетић одустане од свога исправка, и пристане на овај Касапиновићев.

На једанпут при самом крају дебату, кад ће да дође ред на предлагача Касапиновића, изиђе кр. комесар, који је у цивилу присуствовао дебати, и врати се с калпаком и под сабљом, посади се десно од патријарха, и стојећи, свечано и дрхћућим гласом изјави: да он у име Њ. В. забрањује сваку дискусију о праву потврде Њ. В. и о ограничењу истога; ако сабор не ће да призна безгранично и безусловно право потврде, да у оваким околностима даљи поступак сабору оставља.

У сутрашњој седници, изјави Касапиновић, да пошто је у својој завршној беседи од кр. комесара прекинут, и да је исти забранио дискусију о праву потврде митр. и патр., да му је по томе одузета могућност да свој предлог брани, и про-

тивне разлоге побије, да с тога он свој предлог патраг повлачи.

Овај саборски штатут о избору митрополита и патријарха на основу превишње одлуке од 1. Маја 1875. не доби потврду.

Не доби пак потврду из ових разлога:

„— јер у њему нема спомена о Нашем и до сад вршеном праву у погледу именовања администратора за време упражњене митрополитске и патријаршке столице;

јер у њему вршење Нашег највишег надзора преко Наших кр. комесара о законитости избора митрополита-патријарха није јасно изражено, а о посредништву Нашег кр. комесара при подношењу обављеног избора Нами и при саопштењу Нашег највишег решења о томе на сабор — најпосле при свечаној инсталацији од Нас највише потврђеног митрополита-патријарха у патријаршеску столицу — нема спомена;

јер се у њему намера садржава, да се изберивост митрополита-патријарха и изван круга епископа, који стоје под карловачким архиепископатом и грчко-источном српском митрополијом рашири;

јер се у њему захтева, да се митрополитско патријарска столица од дана упражњења најдуже за 3 месеца неодложно попунити има;

на послетку јер у њему није изражено и до сад вршено и у сумњу никад недоведено право, да избраном лицу Наше највише потврђење одрећи и у таковом случају нов избор наредити можемо, из кога пре тога одбијено лице искључено остаје.“ (Свршиће се.)

И њу би!

Из извештаја седнице саборског одбора од 11—16. Децембра о. г. (в. 10. бр. „Митрополијска гласница“) види се, да је једногласно усвојен предлог многопредлагајемог г. др. Мише Михајловића, да се „умоли св. Синод, да прогласи митрополијску библиотеку народном, и уступи је под управу саборском одбору, да би приступачнија била публици, а нарочито онима, који се баве истраживањем повесничких података“.

Као новајлијама и људима амбициозним, не може се замерити члановима „мајског“ саборског одбора, што показују вољу да поред и онако нагомиланих и тако рећи несавладивих послова, натоваривају себи све нове и нове послове.

То им се не може замерити, и ако се претоваривање послова у опште није нигде показало као корисно, ал им се може замерити то, што они не ретко желе приграбити у своје руке и оно, на што немају права, као н. пр. захтевање, да им се повери и управа фондова гимназије карловачке и новосадске, на што им је довикнуто „себи руке“!

Даље им се мора замерити, што при доношењу предлога и закључака много не разбирају о фактичном стању саме ствари, него чине предлоге и закључке онако на сумње, од ока и по наговору нових пријатеља и једномишљеника.

А *тако* тек не би требао и не би смео да ради наш највећи автономни орган.

Лепо би било и похвално, што је саборски одбор умолио св. Синод, да допусти да се митрополијска библиотека прогласи за народну библиотеку, да је он својим радом досадашњим показао, да је њему до ствари стало а не до личности, те би се могло држати, да је и горњи његов закључак потекао на те побуде, и да би од остварења његовог било какве веће користи по опште добро.

Ал кад се узме, да је он попунио архиварско место са неквалификованим човеком, а тако исто и статистичарско-уредничко, да трпи, да ни архивар а ни статистичар-уредник, не раде оно што треба да раде, него са свим нешто друго, а особито први, чему је доказ и то, да до сада није ништа користио науци, а да и не говоримо о *оном* „самосталном“ уређивању званичног листа; не треба се чудити, што је јасно као сунце, да је и горњи закључак учињен ли с тога, да се опет какав инвалид ухлеби.

Шта ће и какав ће закључак донети св. Синод на поменуту молбу саборског одбора, не знамо, ал знамо то и тврдимо, да је г. Михајловић рекао нешто што не стоји, о чему се требао прво известити, а на име, да митрополијску библиотеку треба прогласити за народну с тога: *како би приступачнија била публици, а нарочито онима, који се баве истраживањем повесничких података.*

Та тврдња г. Михајловића не стоји. *Митрополијска је библиотека и данас сваком приступачна, па и истраживачима повесничких података,*

То могу посведочити многи наши и страни научари и истражиоци повесничких и литерарних података, који су се користили и користе узетим књигама и рукописима из ње.

Наравно, то не могу посведочити и неки бити имајући „званични истражиоци историјских података", који су *данашњим* својим „једномишљеницима" и морали учинити предлог за онакво проглашење речене библиотеке и за то навести им и горњи разлог, као и они, што би рекао прота Васа, који „радије загледају у четир боје", него да се баве са истраживањем нужних података за своје предмете.

Да су и једни и други имали љубави и воље за истраживање нужних им података, поред обилатог материјала и грађе што их могоше наћи у Карловцима, могли су до сад томове написати и издати.

А пошто за горњу работу, за коју треба имати што би рекао Немац Sitzfleisch-a, не имадоше они ни воље ни смисла; није чудо, што се неки одаваше „лаким" работама, за што се не иште ништа друго, него слобода изићи с њима на мезево.

У осталом, као што је до сада митрополијско-патријаршка библиотека била приступачна другима; приступачна је она и бити имајућим истраживцима историјских и других података, пошто ми као њен библиотекар, не бранимо никоме улаз у њу и употребу налазећих се у њој књига и рукописа. Д. Р.

Патријар Јосиф Рајачић и владика Платон Атанацковић

Приопштио

Д. Р.

На страни 54. каже Г. Епископ Платон, да је он између свију прочих живих Епископа најскроенији за Бачкога Епископа. То је право високоумие и надменост. Овим показује Г. Епископ Платон, да је он доиста у смислу оне намјере ушао у Бачку, коју намјеру Собор Сардикијски 1. правилом своим опако строго казнити заповједа. Тко је најскроенији за коју Епархију то пресуђује по канонима Синод Архијерејски, а по начину, кои се овдје мјесто канона набљудавао пређе, Архиепископ. А кои Епископ сам за себе то пресуди, тај као горд и високоуман самовластвује над Синодом, и своим Митрополитом, кое самовластне тим већу казн заслужује, што по лихоимству бива у овом случају. Примјери, што се и Патријарх из Далмације у Вршац, а Г. Епископ Живковић из Далмације у Будим премјестили наведени су тога ради, да се покаже, да су они то чинили из користољубија, а он кои хоће да преврне и разори сву своју Цркву само зато, да добие Бачку Диецезу, ние користољубив. О! да ње добродјетељи!

На страни 59. опомиње, да се чувамо израженија „Глава Церкве", и на страни 60. катихисира народ, шта је Црква и тко управља црквом. У писму ние била рјеч о догматическој глави Цркве, као што је глава римске Цркве, него је била о глави правленија Цркве. Он сам каже да управљају Црквом видимо Епископи и Пресвитери, али овим не управљају сваки за се, него сви скупа у свакој области. Ови сви скупа имају једнога првога између себе, кои у Соборима предсједава, и без кога не могу ништа сви други радити у об штим дјелима Цркве, јер се он сматра као главна точка соединења њиховога, као средоточие правленија црквенога, и будући да сви тако скупљени и у средоточију своме соединьени Епископи и Пресвитери сочињавају једно тјело, кое у првоме своме сматра главу своју; јер ни једно тјело не може бити без главе, то и писмо Патриаршеско назива првенствујућега у томе тјелу, кое је по себи представљајућа Црква, главом Цркве, у смислу канона 34. апостолскога. Г. Епископ Платон волио би по свој прилици да нема наша Црква таке главе, без кое не могу Епископи Соборе држати, премјештати се у боље Диецезе, и друго коешта по својој вољи чинити, јер би онда сва његова дјела могла имати важност, на зато је овом приликом и то споменуо и показао или свое незнање или своју накост. А, зар ние требало чувати се Г. Епископу Платону, да се не назове врховни управитељ восточне Цркве и тим наименованием не полутерани и не покалини своју Цркву.

На страни 61. наводи Г. Епископ Платон како велики Григорије пише Евлогији Епископу Александријскоме између осталога и ово „Нигда ја то као мени за чест сматрати нећу, што достоинство браће мое понижује или даже са свим уништава“, а он уништава својом Аналитиком чест старијега свога и све браће свое Епископа приписујући им на 46. стр. онако гадно користољубие, кое не гледи на правду ни на туђу срамоту, а на стр. 86. убиство говорећи. да су спремни и готови већ одавна рећи: „сій есть наслѣдникъ, пріидите убіемъ его, и удержимъ достоніе его“. Шта вели на то вел. Григорије, кои достоинство свое налази у важности и власти коју с браћом својом нераздељно притјажава?

На страни 63. чуди се Г. Епископ Платон што му Патријаршеско писмо говори, да је „съ охотомъ“ примио премјештење и овако се изражава „съ охотомъ! съ охотомъ! Боже мој! каково и колико је оскорбление и то за сушту невиност.“ — По овоме излази то, да ние с охотом примио премјештење; и по ономе, што каже на страни 52. „и ствар по мене сретно испадне“ излази то, да је једва дочекао то свое премјештење, на макар би то учинио био и какав лутерански Суперинтендент. Каква је то посљедност од суште невиности!

На страни 64. каже Г. Епископ Платон да сам му 21. Апр. 1848. дао устмено дозволение свештенодјејствовати у Бачкој Епархији. Али нисам му дао после 20. Јунна; и 21. Априлна дао сам му као Будимском Епископу дозволење свештенодјествовати само у Бечеју, а Г. Епископ Платон после 20. Јунна ушао је у Бачку без дозвољења мога, и ние у њој свештенодјејствовао само у смислу дозволења мога као Будимски, него је као дјејствителни Бачки владика рукополагао, раздавао благодјејанија, држао консисторије, на кое ние могао 21. Априлна добити мое дозволење. Ако ли Г. Епископ Платон тако узима, да је он у смислу добивеног од мене 21. Априлна дозвољења чинио у Бачкој све, што је чинио, то он онда признае и сам, да ние ни био Бачки владика, дакле што се толико правда.

На ове рјечи писма мога: „впали јесте во неслишаное во Церкви иступление“, ништа не одговара, него се чуди, како се може он тако гонити. Зар је то гонение, кад се каже, да је дјело Г. Епископа Платона иступление, за кое се ние ни чуло до сада у нашој Цркви. Он треба да докаже, да је тако дјело чувено у нашој Цркви и да то ние никакво иступление, па онда нека се чуди, а не тако извијати и околишити, да незна ни шта је читао.

На страни 68 каже, да је слједујући примјеру свети отаца наши строгу своју дужност испунио, што је у Бачкој Епархии рукоположенија чинио, и наводи што с. Јоан Златоусти говори, „Св. Евстатие Антиохијски духом Светим настављен бјаше да не она јединствено Црква, којој је пристављен био, него у обште сва по свима странама Црква има предмет бити његове Архипастирске бриге.“ Ове рјечи значе то, да Епископ осим оне бриге коју носи у својој Диецези треба да се брине и вообште о целој Цркви; и да се Г. Епископ Платон по овим рјечима владао, он се не би бринуо, како ће се само докопати Бачке, него би био чувао сву цркву од Кошутова самовластија. Али Г. Епископ Платон тако узима те рјечи, да је он могао по тим рјечима и у туђој Диецези рукополагати, дакле не треба да доказује, да је у Бачкој као у својој Диецези дјејствовао; иначе је у противурјечију.

На страни 69. вели Г. Епископ Платон што је консисторијална заседанија у Бачкој држао, да му се то не може за зло примити, јер то би толико значило, као кад би домаћин срдито карао сосједа, што је у отсуствију његовом запаљену кућу му гасно и колико је могуће било сачувао од пожара. Овим опет признае Г. Епископ Платон да је у туђој Диецези дјејствовао, дакле пориче и сам оно, што је напред доказивао, да је он законим путем премјештен у Бачку Диецезу.

На страни 72. чуди се, како се може њему пребацивати отцепление од јединства Цркве, кад је он писао противу Расколника и печатао књигу. С књигом том ништа не

доказује Г. Епископ Платон противу свога отцепленија, он треба да докаже, да ние остао после 1. Маја 1848. у званију Правителства Мађарскога, да ние примио премештение свое без втеченија своје Цркве из руку Мађарскаго Правителства, да ние примио врховно управителство у нашој Цркви, па онда му не треба књига о Расколницех за доказателство томе, да се ние одцепио од јединства Цркве.

Даље говори, што се то написало, ние ли то и тужити сам и судити? Зашт пресуда да истрчи пред судење. Не зове се то ни тужити, ни судити, него се зове јавну неправилност у Цркви истрпити, а то је дужност моја строга, да се црква не сабљазњава таким дјелима.

На страни 74. наводи Г. Епископ Платон писмо, кое му је Етвеш писао 3. Августа 1848., да с прокламацаом започне врховно управителство и ште од њега изјасненије. Добро би било, да је издао Г. Епископ Платон у цјелости то писмо, да се види, каква је то савршена краљевска власт, с којом Етвеш предае врховно правителство Г. Епископу Платону, и да је додао и изјасненије свое, у следству коега ние издао прокламацију; у томе би се ваљда показало и то да он ние стојао ни у каквом сојузу с њима.

На страни 80. наводи између добрих дјела, која је као врховни управитељ Цркве починио, и дјело то, да је Архиепископско имање у Даљу сачувао, да га Мађари нису разграбили. Мађари су заповједили Г. Епископу Платону да лично отиде у Даљ и инвентариум да начини. На страни 37. каже, да је посио велику тугу на срдцу што ние могао у Н. Сад и оданде, ако би се икако могло преко Дунава у Срем отићи, а где овдје му сами Мађари дају прилику да пређе у Срем, па ние хтјео да је употреби: ето, како је истинито његово приповједање! Он се све надао да ће Мађари остати побједитељи пак је то лепо тако преким путем доћи не само до Бачке Епархие, него и до Митрополие. А сад, кад су Мађари изгубили доказује, да је он његовом вештином одложио поништење ствари дотле, док Мађари не буду сретно из Даља прогнани а ми знамо да је он доиста дао поништи ствари Архиепископске у Даљу, а знамо и то да Мађара ние никада ни било у Даљу, и да је Г. Епископ Платон дошао у Даљ, сишла би му била са срдца туга, коју је носио, што не може у Срем прећи, јер би тим путем у Срем дошао међу свое.

На страни 83. каже Г. Епископ Платон, да сам ја његов тужитељ, дакле не могу председатељ у Синоду бити, и не могу му судити а на страни 86. каже, да су и Епископи сви јавно тужитељи његови, јер су готови и већ одавна спремни да реку „придите — удержим наслеђие јего“, дакле тим начином нема суда за Г. Епископа Платона у овој држави, а изван државе ове не може се по независимости и самосталности наше Јерархие ни наричати, а камо ли у првој инштанции судити; и тако то знајући напред Г. Епископ Платон могао је не само Бачку Епархију у коју је инвадирао него могао је и врховно Управителство Цркве задржати, кад му нема суда Ја у колико сам објавио политическа преступленија Г. Епископа Платона високом Правителству, у толико му овдје нећу судити, а јавити сам морао по дужности, иначе би било, као да се и ја сглашавам у така преступленија, а кад ја као првенствујући у Јерархии Епископ познате неправилности и иступленија каноническим мени подчињеног Епископа предлажем на разсуждение Синоду, онда се за мене само толико може рећи, да моју строгу дужност према мојој Цркви испуњавам, а не да сам тужитељ. Старини млађега не тужи, него га на одговор привлачи, и што мое писмо каже, да ће се предмет тај у Синоду претрактирати, тим не каже, да ћу ја Г. Епископа Платона Синоду тужити; него да ћу га у Синоду на одговор узети, дакле бадава је било све оне каноне на страни 83. 84. 85. наводити.

Даље на истој 86. страни каже Г. Епископ Платон, да је прека нужда соборне каноне и правила с. с. отаца предавати по клирикалним нашим школама; то показује најбоље и Г. Епископ Платон са својом Аналитиком, да је увек та нужда била, јер да је и он научио каноне своје Цркве познавати и почитовати, не би било починио

онолика зазорна и саблазнителна дјела у Цркви, нити би сад још на већи зазор и саблазн Цркве та своја дјела толиким коекаквим извртањем и извијањем бранио.

На страни 93. позива Г. Епископ Платон мене, да му докажем ове рјечи писма мога „в тјесном сојузје с Ребелианти". Ако ние имао Г. Епископ Платон сојуза с Ребелианти, зашто ние их оставио и прешао у Срем, кад је имао згодну прилику; и зашто су му дали Мађари Бачку Епархију; зашто Администрацију Митрополие; зашто су га употребљавали, да примирение чини са Србљима; зашто су му дали 6000 дуката; зашто му не учинише ништа кад су дознали, да је он наговорио Сомборце, да не иду у Темишвар, него да иду у Карловце; зато ваљада што су знали, да је и он противу њи одушевљен; зар и ту још треба доказателства покрај толики јавно познати дјела Г. Епископа Платона. А и саме рјечи Апалитике доказују, да је Г. Епископ Платон био у тјесном сојузу с Ребелианти. Иначе како би могао обећавати Србљем у писму своме на страни 97. да ће он бити „ваљан, ревностан, огњевит, јакостан, кадар посредственик" кад би онако било као што је казао на страни 29. да је у Будиму, као у процјеп стиснут и сгњечен са својом малом паством живити морао са данонођним страхом и трепетом да душмани бјесниле свое на њима кукавцима не искале; да ние био с тим душманима Србским у сојузу тјесном, не би се могао Одбору писмено обвезати, да ће бити такав посредственик. То је писмо писао Г. Епископ Платон Одбору Србском на Петров дан, дакле 29. Јунна, и каже у њему, да још није дао оставку тога ради, да може народу Србском какву врстну услугу учинити; а на страни 51. каже, да је шествовао од 1. Маја до 16. Јунна: то је јавна неистина.

Посље тога пита имали у томе његовоме писму лицемјерија и сојуза с Мађарима, а цјело му је писмо само лицемјерне и сојуз с Мађарима, он се нуди да посредствује код Цара или код Дијете, или код Палатина или код Правителства, а цјелога писма цјел је та једна била, да Срби дођу и да се покоре Мађарима, јер то посредствовање ние могло у онај пар имати друге цјели.

А најбоље му доказује тјесни његов сојуз с Мађарима писмо друго на страни 100. и 101. коим под 7. дек. 1848., кад су Мађари у велико били Ребелианти, позива мене да примирение чиним. Он је то чинио зато, што се надао да ће Мађари бити побједитељи, а то показује оним својим рјечима „Њима" т. ј. Србима, кои су међ Мађари „ништа друго не предстои, него сад гоненије и презрјенје, а посље (т. ј. кад Мађари надвладају) погибељ и грозна пропаст" и он опет смје рећи, да ние стојао у тјесном сојузу с Ребелианти.

На страни 105. вели Г. Епископ Платон, да се он састао том приликом с Патријархом, као да не би били Србијанци отишли; дакле њему морају бити позната и друга така дјела Мађарска, као што су ти њему дани новци и то је требао да искаже, кад је и све друго казао, па би онда могао у невиности опрати руке и тим би посведочио, да ние био у сојузу.

На страни 106. пита „зар у немиру мира ни пожелити ние слободно? па још мира онаковога, о каковом мое писмо говори, мира достоинству народа нашег сообразнога". Од куд је могао Г. Епископ Платон такав мир желити и о таком миру пастојавати, ако ние био у сојузу с онима, кои су на рачун такога мира хтјели, да одврата Србље од вјерности к самоме Монарху своме. Он је морао имати пуномоћие и уговоре мира, кад је с бившим командирендером варадинским Благоевићем и комесаром Хацелом заедно о миру радио и док то не покаже да је примирение то у интересу царском желио учинити, дотле је необорима истина, да је био у тјесном сојузу с Ребелианти и отвратити хтјео народ и мене од вјерности к своме Монарху. Ако ли ние имао пуномоћија, него је сам чинио, онда је још већи преступник.

На страни 107. каже Г. Епископ Платон, да ја одпозовем ове рјечи: „в сојуз с непријатели того привести трудистесја, приемше на тој конец к подкупленију многија новци". Дакле с ким би били у сојузу Срби, кад би се били по Г. Епископа Пла-

тона намјери примирили и престали с царем воевати противу Мађара; с царем, или с Мађари? На то треба да одговори Г. Епископ Платон најпре, па после ће се моје рјечи и саме одазвати. За новце каже, да је Кошут послао по њему Бетињу, и да је он сачувао за виочајши ерариум; али ствар сама показује противно, из чега се види, да су њему новци предани да с њима располаже за цјели ребелијантске. Он сам каже да је 19. Новемвр. 1848. већ имао новце у руку да понесе Бетињу, а био је под њиовом владом до 17. февр. 1849., то су скоро пуна три мјесеца; ако су новци ти послани били другоме на какве цјели и нису били предани Г. Епископу Платону, да их он употреби, онда они не би могли у његовим рукама скоро 3 мјесеца лежати, да их ни Кошут, ни Бети ни други тко од њега натраг не заиште, јер су они новце требали или на ону исту цјел због кое су послани или на друге, а та се сума дуката није могла тако лагко ни заборавити ни забацити. Али како је он те новце могао скоро три мјесеца држати код себе под њиовом владом, и нитко их ни записао није, то је необоримо доказателство, да је он те новце примио да подмићује с њима, и овдје ништа друго не остае Г. Епископу Платону него да каже, коме су били намјењени, ако није он сам тим новцем плаћен био, да ревносно ради о покорењију Србаља, дакле те рјечи није подметнуо „Александер Ковач“, него оне представљају дјејствителна дјела Г. Епископа Платона.

На страни 113. казује Г. Епископ Платон како је на Дијети бесједио и да је срећа велика, што су му скорописци схватили бесједе, дакле он није ни знао, шта је говорио, а тко је онда био на Дијети и тко је слушао Г. Епископа Платона и разумјео, тај је сваки чуо, да је доказивао, да наш конгрес нема основа у бл. Рескрипту изјаснителном, и кад је то доказао даље није рекао, да гдје се оснива, него је извео, да то зависи од једине милости, а ми сви знамо, да се конгрес оснива на Привилегиама; али те бесједе и посрбљене и издане Г. Д. Исајловићем немају никаква сојуза са његови садашњи дјели. Но кад се напомиње, треба му и о њима казати још и то, да није било средоточија нашег на Дијети; а његов је Митрополит за цјело то време био на Дијети, дакле он није ни онда сматрао свог Митрополита за средоточје.

На стр. 114. исповједа Г. Епископ Платон своју политику за времена Мађарског рата, која је била „непоколебима привереност и вјерност према Монарху моме и всепресвјетљешему Дому Аустријскоме, на најтврђа љубав к народу моме у вјерозакону“. Привереност и вјерност та морала би се била показати или у дјели или у недјели, али Г. Епископ Платон није ју нигдје показао ни у дјели ни у недјели: он је радио све оно, што је интерес Ребелианта изискивао, а нигдје није радио оно што интерес Монарха изискује, кое се и одтуда види што се зна, да су Мађари напастовали и оне, на кое су само подозрјевали, да су цару привержени и вјерни, а њему не само да ништа нису учинили, него су га и наградили. А најтврђа је љубав к народу и к вјери, која не уступа никаквој сили и претњи ондје, гдје се ради о народу и вјери; а Г. Епископ Платон не само да је драговољно пристајао на све оно што су Мађари по самовластију или по његовим рјечима као Tabula rasa радили, противу народа и Цркве наше, него је и сам с њима заедно радио. Љепа хвала Г. Епископу Платону на такој тврдој љубави! и на такој политици.

На страни 116. каже Г. Епископ Платон да је била продрзљивост велика написати ове рјечи: „в тјесном сојузје с Ребелианти“. Продрзљивост је била од Г. Епископа Платона починити толика јавна дјела противу цара и своје Цркве у сојузу с Ребелианти и та сва дјела признати јавно, а терати цјео свјет у лаж и као обсјенар обсјењивати свјет, да не види оно, што он сам показује, а нечује оно, што он сам говори; а што је писмо мое његово отношење к ребелиантима правим рјечима именовало, то је правда и истина. А мало ниже признае и сам Г. Епископ Платон да нетјесан сојуз с њима не би могао ни поднети; то је дакле више него продрзљивост, то је безочност. А оно што каже,

да је назвао Мађаре у проповједи у Цркви публично царевим противницима и ребелиантима, требало би да је хронологически казао кад је и на кои дан то било; јер се о њему зна, како је проповједао у Будиму, како је у НСаду на С. Николу 1848. а то за Мађаре рекао је онда, кад су га наши и Сомбор освојили.

На страни 122. каже Г. Епископ Платон, да је измајсторисао те су његови „мили Сомборци великим броем од затвора и поносне смрти ослобођени". То је било мајсторисање за цјели ребелиантске, јер као што је речено већ на другом мјесту он их је сам увалио у зло зато, да их ослободи и себи обвеже, и да може после преко њи за Мађаре дјејствовати с већим популаритетом. Али има много Сомбораца, кои су то мајсторисање Г. Епископа Платона дознали и јавно казивали.

На страни 131. и 132. каже Г. Епископ Платон, како сад Г. Епископ Живковић неће у Бачку, јер је пољачкана и најсиромашнија, па уздише „Сирота Бачко!" donec eras felix multos numerabas amicos; tempora dum sunt tibi nubila sola eris", и то преводи овако „докле си срећна била, много ли си бројила љубитеља, а сада кад ти се наоблачише времена, зар нитко да те и не гледи?!"... Али свој свога не оставља ни у којој бједи, и зато и он неће сироту Бачку, да остави а после пита „гдје је користољубље?" Овако говорити пред цјелим свјетом, значи или сав свјет држати за своју луду, или себе држати за свјетску луду, коме је као каквом комедианту слободно свакојако извртати и рјечи и поњатија само, да му се свјет смеје и овдје, гдје се ради о најозбиљнијој ствари.

На страни 133. говори Г. Епископ Платон, да га није на неколико тек дана пред Мајску скупштину из Карловаца Г. Архиепископ вратио хитно у Будим, да изради код мађарског Министеријума, да на предстојавши конгрес не дође више Романа него ли Србаља, то би и он имао прилику о скупштини Мајској показати своју привржености и љубав к народу, и искусити мјеру народнога повјерења к себи. — Ово је изражење Г. Епископа Платона не истинито а притом управљено на то, да завади Романе са Србљима; то се зове измишљеном лажи јавно бунити народ у Цркви, то се зове разоравати Цркву. — Г. Епископ Платон писао је под 16. Апр. 1848. г. као шеф с почетка поменуто писмо мени, у коме је одредио без знања Министера и без согласија мога, дакле самовластно, број Депутираца за сваку Дијецезу; а конгрес је расписан 18. Апр., како га је могао дакле Архиепископ на неколико дана пред Мајску скупштину оправити у Будим, да изради оно што он каже, кад је он већ израдио сам колико ће из кое Дијецезе Депутираца доћи, и кад је већ конгрес расписан био онда, кад се он вратио из Карловаца у Будим. — Од куда се види, да он није хитио у Будим по налогу моме, него је хитио, да каже Министерству, шта се мисли и ради, шта ли се намјерава радити у Карловци; јер је он тога ради и послан био од мађарскога Министеријума у Карловце да види: јели истина, да се Срби намјеравају одијелити од Мађара и основати за себе краљевину Србску, као што су Палатину и Министерству, клеветне денунцијације долазиле о том и као што је и Г. Епископ Платон распитивао у Карловци за ту намјеру Србаља. — У колико дакле није истинито то изложение Г. Епископа Платона, у толико он као клеветник свога старијега, а у колико та клевета његова иде на то, да посвађа Романе и Србе, браћу једне вјере и цркве између себе, у толико он као бунтовник црквени спада под одговор.

На страни 135. наводи Г. Епископ Платон, зашто се по његовом мњењију ја гњевим на њега, и наводи прво то, што приликом избора није с вотизанти свои пристао на моју страну, него на Г. Епископа Живковића, а друго што је он писао некаква писма противу мене покојном Игуману Хоповском Иринеју. — Да се ја писам гњевио избора ради мога на Г. Епископа Платона, то сам показао довољно и онда кад сам њега предложио за Шефа Секције у Мађарском Министеријуму, кое звание не би могао био ја повјерити човеку, на кога се гњевим; а зашто писам одобравао дјела и покојнога Епископа вр-

шачкога Поповића, кои је пристао приликом избранна Архиепископа са свои вотизанти на моју страну; да је избор онај управљао мене у поступцима моима, онда ни ти би ја био препоручио Г. Епископа Платона за Шефа, ни ти би Епископа Поповића дјела не одобрио. А што се тиче покојнога старца Иринеја, кога Г. Епископ Платон за неки образец честитости монашеске и настојатељске узима, и као Аукторитет неки противу мене употребљава, кад би пристојност и благоговејство кое треба имати према умершима, дозвољавала говорити о њему, то би се могло и консисторијалним закљученијама о његовом монашеском живота поведенију и настојателствовању учињенима показати; колико се он „приметал к дому тога паче“ него ли што је „жил в селених грјешнјх“. Али то су приватна отношенна Г. Епископа Платона к покојном Игуману Иринеју, у којима, ако је Г. Епископ Платон дознао, да су примјетбе његовога пријатеља Иринеја о изчезовању точнога Богослуженија истините, то је по дужности својој Епископској требао да јави с повјерењем мени, као своме Митрополиту; а не да их сада употребљава као доказателство противу мене. — У осталом писма су Иринеја Игумана Г. Епископу Платону писана, за која ја ништа не знам, приватне ствари; а ако Г. Епископ Платон почне приватне таке ствари мјешати међу оваке званичне и јавне предмете тога ради, да средством тим добије важност мои званични поступака у Цркви, то ће се у његовом животу наћи изобилно такови приватни дјела, конма ће се моћи одговорити на њи и показати, да Г. Епископу Платону ово ние прилна безсовјестно поводити се према својој Цркви.

На страни 138. каже Г. Епископ Платон, да је моје писмо дужностно било, и као Циркулар свјетојавно; дакле, да је праведно и достојно, да и Аналитика његова буде дужностна и свјетојавна. Требало би да је разсудно Г. Епископ Платон, да је друго Циркулар, којим се нитко не тужи, него се расположенија у Цркви основана на канонима по дужности чине противу неправилности почињене у једној Дпецези, дакле не свјетојавно; а друго је печатана с најгором намјером циркулара тога Аналитика, која ће се само тако моћи назвати дужностна, ако Г. Епископ Платон докаже, да му је наложно онај, кои је имао право наложити, да Аналитику ту пише и печата; иначе Аналитика та не само да није дужностна, него је свјетојавна пасквила на цјелу православну нашу Цркву, на цео род Србски, у толико само различита од обичних пасквила, што се оне пуштају у свјет без имена и имају за цјел обезчестити појединa лица, а ова је именом православног родо- и вјерољубивога Епископа украшена и тако послата у свјет да безчести цјелу Цркву, цјео народ Србски и у колико је име писатеља подписано, у толико и самога себе.

Из то неколико наведени мјеста Аналитике види се јасно, да је истина све оно, што је напред вооште речено о духу и намјери Аналитике. — А кад би се хтјело све оно, што је у њој извргнуто и наопако употребљено, показати, морала би се тринут већа књига написати, него што је сама Аналитика. — Али на што писати толику књигу, кад и сама ова Аналитика показује, да сва дјела Г. Епископа Платона за време предугловленија Мађара за Револуцију, и за време саме Револуције у сојузу с револуционарним мађарским правителством почињена, спадају међу дјела револуционарна, и као такова већ су уништена, и још само то једно остае, да се он за иста дјела или као непосредствени, или као посредствени виновник њих за написану и печатану ту Аналитику стави под одговор, и прими достојну наплату“

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

Вести

(Св. синод буковинско-далматинске митрополије), у свом заседању, о коме је било говора, расправио је следеће ствари: 1) Да се нашој цркви у монархији призна право њезин назив „православна“ 2) о уређењу сиђег периодичког епископског сабора од свију православних архијереја аустро-угарске монархије 3) о уређењу спољних односа прав. цркве према држави у цислатавском делу монархије 4) о установљењу нових парохија у местима, што се налазе ван граница постојећих прав. епархија 5) о уређењу прав. војног свештенства у Аустро-Угарској.

(**Карловачка богословија**). По XIV. извештају карловачке богословије за 1902—3. годину, било је у све четири године уписано 105 слушалаца, и то у I. 23, у II. 31, у III. 29 и у IV. 22.

Од тих је било из архидијецезе 38, из горњокарловачке 15, из пакрачке 5, из бачке 24, из вршачке 7, из темишварске 16, из Будимске —.

Успех је био: прикупштено испиту 94, одложило испит до идуће године 11, одступило од испита 9, положила 60. Добили слабу оцену из једнога предмета 18, из два 5, из три и више 4.

Добили абсолуторијум 21, од којих 11 што су ове године свршили 4. годину.

Награђено тема 6, похваљено 3.

Из горњег се броја на жалост види, да је из оних дијецеза, где је највећа потреба, сарасмерно мален број спрам бачке, у којој је изобиље у богословима.

Одговори уредништва.

Објава о прелазима из других вера у нашу веру не саопштавамо с тога, што ми све те прелазе сматрамо за просту шпекулацију од дотичних прелазника, који прелазом желе нешто да постигну.

О овоме не треба да се варамо. Од стотину прелазника ако се нађе изузетак од једно 5—10, који не прелазе из себичних интереса, и у тим прелазима ми не сматрамо никакву заслугу наших свештеника. С тога смо и противни, да се исти прелази оба вљају с неком помпом и да се по новина величају дотични свештеници што су прелаз обавили, које, „величање“ обично сами о себи пишу.

Напоменути нам је, да је кажњиво том приликом мењати имена прелазника, као што многи чине, пошто се промена имена може учинити само са дозволом кр. земаљске владе, односно кр. угарског министра.

Г. *Ж.* — у *С.* Велите, није се могла Србија *друкчије* курталисати Обреновића. Е где! А молићемо, како се Србија 1858. курталисала Карађорђевића. Тадашњи политичари не хтедоше употребити друге — „војску“ — да прогони кнеза Александра, па ако им испадне за руком, да се у првом реду они користе, а ако не испадне да му чине овацију и изражују своју радост, што га је вечни промисао спасио од гвозденичке руке, него се сами наложише опасностима.

Велика народна — св. андрејска — скупштина 1858. овако је учинила крај владавини Карађорђевићеј.

Она је послала кнезу Александру Карађорђевићу овај акт: „Народна скупштина у име српског народа на данашњем састанку своме изјавила је *једногласно* општу жељу свога народа, да Ваша Светлост да оставку на достојанство српског кнеза и да своју власт преда народној скупштини. Народна скупштина шиље Вам депутацију да своје средине, којој и предаје овај акт да га поднесе Вашој Светлости заједно са оставком коју Ваша Светлост нека изволи потписати. Народна скупштина нада се, да ће В. С уважити општи глас народа свога, и ради среће, мира и спокојства отаџбине и наше и Ваше, да ћете се драговољно одрећи од књажевске власти, и као што Вам је ту власт предала народна скупштина 1842., да ћете тако и Ви светли књаже повратити данас ту власт народној скупштини, а преко ње народу“.

Ово је „*момачко*“ дело, а њега су учинили они „момци“, чије груди нису искићене биле орденима, као што су груди народних посланика из све три странке искићене орденима краља Милана и Александра.

С тога и опет остајемо при томе, да је *онакво* убиство краљево и министера недостојно српских официра, као што је одвратна и данашња радост, која у осталом код мислећих људи и нема никакве важности, јер *такву* је радост народ у Србији изјављивао у толико и толико пути и краљу Милану, и краљу Алесандру, па и самој Драги Луњевици.

Извештачу „Србобрана“. И ако дижите да сте добар полицајац, не стоји Ваша тврдња да је извештај о седници епархијске скупштине у Плашком (8. и 9. бр. о. г.) писало Његово Високопреосвештенство г. епископ Михаило.

Исти је извештај у истини писао *баш прави скупштинар* и први — ако хоћете — коњшија г. епископа, и будите уверени, да чим Ви нађете с правим именом на среду, да ће и он изићи.

Књижевни оглас.

Дао сам у штампу:

ЗБОРНИК ПРОПОВЕДИ

у коме су проповеди и за све недељне дане, од друге недеље после Духова, па све до недеље Закхејеве. То је управ прва књига дела, које сам намерао издати у три књиге, тако, да ће онда у томе „Зборнику“ бити проповеди за све недеље, празнике и свеце кроз читаву једну годину.

Основа тима проповедима увек је дотачно св. Јеванђеље, које сам покушао да тумачим, у главноме, начином, што су нам га указали св. Оци; те су дакле све те проповеди скоро махом *омилије*, којима је главни смер, да у читаоца и слушаоца разбуде живу веру у Господа нашега Исуса Христа, и да пред њих изнесу уједно и саму повест нашега искупљења и спасења.

Молим дакле нарочито браћу свештенике, да ме око надавања ове радње изволе потпомоћи, не само претплатом од своје стране, него и прибирањем претплате из редова оних својих верних, који имају срца и смисла да читају о небеском царству, и да се разбрају за Спаситеља, који нам је речима, делом и крвљу својом указао пута према томе царству.

Књига ће ова имати до неких двадесет штампаних табака повеће осмине, на доброј хартији, и стајаће у претплати 4 К (5 динара). Адреса ми је: Budapest, IV. Váczi utcza 66.

У Нешти јуна месеца 1903. год.

Др. Владимир Димитријевић
парох.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

БИБЛИЈСКА ПОВЕСТ
СТАРОГ И НОВОГ ЗАВЕТА
ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

НАПИСАО

Прота ЈОВАН БОРОТА

[На темељу одлуке Св. Архијерејског Синода бр. М. 175./Син. 25. ех 1899. одобрена је ова књижица од Његове Светости српског патријарха Георгија под бр. М. 192. ех 1903. г. за уџбеник у српским основним школама.]

Са овим садржајем:

А. Стари Завет.

I. О створењу света. — II. О створењу анђела. — III. О створењу првог човека. — IV. О рају. — V. О првом греху. — VI. О потопу. — VII. О Авраму и другим патријарсима. — VIII. Израиљци у Египту. — IX. Израиљци излазе из Египта. — X. Израиљци у пустињи. — XI. Израиљци у земљи обећаној. — XII. Пророштва о Спаситељу.

Б. Нови Завет.

I. Рођење претечино. — II. Рођење Спаситељево. — III. Мудраци са истока. — IV. Бежање у Египат. — V. Спаситељ од дванаест година. — VI. Крштење Спаситељево. — VII. Проповедање Спаситељево. — VIII. Спаситељ благосиља децу. — IX. Договор Спаситељевих противника. — X. Свечани улазак Спаситељев у Јерусалим. — XI. Тајна вечера. — XII. Суђење Спаситељу. — XIII. Смрт и погреб Спаситељев. — XIV. Васкрсење Спаситељево. — XV. Вазнесење Спаситељево. — XVI. Силазак светога Духа на апостоле. — XVII. Ширење науке Христове.

Додатак.

XVIII. Чудеса Спаситељева. — XIX. Наука Спаситељева. — Завршни преглед.

Издање Срп. Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

Цена је књизи 30 филира.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 396/295. ех 1903. 31 1—2

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију VI. разреда у Ривици овим се стечај до конца месеца јула о. г. по нов. кал. расписује с тим, да компетенти своје прошено инструјиране молбенице овој конзисторији до назначеног рока надлежним путем поднети имају.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 3. (16.) јуна 1903.

Георгије с. р.
патријарх

Број 473. ех 1903./К. а. 315. 27 1—2

СТЕЧАЈ.

Исписује се на мјесто окружнога протопрезвитера и пароха у Пакрацу са платом II. разреда а роком до Петрова дне 1903. г.

Молитељи имају своју прописно обложену молбеницу надлежним путем поднијети потписаној конзисторији достављеногa рока.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 29. маја (11. јуна) 1903 г. држане.

Мирон с. р.
епископ.

Ad бр. К. 282/зап. ех 1903. 29 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место православног вероучитеља на кр. малој реалној гимназији у Митровици овим се стечај до укључиво 31. јула о. г. по нов. кал. расписује с тим, да компетенти (свештеници и свршени богослови из онсега карловачке Митрополије) имају своје прописно биљеговане и инструјиране молбенице непосредно овој конзисторији у гореопредељеном року поднети.

У смислу отписа високе кр. земаљ. владе за богоштовје и наставу у Загребу од 15. маја о г. бр. 6645. скопчана су са тим вероучитељским местом следећа берива: плата од 1000 круна на годину уз право на петогодишње доплатке од 200 круна и стан у нарави или станарина од 480 К. на годину.

Постављање изабраног компетента за дефинитивног вероучитеља условљава сведоџба о положеном катихетском испиту; у противном случају остаје у привременом својству.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 3. (16.) јуна 1903.

Георгије с. р.
патријарх.

К. 515/65. ех 1903. 20 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај ради сталног попуњења парохијског места VI. разреда у Бати. Има прописима прев. кр. рескрипта одговарајући удобан парохијски дом и потпуну парохијску сесију, земља је првог разреда.

Молитељи имају своје ваљано инструисане молбе путем својих претпостављених власти до 2./15. јула о. год. потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епархијске конзисторије будимске, држане у Сент-Андреји 6./19. маја 1903.

Епархијска конзисторија будимска.

Ad бр. К. 309, 324/308. ex 1903. 30 1—2

СТЕЧАЈ.

На парохију III. разреда у Борову овим се стечај расписује с тим, да компетенти своје прописно инструјиране молбенице до конца месеца јула о. г. по нов. кал. овој конзисторији надлежним путем поднети имају.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 3. (16.) јуна 1903.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. 383, 387/304. ex 1903. 32 1—2

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију IV. разреда у Лединцима овим се стечај расписује. Компетенти нека своје прописно инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до конца месеца јула о. г. по нов. кал. приношљу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 3. (16.) јуна 1903.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. К. 283/82. ex 1903. 33 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај ради сталног попуњења парохијског места VI. разреда у Вемењу.

Молитељи имају своје ваљано инструисане молбе путем својих претпостављених власти до 18. (31.) јула о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Сент-Андреји 6. (19.) маја 1903.

Епархијска конзисторија будимска.

Бр. 10. ex 1902. 35. ex 1903. 3—3 18

СТЕЧАЈ.

На упражњено место срп. правосл. веропсп. забавиље у црквено општини молској, епархија бачка, последња пошта Мол (Mohol), овим се отвара стечај.

Са овим забавиљским местом скопчана је плата од 600 круна, 56 круна у име огрева свог и забавишног, стан према пропису 74. §-а Шк Уредбе од 1872. године без баште. Забавиља прима плату из домаће благајне месне пол. општине. Рок је стечају 6 недеља, рачунајући од првог увршћења.

Из седнице месног шк. одбора срп. правосл црквено шк. општине, држане у Молу 28. априла (11. маја) 1903. године.

Сава Лудајић
перовођа.

Душан Јосимовић
председник.

Ad. бр. К. 471/50. ex 1903. 16 3—3

СТЕЧАЈ.

На једно свештеничко место I. евентуално. II. разреда у Ст. Сивцу с тим, да компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључно 21. јуна (4. јула) 1903. поднети.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 6./19. Марта 1903. године.

Митрофан с. р.
епископ.

К 184/171 из 1903. 28 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на место протопрезв. помоћника у Темишвару с плаћом од 1200 круна и 300 круна у име пол ресије земље.

Компетенти ваља правилно инструисане молбе да поднесу надлежним путем овој конзисторији до 20. јула (2. авг.) о. г.

У Темишвару 17. (30.) Маја 1903.

Епарх. конзисторија.

К. 147./170. из 1903. 24. 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на место систем. парох. помоћника Срп. Св. Петру, с плаћом IV. разреда. Компетенти ваља да поднесу правилно инструисане молбе овој конзисторији, прописаним путем, до 20. јула (2. авг.) о. г.

У Темишвару 17./30. Маја 1903.

Епарх. конзисторија.

Бр. Е. К. 303. ex 1903. 25 2—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију I. плаћ. разреда у Двору у костајничком протопрезвитерату.

Рок компетовању остављ се до 19. јунија (2. јулија) 1903. incl.

Из сједнице Епарх. конзисторије држане у Плашком, 8./21. Маја 1903.

Предсједништво.

Бр. Е. К. 321. ex 1903. 26 2—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију II. плаћ. разреда у Висуњу у кореничком протопрезвитерату.

Рок компетовању остављ се до 19. јунија (2. јулија) 1903.

Из сједнице Епарх. конзисторије држане у Плашком, 8./21. Маја 1903.

Предсједништво.

Ад бр. К. 221./296. ех 1903. 28 1—2

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Рачи и новокрејирану парохију VI. разреда у Босуту овим се стечај до конца месеца јула по нов. кал. о. г. расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до горенопредељеног рока надлежним путем поднети.

Примећује се, да срп. правосл. црквена општина у Рачи добија у иће допуне свештеничке дотације, годишњу припомоћ из јерархијског фонда у износу од 400 круна.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 3. (16.) јуна 1903.

Георгије с. р.
патријарх.

СТЕЧАЈ. 22 2—3

На упражњено учитељичко место у црквеној општини Старо-Стапарској, епархији Бачкој, овим се расписује стечај. Са овим местом скопчана је плата годишње од 900 словом девет стотина круна и 140 словом сточетрдесет круна у име стана и огрева. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна.

Дужности су прописане школ. уредбом од 1872. године.

Рок стечају је шест недеља од подписаног дана.

У Ст. Стапару 18./31. Маја 1903. године. —

Бошко Поштић
перовођа.

Сима Буњевчев
председник шк. одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

аанерптиаст ан отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

11—25 ех 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а за четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 401. 1903.

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 12

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у понедељак 30. јунија 1903.

ЗВАНИЧНО.

Његово Високопреосвештенство Г. Епископ горњо-карловачки *Михаил*, благоизволио је дана 12. јуна бившег пароха Петровоселског Јову Трбојевића произвести за изабраног окруж. протопрезвитера личког.

НЕЗВАНИЧНО

Шта се чека!

Д. Р.

Овамо од 1875. у неколико су пута сазивани били наши народно-црквени сабори да донесу уредбе и штатуте, што су се по саборском устројству од 1875. требали донети.

Између осталих уредаба и штатута, требао је одавна сабор донети штатут за избор митрополита и патријарха; уредбу за уређење епархија, митрополијско црквеног и народно школског савета; уредбу за српско-православне школе; уредбу о дотацији епископа; мировинску уредбу за народно-црквене чиновнике и професоре, свештеничке удовице и сироту децу свештеничку; уредбу о поступку при давању зајма из народних фондова; уредбу о надзору црквено-народних добара и фондова; уредбу манастирског фонда; уредбу мировинског фонда за учитеље; дисциплинарну уредбу за чиновнике народно црквених власти; уредбу о главној управи народно црквених добара и фондова.

Све те уредбе и штатуте донели су које сабори, које саборски одбори зготовили и поднели саборима на претрес, до којих није никад ни дошло.

И од свих тих уредаба и штатута, досад је потврђена само мировинска уредба за народно-црквене чиновнике, професоре, свештеничке удовице и сирочад, а на остале уредбе и штатуте ил је стигла сабору порука да се не потврђују, или није никад ништа одговорено, као н. пр. на штатут о избору митрополита-патријарха од 1885. г.

А колико је и колико десетина хиљада круна, да баш не кажемо стотина хиљада утрошено на саборисање око тих уредаба и штатута, а да и не спомињемо време утрошено и новац на изборе и кортешовање!

Истина, и до самих је сабора доста кривице, што се врло често око ситница трошило скупоцено време и новац и много и много су уредбе донесене, за које се могло у напред знати, да не ће бити потврђене; ал има уредаба, које су могле бити потврђене, и да су у своје време потврђене, много би данас што-шта друкчије стајало.

Од 1875. па све до 1890. није се изјављивала од „горе“ жеља, да се гради целокупно устројство, шта више ни 1870. ни 1874, није се то допуштало, и ако је др. Св. Милетић предлагао, који је и израдио „Основни народно-црквени закон“.

Први пут је то наглашено 1890., а особито 1897., кад је категорично сабору изјављено, да пре свега мора предузети у претрес израђен од саборског одбора „Народно-црквени устав“, тако названи „јединствени штатут“. Па како сабор није хтео на то да пристане, буде распуштен, да се више и не састане.

Мајском сабору 1902. год. истина није *тако така* порука достављена, и то не што се „горе“ одустало од поменуте намере — која се намера мора извршити —, него да се опсени светина, како се одустало тобоже од горње намере услед сложног народног отпора, дочим су пре тога радикални аранжери „удесили“ тако, да ће сам сабор тобоже од своје воље искати да се допусти претресање и народно црквеног устава.

Кр. повереник у свом поздравном говору у том погледу, само је ово напоменуо: „Треба сабор и о томе да се побрине, да се наће лека оним невољама, које се показују у животу автономије, и које редован и законит ток автономије пречe, и да се отклоне недостаци, који се показују у администрацији“, а саборска већина — радикали — у својој адреси на ту повереникову напомену, рекоше: „Саборском одбору, који поверењем овог сабора изабран буде, биће понајпреча дужност, да припреми сабору за претрес нов елаборат, односно поправке и допуне оних наших автономних уредаба, без којих неправака те уредбе даље постојати не могу.“

„Верни сабор овај отпочеће по томе законодавни рад свој са најдубљим уверењем, да ће се у доба закона, правде и правице поступати и према народу српском и овоме народно-црквеноме сабору, законито и уставно Овај сабор ће се у правилним приликама упустити у организаторни рад, с пуним убеђењем да ће му се пружити јамство, да ће на основу врховног надзора, висока влада поднети Вашему Величанству сваки саборски елаборат на потврду у целости, без икаквих измена, а за случај, да се који елаборат не удостоји превишње потврде — да ће се тада са примедбама вратити за времена сабора на поновно претресање“.

И ако је радикална странка и 1897. год. и доцније и у својим органима и зборовима и скупштинама на сву меру осуђивала и протестовала против намереног „црквено-народног устава“; на опште изненађење — непосвећенима из претходних изакулисних договарања и удешавања — радикална странка не само да је у својој адреси изјавила да ће приступити градњи „новог елабората“ — једноставног штатута —, него је и саборски одбор изабрао пододбор за израду поменутог штатута.

Од то је доба прошло подоста времена, и ништа се не чује — бар званично —, да ли је исти пододбор почео свој рад и докле је дотерао.

Како се код нас од толико времена говори, пише и дебатује о нашим црквено-народним стварима, и како постоје три готова „црквено-народна устава“, могао је и требао је исти са својим радом бити готов, те је саборски одбор требао искати сазив сабора у одређеном року, т. ј. између ускрса и духова.

Како пак он то није искао, не знамо шта би за своју извину могао друго шта навести, до ли да није готов са повереним му радом.

Ако стоји, што се од толико и толико година и пише и говори, да је крајње време, да се једном и наша црквено-народна автономија уреди и дозида и под кров стави, као што је стављена автономија романска и лутеранска у Угарској; онда је неопростими грех, што тако важно питање саборски одбор одуговлачи, и то

у толико пре, што је мајском сабору јавно од стране кр. повереника речено, да он код њега ужива „најнеприступније и беспристрасно благоволење".

А шта *то* вреди, особито код владе, која је пре тога сабору изјавила своју „безусловну благонаклоност"; то је бар добро познато!

За то је требао ковати гвожђе док је вруће.

Шта се иза кулиса — радикалских — ради, ми то незнамо. Радикали не говоре своје умишљаје и намере другима, а особито нерадикалима.

Ал ако стоји, да уредник „Заставе," ил како их има два, онда главни зна и оно — у што не треба ни сумњати —, што ради саборски одбор, односно пододбор за израду предлога „Црквено-народног устава"; онда се истом одбору не може пребацити нерад, и са свим су други узроци због којих он не свршује поверен му посао.

А наиме, по његовој тврдњи (в. бр. 103. „Заставе") „саборски је пододбор поделио послове међу својим члановима, и они су готови с тим послом. Треба — рече — заседања саборског одбора и може се искати сазив сабора."

Па кад је готов, помислиће који непосвећен у тактику радикалску, што га одбор не довршује и не износи на јавност, јер кад се „хајдучком саборском одбору" замерало, што није, „благовремено" изнео на јавност свој устав, да ће се исто и „мајском" пребацити, и што не иште сазив сабора?

На таку помисао, даје одговора уредник „Заставе" на истом месту, где рече: „— — Мајски сабор је решио, да ће се само уз *гаранције* унустити у законодаван рад. Само уз осигурање, да се са уредбама сабора не ће чинити као пре. Где је до сада ма и најмањи услов тог осигурања? Може ли о томе бити речи, док не видимо шта ће бити бар са закључцима прошлог сабора?! Под овим, данашњим приликама, није могуће помислити још на то. — — Но за овај пар *није још друго готово нит приправљено* за успешан дални рад сабора. Док не видимо судбу закључака мајског сабора, не може бити речи о неким гаранцијама, без којих се ми не смемо упустити у законодаван рад. — —"

Ако је ишта речено јасно, ово је речено. Ова ће јасност показати, да х' је била искрена она наговештена безусловна благонаклоност владина и повереникова спрам већине мајског сабора, односно *онака* предусретљивост саборске већине спрам жеље владине и повереникове.

Ако је ко од њих троје, управо двоје мислио један другог да изигра, она је пресекла изигравању пут.

Већина мајског сабора преко уста уредника „Заставе", који је и онако, као непосланик, био душа њена, те као таквом припада и сва заслуга за сав досадашњи њен успех, рекла је јасно и гласно влади, под каквим ће условима она приступити градњи „Црквено-народног устава".

И кад јој је она тако јасно рекла своје мишљење у том погледу, ред је на влади, да и она каже отворено и јасно и своју, а наиме: хоће ли и може ли она дати саборској већини искану од ње гаранцију, и да х' она остаје и данас при изјављеној у сабору 1897. год. изјави поверениковој, да је превишња жеља, да се донесе „Црквено-народни устав", и да се мора изменути данашњи изборни ред тако, да свештеници сами за себе бирају своје заступнике на сабору, и док се то не уради, да сабор не сме никакву другу ствар предузимати.

До сад се као што рекосмо могло играти „жмуре" између кр. повереника и саборске већине, и помишљати на међусобно изигравање; сад после горње отворене изјаве, мора и влада изићи са отвореном изјавом на среду.

Мајском је сабору допуштено, што 1897. год. није било допуштено, да може административне ствари посвршивати, и он ослањајући се на безусловну благонаклоност владину и повереникову, сем тога је предузео неке измене, допуне и тумачења у постојећим уредбама, за које је неке од њих искао превишњу потврду, те и не чекајући на њу, позвао потчињене органе да поступају у смислу учињених измена, допуна и тумачења, а неке није ни шиљао

на потврду, него их је и без ње извршио односно наложио да се изврше.

Како ће се скорим навршити година дана од како је мајски сабор донео поменуте измене, допуне и тумачења, а и неке изборе учинио, који подлеже превишњој потврди; а од владе нема никаквог одговора на поменути рад саборски, због чега се сваким даном све то веће трзавице, а не само трзавице, него се почиње и анархија терати и код општина и епархијских, па и код неких највиших власти, од чега не може имати користи ни црква, ни народ, а ни сама држава: крајње је време, да се влада отворено изрази о раду мајског сабора, те што је за потврђивање нек се потврди, а што није нек се не потврди.

С тога се усуђујемо подићи свој глас, те меродавнима довикнути: **шта се чека!**

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: **Д. Р.**

(Наставак.)

VII.

Петковица.

Визитација филијала Шишатовачкаго, зовомаго Петковица, јуже начахом 28. Јунија 1753. года.

Обрјетохом да сего филијала Петковице храм јест преподобнија матерь Параскеви — Петка Терновскаја —. Здател сего филијала незнаетсја кто јест. Висотоју $2^1/_2$, долготоју $7^1/_2$, широтоју $3^1/_2$ клофтера. Више врата притворски из нутра написано јест, јегда церков подписана јест, и тамо именоват игумен Акакие, котори игумен и трапезарију справил, но летопис в притворје писати немогохом за порушение прочитати. Церков сија по запустјении обновлена и побјелена бист с поља и растовом шиндром покривена (јакоже ниње порушена и обветшала јест) Прокопием проигуменом Шишатовачким.

Описание внутр цркве: пјевници и олтар круговидно созидати, столпови у дувару, више пјевнице једно трухо поголемо, на јему 8 пенжера и јакоже труло, олтар, тако и вења церков (кромје паперти которија јест таван от греда и дасака) изображена но весма сед поружена, и молераја изопадала. На олтару 2 пенжера без катри со стакли. На пјевницах по једин пенжер без катри со стаклами, над препратом звоница дрвена, у њој два звона, свако по от центе. На звоници и трулу по један крест жељезан моловат, и како олтар, церков и паперта циглом патосана.

Честна трапеза созидана циглом на четворо, сверху ораова даска пригвождена, освјашчена рукодјејствием преосвјашченаго митрополита Стефава Метохица (биће између 1700.—1708.). На њој први покров от беза, втори от турецког чита, трети от тафета зелена. Антимис освјашчен рукодјејствием свјатопочившаго Арх. и Митр. Викентва Поповића, 2 свјешчника от туча.

Проскомидија у дувару усјечена, на јој 2 покрова от чита ветха, бошчица от свиле ветхе, свјешчник от калаја, умивалница у дувару созидата. Олтар прегражден древеси, завјеса от платна на двери, завјеса на сјеверни врати от плаветна платна.

Темпло ново.

Крест велики с распјатием моловат и позлашчен, 2 иконе око креста, Богородичина и Претечева, 2 крстића разбојником моловата с их образи и позлашчена, икона среди апостолов испод креста великог, моление 12 апостолов, на 4 иконе написаних, 13 икона различних праздников с ниже апостолов, икона над двери недреманое око, 3 иконе на них херувими изображена. Сему темплу ктитор бист почтенородни господар *Миљенко Вучковић* житељ села Шуљма, јеже дал устроити љета 1735.

Икона престолна Христова велика с пророци и апостоли, икона Богородичина с пророци и апостоли, 2 завјесе сниже иконах престолних от зелена шпалира, 2 свјешчника велика от дрвета, а 2 от жељеза, 2 иконостаса мала, на нима 2 покрова от шарена картона, а 2 от зелена тафета, 4 иконе, лепе, ветхе, св. Петки, сербских просвјетителеј Сави и Симеона, воскресенија Христова и вселенских учителеј, 2 таса от туча, ибрик и анафорница бакарна, звонце, кадилница от туча, ибрик бакарни.

Стол архијерејски, сербске мајсторије, 29 столова во всеј церкви и паперти, половни, жезл настојателски от древа моловат, 15 пешкира во олтару и на столови, 11 икона различитих, ветхих, 2 налоне округле, кожом червеном покривене, налоња на јежке чтетсја св. јевангелие, полијелејни цвјет от туча, мален, вшејчает но 12 свјешч, 2 иконе поголеме св. Николаја и Јоана Предтечи, завјеса от картона на препратски

врати, тетрапод от липова древа, на нем покров авлимарама, врата от липовине, с бравом немецком.

Пред церковију над врати устроен образ преподобнија Параскеви старим молераом, обветшал, звечка гвоздена.

Написание вешчеј сребрјаних:

Путир, дискос позлашчени, звјездица, лжица крест поголем, крест воденичарски оковат сребром и позлашчен, са стопицом ветх, крест мален вратни оковат сребром, панагиар, внутр моловат, а од вне оковат сребром и каменим ординар накићен, 2 појаса сребрена, позлашчена, крест јеросалимски седефи са стопицом, 6 кандила от туча.

Написание фелонов и стихарев:

4 фелона от дамашке, тафета и беза, 5 стихара от атласа, свиле, платна, 5 епитрахиља от свиле, ветхих и нових на њима 32 сребрна дугмета, 2 пара наруквица разне свиле, аер и 2 дарка от дамашке половна, барјак от бјела тафета, вехт, 2 орара свилена, ветха, петохљебница от калаја.

Написание книг:

Јеванђелие московско у кожној оправи; јеванђелие дводско мор кадифе оправа на јему ветха; московских: литургија, апостол, требник, трипод постни, пентикостар, псалтир велики, 2 октоиха, 12 минеја, поучение јеванђелское, на велико коло, а на мало: ирмологија; кијевских: литургија (продата), октоих шестоднев, (продат); српских: јеванђелие, надрто, псалтир, отечник, рукопис, поучен, книга рукописна св. Јефрема Сирина, рукописна св. Јоана Златоустаго, поучителна, 2 требника, типик свјатогорски рукописни.

Написание трапезарии, келиах и прочих мјест, јаже окрест церкви находјатсја:

Пред церковију от запада стојит трапезарија и 2 келие в једином рјаду, испод них подрум от камена и цигле созидат, долна страна и полудена келиска и подрумска до верха от камена горна страна т. ј. от церкве и от сјевера от плетера, тако и внутренаја прегражденија от плетера начињена, тавани, како подрумски, трапезариски, равно и келиски от греда и дасака направлени. Покров от трске, уже стар и обветшал велми.

Од полудне једна келна малена, от древа и плетера водружена, покривена трском.

От сјеверне стране мјешаоница от плетера трском покривена, до јеја један мален подрум, покривен рогозом. Около монастира порта ограждена растови палисади.

Чешма вне монастира от полуденија страни, изидана.

Написание вешчеј бакарних:

Казан с оправом, котао мјешаонички голем, 6 котлова различних, 2 тенжере с канца малене, тепсиа велика, а 2 средне, 21 сажак различних, великих и малих, аван с оправом, от туча мален; 2 тепсие ветхе, 2 тенжере, ибрик промењен за нови бакар, те справили казанску лулу и измјенили.

Написание вешчеј калајних.

12 велики калајлија, 22 тапира, 2 сажака, сланик.

От гвожђа:

— — — — — — — — — —

Разно.

2 чаршава от платна а 1 от сукна, 12 пешкира ординар, 4 пара ножева, 12 црних кашика, фланша велика ради зејтина от плеха.

3 каце, у њима 110 хакова, 5 хардора винских от 70 хак, 4 хардова ракиска от 12 хак., 2 чабра, 2 хакова сирћетна, 2 хардова ради брашна, 2 бање посејане разними сјемени, 400 дрва на 4 мјеста, шлива, 20 коса ливадз.

Сија визитација филијала Шишатовачкаго, зовомаго Петковице, помоћнију Божијеју благословенијем же Високо-Преосвјашченјејшаго и Високодостојнејшаго Г. Арх. и Митр. Павла Ненадовића — — в самом присуствии Их исполнијеја и совершисја мјесјаца Јунија 28. 1753. года.

Партеније Павловић епископ, Арсенији Радивојевић, Арх. и Митр. у Срему Ексарх, Викентији Поповић, архимандрит шишатовачки, Атанасије Исаијевић игумен реметски.

VIII.

Кувеждин.

Визитација монастирја Кувеждина, јуже начахом 29. Јунија 1753. года.

Обрјетохом да сего монастирја Кувеждина храм јест св. сербских просвјетителеј и научителеј Симсона и Сави, котори монастир разорењем турецким чрез долго времја бил пуст, јакоже сказуетсја. Потом монастира Слапца (манастир Слапци у Србији) избјегша братија от турскаго гоненија прибјегли здје и сеј монастир обновили. Прочтохом братиам полномошни указ Них Висок. Г. Арх. и Митр. Павла Ненадовића.

Посљедует написание от игумена даже до посљедьнаго о Христје брата.

1. Јеромонах и игумен *Пил Клеутовић*, родилсе у Лици у селу Медку, љет имат 33, книги училсе у том Медку код јерм. Јосифа. Поставлен во діаконство епископом Стефаном Љубибратићем, в томже Медку во храмје Покрова пресвјатија Богородици 1736. Марта 25. Во свјашченство рукоположен еп. шлавонијским Никифором у Пакрацу во храмје сошествија св. Духа 1740. Маја 9. Постригшсе у м. Дивши чрез Василија (Милошевић) архимандрита Пекскаго 1749. Февр. 8. Пришел здје в мон. 1748. Ноем. 22. Блаженства и заповједи вједает. Читати, појати и писати вједает. Литургију служит, духовника имат арх. Викентија Шишатовачкаго. Чино одјејание имјеет. Псалтир, свјатци, 2 ћебета, 2 ћилима, кревет, 2 јастука, 4 мотике винограда, 100 дрва шлива. От фамилии имат два брата у Медку.

2. Јерм. *Мојсеј Марковић*, намјестник, родилсе у Бачкој в селу Сентиване Деспотову, љет имат 36, книги училсе в мон. Дивши, код јерм. Дионисија, постригшсе у мон. Дивши чрез архимандрита Пекскаго Василија 1739. Маја 9. Поставлен в діакона еп. Јоаном Георгијевићем в вароши Осјеку 1748. Јануарија 1 .в хрмје пресјатија Богородици. Рукоположен же тјемже епископом на свјашенство в Карловце во придворној капели св. вел. Трифона 1748. фев. 27. Пришел здје 1748. Таинства, блаженства и заповједи от части разумјеет, читати, појати и писати вједает; духовник јего Арсенај игумен Беочински. Литургију служит, чреду држит, одјејание чино имат. Книги: тестамент, полуустав, 2 каноника, псалтир и требник, 2 кревета, 2 ћебета, 2 јастука, халина пар, 6 мот. винограда, 100 дрва шлива, 60 кошница. От фамилии: матер стару, пребивает у Визињу код својих пасторака.

3. Јерм. *Захарија Николајевић*, родилсе у Рачи, 32 љ. в первој визитации писан. Книги училсе здје код игумена Гаврила, постригшсе здје чрез того Гаврила 1733. Дек. 25. Рукоположен во степен діаконства Никанором Мелетијевићем еп. Крушедолским у мон. Јаску, во храмје сошествија св. Духа 1735. Ноем. 21. Потом отшел бив во св. Гору посјешченија ради и видјенија св. мест, идјеже рукоположен во свјашченика еп. свјатогорским Теодосием в мон. Хилендару, во храмје св. Сави сербскаго 1745. Окт, 10. В писании доста разумјеетсја, литургију служит, чреду држит, духовник јего Мојсеј намјестник здјешни. Чиновное одјејание имат, читати, писати и појати знает. Книги: псалтир, требник, петрахил свилен. Винограда 4 мотике, шлива 200 дрва, кревет, 2 ћебета, 2 јастука. Пришел из св. Гори 1752. Апр. 11.

4. Јерм. *Партенај Георгијевић*, родилсе код Костајнице у селу Ковачу, стар 28 љ., училсе книги в мон. Комоговини код Рафаила, игумена, пришел здје 1742. Постригшсе 1743. фев. 2. чрез Василија игумена Дившанскаго. Поставлен во степен діаконства Јоаном Георгијевићем еп. карансебишким 1747. Дек. 25. Рукоположен же во свјашченика тјем Архијереем того мјесјаца 27. и года в Осеку. Таинства и заповједи неразумјеет, читати, појати и писати слабо. Литургију служит, чреду држит. Духовника имат Јова јерм. шишатовачкаго. Одјејанија чиновнаго неимат. Книги: псалтир, мјесјацослов, винограда 5 мотика, шлива 50 дрвета, 2 креста, 2 појаше, јорган, ћебе, 3 јастука, ибричић бакаран. От фамилии имат брата у отечеству.

5. Јерм. *Јоаникиј Петровић*, родилсе у Београду училсе код попа Стојка, пришел в мон. и постригалсе 1735. чрез Софронија игумена. Поставлен во степен діаконства 1739. Апр. 23. у Карловцима, а во степен свјашченства во Вечкереску во храмје воведенија пресвјатија Богородици 1748. Ноем. 13., на оба степена возведен Георгием Поповићем, еп. темишварским. Писанија божественаго слабо разумјеет, литургију служит, чреду држит. Духовник јего Иларион свјатогорац, но от јего цедулу не имат. Одјејанија чинаго неимат. Книги неимат никаковија; кревет, 2 појаше, 2 јастука, више ништа.

6. Јерм. *Арсенај Гавриловић*, родилсе у Дивошу, љет 35, книги училсе в Карловце у школи, женилсја, свјашченником морским был у селу Латјарку, со женоју жил $2^{1}/_{2}$ љета, дјете имат једино женска пола от љ. 12. Поставлен на степен діаконства 1737. Апр. 23. в мон. Крушедоље рукоположением Никанора Мелетиевића еп. Крушедолског. Рукоположен же во свјашченство Николаем Димитријевићем, еп. темишварским в Карловце 1737. Дек. 20.

Парохију имал у селу Латјарку, сингелијуже от свјатопочившаго Патријарха Арсенија четвертаго, идјеже парохију содержал 12 љет. Постригшсе у придворној капели карловачкој св. Трифона чрез арх. Викентија Шишатовачког 1753. Јунија 8. Пришел тогда во монастир на сожитие, в писании доста искусан. Читати, писати и по-

јати добрје, литургију служит, чреду држит, духовник јего Пахомиј Крушедолац. Одјејанија чинаго нејмат. Книги: псалтир, полуустав, требник, часослов.

7. Јерм. *Тимотеј Вуковић*, родилсе у Хорватској у селу Оришцу, књигу учил у Шиклошу в школи, постригшесе в мон. Дивши чрез игумена Василија 1747. Во степен ђаконства поставлен Јоаном Георгијевићем еписк. Карансебишким у Осеку 1748. Дек. 24. Пришел здје ђаконом 1749. Рукоположен во свјашченика Вас. Г. Арх. и Митр. Павлом Ненадовићем в Карловци 1751. Дек. 6. Таинства, блаженства и заповједи от части знает, читати, појати и писати от части знает. Литургију служит, чреду држит. Духовник јего Јов шишатовачки. Расу и камилавку нејмат, книг никакових нејмјест. Винограда 3 мотике, шлива 45 дрва, кревет, ћебе, поњаву. От фамилии матер стару здје во прљаворју.

8. Ђакон *Анатолиј Петковић*, родилсе у Босни в селу Жировцу, љет имат 20. Книги училсе у Хрватској у мон. Кутини, код Јерм. Гаврила. Постригшесе здје во мон. 1748. Јан. 1. чрез Нила игумена. Во степен ђаконства поставлен Јоаном Георгијевићем еп. Карансебишким 1748. Фев. 27. в Карловце. Блаженства, таинства и заповједи от части разумјест. Читати, појати и писати по мало. Литургију не служит, понеже болезнует, уже 5 љет хектикојў. Духовник јего протопоп Исичински Јаков. Расу и камилавку нејмат, книги: полуустав; винограда 2 мотике, шлива младица 85 дрва. От фамилии брата имат во Хорватској.

9. Монах *Гаврил Милатовић*, родилсе у Далмации, љет 40, книг неучилсе, и ничто незнает понеже нјекотору болезн во главје имат и всегда аки пијан јест. Нежењилсја. Постригшесја у Босни у мон. Хрмњу чрез игумена Василија 1734. в церков ходит. Молитви никаковија не знает. Духовника имат игумена Нила. Пришел здје во мон. из Дивше, гдје пребивал чрез 6 љет, прошедшаго љета 1752. у марту. Мобилија никакови нејмат.

10. Монах *Самуил Живановић*, родилсе у Ковину горњем, љет имат 13, училсе книги у Будиму код магистра Романа. Постригшесе чрез игумена Нила 1752. Марта 22. Читати помало знает. Духовник јего Мојсеј намјестник здјешни. Пребивает код него.

Одјејанија монашескому чину должное имати сиј посљедујушчи: Јеромонаси: Арсенај, Партенај, Тимотеј, Јоаникиј; јеродјакон Анатолиј и монаси: Гаврил и Самуил, имже приказаком, да сваки себје одјејание чиновно, т. ј. расу и камилавку, штрипфле и ципеле да справјат, и без ципела никогда да свјашченодјејствујут, ниже честним лицам да отходјат. Равноже и игумену приказахом, да 6 мантиј справјат.

Написание братиј нашедших из монастирја по љетје 1740.

1. Сава јерм. избјегл из монастирја 1743. нијье обрјетатесја во епархии вршачкој в мон. Месињу. По јего отшествии остал виноград от 4 мотике, кој јест упарложен. Шлива нјеколико дрва и сад држит монастир.

2. Монах Леонтиј избјегл из монастирја 1748. и отшел својему отцу у епархију Плашку в село Вилиђ и оженилсја, по нем нијье ничто остало в монастиру.

3. Серафион монах избјегл из мон. 1750., нијье јест у Вршцу отверзл монашеское одјејание, и служит на корчемнице. По нем ничто неостало мобилие у монастир.

4. Јеромонах Евгенај отшел на службу Пр. Г. Данилу Јакшићу епископу плашкому 1753. са благословением Них Висок. Г. Арх. и Митр. Павла Ненадовића. Имјест винограда 3 мотике, шлива младица 60.

Написание братиј умерших по 1740:

1. Јеромонах Кирил, проигумен, преставилсја 1751. Дек. 24., оставши јего виноград от 3 мотике, дали јерм. Евгенију, више ничто неостало.

2. Симеон јерм преставилсја 1745. Марта 8., оставшее по нем шлива 60 дрва, јерм. Евгенију, винограда 2 мотике дате Анатолију ђакону, више ничто по нем неостало.

Наставиће се.

О штатуту за избор митрополита патријарха.

Д. Р.

2 (Свршетак.)

Највишим решењем од 26. Септембра 1881. буде сазват за 15. Новембар 1881. народно-црквени сабор за избор митрополита патријарха, који се избор имао обавити по дотадашњем начину.

Сабор буде тог дана од кр. повереника Едуарда Чеха отворен.

Сабор се упути у избор без икакве ограде и искања гаранције, да не ће бити

потврђен и кандидат мањине, и код избора 22. Нов. владика Арсеније Стојковић, добије 53, а владика бачки Герман Анђелић 12 гласова.

Круна не потврди избор Стојковића, и сабор буде позван, да обави нов избор.

Код поновног избора 7. Децембра, владика горњокарловачки Теофан Живковић добије 53, а владика бачки Герман Анђелић 11 гласова.

Превишњим решењем од 25. Децембра 1881. буде владика Анђелић за митрополита-патријарха именован.

Сабор од 1881. не састаде се по избору митрополита-патријарха, и по истеку мандата му, буде распуштен.

Највишим решењем од 6. Априла 1885. буде сазват народно-црквени сабор за 10. Септембра и. г.

Сабор буде тог дана и отворен од кр. повереника Едуарда Чеха.

У седници је (VII.) од 23. Септембра претресен и усвојен од одбора предлог „за уредбу митр. патријарха“, по којој је гласио: Чл. II. За време док је арх. митр. патр. столица упражњена, врши дужности арх. патр. најстарији по посвећењу епископ.

Чл. III. Српски народно-црквени сабор бира у року канонима православне цркве прописаним арх. митр. и патр. из круга епископа, који стоје под карловачким арх. митр. и патр. српским.

Чл. IV. Сабор бира арх. митр. и патр. под председништвом свога потпредседника. Овај избор бива без јавне расправе о личности.

Чл. V. Арх. митр. и патр. српски бира се тајним гласањем давањем листића, на које потпредседник и сви чланови сабора уписују име онога, кога за арх. митр. и патр. српског желе.

— — — — — — — — —

Надполовичном већином гласова ма у којем од тих случајева изабрано лице, проглашује потпредседник сабора за изабраног арх. митр. и патријарха српског.

Чл. VII. У том случају, ако Њ. В. жели вршити право свога највишег надзора преко кр. повереника — — подпаша он обављени избор Њ. В. на највишу потврду — — —. Ако нема кр. повереника, то сабор својим путем приопштава избор арх. митр. и патријарха српског Њ. В. ради највише потврде.“

Ни овај штатут није добио превишњу потврду.

Највишим решењем од 6. Јануара 1890. буде сазван за 12. Април и г. народно-црквени сабор за избор митрополита патријарха, без да се у највишем отпису рекло да се има избор обавити по дотадашњем начину.

Сабор буде тога дана од кр. повереника барона Федора Николића отворен.

У сабору код дебате о адреси. стављало је 11 либералних посланака на челу са др. Илијом Вучетићем, да се стави у њу и овај пасус: „— — И тако овај верно одани сабор, кад би сада ваљало да приступи избору црквене поглавице, нема још највише потврђене уредбе о избору митр. патријарха, која би недвојбено установила начин вршења права српског народа на слободан избор митр. патријарха —. С тога се усуђује — — — В. В. с најсмернијом и најпонизнијом молбом, да В. В. благоизволи најмилостивије наредити, да се уредба о избору митр. и патријарха, која је од сабора у г. 1885. на највише одобрење поднесена, В. В. подастре, те да благоизволи истој своје превишње одобрење најмилостивије подарити, како би онда — — могао (сабор) с потпуним уверењем приступити избору своје поглавице.“

Радикалних 11 посланика у својој поднесеној адреси — нацрту — не тражише прво потврду изборног штатута.

Већина је одбила Вучетићев пасус, и 20. Априла буде владика темишварски Георгије Бранковић са 41 против 11 радикалских гласова што их је добио владика горњокарловачки Теофан Живковић, изабран за патријарха, дочим су се 18 либералних посланика због непотврђеног изборног штатута уздржали од гласања.

Саборски је одбор 26. Септембра 1891. поднео сабору на претрес „Предлог за уредбу о устројству православне српске народно-црквене автономије у области карловачке православне српске митрополије“, у ком је у штатуту за избор митрополита патријарха ово стављо:

§. 70. За време док је арх. и митр. патријарска столица упражњена, врши дужности арх. и митр. патр. у свим народно-црквеним автономним пословима најстарији по посвећењу епископ, кога ће саборски одбор ради највишег одобрења Њ. В. пријавити.

§. 71. Српски народни-црквени сабор бира за 3 месеца, као у року канонима православне цркве прописаном арх. митр. патр. српског из круга епархијалних епископа прав. српске митрополије.

§. 73. — — — Ако ма у којем од тих случајева, један од кандидата добије надполовичну већину гласова, оглашује потпредседник избор за свршен и саопштава сабору резултат гласања.

§. 80. Ако изабрани да арх. митр. патр. српског епископ не би получио највишу потврду, има се нов избор са искључењем непотврђеног лица — — предузети

§. 81. Сваки други начин постављања арх. кар. и митр. патр. српског, који би био противан начину у §§. 71.—88. ове уредбе опредељеном, искључен је.

Како сабор није стављен био у положај, да узме у претрес поменути предлог, остао је и исти штатут за избор митр. патријарха само предлогом.

И изабрати од сабора одбор петнаесторице у свом „Народно-црквеном уставу источно-православне српске цркве у земљама угарске крупе“ од 1891. и 1892. у §. 218. рекао је: „Арх. карловачког и митр. патр. српског бира сабор најдуже за 3 месеца, рачунајући од дана, кад се столица му упразни, као у року канонима православне цркве прописаном из круга православних српских епархијских епископа.

У §. 219. „Арх. карл. и митр. патр. српски бира се у тајној седници српског нар. црквб. сабора под председништвом потпредседника саборског без расправе о личности и то тајним гласањем — —.

„Ако ма у којем од тих случајева један од кандидата добије надполовичну већину гласова, оглашује потпредседник избор за свршен и саопштава сабору резултат гласања.“

У §. 225. „Сваки други начин постављања арх. карл. и митр. патријарха српског, који би био противан одредбама овога устава, искључен је.

Како и предлог одбора петнаесторице није у сабору претресан, остао је и он само предлогом.

И у „Народно-црквеном уставу источно-православне српске цркве у земљама угарске крупе“, што га је сабору поднео саборски одбор 1897. у §§ 222.—239. речено је о избору митрополита-патријарха српског оно исто, што је речено у §§. 218.—226. у предлогу одбора петнаесторице од 1901. и 1892., само је у §. 224. речено: „Потпредседник сабора објављује у јавној седници саборској епископа, који је добио надполовичну већину гласова, односно за којега је решила коцка, за изабраног арх. карл. и митр. патријарха српског“, дочим је у §. 220. одбора 15 рече речено: „Потпредседник сабора објављује у јавној седници саборској успех избора за арх. и митр. патр. српског.“

Од 1885. до данас навршило се пуних 18 година, и како на поменути штатут за избор митрополита патријарха од те године нема никаквог решења, а доцнији сабори не претресаше питање о избору митр. патријарха српског; дужност би била данашњег саборског одбора, да или ургира превишње решење на њега, или да изради нов штатут, и да га поднесе сабору.

И ако се сабор 1885. при грађењу изборног штатута у неколико и обазрео на примедбе, владине — крупне — од 1875. на штатут од 1874.; има у њему ипак неких наређења због којих према горњим примедбама нема изгледа, да ће добити превишњу потврду.

А не ће их добити с тога, што круна задржава себи право, да после смрти митрополита-патријарха поставља администратора и што она задржава себи право, да одреди време, кад ће се избор митр. патријарха предузети.

И кад ово стоји, о чему се не треба варати, да ће се у данашњим приликама моћи извојевати, да администратор митрополије буде најстарији по посвећењу епископ, и да се избор митрополита-патријарха има обавити у одређеном року канонима прописаном т. ј. за 3 месеца од дана смрти

митр. патријарха; не би требало због тога излагати опасности сабор и код првог идућег избора митр. патријарха, да и кандидат мањине може потврђен бити.

Па како би се томе могло доскочити и помоћи?

Ми држимо овим само начином.

Саборски одбор треба да приступи градњи новог изборног штатута, у ком да уђе наређење, да Њ. В. остаје право постављати администратора митрополије, и право одређења времена, кад да се предузме избор митр. патријарха.

Ал' у њега треба да уђе и то, да круна има право, да од живућих владика карловачке митрополије, пре предузетог избора сабору достави имена оних, *које сабор може бирати за митар. патријарха, и кога сабор надполовичном већином изабере, тај постаје митрополитом-патријархом. Сваки други начин постављања митрополита-патријарха, искључен је.*

Истина до 19. Априла 1749. наши народни прваци у договору са владикама, постављаше по смрти патријарха-митрополита администратора митрополије до избора митрополита, ал' им се те године одузе то право, те како је од то доба круна почела постављати администраторе митрополије, постављ их она све до данашњег дана, и по најави бившег угарског министра председника барона Банфија, круна не мисли ни једно од својих стечених права у српској овостраној цркви да уступи сабору, међу, која на прво место долази и постављање администратора митрополије.

Према данашњим нашим приликама и стању, држимо да би ово био најкоректнији пут, пошто би се њиме очувало и неокрњено крунино право потврде, а и народног сабора право избора, по ком се не би имао бојати, да би и кандидат мањине могао бити потврђен, а што је главно не би се ни један владика сувише могао ослањати на благонаклоност владину, а тако исто ни на благонаклоност народну — страначку, него би се сваки старао да очува свој углед и код круне и код народа, т. ј. да тежи да буде онакав, какав треба да буде.

Овако се исто бира патријар и у Цариграду, само што тамо одређени изборници — сабор — од митрополита-епископа предлажу синоду три кандидата „између одређених лица, у погледу којих претходно је султанска влада службено изјавила да нема ништа да опази, па између та три предложена лица архијерејн тада сами тајним гласањем изберу једнога, и тај постаје патријархом, којему одмах за тим владалац издаје службено признање". (в др. Н. Милаша „Канонично право" II. издање 365 стр.).

У осталом, ако би се то исто захтевало и од нас, могло би се и на тај начин пристати, који је свакако бољи од досадашњег, по ком је могао постати митрополитом патријахом и онај, који је добао само неколико гласова, а то је зависило од прилика.

Кад је после смрти патријара Арсенија Црнојевића сабор позван био да бира архиепископа-митрополита, кр. комесар предлагаше сабору, да по тадашњем начину, сабор предложи цару три кандидата, од којих ће цар једног потврдити.

Сабор не хтеде на то пристати, него једногласно изабра само једног кандидата, и од то доба па све до 1842. бираше наши сабори једногласно архиепископе-митрополите.

Те се године не сложи сабор у једном кандидату, а исто тако и 1874. и 1890., и 1842., 1874. и 1890. круна потврди кандидата већине, а 1881. кандидата мањине.

Кореспонденција

дворског агента **Јосифа од Шока**
са
митрополитом **Стеваном Стратимировићем.**

Прилог за новију историју црквену митрополије карловачке.

Приопштио
Д. Р.

Велики јерарх и дипломата митрополит Стратимировић, знајући од какве је користи веза са људима од утицаја код највиших власти; одржавао ју је с њима за цело време свога дугог митрополисања.

Он је имао код свију врховних власти

своје људе и поузданике, који су му јављали све знатније догађаје и били му на руци кад је што имао посла код врховних власти.

А што је *тако* радио, у томе се угледао на своје претходнике, који су такође *тако* радили, те су с тога и били у стању, да много што-шта отклоне од свога народа и цркве, односно да за њих што корисно постигну.

Да је та веза и помоћ скупа била, то нам показују рачуни о „дискрецијама“ великој господи.

Између осталих поузданика Стратимировићевих, био је и дворски агенат Јосиф од Шок, који га је извештавао о свему, што је сазнао, а подједно и био му помагач.

Из ово неколико писама Шоков-их, види се, какав је он био карактеран човек и како је савесно вршио поверену му дужност.

О камо нам лепе среће, да су *тако* савесни и верни били и потоњи повереници митрополита-патријараха, што их имаше „горе“.

Eure Excellenz
Hochgebohrner u. Hochwürdigster Herr Erzbischof!

Die Angelegenheit der Befreyung des Syrmier gr. n. u. Clerus vom Zehnten u. andern Urbarial-Praestationen, welche die Grundherren jener Gegend seit einiger Zeit in Anspruch genommen haben, ist bey der k. hung. Hofkanzlei bereits vorgenommen, u. zur Entscheidung Seiner Majestät vorgelegt worden. Leider! waren die Meinungen dem n. u. Clerus nicht durchaus günstig: man hat sich daher auch schriftlich *separiret;* indem der eine Theil das königl. Privilegium durchaus im weitesten Sinne genommen haben, u. daher die n. u. Geistlichkeit, auch da, wo sie es noch nicht zureichend ist, auf Kosten der Grundherrschaft dotiren will, ohne dass der Clerus, oder auch nur der Unterthan, statt des Pfarrers, titulo hujus dodationis zu irgend einer Urbarial Entrichtung verbunden seyn solle; der andere Theil aber zwar die Gültigkeit des Privilegiums anerkannt, allein es nur auf den gegenwärtigen Besitz angewendet wissen will, so dass alles jene, was künftig zur Dotation der n. u. Geistlichkeit angewiesen werden wird, oder schon jetzt eine Session für jede Pfarre übersteigt, den Urbarial-Entrichtungen allerdings unterliegen solle. — Nun dieser Gegenstand, über den Eure Excellenz vermuthlich auch schon von besserer Hand benachrichtigt worden sind, hängt von der allerhöchsten Entscheidung ab. Ich werde den Gang desselben beym Staatsrathe, so weit es mir möglich sein wird verfolgen, u. Eurer Excellenz von dem Ausgange zu seiner Zeit gehorsamst Bericht erstatten.

Die Akten der Grosswardeiner Comission sind vom kgl: Hofrathe v. Lányi bis jetzt nicht referiert worden (er müsste dann die Sache gerade im heutigen Rathe vorgetragen haben, wovon ich noch nicht unterrichtet bin). Ich muss mir daher den ferneren Bericht über diese Angelegenheit für die Zukunft vorbehalten.

Der Mann, aus dessen Munde ich die neulichen Nachrichten über ein boshaftes Complot erhalten hatte, ist niemand anderer als der substituirte Vizegespan Parcsetics aus dem syrmier Komitate, der vor kurzem von hier nach Hause wieder abgegangen ist. Mich freut es über alle Maasse, das Eure Excellenz diesem schändlichen Gerüchte auf den Grund gekommen u. dadurch sogar in Stand gesetzt worden sind, jedes böse Vorhaben derjenigen, die mit diesem Abentheurer vielleicht unter einer Decke lagen, zu vereiteln. — Dass ich bey Mittheilung dieser Nachricht so vorsichtig verfahren zu müssen glaubte: daran ist einzig und allein der Verdacht schuld, den ich auf einen Euer Excellenz bekannten Mann in Ofen wegen Theilnahme an diesem Plane, geworfen hatte, dem aber doch meine schlimme Meinung von ihm, (die ihn ohnehin um gar nichts bessern würde) am besten unbekannt bleiben mag.

Unser Vizekanzler Gr. Erdödy ist seit dem 1. dieses hier, u. hat sein erhabenes Amt bereits angetreten. Ich ermangelte nicht, ihn in der Angelegenheit der Grosswardeiner-Commission zu informiren, u. für die gute Sache, so viel an mir lag, zu stimmen.

Der Hr. Fähnrich, Eure Excellenz Neffe, ist von hier noch nicht abgegangen: indessen ist es doch gewiss, dass das Regiment nächster

Tage von hier aufbrechen wird. Da er auf seine Zulage wegen der grossen auf ihn gemachten Auslagen, in einem Briefe an Eure Excellenz Verzucht gethan zu haben versichert: so erwarte ich Ihro hohe Weisung, ob ich für den gegenwärtigen Monat seine Zulage auszahlen u in Rechnung bringen soll.

Zu hoher Gnaden empfohlen, verharre ich mit aller Ehrerbietung

Eurer Excellenz

Wien d. 6. December 1799.

unterthäniger Diener
Jos: Sok.

Eure Excellenz
Hochgebohrner u. Hochwürdigster Herr Erzbischof!

Der Bischof v. Temesvár* hat sich vor kurzem mit einer Vorstellung wegen des K.** an die hungar. Hofkanzley gewendet, in welcher er sehr nachdrücklich auf seinem — wahrscheinlich vorgeblichem — Rechte, Archimandriten zu ernennen, bestehet, u. sich in Beziehung auf Eure Excellenz mancher, gar nicht schonender Ausdrücke bedient. Am auffallendsten soll darinn die Äusserung des Bischofs seyn, als habe er, um den Unordnungen und Veruntreuungen in diesem Kloster zu steuern, nicht nur ohne längern Aufschub zur Ernennung eines Abten schreiten, sondern auch einen solchen ernennen müssen, dem Er genug Charakter u. Ansehen zur nöthigen Herstellung der guten Ordnung zutrauen konnte — u. ein solcher soll nun K. seyn. — Ich habe den Wunsch geäussert, dass man diese Vorstellung Eurer Excellenz zur Erklärung zuschicken möge; noch weiss ich aber nicht, ob dieser Wunsch erfüllt worden sey. Auf jeden Fall werden Eure Excellenz, meines geringen dafürhaltens, gut daran thun, die Einsendung des Recurses der mit K. Wahl unzufriedenen Klostergeistlichen möglichst zu beschleunigen.

Zur Beschränkung u. Ausrottung der häufigen Räubereyen im Lande ist das Ius Statarium von Sr. Majt. neuerlich angeordnet worden. In diesem höchsten Befehle wird verfüget, dass geistliche Personen, die bey solcher Gelegenheit ergriffen werden würden, ohne weiters für exauctorirt angesehen, u. gleich andern bestraft werden sollen. Diese allerhöchste Verfügung — so wenig auch dadurch der Geistlichkeit u. ihrer Würde geschmeichelt ist — erfordert die Wichtigkeit des Gegenstandes so dringend, dass Eure Excellenz gewiss kein Bedenken tragen, ihren völligsten Beyfall dazu zu geben.

Der Krieg wird mit Ernst fortgesetzt werden. Ein Beweis dass die neue consularische Regierung eben so, wie die Directorial Gewalthaber, ihr Volk täuschen, u. zu einem anständigen Frieden mit unserem Hofe durchaus die Hände nicht biethen wollen. Es ist daher bereits ein neues Circular-Schreiben Sr. k. H. des EH. Palatinus an sämtl. Obergespane wegen freywilligen Kriegsbeyträge ergangen

Nun empfehle ich mich zu hoher Gnaden u. verharre mit aller Ehrerbietung

Eurer Excellenz

Wien d. 17. Jänner 1800.

unterthäniger Diener
Jos: Sok.

Eure Excellenz
Hochgebohrner u. Hochwürdigster Herr Erzbischof!

Die literärischen Aufträge, welche Eurer Excellenz verehrtes Schreiben vom 24-ten vor. M. enthält, habe ich sogleich dem H. v. Kreil mitgetheilt, u. ich zweifle nicht, dass er sie nach Möglichkeit zu vollziehen suchen werde.

Herr v. Névery hat in dem ihm überschickten zweyten Fässchen Wermuth einen grossen Beweis von der besondern Gewogenheit gefunden, mit welcher ihn Eure Excellenz beehren; wobey ihn nicht sowohl das Geschenk, als Eurer Excellenz Aufmerksamkeit, ihm für das unter Weges verdorbene Fässchen ein Anderes zuzuschicken, welches ein gutes Getränk zu enthalten scheint, u. ihn also schadlos halten wird, gerührt hat. Er wird Eurer Excellenz für Ihr Geschenk unfehlbar selbst seine schriftliche Danksagung machen.

Schon vor einiger Zeit hat mir der Herr Bischof v. A.* vieles über die Beschwerlich-

* Петар Петровић.

** Архимандрит св. Ђурђа Кенгелац, кога је хтео владика Петровић да премести у Бездин, чему се противио митрополит Стратимировић.

* Стеван Авакумовић, горњо-карловачки.

keiten seiner hiesigen Ausführung geklagt, u. dabey vorzüglich in Anschlag gebracht, dass Eure Excellenz, durch das gestörte Einverständniss mit verschiedenen Bischöfen, zu unangenehmen Erörterungen Anlass gäben. — Ich habe Bedenken getragen, Eure Excellenz von diesen Erörterungen des H. Bischofs v. A. zu benachrichtigen, theils weil ich mir die Sache als ganz unbedeutend vorstellte, theils weil ich, um mancher Gründe willen, die ich Eurer Excellenz schon einst mündlich entdeckt habe, in meinen Unterredungen mit jenem Herrn vom Misstrauen mich nie ganz frey machen kann. — Allein jetzt sehe ich mich von einer andern, mich zu ungleich grösserem Vertrauen verbindenden Seite bewögen, Eurer Excellenz es nach meiner Pflicht unverholen zu entdecken, dass die Zwistigkeiten Eurer Excellenz mit einigen Ihrer H. Bischöfe, eine unangenehme Aufmerksamkeit zu erregen anfangen, und dass Ihre Freunde bey der Hofkanzley dringend wünschen: Eure Excellenz möchten schiefen Urtheilen künftig, so viel es nur thunlich wäre — vielleicht durch grössere Nachsicht gegen die Bischöfen — vielleicht durch grössere Dissimulation überhaupt — zuvor zu kommen suchen. Mittlerweile werden Ihre Freunde das schon Geschehene zum Besten zu kehren suchen, u. auch in der unangenehmen Dispensations Sache (welche der hiesigen k. k. Nieder Oesterr. Regierung mitgetheilt werden musste, um von ihr wegen der, in jener Angelegenheit genau beobachteten Vorschrift des allerhöchsten Patents, vergewissert zu werden), einen guten Ausweg zu finden bemüht seyn, um Eurer Excellenz Ansehen zu retten.

Eurer Excellenz verzeihen mir gütigst, dass ich Ihnen mit so unangenehmen Eröffnungen beschwerlich falle: allein ich würde glauben, eine meiner grössten Pflichten gegen Eure Excellenz ausser Acht zu lassen, wenn ich Ihnen so wichtige Bemerkungen, die sich auf Eurer Excellenz hohe Amtsführung beziehen, vorenthielte. Geruhen also Eure Excellenz das Unliebe dieser Ausserungen, um der Wichtigkeit des Beweggrundes willen, mir zu gute zu halten, u. in dem Vorausgeschickten einen neuen Beweis meines eben so aufrichtigen als grenzenlosen Diensteifers u. der unauslöschlichen innigsten Verehrung zu finden, womit ich, zu hohen Gnaden empfohlen verharre

Eurer Excellenz

Wien d. 8. April 1800.

unterthäniger Diener

Sok.

An Hof Agenten v. Sok. Karloviz am 14-ten April 1800.

Wohlg. S.

Ich sage Ihnen und meinen Freunden den verbindlichsten Dank für die aufrichtige durch Ihr jüngstes Schreiben dedto 8. dieses gemachte Entdeckung jenes unangenehmen Eindrucks, welcher sich zu meinem Nachtheile allda einiger Gemüther bemächtigt hat. Dies ist allerdings ein Umstand, der meine Aufmerksamkeit rege machet. Doch scheinet meine Lage nicht dabey von dem wahren Gesichtspunkte in Betrachtung gezogen worden zu seyn. Wenn von Zwistigkeiten zwischen mir und einigen Bischöfen die Rede seyn kann, so betrift dies mich nur passive: denn ich selbst habe directe höheren Orten noch keinen verklagt; aber wohl bin ich von einigen verklagt worden. — Bey den Verantwortungen ist meine Lage immer critisch. Denn will ich gegen mich gerecht seyn, so muss ich alles anführen was zur Aufklärung der Frage gehört, das freylich oft für den Kläger nachtheilig ausfallen muss: will ich gegen den Klägar nachsichtig seyn, so müsste ich manches verschweigen, was zur Rechtfertigung gehört, und dann würde die Last der Klage auf mich fallen. So hat der Ofner B.* nicht nur wider meine Autorität, sondern auch wider meine Ehre einen Angriff gemacht: ich klagte ihn nicht an, sondern als seine Klage mir zur Verantwortung mitgestheilt wurde, war ich mir nicht schuldig zu meiner Ehrenrettung alles was der Frage ein Licht geben konnte anzuführen. So hat sich der Bacser B.** einfallen lassen mich zu verläumden: was war mir zu thun um mir eine solche Mackel zu entfernen, als durch Darstellung der Wahrheit ihn so wie er ist zu zeigen. — So hat auch der T. B.*** geklagt: da jedoch die diesfallige

* Дионисије Поповић, бивши митрополит београдски

** Јован Јовановић.

*** Темишварски Петар Петровић.

Frage von mir noch nicht erörtert wurde, wie kann der noch unsichere Erfolg im Voraus schon zu meinem Nachtheil gedeutet werden?

So sind die Umstände, welche ich meine Freunde eher in Betrachtung zu ziehen bitte, bevor sie den schiefen Urtheilen plaz geben.

Das Union Geschäft hat bey mir kein günstiges Urtheil erweckt: dieser Umstand mag vielleicht zum Wehklage gedient haben dass man die vorgekommene Klagen der Bischöfe ohne weiteres zu meinem Notheile auszulegen anfinng.

Das von Ihnen mir in einem früheren Schreiben angekündigte Statthalterey Intimat in Absicht auf das Seminarium ist noch nicht da, sondern ich habe nur praesidiales Sr. Exc. des Hofkanzlers ähnlichen Innhalts erhalten, auf welche ich in Erwartung des Intimats noch nicht geantwortet habe. Berichten Sie mir ob die Sache nicht etwa bloss bei dem praesidial Schreiben seyn Bewenden haben wird?

Eure Excellenz
Hochgebohrner u. Hochwürdigster Herr Erzbischof!

Die Acten in Betreff der Petrovicsischen Klage sind, bis zur Stunde bey der Hofkanzley noch nicht angelangt: nichts desto weniger habe ich den künftigen Referenten derselben in voraus zu erforschen gesucht. Er gab mir ganz deutlich zu verstehen, dass er von dieser Angelegenheit aus Nachrichten, die er während seines Aufenthalts in Ofen einzog, vollkommen unterrichtet sey, u. dass er das Verfahren des Temesvárer Bischofs missbillige. Aber eben so unzufrieden scheint er, von der andern Seite, darüber zu seyn, dass man diese ärgerliche Sache nicht gleich unterdrückt habe, sondern vielmehr es zu einer Untersuchung, *die verschiedene criminelle Punkte in sich fasste*, kommen liess; um welcher Untersuchung willen, es ihm auch schwerlich seyn würde, die Sache als ganz abgethan zu betrachten. Indessen nahm er doch von dieser Ausserung wieder so viel zurück, dass er erst dann, wenn ihm die Akten zugekommen seyn würden, sich bestimmt würde erklären können; auf keinen Fall aber würde er auf die Reprimandirung des Bischofs v. P., in so fern er sich gegen Eure Excellenz einer Übereilung schuldig gemacht hat, eigenwillig dringen, nachdem Eure Excellenz selbt die Ihnen zugefügte Unbilde vergessen wollten. Was endlich den Kengyelácz beträfe: so — meinte der Referent — müsse es jetzt zur Sprache kömmen, was dies für ein Mensch sey, indem er — wenn er der Archimandriten-Stelle zu Sz. György unwürdig war — einen solchen Posten auch zu Bezdin nicht verdienen könne.

So viel konnte ich diessmal erfahren: nun behalte ich mir vor, Eurer Excellenz näheren Bericht über die Wendung dieser Angelegenheit zu erstatten, so bald die Acten hier seyn werden, u. der Referent sich für eine Meinung bestimmt haben wird. Ich setzte nur noch dem bisherigen zu, dass der Referent jetzt fast noch mehr, als jemals, gegen Eure Excellenz gespannt zu seyn scheint, dass ihm vorzüglich die Reise des Archimandriten v. Vidák in die Karlstädter Dioeces, u. einige Ausserungen, welche diesem Herrn gegen einen u. den andern Geistlichen dieses Sprengels entfallen seyn sollen, sehr missfallen hat, u. dass er sich mit dem Plane zu beschäftigen scheint, wie er es gedachten Herrn Archimandriten bey der nächsten Synode entgelten lassen solle. — Eure Excellenz kennen am besten sowohl die Denkart dieses Herrn, als den Umfang der Mittel, die ihm etwa zu Gebothe stehen; folglich werden Eure Excellenz auch am besten zu beurtheilen wissen, in wie weit diese Gesinnungen Besorgnisse erregen, u. Verwahrungsmittel nöthig machen können.

Die letzte Beförderung in der katholischen Geistlichkeit wird Eurer Excellenz schon bekannt seyn. — Der Zempliner Vizegespan, Okolicsány, ist Kammerherr geworden; der dritte Edelmann, dem diese Auszeichnung zu Theil wurde. Die Friedensgerüchte dauern fort; man behauptet sogar, dass die Praeliminarien bereits unterschrieben sind. Die verwittwete Gouverneurin Pászthory ist den 18-ten dieses, u. vorgestern den 27-ten de ungarische Zeitungsschreiber Kerekes gestorben.

Zu hohen Gnaden empfohlen verharre ich mit grösster Verehrung

Eurer Excellenz

Wien d. 29. Aug. 1800.

unterthäniger Diener
Jos: Sok.

An Sok K. 4. Sept. 1800.

Durch ihr Schreiben vom 29. Aug. bin ich nun ganz in die Kenntniss der Gesinnungen des Referenten in der bekannten Angelegenheit gesetzt worden. Ich habe sie fast ganz im Voraus errathen. Die gänzliche Unterdrückudg der Sache hieng nicht von mir ab, und was er unter den Criminal Beschuldigung des K. verstehet, kann ich nicht recht enträthseln, da in den von mir eingeschikten Acten keine Erwähnung von so etwas geschehen ist. — Er thut recht, dass er die Äusserung seines wider den V. gewiss ohne seiner Schuld gefassten Grolls biss auf die künftige Synod verschiebt.

Dies sind nun Beweise, wie sich dieser Mann von dem Wege der Gerechtigkeit und Billigkeit immer mehr verirret. Bey widerholter Erfahrung solches Fürschreitens, was glauben Sie, ob es nicht Zeit wäre sich zu rühren, dass unsere Angelegenheiten einem gerechten und bideren Mann anvertraut werden möchten? Wenn Sie mit einigen gegen mich aufrichtig gesinnten Männer hierüber Gelegenheitlich zur Sprache kommen, trachten Sie doch von weitem zu erforschen, was Sie hierüber denken? und was sie mir zu thun riethen? — Ich bin anbey mit aller Hochschätzung.

Eure Excellenz
Hochgebohrner und Hochwürdigster Herr
Erzbischof!

Die zu Pressburg befindliche Abtheilung der ungarl. Hofkanzley, welcher Eurer Excellenz Vorstellung, wegen einstweiliger Verwaltung des Temesvárer Erzbisthums durch Herrn Archimandriten von Vidák, zur Verhandlung zugeschickt worden ist, hat ihren Vortrag an Se. Majestät über diese Angelegenheit noch nicht erstattet: doch ist kein Zweifel, dass Eurer Excellenz Vorschlag, als ganz zweckmässig, auch von der Hofkanzley werde unterstützt werden; was denn, höchstwahrscheinlich, die allerhöchste Genehmigung zur Folge haben wird. Dass Kengyelácz überhaupt, u. in diesem Augenblicke, wo eine Untersuchung über ihn verhängt ist, zu jener Administration schon gar nicht geeignet sey: wird hier allgemein anerkannt

Eine andere Frage ist: wer von den beyden Bewerbern um das vacante Bissthum, P. u. A.* es davon tragen werde? So wie ich Eurer Excellenz im engsten Vertrauen eröfnen darf, kab.n sich Se. Majestät für Bischof A. aus dem Grunde erklärt, weil er doch Verdienste um Führung der Geschäfte bey der Hofkanzley, u. dabey ein zu geringes Auskommen hat. Dahingegen wird Bischof P. durch ein oder das andere Mitglied des Staatsrathes protegiert — und — wie ein hier sehr bekannter Geschäftsmann behauptet — sollen Se. Majestät Selbst sich gegen ihn günstig für den Bischof P. geäussert haben. Doch beruhet letztere Nachricht auf der Aussage eines weniger zuverlässigen Mannes als die erstere. — Sobald bey Hofe ein entcheidener Schritt in dieser Sache gemacht wird, behalte ich mir vor, Eurer Excellenz ungesäumt davon Bericht zu erstatten: nur füge ich diessmal noch folgende zwey Anzeigen bey, die sich auf den erwähnten Gegenstand beziehen; die erste: dass beyde Bittschriften, die des P. und die des A um das vakante Bissthum — wie ich glaubwürdig vernehme — unsignirt von Sr. Majestät herabgekommen sind; die zweyte, dass Eure Excellenz besonderes Schreiben in dieser Angelegenheit von des Hofkanzlers Exc. sehr gut aufgenommen, davon aber aus Gründen, die Eure Excellenz leicht erachten können, kein öffentlicher Gebrauch gemacht worden sey.

An Zustandebringung des Friedens zweifelt Niemand mehr hier: doch ist hierüber von Seite des Hofes noch nichts Officielles ins Publikum gekommen. Br. von Thugut hat nun im ganzen Ernste sich von der Führung der auswärtigen Geschäften entfernt, u. das Portefeuille derselben an Grafen v. Trautmansdorf, den ehemaligen Bevollmächtigten Minister in den Niederlanden, als einstweiligen Vize-Staatskanzler abgegeben. Br. Türkheim hat nichts mehr mit den Militärgeschäften zu thun, sondern wird künftig blos als Mitglied des Staatsrathes in innländischen Angelegenheiten fungiren.

Dass Eure Excellenz das Schächterl,

* Владика будимски Дионисије Поповић и владика горњо-карловачки Стеван Авакумовић, који је премештен био у Темишвар.

welches ich dem Herrn Hauptmann Ferics zugestellt hatte, richtig zugekommen sey, habe ich mit vergnügen aus Ihrem eigenhändigen hohen Schreiben vom 15-ten dieses ersehen, u. danke ich Eurer Excellenz ehrerbiethigst, für die mir durch diese Nachricht verschaffte Beruhigung. — Unfehlbar haben Eure Excellenz mittler Weile meine Rechnung über Empfang u. Auslage des vorigen Jahres schon erhalten: aber mit dem Wagen wird es leider! wegen Mangel an Gelegenheit in dieser Jahreszeit u. bey jetziger schlechter Witterung, viel schwerer gehen, dass er Eurer Excellenz, oder unmittelbar Ihrem H. Neffen zukommen.

Zu hohen Gnaden empfohlen, verharre ich mit ebenso unauslöschlicher als tiefer Ehrerbietung

Eurer Excellenz

Wien d. 30. Januar 1801.

unterthäniger Diener

Jos: Sok.

(Свршиће се.)

Патријар Јосиф Рајачић и владика Платон Атанацковић

Приопштио

Д. Р.

Ово је дакле одговор патријарха Јосифа на „Аналитику“ владике Платона Атанацковића.

Како су се 1850/1. сви православни епископи из Аустрије бавили у Бечу, ради договора о неким питањима, што је на њих аустријска влада управила; патријар Јосиф није допустио, да из наведених разлога у његову одговору на „Аналитику“ Платонову, и њему допусти приступ у тим саветовањима.

Он је на сваког епископа истог епископског збора упутио следеће писмо:

Ваше Преосвјашенство!

Неправилноје во православној Церкви нашеј отношеније в которое Преосвјашенњ Господин Епископ Платон Атанацковић, дјелом својим за времја бившија мађарскија Революције себе ставил, принудило Нас, јешче прошлаго года, под 22. Новем., по старом, пристојашчеј Нам верховној хијерархијској должности и власти нуждноје расположеније сотворити да неправилностем, помјанутим Господином Епископом творимим, и между тјем, до рјешенија сего скорбнаго предмета, пут пресјечетсја. Јегда же по височајшему повељењју, дјел православија Церкве нашеја ради, ђје собрахомсја, не пропустихом абије предмет сеј, совјета ради о сем обшчаго, Преосвјашенјшим Господијам Епископом сообшчити, јакоже и в след писменаго о сем изјасњенија всјех Господеј Епископов под 11. Окт. т. г. Нам данаго, високому Министерију под 12. Окт. т. г., и самому Гд. Епископу Платону тогоже дне и љета, о сем писати. Во продолженије сего дјела и ускорење рјешенија того, сијашу Вашему Преосвјашенству, јакоже и всјем прочим Господијам Епископом, онаја Писанија, котораја помјанутиј Гд. Епископ Платон, за времја својего неправилнаго дјејствованија, разним особам, долженствено писал, в преписи, по рјаду хронологическому, с кратким назначенијем содержанија тјехже, на тој конец сообшчити, да Ваше Преосјашенство из тјехже уразумјејете, кољ неправилно помјанутиј Гд. Епископ Платон дјелал, попирајa правила свјатија Церкве нашеја, кљатву своју, јејуже кљалсја јест пред Церковију, завјешчаја вјерност Церкви и тоја Предстателу верховному. Реченаја писанија сут сљедујушчаја и убо:

1.) Писаније Гд. Епископа Платона, в ден св. Апостола Петра и Павла, 1848. год., Сербскому Народному Одбору во Карловцјех, писано. Неискрепост, из каждаго слова сего Писанија јавствујушчаја, во опроверженији, на књигу печатанују тогоже Гд. Епископа „Аналитика“ писаном и Вашим Преосвјашенсвом читаном, довољно уже доказана, котороје доказатељство најлучше укрјепил сам Гд. Епископ Платон, посљедовавшими дјели својими.

2.) Писаније Министра Мађарскаго, Барона Јосифа Етвеша, от 7. Авг. 1848. год., Гд. Епископу Платону писано. Сије писаније јест примјерноје доказатељство, кљатвопреступљенија Епископа Платона, которим он поправ вјерност к Церкви својеј толикоје повјерење у губитељеј Церкве нашеја получил. И о сем писанији помјанутоје опроверженије обилно глагољет.

3.) Писаније Гд. Епископа Платона, от 9. Авг. 1848. год. Пароху Даљскому, Космје Милашковићу писано. Лучшеје доказательство сего, о похишченији власти верховнија во Церкви и ограбљенији имјенија церковнаго, мњу јако бити не может. Равње и о сем реченоје опроверженије довољно извјешчајет.

4.) Писаније Г. Епископа Платона от 9. Авг. 1848. год. писано Протопресвитеру Вуковарскому, Петру Космановићу, доказујет, јеже и предходјашчеје.

5.) Писаније великаго жупана, комитата вировитичкаго, Владислава Јанковића, под 14. Авг. 1848. год. Гд. Епископу Платону писано, кромје что предизложенаја потверждајет, јешче больше доказујет, тјесноје, повјерителноје отношеније в котором бил Епископ Платон с величајшими враги Церкве и народа нашего.

6.) В сем Писанији, почившему Протосингелу и Администратору Манастирја Ковиља, Варнаве Дамјановићу, под 2. Септ. 1848. год. јегда Народ наш грозно уже брашесја за спасеније Церкве својеја и самаго себе, писаном, јављајетсја Епископ Платон аки вјерно служај желанијам непријатељеј народних, и аки располагајај, Манастирским имјенијем, во Епархији Бачкој.

7.) Во писанији сем, под 7. Дек. 1848. год., Нам писаном, обшчему Народа нашего увјеренију, дјелом и кровију многоју засвидјетељствованом, противословја, под видом помиренија, подносит услуги своја јеже издјејствовати, не мир но смерт народнују, смерт имене народнаго, паденије Церкве, губителство увјенчаних прадједских заслуг наших.

8.) Писаније Архимандрита Гергетешкаго и Администратора Епархији Бачкија, Арсенија Стојковића, под 8. Дек. 1849. Нам писаноје, доказујет, јако прјамаја вина погубљенија Архива и Библиотеки Епископата Бачкаго, јакоже и драгоцјеностеј Епископата и соборнија Церкве Ново-Садскија, к тому и готових новцев и документ фундацији свјашченических вдовиц Епархији Бачкија, бил самиј Гд. Епископ Платон.

Сија сут, јаже Вашему Преосјашченству, јеже таја разсудити, и мњеније своје во рјешеније скорбнаго предмета сего утвердити настојашчими сообшчајушче, с високопочитанијем јесми Преосвјашченства Вашего

Во Вијење 4. Ноември 1850.

обвјазателњејшиј слуга
Јосиф.

I.

Платон, Божијом милошћу Православниј Епископ Будимскиј, Главному Народному Сербскому Отбору Карловачкому, от Господа Бога радост и спасеније! амин. Славниј Народнај Сербскиј Главниј Отборе Господо почитајема, Браћо Љубима! Кад сам данас совершавао Божествену Литургију приносећи Преблагоме Оцу Небесноме жертву безкровну о спасенију Предрагога ми Рода и Народа нашега Сербскаго, — суза ми је веселе благодарности из очију потекла, што ме је Милост Божија сподобила управо на данашњиј дан навершити 60-ту живота мога годину. Веселосузна благодарност та преше ми у души заједно са најсердечнијом жељом, забележити тај рођења мога 60-тиј дан дјелом којим народополезним. За мановеније Духа светога благоговејно почитујем с том жељом у тај истиј мах рођену у мени мисао ту, да у ово будућности судбом преважно доба не може другога народнополезнијега дјела бити доли договора с Вама Господо Почитајема и Браћо Љубима. Приклоните ми дакле Родољубивога сердца вашега уво, на судите, цјените по благоразсуђењу вашем ово моје учтиво предложеније. Ја сам се отважио Поглаварство, које сам у Сјечењију Церковном при прављењију овдашњем умољен на себе примио, сасвим нарочито зато оставити, што ме је јединац мој син, вратавшиј се из Карловаца, увјерио, да је то њекоих от вас, а можда и свију вас жеља. С овом вјестију таки је умрло у мени досадашње твердо увјеренније, да сам с тим поглаварством наишао био на њиву, на којој би ми се дало много добра и ползе за Народ наш чинити. И Правленију сам већ устмено сообшчио, да сам закључио оставити званије то тога ради, што сам се достовјерно увјерио, да ми љољубљењ Народ мој обратну љубов своју, у којој једној само ја срећан бити

могу, сбог звања тога хоће да устегне и укине. Писмену оставку до данас још нисам дао зато, јербо ми једнако пристаћује душа моја, почекати с том још који дан, еда ли ће ми се можда дати сгода учинити пре верстну какову услугу Народу своме. Ту сгоду тражим ево от и код вас, Господо Почитајема и Браћо Љубима! Славнић Отборе! У мучна и љута ова времена учините ме Посредственником Вашим, било у содружеству с Депутацијом отредити се имућом, или било да ми самоме дјела ти поуздано зажелите, било пред Самим Његовим Величеством, царем и краљем нашим, или на Дијети у Пешти сад сакупљеној, или код краљевог Мјестозаступника и Прављења овдје у Будиму. Дајте ми Господо и браћо, удес тај доказати, да сам и ја, као и ви сав свећат от све саме пречисте к Народу Сербском љубави сложен и састављен! Не одбијте никако овога мога Србствољубивога предложенија, дајте ми Отборне, дајте ми, ако за добро најете, појединце свакиј от вас праведне жеље ваше, пак ћете и Сви и Свакиј тај се час за сваком увјеравати, да сам вољан, ревностан, огњевит, јакостан, кадар посредственик. За име вас Божије молим и собственим вашим Србствољубијем приклињем не учините иначе Отдавајући вас све вообште и свакога от вас особице покрову Всевишњега, са Архипастирским благословом јесам и пребивам

У Будиму на дан С. С. Апостола Петра и Павла, љета Господња 1848.

Славноме Главноме Народном Сербском Отбору на услуге најготовији горепоменутиј смиренији Епископ Платон Атанацковић с. р.

II.

Грекопесаједињеном дијецезалном Епископу Бачком.

Будући да је у слједству отлучења от звања Архиепископа Карловачког, Јосифа Рајачића, наређено, да се његово у Вировитичкој Градомеђи лежеће Даљско притјажаније одма под секвестер стави, — то ја настојећим Ваше Високодостојанство, коме је и тако Прављење Грекопесаједињене Церкве привремено вођерено — за Секвестра-Куратора наименујем, и о искушеном родољубију Вашем увјерен будући не сумњам се ни мало, да ћете по одма учињеном потреблом расположенију и у овом предмету са обичном Енергијом Вашом поступати.

У Будим-Пешти 7. Августа 1848

Министер Просвјете и вјероисповједи Б. Јосиф Етвеш с. р.

Споља М. 557. од Министра Просвјете и вјероисповједи. Грекопесаједињеном дијецезалном Епископу Бачком у Новом-Саду. Званично.

III.

Благоговјејнић Господин Парох, Нам Љубезнић!

В след Министеријалнога Повељења, под 11. т. м. и љ. Чис. 717. Благоговјејству Вашему налагајем, да. јегда Благоговјејство Ваше Пресвјетлим Господином верховним Сл. комитата веровитичкаго жупаном Владиславом Јанковић, позвани будете, имате во Даљ лично во содружестве Г. Г. Космановића, Вуковарскаго, и Јелисеја Поповића Даљскаго, протопресвитеров, дјело приемљенија Даљскаго Спајилука и всего тому принадлежашчих (јеже Ми иних неотложимих дјел ради сами лично отправити препјатствовани јесми) во сотечењи на тојежде изслатисја имушчих Комитатских лиц совершити и Нам абије из Даља извјестије сјемо сотворити непропустите. С благоволењијем Архипастирским јесми. В Будимје дне 9 го Авг. 1848.

Благоговјејства Вашего благожелателњејшиј Платон Атанацковић с. р. Епископ Бачкиј, привременић Церкве Управитељ.

Јерају Косије Миланковић, Пароху Даљскому.

IV.

Благоговјејњејшиј Господин Протопресвитер, Нам Љубезњејшиј!

В след министеријалнаго повељенија под 11. т. м. и љ. Ч. 717. проистекшаго Благоговјејству Вашему налагајем, да јегда Благоговјејство Ваше, Пресвјетлим Господином верховним Славнаго Комитата веровитичкаго Жупаном, Владиславом Јанковић, позвани будете, имате лично во Даљ отдатисја, и тамо во содружестве. Г. Г. Јелисеја Поповића, Протопресвитера Даљ-

ског, и Јереја Косми Миланковића, Пароха Даљског, дјело пријемљенија Даљског Спајилука и всего тому принадлежащих (јеже Ми иних неотложимих дјел ради сами лично отправити препјатствовани јесми) во сотеченији на тојежде изслатисја имушчих Комитатских Лиц совершити, и Нам абије из Даља извјестије сјемо сотворити непропустите. — С благоволењијем Архипастирским јесми.

В Будимје, дне 9-го Авг. 1848. Благоговејнства Вашего, благожелательнејшиј, Платон Атанацковић с. р. Епископ Бачкиј привремениј верховни Управитељ Церкве.

Протопресвитеру вуковарском Петру Кузмановићу.

V. (Писано латиницом).

Пресвитли Господине Епископе! Господин Попечитељ нутарних дјелах по наредби својој од дана 11. Коловоза, т. г. бр. 717. упутио ме је, да будућ Присвитло Господство Ваше кому је и кормило источне Церкве за време предано, Куратором Добарах и имањах, Достојанства свога решеног Метрополите и Архиепископа Карловачког, Јосипа Рајачића, именовао је, са Присвитлим Господством Вашим, у том послу, у службено споразумљење ставимсе. Усљед приашње једне министеријалне Наредбе, веће сам овдашњег Великог Судца, Фрању Делимановића, са дотичним Присежником (Jurassorom) изаслао: да све гибуће на собственост споменутога Јосипа Рајачића спадајуће имање у подручном Спаилуку Даљском под секвестар метне, и укупно овдашњем спаинском чиновништву сваковрстно продавање забрани. Изаслани Велики Судац у службеним извјестју својим јавио ми је, да је наредби мојој за доста учињо, ну да количина хране позната не бивши потребито би било, да се иста храна под судејским Надзирательством премери, што исто ће се по новној наредби мојој ови дана довершити, као и Инвентар свеге гибећег имања саставити. За службену дужност моју држим то исто Присвитлом Господству Вашем пријавити и укупно молити, да као Куратор Даљски Спаилук и сав к њему спадајући гибући иметак што скорије примити достоите. Што ако поред важни и многоверстних пословах Присвитло Господство Ваше особно учинити препречено би било, ујудно молим, да на колико је могуће, једну вишег стања духовну особу, која је и пуку позната, с тим налогом на лице места изаслати достоите, да се самном и у случају моје одсутности са Господином Људевитом Салопеком, првим Поджупаном, у споразумљење метне. Умирење пука, и жеља сваку побуну припречити. узроку те моје молбе, јер ако пук видио буде, да је церквена особа код примљења вопросног имања полег, не ће се моћи на ту криву мисао увести, да Даљски Спаилук, који је полег одсеђења свог источне Церкве, собственост, Мађари на се привлаче. Који са домородним почитованьем остајем, у Осеку дана 14. коловоза 1848.

Лад. Јанковић с. р. Жупаније Веровитичке Верховни Жупан.

VI.

Честњејшиј Господин Протосингел, Нам Љубезњејшиј!

В бурних сих временех распудјенаго места Темерина, Римокатолическиј Парох, Господин Антоније Новак, коториј в имја купљених от Ч. Манастирја Ковиља 15 клафтеров дров Честности Вашеј предварительње 74 fl. К. М. положил, запе предречениј Парох Парохији својеја лишен, купљенаја дрова, отњуд петребујa таковиx, отвести не может; сего ради Честности Вашеј препоручајем, јеже предреченому пострадавшему Пароху вишепомануту Суму јеже скорше возвратити постаратиса.

С благоволењијем Архипастирским јесми.

В Будимје, дне 2. Септ. 1848. Честности Вашеј благохотњејшиј Платон Атанацковић с. р. Епископ.

Честн. Протосингелу Варнавје Дамјановић. Мн. Ковиља Администратору.

VII.

Ваша Ексцеленција, Господине Милостивејшиј!

Нужда ми належи так спочетка препонизно молити, да би из призрјенија на положеније моје милостиво ми опростити благоизволели, што још морам употребити стару према Високог Лица Вашег курте-

зију. — Сад одма прелазим ња предмет настојећега мога Писма: Благонаклонији Ваше Ексцеленције под 21. Јулија о. г. Ч. 4. отговор на изјављену жељу моју за благо и спасеније предрагога Рода Сербскога у бурним и опасним обстојателствима овима, даје ми силу и слободу опет приступити к Вама, као Предстателју Народа Нашега с обновљеним жељама ради спокојства, среће и благостојанија Народнога. Ваша Ексцеленција! од Јегре до Будима, отуд до Новог Сада, свуд немир, беспокојство, страх, гоњеније, имјенија и живота опасност, будућности неизвјесност међу вјерним Православне наше Цркве из собственога искуства мога познајем. О кад би се опет безбједност утврдила, страх изчезнуо, и опасности се удалиле! То су јаднотужни гласови и отзиви по свима споменутима мјестима; и кад те слушам, онда ми се срдце моје у прсима пиштећи цјепа. Ваша Ексцеленција! при тужном овом положенију Народа нашега помислимо нарочито на оне вјерне и Народа нашега Синове, који се међу вишебројним Иновјерцима и Инородјеницима налазе: какова горка судбина њима предстоји, ако се о њима средством успокојенија каково годно провидјеније не учини.

Њима ништа друго непредстоји, него сад гоњеније и презрјеније, а после погибељ и грозна пропаст. Томе је сва ова прекодунавска страна изложена. Ја весма добро знам и чувствујем, колико је сад већ, кад је огорчење између нашега и Мађарскога Народа до толикога степена узрасло, и кад је међусобна борба до особитога характера развила се, тежко дјело примирења, гдје толика призрјенија у очима држати ваља; но опет мислим и тврдо сам увјерен, да ми, који именем Христа Спаситоља мир Народу проповједамо, да ми, велим, и према нашем предрагоме Роду и према совјести најсветију дужност испуњавамо, кад о миру и спокојству настојавамо. Зато ја — добро знајући, да Ваша Ексцеленција такође успокојеније и достоинству Народа нашега сообразно примирење желите — за прву и најсветију дужност моју почитујем, умолити Вашу Ексцеленцију, да дјело ово к Родољубивом Срдцу Вашем примите, и на тај конац одобрити благоволите, да се тога ради на извјестном опредјелити се имајућем мјесту о најбољем и најсгоднијем начину примирења у садањем положенију и овима окрестностима посовјетујемо. Моја би и зато прва та жеља била, лично с Вашом Ексцеленцијом састати се, почем нарочита и от велике важности сообичити имам; но ако у мјесто Вас другу коју двојицу, или тројицу по састанак тај самном опуномоћните (као што ћу и ја ако одобрити благоволите, у содружеству са Господама Фелд-Маршал-Лејтнантом Командирендером Благојевићем, и Мартином Хацл, ономаде умјесто патраг одазваног Евгенија Бетија поставшим пуномоћним по свој Бачкој Комисарем, на договор тај доћи), ја ћу и с њима као Лицезаступителима Вашима, сасвим чистосердечно по внушенију најчистијега Родољубија совјетовати се и договарати. Молим препонизно имајте Ваша Ексцеленција Милост отговорити ми на челобитњу ову, што пре бити узможе. У прочем Милостивој благонаклоности вручен са дубоким и дужним високопочитанијем пребивам Ваше Ексцеленције

У Новом Саду 7. Дек. 1848.

пижајши Платон Атанацковић с. р.
Епископ.

VIII.

Ваша Свјатост, Господине и Архипастирју Милостивјејши!

Милостивим Писанијем Вашеја Свјатости от 1. Окт. т. л., которође дне 21. Окт. т. л. из Пакраца пријах, повељено ми јест обстојателноје Извјестије како о состојанији цјелија Дијецези Бачкија прављенију мојем вовјеренија, тако нарочито о Резиденцији Епископској и Архиве конзисторијалној Свјатости Вашеј поднести. Сему Високому Налогу повинујасја, слеђујушчаја пижајше извјествовати имјеју: До 1-аво Маја л. пр. относителњеже до отшествија Свјатости Вашеја с Депутацијеју, из Скупшчини Мајскија, изсланија во Инсбрук, каково бје состојанје Дијецези Бачкија, Свјатост Ваша, јако верховни тоја Управитељ ово из собственаго високаго искуства, ово же из пижајших

мојих устмених и писмених извјестиј Милостивјејше опомјанутисја будете. По отшествии Свјатости Вашеја в Престони град Тиролии и по шчастивом отуду возвращчении в Диецезје сеј промјена једина за другоју сљедоваху. Между сими на первоје мјесто полагају моје из Н. Сада удаљеније, дне 19. Јунија пр. љ. сбывшејсја, којего главњејшеју виноју бје то, что с народом нашим, держашчимсја под мудрим руководством Свјатости Вашеја законаго својего Владјетеља и Государја, наче пострадати предизбрах, нежели подлим орудијем бити повјереников тогда венгерскаго, народом нашим тољ возненавидјенаго Прављенија, Черноједвића и Храбовскаго иже мја ко споможенију развратних својих цјељеј употребити тшчахусја, оније убо, под 9. Јунија п. љ. устмено от мене требовав, да Главному отбору карловачкому присовјетовати потшчусја, да разидетсја, и народ на Јарџе находјашчијсја распустит; а сеј под 4. Јулија п. љ бр. 659. писмено, да Свјашченство Шајкашкаго Батлиона в Н. Сад на ден 7. Јулија п. љ. соберу, камо и от страни јего лица изаслана будут на тој конец, да с тјемже Свјашченством о примирении народа посовјетујутсја. Первому устмено доказах невозможност требованија јего; а второму писмено под 7. Јулија п. љ. по рим. ответствовах, јако народ наш на вашее повељење средствием Свјашченства спасителнаја совјета к миру уже получил, и јако Свјашченство без ушшерба душепопечења в поколебаних тогда обстојателствјех собратисја не би могло. К сему приходјат и немири, во Н. Садје случившијсја, и тогда пренесшајасја вјест, јако Шајкаши на Н. Сад ударати будут. Јешче и тоје обстојателство опредјелило мја отити из Н. Сада, что по Милостивому Налогу Вашеја Свјатости, при отходје во Инсбрук мње даному, имјеја посведневно бити в Карловџе, бојахсја, да не како сообшение измежду сих мјест престанет, јеже дјејствително наскоро и случилосја и тако не возмогу сему налогу Свјатости Вашеја соотвјетствовати. Другаја и важњејшаја промјена бје наименование Г. Епископа Будимскаго, Платона Атанацковића, во Епископа Бачкаго. Сему сљедовавшу исти Г. Епископ абие под 29. Јунија пр. љ. Н. 1. Конзисторијуму Бачкому, јакоже Свјатости Вашеј дне 9. Јулија п. љ. нижајше извјествовах, наложил, да наимен ование јего во Епископа Бачкаго всему клиру Епархии Бачкија објавитсја, и вкупје расположение учинитсја, да имја јего в Богослужењијах возноситсја, Сосједанија же Конзисторијалнаја до пришествија Јего порјадочно держатсја. Налогу обаче сему, неимјеја упутствија от Вашеја Свјатости удовлетворити не могох. Речени убо Господин из торжествованаго во Сомборје конзисторијалнаго засједанија сам себе свјашченству и народу јако Епископа Бачкаго публиковал, учредив, да имја Јего в молитвах Церковних опоминаетсја. Прим сицевим образом в словје сушчиј Господин Епископ кормило прављенија Диецези Бачкија под 26. Јулија п. љ. Протопресвитера Сомборскаго Василија Ковачића, во Мјестоблуститеља својего и Предјседатеља конзисторијалнаго наименовал, и тоје мње под 29. Јулија п. љ. с тјем упутствием објавил, да старание о Епархии Бачкој со всјем отложу, и всја Акта, пертрактации конзисторијалнаја чајушчаја, Нотарију конзисторијалному Ружићу, предати ускорју. Но и сему требованију от моеја страни удовлетворено не бје. В посљедујушчих Сосједанијах Конзисторијалних ово под предсједанием ниње реченаго Протопресвитера, ово же самаго Господина Епископа в Сомборје и в Н. Садје торжествованих, Пароси: М. Терезинопољски, Јоан Вујић. Администратором Протопресвитерата Сегединскаго, котори по одобрењију Свјатости Вашеја послије смерти Протопресвитера Григорија Моића, администрирал Протопресвитер Жабаљски, Максим Папић, и НСадски, Георгиј Вуковић, Администратором Протопресвитерата НСадскога во мјесто Протопресвитера Павла Стаматовића, с дозволењем конзисторијалним отсутствовавшаго, постављени, а Јерен, Марко Дојић, Пароx Паланачки, Милош Папин, Парох Бајшански и Александар Захарић, парох НСадски в Сосједатељи конзисторијалнија наименовани сут. ктому Димитриј Поповић, Ђакон Сегедински, во Пресвитера рукоположен и

Администратором Парохии Сомборскија, смертију Јереја Јоана Теодоровића упраздненија, постављен јест. Во смотрении приходов Епископских учреждено, да Конвенцију и Сидоксију за 1848. љето Протопрезвитер Сомборски и Парох НСадски, Вуковић, собрати имјејут и Протодјакону Цветићу, наложено, да получених за проданое по моему расположенију от љета 1847. оставшее жито 800 fl. в.в. Нотарију Ружићу предати вједает, јеже сеј немогиј противитисја, и учинил. В сем состојании бје Диецеза Бачкаја, искључаја Протопресвитерат Жабаљски, на котори помјанути Господин Епископ власт своју простерти не могл, до начала сего года, и даже до Месеца Марта. Здје начинаетсја ужаснаја катастрофа превратившаја вид цјелија благоурежденија Диецези сеја. Нашедше бо Венгри, јакоже Свјатости Вашеј вједомо јест, огњем и мечем свирјепствовати начаша, гради и болшују част весеј попалиша, божественија храми, невзирајушче на Свјатост их, осквернишна, опљенишна, огњу предаша. В сих опасних окрестностех Свјашченство и народ нашего Благочестија, оставивше всја своја сопостатом на разграбљенје, во бјегствје спасенија искаху, мнози обаче свирјепости сих жертвоју биша. От народа множество погибе, от Свјашченства же, јелико мње вједомо јест, за цјелое времја точију четверица, и убо: Парох Мохолски, Константин Поповић, Парох Бајшански, Милош Панин, Парох Мартоношки, Јоан Милић и Љубомир Радосављевић, капелан и Син Пароха Вербашкога, Георгија Радосављевића. Из доселе сказаних Милостивјеше себје представити можете Ваша Свјатост нињешњее состојание Диецези Бачкија. По шчастливом отгнании непријатеља Царства и народа нашего, и конечном того низложении народ Диецези сеја возватилсја в пустаја селенија своја, в каковом обаче количестве, оскудјевајушчим списанијам, совершено знати не могу. Јако великаја част народа оскудјевает, отуду заклучити љет јест, что во њеких Парохиах точију половина того находитсја, во ниих же и менше. В Старој Канижи, гдје во двух Парохиах преко тисјашча душ бје, ниње, јакоже разумјех, до триста обрјетајутсја. Возвратившусја народу абие и нужда душепопеченија појавилаја, чего ради на взискание њекоторих обшчеств прибјегох Јего Високопреосвјашченству, Господину Епископу Пакрачкому, заступајушчему Свјатост Вашу ниње во прављении Архидиецези с тјем нижајшим умољением, да нуждное расположение учинити изволит јеже би Свјашченство Бачкое, во Архидиецезје без опредјељенија бављашчеесја во Парохии своја абие возвратилосја, јеже и сотворено бист. О личном обаче состојании того точно јешче извјешчен њесм. Јелико мње вједомо јест, кромје предњаведених убиених Свјашченик природноју смертију умроша: кромје предњаведенаго Протопресвитера Мохолскаго, Григорија Моња, Јереј Стефан Николић, Парох Старо-Футожки, Александер Летић, Парох Старо-Канижки, горјепомјанути Јоан Теодоровић Парох Сомборски и по новјејшим извјестијам Протопресвитера Сомборскаго, Јереј Петр Јанковић, Парох Кулски, и Василије Лукић, парох Лалички. Возвратившеесја Свјашченство в мјестјех от Венгров опустошених крова лишаестсја и потому стално тамо пребивати не может. Каковују же тшчету во стјажаном имјении претерпје, Свјатост Ваша из описаниј, касајушчимисја Протопресвитерми поднестисја имушчих Милостивјејше извјеститисја будете. Во оскудјении храмов божествених, каковиј в мношајших мјестјех Диецези сеја, јакоже требованаја Свјатостиу Вашеју извјестија Протопресвитеров покажут, ово со всјем сгорјели и ограбени, ово же осквернени сут, Свјашченство Богослужение порјадочно отправљати не может, и тако народ в сем произрјечни утјешенија духовнаго лишаетсја, чему би јеже скорше помошчисја имјело. В Н.Садје прежде освјашченија Церквеј, Алмашкија и Успенскија, и јешче њекоторих мјестјех Свјашченство во дворје Церковном под ведрим небом на требование народа служити и тајни совершати принужбено бје. В смотрении отправљенија дјел Епархиалних, нарочноже Консисториалних, каковних ниње велми мало јест, нижајше примјетити усуждајусја, јако досеље оно токмо дјелах, јеже необходима нужда со собоју донесе,

или мње Свјатостију Вашеју парочно повељено бје. Јеже Резиденции Епископскија, Архиви Консисторијалија, Библиотеки и иних утварај и зданиј Икономических ово во НСадје овоже на Епископској Пустарје, Сриг зовомој, касаетсја, нижајше јавити имјеју Свјатости Вашеј, јако при отходје моем из НСада Резиденција Епископскаја, јејаже надзирание по всегдашњему употребљенију моему Протодјакону, Гедеону Цветићу, тако наложих, да во потребних случаех, вколије обстојателства дозвољајут, от мене упутствованија искати имјеет, во добром состојании бје; Свјашченое одјејание Архиерејское во Резиденции храненое, вешчи и утвари Епископскија Капели, и жељезни Ковчег фундации вдовиц свјашченических со принадлежашчими тамо Актами, в котори Счети Интеркаларнија со вјеми документами и готовим новцем до 500 fl. К М.; Счет сверху приходов от вторагo таса со готовостију от 800 fl. К. М.; облигацију Јелени и Младена Стратимировић, фонду народном принадлежашчују; сребро столное со двјема Свјешчникома; Инвентарнум Фунда инштрукта и јешче некаја званичнаја Писанија вложих бојасја пожара, которим претилосја, Парохом Григорију Андрејевићу и Георгију Вуковићу, на остављение во потајнују хранилницу Соборнија Церкве, относителњеже сохранение предах; а Библиотеку и Архиву во Резиденции во једни потајни подров сложити и зазидати дах. Вција сија вешчи, јегда Господин Епископ Платон в НСад приде, из речених мјест изјати и на повељение јего на прежнаја своја мјеста положена сут, кромје помјанутаго ковчега, котори со утварми Церквеј Н.Садских в реченој хранилниције оста, а отсјуду сего лета, јакоже извјешчен јесм, во Магистратски дом премјешчен јест. По отшествии частопоминаемаго Господина Епископа из Н. Сада Протодјакон Цветић утвари Епископскија капели со Архијерејским одјејанием пренести дал в Церков Алмашкују, а књиги из Библиотеки во Архиву, да би тако сохрањени били от хонвидских Чиновников, коим цјелаја Резиденција за обиталиште уступљена бити имјејаше. Приликоју паденија НСада помјанутаја Резиденција с Капелоју и прочими зданијами при њеј сушчими, до основанија огњем уничтожена јест. Во Архиве вција Акта конзисторијалнаја со Протоколими и књигами, из Библиотеки тамо, јакоже нижајше упомјанух, пренесенними, тако егорјела, да ни папирних следов не обрјетаетсја. Вешчи, фонду инштрукту принадлежашчија, инија разграбљени, инија же судја по следом, изгорјели сут. Истаја судба бје и утварај Епископскија Капели и одјејанија Архиерејскаго. Ковчег фундации вдовиц Свјашченических јешче обрјетен њест. Исках тојже ковчег сам аз во Кригскасје варадинској гдје утварај Церквеј НСадских в цјелости обрјетени сут, обаче всуе; и зато умолих Градоначалника инъешњаго, да о том Изследование учинит, и следствие тога мње јавит. Во винограђје Епископском, Сајловом зовомом, дом и покрај того јешче до четиредесјат возов сјена погорјело, вертоград, во НСадје сушчи, со вјем разорен, ограда разпесена и древа изсјечена сут. На пустарје Сиријској, јакоже Свјатости Вашеј уже познато јест, вција уничтожена, попљена и отнесена сут. Из вјех сих нижајше наведених обстојателств видјети можете Свјатост Ваша во каковом состојании обрјетаетсја, како цјелаја Диецеза Бачкаја, тако особење Епископскаја Резиденција и пр. от нихже всенижајшее сне Извјестие смиренјејше подносја, високим Милостем препоручајусја, и с цјелованием архипастирскија десници во глубочајшем страхопочитании изумирају Свјатости Вашеја во М. Гргетезје 8. Дек. 1849. нижајши раб Арсеније Стојковић с. р. Архимандрит Гергетешки и Епархии Бачкија Администратор.

(Наставиће се.)

Народни сабор од 1744.

Прилог за историју српских сабора.

Приопштио

Д. Р.

3

Г. Јакшић у поменутом своме спису на стр. 85. рече, да се у митрополијско-народној архиви налази више рукописа о постулатима народног сабора од 1744.,

који се не слажу у свим тачкама. „По неке су — рече — тачке брисане. Не знамо ни да ли су последња два рукописа у свему једнаки тексту, који је предат комесарима, да га поднесу краљици.“

С тога ћемо ми овде навести постулате истог сабора по оригиналном дупликату, што је предат комесару заједно с потписима свију посланика на истом сабору, што смо га пре неку годину исписали из архиве пакрачке.

Закључке је ове саборске покојни Гаврило Витковић у IV. књизи „Споменика из Будимског и Пештанског архива“ на стр. 303—309. штампао — наравно по свом обичају с погрешкама — као упутство будимске епархије дато посланицима.

Исти гласе:

„Случаем всемилостивјејше дозволеног народног Конгреса что у народу, колико за их Кралевскаго величества Интерес, толико и собственују ползу нуждно и весма за потребу јавилосја бити: то ми цјелиј Свјетљејшему дворју Аустријскому природно вјерниј Национ чрез ваше превосходителство опредјељеног к тому високаго Кралевскаго Комисара их Кралевскому величеству нашеј всемилостивјејшеј Краљеје у подањеј и Глубочајшеј Покорности и прошенију в следујушчих пунктах Предлагаем:

1.

Понеске в различних мјестах, а напаче в Кралевских свободних варошах публикација Милостивјејше Конфирмованих привилегиј, не учињена, зато их Кралев. велич. подањејше молим, даби чрез своју Кралев. унгарскују Канцеларију Конзилиума Регнума и Локумтененцијалнаго височајшу заповјест поновит допустили чтоб такова публикација вездје там, гдје несовершена учињаласја. Потом

2.

Како у народу порјадка неимјеем, а от нужди ест, тако по гласу милостивих привилегиј, молим за поставление националнаго Магистрата Которији состојалсја из трех духовних а десет мирских Персон.

3.

А должност того Магистрата, такова би била, чтоб народнија свободи хранили и обрашивали от всјех противностеј, тако, да би всја дјела народнаја, что при Свјетљејшем дворје отправљати по Милостивјејших общченародних привилегиах случитсја, от всјех и всјаких народних персон тим долагаласја и правиласја, а во особности ни от кого ничего да би от тих 13 персон три различнаго чина под именем депуције у Вјени постојано стојали.

4.

Равно тому даби вездје, гдје нашего рода помјешано во унгарии људеј находитсја, наши националисти во всјаком Магистратје и вармеђах и службу поставлисја, тако чтоб чрез Градацију, и Сенатори, Бирови, вице Ишпани и фиј Ишпани впред бивали, и почте Гдјеби Год кои могао добити дабисја допушчало.

5.

Неменшетого, да би их Крал. вел. чрез своју унгарскују Канцеларију и осталих Кралев. велич. всјех дикастернах по всјем Мјестам и Градом повељети изволили, да би нашим националистом невозбранивали Имобилни, Јако домі, виногради и подобнаја куповати, и свободно на всјаком мјестје, Градов и варошеј Гдје кто возможет дућани держати и Купечествовати. Такожде занатлиам у цеху Бивати а највише даби их Кралев. велич. забранили противитисја гдјеби год Греческаго закона цркви подизалисја.

6.

Такожде даби и немешем нашего Нацнона, заповједали их Кралев. велич. допустјети сјела и Грунтов равноземцем унгарским свободно куповати и держати.

7.

К томуж за утјеху народу с миловатибисја Кралев. велич. чтот тјех десет Мирских которија в таковом Магистратје бити имјејут, Благороднем обдарити, слеђонателно и впред всегда ежелиби кому

не от Благороднаго племене, нато избрану бити случилосја, и того би тимже помиловати, а всјех вкупје тринацет изволилиби титулом Кралевских Конзилиаров почтити.

8.

Изволилиби их Кралев. велич. за споможение обдержанија такових персон и за фундацију школ един доминиум поклонити.

9.

Равно вишереченому Магистрату, лучшаго ради духовнаго правленија и междусобнаго согласија да би их Кралев. велич милостивјејше дозволили поставити во освјашченом клерје духовнеј Синод под призидиумом Г. Блаженејшаго Патрнарха, два Епископа, два Архимандрита, 2 Игумена, 2 протопресвитера, 2 свјашченика, 2 Јеромонаха.

10.

Сила тог Синода таковаби била, чтоб всјакаго без разностија которијби противу предании и обичаев церковних погрјешил по канонам свјатим судити могли, и всјак би Благодано терпјел то, что заслужит.

11.

Изволилиби Их Кралев. велич. неточију привилегиатих Монастиреј, како у срему против коих племипотенциал фиршта дешкалкин неправедниј процес почињат, свободу обдарити, но и оних кои без свободи писменој, на чуждему Грунту, како Бочан и прочии и девето и десето дајут, даби их Кралев. велич. наименше на том Грунтје что дјествително држат, свободоју обдарили.

12.

Особливо ради монастирја Марче, кои от почетка и до днес нашему Греческому закону надлежит, а римокатолическаја церков без фундамента насилнују претензију чинит даби Их Кралев. велич. конечниј раздјел учинили, и у нашој посесии Монастир оставити заповједали.

13.

Во обшчеже ради десетка да би их Кралев. велич. Милостивјејше изволили в цјелом Краденствје унгарском с принадлежашчими частми, како Славонии, Срему и Банату, у народ публицирати допустити, да впред не тому кому сут десетак давали, но како клер и народ нашего закона порјадок учинит давати имут, коеби на нужде обшчинске и воиниске употребити.

14.

Сверху того понеже милостивјејшија привилегиј гласјат чтоб национ наш расцианскиј само оружием служил, тако даби их Кралев. велич. изволили приказати, никаковој краини или шанцев в редукцију допустити, но ешче више в добриј порјадок и Ајнрихтунг поставити, и редуциратија шанци досада паки в первиј штонт милостиво поставити, нити при таковом ајнрихтунгу другаго национа офицјеров мјешати, но само наших националистов употребљавати.

15.

При том все духовне такођер и мирске без насљедника остајући суистанције дасе от Магистрата у обшчу касу узимају по тенору привилегиј, Тестаменти Епископски по каноном св. до остајут.

16.

Все милиции по всјех краинах освободити би Конечно от всјакија дациј и работи как свобода гласит.

17.

Такожде от всјакија армиции в цјелој унгарии да би все народа нашего милиции свободно било, равно и свјашченство.

18.

Равно тому имјелиби их Кралев. велич. над народом милост нашего национа под Иобаћ недавати, како что у Славонии, Срему и Бачкој находитсја, но ешче више таковиx которие дјејствително под Иобаћем стојат освободити, даби милостивим привилегиам прејудиции небивало.

19.

А понеже у национу по земли в раз-

личних властіех, а напаче у Комитату Бечујском, Баранском, Безпремском и Толнанском премногe обиде, како из пајлога (овако је написано с. ј.) видјети ест дјелаетсја, да би их Кралев. велич. комисију опредјелили, којаби равно, како сад у Славонии, от народа тужбе примила и разправила и уредбу учинила, даби људи излишне теготе нетерпјели.

20.

Притом Инкорпорацију Краленини Славонии и Принципата Срема и Бачке, котори жители все језика нашего — понеже милостивим привилегиам противо стоит, изволили би их Кралев. велич. у дјејство неставити: но паче по тенору свободи самим оружием служити им учинили.

21.

Неменше того нашего национа људем котори по чуждих посесиах находитсја, понеже по гласу привилегиј цјелиј национ свободнија миграции, изволилиби их Кралев. велич. повељети, такову свободу не украшчати с мјеста на мјесто пресељатисја, и своја недвижимаја продаиати у држави еја кралев. велич.

22.

А за показане всевисочајшој милости их Кралев. велич. изволили би при такону ајнрихтунгу, нашеј народњеј милиции поставити от националистов Генералов да би чрез то исто, вјерност и охота к службје височајшој в национье умножаласа.

23.

На конец общних всјех гласом, поданјејше их Кралев. велич. молим, чтоби нашего национа Раихс-графов и от фамилии деспотској два млада Бранковича, котори у крајњем падежу стојат не упустити, но за утјеху народа, вмјесто их многих добр, которија после первших турских војск фишкалу потпала, за воспитание и обучение их пристојнују супсистенцију помиловали их.

24.

Мимо все то, понеже народ наш Грешескаго закона у Кралевству далмации под властију Слав. Републики венецианској сушчиј, своего Архиереја от 1725. љета неимјејут, и о том у Г. патриарха нашего непрестано просили: тако их Кралев. велич. за височајшују милост поданјејше молим, даби у том, како о своеј Кралев. принадлежашчеј Краленини височајшее слово ходатајства чрез славнија Републики посланика Милостивјејше учинити Благоволили, даби тоја Слав. дозволением свободно било, нашему Госп. Патриарху ондашнему народу желаемаго Епископа поставити и послати.

М. п. Арсеније Четверти с. р. Архиепископ и патриарх.
М. п. Висарион Павловић с. р. Епископ Бачкиј, Сегед. и Егарскиј.
М. п. Павел Ненадовић с. р. Епископ Карлшчадски и Плашкиј.
М. п. Софроније Јоановић с. р. Епископ Славонијскиј.
М. п. Хаџи Исаиа архимандрит Крушедолскиј с. р.
М. п. Хаџи Захарија Игумен Хоповскиј с. р.
М. п. Никанор Јоановић с. р. игумен раковачкиј.
М. п. Василиј игумен грабовачкиј с. р.
М. п. Иосаф Игумен бођанскиј с. р.
М. п. Гаврил игумен ораховичкиј с. р.
М. п. Софроније Стефановић с. р. Игумен Марчанскиј.
М. п. Живан Черногорац с. р. протопрезвитер карловачкиј.
М. п. Андреј Јоановић с. р протопоп Иришкиј.
М. п. Стефан протереј (биће Дмитровачкиј) с. р.
М. п. Аврам Јоановић с. р. протопресвитер варадинскаго Шанца.
М. п. Арсеније Живковић с. р. протопоп Сегединскиј.
М. п. Цвјеа Поповић с. р. свјашченик Нерадинскиј.
М. п. Николај Попович с. р. протереј хрватскиј.
М. п. Поп Јоан Попович с. р.
М. п. Поп Иродион от Брашове с. р.
М. п. Атанасије от Рашковић с. р. обршчер.

М. п. Секула Витковић, с. р. обршчлајтнант.
М. п. Samuel Zdellarovich m. p. Ex General. Varasd. Capit.
М. п. Арсеније Вујић с. р. обрлајтнант.
М. п. Пантелија Калуш с. р. капетан Сигетски.
М. п. (при печат) Michael Mikassinovich m. p. Haubtmann dess Lobl. Varasdiner Reg.
М. п. Ђурка Сечујац с. р. капитан Посавскиј.
М. п. Михаил Пантелић с. р. капетан сервианскиј.
М. п. Iuzbaschich m. p. Capit. Leutn.
М. п. Мишко Проданович с. р. капетан кобилскиј.
М. п. Теодосије Николић с. р. капетан из Чалми.
М. п. Петар Ђулинац с. р. капетан потиске крајне.
М. п. Андреј Андреевич с. р. краљев. постферволтер.
М. п. Игнат Ракић с. р. Сегединске слободне крал. вароши Сенатор.
М. п. Јосиф Јованович с. р. кр. постмајстер и провизур (из Гложана у Бачкој).
М. п. Михаил Манојлович с. р. крал. постмајстер от Логоша.
М. п. Стефан Георгиевич с. р. из Пешче кирал. вароши.
М. п. Петр Димич с. р. биров и депутирт Будимске вар. Табана.
М. п. Маљеница Јосифов с. р. депут. и биров Темишварскиј.
М. п. Михаил Рашковић с. р. депут. Шанца.
М. п. Арсеније Јорговић с р. депут. Егарски.
М. п. Александер Гавриловић с. р. биров Бајски.
М. п. Станко Милићевић с. р. депутирт Карловачки.
М. п. Гојко Илић с. р. депутирт Карловачки.
М. п. Неделко Барјактаровић с. р. депутирт Бачки.
М. п. Григорије Јосимовић с. р. велики биров футошки.
М. п. Пера Ботосанич (?) с. р. бечкеречки (?) обркнез и депутирт.
М. п. Милић Попов с. р. обркнез и депутирт бечкеречки (?)
М. п. Паул Билу с. р. обркнез Чаковачки.
М. п Живоин Милошевич с. р. обркнез соколачки (?)
† Никола Иле (?) депутирт кварансебешки
М. п. Манојло Фотович с. р. депутирт Осечки
М. п, Петар Трбухович с. р. депутирт Хорватски.
М. п. Пеша Димић с. р. депутирт вуковарски.
М. п. Сава Симонович с. р. депутирт и кнез Каменички.
М. п. Мишко Капамација (овако написано) с. р депутирт Сечујски.
М. п. Стојан Ракић, деп. из Ирига.
† Радивој Несторович депутирт Вршца.
М. п. Nagy Mihaly Coransebesy Ober Knez.
М п. Петко Селбул с. р. оберкнез Липовски.
М п. Гаврило с. р. оберкнез депутирт от Логоша.
М. п. Константин Дан с. р. депутирт Братовски.
М. п. Јоан Благоевич с. р. депутирт осечкополски.
М. п. Раде Дурнеђ с. р. депутирт хорватски.
М. п. Манојло оберкнез вршачки с. р.
† Теодор Нинковић из Шулма.
† Јаков Влашић из Дивоша.
М. п. Стеван Милутиновић с. р. Митровачки депутирт.
† Јован Давинић из Добринаца.
М. п. Исак Јовановић с. р. деп. Моторински.
М. п. Јован Ивановић из Попинаца.
† Павао Драгишич от поља Пожешког.
† Сабо Мијал от великога Варада.
М. п. Сава Ерцеговац с. р. из Нерадина.
М. п. Стаое Ђирић с. р. депутирт Сотинска.
† Пани Шуришић из Митровице.
М. п. Јоан Фертунић с. р. Сивачки депутирт.
М. п. Стојадин Радонић с. р. Темиски депутирт.

† Јован Берберов на Ораховице.
† Ананије кнез на Црнца.

Наставиће се.

ЛИСТАК.

Вести

(**Епархијска скупштина архидијецезе Карловачке,**) не ће се одржати 3. (16.) Јулија о. г., као што се имала одржати по закључку саборског одбора и позиву потпредседника истог одбора г. др. Мише Михајловића.

Не ће се пак иста одржати с тога, што је и Његова Светост као председник, а и административни одбор уложио уток на кр. угарско министарство против истог неовлашћеног решења и позива, на које је 25. о. м. стигао овај телеграм председника кр. уг. министарства преузвишена г. грофа Куен-Хедервариа Његовој Светости: „Извршење одлуке саборског одбора зап. бр. 1377. у погледу сазива архидијецезалне скупштине и одређења истраге против адм. одбора суспендујем, и позивам Вашу преузвишеност, да о овоме безодлучно известите саборски одбор.“

Ово је узрок опозиву г. потпредседника држања скупштине, о ком је могао бити извештен од свога пештанског пријатеља можда пре но Његова Светост, а не тобоже што му административни одбор није дао списак изабраних скупштинара, пошто је он био још 16. о. м. извештен да га не ће добити, а он је свој опозив тек 26. надао.

О поменутом закључку, проговорићемо у идућем броју који више.

(**Измирење босанско-херцеговачких митрополита са првацима народнима**) и ако није са свим довршено, ал је ту да се доврши.

На договору у Мостару после устоличења митрополита Петра, дошло је између њих у погледу штатута до тог споразума, да су се у главноме споразумели, а у погледу оних тачака, до којих није дошло до споразума, сложили су се, да Цариградски патријар коначно решење донесе, коме ће се решењу обоје повиновати.

Овом се гласу мора сваки искрен српски родољуб обрадовати, јер је већ крајње време било да до измирења дође.

Неспоразум и трвење међу њима није ником толико штета у прилог, колико српским противницима.

Да се нису неповвани уплели у спор између јерархије и првака, давно би неспоразум међу њима не стао и не би се и оволики новац и време утрошио у посао, у који се није морао а ни требао утрошити.

А кад ће наши прваци увидети, да без јерархије не могу ништа учинити ни постићи, и да је већ у велико наступило 12 час, те се не ће морати још дуго чекати на време, кад ће бити *доцкан*.

Ако је нашем овостраном народу пречи интерес појединих намет-првака народних и себичњака, који свој положај употребљују на своју и својих сродника корист, од користи цркве и народа; нека доцније не криви другога за последице.

Наш је народ баш имао дуго времена да увиди „своје пријатеље“, и кад он није могао да дође до самосвести, да — одгурне од себе намет туторе; и право је да он носи и последице од њиховог рада.

(**„Слога“**) богословско књижевно друштво слушалаца српске прав. богословије карловачке, на својој VIII. редовној друштвеној седници држаној 12. (25.) јуна о. г. за школ. годину 1903.—4. овако се конституисало: Председник Марко Протић, слуш. III. год., потпредседник Стојан Јакшић, слуш. II. год., благајник Огњан Мангуловић, слуш. II. год., I. тајник Душан Замуровић, слуш. II. год., II. тајник Стеван Радујковић, слуш. I. год., књижничар Радивоје Кокић, слушаоц I. године.

(**Испит зрелости на срп. вол. гимназији Карловачкој**) почет 22. јунија са 38 кандидата, свршен је 27 са овим резултатом: 7 њих положило је с одликом, 19 с оценом зрео, 5 њиј да га поправе из по једног предмета после 2 месеца, а од осталих 3 су одбијени на годину дана а 4-рица у потовини отступели, поновиће га такође после једне године.

Књижевни огласи.

ЛИТУРГИКА

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА

САСТАВИО

ВОКА МИЛИЋ, учитељ новосадски.

Друго умножено издање.

Ова је књига готова и може се добити у потписаној штампарији. Исту књигу одобрио је св. Архијерејски Синод. С тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г г. учитељима, дајемо уобичајени књижарски попуст.

Српска Манастирска Штампарија
у Ср. Карловцима.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

БИБЛИЈСКА ПОВЕСТ
СТАРОГ И НОВОГ ЗАВЕТА
ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

НАПИСАО

Прота ЈОВАН БОРОТА

[На темељу одлуке Св. Архијерејског Синода бр. М. 175./Син. 25. ех 1899. одобрена је ова књижица од Његове Светости српског патријарха Георгија под бр. М. 192. ех 1903. г. за уџбеник у српским основним школама.]

Са овим садржајем:

А. Стари Завет.

I. О створењу света. — II. О створењу анђела. — III. О створењу првог човека. — IV. О рају. — V. О првом греху. — VI. О потопу. — VII. О Авраму и другим патријарсима. — VIII. Израиљци у Египту. — IX. Израиљци излазе из Египта. — X. Израиљци у пустињи. — XI. Израиљци у земљи обећаној. — XII. Пророштва о Спаситељу.

Б. Нови Завет.

I. Рођење претечино. — II. Рођење Спаситељево. — III. Мудраци са истока. — IV. Бежање у Египат. — V. Спаситељ од дванаест година. — VI. Крштење Спаситељево. — VII. Проповедање Спаситељево. — VIII. Спаситељ благосиља децу. — IX. Договор Спаситељевих противника. — X. Свечани улазак Спаситељев у Јерусалим. — XI. Тајна вечера. — XII. Суђење Спаситељу. — XIII. Смрт и погреб Спаситељев. — XIV. Васкрсење Спаситељево. — XV. Вазнесење Спаситељево. — XVI. Силазак светога Духа на апостоле. — XVII. Ширење науке Христове.

Додатак.

XVIII. Чудеса Спаситељева. — XIX. Наука Спаситељева. — Завршни преглед.

Издање Срп. Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

Цена је књизи 30 филира.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

САСТАВИО

Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу г.г. православним катихетама на ову школ. књигу која је прописана као школски уџбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 39 1—2

Расписује се стечај ради сталног попуњења учитељског места на II. и III. разр. мешовите школе у црквеној општини бегечкој — епархији Бачкој — на које и оспособљене учитељице компетовати могу.

Дужности су обележене у Школској Уредби од 1872. год. и у наредбама српских народних автономних школских власти.

Плаћа је пак: У готовом новцу 800 круна; 4 јутра ритске земље, на тако званој „греди“ која је земља изложена поплави, а за приход које општина не прима дужност, да даје отштету На земљу све терете учитељ своси. 10 круна у име писаћег прибора; 2 хвата тврдих дрва и у име огрева дрва колико је потребно.

Слободан стан са потребним стајама и вртом.

Рок стечају је 10. (23.) август 1903. год.

Месни школски одбор у Бегечу 26. јуна (9. у ја) 1903. год.

Дафина Михајловић Милош Шовљански
председ. месн. школ. одбора.

Бр. 68. — 1903.

НАТЈЕЧАЈ 40 1—3

за једно учитељско мјесто у мушком одјељењу српско-православне основне школе у *Мостару*. Рок 1. августа о. г.

Дужности: Наставни рад у оном разреду, који буде учитељу додијељен, куда спада и обучавање у појању, за тим појање за пјевницом. Све то према постојећим прописима.

Услови: Припадништво босанско-херцеговачко, или држављанство аустријско или угарско, вјероисповјест православна, извјежбаност у појању, оспособљење у којој српској препарандији у Аустро-Угарској.

Бенефиције: Плата 1400 К, станарина и огрев 160 К, свега петнаест стотина и шестдесет К. Почетком сваке пете године награда од 10% плате. Учитељи 3. и 4. разреда добивају још по 40 К. годишње за измјенично руковођење појања у цркви. Путни трошак се не даје.

Уз остале документе ваља послати и сједочанство о моралном и политичком владању, издато од државне власти. Молбеницу и прилоге ваља биљеговати.

Управа српско-прав. црквено школ. општине. У Мостару, 24. јуна 1903.

Владин повјереник:
С. Мандић.

Бр. 5. МПО. ех 1903. 34 1—1

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара стечај на упражњено учитељско место на Сомборском селишту Ранчеву (Горњи салаши). Место је ово по одлуци општине мушко, али у случају, да мушких оспособљених компетената неби било, општина има права исто место и оспособљеном учитељицом попунити, те по томе и женске могу компетовати.

Редовна је плата овога учитељског места 800 К. годишње, слободан стан и башта у нарави, потребан зимни огрев и сваки пет година доплатак од 100 круна годишње

Рок стечају траје шест недеља од дана прве увртитења у новине.

Из седнице месног школског одбора, држане у Сомбору 17. (30.) јуна 1903.

Риста Свирчевић с. р. Јован Благојевић с. р.
перовођа. председник.

К. 245/233 из 1903. 35 1-3

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај на место ђакона у Арач-Вражеву са год. плаћом од 400 круна и правом на уживање 24 кат. јутра земље, на коју црквена општина плаћа све јавне терете. Компетенти ваља да поднесу правилно инструисане молбе своје, прописаним путем, овој конзисторији до 3./16. августа о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 28. маја 1903. године.

Председништво.

Бр. ЕК. 397. 38 1—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохије лесковачку I. плаћ. разреда, у плашчанском протопрезвитерату и Мало-Градачку II. плаћ. разреда, у протопрезвитерату кириноглинском.

Рок компетовања оставља се до 15. (28.) јулија 1903.

Из сједнице Епарх. конзисторије држане у Плашком, 12. јуна 1903.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 37 1—3

Овим се расписује у смислу наредбе Вел. Патроната ове гимназије стечај на место *учитеља појања и музике* на овој гимназији.

Плата редовног и сталног учитеља је 2400 К, петогодишњи доплатак 200 К, и станарина 500 К. Плата привременог учитеља је 1600 К без икаква доплатка.

За сталног и редовног учитеља појања и музике може бити постављен само онај, који има високим кр. уг. Министарством богочасти и јавне наставе од 1. фебруара 1896. бр. 4576. установљеним испитним поверенством стечено оспособљење. За привременог пак може бити постављено и друго способно лице уз обвезу, да за одређено време набави себи прописану квалификацију.

Молитељи нека поднесу своје молбенице са потребитим документима потписаној управи до 6./19. августа 1903.

Управа
срп. правосл. вел. гимназије у Н. Саду.

Ad бр. П. Г. 45/37 ех 1903. 36 1—2

СТЕЧАЈ.

На правосл. срп. великој гимназији у Карловцима упражњено је место оспособљеног професора из класичне филологије (латинског и грчког језика) за целу гимназију.

Са тим професорским местом скопчана су следећа берива, која патронат даје: основна плата од годишњих 1800 круна, станарина од 400 круна и петогодишња повишица 400 круна. Уз та берива уживаће изабрани професор и додатак, који је високославни срп. народ. црквени Сабор закључком својим од 2./15. јула 1902. бр. 4. гласом отписа срп. правосл. народ. црквеног сабор. одбора од 14./27. дец. 1902. бр. СО. 9230/2751. ех 1902. за професоре карловачке гимназије одредио.

Компетенти (испитани професори) нека своје прописно инструјисане молбенице потписаном патронату до укључиво 18. (31.) јуља о. г. поднесу.

Из седнице патроната срп. правосл. велике гимназије карловачке, држане у Карловцима 19. јуна (2. јула) 1903.

Георгије с. р.
Патријарх.

К. 515/65. ех 1903. 20 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај ради сталнога попуњења парохијског места VI. разреда у Бати. Има прописима прев. кр. рескрипта одговарајући удобан парохијски дом и потпуну парохијску сесију, земља је првог разреда.

Молитељи имају своје ваљано инструисане молбе путем својих претпостављених власти до 2./15. јула о. год. потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епархијске конзисторије будимске држане у Сент-Андреји 6./19. маја 1903.

Епархијска конзисторија будимска.

Ad бр. К. 309, 324/308. ex 1903. 30 2—2

С Т Е Ч А Ј.

На парохију III. разреда у Борову овим се стечај расписује с тим, да компетенти своје прописно инструјиране молбенице до конца месеца јула о. г. по нов. кал. овој конзисторији надлежним путем поднети имају.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 3. (16.) јуна 1903.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. 383, 387/304. ex 1903. 32 2—2

С Т Е Ч А Ј.

На упражњену парохију IV. разреда у Лединцима овим се стечај расписује. Компетенти нека своје прописно инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до конца месеца јула о. г. по нов. кал. приносиљу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 3. (16.) јуна 1903.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. К. 283/82. ex 1903. 33 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај ради сталног попуњења парохијског места VI. разреда у Вемену.

Молитељи имају своје ваљано инструисане молбе путем својих претпостављених власти до 18. (31.) јула о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Сент-Андреји 6. (19.) маја 1903.

Епархијска конзисторија будимска.

К 184/171 ви 1903. 23 3—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај на место протопрезв. помоћника у Темишвару с платом од 1200 круна и 300 круна у име пол сесије земље.

Компетенти ваља правилно инструисане молбе да поднесу надлежним путем овој конзисторији до 20. јула (2. авг.) о. г.

У Темишвару 17. (30.) Маја 1903.

Епарх. конзисторија.

Ad бр. К. 282/зап. ex 1903. 29 2—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњено место православног вероучитеља на кр. малој реалној гимназији у Митровици овим се стечај до укључиво 31. јула о. г. по нов. кал. расписује с тим, да компетенти (свештеници и свршени богослови из опсега карловачке Митрополије) имају своје прописно биљеговане и инструјиране молбенице непосредно овој конзисторији у гореопредељеном року поднети.

У смислу отписа високе кр. земал. владе за богоштовје и наставу у Загребу од 15. маја о г. бр. 6645. скопчана су са тим вероучитељским местом следећа берива: плата од 1000 круна на годину уз право на петогодишње доплатке од 200 круна и стан у парави или станарина од 480 К. на годину.

Постављање изабраног компетента за дефинитивног вероучитеља условљава сведоџба о положеном катихетском испиту; у противном случају остаје у привременом својству.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 3 (16.) јуна 1903.

Георгије с. р.
патријарх.

К. 147./170. ви 1903. 24. 3—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај на место систем. парох. помоћника Срп. Св. Петру, с платом IV. разреда. Компетенти ваља да поднесу правилно инструисане молбе овој конзисторији, прописаним путем, до 20. јула (2. авг.) о. г.

У Темишвару 17./30. Маја 1903.

Епарх. конзисторија.

Ad бр. К. 396/295. ex 1903. 31 2—2

С Т Е Ч А Ј.

На упражњену парохију VI. разреда у Ривици овим се стечај до конца месеца јула о. г. по нов. кал. расписује с тим, да компетенти своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до назначеног рока надлежним путем поднети имају.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 3. (16.) јуна 1903.

Георгије с. р.
патријарх

Број 473. ex 1903./К. в. 315. 27 2—2

С Т Е Ч А Ј.

Исписује се на мјесто окружнога протопрезвитера и пароха у Пакрацу са платом II. разреда а роком до Петрова дне 1903. г.

Молитељи имају своју прописно обложену молбеницу надлежним путем поднијети потписаној конзисторији достављенога рока.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 29. маја (11. јуна) 1903 г. држане.

Мирон с. р.
епископ.

Ad бр. К. 221./296. ex 1903. 28 2—2

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Рачи и новокрејирану парохију VI. разреда у Босуту овим се стечај до конца месеца јула по нов. кал. о. г. расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до гореопредељеног рока надлежним путем поднети.

Примећује се, да срп. правосл. црквена општина у Рачи добија у име допуне свештеничке дотације, годишњу припомоћ из јерархијског фонда у износу од 400 круна.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 3. (16.) јуна 1903.

Георгије с. р.
патријарх.

СТЕЧАЈ. 22 3—3

На упражњено учитељичко место у црквеној општини Старо-Стапарској, епархији Бачкој, овим се расписује стечај. Са овим местом скопчана је плата годишње од 900 словом девет стотина круна и 140 словом сточетрдесет круна у име стана и огрева. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна.

Дужности су прописане школ. уредбом од 1872. године.

Рок стечају је шест недеља од подписаног дана.

У Ст. Стапару 18./31. Маја 1903. године. —

Бошко Поштић
пароња.

Сима Буњевчев
председник шк. одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крушом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту налупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

паанерптиаст ан отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 𝄞 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

12—25 ex 1903. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона" у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 401. 1903.

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 13

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у уторак 15. јулија 1903.

ЗВАНИЧНО.

Извештај

о седници епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 26. Јуна (9. Јула) 1903. г. под председништвом Њ. Високопреосвећенства Г. Епископа Митрофана.

Записник прошле седнице оверовљен без примедбе. — Узето на знање благовремено пријављено отсуство члана Ал. Тошића, као и презид. позив у седницу М. Ђирића окр. протопрезвитера. — Публиковани отписи Министарства о дозначеној конгруи јерејима Ман. Грби и Ст. Темеринцу за II½ год. 1903. — Саопштено јер. Дим. Бокшану протопрезв. капелану у Сомбору именовање за резерв. војеног свештеника. — Публикован отпис Министарства о подареној држ. прилогом неким свешт. удовама и свешт. Дим. Бокшану. — На отпис Њ. Светости у предмету синодалног наређења за уњање катихизиса Др. Георг. Летића и у IV. разреде овогодручних комуналних школа, накнадно извештено је Министарство просвете као највиша школска власт ових школа. — Узет на знање извештај бележников да су сви списи у тужбеном предмету Исака Арадског из Суботице против јер. Тим. Димитријевића Његовој Светости ради достављања Министарству подастрети, и тиме наређена допуна истраге до даљег расположења систирана. — Прочитана одлука Саб. Одбора о потврђају сталне годишње прилоге умоболном пароху Станишићском, и одлука ова саопћена градском сирочадском столу у Сомбору. — Услед одлуке истог сирочадског стола суспендована је исплата плате, прилога и осталих берива станишићког пароха супругу му и старатељици и постављен за куратора на плату и берива окр. протопрезвитер Сомборски, те извештен о учињеном расположењу сирочадски сто, да се гледе надзирања и материјалних односа истог умоболног пароха са окр. протопрезвитером свагда у споразум ставља. — Допис високопреосвеш. Г. Епископа Лукијана, којим саопштава, да је свешт. удовој Исидора Јовановића у Сегедину држ. прилогом подарена, публикован истој путем надлежности. — Узет на знање извештај епарх. админ. одбора бачког, да је пароха II. влаш. разреда у Чуругу из II. класе у I. повишена. — Издато молбено упутство црк. опћини у Вилову гледе стола, који поседује један што је у назарене отишао. — Саопћен допис админ. одбора вршачког о полученој држ. прилогом свешт. удовој Мар. Радовић у Сомбору. — Издато упутство црк. опћини у Ст. Керу, гледе надавања црквених столова. — По предлогу окр. протопрезв. Ј. Бороте одбијен признв Панте пл. Поповића пароха у Пе-

тровом Селу у предмету издатог једног женског стола. — Узети на знање извештаји окр. протопрезв. сомборског и ст. бечејског о обављеним испитима из веронауке на просветним заводима: у Бачи, Суботици и Сенти. — На основу извештаја окр. протопрезвитера жабаљског о обављеним испитима у његовом протопрезвитерату, умољен је жупанијски управни одбор, да пооштреним налогом упути комуналне учитеље на вођење школ. деце у цркву и учење појању и црк.-словен. језику. Позват је јер. Емил Стефанов да своје отсуство у два маха од заказаног испита оправда, и учињено потребно расположење за катихизацију у Жабљу. — Пријава окр. протопрезвитера Сомборског против ђак. Ђ. П. издата истом на изјашњење. — На основу извештаја окр. протопрезвитера сомборског о продаји старог гробља у Ст. Сивцу, одобрена је продаја од стране конзисторије и уступљено админ. одбору на даље одобрење одн. поступање. — Парох. звањем у Ади припослати извод из матрикула венчаних о извршеном убележењу разведеног брака, уступљен на искање конзисторије темишварској. — Многим парох. звањима достављени изводи из матрикула венчаних о извршеном убележењу разведених бракова по увиду стављени у писмохрану. — Поправљени извод из протокола крштених храма товаришевског и молског са свима комуникатима одаслати увида ради Министарству просвете. — Услед молбе Св. Гавриловића пароха у Горњем Ковиљу да му се за личног помоћника пристави свршбогослов и правник Павле Гавриловић, позвати претходно црквп. општину у Гор. Ковиљу, да се гледе потребе пристављања капелана изјасни. — Пријава пароха Чуршког, да је тамошњи римски свештеник крстио православно дете, издати на њ вење и предлог фишкалу. — Позват парох брестовачки Мих. Влашкалић да задржану тужбу поднесе. — Призив Љуб. Каћанског пароха у Кулпину и црк. општине због непаписања, уступљен МЦСавету. — Извештај бележника о председничке препорученој молби јер. Ст. Протића ради получења прилошоћи за лечење, узет на знање. — На основу изјашњења црквене општине у Ст. Врбасу, одбијена тужба Мите Аврамова у предмету издавања стола. — Закључак црквеног одбора у Ж. о издавању стола једног, издат окр. протопрезвитеру на њ вење и предлог. — На ов ову дописа управе граћ. школе у Тителу, позват катихета, да изнесе о постављању цивилног повереника на одржаним испитима из веронауке, који су без присуства окр. протопрезвитера одржани. — На основу пријаве јер. Николе Мидића админ. у Сантову, да је тамошњи римски жупник једног православног сахрапио, пријављен је исти калочком арцибискупу, да му у будуће улетање у делокруг правосл. свештеника забрани. — Тужба Вељ Ђорића и др. из М. против парох. свет. пом. Г. К., издата истом на изјашњење. — Одбијена молба Стевана Очуће из Л. да се петрага против пароха Ст. Т. у епарх. писарни одржи. — Ради одређења отпитете јер. Тим. Димитријевића према одлуци МЦСавета због улетања у парохију му јер. Св. Димитријевића, позват је последњи, да на подиесени рачун прват, своје оправдање евент. примедбе достави. — Пријава Т. Димитријевића админ. парохије против свет. парох. помоћ. Св. Димитријевића због не надлежно обављеног венчања, издати овом на изјашњење. — Узето на знање изјашњење О. Вик. Ђаковића јерох. Ман. Бођана на тужбу Петра Кочића учитеља. — Издато упутство јер. Вас. Јојкићу у предмету чувања Христова гроба. — Обављање избора свештеничког у Ст. Сивцу, поверено окр. протопрезвитеру Сомборском. — Издата на изјашњење председнику Сомборске црквп. општине жалба месног парох. свештенства у предмету обустављања награде за један парастос по досадашњој пракси — Донете две бракоразводне пресуде гласеће на развод брака.

Епарх. школ. одбор будимски.

Епарх. школ. одбор будимски имао је у Сентандреји своју седницу 1. (14.) јулија о. г. под председништвом Њ. Вис. г. епископа Лукијана. Између осталих предмета, који су у овој седници решени, споменућемо следеће: Објављено је у своје време свима подручним учитељима, да ће се одржати течајеви за даље образовање учитеља у држав. учитељским школама, које течајеве вис. министарство приређује. — Позвани су месни школ. одбори и учитеља, да приложењу од своје стране суздбијању ширења алкохолизма у народу. — Шк. Савет по ново је решио, да не изда декрет Вукосави Гајићевој учитељици у Бати, за то што је на мушком месту. — Објављене се наредба Шк. Савета у погледу употребе званичних имена жупанија и места приликом званичења са држав. властима. — Објављене се наредба Шк. Савета, у погледу званичног органа, по којој у школским стварима и на даље остаје званичан лист „Српски Сион". — Публикована је одлука Шк. Савета у дисциплинарној ствари К. Ш. учитељице у Срп. Титошу. — Препоручене се молбе Ђорђа Бечејића умировљ. учитељ у Ловри, Петра Недића пр. учит. у Литоби ради прилошоћи. — Молба црквп. оп. у Бездеку, ради прилошоћи,

да може своју срп. прав. школу и на даље надржавати, препоручиће се Шк. Савету. — Известиће се Тима Милетин учит. у Срп. Аљмашу, да му Шк. Савет није уважио молбу, ради приватног полагања појединих разреда учитељске школе. — Петру и Веселину Луци, ученицима у Помазу, објавиће се захвала Шк. Савета, што су о свом трошку назидали школско здање у Помазу. — Умолиће се адмін. одбор будимски, да упути манастир Грабовац да даје годишњу награду од 240 К учитељу у Салки. — Привр. епарх. школ. референт је поднео извештај о прегледању школа, те су према томе учињена потребна расположења, да се опажене мане у појединим општинама отклоне. — Услед расписаног стечаја на учитељско место у Бремену, искаће се од црквене општ. извештај, шта је са учитељском земљом. — Поднеће се Шк. Савету обрачун о припомоћи из фонда св. Саве за допуну плате и квинквенале учитељима за год. 1902./3. и умолиће се потребна припомоћ за 1903./4. год. — Услед поднесеног избора учитеље у Болману, за које место се издаје припомоћ од 600 К из фонда св. Саве, умолиће се Шк. Савет за упутство, може ли се изабрана учитељица потврдити. — Узет ће на знање извештај црквене општине у Качфали, да ће школу преградити, и две школ. дворане начинити и ново учитељско место отворити, за које ће се умолити припомоћ из фонда св. Саве. — Црквена општина у Помазу упућена је да плату одређену за појање не ставља засебно, но да ју основној плати прикључи. — Црквена општина у Сентандреју упућена је, да расписе стечај на учитељско место, са оном платом, каква је и до сада била. — Молба удове Јованке Андрић, супруге бившег учит. у Моноштору, ради припомоћи, спровешће се с препоруком Шк. Савету. — Објавиће се свима подручним учитељима, да ускршњи одмор траје од великог до светлог четвртка. — Позваће се црквена општина у Пешти, да поднесе свој закључак о прекначењу учитељске плате, као и да ствар учитељског стана у своме делокругу реши. — Адам Рајснер, творничар жигица у Осеку, подноси 183 К 43 фил. као 5% прихода од српских школских жигица, за време од 1. јан.—31. марта о. г. и моли, да се што више за пробу ових жигица заузима. — Упућена је црквена општина у Литоби, да школску собу в учитељски стан, као што треба оправи. — Осим овога решено је још много предмета од мање важности.

НЕЗВАНИЧНО

О председништву у епархијским скупштинама.

Д. Р.

У чл. XVII. привременог уређења епархија од 1871. вели се: „Скупштина (епархијска) има председника, потпредседника и перовођу."

„Председник је скупштини дијецезан, а потпредседник, кога скупштина на време свога постојања надполовичном већином гласова изабере, и који председника у одсуству или препреци заступа."

„Перовођу бира скупштина истим начином и на исто време."

Како је као што смо више пути напоменули исто епархијско уређење на брзу руку рађено и претресано у сабору; није чудо што је између осталих празнина у њему и та празнина, што се није напоменуло, *ко има да председава у епархијској скупштини, ако је митрополијско патријарашка односно владичанска столица упражњена.*

Г. др. Жарко Миладиновић у своме „Тумачу" код чл. XVII. еп. уређења, на горње је питање овако одговорио: „Ми смо већ код тумачења декларације истакли, да се администраторство не слаже са нашом автономијом, па с тога администратор не може именован бити ради управе епархије, а још мање има право администратор председавати епарх. скупштини".

„У овом епарх. уређењу није нигде установљено, да је администратор у случају упражњене столице дијецезалне председник епарх. скупштине, напротив стоји, да потпредседник заступа председника у „одсуству" или препреци. — По правној аналогији пак „одсуство" има се ставити у исти ред са „упражњеном столицом дијецезалном" (?!), јер у оба случаја постоји „одсуство" дијецезана; у првом *фактично*, а у другом *правно*, и с тога за време упражњене столице дијецезанске потпредседник управља епарх. скупштином. Према томе ни самом *мандатару* дијецезе не при-

пада право председништва у епархијској скупштини.“

Пре тога је г. Миладиновић код § 13. декларације од 16. Јулија 1779. рекао: „Данас више нема места по саборском устројству (§§. 9. 12. 21. и 22. саб. устројства) именовању администратора митрополије. У пракси се противно ради, но пракса та је противзаконита.“

Код §. 19. је г. Миладиновић рекао: „— — Управу удове епископије повераваху канони клиру исте епархије, а ако не би било таквог клира, управљао је митрополит. Управитељ епархије по канонском праву постављени зовесе *мандатар*“.

„Међу тим ова установа говори о *администраторству и администратору* епархије, кога у смислу §. 20. декл. ове именује владалац. У пракси се именује најпре мандатар, па после неког времена именује световна власт адм. епархије и то обично у особи самога мандатара. Отуда се рађа питање: Да ли таква пракса одговара автономним наређењима? Ако се узме у обзир декларација, онда се мора држати, да је таква пракса законита. Но постоји ли и данас то наређење декларацијално? Саборским устројством од 14. Маја 1875. уређена је српска црквено-народна автономија у оквиру закона државних, па то устројство не познаје више установу администраторства, те су по том одредбе §. §. 19. и 20. декл. не само анахронизам, већ су и стављене изван снаге саборским устројством“.

На основу *таквог* тумачења, ставио је г. Миладиновић § 20. декл. ван крепости, који данас не важи.

Код §. 12. саборског устројства, у ком се вели, да ако је патријарашко-митрополијска столица упражњена, да је председник сабору, најстарији епископ по посвећењу, рече г. Миладиновић: „— — По томе администратор не може председавати сабору, те је и то један доказ, да администраторима више места нема.“

По тврђењу дакле г. Миладиновићевом данас — поред саборског устројства од 1875. — нема места администраторима ни у митрополији патријаршији кад је митрополијско-патријарашка столица упражњена, нити у епархијама кад је владичанска упражњена, и чим им нема места, не припада им по томе — све ако у пракси, неоснованој на саборском устројству, и постоје — председништво у епархијским скупштинама.

Да је г. Миладиновић при писању свога „Тумача“ био мање адвокат, који неретко умеју и да зажмуре кад нађу на који §. који им не годи, те преко њега ћутећки пређу, кушајући срећу, да ће га и дотични референт превидети, и служе се §§. који им иду у рачун, и којима би се дало бранити њихово становиште да није оног ћутећки пређеног §. који га обара; уштедио би себи наведено тумачење.

А уштедио би га себи с тога, што је добро знао, да постоји на жалост у саборском устројству и §. 28., који јасно и гласно вели: „Постојеће до сад у крепости уредбе и наредбе, остају у својој крепости, док се законитим путем не промене или другима не замене; на против оне, које су, и у колико су овоме устројству противне, стављају се ван крепости“

Како у самом саборском устројству, тако и у другим уредбама што их је наш народно-црквени сабор донео, а круна потврдила, нема спомена о укидању администратора по упражњену митрополијско-патријарашке односно владичанске столице; јасно је да и дан-данас важи наређење декларацијско у погледу истих администратора, на ком се основу у подобним случајевима и данас постављају администратори односно мандатари.

И чим дакле и једни и други постоје [што постоје, томе су криви наши народно-црквени сабори, који су мислили да изиграју крупу својим „потпредседницима“, и избегавањем спомена о администраторима. Што се и код нас јасно и гласно не рече, као што рекоше Румуну у свом штатуту у §. 98. „За време упражњености епископске столице врши епархијске послове конзисторија у складу са црквеним установама — —,“ а које наређење важи и кад је упражњена митрополијска столица?], питање је, да ли они имају право председавања и у епархијским скупштинама, као што га имају и у епархијским одборима?

По тврдњи г. Миладиновићевој, њима то право никако не припада, него право председништва у њима припада изабратим потпредседницима епархијских скупштина.

Како су наши радикали, почевши од „данашњег“ најжешћег радикала г. др. Николе Ђурђевића, па до брат Пере Лунгулова, највећи противници „аналогних примера“ — кад им ови не иду у рачун —; био би узалудан посао, да аналогним примерима доказујемо, да истим администраторима односно мандатарима припада право председавања и у епархијским скупштинама.

Ми ћемо за ту своју тврдњу притећи другом доказу, против кога не ће моћи ни г.г. Ђурђевић ни Миладиновић оповирати, ако су у истини данашњи наши овострани радикали наследници Милетићеви и његових начела, за што се свету — пуку — издају.

У Новом Саду — тадашњој српској Атини — је одржана прва епархијска скупштина 11. Октобра 1871.

Опис је њен изишао у бр. 120. и 121. „Заставе“ од те године. У почетку се вели: „Данас је у $^1/_2$10 часова пре подне отворена епарх. скупштина у дворани гимназијској. Скупштину је *отворио* архимандрит Анђелић, администратор епархије бачке, кога је довела изаслана депутација од три члана у поменуту дворану. — —“.

И ако је у истој скупштини присутан био и др. Св Милетић, и др. Јов. Суботић, др. Ника Максимовић, др. Лаза Костић, чланови сабора од 1870., који је донео привремено уређење епархија, те по томе и најбоље знадоше дух самог чл. XVII. уређења; не само да нико од њих није протестовао против тога, што Анђелић администратор председава него је скупштина „на свршетку на предлог свештеника Чолића изјавила и у записник унела благодарност председнику г. Анђелићу — —“.

Може л бити класичнијег од овог доказа, да је по привременом уређењу епархија од 1871. за време управљене владичанске столице администратор председник епарх. скупштине?

Ако нико, уверенисмо, да ће по „данашњем“ свом радикалству г. др Никола Ђурђевић рећи: *то не стоји!*

Наравно, ми се од првог дана његовог ступања у саборски одбор, не осврћемо на његово мишљење, пошто је он до сада у више пути показао, да се он слабо осврће на постојеће уредбе и аналогију, него се осврћемо на тврдњу ладнокрвних Србаља, којима ће и поменути пример довољан бити за истинитост наше тврдње, да администраторима управљених владичанских столица припада право председавања у епархијским скупштинама.

Ну, за још бољу потврду те наше тврдње, навешћемо још и овај пример.

У 120. и 124. бр. „Заставе“ за 1871. наведен је записник епархијске скупштине архидијецезе сремско-карловачке од 7. Октобра 1871. у ком се у почетку вели: „Његова преузвишеност г. Арсеније Стојковић, администратор српске патријаршије, отвара скупштину у 10 сахати пре подне, разлажући какав је задатак њен и позива чланове да се конституишу.“

Иста је скупштина и држана под његовим председништвом, под коју се као такав и потписао, и на предлог Стеве Симоновића стављено је уз бурно живио у записник „да се председнику Њ. П. Арсенију Стојковићу стави захвалност, што је ваљано и мудро руководио, да је скупштина многе и разноврсне предмете за тако кратко време свршила.“

И у истој је скупштини било неколико чланова сабора од 1870., који је донео привремено уређење епархија, а да и не спомињемо самог администратора Стојковића, под чијим је председништвом исто уређење и донешено, и који је по најбоље могао знати смисао и дух чл. XVII. истог уређења.

Наравно да г. Ђурђевићу, не ће ни овај навод импоновати, и да ће он и на даље остати при својој тврдњи: *то не стоји!*

Да и мандатарима припада право председавања у епархијским скупштинама, нека послужи за доказ следећи класичан доказ.

1871. Марта 28. и 29. одржана је темишварска епархијска скупштина, чији је опис изишао у бр. 41. 43. и 44. „Заставе“ за исту годину.

У истом се вели: „— — На предлог Ђоке Димитријевића — за њега бар не ће моћи рећи г. Ђурђевић, да је натрашњак,

пошто је он био један од најбољих пријатеља Милетићевих и његов једномишљеник, и да није знао као посланик од 1870. дух чл. XVII. прив. уређења епархија — изаслана је пре свега депутација, која ће да позове председника г. архимандрита Цветића у скупштину. Председник допраћен од депутације улази поздрављен и праћен са бурним живио у дворану и заузев председничку столицу, отвори скупштину следећим са честим знацима одобравања прекинутом беседом: — — —“.

Под Цветићевим је председништвом одржана скупштина, и ако је и у истој скупштини било више од главнијих чланова сабора 1870., који је донео прив. уређење епархија, као др. Бранко Стефановић, Ђока Димитријевић, Иса Павловић, сам арх. Цветић, и не само да није нико протестовао, што мандатар — администратора Стојковића — председава; него је на предлог Мите Долге, уз бурно живио скупштина једногласно изрекла у записнику своме председнику — Цветићу — поверење на вештом и беспристрасном руковођењу скупштине.

И 1902. у темишварској је епархијској скупштини председавао администратор темишварске епархије, преосвећени г. Лукијан Богдановић, и пиком од присутних скупштинара, међу којима је било и радикала, а међу њима и г. Пера Лунгулов, не паде на ум да против тога протестује и да иште, да по тумачењу г. Миладиновићевом у „Тумачу“, скупштина прво изабере потпредседника, па да он скупштини председава.

Из свега овога јасно се види, да по чл. XVII. привременог уређења епархија од 1871., администраторима митрополије-патријаршије и епархије, односно мандатарима, припада за време упражњене митрополијско-патријаршке односно владичанске столице право председавати у епархијским скупштинама

Да л ће г. Миладиновић, усвојити *овакво* наше тумачење реченог чл. XVII. епарх. уређења, не знамо, као што не знамо ни то, да л ће у другом издању свога „Тумача“, изостављати из њега *онакво* своје тумачење напоменутих §§. 13. 19. и 20. декларације од 1779., ако дотле сабор не донесе ново устројство саборско и уређење епархија, у којима би јасно назначено било и питање о администраторству митрополије-патријаршије односно епархије, за време упражњене митрополијско-патријаршке односно владичанске столице.

Кореспонденција

дворског агента Јосифа од Шока

са

митрополитом Стеваном Стратимировићем.

Прилог за новију историју црквену митрополије карловачке.

Приопштио

Д. Р.

(Свршетак.)

Eure Excellenz

Hochgebohrner und Hochwürdigster Herr

Erzbischof!

Ich danke Eurer Excellenz auf das ehrerbietigste für die zutrauensvolle und bestimmte Erklärung Ihrer Absichten bey gegenwärtiger Vacanz des Temeser Bissthums, wie sie mir Ihr hohes Schreiben vom 12-ten dieses zu erkennen giebt. Mit der Freymüthigkeit, die ich einer solchen Herablassung u. solchem Zutrauen schuldig bin, muss ich gestehen, dass ich in der Ausführung dieses, von Eurer Excellenz in wirklich patriotischer Absicht gefassten Planes sehr zu zweifeln Ursache habe. Denn einer Seits hat der Staatsrath den Grundsatz bereits canonisirt: dass der Monarch die Transferirungen und respective Beförderungen der H. Bischöfe R. n. u., für Sich selbst, *ohne* alle Dazwischenkunft der Synode, folglich auch *vor* Haltung derselben, vorzunehmen das Recht habe; woraus denn zu schliessen ist, dass die Besetzung des Temeser Bissthums, sobald nur erst die militärische u. politische Behörde über die Wahl des Individuums einig sind, ohne weitere Zögerung werde vorgenommen werden. Anderer Seits scheint die Sache darauf abgesehen zu seyn, dass, wenn Bischof v. A. die Temeser Dioeces erhält, er doch auch die Hofrathsstelle beybehalte; viel-

mehr bedient sich der eben gedachte Bischof des Umstandes, dass er Referendär sey, u. pro dignitate & honore Nationis suae hier zu leben wünsche, als eines Beweggrundes, um zur vakanten Temeser Dioeces zu gelangen. Wobey ihm denn auch das Beyspiel des verstorbenen Bischofs Petrovics zu statten kommt, welcher gerade so, wie es der Bischof v. A. für sich wünscht, mit der Hofratsstelle das Temeser Bissthum mehrere Jahre vereinigt hat. Möglich wäre es vielleicht, gleich Anfangs, gewesen, den H. Bischof v. A. zur Abtretung der Hofrathsstelle auf den Fall seiner Beförderung nach Temesvar zu bewegen, wenn Eure Excellenz Ihm, gleich damals, Ihre Unterstützung bey seinem Gesuche um gedachtes Temeser Bissthum auf das bestimmteste zugesagt, u. dabey jene Abtretung zur Bedingung gemacht hätten; denn in diesem Falle würde der pecuniaere Vortheil wahrscheinlich den Ehrgeiz des Mannes überwogen haben. Allein gegenwärtig, wo Er bis auf zwey Stimmen (die für den Ofner Bischof gewesen seyn sollen) alle Mitglieder des hohen Staatsrathes, im Punkte seiner Beförderung nach Temesvar, für sich hat, wird Er, wie ich auf das gewisseste voraussehe, jeden Antrag oder jede Zumuthung, die Hofrathsstelle abzutreten, stolz von sich weisen, u. an der Vereinigung dieses Amtes mit dem Temeser Bissthum in seiner Person weiter keinen Augenblick zweifeln. Auch dürften schwerlich jene Gründe, die Eure Excellenz für die Nothwendigkeit, dass der Temeser Bischof in loco residire, vortragen wollen, u. zum Theil, vermuthlich, schon vorgetragen haben, die persönliche Bewerbung des Bischofs v. A. (um mit Beybehaltung der Hofrathsstelle das vakante Bissthum zu erlangen) u. die Macht des Petrovicsischen Beyspiels überwiegen. — In dieser Lage der Sache muss ich es ganz Eurer Excellenz Weisheit anheimstellen, welche Maassregeln Sie nunmehr ergreifen, u. welcher Mittel Sie sich zur Ausführung Ihres Planes bedienen wollen.

Vom Recurse des Verschetzer Bischofs ist mir noch nichts bekannt: ich schreibe daher unter einem an H: Bischof v. A. nach Pressburg, um Ihn auf diesen Gegenstand aufmerksam zu machen.

Zu hohen Gnaden empfohlen, verharre ich mit aller Ehrenbiethung

Eurer Excellenz

unterthäniger Diener
Jos: Sok.

Wien d. 20. Märtz 1801.

Eure Excellenz
Hochgebohrner u. Hochwürdigster Herr Erzbischof!

Dem Vernehmen nach, sollen sich verschiedene Stimmen bey der obersten Behörde dafür erklärt haben, dass weil der Arader Bischof, dem Alter nach, den übrigen Competenten vorgeht, Ihm das vacante Bissthum zu Theil werden solle. Dass der dirigirende Minister dieser Meinung sey, ist gar kein Zweifel — indem Er, schon bey neulicher Votirung, sowohl gegen den Bischof P., als einen bey der Nation nicht beliebten Ausländer, als auch gegen den Bischof A. als den jüngsten von allen Bischofen, sich erkläret hat; sollten nun wirklich diesem Gutachten auch einige anderen Herrn Minister u. Staatsräthe beygestimmt haben, so wäre leicht möglich, dass Sr Majestät zur Genehmigung dieses Gutachtens bewogen würden. In diesem Falle rechnet der Bischof v. A. auf das zu erledigende Bissthum seines Bruders. Eben derselbe hat sich heute gegen mich geäussert, dass er Eurer Excellenz schreiben, u. Sie mit Anführung mancher wichtigen Gründe, zur Heraufreise nach Wien zu bewegen suchen würde. Allerdings wäre dieser Zeitpunkt recht gewählt, wenn Eurer Excellenz darum zu thun ist, auf die Ernennung des Temeser Bissthums einzufliessen: in Hinsicht aber auf so viele andere, die Nation betreffende Gegenstände, könnte Eurer Excellenz Anwesenheit zu Wien vielleicht noch zu frühzeitig seyn, weil höchst wahrscheindlich noch einige Zeit verstreichen wird, bis der Hof mit Arrangirung der Militärangelegenheiten, u. mit Regulirung seiner auswärtigen Verhältnisse zu Ende seyn wird; bis zu welcher Epoche die minder dringenden inländischen Angelegenheiten wohl verschoben bleiben dürften. Indessen wäre es doch vielleicht am gerathensten, wenn Eure

Excellenz, wegen Ihres Heraufkommens, sich von des Herrn Grafen v. S.. Excellenz oder von des Freyh: v. T. Exc. einen freundschaftlichen Wink geben liessen.

Wegen Absterbens des russischen Kaisers soll der Hof zwar noch keine Nachricht aus Petersburg haben: indessen bezweifelt man das Ereigniss nicht, weil der k. k. Consul zu *Riga* hiervon officiell an den interimellen Minister der auswärtigen Angelegenheiten Gr. v. Trautmansdorf Bericht gegeben hat.

Zu hohen Gnaden empfohlen, verharre ich mit gröster Ehrenbiethung Eurer Excellenz

unterthäniger Diener
Jos: Sok

Wien d. 14. April 1801.

Eure Excellenz
Hochwürdigster und Hochgebohrner Herr Erzbischof und Metropolit!

Die von Eurer Excellenz gemachten Vorschläge wegen Regulirung der Einkünfte des Bácser Bissthums sind von der k. Statthalterey hierher noch zur Stunde nicht eingesendet worden: ich werde aber auf diesen Gegenstand ferner aufmerksam seyn, u. über die weiteren diessfälligen Verhandlungen Hochdenenselben gehorsamsten Bericht zu erstatten nicht ermangeln.

Jene Bittschrift, welche ich für H: Bischof v. Vidák bey der Hof Kanzley eingereicht habe, geht von dieser Hofstelle an den Hofkriegsrath, mit der ausdrücklichen Bemerkung, dass man von Seite der Kanzley gegen diesen Wunsch des H. Bischofs gar nichts zu erinnern habe, da der Hofkriegsrath für gedachten H. Bischof ohnehin auf das vortheilhafteste praevenirt ist: so ist gar nicht zu zweifeln, dass diese hohe Behörde die Bitte des H. Bischofs bey Seiner Majestät auf das nachdrücklichste unterstützen werde. Gestern fand H: Stadtrichter Spaits — wie er Euren Excellenz ohne Zweifel selbst zu berichten die Ehre haben wird — bey Seiner Majs. allergnädigstes Gehör, u. entledigte sich seines Auftrags mit besonderer Klugheit. Der Monarch äusserte gegen ihn, dass er Willens sey, den H: Bischof v. Vidák nach Neusatz zu transferiren: auf die von H: Spaits gemachte Bemerkung aber, dass dieser Dioeces eine grosse Schmälerung der Einkünfte bevorzu stehen scheine, u. dass H. Bischof v. Vidák bey nunmehr eingetretener Erledigung des Verscheczer Bissthums, ausdrüklich dahin, u. nicht mehr nach Neusatz transferirt zu werden wünsche, endlich dass ein Bischof von geprüften, annerkannten u. guten Eigenschaften für die, von dem H. Metropoliten weiter abgelegene, sich bis an die türkische Grenze erstrekende Dioezes von Verschecz weit nöthiger als für die Neusatzer sey, welche letztere sich unter näherem Einflusse des H. Metropoliten befindet, u. einstweilen von einem vortreflichen Administrator versehen wird — geruhten S^e^ Majestät zu äussern, dass diess allerdings sehr rücksichtswürdige Umstände wären, u. dass Allechöchstsie diese Angelegenheit näher zu erwägen sich vorbehielten. — Von den H. Archimandriten v. Petrovics u. v. Putnik scheinen S^e^ Majs. eine sehr gute Meinung zu haben, nur bemerkten Höchstsie in Ansehung des letztern, dass er noch sehr jung sey.

Die hohen Aufträgen, welche mir Eure Excellenz vermittelst Schreibens v. 28^e^ von M. wegen Bestellung von Silberzeug bey Kreuttauer u. vorläufiger Einsendung des Überschlags, dann wegen Einkauf des Eckhel'schen numismatischen Werkes u. des Eusebii Praeparatio, zu machen geruhten, habe ich heute erhalten; sie sollen von mir treulich in den nächsten Tagen besorgt werden. Hierüber werde ich die Ehre haben, Eurer Excellenz ferneren unterthänigen Bericht mit nächster Post zu erstatten.

Zu hohen Gnaden empfohlen, habe ich die Ehre mit grösster Devotion zu beharren
Eurer Excellenz

unterthäniger Diener
Wien 6. May 1806. Sok.

Hochwürdigster und Hochgebohrner Herr Erzbischof und Metropolit
Eure Excellenz!

Beyde hohe Zuschriften v. 4. u. 6. d. M. habe ich richtig erhalten. In Folge der erstern erkundigte ich mich wegen der Lage

der Streitsache zwischen Frau v. Visnehyovszky u. Johann Georgievics, u. erfuhr, dass der Bericht des Neusatzer Magistrats über die diessfalls eingereichte Bittschrift noch nicht eingetroffen sey. Sobald die Sache bey der Hofkanzley in Verhandlung kommt, u. entschieden seyn wird, behalte ich mir vor, Eurer Excellenz den Ausgang gehorsamst zu berichten.

In Beziehung auf das zweyte gnädige Schreiben habe ich die Ehre die geschehene Übergabe des mir zugeschickten Anschlusses an H. Appellationsrath v. Kozel u. die Bezahlung des angewiesenen Betrages von 76 f. 53 k. WW. gegen Seine Empfangsbestätigung hiermit anzuzeigen.

Die verlangten Exemplare des „Zabawnik" werden Eure Excellenz von H. Redacteur Davidovics unmittelbar zugesendet erhalten. Er versprach sie übermorgen mit sicherer Gelegenheit abzuschicken, bey dieser Gelegenheit aber mir die Rechnung zu übergeben, welche ich sogleich in Eurer Excellenz Namen berichtigen werde.

Es wird Eurer Excellenz vielleicht schon auf andrem Wege bekannt geworden seyn, dass ein sich auf das erledigte Arader Bisthum beziehendes höchstes Handschreiben des EH. Rainer, des Vorsatzes Eurer Excellenz, dem HE. Grafen v. Brankovics zu diesen Stelle vorzuschlagen, missbilligend erwähnt, u. dem Hofkanzler aufträgt, Hochdieselben zu bedeuten, dass Sie ein andres Individuum von bewährter Moralität u. guter Aufführung in Vorschlag bringen möchten. — Es kann nicht fehlen, dass Eurer Excellenz diese höchste Weisung in Kurzem zukomme.

Ich habe die Ehre mich der Fortdauer Ihrer hohen Gnade zu empfehlen, u. mit grösstem Respekte zu beharren

Eurer Excellenz

unterthäniger Diener

Wien d. 19. Xber 1815. Sok.

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год

Приопштио: Д. Р.

(Наставак.)

Посљедује прочтение правил Них Висок. Г. Арх. и Митр. Павла Ненадовића в љето 1749. Авг. 28. изданих во 8 пунктах и на свакн отвјет посљедует одговор игумена и братии.

На 1. Правил свјатопочившаго Арх. и Митр. Викентиа Јоановића в 34 пунктах изданих немјецут, ниже по них жителствоваша. А в напред објешчајутсја имати, и по их гласу по возможности водитисја. А до ниње что немјели, покорно просјат високопреосв. прошченија.

2. По сему правилу что до церкви, и в икономии припадлежит исполњавали јесу, а судов никаковых неслучилосја им творити.

3. Божествепаја литургија по всја дни бивала, и при јој вси присутствовали, такожде и посљедујушчаја того правила по возможности исполњајутсја.

4. Понеже весма приход мали церковни с кивота бивает, того ради ниже какову годишњу плату еклисиарху могут определити, но держат редом туне, а онај мали приход неможет доволен бити на свјешчи и тамнам.

5. Мирским властем рад тужби каковија без вједомости Них Висок. неотходили, ниште в напред того творити објешчајутсја.

6. Без благословенија настојателева в вароши или село неотходили, обаче многажди без цједули, а по два за оскуђдение братии неотходили, ниже в напред по два отходити могут.

7. Сего пункта повељеное исполњавали, такожде и в напред исполњавати објешчајутсја.

8. Циркулара и правила во помјанутих 8 пунктах чиновно и правилно водили и записивали за ова три љета от 1749. до 1753. мца Јулија 16. правилно обрјетохом и у напред по указу објешчајутсја безљеспотно исправљати и исполњавати будут.

Подобно прочтохом им правила в 34 пунктах на љето 1733. от свјатопочившаго Арх. и Митр. Викентиа Јоановића изданаја, и вопросихом их хошчут ли по сих правилам жителствовати, отвјешчаша да по сиље своје при помошчи Божијеј потшчатсја исполњавати кроме 13. пункта, јегоже не могут примити за оскуђдение и крајнее убожество. Имже приказахом, да в напред реченаја правила себи преписавше пристарајут, јакоже и објешчајутсја.

Између више поменутих братии соборним избранием потврдихом паки Нила јеромонаха за игумена, а потом:

1. Мојсеја јерм. паки бити намјесником.
2. Захарија јерм. заклетаго судејскаго старца.
3. Арсенија јерм. такожде судејскаго старца,

которий должни будут с игуменом и намјесником о всјех дјељех монастирских договор имати, јакоже им во инструкции гласит.

Јеромонах такожде Захарија нареждуетсја бити магистер и протоколиста и т. д. као што је наведено код Софронија јеромонаха врдничког.

4. Јоаким јерм. нареждуетсја бити склисиархом.

5. Јерм. Тимотеја случарем наредихом, такожде трапезаром и надгледателя над болницами и гостьничара. Которому в помошч предаетсја монах Самуил.

Под датумом 30. Јуниом горсименовани положиша свој јурамент во церкви.

Написание дјаков монастирских:

1. *Алекса*, дјак игумена Нила, родилеја код Зворника у селу Витници, лет 19, учитеја псалтиру, духовник бил јего во отечествје Авакум, јеромонах из ман. Косирева.

2. *Павел* дјак јерм. Партенија, р. у Мачви у селу Богатићу, љ. 9, учитисја часослову.

3. *Петр*, дјак јерм. Партенија, р. у Богатићу, љ. 9, учитеја псалтиру.

4. *Стојан*, дјак јерм. намјесника Мојсеја, р. код Костајнице у селу Јошавници, љ. 16, учитеја часослову, духовник јего Петроније јермонах Комоговински.

Написание слуг монастирских:

1. *Марко Јанковић*, р. у Латјарку, волар, плаћа 20 фор.

2. *Милета Радованов*, р. у Тржићу, волар, плаћа 16 фор.

3. *Петар Стојојевић*, р. у Мачви у селу Марковићу, кочијаш, плаћа 19 фор.

4. *Која Бокленов*, р. у Хрватској, бирош, плаћа 22 фор.

Пријаворцев неимјејут.

Инвентариум.

Церков каменоздана древња, састроена висотоју 4, долготоју $8^1/_2$, широтоју $3^1/_2$ клофтера, с поља побјелена, растовом шиндром покривена извештшала, и имјеет 2 трула, једино над пјевницом, на нем 8 прозоров на нима стакла полупана, друго над препратом у чему капелица храм воведенија пресвјатија Богородици, неоправлена и неубјелена, и незнаетсја јестли когда в неј служено, такожде и јестли освјешчена, понеже ниже вној престола обрјетаетсја. На сем труље 2 прозора без стаклов, на оба трула крест маленки от плеха ветха, такожде и трула покривена јакоже и церков обетшалом шиндром растовом.

Посљедование внутреннија церкви и олтарја свјатаго: На олтару 2 прозора с катрами и стакли устроено; над пјевницом 2 прозора подоста велика со стакли без катри, на паперта 2 мала, једино со стакли. Олтар вес исписан но порушен, церков изнутра побељена гдечто червеном фарбом напарано, в неј патос от цигле. Честнаја трапеза малена не висока от цигле созидата, освешчена митрополитом Стефаном. Јегдаже церков мокроти ради насипата и патосата, тогда честнаја трапеза ниска остала, того ради благословенијем блаженопочившаго патријарха Арсенија четвертаго положено сверху нова трапеза чамове даске. На неј плашчаница, перваја от турецка картона, друга памучна бела, трета четвероуголни ћерћели беза, четверти жута тофета мален. Антиминс свјати нов освјашчен и дарован Них Висок. Г. Арх. и Митр. Павлом Ненадовићем 1751. Авг. 6.

Проскомидија у дувару усјечена, на неј једин покров от чита, други от платна ћерћели и једна марама свилена, на краев златом везена ветха. Умивалница камена у дувару узидата. Олтар прегражден чамовом даском, и убо последујушчаја:

Кивот сребрјан мален в немже стојат свјатија частици; путир, дискос сребрни и позлашчени; звездица, лжица и 3 кашике сребрне; 5 крстова оковати сребром и позлашчени; крстић оковат, мален, вратни; голипон, мален, сребром оковат; панаћпар от беле кости образ благовјешченија св. Богородици, оковат сребром, на образу малена коронича сребрна; кутија сребрјана позлашчена с подписом св. Петра митрополита Кијевскаго, в којој и прет св. реченаго митр. Петра; 5 кандила сребрних и позлашчених; 2 појаса сребрна и позлашчена; чаша сребрна и позлашчена; путир, нов, позлашчен, изображен, и дискос такожде.

Вешчи не обрјетајутсја сребрјанија, по бившој визитации 1733. и убо:

2 кандила сребрна у залоги в Новом Садје и корчаг сребрн и позлашчен, у залоги у 100 фор. у Јевреев: ручка сребрна у Банату у селу Падеј код обрклеза у залоги за Дијшански дуг; пантлика златоткана на ручки; кадилница сребрна у Н. Саду во церкви успенској у залози за 60 фор.

Вешчи сребрнија на један путир и дискос и

живот горње писани расковати, сија посљедујућа сут: трићпрјја; 2 чаше; 2 ћасе; сребри крст; обоци; 22 дугмета от сребра.

Написание фелонов:

7 разних фелона от свиле и беза.

Написание стихаров:

7 разних стихара от свиле и беза.

Написание епитрахилев:

5 разних епитрахила от свиле, атласа, тофета; 2 ново добивена.

Ораров:

5 разних орара от свиле и атласа.

Написание наруквиц ново добивених:

4 от свиле и атласа.

Разно:

3 завјесе и бошчица от картона; антимине новелик, ветх; чаршав от беза; дарци и аер на белој свили, подаровати Них Висок. Арх. и Митр. Павлом Ненадовићем; дарци и аер свилени ветхи.

Написание темпла и разних вешчи:

Крст молеретва простаго, на нем распјатие Господа нашега Исуса Христа с обоих стран крста; 30 разних икона; иконица изображение лепо св. Симеона и Сави; 7 свјешчника жељезних и 3 от туча; цвјет от туча са 6 свјешчами; двери ветхе више них недреманое око; кадилница и звонце от туча; соединилница от плеха; ибричић бакрен; 2 петохљебиште от калаја; ибрик и леген бакарен; тигањ жељезни; 12 столова тишлерски; 2 иконостаса нова; стол Архијерејски нов; тетрапод; 2 налоше; стол у паперти настојателев; звоник испред цркве равно с црквију циглом изидат а горје древен, в немже 2 звона, једно новелико, а друго мење.

Написание книг:

Јевангелие сербске шчампе, цјело сребром оковато и позлапчено; 2 јевангелиа руска, сребром оковата и позлапчена; 11 минеев сербских рукописних, порушени; 7 прологов, сербски; отечник рукописни; апостол кијевски подерат; 2 литургије шчампе сербске, порушене; литургија руска; поучение недјелно, старо московско; псалтир сербски рукопис, вес подеран; молитвеник сербске шчампе; 2 московска октоиха; псалтир сербски рукопис с междучасием; псалтир мален шчампе сербске.

Книге новодобавлене по визитации љета 1733. писане бивше. Сија сут:

Московских на вел. коло: 12 минеа, псалтир, триод, апостол; на средне коло: служебник, ирмологија; на мало: триод, требник.

Сеј монастир имјеет келиах једин ред от полудневија страни, каменом созидато, древни зид но возобновлен 1741., подрум сведен на ћемер каменом, на подруму 5 врата и 5 пенжера без катрах, испред подрума и келиах, доксати созидати и сведени каменом на свод, у том поменутом реду јест келиах оправлени 7 и 3 кухине с ожаци; келие покривене чамовом даском уже обветшалом, в том поновлении и обновлении споможение учинил и ктиторство, почтенородни господар *Јаков Влашић*, обркнез жител села Дивоша, котори приложал на сие дјело 732 фор. 30 кр. за свој вјечни и своих фамилиарних спомен.

От сјеверне стране трапезариа, до јеја велика кухина, и кјешаоница из фундамента каменом подзидата, а сверх плетером устроена, блатом облепљена и кречом како споља тако и из нутра побјелена, треском покривена, обветшан уже покров. На трапези три пенжера са стаклами без катри, но с поља капци дрвени, натосата циглом, фуруна зелена, три иконе дрвене, 2 астала тишлерска средњи и велики; 4 клупе различне, 2 столице кожане нове, ормар тишлерски пефарбисат, 2 чаршава, 10 пешкира, 8 пари ординар ножена, 4 сланика от калаја, свјешчник от гвожђа, 24 кашике црне, бокал велики 14 холби, 5 сајтлика, 20 чаша стаклених, 3 чаше ракиске стаклене, 3 карафиндла, звечка от туча, 3 бардака, 2 мјерице, 5 врећа, решето гвоздено велико.

Написание сосудов бакарних:

6 котлова великих и малих, 2 тенжере, 2 тепсие, 2 легена, казан с оправом, 6 сахана мали, кондир, кастрола, казан са оправом покојнога јерм. Исаије, који престави се у мон. Дивши, јолтас с канком, тенжера на ново добивена.

Бакар коториј необрјетаетсја љ. 1733. написан: 2 котла, ћугума, ћевћир, 13 санчића, 2 калајлие.

Написание сосудов калајних:

32 калајлие велике и мале, 34 танира, кондир, 2 сажака, аван са авантестом, 15 танира на ново придобити.

2 кондира писата у визитации 1733. неисходет.

Написание вешчеј жељезних:

— — — — — — — — — —

Написание сосудов винских и разно:

12 каца виских у которих јест 500 хакова, 13 хардова — — 208 хак., 2 каце купуске — — 28 хак., чабар, левак.

Кола волујска, талиге с хамом и уздицом.

Качара от дрвета плетером начињена, блатом олепљена, на њој троја врата, трском покривена.

Хамбар от чамови дупли дасака, покривен растовом даском, в нем жита 100 мјерова.

Чешма созидата каменом, на јој чардак покривен чамовом даском. На 3 луле вода идет.

Рибњак пред чешмом, но праздан јешче недоправлен.

Воденица на грунту принца Одешкалка више села Херцевика, у којој три тала имајут.

10 јутара жита усјејана на грунту монастирском.

2 јутра јечма.

2 башче посијане.

Виноград у којему јест 15 мотика покојнаго Неофита.

Воћњак у којему 200 дрва шлива матори.

3 ливаде на грунту монастирском у којих косаца 30.

Ливада на чалманском и дивошком грунту, коса 10.

8 волова теглећи.

6 говеда.

4 коња.

Сеј монастир привилегији своја имјест

1. От Јосифа цесара римскаго у оригиналу на пергаменту, латинским језиком, на неј печат у месингу на златном гајтану виејапчу, издану 1706. Апр. 9.

2 Патент рад грунтова от грофа Карафе, издани 1702. феб. 17.

3. Конфирмација от привилегији от императрици римскија и кралици хунгарскија Марији Терезији, у червеној кадифи оправлена, печат висит на златну гајтану у месингу, издана чрез хофдепутацију 1746. Дек. 20.

4. Конфирмација привилегији от тојажде императрици и кралици у червеној кадифи, печат древјан на златном гајтану висат, издана чрез канцеларију мажарску 1747. Јан. 19.

5. Копија у оправи от обоих конфирмацији видимирата, с реамбулацином и планом.

Сего монастира хумки:

1. От востока пустара Биклао, мета велики друм.

2. От полудне хумка Воина долиница.

3. От запада мета, керски дол.

4. От сјевера мета, дол Чаер.

Досађденије имат от комори чрез Г. камерал провизора Франца Призера. Такожде и от села Визића.

Пришедшу в сеј монастир Них Висок. Г. Арх и Митр. Павлу Ненадовићу, на генералиују визитацију возгорјевсја љубовију Богу и свјатим сербским просветитељем Симеону и Сави, јегоже и храм под титулом јест, видјевши скудост и конечное запустјенје церкви свјатој и келнам, изволил уктиторитисја, церков возобновити и покрити цјелу шиндром немецком, јешчеже и фарбом червеном, со олаом фарбовати, ктомуже и ред келних котори на полуденој страни стојат, и трапезарију цјелу, с мешаоницом и кухином на сјеверној страни покрити растовом шиндром, за вјечное воспоминание ктиторства, на св. молитвах и својих родителеј и сродником престављшихсја, сиј сут: Ненада, Јелисавети, Јосифа и Сари.

Приказахом отцу игумену и братии — — (шта имају да оправе и набаве).

На питање, да л има пустахија, реуза у манастиру, одговорише да нема.

Под датумом сего текушчаго 28. из монастирја Шишатовца пришел во монастир Кувеждин рано во понедељник, идјеже и службу слишал Них вскресеов. Г. Арх. и Митр. Павел Ненадовић, паки изволил во навечерије праздника всеноћнеје бденије совершити всјатих верховних апостолов Петра и Павла. Заутра же божественнују литургију соборне вкупе с преосвјашч. Г. Партенијем Еп. посвјашченија арх. карловачкија, со архимандрити и со служители прочија, с десет персон свјашчеников и ђјаконов служити благоволил, гђје јединаго ђјакона Михајла из Хорватске во вејашченика рукоположил.

Во време же причашченија поучителное слово народу вскоп. Еп. Партеније изговорил; по отпустје божественија литургији творил молебствије над њекојеју женоју, страждујушчују от духа нечистаго, такожде и трикратное с литијеју об хожденије окрест церкви совершил.

Сија визитација ..... исполнисја и совершисја јунија 30. 1753. г.

Партеније Павловић епископ, Арсеније Радивојевић Арх. и Митр. у Срему Ексарх, Вакентије Поповић, архимандрит шишатовачки, Исаије Исаијевић игумен реметкси.

Наставиће се.

Најновији автономни скандал.

Д. Р.

Овим је именом крстио уредник „Новог Србобрана“ у бр. 147. ток архидијецезалног административног одбора и Његове Светости на председништво кр. угарског министарства, против одлуке саборског одбора од 14. Јунија о. г. бр. зап. 1371. и овога интерепцију суспендовањем исте одлуке.

Ради бољег оријентисања штованих читаоца ових редака, навешћемо им прво сам ток унитне ствари.

Дописом од 17. Септембра 1902. Ad бр. 1348/зап. ех 1902. позвао је саборски одбор арх. административни одбор, да учини нужно расположење, да се епархијска скупштина најдуже за 3 месеца сазове и састане, која ће имати поступати по закључку саборском од 5. Јулија 1902. бр. 6.

На основу тог дописа расписао је адм. одбор изборе за епарх скупштину, који су 18. и 19. Новембра и обављени.

Адм. је одбор у својој седници од 19. Дец. закључио, да се Његовој Светости достави списак изабраних чланова за епарх. скупштину, на увиђење и сходну употребу са овлаштењем и учтивом молбом, да она новоизабрану епархијску скупштину када све припреме за сазив исте доготовљене буду, у име његово (одборово) у своје време сазвати изволи.

Дописом својим од 12. Фебруара о. г. Ad бр. С. О. 1887/258. ех 1903. позвао је саборски одбор арх. адм. одбор, да пошто је већ давно истекао рок, за који је по наредби његовој имао сазвати епарх. скупштину, то да у току од 30 дана, поднесе му извештај и оправдање, за што његовој наредби није удовољно, а уједно га је позвао, да у року од 30 дана не пропусти сазвати епархијску скупштину тако, да се она у том року има и састати.

Административни је одбор из седнице своје од 20. Марта под бр. А. О. 260/202. ех 1903. одговорно саборском одбору на исти позив ово: „— — Овај одбор повинујући се налогу високославног саборског одбора од 17. Сепг. 1902., учинио је нужне одредбе, те су обављени избори чланова за епарх. скупштину 18. и 19. Новембра.“

„Но рок састанка новоизабраних скупштинара односно епарх. скупштине, није се могао утврдити ни објавити из следећих разлога:

„По прописима — — дужни су сви одсеци епархијских власти извештаје о своме раду епарх. скупштини поднети.“

„Како је пак последња епарх. скупштина Арх. карловачке одржана још 1. Октобра 1890., то се за идућу епарх. скупштину има саставити извештај о раду сваког појединог епарх. одсека од 1890. до конца 1902.“

(За тим је наведено, какве су тешкоће за састављање поменутог извештаја — —), те се рекло: „— онда ће лако увидети и вслв. саборски одбор, да горе разложени посао под таквим околностима није могуће обавити ни за двоструко толико времена, колико је за састанак епарх. скупштине одређено.“

„Са разлога дакле тога и оних околности, а не из каквога непослуха и игнорована наредаба своје претпостављене власти, није могао потписани одбор горе хваљеној одлуци саборског одбора удовољити и епарх. скупштину до сада сазвати, већ је по свршеним изборима епархијских заступника одлуком својом од 19. Дец. закључио, да се епарх. скупштина тада сазове, када све нужне припреме за исту, на којима се трајно по могућности ради, доготовљене буду, овластивши подједним Његову Светост као своја председника, да у своје време рок за сазив епарх. скупштине определи и исту сазове.“

На ово је саборски одбор у својој седници од 26 Марта под бр. С. О. 3135/525. закључио: „— — Извештај арх. адм. одбора у оном делу, у којем се износе узроци зашто арх. епарх. скупштина до сада сазвана није на знање узети; у оном делу пак којим се јавља ће се споменута скупштина сазвати када потребан претходан посао, поименце пак када извештаји епархијских одсека готови буду, на знање не узети, већ упутити арх. адм. одбор, да епарх. скупштину без одлагања и без обзира на горње извештаје, сада већ без сваког одлагања одмах, сазвати има, која

ће своје остале послове обавити, а извештај у првом дондућем своме заседању претресати, односно у овом предмету сама одлучити.“

Адм. одбор је на ово у својој седници од 15. Априла под бр. А. О. 260. 587./202. закључио: „— — — По прочитању горње одлуке вскв. саборског одбора као и по саслушању изјаве Његове Светости, да је у своје време на надлежно место уложио протест против одредбе вскв. српског народно црквеног сабора од 5. Јулија 1902. бр. 6., којом су делом измењене, делом изван крепости стављене до сада постојеће превишње потврђење установе, односеће се на епарх. скупштину и њезине чланове, буде одлучено: с обзиром на горњу изјаву Његове Светости са сазивом епарх. скупштине архидијецезе карловачке причекати дотле, док са надлежног места решење на уложени протест Његове Светости не приспе. Уједно Његову Светост умолити, да савезно са мозбом арх. адм. одбора од 19. Децембра 1902. бр. А. О. 873/зап. нужне одребе за сазив епарх. скупштине архидијецезе карловачке изволи издати, чим са надлежног места решење на уштрби протест Његовој Светости приспело буде. О чему и вскв. саборски одбор позивом на горњу његову одлуку благоизволеног знања и равнања ради известити.“

На ово је саборски одбор у седници својој од 14. Јунија под бр. зап. 1371. донео ову одлуку:

„Извештај арх. административног одбора од 15. (28.) априла о. г. бр. 260,587/202 ех 1903. с којим подноси у записеничком изводу своју одлуку из седнице од истог дана, под истим бројем, „да ће са сазивом епархијске скупштине архидијецезе карловачке причекати дотле, док са надлежног места не приспе решење, на уложени протест Његове Светости, против одредбе срп. народног црквеног сабора од 5. (18.) јулија 1902. бр. 6. у предмету тумачења привремене епархијске уредбе“ — не узети на знање и горњу одлуку у целости укинути. Напротив, пошто је записеничким наводом из седнице арх. административног одбора констатовано, да је горња одлука донешена баш поводом и услед изјаве г. председника арх. административног одбора под чијим председовањем је арх. адм. одбор у свом извештају од 20/3. 1903. бр. А. О. 260. ех 1903. известио саборски одбор, да је, повињујући се налогу Сабореког Одбора од 17./30. IX. 1902 обавио изборе за епархијску скупштину, но да до састанка само скупштине није могло доћи ради немогућности поднашања извештаја појединих епарх. одсека епархијској скупштини, па пошто је председник арх. административног одбора таквим својим поступком и понашањем не само обмањивао Саборски Одбор, као своју претпостављену власт а у цели да тиме спречи извршење њених решења и одредаба, него пошто је шта више, таквим својим поступком и понашањем очито успротивио се извршењу одредбе Сабореког Одбора као своје претпостављене власти и осим тога и арх. административни одбор наговорио и завео на отворену ренитенцију против одредбе Сабореког Одбора као више власти — председнику арх. административног одбора дати најстрожији записенички укор.

Пошто се пак из самог записеничког извода из седнице арх. административног одбора од 15. (28.) априла 1903. не може разазнати, да ли су исти чланови арх. административног одбора који су учествовали у седници истог од 15. (28.) априла 1903. учествовали и у седници истог од $^{20}/_{3}$ 1903., дакле да ли је то био један те исти турнус, па се према томе не може ни установити да ли је до стварања укинуте одлуке дошло услед сопствене кривње њихове или услед тога, што су били заведени у блудњу — одредити истрагу против оних чланова арх. административног одбора, који су у седници од 15. (28.) априла 1903. учествовали у доношању горње укинуте одлуке и тиме помогли спречавање извршења одредбе Сабореког Одбора, подједно пак под истрагу потегнуте чланове арх. административног одбора суспендовати за трајања истраге од извршења свих права и дужности, која проналазе из чланства арх. административног одбора. Из разлога пак тога што је г. председник арх. административног ообора и до сада својим поступком спречавао извршење одредбе Сабореког одбора у предмету сазива арх. епархијске скупштине и шта више извршењу те одредбе успротивио се и на отпор против извршења споменуте одредбе наговорио и завео сам арх. административни одбор односно његове чланове, на се бојати, да ће тако и даље чинити, решити, да сам Саборски Одбор одреди дан састанка архид. епархијске скупштине и да то објави у званичном листу — „Митрополијском Гласнику,“ а осим тога да Сабореки Одбор непосредно о томе обавести и на арх. епархијску скупштину позове сваког појединог епархијског скупштинара, као и све оне, којима по привременој епархијској уредби припада право учествовања на епархијској скупштини а у ту цел да сви добави потребне списе и податке, понаособ списак нових епархијских скупштинара од архид. административног одбора.

Арх. епархијска скупштина има се сазвати за дан 3. (16.) јули о. г. у Ср. Карловцима у

народном дому те тога дана састати и конституисати се под председништвом дијецезана односно у случају да је исти спречен под председништвом по годинама најстаријег епархијског скупштинара.

Проведење овог саборског(!) решења поверити потпредседнику Саборског Одбора г. др Миши Михајловићу, а проведење истраге др Миши Михајловићу и др Жарку Миладиновићу."

На ову је одлуку арх. адм. одбор у у својој седници од 21. Јунија под бр. АО бр. А. О. 970|551. закључио: „Против одлуке вскв. саборског одбора од 14. Јунија бр. зап. 1371., којом је овострана одлука од 15. Апр. у предмету сазива арх. епарх. скупштине укинута, те с једне стране председнику арх. адм. одбора најстрожији укор подељен, а чланови овог одбора, који су укинуту овостране одлуку донели под истрагу стављени и суспендовани, а с друге стране арх. епарх. скупштина ненадлежно по његовом потпредседнику др. Миши Михајловићу за 3. Јули сазвана, уважене овај адм. одбор из седнице своје од данашњег дана, којој су сви под истрагу и суспензију стављени чланови присуствовали, праводобно свој призив на надлежно место на основу заглавља саборскога устројства од 14 Маја 1875."

„О чему се вскв. саборски одбор знања ради извештава с молбом, да извршене горње своје одлуке до решења уложеногa призива овога одбора тим пре обуставити изволи, што се присутни чланови овога одбора једнодушно и једногласно ограђују против горњом одлуком саборског одбора изречене суспензије и одређене истраге, јер не сматрају вскв. саборски одбор компетентним за донашање такове одлуке, пошто је адм. одбор према чл. XVII. и XL. привременог уређења епархија од 29. Маја 1871. једино срп. нар. црк. собору одговран — а ограђују се и против онога подметања, да су на донашање горње своје саборским одбором укинуте одлуке, од Његове Светости као свога председника, наведени и наговорени."

* * *

Вечнаго ради воспоминанија, нека је знано, да је предлог за поменуту одлуку од 14. Јунија бр. зап. 1371. саборском одбору поднео г. др. Никола Ђурђевић, познати некадашњи жестоки присталица „народне странке" и бана грофа Куена-Хедерварија, који је из ње утекао у радикале, кад му бан гроф Куен-Хедервари не хтеде дати жељени мандат, услед чега је постао највећи опонент свему што носи тип званичности

Исти се г. и дотле прославио са својим предлозима у саборским одборима, а особито код утока панчевачке општине; ал горњим је овековечио своје и јуристанско знање и знање наших автономних уредаба, те нема сумње, да док за исту одлуку сазнаду православни Хинези у Кини, које гоне некрштени хинезери, да ће га и они узети за свога заступника, као што га узеше босански Срби мухамедове вере за заступника и браниоца својих верских ствари.

Предлог је г. Ђурђевића усвојио саборски одбор једногласно, у ком су буди речено присутна била и два свештеника ил право рећи „попа" и то поп Божа Поповић новосадски парох и Саво Стојаковић, парох смољановачки. Овим народним поповима, а особито првом не треба се толико ни чудити, кад је он могао јавно у собору дезаувисати изјаву епископатову у погледу учења наше православне цркве за спољашњу управу, зашто је доцније награђен црвеним појасом, овим својим јуначким делом т. ј. давањем укора Његовој Светости, мал те не ће доћи до протопопства.

О поп Сави, који је ушао у саборски одбор само с тога, што је радикал, уздржавамо се суд свој изрећи над његовим јунаштвом, ком примера нема не у нашој православној цркви, него ни у једној на свету, да се један поп може и сме усудити на изрицање укора црквеној поглавици једне митрополије.

Седници, у којој је претресан и усвојен г. Ђурђевића поменути предлог, председавао је потпредседник саборског одбора г. др. Миша Михајловић, пошто Његова Светост није могао председавати кад је дошло питање о несазивању арх. епархијске скупштине, почем је он председавао и у административном одбору, а високопреосвећени је г. Гаврило Змејановић, који

заступа председника Његову Светост, кад је он препречен, имао врло нужног посла у ман. Беочину, камо је морао отићи још пре подне.

* * *

Е, сад кад се ово зна, да видимо, како стоји иначе са напред поменутом одлуком.

Кад се у чл. XIV. привременог уређења епархија од 1871. вели: „Дан избора заступника и рок састанка одређује надлежна епархијска административна управа — адм. одбор —, а до уређења ове дијецезан“;

кад се у закључцима „мајског сабора“ у 3) тач. бр. 6. рекло: „Епархијску скупштину сазива административни одбор без претходне пријаве и одобрења саборског одбора“;

кад се у чл. XL. истог уређења вели: „До коначног уређења делокруга и односаја епархијске скупштине и епархијских органа — ког уређења немамо ни данас — сваколика епархијска црквена и школска управа (а то је по чл. XIX. и. у. конзисторија и административни одбор), одговорна је сабору изузимајући судску струку, но и за ову је одговорна у погледу тачног отправљања дужности своје“;

кад напослетку и признати тумач наших автономних уредаба г. др. Жарко Миладиновић, у свом „Тумачу“ код чл. XL. ово рече: „Према овом уређењу одговорне су све епархијске скупштине и власти, изузевши судску струку, српском сабору, а то ће рећи да се против поступка епарх. власти и епар. административних и школских одбора може притужити сабору — —. Иначе се *редовним* путем подноси *призив* против решења еп. конзисторије митр. нар. црк. савету, против решидбе еп. административног одбора саборском одбору (§ 29. саб. устројства) — —“: питамо у првом реду правника над правницима г. др. Николу Ђурђевића, на ком је основу могао и смео предложити саборском одбору, да он не узме на знање и да укине одлуку арх. адм. одбора у погледу држања епархијске скупштине, а остале правнике г. г. чланове саборског одбора, на ком су основу могли и смели усвојити поменути предлог г. Ђурђевићев?

Не сумњиво је дакле, да је право и арх. административног одбора, да он одређује рок састанка арх. епархијске скупштине. Па кад је он, сазнавши од Његове Светости, као своја председника, да је он поднео протест против закључка „мајског сабора“ у погледу измена у привременом уређењу епархија од 1871., решио, да епархијску скупштину не сазива дотле, док не стигне решење на исти протест: да ли се он тим својим закључком огрешио о постојеће наређење и закон?

Није, а није с тога, што је исти на постојећем закону основан, што је признао и сам данашњи саборски одбор тиме, што је учињене од сабора измене и тумачења, поднео круни на превишњу потврду, да их она одобри преко своје уставне власти „јер закон тумачи онај, који га доноси, а то је сабор и круна“ („Застава“ бр. 144.)

Па кад то стоји, јасно је као сунце, све да и није Његова Светост као врховни чувар народно-црквене автономије, поднео превишњем месту протест против учињених саборских измена и тумачења, да се по истим изменама и тумачењу не сме ни једно автономно тело равнати и управљати, док не стигне превишња потврда, јер иначе не би имало смисла подносити круни на потврду нешто, те и не чекајући потврду, уводити у живот и захтевати од потчињених власти да се по њима равнају и поступају.

Арх. адм. одбор заслужио је поменутим својим закључком похвалу, а не осуду и гоњење што се држао кокретно.

Да је поступао по закључку саборском, односно позиву саборског одбора, огрешио би се и он, као и већина административних одбора, о крунино право, који не чекајући на превишњу потврду, поступаше по непотврђеним саборским закључцима.

Ако је истина што се рекло у 144. бр. „Заставе“, да је бивши председник уг. министарства преузвишени г. Коломан Сел, упозорен био, да не допусти да се обаве избори за епархијске скупштине, док не стигне превишње решење на поднесене на превишњу потврду учињене измене и допуне на привремено уређење епархија од 1871., па он то није хтео да учини; тиме се он није ни мало огрешио о своју

дужност, јер и по схваћању пређашњег саборског одбора — оног „хајдучког“, — и данашњи је саборски одбор на основу закључка саборског могао позвати административне одборе, да обаве изборе за нове епархијске скупштине.

Огрешио се пак он о своју дужност тада, ако је упозорен био и дознао, до неке епархијске скупштине доносе закључке у супрот постојеће привремене уредбе за епархије од 1871., на основу непотврђеног саборског закључка, па није против тога ништа радио, односно није оно радио, што је као надзорна врховна власт дужан био радити т. ј. укинути такве незаконите закључке.

Замерка пак Његовој Светости што је поред свег тога, што је протест свој уложио против поменутих измена и тумачења, не чекајући решење на тај „правни лек“ без сваког устезања — у име саборског одбора — а као председник саборског одбора — издао налог свима дијецезама и свима епархијским административним одборима да имају неодложно наредити и спровести свуда изборе за епархијску скупштину“ („Застава“ бр. 144.); са свим је неумесна и неоправдана.

Сабор је закључио, да саборски одбор упути све епархијске управе — т. ј. административне одборе — да што пре сазову епархијске скупштине.

На основу тог закључка саборског, саборски је одбор 17. Септембра пр. г. позвао административне одборе, да што пре сазову епархијске скупштине.

Његова Светост, као председник саборског одбора, није био дужан свечано исповедати му се — што се у осталом и онако знало —, да је он уложио протест против закључка саборског и у погледу измена и тумачења привременог уређења епархија од 1871; те знајући како би га напали и у одбору и у штампи, да се противно донашању односно извршењу тог закључка; пустио је да се он донесе и доставио га осталим епархијским управама, у нади да ће наскоро стићи и превишње решење на исти саборски закључак, а ако и не стигне, да ће г. г. епископи дијецезани дати у својим епархијама обавити изборе за епархијску скупштину, као што је и он дао обавити у Архидијецези, ал да не ће допустити да се саме скупштине одрже. А ако се и одрже, да не ће допустити да се у њима по непотврђеном саборском закључку изнова бирају сви епархијски одбори, него да се само попуне упражњена места, као што је и сам сабор попунио упражњена места у митрополијско-црквеном и народно-школском савету, која су тела такође уређена привременим уређењима, те је и у њима по истом закључку саборском требало изнова бирати све чланове.

Његова Светост, као дијецезан, кад је видео, да саборски одбор баш не ће да чека на потврду поднесзног на потврду закључка саборског у погледу епарх. скупштина, изјавио је у административном одбору, да је поднео протест свој против истог закључка, пошто још није добио одговора. Одбор сазнавши за то, као што рекосмо, закључи од своје воље, да се арх. епарх. скупштина не сазива дотле, док не стигне решење на исти протест.

Па кад се данас Његова Светост онако гадно и недостојно напада и сумњичи у „Застави“, у којој се о њему и члановима административног одбора, који донесоше онако законит закључак, говори као о неким лупежима и тиранима, лажама и буцијама, а уз то онако увијено препоручује, да треба са Његовом Светости *онако* поступати, као што је наведено у бр. 143. „Заставе“, да је тобоже дошло до гушања између Његове Светости и потпредседника г. др. Мише Михајловића, а братић једног народног трибуна у К. јавно у читаоници изјављује, да ће се с Његовом Светости морати онако поступити, као што су преко поступали с краљем Александром, — и ако није извесно, да радикали имају већину код новоизабраних чланова, те да би изабрали онакву конзисторију и административни одбор, какав им треба за постигнуће својих умишљаја — што би тек тада радили, да се Његова Светост противно сазиву епархијских скупштина у Н. Саду, Вршцу, Темишвару, где су имали своју већину, односно држали да је имају?

Би га жива растргли!

У осталом „мајски сабор“ и није донео

икаквог закључка у погледу измене односно тумачења често поменутог привременог уређења епархија од 1871., и то не само у том погледу, *него у опште није он донео ни једне законодавне уредбе или одлуке*, пошто сви његови закључци и одлуке, које је он држао за неке уредбе и одлуке, **нису ништа друго, него прости и немотивисани закључци без икакве важности и силе.**

А исти његови закључци и одлуке нису с тога законодавне уредбе и одлуке, што су на жалост у самом сабору биле већином повајлије — оно неколико матадора, не хтедоше повајлијама и вођама противничких странака, рећи, *како* се доносе и *како* се мора поступати са новодонесеним уредбама и одлукама, да могу задобити превишњу потврду —, те ни они, ни њихове вође и известиоци, међу којима је било и неколико, који не беху повајлије, не знадоше *како* треба поступати при доношењу предлога за уредбе и одлуке, односно са усвојеним од сабора уредбама и одлукама.

Наши су радикали сва могућа средства употребљавали, да само не буду изабрани за посланике „мајског сабора“ г. г. др. Ника Максимовић и Илија Вучетић, а камо им среће, да су их баш они бирали, те се не би на њему с *опаквим* својим закључцима и одлукама бламирали, а подједно показали свету на видику, да они нису дорасли за вође на једном сабору и да они немају ни најпримитивнијег парламентарног знања.

Или зар то није бламирање и незнање, кад „мајски сабор“ са својим известиоцима и од њега изабрани саборски одбор, у кога уђе крем радикалски, не знадоше ни то, да се при доношењу једне нове уредбе односно одлуке, мора ставити и то: овај се закључак или одлука има у име сабора поднети својим путем на превишњу потврду. А сами таки закључци да се имају подносити на превишњу потврду посебним преставкама, потписатим од председника, потпредседника и једног перовође саборског (в. §. 14. саборског устројства од 1875.), у којима се имају образложити побуде за њихово доношење.

Такви се закључци саборски обично пропраћају оваквим представкама: В. В.

На темељу §. 19. тачке 6) саборског устројства, потврђеног највишим решењем В. В., а услед предлога саборског одбора, учињеног услед уредбе § 32. с. у., установио је овај верноодани српски православни нар. црк. сабор ову под ·/. приложену „Уредбу о поступку при издавању зајмова из срп. нар. црк. фондова и заклада.“

„При установљењу ове уредбе руководили су овај најпокорнији сабор следећи разлози и обзири. — —“

„Образложивши тако у главном у речи стојећу уредбу, с најдубљим поданичким страхопоштовањем усуђује се овај свагда верни српски прав. нар. црк. сабор приступити В. В. са најсмернијом молбом својом: „Да В. В. „Уредбу — — —“ најмилостивије одобрити изволи.“

„Из седнице српског прав. нар. црк. сабора, држане у Карловцима 3. Октобра 1879. — — — —“

(Овако је сабор пропратио свој закључак у погледу поступка при давању зајмова.)

А *таким* је представкама пропратио исти сабор и „Уредбу о прав. срп. црк. општинама“; „Уредбу о уређењу епархија, нар. црквеном митрополитском савету“; „Уредбу о уређењу православног срп. нар. свештенства, парохија и протопрезвитерата“; „Уредбу о надзору над нар. црк. добрима“; „Уредбу манастирског фонда“; „Молба да се закладе Саве Текелије саборском одбору на руковање преда“; „Преставка у предмету оснивања мировинског фонда за учитеље срп. нар. школа“; „Преставка у погледу наредбе председништва кр. уг. министарства од 30. Септембра 1876.“

А *тако* су исто све до „мајског сабора“, шиљане представке на превишње место за сваки закључак саборски и одлуке, за које је требала превишња потврда.

Тако је н. пр. сабор у својој седници од 28. Маја 1875. донео одлуку у погледу измене чл. XXXVI. привременог уређења епархија од 1871., те је ставио ово: „Ова одлука ступа у живот по одобрењу Његовог Величанства, а изведење поверава се саборском одбору.“

А је л „мајски сабор“ *тако* поступао за своје подобне закључке и одлуке?

Није. Он није ни за један свој закључак и одлуку, за коју је требала превишња потврда, па ни за оне о манастирима и епархијским скупштинама, из самог сабора прописаном преставком молио за превишњу потврду, шта више сам сабор није ни закључио, да се за такве своје закључке у опште моли превишња потврда, држећи себе за суверена, за чије закључке и не треба превишње потврде, него је просто своје такове закључке доставио саборском одбору на извршење, од којих је овај неке — по свом схватању — послао председништву кр. уг. владе, да за њих испослује превишњу потврду, а многе, за које је требало такође превишње потврде, није ни послао, него их је сам извршио, због чега му је више пути у „Новом Србобрану“ пребачено, што је и послате шиљао, кад *то* није сабор закључио.

Сабор се ставио дакле на становиште француског конвента, те је држао да је он такво тело, које може доносити нове уредбе, а постојеће по својој вољи мењати и тумачити, без да је дужан за то искати нчију потврду.

И кад *овако* стоји са закључцима „мајског сабора“; јасно је по томе *да ће кр. угарска влада, кад једном досне до претреса послате јој саборске закључке, те увиди некоректност и незнање саборског одбора а и самог сабора, просто их — ил као што се каже а limine — повратити, без да ће их моћи и хтети поднети на превишњу потврду.*

Овако ће она *морати* с њима поступати, па решавао их министар Сел, Куен, Талијан, Кошут, односно референсао о њима Гемери, Јовановић ил ма ко други, који зна како се шиљу од сабора на превишњу потврду закључци и одлуке које требају превишње потврде, и ми бисмо волели видети тог кр. угарског министра председника, који би могао у супрот § 14. саборског устројства од 1875., *по ком преставке саборске потписује председник, потпредседник и перовођа*, поднети на превишњу потврду, **онако** поднесене му закључке саборске и одлуке, који се закључци пре могу сматрати за закључке саборског одбора, него за закључке саборске.

По овоме је дакле бачен новац у ветар, што га је наш народ издао за „мајски сабор“, исто као и онај за новосадски збор, на ком се заборавило — поред два председника — изабрати одбор, који ће извршити донесене одлуке, те с тога исте и осташе неизвршене на папиру, јер као саборске одлуке и уредбе као што рекосмо не важе. Рад саборски — управо изабратог ревизионог одбора са своја два „стручњака“ — око тобожњег надпрегледања рачуна, не може се назвати никаквим радом, који у осталом и није нов рад, него подгревање извештаја пређашњих саборских одбора, протурених у „мајском сабору“ као рад ревизионог одбора и стручњака, о чему би г. Евген Думча умео много што да каже.

Пошто се дакле и поменути закључак саборски од 5. Јулија 1902. у погледу епархијских скупштина, не може узети за правовађан закључак саборски, а све да је и такав, до данас није задобио превишњу потврду: јасно је као сунце, да се на њега административни одбор, односно епархијске скупштине не морају обзирати, а који су се на њега обзирали, да су се огрешили о постојећу уредбу, те по томе су њихови закључци и избори донесени и обављени, незаконити, те се нису ни дужне незадовољне странке закључцима од тако изабратих власти повиновати, нити их респектовати.

По постојећој — законитој — уредби, имали су се — кад се већ хтело по закључку саборском да држе епархијске скупштине 1902/3. — у епархијским одборима само упражњена места попунити, а не изнова сви одсеци новим изборима изабрати, те по томе *ови* су новоизабрани „устарабари“, а не они стари, чији је мандат имао трајати до сталног уређења епархија, ког ни данас немамо.

Ово је јасна и чиста ствар, коју, наши радикали могу исмевати и правити вицеве, ал која се не може никаквим паметним разлозима побити.

Може голим фразама и софизмима, ал на то се паметни људи не обзиру-

Дође л' једном у положај онај Грујићев „трећи", да у томе изрече своју пресуду, не ће је моћи ни он друкчије изрећи.

Држимо, да смо довољно доказали, да саборски одбор није био властан укинути закључак арх. адм. одбора од 15. Априла, који је са свим основан на закону и уместан.

Да видимо сад како стоји са поделењем „најстрожијег записничког укора" Његовој Светости, као председнику административног одбора.

Према напред реченом о одговорности административног одбора, јасно је да он није одговоран саборском одбору за свој рад, те по томе саборски одбор није ни властан поделивати укор председнику његовом, све да је случајно поменуто рађено у административном одбору под председништвом потпредседника његовог, а камо ли што је рађено под председништвом самог председника Његове Светости, коме као таковом, није властан да суди саборски одбор, састављен из већине световњака, и то да изрече пресуду без претходне истраге, него је њему властан да суди ако се огреши о постојећа наређења као председник епархијских власти, на основу §. 15. IV. одсека системе конзисторијалне од 5. Априла 1782. екстрајудиционална комисија, односно св. архијерејски синод.

С тога је поделен Његовој Светости „најстрожији записнички укор" не законит и не важећ, због чега ће држимо његови изрицатељи морати одговарати и свечано повући га.

Да се види разлика између „хајдучког саборског одбора", и данашњег радикалског, навешћемо ово успоређење.

„Хајдучки саборски одбор" видећи, да се у Вршцу ради којешта, изаслао је 1899. из своје средине поверенство са вскир. г епископом Мироном Николићем, да се на лицу места увери о правом стању.

По обављеном извиђају и прочитаном извештају, усвојио је саборски одбор овај предлог истог повереништва:

„Пошто из списа, који саборском одбору стоје на расположењу, из података извршеног извиђења и из извештаја, које је истражно поверенство на том основу предложило, несумњиво произлази, да је управа вршачке епархије у сваком погледу протуправна и незаконита, те да тамо несвесно стање влада, пошто је то већ у толикој мери утицало на верске осећаје и морал у тој епархији, на њену автономну управу и њене имовинске интересе, да је саборском одбору постало већ готово свесним немогуће, да у својем надзорном и контролном делокругу успостави и у њој правни рад; пошто се прави извор том стању налази једино и искључиво у самом епархијском епископу госп. Гаврилу Змејановићу (који би имао бити најпозванији чувар правног реда у епархији и који је председник епархијских органа) и у његовом протуправном држању, у његовој радњи против закона и у његовом пропусту званичких дужности, које га чине с једне стране неспособним, да у моралном и правном погледу епархијом даље управља;

пошто даље саборски одбор у властитом делокругу према епархијском епископу нема нити дисциплинарне власти нити других законитих средстава, да га принуди на испуњење законитих дужности и да га суспензијом или свргнућем учини безопасним за цркву и автономију;

пошто најпосле саборски одбор нити у моралном нити у имовинском погледу не може преузети нити носити одговорности за недогледне штетне последице жалосног стања у вршачкој епархији;

Предлажемо: да саборски одбор изволи све списе, истражне податке, поверенствене извештаје са својим испрним извештајем, предложити св. архијерејском синоду са пуном поштовања молбом, да благоизволи у властитом делокругу и колико је год могуће без одлагања поступити против г. Гаврила Змејановића епарх. епископа вршачког ради очувања вере, морала и автономног правног реда у српској православној цркви ове митрополије."

По прочитању овог закључка, довикнуо је г. др. Јован Радивојевић Вачић: Није могуће! Јесте, одговори вскир. г. епископ Змејановић, који га је прочитао, а г. др. Славко Милетић, благоизволео је рећи: Безобразлук!

1902. изгледало је радикалима за немогуће и за безобразлук закључак саборског одбора, што је учтиво умолио св. архијерејски синод, да у свом делокругу изволи поступати против вскир. г. епископа Змејановића, ради очувања вере, морала и автономног правног реда у српско православној цркви карловачке митрополије; а 1903. њихов саборски одбор изриче Његовој Светости као председнику арх. адм. одбора најстрожији записнички укор и то

само с тога, што је под његовим председништвом адм. одбор закључио, да не ће епархијску скупштину дотле сазвати, док не стигне превишње решење на поднесен протест Његове Светости против закључка саборског о епархијским скупштинама.

1902. узгред се на сабору замерило вскир г. епископу Змејановићу и вршачком адм. одбору, што су поднели уток кр. уг. министарству против поменутог поступка и закључка саборског одбора; а данас се подиже до неба вика, што је Његова Светост и арх. адм. одбор поднео уток против поменутог решења саборског одбора.

Живела доследност!

И кад је ова ствар — о сазиву арх. епархијске скупштине — *овако* текла, не треба човек да је напредне памети — ал треба да буде беспристрастан и несебичан —, да увиди, да нема у поменутим закључцима никакве недоследности, нити обмањивања претпостављене власти, која у осталом као таква не сме чинити што-но реч којешта, и растресати се над нижом власти, него која мора у првом реду сама поштовати постојеће законе и уредбе и по њима се и сама управљати, и настојати, да се и ниже по њима управљају, и да их респектују.

И пета заповед Божја, вели: „Поштуј оца свога и матер своју — —," ал родитељи немају права, да натерују децу своју да чине којекаква злочинства, нити су им деца дужна у томе повиновати се и слушати их.

Истина, саборски је одбор претпостављена власт у извесним приликама административним одборима; ал за то нема он права да их наводи на гажење и непоштовање постојећих закона и наредаба, нити су га адм. одбори дужни у томе слушати и извршивати његове незаконите наредбе, као што је н. пр. и поменута његова наредба, да се одрже епархијске скупштине са оним делокругом, каквог им је „мајски сабор" одредио, ал који још није добио превишњу потврду.

Ово је бар јасно, и кад је јасно, детињарија је позивати се на своје старешинство, и говорити о некој непослушности спрам надзорне власти.

Што се тиче оног мудрог правничког разлога: „поштo се из самог записничког извода из седнице адм. одбора од 15. Априла 1903. не може разазнати, да ли су исти чланови арх. адм. одбора, који су учествовали и у седници од 20. Марта 1903, дакле да ли је то био један те исти турнус, па сё према томе не може ни установити да ли је до стварања укинуте одлуке дошло услед сопствене кривње њихове, или услед тога, што су били заведени у блудњу — одредити истрагу против оних чланова арх. адм. одбора, који су у седници од 15. Апр. учествовали у доношању горње укинуте одлуке — —, подједно пак под истрагу стављене поменуте чланове арх. адм. одбора суспендовати за трајање истраге од извршења свих права и дужности, која произлазе из чланства арх. адм. одбора", немамо на њу приметити.

Пре свега молимо наше правнике — без разлике странака —, нека добро прочитају поменути став — разлог — што га је написао г. др. Никола Ђурђевић, а усвојио г. г. др. Мита Мушицки, одређен бранилац манастира Ходоша, др. Владислав Манојловић и др. Жарко Миладиновић писац „Тумача", на пек по души кажу: да л' је он у стању одржати критику?

Ми велимо да није!

Зар је то разлог какав за стављање под истрагу и суспендовање извесних права чланова једног турнуса — чланова једне седнице адм. одбора —, што су донели закључак, који је на постојећем закону основан, и зар није прво требало извидети, који су чланови били у седници од 20. Марта, а који од 15. Априла, ако се хтело сазнати, да л' је поменути закључак о узроку несазивања епархијске скупштине, донесен услед сопствене кривње, или из заведене блудње; јер сваки ће нам допустити, да је свугде у свету друкчија казна за кривца, који учини што из сопствене побуде — воље —, а друкчија, који учини из заведене блудње!

Тако је исто принцип, да онај који неког заведе обманом на нешто, да је тај кривљи од оног, кога је завео.

Па откуд мања казна за тобожњег за-

вадача — Његову Светост — од заведених — чланова адм. одбора?

Ал по правничким појмовима г. г. др. Николе Ђурђевића, др. Мите Мушицког, др. Жарка Миладиновића и др. Владислава Манојловића — чланове неправнике пош Божу и Саву, и др. Мишу Михајловића, не ћемо да узмемо у обзир —, право је да се казне чланови арх. адм. одбора због поменутог закључка, без истраге суспендовањем од припадајућих им дужности и права, донели поменути закључак из сопствене побуде, а донели га из заведене блудње, а председник са записничким укором.

Г. г. правници саборског одбора, у својој журби, а можда и бојазни, да се не би високопреосвећени г. епископ Змејановић, повратио с пута и дошао у седницу, па заузевши председничко место, као председник не допусти им да *оваков* одлуку донесу — као што се по доласку свом и изјаснио и замерио им —, и не опазише и ону баш да не кажемо несмислицу, да у једном туриусу не морају баш сви чланови бити једног мишљења, те да је по томе требало у одлуци речено бити, да се они чланови имају суспендовати и под истрагу ставити, односно одузети им права и дужности, који су гласали за укинуту одлуку у погледу несазива епархијске скупштине, а не све ћутуре, без обзира ставити под једну капу.

Сумњамо, да би *тако* што могао предложити и изнети г. др. Бранко Илић, изналазалац теорије, да у човечјој глави има „соса“, те да је по томе и „сосана памет“ друкчија од памети оних људи, који је немају, а коју по његовој тврдњи већином радикали имају.

Оваква правничка брука могла је учињена бити од поменутих правника — доктора права — само с тога, што њих при њеном донашању није руководио здрав — хладан — разум, него страначки бес, који највеће умове уме да заслепи, те да учине нешто, због чега се, кад се „истрезне“ и сами стидети морају.

А тај је страначки бес нама — а особито на автономном пољу — до сада овамо од 1869. грдних штета допринео и допринаша, и њему се имају приписати све оне трзавице и утрошен новац и време у којекакве експерименте, од којих је сваки пре имао користи, само не наша црква, школа и народ.

Да није тог несретног страначког беса било, не само код радикала, него и код либерала, давно би и давно била срећена и наша црквено-народна автономија, за чије несређење још већу одговорност носе либерали, него радикали.

1892. могла се средити наша автономија, јер тешко да ћемо икад дочекати *онако* подесну прилику за њено срећење, ал либералима не даде страначки бес да попусте од својих „начела“, — као да их нису до тада толико пути напуштали —, и тако смо дочекали, да је радикали срећују с њиховим поповима и пештанским пријатељима, који немају појма о уређењу тако крупних ствари.

Кад се као што се из напред реченог види, арх. административни одбор изјавио саборском одбору, за што не може одредити још дан за држање епархијске скупштине, који је разлог као што видесмо са свим уместан и законит; кад се из напред реченог види, да је административни одбор властан да одређује дан држања епархијске скупштине, који је разлог као што видесмо са свим уместан и законит: за сваког, само не за г. г. правнике саборског одбора др. Николу Ђурђевића, др. Миту Мушицког, др. Владислава Манојловића и др. Жарка Миладиновића, било би јасно, да је саборски одбор тај основани и законити разлог требао усвојити, и оставити на миру арх. административни одбор и чекати даљи развитак.

Њима пак *то* не беше довољно, те почевши њи пузбрдицом незаконисти, не само што неовлаштено издадоше Његовој Светости, као председнику „најстрожији записнички укор“, што укинуше поменути закључак, што ставише под истрагу цео један турнус адм. одбора, и што га пре истраге суспендоваше од чланства, дужности и права скопчаних с чланством, него присвојише и неовлаштено и незаконито и право одређивања дана, кад да се одржи епархијска скупштина, а сем тога наредише да у супрот јасном наређењу чл. XVII. пр.

уређења епархија од 1871., по којој је дијецезан председник еп. скупштине, те се по томе без њега еп. скупштина не може ни конституисати ни отпочети рад, у случају да би Његова Светост *преспречен био** да епархијску скупштину отвори, да се конституише под председништвом најстаријег по годинама епархијског скупштинара.

Како је по истој одлуци саборски одбор опуномоћио свога потпредседника г. др. Мишу Михајловића, да изврши решење његово, то је исти још тог истог дана у „Српском митрополијском гласнику“ у бр. 11. позвао све новоизабране чланове арх. епархијске скупштине, и оне којима у смислу привремене епархијске уредбе припада право учествовања на епархијској скупштини, да се 3. Јулија у 11 часова пре подне у просторијама српског „Народног Дома“ у Карловцима, пађи изволе, и у скупштини учествовати.

По истој одлуци поверено је било г. г. др. Миши Михајловићу. и др. Жарку Миладиновићу да спроведу истрагу против чланова арх, адм. одбора, који су учествовали у седници од 15. Априла и донели ону одиозну одлуку, којом се одрекла послушност претпостављеној власти.

У „Народном дому“ је домар већ почео да чини припреме за миле госте, а г. др. Миладиновић је почео да проучава у свом „Тумачу“, на основу којих би §§. и чланака могао оборити и доказати, да чл XIV. привр уређења епархија, по ком „рок састанка епархијске скупштине одређује административни одбор“, и чл. XL и. у. по ком је административни одбор одговоран сабору, а не саборском одбору, у самој ствари не садрже ово, што на први поглед и неправницима изгледа да садржи, како би по том могао учинити предлог за што строжију казну ренитентних чланова административног одбора, који држећ се поменутих чланака, отказаше послушност саборском одбору; кад као гром из ведра неба допаде глас из Пеште, — до скора беле, сада црне —, да министар-председник преузвишени г. гроф Куен-Хедервари систира извршење одлуке саборског одбора од 14. Јунија у погледу одржања епархијске скупштине и спровођења наређене истраге.

Та је вест што би рекли браћа Хрвати запањила и правнике данашњег одбора и све радикале, и не само њих, него и орган наших самосталаца „Нови Србобран“, који описани поступак Његове Светости и арх. административног одбора, а и само министрово систирање извршења поменуте одлуке саборског одбора и обустављање истраге, назва „најновијим автономним скандалом.“

И заиста се цео поменути спор између саборског одбора и Његове Светости и арх. административног одбора о држању арх. епархијске скупштине, може назвати „автономним скандалом“, кога није Његова Светост и арх. административни одбор изазвао својом ренитенцијом, него кога је изазвао саборски одбор својом незаконитом одлуком.

Да саборски одбор држао постојећег закона и уредаба, не би могао ни смео позивати арх. административни одбор да учини нешто против постојеће уредбе.

Овако својом одлуком изазвао је праведан отпор, и кад председник кр. угарског министарства на основу припадајућег му права, систира извршење нападнуте одлуке, онда се тај његов поступак не може назвати „незаконитом ингеренцијом“, као што га назва „Нови Србобран“, и

* Како ова реч звони и има л места, после тврдње, „да пошто је г. председник адм. одбора и до сада својим поступком спречавао извршење одредбе саборског одбора у предмету сазива еп. скупштине и шта више извршењу те одредбе успоставно се и на отпор против извршења споменуте одредбе наговорио и завео сам арх. адм. одбор односно чланове његове, па се бојати да ће тако и даље чинити“? Ма велико да нема, и пошто нема, она је ушла у одлуку само из шеретлука! Кад је г. др. Никола Ђурићевић рекао ав. требао је квасти и бука, те у место „преспречен био“, требао је ставити „не би хтео“. Према напред реченом, само је ова реч имала места, а не „преспречен“.

Г. г. правници саборског одбора, нису тако наивна, да су могла мислити, да ће Његова Светост, после нарицања укора, после одређивања дана скупштине и позива на скупштину, хтети и моћи отворити сабрану по потпредседнику еп. скупштину, ако само не буде преспречен. Знала су они врло добро да после тога Његова Светост, нити ће хтети нити моћи, отворити скупштину, све и да не буде преспречен, јер ако што је свакоме, тако је и њима добро познато да, Његова Светост удеси своје послове тако, да увек може да председава у свима седницима у којима је он председник.

Зашто је пак г. др. Ђурићевић сиавно „преспречен“ у место „не би хтео“, не знамо, и добро би учинио, да то растумачи у посебном чланку, који баш не би морао бити *онако* дугачак, као онај о чл. XI. и XII. епархијске уредбе.

ко тако о тако јасној ствари пише, тај само заводи наш доброђудни народ.

Уредник „Новог Србобрана“ обесивши професуру о клин, и одавши се на политично поље, да на њему умножи број наших неквалификованих уредника, као посланик на „мајском сабору“, требао је дићети предлог за одлуку, да се ван крепости стави одмах заглавље саборског устројства од 14. Маја 1875., по ком председнику кр. уг. министарства припада право касације решења највиших наших автономних власти, чиме би више користио своме народу, него нападати на закону основан поступак министра председника.

Није оно пријатељ народу, који му ласка и пише онако како му гове, него онај, који му истину у брк говори.

Да је код наших највиших власти било и да има више хладнокрвности и обазривости, а мање партизанства и пренагљености; мање би имао угарски министар председник да се бави нашим стварима.

Било је времена, кад се могло отклонити речено заглавље; данас се већ не може, *а како су се код нас расплиле страсти и мржња, скоро је и боље да остане и на даље исто заглавље у крепости и снази.*

Кад човек чита у „Српском митрополијском гласнику“ извештаје о седницама саборског одбора, и види она силна неосновања на закону решења, него донесена из партијских обзира — партијског беса —; не треба се чудити ни мало што незадовољне странке морају да се обраћају кр. угарском министарству, као што се због поменутог незаконитог његовог закључка морала да обрати и Његова Светост и арх. административни одбор.

Нека је овде знано и то, *да Његова Светост није протестовала против самих одлука саборских у погледу епархијских скупштина, него је она протестовала против тога, да се исте одлуке пре превишње потврде извршавају.*

А то тек није грех ни издајство!

* * *

Када смо оно 1902. у чланку: „*О одговорности епархијских власти*“ написаном и издатом за време држања „мајског сабора“, на стр. 13. набројавши коректно држање саборског одбора спрам неких рецитентних епархијских скупштина и административних одбора рекли: „— — шта се може назвати анархијом, ако се не може назвати неслушање наредаба виших власти од стране нижих — потчињених?“; позвали смо подједно правнике наше нове автономне владе — саборског одбора —, да на иста питања одговоре.

Том смо им приликом рекли и ово: „Они ће имати радом својим да докажу: да л се *може* у опште владати, кад н. пр. једна нижа власт не ће да се осврне на наредбе више власти, него хоће да ради што хоће и како хоће, изговарајући се, да она не само да није саборском одбору одговорна, него му не ће да призна ни контролно право, већ једино сабору. А да ће и он — саборски одбор — доћи у тај сретан положај, за то не треба да се брине. За то ће се већ постарати епарх. скупштине и ако не у Угарској, а оно у Хрватској и Славонији.“

Од то доба ево навршила се тек година дана, и за то је време имао саборски одбор да се увери, како је „мајски сабор“ љуто погрешио, што је за љубав дернога Вршца и вршачке политике, изрекао: „да је епархијска скупштина одговорна за свој рад једино сабору.“

Прво му је епархијска скупштина темишварска „пукла под нос“, за тим пакрачка, па ево и административни одбор архидијецезе карловачке.

Ваистину, нисмо се надали, да ће му се тако брзо осветити непромишљен поменути његов закључак.

Кад је претресен на „мајском сабору“ извештај пређашњег саборског одбора, тада је исти одбор назван „хајдучким одбором“, што се усудио окарактерисати својим правим именом рецитентан рад епархијске скупштине и одбора административног вршачког и што није могао ни смео допустити да одбор и конзисторија чине којекаква чуда и покоре, те да им стане на пут одредио поверенство да се на лицу места увери о самој ствари, пошто му се не хтедоше послати искани записници.

А сад кад је административни одбор архидијецезе, држећи се закључка „мај-

ског сабора“ у погледу одговорности епархијских власти одговорио саборском одбору: писам ја теби, него сабору одговоран за свој рад; пише се у „Застави“ у 143. бр.: „— — Јер не ће, и не може тек нико спорити, да по нашим автономним уредбама припада саборском одбору право, а има и дужност, да надзирава, позива на одговорност, а и укоре коју потчињену област и председника јој, ако су се они огрешили о какав закон или о дисциплинарне прописе. Што важи за све области, важи заиста и за административни одбор и његовог председника. — — А држили државна власт, да је јача потчињена област, него она претпостављена, онда то води државном расулу. . . .“

А у 148. бр. „Заставе“ рекло се и ово: „— — Може ли виша власт, мењати и укидати одлуке ниже власти? Може ли тражити од ње извештаје? Може ли јој налагати и у случају непослушности, и може ли је натерати на послушност и казнити је?“, те пошто се одговорило да може и да је то дужност више власти, рече се, пошто се прво признало, да по чл. XVIII., епархијска скупштина контролише рад црквене и школске управе, и да је сваколика управа по чл. XL. одговорна сабору, но: *„новији закон чотире стари закон, ако је стари у противности са овим.* Епархијска уредба важи од 1871., а саборско устројство од 1875. Саб. устројство дакле новије је и ако се одредбе сударају, онда важе одредбе саборског устројства, јер су — новије, § 22. саб. устројства каже: „У делокруг саб. одбора спада 8) — — *и контролише органе, које су уредбама установљене.*“ Епархијском уредбом од 1871. установљени су ови органи: конзисторија, *административни одбор* и епархијски школски одбор.“ Већ по томе дакле *контролише* саборски одбор одборе *административне.* — — О сазиву епарх. скупштина решава дакле као *прва инштанција* адм. одбор, а као *друга* инштанција саборски одбор, а ова виша инштанција може да уништи или промени одлуку адм. одбора. — — Адм. одбор доцкан се сетио да приговара саборском одбору компетенцију, јер чл. XVIII. и XL епархијске уредбе *ништа* су одредбама §§. 22. и 29. саборског устројства.“

Овако уредништво „Заставе и његов сарадник Ненад *сада* пишу. А како је писано у њој за време „мајског сабора“, и *како* се од радикалске стране писало и говорило у сабору против пређашњег саборског одбора, који је то исто становиште за време свога постајања исповедао, види се јасно из „Заставе“ од 1902.

Од *оваког* данашњег писања „Заставиног“, ми нисмо могли добити већу сатисфикацију, да је наша тврдња, да су епархијске власти одговорне саборском одбору, била основана, до чега су сада — ал доцкан — и сами радикали дошли.

Сад после *оваког* закључка „мајског сабора“, могу и административни одбори, а не само епархијске скупштине пуцати под нос саборском одбору, јер кад по њему није епарх. скупштина одговорна саб. одбору, нису ни административни одбори, ни конзисторије, пошто су сви постали на основу једне исте уредбе, и тврдња радикала, да епарх. скупштина није саб. одбору одговорна с тога, што је она заступство, а епархијски су одбори власти, није ништа друго него прост софизам, пошто је и она орган који постоји на основу извесне уредбе, а сви такови органи одговорни су саборском одбору, односно он има над њима надзорну власт.

Уредник пак „Новог Србобрана“ у 147. рече: „Како ће функционисати наша автономна управа, ако свако може чинити што хоће, и ако ниже власти пркосе вишима — управо себи, народу и цркви — са угарском владом.“

Да је г. уредник као посланик на „мајском сабору“ био противан са својим једномишљеницима, да се не донесе *оваква* закључак у погледу одговорности епархијских власти, односно да је исти донесен у прописаној форми и на потврду послат и потврђен, имао би права, да *данас овако* пише. А пошто све то није случај, за то и нема права да *овако* пише.

* * *

Из свега реченог, види се, да се заиста описан спор између саборског одбора и

арх. административног одбора може назвати „автономним скандалом“, ал се подједно може видети и то, да се поступак саборског одбора може назвати „автономним скандалом“, а не поступак адм. одбора, Његове Светости и председника кр. уг. министарства, и који је поступком својим изазвао мешање државне власти у наше ствари.

Да је саборски одбор био мало тишији, те да није форсирао, да се поштo по то дође до нових избора епархијских власти и у Архидијецези — и ако као што рекосмо није уверен о већини својих присталица у новоизабраној скупштини —, како би и у њој, као у бачкој и вршачкој епархији, његове присталице могле доћи до ухљебија, односно делили им милости; уштедио би и себи и нашем народу и цркви и тај „автономни скандал“, у којима на жалост не оскудевамо и из којих не излазимо.

Па нека нам и тај „најновији автономни скандал“ послужи за доказ, да није довољно бити само на перу фразиста, а на језику гњаватор, ако смо ради да нам рад а особито на црквено-народном пољу буде од користи, него, да се од оних, који поверењем народним дођу до уплива и решавајућег уплива, иште пре свега нужног знања а уз то и хладнокрвности и истинског родољубља.

А подједно нека нам он послужи за доказ, да без споразума са јерархијом, не можемо никад доћи до срећења наше црквено-народне автономије.

Ако нам је до пркоса, а ми терајмо га и на даље, ил право рећи, држимо се досадашње памети, па ћемо далеко доћи!

И опет велчмо што смо у више прилика рекли, нико нам није такав непријатељ и толико нам не шкоди, као наша јавна гласила са својим неквалификованим уредницима, који се ни на што друго не обзиру, него на допадање светине и својих партизана.

Крајње је време, да у том погледу и наша јавна гласила пођу другим правцем и да својим неумесним писањем не раздражују светину, него да је паметним писањем привикавају на ред и рад, те да се више брине о својим нуждама и невољама, него што се брине о црквено-народним стварима о којима нема ни појма.

† Папа Лав XIII.

7. о. м. умро је у Риму после кратког боловања, у 94. години живота свога папа Лав XIII.

Папа Лав XIII. био је 258. епископ у Риму, која се епископија временом уздигла на први степен у римокатоличком Хришћанском свету, те се његов епископ — папа — сматра и дан-данас за видиму главу црквену на земљи и за намесника Христова, који је као такав и непогрешив.

Између тих 257 епископа — папа —, било је са свим обичних јерарха, шта више било их је и чудовишта, ал је било и врло великих јерарха, међу које је спадао и папа Лав XIII., који је својим знањем и учености, чврстом вољом, савесним вршењем своје узвишене дужности, знао задобити поштовања на све стране и то не само код римокатоличког света, него и код православног и протестантског. Његове енциклике, којих је подоста издао, одликују се дубоким познавањем унутрне ствари, о којој се у њој говори, и из њих се види сверстрана ученост његова, а подједно и брига и интересовање за сва што-но реч горућа питања.

Ступив на престо римских папа у најтеже време, знао је он повратити му сјај и силу, да је поред свег тога, што не имађаше световне власти, као што имађаху његови претходници, задобио својој духовној столици и себи више угледа, но што га многи силни световни владаоци имађаху.

И ако је и он као и дотадашње римске папе настојао, да се наша источно-православна црква сједини с римокатоличком црквом, под његовим првенством; ипак му се мора признати, да је он у томе био врло обазрив, и да није радио на томе, да се то јединство силом изведе, на штету нашег православља.

Не, он је духовним средствима покушавао да се дође до тог јединства.

Нама се Србима доста благонаклон показао у преговорима са књазом црногорским Николом, а особито у питању св. Јеронимског завода у Риму. А и иначе не можемо се на њега тужити.

Како се данашњим даном све то више шири српска идеја и код римокатолика, а особито у Далмацији, где много има римокатоличких Срба, у српском је интересу, да за последника папе Лава

буде изабрат достојан јерарх, који ће као и он имати овакве узвишене мисли и назоре о свом високом положају.

Папи Лаву вечан спомен! Д. Р.

ЛИСТАК.

Вести

(**Седнице црквено-народних власти.**) Седнице арх. административног одбора, одржане се 28. о. м. а конзисторије 22. о. м.; седнице Митрополитско-црквеног Савета 23. о. м.; седнице Школског Савета 29. о. м.; седнице Саборског Одбора 1. Августа.

ПРИПОСЛАНО.*

Славном уредништву Српског Сиона у Карловцима.

Позивом на установу § а 16. тисковног закона од 17. маја 1875. молим славно уредништво, нека изволи у наредном броју „С. С-а" увртити следеће:

У броју 12. „Српског Сиона" изашла је једна белешка под насловом „Епархијска скупштина архидијецезе Карловачке", у којој се вели, да је г. потпредседник Саборског Одбора (др. М. Михајловић) „могао бити о обустави извршена закључка Саб. Одб. у предмету сазивања епарх. скупштине, извештен *од свога пештанског пријатеља*, можда *тре* по Његова Светост".

Ова белешка, ако и не отворено, то ипак између редака сумњичи некоректним поступком оне, који су имали знања о притужби Његове Светости, односно о намераваној телеграфској одредби Његове Преузвишености госп. Министра председника.

Пошто пак о целој ствари, то јест о поднеску и о учињеној одредби, осим госп. Министра председника, државног тајника и мене као референта нико знања имао није, нити је могао имати, то је очевидно, да је сумњичење управљено против моје личности, и да се под пештанским пријатељем госп. Михајловића разумева моја маленкост, тим више, јер сам је већ *тре штампама* овог горе позваног 12. броја „Српског Сиона" био са поуздане стране извештен о том, какове вести колају о мојој особи у Карловцима.

Ја се пак свечано ограђујем против таковом сумњичењу.

Познајем додуше г. Михајловића и штујем га као скроз и скроз поштенога и карактервога човека, али не стојим њиме у никаквој кореспонденцији, а што ми је особито за нагласити, нит сам њему, нит сам коме другоме шта о притужби Светог Патријарха или о учињеној одредби Преузвишеног г. Министра председника казао, или писао, или телеграфирао, и ја сам сâм изненађен, читајући изјаву дра. Михајловића у броју 139. „Заставе" у предмету епарх. скупштине.

Онај дакле, који под заштитом анонимитета противно тврди, јест проста лажа и паралажа, и нека си изволи запамтити, да се из Пеште много теже што шта дознаје, него из самих Карловаца, што на темељу искуства и *констатованих факата* смело тврдити могу.

У Будимпешти дне 9/22 јула 1903.

Павле Јовановић
министарски секретар.

* Да ниемо погрешили, што смо рекли, да је г. Михајловић *можда* пре од Његове Светости добио од свога пријатеља из Пеште — који у осталом није морао бити баш г. секретар Јовановић — глас о спстирању извршења одлуке саборског одбора у погледу сазива еп. скупштине, и да га је с тога оповпо; не треба нам бољег доказа од тврдње г. Јовановићеве, којом признаде да је и њега изненадила изјава г. Михајловићева у 139 бр. „Заставе" у предмету епархијске скупштине, те по томе да и он не верује у наведен од г. Михајловића разлог за одгоду скупштине.

Да л г. Јовановић стоји у кореспонденцији са „скроз и скроз поштеним и карактерним" г. Михајловићем, то наравно да не можемо знати. Ал ако стоји тврдња г. Јовановића, да су за уштрту ствар знали само њих троица, и да се иначе врло тешко дознају подобне новости из Пеште; не знамо: ко онда достављa радикалним *тајне* ствари, и ко им је могао јавити — што се не зна ни у Карловцима — да су закључци „мајског сабора" одасланн кругни, као што се рече у бр. 154. „Заставе", и *ко* други има интереса да г. Јовановићу достављa колајуће о њему гласове у Карловцима? Уредништво.

Послате књиге на приказ.

Л. Томановић: О Ивану Цриојевићу неколико питања по најновијим изворима написао — — Сепаратни отисак из „Бранкова Кола". Ср. Карловци. 1903. год.

Др. Вошко Петровић: Основни проблеми филозофије или Увод у филозофију. Свезак I. (Сепаратни отисак из „Школског вјесника") Сарајево. 1903.

Прота Јован Борота: Библијска повест старог и новог завета за основну школу. Ср. Карловци. 1903. Цена 30 фил.

Сима Станојевић: Религија будућности. Нови Сад. 1903. Цена 20 пот.

Извештај о срп. правосл. вел. гимназији у Новом Саду за шк. год. 1902./1903. Нови Сад. 1903.

Четрнаести *извјештај* о правосл. срп. богословском училишту у Срем. Карловцима за шк. год. 1902./1903. Саставио протопрезвитер Јован Вучковић, проф. богословије и ректор богословског училишта. Ср. Карловци. 1903.

Извештај о срп. вишој девојачкој школи у Панчеву на крају њене XXIX. а школске 1902.—1903 године. Година XVII. Спремио Милан Мандровић, управитељ. Панчево 1903.

Извештај о срп. вероисповједној учитељичкој школи у Карловцу. За школску годину 1902.—1903 Ср. Карловци. 1903.

Каталог препоручених књига. Издаје дворска књижара Мите Стајића. Београд. 1903.—1904. год.

Извештај српске велике гимназије карловачке за школску годину 1902.—1903. Ср. Карловци.

Никола Николајевић: Приповетка о Сергију Петровићу. С руског — — (Сепаратни отисак из „Бранкова Кола") — Ср. Карловци. 1903.

Књижевна вест.

Од „Илустроване историје српског народа" са 140 слика и једном картом балканског полуострва, коју издаје Коста Мандровић у Бечу (Wien III/3. Reisnerstrasse 41.) изашла је 13. свеска. Дело ће имати у 16 свезака по 50 филира (25 новч.), биће дакле до Преображења готово. Лепе позлатом израђене корице могу се добити за 2 круне по комаду. Претплатницима на дело дело за 8 круна шаљем књигу плаћеном поштом. Ко набави бар три претплатника, добија један примерак „Историје" на дар. Којима је претплата изишла, нека ју изволе поновити.

Књижевни огласи.

ЛИТУРГИКА

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА

САСТАВИО

ВОКА МИЛИЋ, учитељ новосадски.

Друго умножено издање.

Ова је књига готова и може се добити у потписаној штампарији. Исту књигу одобрио је св. Архијерејски Синод. С тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г г. учитељима, дајемо уобичајени књижарски попуст.

Српска Манастирска Штампарија
у Ср. Карловцима.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

БИБЛИЈСКА ПОВЕСТ

СТАРОГ И НОВОГ ЗАВЕТА

ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

НАПИСАО

Прота ЈОВАН БОРОТА

[На темељу одлуке Св. Архијерејског Сиода бр. М. 175./Син. 25. ех 1899. одобрена је ова књижица од Његове Светости српског патријарха Георгија под бр. М. 192. ех 1903. г. за учбеник у српским основним школама.]

Са овим садржајем:

А. Стари Завет.

I. О створењу света. — II. О створењу анђела. — III. О створењу првог човека. — IV. О рају. — V. О првом греху. — VI. О потопу. — VII. О Авраму и другим патријарсима. — VIII. Израиљци у Египту. — IX. Израиљци излазе из Египта. — X. Израиљци у пустињи. — XI. Израиљци у земљи обећаној. — XII Пророштва о Спаситељу.

Б. Нови Завет.

I. Рођење претечино. — II. Рођење Спаситељево. — III. Мудраци са истока. — IV. Бежање у Египат. — V. Спаситељ од дванаест година. — VI. Крштење Спаситељево. — VII. Проповедање Спаситељево. — VIII. Спаситељ благосиља децу. — IX. Договор Спаситељевих противника. — X Свечани улазак Спаситељев у Јерусалим. — XI. Тајна вечера. — XII. Суђење Спаситељу. — XIII. Смрт и погреб Спаситељев. — XIV. Васкресење Спаситељево. — XV. Вазнесење Спаситељево. — XVI. Силазак светога Духа на апостоле. — XVII. Ширење науке Христове.

Додатак.

XVIII. Чудеса Спаситељева. — XIX. Наука Спаситељева. — Завршни преглед.

Издање Срп. Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

Цена је књизи 30 филира.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА

ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

САСТАВИО

Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу г г. православним катихетама на ову школ. књигу која је прописана као школски учбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 2349. ех 1903. 44 1—2

С Т Е Ч А Ј.

Овијем се споразумно са Епархијским одјељима исписује „стечај“ на мјесто конзисторијалног биљежника код Епархијске управе у Плашком са платом 1800 К годишње.

Дужности с тим местом скопчане и прописане су чл. XXVI., XXX., XXXIII. и XXXIV. привремн. уређења Епархија од 28. маја 1871.

Компетовати могу сви православни Срби, непорочни, који су свршили гимназију (са матуром) и богословију, а од свештеника они, који не стоје под каквом канонском забраном или дисциплинарном казном, односно њеним посљедицама (видја §§. 83. и д., па §. 90. дисц. правила за правосл. српско свештенство и опсегу правосл. српске митрополије Карловачке од 29. марта 1899. год.)

Код једнаке квалификације имаће предност они, који узмогну доказати оводноснну пракеу.

Рок компетовању до 2. (15.) августа 1903. на потписаног.

У Плашком, 3. јула 1903.

Міхаилъ
Епископ.

Бр. 2350. ех 1903. 45 1—2

С Т Е Ч А Ј.

Споразумно са оводносним одјељима исписује се „стечај“ на мјесто конзисторијалног фискала код Епархијске Управе у Плашком. Дужности с тим мјестом скопчане су оводносним чланцима привремн. уређења Епархија од 29. маја 1871. са платом од 600 К годишње.

Компетовати могу сви православни Срби, који имаду право одвјетовања у краљевинама Хрватској и Славонији

Рок пријавама до 2. (15.) августа 1903.

У Плашком, 3. јула 1903.

Міхаилъ
председник епарх. скупштине.

С Т Е Ч А Ј. 46 1—2

На 2 учитељ. места вероисповедне српске школе у Кетфељу.

1.) Учитељу је плата 800 Кр. у готовом новцу, 2 л. оранице земље, и 1 л. у име пофторне школе. Паушал и перовођство 30 Кр., од потреба где позван буде 1 Кр., за огрев 2 хвата дрва и 2 хвата сламе.

2.) Учитељици је плата 600 Кр., у готовом новцу, 1 л. земље у име пофторне школе. Огрев као и горе. За земљу учитељица држ. порез плаћају. Компетовати могу само оспособљени учитељи-це.

Једно и друго имају слободан стан са баштом.

Рок стечајевима Преображење Господње (6. августа)

Кетфељ, 29. Јуна 1903. год.

Председништво.

С Т Е Ч А Ј. 47 1—2

Потписана општина отвара овијем стечај на упражњено мјесто за учитеља и учитељицу на својој основној школи. Учитељу је плаћа 1200 — а учитељици 700 — круна годишње, уз слободан стан и огрев. Од спровода имаће учитељ 3 — а учитељица 2 круне.

Учитељ мора бити музикалан, да може и пјевачко друштво подучавати, и зато ће бити посебно плаћени, а жељети је, да и учитељица буде музикална. Према томе имају првенство такови и који су бар 1 годину службовали.

Дужности учитеља јесу подучавати школску младеж у прописним школским предметима и одбржавати пјевницу при ма којој Богомољи. Учитељици спада у дужност, поред наставних предмета, обучавати још женску дјецу у ручним радовима, у чему треба да је добро вјешта, а по могућности, да помаже и у пјевању црквеном.

Учитељ и учитељица морају бити Срби православне вјере са формалним оспособљењем као такови имају своје молбе, уз односне свједоџбе и исправе са сједоџбом моралног и политичног владања надлежне им власти, поднијети потписаној општини најдаље до 1. Августа т. г.

У Дервенти 2. Јула 1903.

Срп.-правосл.-црквено-школска општина.

С Т Е Ч А Ј. 48 1—2

Расписује се стечај на једно место учитеља овдашње срп. нар. школе. —

Годишња је плата: 1000 К.; 200 К. станарине; огрев: 4 хвата дрва за школу и учитеља; 50 К 20 н. на чишћење школе; 10 К 50 н. шк. реквизите; петогодишњи законити доплатак 100 К

Дужности су прописане.

Рок стечају 15. (28.) Август (Велика Госпојина) о. г.

Из седнице м. срп. прав. школског одбора у Вел. Бечкереку 3. (16.) Јула 1903.

Др. Младен Панић
Предсједник.

Ш. С. 296/преп. ех 1903. 41 1—1

С Т Е Ч А Ј.

Ради попуњења трију упражњених питомачких места у стипендијској закладе Василија *Теофановића*, основаној пок. Александром Теофановићем из Будимпеште за ученике и ученице срп. учитељске (учитељичке) школе *сомборске*.

Стипендија износи 50 круна месечно или 500 круна на школску годину.

Стечевици (стечевице) без обзира на место рођења морају исправно доказати, да су Срби (Српкиње) православне вере, да су сиромашнога стања, да су здрави и крављим богињама накалемљени.

Првенство имају они сродници тестаторови, који исправно докажу, да су у првој линији потомци деде тестаторова Данила Теофановића из Крњаје, било у мушкој било у женској му лози. Ако се два сродника пријаве, првенство има ближи. Ако се пак више сродника пријаве, који су у истом степену род с тестаторовим дедом, то ће се приход од главнице на исте поделити, без обзира хоће ли тиме појединa стипендија изнети 500 круна годишње. Само ако рођаци не би цео приход испрли, или их у оне не би било, имаће права на стипендију и други кандидати.

Молбенице ваља упутити и поднети срп. прав. нар. школском савету у Карловцима *најдаље до 25. јула (7. августа) 1903.* год., а привити треба уз исту осим горњих исправа о народности и вери, имовном и здравственом стању евентуално сродству још и школске сведоџбе од последње школске године с тим, да у молбеници има казати, камо да се достави овопредметна одлука са односним списима.

У Карловцима 1. (14.) јула 1903. године.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

Ш. С. 324./преп. ех 1903. 42 1—1

С Т Е Ч А Ј.

Ради попуњења упражњеног места редовног учитеља (учитељице) за *мађарски језик, земљопис и краснопис* у српској вишој девојачкој школи сомборској овим се расписује стечај.

Молитељи (молитељице) имају доказати, да су Срби (Српкиње) православне вере, да су оспособљени за грађанске школе односно да су бар испитани и оспособљени учитељи (учитељице) и да потпуно владају српским језиком. Ако буде изабрано лице без оспособљења за грађ. школе, биће изабрани дужан у року, који школски савет одреди, да набави себи такво оспособљење.

У дужност изабраном лицу спадаће, да предаје горње предмете у најмање 20 седмичних часова.

Плата по уредби.

Молбенице за ово место имају се поднети срп. прав. нар. школском савету у Карловцима *најдаље до 25. јула (7. августа) 1903. године.*

У Карловцима 1. (14.) јула 1903.

Председништво
срп. прав. нар. школскога савета.

С Т Е Ч А Ј. 43 1—1

Отвара се стечај на једно овде упражњено учитељско место, с којим је скопчана плата од 800 круна у готовом, за огрев 240 круна, за чишћење 100 круна, за пашњак 100 круна, за писаћи прибор 20 круна, за повторну школу 40 круна, стан у натури или еквивалената за исти у износу од 300 круна, и уз ово још пет пута петогодишњи доплатак од 100 круна.

Новоизабрани имаће предавати у разредима, које му месни школски одбор додели, све оне предмете, које школска уредба од 17. јула 1872 год. и дисциплинарна правила од године 1876. прописује; наглашује се, да децу црквеном појењу учи, као и остали овдашњи учитељи, са децом у цркви поје, а за невицом појачку дужност да врши.

Компетенти нека своје ваљано инструјисане молбенице потписаноме председништву поднесу у току шест недеља рачунајући од првог увртења у новине овога стечаја.

Желети је, да се компетенти лично прикажу и у цркви поје.

У Бач-Сентомашу 24. маја (6. јуна) 1903.

Председништво
месног школског одбора.

К. 245/233 из 1903. 35 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Отвара се стечај на место ђакона у Арач-Вражеву са год. платом од 400 круна и правом на уживање 24 кат. јутра земље, на коју црквена општина плаћа све јавне терете. Компетенти ваља да поднесу правилно инструисане молбе своје, прописаним путем, овој конзисторији до 3/16. августа о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 28. маја 1903. године.

Председништво.

К. 369/из 1903. 49 1—3

СТЕЧАЈ.

На једно упражњено место у стипендијској заклади Петра Божића са стипендијом од годишњих 300 К. овим се расписује стечај.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно-православне вере, припадници епархије Темишварске, који се уче у српској великој гимназији Карловачкој, на којој академији, или на којем универзитету.

Првенство имају рођаци оснивачеви, ако су источно православне вере.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, о имовном и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице ваља поднети овој конзисторији до 17. 30. августа о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 2. (15.) јула 1903. год.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 39 2—2

Расписује се стечај ради сталног попуњења учитељског места на II. и III. разр. мешовите школе у црквеној општини бегечкој — епархији Бачкој — на које и оспособљене учитељице компетовати могу.

Дужности су обележене у Школској Уредби од 1872. год. и у наредбама српских народних автономних школских власти.

Плаћа је пак: У готовом новцу 800 круна; 4 јутра ритске земље, на тако званој „греди“ која је земља изложена поплави, а за приход које општина не прима дужност, да даје општитету На земљу све терете учитељ сноси. 10 круна у име писаћег прибора; 2 хвата тврдих дрва и у име огрева дрва колико је потребно.

Слободан стан са потребним стајама и вртом.

Рок стечају је 10. (23.) август 1903. год.

Месни школски одбор у Бегечу 26. јуна (9. јула) 1903. год.

Дафина Михајловић парохијска. **Милош Шовљански** предс. месн. школ. одбора.

Ad бр. П. Г. 45/37 ex 1903. 36 2—2

СТЕЧАЈ.

На правосл. срп. великој гимназији у Карловцима упражњено је место оспособљеног професора из класичне филологије (латинског и грчког језика) за целу гимназију.

Са тим професорским местом скопчана су следећа берива, која патронат даје: основна плата од годишњих 1800 круна, станарина од 400 круна и петогодишња повишица 400 круна. Уз та берива уживаће изабрани професор и додатак, који је високославни срп. народ. црквени Сабор закључком својим од 2./15. јула 1902. бр. 4. гласом отписа срп. правосл. народ. црквеног сабор. одбора од 14./27. дец. 1902. бр. СО. 9230/2751. ex 1902. за професоре карловачке гимназије одредио.

Компетенти (испитани професори) нека своје прописно инструјисане молбенице потписаном патронату до укључиво 18. (31.) јула о. г. поднесу.

Из седнице патроната срп. правосл. велике гимназије карловачке, држане у Карловцима 19. јуна (2. јула) 1903.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ad бр. К. 282/зап. ex 1903. 29 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место православног вероучитеља на кр. малој реалној гимназији у Митровици овим се стечај до укључиво 31. јула о. г. по нов. кал. расписује с тим, да компетенти (свештеници и свршени богослови из отсега карловачке Митрополије) имају своје прописно биљеговане и инструјиране молбенице непосредно овој конзисторији у горепоређеном року поднети.

У смислу отписа високе кр. земаљ. владе за богоштовје и наставу у Загребу од 15. маја о г. бр. 6645. скопчана су са тим вероучитељским местом следећа берива: плата од 1000 круна на годину уз право на петогодишње доплатке од 200 круна и стан у нарави или станарина од 480 К. на годину.

Постављање изабраног компетента за дефинитивног вероучитеља условљава сведоџба о положеном катихетском испиту; у противном случају остаје у привременом својству.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 3. (16.) јуна 1903.

Георгије с. р.
патријарх.

Ad бр. К. 283/82. ex 1903. 33 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај ради сталног попуњења парохијског места VI. разреда у Вемену.

Молитељи имају своје ваљано инструисане молбе путем својих претпостављених власти до 18. (31.) јула о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Сент-Андреји 6. (19.) маја 1903.

Епархијска конзисторија будимска.

Бр. ЕК. 397. 38 2—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохије лесковачку I. плаћ. разреда, у плашчанском протопрезвитерату и Мало Градачку II. плаћ. разреда, у протопрезвитерату кариноглавском.

Рок компетовања оставља се до 15. (28.) јулија 1903.

Из сједнице Епарх. конзисторије држане у Плашком, 12. јуна 1903.

Предсједништво.

СТЕЧАЈ. 37 2—3

Овим се расписује у смислу наредбе Вел. Патроната ове гимназије стечај на место *учитеља појања и музике* на овој гимназији.

Плата редовног и сталног учитеља је 2400 К, петогодишњи доплатак 200 К, и станарина 560 К. Плата привременог учитеља је 1600 К без икаква доплатка.

За сталног и редовног учитеља појања и музике може бити постављен само онај, који има високим кр. уг. Министарством богочасти и јавне наставе од 1. фебруара 1896. бр. 4576. установљеним испитним повереништвом стечено оспособљење. За привременог пак може бити постављено и друго способно лице уз обвезу, да за одређено време набави себи прописану квалификацију.

Молитељи нека поднесу своје молбенице са потребитим документима потписаној управи до 6./19. августа 1903.

Управа

срп. правосл. вел. гимназије у Н. Саду.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излунало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ℨ провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем косе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

13—25 ex 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За странство: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији, остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловцу. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 491. 1903.

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 14

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у четвртак 31. јулија 1903.

ЗВАНИЧНО.

Радња Архидијецезалне конзисторије.

Архидијецезална Конзисторија у седници својој од 3. (16.) Јунија о. г. под председништвом Његове Светости, решила је осим осталих и ове предмете: Бележник извештава, да позвати чланови г. г. Мина Рогулић и др. Александар пл. Рокић, нису дошли у седницу, што је узето на знање. — Његова Светост дописом својим од 17. Априла саопштава расположење кр. уг. министра председника у погледу давања опроста од законитог узраста свршеним срп. прав. богословима, што је узето на знање и равнање. (Исто је штампано у 8. бр. о. л.) — Исти извештава да је Његово Високопреосвећенство г. епископ бачки Митрофан 15. Маја у ман. Беочину рукоположио јеромонаха ман. Јаска Викентија Себићановића за презвитера, што је узето на знање. — Исти извештава, да је исти у истом месту 15. Маја рукоположио свршеног богослова Илију Аћимовића за ђакона, а 16. за презвитера, који је одређен за администратора у Маркушици, што је узето на знање. — Послати на поклон прилерак „Шематизма епархије далматинске" за 1903. од Њег. Виск. г. епископа др. Никодима Милаша, примљен је са захвалношћу. — Душепопечитељ је парадинског гарнизона, позват да за 14 дана поднесе своје оправдање, што није дошао на сахрану умрлог војника С. Ђ. — Висока кр. земаљска влада из Загреба доставља на даље званичње са Превишњег места без икакве ознаке повраћену молбу В. П. свргнутог јерохонаха, на што је закључено, да му се забрани носити назив јеромонаха и називати се својим калуђерским именом. — Умолби вис. кр. земаљске владе удовољено је, да се у матицама по њеном захтеву исправци учине, те је у том смислу издато упутство надлежним свештеницима. — На умолбу исте, послата јој је у оверовљеном препису конзисторијална окружница од 18. Априла 1846. бр. К. 97. ех 1846. у погледу прелаза из једне вере у другу. — Управа митровачке више реалке извештава да је у споразуму са вис. кр. земаљском владом на место умрлога катихете Петра Николића, поставила за привременог катихету капелана протопрезвитератског Душана Страјинића, што је закључено, да се распише стечај на исто место. — Вис. кр. земаљска влада саопштава своју наредбу од 8. Јунија о. г. бр. 7784. којом је наредила да у горњо-карловачкој и пакрачкој епархији срп. прав. деца имају присуствовати задушницама у суботу у очи месних поклада пред вел. ускршњи пост, и у суботу у очи Михољ-дана, што је узето на знање. — Иста саопштава, да је ц. и кр. дворска штампарија у Бечу спремна, да за

православну цркву вредењу декларатирју од 16. Јулија 1779. и конзисторијалну систему од 5. Априла 1782. отштампа у 100 примерака, те моли за обавештај, колико примерака ова конзисторија за себе и своје свештенство жели, и уједно да јој се у сврху штампања прилози пошљу споменуте декларатирје, јер издање од 1860. нема тих прилога; на што је закључено одговорити, да ова конзисторија не потребује нити жели набавити поменуто ново издање, а захтевани прилози декларатирје нису се могли у архиви ове конзисторије пронаћи. — Управа ман. Бешенова извештена је, да је Саборски Одбор дозволио, да из текућих ман. прихода може подарити јер. Б. Д. ради лечења 400 К. — Добробосанска конзисторија умољава конзисторију, да изволи известити арх. др. Георгије Летића, да је његов катихизис примљен за школе у истој митрополији, о чему ће се исти известити. — На умолбу црквв. скупштине у Ривици, да се не расписује стечај на парохијско место, решено је да се иста не уважи, и да се стечај распише. — На решење административног одбора, да се Рача од Босута одели, те да се у оба места самосталне парохије прогласе са VI. класом, расписа ће се за обе стечај, а до попуњења да има у оба места и на даље администрирати Никола Станишић. — Достава председништва поверенства за полагање стечајног испита, да су исти испит положили Никола Станишић, Петар Бронзић и Коста Вуковић, узета је на знање. — Поднете молбе неких јеромонаха за потпору ради лечења, упућене су на дотично место. — Услед спроведења истраге, осуђен је јерђ. ман. Г. В. Љ. због свога говора у трапезарији, на 30-дневно одлучење од заједничке трпезе и сухоједањем средом и петком. — Удовољено је молби јерм. С. В. привременог управитеља ман. Х. да се спроведе Саборском Одбору молба његова, у којој моли да му се изда ради судског прогона тужба К. М. из И. поднесена саборском одбору. — Услед одласка пароха Ј. Л. из Леденаче у Дивош, расписаће се стечај на парохију Леденачку IV. класе, а до попуњења, предата је администрацији јерм. Г. Т. — На упит једног протопрезвитера, да л може у Тројединици женска, која је у Угарској ступила у грађански брак, који није у цркви благословен, ступити у други брак, одговорено је да не може пре, док се прво не разведе грађански брак. — Протопрезвитерски извештаји о обављеној исповеди свештенства, узети су на знање, с тим, да који нису дошли, да имају доћи у седиште протопрезвитерата и исповедити се. — На извештај протопрезвитера Вуковарског, подељен је адм. Б. М. Б. укор са претњом строжијих последица, ако дужности своје и налоге претпостављених власти у будуће забуде занемаривао. — Расписаће се стечај на парохију у Борову III. класе. — На доставу истражних списа жупанијске области у Вуковару у погледу спора између привременог администратора у Г. и учитеља Б. Ј., изјавиће јој конзисторија, да она остаје при своме њеној поднесеном јој 16. Априла о. г. — Жели статистичког уреда у Загребу у погледу броја разведених бракова за 1902. и стања богословије карловачке, удовољено је. — Президијално расположење Његове Светости у погледу допуста ради лечења оболелим свештеницима, узето је на знање. — Поводом притужбе пароха у К. Љ. Н. да је тамошњи римокатолички жупник противзаконито крстио једно женско дете од православне матере, умолиће се кр. земаљска влада, да изволи упутну ствар извидети, и о резултату њеног извида известити конзисторију. — На достављену пријаву парохијског звања у Илоку, да тамошњи управитељ римокатоличког манастира О. Фирма Плетикатић у достављеном на њега допису, назива православну веру „расколничком", уступљена је иста кр. земаљској влади са учтивом молбом, да код духовне власти истог управитеља сходне кораке учинита изволи, да му се строго забрани у званичним дописивањима служити се увредљивим изразима, и резултат цењеног званичења у своје време доставити конзисторији. — Парох у Г. Д. П. известиће се, да се не може молби његовој удовољити све дотле, док не стигне решење вис. кр. уг. министарства на поднесен му њине уток против пресуде митрополијског савета од 3. Априла 1902. — Изјашњење пароха у Р. М. Ш. заједно са тужбом тамошњег учитеља Г. П. уступљено је члану конзисторијалном протојерејуВасилију Константиновићу, да по прочуењу списа своје њење и предлог за одлуку у своје време конзисторији поднесе. — Укинут је закључак црквене скупштине у М. у погледу доживотног продавања столова за певницама, једно што се исти не могу продавати, а друго и што је донесен у незаконитој скупштини. — На упит јер. Д. З., да л може венчати извесну особу на основу издате сведоџбе београдског пароха Н. С., одговорити му, да иста мора бити легализована од београдског духовног суда. — На упит пароха у Ш. М. М. у погледу венчања извесне особе, која је луторанске вере, и која 17. год не живи са својим мужем, одговорити му, да иста мора бити прво разенчана од свога законитог мужа. — Молбе неколицине свештеника за повишење улога у свеште-

ничко-удовички фонд, доставиће се надлежном месту. — Румска црк. општина извештена је, да је конзисторија одобрила достављену јој скицу иконе Спасителеве, која ће трошком тамошњег грађанина Васе Максимовића у природној величини у мозајику бити израђена, те би имала доћи с пола на порталу при уласку у цркву св. Светих. — Вуковарску црк. општину известити, да је узет на одобравање знање закључак скупштински од 8. Априла бр. 5. у погледу поделе црквених столова. — Тужба С. Т. и црквених одборника и скупштинара из Т. против учитеља С. Ш. ради невршења појачке дужности, уступљена је кр. жупанијској области у Вуковару на уредовање и извиђење. — Пријава црк. одбора у К. против пароха Љ. Н. ради невршења свакогодишњег освећења богојављенске водице, издата је истом на испитивање. — Извештај јереја Л. В. адм. у В., да се уписао у правни факултет у Загребу, није уважен с тога, што је исти по гласу абсолуторне сведоџбе тек са довољним успехом свршио, те је упућен, да се у доколном времену више са богословским дисциплинама бави и у истима се усавршава, како то и његов садањи позив прописује и иискује. — Приспеле тужбе, одговори и протуодговори у брачним парницама, а 34 на броју, издати су дотичнима на одговор, односно реплику и дуплику, а молбе за развод брака на поништење. Један је брак коначно разведен, а два у крепости одржана.

Записник

седнице патроната срп. вел. гимназије Карловачке, држане 19. Јунија 1903. под председништвом Његове Светости, преузвишеног г. срп. Патријарха Георгија Бранковића.

Записник се последње седнице одобрава, уз примедбу и предлог др. Лазе Секулића, члана патроната, да се како је то у прошлој седници закључено, али пропуштено закључак у записник увести и известити, на ове седнице преставка на високу кр. земаљску владу, одео на богоштовље и наставу у Загребу подастре с молбом, да изволи дозволити, да овај патронат при испитима зрелости у овомесној срп. вел. гимназији у будуће сваке године заступљен бити односно своја једнога члана на дотичне испите изаслати може, уз право супотписивања матурантских сведоџаба именом овога патроната, како је то већ једном патронатском одлуком од 10. (23.) Јануара 1900. под бр. П. Г. 2/4. ех 1902. високоиста умољена, али до данас никакво решење патронату приспело није. — Његова Светост доставља на надлежно решење спроведену одлуку судску у погледу тестаментарно завештаних 4000 К од преминулог у Бечу Велимира Барбарића за штипендије двојица ученика карловачке гимназије, која се одлука прикључује списима под бр. 26. зап. ех 1903. под којим је донесен закључак на уништи тестаменат. — На достављену одлуку саборског одбора од 29. Марта у погледу вршења контроле над управом и рачунима гимназијског фонда, услед изјаве Његове Светости, да је исти у последњем заседању донео нову одлуку, причекаће се са решењем на поменуту одлуку, док нова не приспе. — Извештај управе о утврђени роковима писменог и усменог испита зрелости као и усменог испита из науке Хришћанске, те из гимнастике, француског и мађарског језика, узет је на знање. — Управа подноси ради знања записник седнице професорског збора од 6. Јунија о. г., по гласу кога је професорски збор на предлог професора Стевана Поповића закључио, да се преставком непосредно на саборски одбор обрати ради одобрења две стипендије по 1000 К двојици гимназијских професора разних струка, у сврху посећивања феријалних курзова које приређују универзитетски професори на средњошколске професоре у Салцбургу. Уједно у спроводном свом извештају споменута иста управа, да је исти закључак професорског збора извршен, те моли патронат, да то уме на знање и уједно у случају повољног решења упитне преставке, да одреди односно одобри предлог о колегама, које би управа споразумно са професорским збором за полазак споменутих стручних предавања учинила и поднела, на што је решено: путем управе гимназије известити професорски збор, да му овај патронат замера његов поступак, што се обилажењем овог патроната као своје претпостављене власти непосредно односном својом преставком на саборски одбор обратио, те му се исти путем најстрожије налаже, да се у будуће са својим било на коју власт управљеним молбама и преставкама, само преко овог патроната обраћати има. — Управа спроводи молбу професора Григорија Барусковића, да га патронат од 1. Септембра после 36. годишњег службовања у ред умировљених професора уврстити изволи и прописану мировину да му исплоџује, на што је решено: молби професора Барусковића с обзиром на његов 36. год. ревносни и савесни наставнички рад у срп. вел. гимназијама новосадској и карловачкој, за које је време свестраним захтевима и очекивањима потпуно одговорио, места дати и истога са 1. Септ. у заслужено стање мира ста-

вити са прописаном мировином. Подједно ради попуњења места за целу гимназију оспособљеног професора из старокласичне филологије (латинског и грчког језика) са прописаним бенвима стечај расписати. Молитеља пак путем управе известити о решењу патронатском с тим, да му овај патронат овом приликом изриче своју похвалу и признање на његовом досадањем многогодишњем ревном и савесном наставничком раду и деловању у гимназији карловачкој. — На поднесену преко управе молбу гимназијског учитеља хармоничног певања и музике Д. К., одобрен му је молбени предујам од 600 К ради лечења. — Извештај управитељев у погледу деловања — обуке — учитеља хармоничног појања и музике Д. К., узет је на знање. — Управа подноси на овопатронатски позив бр. зап. 18. ех 1903. извештај са односним високовладиним наредбама у ствари вођења непосредне преписке између исте управе и кр. земаљске владе, на што је решено, пре мериторног решења горњег извештаја унутити патронатског бележника протосинђела Данила Пантелића, да све на овај предмет односеће се списе као устројство, нацрт и високовладину одлуку о јавности гимназије и т. д. у патронатској архиви пронађе, и у идућу седницу на увиђење придонесе. — На понуде неких пудилаца за куп извесних гимназијских кућа, упућено је гимназијско старатељство да распише и одржи јавну дражбу, те односне дражбене записнике патронату поднесе уз свој извештај. — У изведене овопатронатске одлуке од 20. Дец. 1902., којом је у принципу наређено, да се место фискала гимн. фондова, има изборном засебног одговорног фискала, уз годишњу награду од 400 К попунити, решено је овопатронатског члана др. Петра Станковића, досадањег привременог фискала гимн. фондова за сталног одговорног фискала истих фондова уз годишњу награду од 400 К изабрати, на што се др. П. Станковић услед тога свога избора захваљује на чланству патроната, одредити, да се како његовом оставком сада упражњено место патроната, тако и примљеном оставком Душана Милића упражњено једно место чл. старатељства изабором попунити има, те умолити Његову Светост, да оба та места изабором попунити даде и о резултату овај патронат у своје време известити благоизволи. — Извештај фискала др. П. Станковића о купу куће гимназијске под бр. 792½. од стране С. П. и о осигурању истог куна, узет је на знање. — Молбени зајмови, неки су одобрени, а неки одбијени. — На извештај бележника патронатског, да је штампана „Привилегија гимназијска од 1791. и 1792.“ у 200 примерака, одређено је ове ће се све исти послати, а остатак оставити у архиву патронатску.

НЕЗВАНИЧНО.

О председништву у саборском одбору.

Д. Р.

О саборском је одбору први пут започет говор на нашим народно-црквеним саборима 1870. године.

У „Устројству саборском“ од те године, у чл. XXVI. рекло се: „Сабор бира из своје средине одбор, који ће назити, да се саборске одлуке како ваља извршују; надгледати и контролисати органе, које сабор за послове у чл. I. означене, постави; обављати послове које му сабор наложи и приправити предлоге за расправу саборску. — — Овај одбор има 9 чланова и то 3 свештеничког а 5 световног реда са председником, а председник му је изборни председник сабора.“

Сабор је и не чекајући на потврду „саборског устројства“, изабрао исти одбор, и то администратора епископа Арсенија Стојковића, једног проту, и једног пароха, и 6 световњака, те пошто у то доба не беше изборног — изабратог — председника, то адми. Стојковић беше председник сабору, па и у том одбору саборском.

Пошто донесено на сабору 1870. „саборско устројство“ не доби превишњу потврду, и то по превишњем решењу од 29. Маја 1871. с тога, што саборски нацрт смера „да црквени конгрес преобрази у световни збор“, што се види између осталога и из тога „што се митрополитово председничко право на почасно председавање ограничава, а у сталном одбору му са свим одузима“; приступи сабор 1874. градњи новог устројства.

Изабрати од сабора одбор 15-рице, у своме нацрту у погледу саборског одбора, рекао је у чл. XXI. „Сабор поставља саборски одбор, који се састоји из 9 чланова: митрополита патријарха као председника, епископа, 2 члана свештеничког и 5 чланова световног реда — — Члановима овима бира сабор и замењке, и то: епископу епископа, свештеничким једног

свештеника, а световним члановима тројицу. — — Потпредседник је одбору епископ, који замењује председника, кад је овај препречен. Ако су обојица препречени, председава најстарији члан по годинама.“

У XIII. је саборској седници од 12. октобра 1874. у погледу председавања у саборском одбору, ставио др. Светозар Милетић следећи исправак код чл. XXI.: „Епископ односно заменик његов замењује председника одбора, кад је овај препречен. Одбор бира из средине световних чланова својих на време свога постојања потпредседника“, који исправак сабор већином гласова усвоји, а исправак др. Лазе Костића: „Епископ или заменик му замењује председника у одбору. За случај препречености ове тројице, бира себи одбор потпредседника од својих световних чланова“, одбаци.

У потврђеном од 14. Маја 1875. „саборском устројству“, §. 21. у погледу председавања гласи тако, како је др. Св. Милетић предложио, а већина усвојила.

Из овог се види, да и ако је исправак Костићев био јаснији од Милетићевог; сабор је већином усвојио Милетићев исправак.

По исправку Костићевом, у саборском би одбору председавао митрополит-патријар, ако би он био препречен, епископ члан саборског одбора, а ако би и он, његов заменик — епископ —, па тек ако би и он био препречен, изабрати потпредседник.

По исправку пак Милетићевом и потврђеном саборском устројству, не види се јасно, ко има замењивати председника кад је он препречен, односно и епископ и његов заменик, пошто §. 21. о томе нема позитивног одређења, него се само вели, да одбор бира из средине световних потпредседника, а с каквим правима, о томе нема спомена.

Да се *то* из њега не види јасно, навешћемо за доказ самог г. др. Жарка Миладиновића, односно његовог „Тумача“, који је код §. 21. саборског устројства рекао: „— — — Председник саб. одбору је митрополит-патријарх, а ако је *препречен*, замењује га *епископ*, односно заменик његов у саб. одбору. Саб. одбор бира између себе и то из средине световних чланова једног *потпредседника*, који председника замењује, кад исти иначе председава саб. одбору, али председавање прекида за мало, те се под председништвом потпредседника наставља, да се седница не би морала прекинути или одгодити.“

По *овакво*м тумачењу г. Миладиновићевом, изабрати би потпредседник могао само онда председавати, кад би председник митрополит-патријар, епископ члан саборског одбора или његов заменик епископ — на мало препречен био да председава т. ј. почео би да председава, па на час мора да прекине председавање, за које га кратко време заступа у председавању изабрати потпредседник. Иначе, кад би н. пр. сва тројица препречена била да председавају у одбору, било да су болесни, одсутни или препречени другим послом, не би се седнице под председништвом потпредседника могле отпочети ни држати.

Од куд је и *како је* г. Миладиновић могао доћи до *овако* погрешног закључка; ми не знамо. Знамо само то, да се исти може најблаженије назвати *наивним закључком*.

У целом свету, у телима, где постоји председник и потпредседник, овај последњи заступа председника у председавању, кад је исти препречен.

Па кад по §. 13. саборског устројства „сабор бира на цело време саборске периоде из световног реда потпредседника, који заступа председника — митрополита-патријарха — и његове послове обавља, кад је овој препречен“; откуд онда да изабрати потпредседник не може заступати председника — митролита-патријарха, односно његова 2 заменика епископа — кад су они препречени да председавају?

Баистину чудан појам о правима изабратог потпредседника у саборском одбору!

Да изабрати потпредседник одбора има право да председава и да се под његовим председништвом може отпочети и завршити седница, кад је председник односно његови заменици епископи препречени, и да је у самој ствари овамо од 1875. тако и бивало, најбољи је доказ то, да је изабрани потпредседник г. др. Илија Вучетић толико

и толико председавао у таким седницама, о чему се може г. Миладиновић уверити из записника седница саборског одбора, до којих му је бар данас лако доћи.

А да се г. Вучетић држао „мишљења“ г. Миладиновићева, не би у оноликим седницама председавао.

И из овог се јасно види, да је г. Вучетић у истини бољи тумач и зналац наших автономних ствари од г. Миладиновића, који се и *онаквим* својим тумачењем §. 21. саборског устројства што-но реч затрчао и ујео.

Где сте, пастири?

Под овим је насловом донео општепознати руски богословски лист „*Русскій Паломникъ*“ у 25. броју свом следећи значајан чланак о београдским догађајима.

„Дубока сета веће од београдских докађаја... пао је несретни краљ, пала сирота краљица, пали им сродници и привржсници. Ни једна се суза није пролила над њиховим гробом. Какво ало је учинио своме народу тај злосретни помазаник?

Сад кад је загашена жеђ за крви, и када је умукло громко рукоплескање, српски народ као да иште оправдања, а знајући да цареубиство не може бити оправдано никаквом кривицом, сам себи одговара:

— Краљ је био умоболан!

У масу су ишли гласови чак о томе, да је тај приговор потврдила и научна секција и стручно испитивање лубање несретне жртве, краља....

Одиста, страшно чути!

Заиста крв мути не само очи, но и савест. Питање о умној болести краљевој, јесте ствар условна, но и ако је истина, да је краљ био умоболан, зар то може скинути прљаштину са цареубица?

Српска штампа морала је признати, да је „краљ био несретан човек“, да „он није могао постати другим, но како га створише његови родитељи, васпитање и прилике у којима је живео“, и што је он био такав „какав је морао бити по неопходимости услова“ („Застава“.)

Па шта онда? Зар је то оправдање? Зар не заслужује човек, који је од детињства свог видео само рђаве примере, још више снихсхођења?

Но — то је питање будућности. Ми хоћемо да кажемо два-три слова по поводу једне мале подобности, али која раздире душу човечју....

Васпитани од детињства под благодатној сени св. матере Цркве, ми неможемо да одвратимо свој поглед од руских пастира-великана, који су ишли на колац и трпели тешке муке за своју оданост према „помазаницима Божјим“.

— Не бојим се ја твога ножа — одговорио је патријарх *Хермоген* бојарину Салтикову, када га је овај наговарао, да пређе на страну Пољака, и видевши сталност архијереја, замахне на њега ножем. — Буди проклет од наше смирености и овога и онога света!

А шта је одговорио српски митрополит цареубицама?

Садашњи српски митрополит *Инокентије* благословио је брак краља Александра са Драгом Машином. Они обоје падоше, а маса је бурно клицала живели убицама, а архијереј — као што новине пишу — украсно је свој двор заставама, и не хтеде им обавити ни опела, укиде општу молитву за њих у цркви, а у саборној цркви „похвали народ, који је у тешким потресима овим својим спокојним и достојним држањем једанпут за свагда показао своју потпуну зрелост“ („Ново Време“.) А о погинулом краљу ни један уздах сажаљења!

Чега се митрополит бојао? Зар краљ Петар I. не би оценио његову верну службу, кад би му он рекао:

— Господару! Ја се не занимам политиком. Моја власт није од овога света. Тебе љуби народ српски, но ако би и ти имао непријатеља, ако би несрећа и Тебе посетала — ја ћу увек до гроба грудима својим штитити те, као помазаника Божјег, као законитог краља народа српског... Господару! ти ме можеш казнити, али не заборави, да је над Тобом Господ! Знај, да ја проливам сузе и да се молим за покој душе Твога претходника, као што ћу се молити за твоје здравље и срстно владање“.

Но у Србији не чује се ни речце од такве величанствене химне. Има извештаја, да подражавајући митрополиту своме, на сахрани краљевој и није било ни једнога епископа, но су само прости свештеници остали верни своме позиву!...

Где сте, пастири цркве? Где ја ваша ота-

часка љубав према овенчанима? Или зар се не познаје баш у несрећи истинска љубав и преданост?

Но . . . нека се наше срце не смути! Душо, прибери се! Теши се — и ако тиме можда себе обмањујеш — надом, да ти извештаји не ће бити истинити!

И. Мглинскій.

Тако „Паломникъ“. Но на жалост утеха му је слаба, јер су се ти извештаји о понашању свештенства, нарочито више јерархије показали и сувише истинитим, још истинитијим но што он мисли, јер ни „прости свештеници“ не остадоше верни своме позиву.

Ко се сећа какве је пригодне говоре држао у свакој прилици митрополит Инокентије, где је требало показати лојалност, оданост и привржености *живоме* Александру, — тај не може веровати, да је тај исти Инокентије, на глас да је тај по њему толико величани и узношени Александар *мртав*, дао у радости својој двор окитити заставама, па шта више и само гробље и цркве! Па инак мора веровати, јер је одиста тако.

Душа нам се мути, кад помислимо, да један краљ, коме су се за живота сви улагивали, и пред ким су пузили, умире без најмање утехе, коју св. црква најмањем члану своме пружа; да га сахрањују без звона, без почасти, дакле и без оне церемоније, која се и последњем циганину одаје! Краљева смрт није звонима оглашена ни у једној цркви у Србији, у којима се годинама узносиле молитве и долгоденствије за његов живот, док беше „благовјерни государ“! На није му ни у једној цркви одржан ни парастос.

Заиста страшно, и ми стојимо пред ужасним фактом, да је у српској јерархији преко, у целом српском свештенству нестало и трунка свести о позиву, о дужности свештеничкој, да су они српско име, понос српског свештеника обрукали пред целим осталим православљем, пред целим образованим светом!

И то ради Инокентије, који је по милости краљевој од обичног проте Јакова постао митрополитом, и који је, да се за ту услугу благодарним покаже, чинио слепо што је год Александар од њега желео. Величао је владавину његову, кад је народ био најнезадовољнији; узносио је краљицу Драгу, ма да је знао, да су сви слојеви народа огорчени што она ради као краљица. У своме духовном суду рашчињио је по жељи и самовољи краљевој проту Милана Ђурића, против свих прописа и канона цркве, и нашао је још и од себе лошијег слугу, једног већег архимандрита „академичара“, који је то рашчињење и у цркви спровео. Његова слепа послушност је тако далеко ишла, да би можда и православља се одрекао, да је то краљ желео.

Но и од тога је одвратнији пример „чувеног народног борца“, радикалског мученика проте Милана Ђурића. После рашчињења свог у афери због атентата, осуђен је на робију а можда би и стрељан био, но Александар га помилује и именује га војеним протом са платом од 6000 дин. Тај исти прота преузео је своје звање и службо службе, обављао тајне и свака свештенодејства, без обзира на то, што је и духовним судом и црквеном церемонијом рашчињен, а Инокентије је то мирно гледао, и није чинио никаква приговора против тога — јер је то његов љубљени краљ тако желео! . . . Годину дана после свога именовања за војеног проту, затражио је Ђурић пензију, и пошто су му урачунате све године, које је као мирски свештеник служио, дозначена му је пензија од месечних 500 дин., а Сава епископ жички подарио му је још и парохију у околини Ужице. Па мислите да је прота Ђурић пролио сузу над гробом онога, који му је поклонио живот, вратио част свештеничку, и дозначио му приход, каквог дотле није имао нити би икада имао? — Не, тај прота Ђурић је улицама као манит јурио и гологлав викао занешен радошћу, што је и последњи корен несретне лозе ископан! Заиста срамота за српску цркву што имаде таке служитеље, који ни појма немају о свештеничком позиву, који су довели тај сталеж до апсурдума, који су поткопали углед цркве тако, да је она данас у Србији последњи фактор. А и ко би јој одавао већу почаст, кад јој је и виша и ниža јерархија више у служби политике и појединих странака, него у служби истинске науке Христове?

Па откуда то? Откуда та декаденција у моралу српјанског свештенства? Откуда та несамосталност у тумачењу онога учења цркве, које се код осталих православних народа на темељу канона вековима неповредимо очувало, и које чува цркву од сваког искушења и напасти, баш зато, што је чврсто и необоримо?

Ми држимо и отворено тврдимо, да је томе једино и искључиво узрок *слабо, како стручно, а још више домаће васпитање свештенства, да и не говоримо о несретним политичким приликама, које Србију растрзају.*

Режим Петра Карађорђевића позван је да то санира, и нови краљ ће у истини заслужити и признање целога света и царство небесно, ако сву своју бригу посвети у првом реду томе, да подигне ниво образовања српског свештенства, да створи озбиљну самосталну и образовану јерархију, коју не ће сваки политички ветрић њуљати, те да са таком јерархијом приступи препорођају религиозно моралног живота, који је данас дошао до ивице пропасти.

А да то све узмогне постићи, он мора у првом реду одстранити свештенство од политике и упутити га, да живи искључиво своме позиву, који садржи у себи толико лепих и узвишених задатака, да ће свештеник за цео свој век наћи у њему и мимо политике, забаве и утехе.

Тако је у Србији. А јели код нас боље? Ал о томе — други пут коју. **А. А.**

Патријар Јосиф Рајачић и владика Платон Атанацковић

Приопштио

Д. Р.

Видећи владика Платон, да нема никаквог решења на његову „Аналитику“, а међутим су све владике прекинуле с њиме „црковно-долженствени сојуз и сообшчение“; упутио је на сваког од њих следеће писмо:

„Ваше Преосвјашченство Брате во Христје Љубезњејши!

По гласу писанија, јего Блаженством Г. Патријархом нашим Јосифом мње под 12. Окт. пр. љ. 1850. Ч. 964. присланаго, В. П. дне 11. тјехже писмено Себе изјаснили јесте, да от всјакаго церковно-долженственаго сојуза и сообшчења со мнојў дотоље бити престаете, дондеже књига моја „Аналитика“ не изсљедитсја, и суд сверху јеја изречен не будет.

Шестиј мјесјац от времена Архијерејскаго того нечајанаго изјасненија течет, и аз до днешњаго дне всуе ожидајў, да Ексекуцијеў начатаја импровизираната прија таја јединожди уже ко концу приведетсја. Можете си представити В. П., колиџе ми душа моја, хотја при совершеном совјести о невиности моеј утјешении, скорбјети имјеаше чрез все тое то долгое времја! Dilationum contumelia acerbior est quam repulsae injuria, велит Petrus de Marca. — Никакоже убо нестерпливости моеј, по бољезни душевној восписати будете, что се уже ко каждому от собраних здје Г. Г. Архијереев (јакоже и самому јего Блаженству) настојашчим мојим мирољубивим писанием непосредствено обрашчајусја, торжествено себе изјасњаја, јако помјанутујў мојў „Аналитику“ во свое времја за јединое токмо личное мое, пачеже и паче достоинства нашего Архијерејскаго (о чем самаја книга та изобилним свидјетелствует словеси) оправдание мнојў сочиненујў, но (сонзволенијў јего Блаженства, мнојў под 16. Јулија 1850. писмење прошеному, на тое не воспосљедовавшў) ни до сего даже часа необнародованујў, в цјелом јеја ексемпларов количестве во руки Архијерејскаго Сословија предати готов јесм.

Не могу убо прочее не надјејатисја, јако П. В., камењу мнимаго претиканија мнојў тако мира и љубве ради отвалену сушчу, со утјешением и радостиўў помјанутое изјаснение Ваше вспјат вземше сотворити будете, да тјем образом и аз с Вами в винограде Господни соединенними силами пиње, јегда всевисочајшим Царским именем сјемо в тој конец позвани јесми, дјелаја спасоносњўју в призренији св. Церкве нашеја попесу тјготу дне и вар. Всјакаго сомњенија кромје и В. П. в полној мјерје убјеждени јесте, да того ишчет самаја св. Церков паша — того требует Народ наш Сербски — того ожидает самое престолное сие мјесто и Царја и Царскаго правленија, ихже очеса бдјашче назирајут ни, да по миру нашему и Архијерејскому согласију сод произнесут и о характирје такожде всецјелаго стада нашего Духовнаго и самое сие преважњејшее времја судеб наших церковних и Народних!

Љубви братској пријискрење спрнобб-

шчајасја, с тојуже и особним високопочитанием пребивају.

Вашег Преосвјашченства

В Виење 19. Марта 1851.

покорњејши слуга

Платон Атанацковић с. р.

Епископ.

Како је владика Платон од свију осталих владика добио одговора на исто своје писмо, само не од владике пакрачког Стефана Крагујевића, на пожурницу и умољбу његову од 14. Априла, да му на њега одговори, одговорио му је исти 15. Априла 1851. следеће:

„— — Зане предмет о немже П. В. под 19. Мартом т. љ. писати ми изволисте, от Јего Свјатости Г. Патријарха нашего Јосифа с вједомостију мојеју и прочих Г. Г. Архијереев наших, високому Министерију на разсуждение поднесен јест; того ради аз вње состојанија нахождусја П. В. без засједанија Архијерејскаго сталнаго отвјета во реченом предметје дати, донељеже високое министеријалное Рјешение в томже невоспослједует.

В прочем всеусердно желаја, да дјело сие јеже скорше ко концу својему приведетсја, — — — —

покорњејши слуга

Стефан Крагујевић с. р.

Под 27. Априлом 1851. писао је владика Платон истом Крагујевићу следеће писмо:

„В. П.

Зане должае уже мимотече времја, јако аз на поизњејшее мое, јего Блаженству Г. Патриарху под 4. Априла т. љ. подпесеное изјаснение благохотнаго неполучих отвјета; того ради судих, В. П настојашчим братски умолити, вољеже би содјејствовати и у јего Блаженства ходатајствовати ми усердствовали, да би помјанутое изјаснение мое в Собрании Архијерејском предвзјато било, и аз отвјета удостоитилбисја.“ — — — —

Патријар Јосиф Рајачић под 9. Јунијем 1851. упутио је на све владике следеће писмо:

„В. П.

Јего Превосходителство Г. попечитељ Богочестија и Просвјешченија позивает мја с прочими Г. Г. Епископи о једнонадесјатом утрењем часје в дјеље премјешченија Епископа Платона Атанацковића к себје на конференцију.

Зане предмет сеј чисто церковиј јест, то аз таџеј конференцији присуствовати не могу; о чем и Г. Попечитеља, а и В. П. под једињем извјешчају.

В прочем с љубовију и високопочитанием јесм

В. П.

Во Виење 9. Јунија 1851.

обвјазателњејши

Јосиф с. р.“

Под 13. Јунијом 1851. упутио је патријар Јосиф на владике следеће писмо:

„В. П.

Бившу ми днес у Јего Величества Милостовјејшаго нашего Императора на Аудиенцији, високочајшее устменое Императорское Увјерение о подписаном уже Јего Величеством, и скорјејше воспослеђовати имушчем за православнују нашу Церков утјешителном Рјешенији получих; — которое високочајшее Рјешение јегда мње неспослетсја, П. В. в вједомост принести буду.

Како сие, тако и мое заутрашнее отшествие из Виени вједомотворја В. П., желају да и В. П. Десница всевишњаго во путешествии Вашем руководит, и к желанију сему моему прилагају и благословение мое Патриаршеское.“

Под 15. Јунијом 1851. упутио је патријар Јосиф на владике следеће писмо:

„В. П.

В слеђ прочтеного днес во Архијерејском Сосједании всевисочајшаго Ручнаго Писанија Јего Императорскаго Величества Государја нашего на Нас под 14|26. с. м. и љ. Ч. 149. С. неспосланаго, касателно премјешченија Еп. Платона Атанацковића от Будимскија на Бачку епархију, налагаетсја Нам, Јему, реченому Еп. Платону Архијерејскују Грамоту нашу на Епархију Бачкују неотложно издати; или аше би Ми Јего церковним иступленијам повина бити судили, с присуствујушчими здје прочими Епископи нашеја Церкве синодалное собрание по предварителному Јего Величества всевисочајшему Рјешенију ради наименоватеја имушчаго государственаго ко-

мисарја на тој конец држати, что би рјешилосја, једа ли основанија предлежат, јаже би нуждно творила, Јего Епископа Атанацковића свјашченому суду подвргнути.

Заше Ми предмет сеј за благостојание и чиноправление нашеја св. Церкве многоважним бити почитаем; то по смислу св. канонов ничтоже важно без спорамјенија братији наших Епископов творити хотјашче, позиваем В. П. да Нам основаное мњение Ваше о том подати ускорите: кој пут от обоју горје наведени нам пријати за Церков нашу спасителнији бити судите?"

На ово је одговорио владика пакрачки Крагујевић овим писмом:

„В. С.

Благоизволисте В. С. високопочитаемим Писанием Вашим от 15. т. м. и л. Ч. 489. мњение мое в том поискати, кој сирјеч пут от назначеној двоју во всевисочајшем Ручном писанији Јего Императорскаго Величества Государја нашего под 14/26. с. м. и л. касателно премјешченија Г. Еп. Платона Атанацковића от Будимскија на Бачкују Епархију Вам писпосланом за св. Церков нашу спасителнији бити сужду, или они, да Св. В. реченому Г. Еп. Архиепископскују Грамоту Вашу на Епархију Бачку неотложно издате; или да спорнај предмет сеј в синодалное разсуждение предвзјат будет, и в том да рјешитсја, једали основанија предлежат, котораја би нуждно творила, Г. Еп. Атанацковића свјашченому суду подвргнути.

Да би аз во важном предметје сем сталное и основателное мњение подати могл, потребно би било, предварителье всја акта спорнаго предмета сего касајушчајася пред очеси имјети, таја в совуз внимателно и с разсуждањем прочитати и всја сбившајася окресности снести; но поелику всја акта сија мње непредлежат, ниже би, ашче би таја и предлежала, дјело сие, в сем кратком времени, совершитисја могло; то аз взискуемое В. С. в сем предметје мњение мое на њеких от части мње познатих окрестностех, от части же на писмених кореспонденциах которија В. С. с високим попечителством в предметје сем имјесте, оснивајa, в сљедујушчих тое на високое Разсуждение во всјакој покорности В. С. подношу:

Заше В. С. болже крат усмено предомноју, посљедних же времен сих в Собранији нашем Архијерејском сице изразитисја благоизволисте, јако сирјеч Вам не толиције до того стало јест, да гореречени Г. Еп. на Бачкују епархију приједет, или да он судим будет, јелико до того, да право премјешченија Епископов от јединија Епархији на другују по смислу канонов св. Церкве нашеја одержитсја, и, да ашче Јего Императорское Величество в призрењији том желаемое Рјешение издат, В. С. тјем совершено задоволитисја, и спорни предмет сеј, реченаго Г. Еп. касајушчисја аки окончан смотрјети будете; заше сицевое изјасњение В. С. и високому попечителству писмено дадосте; заше всевисочајшее Рјешение тое на задоволствие и утјешение всјех нас под 14./26. т. м. и л. в самом дјеле уже воспосљедовало јест; заше далше предвидитсја не может, какови резултат синодалнаго Совјешчанија будет, јест ли сирјеч доволнија причини обрјашутсја, да помјанути Г. Еп. свјашченому суду подвергнетсја или ни? да не би ктому, комулибо повода к помишленију далосја, јако Вам не точију обезбјеждение права синодалнаго јелико премјешченија епископов из јединија Епархији на другују касаетсја на сердци лежаше, но јако њекаја личнија окрестности противу реченаго Г. Епископа, возобновлену уже всевисочајше синодалному праву премјешченија епископов, јеже от В. С. по совершеному увјеренију моему далечајше отстоит, С. В. к процесуалному путу подвизаху; а на конец да би Јего В-личество благоутробњејши Император и Государ наш умилостивилсја, јеже скорше Синод ко дополненију вдовствујушчих Епархији рјешити, и тјем сјетујушчују Церков нашу утјешити, которое всевисочајшее Рјешение, ашче би процес сеј с честопомјанутим Г. Епископом началсја, на долзје јешче отложитисја имјело, и да би В. С. от неисказаних трудов Ваших јединожди уже отпочинути, и отеческиј взор Ваш јединствење на благо св. Церкве нашеја обратити возмогли, во всјакој покорности сужду: да би за св. Церков нашу спасителње

било, да С. В. не дозволите, да спорни предмет сеј премјешченија Г. Еп. Платона Атанацковића от Будимскија Епархији на Бачкују синодалному разсужденију подвергнетсја, но да јему Архиепископскују Грамоту Вашу на Епархију Бачкују издате, он же да книгу своју „Аналитику“ во колиције сие до ниње сотворил њест, возовет и тују С. В. на всесожение предат.“ —

— — — —

Патријар Јосиф усвојио је овај предлог Крагујевићев, који ако га није у договору с другим владикама, ал га је морао са горњокарловачким владиком Евгенијом Јовановићем поднети, што се види из писма министра грофа Леона Туна које гласи: „In Folge des a. h. Handschreibens vom 26. Juni l. J. haben E. Excellenz unterm 29. Juni 1851. S. Majestät Ihre Bereitwilligkeit erklärt, dem Bischofe Platon Atanacković die Bulle zum Antritte des Bacser Bisthums gegen Auslieferung seines Buches „Analytik“ auszufertigen.

Indem ich unter Einem den genannten H. Bischof auffordere diesem Verlangen Euerer Excellenz unverweilt nachzukommen, habe ich die Ehre E. E. hiervon mit dem Ersuchen zu benachrichtigen, es wolle E. E. gefällig sein, mich von dem Erfolge dieser Aufforderung und der davon abhängig gemachten wirklichen Ausfolgung der Bulle recht bald in Kenntniss zu setzen, damit ich sofort in der Lage sei in Übereinstimmung mit dem lebhaften Wunsche E. E. bei S Maiestät die erforderlichen Einleitungen wegen Abhaltung einer Synode zur Vornahme der Wahl der Bischöfe für die Dioecesen Arad, Ofen, Temesvar und Werschecz in Antrag bringen zu können. Wien den 10. Juli 1851. Thun m. p.

An Seine des Herrn gr. n. u. Erzbischofen und Patriarchen von Karlovitz Joseph Rajacsics Excellenz.

По доласку своме из Беча у Дал, писао је патријар Јосиф 27. Јунија 1851. владици Крагујевићу следеће писмо: „В. П. Архимандрит кувеждински (Никанор Грујић) присјешви днес из Виени вопрошен Нами: јест ли исполнил Налог Наш в смотрениј нашего отшествија из Виени В. П. устно возвјестителја имушчаго јему дани, отвјетствовал, јако он искал и П. В. и Еп. карлштатскаго, но ни једнаго, ни другаго не могл обрјести дома, у сего, сирјеч Еп. карл., служитеља обаче на стогње обрјел и јему причину исканија својего сказал, у В. П. никого не обрјел убо, обаче возвратившја отуду в дом, в немже Ми пребивахом увјерилја, јако служитељ Ваш в тое времја бил в Нашем пребивалишчи, јеже извјестителја о Нашем отшестији. Сие вједомости и успокојенија ради Вашего вједомотворим В. П.

Јеже касаетја Вашего изложенија Нам вчера устно в том сотвореног, јако по отшествији Нашем из Виени на њекое соборишче позвани били јесте, поелику Нам краткости ради времене невозможно бист от П. В. о всјех окретностих того извјестителја: того ради не пропустите В. П. Нас писмено јешче прежде отшествија Вашего из Осјека извјестити: кто, и что повода падало к тому соборишчу, от кого произишло позвание на тое, на који конец бист тое держано, јест ли совјешчанија било каковаго на томже, в коеј формје и касателно коего предмета, и каков бист Результат совјешчанија того.

Јеже ожидајушче от Вас — — — —“.

На ово је одговорио Крагујевић из Пакраца 6. Јулија ово: „В. С. В посљедствие милостиваго требованија В. С. од 27. Јунија т. љ. чест имјеју В. С. настојашчим увједомити, да по отшествији Вашем из Виени, служитељ Г. Еп. Карлштадскаго ко мње придје с тјем от страни Господина своего позивом, да би и аз ко Г. Еп. Трансилванскому (Андрији Шагони) идјеже остала Господа Архијереји находјатсја, договора ради њекоего пријшел. Сему Брагскому позиву сљедујa, отдахсја ко Г. Еп. Трансилванскому, идјеже вси остали Архијереји, кромје Буковинскаго (Евгенија Хакмана), собрани биша. Повод собралија сего бист тој, да устроитсја сирјеч једино прошење, котрим би Јего Величество всеподањејше молитисја имјело, Синод ово дополненија ради вдовствујушчих Епархија, овоже изабранија ради нових Епископов, јелико скорше рјешити, и убо тако, како би Братија Архијереји абие из Виени во Карловци Сремскија на тој конец о државном трошку отдатисја могли;

удаленим бо Архијерејем и трудно и с великим иждивенијами сојужено бити видјелосја путешествие свое из Виени в мјеста пребиванија своего, о отуду по кратком времену на Синод в Карловци приходити. На предложение сие Братији моих Г. Г. Архијерејев, аз из разних причин пристати невозмогох, вопрошен по том Г. Еп. Платон, ашче и како он подписатисја будет, отвјетствовал јако он подписатисја неможет, и тако по том и остала Г. Г. Епископи от сего умишленија своего, коим јединствење Рјешение Синода ускорити трудише и иждивенија себе пошчадјети возномјерили бјаху, отступиша, и тако по сих опростившесја взајмно, во своја сиј отдахомсја. Кој от Г. Г. Архијерејев первиј бист, иже к сему Собранију повод даде, мње невједомо јест —."

Владика Платон писао је 26. Јулија 1851. из Будима владици Крагујевићу ово писмо: „В. В. Принужден бивајући молити В. В., да би љубов имјели, на прочитание данују Вам мноју книгу моју „Аналитику" скорјеше ми послати сјемо в Будим, идјеже, из Виени прежде осм днеј пришедшиј, њекое краткое точију времја бавитисја буду —."

„П. п. Говори се, да ће или да је већ Његово Блаженство (владика Платон не хтеде никад патријарха Јосифа титулисати са Ваша Светост, него Ваше Блаженство, што је првог јако једило) Г. Патријарх код Вас употребленија ради теплици у Липику. Молим учтивјеше, имајте љубов и доброту извјестити ме братски о томе. — Изборниј собор купно иза премјешченија такожде вопрос је у Министеријуму просвјешченија, у Карловци ли или Темишвару."

На ово је писмо Крагујевић из Пакраца 1. Августа и. г. одговорио: „В. В. Данују мње на прочитание књигу Вашу „Аналитику" в сљед требованија В В. от 26. Јулија т. љ. во прилозје под ·/. с благодарением возвращајућ. Јеже пришествија Јего Блаженства (Крагујевић је иначе увек титулисао патријарха Јосифа са Ваша Светост, а овде је употребио назив Платонов) Г. Патријарха нашего сјемо касаетсја, ничего извјестнаго Вам јавити невјем; понеже никаковаго Писанија от Него неполучих. Он би по совјету Љекареј виенских во топлици здјешнија пријти имјел, мње же во Виење сказал јако сјемо пријдет; њеци обаче, но не вјероватно глаголуг, јако уже в теплици Мехадијскија отдалсја. Ашче сих днеј сјемо пријдет, то В. В. абие увједомити буду — —."

Горњо-карловачки владика Евгеније Јовановић у писму своме од 30. Јулија 1851. јавља Крагујевићу, између осталог: „— — Мени би драго било да нас наш Господин (патријар) не зове одмах на Синод бар док после посвршујемо. Но ево ми данас писа Г. Брат Бачкиј гдје ишче своју „Аналитику" назад, и јавља да се сад дјела о том у Бечу, хоће ли бити наш Синод у Карловци или у Темишвару. Какови су то маневри? и тко ће без диурне ити у Темишвар и нашто, једа ли је то Einschüchterung?"

Из овог се види, да је владика Платон искао од свију владика дату им своју „Аналитику", што је морао учинити по напред реченом уговору.

(Свршиће се.)

Има ипак разлике.

Д. Р.

3 (Свршетак.)

По потврди саборског устројства од 14. Маја 1875. и по избору саборског одбора, на основу §. 21. истог устројства, изабрати саборски одбор примивши на основу §. 30. управу народно-црквених фондова; први му је посао био, да на основу истог §. донесе привремено упуство за званија одветништва, рачуноводства и благајне, да за иста одреди плату из народно црквених фондова, и да *привремено* за иста званија изабере чиновнике.

С тога је у 70.—3. бр. „Заставе" од 1875. расписао овај стечај за фишкала српских народних црквених фондова:

„На основу закључка саборског одбора од 4. (16.) Јунија о. г. бр. 9. и 8. (20.) Јунија бр. 14., расписује се овим стечај на место фишкала српских народних црквених фондова и фундација, *које се за сада привремено попуните има.* Председништво."

Саборски је одбор у своме заседању

од 1—8. Септембра 1875. изабрао за привременог *фишкала фондовског* између компетената: др. Стеве Павловића, Аркадија Николића, Павла Новића и др. Мише Полита, — са свима против једног гласа др. Мишу Полита

„Заставин“ извештач о истој седници саборској у 115. бр. рече: „Даље је решено, да се распише привремено стечај за попуњење места књиговође фондова, за благајника фондова и за секретарског помоћника.“

„Истина да је то чудно мало, кад се за овака места привремено стечаји расписују и то чисто изгледа да је то тако удешено, да се кад је привремено, што мање и што ломији јаве — јер ко има сигурно место а способан је и вољан, држи се, да се тај на привремено звање не ће ни пријавити, те би опет стари инвалид остати морао. — **Али ово није тако. него је привремено само за то стечај расписан, док се не донесе цео статут о управи фондова,** — пак наравно који сада у службу привремено уђу, а за то се место способни и ваљани покажу, да ће и дефинитивно пристављени бити — — —.“

У 125—8. бр „Заставе“ од 1875. расписан је следећи стечај за рачуновођу, благајника и актуара:

„Бр. зап. 246/1875. С. О.

Овим се расписује стечај ради *привременог* попуњења следећих чиновничких места при српско народно-црквеним фондовима:

1. Рачуновође с годишњом платом од од 1200 фор.

2. Благајника с годишњом платом од од 1000 фор.

3. Актуара с месечном платом од 60 фор. — — — — — —

Актуар, који ће као помоћник народно-црквеног секретара фунгирати, а поглавито регистратуру и архиву руководити, *има бити вешт у концепту и знати српски, мађарски и немачки.*

Из седнице саборског одбора 5. (17.) Септембра 1875. Председништво.“

У седници саборског одбора од 5 Новембра 1875. изабрат је за првог књиговођу дотадашњи рачуноиспитач Коста Ненадовић са 7 против 1 гласа, за тим је креирано место другог књиговође, и на ово је изабрат Александар Деспотовић, чиновник митровачке штедионице; за актуара адвокат Димитрије Бранковић из Врањева, а за касира мајор Месаровић бивши асистент српских народних фондова.

И ако је од избора др. Мише Полита за фондовског фишкала т. ј. од од 1875. до „мајског сабора“ 1902. прошло је пуних 27 година; и ако је за то време одржано 7 народно-црквених сабора, у којима је свагда била већина једномишљеника Политових; **њега ипак ни један сабор не прогласи за сталног фондовског фишкала.**

А не прогласи га с тога, *што не беше статута за особље и плату и упутства за она званија, што су назначена у § 22. саборског устројства — међу која спада и фондовски фишкал —, кога је на основу § 32. саборски одбор имао изготовити.*

Истина, саборски је одбор петнаесторице поднео 14. Маја 1886. сабору „*Предлог* за уредбу о главној управи српских народно-црквених добара, фондова и завода у округу митрополије карловачке“, у ком је тачно одредио био делокруг главној управи, пужна звања са одређеним дужностима; ал исти није никад на сабору претресан, ни усвојен.

Саборски је одбор поднео сабору 26. Септембра 1891. у своме: „Предлогу за уредбу о устројству православне српске народно-црквене автономије“ III. део II. одсек, II. глава: „Митрополијско главно управитељство православних српских народно црквених фондова и добара“, у ком је такође одредио делокруг главној управи, пужна звања са одређеним дужностима, ал и тај предлог није никад на сабору претресан, ни усвојен.

По томе дакле стојимо и дан-данас у погледу управе фондова тамо, где смо стајали 1875. т. ј. **и дан-данас постоји у том погледу провизорија, и аналогно држању саборског одбора од 1875. и свију потоњих саборских одбора и сабора све до „мајског сабора“, не би се могло ни једно место код управе фондова за стално прогласити.**

Ал аналогија и радикалство, то се не

слаже, а особито тамо, где му аналогија смета и квари рачуне.

„Мајски сабор“ је у супрот саборском устројству, установио нека стална нова места, што није спадало у његов делокруг, него у делокруг саборског одбора до сталног уређења управе народних фондова, прогласио нека места односно чиновнике на истим местима за стално, без да се у том обзирао на доследност.

Он је н. пр. прогласио за стално чиновнике главног књиговођу, благајника, другог књиговођу, а није потврдио фишкала, који је **онако** исто изабрат, као што су и они изабрати. Шта више, он је први изабрати и најстарији автономни чиновник.

А **то** је и **тако** је чинио с тога, што је требало места створити изналазачу теорије да у човечјој — бар радикалској — глави има соса, и што га више има, да је тиме све паметнији. Наравно да по тој његовој теорији, у њега мора бити понајвише, због чега је и могао доћи до те теорије.

Саборски је пак одбор ишао још и даље. Пошто сабор није прогласио архивара за сталног чиновника, то је саборски одбор и за то место расписао стечај.

Ну, како и по расписатом њиме стечају, затекавши се привремени архивар не би могао изабрат бити за архивара, пошто нема својства прописата за исто место, а исти је „*морао*“ то место добити, јер је „пештански“ пријатељ загрмио: проглашујте и њега за сталног, јер иначе не знам, како ће стојати са осталим прогласима и будућим изборима.

Та порука учини чудо, да саборски одбор учини нешто, што није требао ни смео учинити, *и за што ће првом сабору одговарати*, а наиме да прогласи привременог архивара за сталног.

И шта више, за разлог тог свог чуда, огреши се о истину, а наиме, рече, да је сабор и архивара прогласио за сталног чиновника, ал је референту заостало то у перу и како је то место старо место.

Да је сабор то мислио, зар би референту и неровођи могло и смело тако што остати у перу, и да је то у истини стојало, како се нико у саборском одбору при већању о распису стечаја не сети на то, односно при оверовљењу записника у самом сабору, него се сетише тога тек по расписатом стечају, односно по поруци пештанској?

А да исто место није старо место, види се најбоље из прорачуна саборског за 1875. и 1880., а тако исто из прорачуна саборског одбора за 1890., у којима нема спомена о архивару.

Архиварско је место установљено тек 1893. и то на нашу иницијативу.

Ми смо те године Његовој Светости учинили предлог за архиварско место, за које смо се мислили искати, те кад је саборски одбор ставио за услов и знање мађарског језика, нисмо се искали.

Ал данашњи архивар се искао поред свег тога, што није знао ни латински ни мађарски, и не само искао, него буде и изабрат, а на чију препоруку и заузимање, то није тајна, као ни то, *како* се лепо својим добротворима доцније захвално.

А *како* ће исти захвалити данашњим својим добротворима, чијег је вољу до јуче трактирао с називима „туцинданац, екскобијаш, вацки питомац, злодух“, а лист му „клеветушом“, саме пак њих и странку „кликом, Ћирицама, врзином козу, сортом, туцинданском сојтеријом и т. д.,“ и *то* ће време показати.

„Мајски“ саборски одбор, у седници од Септембра о. г., и ако не беше потребе ни нужде преке, на основу закључка саборског, на предлог г. др. Мише Михајловића, да се фишкалат подели на Угарску и на Хрватску и Славонију, постави опет на предлог г. Михајловића свога страначког вођу за привременог фишкала за Хрватску и Славонију, те расписа стечај на сва сабором установљена места, на која места није сабор прогласио за стално затекавше се чиновнике.

Како је овамо од 1875. по напред реченом, расписиван стечај за места код фондовске управе, то је *тако* исто расписан стечај 1902. и за сабором односно саборским одбором расписана места, на што је саборски одбор закључио, да се сва места расписана имају попунити сталним чиновницима, новозабрате — наравно већином

своје сроднике и партизане — прогласио је за сталне чиновнике и као таковима издао декрете, на међу, осталима и фишкалу за Угарску, и фишкалу за Хрватску и Славонију, и ако је известилац г. др. Ј. Радивојевић приликом стављања горњег предлога Михајловићева о подели фишкалата и плата, изјавио: „Та подела биће пре времена, *а коначна уредба у овој ствари, донеће се кад буде спроведена и коначна организација целог чиновништва.*“

И поред *оваке* свечане изјаве известиочеве, саборски одбор изабра пак за *сталне* чиновнике и фишкале за Угарску и Хрватску и Славонију!

Радикалима не ће дакле ни мало шкодити, ако за један добар тон спусте своје хвалисање, како су они људи од закона и начела, и како се не отимају за масне положаје и званија.

Њихова писебичност огледа се и у томе, да пошто су главнија места заузета сродницима и присталицама вождовим, на претњу једног војводе, да ће иступити из странке, ако се и његовом сроднику не нађе место, *мораде* саборски одбор установити ново место, за које је сам известилац изјавио, да је исто непотребно, па што га је сабор и укинуо, и дочим је у своје време 1875. на исто место стављен услов знање немачког и мађарског језика, уз вештину у концепту, у нов се стечај стави услов једино то, да мора бити свршен правник.

За карактеристику наших дана, не ће бити с горег да наведемо и овај занимљивив случај.

Међу осталим новоустановљеним звањима, установио је сабор и место статистичара и за водитеља статистике на предлог известиочев, уврстио је сабор своту од 1000 К.

Шта ће бити дужност и делокруг истог статистичара, о томе није сабор донео никаквог закључка.

Саборски одбор на основу тог закључка саборског, расписао је стечај и за статистичара, не одредивши му ни он ни дужности ни делокруг, те је на своју руку, ставио у дужност бити имајућем статистичару и уређивање званичног „Митрополијског гласника“, што га мисли саборски одбор издавати на трошак народних фондова, одредивши му за тај труд 800 К. и 200 К. у име станарине *и ако га на то сабор није овластио.*

На основу расписатог стечаја, изабрао је саборски одбор човека, који ни дана није био у статистичком уреду, који нема појма о статистици, који од сабора до данашњег дана није што-но реч ни умочио пера да што изради из статистике, нити како упуство изда, и то све није сметало саборском одбору, да га на трошак народних фондова изашље у Буда-Пешту да проучи уређење државног статистичког уреда, и ако не зна мађарски, нити је у својим годинама у стању примените уређење државне статистике на уређење наше автономне статистике.

Не треба сметнути с ума ни то, да је изабраник пензионирац, што напомињемо једино с тога, што је на „мајском сабору“ пала замерка последњем саборском одбору, што је за другог књиговођу изабрат бивши чиновник државни, ком су урачунате године, у место да је за исто место изабрат човек, који нема службе и хлеба, ал поред свег тога, исти га је сабор потврдио за сталног чиновника!

Да л ће благонаклона влада *моћи* и *смети* потврдити тај незаконити поступак саборски односно саборског одбора. који се коси самим §§. 30. и 32. саборског устројства; показаће скора будућност, као што ће показати у случају потврде, да л је то учињено за љубав што је саборски одбор изабрао и оне препоручене од „горе“, или за љубав каквих јачих услуга.

Има разлике између бивше народне слободоумне — Милетићеве — странке и данашње радикалне и у томе, што је Милетић 1874. изјавио, да задатак народу српском мора бити: „— — — — *тражити законите путеве и начине, да избави српску православну цркву, и у опште српске црквене ствари из нечистинске руке;* како да се опростимо угарски кр. комесара у српским црквеним конгресима, и синодима, и тога да нам угарска влада прави не само митрополите него и владике, и то у самој тројединој краљевини, где је већина Србаља.“

„Ту ће се можда морати установити, да епархије у тројединој краљевини имају особене заједничке послове, па и изборе, у ком случају уг. влада не би имала никаквог наслова, мешати се у ствари, које спадају искључиво у делокруг домаће владе у тројединој краљевини.“

„Бар би тако спасли језгру српства, средиште митрополије, и огњиште народних фондова и црквено народни добара, и њино употребљење на опште корисне цели; бар не би због нас с ове стране Дунава, час по час спречавана била браћа наша с оне стране Дунава у организму и развоју свом.“

„Мађарима на част њин IX. Чл. од 1868., који нам не вреди, и што прете суспензијом, или уништењем истога за нас, **у томе можда ћемо их и сами претећи предлогом.**“ (в. 81. бр. „Заставе“ 1874. год.)

А радикална странка не само да је потписала и мађарску саборску адресу 1902., а да и не спомињемо њено кокетирање са кр. повереником и његовим секретаром, него је 1902. на народном збору у Новом Саду попретила: *да ће за тројединцу ваштражити другу државну основу*, а да и не говоримо о томе, како је Милетић био највећи противник опортунитетске политике, коју данас радикали и на црквеном и политичном пољу терају, те да ову последњу прикрију, ставили су на своју заставу „пасивитет“, а код избора њихове присталице да покрају вратове на владиновачки паприкаш и вино.

С тога и због ове огромне разлике, не би шкодило ни мало радикалима да престану заваравати свет, како су они наследници Милетићеви, јер друго је био Милетић, а друго данашњи њен вођа!

Има доста велике разлике између некадашње слободоумне — Милетићеве — и данашње радикалне странке и у томе, што је н. пр. саборски одбор од 1880. девет преставака послао влади ради сазива сабора, а данашњи саборски одбор поред свег тога, што су радикали до неба дизали вику, што се не допушта сабор, те кад су дошли у положај, да и од њих зависи продужење сабора, ћуте као заливени, па се и не мичу да ишту сазив односно продужење сабора, кога толики и толики послови чекају, и на који наш народ чека овамо од 1890.

Те и због ове разлике треба радикали да пусте подобар топ свога хвалисања, како су они пријатељи народу и народно-црквене автономије.

Ако се наш народ борио, завађао и трошио новце да до положаја дођу неколико војвода, сродника и присталица радикалних, а не да се једном уреди наша црквено-народна аутономија; онда благо народу и цркви!

Нема пак међу њима разлике у избору „народних надзорника“. Слободоумна је странка изабрала Петра Чарнојевића за надзорника даљског спахилука, а радикална Корнела Јовановића за надзорника меленачке општине, којој је саборски одбор дао у зајам 320.000 К, те је Корнела поставио за надзорника прихода исте општине.

А ко је Корнел? Не знамо, што би рекао несник Љуба Ненадовић, који би сваког странца, кад би дошао у Ваљево извео у шетњу, те му издалека рекао: оно је кућа Милоша Глишића, а на питање: а ко је то, одговорио само: не знам, и пошао с њим даље.

Ко је пак био Милош Глишић, некадашњи председник двогласничке скупштине, то је знао и Љуба а и сва Србија, а *ко* је Корнел дојучерашњи продавалац слика и чаша, а пре тога шта све није био, то знамо и ми, а зна и овострано српство.

И ако стоји народна реч, познаје се светац по вечерњу, не треба лупати себи главу, *какви* би се постављали за надзорнике, да се нешто одобри мајски закључак о управи манастира.

Још бих смо могли навести много примера, из којих би се видела разлика између данашње радикалне странке и некадашње слободоумне — Милетићеве, ал на што!

Мудрима је доста и наведених примера, а јуродивима и заслепљенима, не ће хаспити да им хиљадама примера наведемо. Они ће остати при своме!

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: Д. Р.

(Наставак.)

IX.

Филијал Дивша.

Визитација филијала нувеждинскаго зовомаго Дивша 1. јунија 1753. г.

Обрјетохом да сего филијала Дивше јест храм свјатаго чудотворца Николаја. Здатељ же јего Свјати Јован Деспот. Ктитор же ниње Петр Јовановић из Новог Сада, котори до ниње приложил триста форинти. Сеј филијал обгражден с келијами от полуденија страни, от западнија једина келија, от северније страни лежит звоница от дрвета.

Послеђујет написанне от игумена даже до последњаго о Христје брата.

1. Игумен јеродјакон *Василиј Релић*, родом от Карлштата, родилсја у селу Перни, стар 43 љет. Књиги училсја у монастиру Лепавини код игумена Данила. Постригалсја во монашески чин у ман. Лепавини г. 1731. Маја 9. чрез игумена Данила. Во степен дјаконства рукоположен епископом пакрачким Никифором 1733. Авг. 15.

Пришел здје 1741. г. Марта 1.; блаженства, таинства и заповеђи церковнија от части разумјеет; читати, појати и писати средње. Духовника имјеет игумена Бесчинскаго Арсенија. Одјејанија чиновнаго имјеет, књиги и прочаја вса обшчаја имјејут. От фамилии брата от стрица у горњој земли. Житија и права честнаго јест.

2. Јерм. *Стефан Вучкевић* род. у вароши Дубици, стар 35. Књиги училсја у Костајници код протопопе Стефана Пешића. Женилсе, свјашчник мирски бил у вароши Дубици. Рукоположен во дјаконство еп. Симеоном Филиповићем 1738. Маја 11. Во свјашченство же тогоже љета 25. Дек. Парохију держал полдруг љето без синђелие, и тамо жена јего умрла. Здје пришел 1748. Марта 15., постригалсја того љета Поем. Таинства, блаженства и заповеђи церковнија от часта разумјеет, читати, појати и писати доста добро. Литургију служит, чреду держит, духовник јему Стефан Раковчанин. Одјејанија чиновнаго имјеет. От фамилии матер стару. Житија и права честна.

3. Јерм. *Герасим Томић*, р. у Мајски пољани, љет 28. Књиги училсја код Василија проигумена. Пришел здје 1741. Марта 11. Рукоположен в дјаконство еп. карансебишким Јоаном 1747. Дек. 24., во свјашченство тимже еписконом 1748. Јан. 1. Постригалсја здје 1749. Авг. 8. чрез игумена Нила. Таинства, блаженства и заповеђи церковнија от части разумјеет, читати, појати может, писати худо. Литургију служит, чреду држит. Духовника имат Пахомију Јерусалимца. Имат отца и матер в Хорватској. Нрава и житија добраго.

4. Јерм. *Евтимиј Которовски*, р. у селу Которовски мали, љет 23, пришел здје 1745. Марта 13. Књиги училсја у Латјарку код попа Николаја Петропољца, покалугерилсја тогоже љета фев. 12. чрез игумена Нила. Рукоположен в дјакона еп. карансебишким Јоаном 1747. Дек. 25., во свјашченство тогоже љета Дек. 26. Таинства, блаженства и заповеђи церковнија худо разумјеет, читати, појати српски может добро, писати такожде добро вједает. Литургију служит, чреду држит. Духовника имат Пахомију Јерусалимца. От фамилии отца и 3 брата у Латјарку Житија и нрави честнија.

5. Монах *Јоан Вучковић*, р. у Турској код Бање Луке у селу Тимару, љ. 45, књиги неучилсја. Пришел здје 1745., неженилсја. Постригласја чрез игумена Нила 1745., фев. 14. Духовника имат јерм. Евтимија здјешнаго. Молитву Господњу, Богородице дјево, ђерују и помилују Боже знает на изуст.

6. Јеродјакон *Дионисиј Остојић*, от Лики р. у селу Почитељу, љ. 12, књиги училсја у Сотину код попа Алексија, пришел здје 1753. Маја 11. Постригласја тогоже љета Јунија 30. чрез Никанора архимандрита Раковачкаго. Рукоположен в дјаконство Преосв. Г. Арх. и Митр. Павлом Ненадовићем. Блаженства и заповеђи церковнија незнает, читати умјеет, појати и писати незнает. От фамилии имат матер.

7. Монах *Леонтиј Николајевић*, р. у селу Мекињари у Корбави, љ. 25, књиги училсја у мон. Метку, код духовника Аврамија. Постригласја в мон. Бешенови чрез арх. Шишатовачкаго Викентија Поповића 1744. Поем. 8. и в том монастирје своем жил 3 љета, и отуду двигнут блаженопочившим Г. патријархом Арсенијем четвертим и здје в мон. намјешчса, 1747. Таинства, блаженства и заповеђи церковнија незнает, молитви обичнија знает, псалтир прочитавает. От фамилии отца у Лики имат. Житија добраго.

8. Монах *Макарије Космановић*, от Хрватске,

р. у селу Кутињу, љ. 36., женивсја једни крат и умерла жена јего. Пришел здје 1749. Дек. 20. Покалугерилсја 1750. Авг. 6. чрез јерм. Стефана здјешнаго. Молитву господњу, Богородице дјево и вјерују знаст, више ничто. От фамилии стрица. Житија честнаго.

9. Монах *Герман Хошановић*, р. у Котору, љ. 32, неженившсе, пришел здје 1750. Јулија 3. Постригласја 1751. Јунија 11. чрез Нила игумена. Молитву Господњу, Богородице дјево, вјерују знаст, читати по мало вједаст. От фамилии отца, матер, брата, стрицеве у Котору. Житија и нрава честнаго јест.

10. Монах *Арон Вучетевић*, р. у селу Берщленици у Хорватској, љ. 16, пришел здје 1751. Авг. 17. Постригласја 1752. Маја 8. чрез јерм. здјешнаго Стефана намјестника. Книги училсје код брата својего попа Симеона Вучковића. Таинства, блаженства и заповједи церковнија от части знаст, читати может, појати по мало сербски умјест и писати худо. От фамилии брата свјашченика у Хорватској. Житија честнаго и нрави добрија.

11. Јерм. *Никон Ковачевић*, от Костајници р. у селу Градуси, љ. 65, книги училсја у Пакри мон. код Евлогија игумена, неженилсја. Постригласја у Пакри мон. 1716. чрез игумена Евлогија. Рукоположен во дјаконство еп. костајничким Никанором во храмје преображенија Господња, љета незнает, во свјашченство еп. Максимом сечујским во храмје св. Николаја у Сјечују. Таинства, блаженства и заповједи церковнија незнает, читати средње, појати мало, и писати худо. Литургију рјетко служит старости ради и добро невидит. От фамилии 2 брата. Житија и нрави добрија. Пришел здје 1749.

12. *Софроније* монах здјешни пострижник, отишел в Далмацију 1751. с благословенем настојателевим узрока ради поклоництија св. Симеону Богопримцу, и невозвратилсја; незнајут жив ли или мертв јест.

Старац *Матеј*, пустиножителј рожден код Видина, имја отца својего и мјесто рожденија сказати за смирение нехотјел, книгу знаст, љ. 48; пришел в мон. Дившу 1741. Новем. 1. Житие и дјевствје и чистотје проводил, такожде в бдјенији и молитвах. Легда пришел во речени монастир, почал крчити шуму недалеко монастира своими руками, и насадил преко 2000 дрва шлива (а истина решчи 2500) и прочаго овошчија, котори вертоград јест више монастира от восточне стране, растојанием верженем камене, котори вертоград до преставленија јего во собственој јего власти да јест, и ниже кто да усудитсја при животје јего в сеј вертоград умјешатисја, или от јего отимати, но кому он по смерти наредит по јегову завјешчанију твердо да останет. Духовник јего бил первај Живан протопоп Карловачки (Ириогорац), потом Г. Партеније Павловић епископ посвјашченија.

Дописи.

Медак, 15. Јулија.

У Метку је обављен 7/20. фебруара о. г. избор окружног проте личког. Избор је текао што се може замислити мирније, а повјереник је добио од Конзисторије чак и похвалу за тако узоран ред. Гласови су се подијелили тако, да је сваки од тројице кандидата добио приближно једну трећину гласова. Конзисторија је имала по §. 58. Нађ. Решкрипта II. Г. да одлучи о овоме избору, и она је једногласно потврдила избор пароха петровосељског *Јове Трбојевића* за окружног проту личког.

Тврдо смо увјерени, да је високодостојна Конзисторија правично поступила и тако од ове тројице најдостојнијега потврдила. Јер част и осталој двојици кандидата, али се они не могу са Трбојевићем мјерити што се тиче способности за ово мјесто. Трбојевић је од њих свакога старији и искуснији (био је администратор протопрезитерата кореничког), одликован је за ревносну службу црвеним појасом, а специјално је један од најбољих и најревноснијих катихета у нашој дијецези, те је и за катихету на средњим школама са врло добрим успехом оспособљен. Мислим да се баш потоње не смије превидјети, јер је катихизација, ако се ревносно и вјешто обавља, моћно средство у руци свештеникој, а опет је окружни прото позван надзирати рад подручног му свештенства на пољу катихизације и оцењивати постигнути успјех. Дакле част и поштовање високодостојној Конзисторији, која је тако бирала.

Послије избора су противне странке, као што се то и обично догађа, уложиле утоке. Ти су утоци били управљени на Конзисторију и на ВМЦСавјет, а нападали су избор поглавито стога, што је тобоже при избору учествовала половица странних, а половица домаћих бирача, те да се то дакле коси са §. 68. Нађ. Решкрипта. II. Е. Међутим је непобитна истина, да је на медачком

избору учествовало 100 бирача и од тих је било 73 домаћих, а 27 са стране. Било је дакле не само по Решкрипту захтијеваних $^3/_5$ домаћих бирача, него ето скоро $^3/_4$. Конзисторија је дакле одбила те утоке, будући се косе са истином, а на упит ВМЦСавјета по свој прилици одговорила је Конзисторија, да није било никакове некоректности при избору. Шта је друго и могла одговорити?

До данас су се сви утоци распливули као восак пред огњем. Сами аутори су опозвали утоке и замолили, да се читав поступак уништи. Кад су наиме бирачи медачки видјели коректно и мушко држање новога проте Јове Трбојевића, дошли су сви листом, који су год оне утоке потписали и изјавили су записнички, да они одустају од утока и моле, да се читава ствар забаци. Казали су, да су их страни немирњаци завели и обманули, а осим тога, да на оним утоцима има потписане и школске дјеце, а и оних, који су већ прије избора отишли у Америку. Ето тако су писани ти утоци, а не могу бити бољи ни чланци, који су излазили по нашим новинама, а црпили мудрост из тих и таквих утока.

Као што рекох утоке против избора су сами аутори без наузетка повукли натраг. Осим тога је црквн. одбор медачки у својој сједници од 1/14. маја о. г. једногласно изјавио новоме проти љубар и повјерење, осудио недостојно пискарање и утоке и замолио Конзисторију, да изволи поарадити код ВМЦСавјета, да се поступак у ствари медачкога избора као безпредметан забаци. Црквена скупштина медачка, која је на Петровдан ове године одржана, узела је једногласно и са задовољством на знање, да је Конзисторија избор г. Јове Трбојевића потврдила, а уједно је једногласно закључила замолити високодостојну Конзисторију да изволи код ВМЦСавјета поарадити, да се поступак против избора као безпредметан обустави и забаци. И црквени одбор и црвк. скупштина послали су изводе из записника на високодостојну Конзисторију.

Ето то је истина о избору медачком и ова факта треба знати и имати пред очима, ако нам је стало до тога, да праведан суд о овој ствари створимо. За ова факта могао је боље него ја знати „пријатељ“ „Србобрана“ из Плашког, али их је волио прећутати. Али тијем се путем не долази до истине.* —o—o

* Митрополијско црквени савет потврдио је г. Трбојевића за проту.

Ковиљ, 15. Јулија 1903.

Храмовна слава Манастира Ковиља у Бачкој. Браство овога Манастира издало је на неколико дана пред саму славу програм, по коме би се овогодишња слава имала одржати. Кад смо прочитали тај програм у „Застави“ с оним прекрасним и духовитим додатком, којим је сл. уредништво изволело пропратити онако кусаво отштампани исти програм, ми смо одмах знали на чему смо. Знали смо, да програм храмовне славе једне срп. задужбине, око које се толико света купи, а поред учтиве молбе г. Архимандрита, да се у целости отштампа, није могао добити места у листу, који је од главе до пете демократски лист. Али да је какав ширња случајно сазнао какав *социјалистички* збор, то би се наравно одмах све у целости отштампало, јер то је за Бога за српски народ много корисније од какве манастирске славе!

Но ми ћемо као апостоли љубави и то опростити господи око „Заставе“, и помолићемо се Оцу Небеском да им опрости, — јер не знају шта чине.*

А сада да пређемо на саму славу. Још о навечерју славе, ма да је време веома облачно било, окупило се око манастира доста побожнога света из околних села, који је жељно очекивао само да куцне 6 сах. и да се у храм на молитву пође. Не потраја дуго и захори се тропар **Небесних воиностк**, а ми се најосмо у храму светих Архистратига Михаила и Гаврила. Вредно је било посматрати наш побожни народ, како се, тако рећи, сав топи од милине, слушајући умилне звуке прекрасних наших црквн. песама. Вредно је било видети, како се наш народ без разлике рода и доба, купи око архијерејскога стола, да види свога Архипастира. А тек кад по свршетку **„благословиѣ хѫтѧщ“** ступи на амвон преч. г. Герасим Петровић те отпоче говорити побожно искупљеноме народу најпре о значају и потреби молитве а по том о двема великим манама у нашем народу — пијанству и раскоши, народ је рећи просто гутао.

Сутра дан, на дан славе, око 7 сах. у јутру, када се већ по доста света по порти, баштн и шуми манастирској беше искупило, одржао је преч. г. Иван Машировић једно врло лепо, интересантно поучно предавање: *о пчеларству*, истичући нарочито корист и потребу пчеларења. Народ се разишао с пуно расуђивања о овоме питању.

* Знају они врло добро што чине! Уред.

Пре св. литургије обављали су вечерњ. г. г. архимандрити, учесници ове славе заједно с домаћином св. тајне исповеди, а остало свештенство читало је народу молитве и св. тајне јелеосвећења, којом је приликом раздељено побожноме народу, који беше приступио споменутим св. тајнама, око 150 ком. освећених иконица и преко 1000 ком. Петровићевих „Хришћ. књижица“ (купљено), 1320 ком. књижица „Српски свеци“, као поклон срп. ман. штампарије. Исто тако је и слушаоцима предавања „о пчеларству“ раздато 50 комплета „Срп. Пчелара“ и других неколико мањих књижица о пчеларству, као поклон преч. г. Ивана Машировића.

Св. божествену литургију одслужило је Њ. Високопреосвећенство г. Епископ Митрофан, уз асистенцију многобројнога свештенства обојега реда, а пригодну проповед изговорио је славски игуман вепрч. г. Димитрије Бранковић архимандрит беочински. Црква је била дупком пуна побожнога света.

После св. литургије држано је у манастирској порти опет једно врло лепо и поучно предавање. Предавао је секретар тргов. Удружења из Н. Сада г. Милан Поповић о томе: *како да се наш народ у опће подиже*, истичући између осталог и то, да би слична предавања ваљало држати не само на манастирским славама, него и на свима црк. славама у опће у сваком нашем и најмањем месту. После овога предавања раздељено је народу око 200 ком. „Путовођа кроз Нови Сад“ као поклон Трговачког Удружења и 600 ком „Књига за народ“ као поклон „Матице Српске.“ После подне пак око 5 сах. држао је у манастирској шуми, где је било народно весеље, једно занимљиво и поучно предавање: *о моди* г. Ненад Барачки богослов. Сва ова предавања слушао је наш народ доста пажљиво, а нарочито ово последње.

Манастирски гости били су угошћени под сеницом у порти. Славски кум је био преч. г. Иван Машировић. За ручком је пало по обичају и неколико китњастих здравица, као, здравице славскога игумана Његовом Величанству, Његовој Светости, Његовом Високопреосвећенству г. Епископу Митрофану, као и здравице домаћинове гостима, учесницима ове славе.

У вече је била у селу и забава с играном, коју је тамошња омладина приредила у корист једне своје сироте другарице приликом удаје јој, а успех забаве како у моралном тако и у материјалном погледу беше повољан.

Сутра дан, на појутарје славе, одслужена је св. литургија за мртве, а по том је обављен парастос и помен упокојеној братији, ктиторима и приложницима манастирским. **Драгољуб**

У Коренту, 13. Јулија.

Како се навршило десет година, од како је Његово високопреосвештенство г. епископ *Михаило* осветио наш храм, посвећен успомени св. Петра и Павла, и то му је било прво освећење; искупљено свештенство и народ на св. петровском збору, поздравило га је овим брзојавом: „Прије десет година осветилисте овај свети храм, први по ступању Вашем на престо славнога Јакшића, с тога Вас по дужности својој црквени одбор са свештенством и народом поздравља са свето петровскога збора са жељом, да Вас свете данашње молитве и жеље наше одрже и прате еретно и дуго на престолу архијерејском, на корист и славу цркве и народа. Живио!“

Како се у то време бавило Његово Високопреосвештенство у Коренту, где је освећивао иконостас, дошав сутра дан кући, одговорио је овим брзојавом: „Примљевши из Коренте, благодарим вама свима, који се онако одушевљено сјетисте и поздрависте свога Архијереја.“

И ово сјећање свештенства и народа јасно показује, како су они одани своме архијерејеву и како ни једну прилику не пропуштају, а да му не изразе своја поштовање, које с једне стране служи високопреосвештеном г. епископу за доказ одобравања и учвршћење у раду његовом, а с друге стране показује, да је овамошње свештенство и народ далеко од оних, који мисле да чине услугу своме народу и цркви тиме, што нападају свакојаким измишљотинама своје архијереје. А не виде, да нам је у данашње доба једини спас у цркви у заједничком раду са својом јерархијом на црквено-просветно-народном пољу. Крајње је време, да наше новинарство престане са својом неразборитом ваком и измишљотинама на своје архијереје. У место, да народ поучава и привикава реду и раду, оно га својим писањем само раздражује. А куда то води, на жалост имали смо до сада горког искуства. **Л...**

Одговор на подлистак у 163. бр. „Заставе“ од ове године.

У 163. бр. овогодишње „Заставе“ изишао је подлистак: *„Педагошки „рад“ Др. Георгија Летика“* са потписом *Л. И. Зо.*„ у којем се хоће очевидно да докаже да сам у чланцима: *„Прилози усавршавању катихизовања“* употребљавао туђу духовну својину, истичући је као своју. Такву тврдњу, као неоснивану, свечано одбијам од себе са ових разлога:

При почетку, II. прилога на стр. 308. II. књиге *„Богословског Гласника“* стоји написано: *„У новије доба почело се експериментисати* Херварт Цилеровим формалним степенима *и на толу наставе у вери, те се дошло до врло повољних успеха, према да ова метода има и својих теоретских и практичких противника као код остале наставе, тако и код наставе у вери. Та пак околност служи томе да се тај метод приближава своме усавршењу.“*

„Ради упознавања његова износимо га *пред наше катихете у интересу усавршавања метода катихизовања*“.

Ко пажљиво прочита то место и прегледи сав II. прилог, увидеће одмах шта се хтело са тим прилогом. Хтело се наиме: упознати читаоце са позитивним дидактичким системом Херберт-Цилер-а и показати како би се тај систем могао на наставу у вери применити.

Према томе *сав тај прилог састоји се из два елемента*, једнога теоријскога и једнога практичкога. *У првом се налази споменути систем а у другом примена његова на вероучаку*, изведена по мишљењу чувенијих катихетичких писаца и писца самога прилога.

Да први елеменат није својина писца прилога, није било потребно да пронађе писац подлиска. То је јасно из горе наведених речи писца прилога, који то није затајао. Њему ни у крај памети није било да ће се моћи когод наћи, који ће за њега тврдити, да он систем Херварт-Цилер-ов у том прилогу себи присваја, после онако јасних горе наведених речи његових у почетку прилога.

Писац прилога даклем *у току своје радње није ни морао безусетно наводити посебно извор, одакле је споменути систем узео, када се о том већ у почетку радње, код објаве темата његина, довољно изјаснио.* Ни у том случају не би му се, после споменуте објаве, могло пребацити да је туђе мисли за своје прогласио.

Али је писац прилога извор за споменути систем и посебно навео.

Дело Rein-Pickel-Scheller-a, у којем је писац прилога најгодније напао наведени систем, и за које писац подлистка каже да у спом. прилогу није наведено — *јесте на више места наведено, и то или код натписа једне главе или на крају његину, што значи да је та глава већином из тога извора потекла.*

За оно место, које се спомиње у подлистку, као тобоже од писца привојено, *стоји назначен извор на стр. 308. II. књ. „Богослов. Гласника“* у 6. примедби, која је стављена уз натпис 5. главе (II. прилога) „О циљу методичне јединице“ *са овим речима:* Rein-Pickel-Scheller op. cit. *I. стр. 125.*

Исто тако наведен је тај исти извор и на стр. 401. II. књ. „Богослов. Гласника“ у 1. примедби, стављеној уз натпис 6. главе (II. прилога) „О припреми“, *као и на стр. 22. III. књ. „Богосл. Гласника“* у 1. примедби, стављеној на крају главе 7. (II. прилога).

Из свега тога очевидно је *да је писац подлистка неоправдано напао* писца „Прилога усавршавању катихизовања.“ У његову добру намеру осим тога, тешко је веровати *једно* зато, што се није под свој рад потписао, што сведочи и о слабој вери његовој у солидност свога рада, *друго*, што свој рад није објавио у стручном листу, него у политичком, и то једном од најраспрострањенијих, *треће* што је то учинио у доба, када је личност писца прилога услед извесних црквених прилика постала у неколико предметом јавнога интересовања. Мотив „части српске критике,“ на што се писац критике позвао, друкчијим плодовима урађа, него што је ова „критика“.

Да се писац ове „критике“ још и објавио, то би била одлучна околност за нападнутога писца, да ли је потребно да се од тога уопће брани.

На друге „стручније“ примедбе, које је навео „критичар“, али које је прецуствено да и покушао доказати, имам ово да приметим:

1.) Да је метод формалних степена заиста прикладан за предавање катихизиса, може се писац „критике“ уверити најбоље како из катихизовања карловачких богослова, тако и из успешнога рада на том пољу немачких католичких катихета, н. пр. у Баварској. Та тврдња писца прилога није „бесмислица“, него је бесмислица тврдња она, да се формални степени не могу и „за обраду катихизиса употребити.“ *Процес учења у опће, па и катихизиса могуће је само са том методом спровести.* Но о томе нека писца подлистка уверн споменуто дело Rein-Pickel-Scheller-ово, на које се он иначе позвао, али, које, као што се види, он није прочитао. Тако што могао је тврдити само такав капацитет, који се боји своје име потписати.

2.) Да Staude у својим препарацијама није начинио погрешку, коју је писац прилога навео, не може послужити тврдња писца подлистка да су те препарације у немачком учитељству јако распрострте, те с тога у том питању писац прилога задржава своје наведено мишљење.

3.) Терминологија писца прилога по његову мишљењу са свим је добра. Пошто пак српска терминологија још није утврђена, то би писац подлистка писцу прилога љубаи учинио, а и „части српске критике“ да је по свом мишље-

њу бољу терминологију у свом раду изнео, те и друге поучио.

У Сентандрији, 23. јулија 1903.

Др. Георгије Летић
професор у богословији.

„Велики Типик".

Кад је године 1892. г. Васа Николајевић с благословом и одобрењем св. архијерејског Синода издао свој „Велики Типик", напоменуо је у предговору свом, да му је циљ и намера била, „да та књига послужи као покрет ач. да се једнообразност у вршењу црквеног обреда заведе у свима српским православним црквама". Па је ли он свој циљ постигао?

И ако је св. арх. Синод одобрио, да се овај „Типик" као школска књига у Богословију уведе, и ако је она неким — јер је сваки имао није — богословима као уџбеник послужила; опет сам видео да се и богослови као млади свештеници, као и други неки старији свештеници прописаног правила не држе.

И слушао сам и својим очима видео сам, како неки свештеници у својој цркви служе службу и остала богослужења не држећи се правила црквеног; други опет кад служе било литургију, било остале службе у другим црквама, не ће — бар онда — да прелистају дотичне листове у „Типику", те да виде како треба да служе, него радије питају црквењака или учитеља, какав је онде обичај при служењу службе у цркви, што никако не доликује једном служитељу св. олтара.

За то поноси свештеник, који се строго држи правила црквеног, ако замене свога суседног брата отсутног, који се држи или наслеђеног обичаја или га је сам увео, не пита учитеља или црквењака, какав је у тој цркви обичај, но по правилу строго служећи; нагледа у очима присутног народа као незналица, те му ти мештани иза леђа његових довикују: овај не служи као наш попа, или овај поп не зна да служи!

Да би се једном код нас у свима нашим црквама увела жељена и нужна једнообразност при богослужењу, добро би било, да наша високопреосвештена г. г. Епископи изађу окружницу, којом озбиљно да наложе свему подручном свештенству обојега реда, да се при богослужењу има строго придржавати прописаног црквеног правила, а не по наслеђеном месном или својевољно уведеном обичају да служи. Подједним да позову своје окружне протопрезвитере, да приликом канонических визитација или иних посета надзиравају и строго пазе, да ли сваки свештеник по прописаном правилу служи или не, и сваког онога, који би правилу црквеном противно службу служио, самом дијецезану пријави ради даљег поступка.

Ну како је од оног доба од како је г. Николајевић свој велики „Типик" издао, протекло већ 11 година, та сумњам да се иста књига више и добити може. С тога би саветовали г. Николајевићу, да пречисти и где шта има поправи свој „Типик", те га таковог поново штампати даде било о свом трошку, било накладом „Срп. Манастирске штампарије", како би се та књига што више распростри могла."

А пре свега нужно би било, да се ни један новорукоположени свештеник не пусти у парохију, док прво у месту свога дијецезана не практикује бар 6 недеља, као што је пре обичај био, односно дотле док добро не научи практично што му је нужно знати, и то како у цркви, тако и у парохијском звању, пошто се на жалост у богословији врло мала пажња на ово обраћа, те многи сврши богословију, а не зна ни најчувније ствари.

О овоме би требао добро да промисли наш св. архијерејски синод, пошто богословија, сама себи остављена, претвара се сваким даном све то више у неки факултет, која жели да ствара неке наученаке, у место да у првом реду ствара ваљане свештенике, што је у првом реду њен задатак и циљ.

Данашњим даном хвала Богу, имамо штипендија и за вишу богословску спрему, те одличне ђаке шиљамо на богословска свеучилишта, да се изображавају за виша звања, професоре и наученаке, а ми нашу богословију удесимо тако, да из ње излазе одушевљени и спремни младићи за свештенике, јер само од таких свештеника имаће и наша црква и народ користи.

Не треба богослове претоваривати огромним материјалом, ког велики део није у стању да прокува и свари, што се види и из тога, да је ове прошле школске године $^2/_3$ које пало, које отступило од испита. А и како да не падне и не отступи, кад има штудија — наравно писаних, пошто осим две штудије, остале се предају на рукописа, не ретко и погрешних, а уа то до којих ђаца у невреме долазе, које теже но 6—7 кила —, него им треба јеатру дати и што већу бригу обраћати нужним стварима, а оканути се ситница, које ђак заборави — све ако их и научи — чим напусти школу.

* Као што смо известили, г. прота Николајевић нема више ни једног примерка од свога „Великога типика", а исти се често траже. Уред.

А особиту би бригу требало обратити на црквено пјеније, које на жалост богослови с врло малим изузетком, врло мало науче.

Нотално би пјеније имало још неког смисла, да ко дође у богословију, да зна потпуно ноте, а овако нема смисла предавати нотално пјеније и онима који немају појма о нотама, због чега се и догађа, да богослов пробави 4 године у богословији, па не зна ни на ноте нити без нота, ни најобичније пјенија.

Не би с горег било, да се у богословију не примају они, који отъуд немају слуха за пјеније а ни гласа, те како се по закључку св. синода без претходне дозволе надлежног дијецезана не сме нико у богословију примити, том би се приликом могао навид учинити, да ли дотични има слуха за пјеније и гласа или нема, и ако нема, не дати му дозволу.

Како данашњим даном не само комунални учитељи, него и већина вероисповедних отима се да не уче децу пјенију и у цркви поје, у првом је реду позвато свештенство, да се стара за ваљано пјеније у цркви, коју ће дужност оно морати на себе примити, као и катихизирање, а исту ће моћи само тада својски вршити, ако и само добро научи пјеније. Не треба се жалити, него треба својски приложити, да богослови у богословији науче добро пјеније, а да се то узалуде постиће, не би требало примати у богословију ове, који као што рекосмо немају ни слуха ни гласа.

Стари свештоник.

---

† Рафаило Кукић

окружни протопрезвитер петрињски.

У, већ и онако прорећене редове српскога свештенства горњокарловачке дијецезе, неумитна се смрт све то чешће залијеће, те их још више прорећује, а на жалост, ни откуда се ти прорећени редови, не попуњавају и занављају са ново рекрутованим свештенством, што мора у бригу да баца, сваког правог пријатеља наше свете правосл. цркве и сваког искреног српског родољуба.

Старији свештеници један по један одлазе, а новији, не само да не долазе, него их у опће и нема. Што је томе узрок, није мјесто ни вријеме да за сад о том расправљамо. Писало се и говорило већ доста о том, али без успјеха. Мјеродавни, ако им је стало до среће и напретка српског народа, и до утврђења православне вјере у том народу, свакако би морали водити озбиљно рачуна о овим неугодним приликама, те да потраже брзо лијека, како би се злу што прије на пут стало.

У горњокарловачкој дијецези требало би најмање 60 свештеника, па да се попуне празна парохијска и капеланска мјеста. А како ће се попунити кад их годишње не сврши више од 1—2, па и од тијех често не долази ни један у своју дијецезу, а умире их годишње најмање 8—10%.

Дне 6. Јулија о. г. у 6 сахати у вече преминуо је овдје дугогодишњи окружни протопрезвитер и парох петрињски *Рафаило Кукић* у својој 81. години живота, у 57. години свештеничовања, 47. години пароховања у Петрињи, а 36. години протопрезвитеровања.

Прото Кукић рођен је у селу Горичкој котара Дворског 19. Октобра 1822. Тадашњу нормалну њемачку школу свршио је у Зрињу, затијем био четири године у пиперници II. банске граничарске регименте у Петрињи, а послије тога ступио у богословију у Плашком за времена блажене памети Евгенија Јовановића. Свршивши богословију био је годину дана учитељем у Јаворњу, а затим год. 1846. 23. марта рукоположен у Карловцу за ђакона а 19. маја исте године у Костајници за пресвитера, те постављен за капелана јаворањскога. Одатле након двије године, а то је у марту 1848. године морао је као војни капелан II. банске пуковније с војском у Италију. У Италији био је у Кочељану, Тревизи, Верони, Лењаху, Колоњи, Мантуи, Кремони, Павији, Виценци, Адрији, Ровиги. Млетцима, Фијоренци, Ливорну и Брешчији.

Концем 1850. дошла је изненадна заповијест, да II. банска регимента иде на сјеверну границу монархије, пак је и покојни као војни капелан отишао најприје у Брно, па Краљев градац, Вамберг, Праг, Олумуц, Тјешин, Тропаву и др.

Истом концем 1852. године повратио се својој кући, те постане пароохом Јураковачким, а одатле 3. Октобра 1856. буде премештен и постављен за пароха Петрињскога; 29. децембра 1859. именованим чланом конзисторијалним, а 1867. произведен у Плашком за окружног протопрезвитера петрињскога, у коме је својству остао до дана своје смрти.

Покојни прото Кукић био је врло виђена и уважена личност, био је пун интелигенције и врло начитан човјек, говорио осим српскога језика, врло добро њемачки а за вријеме свога четиригодишњег одсуства из отаџбине, научио је талијански и чешки, а говорио је добро и руски. Год. 1867. био је с великим бројем славенских гостију у Русију на етнографској изложби, а год. 1870. био је и посланик на српско-правосл. народ. црквеном сабору у Карловцима, на коме је заступао начела конзервативно-клерикалне странке, којој је странци остао до своје смрти вјеран. Био је човјек челична карактера и конзеквентан. Добар Србин и патриота. Службу своју вршио је најсавјесније, и био је у вршењу исте необично ревностан и строг, што му се признавало на надлежном мјесту, те је и одли-

кован од блажене памети епископа Тесфана Живковића, надбедреником. А за заслуге, које је стекао, као војни капелан у ратовима од 1848. до 1852, одликован је аустријским редом „pliis meritis“, те папском колајном за успомену на 1849. год. и ратном колајном од год. 1873.

Покојни прото Кукић био је доиста и као човјек и као свештеник потпуно на своме мјесту. У свему тачан, савјестан, разложан и човјек пун такта.

На гробу покојникову било је присутно 17 свештеника, који су свечано опојали смртне остатке његове. У цркви се опроштио у лијепом говору са покојником окружни прото кириненоглински г. Д. Ј. Прица, а на гробу у име свештенства протопресвитерата петрињског парох Блињски г. Павле Драгић. Обојица говорника истакли су, цитајући покојников живот, многе његове врлине и способности, које су га за живота красиле. Спроводу покојникову присуствовало је уз свештенство, чиновништво, часништво, домаћа друштва и корпорације, још и много грађанство без разлике вјере и народности, што је најбоља свједоџба како је био штован и уважаван. Слава проти Рафаилу Кукићу! и вјечна му памят!

У Петрињи 16. Јулија В.

ЛИСТАК.

Вести

(**О св. архијерејском синоду**) односно о његовом скором сазиву, у велико се пише по нашим листовима. Шта више, гдекоји од њих знаје за тобожњи дан његовог састанка, задатки његовог, па шта више и за имена кандидата за владику темишварског.

А сви ти гласови поникли су на Пешти од пријатеља, који су својим пријатељима нешто „зуцнули“, а ови брже боље удри у велико звоно, те тако искрснуше и такови гласови, којима се човек мора смејати, као што је глас, да високопреосвећени г. епископ Михајило Грујић ради на томе, да се пресели у Темишвар, а да не говоримо о кандидатима владичанским.

У самој пак ствари ово је истина.

Познато је, да је св. архијерејски синод решио, да се у избор темишварског владике дотле не упушта, док се не реши питање о употреби једне трећине камате од Текелиног фонда, одређене за арадског српског владику.

Питање о фонду Текелином већ неколико година не може да се реши, а његово се решење одуговлачило с тога, што се није могао Беч да сложи с Пештом у погледу одређене трећине камате на издржавање војених питомаца.

На како нема изгледа, да ће се исто питање скорим решити, то је кр. уг. министарство исто питање изјавило, и поднело Његовом Величанству предлог за решење питања о одређеној камати за свештенички семинар у Араду и дотације владике у Араду.

Како је у изгледу да ће на исти предлог скорим стићи превишње решење, које кад стигне, учиниће Његова Светост сходне мере за сазив св. архијерејског синода и ради избора темишварског владике, односно за свештенички семинар.

Док исто не стигне, нема говора о сазиву св. архијерејског синода.

(„**Свештеничка реч**“). Тако ће се звати лист, што га мисли покренути свештенство карловачке митрополије од нове године у Карловцима.

Одавно се осетила потреба независног свештеничког листа, те се једва на одржаној свештеничкој конференцији у Земуну 24. о. м. донесе закључак, да се такав лист и покрене.

Лист ће се издржавати од камате од новца што ће уићи од чланарине — сваки члан платиће 100 К у 4 рате — и од претплате.

На истој је скупштини изабрат редакциони одбор, који ће изабрати уредника и давати правац листу.

Поглавита ће циљ листу бити, да се шири у народу здрава наука о црквено-народној автономији и да се поврате права свештенству, која му припадају у управи црквеној. Лист ће стојати над странкама и биће у сваком погледу независан, те да би имао одрешене руке, положиће се и кауција. Ал за то никако не ће бити политичан лист, нити ће терати политику. Терање црквено-народну политику.

„Застава“ је преко једног свог младог сополедца, давши му нужну свету — као оно Јевреји Јуди — да се може и непозват увући у конференцију, са свим неистинито и тенденциозно описала ток исте конференције, и из целог њеног писања о листу, види се, да јој је здраво неугодно покретање свештеничког листа, те да спречи његово излажење, ударила је у депунцијацију.

„Застава“ замера, што се конференција није јавно одржала, а заборавља, да ако ико, да радикали своје конференције у највећој тајности држе. Свака странка и сталеж има право, да своје конференције држи у затвореним локалима, у којима је слободан приступ само позванима; па ко зашто да то није слободно и свештеницима!

Да се искупљени на конференцији свештеници нису имали чега бојати, нити су имали каквих тај-

них смерова, најбољи је доказ то, *што је пуштен у конференцију један млади брат, за кога се у напред знало, да ће доставити радикалима рад конференције.* Ал се није знало, да ће им га неистините и тенденциозно доставити.

Није ли им га он *онако* доставио, као што је престављен у „Застави", дужност је његова, да јавно опозове неистине у опису „Заставиној", ако је рад, да и у будуће учествује у заборовима братскима.

(= **Нов доктор богословије**) 17. (30.) јула произвиман је на част доктора правосл. богословије на черновичком универзитету млади и даровити Србин, часни госп. *Георгије Зубковић*, јеројакон темишварског Епископа. Млади је доктор положио све испите на богосл. факултету с одличним успехом, те се с правом може рећи, да српска православ. Црква добија у њему спремна трудбеника у Винограду Господњем. Сва је нада да ће млади доктор стечено своје обилато знање умјети и хтјети употребити на корист св. прав. Цркве и свога Српскога народа.

У то ime најсрдачније честитамо младоме доктору.

(**Нове српске земљорадничке задруге**) 22) у *Турији* друга 23) у *Тиса Сент-Миклошу*, 24) у *Ваковићу* код Ерцег-Нова у Боци Которској 25) у *Фењу*, 26) у *Петровцима*, 27) у *Војци* и 28) у *Српском Елемиру*, удружена са неограниченом одговорношћу.

(**Нов папа Пије X.**) Захваљујући своме уређењу, ког не могу световни власници изменути и по својој вољи и интересу туманити, римска црква на брзо дође до свога поглавице.

Кардинальски сабор — конклава — после петодневног саветовања, изабра за папу патријарха млетачког *Јузепа Сарто*.

Исти је рођен 2. Јунија 1835. у Ријзи, посвећен за епископа у Мантуи — месту у ком многи и многи Срби вечити санак борави, које су место наши граничари врло добро знали и које је место многа српска мајка оплакала и проклела — 1884., постао је 1893. кардиналом и патријархом млетачким.

Хвале га као научена и умерена човека.

Одговори уредништва.

„Заставином" Justus-y. Као што смо рекли у своме чланку: „*Најновији автономни скандал*", да Његова Светост није протестовала против сâмих закључака „мајског сабора" у погледу епархијских скупштина, *него против тога, да се они не изводе пре но што не стигне на њих превишње решење*"; то ево овде по ново свечано тврдимо.

Управо Њ. С. није протестовала, коју смо реч у своме чланку употребљавали по закључку арх. административног одбора, у ком се вели „протестовала", него је упозорила преузвишеног г. министра Села, да је сабор требао донети коначно уређење епархија, у место што се ограничио у парцијелну измену привременог уређења, због чега не би требало исте измене ни поднети не превишњу потврду, него пожурити сабор да донесе коначно уређење епархија, те поштo се исти закључци косе са постојећим привременим уређењем, нека се не изводе у живот, док не стигне превишње решење на исте.

И кад **овако** стоји ствар, нека нам радикални правници разлозима, а не простим грдњама и подметањима, докажу, да је поступак Његове Светости био протузаконит, а поступак саборског одбора законит.

И г. Justus-a позивамо, нек изиђе с именом на среду, јер кукавице се крију светлости, и ми му не бисмо ни ово неколико речи посветили, да није ствар и сувише озбиљна, те нисмо ради да и ико посумња, да се ми служимо неистином у тако важној ствари.

Реч има г. Justus и остала г. г. радикалска да докажу, да није истинита и тврдња наша, да „мајски сабор" није ни за један свој закључак — сем за потврду главног школског референта — решио да се има искати превишња потврда; да није своје закључке просто на извршење послао саборском одбору и да није овај по свом нахођењу неке послао кр. уг. министарству с молбом, да исходајствује за њих превишњу потврду.

Ово је главно што треба побити, а ако се не да побити, *доказати*, да је **то** био коректан пут, којим се показало знање посланика радикалских.

Уреднику „*Новог Србобрана*". На нашу тврдњу у чланку „Најновији автономни скандал" (в. 13. бр.), у ком за уредника „Новог Србобрана" рекосмо: „Уредник „Н. С." обесивши професуру о клин, и одавши се на политично поље, да на њему умножи број наших неквалификованих уредника, као посланик на „мајском сабору", требао је донети предлог за одлуку, да се ван крепости стави одмах заглавље саб. устројства од

1875., по ком председнику кр. уг. министарства припада право касације и решења највиших наших автономних власти, чиме би више користио своме народу, него нападати на закону основан поступак министра председника*, жестоко се ополчио на ту нашу тврдњу и у свом ополчењу, написао ону белешку у своме листу у бр. 161., коју ћемо вечнаго ради воспоминанија, навести у целости, да и она покаже и докаже истинитост горње наше тврдње.

Иста гласи:

„Квалификовани пајделетиста. Овако би нашим правом могли назвати г. Димитрија Руварца, уредника „Српског Сиона". Богословске студије не налазе мјеста у ступцима тога листа, јер је управо претрпан памфлетима против појединих странака и људи. И заиста, уређујући „Српски Сион" доказао је г. Руварац неопходно, да има савршену квалификацију за уредника једног бестидног, револверског листа. А уз то неписменост његових чланака најбоље доказује оправданост реченице: Ко много говори, тај мало мисли. То би све у осталом била лична ствар часнога протопрезвитера, кад се лист, што га он уређује не би звао званичним листом за црквено-народне потребе и јерархијско-црквене ствари српске православне митрополије карловачке. Пошто ово име пуно части не одговара садржини „Српског Сиона", који се управо за касо да ће служити политичком бандитству, мораће мјеродавни фактори о том донијети своју коначну одлуку."

Како уредник „Н. С." пати од мегаломаније, увртивши себи у главу, да је он позван и дорастао да води српску политику у Тројединици, због чега нам тако и цветају наше ствари; било би право бацање у море песка, да му одговоримо на исти његов испад.

„Браник" му је доста одговорио на његову уображену државничку мудрост.

Г. *В*... у *С*. — На питање Ваше, да л се по §. 25. П. Б. и §. 48. П. В. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. може отпочети и одржати скупштинска седница односно одборска, ако сем одборника нема $^1/_3$ скупштинара, односно половине одборника, и да л се може држати и даље, ако је при отварању и почетку био довољан број скупштинара односно одборника, па у течају седнице изласком из седнице неколицине, не буде довољан број, одговарамо Вам.

Како је и поменути рескрипт, као и остале наше уредбе у опште, нејасан и непотпун; није чудо, што и поменути §§. у њему нису јасни, те се дају и овако и онако тумачити.

По њима нема сумње, да се седница скупштинска односно одборска не може отпочети, ако нема прописан њима број скупштинара односно одборника.

Ну, кад се седница са довољним бројем скупштинара односно одборника отпочне, имају оне на дневни ред стављене предмете све дотле решавати, без обзира да л је који скупштинар или одборник напустио седницу, те њиховим одласком остао недовољан број скупштинара односно одборника, докле се год председник не упозори и не позове од више скупштинара односно одборника, да се види да л је довољан број скупштинара или одборника, те ако није, да се престане с даљим радом.

Сваки је скупштинар односно одборник дужан долазити редовно у седнице, и у њима бити до свршетка њихова, и сваки има само то право, да ако се не слаже са којим закључком скупштинским или одборским, да може у записнику најавити своју ограду или засебно мњење, а нема права, да може напустити седницу, кад му се не свиди који закључак.

На излазак пре свршетка седнице ког скупштинара или одборника, није се дужан председник обзирати, јер он није дужан мотрити, за што је ко напустио седницу, јер догађа се, да неко у дутини напће на седнице, па се опет поврати, а има их и таквих, који не могу непрекидно седити у седници.

С тога држимо, да седнице скупштинске и одборске, отпочете са довољним бројем скупштинара односно одборника имају све дотле радити, док се председник не упозори и не позове од више скупштинара односно одборника, да нема довољног броја за решавање, и док се не увери, да су напустивши седницу, отишли кући.

Иначе, кад би председник чим би приметио, да нема довољног броја за решавање, распустио седницу, нашло би се данас од једне стране, а сутра од друге стране, да 1—2 незадовољника напусте седницу и тиме осујете рад, чиме би се општински точак укочио, а поједино утукао вољу уредним и мирним скупштинарима и одборницима, којима је до рада и реда у општини.

Јавна благодарност.

По закључку збора настојатеља развијен је ове године шири програм манаст. славе, услед чега је овогодишња слава манастира Ковиља свечаније испала, а развијена делатност уродиће, ако Бог да, благотворним плодом.

Сматрам за пријатну дужност своју, да изречем најтоплију благодарност свима онима, који ма чиме допринеше, да слава ова свечано испадне, наиме:

Његовом Високопреосвештенству, господину

епископу бачком *Митрофану Шевићу*, што се молби управе радо и драговољно одазвао, те је одслужио свечану архијерејску литургију;

заслужењем високопреч. и пречасном свештенству, обојега реда, што уз г. епископа чинодејствоваху, нарочито високопречасном г. *Димитрију Бранковићу* архимандриту беочинском и преч. г. *Герасиму Петровићу* умир. професору богословије на лепим и поучним проповедима;

славном председништву „*Матице Српске*“ што је потписаној управи поклонило 600 ком. њених издања „Књига за народ“ ради распокланања у народу;

славној управи „*Српске Манаст. Штампарије*“, што је у исту сврху поклонила 1320 ком. слика Срба светаца и 50 ком. поучних књижица.

Преч. г. *Ивану Матировићу* проф. и катихети на срп. вел. гимназији карловачкој и г. *Милану Поповићу*, секретару трг. удружења у Н. Саду, што својим лепим и поучним стручним предавањима допринеше, да се народ са ове славе разишао задовољан, јер је овом приликом, осим проповеди добио и друге душевне хране, која ће му од користи бити.

Најпосле г. *Ненаду Барачком* богослову, на предавању и гимн. кору карловачком на умилном појању при богослужењу.

Хвала им свима на предусретљивости и положеном труду.

Манастир Ковиљ, 17./30. јулија 1903. г.

Архимандрит
Георгије Видицки
с братством.

Књижевни огласи.

„Православно Морално Богословље“

преће »Православна Моралка«

друго прегледано издање

издаје

Сава Теодоровић, проф. у кр. реал. гимназији у Земуну. — Ова књига је нарочито удешена за средње школе, те је одобрена и прописана за уџбеник у свима средњим заводима у Карловачкој Митрополији, одлуком Св. Архијерејског Синода Карловачке Митрополије од 29. марта 1899. Број М. 50./Син. 18. ех 1899. Као такову примила ју је и Вис. кр. Земаљска Влада у Загребу, па ју препоручила као школски уџбеник у свима средњим заводима у Тројединици, одлуком својом од 22. септембра 1899. Број 14.665. ех 1899. (одел за богоштовље и наставу). Осим тога и Високосл. срп. нар. Школски Савет решењем својим од 4./16. септембра 1899. Број 326./262. ех 1899. прописано је исту књигу као уџбеник у свима срп. нар. вероисповедним мушким и женским препаравидјама.

Поред своје школске употребе, ова је књига згодно помоћно средство и за парохијско свештенство, особито при састављању црквених беседа и моралних поука, због чега је скоро од свију прет. конзисторија у опсегу Карловачке Митрополије, као и од преосв. г. г. срп. православних Митрополита и Епископа у Босни — Херцеговини, Далмацији и Краљевини Србији свештенству топло препоручена.

Цена је књиги, која наноси 14 штампаних табака вел. 8°, 2 Круне (2 дин. 30 п. дин.), а може се добити за готов новац или уз поштанско пуоеће (per Nachnahme) у Земуну у писца. Књижари имају 25% рабата.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

БИБЛИЈСКА ПОВЕСТ

СТАРОГ И НОВОГ ЗАВЕТА

ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

НАПИСАО

Прота ЈОВАН БОРОТА

[На темељу одлуке Св. Архијерејског Синода бр. М. 175./Син. 25. ех 1899. одобрена је ова књижица од Његове Светости српског патријарха Георгија под бр. М. 192. ех 1903. г. за уџбеник у српским основним школама.]

Са овим садржајем:

А. Стари Завет.

I. О створењу света. — II. О створењу анђела. — III. О створењу првог човека. — IV. О рају. — V. О првом греху. — VI. О потопу. — VII. О Авраму и другим патријарсима. — VIII. Израиљци у Египту. — IX. Израиљци излазе из Египта. — X. Израиљци у пустињи. — XI. Израиљци у земљи обећаној. — XII. Пророштва о Спаситељу.

Б. Нови Завет.

I. Рођење претечино. — II. Рођење Спаситељево. — III. Мудраци са истока. — IV. Бежање у Египат. — V. Спаситељ од дванаест година. — VI. Крштење Спаситељево. — VII. Проповедање Спаситељево. — VIII. Спаситељ благосиља децу. — IX. Договор Спаситељевих противника. — X. Свечани улазак Спаситељев у Јерусалим. — XI. Тајна вечера. — XII. Суђење Спаситељу. — XIII. Смрт и погреб Спаситељев. — XIV. Васкрсење Спаситељево. — XV. Вазнесење Спаситељево. — XVI. Силазак светога Духа на апостоле. — XVII. Ширење науке Христове.

Додатак.

XVIII. Чудеса Спаситељева. — XIX. Наука Спаситељева. — Завршни преглед.

Издање Срп. Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

Цена је књизи 30 филира.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 50 1—1

Српска правосл. црквена општина Аџанска отвара стечај за забавиљу на новоустановљеном верозаконоучном забавишту.

Плата је у готовом новцу . . . 800 круна
За огрев свој и за забавиште . . 100 „
Забавиљу општина бира и плаћа.

У забавишту има забавиља стан, састојећи се из: две собе, кујне, подрума и тавана.

Плату прима у напред у месечним оброцима из прав. срп. црквене благајне.

Изабрана забавиља наступиће дужност 1/14. Октобра о. г.

Стечају истиче рок: 15-ог Августа о. г.

Ада, дана 14. Јула 1903. године.

Председништво школ. одбора.

СТЕЧАЈ. 51 1—1

На салашкој мешовитој срп. основној школи у Ади остало је упражњено место, на које се овим расписује стечај.

1.) Плата у готовом новцу износи 600 круна
2.) На огрев свој и школски . . 100 „
3.) На оправку прозора . . . 5 „
4.) Три ланца ораће земље, на коју општина порез плаћа.
5.) Како нешто од потпуна три ланца фали — то у име отштете добија учитељ од политичне општине . . . . . 29 К 20 п.
6.) Удобан стан има и леп врт.

Учитељ плату прима у месечним оброцима у напред из благајне месне политичне општине.

Дужности су му „Уредбом“ прописане.

Компетовати могу и свршене учитељице.

Учитељ или учитељица дужни су се постарати како зими за грејање школске фуруне о своме трошку, тако и за рибање и чишћење школске дворане, да не би то школска деца радила.

Учитељ је дужан и повторну школу држати уз горњу плату.

Ако буде на ово место учитељица изабрана — дужна ће бити и ручни рад предавати.

7. Сваке пете године прима ће учитељ, учитељица законом одређени доплатак.

Рок стечају истиче 15-ог Августа о. г.

Ада, дана 14. Јула 1903. год.

Месни школ. одбор.

М. 328./ех 1903. 54 1—3

СТЕЧАЈ.

У стипендијској задужбини *пок. Јована и Марије Трандафила* имају се попунити почетком школске год. 1903/4. осам питомачких места, свако са стипендијом од год. 1000 круна.

За питомца ове задужбине може бити изабран без разлике народности, само онај припадник Аустро-Угарске монархије, који је источно-православне вере, који је сиромах и здрав и који је бар нижу гимназију са одличним, односно врло добрим успехом и добрим владањем свршио.

Од горе споменутих упражњених местâ, четири места су одређена за питомце родом из Ердеља под напред истакнутим погодбама.

Молбенице ваља поднети на избор овлашћеном потписаном *православном српском митрополиту патријарху најдаље до 1. (14.) септембра 1903.*, а уз молбеницу ваља приказати: 1.) крсни лист; 2.) школску сведоџбу од последње године; 3.) сведоџбу од надлежне политичке власти (није довољна само потврда опћ. поглаварства) о имовном стању, у којој ће бити тачно наведено, какав иметак (са ознаком вредности) и приходе имају родитељи молитељеви евент. сам молитељ; најпосле 4.) лечничку сведоџбу, у којој ће се нарочито имати истаћи, и то, да ли је и с каквим успехом молитељ каламљен у своје време против богиња. У молби ваља рећи, камо да се достави одлука са списима после поделе стипендија.

У Карловцима 15. (28.) јула 1903. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. 2350. ех 1903. 45 2—2

СТЕЧАЈ.

Споразумно са овоодносним одсецима испи-сује се „стечај“ на место конзисторијалног фискала код Епархијске Управе у Плашком. Дужности с тим мјестом скопчане прописане су овоодносним чланцима привр. уређења Епархија од 29. маја 1871. са платом од 600 К годишње.

Компетовати могу сви православни Срби, који имаду право одвјетовања у краљевинама Хрватској и Славонији.

Рок пријавама до 2. (15.) августа 1903.

У Плашком, 3. јула 1903.

Михаиљ
предсједник епарх. скупштине.

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 60 1—2

У српској Вишој Девојачкој Школи Сомборској почиње се школска 1903.—1904. година 19. августа по старом календару. Тога и следећег дана држе се: пријамни, поправни и приватни испити.

Уписивање ученица траје од 21.—23. августа.

У I. разред примају се ученице, које су навршиле 10. годину живота и које су с добрим успехом свршиле IV. разред основне народне школе.

Ученице V. и VI. разреда осн. нар. школе могу бити примљене у II. и III. разр. ове школе, ако предходно положе пријамни испит из предмета, што су прописани за I. односно за II. разред ове школе.

При уписивању тражи се школска сведоџба од последње године.

Школарина се не плаћа. При уписивању све ученице III. и IV. разреда, а тако исто и ученице са стране, које се уписују у I. или II. разред, плаћају 2 круне уписнине, која иде у благајну српске православне црквене општине сомборске.

Као прилог у државни мировински фонд плаћа свака ученица по 30 потура.

У Сомбору, 15. (28.) јула 1903. год.,

Н. Ђ. Вукићевић
управитељ.

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 59 1—2

Школска година се почиње у српској учитељској и учитељичкој школи сомборској 19. августа (1. сепг.)

У мушку учитељску школу примају се младићи православне вере, благе нарави, здрави телом и душом и слободни од очне болести, такозване трахоме, који су бар у 15. годину живота ступили и четврти разред грађанске школе, гимназије или реалке с довољним успехом свршили.

Такође могу бити примљени и они ученици, који пред Професорским Зборои строги пријамни испит положе из науке хришћанске, српског, мађарског и немачког језика, црквено славенског читања, малог црквеног појања, а такође из рачуна и земљописа и отачаствене повеснице у оној мери у колико се ти предмети у IV. разреду грађанских школа предају.

За приправнице примају се српкиње православне вере, које су IV. разред српске више девојачке школе или IV. разред грађанске или реалне школе успешно свршиле.

Ученици и ученице, које желе ступити у учитељску односно у учитељичку школу, имају донети са собом крштено писмо, лекарску сведоџбу о потпуном здрављу, школску сведоџбу из последњег разреда, а при том су дужни и једни и други из молитава и славенског читања испит положити. Женске имају још непзоставно са собом донети писмену изјаву својих родитеља или добротвора да ће их они за време учења у овој школи о свом трошку издржавати, а на изјави тој мора бити званично потврђење од тамошњег поглаварства, да су дотични родитељи у стању ову своју обвезу испунити, то јест, да средстава за издржавање својих кћери за време њихова школовања имају.

Приправници и приправнице, који из државних или других којих учитељских школа у Угарској у старије разреде ове школе намеравају, морају се подврћи пријамном испиту из српског, црквено славенског језика и црквеног појања.

Стан и храна само се у приватним кућама, по претходном одобрењу управитељевом погодити може.

Пријамни и поновни испити држаће се у понедељак 18./31. августа почињући у 8. часова пре подне.

Уписивање ученика и ученица биће 19. 20. и 21. августа (1. 2. и 3. септембра) о. г.

У Сомбору 25. јула (6. авг.) 1903.

Н. Ђ. Вукићевић
срп. уч. школа Сомборских управитељ.

Умољавају се недештована уредништва српских листова, да изволе кратки садржај ове школске објаве бесплатно у своје цењене листове пренети.

СТЕЧАЈ. 46 2—2

На 2 учитељ. места нероисповедне српске школе у Кетфељу

1.) Учитељу је плата 800 Кр. у готовом новцу, 2 л. оранице земље, и 1 л. у име пофторне школе Паушал и перовођство 30 Кр., од погреба где позван буде 1 Кр., за огрев 2 хвата дрва и 2 хвата сламе.

2.) Учитељица је плата 600 Кр., у готовом новцу, 1 л. земље у име пофторне школе. Огрев као и горе. За земљу учитељица држ. порез плаћају. Компетовати могу само оспособљени учитељице.

Једно и друго имају слободан стан са баштом.

Рок стечајевима Преображење Господње (6. августа)

Кетфељ, 29. Јуна 1903. год.

Председништво.

Бр. 2349. ех 1903. 44 2—2

С Т Е Ч А Ј.

Овијем се споразумно са Епархијским одсјецима исписује „стечај" на мјесто конзисторијалног биљежника код Епархијске управе у Плашком са платом 1800 К годишње.

Дужности с тим местом скопчане и прописане су чл. XXVI., XXX., XXXIII. и XXXIV. привремен. уређења Епархија од 28. маја 1871.

Компетовати могу сви православни Срби, непорочни, који су свршили гимназију (са матуром) и богословију, а од свештеника они, који не стоје под каквом канонском забраном или дисциплинарном казном, односно њеним посљедицама (види §§. 83. и д., на §. 90. дисц. правила за правосл. српско свештенство и опсегу правосл. српске митрополије Карловачке од 29. марта 1899. год.)

Код једнаке квалификације имаће предност они, који узмогну доказати оводносну праксу.

Рок компетовању до 2. (15.) августа 1903. на потписаног.

У Плашком, 3. јула 1903.

Михаилъ
Епископ.

Број ЕК. 415. ех 1903. 55 1—2

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се овим стечај на парохију I. плаћевног разреда у Петрињи, у костајничком протопрезитерату.

Рок компетовања оставља се до 12. (25.) августа 1903. г.

Из сједнице Епарх. конзисторије, држане у Плашком, 17. (30.) јула 1903.

Предсједништво.

С Т Е Ч А Ј.

47 1—2

Потписана општина отвара овијем стечај на упражњено мјесто за учитеља и учитељицу на својој основној школи. Учитељу је плаћа 1200 — а учитељици 700 — круна годишње, уз слободан стан и огрев. Од спровода имаће учитељ 3 — а учитељица 2 круне.

Учитељ мора бити музикалан, да може и пјеначко друштво подучавати, и зато ће бити посебно плаћени, а жељети је, да и учитељица буде музикална. Према томе имају првенство такови и који су бар 1 годину службовали.

Дужности учитеља јесу подучавати школску младеж у прописним школским предметима и обдржавати пјевницу при ма којој Богомољи. Учитељица спада у дужност, поред наставних предмета, обучавати још женску дјецу у ручним радовима, у чему треба да је добро вјешта, а по могућности, да помаже и у пјевању црквеном.

Учитељ и учитељица морају бити Срби православне вјере са формалним оспособљењем као такови имају своје молбе, уз односне свједодбе и исправе са сједодбом моралног и политичног владања надлежне им власти, поднијети потписаној општини најдаље до 1. Августа т. г.

У Дервенти 2. Јула 1903.

Срп.-правосл.-црквено-школска општина.

С Т Е Ч А Ј.

48 2—2

Расписује се стечај на једно место учитеља овдашње срп. нар. школе. —

Годишња је плата: 1000 К.; 200 К. станарине; огрев: 4 хвата дрва за школу и учитеља; 50 К 20 п. на чишћење школе; 10 К 50 п. шк. реквизите; петогодишњи законити доплатак 100 К

Дужности су прописане.

Рок стечају 15. (28.) Август (Велика Госпојина) о. г.

Из седнице м. срп. прав. школског одбора у Вел. Бечкереку 3. (16.) Јула 1903.

Др. Младен Панић
Председник.

Број 677 ех 1903./К. вал. 436. 53 1—2

С Т Е Ч А Ј.

Исписује се на парохије у Кусоњима IV., у Граовљанима V. и у Г. Миољу VI. разреда са роком до 18./31. Августа 1903.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем потписаној конзисторији до стављеног рока поднијети.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 15. (28.) јулија 1903. г. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

Ad бр. К. 500/431. ех 1903. 58 1—2

С Т Е Ч А Ј.

На парохију VI. разреда у Баноштру расписује се стечај до 31. августа по нов. о. г., до кога рока имају компетенти своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима, 22. јула (4. августа) 1903.

Георгије с. р.
Патријарх.

СТЕЧАЈ. 52 1—1

Упражњено је место учитеља у српско-аутономној, мешовитој, 4 разредној школи у Винковцима.

Плата је 1000 круна годишње, и сваких 5 година 100 круна повишице, стан у нарави и 20 куб. метара огревних дрва; као деровођа црквено школске општине имаће награду од 100 круна, а музикалноме учитељу даје српско црквено-певачко друштво башка награду.

У дужност му спада, осим законом прописаног подучавања школске деце, појање у цркви, обучавање деце у истом, и подномагање пароха у обављању свих верозаконских обреда.

За суделовање код погреба и парастоса добива у месту уобичајену награду.

Рок стечаја траје до 14/27. Августа 1903.

У Винковцима, 13/26. Јула 1903.

Председништво
срп. прав. црк. школске општине.

СТЕЧАЈ. 37 3—3

Овим се расписује у смислу наредбе Вел. Патроната ове гимназије стечај на место *учитеља појања и музике* ча овој гимназији.

Плата редовног и сталног учитеља је 2400 К, петогодишњи доплатак 200 К, и станарина 560 К. Плата привременог учитеља је 1600 К без икаква доплатка.

За сталног и редовног учитеља појања и музике може бити постављен само онај, који има високим кр. уг. Министарством богочасти и јавне наставе од 1. фебруара 1896. бр. 4576. установљеним испитним поверењством стечено оспособљење. За привременог пак може бити постављено и друго способно лице уз обвезу, да за одређено време набави себи прописану квалификацију.

Молитељи нека поднесу своје молбенице са потребитим документима потписаној управи до 6./19. августа 1903.

Управа
срп. правосл. вел. гимназије у Н. Саду.

СТЕЧАЈ. 43 2—3

Отвара се стечај на једно овде упражњено учитељско место, с којим је скопчана плата од 800 круна у готовом, за огрев 240 круна, за чишћење 100 круна, за пашњак 100 круна, за писаћи прибор 20 круна, за повторну школу 40 круна, стан у нарави или еквивалената за исти у износу од 300 круна, и уз ово још пет пута петогодишњи доцлатак од 100 круна.

Новоизабрани имаће предавати у разредима, које му месни школски одбор додели, све оне предмете, које школска уредба од 17. јула 1872 год. и дисциплинарна правила од године 1876. прописује; наглашује се, да децу црквеном појењу учи, као и остали овдашњи учитељи, са децом у цркви поји, а за певницом појачку дужност да врши.

Компетенти нека своје ваљано инструјисане молбенице потписаноме председништву поднесу у току шест недеља рачунајући од првог увртења у новине овога стечаја.

Желети је, да се компетенти лично прикажу и у цркви поје.

У Бач-Сентомашу 24. маја (6. јуна) 1903.

Председништво
месног школског одбора.

К. 245/233 из 1903. 35 3 3

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај на место ђакона у Арач-Вражеву са год. платом од 400 круна и правом на уживање 24 кат. јутра земље, на коју црквена општина плаћа све јавне терете. Компетенти ваља да поднесу правилно инструисане молбе своје, прописаним путем, овој конзисторији до 3./16. августа о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 28. маја 1903. године.

Председништво.

К. 309/из 1903. 49 2—3

СТЕЧАЈ.

На једно упражњено место у стипендијској закладе Петра Божића са стипендијом од годишњих 300 К. овим се расписује стечај.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно-православне вере, припадници епархије Темишварске, који се уче у српској великој гимназији Карловачкој, на којој академији, или на којем универзитету.

Првенство имају рођаци оснивачеви, ако су источно православне вере.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, о имовном и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице ваља поднети овој конзисторији до 17. 30. августа о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 2. (15.) јула 1903. год.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 56 1—2

На основу решења слави. Епарх. Школ. Одбора будимског од 1./14. Јула 1903. ЕПО. 698. 700/89. ех 1903. расписује се стечај на управљено учитељско место у Срп. Титошу (Rácz-Töttös, Вагаљуа). Плата је следећа:

За редовну школу 600 К, за повторну 80 К, $7^1/_2$ ланџа оранће земље, $1^1/_2$ ланац ливаде на коју учитељ порезу и еквивалентат плаћа и 60 К дрварине и у сеоској шуми толико, колико припада на земљу, слободан стан уз школу са 2 патосане собе, 2 кујне, подрумом, јестичаром и шталом и кућном баштом, од великог укона 80 пот., од венчанице 80 пот.

Општина за сада има перовођу, ну у случају да се садашњи перовођа захвали или по своме звању одавде премести, учитељ ће имати за перовођство и рачуновођство 24 К, годишње.

Дужности су школском уредбом прописане. Могу компетовати само оспособљени учитељи, који имају испит из мађар. језика. Изабрани је дужан приликом сваког богослужења певницу држати.

Рок стечају 17. (30.) август 1903., када ће се и избор обавити. Изабрани је дужан одмах место заузети. Лична пријава узима се у обзир. Компетенти, који се желе лично пријавити, имају то на свој трошак учинити.

Из седнице месног школ. одбора државе у Срп. Титошу 20. јула (2. авг.) 1903. год.

Лаврентије Томић перовођа. Тодор Бошњак председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по ноћи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

14—25 ех 1903. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уреднишшву „Српског Сиона" у Карловцу.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 501. 1903.

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 15

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у петак 15. августа 1903.

ЗВАНИЧНО.

Извештај

о седници архид. школског одбора, држане у Карловцима 19. априла (2. маја) 1903. под председништвом Његове Светости преузвишеног госп. српског Патријарха Георгија Бранковића.

1. Узета је на знање окружница в. кр. угар. министарства богочасти и јавне наставе, којом исто моли поднашање тројне кандидације дотичних бивших учитеља ради поделења једне упражњене припомоћи од 200 К из закладе пок. „барона Сине". 2. Узета је на знање наредба Шк. Савета, да се поднесци епарх. шк. одбора ради издања декрета учитеља и учитељицама Шк. Савету отправљају кад истекне рок пријава у дотичном избору. 3. Решено књигу под натписом: „Историјска педагогика" од Петра Деспотовића из Алексинца набавити за арх. шк. одбор и препоручити исту свима црквене општинама ради набавке за своје шк. библиотеке. 4. Н. Ђ. Вук. главни шк. референт и В. П. из Земуна одређени на истрагу против учитељице С. Ж., учитеља Ј. В. и Д. С. односно Д. С. из Митровице. 5. Препоручује се топло молба Д. Ч. удовице негдашњег учитеља осечког М. Ч. саб. одбору ради поделења припомоћи. 6. Не прима се „Српски митрополијски Гласник" за званичан орган, него се задржава „С. Сион" као такав. 7. Уступа се архид. адм. одбору на ревизију прорачун учитељ. миров. фонда и школ. благајне у О. за 1902. год. 8. Одобрен прорачун прав. срп. црк. општине у О. за два школска фонда за 1903. год. 9. Срп. црк. општини у Ч. враћен прорачун за 1903. год. о издржавању тамошњих вероиспов. школа, да исти прорачун тамошња црк. скупштина прими и одобри. 10. Све списе односеће се на избор учитељице М. П. из К. поднети Ш. С. на надлежно званичење. 11. Тужба са свима на исту односећим се списима шк. одбора у З. против тамошњег учитеља Д. Л. издата гл. шк. референту, да се с чланом арх. шк. одбора В. П. спроведе на лицу места истрагу и по том извештај поднесе. 12. Тужба шк. одбора у З. против тамошњег учитеља Б. Ђ. ради неуредног вршења дужности и јавно нанесених увреда председнику и шк. управитељу; издаје се с прилози главном школ. управитељу, да с В. П. из З. у тој ствари истрагу спроведе. 13. Извештај шк. одбора у З. и тамошњег шк. управитеља о стању школа с наводом из записника о манама и недостатцима у тамошњој школи за 1901|2. год. од државног школског надзорника и са закључком месн. шк. одбора, по којима је учитељ Б. Ђ. показао слаб успех и

дата му опомена, надаје се глав. шк. референту да на лицу места напиђај спроведе. 14. Одобрен је закључак срп. прав. црк. скупштине у З. којим је у доњоградској школи II. паралелни разред отворен и наређено истој да се стечај на исто место распише и учитељица изабере. 15. Избор Ј. У. за учитеља у срп. вероисповедној школи у М. одобрен и потврђен и позвана општина да поднесе његову оригиналну диплому ради исхођења декрета. 16. Ј. У. учитељу у М. подељен писмен укор, што је своје учитељско место у Е. без отказа напустио. 17. Наложено срп. прав. црк. општини у Б. Б., да учитељу И. К. за 1901. и 1900 своту од 160 К као награду за поучну школу исплати, и да у будуће свагда припадајућу своту у прорачун ставља, а остало потраживање учитељево одбити. 18. Тужбу Ф. Л. бившег бележника у В. Б. против тамошњег учитеља И. К. као лажну одбити. 19. Закључни рачуни учитељске мир. закладе и шк. благајне у О. за 1901. годину надати у архид. адм. одбору на ревизију. 20. Срп. прав. црквена општина у О. известила, да је уложила уток на Шк. С. због непотврђеног избора С. К. за тамошњег учитеља, што је на знање узето. 21. Позвати прав. срп. црквену општину у Г. да пошље 4 К за препис замољеног штатута тамошње св. савске закладе. 22. Тужба С. Ј. у К. против тамошњег учитеља Р. М. услед молбе овога као непосредно поднета доставља се месној шк. одбору на надлежно уредовање. 23. Дозвољено С. Ж учитељици у М. да може у ваншколским часовима у предметима III. и IV. разреда осн. школе поучавати В. В. кћер др. Н. В. у М. и да ова има разред по разред полагати приватно на крају сваке године пред месним шк. управитељем. 24. Спроведена је с препоруком молба Ј. В. учитеља у М. Саб одбору ради подељења припомоћи за лечење. 25. Вероисповедним шк. одборима, шк. управитељима, и учитељима по архидијецези препоручити, да се најтоплије заузму око привредног унапређења својих општина и да ће им у том погледу управа привредника у З. у свако доба на руци стојати и саветом помоћи. 26. Поново се позива срп. прав. црквена општина у З. да поднесе молбу с прилози Б. Б. изабраног учитеља, пошто исти архид. шк. одбору нису послати. 27. По годишњем извештају главног шк. референта о стању срп. прав. вероисповедних школа за 1901/2 год. обратити се представком на висок. земаљ. владу да у своме делокругу сходне кораке учини, да се шк. здање и дворане у К. оправе; наложено поново срп. прав. црквеној општини у Б. да здање мушке школе прошири и изнова сазида; позвати црквену општину у В. да набере шк. одбор, да учитељски стан оправи, и шк. дворану с новим намештајем и училима снабде; наложено, да учитељи и учитељице у М. под председавањем месног шк. управитеља сваког месеца седнице учитељског збора држе и записник воде; уништати архид. админ. одбор, да ли су шк. здања у М., З., Ч., О., Б. Б., Ст и Н. Б., и Б. од пожара код франц. уг. друштва осигурана; за ревносно и савесно вршење својих учитељских дужности наречена је похвала и признање овим учитељима и учитељицама: В. П. у З., Е. К. из О., С. Ж. из М., С. Ст, и З. Ј. из З., Д. Ђ. и М. М. из К. 28. Тужба јереја Д. Р. из М. против тамошње учитељице З. уд. Т. надата истој учитељици на изјашњење и позван месни шк. управитељ да своје образложене примедбе у погледу понашања поменуте учитељице поднесе.

Извештај

о раду седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Сент-Андрији 1. (14.) јулија 1903. под председништвом Његова Високопреосвештенства господина Лукијана Богдановића, епископа будимског.

Узета је на знање извина неких чланова из II. туриуса, што у ову седницу нису могли доћи, на чија су места други чланови позвани. — Оверовљен је записник седнице ове конзисторије од 6. (19.) маја о. год. без примедбе. — Известиће се јереј Петар Весин у Шиклушу и јереј Стеван Ђурђевић у Чобанцу, да им је министарство просвете и богоштовља на исплату дозначило допуну свешт. дотације из држ. сретава за II. половину о. год. — Известиће се протојереј Корнел Чупић, јереј Стеван Чампраг, јерођакон Доситеј Поповић, јереј Стеван Ђурђевић, јереј Георгије Голуб, јереј Василије Хуживик, јереј Александар Павловић и јереј Јован Бешлић, да су сваки по 150 круна држ. припомоћи добили. — Известиће се удовица Софија Живковић и удова пок. јереја Давида Болаћина, да су по 100 круна држ. припомоћи добиле. — Известиће се Адријан Станишић, игуман, о получењу држ. припомоћи од 100 К, удова Емила Хајцана и Василија Мастановић од 50 К, а удова Владимира Ракића рођ. грофица Малвина Зетвиц од 200 К. — Поднеће се мнење на молбу пок. јереја Константина Николића ради получења држ. припомоћи у томе, да би се иста

припокоји удовици његовој могла издати. — Известиће се исто министарство, да је цена за „Törvénytár“ и „Rendeletektára“ још 5. маја о. год. намирена. — Узет је на знање извештај Његова Високопреосвештенства, да је јерођакона Доситеја Поповића црквеним појасом одликовао као и уплата 10 К у епарх. фонд од стране одликованога. — Захваљује се високопреосвештеном господину епископу Дру Н. Милашу на послатом „Шематизму далматинско-истријске епархије за 1903. год.“. — Узето је на знање през. публиковање одлуке високославног Саборског Одбора, којом је удовици пок. јереја Василија Мастановића подељена припомоћ од 120 К за 1903. год. — Узето је на знање през. извештаје, поднесено високославном Саборском Одбору у погледу имовног стања свешт. удовице Соф. Болариħ. — Узето је на знање през. публиковање одлуке високославног Саборског Одбора, којом је удовици пок. јереја Константина Николића мировина од год. 400 К у течај стављена. — Узето је на знање през. извештаје, којим је високославни Саборски Одбор о извршењу набавке канц. намештаја и уређења епарх. архиве извештен, и молба, да преосталу своту, која је на ту циљ одређена, исплати. — Са захвалношћу је примљен први „Шематизам новоосноване митрополије бањалучко-бихаћке за 1901. год.“. — Подељена је опомена администратору парохије у Срп. Т., што је там. учитељицу у цркви безобразницом назвао, о чему ће се уз повратак списа епарх. школ. одбор будимски известити ради даљег поступања против учитељице. — Одбијена је тужба Јована Малешевића и другова из Мохача против там. црквене одбора у предмету издавања једног црквеног стола, из разлога, што је односно решење црквеног одбора још пре 3 године правомоћно постало. — Узето је на знање през. одобрење програма окр. протопрезвитера мохачког, по ком је намеран своју овогодишњу визиту по горњем делу свога округа обавити. — Узет је на знање извештај окр. протопрезвитера мохачког о предаји филијалне парохије у Ланчугу у администрацију јереју Јовану Б. Милићу, пароху шумберачком. — Узето је на знање циркуларно публиковање овд. наредаба у мохачком протопрезвитерату с тим, да се сваки наредбени табак има по добивеном упуству на полеђини са односним рубрикама снабдети, и пожурење се окр. протопрезвитер будимски, да свој овопредметни извештај, односно публиковане наредбе овамо на увид што пре поднесе. — Узет је на знање извештај окр. протопрезвитера мохачког у погледу једног недостатка, који се на једној публикованој наредби кривицом братства манастира Грабовца, као администратора веменске и печварске парохије, показао. — Узети су на знање извештаји подручних окр. протопрезвитера, да су држање овогодишње свешт. исповести и протопрезвитерских зборова због краткоће времена за израду писмене радње за пост пред празник Успенија пресв. Богородице одгодили. — Узет је на знање извештај окр. протопрезвитера и пароха будимског о исправку матице крштених у Будиму гледе рођења Фране Томека, о чему ће се високо министарство богочасти и јавне наставе уз повратак списа известити. — Од писмених радњи, које су лањском протопрезвитератском збору поднесене, похваљене су радње јереја Јована Бешлића, јереја Петра Весина, Гаврила Болариħа окр. протопрезвитера и јереја др Владимира Димитријевића, остале радње су на знање узете, а јереју Јосифу Грујићу, јереју Емилу Чупићу, јереју Николи Пајићу, јереју Јовану Пачаризу, који задате теме у општите нису израдили или су их врло површно израдили, подељена је опомена. — Узето је на знање, да је през. путем најтоплијом препоруком поднесена високославном саборском одбору молба јереја Уроша Маћаревића ради припомоћи за лечење. — Известиће се јереј Урош Маћаревић, да ће му се 1902. год. поднесене проповеди вратити, чим их комисија прегледала буде. — Саопштиће се епарх. скупштини оставка јереја Уроша Маћаревића на чланству конзисторије. — Узето је на знање уручење овд. бракоразводне пресуде у парници Петра Рафајловића против Смиље рођ. Сокић из Медине и поднесак свих овопредметних списа високопречасном митрополитско-црквеном савету на више расуђење. — Узето је на знање, да су молбе јереја Стевана Михалџића и јер. Димитрија Рајића ради полученја упражњеног парох. места у Ст. Сивцу епарх. конзисторији бачкој са препоруком на даље поступање през. дијалу поднесене. — Узето је на знање през. подељење допуста јереју Јосифу Грујићу од месец дана и протопрезвитеру Гаврилу Болариħу од 16 дана. — Упућен је јереј Димитрије Грујић, да црквено-општинска писма без овлаштења не сме примати, а још мање отворити. — Узето је на знање изјашњење јереја Георгија Голуба, зашто није осветио во-

дицу Вилему Панићу, а овај је упућен, да се свештенику своме за парохијанина пријави. — Дозвољено је, да се у кечкеметској цркви не служи, док се изнутра оправља. — Узето је на знање извешће управног одбора у Батосеку у погледу црк. стола, који би Стеван Драголовић себи хтео задржати. — Узет је на знање распис стечаја ради сталног попуњења парох. места у Вемену. — Славко Николић из Кишфалубе постављен је за администратора парохије у Срп.-Титошу и Владимир Белеслин из Сирига за администратора у Дуна-Сечују, с тим, да се имају по полученьу опроста година, потребног за свештенички чин, ваљано инструисаном молбом обратити на епископа дијецезана ради рукоположења, а са тамошњим садашњим администраторима учиниће се расположење у своје време, када наведени богослови рукоположени буду. — Издаће се администратору парохије у Балашфармату на извиђај пријава римокат. парох. звања у Ишољшагу, да се Матилда Поповић на самртној постељи у римокат. веру „натраг“ вратила. — Разведен је брак Добрена Лазића из Вилања и супруге му Косе рођ. Кресић из Шарока, даље Михаила Крестића и супруге му Милке рођ. Стаменић из Медине. — Наредиће се црк. одбору у Мохачу да плоче, које су у спомен ресторисања там. храма смештене, из унутрашности храма одстрани, да би се набегли и немили догађаји, којима незадовољници прете у случају том, ако се спомен плоче у цркви оставе.

НЕЗВАНИЧНО.

Скуп

источно-православних архијереја из Угарске и Аустрије у Бечу 1850 1. године.

Д. Р.

На преставку патријарха Јосифа Рајачића одобрило је Његово Величанство у начелу 5/17. Октобра 1849. по министарском отпису од 20. октобра (1. Новембра) и. г. држање у Бечу скупа источно-православних епископа из Угарске и Аустрије, на ком да се посаветују о црквено-просветним потребама своје цркве и народа.

А на поновну преставку патријарха Рајачића од 23. Октобра (6. Новембра) 1849., да се одржи исти скуп на пролеће 1850., одобри 6 (18.) Новембра министар унутрашњих послова Бах, под кога су у то време спадале и црквено-просветне ствари источно-православне цркве из Угарске, Ердеља и српске Војводине, да се исти скуп одржи у прву недељу Априла идуће 1850. године, најавивши патријарху подједно, да ће му већ доставити и програм истог саветовања.

Патријар је известио о томе епископе из Беча 21. Децембра 1849.

По учињеном споразуму између патријарха Рајачића и министра Баха, одређен је био 7/19. Мај 1850. за исти скуп. Ну, како је патријар Рајачић изпурен био од силног напора у 1848/9. години, и требало му одмора; то је 22. Априла и 14. Маја и. г. известио епископе, да је по одобрењу министровом од 8|20. Маја, одложио исти скуп до 6|18. августа и. г.

На овај је обавештај патријархов, одговорио му 5. Јулија из Пакраца Евгеније владика горњо-карловачки, у ком је напоменуо: „— — него нас тиште прво: што управо не знамо, какви ће предмети тамо се предузимати, да би се приуготовити могли, а надали смо се от јесенас да ћемо извјешчени бити. Та ваљда је и вис. министеријуму стало што за тим, да нас приуготовљене застане, и с нуждним попе снабдевене датима; за то ако је возможно, молимо В. С. да нам од прилике предмете соопштити удостоите. — — —“

Скуп се не одржа ни 6|18. Августа, него се по наредби министеровој од 5|17. Септембра имао одржати 18|30. Октобра.

15. октобра, доставио је министар патријарху програм за иста саветовања а подједно га је и известио, да је одредио у министарству унутрашњих послова нужне просторије за саветовања; да је одредио одсечног саветника Привицера, да им буде при руци за нужна извешћа и потребне документе, и да је наредио, да им се из државне благајне подмири путни трошак и издржавање у Бечу.

Програм министеров састојао се из 5 тачака, и то 1) О уређењу конзисторија 2) О уређењу свештенства и њиховог издржавања 3) о уређењу богословских за-

вода 4) о уређењу народних школа и 5) саветовање о поднесеним влади разним предлозима из појединих епархија, а особито о установљењу фонда за свештеничке удовице и сирочад.

Прва претходна седница епископског скупа одржана је у Бечу 17. (29.) Октобра 1850. под председништвом патријарха Рајачића, а у присутности епископâ: Пантелејмона Живковића темишварског, Евгена Хакмана буковинског, Евгена Јовановића горњо-карловачког, Стефана Крагујевића пакрачког, Јерстеја Мутибарића далматинског и Андреје Шагуне ердељског.

Перовођа је био архимандрит беочински Сергије Каћански.

У истој је изјавио патријар Рајачић, да из врло важних узрока није могао позвати и Платона Атанацковића, епископа бачког у седницу, што је од осталих узето на одобравајуће знање.

На предлог патријархов закључено је, да се 19. (31.) Октобра одржи призивање св. духа у св. тројичној Цркви, а за тим да се прва седница одржи 20. Октобра (1. Новембра) што је и учињено.

У њој је патријар изјавио, да пошто су по министеровом отпису од 15. Октобра на саветовања позвати и администратори бачке, вршачке и арадске епархије, а пошто по учењу источно-православне цркве презвитерима нема места у епископским саветовањима; то се исти не могу у њих ни пустити, него кад се позову да дају своје мњење о чему, имаће га дати, и у том смислу има се и министар известити, што је од осталих епископа и усвојено.

За тим је по прочитању одређеног од министра дневног реда, усвојено, да сваки од њих узме посебице или још с киме, да по проучењу приспелих предлога, учине предлог за поједине предмете, који би се по том узели у претрес.

Епископ је Хакман узео на себе, да изради предлог о конзисторијама.

Саветовања су се епископска отегла у недоглед.

Међутим су у почетку фебруара 1851. црквено-просветне ствари источно-православне цркве прешле из руку министра унутрашњих послова Баха, у руке министра просвете Туна.

Патријар Рајачић у своме допису, у ком је изразио своју радост министру Туну, што су црквено-просветне ствари источно православне цркве дошле у његове руке, подједно жалио му се, како није могао да дође до нужних докумената из архиве дворског савета и угарске дворске канцеларије, због чега не може епископски скуп да доврши поверени му посао, те молећи га да настоји, да му се у смислу његовог искања од 8. Новембра и 2. Децембра пр. г. искани документи пошљу, јер у противном случају, мораће поверени им посао израдити по свом нахођењу без обзира на пређашња мњења и предлоге, или разићи се.

Министар му Тун одговори на исту његову изјаву 2. Марта, уз које му достави чеке документе, ал подједно му онако фино рече — по швапски —, да је до многих нужних докумената могао доћи и преко епископâ из њихових архива, те га учтиво позва, да се пожуре са поверењем им послом.

Како скуп епископски све до 14. (26.) Априла 1851. не достави министру ни једног свога предлога; то министар Тун позва патријарха Рајачића, да се епископи мало пожуре и да му најдуже до 3. (15.) Маја поднесу своје предлоге.

На тај позив министров, достави му патријар 5/17. Маја под А. Б. предлоге за унутрашње и спољашње уређење источно-православне цркве.

Предлог под А. потписао је патријар Рајачић и епископи Евгеније Јовановић и Стеван Крагујевић, а саставио га је Евгеније, а под Б. предлог епископа Евгеније Хакмана.

Први се тицао уређења српске цркве у Угарској и Хрватској и Српској Војводини и војеној крајини, а други цркве у Буковини.

Подједно је известио патријар министра да ће под В. доставити му предлог за редукцију парохија, стечајног испита за свештенике и дотацију свештенства, а под Г. предлог за дотацију епископа.

19. (31.) V. доставио је патријар мини-

стру под Д. предлог епископа Хакмана о богословским заводима и семанарији, а под Е. о истом предмету његов и епископа Јовановића и Крагујевића предлог, под Ж. Хакманов и његов и епископа Јовановића и Крагујевића предлог о уређењу народних школа.

Подједно се — рече — ради на предлогу о уређењу мировине за свештеничке удовице и сирочад.

У истом је писму известио патријар министра, да поред најбоље воље, није могло доћи до споразума, да се заједнички предлози поднесу, пошто епископи Шагуна и Мутибарић не хтедоше никако на то пристати, а из каквих разлога није му познато. Буковинска епархија има — рече — својих посебних интереса.

Пошто епископ будимски Атанацковић, није могао учествовати у саветовањима, то ако би и он поднео какве предлоге, то се рече нада од увиђавности министерове, да се исти предлози, без његова саслушања не могу узети у обзир.

Епископ темишварски Живковић умро је у Бечу за време самог скупа 10. Марта 1851.

Министар Туп известио је епископе 3 (15.) Јунија, да се попуњење упражњених епископија не може пре предузети, док се не сврши Платонова ствар, те их за то упућује, да је проуче, како би се дошло до споразума, да се она једном довршп, а по том да се могу повратити у своје епархије.

Како је Платонова ствар свршена, види се из наших чланака: *„Патријар Јосиф Рајачић и владика Платон Атанацковић“*.

У идућим бројевима донећемо наведени предлог под А. о унутрашњем и спољашњем уређењу источно-православне цркве, у преводу нашег пријатеља пречасног г. Васе Николајевића, проте и пароха иришког.

Ista će работа добро послужити као грађа будућим градионима бити имајућег штатута: о уређењу наше црквено-народне автономије.

Патријар Јосиф Рајачић и владика Платон Атанацковић

Приопштио

Д. Р.

Пошто је Платон предао патријарху све примерке своје „Аналитике“, које је овај дао уништити, издао му је патријар Јосиф ову грамату:

Іосифъ

божіею Милостію — — —

Иже во кнѧзѣхъ огненыхъ ѧзыкъ съ небесе вниспославый пресвѧтаго Дх̃а на свѧтыхъ своихъ ученикы и Апостолы Хр̃истосъ истинный Богъ нашъ, законоположивъ есть во свѧтѣй своей Церкви степеней и чиновъ чинъ, избравый Апостолы, сіиже Епіскопи и Пастыри, ѿ нихже дрѣвогрішмателиѣ и до сего дне Правителіи и пастыри стада Хр̃истова оныѧже благодати и дара, ихже и саміи Апостоли ѿ Хр̃иста Господа полꙋчиша, сподобляемся уде стоншася.

Сниже образомъ и Мѣрность Наша по неиспитанымъ Промотреніи божіи сѣдкамъ сего дара удостоившися, и не токмо по всеокрѣмѣ ученію, Правилѡмъ, и основаположеніямъ православныя наша восточныя церкве, и по начинаніямъ сея наша Іерархіи; но и силою дарованыхъ Православномꙋ клиръ и Народꙋ Сербскомꙋ безсмертныя памяти Імператорми и кралми Ꙗвстѣйшаго Домꙋ Ꙗвстріискаго и нынѣ славно владꙋющимъ, благовѣрнѣйшимъ Імператороми, и великимъ воеводою нашимъ, Его величествомъ Францомъ Іосифомъ I. милостивѣйше сопризнаныхъ и сопотвержденыхъ Прівілегіи, имѣще власть и должность, еже во смыслѣ повѣренаго Намъ Патріаршескаго, Архіепіскопскаго и Митрополітскаго званіа w всѣхъ ихъ Монархіи Ꙗвстріискій нашегw православнаго восточнаго благочестіа Епархіахъ дꙋховное попеченіе искренѣ и ревностнѣ во користь православныя нашея церкве носити; [на упразненый смертію преосвѧщенѣйшаго иногда Епіскопа Георгіа Хранислава Престолъ сей архіерейскій Бѣдимскіа Епархіи Епіскопа Кирѣ Платона Ꙗданацковичьа мадьярскимъ иногда Правителствомъ кромѣ споразмѣнія Нашегw Его величествѣ Фердінанда I. предложенагw, и тѣмже Его величествомъ не совершеною волю, но по чрезвы-

чайнымъ тогдашнимъ шестомѣстствомъ одобреного, а реченымъ мадьярскимъ Правительствомъ вглашеного за таковаго непризнати междѣтѣмъ по тѣмъ за благо сѣдинѣмъ, что тойжи Г. Епископъ державсѧ и по истеченіи высочайшагw Манифеста ѿ 3. Окт. 1848. мадьярскагw Правительства, усѣгы Ємѣ творить и неположить звапіе верховнагw Управителя Церкве, на предшесѣжденіе Правилъ и основоположеній нашея церкве, и противѣ клатвы даныя, ѿ тогwже Правительства пріятое, во великоѥ сомнѣніе привелъ вѣрность къ православпей нашей Церкви, и Егw Императорскомѣ величествѣ въ лицѣ Церкве со клатвою шѣкіаною — но посликъ тойже нынѣ именованый Епіскопъ Кyръ Платwнъ Ѧданацковичь предъ нынѣшнимъ Егw величества высокимъ Правительствомъ вчистилъ себе ѿ подозрѣнія невѣрности прамw Егw Императорскомѣ величествѣ; книгѣже на предшесѣжденіе верховныя власти во церкви нашей противѣ Правилъ и основоположеній Церкве вообще, нарочнwже противѣ правъ сеа Іерархіи нашея имъ сочиненію и печатанію во всѣхъ Егw Ексемплярехъ Намъ на разположеніе предлагь есть; а Егw величество, милостивѣйшій нашъ Императорь и великій воевода походомъ сими по благоѵтробію своемѣ и по любви къ своимъ вѣрнымъ подданикwмъ, православпа восточныя Церкве сынwмъ, Рѣчнымъ своимъ Писаніемъ подъ 14. (26) Існіа с. л. на Насъ инспѣрнымъ всемилостивѣйшіе wвезвѣдити во вѣдѣніе благоизволилъ Есть Церковь нашъ Православію къ Державахъ Егw сѣдѣю ѿ по добныхъ непріятныхъ приключеній; и посликъ Ми упованіе имѣемъ, яко той именованый Егw величествомъ Епіскопъ Кyръ Платwнъ Ѧтанацковичь къ вѣрѣ, любви и сыновній привержености прамw своей матери Церкви, и прамw Мѣрности нашей, во вѣрности же прамw Егw величествѣ и Ѧвгѣстѣйшимъ Домѣ Егw, ѿ селѣ до конца жизни своея пребѣдетъ, яко ничесоже противѣ догматwвъ или каноническихъ и основоположеній нашея церкве, ни противѣ начиланій нашея сеа Іерархіи, ниже противѣ Егw величества и Егw Ѧвгѣстѣйшагw Домѣ ни изъ принѣжденія ни изъ прикитка, ни изъ инагw каковаго уронъ власти и уцерѣвъ благостоянію Церкве нанести могѣщагw повода дѣати вѣдетъ; но якwже къ наблюденіи подобающагw къ Нашей Мѣрности по каноническихъ Нашея православныя церкве подчиненія своегw, такw и во наблюденіи начиланій къ сей Іерархіи наблюдаемыхъ тщалиѣ пребѣдетъ: — тогw ради Мы ово изъ призрѣнія на предизложеныя, оноже и напаче изъ благодарности Нашея ко благоѵтробнѣйшемѣ нашемѣ Імператорѣ и великомѣ воеводѣ,] настоящею Грамматою Нашею всѣмъ во богоспасаемой Епархіи Бачкой благочестивымъ и православнымъ Хрїстіанwмъ Пречестнѣйшаго Кyръ Платwна Ѧданацковича за Епіскопа тожже Епархіи Бачкіа вглашаемъ, иже, якw прежде ужѣ законнw всемощный, власть имать по изложенію православныя нашея Церкве рѣкополагати чтецы, пѣвцы, Ѵподіаконы, Діаконы и Пресвитеры, рѣкопроизводити Протопресвитеры, и Игѣмены въ Монастырехъ, и всѧ якже Ємѣ, якw Архіерею по каноншмъ прикладна, а начиланіямъ сеа Іерархіи противна несть, дѣлати и дѣйствовати во созиданіе стада своегw дѣховнагw, и во благоспѣшествованіе православныя нашея Церкве.

ѿ сего дне припадаю приходи Є. Бачке Є. П. Я., ониже Є. Бѣдимске престаю.

(Концепт овај ове грамате писан је руком тадашњег архимандрита Никанора Грујића, а последња три реда од друге нечије руке.

Наведено у загради [ ] место, превучено је црвеном оловком).

Потоњи је владика пакрачки Никанор Грујић, који је као што паспоменусмо саставио патријарху одговор на „Апилитику“ Платонову, у својим поменутим нештампаним мемоарима ово рекао о њиховој међусобној расправи.

„— — — Међутим разболи се епископ Живковић и умре баш онда, када је требао узвишени дух његов највише патријарху и конференцији епископској, у којој се поколеба по смрти његовој слога и једнодушије. А влада кад то дозна, узме ствар Платонову у руке и упусе из петних жила, да га одржи у Бачкој дијецези, у коју га је преместио без знања митрополитовог револуционарни министеријум мађарски. Патријарх се одупре енергично влади, али није имао у скупљеним у Бечу епископима потпоре, на коју би се могао ослонити. У тој својој колизији с владом, скупи сва акта која су се

односила на ту распру, па их преда мени с речима: однеси их дакле Владиславу (трговцу бечком) нека их забрави у свој орман и нека их не изда ником осим тебе и мене. Ја однесем Владиславу акта, и он их прими и забрави у свој орман. Борба се настави међу патријархом и владом. Влада не допушта да Платону суди синод, а патријарх не ће да призна Платона за еп. Бачког.

У то доба дође црногорски владика Петар у Беч. Платон се обрати на њега, да посредује међу патријархом и њиме. Петар поручи патријарху, да жели доћи к њему да се договори с њим и са епископима о Платоновој незгоди. А патријарх пошље мене к црногорском владици Петру, да га информирам о Платоновој распри, и да му кажем да ће га патријарх сутра радо примити.

Ја отидем к Петру и почнем да га информирам, како је започела и како је текла распра Платонова; а он ми уђе у реч и рекне ми: г. Грујић! Не треба ништа да ми кажете, патријарх зна много којешта за Платона, али ја знам више него патријарх. Платон је, господине, већ у вражјим рукама, па је сам рад, да га истргнемо, ако узмогнемо из вражјих руку. Мени је позната не само аустријска, него и европска политика, па ја вели могу казати, да је то да опрости ваше часно лице највећа блудница, то сам ја искусио више пута, од како сам старешина црногорски. — —

Петар дође сутра дан патријарху, и каже му како стоји Платон код владе и у чијим је рукама. — —

После посредовања црногорског владике Петра, које није имало никаквог успеха, удари влада на патријарха жешће, ал патријарх није хтео да попусти.

Кад се сврше конференције епископске, патријарх оправи Каћанског и Николајевића с архивом у Карловце, а ја останем код њега у Бечу, јер паша комисија још није била закључена. Патријарх преда влади резултат конференција епископских, кога пису хтели сви епископи да потпишу, и влада га је могла и бадава га је без обзира ad acta.

Једно после подне каже ми: ти ћеш остати ту у комисији, а ја ћу у име божје сутра кући, ако ме не затворе. Кад пођеш из Беча, понеси са собом она акта, што су код Владислава на остави. Али те ноћи у поноћ дође на дворском екипажу један дворски саветник у Мачакерхоф, где смо становали, па га пробуди и заповеди му у име Његовог Величанства, да не одлази из Беча, док се не сврши распра Платонова.

Сутра дан настави патријарх званичну кореспонденцију у распри Платоновој с владом, и после три дана одговори јој на отпис њен, да пристаје на то, да се премести Платон из будимске епархије у бачку, а синђелију ће добити, кад преда све ексемпларе штампане „Аналитике“ да се спале.

Сутра дан одвезе се зором на лађу и отплови у Даљ, а мени заповеди да га извиним код Евгенија и Крагујевића, што им се није могао да јави кад је полазио из Беча.

Ја се преселим одма из Мачакерхофа у хотел Лондон, и потражим епископе, да им изручим поруку патријархову. Ни Евгенија ни Крагујевића не нађем код куће, јер су били тај дан и њих двојица код Шагоне, где су се скупили сви епископи, да потпишу и да поднесу влади заједничку некакву тужбу на патријарха.* Ту тужбу саставио им је протођакон Шагонин Пантаси, али кад се прочита тужба, Крагујевић и Хакман кажу, да они не могу потписати те тужбе, а за њима одустане и Евгеније. За остале није знао Пантаси да ми каже, јесу ли потписали и предали влади, или нису, али то ми је казао, да је изишла та мисао заједничке тужбе још пре неколико недеља од Платона, и да је пристао после на њу и Мутибарић, а за Мутибарићем и његов епископ Шагона.

Тако се свршила 1851. у Бечу конференција епископска и распра Платонова.

Платон је послао по своме сину Васи патријарху 500 комада „Аналитике“ које су штампане у Бечу у јерменском манастиру, и те је књиге дао патријарх спалити, али рукописни превод немачки „Аналитике“, остао је код владе, а њој српски оригинал штам-

* Крагујевић у своме писму од 6. јуныа 1851. не хтеде праву истину рећи њиховог састанка код Шагуне.

пан и не треба.* После тога издао је патријарх Платону синђелију, с којом се инсталирао за епископа бачког."

Како се и у „Аналитици" а и у одговору патријархову на њу спомиње нека писма Иринеја хоповског, навешћемо, шта је Грујић у својим мемоарима о томе записао: „Овде треба да кажем, како је увредио Ивачковић (архимандрит крушедолски, потоњи патријарх) патријарха. Г. 1847. умре игуман хоповски Иринеј Радић, који је заветовао кад је умирао калуђере, да не јаве у Карловце ништа, док га не сахране. Калуђери учине тако, па после позову арх. Ивачковића, да прегледа игуманову оставину. Ивачковић нађе међу папирима игумановим приватна писма Платона, у којима је било места, која су била наперена противу митрополита Рајачића. Та писма однесе Ивачковић са собом у Крушедол, пак их је показивао прво својим пријатељима, а после и епископу Евгенију, који му је саветовао, да их врати натраг Платону, и он тако и учини. Али Платон у „Аналитици" својој спомиње та писма и каже, да их је предао по смрти Иринеовој један млади и лакомислени настојатељ фрушкогорски патријарху, и да за то патријарх мрзи на њега. Кад су читали Епископи „Аналитику" и мој одговор на њу, онда рекне патријарх, да он незна ништа за та писма, и да их њему није нико предао. А Евгенија каже патријарху, да је он читао та писма код арх. крушедолског Ивачковића. Патријарх га упита дивећи се: код Ивачковића? Евгеније види, да је пехотице натрунио Ивачковићу, али је било касно, и одговори: јесте код њега.

Кад се врати патријарх из Беча у Карловце, а он узме један дан Стојковића, Кањанског и мене, да изиђемо у Гргетег. Уз пут сврати у Крушедол, и ту укори и изгрди Ивачковића пред нама, и заповеди му, да се не миче никуд из манастира."

И ако се као што видесмо патријарх Рајачић са владиком Платопом измирио; то њихово измирење није било искрено.

Патријарх је и на даље био љут на владику Платона, и гонио је све оне, које је Платон 1848/9. унапредио. Тако су књижевници Димитрије Поповић и Ђорђе Којанов Стевановић, више од три године били без парохије, Коларовић, кога је Платон 1848. произвео за архимандрита ковиљског, био је све до 1857. прост јеромонах.

На посредовање управитеља српске војводине грофа Коронинија, измирио се патријарх Јосиф с владиком Платоном, а право је измирење међу њиме наступило тек тада, кад су оно 1857. тадашњи архиђакон Герман Анђелић и протођакон Теофан Живковић, напустили двор патријархов, отишли владици Платону, и издали оставку, у којој рекоше: „да се повлаче у приватан живот, где ће се за спасење цркве Богу молити", а то све с тога, што је 9. Јунија 1857. патријарх Јосиф произвео за синђела протођакона Јулијана Чокора, који је млађи био у чину и од Германа и Теофана.

Владика је Платон посредовао између њих и патријарха Јосифа да до измирења дође, и да се не чини брука, којом се приликом патријар Јосиф уверио, да му владика Платон није непријатељ.

Патријар Јосиф отиде после тога у Нови Сад владици у госте, и тако после 9 годишње заваде, наступи међу њима љубав и међусобно поштовање.

Ова међусобна завада између патријарха Јосифа и владике Платона, није корисна била ни по њих саме, ни по нашу цркву.

Да се није она испречила, питање је, да не би саветовања епископска у Бечу 1850/1. уродила плодом, овако је много и много времена утрошено у њихову међусобну распру, и не само да епископска саветовања не уроди никаквим плодом, него је тек 1852. у јесен одржан архијерејски синод ради избора владика.

Ето верне историје — на основу архивских списа — распре између патријарха Јосифа и владике Платона.

** Од Платонове „Аналитике" колико је нама познато има два примерка. Један се примерак налази (бар по списку) у београдској народној библиотеци, а други код једног иностраног родољуба.

„Аналитика" је штампана у Бечу 1850. у књигопечатњи Јерменског манастира на 8° XIV. 152 стр.

Напред у засебном чланку говоримо о поменутим епископским саветовањима.

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: **Д. Р.**

(Наставак.)

Посљедует написание преставшихсја братки:

1. Монах *Герасим*, † 1747. Дек. 20., ничто особно неимјел.

2. Јеродјакон *Теодор*, † 1751. Дек. 1. особно ничтоже имал.

3. Монах *Рафаил*, † 1752. Марта 9., особно ничтоже имал.

Посљедует прочтение правил Них Висок. Г. Арх. и Митр. Павла Непадовића 1749. Авг. 28. изданих — — као код Кувеждина, само под 4 Понеже до јест в сем филијалном монастирје обичежителство, того ради служба годишња ниже код них нареждуетсја, но кто когда наредитсја у церков клеплет и прочаја служенија творит туне.

Између горјеписаних братија по игумење Василији Релићје, наредихом согласием обичим всјех сего филијалнаго монастира братиј:

1. Стефана јерм. паки потвердисмо бити намјестником и судејским старцем.

2. Евтимија јерм. судејскаго старца и склисиарха.

3. Јоана монаха, котори должни сут с игуменом о всјех дјељех монастирских договор имати, јакоже им во инструкцији глаеит.

4. Евтимија јерм. такође наредихом протоколистом и магистром бити и т. д. као што је наведено код Софронија јероможаха врдничког.

5. Арона јерм. кључарем и трапезаром.

6. Макарија монаха гостионичара и над болними надгледателя.

1. Јулија положише сви заклетву у цркви.

Написание дјаков монастирских:

1. *Данијел Јовичић*, р. у селу Јаворни у крајни зринској, љ. 20, учитсја часловцу.

2. *Стефан Јоанов*, р. у прњавору, 10 љ. учитсја буквару.

3. *Трифон Јовановић*, р. у Сервији, 18 љ.

4. *Стојић Гаврилов*, р. у Визићу, 13 љ. учитисја часослову.

5. *Теодор Релић*, р. у Хрватској у селу Живаји, 12 љ.

6. *Димитриј Вулетић*, р. у Латјарку, љ. 9, учитсја псалтиру.

7. *Јоан Николић*, р. у Хрватској у селу Ласовцу, 13 љ., учитсја псалтиру.

8. *Марко Релић*, р. у Хрватској у селу Живаји, 7 љ. учитсја буквару.

9. *Јован Јанковић*, р. у Визићу, 14 љ., учитсја буквару.

10. *Михаил Вучковић*, р. у Тимару, љ. 22., учитсја часловцу.

11. *Никифор Милованов*, р. у Хрватској, љ. 10, учитсја часловцу.

Написание слуг монастирских:

1. *Цвеја Петровић*, р. код Костајнице, биров, плаћа 21 фор.

2. *Матеј Попов*, р. у Угарској, римљанин, винцилир, 13 фор.

3. *Марко Ковачевић*, р. у Хорватској, волар, 20 фор.

4. *Гаврило Каузовић*, р. у Хорватској, козар 12 фор.

Написание прњаворцев:

1. *Јован Пупавац*, р. у Лици, 65 љ., пришел 1742., жена Милица.

Мобилија: мотику винограда, краву, 2 вола, 30 дрва шлива.

2. *Остоја Ананић*, р. код Костајнице у Ешковцу, љ. 50, пришел 1740. Жена Мађерка, кћи Стоја.

Мобилија: мотику сађа винограда, краву, 10 коза.

3. *Божа Живановић*, р. код Костајнице у Бабиној Рјеци, љ. 37, жена Сава, деца: Петар, Никола, Трифон.

Мобилија: мот. винограда, јунца краву.

4. *Милун Милевић*„ р. у зринском пољу, љ. 67, пришел 1741., син Сава, жена Мађерка.

Мобилија: 4 мотики винограда, јунца, краву, 20 дрва шлива, 15 коза.

5. *Сава Ананић*, р. у Босни, љ. 39. пришел, 1750., жена Дјева.

Мобилија: краву.

6. *Сима Вуковић*, р. у зринском пољу, љ. 35, пришел 1748., жена Милица, деца: Арсеније, Јован и Марта.

Мобилија: јунца, 2 козе.

7. *Остоја Здјелар*, р. под Козаром, љ. 38, пришел 1752., жена Стана, дете Теодор. Нема ничто.

8. *Вука Божић*, р. у Перни, пришел 1753., л. 30, жена Марија, дете Јован.
Мобилија: 2 краве, 2 коња, 8 коза.

9. *Вука Мартић*, р. у крајни Костајничкој у селу Бјеловцу, л. 42. Никого нешмат, има само 2 мотике винограда.

10. *Радосав Ланчаревић*, р. у Турској у селу Четвертковцу, пришел 1753., л. 24, жена Милисава, син Михаил.

11. *Јоан Хербутина*, р. код Загреба у селу Кирину, пришел 1753., л. 35, жена Манда, кћи Вујана. Ничто нешмат.

12. *Гаврило Познановић*, р. у зрињском пољу у Жировцу, пришел 1752., л. 45, жена Милија, деца: Теодор и Јоан.
Има само коња.

13. *Стеван Вуковић*, р. у Лици, пришел 1753., л. 33, жена Ђурђија, деца: Божа, Јован.

14. *Васа Јанић*, р. у Хорватској у селу Ласовцу, пришел 1753., л. 25, жена Чава, кћи Манда.

15. *Никола Ковић*, р. у Хорватској, пришел 1752., л. 38, жена Милка, кћери: Сова, Ангелија и Јованка. Има само мотику винограда.

Инвентарьум:

Церков сија јест древнаја, каменом и циглом созидата, храм св. чудотворца Христова Николаја. Висотоју 4, широтоју $3^1/_2$, дужиноју 8 фати и 1 шух. Без столпов устроена и на ново обновленаја, и внутр побјелена, такожде и с пола. Олтар св. доста велики и простран, на нем 3 прозора малена, на их стакла без катри. Пјевници крестообразно, над их 2 прозора, више пјевница труло доста широко, но ниско, на нему 8 прозора маленi со стаклами. Препрата каменом и циглом президата, на препрати 2 прозора и врата от лесковi даска дупловата ветха. Пред препратом звоница древнаја, в нејже 2 звона, једно от центе, а друго от пол центе. Труло и олтар растовом даском дупловато, а проча част церкве шиндром растовом уже обветшалом покривена. На олтару, трулу по једин крест от плеха, такожде и на звоници водружен. Престол т. ј. частнаја трапеза невједомо јест ли освјашчата а и поновлена јест.

Плашчаница верхње от платна фајн, антиминс освјашчен Висок. Арх и Митр. Павлом Ненадовићем 1752. Јан. 28. у Карловцима, 2 свјешчника от плеха посребренена градачка, крест јерусалимски седефли, врло мален крстић оковат на долгој стопици.

Проскомидија у дувару созидата.

Умивалница изрјадна у дувару созидата. На неј: 3 бошчице от картона, бошча бјела беза, дарак бјел от платна, аер зелен златоткан на среди образ Спасителев златом навезен нов, дарак зелен златоткан, аер свилен шарен, путирчаша сребрна, а стопица от туча, дискос, лжица и звјездица сребрна, копје жељезно, 2 свјешчника от туча, 12 пешкира, кадилница от плеха посребренена градачка, пјатохљебница от плеха жутаго, кадилница от меда жутаго, ибрик от бакара, 2 соединенице от плеха, 2 звонца от туча, укропић бакарни, тава жељезна в нејже ватра стоит.

Написанне темпла:

Темпло ново преизрјадно пилторско дјело, нињe молеруетсја Двери пилторске, 27 разних икона, крест велики древјан, около њега извајани лози и в них 16 пророков измолованих, 2 свјешчника гвоздена моловата велика, кандило сребрно и 4 от туча, 2 стручца сребрна, цвјет от туча на нем 12 свјешч, јајце носво висвт, икона Јоана предтечи нова с рамом великим позлашченим и корона верху, икона св. Николаја нова с рамом великим позлашченим верху корона, 6 свјешч великих дрвени моловатих, 16 икона, 2 иконостаса, налоња дрвена, 14 столова новихъ, стол Архијерејски ветх, 13 столова, 14 столова простих у притвору, жезл настојателски, моловат, на нем бројанице, 2 налоне просте дрвене, тетрапод пилторско дјело, моловат, изрјадан.

Написанне фелонов, стихаров, епитрахилов, ораров и наруквиц:

7 разних фелона от свиле, картона и платна; 5 стихара от дамашке, тубина и платна; 10 стихара от кумоша, тафета, свиле, трагета свилена; 3 појаса от тканице и сребра; 5 наруквица.

Аер и дарци от свиле, 4 бошчице различна картона.

Написанне книг:

Московских: Јефрем, 4 пролога, јеванђелне ново, 3 тастамента, 3 апостола, 3 литургијара, 12 минеја, триод, пентикостар, 3 алфавита, регламент духовни, катихизис, Доротеј, 2 мала требника, правило св. отца Николаја с чудеси, молебник, 6 псалтира, 8 каноника, 3 полуустава, книга на Мартина јеретика, 2 десјатословја, ирмологија, 4 октоиха, вечином на велико коло;

кијевских: богомисље, библија; србских: јеванђеље ветхо.

Сеј филијал монастир от запада пред црковију имат једину трапезу стару, до јеја кухина, испод них подрум циглом зидат, таван от греда и дасака; трапеза и кухина ћерпићем зидата, таван от дасака, покров от чамових дасака весма обветшал.

От полудне 6 келија при земли от плетера начињених, пред ними доксат дервен, тавани по сених келијах и на доксату от греда и дасака, покривене чамовом даском, а с једног краја неколико растовом шиндрон. Помежду тих келијах 3 кухињице неголеме.

От сјевера једна келија под њеју подрум от дрвета. Келија сија от плетера на растови балвани, покривена шашом.

Монастир написати растова вес ограђден, от запада капија велика, на њој чардак покривен шиндром растовом.

Написаније вешчеј трапезарских:

Понеже трапеза стара порушена, а више в једној келии јадут, того ради ниже љет јест описивати ју. Но вешчи трапезарске посљедују сија:

10 астала в трапезарији и в келијах, 8 клупа, 7 столица дрвени, 8 чаршава, 130 пешкира различни, 17 пари ножева черних, 8 свјешчников жељезних а 3 от туча, 6 чаршава, 100 кашика черних дрвених, 16 ћебета, 16 ношава, 20 јастука, 11 кревета, 3 ћилима, 2 чаршава, 2 ормара, 20 чаша стаклених, 8 бокала великих, 20 хољби, 20 мертига, 2 мертига дрвена.

Написаније вешчеј бакарних:

2 казана са оправом, 15 сахана малих и великих, 3 тепсије, 7 котлова, 3 тенжере, леген, лонац, 3 служабника.

Написаније сосудов калајних:

12 танира калајних.

Написаније вешчеј жељезних:

— — — — — — — — — —

Написаније сосудов винских:

3 каце велике у них 180 хак., 5 каца у них 70 хак., 15 хардова винских и ракиских у них 130 хак., 4 чабра, 2 табарке, левак дрвен.

Вињешњаја мобилија:

Хамбар от растови дасака, шиндром покривен, под ним подрум от камена и цигле изидат; качара велика от плетера, шиндром новом покривена; чешма близ монастира новосозидата, вода презрјадна, ктитор јеј бист Јоан Пупавац, здјешни прјаворац; кућа изван порте у јеј 3 собе и кухина от плетера начињена, трском покривена; постница малена на восточној страни; воденица оправна на грунту фиршч Одешкалки; 2 винограда у којих мотика 80; у винограду на Липовцу кућа једна с двјема собама и комором, и тамо у винограду правитеја једна капела са звоницом от растове граје. И тамо испод винограда башча са шљивама, ораси, овошчием, идјеже на примјер обрјетаетсја до 1000 дрва различнаго овошча; 3000 шљива окрест монастира; ливада у којеј 12 коса; 4 башче различними сјеменми посејане; 8 волова; кућа в којеј 2 собје гдје слуге мон. пребивајут; 6 коња теглећи; 60 коза; 5 глава говеда; 4 талиге; кола волујска; каруце оправне; 15 кошница; нађе велике; 10 калупчића у нем хљеб мећетсе; 3 сита; 3 лопате; 10 јутара жита усејата, от којих 4 на коморском грунту; 5 јутара кукуруза; 8 хаково вина и $^1/_2$ хак. ракие.

Сеј монастир под привилегиом мон. Кувеждина јест, и филијал тогоже реченаго монастирја.

Висок. Г. Арх. и Павел Ненадовић уктиторијеја и дал једину парусију т. ј. 75 фор. за своје воспоминание на молитвах свјатих, такожде и родителеј и сродников својих преставшихеја: Ненада, Јелисавети, Јосифа и Сари.

Напоменули су игуману и братии шта имају набавити и оправити.

Под датумом 30. Јунија пришел здје во мон. филијални из мон. Кувеждина Висок. Г. Арх. и Митр. Павел Ненадовић рано заутра, идјеже божественују литургију с Преосв. Г. Партением Павловићем еп. посвјашченија, котори и поучителное слово говорил јест, архимандрити же, свјашченики и дјакони числом 8 персон сослужашчих било. И на сеј хиротонији посвјатил в свјашченика из села Ашани Тимотеа дјакона, рукоположил сего мон. монаха младог Дионисија.

По отпустјеже божественија литургии молебствие творили над њекојеју Христјанскоју страждушчеју от нечистаго духа именем Живанојо, и трекратное с литијеју окрест церкве обхождение с молением сотворили. Тамо случилеја Преосв. Г. Карансебишки Јоан Георгијевић, от благородних г. Вук Исаковић, славне петроварадинске регементе у Сирмији и подунавију обрстајтнант.

Сија визитација — — — — исполнисја и совершисја Јулија 2. 1753. года.

Партеније Павловић епископ, Арсеније Радивојевић, Арх. и Митр. у Срему Ексарх, Викентије Поповић, архимандрит шишатовачки, Атанасије Исаијевић игумен реметкси.

X.

Прибина-Глава.

Визитација монастира Прибине-Главе, јуже начахом Јулија 3. 1753. года.

Обрјетохом да сего монастира Прибине-Главе храм јест св. Архистратигов. Первија церков била зидана от цигле с блатом малена, невјеродомо кто бил јеја здатељ и в која времена сооружена била.

Сија же новосозданија церков началасја от фундамента зидати благословенијем и допушченијем Блажењејшаго Г. Г. Арсенија четвертаго Патријарха Славено-Сербскаго, при держављe благополучнаго краљевствованија Господи Марији Терезији краљици Хунгарскија и Бохемскија, при игумену кир Стефану јеромонаху лета 1741.

Сномагатели и ктитори сему зданију бишa доброродни Господари Сима Вуковић из вароши Шаренграда, котори приложил до 1000 фор., Г. Јосиф от Монастерли, обрст приложил 150 фор. Плавша Георгијевић из Бачинаца приложил 100 фор., Коста Поповић из Шаренграда приложил 75 фор., Радул Стекић из Бачинаца 100 фор., Јоаким Скокић из Шаренграда 100 фор., Јефта Георгијевић из Шида 75 фор., Теодор из Вукавара 75 фор., Јовица Нешковић из Осека 100 фор., Станко Чанић из Бачинаца 75 фор.

Посљедует написанис от игумена даже до посљеднаго о Христје брата.

1. Игумен јеромонах *Мојсеј Плавшић*, родилсе у Бачинци, 38 љ., училсе книги код својего брата Јереа Михаила, женилсја, свјашченик мирски бил. Рукоположен еп. Никанором Мелетијевићем во степен ђаконства во мон. Крушедоље 1734. Јулија 15., во свјашченика еп. Симеоном Филиповићем, еп. Хорватским у Раковцу 1738. Носи. 1., парохију содержал чрез два љета у селу Бачинци. Сингелију имал от свјатоночившаго патријарха Арсенија четвертаго, со женоју жил четири љета, дјетеј неимјел. Пришел во мон. 1742., и постригсе 1744. Марта 9. чрез игумена здјешнаго Гаврила. В писании весма неискусан, читати, појати средње вједаст, писати слабо, литургију служит. Духовник јего шишатовачки проигумен Георгиј, одјејание чиное имат, Книги имат: псалтир, часослов; јорган, ћебе, 2 кревета с постељом, 6 јастука, 4 столице дрвене, леген, 10 мотика винограда, 300 дрва шлива, краву, кацу, 50 хак. вински судова, ракиских 5. От фамилии имат отца и братију у селу Бачинци.

2. *Николај* (по опису од 1771. Никанор) *Михајловић*, јерм. р. у Сотину, 45 љ., училсе у Бачу код јереја Стефана, женилсја, свјашченик мирски бил. Рукоположен во ђакона Висарионом, Павловићем у Н. Саду 1735. Маја 25., в свјашченство 1736. Апр. 25. Парох бивал у Бачу чрез 13 љет, со женоју жил 15 љ., дјчери 3 имат посјагшија за мужи. В писании мало искусан, читати, појати знает, писати от части. Литургију служит, чреду держит, расу неимат. Книги имат: псалтир московски велики со изљедованијем, часослов, пулоустав; 2 пара халина черних, јорган, 2 кревета с постељом, 2 ћебета, 6 јастука, 2 столице дрвене, 6 икона древних, 10 мотика винограда, 200 младица шлива, котао, 2 каце, 6 буради вински судова, 2 хак. ракиска, 2 краве, 3 хак. вина. От фамилии имат 3 брата у Бачу. Пришел в мон. 1746, постригсе Ноем. 3. чрез Викентија намјестника Бођанскаго.

3. Јрм. *Симеон Живановић*, р. у Сомбору, љ. 50, училсе у Сомбору код магистра Атанасија, женилсја, свјашченик мирски бил. Рукоположен во ђакона еп. сечујским Максимом Гавриловићем у Карловцимв 1721. Јунија 29., во свјашченика у Крушедолу еп. Никанором Мелетиевићем 1721. Дек. 6. Парохијални свјашченик бил у Чалми, со женоју живил 25 љ., сина имат свјашченика Јакова у Товарнику, и 2 у Букину, Аврама и Атанасију и 3 дшчери удате. Пришел в мон. и постригсе 1746. Јан. 14. чрез Стефана здјешнаго игумена. В писании слабо и во таинствах искусан, читати, појати знает, писати средствено. Литургију служат, чреду держит, расу неимјеет. Книги: часослов, више никаковых; пар черних халина, 3 иконе древјане, кревет, ћебе, 3 јастука, столицу дрвену, 3 мотике винограда, коња.

4. Јрм. *Георгиј Петровић*, р. у Шиду, љ. 28., училсе у Шиду, код магистра Јована Руса, женилсја, мирски свјашченик бил, во ђакона рукоположен еп. темишварским Георгијем Поповићем у Карловцима 1745 Марта 25., во свјашченика еп.

карансебишким Јованом Георгијевићем у Врдинку, 1747. Јунија 15. У Беркасову содержал чрез 2 љета и пол парохију. Со женоју жил 5 љ., имат сина Гаврила. В писании доста искусан, читати и појати и писати знает. В мон. пришел и постриглсе чрез игумена кувеждинскаго Нила 1751. Јан. 2. Литургију служит, чреду держит, в церков ходит; одјејание чино неимат. Книги: тастамент, требник, катихизис, мјесјацослов; епитрахил свилен, 3 иконе древјане, кревет с постелом, 2 ћилима, ћебе, 4 јастука. Винограда неимјеет, понеже сину своему за уживание и науку јест дал.

5. Јрм. *Герасим Поповић*, р. у Шаренграду, љ. 33., училсе код Јоана магистра в карловачкој школи, женилсе, свјашченик мирски бил, во степен ђаконства рукоположен еп. темишварским Георгијем у Карловци 1739. Дек. 25., во степен свјашченства 24 тогоже љета и мјесјаца. Содержал парохију у Шаренграду 13 љ. Со женоју жил 17 љ., имат једину дичер. В свјашченом писании доволно искусан, читати, појати и писати знает. В мон. пришел и постриглсе 1753. Јулија 3. чрез Г. Арх. и Митр. Павла Ненадовића. Литургију служит.

6. Јрм. *Јоаникије Веселиновић*, р. у Хердевику, 34 љ., книги училсе код Стојана, мештера у Хердевику. Женилсе, свјашченик мирски бил. В степен ђаконства рукоположен у мон. Раковцу еп. хорватским Симеоном, 1737. Ноем. 1., во степен свјашченства еп. темишварским Георгијем 1738. Апр. 10. Парохију имал у Хердевику 12 љет, со женоју жил 15 љ., имат сина Арсенија. Таинства и блаженства от части разумјеет, в мон. пришел 1753. Јулија 2., и того дне рукоположилсе чрез Г. Арх. и Митр. Павла Ненадовића. Литургију служит.

7. Јеродјакон *Василиј Вујић*, р. у Шиклеушу, љ. 18, училсе у Кувеждину код Мојсија намјестника. Пришел в мон. 1752. и постриглсе Ноем. 8, чрез игумена кувеждинскаго Нила. В степен ђаконства рук. Партенијем Павловићем еп. посјашченија у Карловци 1752. Дек. 22. в резиденцији карловачкој. Таинства и блаженства и закон от части знает, читати, појати и писати знает, литургију служит, чино одјејание неимат. Код игумена Мојсија пребивает.

8. Монах *Исаија Бошковић*, р. у Шиду, љ. 31, книги училсе у Шиду код магистра Марка. Пришел в мон. 1750. и постриглсе Ноем. 8. чрез прогумена Стефана. В церков ходит, расу и камилавку неимат. Винограда има 2 мотике, више ништо.

9. Монах *Јефтимије Гавриловић*, р. у Пакрацу, љ. 16, училсе у Пакрацу код магистра јерм. Спиридона Хоповца. Пришел во мон. 1752. и постриглсе 23. Марта чрез јерм. Софронија. Неимјеет ништо.

Одјејанија пристојнаја монашескому чину, сиј посљедујушчи неимајут:

1. Јерм. Николај, 2. Симеон, 3. Георгиј, 4. Герасим, 5. Јоаникиј, 6. ђакон Василиј, 7. монаси Исаије и Јефтимиј, којима су заповедили да их набаве, а игуману да 6 мантија направи за цркву.

Написание братиј изшедших из мон. по љетје 1740.

1. Монах Дионисиј, избјегла из мон. сего тек. љета Маја 12. Ниње невједомо гдје обрјетаетсја.

2. Монах Атанасиј отшел в Хорватску с писаннем монастирским, надгледати своје сроднике 1752. Ноем. 10.

Написание братиј после 1740. преставлшихсја:

1. Јерм, Захарија преставлсја 1742. Јан. 12. во Шлавонии. По јего смерти неостало ништо.

2. Јерм. Теофан, пр. 1745. Марта 7., по нем остало 50 дрва шлива монастиру.

3. Јерм. Григориј, пр. 1747. Дек 2., по нем остал један крест оковат сребром.

4. Јер. Стефан, пр. 1750. Дек. 15., по нем остало 10 хаков вина, једаи воњак у монастир,

5. Јерм. Софроиј, пр. 1751. Марта 9., по нем остало у мон. 20 хак. вина, воњак.

6. Јерм. Стефан, пр. 1751. Апр. 16., по нем ништо неостало.

7. Монах Рафаил и 8. монах Мојсеј, незнајут којего љета померли.

9. Монах Јефрем, пр. 1752. по нем ништо неостало.

Прочтохом братијам соборно, Них висок. Г. Арх. и Митр. Павла Ненадовић во осам пунктах изданаја 1749. Авг. 28. привила, и на сваки пункт отвјет посљедует игумена и братиј и тако на

1. Правила свјатопочившшаго Арх. и Митр. Викентиа Јовановића ашче и имјели, но премјенија ради игуменов и нестроенија братства, непрочитовали, ниже по гласу их жителствовали, в напред же будут часто јакоже пристојажание на оних 34. пунктах на крају повељевает, прочитовати и по возможности и испољавати.

2. Что до церкви надлежит и в икономији испољавали јесу, а судов и присуждении никаковых никому нетворили.

3. Литургија за оскудјение братства по свја дни не бивала, в напред бивати будет, понеже болше число братии совокупилосја јест.

4. Еклисиарха годишњаго небивало, но редом чреду по седмицах содержавали, и что прихода било игумену и намјестнику предавали.

5. Властем мирским тужитиеја неходили, понеже узрока никаквога случилосја.

6. Без настојателева благословенија в вароши и села неотходили, обаче без цједули, а по два за малост братии, ниже камо ходили ниже можно всегда сеј указ хранити.

7. Пункта сего повељеное испољавали, и у напред испољавати објешчајутсја.

8. Њекија циркулари преписивали, а њекија непреписивали за премјењение игумена. А в напред објешчајутеја по инструкции чино циркуларе водити.

Такожде прочтохом им в 34. пунктах на љето 1733. от свјатопочившаго Арх. и Митр. Г. Викентија Јовановића изданаја, и вопросихом их, хошчу ли по сих правилах жителствовати, отвјешчаша, да по силе својеј при помошчи Божјеј потшчатеја испољавати (кроме пункта 13.) јегоже не могут пријати за оскудјение и крајнее убожество.

Привила с 34. пунктов имјејут в монастирје своем.

По повељењу Их висок. Г. Арх. и Митр. Павла Ненадовића, нарежден бист в сеј монастир Јефрем намјестник шишатовачки бити игуменом, коториј под датумом сего текућчаго Јулија 2. самим висок. поставлен бист игуменом за времја. По том:

1. Герасим јерм. нарежден бист намјестник.

2. Мојсија јерм. наредихом бити судејским старцем.

3. Симеона јерм. паредихом такожде судејским старцем и духовником монастирским.

4. Георгија јерм. протоколиста и магистра, котори и т. д. као што је наведено код Софронија јерм. врдничког.

5. Јоаникија јерм. наредихом бити еклисиархом и гостинником.

Дијаков неимјејут.

Под датумом 3. Јулија горјенареждени положила во церкви јурамент.

Написание слуг монастирских:

1. *Стефан Станојевић*, р. из Мачве из Черне Баре, љ. 23, козар, 16 фор. плаће.

2. *Стефан Теодоровић*, р. у Моровићу, кочијаш, 22 фор. плаће.

3. *Остоја Павловић*, р. от Костајнице из села Боројевића, волујар, 26 фор. плаће.

4. *Сава Стојановић*, р. у Хорватској у селу Гринци, мјешаја, 24 фор. плаће.

5. *Филип* старац, р. у Бачкој у селу Барачки, жену имат у Мохову, и оставил ју, желаст бити монах.

Написание пријаворцев:

1. *Јоаким Миливојевић*, р. у Бачинци, жена Јованка. Деца Ангелина и Јефрем. Пришел 1746. Мобилија: вола, краву, мотику винограда.

2. *Русић Влашић*, от пожешког поља из села Мигаловца, пришел 1746. Жена Марта, дете: Лазар. Мобилија: коња и талиге, вола, краву, мотику и по винограда.

3. *Теодор Вуковић*, от Костајнице из села Јасеновца, пришел 1751. Жена Михољка. Мобилија: краву, више ничто.

4. *Јоан Видаковић*, из Хунгарске, комитата чонградског из села Арог-салаш, пришел 1753. Жена Аница. Само једног коња има.

5. *Василије Јанковић* от Костајнице из села Велешић, пришел 1744. Жена Станија. Деца Јоан, Григорије. Мобилија: мотику винограда, 2 краве, 2 волг.

6 *Јован Радановић*, от Костајнице код велике цркве, пришел 1745. Жена Јованка. Деца Василије и Ана. Мобилија: 2 краве, 2 коња, 4 мотике винограда, 100 дрва шлива, вола.

7. *Стефан Трифуновић*, р. у Бачинци, пришел 1747. Жена Јована. Мобилија: 2 краве, јунца, коња и мотику винограда.

8. *Тешан Станаревић*, р. у пријавору. Жена Анђелија. Деца: Михаил и Рокса. Мобилија: 2 краве, 2 вола, 25 дрвета шлива.

9 *Јоан Мијатовић*, р. у Шиду. Жена Јела. Пришел 1752. Нема ничто.

10. *Лука Георгијевић*, от Костајнице из села Застребице. Жена Симеона. Мобилија: краву, 3 мотике винограда, 50 дрва шлива.

11. *Павел Остојић*, р. код Градишке у селу Жубрковци. Пришел 1744. Жена Наста. Деца: Ангелија, Јованка и Алексија. Мобилија: 2 краве, вола, 2 мотике винограда и 30 дрва шлива.

12 *Јован Ровтић*, от Костајнице. Пришел 1752. Жена Илинка. Мобилија: коња, 3 говечета.

13. *Андреј Јовичић*, р. код Пакраца у селу Жуберковцу. Пришел 1745. Жена Ружица. Мобилија: 2 краве, јуне, мотику винограда, 4 козе, 2 овце.

14. *Петр Миличевић*, р. у Чалми. Пришел 1745. Жена Еуфимија. Мобилија: 3 козе, 2 кошнице, 2 мотике винограда. Наставиће се.

Милутин Тесла у Сењу.

(Грађа за историју српске цркве у горњо-карловачкој владичанству.)

Милутин Тесла, који је умро као протопарох у Госпићу 17. (29.) априла 1879., није знаменит само с тога, што је он отац славног *Николе*.

У своје вријеме као српски свештеник, он је био виђан радник и као свештеник и као сиреман Србин; он је био једини Србин у Лици, који је осјећао шта би све требало учинити, да српски народ његовог завичаја коракне напријед, па је потстрекавао и пером у јавности и живом ријечи, до кога је год допријети могао, да се развије српска свијест и створе услови за просвјетни, црквени, економни напредак.

Његов биограф[1] у краткијем цртама изнио је рад тога *идеалнога* човјека свештеника из дана милитаризма Лике.

Ја ћу овдје изнијети неколика писма Милутинова, док је био у Сењу, која писма не казују нам само племенитости његове, него нам изнашају и ондашње прилике у Сењу — тој маленој српској црквеној општини на хрватском примору —, које прилике ће добро доћи историчару при оцјени онијех дана и година живота српске цркве и народа на тој страни.

Мане Грбић у свом дјелу[2] посвећује само 17 врста Сењу, а иначе, уз Трст и Ријеку, Сењ је био знаменита, и ако малобројна, српска црквена општина, и он, осим што је куповао *автономију* Тршћана и Ријечана за своју црквену општину, имао је и некијех својијех оригиналнијех погледа на — цркву. Те оригиналности наћемо и у Теслиним писмима, која управљаше „општеству“.

[1] Календар „Србобран“ на год. 1896. у чланку: Отац српског Едисона Милутин Тесла негда прото Госпићки, стр. 175.—178.

[2] Карлов. Влад. I. стр. 150.—151.

Какво земљиште бијаше, гдје дође за свештеника идеални млади Милутин Тесла, не ће бити на одмет, да овдје најприје изнесем званично писмо Теслина непосредног претходника у Сењу, Петра Кокотовића.[3]

„Пречестњејшему Господину протопресвитеру Теодору Рајачићу. В Сењи дне 23. Октовриа 1846.

Почитаемим писанием Вашим от 21. т. м. сообичавајући ми височајшиј налог јего Високопреосвјашченства Гдина Епкиа от 14. Октовриа о. г. К ad 427. заповједате да Сидоксију Епископску и протопресвитерску отсеље плаћати имам; обаче изостависте опредјелити ми колико управ ја тога ненаднога даннодајанија от шест собственних и дванаест квартирних Домова давати дужан сам. Будући да Свјашченик Сењскиј от постања овог Општества, никад Сидоксије плаћао није, и повлегда овом новом уредбом Свјашченику већиј се приход недае, познам от куда ће он то у напредак плаћати моћи. Код овако малена и доста сиромашна Општества да Правителство Духовно смилуесе Свјашченику Сессију или буди кои приход исходатајствовати — овда би могао безушчербно високом желанију удевлотворити.

На второ повељење Ваше да јавно Општеству сотворим сирјеч: да от сад овдашњиј свјашченик Протопресвитерату вилићком принадлежи — чест имам сообштити Вам да сам по повељеному ми сотворио — а за отвјет добио: да то њи ништа неспада и да правителство духовно може по произволенију само са Свјашченикам управљати — обаче они своја права која су до сад имали, равно по првашњему обичају и правилу остали приморски Об-

[3] Умро у Косињу као вилићки прото пред неколико година у дубокој старости. Причао ми је сам, како му дођало бјеше непредно и нередовно примање плате, а он направи молбу на руског цара, да му даде потпору, да може живјети. Молбу је послао преко — спарх. конзисторије! Пок. владика Теофан пошаље ту молбу кр. хрв. слав. дали. нем. влади, која докаи очајног стања српског свештенства његова владичанства, које изазива немарност политичкијех власта код побирања пароходјала. И није дуго потрајало, прачаше задовољно стари прото Петар, донесоше му их оићаше неких 7—8 стотина форинта. „Машљаше, вала, да сам ја ђио и да дође моја молба пред — руског цара“, слатко се је насмијао старац. И ово је био и врлједан свештеник и даровит човјек, али га прилике сапеше косињској осами.

шченства у невредимости задержати жеље. Нова заведенија која у крјепости Јего Високопреосвјашченства Наш. Гдина Епископ стое, нека Њима са особеним на њи или Славнај магистрат устроеним писмима сообштавати благоволи; ибо овдје је Свјашченику моћ одузета и кроз овакове ствари само у омражњу са обштеством долази. Желећи као и до сад каждом праведном требованију мога Старјешинства сообразоватисе — просим да Ви Јего Високопремилостив. Гдна Архијереја умолите: да мене већом плаћом и бољим приходом помиловати благоутробствује, пак ћу онда ја сугубу Сидоксију с радошћу плаћати.

Повторително молећи Вас да ми јавити доброту имате, колико ја за ову годину платити имам — остаем с достојним почитанием преч. ваше покорнај слуга.

П. Кокотовић.

Сад ћемо моћи разумјети и ова писма Милутина Теселе.

1.

Благочестивом обштеству српском у Сењу, 18. Јулиа 1847.

Лежећи мени на сердцу обштине церковно, и имајући свагда најсветију дужност, то у колико боље могуће повишавати, и напротив скаредност и неблагочиније из светог дома божиег удаљавати, потребност ми убо налаже Благочестијам Вашим неколика примјечанија у смотренију злиј обичаја неких кои се у овдашњој нашој Церкви находе, овдје назначити, а то:

1. Кад свјашченик приспје у Церкву и почне проскомидисати, онда је срамота и грјеота, да се по Церкви вичe, потерчкуе и гран, јер ваља знати, да је у то доба већ божија служба почетак свој примила. У ово доба ваљало би такође, да се другиј пут звони.

2. Кад се пое „блажени“, ружно је видјети, а и срамотно за обштество, да се књига преноси от једне стране на другу; јер приноситељ трчкарајући тамо сјемо, причињава, да присуствујући у њега очима упиру, и саблажњујусе, а особито страшни, поњеже врло узнемируе побожност и тишину Церковну; а нарочито кад полако и со страхом божијм не ходи, него како што је обично, чизмама бакти и хити. А овоме се може лако помоћи, кад нисте у состојанију потребити књига за своју церкву набавити: Нека лева страна препише оне неколике пјесмице, кое јој дојђу осим октоиха пјети, а минеа нека остане на десној страни; ово разумјем и на свако правило. — Свагдје се људи тако помажу, гди је оскудно за књиге, и гди се љуби благољепие и благочиние церковно.

3. Кад се чита молитва господња, онда треба, да је особито превозходна тишина, страх божиј и мир у Церкви; поњеже говорисе: „Сподоби нас владико со дерзновеннем *смјети* призивати тебе“ за то треба, да тутор, кои носи тас, стане за онај часак, док се очита молитва господња „отче наш“ и да окрене лице свое к свјатом олтарју.

4. Кад свјашченик отпуст божие службе изрекне, онда би требало, да се пое многољетна: „Спаси Христе боже и помилуј“. Ова пјесница богодухновена јест и украшава своим совершивањем нашу литургију.

5. Пре него што свјашченик изнесе раздајати антидор, или у истом часу кад је већ изнео, онда је гњусно и непристојно, да му се бржбоље леђа окрећу, и напоље терчи, као да би била анафора само за дјецу и жене. — Анафора није освјашчениј хљеб, него токмо благословенић, и зато свакиј, кои је престајао божију службу, без изјатија може, а и дужан је антидор примити. У ово доба треба да се чита псалом: „Благословљу господа на всјакое времја“.

6. Да би, ако је икако могуће, женске не пењале се на хорућ, јер то је са свим гадно и непристојно. Оне понајвише долазећи касно, своим пењајућим роношташем и шушком великиј немир чине служби божиој. Зашто ви не би, као што је от постанка наше православне церкве обичај, направили у церкви притвор, а то се може без свакога готово трошка сотворити: ту не треба осим Христове и богородичне иконе ништа друго него једно танко у храму одјеление. И ту треба, да жене стое. Икона пак има ено у олтару доста. Nota bene. Љепше је, да и без предхрамија жене у храму стое а на хорућ пу-

стите узњети оне ормаре, кои и онако велико мјесто заузимају у олтару, и чине га тјесним тако, да се не може у њем отњуд соборно служити.

7. Да се водрузи у Цркви Амвон, јер он је једна от поглавити частиј у храму. Потребан је ради входова, ради аналогиа; с њега се проповједа слово божие, чита свјашчено писание, а и вљепоту (?) изискуе га заамвоња молитва.

8. Онај мајстор, кои је на поду церковном измоловатоме господу Савоту из средине тјела потегао шишку с висећим лустером — ние ништа похвално учинио. Ово је погрдно за божие име и образ, и врло соблазнително. Ваљало би дакле оно кречом забрисати, и што год друго представити, из чега је изтегнуту шишку пристојние видјети, или боље је да нема ништа, него да се образ божиј погрђуе.

9. Да би се за свјашчене сосуде, оруђија и утвари, једно особито мјестанце опредјелило, и да се такови, осим свјашченика нитко не додира.

10. Да би се проскомидна штогод разпространила, а то се може без икаква готова трошка учинити; на конац:

11. Да би ми се кључеви церковнии у квартир мој не предавали, за ово учтивјеше позивам, будући пономар пре мене у церкву отходити, а после мене остајати мора, па ако шта похвали у цркви, ја отговоран бити нећу.

Здравствуите! Благочестијах Ваших

Милутин Тесла с. р.

пароxии Сењскија Адм."

2.

„Благопоштенородноме Христоименитоме Братству и Обштеству восточно-православне Церкве у *Сењу*.

Како знате Почитаемни мои! ја сам дошао овамо 1847. дне 30. Априла и затекао сам овдје још једног Сшченика, кои је под јесен те године отишао. — От времена овог до 1850 године, мца Априлна дне 29. уживао сам постојано здравље, а био сам задовољан онолико у колико сам могао. — А како сам чрез ово време от 3 љета и 6 мјесецић мое Церковно мјесто запремао — на вашу уљудност остављам! — Дне 29. Априла 1850. по свршетку вечерње у очи недјеље о Томје јесам се разболео, и лежао сам до недјеље о Самарјанина, и тако три недјеље: о Томје, о Мироносиц, о Раслабљепоме, прошле су без Свештеника у Цркви. — Међувремено дне 5. маиа преставио се један солдат нашег Благовјерија у овдашњем шпиталу, кои је на очи ваше преко римског Епитрахиља погребен, ја сам се међутим душом борио. — По милосердију божием дне 21. маиа у горјеречену недјељу о Самарјанини читао јесам литургију, и служио сам безпресјечно, усиљавајућнсе боме, 6 пуних недјеља. т. ј. до 2. Јулија 1850. Овдје, т. ј. 4 Јулиа обрнуло је мое здравље са свим назад, и обстојательством тим посљедујућа недјеља дне 9. Јулиа била је без литургие. — Дне 15. Јулиа у суботу сврате се к мени онии свјашченици из Лике, и тако недјеља дне 16 Јулиа била је провиђена богослуженијам у Цркви. — Од овог времела пребивао јест овдје код мене тетак мој, гд. Драганић, до конца месјеца Јулија. Ви сте њега често позивали на части, и ја Вам зато захваљујем, и дали сте му кад је пошао један хонорар от 12 ф. тако и ја сам поверх тога потрошио нањ неколико више от 12 ф. Преображенија господња 6. Августа недјеља била јест, и тад је гд. Лужањ службу божију овдје обавио, и ако сам му коју признателност дао он је као поштен човјек био задовољан, него за листоношу, кои је пшао по њега, платила јест Церков, и ја јој благодарствуем. — За прииндућу недјељу 13. Августа писао сам опет по гд. Лужања, но кад сам отговор полученно, да не може доћи, јесам отма писао гд. Протопресвитеру, кои за ову недјељу ние могао послати свјашченика но у вторник дне 15. Августа за праздник Храма ове наше Церкве, послао јест. — За оба ове листоноше у Берлог и Лучане, устављено јест 8 цванцика, или 2 ф. 40 кр. ср. от мое плате. Тога дне 15. Августа умро јест један Лутеран, кои је сутрадан 16. Августа у Цимиторнум наше Церкве погребен. Колико је средство овога Сандра дало на Церков, а колико на штолу, казали сте ми, и ја сам био участником от вас с

2 ф. ср. И тако у суботу дне 19. Августа дотичне године 1850 приспјео јест мои сродник Јереј Тома Мандић, кои ме тад извавно био от многиј бједственостиј. — (От 1. Јулиа 1851. затворили сте оно от мене 5 ф. мјесечно, што сте ми придавали от 1. Ноемвриа 1848.)

И ово довде Почитаемни мои! живог состојанија вештеј обстојателством моег болезнованија, нека се не говори около међу нама ни горје ни боље, но онако како јест право и основатедно. — Већ сад има једна година и 9 мјесеција откако гд. Мандић заступа мое мјесто у Церкви без икаквог вашег отегођења, и на овога човјека ви се ниште тужили до 27. Марта т. л. а што се овдје догодило онако, то сам Бог нека знаде, — но тко је крив, ваља да ће бити казњен, а тко је увређен ваља да ће добити свое увраченаване; него ево бруке, ми некољици управо от то доба поступамо као несташна дјеца, но господо моја! колико једна муха на перу подњети може, толико равно ми можемо образом таковим и поведением нечесому нашкодити, но тек себе самих срамотити извољавамо, и себи вјечиту штету и урон имену свом наносимо, и нитко нас тако добро неће умјети казнити, као наша младеж. Бјегати от тамјана зарди јегоизма — воистину дјетињска вешч! —

Писали сте ми под 29. Марта т. л. нека немогућна, и на ово сам ја вама отговорио, и чуем да се љутите и да ми за зло примате, но видите ту нејмате право, понеже човјеку наметну и поштену никад истина противна ние; — а у осталом почитаемни мои! ја имам от вас довољно већ писама, у коима ви мене некако псуете и мало за бену и рабољепну креатуру држати извољевате, и вообште начином неким и тоном ваша посланија тако управљате, да јеј бог! која висока власт из потребног призрјенија свога високе Решкриште тако на Свјашченство отпушта; и немојте се љутити за оно писмо, кое сте ми другог дана свјетлог Христова Воскресенија преко нашег мезњера у дом послали, — јербо вјерујте почитаемни мои! немате за замјеравати ми, основанија. — Мислите л, да ме овдје притеже какво добро? Та да одем одавде у Безарабију таман, баш ничшта изгубити нејмам овдје. — Мене тјеши више моја чест и достоинство, него ли плата. Та је ли могуће, да мислити можете, кад вам снисходим, то из страха чиним? Почитаемни мои! усиљен сам овако говорити. Сад ми здравствујте и примите мог отмјеног прам Вама поштовања и љубави.

Благопоштенородијах Ваших
Сењ, 30. маиа 1852.

преодањејшиј слуга
Милутин Тесла с. р.
парох адм.*

3.

„Поштенородноме Господину Јоану Савв. Петровић.

Сењ, 17. Јунија 1852.

Када тко званично затребује из официје парохиалне кои извод из књиг матрическиј, онда парох не ште таксе за такове изводе; но када једно лице заради свои потребностиј приватно захтје коимудраго документ из протоколов парохиални — изузимајусе на прим. Свидјетелства сврху нравствености и поведенија једног лица, и друга овом подобна Свидјетелства — тако ми иштемо и смјемо захтијевати за свакиј документ по 2 ф. ср. И то је већ обична пристојбина свјашченику за овакове ствари; јер и није иначе, када једно мирско Надлежателство за једнствено легализирање документа једног захтјеваше по 15 кр. ср. тако у соразмјерију овоме и отношенију можемо ми парохиално свјашченство с чистом совјестију и правицом за цјелиј Извод и написание ствари узети за ком. до 2 ф. ср. Баш се о тому сала, како чуемо, у министериуму ради, да се утврде сирјеч ове таксе, кое ће се сматрати имати какоти другии штоларни приходи парохиалног свјашченства.

Овом приликом соутверђујем, да сам примио от Вас јуче за издата мном под 22. дек. 1851. 4 Екстракта ф. 4 ср. и ја се задовољан стављам. Примите поздрав от Вашег

Милутин Тесла с. р.
парохиј адм.*

4.

„Поштенородноме Господину Јоану Савв. Петровић,

Сењ, 18. Јунија 1852.

Обичај ние регула; ипак свакиј добар обичај поштовати треба. У новим судејским уредбама такса за свјашченство парохиално ние спомена, то ће се тек видити, кад се све уреди; дотле пак обичај постои, и слободно захтјевање от стране свјашченства за изводе из протоколов парохиални; толико је — да сви документии, кое издавало би и утверђавало свјашченство, морали би се неминуемо от мирског надлежателства соутвердити, сада пак ние то толико потребно. — Захтјевати из официје парохиалне кое писмено доказателство званичним путем може само која јавна официја и Надлежателство. Ако би се завела овдје, како кажете, парохиа по смислу границе, и с овом равномјерно скопчатии садашњии приходи штоларнии — ја миим што се тиче первог, ту ни мисао мјеста имати не може; овдје је нуждно господине, да се учреди Церковно Обшчество народње с правим и позволењим дјелокружием своим тако, да не буде убитачно за Церков, Народ и народње свјашченство; и не само овдје у Сењу, но и у крании свугди нужда је велика, да се учреждавају обшчества народње-церковна, иначе наша ће Церква и ми Народ вавјек морат лаборирати на старроме шлендриану. А што се пак тиче штоларни прихода, овдје у Сењу, могао би Вас увјерити, поштенородниј Господине, да су много и много горњ и рђавиј него ли у истој крании и сиротињи а баш наспрам они у крании могло би се рећи, да и не сушчествују овдје штоларни приходи. Обшчества церковна имају различита своја учрежденија, како гдје обстојателства захтјевати могу. — Велите, да овдашња наша православна Церква ние била досад парохиална; — а да за Бога? Куда дакле припада? Ја нисам нигдје читао, нити сам чуо, да је она од воздвижениија свог до данас припадлежала коној оближњој Церкви — нити Фиуманској, нити пак Берложкој, да би се звати могла филиална Церква, но она јест свагда самостална била, и сад јест, и убо парохиална, као и остале самосталне Церкве и независима Обшчества. Предразсуждение јест то и погрјешно мислити, да је само оно парохиална Церква, над коном се пиштилира један свјашченик, ибо то ние свагди потреба, по само онђе гди обстојателства за нуждно нађу. Треба разлику знати помеђ видов Церкви: катедрални и великиј, парохиални, филиални и капела јавни. — За то видите ние ни чудо, што коскто овуда и одонуда нас православна српска обшчества трактира именем: Секта, и наше јавне церкве: грекоисседињењим Богомољама, и наше народње правилно рукоположено свјашченство: Рабиперима и служитељима свјашченодејствија (?). — кте увареде словесног човјека, и одушевленог за народ свој и Церкву, дирају до мозга у костима, јер руше достоинство народа и јавног богослужениија вселенске највеће на земљи Церкве. Но при свем том нека је опадају, она се јур држи, и разпространа свеудиљ. Здравствујте Ваш

Михутин Тесла с. р.
парохиа адм."

5.

„Благородноме и Благочестивоме Обшчеству восточно православне Церкве у *Сењу*.

Јуче разумјех, да ниете уважили Благородија Ваша мое протестације от 28. Јунија 1852. п. 26. но вјерујте господо, ние Вам то полезно; јер Ви добро знате, и ја злам, што се от почетка мое болести овдје *чинило*, како се *протезало*, и како се *окончало*; и ја вам кажем, докле ја мое ухљебљение не добием, ви мени благодјејание церковно, оно на кое сам овамо дошао, узтегнути не можете, пак таман да сте ви жене убоге вдове, кое по деветеро дјеце на преслицу хране; и не питасте то, је ли мое положение овдје као једног капелана, Администратора, Ефимерна, шта му драго, кад се узму наше ствари с датама и обстојателствама по гражданском закону на разсуждение, ви сте изгубили; и не само у најугстјејшеј пашеј Држави, гди правда на престолу сједи, и закони и судови по темељу хуманитета и правде владају, но таман да смо — сачувај Боже — под

Отоманском портом, па да турскиј кадија помеђу нама суд учини, и да пол имењија вашег продате, и да му дате, права вама дати не би смјео, јер неправде, кое ви мени чините, јесу *рукама ухватити*. И отселе нема друго ван: ако будете требали Цркву, свештеника на *контракт добити* морате, да, ако би се човјек међу вама — не дај боже — разбољео, и у Црковној служби, плату му с уреченим временом давати обвежетесе, да с вама нема каве, јер человјек међу вама *здравље одержати не може*. — Ви знате што сте у почетку мое болести чинили, како сте ми службу, као злочесту калфи али куварици отказати хотјели, како сте своју Цркву игнорирали, како сте ме у лаж тјерали, како сам сирома помоштвју сирћета и воштане свјеће с вама се расписивати морао, писати на све стране по свјашченика и трошити, како сте мој Свештенички карактер псовали и ушчерб мом достоинству наносили, давајући ми титулу нашег Андре Бована и т. д. Ето видите какви сте и колико разумјете! Зовеи се то Братство народње-церковно? Зове ли се то позитване? Је ли то човјечност? Је ли то благодарност на мое многе заслуге, кое сам Цркви овој учинио. — И тек да се човјек што опорави, а ви внезапу нађета нешто што је противно божием и човјеческом праву; а ја! за вас није човјек народниј, јер ви још не осјећате у себи нити једну искру народњега духа, но за вас је човјек подлиј, лукавиј, ласкатељ и наемник; и ја имам обстојателством мое болести от вас стваријо доволно, кое у дубоке предмете зарезује, а ви адвоцирајте свободно како вам драго — не марим. — И немојте ви мислити, да ћу ја за мое ствари прибјећи церковној власти, за да не би сте рекли, да по природном благонаклоненију право ми даје, — не, но почамши от мјестне Јустиције, до највише апелације, до самог всепресвјетљејшег престола, па да сте ви Општество строенија каква му драго, ви губите јер неправде и законопреступленија ваша јесу *аутентическим доказателствама* подкрјепити можна. — Но ја ипак мислим, да је вама чест ваша и име мило, и да нећете до тог доћи, да вам образ ваш изпод поднебија српског и по вилајету буде блатан — ја мислим да разумјете што са овим хоћу да кажем — и не само на име општества, но и у личности ваше немојте да будем принуђен дирнути, јер ја знадем што кои важи у општеству; немојте дакле да свак знаде наше тјелотиње и невоље; и немојте да се по судови вучемо, јер ја нити шта имам, нити изгубити могу, а ви имате много. — А што се тиче те мое плате, то ако никако, садсасад начиним ћу једну колекту и казат ћу мое стање овдје пореду, и поднети ћу Браћи нашој римском општеству, молећи за Христианско великодушие и човечност, и уфам се, да ће људи дати до 20 ф. да преживем с фамилном, и да квартир платим.

И чујте сад што ћу вам рећи, ја ћу скорим временом от вас се разтати, јер ћу по милосердију божием и милости церковног надлежателства добити корицу хљеба, а ви ћете овдје остати, и добит ћете, уфам се у бога, каква свештеника; него вас молим и совјетујем за вашу хасну, немојте бити као простии људи имже њест јешче доволно разума, но узмите дух онај народниј от напретка; базирајте ваше поведение на слободи, једнакости и братству; имајте у очима вашима предмет благостојанија Церкве и Народа; одбацујте кукавиј стариј шлендриан от прошасти стољетија; свако властољубие убјегајте као смрадне куге, јер не соотвјетствује данашњем духу и времену; обстојателство Сења пред очи узмите, не гледајте на друга мјеста; отворите очи ума и срдца вашег; општество церковно стројте; не будите здание на песку; душепопечитеља у средину своју узимајте, јер другач мира, љубави, слоге и напредка имати нећете; вавјек ће бити туђиј човјек; вавјек ће от вас зазирати; вавјек ће вам и носом завертати; — но будите с њим једно тјело и један дух, јако и звани бихом во једином тјеле упованија нашего, знајући при том, да овдје свештеник више Honoris causa него ли за плату служити има — то је наравна ствар — нестало је стари људиј, нестало је и стари попова; — дух времена схваћајте; и ако опазите у вашем свештенику и једну искру

народнога духа, цјените га, немојте га удручити, пособствујте му, имајте повјерење к њему, нећете изгубити; нека буде правиј пастир у природном смислу, а не буде подал човјек, да ние врстан бранити свој Народ и Цркву. Незнасе, ил је већег сожаленија достојно општество кое от свештеника зависи, или свештеник кои од општества зависи: ако перво зависи от другог, а они су њекако робови, и морају честократ играти по његовом лакомисленију; ако ли пак зависи другиј от првог а он је подлиј роб, учисе ласкати, учисе лукавствовати, учисе невјежествовати о цркви своној и народу не радјети, на све стране вјетрова даје се разашињати, и ништа друго ние, него црквоиј и народниј наемник и разбојник, него ваља и велика је нужда свештеник и општество буде једно тјело и један дух; боље је да један другога љуби, него да га се боји; слуге смо сви један другоме, обаче само оно је слуга, кои наше потребоће тјелесне послужује; — свештеника зови братом, и он тебе нек тако зове; јер он је слуга Церке и Закона, и Отечества, а Пастир и Брат Општества и т. д.

Бога ми мога! ништа ми тако свето ние као Церква моја и праотеческиј Закон и обичаи, и ништа ми ние тако драгоцјено као слобода, благосостојаније и напредак Народа мог и Браће, и за ово двое: Цркву и Народ, гди год будем готов ћу бити живот мој положити; обаче ни враг ми ние мржи от себичности, первенства и властољубија вражиег шзендриана, кои запречује општем напретку и ползи. Здравствујте.

У Сењу, 31. Јулиа 1852.

Милутин Тесла с. р.
парохиа адм.*

6.

„Благопоштенородниј Господару Ђорђе, мој усерднољубимиј!

Моје срце јест полно пријатна чувствованиј, одкако ми јест милосердниј Бог повратио мое желаемо здравие, и зато све непријатности отлећу от мене, као један шеварниј штапић от дувара, и не само ово, но и сва чемерна моја обстојателства овдје у Сењу, и дуговремено искушение бивше, све сам већ заборавио, тако као да ние ничега ни било, и ја би се забадава трудио Вам радост срца мог изразити, још к томе скопчано јест повишење мое на степен Церковниј и ухљебление боље предстои мени, и зато извјестно знам, да и Ви и општество, међу коима већ готово 6 година живим, и много пострадао јесам, имате срећи мојој и веселију саучастие. — У отношенију пак што ми данас у вашем почитаемом листу напомињете за најам кућевниј, да! да сада при руки имам послао би вам, не само оно што питате, но и ополико седмерицеју; и вјерујте, а то већ сами знате, да сам пријатељ свое Церкве, и у коној мјери јесам спромашан, у тој истој јесам и поштен човјек, и зато све што Церкви мојој дужан будем, платити хоћу, а она је дужна на мене причекати и Ви Општество је примило мое писмо от 13. тек. 1852. у отношењу куће, и Ви сте то разумјети могли. Со истиним почитанием пребивам Ваш

У Сењу, 16. Септемврија 1852.

истинскиј пријатељ
Милутин Тесла с. р.

Концепат званичног њемачког писма, којега одмах навађамо, показује нам Теслу на послу према онда шњијем властима.

7.

„An das löbl. k. k. Zengger Militär Commando dtto Zengg am 20 Juli 1848.

Note.

Nachdem sich der hierortigen Garnisons-Mannschaft viele zu dem orient. rechtgläubigen Ritus bekennen, so erheischt es die Gerechtigkeit dass diese (um Niemanden eine fremde Kirche aufdringen zu wollen) bei jeder statthabenden kirchlichen Function stets in eigene, aber nicht fremde Kirche geführt werden.

Diesemnach wird Ein löbliches Militär-Commando diensthöflichst ersucht, das fragliche Militär an jedem Sonn — und Friertage, wo die orient. rechtgläubige Kirche das Hochamt celebrirt, jedesmal um 10 Uhr v. M. vor die hiesige Serbische Pfarrkirche umso gefälliger stellig machen zu wollen, da es ohnehin bei der gegewärtigen Zeit-Epoche mehr keine herrschende Kirche existirt.

Tesla, adm.

Као у завршетак износим још и својеручнијех неколико биљежака Теслиних, које је он црквено-словенскијем језиком а штампаним писменима забиљежио. Ово су:

Л. 1847. ꙗност. гꙋвн. препод. по книзѣ пр. ѥпнск. М. Т.

Л. 1847. маꙗ 11. ѩздѣйствовалъ ѣже во время богослꙋж. ѣко цркве не лѣпити.

Л. 1847. маꙗ 23 ѩздѣйствов. ѣже рекст. во время богослꙋж. близъ цркве не дѣлати. М. Тесла.

Л. 1847. маꙗ ѩркꙋ. пар. фасц. оучреж. хран. числ. М. Т.

Сѣдѣꙗ Ѡ л. 1847. включит. нач. Ѡдж. М. Тесла.

Л. 1847. мца Дек дне 8. дейглъ злоѳпотребленїе истазованїа пѣстпорта за долж. писанїа. М. Тесла.

Л. 1848. мца Ian. дне 16. оукинꙋлъ злоѳпотребленїе контрола. нашихъ мертвїй римск. сїйнствомъ. М. Тесла.

Л. 1848. мца марта дне 18. ѧссїстенцїи почѣст. зак. нач. обыч. прійм. М. Тесла.

Л. 1848. людство гарниз. православное во собствен цркоѵ парадну ити. М. Тесла.

Акта 1850. оустроѣнна печать парохїалнаꙗ трешкомъ и попечнѣемъ мене Іерея Милутина Тесла.[4]

Још само да напоменем и ово: Теслин биограф (у календару „Србобрану“) спомиње, да је Тесла по рукоположењу год. 1846. послан у Штикаду за капелана „од куда буде на брзо премјештен у Сењ. Ту је био до августа 1852.“ Из писама (овијех) Теслиних види се, *да је он дошао у Сењ 30. Априла 1847.*, а из писма „господару Ђорђу (Милеусићу) види се, *да је у Сењу био још 16. Септембра 1852*“.

Приопштио: П. М. К.

[4] Писма и ове записе уступио ми је, да их употријебим, г. Никола Радошевић парох сењски.

Писма

Јосифа од Путника, владике пакрачког, Стефану Станковићу, архимандриту ораховичком.

Прилог за новију историју црквену карловачке митрополије. Приопштио

Д. Р.

(Наставак.)

3

Љубезни Стефане!

Г. АЕпископ мене потајно, никому во дворје јего ничего незнајушчу сјемо позва да по предварителном совјешчанији у Беч отиднет, и поставление епископов у монарха исходатајствует. Нечајаное пришествие моје било всјем удивително, и јакоже који знајаше, тако причину пришествија мојего себје преобразоваше. Овиј убо рекоше: синод држе, овиј светиње се нове владике, овиј положиће фундамент резиденцији, овиј оно, овиј же оно не вједушче причину пришествија мојего, и повседневно Епископа Бачкаго прихождение, и долгое кабинетское и сокровеное совјешчение.

Первоје убо г. АЕпископа намјерение било, по совјетованији у Беч отходити, и мене или со собоју повести, или овде деспотствованија ради оставити, но получивши в незапу, на представленье хофкригсрата о скорбном и ко совершеном разрушенију клонашчемсја Епархији карлштадскија состојанији, јего величеству сотвореное — от хофкригс президента Gr. Bellegarde президиалное писание от 12. февруарија, в којем Јего величество хофкригсрату и посредством того Г. Архијепископу налагает, в смотренији дополненија карлштадскија и прочих управадненых Епархији нуждаја за дополненье дјелати и учредити; то паравно ова резолуција дала цјелому прежднему намјеренију, и плану вид други, и ми в мјесто у Беч ити, держасмо скрутиниум, и сочинивши формални избранија instrument веја управадненија Епархији дополнихом.

А зане да последни синод 1816. держани. per Intimatum тако распушчен бист, да interea, et usque edendam benignam ulteriorem Resolutionem дјело акн неокончано, acta non conclusa а ни синод sua forma solvirat био није, остајет, то ми взирајушче ову, акн ulteriorem Resolutionem, повнегда ни кралевски, при синоду тогда опредјелени бивши комисар генерал Сигентал revocirat није sua et unitata forma, то ми овај наш, scrutinium акн per Continuationem, будимскому полномоћнче своје сјемо послашу совершили, и Sigenthalu акн кр. комисару на оправление, јако прописанним путем предали, који по долгом волненије, немушчи никакове заповједи, примио и вчера у Беч сретно оправше. Да бог даст, да се умилостиви царево срце, и тужному и незнајестному состојанију конец положи.

Много сам ти, и крадом писао, а опет

јешче не знаш ништа. Слушај! Представленије овако учињено, у весма лепом и художно исполованом њемецком Vortragu. На Темишвар премјештавам се ја; на Вршац изабрани за Арад Радивоевић; на Арад изабран Максим архимандрит Хоповски, но монарху само да се једном епархие попуне, полна власт остављена secundo loco positum Нестора, али несумнителнаго Вла потврдити. На Карлштадт изабран Мушицки, но сказано да га синод за оног, за коега њега њеки After Gelehrte држе и проповједају не познае. На Пакрац избран Бранковић, но овде тогожде атингирато, али преко командиренрера у његовом беглајтшајну, у којему он индивидуа описује, пространо, но г. АЕпископа собственоручному назначенију наведено и јавлено, да после Бранковића у хијерархији Архимандрита нема, који би се с тобом мјерио, да ниси само учен, морален и пристојан человјек, но да великое и практическое вјежество в дјељех и церковних и публичних мјењени. — Ми сами, но комендирендер јешче више сумњао се о добром и сретном за Бранковића успјеху. Ја наведох да би добро било, кад знамо да га цар, што командирендер каже им Magen има за сада мимолти, и не дати повода, да разјарен на једино предложеније, всја неокончана не оставит — по тому више, что ево Будимски више је у гробу, нежели на земли. Сие обаче заслуги и способности ради јего не хотјаше творити, рече обаче г. АЕпископ: Синко! ако га цар не ће, нека слободно наименује Станковића, и Бог ми је свидјетел да ћу се онако радовати ако да је Бранковића наименовао и потврдио. Видите рече далше да тај човек оболео, ако овако пође, како что је почело, тај невјерујем да ће дуго вући, ако ли почне непрестано кућати, то он кромје Будима гди и Doctora и други пособија има никди неће моћи бити, но пропашће. Ово је све г. АЕпископ предомноју командиренреру сказао, и несумњам да он то у свој беглајтунг Vortrag није положио. На конец, на моје премјештаније, да сумњам да ће се дополнити накрачка епархија, рече ми Г. АЕпископ, Синко! ако је не дополни, то је управ тогда узрок неблаговоленије к Бранковићу, а онда будући на свак случај у Јулију у Беч ити морам, молићу за синод, и изабраћемо Станковића, ако ли га и дотле самовластно наименује, добро, ја успокоен и задовољан.

Баба (Бездински Максим Секулић) архимандрит умрео, не имјевши ни у кому повјерење, и не хотјев на моје представленије, повторителье тестамента правити, Влаховић као конзисторијални фишкал, када је већ у nervosam пао на Lungenentzündunga, написао њекоје расположеније mortis causa, које јеромонах чинити неможе, и погрешно тако његово имјенније, да ни форинта није остала, нить је било од куда сандука платити. Ово је нечувени скандал и гнусни поступак г. фишкала и конзисторијалног и мон. Бездина. Сва легата окрећу се около његове фамилие, тако њему оставио 100 дук., жени његовој 50 дук. и ланац златан с крста. Сваком његовом детету 25 дук. Пуници Влаховићевој Ранћки 50 дук., њеној кћери Дашковићки 300 фор. Максиму служитељу 1000 фор. Сави камердинеру 70 дук. Пашхазинници и јеја фамилии до 200 дук. и прочаја.

Овај управ медведски се нагутао, и хуицвутски умрео. Знајући грабеж свој, да никаково добро не учини, а ни једном ни другом монастару ни парусије бездјелник да не остави.

Ја сам за ону Бездинску архимандрију свакојако разсуђавао и мислио, но свагда код Господина настојавао, да је что скорие дополни, да се различне махинације прекрате и повод волненијами двигне.

Ја сам желио тебе овамо довести, и учинио сам приуготовивши Г. Бачкога предложение. Но г. али сабљом све моје доводе пресјече, и рече: у овима обстојателствама, поред толики денунцијација, и монархове прјамо влашки род тенденције, све би у једанпут покварио, ако би ја при оваких волненији, у Банатски, влахами окружени монастири человјека поставио, влашки језик не вједушча, а и кромје монастирја с влахами дјелати имућча. То би управ било — рече — Влахе али у главу ударити, и монарху али пркосити, и дјелом осведочити оно, против чега они тужатсја. Не могу — рече — далше већ ни того ради, что исти темишварски Власи Епископа от Монарха просјаћчи, не Власи, но влашки знајућча Сербина за Епископа искали.

И тако, да не како тој Impostor Сенћуратчки Конгелац тамо, како ними путем, јер све је могући, усели се, склоних г. АЕпископа архимандрита наименовати. Када убо тебе тамо премјестити није хотео, једногласно опредјелисмо Нестора, којего ја у мон. Бездину, може

бити на цвети пропавести и тамо во настојателскоје званіе повести буду. Овако за Нестора и арх. Бранковић пројектирао и писао, да само с пропаведением Нестора могл би народ и свјашченство влашко утишатисја.

Видећи г. АЕпископ моје сожалителное негодованіе, јер ја Нестора у Ораховицу пројектирах, на испушчене моје рјечи, јако да је то за служашчаго и послуженаго весма скорбно, да се о нем не промотрава, но гди који упадне, ту и пропадне, најбољи људи најхрђавије снабдјени, а медведи прва благодјејанија уживају — оттоворі: човече божиј, упокој се и разсуди, да ће до три месеца, може бити и прећје величајшъ промјена бити. Ако Бранковић постане Епископ. Станковића без вејакаго отложенија премјестићу у Гргетег, ако ли ти отадем у Темишвар, а Пакрац остане празан, остаће онде администратор, и Бог вјест што може бити. Ако ли Нестора наименује, може најпосле и у Бездин доћи, само не сада, док се епархіе не дополне, да тужбе престану. За то, ако може бити жалиш, што ниси у Бездин премјешчен, утјеши се, може све боље и лепше изићи.

Мушицки и у Плашком фантаста, све му је у глави чест дома и епископа Хорватскаго, а та чест дома упропастила Шишатован. Бачки је пројектирао, да се ти пошљеш у Плашки, и не јединожди рече Г. АЕпископ и пред Бенипцким, учинио сам што сте молили, али видићете како ћемо ми с тим неразумним и наћи себе невједушчим человеком натезати. Бенипцки читајући његова предложенија, и описание официозно, како пацови по резиденцији трче, и да би скорбно било народу оному гледати, да интеркаларни провенти у Карловце доносу се, а не онде потроше се, увјерио се да је фантаста. Писато му је весма дугачко и опредјелително, и на моје примјечание додано, да је много скорбније за Банатски и Бачки народ гледати да их новци на содержание Епископа својего дани, за ужитак Хорватскаго Епископа употребљатсја, и то вјечито — а из Хорватске епархіе от 70 година ни крајцара у фонд није дошла.

Овде от 8 дана непресјечно киша пада, тако да је всјуду пропаст, и срећа што те нисам овамо позвао, како би се напатио. Ја повседневно у сесији седећи, ово ноћом пишем. Зато отсјуду нећеш ништа више добити, но мислим да је доста. Ја до три дана враћам се у Арад. Буди здрав.

В Карловџе 21 Марта 1824.

Путник с. р.

Наставиће се.

ЛИСТАК.

Вести

(**Превишњи рођен дан Његовог Величанства**), прослављен је 5. (18.) о. м. свечано у Карловцима.

По одржаном благодарењу у римокатоличкој цркви, одржано је свечано благодарење у православној саборној цркви уз присуство свију месних власти и народа обе вере.

На благодарењу је чиноначалствовала Његова Светост преузвишени Г. српски Патријарх *Георгије*, уз суделовање месног свештенства.

По свршеном благодарењу отишло се у двор, где је у синодској дворани градоначеник г. *Душан Милић*, у име карловачког грађанства умолио Његову Светост, да благоизволи превишњем престолу најавити непоколибиму верност и одност карловачког грађанства, са жељом да премилостиви још много година одржи Његово Величанство нашег љубљеног краља *Фрању Јосифа I.* у потпуном здрављу и задовољству, на корист свију народа простране Аустро-Угарске монархије, на што је Његова Светост благоизволела одговорити, да како је до сада, да ће и овом приликом радо доставити превишњем месту најављену одност и жељу карловачког грађанства, најавивши и своју радост, што је Његово Величанство у потпуном здрављу дочекало 73. годишњи дан свога рођења, завршивши свој говор с речима: Да живи Његово Величанство наш премилостиви господар и краљ *Фрања Јосиф први*, што је од присутних са ургебесним *Живео!* прихваћено и пропраћено.

У један је сахат после подне започет у двору свечани ручак, на ком су сем Његовог Високопреосвећенства Г. епископа Вршачког *Гаврила Змејановића*, месног свештенства, учествовали сви престојници месних власти.

У одређено време за здравице, подигла је Његова Светост чашу, те је напила одушевљену здравицу у здравље Његовог Величанства, са жељом, да га премилостиви још много година поживи, захваливши се поједино присутнима, што се одазваше његовом позиву, да у патријарашком двору заједнички

прославе 73. годишњи рођен дан Његовог Величанства, која је здравица с највећим одушевљењем и радошћу саслушана и прихваћена.

По свршеном ручку, повукли су се гости у споредне одаје, где су се у пријатељском разговору мало подуже позабавили, те је сваки раздраган и задовољан отишао својој кући са лепом успоменом на пријатељски дочек Његове Светости, а подједно и жељом, да свемилостиви одржа Његову Светост још много година у здрављу, који је и том приликом показао и доказао да схваћа свој високи положај, а подједно и свој задатак и одговорност, пошто је он једина копча између Његовог Величанства и наше православне цркве и народа нашег, преко кога једино могу с Његовим Величанством у извесним приликама пређе своје жеље и потребе достављати.

И ми не само што не ћемо то да увидимо, те да према томе уклеп његов што више уздижемо, како би и његова реч имала што већег утицаја и одјека, кад се види, да су уз њега и служитељи црквени и вође народне, него се на жалост и међу првима налазило и налази, који су мислили и мисле нешто тиме постићи што неки јавно, а неки у потаји потцењују оне елементе, што су се истакли на површину и постали вођама необавештене просте светине и обавештених себичњака, а да и не говоримо о најпрвима вођама народним, који се надмећу у грдњама и обарању угледа Његове Светости, мислећи да намегаи свет не види зашто они то чине.

Ал залуд ни сав посао и труд. Српским патријарсима су увек отворена врата превишњег престола и они су и до сада а и данас као што рекосмо *једина непосредна копча између православне наше цркве и народа нашег и превишњег престола*, чија реч више важи, од све дреке и вике оних елемената, који наш добри народ трују којекакним идеама, због чега смо и дотерали дотле, да се полуљала вера у нашу вековну оданост, те је нашим непријатељима данас и лако, да се свако наше дело народно с неповерењем прати и да с тешком муком до чега долазимо.

Дванаести је час бар за служитеље наше православне цркве, који заборавивши своју заклетву, дозвољавају обарању и угледа јерархије, и свога и цркве, који ако се по несрећи једном са свим оборе, осетиће и сами на себи, како су неупутно и нередољубиво поступали.

Кад једном народ — не онај у капуту, него онај прави народ у кожуху и опанци — дође до увиђења да је он прави господар у народно-црквеној автономији, што му се данас само прича, а не да да то и буде, пошто се данас у сабор и епархијске скупштине 2—3 преставника пустиће, а остала места заузеће адвокати у име народа, и ако се они понајмање могу назвати, нити су народни људи, те у сабору и епархијским скупштинама доће до већине — **а то ће морати наступити**, као што у црквеним скупштинама сачињава већину —; увидиће тада и осетиће свештенство понајпре и понајосетљивије „народну владу", док га стане народ „од парчета" плаћати, што му се данас само поверљиво у наглед ставља.

Послате књиге на приказ.

Извештај о српско православном учитељству у Рељеву код Сарајева за 1902|3. годину. Саставио протопрезвитер Михајло Лалић, управитељ. Сарајево, земаљска штампарија, 39. стр.

Извештај српско православне мушке учитељске школе у Пакрацу за 1902|3. Приредио Никола Шумоња, управитељ. Загреб 1903., српска штампарија, 43. стр.

Први шематизам православне српске митрополије Банјалучко-Бихаћке за 1901. Уредио Алекса Јовановић, конзисторијални савјетник у Банјалуци, издање и штампа књижаре С. Угреновића 1903. 289+36. стр.

Споменица четрдесетогодишње свештеничке службе и двадесетогодишњег уређивања „*Хришћанског весника*" проте *Алексе Илића*, председника конзисторије у пензији. Приредили и издали: прота Стева М. Димитријевић, поп Лука Поповић, поп Алекса Милосављевић, професори Стева Весели новић, Драгољуб Поповић и синђел Платон; Никола Велимировић, свршен клирик. Београд 1903., штампарија Андре Петровића, 114. стр.

Кључ за разрез парохијала и школског приреза В.л. Бечкеречке срп. прав. црквене општине, као и о дотацији парохијског свештенства Вел. Бечкерек 1903. Штампарија Ј. Грчића, 2 листића.

Извештај српског учитељског конвикта у Новом Саду, од 1. Јула 1902. до краја Јула 1903 Штампарија Ђорђа Ивковића. 19 стр.

Извештај о српским учитељским школама у Сомбору за школску годину 1902|1903. Уз суделовање професорског збора, саставио Н. Ђ. Вукићевић управитељ. Срп. манастирска Штампарија 1903. 80 стр.

Чувајте зграду своју, пашови се множе! (Реч у своје време). Написао Један Родољуб. Штампарија В. Хиршенхаузера, Н. Сад 1903. 15 стр.

Књижевни огласи.

Изашла је из штампе моја књига

ЗБОРНИК ПРОПОВЕДИ,

у коме су омиљије од друге недеље после Духова, па за све недељне дане редом до недеље Закхејеве.

Књига износи 292 стр. повеће осмине, на одабраној хартији, и стаје 4 круне.

Може се добити у мене (Budapest, IV. Váczi ut. 66., и у Срп. Манастирској Штампарији у Ср. Карловцима.

Др. Вл. Димитријевић
парох.

„Православно Морално Богословље"

пређе »Православна Моралка«

друго прегледано издање

израдио

Сава Теодоровић, проф. у кр. реал. гимназији у Земуну. — Ова књига је нарочито удешена за средње школе, те је одобрена и прописана за уџбеник у свима средњим заводима у Карловачкој Митрополији, одлуком Св. Архијерејског Синода Карловачке Митрополије од 29. марта 1899. Број М. 50./Син. 18. ех 1899. Као такову примила ју је и Вис. кр. Земаљска Влада у Загребу, па ју препоручила као школски уџбеник у свима средњим заводима у Тројединици, одлуком својом од 22. септембра 1899. Број 14.665. ех 1899. (одел за богоштовље и наставу). Осим тога и Високосл. срп. пар. Школски Савет решењем својим од 4./16. септембра 1899. Број 326/262. ех 1899. прописао је исту књигу као уџбеник у свима срп. пар. верозаконоученим мушким и женским препарандијама.

Поред своје школске употребе, ова је књига згодно помоћно средство и за парохијско свештенство, особито при састављању црквених беседа и моралних поука, због чега је скоро од свију преч. конзистора у опсегу Карловачке Митрополије, као и од преосв. г. г. срп. православних Митрополита и Епископа у Босни — Херцеговини, Далмацији и Краљевини Србији свештенству топло препоручена.

Цена је књизи, која износи 14 штампаних табака вел. 8° 2 Круне (2 дин. 30 п. дин.), а може се добити за готов новац или уз поштанско пуоење (per Nachnahme) у Земуну у писца. Књижари имају 25% рабата.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

БИБЛИЈСКА ПОВЕСТ

СТАРОГ И НОВОГ ЗАВЕТА

ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

НАПИСАО

Прота ЈОВАН БОРОТА

[На темељу одлуке Св. Архијерејског Синода бр. М. 175./Син. 25. ех 1899. одобрена је ова књижица од Његове Светости српског патријарха Георгија под бр. М. 192. ех 1903. г. за уџбеник у српским основним школама.]

Са овим садржајем:

А. Стари Завет.

I. О. створењу света. — II. О створењу анђела. — III. О створењу првог човека. — IV. О рају. — V. О првом греху. — VI. О потопу. — VII. О Авраму и другим патријарсима. — VIII. Израиљци у Египту. — IX. Израиљци излазе из Египта. — X. Израиљци у пустињи. — XI. Израиљци у земљи обећаној. — XII. Пророштва о Спаситељу.

Б. Нови Завет.

I. Рођење претечино. — II. Рођење Спаситељево. — III. Мудраци са истока. — IV. Бежање у Египат. — V. Спаситељ од дванаест година. — VI. Крштење Спаситељево. — VII. Проповедање Спаситељево. — VIII. Спаситељ благосиља децу. — IX. Договор Спаситељевих противника. — X. Свечани улазак Спаситељев у Јерусалим. — XI. Тајна вечера. — XII. Суђење Спаситељу. — XIII. Смрт и погреб Спаситељев. — XIV. Васкрсење Спаситељево. — XV. Вазнесење Спаситељево. — XVI. Силазак светога Духа на апостоле. — XVII. Ширење науке Христове.

Додатак.

XVIII. Чудеса Спаситељева. — XIX. Наука Спаситељева. — Завршни преглед.

Издање Срп. Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима

Цена је књизи 30 филира.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА

ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

САСТАВИО

Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу г.г. православним катихетама на ову школ. књигу која је прописана као школски уџбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

ГИМНАЗИЈСКА ОБЈАВА. 61 1—1

У срп. вел. гимназији Карловачкој почиње шк. година 1903/4. 1. септембра по новим календару; 29. и 31. августа држаће се поновни испити, уписивати и примати ученици у I. разред који ваља да поднесу сведоџбу народне школе: да су јој свршили IV. р., и крштено писмо: да су навршили 10. годину од рођења, те положе пријамни испит. У остале разреде примаће се на основу гимназ. сведоџбе.

При упису плаћају: који први пут ступају у завод 4 К 20 и уписне таксе; школарине 12 К на течај сваки, осим тога по 2 К на библиотеку по 4 К у фонд за набавку лекова у случају болести. Од ових прилога и уписне таксе не изузима се нико, а од школарине могу бити опроштени сиромашни а добри ученици са сведоџбом о имовном стању својих родитеља и школском сведоџбом са похвалним владањем без ниједне оцене „довољан“. Ученици I. разреда не ослобађају се за I. течај никако. Ко од старих има каквог остатка, мора га прво подмирити па уписати се.

У гимназији се осим редовних предмета предају необавезно и бесплатно француски и мађарски језик, а гимнастику и армонично појање и певање уче сви способни. Желети је да родитељи сами доведу своју децу и да их наместе у споразуму са управом.

У Карловцима, 15. августа 1903.

Управа.

СТЕЧАЈ. 43 3—3

Отвара се стечај на једно овде упражњено учитељско место, с којим је скопчана плата од 800 круна у готовом, за огрев 240 круна, за чишћење 100 круна, за пашњак 100 круна, за писаћи прибор 20 круна, за повторну школу 40 круна, стан у парави или еквивалената за исти у износу од 300 круна, и уз ово још пет пута петогодишњи доплатак од 100 круна.

Новоизабрани имаће предавати у разредима, које му месни школски одбор додели, све оне предмете, које школска уредба од 17. јула 1872 год. и дисциплинарна правила од године 1876. прописује; наглашује се, да децу црквеном појању учи, као и остали овдашњи учитељи, са децом у цркви поји, а за певницом појачку дужност да врши.

Компетенти нека своје ваљано инструјисане молбенице потписаноме председништву поднесу у току шест недеља рачунајући од првог увртења у новине овога стечаја.

Желети је, да се компетенти лично прикажу и у цркви поје.

У Бач-Сентомашу 24. маја (6. јуна) 1903.

Председништво
месног школског одбора.

К. 369/из 1903. 49 3—3

СТЕЧАЈ.

На једно упражњено место у стипендијској закладе Петра Божића са стипендијом од годишњих 300 К. овим се расписује стечај.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно-православне вере, припадници епархије Темишварске, који се уче у српској великој гимназији Карловачкој, на којој академији, или на којем универзитету.

Првенство имају рођаци оснивачеви, ако су источно православне вере.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, о имовном и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице ваља поднети овој конзисторији до 17. 30. августа о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 2. (15.) јула 1903. год.

Председништво.

Број 677 ех 1901./К. зап. 436. 53 2—2

СТЕЧАЈ.

Исписује се на парохије у Кусоњима IV., у Граовљањима V. и у Г. Миољцу VI. разреда са роком до 18./31. Августа 1903.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем потписаној конзисторији до стављеног рока поднијети.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 15. (28.) јулија 1903. г. држане

Мирон с. р.
Епископ.

Ad бр. К. 560/431. ех 1903. 58 2—2

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Баноштру расписује се стечај до 31. августа по нов. о. г., до кога рока имају компетенти своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима, 22. јула (4. августа) 1903.

Георгије с. р.
Патријарх.

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 60 2—2

У српској Вишој Девојачкој Школи Сомборској почиње се школска 1903.—1904. година 19. августа по старом календару. Тога и следећег дана држе се: пријамни, поправни и приватни испити.

Уписивање ученица траје од 21.—23. августа.

У I. разред примају се ученице, које су навршиле 10. годину живота и које су с добрим успехом свршиле IV. разред основне народне школе.

Ученице V. и VI. разреда осн. нар. школе могу бити примљене у II. и III. разр. ове школе, ако предходно положе пријамни испит из предмета, што су прописани за I. односно за II. разред ове школе.

При уписивању тражи се школска сведоџба од последње године.

Школарина се не плаћа. При уписивању све ученице III. и IV. разреда, а тако исто и ученице са стране, које се уписују у I. или II. разред, плаћају 2 круне уписнине, која иде у благајну српске православне црквене општине сомборске.

Као прилог у државни мировински фонд плаћа свака ученица по 30 потура.

У Сомбору, 15. (28.) јула 1903. год.,

Н. Ђ. Вукићевић
управитељ.

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 59 2—2

Школска година се почиње у српској учитељској и учитељичкој школи сомборској 19. августа (1. сепг.)

У мушку учитељску школу примају се младићи православне вере, благе нарави, здрави телом и душом и слободни од очне болести, такозване трахоме, који су бар у 15. годину живота ступили и четврти разред грађанске школе, гимназије или реалке с довољним успехом свршили.

Такође могу бити примљени и они ученици, који пред Професорским Зборот строги пријамни испит положе из науке хришћанске, српског, мађарског и немачког језика, црквено славенског читања, малог црквеног појања, а такође из рачуна и земљописа и отачаствене повеснице у оној мери у колико се ти предмети у IV. разреду грађанских школа предају.

За приправнице примају се српкиње православне вере, које су IV. разред српске више девојачке школе или IV. разред грађанске или реалне школе успешно свршиле.

Ученици и ученице, које желе ступити у учитељску односно у учитељичку школу, имају донети са собом крштено писмо, лекарску сведоџбу о потпуном здрављу, школску сведоџбу из последњег разреда, а при том су дужни и једни и други из молитава и славенског читања испит положити. Женске имају још неизоставно са собом донети писмену изјаву својих родитеља или добротвора да ће их они за време учења у овој школи о свом трошку издржавати, а на изјави тој мора бити званично потврђење од тамошњег поглаварства, да су дотични родитељи у стању ову своју обавезу испунити, то јест, да средстава за издржавање својих кћери за време њихова школовања имају.

Приправници и приправнице, који из државних или других којих учитељских школа у Угарској у старије разреде ове школе намеравају, морају се подврћи пријамном испиту из српског, црквено славенског језика и црквеног појања.

Стан и храна само се у приватним кућама, по претходном одобрењу управитељевом погодити може.

Пријамни и поновни испити држаће се у понедељак 18./31. августа почињући у 8. часова пре подне.

Уписивање ученика и ученица биће 19. 20. и 21. августа (1. 2. и 3. септембра) о. г.

У Сомбору 25. јула (6. авг.) 1903.

Н. Ђ. Вукићевић
срп. уч. школа Сомборских управитељ.

Умољавају се велештована уредништва српских листова, да изволе кратки садржај ове школске објаве бесплатно у своје цењене листове пренети.

СТЕЧАЈ. 65 2—2

На упражњено учитељско место у црквеној општини Старо-Стапарској — епархији бачкој — овим се отвара стечај. Са овим учитељским местом скопчана је плата годишња од 900, т. ј. девет стотина круна и 140, т. ј. сточетрдесет круна у име стана и огрева, осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна, који може достаћи највећу своту од 500 круна. Осим школ. уредбом од 1872. прописаних дужности изабраном учитељу спадаће још у дужност да од Благовести до Крстовдана — кад на њега ред дође — појачку дужност врши на стапарској водичкој капели. Рок стечају је до Крстовдана т. ј. 14. (27.) септембра т. г. у који ће се дан и избор обавити. —

У Ст. Стапару 3. (16.) август 1903. године.

Школски Одбор.

СТЕЧАЈ.

56 1—2

На основу решења слави. Епарх. Школ. Одбора будимског од 1./14. Јула 1903. ЕШО. 698. 700/89. ех 1903. расписује се стечај на упражњено учитељско место у Срп. Титошу (Rácz-Tötlös, Вагапуа). Плата је следећа:

За редовну школу 600 К, за повторну 80 К, $7\frac{1}{2}$ ланаца оране земље, $1\frac{1}{2}$ ланац ливаде на коју учитељ порезу и еквивалентат плаћа и 60 К дрварине и у сеоској шуми толико, колико припада на земљу, слободан стан уз школу са 2 натосане собе, 2 кујне, подрумом, јестичаром и шталом и кућном баштом, од великог укопа 80 пот., од венчанице 80 пот.

Општина за сада има перовођу, ну у случају да се садашњи перовођа захвали или по своме звању одавде премести, учитељ ће имати за перовођство и рачуноводство 24 К, годишње.

Дужности су школском уредбом прописане. Могу компетовати само оспособљени учитељи, који имају испит из мађар. језика. Изабрани је дужан приликом сваког богослужења певницу држати.

Рок стечају 17. (30.) август 1903., када ће се и избор обавити. Изабрани је дужан одмах место заузети. Лична пријава узима се у обзир. Компетенти, који се желе лично пријавити, имају то на свој трошак учинити.

Из седнице месног школ. одбора држане у Срп. Титошу 20. јуна (2. авг.) 1903. год.

Лаврентије Томић перовођа. **Тодор Бошњак** председник.

Ш. О. 88/19. ех 1903. 62 1—2

СТЕЧАЈ.

Ради стално попуњења упражњеног учитељског места при месној срп. правосл. вероисповедној мешовитој школи расписује се стечај.

Са овим местом скопчана је плата:

1.) у готовом новцу: 560 К и то: 480 К. за свакидашњу, а 80 К за поторну школу; од мањег укопа 1 К од већег 2 К и од парастоса 17 К и петогодишњи доплатак од 100 К.

2.) у натури: $\frac{1}{2}$ сесије комасиране (18. кат. јут. и 1270□°), 3 кат. јутра 319□° пашњачке и 1271□° виногрдске оране земље (овогодишња је аренда 1200 К), дрварине и остале терете сноси учитељ; осим тога слободан стан са 3 собе, кујном, комором, шталом и уз стан башта од 625□°.

Дужности су школском уредбом од 1872. г. прописане, при сваком богослужењу дужан је у цркви појати и децу црк. појању обучавати.

Лична пријава узеће се у призрење.

Ваљано инструисане молбенице имају се месном школском одбору до 1./14. сент. т. г. поднети.

Из седнице месног школ. одбора, држане у Шандору 27. јула (9. авг.) 1903. год.

Десанка Ракићева перовођа. **Милош Пилић** парох и председник.

Број ЕК. 415. ех 1903. 55 2—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију I. плаћевног разреда у Петрињи, у костајничком протопрезвитерату.

Рок компетовања оставља се до 12. (25.) августа 1903. г.

Из седнице Епарх. конзисторије, држане у Плашком, 17. (30.) јула 1903.

Председништво.

СТЕЧАЈ.

47 2—2

Потписана општина отвара овијем стечај на упражњено мјесто за учитеља и учитељицу на својој основној школи. Учитељу је плаћа 1200 — а учитељици 700 — круна годишње, уз слободан стан и огрев. Од спровода имаће учитељ 3 — а учитељица 2 круне.

Учитељ мора бити музикалан, да може и пјевачко друштво подучавати, и зато ће бити посебно плаћени, а жељети је, да и учитељица буде музикална. Према томе имају првенство такови и који су бар 1 годину службовали.

Дужности учитеља јесу подучавати школску младеж у прописним школским предметима и одбржавати пјевницу при ма којој Богомољи. Учитељици спада у дужност, поред наставних предмета, обучавати још женску дјецу у ручним радовима, у чему треба да је добро вјешта, а по могућности, да помаже и у пјевању црквеном.

Учитељ и учитељица морају бити Срби православне вјере са формалним оспособљењем као такови имају своје молбе, уз односне свједоџбе и исправе са свједоџбом моралног и политичног владања надлежне им власти, поднијети потписаној општини најдаље до 1. Августа т. г.

У Дервенти 2. Јула 1903.

Срп.-правосл.-црквено-школска општина.

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 66 1—1

За српску вишу девојачку школу у Нов. Саду.

31. августа о. г. по нов. кал. обавиће се поправни, пријамни, поновни и приватни испити. — 1. 2. и 3. септембра трајаће уписивање а 7. септембра отпочеће редовна предавања.

У I. разред примаће се ученице, које су навршиле 10. годину живота и које су свршиле с добрим успехом IV. разр. осн. нар. школе. Ученице из V. и VI. разр. осн. н. школе могу се примити и у старије разреде ове школе, ако на пријамном испиту искажу добар успех из прописаних предмета дотичних разреда ове школе. Од ученица ван уже Угарске тражи се и знање из мађарског језика у оноликој мери, да могу с успехом продужити тај предмет на овој школи.

При уписивању иште се крштен лист, сведоџба од последње школске године и сведоџба, да је с успехом калемљена крављим богињама. Од бивших ученица ове школе тражи се само сведоџба школска од последње године.

При уписивању плаћају нове ученице 3 круне, а бивше ученице 1 круну на школске потребе.

Нови Сад. 8. (21.) августа 1903.

Арк. Варађанин
управитељ.

Ad Ш. С. 239. 260. и 253./321. ex 1903. 63 1—1

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај ради попуњења упражњеног места *катихете у српској учитељичкој школи сомборској*.

Катихета ће имати дужност предавати у најмање 20 недељних часова: веронауку, црквенословенски језик, црквено појање, а поред тога спадаће му у дужност држање каталога и надзор ученица у цркви.

Са овим местом скопчана је плата од годишњих 2000 круна и 10% од плате у име годишње станарине ако је изабрани катихета потпуно оспособљени (са катихетским испитом) ако је пак постављени без потпуне квалификације, имаће плату од 1600 круна годишње.

На ово место може компетовати онај Србин православне вере, који је православно богословско училиште са успехом свршио, ну првенство ће имати оно свештено лице, које је положило с успехом вероучитељски испит пред испитном комисијом у Карловцима.

Оспособљени катихета ће се у смислу школске уредбе од 1872. год. сматрати за две године дана службовања као привремено постављен, а супленат се уопште поставља у привременом својству.

Молбенице своје, којима се имају приложити: крштено писмо, сведочанство о свршеним наукама односно о катихетском оспособљењу сведоџбе о евентуалном досадањем службовању и најпосле сведоџбе о религиозно моралном владању — имају компетенти поднети потписаном председништву *најдаље до 31. августа (13. септембра) 1903. године.*

У Карловцима, 4. (17.) августа 1903. године.

Председништво
срп. прав. нар. Школског Савета.

Бр. Е. К. 481. ex 1903. 64 1—1

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију I. плаћ. разреда у Јошаници, у коренићком протопрезвитерату.

Рок компетовања оставља се до 18/31. августа 1903.

Из сједнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 17. (29.) јула 1903.

Председништво.

ШКОЛСКА ОБЈАВА 67 1—1

У српској учитељичкој школи у Карловцу почиње се школска година 1903—4 1. септембра по нов. кал.

У учитељичку школу примају се Српкиње православне вјере, које су навршиле четрнаесту годину живота и свршиле IV. разред више дјевојачке школе, или које друге средње школе, а при том су здраве. Свака ученица *мора* собом донијети: крсни лист, љекарско свједочанство о добром здрављу и школско свједочанство посљедњег разреда.

Приправнице рођене у крушовинама св. Стевана имају право на штипендије из народних фондова и Мушицкове закладе, али морају приложити молби и сиједочанство сиромаштва. Молбенице се предају управи између 5. и 10. септ. по нов. кал.

Уписивање ће бити од 1—5. септ. од 9—12 сати прије подне. Признавање „св Духа“ и читање школских закона и распореда часова биће 6. септ. Редовна предавања отпочеће у понедјељак 7. септ. по нов. кал.

Управа
српске учитељичке школе у Карловцу.

М. 328./ех 1903. 51 2—3

СТЕЧАЈ.

У стипендијској задужбини *пок. Јована и Марије Трандафила* имају се попунити почетком школске год. 1903/4. осам питомачких места, свако са стипендијом од год. 1000 круна.

За питомца ове задужбине може бити изабран без разлике народности, само онај припадник Аустро-Угарске монархије, који је источно-православне вере, који је сиромах и здрав и који је бар нижу гимназију са одличним, односно врло добрим успехом и добрим владањем свршио.

Од горе споменутих упражњених места, четири места су одређена за питомце родом из Ердеља под напред истакнутим погодбама.

Молбенице ваља поднети на избор овлашћеном потписаном *православном српском митрополиту патријарху најдаље до 1. (14.) септембра 1903.*, а уз молбеницу ваља приказати: 1) крсни лист; 2) школску сведоџбу од последње године; 3.) сведоџбу од надлежне политичке власти (није довољна само потврда опћ. поглаварства) о имовном стању, у којој ће бити тачно наведено, какав иметак (са ознаком вредности) и приходе имају родитељи молитељеви евент. сам молитељ; најпосле 4.) лечничку сведоџбу, у којој ће се нарочито имати истаћи, и то, да ли је и с каквим успехом молитељ калемљен у своје време против богиња. У молби ваља рећи, камо да се достави одлука са списима после поделе стипендија.

У Карловцима 15. (28.) јула 1903. године.

Георгије с. р.
Патрејарх.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, проширено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по води и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатово** од метала; **прављење старих звона са крупама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

15—25 ех 1903. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастироске Штампарије у Ср. Карловцима. 532. 1903

СРПСКИ СИОН



Год. XIII | Број 16

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у недељу 31. августа 1903.

ЗВАНИЧНО.

Окружница

прав. срп. митрополијског црквеног Савета, упућена архидијецезалној и осталим епархијским конзисторијама у предмету званичнога листа.

Ad $\frac{\text{М. 147 и 170}}{\text{МЦС. 70}}$ ex 1903.

У предмету званичног органа митрополијског, одлучио је овај МЦСавет у седници својој од долеозначеног дана и под горњим бројем: „Остати у целости код свога првобитнога решења, донесеног у седници овог МЦСавета од 21. марта 1903. год. бр. М. 34|МЦС. 61, којим је начелно наречено, да до коначног споразума између срп. прав. народно-црквеног сабора и св. архијерејског синода МЦСавет и подручне му епархијске конзисторије имају за службени орган у автономно-црквеним пословима сматрати „Српски Сион“ као овај лист, који је по одлуци светог архијерејског синода године 1891. покренут и који и сада још излази“.

О томе се чесњејшаиста знања и управљања свога ради извештава с тим додатком, да је и даље „Српски Сион“ званичан лист за овомитрополијске духовне форуме.

Из седнице срп. прав. митроп. црквене Савета државе у Карловцима, 23. јула (5. августа) 1903. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

Извештај

о седници срп. прав. митрополијско-црквеног Савета, држаној у Карловцима 23., 24. и 25. јула (5., 6. и 7. августа) 1903. год. под председништвом Његове Светости, преузвишеног господ. Георгија патријарха српског.

Присутни су били сви чланови МЦСавета осим преч. г. протопрезвитера Јована Бороте и г. Дра Ника Максимовића, који су свој изостанак извинили. — У овој је седници решено 55 предмета, на које је донесено 47 одлука. Бракоразводних парница било је 25 и код свих је потврђена првостепена пресуда, која гласи на развод брака. — Од важнијих предмета споменућемо: У дисциплинарној ствари против јеромонаха о. Ј. О. из В. враћени су надлежној конзисторији сви списи као беспред-

метни, пошто је исти јеромонах међутим преминуо. — У предмету одлуке саб. одбора, да је „Српски Митрополијски Гласник“ једини званичнић лист у Карловачкој митрополији, да другог листа у овој митрополији за то нема, и услед тога, што је саб. одбор ову своју одлуку непосредно саопћио епарх. конзисторијама знања и управљања ради — решено је: остати при пређашњој одлуци МЦСавета, да МЦСавет наиме не може признати „Срп. Митр. Гласник“ за званичан лист, све док нар. црквени сабор у споразуму са св. архијерејским синодом не уреди питање званичног листа, па ће се епарх. конзисторије известити, да је „Срп. Сион“ што га је на основу одлуке св. архијер. синода, основала Њ. Светост г. патријарх и даље званичан лист за духовне односно авт. судске ствари. Уједно је решено изјавити саб. одбору, да се МЦСавет ограђује против тога, што је саб. одбор, обилазећи МЦСавет, саопћио споменуту своју одлуку непосредно епарх. конзисторијама. — Одбијен је уток црквено-општинске управе В. Б против нормативне конз. одлуке, по којој се прави сто с десне стране у женској препрати не сме продавати већ се има уступити као почасно место супрузи месног пароха, пошто је нападнута одлука сумарним путем донесена. — Уважен је уток јереја А. Ђ. из Л. против конз. одлуке у његовој дисциплинарној ствари и дотична је конзисторија упућена, да према прописима конз. системе од 1782. год. правилну истрагу спроведе и сведоке закуне. — Одбијен је уток јереја Љ. К. из К. и потврђена је односна конз. одлука, којом је исти јереј због старости и изнемоглости стављен у стање мира. — Ex officio је разрешена конз. одлука у предмету обрачуна бив. администратора у Ч., јереја Г. В., и тамошње црквено-општинске управе, и конзисторија је упућена, да ову ствар уступи на надлежну одлуку админ. одбору. — У предмету утока јереја Ж. Ј. П. из С. против конз. одлуке, којом је исти јереј разрешен од дужности катихете у срп. вишој девој. школи у С., изискаће се претходно нападнута конз. одлука. — Епарх. конзисторија у П. упућена је, да у будуће има слати вис. кр. зем. влади у З., према односном захтеву високоисте, преписе свих оних правомоћних бракоразводних пресуда, на основу којих је брак коначно разрешен, заједно са клаузулом о правомоћности истих пресуда, пошто је односни вис. захтев на закону основан. — Одбијени су уточи јереја Ј. С. из Ј. и потврђене односне конз. пресуде, којима је исти јереј одбијен са својим потраживањем са пар. сесније у С. П. односно због увреде конзисторији осуђен на новчану глобу, а уважен је уток истога јереја и уништена односна конз. одлука, којом је утецатељ због неприступног понашања у конз. седници осуђен на одлучење од места своје службе и епитимију, и конзисторија је упућена, да односну тужбу изда претходно истоме јереју на изјашњење и по том даље по пропису поступи. — У предмету утока црквено-општинске управе у М. против конз. одлуке, којом је наређено уклањање спомен-плоча из обновљене цркве у М., пошто је један део тамошњих верних узрујан због тих плоча, — стављен је ван крепости сав досадашњи поступак епарх. конзисторије и дотична црквено-општинска управа упућена, да од конзисторије изиште претходно дозволу за смештање плоча и уједно саопћи величину и садржину тих плоча. — У предмету притужаба и пријава М. О. и др., Д. Б. и др., Ј. С. и др., — сви из М. и С. О. из Г. против избора односно именовања јереја Ј. Т. за пароха и протопрезвитера у М. — решено је одбити све притужбе против ист избора односно именовања, пошто ни пре самог тог избора, ни на сам дан избора није учињен никакав приговор ни с које стране, а избор је међутим правилно текао. — Одбијена је молба умировљеног јереја С. Ј. из З. ради дозволе свештенослужења и потврђена је односна конз. одлука, којом је истом јереју забрањено свештенослужити.

Извештај

о седници епархијске конзисторије пакрачке, држане 19. августа (1. септембра) 1903. под председништвом Његова Високопреосвештенства господина епископа Мирона.

Оверовљен је без примедбе записник јучке седнице. — Узети су на знање дописи Његова Високопреосвештенства господина епископа дијецезана Мирона, да је рукоположио свршеног богослова и именованог личног помоћника протопрезвитеру Кирилу Туразу у Н. Градишци Стевана Вукавића 16. и 17. јулија

о г. за ђакона и презвитера, а благословом Његове Светости преузвишеног господина патријарха Георгија, да је рукоположио дана 15. августа о. г. синђела Митрофана Рајића за протосинђела. — Према одредбама кр. земаљске владе наложени су у три случаја накнадни уноси у матице а у два забиљежење о промјени презимена. — Одобрен је нацрт иконостаса за парохијску цркву у Г. Средицама и обавештена црквена општина да добава 1600 К. припомоћи. — Узето је на знање и управљање упутство М. Ц. Савјета, да се правомоћне брачноразводне пресуде имају кр. земаљској влади поднијети. — Узете су на знање четири пресуде М. Ц. Савјета, којима су потврђене првостепене конзисторијалне пресуде о коначном разводу брака и обавештење се односне странке о том, а преписи пресуда кр. земаљској влади поднети. — Стипендисти закладе пок. епископа Никанора Е. Г. обустављена је међутимно стипендија ради слабог владања. — Молба свешт. удове С. Б. препоручена је Саборском Одбору. — Умољена кр. земаљска влада за одредбу накнадног уноса у матице умрлих парохије кусоњске пок. Г. М. — Поводом смрти јеромонаха Емилијана Бабића, исписан стечај на мјестног парохијског помоћника у Вођину са роком до 1|14. октобра о. г. — Узети су на знање записници о предаји протопрезвитерског и парохијског звања вођинског новоименованом окр. протопрезвитеру Атанасију Зорчићу, — Потврђен је избор Лазара Богдановића пароха осечког за окр. протопрезвитера и пароха у Пакрацу, а утоци против избора тога одбијени. — Узет је на знање извештај повјеренства за полагање стечајног испита да је кандидат Ђ. О. испит положио са довољним успјехом. — Пожурени су многи свештеници да поднесу тједничке о катихизацији. — Узети су на знање предсид. подијељени допусти неким свештеницима у сврху лијечења и издана наредба, да се допусти имају путем протопрезвитерских званја молити инструисаним молбеницама. — Одређени су избори пароха у Кусоњима и Г. Миољцу и изборима припуштени сви кандидати — Препоручене су 42 молбенице свештеника, свешт. удовица и сирочади за земаљску припомоћ. — Дозвољено удови К. Н. из Брода, римокатоличке вјере, да може поред свога супруга на православном гробљу бити погребена. — Препоручено је више молбеница Саборском Одбору за припомоћ. — Препоручено кр. земаљској влади молба црквене општине у Броду за намештење учитеља вјешта појању на тамошњој општој пучкој школи. — У брачним парницама донесено је шест пресуда, две на развод а четири на одржање брака.

НЕЗВАНИЧНО.

Слаб напредак богословске нам књиге.

Посвећено високопречасном Митрополијско-Црквеном Савету.

Наша књига у опће врло слабо пролази данашњим даном. Прохујала су већ давно она времена, када се наши „љубитељи читања“ просто отимали да се претплате на нову књигу, или да је бар касније набаве. Наши књижевници сада већ посве узалуд позивају на претплату, обричући чак и „штампање имена претплатника“. — Нико ту просто ни главе не осврће, ко даје какву књигу у штампу и каква ли ће књига доспети у наш народ.

Једна непојмљива индолеција у томе погледу на све стране. Интелигентнији слојеви расплињили се у несретној страначкој зађевици, трзавици и борби, а остали писмени слојеви наши задовољавају се којекаквим крајцарашким новинама.

Но што нам овде још понајгрђе упада у очи, то је та немила појава, да су том струјом застранили већ и свештеници и калуђери наши. Шта више, један препродавац „Матичиних“ књига јавно је одговорио на дотична најновија питања „Матичина“,: „Зашто се у нас књига слабо шири и како би се томе помоћи дало“ — да баш свештеник и калуђер наш још понајмање пазари на књижарскоме тргу.

Кобна реч по наше свештенство и калуђерство, кобна по нашу књигу у опће, а кобна парочито по нашу књигу богословску.

Жалосно је то, да смо до тога могли доспети, да се за наше свештенство обојега реда може чак и јавно рећи, да оно нерадо купује књиге, да му дакле ни на крај памети није да прилања око свога

културнога унапређења, да га т. ј. ни бриге није, да се, култивисањем развоја знањственога свога видокруга, усавршава и у самој својој духовној делатности.

А жалосно је то и по књигу нам у опће, да трговац с њоме узаман куца на свештеникова врата и на калуђерску ћелију — она му се не отварају, ил ако му се отвори, рећи ће му се: „тхја, ето како је то, нема се новаца“; или: „видите, ја сам, по несрећи, толико оптерећен послом, да просто не досиевам ни да мислим о набављању и читању књига“; или: „ја имам толико бриге око орања и копања, као и око неговања ситне ми дечице, да би просто штета била трачити и на којечије такозване умне производе ово мало крвава прихода.“

Но још је жалоснија ова једна појава, кад је примењемо на нашу, специјално богословску књигу. Растуривач т. зв. световних књига још може закуцати и на врата трговца ил занатлије па и просвећенијега ратара у суседству, и он ће туда по свој прилици и продати једну или другу књигу. — Али шта ће он чинити, ако га баш свештеници и калуђери одбију са чисто богословском књигом? Куда ће се он тада окренути? Коме ли ће другом и моћи понудити стручну какву богословску књигу? Не ће ли тада така књига, па ма она и Бог вас пита како ваљана и корисна била, допасти мољаца и прашине по таванима и ормановима?

Но застанимо још и који часак више при овој прежалосној и, одиста неутешној појави. Сетимо се још и самога писца несретне стручно богословске књиге. Пробавио је толико времена по једној или више већих библиотека, преметнуо је преко руке многе изворе, док је своју тему што темељније проучио, док је свој материјал прикупио и средио, и онда је још бдио и капао над својим послом недељама, месецима, па ваљда и коју годину, а најзад је — махом је сиромашак и наш богословски књижевник — покупио своју мучну заштеду, те је књигу своју и штампи предао.

Но ево невоље! И он, богословски писац узалуд предаје своје књиге препродавцима, ови не могу да их продаду свештенству и калуђерима, јер они књиге, као што чусмо, не читају и не купују. Па заман, доцније, апелује и преко новина и писмима на своју браћу у Христу — они и не хају за то, нити би и од њега самога да прекупе раборте му мукотрпне!

И шта онда бива временом с тим, па махом и са свима нашим богословским писцима и књижевницима редом? — На ово презначајно питање ево краткога одговора: угушиће у себе књижевничку амбицију, положиће своје перо у запећак, и не ће му више ни на ум падати, да производи оно што не може да прода — не ће он више никада писати богословских књига!

Но када тако *мора* да учини један, па други, трећи, те и сви наши богословски писци и књижевници од реда — питамо се сада: чему ли се ми ту онда можемо надати од развоја наше богословске књиге у опће? — Ничему! Под притиском горњега факта у нас о томе развоју не може бити ни разговора!

Па зар при томе штетноме факту и да застанемо, да се с тиме задовољимо, и да томе не потражимо лека? — Не тако, ни за живу главу! Јер застој и пропаст наше богословске књиге повлачи за собом неминовно и застој и парлог у интелектуалном и научном унапређењу и уствршавању нашега свештенства обојега реда. А то у нас ничија савест не би требала да мирно поднесе.

Па шта да се дакле ради? Шта ћемо ми, када ни свештеник наш, нити калуђер, просто не ће да купују књиге у опће, па богме ни специјалне богословске књиге? И ко би њих и могао приволети на то, да доносе новчаних жртава на олтар књиге у опће, а специјално и на жртвеник за развој и процват књиге богословске?

Ништа лакше од тога! Свештеник и калуђери заузимају тако преважно и презначајно место у црквено-народноме животу, а и иначе је позив и служба њихова тако света и сјајна, — да су они просто дужни старати се и трудити се и на даље око свога интелектуалнога и научнога унапређења и усавршавања. Та, Боже мој, када је државник просто дужан и присиљен

да се боци око политике и да сваку њену нијансу бодро прати; када учитељ мора да се разабира о напретку своје струке; када и занатлија и ратар, ако нису ради да посрну у пословању своме, морају да беру бригу и о свакој новијој појави у области њихове делатности; и када сваки сталеж од реда мора упоредо да корача са васколиким развојем и напретком на дотичноме поприштву — зар ту онда само наш свештеник и калуђер да тврдокорно застане при зачетцима своја знања, на почетку стазе, задовољавајући се зар једино оним, што је, и како је, као богословац у богословији научио и попримао?!

И ако, и када дакле наш свештеник и калуђер баш никако не ће да од своје рођене воље прилања око набављања и проучавања новијих, бар богословских нам књига, те тиме се и њихов умни видокруг из дана у дан рапидно скучава, а и књига нам богословска већ у зачетку и новоју пропада — зар ту онда да није просто дужност надлежних, претпостављених, и за то позваних власти, да у сврху умногa и научнога унапређења нашега свештенства, као и у сврху развоја богословске нам књиге, када већ мора, и строжије, присилне мере и средства употреби?!

Нека би дакле, по нашему мишљењу, сам вишеч. Митрополијско-Црквени Савет узео ову ствар у своје руке, те да донесе статут, по коме би писци и књижевници богословски своја дела њему подносили на оцену, те да се онда, за то сходна и достојна дела подручноме свештенству, па ваљада, у споразуму са Саборским Одбором, и књижницама црквених општина, уз поузеће дотичне цене, *званично достављају*.

Јер је то заиста једини још начин у нас, да се и свештенству и калуђерству даје ма и сама богословска књига у руке; а и једино средство, да се наша богословска књига спасе од пропасти у новоју и да јој се развој обезбеди.

Предлог

српских архијереја од 1851. о уређењу српске православне цркве.*

Превод

Васе Николајевића.

Пошто је усиљеним трудом преузвишена влада Његовог Величанства народима Аустрије, помоћу Свемогућега, повратила мир и завела законити поредак; благоизволело је Његово Величанство, наш премилостиви Цар, свој превишњи поглед бацити и на источну цркву, која се у крилу великог царства налази, и на њене многобројне, престолу верне и одане следбенике, изразивши жељу, да поправи и њихово стање ради општег добра, те да их учини учесницима у слободи вероисповедања, подареној свима вероисповедима.

Висока влада Њег. Величанства држала је, да ће ову превишњу замисао најбоље извести тиме, ако сакупи епископе те цркве у престоницу и дозволи им саветовање о побољшању у унутарњим установама црквеним, а нарочито о вишем образовању и обезбеђењу издржања црквених органа, уз сходне предлоге о том. Искупљени Епископи у поштовању ове благонаклоне намере Њег. Величанства, с највећом захвалношћу, нису пропустили, да, — сабравши све силе своје, с помоћу Оног, чија моћ и у слабима се врши, — одговоре овој превишњој жељи. Но ипак не смеју Епископи сметнути с ума, да је основа, на којој они своје дело граде, разноврсна, док високи патент од 4. Марта 1849. односи се једино на Епископије у Буковини и Далмацији, а за све остале Епископије вреде у поступку верски закони краљевине Угарске; зато ће се и наши предлози навештени нам од вис. Министарства у програму од 15. Окт. пр. год., према томе морати базирати на обим овим основама.

Одмах у почетку нашег већања истакнут је предлог, да треба да будемо на чисто с високом владом у погледу правог назива наше св. цркве, и да је умолимо, да нашу цркву у будуће у свима исправама и владиним расправама назива, и дозволи називати, њеним правим, позитивним именом, које би потпуно служило као израз њеном бићу. Назив „*грчко*

* Види бр. 15. чланак: „Скуп источно-православних архијереја у Бечу 1850/1." Уред.

несједињена црква“, који потиче из доба прве половице прошлога века, и који се у самој Аустрији, непознат будући, никако не употребљава, а уз то је још и нашој св. цркви против њене воље наметнут, тај назив као негативан, никако не означује позитивни њезин карактер, те и захтеву логичне дефиниције, по којој се биће исте (цркве) мора истаћи, како би се истоветност њена — за разлику од осталих хришћ. цркава — несумњиво утврдила, не одговара ни најмање, јер 1), реч „griechisch“ (грчка) означава националност, те према томе мање изражава битност наше цркве, јер је њезин Оснивач, коме је намера била да оснује не какву националну цркву за ову или ону народност, него цркву за читав род људски, таку и основао. Други васељенски цариградски црквени Сабор је утврдио дефиницију за исту цркву назвавши је: „једна, света, саборна (католичка) апостолска“ црква, што пружа необорив доказ, да се она не сме никако називати ни „грчка“ ни „римска“, ни инако другчије: 2.), што придев „несједињена“ изражава нешто неопредељено, негативно, а никако позитивно, као што то изискује свака логична и разложна дефиниција; те да би се сазнало с ким она није сједињена, моралиби све хришћанске цркве, све вере и светске секте изређати, па ипак не би дошли до позитивног назива, који би потпуно изражавао биће ове цркве.

Још у најстаријем добу свете, саборне и апостолске цркве, када се она раширила по свему тада познатоме свету, уобичајило се било, делити једну, свету, саборну и апостолску цркву у две велике половице, — по свој прилици по угледу на деобу римског царства у две половице, — те је једна половица називана источном (orientalis), а друга западном црквом (occidentalis ecclesia).

Пошто је источна (саборна) католичка црква, — коју ми са свима нашој хришћанској управи повереним једноверцима исповедамо, — при свима догмама, предањима и учењу св. апостола и осталих светих отаца првих векова, као и у опће у свему што спада у биће саборне цркве, стално и непромењиво све до данашњег дана остала, те јој у првом реду припада епитет: „православна“ (orthodox).

Употреба досадањег, једино у аустријској монархији нашој цркви придатог и једино овде познатог имена: „грчко несједињена“, имала би с тога у будуће, као неприкладна и нелогична престати, те место тога, овој цркви одговарајући и за њено биће потпуно изразити назив, у употребу примити: „orthodox, katholische-orientalische Kirche in den k. k. österreichischen Staaten,“ „**православнаѧ, соборнаѧ, восточнаѧ церковь во ц. кр. Австрійскихъ державахъ; Дрѣвкредѣнчїолса соборнічєскѧ Цєрєрїкѧ в рєсрїтѣлѣй ѧ к. к. статѣрїѧ австрїнѣ** — orthodoxa catholica orientalis Ecclesia in Imperio austriaca.“

Православна, саборна, источна црква у аустријској монархији сада се састоји из свију дијецеза, које се овде налазе, наиме из: Арадске, Бачке, Буковинске, Далматинске, Карлштадске, Будимске, Пакрачке, Сремске, Ердељске, Темишварске и Вршачке, које све заједничким учењем и хришћанском љубављу истинито спојене и сједињене, сачињавају једно црквено тело у опсегу Аустрије.

Као део (грану) велике, саборне, источне цркве, одржава православну, саборну и источну цркву у Аустрији њена посебна синодална уредба, те се тим њен положај као јединственог тела према појединим дијецезама (Diöcesan-Kirchen) — и оних међу собом — као и управе појединих дијецеза, једино у духу (смислу) ове уредбе установљава.

А.

О одношају правосл. саборне источне цркве у Аустрији према држави.

Црква је Христова божанствена установа, у којој се одгаја човечанство по наредби Божјој у хришћанској вери и животу за царство Божје. Она је спојена с човечанством и доноси свима људима без разлике народности по својој моћи и снази спасење и благослов, а њен је основ откривено слово Божје, које се садржи у св. писму и на њему основаном предању. То слово Божје мора она по науци Христовој да усади у срца верних и учврсти тако, да доноси зрео плод стоструко.

Овом црквом управља и њу чува сама невидљива глава њена Исус Христос, чија је реч и наука тврдо кормило, којим Он доводи брод спасења, што га је сам сатрадио, у пристаниште вечног живота. И то чврсто кормило предао је Господ апостолима и њиховим последоваоцима-епископима у руке, да воде тај њима поверени брод заједнички, снажно и неуморно кроз бесне валове и опасно стење у присла-

ниште вечности, да га могу божанственом Творцу његовом добро сачуван повратити.

Ну, црква је заједница људи, који су уједно и грађани државе, чија је власт као и она св. цркве од Бога. Циљ је државе благостање свију њених грађана. Црква и држава морају се различито дотицати у свом делокругу; обе власти иду за тим, да постигну сврхе, које не само једна другој сметају, но једна другу потпомаже, ако се само за постизање те сврхе употребе таква средства, која су ваљана и која својој природи одговарају. Прави и сигурни систем њихових узајамних односаја лежи у томе, да се црква и држава међусобно потпомажу у свом слободном и законом уређеном деловању, да тако не господари држава над црквом, нити је остави без заштите своје и лиши права њених. Као што је држава овлаштена, управо дужна, да чува и унапређује црквене установе, као најбоље средство за унапређење државних интереса, а да при томе црквену власт ни најмање не окрњи и не повреди, тако и црква потпомаже државне циљеве, а да их својим природним средствима одређује. Обе су дакле власти у свом делокругу самосталне, и по томе је црква у вршењу својих природних права независно друштво. Наша св. црква, која између свију осталих повлачи облик управе своје из давне прошлости и рад свој покреће, и која је у свом унутарњем и спољашњем уређењу у току хришћанске ере најмањих промена претрпела, свагда се држала тога система, не губећи никад из вида речи свога божанственог Оснивача: „подајте цару царево, а Богу божије."

Својим слободнијим епископалним системом подноси она сваки државни облик, јер уступа увек државном Поглавару врховни надзор и признаје у њему своју заштиту и јаки ослонац. Али суштина цркве, њена унутрашњост, њено уређење и њена управа не спада у опсег владарев и његове владе, но искључиво и ли у сферу црквене јерархије.

Епископи дакле имају да уређују само унутарње ствари цркве по начелима, која су прописали свети оци, да врше и бдују непрестано, да се чистота науке њихове потпуно одржи. Само они имају да решавају сумње и мњења, кад се иста појаве у свом заједничком саветовању, и да их зрело просуђење закључцима примењују на постојеће црквене законе и установе. Исто тако морају само епископи устати против сваког унутарњег сметања у цркви, а уједно непрестано бринути се за њен процват, њено утврђење и њено више изображење.

Православна саборна источна црква је по својој суштини самостална и у управи и старању за своје унутарње ствари независна је од државне власти, док се на против њена спољашња страна не сме извући испод утицаја државе тим мање, што она само тада с пуним правом може тражити заштиту и потпору њену (државе). Какви предмети припадају овој или оној страни, то је врло важно питање, на које ћемо се потрудити, да одговоримо овако:

I. У унутрашње ствари цркве, које црквена власт самостално врши, спадају:

а., Вероучење, надзор над чистотом догмата, као и књигâ одређених за верску наставу свештенства, народа и школске омладине, као и свих црквених књига.

б., Облик и одређење богослужбених обреда и свечаности по месту, времену и броју.

в., Свештеничка звања.

г., Црквена дисциплина.

д., Религиозна настава будућих свештеничких кандидата (богословски завод, њихова управа и надзор), народа и школске омладине.

е., Испит и рукополагање служитеља св. олтара и попуњавање црквене службе.

ж., Попуњавање упражњених дијецеза, привремено.

з., Поделење виших црквених достојанства, постављање протопрезвитера, пароха, манастирских настојатеља, професора богословије и других вероучитеља као и осталих црквених служитеља.

и., Надзор над манастирима, њихове дисциплине и примање у калуђерство.

ј., Проглашење за свеце благопокојних побожних хришћана.

к., Поступак са моштима светитеља, освећеним сасудима за богослужење одређеним, зданијама и местом.

л., Освећење за богослужење нужних утвари, здања и места.

м., Вршење судства у чисто духовним стварима савести, или вршење верских и црквених дужности по догматичким књигама, синодалним правилима и на њима основаном уставу.

н., Вршење истог духовног судства и на световњацима.

о., Установљење празника и њихово празновање.

п., Одређење свечаних дана.

р., Одређење ношње и пажња на пристојност свештенства.

с., Брачни закони у колико се не тичу грађанског уговора, расуђивање и пресуђивање у брачним стварима.

т., Просуђивање о ваљаности св. тајана.

у., Примања у крило црквене заједнице и деловање против обраћавања (у веру).

Закључци и одлуке, које је црквена власт у свом самосталном делокругу донела, имају обвезну моћ и правоваљаност. Они су обвезни за целу црквену заједницу или учеснике, и за извршење истих, у случају да црквена средства нису довољна, и сама државна власт своју помоћ и потпору не ће одрећи, јер иначе не би постигла црква свој циљ, који јако утиче више на главни циљ државе. Наставиће се.

О међусобном званичењу наших највиших автономних власти.

Д. Р.

Како већине наших народно-црквених сабора овамо од 1871., који се бавише законодавним радом, већином беху састављене из слепих партизана владајућих струја, без икаквог обзира на нужну квалификацију за такав рад, и пошто се важне ствари, о којима се требало добро промислити, доносиле у њима на брзу руку, — које беху скрпљене и скупљене с брда-дола, без икакве везе с другим уредбама —; није се могло ништа друго ни очекивати, до ли да ће њихов рад бити површан и погрешан, који ће пре произвести збрку, неред и свађу, него ли ред и мир.

О истинитости ове наше тврдње, на жалост, могао се сваки мисаони пратилац наших јавних ствари уверити, пошто овамо од 1869. т. ј. од ступања у живот рескрипта од 10. Авг. 1868., и сувише имађаше прилике да се увери о много чему, чега није морало бити, да су наши сабори мало лакше радили, а више мислили о појединим уредбама, што их мислише донети и што их донесоше.

Слободно се може рећи, да нема ни једне уредбе, што их наши сабори донесоше, не у целини савршене — што у осталом не може ни бити —, него у којој нема преко половине §§. и чланака, који се дају и овако и онако тумачити, који не стоје у складу ни са самим дотичним уређењем, а да и не говоримо са другим уређењима, због чега се тако често и догађају сукоби између самих наших виших и нижих власти, од којих једне тумаче и изводе за себе ова и она права и овако их тумаче, а друге опет тумаче их са свим супротно, и траже спорна права за себе.

Уз то кад се помисли, да код нас и на црквено-просветно-народном пољу, владају искључиво политични обзири, ил боље рећи страначки и лични, пошто код нас у строгом смислу речи и нема политичних странака, и ако их тобоже на папиру имамо три; не треба се ни мало чудити, што се тако често долази до сукоба између једног тела, у ком је већина једне странке, и другог у ком је друге странке. А још мање, што се до њих долази и због најмањих ситница, а често и без икаквог повода и узрока.

А да *што* не води миру и реду, него да производи само трзавице, из којих на жалост никад и не излазимо; то је бар јасно, и то нам не може нико оспорити.

У последњем заседању митрополијско-црквеног савета, као што се види из извештаја ког напред доносимо, дошло је опет до сукоба између њега и саборског одбора, а дошло је с тога, што је сабор ски одбор присвојио себи то право, да он непосредно званичи са конзисторијама.

Познато је, да је саборски одбор без одобрења сабора, покренуо од 1. Јануара о. г. „*Српски митрополијски гласник*“, прогласивши га за *једини* званични орган за народно-црквене автономне послове.

Митрополијско-црквени савет је закључио, да *он* не признаје исти лист и за свој орган, него да он признаје за свој орган „*Српски Сион*“, т. ј. да остаје при

свом закључку од 1891. кад је покренут исти лист.

Како је саборски одбор обишавши митрополијско-црквени савет, непосредно известно конзисторије, да је „*Српски митрополијски гласник*“, једини званичан орган за народно-црквено-автономне послове, позвавши их, да у њега шиљу извештаја о својим седницама и у њега своје одлуке дају; то се митрополијско црквени савет оградио против тог поступка саборског одбора.

И тако је Богу хвала, без икакве нужде створен нов сукоб између та два наша највиша автономна тела, до кога није морало доћи, да је било поле добре воље код саборског одбора.

Саборском одбору — данашњем — од првог дана, био је „*Српски Сион*“ трн у оку, што је заиста непојмљиво, кад се узме у обзир да су баш радикали — па и сами неки чланови саборског одбора — пређашњег његовог уредника на силу Бога протурили за посланика и пустили у сабор.

И кад они имадоше тако мишљење о „*Српском сиону*“, не треба се ни мало чудити, покретању „*Српског митрополијског гласника*“, којим мислите не само утући „*Српски сион*“, него подједно уклебити једног свог партизана.

Само његово покретање не може им се још толико ни замерити, за које ће имати идућем сабору одговарати, како га смеђоше на трошак народних фондова издавати без закључка саборског, ал им се мора замерити његово наметање за званични орган митрополијско црквеном и народно-школском савету, поред свег тога, што га ни један ни други не хтедоше признати за свој орган.

Како код нас у нашим уређењима као што рекосмо нема нужне јасности и одређености, није ни мало чудо, што нема спомена о међусобном односају између наших највиших власти, због чега се и догађају међу њима сукоби — а особито овамо од „мајског сабора“ —.

Због неодређености у самим уредбама, саборски одбор сматра себе за највишу контролну и административну власт, који као такав има право контроле и наређивања и над митрополијско-црквеним и народно-школским саветом, што му опет они не признају и сматрају себе за координираног му.

А где су тако супротна мишљења; ту је сукоб неизбежан.

Кад је данашњи саборски одбор самостално могао покренути „*Српски митрополијски гласник*“ и то на трошак народних фондова; за што онда замера и не признаје синоду право, да он може покренути „*Српски сион*“, односно пређашњем саборском одбору, митрополијско-црквеном и народно школском савету, који га признаше и за свој орган? У привременом уређењу митрополијско-црквеног савета од 1871. нема спомена о одговорности његовој. А по привременом уређењу народно-школског савета (чл. XIX.) од 1871., одговоран је он за свој рад народно-црквеном сабору, а тако исто одговоран му је и по школској уредби од 1872. (§. 143).

Кад је по привременом уређењу епархија од 1871. (чл. XL.) и конзисторија одговора сабору, изузимајући судску струку, но и за ову је одговорна у погледу тачног отправљања дужности своје, аналогно томе, могао би и митрополијско-црквени савет само њему бити одговоран.

Истина, по § 22. саборског устројства од 1875. у делокруг саборског одбора спадало би и да контролише органе, који су уредбама установљени, у које би спадао и митрополијско-црквени савет, пошто је и он уредбом установљен. Али пошто је „мајски сабор“ за љубав Вршца ставио ниста наређења ван крепости, закључивши, да су такови органи одговорни сабору; јасно је, да саборски одбор не може имати контролног права ни над митрополијско-црквеним саветом.

Уз то, кад се узме, да и ако нема у нашим уређењима позитивног наређења о међусобном односају и званичењу између појединих наших автономних власти, да се које по њиховим наређењима, које по многодишњем обичају и пракси, како појединe странке преко своје првостепене надлежне власти имају обраћати својој другостепеној власти, и обратно да ове преко првостепене извештавају странке о својим ре-

шењима, а тако исто да другостепене власти преко другостепених власти извештавају подручне јој првостепене власти о својим решењима спадајућим у његов делокруг; јасно је, да саборски одбор није имао права, да непосредно позива конзисторије да имају поступати по његовом закључку у погледу „*Српског митрополијског гласника*“, и то у толико пре, што је претпостављена њихова власт већ одбила исти његов закључак.

Такав се поступак саборског одбора не може никако назвати коректним. Виша власт треба да претходи нижим примером, а не да јој даје примера, да и она пође њеним трагом, па да и сама не респектује наредбе своје претпостављене власти.

С тога сваки истинити пријатељ наше автономије и реда, мора осудити поменути поступак саборског одбора, који је и њиме показао и доказао да се не може узвисити, и отрести проклетог партизанства.

Ако исти држи, да он нема пречег и племенитијег посла и задатка, него да својим закључцима изазива трзавице и трвења; онда је зло и напоко.

Онда наши „пријатељи“, не треба ништа друго да раде, него да скрштеним рукама посматрају наше пропадање.

Крајње је време, да се започне друкчије радити.

Писма

Јосифа од Путника, владике пакрачког, Стефану Станковићу, архимандриту орахоничком.

Прилог за новију историју црквену карловачке митрополије.

Приопштио

Д. Р.

4 (Наставак.)

10.

Љубезни!

Старашсе, не приомши от мене давно никаковаго писанија, да не бољезнују. Правда јако Август во Славонији за мене часто очасен бје, благодарение обаче Богу, нигда в тјеле здравији не бих, јакоже нињe. бољезнују обаче душеју.

Јегда по совершенију дјел наших в Карловце сјемо возвратихсја, по желанију АЕпископа на Темишвар идох, идеже мене сирома Бранковић и оба асистента ожидаша. Приспјешну мње тамо, Видак человјек иначе АЕпископов, јемуже он все и неограничено повјерение дароча, вопроси мја на једину: Једа ли Господин во Виену отиде?, на које ја јему рерох: ни. Он, зашчо за име Божие не оде, објешчао ми је твердо, јегда јему бившу ми тамо повјествовах, како неугодно о нем и велики и мали глаголуут, и все бивајемје хладности, и аки небреженију по скудостију воспишују, повјествујушче, како Ненадовић, како Видак во опасности по 6 и више мјесјецеј во Виење пробавил. Ја, није за није потребе да идет mutata enim facies rerum, и надежда је, да ће скоро утјешителна резолуција наићи. Он, не ће ли Бог дати да доживим, и вас овде а Бранковића у Вршцу видим. Ја, дошло президиално писание от графа Белегарда да АЕпископ нуждаја учредити ради администрације и дополнениија епископов, учињено убо совокупно предложение, и ако до конца Јунија никаково не сљеду решение, тогда АЕпископ иде у Беч, и ако мене не поведе, даће ми верховно надзирание над Епархијама банатскима.

Ово је био наш разговор, а није бездјелник из Темишвара пише АЕпископу, да сам ја све тајне наше карловачке Видаку откриo, Видак же проти Темишварском (кога он всегда за лукава и немирна човека држи, и никогда с ним обрашчавао се није), сеј же Кенгелцу, и тако ови бездјелници могут с новими денуницијацијама все наше дјело осуетити.

АЕпископ по своему обичају, не испитује далше дјело, пише ми писмо, које ти овде прилажем. Ја аки изван себе, дам на прочитание Видаку, здје масу окончајушчему, мало га шлаг не удари и три дана к себи доћи не могиј, склони руке и са сузама рече: једа ли сам ја то от Господина дочекао, да ме за такова човека држи, кому он за 30 полни година неограничено повјерение даровао, и за поштена човека познавао. То је господине и за вас и за мене тешко и скорбно. Он АЕпископу пише и јави цјели наш дишпут, ја такођер пишем разјарен и оскорблен оно что овде такођер придаем. АЕпископ ни мени ни Видаку не писа кромје официозних писанија ништа. АЕпископ во Виену отшедши, повјерио

ми је у лепом писанију верховное банатских Епархији правление, ја сам му у Беч двократ писао, писао би и више, да се није 20. Јулија или који дан касние вратио, но он хотја да је видио и искусил, да от онаго чего се плашио, ни једина јота није се случила нити кто бригу за наш сабор карловачки имао. опет није ме ни јединаго писанија удостоио.

Ја га љубим, високопочитуем до гроба, а он нека дјела како зна и како хоће, увјерен сам обаче, да сам ја, негли и сирома Бранковић у гргетешкој цркви безвремено лежашчи мајсторштук његовог воспитанија, и њега, нити је, нити ће кто болше прославити, нежели ја. Јер и сам Господ Бог дивен јест во свјатих своих, тако и он со Епископи и архимандрити својими. Ја сам дуго с Видаком разсуждавао, кто би тој Impostor бити могао, и на конец почели смо сумњати, да није Бранковић који Видаку није добар био, что либо без злог намјеренија АЕпископу сказао. Ја пишем поли огорченија и скорби Бранковићу, и вопрошавам га, да није се что от него промчило, и ако је, питам га каково је ту намјерение имао, развје Видака у немилост довести, а мене с АЕпископом свадити. Бранковић тогда опасно болен, пошље то писмо АЕпископу, АЕпископ, како ми Бенички пише, тако се раздјарио, и викао, да га јешче у онаковом состојанију видио није. Ево невоље. Буди како му драго, искушавали то (а бивали per fatum, или је темперамент не знам) да г. АЕпископ најболе своје људе, највеће своје љубимце, при вечери живота своего от себе отринава. Скорбное и жалостно, ја то равнодушне у полној мјери отчућавам, но что могу развје уздисати и незаслуженују судбу трпељиво сносити. Силом ништа.

Не само Несторовић, но читав се свет чуди, да је бачког Епископа, а не мене со собоју повео. Ја опет кажем да је мудро урадио, јер сам ја овде в смотренији ови епархија нуждан био, а горе не би ништа свршио, као что и они у једној от $^1/_4$ сата трајушчеј аудиенцији безсумњено много, а јешче мање све совершили нису. Читав план није добар био. Подобаше предварителње испитати дати когда Imperator во Виење будет, и хоћчет ли во дворје своем бавитисја.

АЕпископ приспје 6. во Виену и једва 17. аудиенцију получи. Во утри дењ Imperator отиде (даље нема).

(Ово је писмо примио Станковић у Пакрацу 30. Августа 1824.).

11.

Љубезни!

Ми смо овамо 5. дењ сретно приспјели и мажарску собрану нашли. Нигда не би се надао, да ћу толике познате овде наћи, и онима је дивно, којима клер наш није познат, а и самим епископом римским, који се со мноју екселенцијами и магнати фешпани рукују и љубе. Палатин весма милостиво нас примио, и дополненија ради Епископов много сам говорио, и Бранковића смрт чувствовао. АЕпископ о теби прие с Палатином превосходно говорио, сказавше, да Бранковића само ти замењаваш, и да от свију представлени за Епископате, ти си најизрадњији. Како је мени било ово слушати, чувствуј сам, и како тронут к тому, када запита Палатин, гди си, онда АЕпископ рече: in Pakrac Administrator und Zögling dieses Herrn Bischofs. Ми на љепом мјесту квартир имамо. От АЕпископа неразручни и како ме нема, таки курири лете, јер сам у другом штоку горе. Сутра је Finzug Imperatora по овом реду, како овај директориум описује. Страшне параде. Али кола, коњи, одело момков, није магнатско, но управ царско. 25. биће coronatia. Марковић и Јанковић нису се могли от мене растати, но твој аменет јешче предао није, јер све се вињите праве и примају. Страшно неуредан живот. Свега доста, но стенница по највише. Хоћеш ли који пар фајте ради, да ти пошљем. Чапловић те љубезно поздравља, он је повседневни. Буди здрав.

У Пожуну 16. Септемврија п. н. 1825.

Путник с. р.

12.

Љубезни Стефане!

По истечениј 14 дињ, отиде паки Г. АЕпископ на аудиенцију, и преда̀де императору мноју написани Memorial, в којем увјешчает императора, да acta comissionalna Арадскија Епархији, јединствење Епископа Арадскаго, и тогда, и во оно времја живушче Банатске Епископе касајутсја, сљедовательно, да у никаковом сојузу с пројектирати Individua за дополнение Епископатов представленија не стојат. Того ради да њест нужда ни потреба, рјешение онаго дебелога актов corpusa ожидавати,

које именованију Епископов могло би поне полгодишње времја отјати. Императорсеј мемориал благоволително прими, јакоже и втори, в којем за дополнити Далматинску Епархију Individua њека представи, между коими и архимандрит Рајачић, к колико се из цареви речи закључити могло, ако гога тамо именује, то ће он бити, јер га и познае и како каже, да га и гувернер Томашић и жели и иште.

Около 10 час пустише и мене императору, милостиво и весело ме примио. Намјеречне моје било, показати се и дозволение искати, ранје кући отходити Начах убо: Euere Majästet in ganz Banat ist gegenwärtig kein Bischof, so in der Arader und Syrmier Diaeces, ich bin unten weit nothwendiger als hier, bitte um die allergnädigste Erlaubniss früher nach Hause gehen zu dürfen.

Но он мислећи, да ја опет мое премјештение угрирам, како нарекох in ganz Banat ist gegenwärtig kein Bischof a он упаде у реч моју и рече: das weis ich darum werde ich sie nach Temesvar übersetzen.

Чувши обаче прочаја, рече ми: mir ist lieb wenn Sie auch länger hier bleiben, wenn Sie aber wissen, dass Sie unten nothwendiger sind, als hier, so habe ich keinen Anstand, dass Sie auh früher hinunter gehen. На сие ја поклонивсја, напоменух и за моје премештение, и он веселим взором отвјетствова ми: zweifeln Sie an ihre Übersetzung nicht, sondern Sie werden eine Diaeces auch weiter unten administriren müssen. Абие на сие поклонивсја, начах изилазити, и јегда уже при дверех бих, смејући се рече ма: lebens und bleibens Gsund terweil.

Сада видићемо, что ће сљедовати. Г. АЕпископ и сам мисли, да ће моје премјештение скорије, нежели прочих Епископов сљедовати, јер моливши императора и у овој аудиенцији, да ме у Темишвар quasi in Centro метне, рекао му что и мени у првој аудиенцији: ja, ja, es kann ihm nicht fehlen, ich werde ihn nächstens übersetzen.

Мажари не дијети бјеснујутсја, и начаша уже Gravamina regni предлагати, между коима први acta et facta illegalia Comissarios Regiorum, и без дијете опредјелена у сребру контрибуцна. И овај свјасет вредно је једанпут видити, међу статуси највише и најљепше говоре Gömeriensis Mariasy Фенишан, Plathy, Nagy Pal, Dezsöfy, а од процерес Цираки, Illéshazy, Baro Dezsöfy, Klobusinsky, и Baro Medjansky. Овај последни јесте купно и велики литерат. Палатин весма лепо и невјеројатно течно латински говори.

От епископа говори Вурум, велико Варадски, но мало га внимају, и би га с шушкањем и лупањем сабља утишали, да се Палатин није заузео, говорећи: Domini Auditores singulum loquentem franquille exaudiant, secus Dominus Ianitorum Regalium magister suo officio defungetur, et Salam evacuabit т. ј. српски истерати на поље.

Лепо говори Веспримски Копачи и Ердељски баро Sepesy, а других до 25 числом, јешче глас чули нисмо.

Величајша царице радост, обрати се у жалост, вчерашни курир принесе вјест, о смерти краља Баварскаго. У вече био у геселшафту, около 11 сати легао здрав-читав спавати, а у јутру када камердинер у обично време да га буди, нашао га мертва хладна. Се человјек!

Ја до 4 или 5 дана враћам се у Арад, из многи узрока, но највећи, да против вершачког павијана дану ружну тужбу investigiram, да некако то претпјатствием будет именованију и прочих невиних. Видиш убо, да сам ја све и једнако Кириејски, а брат Бачки сједи у врућој соби и чита новине, а ја овде зебем као диавол, и лупам се от једног краја Мажарске до другога.

Рећићеш, како лепо време, зашчо за Бога не дојдосте у Пакрац? За то, јер се надам моме премјештенију. Када то дође, морађу свакојако доћи да Епархију предам, и моје ствари у ред метнем и расположим, дакле зашчо да двапут идем, када код вас никако зимовати не би могао.

Зато за сада опроста, али на пролеће ако не прије цјело. Буди здрав.

У Пожуну 18. Октовриа н. в. 1825.

Путник с. р.

13.

Љубезни сине!

— — — — — — — — —

Да је Мушицки от када је фантаста био, то сви знамо, и зато неможе се г. Видак, Космановић и прочи јего знанци довољно начудити, како Г. АЕпископ знајушчи человјека, могао на администрацију Епархије послати, који није у состојанију био дом један, и самога себе управљати. Да Г. није Бранковића

и Беницког послушао, него оно дјелао, что је намислио, ето среће. Сада је све касно, но опет има Господин доволну сатисфакцију, јер једа Император пача Мушицког от добре стране описивати, рече му, да тога человјека сви хвале и превозносе, он сам једин њега за онаго не држи, за кога је познат свјету, на које император толико рече: Au weh!

Ниње буди здрав.

У Темишвару 21. Марта 1827.

Путник с. р.

14.

Стефане!

Читав Банат и сами профани о будућем скоро держатисја имућем синоде говори, само АЕпископ по обичају том, и ако мистиче гди коју рјеч о том пусти. Вредно је о предметје сем писма његова читати, но јешче вредне моје отговоре, примјечанија и догоданија, која ћу ти из Карловаца послати. Овај је синод само каприц мађарске канцеларије, да Хофкригсрату, који се преимућствено у дјела наша умјешао доскочи, и под видом ненабљуданаго формалитета Scrutinium наш хоће да уничтожи и factum хофкригсрата и наш јако неправилни уничтожи. Ако се буде синод држао, то како је могао Мушицки, као онога неправилнога scrutinia порождение потвержден бити, а Радивојевић формално и синодално назбран, пренебрегнути се. Ово су противоборенија.

Овде су свакојаке новине. Мушицкога Кузмановић фишкал из Беча пре 10 дана пришедши у Пакрац, безсумњено отношенији прежних ради премјештања возвјести Максима у Арад, Радивојевића у Карлштадт. А куда ће со мноју и тобом, то ми није знао казати. Писао сам Г. АЕпископу, да ако те у Пакрацу неоставе, сердечно сожалујем, јер ја и дом мој, благодареног насљедника, Епархијаже болшег и ревностнијег управитеља не ће стјажати. Да свашта може бити искусно сам.

Что ми за Загребачку парохију Коста прогумен сообшчава, читај из прилога, за то принуждан буду скорјеје Дионисија тамо отправити, за то и немој друга расположенија правити, но пиши им, да си от мене увјерен, да ћу их скоро с добрим човеком утјешити.

Умрео Impostor прота Темишварски пре реда и изненада, а и втори Јуда Кенгелац архимандрит тешко лежи.

У Араду 26. Декемврија 1827.

Путник с. р.

15.

Љубезни!

Чудишсе, да ја јешче у Араду сједим. Чуде се тому многи, највише обаче брат Лукиан. Ја сам от 4 недеље овде, да могу рећи, да сам се из Арада кренуо, далше обаче до positivae заповјести несмем. И ово је њека фина суперфина politica, јако сљедство, получене њеке неожидаеме из Беча тајне новине, на коју се морало абше отговорити, и надало се, да ће до 3 недеље дјело рјешити се, обаче в мјесто рјешенија, паки положени нови вопроси, на које такожде отвјествовано, ожидава се убо резолуција да ће до месец дана доћи и ово је онај месец, о којему и теби у египетски хијероглифи означено. Какова је обаче та тајна, ја ју незнам, а и боље, јер ако се прогласи, неће мене кривити, будући да свагда каже да молчати невјем. Двапут сам морао извинително писмо, и доставажне причине навести мојего ради непришествија, а побратим мора у Шишатовцу бити content, — ово су страшне тајне, за то и ти молчи, јер иначе зло.

Нитков Голијат мени силом давао, и нехотјашчуми примити, у жутој соби оставио кесу и отишао. Коју када сам пребројао било у њој 200 фор. С. М. то је све, что год другу говори лаже.

Буди здрав.

В Темишварје 19. Јануарија 1828.

Путник с. р.

* * *

Оригинали ових 15 писама епископа *Јосифа Путника*, која је сва својом руком писао, својина су данас гимназије српске у Новом Саду, и налазе се у гимназијској књижници. Има их свега 29. Ми смо употребили само она, у којима је говор о црквеним стварима.

Њих је покупио покојни српски књижевник *Ђорђе Рајковић*, и како су све његове књиге и рукописи, остали реченој гимназији, доспела су и ова писма у њену књижницу.

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: Д. Р.

(Наставак.)

Инвентаријум:

Церков јест новосазидана от камена и цигле. Храм свјатих Архистратигов. Висота јеја 5, широта 4, долгота 12 клофтера. Олтар висок, на нем 3 прозора велика са катрами и с стаклом. Пјевнице круговидне, на нима по један прозор велик с катрами и с стаклом. Труло на 4 столпа камена ћошковата више пјевница, на нем 8 прозоров с стаклами. Церков до притвора побјелена и патосата циглом. На церкви двоја врата, једна от полудне, а друга от полуноћи, от растових дебелих дасака. На једни врати немачка брава. Притвор прегражден каменом, сведен просто циглом, непобјелен, непатосан, на нем 4 пенжера велика с катрами и с стаклом, и једна врата от запада растова. Честнаја трапеза циглом созидата на једином четвероуголном столпу, неосвјашчена. При самој паперти торон почет на 4 столпа от земле с клофтера каменом изидат, горје једнако ишел зидом от цигле с церковцју, несовершен, непобјелен, покривен за време чамовом даском, у нем једно звоно от центе. Труло покривено клисом растовом на нем крст от плеха пребиен, и покварен. Церков покривена шиндром растовом половном.

На честној трапези, покров први от турскога чита, други от платна ћерћели и четвероуголни, трећи от плаветне дамашке синжева жута, черне ресе около; антиминс полован, освјашчен свјатопоч. Арх. и Митр. Викентием Поповићем 1722. Маја 24. у мон. Хопову, цјел, јешче служитисја на нем может; кивотић от плеха, ради храненија св. таин, ветх; кондирић от калаја в нем св. миро, 2 свјешчника от туча а 1 жељезан на нем 3 свјешчи, проскомидија созидата от цигле, на неј: покров от червена тафета, ветх а 2 мала от платна ћерћели, свјешчник от туча, 2 кадилнице от месинга посребрене, ибрик бакаран а 1 ради укропа, звонце от туча, соединалница от калаја, умивалница у дувару узидата, 2 долапчића у дувару.

Олтар прегражден чамовом даском, верху крест средњи древјан на нем расјатие изображено, окрест позлашчен ординар зографија, икона нерукотворени образ сниже креста, на неј рам тишлерски, икона више двери на неј страсти изображени Христови, иконе престолне 1) Христова 2) Богородичина 3) св. Архистратигов 4) св. Николаја с чудеси 5) св. Јоана Златоустаго.

Двери ветхе, 2 завјесе от картона испод престолних икона а 3 на олтарни врати от картона половне; 2 кивота чамова тишлерска на подобие ормарах, у нима 3 кутице мошчију, парчета различних сашивених у свили, незнаемо којих свјатих. У десном кивоту бошча от червена атласа, пред кивотом завјеса полевиле, червене ките свилена; над кивотом покров от зелене свиле, червене и бјеле гране около червене ресе свилене; парче свиле жуте ветхе у љевом кивоту; пред кивотом завјеса от зелене свиле червене и бјеле гране, около червене ресе; над кивотом покров от зелене свиле, червене и бјеле гране, около червене ресе.

Скамие тишлерске у пјевницах нове, у нима 18 столова, стол Архијерејски, 12 столова ветхи дуњерски. В притворје 2 иконостаса дуњерска, 2 налоне округле, ветхе, бошча од турскога чита, 3 свјешчника железна; шест икона разних на даски; икона на стаклу, тетрапод, налоња за читање јевангелија са завјесом, 2 таса у кивоту от бакара, звоно разбисно, мално, чаша от путира сребрена, ћаса сребрена у неј извајан мал јелен, крест оковат сребром ноденичарски, накићен каменнем ординар, напагнар моловат, сребром оковат, на нему ланац сребрјан, заклопац от кутие сребрен, појас сребрен, 2 пафте на 2 појаса сребрјане, 6 кандила сребрних, 2 јајца ноева, дискос, звјездица, кашика от сребра, 5 крстова сребрних оковатих ординар с стопицами, потир от бакара позлашчен, аер с дарци на бјелој свили моловат, дароват от Вспр. Павла Ненадовића; аер с дарци от полусвиле црвене, дарак от бјелога платна, 3 тканице на нима от туча пафте, плашчаница от платна ветха, 2 стара антиминса неосвјашчена, полнелеј от 12 свјешч от туча, барјак литијски с образи св. Николаја и св. Архистратигов, свилен синжев от алаже, 2 барјака цесарска, један шидески а други беркасовачки.

Написание феловов:

7 разних фелона.

Написание стихарев:

7 разних стихара,

8 пари наруквица, 10 епитрахиља и 2 орара ветха, 9 риф червене дамашке нове, за један фелон приложил г. обрстлајтнант Секула от Витковић.

Написание книг:

Московских: јеванђеље, половно, оправлено у ординар оправи а једно кожна оправа, 2 псалтира, обшчак, 2 октоиха, 2 ирмологие, 2 требника, 4 пролога на 12 мјесјаци, 12 минеја, поучение неделное, 2 служебника; киевских: часослов, апостол; лавовских: литургија; српских: јеванђеље српске шчампе, соборник, св. Јефрем, порушена, 2 требника, апостол рукописни 2 требника.

Сеј монастир от полудне имат 2 келие, на среди кухиња с оџаком, испред них доксат от дрвета, такође и келие покривене чамовом даском, уже обветшалом, испод келиах подрум созидат от цигле, греде у тавану растове и даске, врата растова; у том подруму држат вино и ракију монастирску. От сјевера ред келиах, у коему рјаду келиах 7 оправлених, на има пенжер без катри со стаклами; врата типлерска, таван от гредах и чамови дасака; фуруне от земле, дуварови у дужину от цигле изидати с блатом от фундамента до верха, такође и доксати, преграждение келиах от плетера. На крају от запада кухина без оџака, гдје братијам обшча јастија готовјатеља. На крају от востока трапезарија, на јој 2 пенжера без катри и без стакли, штукатором оправлена, непатосата. Врата на неј типлереса, јакоже и на прочих келиах. Покров на тому реду келиах от чамови дасака, порушен и иструо. Испод свих келиах подрум с растовим гредама и даскама, на нему седморо врата и седм пенжера.

В трапезарији: 2 астала 2 клупе типлерске, ормар дунгерски, фуруна зелена, 5 чаршава, 15 пешкира, 8 пари ножева црних, 2 свјешчника от туча а 2 от гвожђа, 25 кашика калајних а 20 черних, 100 дрвени, ординар. 4 славника дрвена и 2 стаклена, 20 холби, бокал велики, 12 чаша винских, 5 сајтлика, 6 чаша ракиски, кондир от калаја, 5 бардака.

Написание вешчеј калајних:

20 велики калајија а 19 мали т. ј. тапира калајни.

Написание сосудов бакарних:

3 казана с оправом, 3 тенжере с капци, 6 котлова, 3 тепсие, јолтас оправан, 2 ибрика, 2 тигања, 2 сахана велика, лонац.

По визитацији на 1733. љето бившој, сего бакара нижеписатаго нест:

2 котла, 8 сахана, ибрик кафенски. Но сеј бакар когда су казан правили, потрошили јесу.

Написание вешчеј железних:

— — — — — — — — — —

Написание сосудов винских:

14 каца винских, у нима 800 хак., 14 винских буради, у нима 400 хак., 2 каце купуске от 30 хак., 3 чабра, 2 табарке, 2 левка дрвена, 6 ракиских судова от 35 хак., шафол.

У мјешаоници: 2 наћве, 2 сита, жрван, кревет мјешани.

Вњешнаја мобилија:

Качара велика от брвана, ветха, трском покривена, хамбар от растови дасака, шиндром покривен, ветх и обветшал, чешма вне монастира, изидана циглом, такође и покривена, 2 воденице на грунту монастирском оправне, а 1 на 2 витла на грунту беркасоваčком коморском, оправна; 4 винограда у нима 23 мотике, 3060 дрва шлива, 2 комада ливаде 30 коса, 2 башче различним сјеменни насејате, кола волујска оправна, кочие оправне с хамови и уздицама, каруце неоправне, хамови каручки с уздицама; 9 волова теглећи, 10 глава говеда, 5 коња теглећи, 45 коза, 9 јутара усејана жита на грунту монастирском, јутро кокуруза, 2 јутра овса, 40 хакова вина, ракие неимајут.

Сеј монастир привилегија своја имјеет:

1. От Јосифа цесара Римскаго у оригинулу на пергаменту, јазиком латинским, на неј печат у месингу на златном гајтану висит, издана 1706. Априла 9.

2. Копија от тоја привилегији конфирмирата Г. директором бароном от Калиник 1723. Октоврија 12.

3. Конфирмација от привилегији издаваја от императрици римскија и кралици Хунгарскија Марији Терезији, у червеној кадифи оправлена, печат висит на златну гајтану, дана чрез хофдепутацију 1746. Декемврија 20.

4. Конфирмација тјехже привилегији от тојаже императорици кралици у червеној кадифи, печат дрвен на златном гајтану висит, издана чрез канцеларију мажарску 1747. Јануарија 19.

5. Копија конфирмацији от обоих, видимирата кралевским печатом, с реабулацином и планом.

6. Реамбулација на немецком јазику у оригиналу с печати господскими и конпискими 1749. Јануарија 12.

7. Превод от привилегије Јосифа цесара, на србеки јазик преведено.

Сего монастира хумки:

1. От востока село Сот, хумка Суходол.

2. Такожде на восток, хумка Николе Илинчанина.

3. От полудне, хумка Јова Мојсилова.

4. Такожде от полудне хумка Сава Погрмичева.

5. От запада, хумка Пузина-међа.

6. Такожде от запада, хумка Сурдук.

7. От полуношчи, хумка калугерски гат.

8. Такожде от полуношчи, хумка велико брдо.

Досаждение имајут от села Сотина, у неколико јутара земље, код хумки зовомија суходол.

Злодјеи не находитеја.

Високопреосвјашченјејши и високодостојнејши Г. Арх. и Митр. Павел Ненадовић, сему мон. Прибиногласкому уктиторилеја, и дал једну парусију т. ј. 75. фор. за спомен свој, брата своего Јакова, Павла, Павла, Стани и Сусани, сродников својих живих.

Заповедили су игуману и братији шта треба да оправе и набаве.

Под датумом сего текушчаго 1. Јулија из монастира Дивше, пришел в мон. Прибину главу вск. Г. Павел Ненадовић на обноћевание, и заутра изволи Них вск. божественију совершити службу, купно с г. Партением Павловичем, еп. посвјашченија, неменше же с Архимандрити и свјашченици и ђјакони, числом десјат персон, на којеј служби рукоположил ђјакона Јакова дивошког во свјашченика. Во времјаже причастија ијесми говорил поучителоје слово изуст к народу преосвјашчени г. епископ Партеној. По отпустјеже трикратное обхождение с литеју с молебствием окрест церкве совершили. В трети же ден сего мјесјаца по слишанији божественија литургији, Них вск. милостиво изабрали Јефрема намјестника шишатовачкаго, и поставили здје в мон. за игумена, тогдаже и своеручно постригал во чин монашки јереов Георгија из Шаренграда и Јоана от Херделика, ниже имена во постриженији дал Георгију Герасим, Јоану же Јоанникиј, и Герасима поставил намјестником.

В четверти же ден того Јулија, собрано било свјашченство вукаварскаго и далскаго протопопијатов в том мон. Прибиној глави в ден недјелни, идјеже публицирата им биша правила свјатопочившаго Арх. и Митр. Викентија Јановића. На времјаже каноника поучителное слово (и много му и премногому народу собравшусја в церкви) изуст говорил Них вск. мњу скоро чрез два часа. По божественој же литургији сонзволил с молебствием и литајеју трекратное окрест церкве обхождение учинити.

И в тој ден по обеђе двигнувшеја пришли обноћевати у село Чалму, и в чалманској церкви отијевше вечерњу св. Атанасију атонскому, и литију учинихом в тоже реченој церкви, во храмје св. великомученика Георгија, и рано дну свитајушчу, двигнувшеја, поидоша и придоша здраво и мирно по милости Божијеј во мон. Хопово.

Сија визитација — — совершисја Јулија 5. 1753.

Партеније Павловић епископ, Арсеније Радивојевић, Арх. и Митр. у Срему Ексарх, Викентије Поповић, архимандрит шишатовачки, Атанасије Исаијевић игумен реметски.

XI.

Хопово.

Визитација монастира Хопова јуже начахом 5. Јулија 1753. года.

Обрјетохом да сего монастирја Хопова, храм јест св. Архијереа Христова Николаја. Здателне јего сут од горњаго Ковина: Лацко Марко, Јоан, Ана, Тома, Катарина и Георгиј, котори сездадали и сооружили сеј храм љета от созданија мира (јакоже на каменој таблици 1753. настојашчаго љета Маја 6. дне в дувару у паперти, јегда врата западнаја и прозор от сјеверне стране отварани јесу, обрјетеној свидјетелствует) седмтисјашчаго осмдесјат четвертаго љета (7084 — 5508 = 1576.).

Прочтохом же им всем обшче указ Них вск. Г. Арх. и Митр. Г. Павла Ненадовића.

Потом посљедует написание от Архимандрита даже до посљедњаго о Христје брата:

1. *Захарија Милиовевић*, Архимандрит, родилсе у Тителу у предјелу бачком, љет 62, книги училсе у селу Бешки код попа Раке, пришел в мон. 1706. и постригласе в монашески чин фебруарија 11. чрез духовника јеромонаха Петронија, во степен ђјаконства поставлен Стефаном Метохијцем митр. Сирмиским, в карловачкој соборној церкви в храмје св. Николаа 1707. Марта 18., во свјашченство Арх. и Митр. Викентием Поповићем (тогда бившим еп. будимским) за благословением свјатопочившаго Арх. и Митр. Софронија Подгоричанина 1709. Јунија 16. здје в мон. Хопове. Во степен игуменства произведен свјатопочившим Арх. и Митр. Мојсеем Пе-

тровићем 1726. во степен Архимандритства вск. Арх. и Митр. Г. Павлом Ненадовићем 1751. Апр. 25. В писании доволно искусен, читати, појати и писати изрядно. Литургију служит, духовник јего Архимандрит крушедолски Никифор. Чиное одјејание имат. Книги: псалтир, поучитав, мјесјацослов. Епитрахил златоткан, надбедреник нов, златом везен. Један крест водичарски сребром оковат, 3 креста вратна. Псалтир рукопис серб-ски. Голинов сребром оковат. Винограда 20 мотика, шлива дрва 500, 2 каце у нима 150 хакова винских и ракиских судова 95 хакова, 2 кревета типлерска с постељом, 2 јоргана, 5 јастука, алцју, 2 чаршава кревстна, 2 астала, ибрик, леген. Икона различних на древу 5, 2 кожне столице, бројанице от кихрибара (ћилибара). От фамилии никог неимат.

2. Јерм. *Теофан Марић*, р. у Иригу, љ. 36, училсе у Иригу код магистра Григорија, неженилеја, пришел и постригласе 1729. чрез хажи Јефрема јрм. В степен дјаконства поставлен 1731. на воскресение свјатопочившим сп. Шлавониским Никифором Стефановићем, на свјашченство поч. римничким еп. Климентом 1736. в Карловџе. Таинства, блаженства и заповеди вједает, читати, појати и писати знает, в церков на правило ходит, духовник јего бил Теодор јрм. здјешни. Одјејание чиное имат. Литургију служит, чреду держит. Книги имат: псалтир, катихизис, требник. Крест сада сребрен вратни, иконе 4 дрвене, 2 јоргана ветха, 2 ћебета, 2 кревета типлерска, с приличном постелом, 4 јастука. 2 столице дрвене, астал, леген и ибрик бакаран, 2 котла. Винограда 10 мотика, шлива дрва 150, каца от 40 хакова, судова вински 30 хакова, ракиски 3, 3 хакова вина. От фамилии имат брата роднаго у Иригу и прочих доволно сродников. Има јешче коња са седлом оправним и 2 пари халина.

3. Јрм. проигумен *Исаије Прокановић*, р. у Сенти, љ. 50, книги училсе у Карловци код попа Станоја, женилсја и живил со женоју 4 љета, во степен дјаконства рук. свјатош. Арх. и Митр. Викентием Поповићем 1716. Априла 25., в Карловџе. Во степен свјашченства рук. Софронием Раваничанином еп. Јанополским 1722. Маја 9. Парохие неимал, по преставлении же јего супруге пришел здје 1724. фев. 13., тогоже љета и мјесјаца постригалсе в монашески чин чрез Арх. Захарија. В писании искусан доволно, читати, појати и писати вједает. Литургију ретко служит, чреду недержит, немошчи ради, на правило церковно ходит. Духовник јего Гедеон јрм. реметкски. Чиновнаго одјејанија имјеет. Книг имјеет: полуустав. Крест оковат со стоницом водички, и крест мален сребром оковат вратни. В своје келии икона на древу 4, на безу једну. Астала 2, столице 2 кожне, 2 кревета немецка, на их 2 половна јоргана, 3 јастука, душек, чаршав, 2 ћилима, леген и ибрик за омитие рук, 2 котлића бакарна. Винограда 2 мотике, шлива дрва 200, кошница 6, каца от 40 хакова, вински судова хак. 30, ракие 2 хак. От фамилие кромје синовца једнога, више никога.

4. Јрм. *Николај Милисављевић* р. у Јазку, љ. 53, книги училсе в реченом селе код братии своих родних, во степен дјаконства рук. еп. сечујским Максимом Гавриловићем 1717. Маја 11, во степен свјашченствија тимже еп. 1718. Маја 15. в карловачкој горњеј церкви, в којеј и степен дјаконства получил. Женилсја и со женоју живил 10 љет, парохију имал в селу Јазку, и по преставленију јего супруге, пришел здје 1730. Апр. 26. и постригласе во монашески чин чрез еп. Никифора шлавонискаго. В писании искусан доста, читати, појати и писати умјеет. Литургију не служит из знаемих узроков (?!), у церков ходит на всјако правило, духовника неимат ово 6 љет, ниже сподобилсја св. причашченија. Чиновнаго одјејанија неимат, книг својих једино богомислие и псалтир московски рукописни. Крест оковат водичарски на стопици, позлашчен; в келии астал, 2 столице, постељу, 2 јоргана, ћилим, 3 јастука, чаршав, леген и ибрик, 4 пешкира, котлић бакарни, 2 калајџице малене. Винограда 12 мотика, шлива дрва 160, вински судова 40 хакова. От фамилии никого.

5. Јрм. *Теодор Милутиновић*, р. у Вољеву, љ. 40, училсе здје в мов. у јрм. Прокопија, неженилеја, постригласја в мон. чин чрез хажи Јефрема јрм. 1720., во степен дјаконства рук. еп. Никифором шлавонским 1730. Марта 29. здје во монастирје, в степен свјашченства еп. хорватским Симеоном Филиповићем 1734. Дек. 4. у Пакрацу у саборној цркви. В писании искусан, читати и појати вједајет, писати помало. Литургију божествењују служит, чреду держит, духовник јрм. Гедеон реметкски. Одјејание чино имат. Книги: требник, полуустав, псалтир. Епитрахил свилен; астал, 3 столице кожне, постељу, јорган, ћилим, 2 чаршава, модрац, 3 јастука, ветха, ибрик и леген бакарни. Котлић, тенжеру,

сахан, калајлију, 2 кашике калајне. Винограда 9 мотика, шлива младица 50 дрва, вински судова 16 хак., ракиски 3 хак., коња и седло с оправом. От фамилии никого неимат, имат 2 пара халина.

6. Јрм. *Антонић Поповић*, р. у Кукињаку, љ. 40, женилсе, мирски свјашченик бил. Училсе у Пакрацу у двору епископском, постављен во дјакона еп. Никанором Крушедолским в мом. Крушедоље 1736. Марта 1., во степен свјашченства еп. хорватским Симеоном Филиповићем 1737. Авг. 18. у мон. Раковцу. Парохију неимјел. Обдовјевши же, пришел здје в мон. 1745. и постриглсе фев. 17. чрез Арх. крушедолског Никифора. Таинства и прочија устави церковнија от части разумјеет. Читати, појати и писати вједает. В церков на правило ходит, литургију служит, чреду држит, духовник јего јрм. здјешни Теодор. Раси немијеет. Книги келисија: псалтир, алфавит духовни, свјатци, часослов. Епитрахил свилени, стар, крест водичарски сребром оковат. Икона малена образ пресвјатија Богородици зографија свјатогорска. Астал, 2 столице старе, чохом зеленом пошивене, 2 кревета, 3 ћебета, 6 јастука, леген и ибрик бакарни, калајлију средњу, котао, коња, седло со оправом и талиге. Винограда 7 мотика, шлива младица 200 дрва, кацу от 42 хак., винских и ракиских судова 30 хакова, 2 хак. ракие, 2 пара халина. От фамилии имат брата у Иригу.

7. Јрм. *Спиридон Јованович*, р. у Бјелиграду, љ. 34, училсе тамо у Бјелиграду код магистра Стефана. Неженилсја, пришел здје и постриглсе 1738. Дек. 25. чрез јер. хажи Јефрема. Во степен дјаконства рук. еп. темишварским Георгием Поповићем, во свјашченство еп. пакрачким Никифором Стефановићем 1739. В писании искусан, читати, појати и писати взрјадно знает. Божественују литургију служит, духовник јего Архимандрит пакрачки Гаврил. В церков на обичное правило ходит, одјејание чино имат. Книги имат: тестаменат кијевски, полуустав, свјатци. Астал, алија, чаршав, 4 столице древене, 2 кревета с постељом, т. ј. 2 перине, јорган, 5 јастука, 4 чаршава, 3 ћебета, леген бакаран. Кандило от туча. Винограда 7 мотика, 4 пара халина. От фамилии има једнородну сестру у Н. Саду.

8. Јрм. *Мојсеј Лечовић*, р. у Жабљу, љ. 36, училсе тамо у Жабљу код попа Николе, женилсе, свјашченик мирски бил. В степен дјаконства рук. еп. бачким Висарионом Павловићем 1739. Маја 21. у Жабљу во храмје св. Николаја. В степен свјашченства 1740. Маја 22. в том мјестје и тјемже епископом. Со женојју жил 15 љ., парохију имал у реченом шанцу Жабљу. Пришел в мон. и постриглсе 1751. фев. 24. чрез Арх. хажи Захарију. Одјејание чино имат. Таинства и прочија потребни церковнија разумјеет, читати и појати вједает, писати средствено. Литургију служит, чреду држит, духовник јего јер. здјешни Теодор. Книги имат: службеник, свјатци, псалтир. Епитрахил свилен. Астал, 2 столице древне, 2 чаршава, 2 кревета, 2 поњаве, 4 јастука, ћебе, леген и ибрик бакаран, 4 пешкира Винограда 4 мотике, 2 пара халина. От фамилии имат брата у Жабљу, 2 дшери.

9. Јрм. *Никифор Стојковић*, р. у Турској код Пирота, љ. 20., пришел 1734. Книги училсе здје в мон. код Григорија дјакона преставилшагосја, неженилсја. Постриглсе 1738. Дек. 25. чрез проигумена Николаја. Во степен дјаконства рук. Никифором Стефановићем еп. славонским 1741. Авг. 15. здје во мон., во степен свјашченства поставлен 1747. Јулија 17. еп. Јоаном Георгијевићем. Таинства и прочаја потребнаја установленија церковнаја средствено разумјеет. Читати и појати вједает, писати слабо. Литургију служит, чреду држит, духовник јего јрм. здјешни Теодор. Одјејанија чиновнаго неимат. Книги имат: полуустав; астал, 2 столице кожне и древену, кревет, ћебе, поњаву, чаршав, 3 јастука, ибрик бакаран; 2 пара халина. От фамилии неимат никого; имат коња, седло со оправом.

10. Јрм. *Павел Мишковић*, р. у Бјелграду, љ. 25, училсе у Земуну код Илије протопресвитера бечкеречкаго. Пришел в мон. 1743, а постригласја 1744. фев. 2. чрез Арх. крушедолскаго Никифора. Во степен дјаконства постављен вск. Арх. и Митр. Г. Павлом Ненадовићем, тогда бившим еп. карловачким 1744. Јунија 9. в карловачкој соборној цркви, во степен свјашченства здје во мон. 1748. Авг. 14. еп. слав. Софронијем Јоановићем. Таинства, блаженства и заповједи слабо разумјеет, читати, појати и писати добрје знает. Божественују литургију служит, чреду држит, духовник јего јрм. здјешни Мојсеј. Раси неимјеет. Книги имат: часослов, полуустов, десјатословие. В келији пребивает с Мојсеом јрм. и субстанцију келиску с ним купно имат. Винограда 4 мотике, више ничто. От фамилии

брата имат јединаго роднаго, пребивает у Темишвару.

11. Јрм. *Јоаникиј Јовановић* р. у селу Бођани, љ. 22, книги училсе здје код јрм. Георгија. Неженилсја, из дјетска здје донешен, постриглсја в мон. чин 1744. фев. 5. Рукоположен во степен дјаконства вис. Арх. и Митр. Павлом Ненадовићем 1744. Јунија 10., тогда бившим еп. карлштатским в саборној карловачкој цркви. Во степен свјашченства здје во мон. еп. шлав. Софронием Јовановићем 1748. Авг. 9. Таинства, блаженства и заповједи слабо разумјеет, читати, појати и писати добрје может. Божественују литургију служит, чреду држит, духовник јего јрм. Теодор здјешни. Раси немат. Книга: полуустав, каноник, псалтир и десјатословие. В келији: астал, 4 дрвене столице, кревет, 2 ћебета, 2 њаве, чаршав, 2 јастука, лепедов, икону на даски. Винограда 4 мот., дрва шлива 50, коња, седло с оправом, котао бакарни, ношећи хаљина пар; вински судова 15 хак., ракиски 1 хак. От фамилии матер, монахину во Иригу стоит.

12. Јрм. *Дионисиј Даниловић*, р. от Костајнице из села Лушчанице, љ. 36, книги училсе код попа Станка, у оца своего. Пришел 1740. Апр. 26., постриглсја в мон. чин. чрез јрм. Теодора здјешнаго. Во степен дјаконства рук. еп. Софронием Јовановићем, здје во мон. 1750. Авг. 6., во свјашченство 1752. Јан. 5. еп. посвјашенија Партением Павловићем у Карловци. Таинства, блаженства и заповједи церковнија слабо разумјеет, читати, појати знает, писати средствено, божественују литургију служит, чреду држит, у церков ходит на всјако правило, духовник јего јрм. здјешни Теодор. Одјеванија чиновнаго имат кромје раси. Книги имат: месецеслов, псалтир и часослов. В келији имат: астал, 2 столице, кревет, 2 ћебета, 2 јастука. Код Архимандрита стоит. Ничто по себе свое имат. От фамилии у Костајници матер и брата.

13. Јрм. *Софрониј Живковић*, р. у Радинци, љ. 26., книги училсе у Карловци код магистра Петра Рајковића. Пришел 1743., постриглсја т. љ. Марта 5. чрез јрм. здјешнаго Теофана. Рукоположен во степен дјаконства еп. темишварским Георгием Поповићем 1745. Окт. 28. в Карловце, во свјашченство здје еп. шлав. Софронием Јовановићем 1748. Авг 6. Таинства, блаженства и заповједи церковнија слабо разумјеет, читати, појати и писати может добро. Литургију служит, чреду држит, духовник јего јрм. здјешни Теодор. Чиновно одјеванје неимат, книги имат: полуустав, требник, литургиар и псалтир. В келии: астал, 2 иконе дрвене, 2 столице, кревет, алија, јорган, њавау, чаршав, 3 јастика, ибрик, леген, 4 пешкира, 2 санчића. Винограда 3 мотике, дрва шлива 100, вински судова 13 хак. От фамилии 3 брата и отца у Радинци. Права и житија честнаго.

14. Јеродјакон *Партениј Јовановић*, р. у Иригу, љ. 26, училсе у Иригу код попа Теодосија, неженилсја, пришел и постриглсја 1748. Авг. 6. чрез еп. шлав. Софронна Јовановића. Во степен дјаконства рукоположен вишеспоменутим г. еп. того љета Авг. 9. здје во монастирје. Таинства, блаженства и прочија потреби церковнија худо разумјеет. Читати, појати и писати средственно, литургију служит, в церков ходит, духовник јего јрм. здјешни Теодор. Пребивает код јрм. Антонија и с ним всја общча имат. От фамилии имат матер и 4 брата, пребивајут у Иригу.

15. Јеродјакон *Григориј Јовановић*, р. у селу Жељезнику, љ. 19, училсе у Земуну код попа Теодора, во степен дјаконства рук. еп. шлав. Софронием Јовановићем 1749. февр. 17., тогда и постриглсја чрез јрм. Теофана. Таинства, блаженства и заповједи неразумјеет, читати, појати и писати слабо, литургију служит, в церков ходит, духовник јего јрм. Теодор здјешни. Чинаго одјеванија неимат, от книг: каноник, псалтир, часослов, литургиар; кревет. 2 ћебета, 2 јастука, чаршав; винограда 4 мотике, хардов от 8 хакова. В келији купно пребивает со Софронием јрм., обаче киждо свое имјеет. От фалилии имат матер, брата, пребивајут у Иригу.

16. Јеродјакон *Теофил Јовановић*, р. у Иригу, љ. 18, училсе здје в монастиру код јрм. преставшагосја Георгија, постриглсе 1748. фев. 17. чрез јрм. Теодора, во степен дјаконства рук. еп. шлав. Авг. 6. т. љ. Таинства, блаженства и заповједи неразумјеет, читати, појати и писати средствено, литургију служит, в церков ходит, духовник јего јрм. здјешни Теодор. Пребивает код своего старца намјестника Теофана. От фамилии имат отца и матер, во Иригу пребивајут.

17. Јеродјакон *Методиј Петровић*, р. у Нишу, љ. 22, училсе у Карловци код магистра Петра Рајковића, пришел и постриглсја 1752. Јулија 22. чрез Исанију проигумана, во степен дјаконства рук. сего љета Марта 21. вск. Арх. и Митр.

Павлом Ненадовићем. Таинства и блаженства и прочаја слабо разумјеет, читати, појати и писати от части, литургију служит, во церков на правило ходит, духовник јего јрм. здјешни Теодор. С Никифором в келији пребивает в содружествје, имат кревет, алију, ћебе, јастук, чаршав, више ничто неимат. Такожде фамилии неимат.

18. Јеродјакон *Теофилакт Јованович*, р. у Пакрацу, љ. 22. книги училсе тамо у Пакрацу код јрм. Спиридона Хоповскаго, постриглсја 1748. Авг. 15. чрез јрм. здјешнаго Теодора. Во степен дјаконства рук. еп. плав. Софронием Јовановићем у Осјеку, 1751. Маја 16. Таинства, блаженства и прочаја вјежества разумјеет, читати, појати и писати добрје знает. Литургију служит, в церков ходит, духовник јего јрм. Василиј пакрачки. Пребивает код своего старца јрм. Спиридона.

19. Јеродјакон *Васиљ Недјелковић*, р. у осјечкој вароши, љ. 17, учитсје у Карловци в латинској школи, постриглсе 1750. Марта 4. чрез хажи Захарију Архимандрита. Поставлен в дјакона еп. плав. Софронием Јовановићем у Осјеку 1750. Јунија 3., читати, појати и писати знает. Литургију служит, духовник јего поп Веселин карловачки. Пребивает код Арх. кир хажи Захарија.

20. Монах *Неофит Стефановић*, р. у Иригу, љ. 33, книги мало знает, точију обичнија молитви. Пришел и постригласја 1738. Дек. 25. чрез јрм. Софронна. Во церков ходит, духовник јего јрм. здјешни Теодор. Одјејанија чина неимат, имат један часослов. Мотику винограда, више ничто. От фамилии никого неимат.

21. Монах *Доситеј Васиљевић*, р. у турској страни, у вароши Кожани, национом грек. Книгу греческу знает, женилсја јединожди, љет 65. Љета своја во трговини изжил, јегдаже обнишчал, пришел здје в мон. 1751. Дек., а постриглсја 1752. фев. 2. чрез хажи Захарију Арх.; во церков ходит, духовник јего проигумен здјешни Исаија. Одјејанија чинаго неимат, субстанције движиме и недвижиме никакве неимет. В послушании монастирском и в дјеље всегда находитеја. От фамилии неимјеет никого.

22. Монах *Макарије Димитријевић*, р. у Павловци, љ. 40, книги не знает, женилсја. Пришел в мон. и постриглсе 1738. Марта 25. чрез хажи Захарију Арх. Молитву Господњу, Богородице Дјево знает, више ничто. В церков на јјение церковное ходит, духовник јего јрм здјешни Теодор. Одјејание чино, неимат, имат ћебе, поњаву, јастук, асталчић, ибрик, бакаран. Винограда 3 мотике, 25 дрва шлива. О фамилии имат брата у Буђановци.

23. Монах *Симеон Јовановић*, р. у Нишу, љ. 25, книги није учитсја, неженилеја, художество имат усмарство, пришел 1751. и тогда постриглсја Ноем. 21. чрез хажи Захарију Арх. Молитву Господњу и прочаја знает, в церков ходит, духовник јего јрм. здјешни Теодор. Одјејание чино неимат, книги имат: псалтир, часослов, мјесјацослов; 2 ћебета, јастук, винограда 4 мотике, више ничто. В келији пребивает у содружеству с Јованикием јрм. От фамилии имат отца у Турској, и 2 брата.

24. Монах *Васиан Лукић*, р. у Босни код Сокола, љ. 36, книги неучилеја, неженилеја; пришел 1738. постриглсја 1740. Марта 25. чрез јрм. Атанасија. Молитву Господњу, Богородице Дјево и вјерују знает, више ничто. В церков ходит, духовник јего јрм. здјешни Теодор. Одјејание чино неимат. Имјеет кревет, ћебе, јастук, поњаву; винограда 4 мот., 22 дрвета шлива. Сродников присних неимјеет.

25. Монах *Михаил Станковић*, р. у Иригу, љ. 43, книги училеја мало код Михаила Пародаклића. Неженилеја, художеством сабов, није же мон. воденичар. Пришел 1733. Окт. 2. тогоже љ. и м. постригалсја в мон. чви, чрез јрм. здјешнаго Николаја; молитву Господњу знает, Богородице Дјево, вјерују и 10 заповједи вједает, во церков ходит на правило, духовник јего здјешни јрм. Теодор. Одјејание чиновное неимат, книг имат: подуустав. Винограда 2 мот. От фамилии никого.

26. Монах *Серафион Чурлић*, р. у Рожају код Сјенице, љ. 76. книги неучилеја, женилсја и живил со женоју 30 љет, и последње рати Биоградске отјата Турци жена јего, потом он пришел в сеј мон., постригалсја 1740. чрез Исаију проигумена, духовник јего јрм. здјешни Теодор. Молитви обичнија, Оче наш, Богородице дјево и вјерују знает. Одјејанна чиновна неимат. Спаваћи халина, ћебе, поњаву; 3 мотике винограда. От фамилии сина 3 живут у мон. Гргетегу.

(Наставиће се.)

Мисли о богословији.

— Владимир Милутиновић —
парох бршљаначки.*

Данашње наше јавно мишљење као да издаје tacite добру квалификацију садашњој богословији карловачкој. Задњих година не чујемо спочитања ни наставном систему, ни организацији, ни провађању система, а ни успјесима постигнутим радом на богословији тој. Чисто нас је изненадио „Стари свештеник“ у 14. броју овога листа од о. г. својим расматрањем, када је пишући о „Великом Типику“ тангирао и богословију.

„Стари свештеник“ констатује да се наша богословија сваким даном претвара све то више у факултет; тврди да су богослови претоварени студијама; да их у богословији трактирају ситницама; да се у богословији на практичне и нужне ствари мала пажња обраћа.

Расмотримо најприје велике захтјеве који се на богослове — у килограмима тешким студијама — стављају. Изгледа да су ти захтјеви колосално велики, и да богослови под теретом те колосалности (њих по $^2/_5$) падају. Но то само тако изгледа, јер терет тај могу богослови да понесу, а за доказ томе служи факт, да га $^3/_5$ њих у истину и носе. А носили би их увјерени смо и оне $^2/_5$, да сав посао не остављају за дане испитне, дане вруће, да терет размјерно подијеле на 10 мјесеци.

У принципу не можемо никако бити за редукцију захтјева, који се и како се на богослове у погледу спреме и учења данас полажу. У цијелом се свијету око нас осјећа и види прогрес, па зар само у нашој богословији да буде стагнација? Познато је да слушатељи свију виших школа већином праве из студија експерте и репетитарија, у којима сами ваде и траже јегру из студије, дакле скрате студију и ограниче се на оно што је по њиховој мишљењу главно. Када би се у студији пружила само јегра, тражили би интересанти и у јегри јегру, правећи и из таке студије експерте, — наравно је да би овакови extracti били мала рана, а оваковом раном нарањени људи слаби су борци у свијету овом борбе пуном. Око нас жупници и пастори добре спреме, наоружани знањем маме себи и на своју страну. Међу нама секташи познају сваку јоту и стих у св. Писму, импонирају некима својим знањем, пророчују редове наше. Њеки чланови интелигенције српске напојени на западу духом Ничеовим, Артура Шопенхаура и др. филозофа, држе се вјерском моралу дијаметрално противне максиме „so lange das Leben aufsteigt, ist Glück gleich Instinkt“. Па осим тога економска борба и утакмица на све стране. Вриједна и културно надмоћна германска раса на путу своме nach Osten, проткала и прошарала нас је као ћилим. Добри Срби православни не очајавају још, они упиру погледе своје на свештенство; они гледају у њима природне и по Богу воће своје. А воће? Зар да — у богословији ограничени на нужно и јегру, а послије у животу обасути дјецом заборавивши на понос и то — њештим и добро изученим њенијем само и добром праксом, без опсежне теорије ступе у борбу са свестрано спремним и рутинираним легатима римске курије и фанатизованим секташима; или са једним дијелом наше, према вјери индиферентне интелигенције; ила са економски и културно надмоћним Немцом?! Ми имамо инако мишљење пречасни оче и штовани у Христу брате „стари свештениче“. Нека у богословији све теорије, која се у њој данас предаје, све су оно све само крупнице нама корисне а не на одмет. Свладала их је наша генерација, па ће без сумње помоћу Божјом и ова млађа. Док се семинар напуни, а парк и дворска башта испразни, редуцираће се без сумње број „надших и од испита отступивших“ на минимум.

Па и пракса је у данашњој богословији довољно заступљена. Из дана у дан кроз 4 године гледају и слушају богослови у саборном и друга два храма карловачка обреде и чине св. наше цркве. Четврти течај богословски посвећен је пракси и практичким наукама. Богослови тог течаја катихизирају особно и практички у нормалној школи: праве проповједи; рецитују своје и туђе проповједи у аудиторији пред професором и друговима; уче и говоре

* И ако се не слажемо у много чему с поштованим писцем, пуштамо његове мисли, како би се изазвала дискусија о овако важној и животној ствари. Уред.

потребне молитве из Служебника; уче званичан стил и праве задаће из њега. При учењу црквеног права у III. течају упозорава професор на законске засаде у пракси потребне. Пожељено би само било, да се богослови IV. течаја код тамошњих звања, а по дозволи истих, у извјесне дане, а по утврђеном turnusu, вјежбају у примењивању у школи наученога. Богослови даље уче сваки дан појање, и по установљеном реду пјевају у све три цркве. Учи се на ноте и без њих, који их не зна тај учи по слуху. Ко нема слуха тај наравно и не научи у свима танчинама, па ипак му се не може ускратити дозвола за ступање у свештени чин, а досљедно ни у богословију, ако иначе остала потребна својства посједују. Недостатак слуха није знатна физичка мана. Ап. канон 78. и 79. тражи од кандидата свештенства да није глув или слијеп, али мали физички недостатци не сметају ступању у свештенички чин, ако га је кандидат иначе по својим својствима достојан: εἰ ἄξιος ἐὲ ἐστιν ἐπισκοπῆς, γινέσθω вели ап. 77. канон. Познајемо младог свештеника у Архидијецези без трунка слуха, па ипак констатујемо да је достојан и ваљан свештеник.

Премда смо ми у расматрању наше садашње богословије дошли до противних резултата од поштованог „старог свештеника“; ипак не можемо тврдити, да она одговара потпуно захтјевима православног Срйства и захтјевима времена. Познато нам је као што смо и горе истакли, да је наш териториј окупиран добрим дијелом страним, економски надмоћнијим елементима. Чујемо на све стране побудни поклич за економским напретком Срйства. Сви знамо да су Срби у привреди конзервативци, а туђинци прогресисте. Народ упире погледе на свештенство. Јавност тражи да свештенство у економској реформацији буде главна полуга. То су захтјеви времена. И с правом. Свештеници живе у центру народном, често су једина интелигенција у средини његовој. Посједују већином по цијелу сесију земље, и више. Свештеници су дакле и економска чињеница. Када би сесије своје рационално обрађивали и приходе своје подвостручили, околица би се на њих инстиктивно углелала, — exempla trahunt. Да, али за рационалан рад треба спреме. А од куда? У богословији је не добијамо, и ту је баш Ахилова пета наше богословије. Млад свештеник изашав из богословије богословски васпитан, добије плату пола у новцу, пола у земљишту. Требао би дă, да буде учитељ сељаку и у земљорадњи. Па шта бива? Он мјесто учитеља постаје ученик Невјежа у господарству на првом кораку сустаје, даје сесију Шваби на полак. Или се труди и учи господарити, али свака школа коштa, па и он док се научи много изгуби и доста ријетко постаје рационалан господар, кадар да одговори захтјевима времена. Како би то све друкчије било, да се је за 4 године богословије сродно и уживно у економију, исто као и у богословију. Да, али у богословији се не предаје економија, сем пчеларства. Један високодостојан господин рекао нам је у разговору, да богослови имају прилике у Карловцима видјети како се разумно господари, виноградари, пчелари. Истина је, имају прилике, но то је факултативно, а за младе људе треба створити нешто облигаторнога у томе питању. §. 97. III. прев. Рескрипта од 10. Авг. 1868. ставља у научни систем и руралну економију, а предаје се само пчеларство и бива по један годишњи обвезатан излет на ковалук г. проф. J. Живановића. Ко оће може и чешће ићи, а ко не ће не мора, па се послије у реалном животу каје, али је касно post vulnera clipeum summere. Поред њених евангеличких богословија постоји цијело рационално газдинство en miniature, а наши богослови турнују у гимназијској сали, мјесто да турнују каламеји воће и врцајући мед. У нашим народним фондовима би се нашло без сумње извора, да се и уз нашу богословију уреди такова мала разумна економија, на којој би се богослови облигаторно кроз четири године учили и вјежбали, и онда, и тек онда би — бар по нашем субјективном, некомпетентном мишљењу — добили свештеничке генерације, које би свестрано могле задовољити захтјевима, које на наше свештенство дух времена и јавност ставља.

Зашто се не може састати епархијска скупштина горњо-карловачка?

Ево четврти се пут ово од године 1880. сазива епархијска скупштина горњо-карловачка, у самој пак год. 1903. два пута, па се никад није могла одржати. То је и смијешно и жалосно *Смијешно*, јер наша опозициона јавна гласила тако сигурно тврђаху, да народ једва чека епархијску скупштину, јер да је незадовољан са данашњом епарх. управом, да смо збиља мислили, е ће народ — и звани и незвани, као оно на мајски сабор у год. 1902. — повратити у Плашки, чим се урече дан за одржање епарх скупштине. Па шта? .... А видјелисте, како је у ствари било! *Жалосно* је, да се народ, ни на толике позиве и пукања наших јавних гласила није кадар одушевити за своју најближу црквену и српску ствар, да једанпут барем у десет година дође на свој трошак у Плашки. А још су му приповедали, како ће то занимљиво бити гледати и слушати, кад се буде „епископу Михаилу“ судило, што „гази“ автономне прописе, и кад се буду садашњи „устарабари“ и „скутоноше“ са управе — не друкчије него — метлом ван мели. (Бадава, народ у овим крајевима нема смисла за позоришне сцене! А друкчије то иде „доље у доњим крајевима“. Ено, рекоше им само, да ће се „народно добро“ народу дијелити, па људи дотрчали као без главе, неко с торбицом, а неко и без ње, само да види тај призор.) А шта би онда казали данашњи чланови — па ма и „супститути“ — епархијских одсјека горњо-карловачких, који сваке године по неколико пута без икаквих дневница и подворине долазе у сједнице. А још „народни“ изабраници долазе да поберу хвалу и признање за свој труд, а јадни конзисторијалци жању презир и погрде за своју пожртвованост. Е, ал' они „нијесу од *овога* свијета“, јер су се „*одцијепили*“ од „народа“.

Па шта је криво, да се епарх. скупштина горњо карловачка не може одржати? Је ли истинита тврдња „Новог Србобрана“ и „Србина“, да је томе крив „епископ Михаило“ и „његове скутоноше“?

Хајдемо да видимо!

Кад прочитамо привремено уређење епархија од године 1871. и видимо, шта је дјелокруг епарх. скупштина и разаберемо, шта је све епарх. скупштина кадра правомоћно одлучити у свом дјелокругу, онда се не требамо чудити, што се *народ* tacite драговољно одриче те своје автономне „моћи.“ (Дакако, да има њих неколицина, који грозничаво желе епарх. скупштину, али ми знамо оне мотиве, који покрећу ту господу у томе смијеру; али, вјерујте, зна и *народ*, да моторна снага тих мотива престаје у конзисторијалној сали.) Па кад прочитамо још прописе о избору епарх. скупштинара, из којих се не зна, може ли скупштинар бити мушко или женско, младо или старо, домаће или страно, поштено или непоштено; мора ли се водити изборни записник или не, и то тако, у колико примјерака, по коме, од кога и т. д. — онда морамо рећи: „*и дотле док* тијело епарх. скупштине не добије изразит, правилно испољен изглед и док му се не да самосталан, бољи — а њега достојни рад: не буде од епарх. скупштине горњо-карловачке ништа“. Може се *народу* говорити, што се хоће, он ће радо слушати, али ће радити само оно, што он осјећа, да је збиља корисно *њему*, а не појединцима. Да имамо епархијски фонд, као што немамо; па да је обилат, као што није; па да су агитатори рекли, да ће се то „народно добро“ подијелити народу — е онда ајде, ајде! Први пут би ишло; али касније тешко. „Зло“ је, што и народ има очи, па неко вријеме, додуше, жмири, али зна он и прогледати. И онда — он се „цијепа“ од „народа“.

Кажу: „епископ Михаило“ неће епарх. скупштине! Прије свега, то господа, која то вели, не могу доказати. Јер, ено и год. 1888 била је сазвана епарх. скупштина, па се није могла одржати. А онда није био на епископској столици горњо карловачкој „Михаило“ него човјек „народњак“, блаженопокојни Епископ Теофан. Је ли ту крив „епископ Михаило“? — И год. 1893. сазвана је епарх. скупштина горњо-карловачка, али ни та није одржана. Тад је, истина, био на епископској столици „Ми-

хаило", али онда је он тек дошао на управу; није познавао пра̀во ни Петра ни Павла; није још био од опозиције проскрибован; онда није била ни разбуктана ова страначка страст у цркви горњо-карловачкој; онда је барем и њему стало било до тога, да отпочне свој рад управнички у законитим тијелима епархијским и да пред преставницима народним констатује, шта је примио, да би лакше могао касније положити рачун о своме раду.

И ове је године два пута сазивана епарх. скупштина горњо-карловачка, па се инак није могла одржати. Не може нико доказати, да „епископ Михаило" није желио ових епарх. скупштина, јер је с његовом иницијативом прва од ових двију скупштина сазвана и јер је све учињено, што је могао, морао и смио, да се састанак истих омогући. Први пут су, тобож, биле криве позивнице, али шта је сад криво, кад смо сви праводобно и правоваљано позвани били? Први пут је крив „епископ Михаило" што *није* сачекао рад верификационог одбора, а сад је крив, што *га је* сачекао. Први пут је, зар верификациони одбор био кадар створити више чланова, него што их је дошло, а други пут се, бојаги, „епископ Михаило" само подсмијевао, кад је допустио, да верификациони одбор ради, и ако смо знали, да нас нема доста на окупу. Ја не знам, шта мисле нека господа, кад овако пишу. Мисле ваљда, да *народ* нема мозга у глави.

Па допустимо, да „епископ Михаило" не жели епарх. скупштине; али ко смије гола образа и с руком на срцу казати, да није све учињено, да се епарх. скупштина горњо-карловачка и у 1893. и 1903. одржи? И да је довољан број епарх. скупштинара дошао, волио бих ја видити тога „епископа Михаила", који би је био кадар омести. Па, ко је од „скутоноша Михаилових" и једном ријечи ометао кад састав и рад епарх. скупштине? Лако је некој господи подметати ово или оно својим начелним противницима, јер је то код њих на дневном реду и јефтина роба, али, питам ја, је ли поштено подбацивати и приликом конституисања задњих двају епарх. скупштина и у јавности некоме нешто, кад за то нема ништа позитивна у руци осим можда својих — нећу казати каквих — комбинација? — Па ко је онда крив, да се епарх. скупштина горњо-карловачка није ни сад могла одржати?

Ви инак велите у „Новом Србобрану": „епископ Михаило". И кад то велите не женирате се ништа од нас осталих, који смо тамо били и знамо, да неистину говорите. Знате и ви, да то није истина, али вам не подноси страначки карактер, да истину признате. А лијепо је истину и у непријатељу видити и похвалити је, ако је за похвалу. Ви се бојите *народа*, да признате, да „епископ Михаило" хоће епарх. скупштину и да је учинио све, што је могао и смио, да се иста састане, јер сте Га ни крива ни дужна пред њим (т. ј. народом) увијек прили, па би сад морали повлачити једно за другим, све што сте contra говорили. Увиђамо ми положај ваш, видимо добро ефемерни нимбус ваш, па ни не очекујемо од вас у *таком положају* ништа друкчије. Али не бојте се *народа*, јер сто **народ неће епарх. скупштине.** Он вас слуша, али га нијесте кадри одушевити, да на њу (епарх. скупштину) дође. *Народ* не осјећа потребе, да се епарх. скупштина састане, јер не види никакве непосредне користи од ње. Има он и прече бриге. А ту вас види пуно мекше. Оно, што ви осјећате, не осјећа он.

Ето, то је криво, да се не може никако састати епарх. скупштина горњо-карловачка. *Народ* је не жели; а ви сте господо око „Новог Србобрана" и „Србина", толико одважни били, да неовлашћено у име *народа* много што-шта говорите. За то се *народ* „одцијепио" од вас — умњеног народа. То је, господо, за вас велики крах. Ви то видите, па вас боли. А тај бол свој не знате друкчије да лијечите, него бацате кривицу на права „епископа Михаила". Он ће, к'о велите, претрпити и то, кад је могао и до сад, ни крив ни дужан послужити за нишан отровним стријелама вашег автономно-ловачког вјешбања у цилитињу и за испразњивање вашим отровним жаокама. Ми смо на вами још у Плашком видили, да вас овај ваш пораз боли, кад сте се оно хватали за свашта

као утопљеник за сламку. Ви сте на све могуће — али и незаконите — начине провели, не би ли се ипак епарх. скупштина конституисала и одржала. Тако сте, примјера ради, хтјели елиминирати сва она скупштинска мјеста, која су ма који начин упражњена остала. Јест, ви сте то хтјели, а нијесте могли или хтјели увидити, како је то лудо. Јер ако је неко умро, отишао у затвор, или је на раду у Америци, није оно мјесто његово у епарх. скупштини умрло, отишло у затвор али на раду у Америци. Број мјеста остаје сталан јер се мјеста епарх. скупштинара установљује, без обзира на икога, по сталном кључу, на основу свеукупног броја душа појединих дијецеза. А у осталом, и све кад не би овако било, није власна ни законито конституисана епарх. скупштина, а коме ли један само збор, ријешавати ово питање, него или сабор или саборски одбор (интерпретација). Ви сте хтјели, да вас није сузбио „епископ Михаило“, прекршити постојећу наредбу всл. срп. нар. ц. саб. одбора о пуном броју за одржање епарх. скупштине, а дошли сте, да судите онима, који се „не држе“ постојећих автономних одредаба. Ви сте хтјели да створите, још док није „скупштина“ скупштином била, пити је могла бити, нека правила за ону исту скупштину, на коју сте дошли. Тако ви замишљате самосталност епарх. скупштине! То би нешто самосталније било него и наш сабор. Могли сте ви то све тровати, али не смијете са ума, да ми остали, који смо научени респектовати прописе претпостављених власти, и који смо видили већ сад, на што сте се све кадри одважити, не можемо уза вас пристати; а има нас поприличан број. А од воље вам је позивати нас, како хоћете. Јест, видили смо пут, којим сте хтјели доћи на управу, па знамо и рад, на који се тим путем долази.

Један епарх. скупштинар.

Дописи.

Са епархијске скупштине гор.-карловачке.

„Сад ил' никад“, „Браћо! Јунаци! сложно на епархијску скупштину у Плашки“, „тко је пријатељ автономије наше, нек покаже и дјелом“... и још је само фалило оно „тко не дош'о у бој.... тако је гласио поклич наших опозиционих српских листова, којим се је хтјело одушевити епарх. скупштинаре, да дођу на епархијску скупштину у Плашки дана 20. августа о. г. Па ипак при свем том нијесам у сретном положају, госп. уредниче, да вам могу позитивно штогод јавити са ове већ други пут у овој години сазване епарх. скупштине!

Епарх. скупштина горњо-карловачка не одржа се и опет због недовољног броја скупштинара.

Дед напоље из рупа својих ви јунаци, ви новопечени родољуби, што свађаваште досад кривицу ради неодржане прошлогодње скупштине за свјетлу сриједу сазване, на високопреосвећ. Господина Епископа Михаила!

За прошлогодњу скупштину извањске позиви скупштинарима 10 дана прије скупштине и ви рекосте, да је кратко вријеме било и да позиви праводобно не могоше стићи свима скупштинарима простране дијецезе наше. За ову скупштину доби сваки скупштинар позив уз достатницу на 14 дана пред скупштину. Прошлогодње препрјечи снијег и лед путеве у Лици, а сад вријеме прекрасно, највећи јек пољских пословâ минуо, једном ријечи све у свом реду, па опет скупштине не би!

Јел' сад крив високопреосв. Госп. Епископ Михајло.

Руку на срце! па нам одговора дајте, ал одговора поштена, одговора српскога!

Ал' дозволите г. уреднице, да говорим о скупштини самој.

Призивање св. Духа обавио је сам високопреосвећени Господин Епископ уз припомоћ двају окружних прота: војничког и медачког у 10 сати пр. подне у соби једноје школе плашчанске освећеној и удешеној за богомољу, док се не доврши темељито уређење плашчанске катедрале, која ће наскоро, ако Бог дâ! синути у свој љепоти својој и бити достојан храм резиденције гор.-карловачких епископâ!

Достојан ће бити и свједок труда и мара за благодејније св. православља, г. епископа Михаила, достојног наљедника св. владике Јакшића основатеља плашчанске катедрале!

Послије призивања св. духа, састадоше се скупштинари у мјесној школи плашчанској и пошто је на позив најстаријег по годинама члана пароха дубичког скупштина по старом обичају

изабрала из средине своје депутацију, да допрати високопреосвећеног Епископа као председника у скупштину, ступа праћен депутацијом високопреосвећени Епископ Михаило, одушевљеним клицањем дочекан у дворану и заузима председничко место.

Након искреног и кратког говора, којим је г. Епископ поздравио сабране скупштинаре радујући се, да су се у љубавном броју сакупили, разложио је задатак скупштине и метнуо скупштини на срце сложан и једнодушан рад, кога треба да провијава истинита права љубав према св. цркви православној.

Говор овај примљен је одушевљено.

Послије овог даде г. председник по епарх. биљежнику прочитати отпис високосл. Саборског Одбора, којим се назаже сазвати поновно епарх. скупштину гор. карловачку у току мјесеца Августа као и то, да је за доношење пуноважних закључака у сп. скупштини нуждна надполовична већина чланова.

На позив г. председника бирају се 2 најмлађа члана за перовође, предају се вјеродајнице од чланова, који прољетос не дођоше у скупштину и уњеђ међусобног договора изабире се одбор од 15 лица у верификацију.

Верификациони одбор повлачи се у покрајну собу, на што председништво одлаже на $^1/_2$ сата сједницу.

Послије подужег времена враћа се верић. одбор, те протојереј М. Мајсторовић парох клочки јавља, да је одбор изабрао њега за председника а дра Душана Пелеша за извјестителя.

Председништво даје ријеч извјестителју, који јавља, да је одбор верификациони прегледао и пребројио вјеродајнице присутних чланова, узео у обзир и чланове, који су без вјеродајница у скупштину дошли, па их свију уз пароха карловачког Душана Кнежевића предлаже на оверовљење.

Карловачки на име парох није изабрани скупштинар, него мисли да као парох града Карловца има вирилни глас у скупштини попут његова предшасника пок. проте Беговића, који је протојереј био и по нашем мишљењу као такав и вирилац био у смислу уредбе за епарх. скупштине.* Жали надаље извјеститељ, што мора констатовати, да су само 122 скупштинара присутна, што не чини даклеко надполовичну већину од броја 276.

Пошто се на упит председника да ли има тко приговорити што на извјеститељеве ријечи, није нитко јавио, изјављује високопреосвећени председник, да му је врло жао, што мора изјавити, да нема ни овог пута надполовичне већине гласова и да се према томе скупштина одржати не може, пошто би се иначе огријешила о наредбу више власти своје.

Скупштинари се на ово растадоше тешким срцем и зебњом у души, да се већ ни одржати не ће моћи скупштина наша, кад овога пута не би то могуће.

Да је високопреосвеш. Госп. Епископ ваљано и мудро руководио рад скупштине држим, да не може нити смије нитко, тко је поштен, оспорити, напротив сваки скупштинар морао је понијети собом увјерење, да је сав поступак од стране предсједништва скроз коректан био.

Но да ли је коректно, да ли је пристојно, да ли је на пошљетку поштено било владање некојих скупштинара, који неумјесне, незреле и неслане примјетбе добацивају председнику скупштине високопреосв. Господину Епископу Михаилу, чији рад и у скупштини и ван ње, а особито у времену, откад ово владичанство има срећу, да га назива својим Епископом дијецезаном мора сваком поштовање уљевати. Ево вам свима баш „Извештаја епарх. власти прав. срп. епархије горњо-карловачке“, на ког сте толику вику подигли и ми смјело тврдимо, да је баш Извештај тај отворена књига плодотворног рада епархијских власти наших кроз 11 година посљедњих!

Јест! али' то је васпитање родољубâ новопечих таково!

То је сад модерно за Бога! Јер дигнути главу повисоко, по који дописић послати у новине опозиционе, пред лаковјерном свјетином правите се важан, викати на власти своје, омаловажавати Епископа свог, доста је да преко ноћи постанеш родољубав и „честитим свештеником народним“ и ако ништа при тебе свештеничко није. Јест! ви који преко ноћ „ваљени“ постајете, док вам је рад у народу нашем врло незнатан, ви који сте посркали науку, коју је у данашњем друштву српском засадила позната рука „вождова“, ви, који сипате лаковјерном нашем народу прашину у очи, мјесто да му као чисте воде улијете, ви што нестину творите,

* Није ваљано, пошто није био окружни прота. Гор. Карловац има право само на једног светочног посланика. Ур.

кад велите, да г. Епископ Михаило пријечи састанак епарх. скупштине, ви сте криви што се ни ова скупштина одржати могла није.

И без Рентгенових зракâ прозиремо вас у душу, ви то чините ради сујете и славе, коју хоћете пред масом да стечете и да као печурке преко ноћ наједном велики постанете: и посланици и проте и шта још не!?

Унадаше у очи, да је свештенство ове дијецезе у особите лијепом броју заступљено на скупштини било, тако да их је свију тек десетак одсутно било ради оправданих запријека, док многи скупштинари: трговци, обртници и посједници не дођоше и скупштину осујетише!

Та из самог Плашкога не виђесмо свију изабраних скупштинара, па онда из Оточца, Госпића, Удбине, Карловца итд. док свештенство из Зрмање, Лапца, Сјеничака, Костајнице, једном ријечи: са свих страна владичанства овог дође и извршн дужност своју.

Не осврћемо се ни мало на дјетињске гласове оне, као да су свештеници наговарали своје парохијане-скупштинаре, да у скупштину не дође, јер већином одсутни са скупштине ове „патентирани су родољуби“!

И тако останих Плашки и повратих се дому своме сјетан, невесео рад неодржане скупштине епархијске, ал' и забринут ради појаве једне немиле.

Опазих на ime, да се свештенство овог владичанства личко и бановачко дијели у таборе као оно на Косову Мрњавчевићи и зазебох на дну срца и јаукнух из свега гласа: „Јао мени до Бога милога“!

Зар и код нас странке злосретне?

Зар и у епарх. скупштини треба јуристанских измотација и адвокатских закерања, зар нијесмо сви једне странке Христове православне, синови једне свете правосл. српске цркве?

Зар баш за то, што је с нама до сад мађухијски поступато, не умијемо сложити се и окупити се у једно коло и тражити права свога силом нам одузето.?!

Скрените с пута тога брађо залутала, послушајте гласа Архипастира свога, који вас зове на сложан спасоносан и благословен рад, а људима, којима је работа такова хљеб насушни, не отимљите залогаја из уста! Скупштинар.

ЛИСТАК.

Вести

(**Лепа новина**). У пакрачкој је епархији уведена ова лепа новина, наиме заведена је по протопрезвитератима читуља, у коју се уводи имена живих свештеника дотичног протопрезвитерата, која се имена спомињу на служби, која се држи приликом братских сборова. У исту се уводе и имена умрлих свештеника из дотичног протопрезвитерата, и то овамо почам од 1897., која се такође на истој служби спомињу.

Не би згорег било, да се исти обичај уведе и у осталим епархијама.

Код римокатолика је тај лепи обичај, да се за сваког свештеника дотичне епархије, на три мисе чини помен за покој душе умрлога у свима црквама дотичне епархије.

(**Нове српске земљорадничке задруге.**) 29) у *Жировцу*, 30) у *В. Кикинди*, четврта. 31) у *Јарку*, са неограниченим удружењем.

(**Стипендисте народне.**) По именику питомаца стипендијских закладâ: Адамовића, Бајића, Бале, Бањанина, Божића, Вишошевића, Војновића, Зелића, Јовановића, Миладиновића, Моловића, Пајића, Петровића-Харшта, Путника, Рајачића, Раље, Сервијског, Текелије, Теофановића, Трандафила и срп. прав. народног црквеног клирикалнога школског фонда, уживало је њих 188 стипендије из речених фондова, од којих је 1 пошао у основну школу, 36 у гимназије и реалке, 4 у обртничке школе, 45 у препарандије, 2 у заводе за лепе вештине, 3 у војничке школе, 54 богослова, 15 правника, 11 медицинара, 11 филозофа, 5 техничара и 1 у конзулску академију.

Свега је издато 1902/3. на стипендије 68.985.80.

Позив на српско родољубље!*

Потписом својим од 8. августа 1903. број 62, 655. висока крал. земаљ. Влада одељ за унутарње послове, дозволила је српској православој црквеној општини у Горњем Грачацу (Томингају), да може у сврху унутарњег уређења нове парохијалне цркве течајем једне године сакупљати прилоге у подручју краљевина Хрватске и Славоније.

Поводом тијем обраћамо се на сваког при-

* Уредништво ће овог листа радо примати милодаре за Г. Грачачку цркву и на своје их место отправљати. Уред.

јатеља српске цркве и народу са скромном молбом да нам у овом критичном часу притече у помоћ, да већ једном доградимо и уредимо нашу свету богомољу. Парохија Горњо Грачачка и ако бројем и величином једна од првих у нашој пространој горњо-карловачкој дијецези, била је већ неколико година без св. храма, јер старе цркве не могосмо никако поправити, а нове опет не могосмо тако лако и брзо сградити.

Није стога чудо, што је народ у овој парохији кроз неколико година слушајући службу Божију у свом парох. стану, жељан да већ једном на глас црквеног звона дође у своју свету и праву богомољу, где ће чути слово Божије.

Народ у парохији овој није жалио муке ни труда, већ је све на ноге скочило, док нијесмо прошлетос 1903. добили и потпору и зајам од високе Владе за св. храм, тако да ћемо у име Божије још ове јесени моћи чути службу Божију и слово Господње у новој светој богомољи.

Доиста народ је потпуно схватио моралну своју дужност, јер је велике жртве примио за градњу, уложио доста радне снаге, а примио велике обвезе да отплаћује високој Влади зајам са каматама у износу од 14.500 круна са 5% у току од 15 година.

Надамо се с тога, да ће сваки пријатељ брат и Србин учинити ове жртве на нам наше големе терете ублажити тим, што ће нам притећи у помоћ ма и са најмањим приносом барем за нутарње уређење.

Нарочито пак стављамо на срце браћи Србима из наших крајева у далеком свијету, да се својој патриотској дужности одуже.

Сваки и најмањи принос примити ће се са највећом благодарношћу, а јаван рачун скупљених прилога обнародовати ћемо путем наших гласила.

Напошљетку умољавамо све српске новине, да изволе овај наш родољубиви апел прештампати.

Одбор за сакупљање прилога.

У Горњем Грачацу 18. (31.) августа 1903. г.

Председник: Перовођа:

Тома Мандић Светозар Д. Зорић
парох. капелан.

Дане Мандић и Петар Совиљ
одборници.

Одговори уредништва.

Пошто нам је млади брат свештеник, на ког смо посумњали у 14. бр. о. л. да је саопштио радикалима рад свештеничке конференције у Земуну, дао усмено своју чисту свештеничку реч, да ни га он није саопштио, те по томе да није могао ни „Застава“ млади солоједац — за ког и није речено, да је свештеник, ал се као непознат хтео да увуче у конференцију, што му није испало за руком — од њега сазнати рад конференције, ког је он онако нечистиште престано; отпада наша сумња, да је он злоупотребио учествовање своје у реченој конференцији, и да је радикалима достално њен рад.

Јавна захвала.

Позната у Земуну добротворка поштована госпођа *Марија удова Ђуре Штрајхера*, која је својим богатим прилозима обдарила богато све земунске цркве, није заборавила и на нашу свету цркву, те је и њојзи са својим сином г. *Шандором Штрајхером* уваженим грађанином земунским поклонила лепу свилену одежду са прибором.

Потписано братство и овим путем изриче поменутим приложницима своју искрену захвалу, са жељом, да их свеблаги уздржи још много година у здрављу и задовољству, за што ће се они и у својим свагдањим молитвама свевишњему молити.

Братство манастира *Фенека*.

Госпођи Јелени удов. Теодоровић
рођ. Дунђерски 81 1—1
у Старом Футогу.

Потписана општина сматра за своју дужност, што сте јој два барјака од најфиније свиле са позлаћеним крстом и златним гомбама на поклон дали, да се Вами јавно захвали. Тим нам је дар милији био, што сте се нас, као наша некадања сугрђанка сетила, те нам поклон баш у очи славе посласте. На дан „Успенија пресвете Богородице“ многобројни стран и побожни народ око цркве пшао је за њима и ми се пак исти дан после подне с радошћу сећајући се Вас у најбољем задовољству проведосмо. Бог дао, да се на Вас и остали угледали и нашој Св. Цркви у помоћ притекли.

Бог века Вас награди за Ваше добро дело.

У Пивници, 23. августа 1903. год.

Ђорђе Добрић Милан Марковић
парох. председник.

Опомена.

Пошто ће се скорим наврштити трећа четврт, а многи нам претплатници не послаше дужне претплате; то се штовани претплатници „Српског Сиона“ овим опомињу и умољавају да нам пошљу дужну претплату за лист.

Подједно опомињемо и умољавамо и дужнике „Српског Сиона“ за пређашње године.

Још се могу добити сви бројеви овогодишњег „Српског Сиона“.

Администрација „Српског Сиона“.

Позив на претплату.

Како ми је нестало и последњег комада књиге моје „ВЕЛИКОГ ТИПИКА“, а с многих се страна данас тражи; то сам намеран, да дадем штампати у другом поправљеном и умноженом издању мој

„ВЕЛИКИ ТИПИК“,

ако би се довољан број претплатника пријавио, да се штампарски трошкови подмирити могу, *иначе не.*

С тога позивам и молим браћу свештенике оба реда, учитеље, богослове и књижаре, да изволе похитати с претплатом, како би књига што пре ући могла у штампу.

Књига ће бити штампана на финој артији, износиће преко 27 штампаних табака, а стајаће као и прва 4 круне. Рок претплате св. Сава 1903.

Претплату ваља слати или потписаноме, или Управи Српске Манастирске Штамарије у Ср. Карловцама.

У Иригу, 1903.

Васа Николајевић
прота, парох иришки

Књижевни огласи.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

САСТАВИО

Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу г.г. православним катихетама на ову школ. књигу која је прописана као школски учбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

БИБЛИЈСКА ПОВЕСТ
СТАРОГ И НОВОГ ЗАВЕТА

ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

НАПИСАО

Прота ЈОВАН БОРОТА

[На темељу одлуке Св. Архијерејског Синода бр. М. 175./Син. 25. ех 1899. одобрена је ова књижица од Његове Светости српског патријарха Георгија под бр. М. 192. ех 1903. г. за уџбеник у српским основним школама.]

Са овим садржајем:

А. Стари Завет.

I. О створењу света. — II. О створењу анђела. — III. О створењу првог човека. — IV. О рају. — V. О првом греху. — VI. О потопу. — VII. О Авраму и другим патријарсима. — VIII. Израиљци у Египту. — IX. Израиљци излазе из Египта. — X. Израиљци у пустињи. — XI. Израиљци у земљи обећаној. — XII. Пророштва о Спаситељу.

Б. Нови Завет.

I. Рођење претечино. — II. Рођење Спаситељево. — III. Мудраци са истока. — IV. Бежање у Египат. — V. Спаситељ од дванаест година. — VI. Крштење Спаситељево. — VII. Проповедање Спаситељево. — VIII. Спаситељ благосиља децу. — IX. Договор Спаситељевих противника. — X. Свечани улазак Спаситељев у Јерусалим. — XI. Тајна вечера. — XII. Суђење Спаситељу. — XIII. Смрт и погреб Спаситељев. — XIV. Васкресење Спаситељево. — XV. Вазнесење Спаситељево. — XVI. Силазак светога Духа на апостоле. — XVII. Ширење науке Христове.

Додатак.

XVIII. Чудеса Спаситељева. — XIX. Наука Спаситељева. — Завршни преглед.

Издање Срп. Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима

Цена је књизи 30 филира.

„Православно Морално Богословље“
пређе »Православна Моралка«
друго прегледано издање
израдио
Сава Теодоровић, проф. у кр. реал. гимназији у Земуну. — Ова књига је нарочито удешена за средње школе, те је одобрена и прописана за уџбеник у свима средњим заводима у Карловачкој Митрополији, одлуком Св. Архијерејског Синода Карловачке Митрополије од 29. марта 1899. Број М. 50 /Син. 18. ех 1899. Као такову примила ју је и Вис. кр. Земаљска Влада у Загребу, па ју препоручила као школски уџбеник у свима средњим заводима у Тројединици, одлуком својом од 22. септембра 1899. Број 14.665. ех 1899. (одел за богоштовље и наставу). Осим тога и Високосл. срп. нар. Школски Савет решењем својим од 4./16. септембра 1899. Број 326 /262. ех 1899. прописао је исту књигу као уџбеник у свима срп. нар. вероисповедним мушким и женским препарандијама.

Поред своје школске употребе, ова је књига згодно помоћно средство и за парохијско свештенство, особито при састављању црквених беседа и моралних поука, због чега је скоро од свију преч. конзисторâ у опсегу Карловачке Митрополије, као и од вприеосв. г. г. срп. православних Митрополитâ и Епископâ у Босни — Херцеговини, Далмацији и Краљевини Србији свештенству топло препоручена.

Цена је књизи, која износи 14 штампаних табака вел. 8⁰ 2 Круне (2 дин. 30 п. дин.), а може се добити за готов новац или уз поштанско пуштење (per Nachnahme) у Земуну у писца. Књижари имају 25% рабата.

ЛИТУРГИКА
ЗА
ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА
САСТАВИО
ВОЈА МИЛИЋ, учитељ новосадски.
Друго умножено издање.

Ова је књига готова и може се добити у потписаној штампарији. Исту књигу одобрио је св. Архијерејски Синод. С тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г. г. учитељима, дајемо уобичајени књижареки попуст.

Српска Манастирска Штампарија
у Ср. Карловцима.

Изашла је из штампе моја књига
ЗБОРНИК ПРОПОВЕДИ,
у коме су омилије од друге недеље после Духова, па за све недељне дане редом до недеље Закхејеве.

Књига износи 292 стр. повеће осмине, на одабраној хартији, и стаје 4 круне.

Може се добити у мене (Budapest, IV. Váczi ut. 66, и у Срп. Манастирској Штампарији у Ср. Карловцима.

Др. Вл. Димитријевић
парох.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 381./П. 1903. 74 1—2

С Т Е Ч А Ј.

Овим се отвара стечај за једно упражњено место привременог учитеља на овомесној српској вероисповедној основној школи.

Годишња плата је учитељу 1000 круна и 200 круна за станарину, и осим тога за случај сталног именовања седам пута петогодишњи доплатак по 100 круна.

Учитељ је дужан предавати школском уредбом прописане предмете у оном разреду, у који од месног школског одбора одређен буде, а осим тог спада му у дужност, да на свима богослужењима у цркви поји.

Изабрани учитељ сматраће се привременим све дотле, док се сталност паралелке не утврди а дефинитивним ће постати онда, када на препоруку месног школског одбора буде од Високославног Школског Савета декрет добио.

Компетенти нека се обрате својим ваљано и прописано снабденим молбеницама за три недеље од првог увртења овог стечаја потписаном председништву.

Из седнице школског одбора, одржане у Земуну, 22. августа (4. септембра) 1903. године.

Тоша Марковић, перовођа. Паја Николић, председник.

Д Р А Ж Б А. 70 1—1

Управа Манастира Беочина продаваће дана 11./24. Септембра о. г. у 2 часа по подне од своје овогодишње шумске сече око 22 јутра.

Дрва су растова и букова за техничку употребу.

Жалбина 50 круна по јутру.

Признају се и писмене понуде.

Управа.
Манастира Беочина.

Бр. 51./МШО. ex 1903. 68 1—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњено учитељско место у црквеној општини молској, епархија бачка, последња пошта Мол (Mohol) овим се отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 1000 круна, за повт. школу 40 круна, у име свог и школског огрева 182 круне, за чишћење школе 21 круну, у име паушала 20 круна и 1341□° оранице на коју политична општина порез и еквиваленат плаћа, уз то стан према пропису 74. §. Шк. Уредбе од 1872. г. са баштом. Осим тога законом прописани петогодишњи доплатак од 100 круна када приспе, који може достаћи највећу своту од 500 круна.

Дужности су прописане Шк. Уредбом од 1872. године. Рок је стечају шест недеља од првог увршћења његовог.

Из седнице м. шк. одбора срп. правосл. црквшк. општине молске, држане 14. (27.) авг. 1903. године.

Сава Лудајић
пароховођа.

Душ. Јосимовић
председник.

Број 766/IV ex 1903. 69 1—2

Н А Т Ј Е Ч А Ј.

Према VII—XX тачкама закладнога писма блажене памети Архиепископа сарајевског и митрополита дабро-босанског Ђорђа Николајевића, од 2. (14.) фебруара 1893. овим се расписује натјечај на једну штипендију из његове задужбине, и то од 640 круна, одређену за слушаоца наука, на ком свеучилишту у аустро угарској монархији.

Штипендију ову може добити Србин православне вјере, родом из Јаска (Сријем), а ако овога не буде Херцеговац, а ако ни овога не буде Босанац.

Натјецатељи имају своје ваљано потписане молбенице овој АЕ. и М. консисторији, до 15. (28.) септембра 1903. поднијети и истима приложити:

1. Крсни лист,
2. свједочбу о испиту зрелости односно index и свједочбе о колоквијама,
3. свједочбу лијечничку,
4. свједочбу сиромаштва,
5. свједочбу о вјерско моралном владању свом и својих родитеља.

У Сарајеву 14. августа 1903.

Срп. прав. АЕ. и М. консисторија
у Сарајеву.

Ш. О. 88/19. ex 1903. 62 2—2

С Т Е Ч А Ј.

Ради стално попуњења упражњеног учитељског места при месној срп. правосл. вероисповедној мешовитој школи расписује се стечај.

Са овим местом скопчана је плата:

1.) у готовом новцу: 560 К и то: 480 К. за свакидашњу, а 80 К за пофторну школу; од мањег укопа 1 К од већег 2 К и од парастоса 17 К и петогодишњи доплатак од 100 К.

2.) у натури: ½ ессије комасиране (18. кат. јут. и 1270□°), 3 кат. јутра 319□° пашњачке и 1271□° виноградске оране земље (овогодишња је аренда 1200 К), државне и остале терете сноси учитељ; осим тога слободан стан са 3 собе, кујном, комором, шталом и уз стан башта од 625□°.

Дужности су школском уредбом од 1872. г. прописане, при сваком богослужењу дужан је у цркви појати и децу црквено појању обучавати.

Лачна пријава узеће се у призрење.

Ваљано инструиране молбенице имају се месном школском одбору до 1./14. септ. т. г. поднети.

Из седнице месног школ. одбора, држане у Шандору 27. јула (9. авг.) 1903. год.

Десанка Ракићева
пароховођа

Милош Пилић
парох и председник.

К. 410/367. ви 1903. 72 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Овим се расписује стечај на место протопрезв. помоћника у Вел. Бечкереку са годишњом плаћом од 1000 К. и 300 К. у име накнаде за половину сесије.

Компетенти ваља да поднесу инструисане молбенице своје, прописаним путем, до 18 (31.) октобра о. г. овој конзисторији.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 19. августа (1. септ.) 1903.

Председништво.

К. 320/323. ви 1903. 73 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Овим се расписује стечај на парохију у Канаку с плаћом 6. разреда. Компетенти ваља да поднесу инструисане молбе своје, прописаним путем, овој конзисторији до 18. (31.) октобра о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 19. августа (1. септ.) 1903.

Председништво.

М. 328./ех 1903. 54 3—3

СТЕЧАЈ.

У стипендијској задужбини *пок. Јована и Марије Трандафила* имају се попунити почетком школске год. 1903/4. осам питомачких места, свако са стипендијом од год. 1000 круна.

За питомца ове задужбине може бити изабран без разлике народности, само онај припадник Аустро-Угарске монархије, који је источно-православне вере, који је сиромах и здрав и који је бар нижу гимназију са одличним, односно врло добрим успехом и добрим владањем свршио.

Од горе споменутих упражњених местâ, четири места су одређена за питомце родом из Ердеља под напред истакнутим погодбама.

Молбенице ваља поднети на избор овлаштеном потписаном *православном српском митрополиту патријарху најдаље до 1. (14.) септембра 1903.*, а уз молбеницу ваља приказати: 1.) крсни лист; 2.) школску сведоџбу од последње године; 3.) сведоџбу од надлежне политичке власти (није довољна само потврда општ. поглаварства) о имовном стању, у којој ће бити тачно наведено, какав иметак (са ознаком вредности) и приходе имају родитељи молитељеви свент. сâм молитељ; најпосле 4.) лечничку сведоџбу, у којој ће се нарочито имати истаћи, и то, да ли је и с каквим успехом молитељ каламљен у своје време против богиња. У молби ваља рећи, камо да се достави одлука са списима после поделе стипендија.

У Карловцима 15. (28.) јула 1903. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ. ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена и зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, **тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма надсвачује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.**

Даље препоручујем **коже за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или поље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од ковапога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

16—25 ех 1903. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона" у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 582. 1903.

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 17

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у понедеоник 15. ~~августа~~ Септембра 1903.

ЗВАНИЧНО.

Наредба

срп. прав. нар. школскога савета упућена архидијецезанском и осталим школским одборима у предмету полагања предујма приликом одређења вођења истраге.

Ad III. C. $\frac{619. \text{ ex } 1902.}{226. \text{ ex } 1903.}$

Одлуком својом од пижеозначеног дана и под горњим бројем, а с обзиром на потребу сузбијања неоснованих и немотивираних тужаба и пријава против појединих срп. нар. учитеља и учитељица, као и с обзиром на актуалност и целисходног решења самога питања, — изрекао је овај школски савет, да су у тој прилици, где епархијски школски одбор одреди истрагу у каквом предмету услед тужбе, пријаве или молбе односне странке, ради омогућења истраге, дужне те исте странке претходно уплатити одређену своту, као предујам, ради подмирења путних трошкова и дневница повереника и евентуално других готових издатака и да се такви предујмови не могу издавати и узимати из благајнице дотичне црквене општине.

Кад се ова одлука односно наредба славном епарх. школском одбору знања и управљања ради саопћава, уједно се славно исти позива, да горњу одлуку срп. прав. црквеним општинама својега подручја, знања и управљања њихова ради обнародовати изволи.

Из седнице срп. прав. нар. школског савета, држане у Карловцима 29. јула (11. августа) 1903. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

Број $\frac{172.}{\text{през.}}$ ех 1903.

МИРОН,

по милости Божјој

православне српске епархије пакрачке епископ,

австр. импер. ордена гвоздене круне II. степена каваљер,

љубљеној дјеци својој духовној,

расијаној по градовима, селима, пољима и рудокопима америчким,

мир и благослов моли од свемогућега Бога и Спаса Исуса Христа,

а од смирености своје шаље архипастирски и очински поздрав свој.

Љубазна дјецо моја духовна!

Чуо сам за плач и сузе милих родитеља ваших, драге браће и сестара, вјерних љуба и нејаке дјечице, знанаца и пријатеља ваших, кад сте се растајали с њима, са кућама својима и сиротињом својом, са селима у којима сте се родили, са св. црквом у којој сте се крстили и св. миром помазали, са гробовима у којима почивају кости милих покојника ваших, па се кренули у далеки свијет, на опасни пут, на крвави рад, а са надом у Бога, да ће послије пута тога и рада тешкога, бити лакше и вама и вашима, на дому расплаканима.

Чуо сам и за уздисаје ваше у даљини, у туђини, за родом и домом, за св. црквом својом, на коју не заборављате ни преко мора, не заборављате ни срцем, а ни милим милоштама вашим, од мучне зараде ваше одлученима и св. цркви својој намијењенима за здравље своје и својих.

Чуо сам и за топле молитве ваше и вашијех, Оцу небесноме, да се што пре нађете на дому својему, а у загрљају, коме се подједнако радујете и ви тамо у туђини, и ваши овдје, на више мање раскопаноме огњишту своме.

Све сам чуо и све знам и осјећам с вама и вашима подједнако. Но још Мојсије разумио је на Синају ријечи Божје, да гријеси отаца прелазе *„на дјецу њихову, и на дјецу дјеце њихове до трећега и четвртога кољена“*, па те ријечи Божје испуњавају се ево и на нама.

За гријехе отаца наших, за немар и лакоумност њихову, а и нашу, стигла нас је казна Божја, коју сада морамо да трпимо.

За гријешне пјесме пјанога свијета нашега по сватовима, алдумашима и разним другима гадним пијанкама, којима смо оскврнили себе и домове своје, слушамо сада плач и јаук по српским кућама и селима нашима.

Због нашега нерада и немара, морамо сада у туђину, у терет, о коме код куће своје ни сањали нисмо. Мјесто својих господари, постали смо туђе слуге, само зато, што нехтједосмо, неумједосмо у властитој кући својој посла си наћи и живјети онако, као што Бог заповиједа. Неумједосмо ни сачувати оно, што је његда било наше, а камо ли удвостручити, устостручити иметак наш. И зато морамо да радимо сада туђину и на празник, јер њекада нисмо хтјели да радимо себи у млади петак, и у многе друге за рад Богом благословене дане. *Сада слушамо туђина као господара*, јер њекада *нисмо хтјели да слушамо брата као брата;* сада уздишемо један за другим, јер се њекада нисмо хтјели да слажемо један с другим.

Сада дјечица српска трпе у школама, на земљописној карти, насеобине отаца својих и браће у туђини, јер ми њекада нисмо хтјели у школу, да научимо како ћемо разумно живјети и вјешто радити, и тако избјећи сиромаштву и срамоти. Сада плачемо у туђини за црквом својом, јер смо њекада пролазили покрај отво-

рених врата њених . . ., и зато откајавамо сада сви за све оно, што су некада оци наши, и ми с њима што смо згријешили, јер и стрпљењу Божјем има краја, те *„пијаница и најемница осиромашује, спавач хода у крпама, позајмљивач постаје слугом ономе који му даје, немарна рука осиромашава, сиромаштво и срамота долази на онога који одбацује наставу, дом безбожнички раскопава се, и ко безакоње сије тај жање муку“!*

Зао је удес наш, љубазна дјецо моја духовна, а све са кривице наше. Али и *велика је милост Божја*, која нас неоставља у злу, него нам показује пут којим ћемо се избавити, и даје снаге да се отресемо зла кога смо се достајали.

Милост Божја учи нас, да погрешке своје и отаца наших можемо окајати ако поштено радимо, ако ураду устрајемо, и ако разумно штедимо, јер *„чувајуће колиба праведникова и вриједна рука обогатиће“*, а ако у *радиште* свега има, *у штедиште свега је још више*. Ко поштено ради, ко се довољно труди, а уз то разумно штеди, тај ће и данас код своје куће смоћи себи и својима све, што му за живот треба, ако већ и неможе да поврати натраг све оно, што је његда било наше!

Зато не губимо наде, ни ми овдје на дому, ни ви тамо у туђини, него се сви уздајмо у Бога, у велику милост Његову, јер *милостив је Бог и многомилостив*, само што се милост Његова мора заслужити, па ју морате заслужити и ви, љубазна дјецо моја духовна.

А како ћете заслужити да вам Бог буде и остане милостив?

Питање то врло је важно за вас, који сте у приликама таковима, да свакога часа можете да скренете са пута правога, и да увриједите Бога и уништите досадању муку вашу, и изгубите наду, са којом сте пошли и дошли у нову, у туђу земљу.

Ви сте пошли и дошли у ту нову, у туђу земљу с намјером да стечете оно што вам је од земаљскога добра вашега код куће пропало, нестало, ил' што никада ни имали нисте.

Теџиво може бити двојако, са благословом Божјим, и без благослова Божјега. Користи праве и трајне може бити само од благословена теџива, а од теџива грјешна, нема користи никоме никада, јер *каква је корист човјеку, ако стече сва блага овога свијета, а оштети душу своју?* вели нам Христос Спаситељ наш.

Чувајте дакле душу своју!

Душа је наша од *Бога*, од Божје душе душица, а зато мора свагда на Бога да мисли, Бога да се боји, Богу да угађа, и по закону Божјем да живи, јер као што се дрво осуши, кад га ишчупамо с корјеном из земље из које је никло, и корјен му оставимо у зраку, тако и душа наша пропане, ако не остане код Бога, ако нас не спаја с Богом вјера, нада и љубав.

Зато, дођете ли када у искушење, нађе ли на вас сотона, који би хтио да вас одврати од Бога, па да не служите и не угађате Богу, него жељама свијета и вијека овога, а ви се понајприје прекрстите православним крстом својим, и одговорите сотони као што му је и Христос Спаситељ одговорио: *иди од мене сотоно, јер писано је: Господу Богу своје му клањај се, и Њему једноме служи!*

Чувајте дакле душу своју, која је Божја, а уједно је и *православна*.

На св. крштењу постала је душа ваша православном, и спојила се за сав живот свој *са св. православном црквом нашом и вјером и науком њеном*, и која би се душа откинула сада од цркве своје и црквене заједнице наше, та би пропала, као што пропане и онај листић кога откинемо са дрвета на ком је израстао.

То вам говорим зато, што се бојим, да ће на вас осамљене, ослабљене, налијетати тамо и такови искусители, који ће можда хтјети да вас одврате од цркве и вјере ваше православне, ал ви реците таковима искусителима, да сте од

отаца својих наслиједили завјет: *главу дајем ал' вјере не дајем!*

Тако ће те сачувати душу своју Богу и цркви својој православној и милост Божја биће с вама.

Но осим душе чувајте још и *срце* ваше.

Кад сте пошли од куће своје у туђину, ви сте осим вјере ваше православне, понијели са собом у срцу своме и *љубав* према дому и селу своме, љубав према љуби својој, дјеци и роду свом српском. Та у срцу вашем љубав, исто тако као и вјера, веже вас и у туђини за своје овдје на дому, у роду и народу вашем. А кад вас веже љубав за своје, онда и сачувајте ту љубав, чисту и неокаљану, и према жени и дјеци, и према роду и народу своме.

Та веза ваша вјере и љубави ваше с нама овдје вашима, написала је и мени и послала ми из West-Seneca под 7. Јула 1903. писмо, и у писму томе замолила ме овако: *„Свети владико, ми сви морамо и на свеце радити, јер господар наш непозна свеца, осим само једне недјеле. Зато ми амерички Срби молимо архијереја нашега, да за наше гријехе, свету литургију рече..."*

Хоћу мила дјецо моја духовна, свом душом и свим срцем мојим. Молим се Богу за вас, а у исти час кад вам ово пишем, позивам и све свештенство и народ владичанства нашега, да се и они заједно самном моле Богу за вас на литургији свакога свеца који не пане у недјељу, да се тако што пре домолимо Богу за гријехе наше, ради којих смо се растали, да тима молитвама нашима, што јачу одржимо везу вјере, наде и љубави међу нама овдје, и вама тамо у туђини, и кроз то да нам што свечаније, што радоснији буде дан повратка вашега к нама, дан милога састанка с вама.

А и ви тамо у Америци, потпомогните молитве наше молитвама вашима, а те молитве поткријепите поштеним животом и радом вашим, чистим и топлим срцем вашим, у коме чувајте свагда чисту вјеру православну, и топлу љубав вашу према Богу, цркви и свему што је ваше. Љубите један другога, и чувајте тамо у туђини и себе и један другога од свега, што је кадро да оштети православну душу вашу, и окаља добро срце ваше и образ српски.

И тако заједничке молитве наше и настојавање потпомоћи ће, да се умање невоље наше, да се скрате дани раставнога, и по вас тамо и по нас овдје тешкога живота нашега, и да што прије дочекамо онај радосни дан, у који ћемо загрљени и чути и осјетити где нам срце срцу, својим бајним али јасним гласом, говори: *не дијелимо се, браћо, један од другога, никада више до вијека!*

А до тога дана радоснога, Бог мира и љубави нека буде с вама и међу вама. Амин!

У **Пакрацу** на дан св. Симеона ступника, 1903. године.

Горе споменути смирени епископ

Мирон с. р.

Број $\frac{172.}{\text{през.}}$ ех 1903.

Пречасном парохијском свештенству правосл. српске епархије Пакрачке

Глас да су многе, архипастирском старању Нашем повјерене душе отишле у Америку на зараду, дао Нам је повода, да посланицом Нашом од 1./14. септембра 1901. бр. 113. през. ех 1901. препоручимо вама, браћо свештеници и сатрудници у винограду Господњем, да са одсељеницима из својих парохија што бољу везу подржавате, и за њих *„се Богу молите, да се у туђини неотуђе, да се..... неизгубе!"*

Надамо се да ниједан од вас није ту препоруку Нашу заборавио, занемарио, јер смо увјерени, да су вам свима познате све опасности, у које могу да запану

чланови цркве и народа нашег тамо у даљини, у туђини, ако буду сасвијем одсјечени од тијела цркве и заједнице с нама. Уз то увјерени смо и о томе потпуно, да сваки од вас може да предвиди и оно зло, које може настати, кад се ти одсељеници поврате у завичај свој, али са мислима и осјећајима, који неби више били у складу са духом цркве наше и народа, и то можда само с тога, што са одсељеницима нашима нисмо подржавали довољно везе духовне и сердачне, и тако и сами приномогли да се у туђини отуђе од нас, да се изгубе за цркву, за народ наш.

Препоручујемо с тога и поново свему свештенству Нашем, да поступа у смислу горње посланице Наше што савјесније, што ревносније.

А да у започетоме правцу и даље поступимо, дали су нам, није томе давно, повода, њеки парохије грубишнопољске парохијанци, који су се обратили на Нас из Америке писмом из West-Seneca од 7. јула о. г. јављајући Нам за посланицу, коју им је управио парох грубишнопољски, и молећи Нас у томе писму своме овако: *„Свети владико, ми сви морамо и на свеце радити, јер господар наш не позна свеца осим само једне недјеље. Зато ми амерички Срби молимо архијереја нашега, да за наше гријехе свету литургију рече."*

Та молба коснула се срца Нашега. Свијест те у туђини браће наше, о томе, да чине гријех што раде на празнике црквом установљене, јер радити морају, а даље помисао, да они ни дане недјељне не проводе у онаквом празновању, каково је црква одредила, јер немају тамо свога ни храма, ни свештеника, опомиње све нас озбиљно, да се молби њиховој одазовемо сви свесрдно, јер су већ јако ријетке парохије наше, а могуће и да нема парохије, из које није по који члан отишао у свијет иновјерни и иноплемени, тражећи посла и гријешећи по нужди против четврте заповиједи Божје, и прве заповиједи црквене.

С тога у брзини за спасење њихово, а у смислу и духу шесте заповиједи црквене, наређујемо овим, да се у свима црквама Богом чуване епархије Наше, приносе молитве за ту браћу нашу на свакој празничној литургији, када празник не падне у недјељу.

Те молитве имају се приносити онако, како је то назначено у приложеном штампаном листу, који се има ради црквене употребе чувати у цркви, односно служебнику прикључити.

Извршењем овога налога има се почети са првим, по примитку налога, празником, који не падне у недјељу, и то тако, да се по обављеној проскомидији и већ окађеној цркви, дакле пред „Благословено царство", сходном поуком објави народу повод наредби овој, и прочита архипастирска посланица Наша, коју смо управили духовној у Америци дјеци Нашој, те народ позове, да усрдно и побожно учествује у молитвама за своју у свијету расијану, једноверну и једнокрвну браћу, која се налазе у ванредно тешким и по тијело и по душу своју приликама.

Тога ради шаљемо пречасности вашој довољан број ⅓ примјерака, тих прописаних молитава за цркве тамошње и архиву парох. звања, а уједно шаљемо вам и довољан број ⅓ примјерака горње Наше архијерејске посланице, од које ће те такође један примјерак ставити у архиву парох. звања, а остале примјерке разаслати виђенијим парохијанима својим у Америци, или сами, или настојати, да их разашаљу родови њихови у писмима својима, а с позивом, да ту посланицу Нашу прочита сваки за се, и да ју даде другима на читање; а који не знају читати, тима да прочитају они, који су читању вјешти.

Ова наредба Наша о приношењу прописаних њоме молитава, има се тачно вршити све дотле, док се не опозове одавде.

У **Панрацу,** на дан св. Симеона ступника, 1903. године.

Мирон с. р. епископ.

На бр. $\frac{172.}{\text{прев.}}$ из 1903.

МОЛЕБНАЯ ВОСПОМИНАНІЯ Й ЄКТЕНІЙ,

ѿ братіяхъ нашихъ ко ѿшествіи къ чѫждихъ странахъ на работѣ сѫщихъ.

Понеже священникъ на проскомидіи совершитъ поминаніе йхже ймать жизныхъ по имени, взимаетъ єдинъ частицѫ йзъ четвертыа просфоры, приглагола:

Помяни, Господи, братію нашѫ къ чѫждихъ странахъ трѫждающихсѧ со тщаніемъ й страхомъ Божіимъ, й прости имъ всякое согрѣшеніе вольное й невольное.

На ѣктеніяхъ первыхъ по „Благословено царство" прежде ѣктеніи: ѿ йзбавитисѧ намъ, прилагается ѣктенїа:

Ѻ ѥже непомянѫти прегрѣшеній братій нашихъ ко ѿшествіи по чѫждимъ странамъ сѫщихъ, престѫпающихъ божественыа й церковныа запов҃ѣди ѿ праздноваиїи дней праздничныхъ, ниже наказати йхъ, но милостивно ѿчистити грѣхъ йхъ сей, й пощадити йхъ, Господѫ помолимсѧ.

По ѐвангелїи на ѣктеніяхъ сѫгѫбыхъ, прежде ѣктеніи: Ѥ̀ще молимсѧ ѿ плодоносѧщихъ, прилагается ѣктенїа:

Согрѣшихомъ, законопреступихомъ запов҃ѣди твоѧ й къ слѣдѫ скверныхъ нашихъ пожеланій ходихомъ, й сего ради правѣдный Твой гнѣвъ постиже насъ, Господи Боже нашъ, й раскаяшасѧ братіа наша й чада, ѩкw да къ потѣ лица своегw, й къ печалѣхъ, й къ горькихъ работахъ трѫждающесѧ, соверѕѫтъ потрѣбнаѧ къ жизни нашей й своей, престѫпающе даже й запов҃ѣдь Твою скатѫю ѿ должномъ й подобающемъ праздноваиїи дней праздничныхъ, й молитвенномъ посѣщеніи скатыхъ храмшокъ Твоихъ во дни тыа, но ѩкw милостивъ сый, владыко, прости имъ грѣхъ йхъ сей, призри съ небесе на нихъ, благослови благое намѣреніе йхъ, ѿскати йхъ всесѣкающею благодатію своею, ѧ̀ггела мирна коемѫждо пристави, стрегѫща й соблюдающа йхъ ѿ врагъ видимыхъ й невидимыхъ, просвѣщающа й настаѧюща йхъ на всякое дѣло благое, ѹ̑клони сердца йхъ ѿ злыхъ помышленій, болящыа ѹ̑врачѣй, здравыа сохрани й ѹ̑крѣпи, ѿгради йхъ силою креста Хр҃іста Твоегw, помиловѣй застѫпленіемъ пречистыа Богоматере й приснодѣвы Маріи, предстателствомъ бесплотныхъ силъ небесныхъ й молитвами

всѣхъ святыхъ Твоихъ, подаждь же имъ, блаже, скорое къ намъ и благополучное возвращеніе, къ здравіи и кѣмкомъ благочестіи и честности, приклѣкши и усердно молимтисѧ, всещедрый царю, услыши и помилуй!

Извештај

о седници арх. конзисторије држане у Карловцима 22. Јулија (4. Августа) 1903. под председништвом Његове Светости Преузвишеног Г. српског Патријарха Георгија.

Конзисторијални бележник извештава, да од позватих чланова нису дошли г.г. др. А. Богдановић из Руме и Јован Мучењић из Осека, што је узето на знање. — Њ. Светост извештава, да је привременог управитеља ман. Х. јрм. С. В. разрешила од управе и управу до даљег расположења арх. К. А. Ј. поверила, под чијим се надзором имају манастирске рачуниске књиге, рачуни и остале неуредности исправити и у ред довести, што је узето на знање, и уједно разрешеног од управе јрм. С. В. у његов постриг ман. К. у своје време повратити. Но с обзиром на ту околност, што срп. прав. општина у Карловцима усупрот постојеће правомоћне одлуке арх. адм. одбора још до данас ништа није одлучила у погледу здфилирања долнокарловачке парохије, односно крепрања нове парохије, до затраженог решења у погледу те парохије не доноси, самосталног привременог душепопечитеља поставити и за таковог одредити јрм. С. В. уз уживане свих са тим местом скопчаних парох. прихода. — Препоручено је кр. земаљској влади у Загребу за приложак 23 свештеника и 39 свештеничких удовица и свештеничких сирочади. — Удовољено је жељи кр. земаљске владе у погледу искања исправака у матичним књигама, исканих извода и затражених наредаба конзисторијалних. — Извештени су дотични молитељи, да им је Саборски Одбор одредио прилошак ради лечења односно одбио са молбом; стално у течај плату из нар. фондова; одредио годишњу милостињу и одобрио повишење улога у свештенично-мировински фонд. — Послати примерак „Првог шематизма банјалучкобихаћке митрополије за 1901.“, прилеђен је са захвалношћу. — Издат је најстрожији налог бившем управитељу ман. Х. Г. М. да у року од месец дана има поднети рачуне за 1899. — Поднете тужбе против пр. упр. м. Х. С. В. уступљене су на извиђење арх. А. Ј. — Прекштени су из ман. Х. јеромонаси К. М. у К., Г. М. у М. Р.; С. Б. из М. Р. у Х. — Обустављен је прогон против пароха Б. Д. П., због доказане некривње. — На основу обављене истраге у Д. против обављеног избора Г. Н. за тамошњег пароха, закључено је умолити адм. одбор, да црквено. скупштину и одбор у Д., који су се својим поступком недостојни показали свога изборног права, у своме делокругу разрешити, и нову црквено. скупштину и одбор изабрати дати. Судске трошкове да има пола сносити Г. Н. а пола црквено. општина. — Оправдање Г. Ј. због недоласка на сахрану једног војника, узето је на знање, пошто исти није ни позват био на сахрану. — Молба једног компетента на ривичку парохију Н. М., уступљена је црквено. општини на изјашњење, да ли тога једнога компетента прима или не. — Молба свештенства у И. да свештеници могу код новчаних завода какову службу примити, уступиће се св. арх. синоду на надлежно званичење. — М. Б. адм. у Б. допуштено је полагање стечајног испита. — Компетентима на парохију у Л. враћене су молбенице, да их имају надопунити, односно своји путем упутити конзисторији. — Пријава адм. вуковарског протопрезвитерата И. П. против пароха Н. Б. има се истом на изјашњење поднети. — Пароху М. Б. у И. издат је најстрожији налог, да има неодложно доставити жупанијској области исказану породичну извесницу. — За члана месног школског одбора у И. предложен је кр. котарској области протојереј и парох В. Н. — Пријаву градског поглварства у К., да се умрли у болници не сахрањују у гробљу, него ван гробља, издати протопрезвитеру Ј. Ј. на извиђење. — Извештаји о успеху на веронауке прав. ученика на кр. средњим заводима, узети су на новољно знање, те уједно катихету и професора на осечким средњим заводима Александра Живановића, ради његова одлична катихетска рада, те ревносна и савесна вршења катихетске дужности, Његовој Светости препоручити за одликовање. — Председничко расположење Њ. С. у погледу дозволе допуста у сврху лечења неких свештеницима, узето је на знање, а неким је дат допуст. — Известити кр. земаљску владу, да су жељени исправци у матицама исправљени. — Парох П. Т. у М. због болести и старости стављен је у стање мира и има се Саборски Одбор умолити, да

му у течај стави одређену вировину. — Поднета писмена останка Г. Ј. на парохију у К. узета је на знање. — Расписан је стечај за парохију у В. — За православног вероучитеља у митровачкој нижој реалци, изабрат је свршени богослов Ј. Н. — На пријаву, да је неки Матар Цвљен, римокатолик из Годубинаца, својим врачењем и надри-лечењем душевно болну Д. Ђ. навео да пређе у римокатоличку веру, умолити кр. жупанијску област, да стане истом на пут, који је и дотле више пута пријављиван због тога бивао. — Пријава неколицине становника на Ч. против свога пароха, издата је истом на најзнашење. — Тужба И. С. из Ш. против намесника у П. Г. Т. У. ради несавесног руковања манастирским имењем, уступљена му је путем управе истог манастира на најзнашење. — Приспеле тужбе, одговори и противодговори у брачним парницама, 53 на броју, издата су дотичнима на одговор односно реплику и дуплику и надопуну. Три су брачне парнице решене и то све три на развод брака са одређеном епитимом.

НЕЗВАНИЧНО.

Јерархијско-црквене ствари.

Д. Р.

Према промењеним приликама на нашем црквено-автономно-просветном пољу, примивши се уређивања „*Српског сиона*“, стависмо му на челу, да ће он бити „званични лист за црквено-автономне потребе и јерархијско-црквене ствари српске православне митрополије карловачке“, у место што је дотле био „недељни лист за црквено-просветне и автономне потребе“ исте митрополије.

Ту промену учинисмо по одобрењу и пристанку власника његова Његове Светости, као што у позиву рекосмо с тога, што постоји добро уређиван лист „*Богословски гласник*“ за православну богословску науку и црквени живот, и што се мисли покренути „*Српски митрополијски гласник*“ за административно-автономне ствари.

Како се код нас већином све што се ради, ради непромишљено и на брзу руку без претходног размишљања и више се обзире на личности него на ствар, због чега нам толике и толике започете корисне ствари на брзо и пропадоше и пропадају; није чудо што је и покретање „*Српског митрополијског гласника*“ учињено на брзу руку без претходног договора са осталим равноправним автономним телима.

А последица је тога то, да се ево већ више од по године расправљају питања, која су се требала решити пре сама њега покретања.

Покретачи „*Српског митрополијског гласника*“, ако им је у истини било стало до ствари, у место да су уверивши се, да га ни митрополијски ни народно-школски савет не примају за свој званичан орган, него да остају при „*Српском сиону*“, престали са форсирањем; правиће и праве само због, те пут може да врши свој задатак као што треба ни „*Српски сион*“, ни „*Српски митрополијски гласник*“.

Једне автономно-црквене власти — по српском обичају — држе се „*Српског сиона*“, а друге „*Српског митрополијског гласника*“, те извештаје и огласе, што треба да уђу у први лист, достављају их другом, односно овом другом не достављају оне извештаје, што би му били дужни достављати.

Како је сада — бар до првог идућег народно-црквеног сабора — решен спор између саборског одбора с једне стране, а с друге стране митрополијско-црквеног и народно-школског савета о званичности једног и другог листа т. ј. да је „*Српски сион*“ званични орган за конзисторије и митрополијско-црквени савет, и за епархијске школске одборе и народно-школски савет, дочим је „*Српски митрополијски гласник*“ званичан орган за административне одборе и саборски одбор: падаће од сада сва одговорност на висока председништва поменутих црквено-автономних тела, ако се и на даље не буде респектовала поменута решења.

И даље не респектовање истих решења, која су се решења требала респектовати од дана првобитног подобног решења, показаће и доказаће, да л смо ми народ за ред и рад, и у опште за автономију, и не узреспектују ли се она бар од сада, не треба се ни мало чудити, што се до данас наше општине нису научиле реду и што и опе не респектују наређења виших власти, те се толике наредбе морају силом да извршују и изводе.

Као што се огледа добро уређење једне државе у томе, ако од врховне до најниже власти свака врши савесно своје дужности и права, односно ниже извршују наредбе више власти; тако се исто огледа добро уређење и једне цркве у томе, ако су у њој власти такве власти, односно тако поступају.

И као што се у добро уређеној држави не може и не сме трпети и не трпи, да поједини чиновници — па и они највиши — врше по својој вољи, како хоће и коју хоће наредбу више власти; тако се исто не сме то трпети ни у управи једне цркве.

Ово довде речено, тиче се чисто *званичног дела „Српског сиона“*, који се део на жалост због напред речених околности није до сада онако вршио, као што би требало, и као што смо ми замишљали, да ћемо га вршити. Једино нас теши то, *што за то није до нас кривице.*

Да пређемо сада на други *незваничан део листа*, т. ј. на претресање автономних потреба и јерархијско-црквених ствари српске православне митрополије карловачке.

Како је код нас овамо од „мајског сабора“, што-но реч ступила друга суђаја, која се по свом темпераменту и младачком жару, слабо обзире на постојеће стање и прилике, и која заборавља на делокруг своје власти и задатка, што најбоље показује и доказује и сам са свим супротан назив, који назив и принципи његови не могу имати места за место на коме је; није чудо, што смо у више пута називани бивали, да станемо на пут и да се одупремо изведењу и онога, што би било штетно и што се не сме једнострано изваћати.

А нередко смо бивали називани, да прокритикујемо и по неки њен рад, ког смо држали за штетан по цркву.

Грешили бисмо, кад не бисмо признали, да је и нас супротан темпераменат по некад што-но реч, истерао из такта, те смо у одбрани пожешћи бивали, ал нам се не може пребацити, да смо се икада служили нечистином и извртањем чињеница.

Како нам се *што* с неке стране замерило, то да би и такове замерке избегли, постараћемо се, и то не из признања какве своје кривице, него поглавито с тога, да се уверимо, да л је баш *што* био разлог за нереспектовање виших наредаба, или нешто друго, да се у будуће свега клонимо, што би *осетљиви* могли за замерку сматрати, *ал за то ћемо и на даље најенергичније бранити сваки нападај на једнострану измену и нереспектовање постојећих уредаба; сваки незаконити рад и некоректност наших црквено-автономних власти, и расправљати као и до сада автономно-јерархијска питања, на основу учења и уређења наше цркве и праве потребе народне.*

А да то и тако радимо, захтева од нас и интерес сâме наше цркве и јерархијски њен устав, на које се данас врло често на најнедостојнији начин напада и који се омаловажавају, чему ако се не стане на пут, прети им обојима највећа опасност.

Ако нико, јерархија и свештенство не може и не сме допустити да се преко цркве и на црквеном пољу, терају скривено политичне тенденције, чему имамо и захвалити, да за толико година не могосмо средити нашу црквено-народну автономију.

Доста је било експериментисања, доста је било увијања и претварања, јер све наше увијање и претварања провидило се *горе*, због чега и зазираше од наших сабора и не вероваше им.

Једном треба да се отресемо помисли, да су данашњи наши сабори оно, што бејаху до IX. зак. чл. од 1868.

Дотадашње је саборе аустријска политика употребљавала за своје циљеве, те им је по свом интересу час давала црквено-народни, час политични карактер.

По IX. зак. чл. од 1868., данашњи су наши сабори чисто црквени сабори, на којима се имају расправљати само црквене, школске и закладне ствари, и само ако у том смислу и правцу узбуду наши сабори радили, можемо се надати успеху од њиховог рада, иначе, играћемо се сабора и од сада, као и до сада, и трошити у залуд хиљаде, које бисмо могли на много корисније ствари употребити.

Крајње је дакле време, да то једанпут и ми увидимо, и да по томе поступамо.

Ако држимо и мислимо, да ми треба и

да можемо са успехом водити и терати политику, водимо је и терајмо је тамо, где јој је место т. ј. у општинама политичним, у жупанијским скупштинама, у земаљским и државним саборима, а окапимо се терати је по црквеним општинама, по епархијским скупштинама, саборском одбору и народно-црквеном сабору.

Ако нам је дакле стало до наше цркве, а до ње треба да нам је свима стало, јер само ће нас она одржати као народ. *и само преко више јерархије и на народно-црквеном сабору у Угарској можемо као народ говорити и сматрати се за народ;* онда нам ништа друго не преостаје, него да се сложимо са јерархијом, те да заједнички с њоме, на основу јерархијског принципа а у духу напредног времена уредимо нашу црквено-народну автономију, која не ће служити на добро и корист појединцима и странкама, него самом нашем народу, који је жељан мира и коме треба мир на црквено-народном пољу, да узмогне једном и он одати се својим животним потребама.

И да се *то* постигне и да до тога дође, то је наша главна жеља и за љубав те жеље ми смо и до сада осуђивали све оно, што смо држали да је штетно тој жељи, а то ћемо чинити и у будуће. И као што смо до сада радо прихваћали туђе разлоге, ако су нас исти убедили, да смо у чему на погрешном путу, тако ћемо их исто и у будуће прихваћати.

Ко се у овоме слаже, и ко осећа у себи снаге, да и сам може томе што допринети, ми ћемо радо њихове радове примити, све ако се с њима у свему и не узбудемо слагали.

Бистрењем и мењањем мисли и може се доћи до приближне истине и добра, при чему паравно треба да играју улогу разлози, а не софизми и грдње.

Кад помислимо на данашње озбиљно време за све народе, а особито за наш овострани народ, за који се не само нема нико други да брине и не брине, него коме се све могуће препоне стављају његовом напредовању, на видимо, да поред свега тога, што се ево већ 34 године скоро ни о чему другоме но нашим политичним листовима и не пише, до ли о нашим црквено-народним стварима, а да и не спомињемо оне силне одржане саборе који се тим питањима бавише, на ми данашњим даном на свима пољима горе стојимо него што стојасмо 1869. године; заиста се срце српском родољубу мора цепати од жалости, кад се на то сети и на то помисли.

Да ми данашњим даном у истини горе стојимо на свима пољима, но што стојасмо 1869. године, о томе не треба да се варамо.

Од тог смо доба хиљадама лаваца изгубили, који одоше у туђинске руке већином у бесцење; од тог се доба и наш трговац и економ и обртник грдно задужио, многи и многи у лудо, без икакве нужде, а да и не спомињемо колико је наших првих кућа и по варошима и сесима пропало; од тог је доба завладао по многим нашим општинама највећи немир, раздор и нередо; назаренство отима маха на све стране; народна школа стоји нам горе, но што је стојала 1868.; на просветном пољу нисмо скоро ни у чему напредовали; врло смо мало добили ваљаних школских књига и за ниже и више школе, те и данас уче нам се гимназисте у Карловцима и из хрватских књига, а богослови из писаних студија.

И данас нам се књижари — издаваоци школских књига богате, у место да издавање свију школских књига узме у своју власност школски савет, *која би му својина одмах прве године донела чистих 20000 кр., за коју своту гарантујемо,* и која би се свота могла употребити на издржавање потребних школа.

Како пак стојимо на политичном пољу, на које смо се и душом и телом одали, најбољи је доказ то, што у стотину српских села туђин је бележник, благајник, а да и не спомињемо, да од толико чисто српских изборних срезова, ил где су Срби у већини, у целој Угарској и Тројединици једва један самосталан посланик продре, дочим их је пре бивало по 20—30.

А што смо до тога дошли, томе смо сами криви, јер за цело то дуго време, нисмо ништа друго ни радили, него терали *морску* политику и водили туђу бригу — светску,

а за своју се нисмо брипули ни старали, нити смо пазили, *какве* људе бирамо и постављамо на важна места.

Тек у последње време, почесмо оснивањем земљорадничких задруга мало себи долазити.

Јесмо ли дакле себи — као народ — ради добру, нечасимо часа и не оклевајмо, него увидимо легло нашем жалосном стању, и прионимо сви слошки, да га отклонимо и избавимо, те да и он коракне у напредак.

А то ћемо постићи тиме, ако учинимо свеопшти мир између себе; ако **сваки** од нас узбуде савесно и тачно отправљао своје дужности; ако сваки сталеж узбуде пре свега водио бригу о себи; ако се наш свет а особито ратар окане терати и водити политику; ако наша јавна политична гласила узбуду народу здраве поуке давали, а не вечито га држати у раздраженом стању; ако узбудемо поштовали не само туђе власти него и своје, и ако сви дођемо до уверења и осведочења, да је куцнуо већ једанаести час, те немамо још дуго чекати до дванаестог часа, кад ће доцкан бити.

Рекосмо и спасосмо душу!

Епископ Мирон

о овогодишњој свештеничкој исповиједи и о братским саборима свештеничким у епархији пакрачкој.

Године 1897. под бр. 15/през. у недељу месопусну, издао је високопреосв. епископ пакрачки г. *Мирон* наредбу о томе како се имају одржавати свакогодишње свештеничке исповиједи и с тим у свези и свештенички братски сабори.

Од то доба исто г. епископ сваке године, послије одржане исповиједи и сабора, обраћа се, у споразуму са епархијском конзисторијом, архипастирском посланицом на своје свештенство, те га поучава у вршењу св. тајне покајања, а уједно му даје, на основу закључака братских свештеничких сабора, упутства и савјете о вршењу пастирске службе у оним питањима, о којима се на братским саборима расправљало.

Свештенство епархије пакрачке добило је и ове године (18. августа, Бр. ad K 675.) такву посланицу од епископа својега.

У истој говори високопреосв. г. епископ *Мирон* најприје о св. тајни покајања и потреби савјесног и ревнога вршења те свете тајне, те вели:

„Колико је то потребно и корисно души сваког појединог свештеника, о томе немамо говорити пастирима цркве и свештеницима који су на одличним мјестима вапарохијске службе. Сви знате и сами, колико треба уложити бриге и труда, да се нађу пред Господом као **сосѣды чисти** баш они, који на свакој св. литургији вапију Богу: **Сердце чисто созижди во мнѣ Боже, и дѣхъ правъ обнови во утробѣ моей!**“

„Али при томе није само у питању лично спасење појединих свештеника, него је примјер њиховога свесрднога и побожнога обављања св. тајне покајања уједно одсудан и за спасење народа Божјега, јер као што преблаги Спаситељ наш, **намъ оставилъ образъ, да послѣдуемъ стопамъ его**, тако смо и ми постављени **за образъ хотящихъ вѣровати Христѣ**, за углед стаду које треба да се на примјеру нашем научи правилном и усрдном вршењу свију хришћанских дужности, па и тајне покајања.“

„Зато се и надамо, да свештенство Наше неће малаксати у вршењу свете те дужности, и они који су били спријечени да је изврше у одређени дан, да ће је извршити накнадно, на што ће по налогу конзисторије Наше имати пазити протопрезвитерска звања, и о томе поднијети конзисторији свој извјештај.“

„У колико су се пак при овогодишњој исповједи опазиле на њекима мјестима поњеке неуредности, имаће окружни протопрезвитери, односно администратори протопрезвитерата, употребити унапредак све старање своје, да се избјегне свака неправилност и неуредност, јер све што свештенство обавља, треба да је обављено **по чинѣ и благообразно**, с разлога, што уз **нестроеніе** иде и друга **всѣка зла вещь**.“

Пошто је гореспоменутом наредбом одређено, да се приликом исповиједи служи и св. литургија, то је свештенство једнога протопрезвитерата ове године потакло мисао, да се на тој литургији чини спомен и умрлим из протопрезвитерата свештеницима.

Г. епископ *Мирон* прихватио је ту мисао и издао сходну наредбу за све протопрезвитерате, а спомињање протегао је и на живе свештенике. О томе ево што говори г. епископ:

»Особито је угодила души нашој жеља свештенства протопрезвитерата бјеловарског, да се у сваком протопрезвитерату заведе *Читуља* упокојене браће свештеника из односног протопрезвитерата, и да се имена упокојених спомињу на св. литургији приликом исповиједи свештенства.“

„Упокојена браћа наша, мили су другови наши и сатрудбеници у винограду Господњем, позвани прије нас да дају праведноме Судији рачуна о животу своме и раду. Па кад нам је заповијеђено, да се молимо **добро за добро**, онда треба у молитвама нашима да се сјећамо упокојене браће наше, особито када знамо, да молитве наше могу да олакшају судбину њихову.“

„Зато радо одговарамо горњој жељи свештенства протопрезвитерата бјеловарског и поводом тијем наређујемо:

1.) да се у сваком протопрезвитерату код протопрезвитерског звања одмах заведе *Читуља живих и умрлих свештеника* у односном протопрезвитерату;

2.) у читуљу живих имају се уњети имена свију живих свештеника у протопрезвитерату, уз ознаку у загради, презимена њихових и мјеста службе;

3.) у читуљу мртвих имају се уњети имена, уз ознаку у загради презимена и мјеста службе, свију свештеника који су у протопрезвитерату умрли бар од године 1897. а то је од установљења заједничке свештеничке исповиједи у Богом чуваној епархији нашој;

4.) читуља та за сваки протопрезвитерат има се уњети у протопрезвитератску књижницу, и у истој чувати, а сваке године доносити на свештеничку исповијед, односно на свету литургију која се с тим у вези служи;

5.) имена *живих* и *мртвих* свештеника из протопрезвитерата имају се спомињати на проскомидији, затим *живих* на литургији, оглашених додајући у почетној ектенији, послије **ѡ плавающихъ**, ектенију: **ѡ милости, жизни, мирѣ здравіи, спасеніи, покаяніи, прощеніи и ѡставленіи грѣховъ и исправленіи рабовъ божіихъ священиковъ (Имяреки)**. *а мртвих на* обичном мјесту гдје се мртви спомињу, када је **ѡ оусопшихъ принесеніи**; напошљетку, и *живих и мртвих* у молитви *послије освећења часних дарова за вријеме чињења литургије*;

6.) име свештеника који је у протопрезвитерату умро, има се брисати из читуље живих уз додатак знака крста пред име, и уњети у читуљу мртвих; а име свештеника који је прешао из једнога протопрезвитерата у други, једноставно се брише и уноси у читуљу онога протопрезвитерата у који је дошао.«

Други дио посланице говори о расправама на овогодишњем братском сабору свештеничком и питању о којему се том приликом расправљало.

Послије неких примједаба, у којима г. епископ даје напутке свештенству о припремању за расправљање на сабору братском, прелази он на само питање, о којему се ове године расправљало.

Питање се тицало повољних и неповољних за рад пастирски прилика у нашем *црквеном* и *школском* животу, те о држању свештенства према тим приликама.

До каквог су резултата дошли поједини братски сабори расправљањем тога питања и шта поводом тога г. епископ свештенству своје дијецезе препоручује, то се најбоље види из саме посланице, која о томе говори овако:

»Прелазећи на само питање, о којему се расправљало на овогодишњим братским саборима, констатујемо, да је свештенство сагласно у томе, *да су прилике нашега црквеног и школског живота за рад пастирски доста неповољне.*“

„Настаје даље питање: како да се владамо у таквим приликама?“

„На то питање може се дати само један правилан одговор.“

„Пастирско владање, особито у приликама какве су код нас, мора се управљати *пастирском ревношћу* и потпомагати *пастирском мудрошћу*.“

„*Ревност* је једна одлична црта доброга пастира. Њоме вођен налази добар пастир свагда тачку, о коју може да одупре полугу рада свога, *а мудрост* је друго одлично својство његово, по коме је пастир кадар и у неповољнима приликама да дође до користи за пастирски рад свој.“

Оно што свештенство у црквеном и школском животу нашем налази незгодним, понајвише је по постанку своме такве природе, да се неда уклонити средствима, која су у рукама свештенству и духовној власти. Па ипак *добри пастири* неће ни у таквим приликама устукнути, нити скрштенима рукама чекати, да им други уклоне с пута незгоде, него ће и сами властитом снагом својом савлађивати незгоде и тако си окретношћу и мудрошћу својом осигуравати успешан рад, а с тим упоредо указивати на недостатке уређења нашега црквено-просвјетнога живота и потпомагати вољно сваки покрет, да се показани недостатци *путем својим и начином* поправе.“

„Свијету, веригама гријеха окованом, био је потребан Спаситељ, а служба пастира цркве Христове и није друго, него раскивање верига грјеховних, сплађивање невгода и неприлика у животу људском. Зато браћо свештеници и сатрудбеници у винограду Господњем, оружајте се *ревношћу и мудрошћу*, и слиједите у томе *примјер св. апостола* и *великих пастира цркве Христове*, у којој и наш *св. Сава* треба да нам је примјер и учитељ. А уз то се треба Богу непрестано *молитвама* за помоћ обраћати.“

„*Молитва и угледање у примјере* ревних и мудрих пастира јача нас и оспособљава, да можемо неприлике савлађивати, неприликама господарити, само ако је у нама праве и одлучне за то воље.“

„А да видите што јасније вољу своју и успјехе њене какови су и колики су, ставите преда се огледало свакидашњега рада свога и огледајте се у њему што чешће.«

„То огледало сваком је пастиру његов *пастирски дневник*, у који записује он свакога дана *пастирски* рад свој, *пастирске* своје свакодневне *успјехе* и *неуспјехе*. То је доброме пастиру надзорник највернији и најсавјеснији, контрола најправеднија, и вјерна слика рада његова и нерада.“

„Заведите и савјесно водите свој *пастирски дневник*, који ће вам као чисто огледало показивати шта се све, уз помоћ Божју, покрај ревности свештеничке и мудрости, може и у данашњима приликама постићи, ако нам је свагда на уму и на срцу добро, срећа и напредак повјерене бризи и старању нашем пастве духовне.«

То су главне мисли из посланице ове високопреосвештеног г. епископа *Мирона*. Мисли су то узвишене, у истину пастирске, савјети промишљени, напутци чисто апостолски.

Из цијеле пак посланице издвајају се двије новине, за које се у нашој митрополији досада није знало.

Која је од тих новина важнија, то је тешко рећи. *Молитвено сиолиџање* свештенства на литургији, у коју је већ наводно споменутом наредбом г. епископа уплетено и мољење за *умножење љубави* у кругу свештеничком, од великог је значења. Вођење пак *пастирског дневника* може да буде од неизмјерне користи за добар пастирски рад.

Оно прво је *наређено*, а друго је само *препоручено* овом архипастирском посланицом. Наредбу неће бити тешко извршити. Препоруку пак треба свештенство својски да прихвати.

Што владика не види, што окружни протопрезвитер не опази, што нам брат не може да каже штедећи нашу осјетљивост, то ће нам интимни друг, *пастирски дневник* наш, показати. Као свједок вјерно извршене дужности, он ће нас најправедније у души и савјести нашој наградити. Али њему се неће сакрити ниједно занемарење дужности, па ће нас он осјетљиво и казнити за то. Већ зато

треба да га водимо. Но он нам пружа још и велике услуге, наводећи нас свагда на најпрече послове и на најзгодније путеве у раду пастирском и тиме нам постаје ненакнадивим савјетником у раду нашему.

Госп. епископ *Мирон* рекао је своју. Њему хвала. А на нама је да прихватимо то и у интересу најузвишеније службе своје да се тијем користимо. И ми и сви пастири у митрополији карловачкој.

Један свештеник.

Народни сабор од 1744

Прилог за историју српских сабора.

Приопштио

Д. Р.

Рекосмо на стр. 302. да ће о раду депутације народне од 1741. бити већ говора, што ево и чинимо.

Из приложених докумената, може се видети, шта је радила иста депутација у Бечу.

На прилогу I. стоји другом руком написано 8. Маја 1741., а на прилогу II. 4. Маја, што ће бити погрешно, јер прилог I. морао је служити депутацији за подлогу II. прилога.

I.

Дјела најнуждњејшаја јаже настоит в сеј депутацији народној отправљати: порјадно једино по јединому јакоже положено зде.

1. Блаженејшии Г. Патриарх да утвердитсја конфирмацијеу Јеја кр. Величества в дјествителное правление народно к службје Јеја Величества и јурисдикции јакоже и духовних тако и в мирских цјелое употребление по привилегии, ибо без Г. Патриарха јако без глави ни за привилегии, ни за прочаја обшчаја дјела сулицитовати можетсја.

2. Притом, непосредствено абие предати мемориал Јеја Величеству, да даруетсја народу нашему в дјетје пожунској столици, да једину от духовних, другују от војених, третијуже от политичних, народа нашего всегда имут, по сему бо посљедователно и в комитатјех и магистратјех мјесто и столици имјети будем, с тјемже и почтение.

Иначе же всегда в попрании и уничижении будем, и в настојашчеј дјетје да возрадим сему сједјенију нашему начало возимјети.

3. Тужби обшченароднија ниње абие приготовити и предати Јеја Величеству да по материи извјестија тужб наших Конфирмацију Привилегиам нашим во врачество и крјепкое защишчение пред будушчеје наше воспосљедует.

4. При дјетје нињешнеј пожунској, и по дјетје зде абие тепло и нељеностно устојавати, да привилегии без всјаких противних клауаулов конфирмајутсја. Не средственоже настојати, да клаузили в рескриптје издатом 1735. касирујутсја.

5. Тијаже привилегии, да инартикулирујутсја јеже би ми чрез тое сиљее защишчатисја возмогли, и суди и правленија в народје нашем дјејствителнаја била ти.

6. За десеток неотложно настојати и предлагати, да по привилегиам цјело резолутсја и плоди того употребителне да осјажем. Иначе би Г. Патриарх, Епископи, свјашченство, училишча и учители состојати добрје немогут, ниже спори и мјатежи међусобнија, за приходи епископскија и шчоли свјашченическија в народје престанут.

7. Депутацију полномошчнују в трех персонах зде во Виење от трех чинов народа нашего присно пребивајушчују в сиље канцелории (чрез јуже цјелаго клера и народа нашего дјела и предложенија) вјерњее, удобњееже и с меншим трошком клера и народа нашего исправитисе и совершатисја возмогли би, привилигијално основати и утвердити.

8. Солицитовати да даруетсја нам, да от национа нашего будет утвержден Командир-Генерал и прочи шчабс-офицјери над националном Милицином в правлении (Јакоже и Мажари имут от своеја нации) онже Генерал да висит о хофкриге-ратје нередствено. Ашче ли би невозмогл двор Јеја величества на самаго онаго нашего једноплеменаго Генерала правление возпадјетатисја, то да даруетсја от лиц хоф-

криге ратских једин знаменитиј и достојниј Конзилиар и фелтмаршал (иже присно би при совјетје военом неотлучно присуствовал) за губернатора особливаго самија нашеја националнија Милиции, с катораго би совјетовати се о поступках Милитарских и чрез јего за милитари при хоф-криге-ратје предлагалосја, и тако

9. Да националнаја Милиција наша от комендантов Градских болше недепендируетсја ни правленију их подлезкит, но о вишепомјанутом Генраље и Губернаторје да зависјат. Ктому же

10. Почтение или достојни респект да имут наши Шчабс-Обер и ундер-офицјерч, јакоже и немецки и Мажарски. А не презираеми, уничтожаеми и поругаеми да бивајут, јакоже до сеје било. Јешче

11. Тијже офицјери платју непресјекомују јакоже и в Кроатии да имејут.

12. Прочиже воини си јест Гемајни во времја военое платју да имејут, оставшајже в домје их фамилиа свободнаја да будет, и свободнија своја грунти да имут в содержание от них учреждених на војну. Посљедователно же

13. Порцна, квартир и форшпан от них да двигнетсја иначе бо сигурни бити не могут јегда возпотребовани будут к војне.

14. Патриарх, Епископи, шчабс и обер офицјери и немецки Национа Нашего, да посесионати будут в державје Јеја кралевскаго величества.

15. Да по тенору привилегискому даруетсја и утвердитсја народу нашему собствени Магистрат от своего Национа составлени имјети, да по артикулах и правах своих прежде бивших Цареј и Кралеј и судјех гражданских, по гласу привилегии трех Цареј римских нам дарованија, во особливих своих дјелах по древнему обичају народ политични несмушчено управљаетсја, за состојание свое служапче бившему интересу и службе Јеја величества.

16. Свобода да даруетсја народу нашему јеже свободна училишча имјети, и учители от нашеја религии, на разних јазиках откуду ни бо можем их прибавити, да всеокружное учение преподавати могут јуношеству, чрез јеже би в разумје просвјешчалосја и всјакому Благочинију, политикјеже и манерје обучалисја, к полазе јакоже своеј, тако и державствујушчија.

17. Два или три јуноши от национа нашего да уредјат здје в патварију и практику при здјешних дикастернах сулицитованију служапчих дјел да неостанемо за смјех Словаком, Тотом, Киповцем и најпосље Жидом, иже вси от своего национа агенти имут и пленипотенциари здје, ми же једини чрез чужих уст и рук код своих уст, рукуже и очес дјелаем с тшчетоју и поруганием всјех нас.

18. Господина посланника двора росијскаго вси купно именем клера и народа да молим чтоб чрез јего превосходителства рекомандацију Јего Императорское величество, по резолуции Блаженија помјати Петра великако Императора учители и жалование за содержание их паки подароваюсе нам. К сему же

19. Неменше же молити јего превосходителство о рекомандации за сооружение типографии, типографовже, испрашчика, јеже би милостиво јего величество даровали нам, да училишча и цркви нашја в книгах скудост нетерпјат.

20. Доминиум Дал Jure perinale за Архиепископију да солицитуетсја и јакоже доминиум тај, тако и прочи ајнкунфти Архиепископски, по смерти јего в фискал коморски да невземљутсја, но да остатетсја под смотрением конзистории Архиепископскија за содержание тогожде конзисториума и чинов Архиепископскиа в резиденции сушчих до поставленија другаго Архиепископа.

21. По смерти Архиепископа, Епископоже и шчабс и обер-офицјеров, имјение на церковное, и тјемиже милитарским лицами стјажаное, да чрез команди не шпируетсја, ни инвентирует, чрез тое би многа тшчета и трошки прибавили церквам и обичеству нашему и многија вешчи тљением пропали.

22. Аудиториати, комитати и Магистрати да не турбујут национ наш в тестаментах оставших по умерших имјешаватисја, ни да диспонирујут ими ни

имјенијами оставшими, но конзисторијум Архиепископски и Епископски с начални-ми лицами Народними онаго мјеста онаја по правом каноским и грађанским по старому обичају да уређују.

23. Между всјеми тјеми ишепомјанутими дјелами, сулицитовати за сабор, собрати се да дозволитисја нам во јеже би дјела требујушчаја исправленија и погрјешности досеље случившијасја в духовних и мирских на против правил и обичаја исправило се и пункти они зђе от депутиртов предложени, дјејствителное рјешение возимјели, Народ же к служ-бје Јеја величеству и двору Аустријскому болше и болше управилсја.

24. И сие весма потребно и нуждно јест, чтоб народ наш имјел ађе во Виење в коем либо от форшчет један прилични својствени дом, при немже и церков могла би воздвигнутисја. В коем домје приходјашчи наши депутирти, канцеларија и нуждние к сему персони и Нотариус и прочи несмушчено и непоколебимо пребивали би, и о сем надлежало би временем Јеја величеству предложити молителње, да место нам покажут. Јелико в пјат или шест љет народ наш кирни зђе платит, с тјем би могли дом један в јединој зђе вароши купити, јакоже и Лутерани, и Калвини зђе имут.

25. Всјеми древними и ниње шними заслугами и силоју привилегии протестоват против нападенија унита Пашића на епископи наши, и учињеној јему от тамошних командиров помошчи. Подобње

26. Против епископа Арадскаго безаконо похитавшаго вторују епархију, јеже нетокмо против привилегии јако без позволенија Архиепископа своего и Епископов дерзнул прелстити неправилним челобитием своим кралевское величество, но и против соборних канонов окружно всеја Апостолскија церкви. Не менше же аки Братоубиственик число јединаго знатнаго епископа без всјакој законој нужни ради сластољубија своего уменшил.

27. Грунтхери да неимјејут јурисдикции над персонами нашего национа (ашче би коему нуждје случило се иселитисја но другују варош или село) возбранивати удержавати насилно имјение, и по смерти их во фишкал свој взимати јего, точију обичное от грунта давати ино ничто, и не давати јему власт дом свој подати или претендирати цјену јего персони, ибо свободни сут нашего народа персони по привилегиам.

28. За малефикантов чтоб јешче пред три дни нашему свјашченику допушчено било, осужденија на смерт исповједити и причашченија удостојати и то не во сра-дном мјестје, но на чистом да совершаетсја. и до мјеста сулуции, подобнаго мали-фиканта свјашченик кромје препјатствија каковаго да пратити возмогнет.

29. Что табула кральевскаја и маги-страти во кралевских варошах начали, нинье же и публицирали да от национа нашего ником недопуститсја к пургерство и цех примитисја, ниже нашему че-ловјеку да допуститсја дом, виноград или какав нибуд грунт купити, против та-ковија несносниј новајлии их в понижности тужбено предложити Јеја кралев-скому величеству, да тое насилие Јеја величество ауторитетом своим милостиво возразит.

30. В закључении же всјех сих пун-ктов, в разсуждение сие представљаетсја: Ашче сна прошенија наша и невозмогут всја (за грехи нашја или за нинја ње-кија препони) по желанију нашему во ефект привестисја, обаче настоит нам о сем прилежати, да невознепшчујут о нас јако ничто доброе о себје разсудити и взискати знаем.

Притјажание.

И сие обшче приговорихом, да по четвртом пуктје ни један от прочих по-сљедујушчих пунктов предлагаетсја в су-лицитовании, доњељеже первјее привилегии народнија, Јеја кралевским велич-ествоом милостивјејше конфермујутсја.

М. п. (црни печат) Арсеније Четверти с. р. Архиепископ и патријарх Србо Илирическиј

М. п. Висарион Павловић с. р. Епископ бачкиј, сегединскиј, егарскиј

М. п. Василије Димитријевић с. р. Епи-скоп будимски и проч.

Симеон Филиповић с. р. Епископ хорватскиј
М. п. Никифор Стефановић с. р. Епископ славонијскиј
М. п. Кирил јеромонах гомирац с. р.
М. п. (црни печат) Секула Витковић с. р. обркапетан
Арсеније Вујић с. р. обркапетан
М. п. Арсен Зорић с. р. капетан
М. п. Јоан Ракић с. р.
М. п. Марко Муцул с. р.
М. п. Врето Костантинов с. р. депутирт пешчанскиј

II.

Мјесеца Маја 4. дне 1741. љета во Вјени.

Јакоже от духовнаго тако воинственаго и помјестнаго чина делигиратих депутиртов, општенародних дјел ради собравшихсја, зачате сут сесне держати, в коих разговор бист что до ниње содјелано, и что в напред дјелати надлежит (окром что до општенароднаго сабора отложено) посљедујушчи пункти покажут.

1. Јесу очитата на словенском јазицје

2. два мемориала која јесу предата Јеја кралевскому величеству, један за всемилостивјејшују Јего Блаженства Г. патриарха конфирмацију да би се потврдио. Други паки поради столице да би нам в пожунској дјети имјети воздалисе от три чина, како клеру, воинственим и помјестним нашего национа људем.

NB. Нам неизвјестно јест, будутли поради солицитације столица какове контроверсие от страни статов, зане у них узаконено от посљедователних четирех чинов персоне в дјети имјети, како от прелатов, магнатов, немеша и кралевских свободних варошах, тако могут протестирати пјатаго чина к себје непријати.

На сија ми отвјетствуем: Ашче они от тоја долгаго времени от нашего национа не малое число приходов воспријмали, а под титулом от Хунгарије, тако на сија размотривши, имјевши от нас интерес, надлежит и в число подобних сеснах нас примити.

Ашче ли би паки обицирали дља чего от 50 љет сија несолицитирасмо: Нам отвјетствовати надлежит, да ми јесмо непрестано солицитирали на меших мјестах, како при Комитатех и Магистратех но и на дјети столици имјети, обаче никоим образом дозвољено бист. А привилегие гласет по качеству времене нашего национа људи на лучшиј образ устроити на наше утјешеније и пользу. Ашче ли би конечно по сему образу нам недопустилосе, и отречено би било, то по состојанију наших привилегиах нам особливиј и собствениј Магистрат искати надлежит, что би подаровалосе, чему никакове контроверсие обицирати не могут. Сие бо под подписом саме хунгарске канцеларије состоитсе.

3. Сваки депутирт что има тужби да особливо приуготови, а на сесију сеја депутации да предложит, что би се подробнија тужби општим именом предали.

4. Мемориал општим именом устроити да привилегие општенародне без всјаких клаузулах всемилостивјејше Јеја кралевское величество конфирмирати позволило би, и настојати да клаузули в рескриптје издатом 1735. касирујутсја.

5. Особливо паки способом мемориала просити, что би конфирмирате наше општенародно привилегие код славне канцеларије интиме инартикулиралесе.

6. По утверждении општенародних привилегиах и по конфирмации Јего Блаженства Г. Патриарха абие поради в натури десетак солицитирати.

7. Сеј пункт отложен до сабора.

8. и 9. По первому обичају да би от нашего национа један Генерал с прочими надлежателними штабс-официјери поставилсја, кои би над цјелом нашом националном милицијом били и комендирали просити, котори имедиате скупа са свом милицијом от хофкрисрата да дependирајут а не от комендантов, зане от того бивает умаленије числа милитарскако, а двору кралевскому убитак узрокуетсја. Неменшеже

10. Пристојнују чест и решпект наши воинствени штаб-обер и ундр официјери по начину остали региментов регуларних да имјејут, с тјем и

11. Платја официром националним

непресјекомаја да би им опредјелило се, а гемајном во времја војни. Во времја же

12. мира да грунти им опредјеленими свободно уживати возмогут. Подобње и

13. От порции, форшпона, прочих тјаготеј паорских да би освобождени пребивали, како би во времја војни себе на службу готовија представили.

14. Г. Патријарх, Епископи, шчабе и обер офицјери и немешти націона нашего да посесионати будут в државје Јеја кралевскаго величества.

15. као у I. прилогу.

16. И сеј пункт до сабора оставлаетсја.

17. Подобње до сабора.

18. Као у I. прилогу.

19. „ „ „ „

20. „ „ „ „

21. „ „ „ „

22. „ „ „ „

23. По утвержденији обшче-народних привилегиах просити за сабор всенародни.

24. И сеј пункт до сабора отложен.

25. Као у I. прилогу.

26. „ „ „ „

27. „ „ „ „

28. „ „ „ „

29. „ „ „ „

30. „ „ „ „

Пристајжание.

Као у I. прилогу.

Сви потписи као и на I. прилогу, само се још налази потпис Петра Димића, бирова и танача вароши Табане, и што је у место Врето Костантинов, написано Врето Костовић. Потписи Вретини нису писани једном руком, а пред именом на оба места стоји печат његов. На I. прилогу код потписа Врето Костантинов, стоји с. р., дочим на II. не стоји.

(Наставиће се).

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: **Д. Р.**

(Наставак.)

Јеромонаси, дјакони и монаси, котори чинаго одјељанија немјејут, сут сиј посљедујушчи:

Јерм. Николај, Антонај, Никофор, Павел, Јоаникиј, Софронај; јеродјакони: Партенај, Григорај, Теофил, Методај, Теофилакт, Василај; монаси: Неофит, Доситеј, Макарај, Симеон, Михаил, Серафион, — којима је заповеђено да направе нужне хаљине.

Посљедованије братиј ишедших из монастира, после љета 1740.

1. *Рафаил* јерм. ишел из мон. 1740., по согласију братиј изгнан из мон. узрока ради показаног во визитации 1740. л. бившеј.

2. Јрм. *Атанасиј Протопопић* тогожде љета изгнан соборним согласием братским купно с Рафаилом јрм. јакоже во првој визитации гласит.

3. Јеродјакон *Јов*, с благословением братиј отишел во св. гору Атонскују на сожитие 1745. и тамо преставлја.

4. Јеродјакон *Филотеј*, избјегл 1741., није обрјетаетсја в Мачви у мон. Петковици.

Написание братиј преставлшихсја после 1740.

1. Прогумен јрм. *Михаил*, пр. 1750. Апр. 25., по нем остало 10 мот. винограда у монастиру, а 4 мот. дате јего дјакону Григорију; полак воденице код старога мон. остало у монастир, 100 дрва шлива остало у монастир. Готови новаца 40 дуката из которих дали за јего вјечни спомен парусију т. ј. 75 фор. вск. Арх и Митр. Г. Павлу Ненадовићу, прочее остало у монастчр.

2. Јрм. *Јоасаф*, пр. 1746. После јего ништо неостало.

3. Јрм. *Арсеније*, случаем спал низ доксат, и тако внезапу умерл. По јего смерти остал у мон. виноград от 6 мот. Преставлја 1746. Ноем. 20. в вечер.

4. Јрм. *Георгиј*, такожде спал с доксата и внезапу умерл. 1750. 31. Дек. По нем кое у чему остало 60 фор. новаца, винограда 4 мотике, и виноград остал у мон., а новце кое о погребу потрошено, кое такожде остали у монастиру.

5. Јрм. *Стефан*, пр. 1750. Фев. 20. По јего смерти остало винограда 4 мот. во мон., више ништо.

6. Јрм. *Арсеније*, котори учиљеја у Москви, преставиљеја во Хорватској 1745. По смерти јего ништоже в мон. остало.

Прочтохом братјам соборно Их високопресвјашченим Арх. и Митр. Г. Павла Ненадовића во осмих пунктах изданаја правила 1749. Авг. 28., и на нејаки пункт отвјет посљедует отца Архимандрита и братиј. И тако на:

1. Правило свјатопочившшаго Арх. и Митр. Г. Викентиа Јовановића, аше и имјелв, но ретко

прочитавали, узрока ради тамо обштчина закључаетсја, а нијье обштчина њест, тако и онаја правили сили својеја некмјсли.

2. Что до церкви надлежит и в икономии монастирској испољавали јесу, а судом и присуђенијем никакових творили.

3. Божественаја служба (помоштију Божијеју) по вса дни бивает.

4. Церков јакоже в сем правиље гласит, непремјено содержитсја.

5. Мирским властем неотходили что тужитисја, ниже потребу имали.

6. Братија без благословенија настојателева никуду неисходили, но во близкаја мјеста без цедули, а в долшаја с цедулоју, по дваже ходити вдјеже пристоит совершали јесу.

7. Сего пункта повељение испољавали јесу.

8. Циркулара јакоже во инструкции гласит преписивали и отправљали јесу.

Такожде прочтохом им в 34. пунктах на љето 1733. от свјатопочившаго Арх. и Митр. Г. Викентиа Јовановића изданаја правила, и на всјаки пункт посљедует одговор како Г. Арх. тако и братетва.

И тако на:

1. — 34. одговор обичан, као и код других манастира, сем 13. Јеже запонједаетсја в сем пунктје, да вса обштча будут, сие конечно отрицчут, понеже монастирскаја каси никаковија имјеют, а такожде и братија своих имјенији мало имјеју, јакоже ексамен их гласит, а обштежителство сие от кого в них времена установлено било, от оного пак и разорено јест. Того ради никаковим начином нијье на обштество објешчатисја могут. Аштче ли будут за добро кзр и народ сие изобрести и фундус показати и положити, неотрекутсја воспријати.

30. Аштче виногради и шливики и имајут, но вса приходјашчија с их плоди в нутр монастира пребивајут, скитов же никаковић содержајут.

31. Кони, седла и кодесници држат, обаче на сваку потребу монастирску невозбрањајут на послужение давати.

Из вишеписатих братии, по Архимандритје хажи Захарии, соборним согласнем вцјех братиј наредихом первјеје. Члени

1. Јрм. Теофан, паки да будет намјестник, потврдисја и наредисја.

2. Јрм. Исаија обштчаго монастирскаго духовника одредихом.

3. Члан први такожде јрм. Исаија да будет, втори: јрм. Теодор, трети: јрм. Антонић, четверти: јрм. Мојсеј, котори с Арх. и намјестником должни будут о всјех дјељех монастирских договор имати и промотрение.

4. Јрм. Дионисија еклисиархом опредјелихом.

5. Јрм. Спиридона, типикара и магистра, као што је наведено код Софронија јеромонаха врдничког.

6. Јрм. Павла, протоколистом наредихом, котори должен јест протоколи по формулару јему показаному чино водити и по различију приходи и отходи манастирскија записивати.

7. Трапезаром јеродјакона Григорија.

8. Кључаром, гостионичаром и над бозницеју надзирателем Макарија монаха отредисмо.

9. Иконома Василија монаха учинихом.

8. Јулија положиште сви јурамент.

Написание дјаков монастирских:

1. *Георгиј*, дјак Хажи Захарија Арх., р. у Иригу, љ. 12, псалтир прочитал.

2. *Јоан*, дјак и брат јрм. Софронија р. у Радинци мали, 13 љ.

3. *Максим*, дјак јрм. Антонија, р. у Новом Саду, 7 љ.

4. *Григорије*, дјак јрм. Мојсеја, р. у Моштаници, 13 љ.

5. *Лазар*, дјак јрм. Спиридона, р. у Иригу 8 љ.

6. *Симеон*, дјак јрм. Исаија, р. у Јошевици, љ. 16.

Написание слуг монастирских:

1. *Георгији Толмач*, национом Каравлах, р. у Краљеву, пришел 1748., кувар плаћа 30 фор.

2. *Павел Ненадовић*, р. у Сегедину, пришел сего љета Априла, бирош, плаћа 23. фор. 30. кр.

3. *Јоан Стојановић*, р. у Ердељу у селу Семшчу, бирош плаћа 25 фор. 80 кр.

4. *Јоан Георгијевић*, р. у Ердељу у селу Липови, влах, пришел сего љета, бирош, туне служит.

Написание пријаворцев Монастирских:

1. *Вук Јаковић*, родом от Лики, жена Миољка, синови: Петар, Стојан, Игњат, пришел Марта сего љета. Имјеет коња 3, 3 говеда.

2. *Илија Ивановић*, р. от Херцеговини код Никшића, пришел Марта сего љ. жена Стјепанија, деца Милија и кћер Сава.

3. *Иван Глумичић*, р. от Лики из Широке куле, пришел Марта сего љ., жена Стоја. Има краву и 2 јунета.

Инвентарнум:

Церков сија јакоже не само протокол стари гласит, но и сего 1753. љета Маја 6. в дувару у папертн обрјетенаја таблица каменаја свидјетелствуст, созидана јест в начеље сеја визитацији поиисанними ктитори. На которој новоизбретеној каменој таблици написаше сицево јест:

†

Благоволением отца и посиешением сина и совершением свјатаго духа, воздвижеја се сеј свјатиј храм во име Архиереа Христова Николи, Богу посиешествујушчу. Сему же храму бист ктитор Лацко и Марко и Јовишик от горнега Ковина, и бист наручник и исправитељ Јоан Божанић и госпожа Ана и Тома и Катарина, и син им Георгиј. В љето ҂ѕѯѣд (7084. — 5508=1576.).

Созидана и устроена от камена и от части цигле, јест изнутра с олтарем и папертоју долга 13 клофтера, широка у цјевници $6^1/_2$ кл., прочаја ширина $4^1/_2$ кл. Такожде и папертa. Висока изнутра 6 кл. Патосата циглом великом, на среди коло от цигле и камене устроено. На олтару 3 пенжера велика с катрами и са стаклами, 3 пак мала пенжера без катри са стаклами, у цјевницах 2 пенжера велика с катрами и стаклами, 16 малих с стаклами без катри, 2 пак пенжера среди цркве мала, с стаклами без катри. На притвору 2 пенжера велика новопробиена с катрами и стаклами. Пенжера менших 4 без катри с стаклами. Трудо стоит на 4 столна на нем пенжера 12, с стаклами. Над олтарем двје потајници с десниј и љевиј страни. Олтар, трудо и церков древнеју заграфнеју с различними образи свјатих измоловато, коему изображенију ктитор бист Митрофан јрм., јакоже извјествујетеја над врати папертскими сицевим надписанием:

†

Изволением отца и посиешением сина и совершением свјатаго духа. Подписа се сеј Божествени храм во име свјатаго Архиереа и чудотворца Христова Николаа, при Архиепископје сербском кир *Јоње*, и при митрополитје Бјелградском кир *Јоакимје*, и Темишварском кир *Неофитје*, и при игумење кир *Евсевију*, и о сем потруди се *Митрофан*, јеромонах и плати Бог да прости и совершиција в љето от Адама 7116. Августа 5., љета от Христа 1608. т. ј. от како је писато до днес 145. јест јест.

Папертa же бист писана, ктитори и настојатели ниже посљедујушчим. Јакоже посљедует:

†

Изволением отца и посиешением сина, и совершением св. духа, написаја сија преиратa при преосвјашченому Архиепископје Пекском кир *Гаврилу* и преосвјашченому митрополиту кир хажи *Илариону*, и почесе писати при игемону кир *Неофуту*, и еклисиарху *Јосифу* и параеклисиарху *Василију*, а совершиција при игемону *Висариону* и еклисиарху *Илариону*, и параеклисиарху *Теодосију*, и сему бист ктитор игемон *Неофит*, и хажи *Стефан*, и поп *Теодор* и поп *Софроние*, и монах *Јевтиче* и *Петроние* и платише васе и Бог да прости. И паки бист злату ктитор *Крунија, хажи Јанинаја* из Бјелграда, и започесе м. Маја 10. дан, а совершиција м. Новембрија 8. дан в љето 7162. от Христа 1654. т. ј. от како јо писано до днес љет јест 99.

На сеј церкви врата сут двоја, једина от сјевера, другајаже на папертн от запада ново ниње устроена.

Во олтарје честнаја трапеза, на једином столније созидата, верху плоча камена самотвора, повјетствутеја да јест освјашчена, но незнамо ким, ниже имјејут каково знамение да јест освјашчена.

На ној нижни покров от платна бјела, везен свиленим гранами, покров от платна посреди чипка бјела и около.

Престол вес кругом обвиен плаветном дамашком бјеле гране червена синжева; антимине освјашчен свјатопочившим Арх. и Митр. Вакентием Поповићем 1722.; застучић червене дамашке изпод јевангелија; застук по зелену атлазу златом и свилом везен; 3 свјешчника жута от туча; кивот за свјатаја от цлеха моловат; крст мали Јерусалимски ветх; аер от свиле червеникасте гдје что златом везен; проскомидија на свод у дувару, на ној покров пол свиле ветх дебео; умивалница у дувару усјечена; пексимарница на десној страни подобна проскомидин. На ној: Бошча свилена, синжева плаветна, бошча от картона червена, по ној бјеле гране, плаветна синжева; ибричић бакарни ради укрона; 2 соединалнице калајне; 2 ибрика и 2 легена бакарна; звонце от туча; 5 седалишч архиерејских усјечених у дувару; 3 завјесе на дверима от свиле, и 2 на јужни и сјеверни врати от картона; 2 бошчице на долапчићи у олтару; 4 пешкира.

Описание темила:

Темило различними цвјети и лозами украшено.

Крест мајсторином и позлатом јакоже и темпло; губа и коње и анђели са стране; пресвјатија Богородици и Јоана богослова иконе.

Испод креста в првом реду: 18 икона празничних и прочих свјатих; икона престолна Христова с апостоли около исписати, ветхи; икона престолна пресвјатија Богородици с пророками; икона св. мученик Теодора Тирона, Теодора Стратилита и Меркурија с чудеси, престолна; икона престолна св. Николаја с чудеси; икона више двери недреманое око. Сија већа икони сут ветхи и порушени.

Двери ветхе посао тракелерски со изображением Благовјешченија пресвјатија Богородици позлашчене.

2 завјесе полсвиле, с различними гранами испред престолних иконах.

2 свјешченика жељезна велика моловата и 2 мења железна моловата.

Кивот нов от древа ораова изрјађејше питорским послом устроен, моловат с различном фарбом, позлашчен, на нем балдахин на 4 столпа, на нем птица пеликан сва позлашчена с птенци, верху пеликана крст с лучами позлашчен, около креста зеленом фарбом вјенец устроен. На среди једна икона спасителева с св. великомучеником Теодором и св. Николаем у раму позлашчену. Сего кивота (в немже лежит многоцелебное тјело, целокупно, св. великомученика Теодора Тирона), јест ктитор благородни Г. Михаил Чокић, родом от крајни потискија, из мјеста Бечеја, котори издив на строение сего поменутога кивота 513 фор. 30 кр. Состроен же бист сеј кивот при свјашченејшем патриарсје славено-сербском Г. Арсенији четвертом, при игумену Николају јеромонаху, настојанием и трудом пречестнејшаго архимандрита кир хажи Захарији, того монастира, јеже бист в лето 1747 Носм. 22.

(Наставиће се.)

Поп Гојко Јакшић

(Грађа за историју српске цркве у горњо-карловачком владичанству.)

За савезничког руско-аустријског рата против Турске године 1788.—1791., прешла је сва сила српског народа испод турске власти у горњо-карловачко владичанство. С народом прешло је много и свештеника обојега реда.[1] Међу њима су и два калуђера црногорска: Василије Петровић и Ђорђе Јакшић. Њих обојица дођоше из Црне Горе са капитаном Филипом Вукасовићем, који је 1788. године отишао у Црну Гору са 400 Граничара, да и Црногорце дигне на Турке, и да им капитан буде вођа. Али га Црногорци у мало не убише, не хтјевши помагати нашој царевини. С тога Вукасовић једва умакне из Црне Горе послије четири мјесеца".[2]

Пребјегло свештенство, које не могаше добити парохије, примало је од државе на дан 17 крајцара. „Само она два црногорска калуђера добивала су по 12 фор. мјесечно. Не могох разабрати — пише Грбић — камо су се пристранила".[3]

Па и није од, бог те пита колике важности, куд је пристранио један обичан калуђер. Ама, био Ђорђе Јакшић обичан или необичан калуђер, не ћу и не могу да пресуђујем, и ако факат, да Вукасовић *води собом* калуђере из Црне Горе, у којој му не бијаше глава сигурна и из које главу једва изнесе живу, даје повода размишљању и закључивању, да Ђорђе Јакшић и његов друг Василије Петровић не бијаху обични ни у очима њиховијех саотачаственика, као ни у очима аустријског вође војничке експедиције. Како било, о Ђорђу Јакшићу могу нешто изнијети као допуну Грбићеву писању.

Међу старијим списима прав. срп. црквене општине сењске налазе се два листа, која сама собом казују, да су *Инвентар* црквено-општински: „Именуем што има у цркви кое шта од 1799. 10 сетебра то ес до 1800. до 20. отобра." Међу истијем списима налази се и непотпун *пријепис* тога инвентара (што судим по томе, што су предмети истијем редом пописани), или је неки *Записник*, којијем се констатује исте године право стање црквено-општинске имовине. Тај, да га назовем *Записник* овако почиње: „У Сењу в церкви свјатом храму успенију Богоматере почимши од 10. априла

[1] Грбић у „Карл. влад." I. стр. 112. пише, да је прешло „у свему 46 особа свештеничкијех и то: 29 сабственијех свештеника и 17 калуђера", из наставка, да се је „сачувао — потпун списак" тијех свештеника, на наводи тај списак. Али наводи само 45 имена свештеничкијех а не 46.

[2] Грбић I. стр. 113.

[3] Стр. 116.

1794. года до 2. јонна 1795. били су тутори гдр Атанасио Костантино и гдр Стефан Сорковић,[4] за ово време шчо су держали находи се њихов либар писат грчески. — У години 1795. од 2. јонна примио се туторства гдр Ђовани Божић и гдр. Никола Дићорђино, бише тутори до 10. сетембра 1799. љета. Ове двоице тутора протокол не находи се, будући да га нису держали, нити се зна колико е за ово време имала црква доходака нити трошка. — Љета 1799. почимши од 10. сетембра прими се туторства ја Димитрије Ристивоевић,[5] и Ђуро Јанковић. *Именуем шчо се нашло вешчи у овој години церковне*, како ми двоица примисмо, и ко е шчо приложио, како сљеди по реду.“ Па у том *Записнику* и ово је: „Почивши *поп Гојко из Пипера*, посље смерти остави за своју душу, цркви здјешној успенију Богоматере сљедујуће вешчи: 1 . . . и свјате мошчи мале, кое се находе са церковнием свјатим мошчима“ итд. У прије споменутом *Инвентару* пак пише: „Именуем када се престави покојни *поп Гојко Јакшић родом из Пипера* и остави у ову цркву за своју душу: перво свете мошти скупа (са) њивотињем кое (су) скупа са церковним (моштима)“ итд.

Осим поменутијех св. мошти[6] с њивотињем оставио је „за своју душу“ сењској цркви поп Гојко од утвари: путир *сребри* с његовом „потребом“, крст мали окован (сребром?) *позлаћен* за водицу, крст *сребром окован* стари, два чирака мједена и кадијопицу мједену; од црквенијех књига: јеванђеље и апостол „у једној футроли“, службеник, осмогласник, минеју празничку „у футроли“, псалтир кијевски, полустав; од другијех књига: „талант царски пут, о должности пресвитером, исповједаније вјери, толковоније 10 заповиједи, историја происхожденија српског, росиски летописац.“

У свему златна оставина, која нам казује, да Гојко Јакшић не бијаше обичан — калуђер. Да је поп Гојко исти онај Грбићев калуђер Ђорђе из Црне Горе, казују нам Пипери у Црној Гори, гдје се је поп Гојко родио. Гојко му бијаше крштено име, Георгије калуђерско, а то што га презивају „поп Гојко“ даје мјеста мишљењу, да се је као удовац свештеник покалуђерио, али и на даље и као калуђер у устима (па и у записима) остао „поп Гојко“.

Кад се је Вукасовић кренуо у Црну Гору, он је већ у Сењу оставио основану срп. прав. црквену општину. Општина је организована као „славено-српског народа братство“ год. 1784., како се чита у *Штатуту* црквено-општинском. Црква је озидана год. 1790. Да је Јакшић био у Сењу, свједочи једно саопштење сењске војничке команде представницима прав. срп. црквене општине сењске од 26. јула 1793. „Dem bei der hierortigen griechisch nicht unirten Religions Verwandten bestelten dermaligen Seelsorger Herrn *Georg Jaksich* ist untereinem von diesem Militär Comando die hohe Verordnung zugefertigt worden, sich zur Abreise nach Italien als Feld Kaplan zu dem im Piemontesischen Gebiete stehenden Gyulayschen Freykorps Bataillon in Bereitschaft zu halten, und die Abreise nur noch in solange zu verschieben, bis darüber die Wahlbestettigung für ihn von seinem Herrn *Dioecesan* eingelangt seyn wird.“ И по свој прилици „поп Гојко“ отишао је тога пута у Италију. Да ли се је повратио у Сењ, не могу да нађем забиљежено. Ипак његова оставина сењској цркви а не којој другој — даје повода мишљењу, да је свакако у Сењу умро. Али кад је умро — није забиљежено нигдје, или ако је гдје и забиљежено, није се нашло.

Што примаше 12 фор. мјесечно из државне касе (као и његов друг Василије Петровић) имаде да захвали Вукасовићу, који га је и довео у Сењ, као што ће бити заговором Вукасовићевијем да је и у Италију отишао као војнички свештеник. У Сењу му бијаше тијем лакше служити малобројној општини српској, што

[4] По свој прилици Сарајлија, умро у Сењу 30. новембра 1817.

[5] Сарајлија, рођак Сорковићев, од двије сестре дјеца, умро 17. маја 1822. године. Обојица (са трећим другом Мостарцем Растом Лучићем) настанише се у Сењу 10. јануара 1791.

[6] Види мој чланак „*С огњишта ускочког*“ у 10. броју „Вос. Виле“ ове год.

[6] Мошти су св. Јована новог чудотворца, како то пише у својијем биљешкама за парохијски летопис г. Никола Радошевић, сиђашњи парох сењски, који ми је уступио велики свој труд, да је употријебим.

је у Вукосавовићу имао заговорника, а од државе плату — за онда добру плату.

Толико старе хартије сењске прав. срп. црквене општине знаду за попа Гојка — калуђера Ђорђа — Јакшића родом из Пипера у Црној Гори, који год. 1788. дође у Сењ с Филипом Вукасовићем. О његовом другу Василију Петровићу у тијем хартијама нема ништа. П. М. К.

Предлог

српских архијереја од 1851. о уређењу српске православне цркве.

Превод

Васе Николајевића.

2 (Настављак.)

II Дела цркве, која се због светског добра грађана односе на државу, јесу:

1. Избор Митрополита - Архиепископа - Патријарха, и по смрти овога Администратора Митрополије.

2. Попуњење упражњених дијецеза.

3. Одређење броја и простора епархија.

4. Подизање и укидање манастира.

5. Подела мањих црквених округа, наиме протопрезвитерата и парохија.

6. Подизање богословије, семинара и других завода за свештеничке аспиранте, у чијем је оснивању и држава удела имала.

7. Подизање народних и виших школа, које се издржавају на црквеног иметка, где таковог има.

8. Постављање учитеља на тим школама.

9. Постављање вероучитеља на свима васпитним заводима.

10. Опће норме обвезне за зидање и издржавање цркава и парохијалних станова и других амо спадајућих зграда.

11. Све што у здравствену полицију спада, у колико се односи на црквене заводе.

12. Подизање добротворних завода, у колико су исти о трошку црквеном подигнути. Намештање на истима потребних учитеља, чиновника или другог послужитељског особља.

13. Располагање с покретним и непокретним добрима, приходима, ужицима и иним правима цркава, манастира и свештеника, за које се правило поставити мора.

14. Систематизирање нових у постојећем црквеном уставу још не узакоњених црквених и других звања што се сврхе црквене тичу.

15. Одређивање и утврђење дотације свештеника и целога црквеног особља.

16. Дотирање Епископија и манастира, који се не налазе у правом поседу и у оснивању добара, која им припадају или су им припадала.

17. Закони у погледу опоручних расположења епископа и световног свештенства.

18. Одређење поступка против оних свештеника, који су окривљени ради казненог грађанског злочина, и у случају осуде одатле проистичућих последица.

19. Подизање сопствених казнионa за свештенство.

Такви у тим црквеним расправама од црквене власти донесени закључци, потребују превишњег одобрења Његовог Величанства Цара или приволу од превишње овлаштених власти, и ако би се повеле расправе о овом или оном предмету, то се имају свагда уз интервенисање црквене власти спровести.

Б.

О организацији правосл. саборне - источне цркве у ц. кр. државама.

I.

У погледу правосл. саборне-источне цркве у ц. кр. аустријским државама у односу њеном, према васељенској правосл. саб. ист. цркви.

Црквена власт по својој божанственој уредби дана је учећој цркви т. ј. светим апостолима и њиховим последоваоцима епископима. Ту власт врше поједини епископи по већ подељеним дијецезама, у којима верни исте сачињавају партикуларну цркву, у кругу опће, по црквеним канонима, сходно јерархијском поретку, путем тој цркви својственог синодалног устава истина самостално под надзором свога Митрополита, али су ради одржања јединства вере и мира, целом епископском збору опће цркве, као највишем сенату потчињени. Тај сабрани у Синоду збор непогрешив је, с тога има и законодавну моћ. Одатле следи, да су правосл. саборни и источни епископи у ц. кр. државама овлаштени, шта више дужни, да могу њима поверени део народа Божјег у јединству и чистоти вере одржавати, и црквену власт по правилима црквеним вршити;

а., држати провинцијалне синоде, у којима ће се заједнички саветовати о јединству и чистоти вере, опћа дела цркве уређивати, њима од врховног пастиреначелника Христа дату власт „везати и дрешити“, извршивати, и о расправа у духовним стварима, које у њихов суд спадају одлуке доносити.

б., Синодални устав и у управи својих дијецеза у важности одржати.

в., У вези и саобраћају бити с осталим партикуларним црквама, посредством пређе уобичајених а сада увести се имајућих грамата, које су Архиепископи, кад су наступали своје звање, једно другом уобичајили достављати, тим писмом показати своје сопствено православље, и тим начином одржати праве карактере правосл. саб. источне цркве — јединство и заједницу вере, — тако, да се у пређним случајевима, кад се породи сумња и разишљање у верским стварима, може наш Синод обратити на главне цркве истока и од тих затражити њихове мњење. Та веза треба и опет да ступи у живот, и да се редовно и слободно одржава, ако би инако пала ограда, у којој је наша црква у аустријској монархији утиснута била, и њој се она највишом милошћу Његовог Величанства дарована слобода обистинила.

II.

У погледу највишег надзора и представништва цркве као укупног тела т. ј у погледу Патријаршије и Митрополије.

Још у првим вековима хришћанства, а особити одкад се раширило хришћанство до на крај граница познатог старог света, црква је ради лакшег надзора и управе подељена била у разне партикуларне цркве, које су управљале свака за себе, независно једна од друге. Та независна управа постала је понајвише отуда, што су се подизале разне нове независне државе, или што су се обе римске царевине распале, а независни владари нису трпели никакав утецај, што је долазио са стране, те су гледали, да исти одстране и од цркве своје државе. Тај систем годио је аристократском управљању правосл. саборне источне цркве. Тако постадоше приволом све четири главне цркве истока, независне јерархије под именом Синоди Патријаршије или Митрополије у Србији, куда су спадале обе Мизије, цео стари Илирик и Панонија; у Русији, куд је увртена цела Скитија и Сармација до источног и леденог мора, и у новије доба млада краљевина Грчка, која је с приволом свију Патријаршија добила свој независни Синод, одцепивши се од цариградске патријаршије. С преласком великог дела српског народа испод Турског јарма у ц. кр. аустријску државу на позив немачког цара блажене памети Леополда I. у год. 1690, преселио се и његов Патријарх из Пећи, и пренео сва своја стечена права и своју столицу овамо, те је добио од истог владара потврђену од Њега и Његових наследника до данашњег дана јурисдикцију у духовним стварима над свима Хришћанима и црквама своје вероисповеди у ц. кр. држави, с важним привилегијама, а српски народ право избора Патријарха. И само Његово данас срећно владајуће Величанство цар Франц Јосиф, потврдило је најмилостивије та историјска права Патријарха и његовог избора привишњим патентом од 15. дец. 1848.

По истом добротворђеном праву, стоји на највишем ступњу јерархијског поретка правосл. саборне источне цркве у ц. кр. аустр. држави Патријарх — Архиепископ — и Митрополит прав. саб. ист. цркве у Аустрији. То највише достојанство спојено је са столицом (седиштем) Митрополита у Карловцима, који је преставник прав. саб. ист. цркве и ц. кр. аустр. држави и води највиши надзор. Исти расправља у свима стварима, које се тичу целе цркве у аустр. држави, као морално тело у смислу св. канона са високом Владом или другим црквама. Он извршује све закључке св. Синода; надаје на основу саветовања свога црквеног савета донесене одлуке, провизорно и у оним случајевима, које спадају у делокруг св. Синода. Он бдије над чистотом верозакона по правилима 7 васељенских Сабора, и стара се, да се врше закључци, које је св. Синод донео, да се обављају по пропису све црквене церемоније, обреди и свако богослужење, и да поједини дијецезални Епископи у својим дијецезама одржавају ред и светле својим добрим делима као народу, тако и свештенству у истинитој вери и јеванђелским врлинама.

Највеће је право и дужност његова, да посвећује епископе и уводи у епископску част; да сазива, руководи и затвара св. Синод; да одређује време и место, кад и где се исти

држати има. Ради расправљања и изведења са претставништвом и врховним надзором спојених ствари, стоји уз овог највишег достојанственика Црквени Савет, с којим он врши и духовно судство у другој инштанцији.

III.

У погледу легислативне (законодавне) црквене власти и највишег духовног Суда, т. ј. у погледу св. Синода.

Црква као морално тело може само онда постојати, кад у њој владају добри закони, и кад у свима њеним стварима управља правда. С тога се мора црква озбиљно бринути, да потпуно одговори тим условима, који утврђују њен трајни опстанак, те тако да осигура и закон и правду.

Црквени сабори или Синоди, који се морају држати у духу и по правилима наше цркве, немају никакав други циљ, доли да тим захтевима одговарају. Да доведемо до тог циља и нашу цркву у аустр. држави, морају се поставити јаки основи, на којима би се и овде Синод, као највиша црквена власт имао конституисати и стално остати могао.

Тај стални Синод састављали би сви прав. саб. ист. епископи у аустр. Монархији, те би се као такав конституисао под именом: „Св. Синод правосл. саборне источне цркве у ц. кр. аустр. држави". Синод се састаје сваке године и то у пролеће. Редовно место састанка Синода јесу Карловци, прилично централна тачка црквене заједнице, где је уједно и Митрополитска архива и библиотека при руци. У важнијим приликама и особитим случајевима, може Патријарх, као сазивач Синода, одредити и друго које место и друго време за састанак Синода, и ако интерес цркве захтева, може Патријарх и ванредну седницу Синода сазвати.

Патријарх-Митрополит је природни и сталан председник св Синода. Ако је столица патријархова упражњена, сазива Синод Администратор исте са црквеним Саветом у одређено време, који онда бира себи из средине своје председника, који седнице Синода затвара и разрешује.

Закони, правила и друге одредбе, које би се тицале опће управе цркве или спадају у догмате, које би Синод за време упражњене столице Патријарашке, — vacante sede patriarchali — донео, имају само провизорну снагу, и морају се — ако новоизбрани Патријарх не би на њих пристао, — поново у синодалним седницама у претрес узети.

Чим се св. Синод конституисао, установи он и пословни ред, по коме ће предстојеће предмете расправљати, одреди и изабере и персонал потребан при расправљању за вођење канцеларије.

Пошто дакле св. Синод носи дужности законодавног тела, а уједно и највишег духовног судишта, то му се и његова делатност разграњује у 2 категорије. У првој категорији расправља исти сва питања, како унутарње, тако и спољашње цркве, где се ради о опће обвезним прописима. Он пуноправно и дефинитивно решава двоумљење и сумњу, која се односи на битност цркве, и његова тумачења закона и остале, за унутарње прилике донете одлуке, које имају опће обвезну законску силу и дјејство, док у оним пословима, који се тиче спољне администрације црквене и који су горе под А. II. набројани, потребно је за правоваљаност синодских одлука, одобрење високе владе.

У предметима друге категорије, наиме у онима, који се тичу црквене дисциплине и код прекршаја у духовним стварима, св. Синод је или прва и последња, или трећа и последња инштанција. Као прва и последња инштанција решава он тужбе против епископа и суди о њиховим преступима, у ком случају или он сам, или путем црквеног савета и истрагу наређује, а као трећа и последња инштанција вреди он у случају рекурса против одлука Митропол. Савета, као друге инштанције.

Осим тих расправних седница, којима је предмет већање и саветовање св. Синода, може се св. Синод саветовати и о предлозима, које предложе поједини чланови св. Синода, или и друга лица, и о томе стварати одлуке, којима је сврха обраћање на високу владу ради унапређења добробити цркве или ради одбране од страних штетних утецаја на слободу вероисповедања и савести појединих опћина, породица и лица; даље, ако се услед чега покаже потреба, да се може св. Синод ставити у споразум и са сродним црквама, ради очувања верске чистоте, или ако се породе какве теже сумње, које се иначе не могу налечити, те да сме св. Синод предузети сходне кораке ради сазива опћег сабора у циљу учвршћења црквеног јединства.

У делокруг св. Синода спадао би по црквеним установама и избор Патријарха-Архиепископа. Али пошто је тај избор са највишег места признат као кардинално право, које српски народ непрекидно врши, од како је јерархије у држави аустријској, то потписани епископи држе, да би односна наређења васељенских сабора о овом, само тада могла и имала доћи до важности, кад би се читав српски народ одрекао тог свог стеченог права.

Најзад св. Синод има право, да попуњује упражњене епископије било то премештајем лица, која су већ епископи, или избором лица, која ће епископом услед тога постати.

Поближа одређења, како ће се по црквеним наређењима избор предузимати, и колико ће се притом у обзир имати узимати односне дијецезе, то ће бити предмет саветовања наредног Синода.

Одлуке, као резултат саветовања св. Синода, доносе се већином гласова; једино у расправама св. Синода, као врховног судишта, довољан је за правоваљаност закључка и релативна већина гласова.

Кад Синод расправи и заврши све, како подастрте му, тако и сопственом иницијативом изнете поднеске, тада он на предлог Патријарха-Архиепископа бира Црквени Савет, који ће као судиште друге инстанције, припадајуће му предмете решавати, и с обзиром на поднете тужбе против једног или другог Епископа, као и с обзиром на њихове преступе, потребну истрагу наређивати и спроваћати, и све агенде за наредни Синод припремати, и још уз то имаће и Патријарху-Архиепископу у пословима репрезентације и врховног надзора цркве помагати.

Предмети, који у делокруг св. Синода спадају, у кратко су ови:

1. у погледу догмата.
2. „ „ службе Божје.
3. Просуђивање свију новотарија и систематизовање унутарњих црквених прилика.
4. Установљење дијецеза.
5. Именовање администратора за патријарашке седисваканције.
6. Избор и премештај епископа.
7. Судбеност над епископима.
8. Велика анатема (проклетство).
9. Битна преписка са црквеним иметком.
10. Предлози за сазив опћег црквеног сабора.
11. Одређење о св. тајнама.
12. Доношење пресуде у препорима као последна инстанција.
13. Супервизија (надпрегледање) рачуна црквених добара и добротворних завода (завода).

IV.

У погледу црквеног Савета, који има да фунгира као II. инстанција или апелациони форум.

Да би код прве инстанције наиме: Конзисторије (Diöcesan-Rath) оспорена (у призиву) парбена решења у најкраћем року могла бити расправљена, и да не би Патријарх-Архиепископ у вршењу репрезентације целе цркве и у расправама, које се односе на врховни надзор исте, био без потребног одмора и радних снага, то је врло нужно, да се установи Митрополитски Црквени Савет, који би имао тим захтевима да задовоји.

Овај Митрополитски црквени Савет састоји се из 2 епископа, 2 архимандрита, који су уједно и референти, 2 протопрезвитера, 2 свештеника, 2 секретара и 2 канцелисте. Сви епископи имали би редомице долазити у тај Савет, остале свештеничке саветнике бира на предлог Патријархов — Синод, доживотно. Саветници из световног свештенства, морају бити половица Словени, а половица Романи, исто тако и секретари и канцелисте, које све Патријарх именује. Оба секретара морају бити правници са државним испитом. Они присуствују наизменце у Савету, према томе како долазе предмети, словенски или романски.

При саветовању председава Патријарх, а закључци се доносе већином гласова. Ако су један или више гласача одељеног мишљења, то могу разлоге за своје мњење у седнички записник уврстити. Од Патријарха на то одређени секретар је управник патријарашке и Црквеног Савета канцеларије. Оба секретара имају при саветовању саветујући глас, који имају, као и референти свој, писмено дати и актима прикључити. За одржане седнице и за доношење правоваљаних пресуда, потребно је најмање пет гласача.

Не пристане ли Патријарх на донесене закључке, то се има предмет тај са разлозима патријарховим заједно поново претрести, и ако ови (закључци) опет са пређашњима се буду подударали и поново не добоју патријархове

приволе, то се оставља, да о овоме одлучи св. Синод, који ће се, ако је баш нешто важно и пресно за те прилике, сместа морати сазвати. Седнички записник потписују сви гласачи и оба секретара, а експедицију обавља Патријарх, али ако је он спречен, најстарији епископ.

Кад се управни Патријаршка-Митрополитска столица, сазива епископ, који је у исто доба асистент архиепископов, неодложно св. Синод, да би овај учинио сходне мере ради заступања Патријарха-Архиепископа, т. ј. да би именовао администратора, и представио га Његовом Величанству ради превишње потврде, и да би такође поднео и молбу ради што скоријег новог избора. Администратор се брине са народним асистентима, да останина преминулог Патријарха, а тиме и народни фонд не претрпе штету, да се Патријаршка добра, као што треба и користоносно управљају.

На редовно уредовање спадају сви они предмети, који се тичу црквених унутарњих оних прилика, које Патријарх и Синод нису изричне за се придржали. Осим тога спадају у компетенцију црквеног Савета ови предмети:

а.) ревизија свију у призиву стојећих парница у брачним и дисциплинарним казненим стварима.

б.) ревизија рачуна свију црквених добара, осим оних, која искључиво стоје под администрацијом Патријарховом.

в.) ревизија рачуна свију манастира у целој јерархији.

г.) ревизија рачуна свију семинара.

д.) издавање оних нормативних одредаба ради бољег руковања и неговања црквеног правосудства, и боље управе и руковања са црквеним и манастирским иметком.

У другим предметима црквеним нема се никако Црквени Савет упуштати у доношање одлука, него једино да даде спровести извиђења и истрагу, и тиме да прикупи и констатује она дата, на основу којих ће св. Синод моћи пречи дефинитивну своју одлуку. Оне одлуке Црквеног Савета, које имају за предмет решавање догматских сумња или какву трајну норму или тумачење и разјашњење установа, које као правац служити имају, исто тако све наредбе и налози легислативне природе, све то ако је и с Патријарховим пристанком, важи само провизорно, те мора, да би добило правоваљаност своју, од св. Синода као његов закључак уздиђи се.

У другим приликама пак, па и у призивним случајевима, где св. Синод представља врховно судиште, правоваљане одлуке, које су у другој инстанцији потврђене, и против којих нема призива на св. Синод, па и у том случају не, кад би чак утицатељ могао навести и таквих околности, које инволвирају нулитет, т. ј. битан устук против црквен. закона.

Најзад има Црквени Савет да припрема материјал за св. Синод, да води бригу о истрагама, што их је наредио Патријарх или св. Синод у случајевима, где онај као прва инстанција фунгира; на даље да прибави искуства из свију дијецеза и све да прибере, како би Патријарху-архиепископу омогућио тачан преглед о стању свију црквених грана, те да би и св. Синод могао показати благословене последице у свом увишеном положају, као легислативна црквена власт и највише судиште.

Све молбе, жалбе, представке, дописи, тицали се они Синода, Патријарха-архиепископа или Црквеног Савета, имају се сви скупа, за време док је Синод одложен, на Патријаршију управљати и по наредби Патријарха-архиепископа у сходан поступак узети.

Црквени Савет састаје се по правилу двапут у години, и то у почетку друге недеље по Ускрсу и 1. Септембра. Но ако би Патријарх увидео, да послови не трпе одлагања, то ће он сазвати црквени Савет у ванредно заседање све дотле, догод то околности узиште. Црквени Савет је на окупу све дотле, докле год сви приспели предмети не буду посвршавани.

Наредни Црквени Савет саставиће како пословник за своје уредовање и напутак за канцеларијско особље у погледу уредовне манипулације, исто тако и шему о таксама духовних судова и канцеларија, и поднети Патријарху-Архиепископу на потврду, који ће последње високој влади на највише одобреље подастрти.

V.

У погледу дијецезанске црквене власти и репрезентације цркване, наиме у погледу епископије.

Св. Синод као највиша легислативна власт правосл. саб. ист. цркве у Аустрији и као највише судиште, протеже своје званичење на оне црквене прилике. Ну посебна црквена дела појединих дијецеза спадају у компетенцију епископске управе, која припада дијецезану

епископу, силом досуђене му Богом црквене власти, коју они са сталном пажњом и обзиром на црквене установе и синодалне одлуке и врше.

Тражи се дакле од епископа да са неким пићем и у интересу дијецезе по прописима управља, али му је према томе дато и овлашћење, да сме у границама закона предузимати кораке, који појадано воде добру и добротворном напредовању повереног му хришћанског стада, које он треба да пасе и негује, као добар и веран пастир.

Епископ, који је репрезентант цркве у дијецези, бдије као такав над очувањем чистоте верског учења и вере, службе Божје, тачног држања црк. обреда. Он се брине за проповедништво и усавршавање истог. Он руководи црквену дисциплину, те надаје наредбеним путем провизорне и опће наредбе, а у двојбеним догматским стварима и провизорне одлуке и решења, која се имају одмах на Патријаршију или Митрополију спровести и од ње о њима даље закључке очекивати. Утиче непосредно на богословију и семинарију, као и на вероучитеље. Он надзирава њина предавања и строго пази на њихово владање, а може и од њега само да зависи да правомоћно одлучи: да ли такав учитељ и професор на ком било духовном училишту или семинарски старешина врши своју службу као што треба, и да ли се може и надаље оставити на том месту; даље, да ли и шта би се имало у кућњем поретку семинарије поболшати, а шта укинути, и место тога што друго увести. Сва верска друштва признају, да је народна просвета једна од најважнијих чињеница, с тога она не сме остати за цркву индиферентна, па се иста ни у народним школама, као ни у осталим васпитним заводима не може отети утецају цркве, пошто је истој много до тога стало, да њени верни буду за сваки сталеж и службу отаџбини у страху Божјем и вери темељно обучени и потпуно васпитани, као добри хришћани, ваљани људи и корисни грађани.

Што се тиче спољних црквених прилика, расправља их епископ силом своје црквене власти договорно с владом, и без његовог пристанка, не треба никакав посао да се спроведе.

Надаље врши Епископ помоћу дијецезанског савета духовну судбеност над свим у његовој дијецези налазећи се световним и монашким клиром, па и над странним духовницима, који су припадници његове религије, у колико се у његовој дијецези баве.

Он управља црквеним иметком, и води надзор над свима црквеним закладама и фондовима, који су у његовој дијецези, те је одговоран св. Синоду, како за управљање, тако и за употребу истих према намени им.

Најзад спада у искључиви делокруг епископа-дијецезана рукополагање служитеља св. олтара, попуњавања систематизованих црквених звања, као места свештеничких, протопрезвитерских, манастирских настојатеља и т. д. подељивање црквених достојанства — осим архимандритског, које на презентацију епископову подељује Патријарх са оба епископа, који су у Црквеном Савету, давање црквених одличија, освећење црквених здања, утвари и т. д. и т. д., примање у калуђерски чин, укратко предузимање, наређивање и мере за све што иснскује и тражи добар поредак и управљање самосталног црквеног друштва, и прикладно руковање једне дијецезе, која је уређена и удешена према црквеним установама и издатим од св. Синода прописима.

Из напред реченог јасно је, да су црквене прилике, које спадају у сферу дијецезана — епископа, према осталом позиву и обвези, троструке природе:

1., које се односе на репрезентацију, вођење и управљање дијецезе.

2. Којима управљати има духовно судство и оне, које се тичу црквеног иметка.

3. Које иснскују неопходно лично деловање епископово, као: рукополагање, освећење цркава, антимиинса и св. мира.

У вршењу и обављању предмета прве и друге врсте, потребан је епископу савет и радна помоћ; а у онима треће врсте потребно је суделовање неколицине духовних лица. Ту асистенцију при вршењу нужних са позивом епископским скопчаних дужности, даје епископу свештенство, световно и монашко, које он обично из градова, села и манастира око себе сакупи, и помоћу и саветом њиховим врши утецај на управљање дијецезалне цркве. У осталом дозвољено је епископу, ако само то прилике допуштају, да сваке године по једанпут сабере свој дијецезански клир код себе у такозвани дијецезански Синод, и то у повећем броју, н. пр. из сваког протопрезвитерата по једног

или двојицу, које изабере остало свештенство тога округа, и са овима да се саветује о јавној настави у вери, о проповедању, исповеди и покајању, о учвршћењу морала и религиозности, о искорењивању порока и сујеверја, о учвршћивању вредноће, нравствености и тачног вршења званичних дужности душобрижника, о средствима и начину, којима би се стало на пут сваком злу, и како да се добро и корисно, у славу Божју, а на корист и спас верних уздигне, па се о свему томе посаветује и оне корисне предлоге и св. Синоду поднети.

Док је тако на црквеним установима учвршћено уређење у погледу управљања црквом на истоку у тамошњим црквама и до данашњег дана у снази одржано, дотле је овде ц. кр. аустр. влада у том правцу нека ограничења и наредбе издала, које су истина могле имати најбољу намеру и тенденцију, па чак и приликама лако да су изазване, ипак су очигледно сметале и сметају слободном развитку црквене слободе.

С тога сакупљени епископи у непоколебљивој нади и осведочењу о правдољубљу Његовог Величанства, нашег премилостивог цара и Његове високе владе, уздају се да ће у закон. чл. XX. год. 1847|8. као и у највишем патенту од 4. Марта 1849. §. 2. осн. закона пречена верска слобода и тим самим свакој цркви зајамчена автономија на брзо се и обистинити, те досадања у томе правцу, као препреке служећа наређења изван крепости ставити.

Тако је био издан ради управљања и руковања црквом за њезине како унутарње, тако и спољашње прилике за епископије, које су од пре припадале круни Угарској, илирски регуламент од г. 1770., онда од г. 1777, на изасланителни рескрипт од г. 1779. За тим конзисторијална система од г. 1782., из којих је рекли би састављен Буковински регуламент. У Буковини постојао је пређе регуламент под именом: „Geistlicher Regulierungsplan". Ердељска епископија имала је опет засвим посебан пропис, Далмација опет никакав, него је управљана по увиђавности епископовој и губернаторовој, а овај последњи се опет при том служио декретима, који важе за западну католичку цркву. По тим одредбама имао је сваки епископ — осим далматинског, — уза се конзисторију, једно тело нашој цркви не познато, које је удешено по западњачкој конзисторији. Ове конзисторије састојале се из:

1. једног епископа као председника.
2. два манастирска настојатеља.
3. два протопрезвитера.
4. два пароха.
5. једног секретара, и
6. једног фискала. Последња двојица нису имали право гласања. Свршиће се.

ЛИСТАК.

Вести

(**Држање св. архијерејског синода.**) На пронесене вести горњих листова, које прихватише и наши листови, овлаштени смо најавити, да пошто није ни иската дозвола за држање св. архијерејског синода, да по томе није могло држање његово ни одложено бити.

(**Личне вести.**) Његова Светост благоизволела је на Рождество пресвете Богородице произвести свитела др. *Августина Бошњаковића*, за протосинтела, ком је повернна управа ман. Хопова, а управа ман. Велике Ремете повернна је намесшку гргетешком *Јосифу Јовичићу*.

(**Седнице виших автономних власти.**) Седнице народно-Школског Савета, одржане су 11. о. м. и следећих дана, а седнице Саборског Одбора отпочеће 23. о. м.

(**Ради знања.**) Како нам је доцкан стигла висока наредба срп. народног Школског Савета, у погледу усвајања „*Библијска повест старога и новога завета, за основну школу, написао прота Јован Борота*", издање српске манастирске штампарије, за уџбеник у српским вероисповедним школама, упозорујемо славна школска управитељства и надзорништва, да се иста повест има увести као уџбеник од почетка ове школске године.

Иста се повест може добити код српске манастирске штампарије по 30 фил примерак, а књижари добијају уобичајени рабат.

Читуља.

† У Рађици, у Бачкој епархији, умро је 28. п. м. парох рађички *Кузман П. Јанковић*, у 64. години.

† У Српском Ковину, у Будимској епархији умро је 30. п. м. парох српско-ковински *Александар Павловић*, у 34. години. Вечан спомен умрлој браћи!

Одговори уреднништва.

Г. П. З. у М. што се чудите „братском“ поступку арапиновом? Арапин и хришћанин — човек! Зар не знате од *кога* је отпао, *какав* је, *како* је дошао до положаја и *како* га профаните; *зашто* је у мржњи и освети обневидио и заслепио, те му пред очи избаце разне мане и бајке, нужне за сатанске му умишљаје, без да је у стању да промисли и да се увери о њиховој могућности и истинитости, и што му је најврућа жеља, која му не да мира ни у сну ни на јави.

Ако све то узмете у обзир, не ће Вам ни мало ни чудан, а камо ли гадан и одвратан изгледати онај његов поступак. Знате добро, у чијој се кући највише говори о поштењу и части!

С тога и није вредно на његова тандркања осврнути се, а још мање кварити радост му и пријатеља му, чије се жеље „случајно“ подударају.

Ви бар знате, да се сродна духови у мржњи и освети слажу, и то је баш карактеристика ниских духова, чиме се и разликују од људи племенита и узвишена духа.

Књижевни огласи.

Изашла је из штампе и може се добити за 2 круне књига:

СРПСКА МИТРОПОЛИЈА КАРЛОВАЧКА

око половине XVIII. века

ПО АРХИВСКИМ СПИСИМА

приредио

протојереј **Димитрије Руварац**

издање

Његове Светости српског патријарха

Георгија Бранковића.

Карловци, Српска Манастирска Штампарија. 1902.

Књига је штампана на лепој сатинираној белој хартији велике осмине, стр. I20+224, или 22 табака.

Како је у истој књизи саевим потанко описано 106 цркава Архидијецезе карловачке и наведено код сваке имена свештеника, њихови породични односаји, знање и имање из 1732./3. године, за тим статистички податци Архидијецезе из 1732., 1755. са наводом свештеника, епитропа, црквених синова, кнезова односно официра, 1766. са именима свештеника и кад је ко од њих рукоположен, учитеља; и кад је и ко је цркву осветио, 1791.; Арадске епархије 1755. са наводом каква је црква и именима свештеника; Бачке 1785.; Карансебешке-вршачке 1749. са именима свештеника; Карлштатске, Костајничке и Пакрачке 1755. и Темишварске 1773.; за тим Далски спахилук око 1706., и имена оних особа, што су у прве две десетине XVIII. века спремали свештеничке кандидате, са азбучним редом места ... — не би требало наше црквене општине, а особито из Архидијецезе, а да не набаве горњу књигу. А ипак ће књига добро доћи и онима, који воде бригу о стању нашег народа и његовом кретању, као и љубитељима старина.

Из исте се може понајбоље видети, како се наш народ особито у Срему јако умножио, — 1732. било је у Арахидијецези српских 138 села, а данас има 187, кућа српских 7785, а данас око 30.000, цркава 111 а данас 171, свештеника 170 а данас 150 — а подједно се може из ње увидети и то, како су нам 1732./3. сиромашне и јадне изгледале цркве у Срему — у целом Срему није било ни 10 зиданих цркава и то већином од черпића и цигала, а остале су биле већином од брвана и плетера, покривене трском а тек по гдегде даском

Димитрије Руварац

управитељ Српске Манастирске Штампарије.

ЛИТУРГИКА

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА

САСТАВИО

ВОЈА МИЛИЋ, учитељ новосадски.

Друго умножено издање.

Ова је књига готова и може се добити у потписаној штампарији. Исту књигу одобрио је'св. Архијерејски Синод. С тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г.г. учитељима, дајемо уобичајени књижарски попуст.

Српска Манастирска Штампарија

у Ср. Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 118. ех 1903/4. 75 1—1

ЗВАНИЧНА ОБЈАВА.

По дозволи Његове Светости, Преузвишеног Господина *Георгија*, патријарха српског, од 4/17. септ. 1903. бр. М. 439. издан је данас Данилу Милошевићу, из Соколовца, дупликат абсолуторне свједоџбе од 12/24. јунија 1899. бр. 11., те се уједред тога проглашује оригинал исте свједоџбе уништеним.

Управа правосл. срп. богословског училишта у Карловцима 5/18. септ. 1903.

Ј. Вучковић с. р.

СТЕЧАЈ.

76 1—3

На основу решења славног Епарх. Школског Одбора будимског од 28. авг. (10. септ.) 1903. ЕШО. 161/зап. ех 1903. расписује се стечај на

упражњено учитељско место у Срп. Титошу (Rácz-Töttös, Baranja m). Плата је следећа:

За редовну школу 600 К., за повторну 80 К., $7^1/_2$ ланаца оране земље, $1^1/_2$ ланац ливаде на коју учитељ порезу и еквиваленат плаћа и 60 К дрварине и у сеоској шуми толико колико припада на земљу, слободан стан уз школу са 2 натосане собе, 2 кујне, подрумом, јестичаром и шталом и кућном баштом, од великог укопа 80 пот., од венчанице 80 пот.

Општина за сада има перовођу, ну у случају да се садашњи перовођа захвали или по својој служби одавде премести, учитељ ће имати за перовођство и рачуновођство 24 К годишње.

Дужности су школском уредбом прописане. Могу компетовати само оспособљени учитељи, који имају испит из мађар. језика. Изабрани је дужан приликом сваког богослужења певницу држати.

Рок стечају 19. окт. (1. нов.) 1903., када ће се и избор обавити. Изабрани је дужан одмах место заузети. Лична пријава узима се у обзир. Компетенти, који се желе лично пријавити, имају то на свој трошак учинити.

Из седнице месног школ. одбора држане у Срп. Титошу 8. (21. септ.) 1903. г.

Тодор Бошњак
председник.

СТЕЧАЈ. 77 1—2

Расписује се стечај на једно место учитељице овдашње срп. нар. школе.

Учитељици је плата 600 К, у готовом новцу, 1 л. земље у име пофторне школе, за огрев 2 хвата дрва и 2 хвата сламе. За земљу учитељица држ. порез плаћа.

Рок стечају истиче 5-ог октобра 1903. год.

Кетфељ, дана 7-ог сепг 1903. год.

Месни школски одбор.

К. 410/367. из 1903. 72 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на место протопрезв. помоћника у Вел. Бечкереку са годишњом платом од 1000 К. и 300 К. у име накнаде за половину сесије.

Компетенти ваља да поднесу инструисане молбенице своје, прописаним путем, до 18 (31.) октобра о. г. овој конзисторији.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 19. августа (1. септ.) 1903.

Председништво.

Број 381./П. 1903. 74 2—2

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара стечај на једно упражњено место привременог учитеља на овомесној српској вероисповедној основној школи.

Годишња плата је учитељу 1000 круна и 200 круна за стананарину, и осим тога за случај сталног наименовања седам пута петогодишњи доплатак по 100 круна.

Учитељ је дужан предавати школском уредбом прописане предмете у оном разреду, у који од месног школског одбора одређен буде, а осим тог спада му у дужност, да на свима богослужењима у цркви поји.

Изабрани учитељ сматраће се привременим све дотле, док се сталност паралелке не утврди а дефинитивним ће постати онда, када на препоруку месног школског одбора буде од Високославног Школског Савета декрет добио.

Компетенти нека се обрате својим ваљано и прописано снабдевеним молбеницама за три недеље од првог увртења овог стечаја потписаном председништву.

Из седнице школског одбора, одржане у Земуну, 22. августа (4. септембра) 1903. године.

Тоша Марковић
перовођа.

Пајо Николић
председник.

Бр. 51./МШО. ех 1903. 68 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у црквеној општини молској, епархија бачка, последња пошта Мол (Mohol) овим се отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 1000 круна, за повт. школу 40 круна, у име свог и школског огрева 182 круне, за чишћење школе 21 крупу, у име паушала 20 круна и 1341 □° оранице на коју политична општина порез и еквиваленат плаћа, уз то стан према пропису 74. §. Шк. Уредбе од 1872. г. са баштом. Осим тога законом прописани петогодишњи доплатак од 100 круна када пресне, који може достићи највећу своту од 500 круна.

Дужности су прописане Шк. Уредбом од 1872. године. Рок је стечају шест недеља од првог увртења његовог.

Из седнице м. шк. одбора срп. правосл. црквшк. општине молске, држане 14. (27.) авг. 1903. године.

Сава Лудајић
перовођа.

Душ. Јосимовић
председник.

Број 766/IV ех 1903. 69 2—2

НАТЈЕЧАЈ.

Према VII—XX тачкама закладнога писма блажене памети Архиепископа сарајевског и митрополита дабро-босанског Ђорђа Николајевића, од 2. (14.) фебруара 1893. овим се расписује натјечај на једну штипендију из његове задужбине, и то од 640 круна, одређену за слушаоца наука, на ком свеучилишту у аустро угарској монархији.

Штипендију ову може добити Србин православне вјере, родом из Јаска (Сријем), а ако овога не буде Херцеговац, а ако ни овога не буде Босанац.

Натјецатељи имају своје ваљано потписане молбенице овој АЕ. и М. конзисторији, до 15. (28.) септембра 1903. поднијети и потима приложити:

1. Крсни лист,

2. свједочбу о испиту зрелости односно index и свједочбе о колоквијама,

3. свједочбу лијечничку,

4. свједочбу спроматства,

5. свједочбу о вјерско моралном владању свом и својих родитеља.

У Сарајеву 14. августа 1903.

Срп. прав. АЕ. и М. конзисторија
у Сарајеву.

К. 320/323. ва 1903. 73 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на парохију у Канаку с плаћом 6. разреда. Компетенти ваља да поднесу инструисане молбе своје, прописаним путем, овој конзисторији до 18. (31.) октобра о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 19. августа (1. сепг.) 1903.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са кругом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у горњу слободно стојеће; звона или ваље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

17—25 ех 1903. Илустроване ценовнице и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 585. 1903

СРПСКИ СИОН

Год. XIII — Број 18

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у уторак 30. септембра 1903.

ЗВАНИЧНО.

Произведени и рукоположени.

Његова Светост Преузвишени Г. српски Патријарх *Георгије*, благоизволео је 8. (21.) о. м. произвести сингела *др. Августина Бошњаковића*, за протосингела, поверивши му управу ман. Хопова.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је у храму св. три Јерарха у Новом Сэду дана 28. августа (10. септембра) о. г. свршеног богослова *Теодора Милића* рукоположити за ђакона, а дана 30. августа (12. септембра) за презвитера, који је одређен за администратора парохије у Јегри.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је у храму ваознесења Господњег у Горњем Ковиљу дана 8. (21.) септембра о. г. рукоположити свршеног богослова *Павла Гавриловића* за ђакона, а дана 9. (22.) септембра о храмовној слави у Ковиљ-Сент-Ивану за презвитера, који је одређен за личног помоћника пароху у Горњем Ковиљу.

Наредба

срп. прав. нар. школског савета, упућена архидијецезанском и осталим епархијским школским одборима у предмету прописа књижице: „Библијска повест старог и новог завета“ од проте Јов. Бороте за уџбеник у срп. нар. осн. школама.

Ad Ш. С. $\frac{314.}{340.}$ ex 1903.

Његова Светост преузвишени госп. Георгије, патријарх српски, на темељу одлуке православног српског св. архијерејског синода бр. М. 175. Син. 25. ex 1899. одобрио је под бр. М. 192. ex 1903. за уџбеник у српским вероисповедним основним школама књижицу под натписом: „Библијска повест старог и новог завета, за основну школу написао прота Јован Борота“. (Издање Српске Манастирске Штампарије у Карловцима, цена 30 потура), па је услед тога одлучио овај школски савет у седници својој од нижеозначеног дана и под горњим бројем горе одобрену књижицу као уџбеник за српске вероисповедне основне школе прописати и о томе славно-нстя знања и даљег расположења ради известити с тим, да се горе-споменути уџбеник већ почетком 1903/4., школске године има у подручним срп. нар. основ.

школама увести, а досада употребљавани уџбеник у поменутим школама ван употребе ставити.

О учињеном расположењу имаће славноности у своје време овом школском савету извештај поднети.

Из седнице срп. прав. нар. школског савета, држане у Карловцима дне 30. јулија (12. августа) 1903. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

Наредба

срп. прав. нар. школског савета упућена архидијецезанском и осталим епархијским школским одборима у предмету употребе књижица: „Песмарица“ и „Малая Катавасія“ и о нарушбинама код српске манастирске штампарије.

Ad III. C. $\frac{433}{296}$ ex 1903.

Одлуком својом од нижеозначеног дана и под горњим бројем, а на молбу управе српске манастирске штампарије у Карловцима, одлучио је овај школски савет поново и то строго упутити славноисти, да књижицу под натписом: „Песмарица за православне вероисповедне српске народне школе, према наставној основи наданој од школског савета израдио: Александар Јорговић, учитељ у српској вишој девојачкој школи новосадској“ (цена 30 новч.), која је одлуком школскога савета од 17. (29.) августа 1896. бр. III. C. 298|196 ex 1896. односно од 29. маја (10. јуна) 1897. бр. 110.|105. ex 1897. одобрена и прописана као школска књига при настави у певању за све срп. прав. нар. осн. школе као и књижицу под натписом: „Малая Катавасія“ (цена 40 потура) коју је издала српска манастирска штампарија у Карловцима и која је одлуком школскога савета од 3. (15.) августа. 1895. бр. III. C. 242|187. ex 1895. проглашена као школска књига за све срп. прав. нар. осн. школе за учење текстова и за црквено појање — безодвлачно у тамошодручне срп. нар. школе уведе у колико славноисти то досада није учинио.

Уједно је овај школски савет одлучио упутити славноисти, да у смислу овд. одлуке од 13. (25.) новембра 1893 год. бр. III. C. 152.|196 ex 1893. у оним приликама, у којима је славноистом потребна штампарија, израду штампарскога посла повери српској манастирској штампарији у Карловцима, као и да славноисти упути тамошодручне срп. прав. црквено-школске општине, да ове имају све потребне тисканице за срп. прав нар. осн. школе код споменуте штампарије набављати.

О том се славноисти уз очекивање извештаја о учињеном расположењу знања и даљег поступања ради извештава.

Из седнице срп. прав. нар. школског савета држане у Карловцима, 29. јула (11. августа) 1903. год.

Георгије с. р.
Патријарх.

Извештај

о седници епарх. конзисторије бачке држане у Н. Саду 19. Авг. (1 Септ.) о. г. под председништвом Његова Високопреосвештенства Господина Епископа Митрофана.

Записник прошле седнице оверовљен. — Узет на знање извештај бележников, да се јулска седница због недоласка чланова није могла одржати. — Саопћена одлука Саб. Одбора, којом Љуб. Кањанском пароху кулпинском дозначује мировину годишњу од 800 круна. — Публиковане одлуке Саб. Одбора у погледу подарења приномоћи некојим свештеницима и свешт. удовицама. — Публикована одлука МЦСавета, којом потврђује одлуку конзисторије о умировљењу Љуб. Кањанског пароха у Кулпину. — Публиковане су странкама и парох. звањима 6 коначних бракоразводних пресуда. — Донесене 3 бракоразводне пресуде гласеће на развод брака. — На МЦСавет директно одаслата жалба Тим. Димитријевића против поступка истражног изасланства конзисторије, враћена истом. — Узети на знање отписе вирсов. госп. Епископа дијецезана о произведеним чтењима у Ст. Паланци и Ман. Ковиљу. — На отпис Његове Светости издата су упутства окружним протопресвитерима жабаљеском и сомборском ради увођења катихизиса односно библијске повести Јована Бороте у комуналним школама те и Министарство као врховна власт тих школа о том извештена. — Публиковани су отписи Министарства о подарењу државне приномоћи неким свештеницима и свешт. удовицама. — Циркуларно публикован отпис Министарства, да парох. звања просто од поштанске пристојбе могу и у предметима надлежности са полит. општинама дописивати. — Публиковани отписи Министарства, којим дозво-

лава исправку погрешних убележења у црк. матрикуле односним парох. звањима извршења ради. — Кр. срески суд у Сомбору известен, да ће му се затражени списи у предмету тужбе Жарка Поповића против Ј. Маглића и др. тек по окончању овога предмета код конзисторије издати. — Узет са захвалношћу достављен Шематизам митрополије бањалучко-бихаћке. — Саопћено је административном одбору бачком да је конзисторија у предмету крејирања новог свешт. места у Чуругу мњења, да је ово крејирање са душепопечитељског гледишта потребно, у предмету пак неспровађања редукције парохија у Мошорину, да питање око није савремено јер су оба свештеника у животу. — Усвојен је предлог административног одбора у погледу издања новога „Шематизма„ и наређено прикупљање потребнога градива. — Саопћено је адмін. одбору, да пошто је конз. фискалу до избора фишкала дозволила, да мњења своја писмено даје, истог на долазак у седнице приморати не може. — Пре него што би конзисторија изрекла опомену Ст. Т. пароху у Л., затражени су списи о вођењу истраги у Л. — Упућени су парох В. Поповић у Мошорину и Ст Стефановић у Ков. СтИвану, да дуг свој на актуалну парох. сесију и еквивалент за прошлу годину исплате; Емил Степанов парох у Тителу пак упућен, да стање своје са књигама и табацима исказне. — Саопћене су од Саб. Одбора на адмін. одбор управљене и од овога конзисторији уступљене одлуке у погледу подарења припомоћи неким сиромашним свешт. удовицама. — Узета на знање одлука саб. одбора у погледу повишења припомоћи за плаћање пароха у Станишићу за свету од 400 кр. годишње. — Публикован је допис адмін. одбора вршачког у предмету одобрене припомоћи од Саб. Одбора неким у овој епархији станујућим свешт. удовицама. — Издато је циркуларно упутство, да се циркуларни налог, по коме се свештенству забрањује обнашати перовођске дужности, има тако тумачити, да капелани и ђакони могу бити перовође. — Поверено је конз. фискалу, да пријаву против католичког свештеника у Чуругу због ненадлежно обављеног крштења учини, уједно овај случај пријављен и његовом Ординаријату. — Поднесци окружног протопрезвитера новосадског, молског парох. звања и сегединског ради изједначења дозволе за исправке у црк. матицама, уважени и затражена дозвола. — Узет је на знање извештај бележникова, да је услед извештаја окружног протопрезвитера сомборског о разрешењу Дим. Бокшана од администрације у Станишићу и увођења у звање Берисава Берића, о томе и Саб. Одбор председијално известен ради равнања при исплати припомоћи истом администратору. — По обављеном претходном извиђају гледе једног спорног стола, подарен је исти признавачу Данилу Верки као старијем, а закључак црк. одбора ван крепости стављен. — На поднесак пароха Ђ. Велића у Н. Саду да му се дозвола за исправак у матицама крштених издејствује код кр. уг. Министарства просвете, упућен је исти да споразумно са окружним протопрезвитером исту исправку изврши, пошто је рођење ово било већ после увођења државних матрикула. — Тужба Вељe Ђосића и др. из Мола против јер. Г. К. уступљена је заједно са изјашњењем истог јереја члану Божидару Поповићу на проучење и предлог. — Поводом поновне истраге обављене од стране Вел. Грегоровића пароха у Ст. Кањижи и Дра Бранка Илијића чланова конзисторије у предмету обављеног свештеничког избора у Суботици, поново је одбијен призив јер. Тим. Димитријевића а избор Ие. Лудајића свршв. богослова потврђен. — Узет на знање извештај бележников о председијално уништеним благајни срп. нар. црк. фондова и закладa на исплату одаслатим признаницама Дим. Бокшана бившег и Б. Берића садањега администратора станишићског. — На основу извештаја истражног изасланства Софр. Јаковића пароха и дра Вит. Лудајића чланова конзист., кажњен је јер. Н. К. у С. због пијанства одлучењем од места службе на 2 недеље и од високопреосвештенства господина епископа досуђена му је епитимија, да у Мај. Ковиљу интерниран има бити. — Изјашњење ђакона Ђ. Павковића на пријаву окружног протопрезвитера, издато фишкалу на мњење и предлог. — Бракоразводна пресуда пошто се пребивање Јелене Мудринеки није могло испоставити, достављена је ситатог-у ad actum те сви списи на разматрење вел. МЦСавету одаслати. — Издата опомена јер. Е. Ст. пароху у Т. што није о отсуству своме известио свога протопрезвитера, да је овај за долазак свој други дан могао одредити, уједно је представка министру просвете упућена, да управу грађанске и основне државне школе упути, да у будуће дан испита за веронауку имају саопћити испитном поверенику окружном

протопрезвитеру жабаљском, те да се испити из веронауке под вођењем не од цивилних повереника већ од повереника конзисторије обављају. — Упозорен председник црквеног општине у С. да није властан свештенство казнити, те им хонорар за парастосе отступно од закључка црквеног општ. надавати. — Тужба Б. Бељанског из Ст. К. против пароха Д. Ч. издата овом на изјашњење. — Поводом пријаве црквене општине у С., позват је јереј Ж. Ј. П. да се изјасни, за што је Јоцу Маглића и др. дао криминалном суду, када је већ конзисторија у њиховој спору поступила. — Црквеном одбору у Турији на молбу његову достављена је пријава пароха, ради давања потребног изјашњења. — Избор Дра Стевана Момировића за свештеника у Ст. Сивцу потврђен, те је рескриптувално стање заведено и Милош Рајић за пароха постављен, а први за сист. помоћника. — Молба Димитрија Рајића администратора у Стон. Београду да му се капеланија или администрација у Ст. Сивцу као безпредметна не уважена. — Признани Панте пл. Поповића пароха у Петрову Селу и Тим. Димитријевића у Сенти у предмету црквеног столова, спроведена СМЦСавету. — Узет на знање извештај црквеног општине у Мартоношу, да пукотине, које се на цркви појавише, према мњењу стручњака нису опасне. — Молба свршеног богослова Ст. Стратимировића из Кулпина ради полагања стечајног испита, издата председнику испитне комисије Јов. Бороти окружном протопрезвитеру. — Молбе неких свешт. удовица ради получења припомоћи спроведене вис. Министарству. — Пријава пол. општине у Бајши да јој парох није званично на благодарење позвао, уступљена пароху на изјашњење. — Изјашњење јереја Стев. Темеринца на тужбу Ст. Очуче у Локу, узето на знање и тај предмет скинут са дневнога реда. — Узет на знање извештај окружног протопрезвитера у Жабљу да је своје звање наступио. — На жалбу пароха у Ади, да је надсолгабиров у Сенти под претњом новчане глобе истога позвао, да му из протокола крштених Милоша Бранчића изда са исправком да је презиме на „Борош" промењено, сабрано је ово вел. жупану бач-бодрошком с тим, да солгабиров на таке позиве није властан и да сама странка има на надлежном месту упитну исправку затражити. — Према одлуци МЦСавета установљен је поново рачун јер. Тим. Димитријевића ради отштете, коју штету му је тамошњи јер. Св. Димитријевић својим улетањем у његову парохију проузроковао. — Изјашњење јереја Св. Димитријевића на пријаву Тим. Димитријевића у Суботици због надлежно обављеног венчања, пошто су се оба јереја накнадно споразумела, скинуто са дневног реда. — Два подниска парох. звања у Н. Саду при храму Св. Три јерарха у предмету исправке матица цркви спроведене министру просвете. — Списи достављени од солгабировата паланачког ради наређења поступка за 5 случајева накнадних и матрикулисања враћена истом, да ово у делокруг конзисторије више не спада. — Извештај окружног протопрезвитера новосадског о обављеном испиту на веронауке у Новом Врбасу на држављој полугимназији узет на знање, те умољен епарх. админ. одбор, да му трошковник одобри и благајну епарх. фонда на исплату упути. — Признаница Зорке Миливојевић Зурковић против овоземаног решења донесеног на одлуку срочадског стола сомборског, којом се исплата плате и берива умобољног мужа јој обуставља, враћен као ненадлежно поднесен.

НЕЗВАНИЧНО.

О

избору презвитера — пароха.

Д. Р.

У погледу постављања и намештања свештеника, учи наша св. источно-православна црква ово:

По 2. правилу св. апостола, свештеника — презвитера — поставља један епископ.

Ова је власт дата њима на основу учења св. писма, а поглавито на посланици св. апостола Павла Титу 1. 5, у којој му рече: „Сего ради оставихъ тя въ Критѣ, да недокончанная исправиши, и оустроиши по всѣмъ градомъ пресвутеры, якоже тебѣ азъ повелѣхъ."

Најбољи и најкомпетентији тумачи — канонисте — Зонара и Валсамон, тврде у свома тумачењу овог правила, да исти признаје епископу право како избора, тако и рукоположења, пошто нема никаквог прописа, да тек по претходном избору може некога рукоположити за презвитера.

Па и ако је епископу припадало право избора и рукоположења презвитера, ипак су они својевољно од тога свога права уступили и клиру — презвитерском савету — и народу, да и они изреку, да л је дотични спреман и достојан у опште за свештеника, односно да л је заслужан на намењено му место.

Временом је и у томе наступила промена и измена, те н. пр. данашњим даном у васељенским патријаршијама, где су обично парохије простране, и где у свакој парохији постоје обично три презвитера и ђакон, најстарији — пароха — поставља епископ, пошто прво саслуша мњење дотичне општине, а остала два или ако их је више, бира парох са преставницима општинским, и избор њихов потврђује епископ.

У Русији на предлог конзисторије, поставља свештенике епископ.

У Србији и Грчкој краљевини именује свештенике епископ. У Србији се расписује конкурс за сваку парохију.

У краљевини Румунији, поставља свештеника епископ у споразуму са министром црквених дела.

У бугарском егзархату — кнежевини Бугарској и епархијама у Турској, које потпадају под управу бугарског егзарха у Цариграду — бира свештеника општа скупштина свију парохијана са свештеницима дотичног места, а избор потврђује епископ, пошто прво саслуша мишљење конзисторије.

У кнежевини Црној Гори поставља свештенике митрополит у споразуму са кнежевском владом.

У карловачкој и сибинској митрополији, обављају избор свештеника црквене скупштине, а конзисторија потврђује избор.

У буковинско-далматинској митрополији поставља свештенике епископ по саслушању мишљења конзисторије.

У карловачкој митрополији од 1690. до 1782., постављали су свештенике неограничено епископи.

Системом конзисторијалпом од 5. Априла 1782. пренето је право постављања свештеника на конзисторије, ал је обично она постављала за свештенике онога, кога је дотични епископ желео.

Народни сабор од 1864/5. донео је наређење, да црквене скупштине бирају свештенике, које је наређење кр. рескриптом 10. Августа 1868. добило потврду.

У истом рескрипту говори се у II. Г §§. 53.—63. о избору систематизованих помоћника и пароха.

По §.§. 55. и 56. на свако упражњено место, расписује конзисторија стечај, а конкурирати могу из целе српске јерархије — митрополије карловачке — они, који су у стању показати строг црквено-религиозни живот, и који су стечајни испит положили, односно, који га нису дужни полагати.

По §. 57. конзисторија испитује молбенице конкурената, и оне, који прописана својства немају, одбацује, остале управља на општину ради избора, односно кандидирања.

По §. 58. Црквена скупштина предузима избор односно кандидацију, и ако од припуштених избору један добије 2/3 гласова, тога конзисторија потврђује, иначе се она двојица или тројица који највише гласова добили буду, подносе конзисторији, да једног од њих именује.

Из овога се види, да по том уређењу епископ нема *никаквог* права на постављање свештеника-пароха.

Истина, он је председник у конзисторији, ал он у њојзи нема гласа, односно има га само онда, ако су гласови па једнако подељени, и као председник дужан је да изврши сваки закључак донесен од већине чланова.

Време је истиснуло народ од учествовања при постављању свештеника, а народни сабор 1864/5. и тадашња јерархија, која је пристала на онакво постављање, одузела је епископима сваки утицај при постављању свештеника, по ком може постати свештеником и онај, за кога је дотични епископ уверен и осведочен, да није у опште за свештеника, а најмање за тражено место.

Зашто је народни сабор одузео епископима утицај при постављању свештеника, види се из речи недавно умрлога др. Теодора Мандића, који у својим „*Успоменама* из нашег народног живота“ у II. св. на

56|7. рече: „Тим одређењем хтео је сабор да зада смртни удар „симонији“, која је као црв подгризала жиле црквеног живота у Срба. Било је истина у свако време племенитих људи међу архијерејима, који су стављали себи задаћу, живети и радити за бољитак свога народа. Ал ако је зао удес себичност и грабљивост подигао на епископску столицу, онда је и добро дотирана дијецеза указала слику, која је болом морала испунити груди сваког човека од поштења.“

А зашто је и како је могао и смео и епископат на тако шта пристати, да при постављању свештеника једино ту улогу има, да рукоположи изабраног за ђакона и свештеника; на то би нам питање могла одговорити једино тадашња јерархија, а у првом реду патријар Самуило Маширевић, који подједно и носи највећу одговорност за уништен постојећи вековима уплив епископски при постављању свештеника, на основу учења црквеног.

Кад је у сабору претресано питање о томе, да ли да се сматра за изабраног од скупштине онај, који добије 2|3 гласова или који има више гласова, устао је епископ будимски Арсеније Стојковић, те је рекао: „Не слаже се с црквом нашом да општина и репрезентира и кандидира. Нека се изрече начело: „како бира општина, да ли презентира или кандидира. Ако презентира, онда представља једног, а ако кандидира, онда иду тројица.“

По синодско-саборском предлогу §. 60. овако је гласио: „Епархијска конзисторија, кад прими протокол (изборни), избор чини између предложених лица, или ако би се сви гласови сједињили на једног, потврђује и наређује што треба да се рукоположи и уведе у службу.“

Одбор ad hoc, овако је исти §. изменио: „Епархијска конзисторија, кад прими протокол, најдаље за 6 недеља учиниће избор од предложених лица, или ако би се 2/3 гласова на једно сјединиле, за исто време потврђује и што треба одмах наређује да се рукоположи и у службу уведе; у противном случају остаје уверђеној страни право да се обрати митрополитско-црквеном савету, да овај нареди да се закон врши.“

Архимандрит Герман Анђелић, као известилац одбора ad hoc, прочитавши овај §. рече: а тако не може остати.

Владика Стојковић на то примети да ни канон, ни митрополит, ни синод, нити ико на свету може владику натерати да против савести своје кога рукоположи.

Др. Светозар Милетић, одговара на то: „У канону има прописано, за које се време могу поставити, па кад дође време, мора владика хтео или не хтео рукоположити; ту се његова савест не пита. А има закона, по којима и владика може на суд доћи. Не можемо ми ничију савест узети за сигурно.

Услед тога се заподела ова дебата.

Комесар рече, да у стварима каноничким, не сме ни за длаку попустити (!), јер му је то од двора наложено.

Стеван Петровић, велики жупан одговара: Ако то буде, онда је сав наш труд узалудан. Јер кад је владици савест закон, он може учинити шта год хоће, а закључаће се за савест, зашто дакле да се трудимо око тога, кад наш закон за њега не важи?

Патријар: Мора владика узрок казати.

Владика Стојковић: Има различних узрока, па и таквих, које не мора ником казати. (То не ваља. Жагор.) Треба што год и на савест владици оставити.

Др. Милетић: То никако не може бити. Не можемо, а и не ћемо да се ослањамо на савест појединих људи, јер мени може савест допустити да учиним против правде и закона.

Комесар: Владика не може на суд позван бити, као што је црквени савет, јер то није његов суд; њему може само сиод судити.

Владика Кенгелац: По себи се разуме, да ће озлојеђени конзисторијом даље правицу тражити, али само не треба то у закон заводити.

Др. Милетић: Ако он не ће свештеника да рукоположи, нека га други владика рукоположи.

Владика Стојковић: То не сме и не може бити.

Др. Милетић. А ми ћемо учинити да може.

Владика Стојковић: Сабор нема тог права, дакле не може решити.

Петар Чарнојевић. Нека свети патријар узме канопе и види, може ли сам решити, ако не може он нека сазове синод.

Др. Милетић: Рецте: имамо ли права или немамо, ако немамо потрудићемо се да докажемо да имамо.

Др. Јован Хаџић: Треба разјаснити, да ли је синод или политична власт надлежна да реши.

Владика Стојковић: Ту није крив владика, ако не ће да га руконоложи, ту се онда претпоставља да има узрока.

Александар Волић: А каква је то гаранција, кад владика вели да има узрока, а не ће да га каже? Може и да не буде узрока, ал владици није по вољи, или му је из личних интереса или других каквих узрока противан, пак шта ћемо онда?

Комесар: Кад се конкурс распише, онда конзисторија одбија „деморализоване."

Владика Стојковић: Кад се говори о конзисторији, онда се и владика подразумева. (Више гласова: То је онда владика конзисторија).

Др. Милетић: Кад се саборни закони донесу, а владика вели: урећено је, али не ће савести ради, онда нам таке владике не требају.

Патријар: И до сад су тужбе одлазиле на владике у Беч, али цар их није примао него враћао старешини цркве, да он то реши; а не ће се ни догодити таке тужбе.

Владика Кенгелац: Сваки зна свој пут којим ће тражити, ако је у чему оштећен. Свестан човек не може, нити чини неправде.

Др. Хаџић: Одбор је за то рекао, што није знао куда управ иде.

Владика Кенгелац: Канони кажу: владици суди митрополит са синодом. Па кад у канонима стоји, нашто уводити?

Др. Милетић: Ево шта кажу канони. (Хоће да их цитира).

Комесар: Молим Господо! Та ми се не разумемо. (Сви дебатују између себе, жагор).

Петровић жели, да конзисторија решава где што буде.

Др. Милетић: Ту би опет могао владика рећи да му се не слаже са савешћу; па онда је залудан труд.

Владика Стојковић: Нек се само измене.

Миковић је за то, да ствар иде опет на одбор.

Мајор Сава Давидовац: Слаже се с мишљењем г. Миковића.

Владика Кенгелац: Пристајемо на митрополита (Не!)

Др. Хаџић: Нек иде опет на одбор ad hoc.

У идућој је XX. седници, Анђелић јавио, да је одбор по ново претресао §. 60., па га је удесио тако, да могу обе стране бити задовољне, наиме, закључио је, да се најдаље за 6 недеља има место попунити, у противном случају пак остаје дотичној страни право обратити се на митрополита, на ће онда путем својим наредити да се закон изврши.

Владика Стојковић примећава, да је ту само за владику казано шта ће се радити, али ако и митрополит као дијецезан погреши, како ће се онда поступити?

Др. Милетић вели, да се то изостави са свим, јер томе ту и онако није место, него кад дође до највишег суда, онда ће о томе говорити, а најпосле и сумња, да ће се доћи до митрополитског савета, јер по инструкцији, која је данас прочитана, не верујем ни да ћемо имати митрополитско црквени савет.

Комесар: Нека онда остане првобитна редакција.

Владика Стојковић: Не свидими се, што нигде није дужност пароха санкционовања; парох је нижи и може лакше погрешити, па о њему се не говори ништа, а владици, који је виши и теже у погрешку може пасти, све се прописује — одређује.

Др. Мандић: Доћи ће и о пароху у своје време; а ако се против владике не допусти рекурс, онда ће самовољству бити врата отворена.

Комесар: Немојте страсти давати маха, нека господа хоће ново нешто, што није могућно ни помислити. Како би ту могла конзисторија грешити, кад она од конкурената све оне изабере и општини на избор пошље, који су добри; али међу тим прочује се за оног од општине изабраног да

је против канона сагрешио, да има недостатак какав, с којим по канонима не може носити чин свештенички: онда ту мора владика стати са рукополагањем и потраживати да се изврши ствар. Па ако се у томе задржи и не усхте рукоположити, онда нема општина право да се даље тужи ни узрока да правицу тражи.

Патријар (Стојковићу): Ни митрополит није независан, ни он не може чинити шта хоће. На што онда апелаторија? Па сад ако укинемо апелаторију, поставићемо на њено место црквено-школски савет.

Комесар: Али у духовним стварима владичина савест не може доћи ни пред какав суд. То је тако и код римокатолика.

Патријар: На митрополитски суд увек долази, а одавде је пут к Његовом Величанству.

Владика Стојковић: Молим Ваша Светост, може владика не живети добро с митрополитом, пак ће митрополит тражити да владици шкоди.

Патријар: Тешко нама!

Др. Хаџић вели, да је одборска редакција дала повода свој овој распри. Одбор је т. ј. имао правно гледиште своје, да свакој повређеној страни остави пут отворен тражити правицу, и на основу тога определио је опште правило, у том општем правилу садржавају се и специјалне стране.

Др. Милетић: Та има владика да изврши и друге тајне, а не само да рукополаже; за то држим, да кад дођемо на организацију конзисторије, онда да о том говоримо, не у овом §.

Комесар жели да остане при првобитној редакцији, јер се тамо пичије право не вређа.

Др. Милетић пак жели да дође мотивирано закључење, да се спомене у протоколу, да је одложено, а не за свагда изостављено.

Анђелић чита првобитну редакцију. (Прима се).

Овај је §. 60. у потврђеним закључцима — кр. рескрипту — §. 61. и гласи: „Епархијска конзисторија, кад прими записник, чини најдаље за 6 недеља избор од предложених лица, или у случају, ако би се $^2/_3$ гласова на једног сједињало, за исто време потврђује овог, и одмах нужно за рукоположење и уведење у звање расположе."

Ето, **како** је дошло до тога, да епископ нема никаквог утицаја при избору свештника-пароха

(Свршиће се).

Предлог

српских архијереја од 1851. о уређењу српске православне цркве.

Превод

Васе Николајевића.

3 (Свршетак.)

У Буковини не постоји фишкал, него су ту; 4 канцелисте, 1 канцеларијски послужитељ, један ложач, један гласник пешак, и један на коњу.

Та тако састављена конзисторија у нашој цркви без икаква основа, имала је за своју директиву тако звану: Normale Consistorial-System, по којој је била обвезана да поступа и којом је често пута насиље учињено на савест епископову, те је кадкад исту и одгодити морао, јер је том системом присиљен био, да се увек већини придружи. После многог искуства показало се, да та система није целисходна, и већ одавна подизали су се гласови против исте како од стране дијецезана, тако и од области, које с овима стоје у додиру, признавајући да је врло потребно и нужно, да се иста реформише.

Сакупљени епископи жеље, да се та институција, која њиховој цркви не одговара, одбаци, те да виде своју црквену управу у духу своје цркве и гореназначеног зак. чл. од 1847/8. као и превишњег патента од 4. Марта 1849., придржав уз то и све оно, што је искуство од дотадање системе показало као добро и корисно, тако удешену и учвршћену, како би та управа бољу и самосталности цркве достојно и корисно послужила.

Епископу при његовој самосталној управи црквених дела, могла би се нужна помоћ пружити на овај начин:

I. За испомагање при отправљању и вршењу репрезентационих и административних дијецезанских послова, именује епископ из броја свога дијецезалног свештенства једнога или према величини дијецезе, два и више рефе-

рената и уклања их кад за добро нађе, те држи и своју сопствену канцеларију са потребним особљем. Ови би се наметали уз сталну пристојну плату и искључиво за званичење епископско употребљавали, те се не би смели примити још каквог другог посла.

За издржавање канцеларијске послуге, имао би се исходити скроман паушал. За арадску дијецезу предложила би се као и досад два дијецезанска саветника с референтом.

II. Пошто по прописима православне саборне источне цркве, сваки дијецезан епископ у важним стварима, које се тичу добра и невоље дијецезе, има да саслуша глас свога клира, те пошто је за кажњење код свештеника или у опће духовног лица, одлучивање у погледу тајања и т. д. нуждан повећи број саветника; то се има за те црквене прилике установити уз епископа један дијецезански Савет, који би му имао пружити помоћ и потпору.

Дијецезански Савет имао би се састојати из два манастирска настојатеља (где су више манастира, а где је један манастир из једног), из два протопрезвитера, и два пароха. Избор тих дијецезанских саветника обавља на тројни предлог епископов за свако упражњено место, сам дијецезански Савет.

III. У делокруг дијецезанског Савета спадају и ови предмети:

а.) о важности тајана.

б.) Развод брака и код мешовитих бракова ако су у источној цркви склопљени растављање од стола и кревета, ваљаност зарука (ако су по црквеном обреду обављене), законитост деце, одређење алиментације супрузи, док траје брачна парница in quali et quanto (Praesidial ур. двор. канцеларије од 11. јулија 1806. N 6312. и 12. јулија 1799. бр. 7125. Allgem. Militär Appellations Gericht, Беч 11. Марта, 1842. бр. 2757.).

в.) Св. тајне и црквени обреди, давање црквених столова.

г.) Парохијска јурисдикција и последице њене, међусобна потраживања и обрачунавања пароха као таковић, или капелана с паросима.

д.) Црквени и манастирски запт и кажњавање духовника (свештеника) као таквих.

е.) Испит кандидата за свештенички чин.

ж.) Вербалне и реалне инјурије (увреде, тужбе), које по казненом закону навлаче казну.

и.) Међусобни дугови свештеника, ако су основани на обвезницама.

і.) Криминални случајеви свештеника, ако римокатоличке конзисторије у том праву остану, као што је то случај био досад у Угарској и њеним здруженим деловима.

к.) Ревизија манастирских рачуна. Суперревизија свију парохијалних и филијалних црквених рачуна.

Дијецезански Савет наређује и потврђује избор црквених тутора. Ти од црквене опћине, којој је на челу месни свештеник, изабрани црквени тутори, воде и склапају црквене рачуне, за које су они одговорни. Црквени опћински одбор са свештеником под председништвом протопрезвитера прегледа рачуне, и последњи подноша исте дијецезанском Савету на надпрегледа. Кључеве од благајне имају: свештеник, а остала два тутори. Без дозволе епископове не сме се ни једно одјељење и друге црквене утвари из црквене благајне набављати. Трошак црквеног новца преко 20 фр. и према величини црквене опћине, преко 50 фр., може бити само са знањем и дозволом дијецезанског Савета.

л.) Надзор над управом црквених заклада.

м.) Надзор над тачним вођењем црквених матрикула и прегледање истих. Инвентари свију манастирских и црквених предмета, као и попис свештенства, парохија, цркава и парохијана прегледају се у дијецезанском Савету.

н.) Подела кућа у парохијама, и ако потреба иште, да се филијали подигну на парохије.

о.) Именовање манастирских настојатеља.

п.) Уговори и планови о градњи и оправци црквених зграда и набављања црквених предмета, испитују се у дијецезанском Савету обзиром на црквену форму и прикладност. Колаудациона комисија састављена из свештеника, које је изабрао на то дијецезански Савет и из цивилних магистратских званичника и стручњака, прегледа те грађевине пре исплате уговорене своте, и пресуђује да ли израда одговора погодби или не.

р.) Кад који свештеник умре, има епископ једног свештеника делегирати поглаварству, које има да састави инвентар; овај ће присутан бити при одељивању ствари, које парохији или цркви припадају од остале оставине, и пажљиво у присутности црквених тутора истраживати, да ли се налази све, што је у црквеном инвентару забележено, и ако при том

опази какав недостатак, одмах ће известити епископа и повереништво које расправља оставину, и ствари, које парохији или цркви припадају, има у присутности црквених тутора преузети.

IV. При саветовањима овог духовног суда председава дијецезан, епископ, а ако је он запречен, онда по чину најстарији члан, остали приседници седе по реду свог достојанства и старости. Ко последњи седи, гласа увек први. Председник руководи саветовања, сабира гласове, а закључци постају по гласовима, којима се епископ придружи. Било да он већини, било мањини приступи, из разлога, које ће он навести, одлучује његов један једини глас, као једини прави судија црквеног по канонима; ако епископ није присутан у седници, то сваки закључак, да постане ваљан, треба његове потврде. Епископ је за све у својој дијецези одговоран, а само тако може бити одговоран. Седнички записник води секретар или актуар. По свршеном саветовању потписују епископ и сви дијецезански саветници записник, у ком морају уврштени бити не само закључци, него и разлози и засебна мњења, ако их је било, и тада долази отправљање.

За доношење правоваљаних закључака дијецеланског Савета, нужно је осим председника, да су још најмање три члана присутна.

Ако који свештеник против своје заклетве радећи, доводи цркву у опасност, то ће епископ сам све што је потребно наредити и извршити.

Кад се упразни владичанска столица, не прелазе лична права епископска на администратора владичанства (ако није епископ), него прелазе на патријаршију, и до попуњења владичанске столице дозвољен је призив на Патријарха против свију наредаба и одлука дијецезанског Савета. Тај администратор мора се држати закључака, које је дијецезански Савет већином гласова донео. Прети ли цркви каква опасност, онда он наређује независно од дијецезанског Савета што је нужно, и извештује о том Патријарха.

Дијецезански Савет у вршењу духовне судбености чини потребне испите и истраге преко својих чланова или других свештеничких лица, и ако епископу мора бити остављено право, да он одлучује о привременој суспензији од ког било црквеног или свештеничког, учитељског и душобрижничког звања, као и богослужења; то ипак мора преступ, на ком се базира суспензија, испитан и претресен бити у дијецезанском Савету, и оно што је право изрећи.

Свештенička лица, кад се као сведоци прослушати имају, позивају дотичне духовне власти, а световњаке опет световне области. Саслушање и прослушавање сведока, обавља се у дијецезанском Савету или у њиховом обиталишту преко изасланих свештеничких лица. Сведоке друге које вероисповеди, саслуше и прослушава, на молбу дијецезанског Савета, њихова власт.

Расправе у дијецезанском Савету су усмене или писмене, према разноликости и својству предмета.

У важним предметима и у свима онима, који се тичу тајана има бити поступак писмен, при чему бива проста црквена процедура, у којој странке опширно могу изложити све, што је потребно за нарицање образложене пресуде. Дијецезански Савет даће увек подужи рок за подастирање парбених списа. Последња реч припада оптуженоме.

Ради одбране брака и осталих тајана, поставиће се саветски фишкал. Овај је уједно и тужилац ex officio против криваца.

У управи црквеног иметка имаће и дијецезански Савет такођер учешћа онако, као и у духовном судству. Ако би он приметио, да епископ нешто наређује, што иде на очиглед и штету црквеног иметка и добротворних заклада, то је неодложно дужан, да о том учини пријаву Патријарху, који ће у тој ствари даље уредовати.

Сва та горенаведена епископска уредовна одељења имаће заједничко име „Епископија“; с тога се морају сви списи, ма како се звали, поднесци, молбе, навешћа, дописи и т. д. управити на „правосл. соборну источну Епископију“ и у уручбени записник завести.

Референти станују у месту епископске резиденције, а остали чланови дијецезанског Савета долазе само у оне седнице, кад се расправљају њима додељени предмети. Дијецезански Савет држи своје седнице сваких 14 дана или сваког месеца једаред, према пословима и остаје на окупу, док се не расправе сви приспели предмети. У пречним случајевима може епископ сазвати Савет у напредно заседање.

Чиновницима дијецезанског Савета дознаčиће се, у накнаду за уложени труд око вршења тих послова, из епархијског иметка, где га има, примерна годишња новчана награда, а уз то, кад се на комисије и истраге ван резиденције или њиховог места буду слали, даће им се као и другим јавним чиновницима, за пут и храну трошкови, односно дневнице. Где нема на расположењу таквог иметка, те се таксама дијецезанског Савета не могу трошкови подмирити, ту би имала држава приномоћи, јер ти судови постоје и имају постојати за претежну класу људи, који подупиру добро државе и који су уједно врсни државници.

Има се пазити, да се никакви приговори против објава, позива, тужаба, actorata и т. д. с правом не узмогну чинити; ако би пак тај случај наступио, то не могу allegationes in exceptivis парбени списи обе стране више од три, у главној ствари (in merito) не више од четири (у брачним споровима пет) протегнути се. Само у приватним споровима може бити осуде per non venit, кад су позване странке да особно предстану.

Осуда per non defendit може такођер само у каквој приватној ствари бити, кад је странци налогом дијецезанског Савета заповеђено, да у непрекорачивом року, има подаструти своје очитовање, па се ова оглуши том налогу и оправдано не извини.

Тужба и парнички списи имају се подносити дијецезанском Савету in duplo, један примерак са, а други без прилога.

У брачним споровима и свуда, где се држи да је нужно суочење, странке су дужне, да лично предстану дијецезанском Саветном заседању.

Ако странке у којој causa publica не ће да одговоре, то ће дијецезански Савет притражити помоћ световног поглаварства, а свештенике црквеном казном (censurae Ecclesiasticae) обложити, и тако на послушност притећи. У приватним стварима, ако тужитељ не би хтео доћи, то ће његова тужба брисана бити.

Као што у дијецезанском Саветском заседању усмено, тако и писмено у тужбама и парничним списима, морају странке своју неваљу пристојно и с уздржљивошћу износити, а они, који су окорни, биће укором, умереним затвором или новчаном глобом кажњени.

У свима парницама дијецезански Савет ће једнако поступати, као основно правило има свуда важити: да нико непреслушан не буде осуђен. Тужбе око „мога“ и „твога“, гледаће се, да се на леп начин путем нагоде реше.

За време парнице не сме бити никакве новотарије; каткад сме сам дијецезански Савет забрану или узапћење ставити или исту потражити.

Што се тиче remedia juris, ту ће се дијецезански Савет равнати према томе, шта у том погледу постоји код цивилних судова у разним круновинама.

При апликацији разних могућних случајева на законе и у судачким парничним одлукама, има служити као директива:

1. Свето писмо, т. ј. стари и нови завет.
2. Апостолски канони.
3. Правила 7 васељенских и 9 помесних сабора, које правосл. саборна црква признаје.
4. У 2. канону 6. трулског сабора именовани свети оци.
5. Право црквено, названо „Крмчија.“
6. Односно манастирског запта, досада уведена монашка правила, као и она, која ће у будуће св. Синод доносити.

Свака, а особито негативна одлука, мора бити разлозима пропраћена. Свакој странци мора се издати на њен захтев одлука, било усмено или писмено према њеној молби. За издавање и достављање пресуде, мора бити одређена такса.

Ако су у дијецез. Саветским приликама епископ или приседници заинтересовани, то ови имају од суда изостати, а на њихово место ће председник односно заменик му позвати друга способна лица. Исто бива и кад су приседници запречени да дођу.

Заинтересовање рачуна се у линији краног сродства до 8., а у линији својте до 4. степена укључиво, како то источна црква рачуна.

Ако су странке незадовољне са пресудом дијецезанског Савета, то морају у року од 10 дана од дана публиковања односне пресуде, призив уложити, а за 3 месеце парницу поднети црквеном Савету, као другој инстанцији, иначе ће се навести пресуда дијецезанског Савета. У (призив) морају се увек апелационим (призивни) разлози јасно навести. За призив мора се посебном одлуком одлучити, да ли су и како су дозвољени.

Поднесак пресуде у оригиналу бива по

усклади списа (rotulus actorum). Странка, која пријави дође, плаћа поштарину и призивну таксу.

У таким парницама, које су завршене одлучујућом заклетвом, или признањем, пред судом, или per non venit, или non defendit, нема места призиву.

За парнице, које су у призиву биле, те у црквеном Савету или у св. Синоду изгубљене, на путем beneficium novi judicii обновљене, и опет у I. инстанцији изгубљене, нема такође више призива.

Causae appellabiles деле се у три класе, наиме 1., appellabiles уреда ради, 2., apellabiles пре извршења о уложеном призиву, и 3., appellabiles после извршења о уложеном призиву.

У I. класу спадају пресуде, које садрже потпуно разрешење брачне везе, и уништење које тајне, и у манастирским рачунима.

У II. класу спадају пресуде, које садрже неразрешење брачне везе, деградацију којег свештеника, свргнуће с каквог достојанства, или одузимање бенефиција (depositio per sententiam), екскомуникацију, анатему или interdict.

У III. класу спадају пресуде, које садрже одељ од стола и постеље, одступање од заруке, turbatio matrimonii и све остале, овде не споменуте.

Може се призив уложити и у objectis contentiosis (где се парбе међусобно две приватне странке) против сваке привремене пресуде, која има снагу дефинитивну; кад се једној или другој страни дозволи одлучујућа заклетва пре полагања исте на уложени призив.

Ако је који свештеник дијецезе — без обзира на достојанство — у званичњу неслужан епископу или дијецезанском Савету, то је овлашћен епископ или дијецезански Савет, тога дигнути од звања и бенефиција и држати га дотле тако, докле не послуша. То је чиста censura ecclesiastica, где нема призива.

Кад се на темељу извршене истраге против ког свештеника поведе парница на свргнуће истог или деградацију, то је дужан дијецезански Савет, да промисли, да ли ће оптужени свештеник, који је занемарио своје дужности или на саблазан служио, и за трајања парнице моћи на саиздање својих парохијана или својих подручних служити или не, те у последњем случају лишиће га с места звања и једног дела бенефиција.

Causae summariae расправљају се, као и све важније парнице по судском поступку.

Causae pauperum et miserabilium personarum, морају се пре других предузимати и решавати.

У осталом држаће се епископи источне цркве свију у опће важећих правила и одлука у судском поступку.

За цео епископски уредовни персонал, као и за дијецезански Савет, вреде као и за остале јавне званичнике постојећи штатути и одредбе, те им стога спада у дужност полагање службене заклетве, да ће православној, саборној, источној цркви, Његовом Величанству и епископу, верни и привржени бити, да ће дужности звања свога тачно испуњавати, и интересе дијецезе, по правилима, што их св. Синод прописује и по наредбама свога епископа, савесно руковати.

У Бечу, 13./1. маја, 1851.

Јосиф, с. р.
Патријарх
Евгеније Јовановић, с. р.
Епископ горњо-карловачки.
Стефан Крагујевић, с. р.
Епископ пакрачки.

Народни сабор од 1744

Прилог за историју српских сабора.

Приопштио

Д. Р.

У 9. и 10. тачци саборских закључака говор је о синоду, у ком би било осим патријарха као председника, 12 духовних лица.

И ако је на закључке саборске пристао патријар Арсеније IV., епископи: Висарион Павловић, бачки, Павле Ненадовић, карлштатски и Софроније Јовановић, славонски, остали епископи као да нису на њих пристали, што се може извести из тога, што нису под њих потписани.

Да нису на њих пристали, бар на 9. и 10. тачку, може се извести из тога, што је сабор упутио одговор на непристајање неких епископа, који је г. Јакшић навео у својој поменутој књизи у кратком наводу на стр. 97—9.

Ми ћемо овде навести у целости саборски одговор на приговоре епископске.

Исти гласи:

Вини, јако нејачески благопотребен нам јест Синод под правлением Господина Блажењејшаго Патриарха нашего и дванадесјат духовних различнаго чина лиц состојатисја имушчи.

„Кины ирѣтъ мѣжъ хотай разлѣчитисѧ ѿ дрѣгѡвъ." Причти Соломонови гл. 18. ст. 1.

1. Господа Епископи, не вси, но њеци, иже не желајут верховному Синоду бити, сего словесе приличње держатсја, ибо ишчут вини како разлучитисја Господина Патриарха, клера и народа, јако глави и другов своих, извјетом содержанија канонов свјатих; јеже от многих и истинних проб јако солнце в полудне јасно јест: да сиј Господа Епископи, не токмо отрјевајут верховни Синод, јако сохранити им канони свјатија, јелико да болше преступајут их: отњудуже плоди сиј родишасја и раждајутсја: своему принципалу непокарјатисја и повељенија јего не слушати, но глаголати: Бог и цар мње судија, никтоже инић. И тако без страха верховнаго Синода и свјатих канонов могут своеволствовати Господа Епископи, јако и досле своеволствоваша над убогим свјашченством, сие јест: мучиша, биша, арестираша и великија суми новец от них побраша. Которое все то может и ниње от части показатисја совершено же, ашче инквизиција во Их Епархии послетсја, показатисја имат.

Таковаја ли дјела и поступки речених Епископов сохранение канонов сут?; њест сохранение но преступление.

2. Котори Господа Епископи отмешчут Синод, глаголушчесја сохранити канони, они болше разорјајут и ничтожајут их; ибо један двје жени держит, други два једину держат, њеци же от них нерадјењем своим, овци словесинја, за нихже пастир истини, пеликан небесни душу и кров своју пресвјатују излија, и сини божија сотвори, в сини вражија претвориша. И ашче Господа Епископи нежелајушчи Синода, в нуждњејших канонов несогласајут, ниже нуждњејшаја хранјат, како јединое и весма малое хранити имут. Истина приличествует им причта сија Евангелскаја: **клѣвди пожирающе, комары же ѡцѣждающе.**

3. Истина, јако и Господа Епископи сиј, по канонам вељат: Епископа без 12. тих Епископов судити немошчно, обаче и свјашченикон судити без 6 Епископов по каноном не мошчно, ђјаконов без трех. Но мало когда или никогда досеље на сих странах 12 Епископов обрјелосја, ниње же јешче менше число, убо никогда они судитисја имут, ашче и великое преступление сотворјат; и тако всегда без суда бивајушче своеволство исполњати будут, синодалнаго суда небојашчесја.

Ашче же хотјат они от 12 Епископов судитсја, подобает и им свјашченики с шестију, ђјакони же с тремя Епископи судити: но сие никогда случилосја, ибо сиј Епископи сами судјат свјашченики и ђјаконы без Епископов (о да би и тако судили) и тако и они не испољњајут канонов но преступајут, и се сего ради творјат, ибо не бојатсја Синода, убо полезен јест Синод.

4. Јегда убо јединаго чина Епископскаго вси в Синодје будут, не без пристрастија будет, тогда пристрастија не будет, но по правосудију всја дјелатисја имут. К сему же и сие њедјети подобает, јако в Синодје не судјат лица, но канони свјатија и цјелост Синода полнаја. И тако Синод њест противен каноном, но болше и болше полезен.

5. Сиј Господа Епископи отметајушчи Синод, различнија бједи и напасти духовним мужем творјат, бијушчи их јако скоти, небојашчесја суда синодалнаго, јакоже Темишварски Господин Епископ (Георгије Поповић) честнија Протопресвитери и пресвитери многија бил, и отлучајушче от служенија, јакоже тоже Г. Темишварски отлучил попа Димитрија и Славонијски (Софроније Јовановић) попа Теодора, и оравичкија калугери всја, развје јединаго, за то је, что јему они недаша 7763 фор. и округ Архимандритскиј, јакоже показати имат их мемориал. Кому сиј прибјегнут суда искати, ашче не будет Синода; и ограбление имјенија, по смерти свјашченика останшее, јакоже тоже паки Славонијски, не нови но стари (Никифор Стефановић) ограбил умершаго свјашченика Теофана все имјение, остав-

шим пјатим дјетем по нем, јакоже показати имат јего меморнал; и во арест затворјајушче и без милосердија долгое времја держашче, јако нецај во арестах и померли, иже при смерти ниже духовника (просвјашчим им) сподобилисја, ниже свјатаго причашченија. Ашче би был Синод, не би тое смјели они творити, ибо болше бојали би сја верховнаго Синода от различних лиц состојашчагосја, нежели јединаго лица и равних себје Епископов, понеже они један другаго неправди в судје (ашче когда и састанутсја) зашчишчајут и никогда слишано да кои Епископ претерпјел каково либо, ашче и зјело меншее наказание за сотворение клеру своједја епархии обиди; и тако никогда пресечетсја обидотворение духовним без Синода; убо полезен јест Синод духовни.

6. Правила повељевајут дважди в љетје собратисја Епископом церковним ради вешчеј, они же весма мало до пришествија на сја страни Г. Блажењејшаго Патријарха, по пришествии же Его Блаженства исполнилосја пјат љет, никогда собралисја, ашче и многажди Г. Блажењејши писал им да придут; убо полезен јест ради исправленија духовних Синод; ибо он непресјекомо пребивати может, и дјела духовна непресјекомо управљатисја имат.

7. Что неизвољајут Г. Епископи, нељубјашчи Синода, в томже Синодје Архимандритом, Игуменом, Протопресвитером и прочим бивати, сие во отвјет да будет: На вселенских Соборах, иже канони установиша, не точију Архиереи биша, но и свјашченици, дјакони же и монахи, јакоже на первом Никејском Соборје бист Архиереев 232, Свјашченников же и дјаконов и монахов 86. Ашче на вселенском тол великом соборје случавалосја и бивало и от нижајшаго клера лицам, чесо ради на помјесном духовном Синодје, таковим бивати ненадлежит!

8. Монархов власт јест самодержавнаја имже повиноватисја сам Бог за совјест повељевает, обаче совјетников своих имејут, колми паче в церковном правлении, гдје правителство не монархическое јест, и правителем заповједајутсја, да не сподствујут клиру, јакоже Петр свјати во послании своем первом V. гл., ст. 2. и 3. глаголет.

9. Что говорјат сиј Епископи, јако они синодствоваша 53 љет, и все добро било, свидјетелствует 1735. љета учињенаја над двјема епископи и над свјашченством срамота, јегда же не точију бријати свјашченици, бијени же и протеривани, но и епископи тајажде пострадаша, јако таковаја срамота до пол Европи прослуласја. И такови немир свјашченству тогда бил, да премноги по истиње свјашченици оставиша своја парохии и своја добра, в Турскују земљу побјегнути хотјеша, ашче не би за утјешение оскорбленаго клера душ, послан бил вјечнодостојнија памјати почивши Г. Граф Андреј от Хамилтона бивши Губернатор Темишварски, и незашчитил би свјашченство, и мир не повел би по свјашченство.

А и кромје сего 1735. љета, прочаја љета под синодством их никаковних по свјашченстве поводов добрих показати могут, развје такових поводов, јаковых ни во каковом законје обрјетајутсја; и сие все тако водилосја, понеже духовнаго Синода њест, убо полезен јест духовни Синод.

10. Господа речена Епископи, иже гнушајутсја Синода и говорјат јако всја по канонам творјат и канонов держатисја имут, да услишат Јакова св. глаголушча: „Иже во всех законх соблюдетх, согрешитя же во единомх, бысть всѣмх повиненх.“

Канони повељевајут от 12 Епископов, јединому епископу судити се, и того они держатсја крјепко. Но канони и сија повељевајут: „Епископъ не преходити ѿ града во градъ, и ѿ епархіи во епархію, и помощіе князей и людей не восходити на степень Епископства“, ибо на таковаго по канонам извержение. И во једином градје или јединој епархии двум епископом не бивати. И зашчишчати нишчија и убогија от имјенији церковних, убо имјение епископское по канонам јест имјение церковное, имже нишчија и убогија питати. Ашче један канон держати и хранити надлежит, подобает и прочија хранити неотмјено. Они же јединаго точију держатеја им

служашчаго, прочија же презирају, јакоже всјем јавно јест. Не точију же, но и нишчија и убогија имјением епископским не зашчишчају, но јешче отјемљут от них, јакоже многократно отјато от оставших свјашченических сирот. Сија от многих малаја здје о канонов положихом, котораја они не держат. А ашче би всја написали, зјело много било би; довољно же и сие на отвјет хранителем канонов.

11. Господа Епископи Синод не воспријемљушчи и неизвољајушчи нашему клеру с Синодом бивати пред цјелим собором 27. Јануарија в зачатии сего собора вопили: звати Господина Симеона Христина, да будет в судје духовном дјејствителним судиеју. Ашче по их воли један человјек мирски нека будет и монах, могл би суд Архиереем творити, колми паче Г. Патријарх с преосвјашченим Архиереи и с различними чина духовнаго честними мужи, может духовни Синод по каноном свјатим держати.

12. На конец и по сему Синод духовни благопотребен јест, по неже за дјелам каковим необходним, и за болезнију или за нашествие смерти јединаго верховнаго лица, могут дјела обшчаја духовнаја косњети, и виновни по епархиам от своих епископов на долго отлучени и по забвении оставлени нужду терпјети могут, неимушче кому прибјегнути и суда на епископа своего обиду им сотворшаго искати. (Свршаће се.)

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: **Ђ. Р.**

(Наставак.)

Внутр кивота:

Покров под тјелом свјатаго от червене домашке, ветх, кошуља от бурунжука, на тјелу свјатаго; покров над тјелом свјатаго от червена атласа свилом везен; јастук от кумоша шарена ветх; марама червене свиле над главоју свјатаго; капа мала от жута атласа на глави свјатаго; ветх покров жута атласа, червен синжев на нем; покров златоткани бјелог рајха, синжев от зелена кумоша около златни порт; мал покровчић с јазва свјатаго, от кумоша червена, гране по нем бисером накићене; 3 мараме от платна везене златом; голшион от камене, на нем изјечен свјатителев образ, оковат изрјадно сребром и позлашчен с различним каменјами украшен, на нем ланац сребрен позлашчен; голшион от кости, навјан образ спасителев, сребром окован и позлашчен, такожде и ланац; стона изображена на камени Спасителя нашего, на неј 3 печати засвидјетелствованија, у кутији древјаној.

Внутр кивота малаго, котори устроен јест от древа ораова, седефом накићен обрјетаетсја:

Панагиар, окован сребром с различними каменијами украшен, в нем 7 частиц от мошчеј свјатих уковани, на среди честни крст от самаго истиваго животворјашчаго древа; 2 мале иконе богородичине сребром оковане; жут покров златоткани с сребрениим шљокама накићен над кивотом; завјеса около кивота от зелене материе, златне гране понем, около ресе различне свиле; икона пресјатија Богородици, рам от древа ораова, костиј бјелојуј накићен, сверху јеја пешкир от алаже.

У пјевницах:

Скамие пилторске моловате и позлашчене, нове; стол архијерејски древнаго мајстерства, на нем: фиников жезл заковат сребром, бројанице от ћилибара и от мержана. 37 столова у пјевници и у цркви, ветхи; икона св. Николаја с чудеси, на неј рам от ораова древа с костими бјелими накићен, на икони пешкир от брунжука, ветх, икона св. Предтече, на неј рам от ораова древа с костима бјели накићен, на икони пешкир от алаже; ормар тишлерски, тетрапод пилторско дјело, моловат и гдјечто позлашчен; аналогија на њеже чтетја св. јеванђелие с покровом.

Посљедует препрата:

Завјеса на врати препратски от свиле шарене, ветха; 2 свјешченика древна, моловата и позлашчена а 2 жељезна; аналогија, крстилница от мермера покривена, 40 столова старих; маша.

Церков споља висока 5 клофтера, побјелена, и с цифрами украшена, покривена плехом до наперти, крст от жељеза над олтарем моловат. Около труда 12 столпов камених, труло на четири кубета устроено и плехом покривено. Верху јего јабука бакарна, позлашчена, више јеја крст жељезан моловат. Црковному покрову и трускому, ктитор бист блаженопочивши Г. Никифор Стефановић, епископ шлавонски, котори на сеј покров иждил 500 дуката. Совершисја сие при

блаженопочившем Патриарсје Г. Арсенији четвертом и при игумену сего мон. кир Исаији јеромонасје 1744. Препрата ниње за времја даском чамовом покривена, а в будушче намерајут плехом пократи. Пред препратоју почет торон зидатисја на ново.

Написание вешчеј сребрјаних:

5 крстова великих, оковатих сребром са стопицом, позлашченими и каменами различними накићени; 11 крстова великих, средни и мали, сребром оковати.

После 1733. љета:

4 крста водичарска, мала, оковата сребром на стопицах и позлашчени, на ново добиени; 5 крстића маленых сребром оковатих, на ново добиених. Чаша сребрна на стопици, позлашчена, чаша сребрна дугачка, без стопице, кантица сребрна с капком сдепто позлашчена, 4 чашице разне, 4 Ђасе, верг с дершком, 2 путира от коих позлашчен један, 2 дискоса, 2 звездице, 2 лжице, стопица от путира позлашчена, 11 појасева, 10 напаћњара сребром оковати и позлашчени, 18 кандила с ланци и њенци на нима позлашчени, 2 анафорнице позлашчене на стопицах, петохлебница, изрјадна, 2 кадилнице доста изрјадне, метлица, 2 фате (с таблицама), бокалчић, 7 таблица сребрних с образи извајани, рад кивота на сохранение, св. таин уготованих.

Написанио фелонов:

15 фелона.

Написание епитрахилев:

34 епитрахила.

Написание стихарев:

21 стихар.

Написание наруквиц:

16 наруквица. -- —

Написание орарев:

13 орара.

Покрови:

12 покрова за кивот, многи са сребрним дугметима; барјак литијски; 7 аера с дарци; санетие на платну моловато; антимине освјашчен свјатопочившим митр. Викентием Поповићем, ветх; 3 мантие свилене а 2 от цајка.

Обрјетаетсја у једној древјаној кутији: 4 низа мержана ситна, бројанице от мержана малене, 2 печата сребрна монастирска, 2 крстића сребрна и позлашчена, 4 парчета сребра, 8 низи бисера ситна, низ бисера преплетени на нем камение черно; у 2 хартие каменија различна, ординар с крстова и с прочих адиђара.

Звоно велико от 8 центи, 2 звона по от 2 центе, звоно от центе.

Звечка жељезна, разбиена. Цајет от туча, на нем 24 свјешчи голем, а 2 по от 12 свјешчи, у притвору такожде от 12 свјешчи; 8 јаја ноевих на кандила и цјетова; 25 пешкира на столови; кивот стари от ораова дрвета с костима искићен, в немже лежало тјело св. Теодора; сандук велики в неже стојат вешчи различне, 2 сандука средња, дрвена; 25 икона малих, различних, сребром оковати, 20 икона малих различних неоковатих.

По инвентаријуму 1733. бившему посљедујушчија вешчи сребрјани необрјетајутсја:

2 потира, дискос, 2 лжице, 9 појасева, рипида, 276 сребрних дугмета различних с 12 епитрахиља.

Обрјетаетсја при Архимандритје Захарији њеколико парчета сребра.

Написание книг:

Евангелије србско, рукописно, оковато сребром и позлашчено; евангелије србско шчампато средне коло, оковато сребром с образи и позлашчено; евангелије србско рукописно, на средне коло изрјадно оковато сребром и позлашчено, камением накићено; евангелије србске шчампе оковато сребром с образи с једне стране, камение различно; евангелије московско, велико, црвеном кадифом обучено, на среди плоча велика с распјатием на краех 4 евангелиста, сребрне плоче и позлашчене, с друге стране 5 плоча с сапони сребрни, непозлашчено; евангелије московско на средне коло, на једној страни самотворна плоча, на среди распјатие, около 4 евангелиста сребрна и позлашчена, на другој страни 5 плочах сребрних непозлашчених.

Служебник кијевски на велико коло у кадифи червеној, на једној страни на среди распјатне около 4 евангелиста сребрни, позлашчени, на другој 5 пулија сребрни и сапонци непозлашчени; московски: 2 служебника, евангелије, старе шчампе, евангелское толкование недјелное, душевни објед, Јсефем, 3 апостола, 12 минеа на вел. коло, 2 октоиха, 4 пролога на 12 мјесјац, 2 триода, 2 пентикостара, вјера, старе шчампе, Кирил јерусалимски, 4 псалтара, книга св. Теодора Студита, типиков, 2 требника, Григорије Назианзин, 2 часослова, 2 маргарита; кијевски: библија, 4 комада житија свјатих на 12 мјесјаци, кључ разумјенији; 2 книге похвало пресвјатија Богородици на стихи скопионате Јо-

аном Максимовић, Архиепископом Черноговским; српски: евангелије српско, рукописно, с једне стране распјатве сребром устроено с греческим подписом, октоих рукописни, 2 служебника, 12 минеа рукописних, 2 пролога рукописна, 2 триода рукописна, на велико коло, псалтир, рукописни, книга јестевица рукопис, панагирик, мјесјацослов.

Новодобивени книги:

Московска: 2 октоиха, 5 служебника, 12 минеа, 2 ирмологие и 2 книге св. Николаја с правилом и чудеси.

Сеј монастир с три стране келијами ограђден, а с четврте т. ј. западне стране, нови доксати заждутеја; страна полуденаја келијах јест нова на љето 1750. созидана, у коему ряду сут келији двокатни, долни ряд 4 келие содержит и 2 коморе и доксате на свод, горни ред содержит 4 келие и 4 коморе на штукатор, такожде и доксат. Кухина в том новом реду њест, само у горнему шчуку на крају от западне стране мала кухиница. На тих свих келиах и коморах врата тишлерска; келије оправне све шиндром растовом покривене, на келијах озаков три, одод под келијами врата двоја, једна велика жељезна, а друга менша врата жељезна устроена с бравами обоја.

До сих келијах и в тој страни 2 келије и 2 коморе, на штукатор, подрум, доксати и кухина на свод, которим биша ктитори усобши јеромонаси сего мом. Мојсеј и Михаил. Совершене келије сие и растовом шиндром покривене 1733.

От востока 4 келије и 2 кухине, подрум под нима и доксати, све на свод, с катрами пенжери и стаклами, врата тишлерска имже бист ктитор свјатопочивши епископ плавонијски Никифор Стефановић, сут покривене шиндром растовом и црепом, совершене 1728.

До сих келијах гостилница и до јеја кухина на свод, 2 пенжера с катрами и стакли, једна врата тишлерска, и в њој фуруна зелена, ормар тишлерски велики, астал округал тишлерски, 2 кревета тишлереска, 5 ћилима, 6 јоргана, 6 алија нових и ветхи, 2 ћебета, 11 јастука, 15 столица кожних порушени и искварени, 6 филжана, кафежник с подноси, 2 ибрика кафежника, бакарна.

Испод гостилнице клисарница у долнему шчуку и код јеја кухина, на свод и циглом патосана, врата тишлереска с бравом, 2 пенжера с катрами и стакли, фуруна от турских кальева; до гостионици трапезарија на углу, созидана на свод, патосана циглом, на њој двоја врата тишлерскаја с бравами; 4 пенжера стаклена без катри, фуруна велика фајн, икона велика стара, христов образ, от безбожних агарјан во времја бившија рати, 1716. ћулумнами биена, во оно времја била в церкви на десном столпу, и Турчин дерзнуви ударити, абие вшедшу в него бјесу, зле окајанују своју изверга јест душу. На сеј икони рам от древа ораова, костију накићен, 4 различне иконе, панагиар с образи праздничними, 6 астала, 4 клуне тишлерске фарбоване, 12 пари ножева жути у футроли, 12 пари бели ножева, 23 пари черних ножева, 5 свјешчника жути от туча, 7 чаршава, 12 пешкира белих, 25 пешкира ординар, 2 сланика от калаја а 7 от дрвета фарбовата, 17 кашика калајних а 41 дрвених, 8 чаша от сајтлика, 6 чаша ступчати ракиски, 12 чаша винских, 5 чаша малих ракиских, 20 сајтлика земљаних, 6 служавника бакарних, звечак, звонце зовушче на јастие.

До трапезарији једна коморица, гдје хлеб стојит. На њој:

Пенжер с катрами и стакли. Испод трапезе подрум на свод, покривен растовом шиндром новом. Јакоже гостиница, тако трапезарија совершена 1728. иждивением монастирским.

От сјеверне стране до трапезарије: кухина обшча, велика, ожак изидан на једном столпу сведен. Прочее кухини таван дрвен, на њој 2 пенжера с катрами и стакли, 2 врата проста. Ормар прост в коем сосуди пребивајут.

До кухине стара трпезарија, дувари от камена, тавана њест. Пред њеју доксати ново созидати от цигле без свода; испод сеја трапези мјешаоница сведена на свод.

До старе трапезарии на углу, једна келија неоправлена, дувари каменом созидани, нити свода, ниже тавана имат. Под јеју подрум на ћемер сведен. Сие келие почал правити престављшеја јрм. Софронај, и јакоже трапезарија, кухина, стара трапезарија и сие келие Софроњеве, новом растовом шиндром покривене сут. Пред церковију от сјеверне стране шалдрван созидан от камене, на нем 10 лула имже вода течет. На шалдрвану чардак растовом шиндром покривен.

Написание вешчеј бакарних:

3 казана с капци и с лулами оправна, оранија, 4 велика, 10 средних и мањих котлова, 5 тенжера с капци, 8 разних тепсија, 4 легена, 2 ибрика, 2 ћевћира, 15 сахана, 2 ленђера бакарна, 1 ћепчија.

По инвентару на 1733. сија вещчи необрјетајутеја: оранија, 2 котла, 2 тепсије, 4 легена мала, 2 ћугума, 3 ибрика, 30 санћића, 4 лепћера, бакарна, 16 тепсијана.

Вещчи новоправљени:

3 казана с канци и лулами, 2 тенжере с канци, 2 ћупа ракиска, 2 јолтаса.

Написание вещчеј калајних:

31 калајлија, великих и малих, 39 калајних танира.

Ново придобити сосудов калајних:

4 супшисле, 21 танир.

Написание вещчеј железних:

— — — — — — — — — — — —

Написание сосудов винских:

12 каца винеки и шливарски — — 600 хак., 8 хардова великих — 260 хак, 18 хардова мањих — — 96 хак., каца купуска — 40 хак., 8 чаброва, шафољ, 4 табарке, хамбар у подруму.

Вље монастира:

Качарница с три стране зидана, а једна страна столови и преноди на ћемер, покривена чамовом даском; више качаре ракијница сведена на ћемер, покривена растовом шиндром; штала созидана от камена, покривена чамовом даском; чешма созидана каменом, покривена цреном на двоје луле тече вода, пред њеј валов от камене; сјенара созидана от цигле поголема, покривена растовом шиндром. Штала от плетера, рад волова, покривена чамовом даском; шупа гдје каруце стојат.

У варош Иригу, имајут једни монастирски дом, созидан циглом и каменом, покривен растовом шиндром.

В сем дому јест једна соба велика, штукатор, патосана чамовом даском, 6 пенжера без катри с стаклами, 2 врата тишлереска с бравами, фуруна зелена; икона дрвена Христов образ, астал, 2 столице дрвене. Друга соба мала, таван от чамових дасака, патосана циглом, 2 пенжера без катри с стаклами, врата тишлереска с бравом, фуруна зелена. Кухина малена, на свод посред собах пут сведен, от цигле, двоскалини изидани. Подрум под тим домом на свод, на нему 5 пенжера маленик, врата велика с бравом. У подруму хардова винских великих 9, у нима 605 хак. У качари 6 каца, у них 750 хак. И тамо авлија пространа прошћием заграђена и башча шливами насађена, и у њеј бунар созидат циглом.

Такође у Иригу јест монастирски један дућан с једном собом от плетера начинен, даском чамовом покривен, и авлија тамо и в њеј једна штала от плетера покривена даском чамовом, и под дућаном подрум от дрвених платина. Котори дућан с шталоју даетсја трговцем под кирију, за годину по 30 фор.

Виноград јрм. Мојсеја от 8 мотика, јрм. Михаила от 12 мот., јрм. Софронија от 12 мот., јрм. хажи Јефрема от 7 мот., јрм. Арсенија от 7 мот.; владике Никифора от 10 мот. Свега 56 мотика.

2000 на примјер окрест монастира дрва шлива; 2 башче плотом заграђене, различними сјемени насјеате, 2 башчице испред нових келијах от полуденија страни с столнови от цигле и међу столнови чамовом даском заграђене, нове, ничим јешче неносјеате; 50 коса ливада испод монастира Иригу идући по долу; 80 коса ливада на грунту путињачком на Мећашу; 2 кола волујска оправна, талиге с хамом и уздоју, каруце зеленом фарбом бојадисане, хамови каручни на четири коња, и уздице; 3 коња каручка зелена, 3 пак на општу потребу: 4 ћебета коњска, 8 волова теглећи, 40 глава говеда малих и великих, 14 хакова ракије, 50 хакова вина, 80 мерова жита.

Бару имајут зовому Тенгеру на грунту варадинском.

Сеј монастир привилегиј своја имјест:

1. От Јосифа римскаго цесара у оригиналу, на њеј печат у месингу на златном гајтану висит, издана у Бечу Апр. 9. 1706.

2 Патент издат от грофа Карафе в Петроварадине Окт. 15. 1702.

3. Конфирмација от привилегиј от римскија императрици и кралици хунгарскија Марии Терезии, у червеној кадифи оправлена, печат висит на златну гајтану, издана чрез хофдепутацију 1746. Дек. 10. у Бечу.

4. Конфирмација тјехже привилегиј от тојаже императрици и кралици, у червеној кадифи оправлена, печат древјан висит на златну гајтану, издана чрез канцеларију мажарску 1747. Јан. 19. у Бечу.

5. Копиа от обоих конфирмацнах, видимирата кралевским печатом, с реамбулацином и планом у оправи.

6. Реамбулација на немецком јазику у оригиналу с печати господскими и коњиским, утверждена 1742. Дек. 31.

7. Цесарска салва гвардиа от Леополда у Бечу издата 6. Марта 1692.

8. Двје резолуције от обрдирскије оєјечке, једна издана 16. Авг. 1720. а друга 2 Септ. 1721. за ливаду на Мећашу и ниве на Радинци.

9. Атестација от митрополита Викентија.

10. Атестација от општенароднаго собора во Хопову монастиру држанаго Јан. 5. 1722. за ливаду на Мећашу и ниве на Радинци.

11. Седам комада Турски књига различних.

12. Превод от привилегиј на сербски језик.

Сего монастира сут хумки:

1. От востока вода Шинердан.

2. Пак на восток хумка Бобинга.

3. От востока хумка вода Смраћевац и Змајевац.

4. От востока Бјели камен хумка.

5. Гаврила будимскога хумка.

6. От сјевера хумка Турски гроб.

7. От запада Липа хумка.

8. От полудне хумка Зелени камен.

9. От полудне хумка Петовац.

Упитани за злодеје, одговорише да их нема.

Арх. и Митр. Павле Ненадовић уктиторисао се и дао 75 фор. за парусију за себе и своје сродне.

Заповеђено је арх. и осталима шта све треба да набаве и оправе.

Под датумом сего 5. Јулија из Чалми с обношченаванија рано јашаја пути вск. Г. Арх. и Митр. придоша в мон. Хопово и слушали божественују службу. Во осмиже сего мец. благоизволил купно с Преосвјашченим епископом посвјашченија Партением Павловићем, с Архимандрити двома, 2 свјашеники и 3 дјакони, и в том служенији рукоположил Милована латјарскаго дјакона во вєјашеника, и во времја причастни преосвјашчени епископ, изуст слово поучителное народу говорил, и по совершении служби божественија, сам Их вск. Г. Арх. и Митр. изволил слово душеспасителное наставнику монастира, и всему братству, говорил и увјешчавал доволно, ктомуже и молитву прочитал из олтара с колєнопреклонением. За утраже по слишании божественија литургији, изволил пак Г. Арх. и Митр. того монастира предстојателу, Арх. Захарији и в сему братству простителну молитву прочатати. Отудуже пашедшу, и придоша благополучно в мон. Крушедол, в цјаток Јулија 9. дне.

Придохом в Стариј зовоми монастир Хопово, *филијал Хоповски* Јулија 9. 1753.

Церков малена, во имја св. великомученика и цјелебника Пантелеимона, от фундамента на ново устроена (а ветха и древјанаја церков зђе била храм св. чудотворца Христова Николаја) иждевением самаго монастирја Хопова, котораја почата и совершена 1752. при державје благополучнаго царствованија римских императоров Францишка перваго и Марвј Терезиј, при вск. Арх. и Митр. Павле Ненадовићје и при архимандритје кир хажи Захарији Миливоевићје и прочих братиј трудољубље подвигшисја.

Сија церков в долготу с олтарем имат 5 клоштера, у широту 2 кл. и 2 шуха, в висоту 2 кл. Самим каменом созидана, натосата циглом. На олтару 1 прозор, с стаклами и с катрами. На цркви 2 прозора такожде с катрами и с стаклами устроена, врата тишлерска от орахова древа фарбовата, на њима брава немачка. Сва церков, како изнутра, тако и с поља побјелена кречем. Покривена шиндром растовом, над пјевницами труло повелико, на нем прозора 3 без стакла. Покривено клисом растовим превзрјадно, на нем крест од жељеза моловат, под кретом јабука от плеха.

В олтарје честнаја трапеза на 4 столпа камена самотвора, неосвјашчена. На престоље: Плашчаница от чита турског, синжев от мусула червен; плашчаница от платна ћерћели обточена бјелом чипком долга до земли, нова; покров от платна ћерћели, нов; проскомидија у дувару уєјечена, на неј: бошча от картона, 3 иконе древјане; умивалница у дувару созидана; 3 сједалишча у дувару изидана.

Олтар прегражден даскама чамови: завјеса над двери от картона, двери ветхе малене, 3 завјесе старе от картона, 3 иконе престолне не велике, ветхе, 7 малих икона, кандило, сребрно, ново, 2 кандила от туча, 3 свјешчника жељезна, евангелије сербски рукопис на велико коло, крст шестероуголни древјан.

При сем филијале старо-Хоповском, на грунту их, имјеєтсја једин мајдан камен.

Дом близ церкви, создан от камена и цигле, 2 собе и 1 кухиња; на једној соби 3 прозора с катри жељезни, на другој 2 прозора с катри жељезни. Врата сербскаго художества, стара, кров скинут, хотшетсја ново покрити трепом старим, оставши от старија церкве.

Написание воденица:

4 воденице, каменом созидате, покривене шиндром растовом, внутр с цјелими инеструменти; воденица почившаго јрм. Михаила, от дре-

вета устроена, покривена даском чамовом, из нутра цјеле оправе.

Ливада, в нај 5 коса близ монастирја. Около монастира различна овошчија древес до 500 дрва.

Сеј филиални монастир подлежит мон. Хопову, и јест на грунту того реченаго монастира, и под једином привилегином состоитеја.

Приказахом и остро повељехом Арх. кир хажи Захарији, да св. престол освјашчати старија церкве Хопова, оставши на пољу неограђден, да абие с великим благоговјерством двигнет от оного мјеста св. престол и положит в церков, и прочаја до закопат у земљу, јакоже и обешчаљеја исполнити по указу.

Сија визитација — — — исполнисја и совершисја Јулија 5. 1753.

Партеније Павловић епископ, Арсеније Радивојевић, Арх. и Митр. у Срему Ексарх, Викентије Поповић, архимандрит шишатовачки, Атанасије Исаијевић игумен реметски.

Наставиће се.

Старе хартије Сењске.

(Грађа за историју српске цркве у горњо-карловачком владичанству).

I.

„Покорњеишиј раби: Теодор Милеусић и Димитрие Ристивоевић,“ тутори сењске цркве пишу 10. (22.) Марта 1815. протопрезвитеру, какав се је код њих „случај догодио, то јест на 8. (20.) сего позвано е било наше обшчество от стране поглаварă сего мјеста и нам без всјакаго писмена острјеишу заповијед издали јесу, *да ми никоим начином римокатолическе седмице велике полак догмата и устава матере цркве звонити не имамо,*[1] а то јест поглаварство Милитар команда, Пулиџи Дерехтор и Магистрат. Овди се догодио г. архимандрит Рајачић, кои на 9./21 сего с нашим свјешеником и тутором Команденту купно отишли, а наше Декрете кое смо имали за слободу творити сва и свака правила церковна, на које је отговорио Командан(т), да *и Цариград турско мјесто лако без звона бити мора.* И када смо писмено питали, да нам даду, он је отговорио, да ми таковог от них получити не ћемо.“ Пишу му даље, да „против ничто творити хотјели“ нијесу, него да су писали „г. превосходителњеишему у Бечу“, па и протопрезвитера моле да „за такови случај труда“ предузме „и гдје сљедује“ да им помогне.

Владика Мијоковић је био тада у Бечу, како у приведеном писму стоји, и њему пишу исти тутори истог дана кад и протопрезвитеру. У томе писму на владику спомињу све што и у писму протопрезвитера, само још додају, како Командант „Толеранцијатента ни зашто познати хотио није, но извише доказује, да е Пулиџај Дерехтор тому запрешченију први предводитељ; того ради превосхо_ителњеишиј гдне у највишој понизности молимо и просимо и за сие запрешчение, да *чрез цјелују римокатолическу четрдесјатницу, када они народу у просте дневе проповиједи предају, полак њихове заповиједи наше бућинге и дукани затворени бити морају.*“

Исте године на Спасовдан забрањена је Србима литија кроз град, што је огорчило не само црквену општину, него и православне Србе војнике. Ево, како издају ти Срби војници црквеној општини

Attestat.

Attestiramo mi zdola podpisati, kako „ober“ i „unter“ Officiri, da gorko uvriedjeni bili jesmo, s' kupa s našim soldatima i s obščestvom našega naziona vostočnago vieroispoviedania, obstojatelnoga ovde u ovome gradu Senju. *U zgodi a pod dnevom našeya velikoga praznika Voznesenia Hristova, od strane ovdašnjega poglavara Militar Comande, koi su se usudili nami prekratiti naš funcion činiti i passati s našim procesionom kroz grad* za ne dati Bogu slavu i moliti Boga za Cara i za narod polak našega zakona i dogmata matere cerkve i privilegia carskoga, koga ni naimanie poznaju.

Za koje mi molimo i preporučnemo ovomu ovde obstojatelnom obščeztvu našega vostočnoga vieroispoviedania, da bi ne propustili javiti za ovu stvar podobnim vremenom višnjoi vlasti i do samoga carskoga trona, ne samo za u napredak ovoga dogodiania iz koga velika zla postati mogu za prepovid moliti, nego za našu neiskazatu obščnost, da baš *ono jutro, kada bi se naša slava za-*

[1] Маркантнија мјеста подлачим.

почети морала, нами кроз град проћи припоviедиена, и сада свако дјете на сокаку од наше обшаности (?) говори, и наш закон под ноге меће, које суprot Бога и Цесара biва, нама satisfazin sverhu učinjene obšanosti (?) od strane Militar Comande, *koi samo takove stvari poradi pizme zakona čini,* milostivo priskerbiti koe attestiramo i potverdjujemo svoim pečatom i vlastovitim ručnim podpisom.

U Segnu 10. Junia 1815.

п. к. Vasil Stojanović Frait, п. к. Ružne Vukmirović Corpral, п. к. Milovan Vukobratović Frait, п. к. Juraj Narančić Corpral, (м. п.) Wittanović с. р. Führ., (м. п.) Mirrić с. р. Feldwbl. (м. п.) Ostoić Hptm. с. р., (м. п.) Jovanović с. р. Oberlieutnt.“

О забрани звоњења преко римокатоличке велике недјеље говори и овај документат:

„My zdolla podpiszani polak nasse chasty moxemo dokazati na svakom miestu, kada bismo na 21. aprilla 1815. godine skupa s gospodarom Theodorom Milleussnichem kod gospodina Comandanta y kavalera von Mercantelli, da bi dopusteno bilo greko neunitskoy czerkvi Senskoi svaki dan u godini zvoniti, na koje recheni gospodin Comandant odgovorio, *da ni u Czarigradu nije dopusteno na veliki petak zakona zapadnye zerkve zvoniti i da to ni u Šegnu dopustenno biti ne moxe;* tverdimo nassim ruchnim podpiszom.

U Šegnu na 23. Aprilla 1815.

Emmanuel Priza с. р. kapellan

Isaak Ivanesevich с. р. capellan.“

Да богме да није малобројна срп. прав. црквена општина остала скрштенијех руку, него је бранила се од нападаја и скучавања у слободи вјере и живота. Не могу да нађем, шта је одговорио протопрезвитер[1] а шта владика, али је општина слала молбу „An das hohe k. k. Karlstädter Varasdiner General Comando“, под 26. марта 1816., да јој се даде потпуна слобода у вршењу вјере. У три тачке разврставају свој положај у тој молби. Концепат, с којим се служим овђе није се потпун сачувао, него само друга половина, у којој је свршетак 2-ге, сва 3-ћа тачка и завршетак молбе. У другој тачци спомињу Меркантелијев предусретај: „Wie können die Griechen in Constantinopel ohne Läuten seyn?“ на настављају: nähmlich so, als wenn diese Zengger Griechen nicht eben darum das türkische Gebieth verlassen hätten, weil ihr Gewissenbedürfniss darin unbefriedigt bleiben musste.“ Али општина остала је таки одговор овда дужна. — пишу даље — јер их је питање изненадило (. . .wie ausser sich war“.) Трећа тачка те молбе гласи: „Aus dem allen offenbaret sich auch, dass 3. Statt der allerhöchst anbefohlenen in Handel und Wandel der unterzeichneten Gemeinde zu leistenden Unterstützung die hiesige Ortsobrigkeit an jede mögliche Bedrückung dachte, um so mehr, als dieselbe Gemeinde *im vergangenen 1815. Jahre während des Predigens durch ganze römisch katholische Osternfasten ihre Handlungsläden zusperren* und von ihrem Nahrungsgewerbe aufhören *musste.*“ Молбу свршавају: „Mit Thränen dacher wendet sich die unterfertigte, *nun aus 18 sesshaften zahlreichen Familien bestehende Gemeinde* an das Hohe General Comando, und bittet unterhänigst, womit Hochdasselbe gnädigst geruhen möchte, sie, die ohne dies bey diesen kümmerlichen Zeiten genug Elend auszustehen haben von den berührten Ungerechtigkeiten zu befreyen, und die milde Verfügung ein für alle Mahl tressten zu wollen, dass die ihnen ertheilte allerhöchste Begünstigung fruchtbar, *derselben Verletzer aber nach Verdienst gestrafet werde,* sie bitten auch um Ertheilung der vollen Religionsfreyheit, und um die Erlaubniss, gleich ihren in andern k. k. Städten befindlichen religionsverwandten Gemeinden, an den letsten Tagen der römisch katholischen Charwoche nach Anordnung ihrer Kirche läuten zu dürfen; *im Falle aber, als Hochselbes ihnen ihre unterthänigste Bitte nicht gewähret, die beyliegende Supplique an Seine Majestät, den allergnädigssten Landesvater hochgünstig einzubegleiten.*“ Потписаше за општину Теодор Милеусњић и Димитрије Михајловић.

По свој прилици да је одговор Генералкоманде садржан у овом саопштењу

[1] Не знам за сад ни који је то протопрезвитер, ни гдје је било му сједиште.

Сењске ц. к. војничке команде бр. 1241. Ово пише општини:

„Vermög Hungarischen 27. Diaetal Artikel vom Jahre 1790. und 1791., dann hoher Karlstädter Warasdiner General Commando Verordnung von 16 ten May, und 13-ten Juny 1800., 17. Hornung 1801., *dann 16. April 1818. Z. 581*, ist der griechisch nicht unirten Gemeinde die Ausübung aller auf ihren Gottesdinst Bezug habenden öffentlichen Functionen, wozu auch die in ihrer Kirche üblichen Processionen, und Leichen Begräbnisse in dem Innern der Stadt selbst gehören, von allerhöchsten Orten erlaubt, mit der Beschränkung jedoch:

a. Dass *das Läuten der Gloken von katholischen Gründonnerstag 9 Uhr Vormittag bis Charsamstag 9 Uhr Vormittag untersagt ist.*

b. Eben so auch das Begraben der Todten in offenen Särgen und dürfen diese Särge in ihrer Kirche bey der Leichen-Andacht der Gesundheit wegen nicht mehr geöffnet werden. *Uiberhaupt ist es nach den politischen Gesetzen verbothen, in der Kirche in Gegenwart der Leiche eine Messe oder eine Andacht zu halten.*

c. Sollen an katholischen Sonn — und Feyertägen alle Handlungsgewölber nicht nur — (?), sonderu gänzlich gespert gehalten werden, *keineswegs aber an Wochentägen, während der Fasten — Prädigt.*

Zengg den 24-ten 7 ber 1818.

Marcantelly c. p.
Obrst Cmd.“

Црквена општина баће да не бијаше задовољна такијем рјешењем, него мољаше и највише мјесто, надајући се према оној: ко куца томе се и отвара. Одговор, којега доби, ово је:

„Uiber das dem hochlöblichen Hofkriegsrath erläuterte Allerhöchst bezeichnete Hofgesuch der grichisch nicht unirten Gemeinde zu Zengg, rücksichtlich der Toleranz wiedrigen Störung, in der freyen Ausübung ihres Gottes-Dienstes, und über die Hemmungen in Betref ihrer Gewerbe, hat die Hofstelle mit Rescript von 20-ten v. M. B. 7198. nachstehendes zu erwiedern befunden:

1-o. *Kann* den grichisch nicht unirten Glaubens-Genossen *das Läuten der Glocken in der Katholischen Charwoche von Gründonnerstag bis Mittags des Char-Samstags nicht gestattet werden, nach dem solches durch höhere Anordnungen untersagt ist.* 2-do. Ist der Beschwerde, das die Läden der grichisch nicht unirten Glaubensgenossen, während der katholischen Fasten Predigt — auch an Werk-Tägen, geschlossen bleiben mussten, schon in verflossenen Jahr durch Aufhebung dieses Geboths abgeholfen worden, die Schliessung der Gewölber *an Römisch katholischen Festtagen gründet sich auf höchste Befehle*, welche in Kraft bleiben müssen. 3-o. *Kann* den grichisch nicht unirten Glaubens Genossen *nicht gestattet werden, die Prozession am Christi Himmelfahrts-Tag durch die Stadt zu führen*, weil die bestehenden Vorschriften von 17. Juny 1786. und 28-ten Jänner 1801. nur die Frohnleichnahms Procession, dann die bei den grichischen Glaubensgenossen üblichen 4 Processionen am *3 Königsfeste* (шта ће, туђинска власт не знађаше наше Богојављење дручије да назива!), zu *Ostern*, am *Markustag* und am *Kirchweihfeste* durch die Stadt zu führen, gestatten, und es nicht thunlich ist, die den grichisch nicht unirten Glaubensgenossen zugestandenen öffentlichen Processionen zu vermehren. Wovon das Militär Comando in Erledigung des Berichts von 24 ten November v. j. No. 1241. zur genauen Nachachtung und weitern Verständigung der Bittsteller in Kenntniss gesetzt wird.

Agram am 10. Januar 1819.

Radivojevics m. p. F. M. L.

Тад је већ у Сењу „Vukasovich Obrist,“[3] Маркантели-а није ту више, умро је или смијењен.

Малобројна црквена општина у Сењу, као што нам старе ове хартије јасно показују, љубише своју цркву и у њој св. православље, браниште те светиње своје у оно мрачно вријеме, одбијају силовите нападаје појединих мржњом на православље задојенијех власника, износе одважно пред све власти па и на највише мјесто своје захтјеве. У колико не могоше успјети, нијесу они криви, криво је оно мрачно доба, из којега се и данас у уставнијем краљевинама Хрватској и Славонији потежу против српске цркве и св. православља које-

[3] Ово није Филип.

какви патенти и „Фергордлунзи.“ Да, — и данас! Да могу да устану у овијем старијем хартијама помињати тутори сеньске цркве, па да разаберу, да још није задовољено — њиховијем молбама, пожељели би, да још поживу и да се ставе на чело садашњем српском кољену у борби на давно жељену њерску равноправност у Хрватској и Славонији!..

П. М. К.

Руска помоћ Србима у српској војводовини 1852.

Приопштио

Д. Р.

Патријар српски Јосиф Рајачић, чим је дошао до тачних података о погорелим и поробљеним српским црквама у српској војводовини за време несретног устанка 1848/9.; таки се обратио с молбом и руском „Правительствујушчем синоду“ за припомоћ.

На његову молбу од 25 Фебруара 1850., одговорио му је митрополит новгородски и петровградски *Никанор*, да је на позив синода придошло 39.202 рубље и 23 $^{3}/_{4}$ кошејке у готовом и 5.444 р. 45 к. у црквеним књигама, сем разних ствари и утвари, те да ће му се новци, књиге и ствари послати преко проте Рајевског, што је у Бечу код руског посланства, преко кога је патријар и послао своју молбу синоду.

Преписку патријархову са руским синодом и с протом Рајевским, доносимо овде у целости, да се види, *како* се патријар Јосиф заузимао за пострадале цркве, и *како* су се Руси одазвали његовом заузимању.

I

Блаженьејшему *Јосифу* патријарху православнаго народа сербскаго.

Свјатејшии правительствујушчи Всероссијски Синод получии в Априле 1850. извјешчение Вашего Блаженства от 25. Февраље о разорении претерпјеном Православними Сербскими церквами и народом в Аустријској Империи от мјатежних Венгров: при чем Ваше Блаженство ходотајствовали об оказании по сему случају помошчи церквам и народу.

Приемља искренее участие в тољ плачевном их положении, Свјатејшии Синод всемилостивејшему соизволенију Благочестивјејшаго Государја Императора *Николаја Павловика* објавил в тоже времја по всему вједомству своему означеное послание В. Б., приглашая чад православној церкви Русијској и пастиреј их к посильним пожертвованијам; в слједствие чего и доставлено по ниње в свјатејшии Синод из епархии деньгами 39.202 рубље $23^{3}/_{4}$ кошејки сребром и получени разновремено доношенија о значителних приношенијах вешчами, к церковној утвари и ризнице принадлежашчими; из хозајства же Синодалнаго назначено пјатдесјат кругов Богослужебених книг на суму 5.444 р. 45 к. и книг содержашчих в себје догматическое учение православној церкви и руководство употребљаемија в наших духовно учених заведенијах в количествје тисјашчи сорока однаго екземплара.

Признавајa благовременим содјелат распорјажение об означених пожертвованиах, Свјатејшии Синод поручил мње увједомит об оних В. Б. и препроводив к Вам деньги и книги об утварнихже и различних вешчах записку, просит обратит деньги по Вашему благоусмотрењију на пособие тјем, који пострадали, а книги раздат в церкви, Духовенству и в училишча, как изволите признат полезњејшим, и увједомит мења о последујушчих распорјаженијах, с присовокуплением свједенија, какија из показаних в упомјанутој записке вешчеј најбоље нужни и должни бит скорости к Вам доставлени.

При исполнении сего порученија Свјатејшаго Синода, долгом считају изјаснит, что деньги и книги будут доставлени В. Б. чрез Мисију нашу в Вјење, а записка о вешчах чрез находјашчагосја при оној протереја Раевскаго.

Да посиешествујут сиј искренија приношенија духовној ползје православнаго Сербскога народа, да облекутсја в прежнее благољепие свјатие храми јего, обновљаемие пастирскими попечењијами Вашими, и да поможет Всеблагиј Господ Бог и Спаситељ наш Исус Христос сослужашчими Архиереами Вам и свјашченством — в великом подвигје храненија и назиданија

вверених Вам чад обштија матере пашеја свјатија Православнија Восточнија Церкве.

Покорњејше прошу Свјатост Вашу прињат моје увјерение в чувствах глубокаго почитанија к Вам и совершеној преданости.

Вашего Блаженства покорњејши слуга

Никанор,

митрополит новгородски и С. Петербургски с. р.

22. Априља 1852. С. Петербург.

Записка о церковних принадлежностјах и утварних вешчах, жертвуемих Рускими монастирјами и церквами в пользу разорених Сербских церквеј.

1. Церквеној утвари, как то: потиров, дискосов, звјездиц, бљудцев и других предметов, всего до 200 вешчеј разнога наименованија.

2. Воздухов, покровцев и других подобних им, шитих различних вешчеј до 1500 разнога наименованија.

3. Свјашченических и дјаконских риз и принадлежностеј к оним, всего од 1500 вешчеј разнога наименованија.

II.

Високопреосвјашченњејшему *Никанору*, Митрополиту Новгородском и С. Петербургскому, Брату в Христје љубезњејшему.

В Карловције 20. Јулија 1852.

С величајшим умилением сердца пријах увједомление В. П. по поручении св. Правитељствујушчаго всеросијскаго Синода под 22. Апр. т. г. мње братољубно сотвореное о дарованијах пострадавшим нашим церквам и људем в Росији принесених. Господ Бог, вес милосерд сиј, и всемилостивјејшее соизволение благочестивјејшаго Императора, јеже пригласити чад православнија Росијскија церкве к дјелом милосердија св. Синоду дароване, и приглашение тое к православним чадом управлено бившее, и самое дјело милосердија бједним показаног возлаградат божественоју благодатију и богатоју својеју милостију. Аз же благодарју Бога сподобшаго мја видјети сие утјешение скорбјашчим церквам и људем св. Синодом посилаемое, и молујса јему, что би пожертвованија сија јединовјерних братији у прав. нашеја церкве посиешествовала во благоотносително до распорјаженији, и нихже увједомление от мене желаете, одожена мја бити ошчушчају, В. Пр. извјествовати, јако аз нуждија шаги в том уже сотворих чтоби пјењази и книги св. Синодом сјемо присланија, мње доставлени били; јегдаже раздјеление тјех ко концу приведетсја, потшчусја подробное осмотрение о како совершеном дјеле тогоже словутаго раздјеленија В. Пр. послати. А јеже касаетсја вешчеј в записције благовјерним Протоереем Рајевским мње доставленој напоминаемих, сија хотја не давно, обаче всја нам нуждна сут, того ради и тое будет нам во велие утјешение, ашче тија всја во јединое и скорое времја в руки нашја прији братољубно сотворите.

Јегда же на конец прошу днешњојже изјавити св. Правитељствујушчему мое особпоје високопочитание и тепљејшују благодарност о том искрење показаном и полно освидјетелствованом соучастију в бједствија здјешњу православну церков пашу постигши умољају: вкупје и В. В. прији увјерение о чувствјех моего сердечнаго почитанија и искренија љубве с нимиже пребивају.

Вашег Високопреосвјашченства покорњејши слуга и в Христје брат

Јосиф с. р.
патријарх.

Свршише се.

ЛИСТАК.

Вести

Седнице автономних власти. Саборски је одбор одржао своје редовне седнице 23—28. о. м.

Арх. административни одбор одржаће данас 30. о. м. а **конзисторија** сутра 1. Октобра своју редовну седницу.

„Свештеничка реч“. У ствари покретања „*Свештеничке речи*“, листа, што та мисли свештенство карловачке митрополије од 1. Јануара идуће године покренути, у смислу закључка свештеничке конференције, одржане у Земуну 24. Јулија о. г., надали су у том погледу учесници на истом збору следећи проглас:

Браћо свештеници! Потписани свештеници, увиђајући преку потребу оснивања и издржавања једног потпуно самосталног и ни од кога независног свеште-

ничког листа као заједничког органа укупног световног свештенства српске православне источне Митрополије Карловачке и држећи, да је крајње време, да се чује тим путем прави, слободни глас тога свештенства на јавном пољу рада око свестраног, а нарочито око аутономног црквено-просветног напретка народа српског у оквиру ове Митрополије, — одлучили су једнодушно дана 24. јулија 1903. год. на свом братском збору у Земуну, да се у интересу напретка св. вере и цркве наше православне, као и у интересу напретка народа и свештенства нашег, оснује и издаје такав лист под именом „Свештеничка Реч“ као самосталан и независан орган српског прав.-источног световног свештенства у Митрополији карловачкој, са овим програмом:

1., „Свештеничка Реч“ ће на темељу узвишених, вечних и непроменљивих начела св. вере православне и спасоносне науке Христове, свом снагом будити, брижљиво неговати и утврђивати у народу српском чисте православне верске осећаје и здраву црквену свест и уливати му у срце и душу племенита чувства праве хришћанске побожности и моралности, те га тако приводити сретном задовољном и богоугодном животу и упућивати правилном схватању и вољном вршењу његових автономних права и дужности на црквено-просветном пољу.

2., Тежиће својски за тим, да скупи око себе целокупно световно свештенство наше Митрополије у једно заједничко, братско коло, опасано чврстом свесом међусобне братске љубави, искрености и узајмног поверења; а одушевљено срдачном жељом и родољубивом тежњом, да на жртвеник добра св. цркве православне и среће народа српског радосно принесе сву своју добру вољу и све своје умне силе, те ће спремати земљиште и утирати пут што скоријем удружењу целокупног световног свештенства наше Митрополије у цели његовог усавршавања и што успешнијег вршења његових разноврсних црквено-пастирских дужности, а ради опште користи цркве и народа нашег.

3., Према узвишеном позиву и задатку световног свештенства у цркви и народу „Свештеничка Реч“ ће заузимати становиште изван страначких струја, које у нас постоје на автономном црквено-просветном пољу, те ће сва спорна питања посматрати и пресуђивати објективно и непристрасно и претресаће их једино са гледишта учења св. вере и цркве наше православне и са гледишта правих, истинитих, савремених потреба народних.

4., Искључујући свако странчарство из средине световног свештенства, »Свештеничка Реч« ће као миротворац духом помирљивости ступити међу завађену и на странке растргнуту браћу, да их на основу братске љубави и узајамног добровољног и родољубивог попуштања доведе до лепе слоге и споразума ради општег добра и опште користи цркве и народа нашег.

5., Исто тако посредоваће, да се ублаже и уклоне све опреке и противности између народа, односно његовог представника црквено-народног Сабора с једне, и између више јерархије, односно св. Архијерејског Синода с друге стране, те да се сједињеним силама среди већ једанпут и утврди наша трошна и из темеља уздрмана црквено-просветна аутономија.

6., Радиће живо на том, да се данашњи скучени и понижени положај и углед световног свештенства у автономној црквено-просветној организацији нашој законитим путем поправи и уздигне у корист напретка цркве и народа нашег.

7., Бориће се свим законитим средствима за потпуну, истиниту и стварну самосталност и независност народне црквено-просветне автономије против сваког штетног спољашњег утицања и мешања у њен делокруг, у границама постојећих темељних државних и земаљских закона и у границама државног права надзора.

8., Бориће се непрестано, да сваку верску заблуду и свако отступање од св. вере наше православне својим путем и начином сузбија и из средине народа нашег уклања и чисти.

9., Настојаће, да се међуверски (интерконфесионални) одношаји у Хрватској и Славонији путем земаљског законодавства уреде на темељу верске равноправности и једнакости.

10., Сматрајући народну основну вероисповедну школу покрај цркве другим главним стубом црквено-просветног живота, опстанка и напретка српског народа у овим покрајинама, — употребиће сва законита средства, да сепостојеће такове школе не само одрже и према савременим потребама и захтевима у сваком погледу унапреде, него да се по свима нашим црквеним општинама, где је год могуће, заведу и установе.

11., Стараће се, да се материјално стање световног свештенства и народног учитељства према захтевима времена на праведној основи уреди и поправи; а исто тако да им се мировина уредбом утврди и осигура.

12., Радиће живо на унапређењу материјалног благостања, на привредном и здравственом напретку народа нашег заузимањем за оснивање и распростирање земљорадничких и других корисних задруга по свима нашим општинама, упућивањем народа на непрекидни рад, разумну штедњу и умереност у свему, као и поучавањем народа на чување свога здравља као највећег блага на овоме свету.

13., Тражиће подесне путеве и начине, како да се искорењавају у народу укорењени зли обичаји и штетне навике, које га и материјално и морално упропашћују.

14., Доносиће са свих страна наше Митрополије тачне и верне извештаје о стању наших црквених општина у сваком погледу и стараће се, да се све опажене потребе, мане и недостатци својим путем и начином подмире, исправе и отклоне.

У листу ће се избегавати свака лична препирка, свако лично изазивање као поступак недостојан јавних раденика, образованих и родољубивих људи.

Такав заједнички лист и орган нашег световног свештенства не може се основати и одржати без жртава. С тога позивамо сваког брата свештеника, који ову преку потребу оснивања и издавања заједничког самосталног и независног листа свештеничког увиђа и који је готов, да добру ствар и цркве и народа и свештенства нашег по могућности својих сила својски и с пуном вољом помогне, да нам се братски одазове уписом на једну или више деоница̂, од којих ће свака сносити по 100 круна̂.

Такове деонице могу се исплатити одједаред (до 15. новембра о. г.) или у 4 рате по 25 круна и то: I. рата 15. новембра 1903., II. рата 15. маја 1904., III. рата 15. новембра 1904. и IV. рата 15. маја 1905. Уписаним у чланство сматра се, ко са Приступницом прву рату на време пошље.

Новци и Приступница нека се шаљу впреч. госп. *Сави Стојшићу*, окружном протопрезвитеру у *Панчево*. — Који не уплате целу деоницу (или деонице) у једанпут до 15. новембра ове године, дужни ће бити плаћати на неуплаћене рате 5% камате, почињући од 1. јануара 1904. год.

Лист ће се покренути, ако се постигне упис од 200 деоница̂.

Лист ће излазити од 1. јануара 1904. године једанпут недељно на једном табаку у формату овога Прогласа, и стоји̂ће на годину 8 круна, на $^1/_2$ године 4 круне на $^1/_4$ године 2 круне.

Деоничари ће плаћати претплату на лист засебно.

(**Исправак.**) У 17. броју је погрешно стављено, да је исти број изашао 15. Августа, а требало је стајати 15. Септембра.

Одговори уредништва.

Г. М. — у Славонији.

Радо смо примили Ваш допис у погледу учествовања српских свештеника на радикалском збору у Окучанима, и иако се у свему с Вама и не слажемо.

А за што га не можемо и не смемо примити, видићете већ.

Прво ћемо да Вам кажемо у чему се не слажемо с Вама. Не слажемо се с Вама у томе, да српски свештеник пре може бити члан сваке друге странке, само не радикалске. А не слажемо се

с тим назором с тога, што смо ми тврдо уверени и осведочени о томе, да српски свештеник треба пре свега да буде свештеник, и ако хоће то да буде, не остаје му времена и да мисли, а камо ли да буде члан које политичне странке и да се као такав мота по зборовима.

У осталом, код нас и нема правих политичних странака. Политичном странком могу се називати људи извесних начела, који имају своје посланике у земаљским саборима, у којима могу радити на остварењу својих начела. Без тога су као они генерали без војске.

Наше пак политичне странке немају ни једног свога посланика у земаљским саборима, и ако нико то знају све наше и досадашње и данашње странке, да се њихови „звучећи“ програми и не даду извести, који у осталом нису ни грађени да се изводе, него да у њима буде што више празних — звечећих фраза.

Да се идућа поколења не ће моћи довољно начудити и надивити, да се и због истих програма могла водити онако жестока борба између питељ гетних синова једног народа, а борење се странке око истих програма, хладнокрвно гледати, како нам народ пропада; о томе се не треба бринути!

Ви добро знате, како је и српјанско свештенство огрезло било у партизанству, те кад се осведочило, како му то смета и угледу и њему самом и народу, одавно је хтело да га се отресе.

Данашњи је даном мањени број, који и данас играју улогу у политичним странкама. Па и од тих мало, један по један увиђа да му нема места у политичним странкама, те их напушта.

Ових дана читасмо такву изјаву пароха Атанасија Поповића у Бабушници у пиротском „Граничару,“ у којој вели: „Дошао сам данас до потпуног свог убеђења, да свештеник не би требао бити члан ни једне политичке партије, које су до сад ушле у народ ништа друго, до само међусобну омразу и завист. И ја, као свештеник овим изјављујем, да од данас иступам из чланства либералне странке, којој сам до данас припадао. Зато молим своје личне познанике и пријатеље, да ме више не урачунавају ни у једну политичку партију, *јер ја као свештеник и проповедник мира, слоге и љубави од данас служићу само своме позиву, краљу и отаџбини.*“

Овако поп Таца, а наш поп *Јован Магарашевић* чепински, ког „Нови Србобран“ назва „новопеченим радикалом“, у свом *одушевљењу* за радикалску странку, јавше вели да ако радикална странка *узбуде* и на даље радила, као што је до сад радила, да ће цело свештенство на свих крајева Славоније и Хрватске у њено се коло ухватити.

У Србији дакле свештенство иступа из радикалске и у опште из политичних странака, те се повраћа олтару, а код нас у карловачкој митрополији тек почиње да ступа у радикалску странку, а да се отуђује од олтара.

Да л ће се та тврдња попа Јовина обистинити, или је рекавши то, помислио на речи песникове:

> То ће тако можда бити,
> А можда и не,
> Утеха је што се о том
> Барем мислит сме! —

показа ће будућност.

Свакако је то значајна појава, преко које се не сме ћутке прећи, да се свештенство рашћког протопопијата у Пакрачкој епархији ово последње време тако јако одушевљава за радикалство, и да се назире тој појави узрок.

То би требало у толико пре учинити, што радикалство није тек у најновије време постало, него оно постоји код нас од времена Крунослава Јовића, који му је кумовао.

Не слажемо се с Вама ни у томе, што држите и тражите томе узрока у томе, да је свештенство рашћког протопопијата, осоколила срећа попа Саве Стојковића и попа Јове Јовановића, који су као радикали дошли до угледна положаја, јер не верујемо, да сви могу очекивати да се и над њима осмехи њихова срећа.

Биће томе какав други узрок, ког би требало наћи.

Ми бисмо радо и о самом ступању поменутих свештеника у радикалску странку, као и о узроцима — по нашем схватању — који више проговорили, ал нам је главом управник „Новог Србобрана“, као члан народно-школског Савета препречио свако писање о таким стварима и у опште свако полемисање са личностима и странкама, због чега не смемо ни Ваш допис да донесемо у листу, јер се бојимо, да он не ће и у њему наћи и пронаћи полемичног садржаја, те и опет жалити се на нас, како „Српски сион“ као званичан орган доноси и полемичне ствари.

Истина, до данас није ни једном правом слободоумном човеку пало на ум, да тврди, да се у званичним листовима не смеју у незваничном делу у пристојном тону критички претресати поједине ствари, па и полемисати са странкама и личностима, а најмање једном новинару, који има повода да се тужи, што му се не дозвољава да слободно напада своје мисли; ал пошто управник „Новог Србобрана“, држи и тврди, да се званичан лист не сме упуштати

у полемике са личностима и странкама, и пошто је тај његов назор усвојио и високославни народно-школски Савет; то му се морамо повиновати.

Да не мислите, да се само шалимо с Вама, ево нека Вас следећи акт о истинитости наше тврдње увери.

Бр. 359. 1903.

„Господин Светозар Прибићевић члан шк. Савета, истичући неумесност, да се званични лист упушта у полемику са појединим личностима и политичким странкама, као што то чини „Српски сион“ — предлаже усмено, да се у име школског Савета умоли Његова Светост преузвишени г. Патријарј, да као власник „Српског сиона“ забрани уредништву истога листа, да се у будуће има клонити сваке полемике са појединим личностима и политичким странкама.“

Предлог овај прихватити и одлуку ову Његовој Светости саопћити.

Из седнице срп. прав. народ.-школског Савета држане у Карловцима 30. Јула (12. Авг.) 1903.

ЕН. 171.
през. арх. ех 1903.

Одлука ова саопштава се у доставерном препису Прeч. господ. Димитрију Руварцу уреднику „Српског сиона“ ради знања и равнања.

У Карловцима 5/18. Септембра 1903.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ову одлуку доносимо не само да се Ви уверите о истинитости горње наше тврдње, него да и остали поштовани читаоци „Српског сиона“ сазнаду, које имамо захвалити — а за што, о том је било говора у овом листу —, да не смемо више полемисати са појединим личностима и странкама, а понајвише због тога, да вредни уредник „Митрополијског гласника“ не остане без хлеба, ако меродавни послушају „муџи“ савет „мудраца“ и „шаљивчине“, познатог са раздорима међу памећнијом од себе браћом гдегод је служио, и чију нарав — што рекли његови претпостављени — „сваки, који је имао прилике њиме дружити се, за *психолошку загонетку* сматрати мора“, и пијачарског разметала пред духовницима, „да је штета за сваку потуру на исти званичан лист, који од силне тачности кроз 3 броја недоноси извештај власти, — т. ј. нар. школског савета, и то оне седнице у којој је донесена поменута забрана — која ради у истом месту“, и ако је „веселник“ требао бар то да зна, — кад већ не зна шта друго до ли да хвали, ради положаја и допуштеног дембелисања оне, које је годинама грдио и ружио, — да „Митрополијски гласник“ није званичан орган нар. шк. Савета, него „Српски сион“. и да овај доноси само оне извештаје, који му се од надлежних власти доставе.

Припослано.*

У броју 212. „Нов. Србобрана“ нашао је онако по своју „Мали Радојица“ мене као дописника дописа са епарх скупштине горњо-карловачке, у 16. броју „Срп. Сиона“, па ме чак позивље „у име свештенства народног“, да му у року од 14 дана одговора дздем о том, како сам смио вријеђати „народно“ свештенство? Не зато што бих побојао се од „Радојице малог“, јер ни страшив њиесам одвише, већ истини за вољу и да станем на пут извртальима, одговарам ево ово:

Дед ми реци „Радојицо мали“: шта разумијеваш ти под појмом народни свештеник?

Зар само овог у ту групу убрајаш ти свештеника, који пискарањем по новинама, лармом и виком при којекаквим састанцима пред масом народа, грдњом епископа својих и давањем епитета им свакојаких, стиче пред масом тек популарности макар иначе у свом звању свештеничком слаб „војник“ био, макар иначе ни владања не био које свештенику доликује? Ако браћо таково свештенство зовеш ти „народним“, е онда си потрефио оно, што, хтједох рећи у допису свом!

Зато сам „Радојицо“ и метнуо оно народно под козије ноге! Аз' ја видим другачије схваћам то! Ја под именом свештеника народних разумијевам цркву своју вјерна и одана службеника и трудбеника, епископу свом вјерна и одана помоћника и сарадника, а народу свом истински одани и трудољубиви пастира и учитеља, који ће здравом храном пштати стадо своје, водити га срећи и напретку његову позитивним својим радом у цркви, у школи итд. па макар „у новине“ не писао, макар одвише популаран и не био!

На оне прве т. ј. под „козим ногама“ мишљах ја „Радојицо мој“, а овијем пошљедњим свака част и хвала!

Видиш ли да изврћеш незвани бранионе народног свештенства? Срећа је да богме наша, што су први у мањини и плод „новог духа времена“, док се у ове друге убраја све остало свештенство.

А не ваља ти ни она Радојицо мој! ћеш хоћеш, да ми подметнеш, да сам блатом сс бацио на баиовачко свештенство!

Та знам ја и без тебе, да у Банији има чести-

* За припослано не одговара уредништво.

тих свештеника доста и доста, но ја рекох, да ми је жао било већети ђе се дијели и цијеса свештенско то од већине свештенства у скупштини.

А у тој већини било је доста и бановачких свештеника. Што пак рече и остаде жив, да сам смјерао бановачко свештенство г. Епископу као непријатеље преставити, није вриједно дељо незнања ни да ријечи трошим и ти — ако си свештеник — мораш да у лицу поцрвенеш, кад си у стању онако нешто недостојно подметнути ми!

Ја то свештенство, самозвани браниталељу, поштујем више можда него ти, а нити ја покудити нити ти похвалити кадар си свештенство то у очима његова епископа, који и без наших информација знаде шта чинити има.

А шта велиш за „вожда?“

Нагледа ми брацо, да имаш пуну торбу софизама и адвокатских доскочица!

Та тко је први него „вожд“ увео фини онај начин писања проти својим црквеним поглавицама, тко је њих чак и „мангупима“ назвао него „вожд?“

На пореци де није ли се и наше на овострану новинство повело било за „вождом“, особито за вријеме набора за српски конгрес прошли, прибери де бројеве све из оног времена, испиши де све „титуле“ које су само нашег г. Епископа запале, па ћеш се уверити о том.

Не видиш ли „Радојицо мали“ да то не чине ни римокатолици ни протестанти, па ни сами Турци? На остало трабуњање не одговарам. Ти и твоје друштво докажите да је неодржаљу епарх. скупштине крив г. Епископ Михаило, па ћемо онда говорити даље.

Јест, ал' то вас боли баш! У будуће не изврћи незнати дељо, него чистином ступај, макар се и не могло похвалити увијек, „Радојицо мали!“

Скупштинар.

Послате књиге на приказ:

1) *Споменица о првом конгресу српских новинара* 1902. Београд 1903. највећа 8° стр. 100.

2) *Основна писма* стипендијских и других задужбина које стоје под управом и руковањем срп. прав. нар. црк. саборског одбора. (Издање саборског одбора). Карловци срп. ман. штампарија 1903. 8° 137 стр.

3) *Хронологија* у пророка Данила. *Александар Живановић.* (Прештампано из „Богословског гласника“). Карловци срп. ман. штампарија 1903. 8° 32 стр.

4) *Фенелонови разговори о речитости.* С француског *Радослав М. Грујић.* (Прештампано из „Богословског гласника). Карловци срп. ман. штампарија 1903. 8° 82 стр.

†

Ојађеним срцем и болом у души јављамо свима својим рођацима, и познаницима да је у четвртак 28. авг. (10. сент.) т. г. у својој 63. години преминуо наш мили отац, односно таст

Кузман (Павле) Јанковић

парох рињански.

А у непамерној тузи неможемо да ненајавимо своју најтоплију благодарност на указаном саучешћу свима уважения пријателима и познаницима покојниковим. Нарочито нека је особита хвала високопречасном господину Љубомиру Купусаревићу окр. протопрезвитеру Сомборском, пречасној г. г. Милисаву Поповићу пароху Ст. Стапарском, Милутину Григоријевићу пароху Бајском, Берисаву Берићу администр. парох. Станишићке, Николи Мидићу пароху Сантовачком, Димитрију Бокшану капелану Сомборском, часном господину Ђорђу Павковићу ђакону Сомборском, који на опелу чинодејствоваше и до вечне куће покојника испратише. Особито нека је хвала како преч. г. Берисаву Берићу тако и преч. г. Николи Мидићу од којих први у храму божјем, а други над гробом покојниковим надгробно слово пуно утехе изговорише, и са покојником се у име своје и у име наше нежно опростише. Даље топло захваљујемо Високопреосвештеном господину Епископу пакрачком Мирону на брзојавном писменом саучешћу, као и осталом околном и местном становништву, који без разлике вере и народности при укопу присуствоваше и велику тугу нашу тиме у неколико ублажише.

Свима нека је од срца хвала!

У Рињици 8. (21.) септембра 1903. год.

Ожалошћена породица.

Јавна благодарност.

На дан Успенија пресвете Богородице, прослављена је ове године слава у манастару Бођану на најсвечанији начин.

Да је ова слава тако свечано прослављена, највећа је заслуга Његовог Високопреосвештенства Господина епископа *Лукијана*, који је благоизволео на славу дођи и свечану архијерејску литургију одслужити.

С тога потписани настојатељ са братством за најпријатнију дужност сматра, Њег. Високопреосвештенству Г. еп. *Лукијану* и овим путем своју најтоплију благодарност изрећи.

Особиту благодарност изриче исто братство и високопреч. г. дру Георгију Летићу архимандриту-професору богословије, који је сакупљеном народу дивну и поучну проповед изговорио, која је на све, особито на присутне „боговоље", јак утисак учинила.

Хвала славном председништву „Српске Матице", што је 300 ком. поучних „Књига за народ" ради распокланања народу поклонило.

Хвала славној управи „српске манастирске штампарије", која је у исту сврху 500 ком. слика Срба светаца поклонила.

Хвала нека је свима који су допринели да је ова слава свечано испала. Ми им од срца благодаримо, а Свемогући нека им њихове труде наплати

У манастиру Бездину 1. Септембра 1903.

Исак Дошен
Архимандрит са братством.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 917 ех 1903. К. з. 585. 79 1—2

СТЕЧАЈ.

Исписује се на место пароха са платом II разреда у Пакрацу и уједно окружнога протопрезвитера протопрезвитерата пакрачког са заокружењем рескриптуалним условно, ако и док високи прав. срп. нар. црквени сабор наш неуважи представку епарх. скупштине пакрачке од 1892. г. у предмету повишења броја протопрезвитерата од четири на шест са новим заокружењем, у које би спадале све црквене општине садањега протопрезвитерата пакрачкога, а к томе од протопрезвитерата ново-градишкога црквене општине: Кукуњевачка, Ловска, Суботска, Чаглићка и Рогуљска, и то онда, када протопрезвитерат новоградишки остане упражњен. Рок је стечају 18. (31.) октобар 1903.

Молитељи имају своје са рескриптуалном квалификацијом и иначе ваљано обложене молбенице надлежним путем до горњега рока потписаној Конзисторији поднијети.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 16. (29.) септембра 1903. г. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

СТЕЧАЈ. 82 1—2

На учитељско место у Карлову, са платом 1000 круна год., од политичне општине; 80 круна за пофторну школу (кад буде на реду); 10 круна у име паушала; 2 јутра земље на коју прописане терете сам плаћа, (год. аренда 120—140 круна); у име свог огрева 2 хвата сламе, са прописаним станом и баштом и петогодишњи доплатак од 100 круна. Дужности су прописане; рок стечају и дан избора св. Параскева т. ј. 14. (27.) окт. т. г.

Из седнице школског одбора, држане у Карлову 21. септ. (4. окт.) 1903. год.

Омер Попов,
председник.

СТЕЧАЈ. 76 2—3

На основу решења славног Епарх. Школског Одбора будимског од 28. авг. (10. септ.) 1903. ЕШО. 161/зап. ех 1903. расписује се стечај на упражњено учитељско место у Срп. Титошу (Rácz-Tóttös, Baranja m). Плата је следећа:

За редовну школу 600 К., за повторну 80 К., $7^1/_2$ ланаца оране земље, $1^1/_2$ ланац ливаде на коју учитељ порезу и свиваленат плаћа и 60 К дрварине и у сеоској шуми толико колико припада на земљу, слободан стан уз школу са 2 патосане собе, 2 кујне, подрумом, јестачаром и шталом и кућном баштом, од великог укопа 80 пот., од венчанице 80 пот.

Општина за сада има перовођу, ну у случају да се садашњи перовођа захвали или по својој служби одавде премести, учитељ ће имати за перовођство и рачуновођство 24 К годишње.

Дужности су школском уредбом прописане. Могу компетовати само оспособљени учитељи, који имају испит из мађар. језика. Изабрани је дужан приликом сваког богослужења певницу држати.

Рок стечају 19. окт. (1. нов.) 1903., када ће се и избор обавити. Изабрани је дужан одмах место заузети. Лична пријава узима се у обзир. Компетенти, који се желе лично пријавити, имају то на свој трошак учинити.

Из седнице месног школ. одбора држане у Срп. Титошу 8. (21. септ.) 1903. г.

Тодор Бошњак
председник.

К. 320/323. ви 1903. 73 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на парохију у Канаку с плаћом 6. разреда. Компетенти ваља да поднесу инструисане молбе своје, прописаним путем, овој конзисторији до 18. (31.) октобра о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 19. августа (1. септ.) 1903.

Председништво.

Ad III. C. 540, 545. и 623/468. ex 1903. 80 1—1

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења места *учитељице женског ручног рада и кућарства* у српској учитељичкој школи *сомборској* овим се расписује стечај.

Молитељице имају доказати, да су Српкиње православне вере, да су у овој струци оспособљене односно испитане и да потпуно владају српским језиком.

У дужност изабране учитељице спадаће обављати стручну наставу у женском ручном раду и кућарству само у српској учитељичкој школи сомборској и то у прописаном броју часова.

Годишња је плата 1000 круна.

Прописно инструисане молбенице имају се *најдаље до 31. октобра (13. новембра) 1903.* године поднети срп. прав. нар. школском савету у Карловцима.

Из седнице срп. прав. народног школског савета држане у Карловцима, 12. (25.) септембра 1903. године.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

III. C. 469./зап. ex 1903. 81 1—1

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења професорског места за педагогијске науке: педагогику са повесницом педагогије, дидактику и методику са практичним вежбањем у српској учитељској и учитељичкој школи сомборској овим се расписује стечај.

Изабраном професору спадаће у дужност предавати горенаведене науке, а према приликама и други који предмет тако, да испуни седмично најмање 20 часова.

Са истим местом, ако је изабрани за горњу струку потпуно оспособљен гимназијски или препарандијски професор, скопчана је годишња плата од 2000 К, и станарина од 200 К, после сваких пет година успешне професорске службе годишњи додатак од 200 К, а после тридесет година службовања мировина у износу постигнуте плате. Ако је постављени без прописане потпуне квалификације имаће плату од годишњих 1600 К.

На ово место могу компетовати они Срби и Српкиње православне вероисповести, који су стекли оспособљење за предавање горенаспоменутих наука у којем универзитету или у којем вишем педагогијском заводу или су те науке у тим заводима слушали; ну првенство имају за горњу струку оспособљени гимназијски или препарандијски професори. За случај ако такових компетената не би било, имаће постављени у року, који школски савет одреди, положити испит за професорско оспособљење.

Оспособљени ће се професор у смислу Школске Уредбе од 1872. год. сматрати за две године дана службовања као привремено постављен, а суплент се уопће поставља у привременом својству.

Молбенице своје, којима се имају приложити: крсни лист, сведочанства о свршеним наукама, сведоџба о досадањем службовању и сведоџбе о религиозно-моралном и политичком владању — треба компетенти да поднесу срп. прав. нар. школском савету у Карловцима најдаље до 31. октобра (13. новемрра) 1903. године.

Из седнице срп. прав. нар. школског савета, држане у Карловцима 12. (25.) септембра 1903. године.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

К. 453. ва 1903. 78 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно, оставком упражњено место у стипендијској закладе Петра Божића са стипендијом од годишњих 300 круна.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно-православне вере, припадници епархије Темишварске, који се уче у Карловачкој српској великој гимназији, на којој академији, или на којем универзитету.

Првенство имају оснивачеви рођаци, ако су источно-православне вере.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, о имовном и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице ваља поднети овој конзисторији до 19. октобра (1. новембра) о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 9. (22.) септембра 1903.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 77 2—2

Расписује се стечај на једно место учитељице овдашње срп. нар. школе.

Учитељици је плата 600 К, у готовом новцу, 1 л. земље у име пофторне школе, за огрев 2 хвата дрва и 2 хвата сламе. За земљу учитељица држ. порез плаћа.

Рок стечају истиче 5-ог октобра 1903. год.

Кетфељ, дана 7-ог септ. 1903. год.

Месни школски одбор.

К. 410/867. из 1903. 72 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на место протопрсв. помоћника у Вел. Бечкереку са годишњом плаћом од 1000 К. и 300 К. у име накнаде за половину сесије.

Компетенти ваља да поднесу инструисане молбенице своје, прописаним путем, до 18 (31.) октобра о. г. овој конзисторији.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 19. августа (1. септ.) 1903.

Председништво.

Бр. 51./МШО. ех 1903. 68 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у црквеној општини молаској, епархија бачка, последња пошта Мол (Mohol) овим се отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је плата од 1000 круна, за повт. школу 40 круна, у име свог и школског огрева 182 круне, за чишћење школе 21 круну, у име паушала 20 круна и 1341□° оранице на коју политична општина пореза и еквивалентат плаћа, уз то стан према пропису 74. §. Шк. Уредбе од 1872. г. са баштом. Осим тога законом прописани петогодишњи доплатак од 100 круна када приспе, који може достићи највећу своту од 500 круна.

Дужности су прописане Шк. Уредбом од 1872. године. Рок је стечају шест недеља од првог увршћења његовог.

Из седнице м. шк. одбора срп. правосл. црквшк. општине моласке, држане 14. (27.) авг. 1903. године.

Сава Лудајић
перовођа.

Душ. Јосимовић
председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по возњи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

18—25 ех 1903. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 618. 1903

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 19

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у среду 15. октобра 1903.

ЗВАНИЧНО.

Бр. ЕК. 628 ex 1903.

Објава.

Његово Високопреосвештенство госп. Епископ Горњо-карловачки *Михаил*, благоизволио је дана 21. августа (3. септембра) 1903. јереја Стевана Матијевића администратора протопрезвитерата костајничког, произвести на степен протопрезвитера.

Радња епарх. власти вршачких.

Седница епарх. конзисторије вршачке, држана у Вршцу 21. авг. (3. септ.) 1903. г. под председништвом Његова Високопреосвештенства епископа *Гаврила*.

Тужба Милоша Јанковића и др. из М. Маргите против там. адм. парохије јереја Максима Вујића, одбијена као неоснована и као оптужба таквих људи, чије сведочење не може послужити основом за осуђење свештеног лица. — Разрешен од службе јереј Владимир Чабовић адм. парохије у Кајтасову, а администрација те парохије поверена јерм. Порфирију Гитићу. — Подељена опомена јерм. Емилијану Ђирићу адм. парохије у Д. Љупкови због прекршаја завета покорности према управи манастира Војловице. — Сходно решењу МЦСавета стављају се ad acta сви списи у дисциплинарној ствари јерм. Јосифа Обрадинова, пошто је исти преминуо. — Молба адм. тужба црк. општине у Дупљаји против там. пароха Николе Милошевића, да не чита недељна и празнична еванђелија — сходно овд. президијалном налогу — на српском језику, уступљена оптуженоме јереју на објашњење. — Жалба јерох. Порфирија Гитића, брата ман. Војловице против управитеља протосинђела Гаврила Анановића због наложене једномесечне епитимије враћена с тим, да ју има путем управе поднети. — Тужба Милана Пеповог против супруге му Јелене Милосављев надата окр. протопрезвитеру вршачком уз позив, да покуша несагласне супруге измирити. — Парох и црке. општина у Д. Љупкови позвани на навешће, зашто нису претходно пријавили, да ће се црква оправљати, парочито пак у том правцу, ко је св. утвари пано и где су исте смештене. — Узет на знање навештај окр. протопрезвитера вршачког, да је јереј Стеван Дејановић у администрацију парохије јабучке уведен. — Упућено парох. звање у Долови, да примедбу министарства у матици на српском језику убележи, и задат му напутак, како се има убележење вршити, кад у матици код дотичне ставке празног места нема. — Циркулира се наредба министарства трговине, да се парох. звања могу и

у стварима припадности (припадлежности) бесплатно дописивати са општинама и т. д. — Молба јереја Димитрија Павлова адм. парохије у Иланци, Максима Вујића адм. парохије у М. Маргити, Михајла Галкановића пароха у Алибунару и Радивоја Станижана адм. парохије Ђирске и толвадијске ради добијања парох. места у Иланци, уступљене окр. протопрезвитеру вршачком Александру Стојадиновићу уз позив, да избор пароха обави. — Публиковане пресуде МЦСавета у бракоразводним парницама, и донесено неколико пресуда, гласећих на развод брака.

Седница епарх. конзисторије вршачке, држана 17. (30.) септембра 1903. год. под председништвом потпредседника *Александра Стојадиновића*, окр. протопрезвитера вршачког. — Публикује се одлука МЦСавета, да је и на даље „Српски Сион“ званичан лист за овомитрополијске духовне форуме. — Изречено повишење друге парохије у Ченти на V. у IV. плаћевни разред. — Узет на знање извештај испитног повереништва за полагање стечајног испита, да су јереји Стеван Дејановић и Жарко Обреновић положили стечајни испит. — Припуштени су избору пароха у Денти јереји Душан Гајић, админ. парохије денђанске, Стеван Жарк Ђурђевић админ. парохије у Суботици и Стеван Дејановић админ. парохије јабучке. — На молбу прав. општине ватинске, да се тамо пошаље свештеник, позива се епарх. ревизор, да поднесе извештај о стању парох. сесије у Ватину. — Поводом друге пожурнице управе државних основних школа у Панчеву тамошњим вероучитељима, да веронауку на мађарском језику предају, умољене се високо кр. угар. министарство просвете, да ту своју наредбу повуче. — Умољене се управни одбор Тамишке жупаније, да својим путем и начином забрани комуналном учитељу у Избишту, Васи Бранковом, спречавање свештеника у вршењу његових дужности и школске деце у њиховим религ. моралним вежбама. — Осуђен поступак црквене општине у Д. Љупкови, што није претходно благовремено замолила дозволу за изношење св. утвари из храма и разрешење од богослужења. — Публикује се одлука Саб. Одбора о том, да свештеници, који су добили прилоге из јерарх. фонда, имају документима доказати, да су добијену прилогу у мољену сврху употребили. — Поводом тужбе црквене општине у Дупљаји против там. пароха, да не чита недељна и празнична еванђелија на српском језику, изашиљу се чланови конзисторије, протопрезв. Константин Цвјић и јереј Димитрије Шајић, да ту ствар изврше и извештај поднесу. — Тужба Симеона Радомира из Избишта, против пароха протојереја Михаила Дрндарског, да му овај није хтео дете крстити, одбијена је као неоснована. — Изасланац јереј Јован Малушев и др. Стеван Николајевић у Велику Маргиту, да изврше, је ли основана тужба против тамошњег администратора, да није хтео једног свог парохијанина сахранити и да је у њиховом стању нађен? — Поводом конкретног случаја учињен предлог јереја Владислава Ристића да ова конзисторија поради на том, да се т. зв. назначенима наложи крштавање њихове деце, уступљена јереју Јовану Малушеву, др. Кости Хаџији и епарх. бележнику на проучење и извешће. — Саопштава се молба јереја Стевана Дејановића, админ. парохије у Јабуци, којом компетују за протопрезв. помоћника у В. Бечкереку. — Потврђен избор јереја Димитрија Павлова досадањег адм. парохије иланџанске за пароха у Иланци.

Извештај

о седници епархијске конзисторије пакрачке, држаној у Пакрацу 16. (29.) септембра 1903. под председништвом Његова Високопреосвештенства господина епископа Мирона.

Одјеровљен је записник августске седнице без примјетбе. — Усљед доноса кр. земаљске владе одређени су у два случаја исправници матица у погледу преписма крштеника и у једном случају накнадни унос; даље узето на знање укидање одлуке кр. жупанијске области у Беловарју гледе брисања из православних матица дјетета М. Б. парохије писаничке, надаље су одобрене уз њеке примјетбе иконе за нови иконостас митрополијске цркве у Уљанику. Коначно исправиће се одрези за књигу „Именик достојанственика за 1904 г.“ и позвати парохијска звања на претплату. — Узета је на знање и управљање одлука Митрополијско-Црквеног Савјета, да је и даље „Српски Сион“ званичан лист за ово митрополијске духовне власти. — Објавиће се свештенству наредба Саборскиг Одбора да је дужно у случајевима получења потпоре за лијечење вероподстојно исказати, да је ту прилогом за лечење употребило. — Узета је на знање одлука Саборскога Одбора, којом је констатована потреба протопрезвитерског помоћника у Беловарју и да таковог у првом реду има надржавати сама црквена општина или вероподстојно исказати да га није у стању плаћата. — На пријаву црквене општине у С. позван је јереј С. Г. на извјешће ради комисионалног званичења у време богослужења. — Узет је на знање извештај катихете на кр. доњоградској гимназији у

Загребу о раду и успјеху православних ученика 1902/3. г. — Позван је јереј J. J. на очитовање ради нападаја на претпостављене сл власти садржаних у његовом реферату, читаном на овогодишњем братском сабору. — Узета је на знање предаја парохије кобашке потврђеном пароху С. У. — Узети су на знање извештаји окружних протопрезвитера да су неки свештеници накнадно приступили св. тајни покајања и причести. — Позвани су неки свештеници да поднесу преписе тједника о катихизацији 1902./3. — Узет је на знање извештај протопрезвитера беловарског І. Ш. о спроведеној истрази у предмету безразложног постављања страже код цркве брезовачке од стране тутора С. Ц. и забрањено како тутору, тако и житељима брезовачким располагање са црквом и гробљем без знања црквеног одбора и скупштине. — Умољена кр. земаљска влада за одредбу да су учитељи-појци дужни и страсне седнице појати, јер се неки отимају тој дужности. — Узето је на знање преседјално расположење пароху М. Б. у К., да је дужан без обзира на спор са учитељем катихизирати дјецу. — Истражни списи у дисциплинарној ствари против пароха У. С. у Б, издани су фискалу на вишење и предлог. — Узета је на знање оставка новозабраног за протопрезвитера и пароха пакрачког јереја Л. Б. и усљед тога на мјесто окружног протопрезвитера и пароха у Пакрацу исписан поновни стечај и то на мјесто протопрезвитера са заокружењем рескриптуалним увјетно, док срп. нар. црквени сабор не ријеши представку епархијске скупштине гледе броја протопрезвитерата и новог заокружења односних протопрезвитерата. — У предмету избора пароха кусоњског и против истог поднесених утока одређено је поједностављено извршење. — Умољена кр. земаљска влада да стане на пут протузаконитим поступцима унијатског свештеника у Прњомељу. — Неким парохијским звањима издана су тражена упутства гледе њенчања и поступка за дозволу исправака матице и накнадних уноса. — О спроведеним исправцима и накнадним уносима у матицама парохија у П, В. Б. и З. извјештиће се кр. земаљска влада с повратком списа. — Парохијско звање у Н. Г. гледе вјеронаучних уџбеника за вишу пучку школу упућено је на прописану вјеронаучну основу. — Исписан стечај на мјесто пароха у Брестовцу. — Препоручена је молба свештеничке удове Н. Б. за земаљску припомоћ. — Бракоразводних предмета било је 22, од којих је само један окончан пресудом на развод брака, а разведеној С. П. у С. дозвољено је ступање у други брак.

НЕЗВАНИЧНО.

О

избору презвитера — пароха.

Д. Р.

2 (Свршетак.)

Кад се узме, да су по устројству и учењу наше источно-православне цркве, свештеници само помоћници и замјеници епископски, те да су по том они и позвани, да се старају за њиховo изображење и спрему, а пре свега да онај који хоће да ступи у свештенике мора бити потпуно здрав телом без телесних мана; да мора бити добро изучен у вери, те познавати све истине хришћанске вере у оном смислу, у ком их учи и схваћа источно-православна црква; да мора знати све оно, што ће му требати за свештеничку службу; да се не огреши о канонска наређења при ступању у брак; да је на добром гласу, а наиме: „да њему припада примање дотичних лица у свештенички чин, и надзирање да ли су та лица достојна тога чина, и да ли су оспособљена да обављају различне службе у епархијској управи. У овоме епископ има неограничену власт, и само он је овлаштен да суд свој о томе изрече. Од њега једнога зависи да ли ће се примити у број епархијског свештенства свештеници из других епархија, и он је једини властан да отпусти из епархије једног свог свештеника, и да му изда односну грамату". (Апостолско правило 12., трулског сабора пр. 17) (Др. Никодима Милаша *„Православно црквено право"* 1902. стр. 398.); — тек онда се може право оценити и осудити пристанак патријарха Самуила Маширевића односно тадашње јерархије карловачке, што је могла пристати на рескриптуални начин постављања — избора свештеника, по ком је њојзи при томе одузето све оно, што јој је по учењу наше цркве припадало и што она није никако смела напустити.

Напуштењем тог основног права јерархијског, изгубила је наша црква у карловачкој митрополији тип епископалне цркве, и с тога није чудо, што се догађало, да су у свештенички чин улазили и они, који имају телеснуману, који не имадоше до-

вољно, неретко управо никакве спреме за њега, који су се женили са иноверкињама, шта више узимали кћери из кућа не баш на најбољем гласу, па и кћери назаренске; да су на најбоље парохије долазили људи из капута, а не ретко и највећи противници јерархије, познати са своје разузданости.

Што је до тога долазило уз рескриптуално наређење у погледу постављања и избора свештеника, доста је крива и наша јерархија, која не вођаше бригу и старање о томе, **ко** ће се примити у богословију, и **кога** мисли који богослов узети за супругу.

Тек је последњи архијерејски сабор повратио стари обичај, да се не сме нико примити у богословију без претходног одобрења надлежног архијереја, а у погледу благослова за женидбу, који је обичај у карловачкој митрополији још за време патријарха Маширевића постајао, није до данас ништа наређено, и ако би и у том погледу требало стари обичај повратити, чиме би се једино стало на пут да се будући свештеници не жене са иноверкињама, назаренкама и са кћерима и из онаквих породица, које нису на добром гласу.

Од ступања у живот кр. рескрипта од 10. Авг. 1868, до народно-црквеног сабора 1879. прошло је неких не пуних 10 година, и патријар Прокопије Ивачковић и тадашњи саборски одбор, у ком бејаху: Арсеније Стојковић, владика будимски, Ђорђе Бранковић, прота сомборски; Стеван Брановачки, Др. Светислав Касапиновић, Јован Живковић, Др. Јован Соботић и Александар Николић од Рудне, а заменици: епископ Георгије Војновић, Лазар Стефановић, прота белоцрквански; др. Ника Максимовић, др. Бранко Стефановић и Јован пл. Деспинић, видећи неумесност и рђаве последице и по цркву и по народ рескриптуални начин постављања — избора свештеника, и ако још у то време не беше онако распаљене страначке заслепљености, као што је данас имаде, те општине не бираше за своје свештенике оне, које им страначке управе препоручиваше, нити кандидати чашћењем и подмићивањем долазише до парохија и протопрезвитерата, као што данашњим даном многи тиме долазе, а ни председника и скупштинара не беше толико као што их данашњим даном на жалост има, да за своје гласове од кандидата ништу новац или меницу, него се већином при избору гледаше на пријатељство и своје дете, у образложењу поднесеног сабору предлога: „О уређењу срп. прав. парохијалног свештенства“ рекоше: „У погледу постављања и односно бирања пароха, пар. помоћника и ђакона, остало је истина при постојећем начелу: *„да онај који плаћа, да тај и бира“*, али пошто је искуство показало непрактичност дојакошњег начина избора, то за избећи и отклонити свеколике неправилности и злоупотребе, за нужно се нашло неке незнатне модификације завести, које се у томе састоје, да еп. конзисторија од пријављених и оспособљених компетената на упражњено место пароха, пар. помоћника и ђакона чини тројну односно двојну кандидацију општини, која надполовичном већином гласова слободно бира, према §§ 19.—30.“

У самој уредби рекао је исти саборски одбор у погледу постављања — избора пароха ово:

§. 23. Конкурирати могу из целе срп. јерархије сви пр. Срби који су стечајни испит положили, или од њега уредбом опроштени — — —.

§. 27. Еп. конзисторија по истеку прописаног рока, у првој редовној седници својој испитује мозбенице стицатеља, па оне, који прописана својства немају одбацује, а од оних који прописана својства имају *чини тројну, односно двојну кандацију*, и доставља је путем дотичног протопрезвитера општини на избор.

При кандидовању поред једнаке квалификације, имају првенство стицатељи дотичне дијецезе.

Ако би од стицатеља само један имао прописана својства, то се стечај има поновити; па у случају да и по други пут, не буде више оспособљених кандидата, до ли један, то ће се исти општини предложити зарад избора, па у колико га општина не би хтела за сталног изабрати; то ће се исти за привременог администратора поставити.

§. 25. Општина односно местна црк. скупштина, предузима избор у седници на ту цељ законито сазвану, од преложених јој кандидата — — —.

Који кандитат добије надполовичну већину гласова, тај се сматра за изабранога и избор се подноси еп. конзисторији на потврду.

У случају томе, да ни један од предложених кандидата не добије надполовичну већину гласова при првом гласању; онда се предузима уже гласање међу оном двојицом односно тројицом, који су при првом гласању највише гласова добили.

Ако се гласови ни при првом ни при другом гласању једнако поделе, то ће онда еп. конзисторија једнога између тројице односно двојице именовати.

Исто тако именоваће конзисторија, ако општина од предложених јој кандидата не би хтела бирати."

Кад се сравни овај начин избора са рескриптуалним начином, види се, да он даје општини већу гаранцију да не постане парохом и онај, кога не би хтела надполовична већина, јер по рескриптуалном начину може да постане парохом и онај, који добије само један глас, односно само неколико гласова усупрот онима, који су добили до 20—30 и више гласова.

А што се тиче двојно — тројне кандидације, и ако је по рескриптуалном наређењу конзисторија дужна да доставља општини све оне, који имају прописану квалификацију, и ако дијецезан и нема права, да некога не пропусти избору; јава нам је јасно доказала, да и до данас толико и толико њих не беху пропуштени избору и поред искане квалификације.

Сабор пак 1879. не усвоји предлог саборског одбора у погледу двојно — тројне кандидације, него у § 23. по предлогу др. М. Полита рече: „Еп. конзисторија по истеку прописаног рока, у првој редовној седници својој испитује мозбене стицатеља, па оне, који прописана својства немају, *са наводом узрока* одбацује, а оне, који прописана својства имају, предлаже их и доставља их општини на избор."

Како је занимљива и поучна дебата саборска о двојно — тројној кандидацији, навешћемо главне разлоге њених бранилаца и противника.

Др. Иса Ђурић — патријарашко-народни тајник — напоменувши, да ће о упитном питању говорити са гледишта каноничног, интереса црквеног и гледишта моралитета, рече: „Кад спомињем гледиште канонично, молим да се не узме, да сам ја један од оних, који држе да се устрој ма које цркве а особито овдашње српске може чисто у смислу канона уредити, јер и црква, као и свако тело, има за собом своју историју, свој развитак, услед којег је дошла до неког од канона отступајућег, по духу времена и особинама рада одговарајућега уређења, и извесног типа, а с тим стекла и право, да јесте и буде таква, каква је. Кад дакле спомиње каноне, то подразумева овде само онај канонични основ, који је свима помесним црквама општи, и на коем треба све православне цркве да остану, да се така међу њима заједница одржи; дакле да без нужде ни једна са тога заједничког основа не силази.

Шта је парох по смислу канона?

Парох у целој јерархији је дијецезални епископ, а парох у појединим општинама је тако свештено лице, које само услед овлаштења од стране надлежног епископа врши у извесним територијалним границама душепопечење и то стално и самостално. *Он* је дакле епископов стални делегат. Кад то тако стоји, онда већ из тога следује, *да се парох нигде без уплива надлежног епископа поставити не може.* Но у чему би се манифестирао уплив епископов, кад би се усвојило то, да општина може бирати пароха између свију стеченика, изузевши оне, које би епископ са конзисторијом као неквалификоване одбацио? Ни у чему. Јер одбацивање садржи у себи само негативан утицај, а никако позитиван. *А епископ* — разуме конзисторијом ограниченог епископа — *треба да има по смислу канона позитивног уплива при постављању пароха, који је његов делегат.* Тројна кандидација пак свакојако даје епископу и конзисторији позитивног уплива, и већ с тога морам бити за тројну кандидацију.

Прелазим на други моменат — моменат — интереса црквеног.

Каже се у опште, да онај треба да бира чиновника који га и плаћа. Али, је ли парох само чиновник општине? Није: парох је у првом реду чиновник целе цркве, која му посредством овлашћеног свога органа поверава душепопечење, која му поверава заступање интереса вере, шта више и политике црквене. Ко ће пресудити интерес цркве? Зар може то једна општина чинити, која све ствари више са свога локалног гледишта и интереса схвата и пресуђује, и која није у стању, јер није у том положају, да прегледи интерес целе цркве. То је у стању само епархијска власт, која би над интересима целокупности, и с тога јој ваља дати

уплива при постављању пароха, и то позитивног, а не само негативног. Јер више пута не стоји само до тога, *ко да буде* парох у извесној општини, која се може у напредним по цркву опасним околностима назвати, н. пр. ако се унија или назаренство почиње у општини увлачити. Ту дакле епархијска власт ваља добро да узме на ум, коме ће поверити обрану вере и интереса православља у тој општини. Дакле и са гледишта интереса цркве мора бити за тројну кандидацију, јер у тој налази општи црквени интерес свога израза.

Најпосле што се тиче момента моралитета, о томе не желим много говорити. Већ су многи говорници напоменули саблазни и скарадности, које се услед најширег права избора пароха у општинама догађају. Треба кортешовању положити по могућности границе. А те се полажу тројном кандидацијом, јер се њом сужава круг лица, која би кортешовати могла. За оне, који не дођу у тројну кандидацију, узалудно би било свако кортешовање, и они, који дођу у кандидацију као већ препоручени, немају толико повода, да кортешују. Свакојако се против кортешовања морају узети мере, јер се њима гази углед свештеника, квари, цепа и мрази народ."

Владика Теофан Живковић, рече и ово: „— — Биће кандидата, који су више и који су мање школа свршили; биће кандидата, који су свршили богословију са одличним успехом а и таквих, који су свршили богословију, ма како малени табаци да су били, више из милости својих професора него из труда свога у школи, у коју нигда ни долазили нису. Биће кандидата, који нису ни дана служили, и таквих, који су донде већ 10—15 до 20 година били у служби црквеној. По тој разлици њиховој морала би бити и била би кандидација конзисторије уз своја мотива, која би читали и општина и цео свет, који се за то интересује.

На тај начин ми би подигли вољу и племенитије суревновање у свештенству нашем, а ко би од тога имао веће користи, него црква и народ.

Бонтели се пак, да ту код кандидације односно искључена од кандидације може бити злоупотребе од стране епископа, имаде и епископу суда. С тога препоручујем предлог саборског одбора.

Др. Светозар Димитријевић, који је предлагао, да избор свештеника обављају у заједничкој седници сва три одсека епархијске власти, рекавши како је био за то, да општина слободно бира себи председника, а не да је парох председник као што је сад. одбор предлагао, као и за то, да еп. скупштина бира референта и бележника, а не да га епископ поставља, рече и ово: „— — Овде пак где је реч о избору свештеника, коме по узвишеноме позиву своме и као последователју Христови апостола у задаћу спада да у срце својих верни благодети свете молитве усађује — да му учитељ и душевни лекар буде, у коме дакле за извршење ове свете задаће страхопоштовање својих верни усредсређено бити мора, не могу се заукати путем либерализма, него морам у овом питању конзервативнији пут предузети, те стога не могу бити за то, да општина односно црк. скупштина себи непосредно свештеника бира — нисам за овај избор — па ма се он са тројном или двојном кандидацијом ограничио, са теоријског и практичног гледишта.

Са теоријског гледишта требало би забацити овај избор, јер свештеник коме је проповедање и извршавање слова божијег од више власти поверено — мора од те исте више власти и постављен бити, јер само ова зна пресудити да л је који свештеник своме позиву дорастао — ово начело наиме се код нас даде без уштрба црквене автономије вршити, јер имамо од народа постављену епархијску власт, која је за цело дорасла за то, да свештеничке способности најбоље пресудити може. Нисам за то, да општине бирају себи свештеника, јер као што рекох, свештеник као проповедник слова божија, мора сам по себи већ у народу светињу репрезентовати — мора учитељ и душевни лекар бити —, у њему се мора усредсредити страхопоштовање свију верни, јер тако ће бити вера коју он проповеда за народ спасоносна — тек такови свештеник моћи ће молитву и у њој назалеђу се свету истину у срце свакога човека пресадити — такови свештеник моћи ће људима прави учитељ и напослетку само такови свештеник моћи ће народу душевни лечник бити, јер ће знати зло — ову душевну кугу — од народа поспешно отклонити. Овај високи позив свештеника непосредан избор немогућним чини, јер са овим избором свештеник са својим верним, који га је бирао у неки нормални обзиљни одношај долази, он сваки час преза од њега, да ће му пребацити да је његовом милошћу постао оно што је, — бирач већ са избором сматра себе и свештеника не само у административним него и у духовним стварима за равноправна, шта више са даваљем гласа он се држи од свештеника моћнији и ученији и на жалост искуство нас учи — где год може он своју мниму надмоћ и осетити даде ако је по несрећи парох или материално или душевно слаб. А како бива са ђаконима и капеланима који хоће у једној општини парохом да постану — он мора веран друг свом бирачу бити, мора га у свачему безусловно слушати, с њиме неморални живот проводити, тако се квари наше свештенство, тако му се квари његов углед, те не може своме светом позиву да одговори.

Са практичног гледишта нисам за непосредан избор свештеника, јер нас искуство од многих година учи, каквих се скарадни изгреди средством врбовања гласова данас чине, како у многим случајевима онај постаје парохом, који нај-

боље кортешовати знаде, како се тиме отварају врата незаслужнима, а заслужни од звања отискују — ово се зло ни најстрожијим дисциплинарним правилима отклонити не да, јер ће се овај занат врбовања у потаји терати, што је још много опасније — —."

Авакум Стајић, парох, рече: „— — Ја се заиста дивити морам да се толико речи овде у одбрану изборног права општинског гледе избора пароха промичу, дивити се морам тим више, што их слушам из уста оних чланова саборских, о којима ни помислити не могу, да су противници цркве своје. Ја не знам шта да мислим и чему да се довијем према такој од штованих ми чланова сабора овог обрани изборног тога права општинског.

Да помислим, да они нису пратили те ствари у народу, да их није искуство десетогодишње довољно научило, шта се све при тим изборима пароха догађало, то нека је далеко од мене; али баш зато и опет поновити морам, да ми је заиста чудно, чега се ради устаје у обрану оваковог права, које је као што сви из реда знамо, ретко гдегод добрим плодом уродило, јер узмимо све случајеве избора, пак ћемо се одмах осведочити и уверати, да су сви с малом изнимком пропустили из кортешовања, подмићивања и других подлих и свештеника недостојних средстава.

Ја држим с пуним уверењем, — — да смо сви само дошли пуни добре воље, да све оно што је рђаво поправимо, што је несретно, неудесно, удесимо, дотерамо и усавршимо, што је лабаво утемељимо и учврстимо; па кад је тако, ја не могу довољно да себи протумачим, како можемо устајати у одбрану онога, што се је у пракси показало, да је заиста невољало, да је убитачно, и по народ и по цркву? — — Ако ми желимо, да с једне стране уздржимо и почувамо морал у народу нашем, и да му дадемо честите и ваљане душепопечитеље, пастире и учитеље, а с друге, ако нам је до тога стало, да временом узимамо што више одличнијих свештеника, који не ће бити народу на саблазан, него на узор и поњос, онда не знам шта тражимо у том изборном праву општинском, кад баш тамо ретко од тог свега ништа наћи можемо — — —?

Само на овај начин, постицало би се и покретало свештенство на бољи рад, на умно напредовање, само тако и на овај начин трудио би се и настојао сваки свештеник да и својим моралним животом прибавити себи име достојног и ваљаног свештеника, јер би знао у напред да му не треба препоручитеља других, да ће га његова епархијска власт достојно његовој заслузи и препоручити и наградити — — —."

Браниоци слободног избора — без кандидације —, не могоше ништа друго навести за разлог до ли фразе о слободи избора, што се види п. пр. из овог говора.

Др. Михаило Полит рече: „— — заступам начело слободног избора пароха по општинама из два узрока, прво, што је право избора пароха неко стечено право општина, које оне по рескрипту већ преко 10 година уживају. То право њима одузети значило би општини, народу неку неправду учинити. Други је разлог тај, што по садашњем саставу конзисторије, читава кандидација може *илузорном* постати, јер би напослетку само онај могућности имао доћи у кандидацију, кога би епископ хтео. — — Ја ћу признати, да је у нечем (!) основан приговор, који се чини према искуству о злоупотребама против слободног избора општина. Заиста је скандалозна ствар, кад свештеници иду у општину на формално за себе кортешују и кортешка средства употребљују, да парохију задобију. Али ради те злеупотребе, не ваља само начело слободног избора напустити. Злоупотреби ваља на пут стати, ваља је одстранити, као што је и угарско законодавство за изборе саборских земаљских посланика посебним законом учинило — —."*

У овом су смислу и остали браниоци слободног избора, говорили.

Сабор је одбацио кандидацију, и остао при слободном избору, ставивши у §. 28. и ово: „— — Уверили се пак конзисторија из записника или другим којим начином, о неправилности избора или злоупотреба при избору од стране појединих кандидата, рукујућег одбора, па и самих бирача учињених; то ће исти избор уништити и други наредити, којом приликом може оне кандидате потпуно искључити, који су при избору какве злоупребе чинили, шта више, такове дисциплинарној истрази и казни подврћи."

Закључци 1879. народно-црквеног сабору нису добили превишњу потврду.

1900. изабрао је сабор из своје средине одбор петнајсторице, да изради „Народно-црквени устав", који је у § 89. рекао: „— На упражњено место пароха могу се тражити само свештеници из дотичне епархије, који су положили стечајни испит, а на место ђакона свршени богослови из целе митрополије."

У §. 90. „У погледу избора пароха и ђакона, испитује конзисторија по истеку прописаног рока, у првој редовној седници својој молбенице стечених, и од оних, који имају сва прописана својства, бира ако их има више најмање тројицу, који су нај-

* Слабо се поред њега и не кортешује! Уред.

боље оспособљени и предлаже их црк. општини на избор.“

У §. 91. „Који од предложених кандидата добије надполовичну већину гласова, сматра се за изабраног и због се подноси конзисторији на потврду.

У случају да не добије ниједан надполовичну већину при првом избору, предузме се уже гласање међу оном двојицом, који су при првом гласању добили највише гласова, пак ако се и том приликом гласови наједнако поделе, сматра се да је изабрат онај, који је по рукоположењу старији — —.“

Саборски пак одбор у свом „Предлогу за уредбу православне српске-народно-црквене автономије — —“ у §§. 259. 260. и 261. — рече, да на упражњено парохијско место могу конкурисати из целе митрополије сви свештеници, који су испит стечајни положили; да конзисторија од оних који имају прописана својства бира тројицу, који су најбоље квалификовани и предлаже их општини на избор и да првенство при кандидацији имају при једнакој квалификацији стицатељи оне епархије, у којој се парохија попуњава. У погледу самог избора рече у § 261. оно исто, што се рекло у § 91. предлога одбора 15-рице.

Како сабор пе беше те среће, да већа о тим предлозима, остали су они само предлозима.

Саборски одбор 1897. у свом „Народно-црквеном уставу“, у погледу избора пароха рече у §§. 90. 91. и 92. све оно, што је рекао одбор 15-рице у свом предлогу §§. 89. 90. и 91., само је у §. 91. рекао, да ако има више свештеника који имају сва прописана својства, бира тројицу и предлаже их општини.

Ни о овом предлогу саборског одбора, не имаде сабор среће да већа, и тако и дан данас важи рескриптуално наређење у погледу избора пароха.

По закључку мајског сабора од 1902., упућен је саборски одбор да донесе предлог за народно-црквени устав.

Да ће он у свом предлогу бити за слободан избор без кандидације, о томе нема сумње.

Из наведених одломака говора посланика са сабора 1879. за предлог саборског одбора у погледу двојно-тројне кандидације, могао је сваки истинити родољуб увидети штетност досадашњег и данашњег начина избора пароха.

А тек кад помислимо, *како* се данас обављају избори, *каква* се недостојна при томе средства употребљују и од стране многих кандидата и скупштинара и одборника; држимо да се сваки искрени српски родољуб мора згрозити на ита чуда и покоре, и посумњати у опстанак српског народа, који има и *такове свештенике и представнике општинске.*

У осталом, *какву* корист има и народ и општине од сасвим слободног избора?

Данашњим је даном врло мален број свештеника, који нису бирани.

Па јесу ли све општине задовољне са онима, које су *једногласно* бирали? Колико их има, којима би бог зна шта дали, да их се ослободе.

Не чини сам избор свештеника ваљаним, него нешто друго. Избор га само кварн, јер многи мора да буде за љубав избора друкчији, но што би иначе био.

Досадашњим и данашњим начином избора свештеника, не само да је у карловачкој митрополији из темеља уздрман епископалан карактер наше цркве, него он туче сваки углед нашем свештенству и сваку амбицију на рад, а тако исто и богословима, кад виде, да до најбољих парохија могу доћи и обично да долазе и попајлошији свештеници и богослови.

Данас се већином не гледи на ваљаност и спрему, него на партизанство, пријатељство и ако имаш новаца за кортешовање. С тога се многи богослови жене са онима, где је изглед, да ће помоћу жениних сродника моћи доћи до добре парохије. С тога толики ваљани богослови по свршетку богословије, постају најжешћи политички партизани, у којој се борби и изгубе и заватале.

Да би се свему томе стало на пут, сви истински српски родољуби треба да настоје на томе, да и ми дођемо до ваљаних свештеника, да се ваљани свештеници и одликују и награде за своју ваљаност и рад.

А до тога се може једино доћи тиме,

ако се измене досадашњи и данашњи начин избора свештеника-пароха.

Видели смо, да се с једне стране предлагала двојно-тројна кандидација, а с друге стране, да избор не обављају општине него заједничка седница сва три одсека епархијске власти.

За двојно-тројну кандидацију смо и ми, ал с тим условом, да се од свију тражилаца 2 односно 3, који најбољу квалификацију имају, а уз то су доброг владања и иначе су се на књижевно-просветном пољу одликовали, припусте избору, ако *на њу пристане и достични епископ.*

Не пристане ли он на кандидацију, за коју је већина чланова конзисторије, има се поднети црквено-митрополијском савету, да реши о оправданости његовог непристајања, против ког решења не би било призива.

За услов, ко се све може искати за пароха, стављали бисмо, дасе пре пробављених 5 година које као ђакон, које као помоћник односно администратор, *за које би време имала* **право** *конзисторија односно епископ, да их одребује по потреби на* **нужна места**, не може нико припустити избору.

Овим би се постигло то, да не би могао нико из капута доћи на парохију, а подједно не би толике парохије биле без свештеника, односно не би и којекакви калуђери били по парохијама.

Тим и само би се тим начином отклонили то зло, да по сршетку богословије, свршен богослов не зна куда ће и у неизвесности, да се којекако жени, пошто би се у том случају сваки епископ морао бринути за своје богослове, који наравно без његове дозволе не би ни могли ући у богословију, и чим би свршио богословију, имао би место.

Тим би се начином стало и томе злу на пут, да свршени богослови из доњих крајева не ће да иду у пакрачку, горњокарловачку и будимску епархију, дочим романски богослови и то доктори богословије одлазе на администрацију на најлошије парохије. Па што да то не би могли и требали и наши да чине, и то не силом, но драговољно.

Ал за то поред тако родољубивих свештеника Романи и напредују и отимају српска села!

Кад могу свршени правници и доктори права да обиграју као аскултанти, пристави, и судци у накрст сву Хрватску и Славонију, зашто не би могли и богослови из доњих крајева пробавити 1—2 године дана у горњим епархијама, да виде *како* се у њима попује, и да се науче смерности и чувању.

Наравно да у том случају, не би им супруга доносила уз мираз и алт-дајч мебл за неколико соба, него би намењен за намештај новац чували кад се једном стално саместе.

И официрске госпође с каквим миразом, морају да живе по забитним селима у Галицији, које се према томе и удесе са намештајем.

Код нас на жалост, многи не може да се накани на село, што нема згодног стана за женин намештај, а многи дошавши из капута за пароха и не знајући ни за какву нужду, од првог дана почне раскошан живот, те за кратко време страћи и женин мираз, и своју очевину, те поред парохије прве класе и лепе сесије, кубури као ђаво.

А да је пробавио коју годину у Лици, видео би шта је нужда, те научио би се чувању.

Што се тиче самог избора, ми би смо били за то, да избор не обављају ни општине — скупштине из напред реченога, нити одсеци епархијских власти.

Нисмо да изборе пароха обављају одсеци епархијских власти с тога, што смо ми данас огрезли у странчарењу, те за љубав страначких обзира, заборавимо на све друго, па често за љубав њих не умемо да се ни мало узвисимо.

Како смо на жалост у карловачкој митрополији дошли до тога, да се већ и свештеници јавно изјављују за присталице појединих политичких странака, у којима и главну улогу играју, кад би се установило да изборе обављају одсеци епархијских власти, сви би штребери ступали данас у једну владајућу странку, а сутра у другу, и тек тада не би могао доћи до боље парохије ни један неутралан свештеник, па ма како заслужан и спреман био.

За доказ нам служе избори чланова конзисторијалних у неким дијецезама, где се ни на што друго није обзирало, него на партизанство.

Ми смо за то, да изборе свештеника-пароха обавља изборна скупштина дотичног протопрезвитерата. у ком лежи управљена парохија.

У истој би скупштини председавао окружни протопрезвитир односно администратор и изабрати од скупштине већином гласова световни председник.

Чланови би пак њени били: из сваке општине парох односно администратор и по један светован члан, кога црквена скупштина надполовичном већином гласова изабере.

Искључени би били они свештеници који се траже за дотично место, односно чланови који стоје у крвном сродству са кандидатом.

Да би се избегло свако кортешовање, избори заступника по општинама, имали би се обавити не пре, но на два дана пред избор, а избор би се заступника имао обавити у законито сазваној скупштини, без обзира на присутни број скупштинара.

За изабратог од кандидованих од конзисторије, сматрао би се онај, који добије надполовичну већину гласова, а ако код првог избора не би толико добио ни један, имао би се у исто време приступити поновном избору и то између оне двојице, који би највише гласова добили, и ако би код тог избора добили подједнако гласове, проглашено би се за изабратог онај, који је пре рукоположен.

Држимо, да би *ово* било понајбољи начин избора свештеника-пароха.

Ако ко зна, који бољи начин, радо ћемо њихово мњење саслушати, и примити у лист.

Народни сабор од 1744.

Прилог за историју српских сабора.

Приопштио

Д. Р.

(Свршетак.)

Г. Јакшић је у својој поменутој књизи, на стр. 34. по Витковићу, који је навео потврдну диплому за патријарха Арсенија на латинском језику, рекао, како је по њој Арсеније потврђен на молбу народа српског.

Како до сада ниста диплома није штампана и на савременом српско-славенском језику, навађамо је овде истим језиком.

Иста гласи:

Мы Маріа Тересіа Божіею Поспѣшающею Милостію Хѵнгаріи, Бохеміи, Далмаціи, Хорватіи, Слѧвоніи кралица итд.

Вѣдомо творимъ, и по содержанію Настоящаго в' память препорѕчаемъ, имѵже надлежитъ, всѣмъ: повнегда пять лѣтъ пред' симъ наченшейся с' портою Оттоманскою Брани, восточныя церкве Греческаго закона Патріархъ Пекскій, Честный и Благоговѣйный Арсеній Іѡанновичь любовію и вѣрностію къ Аѵгѕстномѕ дому Нашемѕ водимъ, оставивъ таможде престолъ Патріаршескій и пространныя приходи в' предѣли Наша себе пренесе, всвященное Цесарское и Кралевское величество Почтеннѣйшій иногда, и Любимѣйшій Г. родитель Нашъ Блаженнѣйшаго Поминованія за тѕю, ѥюже сверхѕ нарядная и вѣрнаго Народа Иллуричеcкаго ѿ предреченнаго Аѵтѕстнаго дома Нашего ѧзѣло добро услѕженнаго всегда ношешеся, наклонность и милость, смѕ Народѕ глави своея церковныя чрезъ честнаго и Благоговѣйнаго Викентіа Іѡанновича мало пред' ѿ живихъ прешествіе тогда лишающемѕся, межд$ тимъ провидѣти хотяще, тогожде Патріарха Арсеніа Іѡанновича в' его мѣсто Надсмотрителнѣ поставилъ, иже такожде ово на писочайше реченнаго Блаженно успешаго Господина родителя Нашего, ово и на собственное дослѣ довлетвореніе Наше прѕченнымъ смѕ правителствомъ церковнимъ нарядно правилъ; вгдаже нынѣ Насъ помянѕтаго закона и націона клирь и народъ понизнѣйше просилъ, да предреченнаго Патріарха Арсеніа Іѡанновича в' семъ своем достоинствѣ Патріаршескомъ милостиво потвердимъ, и его дѣйствителнѕ ихъ главѕ церковнѕ поставимъ, Мыже реченный Народъ Иллиріческій или расіянскій не меншею іако Предци Наши обемлемъ Наклонностію и Милостію, прошню Его драговолно всячески снисходити ни единомѕ ѿтложнихомъ: и

того ради тогожде Патріарха Арсенія Іwанновича, ради іавленныхъ Его добродѣтелей и премногихъ таковаго Представителя достойныхъ дарwвъ дшевныхъ и украшенiи, іасныя такожде вѣдомости и ученія, житіяже и правwвъ чистоти, такожде за постоянное Его к' Намъ Благовѣйнство, и вѣры ревность и' различныхъ приликахъ предобро искшшенiю, и по упованію Нашемѕ и до последка такожде бѕдщію, и истинаго Нашего знаніа, здраваго совѣта, и воли Благорасѣдныя, и ѿ власти Нашея Полности и Аvторитета височайшаго не токмо в' патріаршескомъ достоинствѣ милостиво потвердихомъ, но такожде дѣйствителнію сверхѕ цѣлаго клера и Народа расцiанскаго в' Кралевинахъ и Провинціяхъ Нашихъ наслѣдныхъ живщаго Главѣ Церковнію и Митрополіта назначеновахомъ, и наредихомъ, іакоже Его силою настоящаго милостиво потверждаемъ, и поставляемъ, такожде да аки ѿ Насъ правилно потвержденный Патріархъ и поставленный Народа Іллиріческагw или расцiянскаго восточныя церкве греческаго закона митрополитъ или Архіепископъ подъ властію всѣ церкве и закона своего Митрополитскаго званія совершати, и всѣми прочіими обычаи, правицами и первенствы Емѕ аки таковомѕ пристоитъ, дондеже в' должномъ к' Намъ и Аvгѕстномѕ домѣ Нашемѕ, іако всячески уповаемъ, Благоговѣйнствъ покорности пребѣдетъ, кромѣ всякаго припятія, или противорѣчія чрезъ цѣлѕ Епархію свою Митрополитскію свободно и мирно употреблятi, уживати, и радовати се можетъ сея свидѣтелствомъ Граматы рѕкою Нашею подписанныя: Іакже дадеся в' крѣпости Нашей пожѕнской двадесять-перваго дне мѣсяца Октоврiа, лѣта обновленаго Спасенiа сверхѕ тысящи седмсоть-наго четыредесять перваго, царетвъ Нашихъ втораго.

(М. П.) Марiа Терезiя с. р.

Jwсифъ графъ ѿ Харахъ с. р.

На заповѣсть Свящ. крал. величествія собственiю

Аvгѕстинъ Ѳома

H. D. a Веберъ

Das gegenwärtige Translatum, als schon mit seynem Originali compotiret, und demselben gleichförmig befunden, dem Herrn Illyrischen Patriarchen allergnädigst verliehene Confirmational Diploma, solle publiciret werden.

Carlovicz den 5. Martij 1744.

Alex. graf von Patachih m p.
Kön. Cong. Comissarius.

Engelshofen m. p. Feldmlt m. p.
und Köng. Comissarius.

На стр. 94. је своје поменуте књиге навео г. Јакшић, како је дошло до измирења између патријарха Арсенија Јовановића и арадског владике Исаије Антоновића, који је без знања и одобрења патријархова преузео вршачку — карансебешку епархију.

Ми ћемо овде навести патријархову грамату Исаији, издату му и за себишку епархију на основу претходног закључка синодског и одобрења саборског.

Закључак синодски гласи:

Протокол синодални

в карловачкој патриаршеској резиденцији новој 7. Марта 1744. љета.

В присудствии:

Бл. г. патриарха Арсенiа IV.

Г. архиереја Будимскаго Василија Димитриевића,

Г. архиереја Бачкаго Висариона Павловића,

Г. архиереја Плашкаго Павла Ненадовића,

Г. архиереја Славонскаго Софронија Јовановића.

Во вини карансебишкија Епархіи, которуjу Г. архиерej арадски Исаија Антоновић чрез Јеја кр. величества конфирмацију получил, сице вотирам: да Јеја кр. величества нашеја всемилостивејшеj земли Госпоже освященое рукописание во конфирмации почитаем и целуем, а понеже нашим апостолским и отеческим правилам противно јест, да без патриаршескаго синодалнаго согласија и сужденија, мимо сдѣланныя правила ни једин епископ две церкве или епархие держати может, по положеним јурамептам нашим, тако на нашу совјест

и не приемлено да правилне јест, да две епархие г. арадски архијерej держит: но на јего совјест остављаем јакоже и взјал јест на своју совјест за дјејствованије званију епископскому надлежащих дјел. От страни нашеја непротивимсе (за чест данија конфирмацији Јеја кр. величеством) да держит до дна живота своего поменути г. архијереј арадски карансебишкују епархију, аштче и без сужденија и благословенија нашего правилнаго ју получил, само во будуштче јединогласно онаго под клетву подлагаем котори би се усуждовал овако у напред епархие от правилнаго суда похишчават, и никоем више у напред сие образ да будет, или следованију коем пут, но от нас и четворопрестолних свјатејших патриархов наших по дјелу клетвену казан да получит, и да се на них изходатајствует."

Владике Ниќифор Стефановиќ, славонски, Васарион Павловиќ бачки, Николај Димитријевиќ темишварски, Василије Димитријевиќ будимски и Симеон Филиповиќ, хрватски, у својој молби 3. Новембра 1741. молили су патријарха, да изда грамату Антоновиќу и на карансебишку епархију, у којој пошто наведоше шта је навело Антоновиќа да моли цара Карла VI. за карансебишку епархију а наведоше оно исто, што се налази и у патријарховој грамати, рекоше у њој и ово: „— — Сија убо вини и подлоги ми видјашче, и охрањајушче Блаженејшаго Г. Патриарха от трудов излишних, клерзке и народ от подозренија код Јеја кр. величества и прочих височајших дикастерии, и от смјатении (ибо, доволно и премного сего било) приговор и совјет наш сицев видитеја бити, обаче желајушче да шчасливим пришествием јего Блаженства на сија страни, в начаље јего Бл. правителства, вција љубовију и тихостију начало возимејут, средаже и конец јешче љепотвеjше и утјешвеjше приплодјат; Сего ради смирено присовјетуем и вови нашја даем: да по натурално милостиво издатој резолуцаи и конфирмации јеја кр. величества, сија карансебишкаја епархија, тако јакоже утвержденo јест, за живота јего преосвјашченшија г. Јенополскаго останет, по смерти же јего в будушчаја никако иному да не допустителја к другој Епархии сију Епархију присоедињити, не точију же сија, но и сечујска по престављении Преосвјашченаго Г. Архијереја Василија будимскаго, кајаждо по первому обичају своего престолнаго епископа да имат."

Код потписа ставио је темишварски: „Сие горје начертание и окрестности уложение ниње разумјех, и власти придержашчеј милости противен јавитисја не хошчу: поневже артикула вјери некасаетсја. Сходно више подписатој братии и вот мој придодају и подписују."

Будимски је пак ставио: „Више на чертание ниња разумех и власти придржешчи јеја Величества милости противан јавити се не хошчу, (са изветием что касаетсе мое будимске и сечујске епархие, поњеже концеписти не беше должно того ни написивати) сходно више подписатој братии и вот мој прадају и подписују."

Сама пак грамата патријархова гласи: *Арсениј* Божијеју милостију православни Архиепископ пекски, всјех же Сербљев и Болгаров, Поморија, Далмација, Хорватскија, Ерцеговини, обон пол Дунаја и цјелога Илирика Патријарх.

Ва присуствујушчем сему сабору при правителствујушчем духовном Нашем Синоду, скупа с' моими во Христје Братиами Епископи и Савјетници тогожде Синода Преосвјашчени во Христје брат Наш и сослужител Г. Исаиј Антоновиќ митрополит Арадски и Јенополски, молително Нам предложил на разсуждение ради на Араду и Јенополији присоединенаго Епископата карансебишкаго показујушчи Нам многољетние труди и процеси свои издивлением за великоварадскија дишчрикти бившие со Епископом римокатолическим и капитулом, котори убо с процесами оне дишчрикте под именом унијатом себје како клер тако и народ под своју јурисдикцију духовнују подложил и малое число нашего православнаго Греческаго закона восточнија церкви тамо обрјетаетсја, и тако велми жалоналсја, да никако себе садержати

могал, но јешче под великие долги напал, обаче ашче он речени Г. Антоновић и зрел себе во таковој посљедној нужди сушче, обаче неподобаше јему предјела правилнаго преходити и по себе без допушченија таковаја при високославном краљевском дворје сулицитацијами исходатајствовати Епископију Карансебишкују, но первјеје Синоду нашему духовному на расуждение предложити и на то дозволенија искати, сего ради во такових от јего необичних прошеннах онда бивших, канони свјатие суду синодалному таковаго отсилајут, да откриет своју совјест, по нуждели или без нуждели сија биша. Сего ради и Ми ревнујушче Апостолскому и отеческом преданију наса сија јему представихом и на савест јему назидахом, котори речени Г. Антоновић узел на савест своју да ние могал иначе содержати себе, нити от многаго дуга освободити се, понеже у всеконечное падение и разорение подпал, за котораја наса сија јему прилучившајася јако брату Нашему сажалуем. Ктомуже пак на смирењејшее јего предложение и моление, да би јего мирна по милостивјејшој краљевскаго величества јему даној конфирмацији Карансебишкаго ради Епископата без смушченија оставили. За кое таковое јего понижное к Нам донешение разсуждајушче, вотум Наш и резолуцију сице придаем, ашче и не по канону сија случившаја, но понеже за Авторитет и должное послушание от Јеја кр. величества датују милостивјејшују конфирмацију респектирати, Нам достоит, да цјелом шчанту високое повелителство и милост от Јеја вел. останет во покорности Нашеј у том, такожде ашче речени Г. Антоновић саслужителни брат Наш великоварадскија дишчрикти испод свое духовнее јурисдикције процесами непогубил, но ради своего лакомства или раскоштва без никаковне вини, или нужди реченују карансебишкују Епархију ка Араду и Јенополији саединити просил, тако вели извјестил, да нити споменутое нихово кр. величество небиса склонили ону милост јему дароватн, но извјестно разумјевшн, и на јего понижањејшое с' показанием нужди своеја предложение нанетно по своеј натуралној клеменцији услушали, и дипломатом својом карансебишкују Епархију ка Араду и Јенополији саединил и потвердил, сего ради и Ми равно таковом от јего к Нам предложенију, јако брату Нашему за јеговие бившее важние нужди и скорби собољезнујушче, тако и за јего сердечное прошение церков наша свјатаја јако мати чедољубиваја чрез Мјерност Нашу Синодалним савјетом реченаго брата Нашего, по исповједанију савјести јегове приемлет и духовнаја дјела, званија Архиерејскаго касајушчајасја дјествоват благословљает, и признанием за Арадскаго, Јенополскаго и Карансебишкаго Митрополита потверждает, и само то за живота јего допушчает, по смерти же пак реченаго Г. Антоновића во будушчее ва духовном кондите синодалним судом заключено бист, да никто от духовних далше нити мислити колми у таковое дјело себе пустити, и при високославном дворе краљевском, таковаја противоправилнаја солицитирати дерзнет, под великим наказанием во кондиту положеном подљежати будет, но јакоже више рекохом, по смерти реченаго г. Антоновића карансебишка Епархија каки своего пастира по обичају имјети будет, и за таковое всем извјестие Синодалнаго Нашего приговора чрез Мјерност Нашу болшего ради увереније подписуем и печатју Нашеју потверждуем.

В Карловачкој патриаршеској Нашој резиденцији 9. Марта 1744.

М. п.

Арсеније четврти с. р.

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: **Д. Р.**

(Наставак.)

XII.

Крушедо.

Визитација манастира Крушедола, јуже начахом 10. јул. 1753.

Обрјетохом да сего монастирја Крушедола јест храм благовјешченија пресвјатаја Богородици. Здатели јего сут св. Максим владика со

св. деспоти Јоаном, Стефаном и материју Ангелиноју, ихже мошчи цјелокупни во кивотах до времене турецкија рати бившија љета 1716. лежали, с вјерноју приходјашчим подавајушчија нацјеленје; тогдаже от безбожних агарјан купно с церковију сожени биша. Ниње же њекија части от их тјелес в кивотје пребивајут, которија сут и чија после на своем мјестје покажетеја.

Прочтохом ми полномоштни указ Них високопреосвјашченства Г. Арх. и Митр. Павла Ненадовића.

Потом послеђует:

Написание от Архимандрита даже до послеђнаго о Христје брата.

1. Архимандрит *Никифор Радосављевић*, родил се у селу Крушедолу, љет имат 53, книзи училеја ђје в монастирје код хажи Пајсија јеромонаха. Пришел в мон. 1717., постригласја 1718. 2. јулија чрез јрм. Стефана грочанина, рукоположен во ђјакона в Бјелграђе во храмје св. Архистратигов 1719. Јануарија 1. пр. Арх. и Митр. Мојсеем Петровићем. Во степен же свјашченства Богољубивим епископом Никанором Мелетијевићем, ђје во монастирје 1719. Јучија 24. Во игуменство указом Блаженопочившаго патријарха Арсенија Четвртаго нарежден бист, изволенијем братства 1741. Игуменствовал 4 љета, и 1747. Априлија 26. намјерен бил поклонитисја гробу Господњу, и пошел за благословенијем вишепомјанутаго Г. Патријарха, но нешчасним случаем пал в руки разбојнићескија в земли Африки (от зовомих Арапов) зароблен бил и во градје зовомом Трипоље стајал 2 года, отудуже с конзули императора римскаго Франциска I. и елчијеју арапским пришел у Виси, от Висни отпушчен Их Ц. К. Величеством во свој мон. 1750. Маја 23. Во степен же Архимандритства произведен вск. Г. Арх. Митр. Павлом Ненадовићем 1751. Марта 25. В писании довољно искусен, читати, појати српски может добро, и писати от части может. Литургију служит често, духовник јего пр. Г. епшскоп Партеније. Одјејание чиное имат, книги: тастамент, 2 требника, служебник и псалтир мален кијевски, 2 молитвослова. Епитрахил от зелене свиле, крст оковат сребром, 2 крета сада от сребра, један позлашчен на нима ланци сребрни, алија, нова, 2 јоргана половна, 3 ћебета, 5 јастука, 2 кревета, астал и ормар тишлереки, 2 столице, кандило от туча, фурума зелена, 2 пара халина, 16 мотика винограда, 200 дрва шлива, 2 каце у нима 95 хакова, виноких и ракиских судова 100 хакова, ибрик и јеген бакарни.

2. Јеромонах прогпумен *Леонтије Радојчић*, родил се у кр. вароши Сегедину, љет имат 49, учил се книги тамо у Сегедину код попа Благоја, неженилсе, пришел в мон. 1719. и постригласја 1720. чрез Архимандрита Атанасија, рукоположен во ђјакона 1720. Јунија 11. ђје во мон. пр. г. епископом Никанором Мелетијевићем крушедолцем, во степен свјашченства еп. ђумбимским Милошевићем, ђје во мон. 1727. февруара 2. Таинства, блаженства и заповеђи от части вђедает, читати, појати и писати может. Духовник јего Исанија јрм. Кобиљац. Литургију служит, чреду недержит, одјејание чиновно имат. Книг имат: полуустав, псалтир, требник, свјатиц; епитрахил свилен червене дамашке, ресе оздол свилене; крст оковат сребром со стопицом позлашчен, с каменьем и бисером украшен, ножица једна от масива, крст мален вратни. Сат сребри, стар; в келији имат икона древјаних 5, кандило от туча, јеген и ибрик бакаран, 6 столица древјаних, чаршав астаљски, 2 тишлерека кревета, 2 ћилима, јорган, 5 јастука, 2 ћебета, 20 пешкира, 6 калајлија, котлић бакарни; халина пошћи 2 пара; винограда 14 мотика, дрва шлива 230, каца виноки 3 у нима 150 хак., виноки и ракиски судова 14 у нима 70 хак.; 3 чабра; 2 коња, каруце, хамови и седло; 27 кошница. От фамилит синовца Јоана живит у Карловцима. Житија честна јест. Службу имат на риболову, зовомо Кувалово.

3. Намјестник јрм. *Макеим Петровић*, родилсја у Сеници, љет имат 35, училсја книги у мон. Благовјешченију у Србији код јрм. Гаврила, неженилсја. Пришел в мон. 1738. и постригласја того љета Јануарија 18. чрез Атанасија Архимандрита. Рукоположен в ђјакона еп. крушедолским Никанором Мелетијевићем ђје 1738 Окт. 9., во свјашчанство еп. бачким Висарионом Павловићем ђје 1747. Јунија 24. Таинства, блаженства и заповеђи от части вђедает; читати, појати и писати такође. Литургију служит, чреду држит, духовник јего Исанија Кобиљац. Одјејанија чинаго неимат. Книги: псалтир, полуустав, требник; епитрахил ветх от кадифе червене, нарукавце от кадифе червене, нове, 4 икопе древне, кревет тишлерски, ћилим, јорган, ћебе, алија, 4 јастука, 2 пара халина половни, јеген и ибрик бакаран, котао, 2 тенжере, 8 тапира калајних, 2 винограда у сваком по 8 мотика, 2

воћњака у њима 400 дрва шљива, каду от 70 хак., винских и ракиских судова 9 у њима 45 хак.; коња, таљиге, хам и узду, седло с оправљом. Житија и права честна, тиха и блага.

4. Јеромонах *Исаија Хрњаковић*, родилсе у Тителу, љет имат 56, училеја у Н. Саду код Саве магистра, женилеја, мирски свјашченик бил, жил с женоју 12 љет, имат једнаго сина сженена у Земуну. Во степен ђаконства рукоположен еп. бачким Софронием Томашевићем в. Н. Саду 1723. Јануарија 20., во степен свјашченства тјемже еп. в мон. Ковиље, 1725. Јунија 29. Парохију држал у Тители чрез 4 љета, Пришел в мон. Ковиљ и постриглсе 1729. Марта 25. чрез игумена Кирила тогоже монастира. Пребивао тамо чрез 16 љет, и тамо не могал пребивати са Агапием Архимандритом ковиљским, пришел здје с допушчением своего еп. Висариона Павловића, благословением свјатопочившаго патриарха Арсенија четвертаго, уже близ смерти бившем 1748. при игумену здјешнему Исанију јеромонаху. Таинства, блаженства и заповеди худо разумјеjет, читати, појати и писати от части. Одјејање чиное но ветхо имат: литургију служит, чреду држит, духовник јего еп. посвјашченија Партение Павловић. Книги: псалтир, полуустав, катихизис, требник, часеслов; икону дрвену, љилим, 2 поњаве, чаршав; 3 јастука, астал, столицу, фуруну зелену, 6 мотика винограда, 23 кошнице, 12 хак. судова винских; коња, таљиге, хам и узду. В служби духовническој обрјетаетсја. Права честна и добра.

5. Јеромонах *Прокопиј Нејић*, род. у Шелевренци, љет имат 49, училсе книги у селу Путинци код попа Марка, женилеја — со женоју живјел 7 љет, по умертвији своеја жени пришел и мон. 1730. и тогда постриглеја 24. Јунија чрез хажи Авакума, во степен ђаконства рукоположен 1731. Јан. 18. здје еп. Никанором Мелетијевићем, а во степен свјашченства того љета Марта 25. Таинства, блаженства и прочија заповеди неимает, читати, појати и писати по мало, литургију служит, чреду држит, духовник јего ниње Исанија Ковиљски. Одјејанија чиновнаго неимат; книги неимат никаковија; икону, љебе, 2 поњаве, винограда 6 мотика, 40 дрва шљива, винских судова 10 хакова. От фамилии неимат никого.

6. Јрм. *Кирил*, родилсја у Бешки, љет имат 35, училсја книги код Архимандрита Никифора, неженилсја, постриглсја 1728. чрез Исанија игумена раковачкаго Јануарија 18. В ђаконство рукоположен здје 1730. Јан. 18. еп. Никанором Мелетијевићем, во свјашченство 1733. Јунија 20. еп. карапсебешким Максимом Несторовићем у Вршцу у храму св. влм. Георгија. Таинства, блаженства и прочаја писанија слабо разумјеет; читати, појати и писати од части, литургију служат, чреду држит, духовник јего ниње Исанија Ковиљски. Раси неимјеет, книги имат: полуустав, каноник; епитрахил ветх свилен, љебе, поњаву, љилим, 3 јастука, 4 мотике винограда, 50 дрва шљива, винских судова 50 хакова. От фамилии имат матер и брата у Карловцима.

7. Јрм. *Пахомиј Становић* родилсе у Банату в Бокн, љет имат 39, училсе книги здје код архиереја Никанора Мелетијевића здјешнаго, неженилсја. Постриглсе 1732. Маја 9. чрез хажи Авакума јрм. В ђакона рукоположен здје ниперечением епископом 1733. Марта 25., во свјашченика истим у Ремети 1735. Окт. 18. В писанија худо искусен, читати, појати может, писати от части; литургију служат, чреду држит, духовник јрм. Гедеон реметкси. Одјејание чино имат. Книги имат: псалтир, полуустав, каноник, требник, тестамент, катихизис, влфавит духовни; крст оковат сребром, позлашчен, камением украшен, 2 икоче дрвене, 2 астала, леген и вбрик бакаран, 2 тенжере, 5 калајних таљира; винограда 15 мотика на реметкском грунту, шљива дрва 380, млади шљива 600, каце 2 от 100 хакова, великих судова 40 хакова, ракиских 2 хак., 2 коња, кочице с хамови; 15 кошница. От фамилии имат 2 сестре удате у Банату.

8. Јрм. *Гаврил Поповић*, родилсја у предјелу банатском у вароши Бечкереку, љет имат 28, училсе книги у Поморишју у вароши Печки код магистера Петра; неженилсја, пришел в мон. 1740. и тогда постриглсја Јунија 7. чрез арх. хажи Исанију. Во ђакона рукоположен 1740. Маја 18. здје еп. темишварским Георгием Поповићем, во свјашченство еп. карапсебешким Јоаном Георгијевићем 1748. Јунија 14. за благословлено архиерејскаго синода. В писании неискусан, читати, појати вједает, писати помало. Литургију служит. Духовник Исанија Кобилац. Одјејанија чинаго неимат, книги никаквија неимат. В келији имат 3 љебета, 2 јастука; винограда 4 мотике, 100 дрва шљива, 9 хак. винских судова. От фамилии имат роднаго брата у Н. Саду.

9. Јрм. *Мојсеј Ковачевић*, родилсја у Бешки, љет имат 35, училсе книги у попа Николаја

бешчанскаго, женилсја, свјашченик мирски бил. В дјакона рукоположен еп. темишварским Георгием Поповићем у Карловачкој саборној цркви 1738. фев. 22., во свашченика Арх. и Митр. Павлом Ненадовићем 1742., а коего дне и мјесјаца невједает (тогда бил Г. Арх. епископом). Тајнства, блаженства и заповједи от части вједает. Читатя, појати и писати знает. Литургију неслужит уже пјат лет, задржаван от духовника Тимотса гретежког јрм. В церков ходит, одјејанне чиное имат; книги: полуустав, псалтир, тестаменат, 2 каноника, требник, зерцало книга; в келији: 2 кревета, 2 ћебета, чаршав, ћилим, јорган, 2 пошаве, 2 чаршава астелека, леген, ибрик; 20 кошница, 8 мот. винограда, 750 дрва шлива, 2 каце у нима 140 хак., винских судова 35 хак., 3 хак. ракиска. Нрава добра и блага. От фамилни имат 2 сестре удате. Примљен в. мон. 1742. и постриглеја чрез арх. Атанасија здјешнаго.

10. Јрм. *Никодим Рајковић*, родилеја у Бешки, лет имат 41, книги училеја у Бешки код попа Николаја; женилеја, мирски свјашченик бил. Во степен дјаконства рукоположен еп. Никанором Мелетијевићем у Карловцима у храму св. ваведенском 1735. Ноем. 1., во свјашченство тимже епископом и у тој же цркви 1736. Апр. 7. Со женоју живјел 4 лета и 5 мјесјанец, дјети не имат. Парохију имал у селу Сакула без синглие. Овдовјевшиже пришел здје во мон. и постриглеја 1740. Фев. 17. чрез прогумена јрм. Исанију. Тајнства, блаженства и заповједи от части вједает, читати, појати и писати знает; литургију служит, чреду држит, духовник Исанја кобилац. Одјејанне чино имат. Книги: молитвослов, псалтир, часослов; епитрахил от морасте дамашке, 2 иконе дрвене; пар халина, јорган, 2 чаршава, 2 ћебета, 3 јастука, астал, 2 столице; 5 мот. винограда, 115 дрва шлива; винских судова 30 хакова. От присних сродних нема никого.

11. Јрм. *Теодосиј Глигоровић*, национом Влах, родилеја у Херделу, у селу Тибру, у варшеји Белградској, лет имат 50, книги училее у Инополи у Шикули код магистра Сави, женилеја, свјашченик мирски бил. Во свјашченодјакона рукоположен еп. Софронием Раваничанином у Араду во дворској капели 1724. Јунија 1., во свјашченика рукоположен того лета и мјесјаца дне 8. Со женоју живил 25 лет, имат сина у Темишвару, и 2 дшерја удате. Парохију держал у Банату у селу Сакошу туреском чрез 20 лет, овдовјевшиже пришел в мон. 1748., а постриглее 1750. Јулија 30 чрез арх. Хоповскаго кир Захарију. Тајнства, блаженства и заповједи от части, читати, појати, такожде, писати слабо. Литургију не служит, причашчастеја свјашченически. Духовник јего Исанја јрм. Ковиљски. Одјејанна чиновнаго немат. Книги: акатистар, псалтир влашки; винограда 6 мотика, 150 младица шлива.

12. Јрм. *Филимон Димјановић*, родилее у Карловци, лет 35, училее у карловачкој школи, почал при учителу Максиму Суворову славенски, а при Манулу Козачинском училее мало латински. Женилеја, свјашченик мирски бил. Рукоположен во дјакона еп. Никанором Мелетијевићем здје 1739. Маја 18., во свјашченство 1742. Маја 9. г. Арх. и Митр. Павлом Ненадовић, бившим тогда еп. карлштадским в карловачкој саборној цркви. С женоју жил 13 лет, парохију држал в Карловци. Овдовјевшиже пришел здје и постриглее 1752. Јан. 18. чрез игумена фенечког Викентија јрм. Тајнства, блаженства и заповједи от части вједает, читати, појати и писати вједает. Литургију служит, чреду држит, духовник јего здјешни јрм. Исанја Кобилац. Одјејанне чино имат. Книги: тестаменат, псалтир, 2 требника, каноник, полуустав, есоп латински, служебник, лексикон тријазичин. В келији 10 икона дрвени, 2 кревета и ормар тишлерски, 3 астала, 3 столице, леген и ибрик бакаран, 2 котла, 12 калајних тапира а 12 дрвени, тенжерак с капком, 3 чаршава астелека, 6 калајних кашика; 8 мотика винограда на карловачком грунту и 50 шлива дрва, а 100 дрва шлива в монастрје за келију, виноградских судова 50 хак., каца от 40 хак.; душек, јорган, ћилим, 6 јастука, 3 ћебета, 3 пара халина. От фамилни имат брата роднаго. У служби еклимарскоj сеј јрм. Филимом находитеја. Житија и нрава добраго.

13. Јеродјакон *Атанасиј Георгијевић*, родилее у Земуну, 23 лета, книги училее тамо код протопопа Илије Бечкеречкаго; неженилеја, пришел здје 1744. Ноем. 8. и постриглее 1746. Јунија 24 чрез арх. хоповскаго хажи Исанју. Во дјакона рукоположен еп. карансебишким Јоаном Георгијевићем здје 1747. Јулија 14. Тајнства, блаженства и прочаја вождества от части разумјесст. Читати, појати вједает, писати помало. Литургију служит, чреду дјаконскују држит, духовник јего јрм. здјешни Исанје Кобилац.

Расу немат, книги: полуустав, каноник, часослов; в келији: 2 иконе дрвене, ибрик бакаран, 4 сахана, астал, столицу дрвену, 2 ћебета, 2 ношаве, 3 јастука, чаршав астаљски, 6 мот. винограда, 300 дрва шљива, 2 каце от 100 хак., судова 5 хак. От фамилии имат матер и брата в латинској школи карловачкој.

14. Јеродјакон *Јосиф Љубинковић*, родилсе у пријавору здјешнем, 19 љета, училсе здје код јрм. Пахомија, неженилсја. Постригјеја 1746. Јунија 24. чрез хажи Захарију игумена хоповскаго. Во дјакона рукоположен еп. Јоаном Георгијевићем себшким здје 1746. Авг. 15. Таинства, блаженства и прочаја нуждиаја к вјеђењију незнает, читати, појати вједает, писати худо. Литургију служит, чреду дјаконску држат, духовник јего јрм. здјешни Исаија Кобилац. Одјеђаније чиновнаго немат; книги никаковија своја немат. В келији имат: астал, чаршав астаљски, ибрик бакаран, столицу, 2 ћебета, 3 јастука, ношаву. От фамилии имат матер в селу Крушедолу.

15. Монах *Аксентиј Вуленовић*, родилсе у потијској кравни в шанцу Жабљу, 37 љета, книги училсја у Суворова Максима учитеља, по мало; не женилсја, пришел в. мон. 1752. и постригјеја того љета Окт. 28. чрез Никифора Арх. здјешнаго. Духовник јего Исаије јрм. здјешни. В церков ходит, одјеђаније чино имат. В келији имат: полуустав, псалтир, часослов; астал, чаршав, 4 иконе дрвене, тезжеру, 4 калајна тавира и 4 кашике, ћебе, јорган, чултар жут, 2 јастука. От фамилии имат матер у Вечеју, брата, отшел у Москву и 3 сестре удате.

16. Монах *Пајсеј Гавриловић*, родилсе у селу Крушедолу, 13 љета, училсе книги у мон. Ремети код игумена Атанасија, пришел в мон. и постригјеја 1752. Јулија 13. чрез јрм. Пахомија; училсја 6. катизмје. Пребивает код своега старца Мојсеја јрм. От фамилии имат отца и матер у селу Крушедолу.

17. Монах *Авакум Миланковић*, родилсе у Митровци, 14 љета, училсја книги у Митровици код магистра Петра. Пришел здје и постригјеја Марта 25. чрез Софронија јер.; учитеја 5. катизмје. Пребивает при Арх. Никифорје здјешњем. От фамилии имат 4 брата, учатеја по школах.

18 Монах *Јоаникиј*, родилсја у Црној гори, у Цетињи, љет 54, училсја ковачлуку, женилсја дважди, имат сина у Карловци, учитеја сапунжилуку. Пришел здје 1748. Постригјеја 1751. Јулија 20. чрез Пила игумена кувеждинскаго. Молитву господњу, Богородице дјево и вјерују знает. Неимјеет ништо.

Јеромонаси, дјакони и монаси, котори чинаго одјеђанија неимјеју, суг сиј последујушчи:

Јеромонаси: 1 Намјестник Максим, 2. Прокопиј, 3. Кирил, 4. Гаврил, 5. Теодосиј; дјакони: 6. Атанасиј и 7. Јосиф; монах 8. Јоаникиј, којима су заповедили да набаве нужне хаљине.

Посљедование братиј ишедших из монастирја после 1740.

1. *Атанасиј* јрм. избјегл, ниње обрјетаетсја во епархији карансебшкој у мон. Месићу.

2. Јрм. *Василиј*, служитељ почившаго владике Никанора, избјегл и оженилсе, сада се налази у еп. карансебшкој у Уј-Паланки.

3. Монах *Неофит*, отшел во св. гору и слишитсја да јест у мон. Хилендару. Служител бил Исаији архимандрита.

4. Јрм. *Илариом* избјегл из мон., ниње обрјетаетсја у Черној гори. Неостало по нем ништо, понеже кратко времја живил в монастирје.

5. Јрм. *Викентиј*, отшел у мон. Фенек с благословением блаженопочившаго патриарха Арсенија Четвертаго.

6. Јрм. *Силвестер*, служителствовал хажи Исаији арх., ниње находитсе у мон. Горњаку.

7. Јрм. *Софронић*, ишел с благословением Их вск. Арх. и Митр. на милостињу у Банат 1749. и тамо остал, отшедши во Ердел, идјеже измјенил благочестивују вјеру, на римокатолическују. Ништоже по нем остало от мобилие.

8. Јрм. *Прохор*, служитељ владике Никанора, избјегл 1752., невједомо гдје обретаетсја. После јего ништо неостало.

9. Јрм. *Софронић Поповић*, избјегл сего љета Маја 1., ниње обрјетаетсја во Бјелграде. По нем остало 180 шљива дрва младица.

10. Јрм. *Јоаникиј*, обрјетаетсја во Турској, оженилсја.

Написание братиа преставилшихсја после 1740. на тогдашној визитации писаних:

1. Архимандрит *Атанасиј Величковић*, † 1744. Маја 23. Остало по јего смерти 2 винограда на грунту мон. Ремете, у којих јест 11 мотика, и ниње монастир држит, казан, крст оковат сребром, водичарски са стопицом, више ништо.

2. Арх. хажи *Исаија Грабовчанин*, † 1745. Септ. 9. По нем остало 820 фор. готови новаца, који су били на интересу код Андреа Калића постмајстора у Карловци, и обрело се у јегову

сандуку 70 фор.; от сих новаца дато свјатопочившем патријарху 75 фор. т. ј. парусија.

Прилучившимсја на погребу епископу и прочим братијам 123 фор. 25 кр.

Остали новци у касу монастирску пришли.

Такожде остало: икона мала, изрјадна с' рамом, Благовјешчение пресвјатија Богородици, ниње јест во церкви; 2 крста братва от сребра с ланци; фелон от червене дамашке с различними гранами и портом; епитрахил от рајхцајга с ресами златними; чаша сребрна и позлашчена; кашика, виљушка сребрна, јорган, модрац, 3 јастука, јастук свилен, мален, чаршав с кревета, ћилим; 6 мали калајлија и 3 велике; умиваоница от калаја; 2 тенжерице малене, бакарне; 20 пешкира асталних; каруце с хамови и уздицама; талиге с хамом и уздицоју; 2 коња

Сие все примлено у обшчину. 10 мотика винограда, јаконже сам отец Арх. устмено наручил, дато јрм. Пахомију; кача от 50 хакова, такожде и 20 хак. винских судова, хаков ракиски, 8 хакова вина, 3 ракие, леген бакарни и ибрик, алијуу, чаршав креветски, 2 јастука, 100 дрва шлива. Сие все јрм. Пахомију дато.

4 мот. винограда, 8 хак. судова виноски, 100 дрва шлива, 20 кошница, крст водичарски сребром оковат, тенжерицу, ћилим, 2 јастука, пар халина, коња. Сие дато јрм. Софронију Поповићу.

4 мот. винограда, 8 хак. судова винских, ћилим, лепедов, пољаву, манторос, пар халина. То је сие дато јрм. Софронију малому.

3. Јрм. *Паисеј*, † 1748. Апр. 25.

По нем остало готова новца у општину: 300 фор. 19. кр.; котао бакарни, 5 санова, 30 пешкира, 50 хакова вина, 6 ракие, 60 хак. винских и ракиских, кача, коњ, талиге с хамом и уздицом, 6 мотика винограда. Сие у обшчину остало.

7 мотика винограда, кача 200 дрва шлива, халине спаваће и проча мобилија келиска, дата јего дјакону Атанасију.

4. *Исаија* прогумен, † 1751. Окт. 1.

По сего смерти остало: 120 дрва шлива, 20 хак. вина, 30 хак. винских судова; кача от 50 хакова, котао бакаран, 6 парчета калајлија.

Дато за јего спомен 12 фор. у двор вск. Арх. и Митр.

5. *Партеније* јрм., † у монастиру Боговађи, понем ништо неостало,

6. Јрм. *Виктор*, † 1747. Дек. 10. Понем ништо неостало.

7. Монах *Тимотеј*, † 1742. Јан. 7. Понем ништо неостало.

8. Јрм. *Стеван*, † 1752. Дек. 5. Понем ништо неостало.

Прочтохом братиам соборно Их векрпр. Г. Арх. и Митр. Павла Ненадовића, во 8 пунктах издаваја правила љета 1749. Авг. 28. и на сваки пункт отвјет посљедует отца Архимандрита и братиј, и тако на 1. 2. 3. 4. 5. 6. и 7. исти одговор као код Хонова, а на 8. Циркуларе чиновно непреписивали, ниже все во протокол увели, зч оскудјаније братиј неумјејушчих писати, но њекија и на них мјестјех преписивали сут. Оригинале чино циркуларов одравлали јесу јаконже в сем пунктје глагит. Обаче в будушче исправитисја болше објешчајутсја

Такожде прочтохом им в 34. пунктах на љето 1733. от свјатопочившаго Арх. и Митр. Г. Викентија Јоановића изданаја правила, и на всјаки пункт посљедует како отца Архимандрита, тако и братства. Јакоже на:

1—34 одговор обичан, као и код других манастара, сем: 13. Јеже в сем пунктје повољевастеја, да веја обшча будут, сие отричут, за оскудјение обшчија каси монастирскија, такожде и скудости имјенији братских, а монастир на путу, и многи трошак и гостиницу имејут.

23. Находјатеја њеци, да како в безмјерное пјатие себе вдајут, тако и слабо во церков приходјат, за то множицеју наказовани бише, но в том и до днес пребивајут неисправлени. А њеци престаша и уџеломудрипаеја, и в напред помошчију Божијеју от сего хранитисја објешчаша.

25. Доселе код их обичај биљ, да трапезар и госте дочекивал и преватал јест, и при них послуживал, а от ниње кто наредитсја над братиами болашчими, тај и госте да дочекивает објешчашасја.

26. Слава Богу доселе от бивших на милостињу посилаемих братиј, никаков соблазн необрјелеја (кромје Софроније јрм. о немже више на своем мјестје показато јест), от коего и у будушче стрешчисја објешчајут.

28. Сие за благо находјат и тако у напред свак что своего имјенија имат, чрез год тестамент свој справити и запечатљев предстателу своему вручити да будет.

Из више писатих братиј по Архимандритје кир Никифорје соборним согласием всјех братиј наредихом:

1. Јрм. *Пахомна* да будет намјестник.
2. Јрм. *Исаија* общчи духовник.
3. Члев први јрм. *Леонтија* прогумен.
„ други јрм. *Никодим*
„ трети јрм. *Мојсеј* и гостионичар
„ четверти јрм. *Исаија* и духовник.
4. Јрм. *Гаврил* екклисиарх и над билнима надзиратељ.
5. Јрм. *Кирил* типикар.
6. Јрм. *Теодосиј* ключар.
7. Монах *Јоаникиј* трапезар.
8. Јрм. *Никодима* наредисмо такође да будет протоколист, котори долженъ будет протоколе по формулару јему показаному чино водити, и по различију приходи и одходи монастирскија ријерно и праведно записивати.
9. Јрм. *Филимона* уредихом бити магистром и т. д. као што је наведено код Софронија јрм. врдничког.

Под датумом 13. сего Јулија положиша вси јурумент во церкви.

Написание џјаков монастирских:

1. *Јоан*, џјак јрм. Пахомија љет 14, из Богатића в Мачви, учитеља часослову.
2. *Евтимиј*, џјак арх. Никифора, 15 љет, из Прњавора у Мачви, учитеља буквару.
3. *Теодор*, џјак јрм. Гаврила, 8 љет, из Н. Сада, учитеља буквару.

Написание слуг монастирских:

1. Михаило Божић, из Ваљева, 18 љ., говедар, плаћа 20 фор.
2. Иван Перић из Ваљева, 16 љ., волар, плаћа 20 фор. Исповједалее 1752. у мон. Келиах у Сервији, волар, плаћа 20 фор.
3. Јанко Захарић, у арнаутској земљи у Бјелограду, 35 љ., мјешаја, плаћа 30 фор.
4. Станко Влах, 47 љ., чобанин, плаћа 26 фор.
5. Јефтимиј Станоевић, љ. 23., из Бешке, говедар, плаћа 20 фор.
6. Станко Влах из Ердеља, 48 љ., овчар, плаћа 30 фор.
7. Марко Влах, из Ердеља у Банату, 45 љ.
8 Георгије Јовнов, из Шелевренаца, 25 љ., кочијаш, плаћа 25 фор.

Написание прњаворцев:

1. Милинко Стојанов, из Турске села Барбева, пришел 1752., жена Божана, деца: Илија и Неделко. Мобилија: 10 оваца, 2 коња, 2 вола, краву, теле и 5 коза.
2. Станоје Стојадиновић, р. у Турској, 52 љ., жена Живана, деца Јоан.
3. Теодор Николајевић, из Турске из села Врчана, 40 љ., пришел 1753.
4. Гаврил Драгутиновић, из Турске села Рожца, 40 љ.. Мобилија: краву, теле и коња.
5. Гаврил Тадесвић из Турске, села Зрмање, 60 љ., жена Марија, духовника имала у Турској поп Радина из села Кирина, деца: Стојан и Атанасије.

Инвентариум:

Церков, јакоже повјетствуетсја в минеи рукописном м. Јануарна 18. в житии иже во св. Отца Нашего Архиепископа Максима, сербскаго деспота бившаа, сограждена јест трудом и ждивенијем тогоже Архиепископа, јакоже и привилегија свидјетелствует сему монастиру подарованаја 1476. Маја 4. дне в градје Беркасовје от Г. Јоана деспота сербскаго, роднаго брата св архиепископа Максима. Церков создана јест во имја пресвјатија Богородици честнаго и славнаго јеја Благовјешченија, фундамент из камене, дувариже, своди, такожде столпови и трудо циглом созидано. Но олтар раширен и из нова вес созидан, ждивенијем монастирским 1742. при блаженопочившем патрнарсје славено-сербском Арсенији Четвртом, при игумење же Никифорје, и прочим братетвом. Написан же иарјадном зографом, ждивенијем и ктиторетвом пресвјашченаго Архиереа темишварскаго Г. Георгија Поповића, при државних царех Наших и императоров римских: Франциска I. и Марии Терезии, при високопреосвјашченејшем Арх. карловачком и всего в државје их ц. к. величествијах, обрјетајушчаго Славено-сербскаго и валахискаго народа Митрополита Г. Павла Ненадовића, при архимандритје же Никифорје, љста 1751. На олтарје три прозора велика, с железним катрами и фарбованими различном бојом, и с стаклами.

Церков с олтарем и папертоју долга 11 клофтери и пол, широка у певницах 6 к., а у паперти 4 к., висока 4 к. такожде. Певнице круговидне, над нима труло на четири столпа, на трулу пенжера повелики 8, с железноју мрежеју и стаклами. На ијевницах и на паперти и пред олтарем пенжера 6, с железними катрами, и стакли, катри различном фарбом моловати.

Церков и труло кромје паперти подписана древнеју и ветхоју зографеју, врата у паперту вводјашчаја раширена, и каменими прагми и подбојми устросна, верху их крест железан у цифрах железних вседжени немоловат. Верху сих

врат бјаше написано, но ниње покварено јест, сицевим образом:

†

Изволением отца и поспјешением сина и совершением животворјашчаго духа, сеј свјати храм Благовјешчение Пресвјатие Богородици, подписасе при игумење Јоакимје јеромонасје, и совершисја при митрополитје Логинје, и при игумење Панкратии јеромонасје, иждивением Јосифа јеромонаха и Никона и Симеона јеромонаха, в лето 1545. индикта 4., круг солнца 26. Папертаже изображена била или миловата прежде, јакоже надписание древное показивало више врат церковних на дувару устросно сице:

†

Изволением отца и поспјешением сина и совершением св. духа животворјашчаго, написа се сија препрата при игумену Силвестру јеромонаху, в лето 1543. Мес. Октомврина 4. ден совершисја. Паки же сија папертa написасја на ново по истом старом молерају, лета Господња 1750. при державних царех наших и римских императоров Франциска первато и Марии Терезии, при високопреосвјашченјешем Архиепископје и Митрополитје карловачком Г. Павле Нападовићје, при игумење же сего монастирја јеромонасје кир Леонтиј, иждивенјеме же и ктиторство положил и исплатил Господар Рацко Јоановић, житељ слободнија краљевскија вароши Новаго Сада, за свој вјечни спомен и своја фамилни. В сеј папертје јест гроб созидат цигљоју у земли и от десњија страни св. Архиепископа Максима, иже созда обител сију, в коем гробје положен бист по многих лет, Арсенај Чарновић патриарх сербски, котори престависја во Виење аустријској и пренешен здје лета — — —.

Такожде пред сеју папертоју погребен бист Исаиа Дјаковић, Архиепископ и Митрополит Крушедолски и всего Народа Славеносербскаго сушчаго в державје цесарској, иже такожде престависја во Виење, принесен бист в сеј монастар лета 1708.

Равноже на 1725. лета октомврија 28. дне престависја Викентиј Поповић, Арх. и Митр. Карловачки, погребен бист во гробиције св. Максима. Подобје лета 1748. Јунијарија 7. престависја Арсенај Четверти патриарх сербски в Карловције, и принешен в сеј монастир сего мјесјаца 16. дне, и погребен бист в том вишепомјанутом гробје.

Такожде в сеј страни папертн в другој гробиције зиданој, јест погребен преосвјашчени епископ сечујски, пострижник же и велики ктитор сеја свјатија обители, Никанор Мелетиевић, котори престависја в лето 1739. мес. Октомврија 6. здје во монастирје. Такожде у сеј папертн от левија страни погребен јест у созиданому гробу, благородни Г. Атанасиј от Рашковић, бивши обрстер и командант славне петроварадинске регементе пешачке, котори престависја у шанцу Купинову лета текућчаго 1753. Маја 19. дне и пренесен отуду, и славному погребенију (по обичају воинскому) сподобисја того Маја 22. дне. (Наставиће се.)

Руска помоћ Србима у српској војводовини 1852.

Приопштио

Д. Р.

(Свршетак.)

III.

В Карловције Сремстјеј

Јосиф Патријарх и пр. и пр

Силоју и содержанием настојашчих вједомотворитсја всјакому и всјем, имже надлежит, како Ми, иже по божиему благоволенију предстоим Јерархији православнија здјешнија церкве с немалоју духовноју радостију и сердечним удовољствием увидјевше велију и неусипшују во благочестии ревност рједким свјашчеником и настирскими добродјетељми украшенаго мужа благоговјејшејшаго Протојереја при високославној Росијској Мисији в Виење *Михаила Раевскаго*, и от тоја произходјашчеје рачителное содјејствование в том наипаче и особење им показуемое, вољеже једиповјерними благочестивими Росијаними в помоћ и отраду разореним и окраденим здјешним православним церквам благоусердно присланим и приспламим даровапијам посшјешествовати во благо, и увјерившесја полно о том, јако тојже ниње именовани Протојерој соучаствују искрење во скорбех и печалех здјешнују православнују церков постигших не точију в дјеље утољенија болезни и исцјеленија раш јеја, но и во обновлении благостојанија тојажде посредствење и непосредствење по премногу подвизаетсја, о удобње обрашчаемој

помоћни благочестивих Росиан, в ползу, укрепление и возвишение Православнија здешнаго охотњејше печетсја, вообшче шчитсја при каждом случаи и поводје удобњејши пособ изобрјести, јеже бити јему полезну здешњеј православној церкви, и изобрјетаст тоје и дјествително бивает таков сушчествованијах услуги доброхотно и благоуспешно творја јеј — за достојно и праведно судихом и судим во признание и уважение тјехже предизложених и неизложених заслуг, помјанутаго Протојереја *Михаила Раевскаго* церковним отличием, *Палицеју*[1] от страни и воимја здешнија православнија церкве, прјамо коеја многозаслужним сотворилсја, почтити, которое церковное отличие рекше *Палицу* јему. благоговејњејшему Протојереју Михаилу Раевскому, јако во благочестии ревностному сину обшчија нашеја матере церкве, здешњејже по положенију и содјејствованију своему зјело полезному от страни тојаже здешнија нашеја православнија церкве со увјерением особитаго Нашего благоволенија о нем подаем и вручаем с тјем присовокупленим парочитим желанием Нашим, да он јако прилежашчи добрје пресвитер сугубија части достојно сподоблисја тојуже, Нами јему поданоју и верховноју Палицеју, с дозволением своеја прјамија духовнија власти, во славу Господа нашего Исуса Христа основавшаго Церков своју, во чест свјатителеј Христових благоукрасивших тужде, во возвишение благољепија церковнаго, во возрашчение благочестија, во созидание вјерним чадом обшчија нашеја матере церкве, и во послушествование своих особних заслуг и помошчи, јејуже благочестии Росиани пострадавшија здешнија православнија церкве ушчедриша, при богослужениах подобателно украшаетсја, на котори конец и издаетсја јему Нам подписаное и патријаршескоју нашеју печатију соутвержденое пастојашчее вручителное Писание.

Дано во Резиденции Нашеј, јаже во сремстеј Карловше дне 8. Октобрија 1852.

IV.

Протојереју Михаилу Раевском.

Благоговејњејши Г. Протојереј Мње љубезни!

Из признанија и уважења заслуг, ихже Благоговејство Ваше, отпељеже при високославној Росијској Мисији во Виење свјашченическое звание проходите, а напаче во посљедња времена, во призрении здешнија православија церкве стјажали јесте, побуждених себе видим, Благоговејство Ваше церковним отличием *Палицеју* от страни здешнија православија церкве почитати. Јегда тујужде от страни наспомјанутија здешнија православнија церкве Нами, ако Предстателем јеја, Вам поданују *Палицу* с вручителним Нашим Писанием вкупје Благоговејству Вашему присилаем, нехошчем Вас тјем о благоволении Нашем токмо, но и признателност пострадавших наших церквеј за великаја дарованија благочестивих Росиан им досеље посланаја и присно посилаемаја и за услуги Ваша при сем дјеље тјемже багопоспешно сотворенија увјерити.

Приемлите убо Благоговејство Ваше сие церковное отличие, јако почест Вам здешнеју православноју церковију нашеју во освидјетелствование Ваших услуг и заслуг сотворенују с таковим усердием, с каковим Ви пособствовали Нашим предвзјатому дјелу воспоставленија пострадавших наших церквеј во прежднее их благостојание; и испросивше от свјатјејшаго правителсвујушчаго всеросијскаго Синода соизволение ко подобателному употребленију тајаже, украшајтеја јеју во славу Господа Бога, утјешение же и радование Наше и нашеја здешнија православнија церкве, јако да зрјашче знаки сија Нашего благоволенија и видјашче себе сугубија чести сподоблена и даљше прилежним дјелателем винограда Господња, и ревностним пособником ко благочестију православнија

[1] *Палица* се разликује од надбедреника у толико, што је она четвероуглна.

Палица изгледа □ а надбедреник ◻. Обоје се даје у Русији заслужним свештеницима и архимандритима. А има исто значење што и надбедреник т. ј. означује духовни мач, којим треба да је пастир цркени наоружан у борби с непријатељима Христовим, а тај је мач наука Христова.

општија нашеја матере церкве во всја дни живота Вашего пребудете.

Одајушче Вас покрову и милостем Всевишњаго с љубовију и благоволенијем јесм

Вашего Благоговјенства
благожелателњејши
Јосиф с. р.
Патријарх.

V.

Протојереју Раевскому.

В Карловџе 14. Марта 1853.

Благоговјејњејши Г. Протојереј Нам љубезни!

Оба Ваша Писанија, једино от 4. а другое же от 14. Јануарија с. љ. вчера пријахом. Во смотрении перваго имјејем Вам отвјетствовати, јако сердечное желание имами, јеже скорјее от Вас слишати, что свјатејши Правителствујушчи Синод дозволил Вам украшатисја почестију јејуже Ми от страни здјешнија православнија церкве во уважение Ваших заслуг Вас одарити во пријатноју должност Нашу считали јесмо.

На второе отвјетствујушче, имјеем Вам возвјстити, јако новци из Росии нам в помошч послания уже пријали јесми, и тија абие, јегда стропотни и неудобоприходими путие лучшими содјелатисја будут, јеже из разних стран народу в помошчи сеј участвовати имушчему легчае к Нам приходити мошчи, раздјелити, и по совершеном раздјелении счет сверху всјех пријатих и раздатих средствием Правителства, аможе надлежит, послати будем.

Вешчи которија возвратити себје желали јесте, средствием параплова Вам послати будем. А что би ми могли по желанију Вашу назначенија Вами во село Научиево во Славонии отслати, нуждно јест да Нам јавите, каково, и кое јест село сие, по јелику во списаниах наших никаковаго обшчества того имене необрјетаесја. Можно, јако и другое имја имјеет село вопросно, или сие Вам негли прогрјешно назначено јест. Јеже касаетсја водруженија ковилскија малија церкве, Ми твердо стоим при намјерении Нашем, јеже тују тако возсоздати, да и Бл. В. и дародателие Росијски совершено јеју довольни будут; ашче Епископ Платон Нас в сем намјерении Нашем прецјатствовати или приведение того во дјејствие своими хитросплетеними лукавствијами отшчати небудет. Воеже би обаче могли и с тоја страни намјерение Наше обезбједити, имјејте љубовНам јеже скорјее открити, что Ви во смотрении тојаже ковилскија церкве с реченим Епископом ту бившим собеседовали, и что Вам он сказал, како би Ми во состојании били, по тому равнатисја, и намјеренне Наше јеже скорјее во дјејство приводити начати.[2]

Прочее одајушче Вас Покрову Всевишњаго с благоволенијем и љубовију јесми.

Вашего Благоговјенства
благожелателњејши
Јосиф с. р.
Патриарх.

Штатути

прав. српске црквене општине сењске пред владинама Луницаном Мушицкијем и Евгенијем Јовановићем.

(Грађа за историју српске цркве у Горњо-карловачком владичанству.)

„Statuten der in der Stadt und Freyhaven Zengg in Jahre 1784. begonnenen Slavisch-serbischen Nation, und ihrer nunmehr beabsichteten Bruderschaft“ (као „Uibersetzung aus dem Italienischen“ на осам табака велике хартије) послати су владици Мушицком на потврду.

Овај натпис нам казује, да су православни Срби у Сењ дошли год. 1784., а да ли су и прије Мушицкога имали ове или друге штатуте, не знам поуздано.

Али они да су исти они трпљанске општине из XVIII. вијека (што их Грбић у I. књизи својој износи у одломцима), то се на мах види, што у осталом и сами Сењани признадоше.

Тако у једном концепту писма (без датума) на владику Евгенија веле: „да ондашње обшчество за темељ овог „Братства“ јесте узело штатуте Триеста гра-

[2] Владика је Платон дао стару цркву у Ковиљу порушити са свим. То је учињно можда за то, да и тиме напркосн патријарху Рајачићу, с којим је у то време био у највећој завади.

да . . . . да не само ништа к тому додали, него још много изоставили смо, што смо обнашли, да садашњем духу времена није сходно.“

Што су штатути њемачкијем језиком, доказ је, да су писати за мјесну грађанско војничку власт, као што свједочи и оно „Uibersetzung aus dem italienischen,“ да су Тршћани за своју мјесну власт писали штатуте талијанскијем језиком. Тај њемачки и талијански језик уједно доказују, да као што Тршћани слаше своје Штатуте грађанској власти на потврду а на духовну власт и не мислише, да се то ње што тиче, тако радише и Сењани. Рђав примјер Сењанима дадоше Тршћани као што им дадоше и своје Штатуте, да за много година (та до нашијех дана!) задају и себи и властима голема посла, себи и штете уз вазадашње травиће у црквеној општини.

И ако нема никакве биљешке, можемо вјеровати, да су Сењани успојили Тршћанске Штатуте одмах првијех година, како су дошли у Сењ и по њима се управљали у црквеној општини, све ако их и нијесу слали ни једној власти на потврду. То можемо тијем прије вјеровати, што Сењани као трговци имађаху веза са Тршћанима, а, биће да је било међу њима и родственијех веза, па упознавши се са Штатутима њиховијем, нијесу пропустили, да их што прије пренесу у своју општину и да се организују по њима.

Тражити пркос према духовној власти код Сењана, што хтедоше имати Штатуте, макар хотомични пркос, не би било исправно. Више ће код њих играти улогу незнање, а жеља за напретком црквено-општинскијем и љубав према цркви и имену српскоме не може им се одрећи.

Смијетно би било од њих тражити (онда још!), да знаду каноиске танчине православне цркве, њих да унесу у своје Штатуте, кад се знаде, да они бијаху од реда трговци ондашњега времена, којима све знање о цркви даде уз родитељску кућу — Часловац и Псалтир

Уз њихово незнање и примјер Тршћана код организовања црквене општине, имађаше утицаја и — „грческа мудрост“, јер у прве дане и године живота црквене општине у Сењу, бијаше и пет (ако не и више) грчкијех породица у Сењу, а Грци вољеше и душманима православља да дворе, него ли да знаду за српског владику.

Па као што Грцима навољеше на љепак Срби у Трсту, тако им навољеше и у Сењу. Лаковијерни Србин вјероваше лукавом Грчету.

Толико напомена испред преписке Сењана са Лукијаном и Евгенијем о њиховијем Штатутима, држао сам да је нужно било.

Да владици Евгенију досијеше Штатути сењски у руке преко сењског магистрата без знања црквене општине (као и без њихове жеље), разабраћемо на сном мјесту. Тако мислим, да је дошао до њих и владика Лукијан Мушицки.

Имадем само два Мушицкијева писма, која пише Сењанима о њиховијем Штатутима.

I.

Благочестивое Обшчество,
нам љубезное!

С радостију и удовољствием читахом Установљенија ваша за воздвижение между вами националнаго Братства, видјаше, јако благое намјерение ваше вас в крјепкиј сојуз приведет и от дне на дењ на вјашчиј степен благостојанија, чести же и слави возведет. Шчастливаго успјеха и постојанаго благоденствија желаем Националному сојузу вашему. Јакоже обаче ви между собоју за благостојанше ваше сојуза требоваете, сице обшчее благо цијелија здјешнија Епархии, јако цијелаго великаго обшчества ишчет, да ви, јако члени сего, в подобајушчем сојузје и отношении стоите прјамо Духовнаго Правителства, кое сему великому обшчеству от всевисочајшија Монаршија власти предоставлено јест. Из сего смотренија њекаја примјечанија сотворихом на онија статии, јаже касајутсја служити вам имушчаго свјашченства. Видно убо јест, јако ви во установленијах ваших подражасте обшчеству Триестинскому, но зане всја дје-

ла человјеческаја с духом времена шествовати имут и во пјашчшее совершенство приходјат, и зато и самое обшчество Триестинское в ньечем от своји древних Уставов в смотрении свјашченства своего отступило јест; то надјеемсја, јако примјечанија наша, јаже вам Полномошчници Наши, протопрезвитер Јоан Прица и фишкал консисторијалиј Михаил Банић сообшчити будут, с повјерењем воспријати будете. Јакоже желати можете, да с временем всегда и лучших свјашчеников получите, сице признати можете, јако не от јединои хљебје живет человјек, но и пристојашчија чину своему чести требујет. К тому јако члени Епархии сеја и сушчи под церковним Правителством јеја, не можете противоборствовати сему во уставах ваших. Препоручујем убо, да с полномошчниками Нашими предложитисја имушчаја љубовне окончите.

Прочее с Архипастирским усердием предајушче вас покрову Всевишњаго, пребиваем Благочестија Вашего

В Плашком 5. Маја 1829.

благохотњејшиј
Лукиан Мушицкиј с. р.
Епкп карлшт.

(Наставиће се.)

Писма

митрополита Стефана Стратимировића, писата разним лицама.

ПРИЛОЗИ

за историју новију српске карловачке митрополије, а поједино и грађа за Стратимировићев животопис и рад.

Приопштава **Д. Р.**

Од какве су важности писма знаменитих људи, о томе је само један суд, а тај је: да су она од врло велике важности, пошто се из њих може много што-шта дознати, што се без њих не би знало. А она се неопходно нужна и за монографије.

С тога се данас на све стране и издају писма знаменитих људи.

У томе нисмо ни ми Срби заостали иза осталих просвећених народа. И код нас се — истина раштркано —, обелодањују писма наших знаменитих људи, а њихова писма обелодањују и осталих народа научењаци, а особито књижевна писма знаменитих српских писаца.

Тако је н. пр. заслужни г. др. Ватрослав Јагић у „*Новыя письма*“ II. том 1897. у Петровграду, издао више писама: Вука Караџића, Јована Рајића, Григорија Терлаића, Стевана Стратимировића, Лукијана Мушицког, у којима се говори о књижевним приликама нашег народа.

Остављајући другима, да износе на дотичним местима писма знаменитих српских писаца, само ћемо и сами нека упутити, овде ћемо износити писма наших знаменитих људи, као што смо нека већ и изнели, која се односе на живот наше цркве и црквено-просветног поља, и почећемо са писмима митрополита Стратимировића.

У збирци покојног Ђорђа Рајковића, која је данас својина српске новосадске гимназије, из које смо ми још 1894. преписали сва писма митрополита Стратимировића, која се збирка при себи библиотеке гимназијске приликом градње нове гимназије, изгубила, те ју је срећом онај што ју је на путу нашао, донео г. др. Јови Радонићу библиотекару Матице Српске, налази се 16 писама Стратимировићевих, и то 5 писатих игуману фенечком Арону Радовановићу, 9 владици Будимско-новосадском Стефану Станковићу, 1 владици Новосадском Гедеону Петровићу и 1 архимандриту шишатовачком и новоименованом владици карлштатском Лукијану Мушицком.

Ми ћемо иста писма навести овде Вуковим правописом, прво с тога, што их је лакше тим правописом читати, а друго и с тога, што митрополит Стратимировић поред свег тога, што је себе сматрао за најбољег знаоца црквенословенског језика, није знао његову ортографију и у њојзи није био доследан.

А.

Писма писата игуману фенечком Арону Радовановићу.

Од прложених 5 писама, само је писмо под бр. 3. писао својеручно митрополит Стратимировић, под остала се само потписао.

1.

Преподобњејшиј Игумен!

Вапрајушче на ниње шња важнаја обстојателства и скупоцјено трајушчу војну коју Француси не токмо противу Нашего всевисочајшаго Монарха, но и противу закона и клера Христијанскаго, који со свјем уништожити

старајутсја, двигнути и водити усудилисја јесу, слєдовательне вазрајутше на сицеви вредителни и несносителни рат, иже на падение обштаго рода христианскаго и благополучија нашего клонитсја, нуждно јест њеки мали дар Нашему всепревсвјетљејшему Монарху, ради зјело потребних воених трошков, в знак вјерности в помоштч дати, о чем уже вси монастирој Настојатељи собрализја и договорилисја, да би и преподобне Ваше по пропорцији и состојанији монастирја Вашего 85 фор. у готову новцу дали, јакоже и прочи монастири фрушкогорски дјејствително положили сут.

Притом јеже касаетја сребра и злата, о том из публичних вједомостеј обстојателно увједомилисја јесте, да Јего Ц. к. Апостолическое Величество по каждој в себе содержашчејсја проби сребра или злата опредјељенују цјену платити, и в своју ковницу примити објешчајут.

Того ради настојашчим препоручају и налагају преподобију Вашему, да би Ви како горепомјанутују суму новаца, а тако и ашче каковое сребро в Вашем монастирје безпотребно и кромје всјакија ползи обрјетајутсја, тоје претопити дали, и потом сјемо скорше принести непропустили, а потом неточнију облигацију от всевисочајшаго Ерариума, но и годишни интерес на 100 фор. $4^1/_2$ фор. по совершенијуже 6 лет, како капитал, а тако и интерес с награжденијем једнољетнаго от капитала припадајушчаго интереса получити будете.

В Карловције 15. Априлија 1793.

Стефан Стратимировић с. р.

2.

Преподобњејши Игумен!

Достовјерно нам је донешено, да вашего монастира младша Братија, в мјесто чте би от грубе и пристоjне, от фаји хохе халине с црвеном поставом и залистци на рукави, црвене појасове, штринфе, и на врату помодне с извезеним цветом украшене поше, не само по монастиру, но и кад по мјести милостиње ради проходе, без свјакаго обзира и стида, носе: Каково наступленије, будући да нити је чину пристојно, нити соблазни ради обштија то терпитисе може, да Монаси, као женици накићени по монастиру и ван монастира, противу Наших толкратно о благочинију и пристојном житију отпушчених циркуларов, с презрјенијем чина своjего ходе; Вам и старцу *Самуилу*, со сим крјепчајше наложити мијејем, да Ви сву Братију Вашу вапрати, и чтогод непристојно чину Монашескому обрјесте, от их покупити, и најдаље за 24 сахата уништожити, но том или Ви или отец *Самуило* с јешче једним от младших братиј сјемо прити, и извјестие о том, у колико сте налог такови во исполнение привели, који су от братиј тако ексцедирали, јесу ли, и који нису повиновалисја?, Нам поднети непропустите; притом стидно и Вам обоици да будет, да Вам живим сушчим поношение на монастир наноситсја, а ви бешчинства такова примјетити или нисте могли, или сте немарљиви били. А в прочем вједајте, јако ми својим временом на таковаја позорствовати, и ашче би что и в будушчее в монастирје Вашем приметилосја, не само Вас старших к жестокому отговору притегнути, но и онакове бездјелнике строжајшеј казни подложити будем.

В Карловције 10. Јануара 1801.

Стефан Стратимировић с. р.

3.

Преподобњејши Игумен!

Оскорбително било Нам јест, навестие Ваше, случај и штету чреа бурни вјетар монастиру Вашему проузроковану, објављајушчее, примити: Но како что њесми у состојанију таковим из јестества происходјашчим случаем противостати, тако и штету отуду узрокуему должни јесми великодушно подносити; а нетребујете себе у очајание приводити, јешче меншe *робовом називати:* Нарочње то пред очима имејушче, да докле старец *Самуил* с Вама прочим в согласији монастиру ревнујете, јако и сија вјетром узрокована штета промислом всевишњаго безсумњено Вам накнадитисја будет — имате бо и о том помислити, да случај такови подит человјеки ко спасенију, и Ви цјелое живота своего времја и по објету обители препроводити требујете, како да оно слово евангелско никогда доживити не будете, коим решчи можете: душе моја, имаши Блага многа на љета многа — јажд, пиј и весели̋ја.

В прочем пребиваем Ваш

в Карловције 18. Јунија 1801.

благожелателњејши

Стефан Стратимировић с. р.

4.

Преподобнѣйши Игумен!

По воспослѣдовавшему общее желаемаго мира заключенију, Јего Ц. К. Величество Наш всемилостивѣјши Монарх, о благостојанију вјерно-поданих краљевства своего жителеј, крајње попечение имијушче, и всјаким неугодним от куду нибуд родитисја и обшче желаемују тишину узнемирити могушчим слѣдством, благовременѣје предупредити желајушче, средствием Јего височество краљевства Мажарскаго Палатина таковое објављение сјемо сообшчити благоутробњејше изволили су, да от каждаго свјашченаго лица реверс о том наштитетја, јако оно никаковому *тајному и запрешченому содружеству* или *собрашству* сопричтено било и сопоразумјевати сја намјерает.

Непропустите убо Ваше Преподобје сеј на тој конец Вам присилаеми реверс от каждаго Вам подручнаго Јеромонаха и Диакона по особ подписати давше, а к тим свој реверс приложивше, потом за далшее употребление и всјакое предохранение сјемо в оригинаљех прислати,

в Карловије 8. Јулија 1801.

Стефан Стратимировић с. р.

Формулар.

Реверс.

Долуподписани под залогом свјашченства, а по моеј чистој совјести признајући, да ниже до сеље каковому нибуд *тајному и запрешченому содружеству или собрашству* сопричтен бих, ниже в будушче под каковим либо видом упућиватиса намерајући. И во увереније собственоручно подписујући.

Наставиће се.

ЛИСТАК.

Вести

(**Седнице епархијске власти.**) За понедељник 20. о. м. сазвата је ванредна седница архидијецезалног административног одбора.

О бављењу Његове Светости у Будапешти, пише „Нова“ у свом 43. броју ово: „Његова Светост преузвишени г. српски патријарх Георгије Бранковић, стигао је у петак 3. о. м. у подне, у пратњи свога личнога тајника архимандрита др. Георгија Летића, у Будапешту. На железничкој станици дочекали су и поздравили су Његову Светост преосвештени г. Лукијан Богдановић епископ будимски и Стеван В. Поповић управитељ Текелијанума. Његова Светост одсела је у своме стану у будимском епископском двору, где је у току тога дана примала подворења многих овдашњих одличних Срба. Свети патријарх наш патријотском ревношћу учествовао је у прослави Дјакове стогодишњице.

У недељу 5. о. м. у подне одликовала је Његова Светост, патријарх Георгије Бранковић, архиви патрон будапештанског васпитног завода Саве Текелије завод својом високом посетом. Његову Светост допратио је председник патроната преосвештени епископ Лукијан Богдановић и дочекали су у дворани заводског чланови патроната: Арсеније Зупковић, Ђуро Дедовић, др. Младен Мађаревић, др. Владимир Димитријевић и Лазар Крстић, управитељ завода Чика-Стева В. Поповић са свима питомцима. На поздрав управитељев, којим је изјавио да се завод радује овој високој посети и известио да су сви питомци завода у школ. год. 1902/1903-ој примерно владали и вредно учили и успешно своје испите полагали, благоволила је Његова Светост овај извештај управитељев узети на повољно знање, поделити заводу и за текућу школску годину свој свети патријарашки благослов, ободрити питомце завода, да се угледају на свога добротвора славного Саву Текелију, те кад сврше своје науке нека буду краљу своме верни поданици, отаџбини домољубиви грађани, светој православној цркви и српскоме роду одани и ваљани синови. Поштo је управитељ представио све питомце завода, благоизволио је свети патријарх прегледати читаоницу, књижницу, трпезарију завода; походио је сваку питомачку собу и распитивао се у сваког питомца милостиво о науци му и о родбини. По завршетку свога прегледа благоизволила је Његова Светост наранити управитељу завода своје високо потпуно задовољство са владањем и успехом питомаца, са редом и чистотом у заводу. Полазећи из завода благоволила је Његова Светост нагласити потребу: да Текелијанум стече што пре нову зграду, удешену према потребама свога новога устројства.“

Његова је Светост у потпуно повољном здрављу стигла у свој двор у понедељник 6. о. м.

Што се не попуњава темишварска епархија? Овако од мајског сабора 1902. много се пута спомињало и писало у нашим листовима, а особито у „Застави“ о непопуњавању темишварске епархије.

Заинтересовани и незаинтересовани писци, без да су информисани били, а неки су бар од својих торњих пријатеља могли у тој ствари информирани

бити, писали су и о упитној ствари, као што и иначе код нас често бива, што-но реч на сумње и по свом и страначком интересу.

Већина је пак писаца бацила сву кривицу на Његову Светост, како он на ових и оних раалога — наравно њима немиљеним — одуговлачи, односно ургира питање о попуњењу темишварске епархије.

Што су једни и исти писци једанпут тврдили, како Његова Светост ургира питање попуњења темишварске епархије, само да би могао своја сродника за свога живота поставити на исто место, а други пут, како он одуговлачи то питање пошто-тобоже нема изгледа да би са својим сродником могао продрети — и ако о томе може бити говора тек у архијерејском сабору, који има право избора —, то њих није ни мало женирало.

А није их женирало с тога, што они врло добро знаду, да наш свет — бар онај што верује у сваку новинама — заборави што је јуче у новинама писано, због чега се и догађа, да се неко данас у небеса диже, а сутра се на њега баца дрвље и камење.

Да би дакле наш свет сазнао и у тој ствари праву истину, саопштавамо му, *да је Његова Светост одмах по смрти епископа Никанора Поповића, епископа темишварског, поднела на надлежно место молбу и предлог за сазив синода ради избора темишварског епископа и других ствари.*

Нета пак молба и предлог од надлежног места у погледу избора темишварског епископа није усвојен с тога, што прво треба да се реши питање о текелијном фонду у погледу дотирања Арадског епископа, *и док се оно не реши, да се не може бирати темишварски епископ.*

Његова Светост са осталим високопреосвештеним г. г. епископима у последњем архијерејском сабору 1902., поново је молила и предлагало, да се допусти држање синода ради избора темишварског епископа и других ствари.

Какав је одговор стигао на тај закључак, није време да се овде данас о њему говори. *Доста то, да се како Његовој Светости, тако исто и високопреосвештеној г. г. епископима не може пребацити, што се не попуњује темишварска епархија.*

До решења упитног питања, нема дакле спомена о држању св. архијерејског синода.

Да се 1870. односно 1874. при грађењу саборског устројства помишљало на то, шта може проћи, ако се бар јерархији не осигурају она права, која јој по учењу и устројству наше цркве припадају, односно не остане јој се, и да се за то и сабор заузео, у место што се од стране самог сабора пошло на то, да јој се иста одузму; не би данас могло ни бити питања: за што се не попуњује темишварска епархија?

А што се може данас то питање ставити и што се ставља, и то је плод наше борбе између јерархије и сабора — народа —, од које борбе има највеће користи онај Никаноров „трећи“, који је и дан данас јачи и од јерархије и сабора, и који ће од њих обоје бити јачи све дотле, док се обоје не измире, односно не признаду једно другом она права, што сваком од њих припадају, и што могу и треба да припадају.

И овде понављамо што смо више пута рекли, ако нам је по вољи, што је данашњим даном и јерархија и сабор спутан, те нит може јерархија нит може сабор да обављају послове што им спадају у њихов делокруг, и да из руку Никаноровог оног „трећег“ ишчекујемо милост, до које се *бадава* не долази, а ми се држимо за љубав звучећих и неостварених програма, којима се сав паметан свет данас смеје. Терајмо и на даље досадашњу политику, па ћемо још даље доћи, но што смо дошли!

Романи на свом најновијем сабору за неких 10 дана, донесоше наше уредаба и то савремених и наведљивих, но што их наши сабори скупа овамо ових 10—15 година донесоше.

Код њих се мало расправља и пише, а више ради и то сложно и мудро ради.

Ми трошимо време око програма, а они и без програма раде, напредују и отимају наше општине.

---

† Корнелије Живковић,

умировљени архимандрит Месићски.

Умировљени од 18. Новембра 1890. архимандрит манастира Месића, а пре тога од 25. Октобра 1853.—2. Јулија 1887. мастира Ходоша *Корнелије Живковић*, испустио је своју душу 6. о. м. у 85. години свога живота у Печки а сахрањен је у манастиру Бездину.

О умрлом архимандриту Корнелију, од како је постао архимандритом Ходошким, па све до пре 2—3 године, није се у српству друго шта знало, до ли што је у српским календарима био навођан у списку архимандрита карлов ке митрополије.

Он је био неколико пути биран и за посланика на нашим народно-црквеним саборима, но у њима није никакву видну улогу играо.

Овамо од последње 2—3 године, бивало је о њему више пути говора, а особито у „Застави“, у којој је у више пути уздизан као одушевљени Србин, због чега је тобоже гоњен бивао од српске јерархије.

У њој се с поносом говорило о њему, како је он саборском одбору исказом својим пред судом и предатим списима односећим се на Ходош, учинио српском народу велику услугу, и како ће његов исказ и предати списи бити од велике користи при парници због Ходоша, за драгоцене списе што их је пронашао и пронашао вредни архивар и писаница саборског одбора.

То је све писано о њему, и то је „народ“ веровао, а кад овамо, а оно г. др. Мита Мушицки у свом извештају о Ходошу, не рече ни више ни мање за архимандрита Корнелија до ли ово: „— Г. Корнелије Живковић тадањи архимандрит и настојатељ манастира Ходоша, предао је манастир Ходош румунској арадској конзисторији 2. Јула 1887. *Но та предаја нема правне вредности*, јер Корнелије Живковић није за ту предају добио пуномоћ нити од српског народног црквеног сабора, нити од Саборског Одбора, те за то држим, да ће суд зацело прогласити незаконитом ову предају, а румунски посед означити неправилним, незаконитим и злонамерним.“

„Румуни су врло добро знали, да је у тим питањима надлежан српски народни сабор и Саборски Одбор, камо се они пређе и обраћали, на поред свега тога које претњама, које наговором испословаше, те им Корнелије Живковић предаде 1887. манастир Ходош без одобрења компетентних форума.“

Кад би стојала ова тврдња г. Мушицкова, ми бисмо могли и овом приликом добацити „Застави“, односно писцима оних чланака, у којима уздизаше архимандрита Корнелија као узор српског калуђера: ето, какав беше арх. Корнелије!

Овако, знајући како стоји са оптужбом г. Мушицковом против сада умрлога арх. Корнелија, као год што нисмо за његова живота сматрали за умесно хвалисање његово, тако исто не можемо ни сада после смрти његове одобрити ону оптужбу против њега.

Сирома покојни арх. Корнелије пити ће имати каквих заслуга ако дође ман. Ходош у српске, нити има кривице какве што је дошао у романске руке.

Он је у то питање ушао као оно Пилат у вероју само с тога, што је био у Ходошу архимандрит од 1853. па све до 1887., у ком је времену Ходош дошао у романске руке.

Што је Ходош дошао у романске руке, и он није у њих дошао тек 2. Јулија 1887., него још 1864. односно 1868., одмах после крепрања романске митрополије, односно IX. зак. чл. од 1868. којим је узакоњена романска митрополија, за то се свако пре може кривити, него арх. Корнелије.

За то носи одговорност пре свега јерархија наша од 1864./8., а од 1869. и сви наши народни црквени сабори, који допустише да Ходош припадне романској јерархији, односно да га она држи у својим рукама.

На другом месту, ми смо навели радњу наших сабора и јерархије о Ходошу.

Од како је установљена романска епископија у Араду, па све до данашњег дана поред свег тога, што је у изборном саборском реду од 29. Маја 1871. речено, да и ман. Ходош учествује при избору посланика за српски народно црквени сабор, арх. Корнелије није подносио манастирске рачуне другом коме, него романској арадској конзисторији, и то на српском језику, и за цело време од 1865. до 1887. није арх. Корнелије стојао у каквој вези са српском јерархијом.

Арх. Корнелије 1886. желећи прећи из романске у српску јерархију, у коју га патријар Герман Анђелић и прими и постави за арх. у Месићу, морао је као што чине остали манастирски настојатељи предати управу новопостављеном управитељу, и тако није 2. Јулија 1887. неовлашћено он предао Романима Ходош, него просто предају новопостављеном архимандриту, пошто је Ходош и дотле био у романским рукама и њихова јерархија водила бригу и старање о њему, и с његовим приходима располагала.

С тога дакле ни не може пасти кривица, а по томе ни народна клетва на арх. Корнелија, да је тобоже он предао — издао — манастир Ходош Романима.

Не може на њега, ал може и пада кривица и одговорност на српску јерархију од

1864/8. године и народно црквени сабор од 1869., као и на потоње сабоpе, у којима су „народњаци“ грдну већину имали, што су допустили, да Ходош после оцепљења Романа, остане у романским рукама, односно што не тражише да се поврати.

Наши су сабори за свашта пре имали времена, но за повраћање Ходоша, и како су Романи у фактичном поседу Ходоша од 10. Августа 1868., истина, они су у његовом поседу од 1864. т. ј. од установљења романске митрополије, но пошто је иста тек 1868. законом призната, узећемо да је тек од тог доба, од ког доба има равно 35 година, те ако по угарским законима за то доба застарива право својине; онда је жали боже сваке потуре, што се троши за Ходош.

Не застараза ли пак за то време, треба се постарати за много јаче доказе, од доказа да се у потврђеном изборном реду за избор посланика за српски народно-црквени сабор, наводи и ман. Ходош.

Умрлом архимандриту Корнелију Живковићу, као рођеном Дањцу, који је до своје смрти остао Србином, кличемо: Бог да му душу опрости! Вечан му спомен!

Д Р.

Одговори уредништва.

Г. С. у М. Послато нам приповедање не можемо примити већ и с тога, што се ни ми мало не чудимо поступку „пречестњејшаго“, јер знамо узрок његовој ревњу против Вама, као што се ни мало не чудимо оном његовом кукавичлуку, да се не стиди и преко Ваших потчињених расипствати и за Ваше званичење.

То и јесте главна карактеристика „пречестњејшаго“ и својте му, да денунцирањем, удварањем, женењем начела, нужењем, притварањем дођу до што сјајнијег и уноснијег положаја и личне користе. што да постигну, с ђаволом ће се здружити, исто као што се каменом бацају на бивше добротворе, ако то захтевају нови добротвори.

Будите Ви само мирни и стрпељиви, а „пречестњејшег“ оставите нек и даље тера свој занат, којим ће ће доћи до жељеног циља, јер је постао провидан за све поштене људе.

Послате књиге на приказ:

5) *Византија и Срби*, I. књ. Написао *Ст. Станојевић*. Издање Матице Српске. Нови Сад, штампарија браће Поповића 8° 242 стр.

6) *Календар* матице српске за 1904. годину. Година III. Нови Сад, штампарија браће Поповића 1903. 4° 196 стр.

7) *Лимхард и Гертруда*, Јована Хајнриха Пестелоције, превео *Мита Нешковић*, кр. жупански надзорник I. књ. Карловци, срп. ман. штампарија 1903. 8° 231 стр.

8) *Историја српске књижевности*, састављао *Јован Грчић*. Нови Сад, штампарија браће Поповића 1903. 8°, 292. стр. XI.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Школски Одбор Срп. Правос. Црк. Шкод. Општине у Бајн.

Број 38. зап./ех 1903. 85 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место четвороразредне мешовите школе у црквено-школској општини Бајској — епархија бачка — овим се отвара стечај.

1. Са овим местом скопчана је плата годишња од 1000 (словом: хиљаду) круна, за стан 240 круна, коју ће плату као и стамарину из оноварошке благајне редовно примати.*) Осим тога законом прописани петогодишњи доплатак од 100 круна, који може достићи највећу своту од 500 круна.

2. Од црквено школске општине за неровођство као и састављање црквено школских рачуна 160 круна у случају ако би се исте дужности примио; у име паушала 20 круна и за присуствовање о завештајним литургијама с парастосима 30 круна.

3. Дужности су учитељске прописане Школ. Уредбом од 1872. године; за тим редовно обављање појачких дужности у цркви при свима обредима.

Рок је стечају до 16. (29.) Новембра о. г. Молбеније се имају послати месном Школском Одбору.

Из седнице месног Школ. Одбора срп. правос. Црквено-Школске општине бајске држане 5. (18.) Октобра 1903. године.

Школски Одбор.

*) „Szabályrendelet“ a Baja város közpénztárából fizetett tanítók, tanítónők és óvónők javadalmazásáról под бројем 17298. szám. 246. kig. 1902. kiagy.

Ad бр. К. 2820./385. ex 1903. 86 1—3

СТЕЧАЈ

на упражњену парохију VI. плаћевног разреда у Рибици с тим, да компетенти имају своје прошисно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључно 16. (29.) новембра о. г. поднети.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у *Новом Саду* 30. септембра (13. октобра) 1903.

Председништво.

СТЕЧАЈ.

87 1—1

Расписује се стечај ради привременог попуњења учитељског места на II. и III. разр. мешовите школе у црквеној општини бегечкој — епархији бачкој — на које и оспособљене учитељице компетовати могу.

Дужности су обележене у Школ. Уредби од 1872. год. и у наредбама српских народних автономних школских власти.

Плаћа је пак: у готовом новцу 800 круна. 4 јутра ритске земље на тако званој „греди" која је земља изложена поплави, а за приход које општина не прима дужност, да даје отштету. На земљу све терете учитељ сноси. 10 круна у име писаћег прибора; 2 хвата тврдих дрва и у име огрева дрва колико је потребно.

Слободан стан са потребним стајама и вртом.

Рок стечају је 21. октобар (3. нов.) 1903. године.

Из редовне седнице местног српског школског одбора у Бегечу, држане 7. (20.) октобра 1903. год.

Дафина Михајловић Милош Шовљански
перовођа. предс. м. школ. одбора.

Ad бр. К. 767./890. ex 1903. 91 1—2

ЕДИКТ.

Усљед бракоразводне молбе Милице Марић рођ. Станишић из Вуковара против супруга јој Душана из Рајевог-села, сада непозната боравишта, — позива се супруг Душан, да овој конзисторији у року од 6 месеци, рачунајући од дана првог увртења овог едикта у новинама, или сам, лично представе или место свога садањег боравишта пријави, јер ће се иначе ова бракоразводна парница без њега наставити и довршити.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 1. (14.) октобра 1903.

Архидијецезална конзисторија.

Ad бр. К. 835./591. ex 1903. 92 1—2

ЕДИКТ.

Поводом бракоразводне молбе Јована Марковића из Руме против супруге му Емилије рођ. Георгијевић, сада непозната боравишта, — овим се супруга Емилија позива, да овој конзисторији у року од 6 месеци рачунајући од дана расписа овог едикта, или лично представе или место свога садањег боравишта пријави, пошто ће се у противном случају и без ње ова бракоразводна парница наставити и коначно провести.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 1. (14.) октобра 1903.

Архидијецезална конзисторија.

Ad бр. К. 867./592. ex 1903. 93 1—2

ЕДИКТ.

У бракоразводној парници Јелене Анђелић рођ. Мишковић из Сусека против супруга јој Милана Анђелића из Дивоша, сада непозната боравишта, овим се позива речени Милан, да овој конзисторији у року од 6 месеци од данас рачунајући, или лично представе или место свога садањег боравишта пријави, јер ће се у противном случају бракоразводна парница без њега наставити и окончати.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 1. (14.) октобра 1903.

Архидијецезална конзисторија.

К. 453. из 1903. 78 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно, оставком упражњено место у стипендијској закладе Петра Божића са стипендијом од годишњих 300 круна.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно-православне вере, припадници епархије Темишварске, који се уче у Карловачкој српској великој гимназији, на којој академији, или на којем универзитету.

Пречество имају оснивачеви рођаци, ако су источно-православне вере.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, о имовном и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице ваља поднети овој конзисторији до 19. октобра (1. новембра) о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 9. (22.) септембра 1903.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 76 3—3

На основу решења славног Епарх. Школског Одбора будимског од 28. авг. (10. септ.) 1903. ЕШО. 161/зап. ех 1903. расписује се стечај на упражњено учитељско место у Срп. Титошу (Rácz-Töttös, Baranja m). Плата је следећа:

За редовну школу 600 К., за повторну 80 К., $7^1/_2$ ланаца оране земље, $1^1/_2$ ланац ливаде на коју учитељ порезу и сквиваленат плаћа и 60 К државне и у сеоској шуми толико колико припада на земљу, слободан стан уз школу са 2 патосане собе, 2 кујне, подрумом, јестичаром и шталом и кућном баштом, од великог укопа 80 пот., од венчанице 80 пот.

Општина за сада има перовођу, пу у случају да се садашњи перовођа захвали или по својој служби одавде премести, учитељ ће имати за перовођство и рачуновођство 24 К годишње.

Дужности су школском уредбом прописане. Могу компетовати само оспособљени учитељи, који имају испит из мађар. језика. Изабрани је дужан приликом сваког богослужења певницу држати.

Рок стечају 19. окт. (1. нов.) 1903., када ће се и избор обавити. Изабрани је дужан одмах место заузети. Лична пријава узима се у обзир. Компетенти, који се желе лично пријавити, имају то на свој трошак учинити.

Из седнице месног школ. одбора држане у Срп. Титошу 8. (21. септ.) 1903. г.

Тодор Бошњак
председник.

Број 917 ех 1903. К. з. 585. 79 2—2

СТЕЧАЈ.

Исписује се на мјесто пароха са платом II. разреда у Пакрацу и уједно окружнога протопрезвитера протопрезвитерата пакрачког са заокруженьем ресрипту зним условно, ако и док високи прав. срп. нар. црквени сабор наш неуважи представку епарх. скупштине пакрачке од 1892. г. у предмету повишења броја протопрезвитерата од четири на шест са новим заокруженьем, у које би спадале све црквене општине садањега протопрезвитерата пакрачкога, а к томе од протопрезвитерата ново-градишкога црквене општине: Кукуњевачка, Ловска, Суботска, Чаглићка и Рогуљска, и то онда, када протопрезвитерат новоградишки остане упражњен. Рок је стечају 18. (31.) октобар 1903.

Молитељи имају своје са рескриптуалном квалификацијом и иначе ваљано обложене молбенице надлежним путем до горњега рока потписаној Конзисторији поднијети.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 16. (29.) септембра 1903. г. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

СТЕЧАЈ. 82 2—2

На учитељско место у Карлову, са платом 1000 круна год., од политичне општине; 80 круна за пофторну школу (кад буде на реду); 10 круна у име паушала; 2 јутра земље на коју пропис анетерете сам плаћа, (год. аренда 120—140 круна); у име свог огрева 2 хвата сламе, са прописаним станом и баштом и петогодишњи доплатак од 100 круна. Дужности су прописане; рок стечају и дан избора св. Параскева т. ј. 14. (27.) окт. т. г.

Из седнице школског одбора, држане у Карлову 21. септ. (4. окт.) 1903. год.

Омер Попов,
председник.

Ad бр. К. 834/522. ех 1903. 88 1—2

СТЕЧАЈ.

На умировљењем пароха Петра Трифуновића упражњену парохију V. разреда у Михаљевцима овим се стечај расписује до 15. новембра о. г. по нов. кал., до кога рока имају компетенти своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 1. (14.) октобра 1903.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ad бр. К. 541./зап. ех 1903. 89 1—2

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију III. разреда у Јамени овим се стечај расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до укључиво 15. новембра по нов. о. г. надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 1. (14.) октобра 1903.

Георгије с. р.
Патријарх.

К. 486/430. из 1903. 83 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на обудовљену парохију I. плаћевног разреда у Бали. Компетенти имају прописно инструисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 17/30. новембра о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 23. септембра (6. окт.) 1903.

Председништво.

Бр. Е. К. 609. ех 1903. 84 1—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохије 1.) I. плаћевног разреда у *Брусну*, протопрезвитерата личког; 2.) II. плаћевног разреда у *Дабру*, протопрезвитерата вилићког, 3.) I. плаћ. разреда у *Плочи* протопрезвитерата личког; 4.) III. плаћевног разреда у *Старом селу*, протопрезв. костајничког.

Рок компетовања оставља се до 28. новембра (10. децембра) 1903.

Из седнице Епарх. конзисторије држане у Плашком, 25. септембра 1903.

Председништво.

Ad бр. К. 680./889. ех 1903. 90 1—2

ЕДИКТ.

На бракоразводну молбу Софије Јордачевић рођ. Антоновић из Земуна против несталог јој супруга Стевана Јордачевића, овим се речени Стеван позива, да у року од 6 месеци од данас рачунајући, овој конзисторији или сам, лично предстане или место свога садањег боравишта пријави, јер ако то не учини, ова ће се бракоразводна парница без њега продужити и свршити.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 1. (14.) октобра 1903.

Архидијецезална конзисторија.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту изазвало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

19—25 ех 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошки бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона" у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 640. 1903

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 20

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у петак 31. октобра 1903.

ЗВАНИЧНО.

Произведени и рукоположени.

Његово Високопреосвештенство господин Епископ Будимски *Лукијан* благоизволео је рукоположити свршеног богослова Милана Долгу, одређеног за протопрезв. помоћника у Темишвару, дана 23. октобра (5. нов.) о. г. за ђакона, а сутра дан 24. октобра (6. нов.) о. г. истога за презвитера, а свршеног богослова Силвестера Перића, опредељеног за ђакона у Врањеву, за ђакона. А 26. окт. (8. нов.) у дворској капели карловачкој по овлаштењу Његове Светости благоизволео је произвести јеромонаха и суплента богословије др. Вићентија Вујића за протођакона.

Његово Високопреосвештенство господин Епископ Бачки *Митрофан*, благоизволео је по овлаштењу Његове Светости 26. октобра 8. (нов.) у саборној карловачкој цркви произвести јеромонаха манастира Прибине главе Доситеја Теодоровића за јеромонаха, а монаха манастира Јаска Лукијана Грчића за јеромонаха.

Одлука

преузвишеног господина кр. угар. министра-председника од 14. септембра 1903. бр. 3027|М. Е. П. на уток архид. административног одбора од 4. јула 1903. бр. АО. 970|551. ех 1903., уложен против одлуке срп. правосл. народ. црквеног Саборског одбора од 14|27. јуна 1903. бр. СО. 1371|зап. ех 1903.

Преузвишени и високопреосвећени Господине Архиепископе-Митрополите и Патријарше!

Грчко-источним српским-народно-црквеним саборским одбором текуће године под 27. Јуна бр. 1371. донесени закључак, са којим се председнику Карловачког Архидијецезалног административног одбора најстрожији записнички укор подељује, а против чланова истог одбора истрага наређује, и сазив епархијске скупштине саборским одбором одређује, којега сам извршење текуће године под 8. Јула бр. 2857. најпре бројавним а за тим и писменим одписом обустанио, услед поднесеног утока грчко-источног Патријарха и Архид. админ. одбора у расправу узевши, овим уништавам, јер

1.) Према Епископу, односно Архиепископу-Патријарху, који на челу епар-

хијског админ. одбора стоји, саборски одбор, у недостатку позитивног одређења, дисциплинарну власт не може пришти.

2.) јер највишим решењем од 29. Маја 1871. год. одобрене Уредбе за епархијске Скупштине §. XIV. сазив епархијске скупштине поверава надлежном админ. одбору, неодређујући ништа позитивнога у погледу самога сазива. — Српско-црквеног-народног Сабора у погледу тумачења ове уредбе у заседању своме 1902. године донешени закључак, потребујући највише одобрење, нису могли админ. одбори, пре саопштења највишега одобрења, на извршење тога закључка принуђени бити.

О чему, уз прилог утока архид. админ. одбора од 4. Јула т. г. АО. бр. 970|551. овамо поднесеног, са прилозима заједно, путем ваше Преузвишености саборски одбор извештавам.

У Будапешти 14. Септ. 1903.

Куен-Хедервари с. р.

Извештај

о седници епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 30. септ. (13. октобра) о. г. под председништвом Његова Впреосвештенства Епископа Митрофана.

Записник прошле седнице оверовљен. — Дат је образложен извештај Министарству богоч. и јавне наставе на тужбу Зорке Зурковићке због умировљења мужа јој умољена пароха станишићког. — Публикован је отпис Министарства истог о подељењу држ. припомоћи некојим свештеницима и свешт. удовама. — Отписом истог Министарства о наређеној исправци у црквеним матицама публиковани извршења ради достављени парох. звањима. — Публикован је парохијским звањима отпис МЦСавета у предмету званичног листа „Срп. Сиона.“ — Публикована је одлука Саб. Одбора свему парох. свештенству гледе како употребе подарене припомоћи оболелим свештеницима за лечење. — Публикована одлука Саб. Одбора у погледу како исплате припомоћи станишићком администратору Берисаву Берићу овом као и надлежном му окр. протеру сомборском. — Поднесена су записани списи Његовој Светости у предмету умировљења Љубомира Кнежанског пароха купиничког ради доставе истих Министарству богоч. и јавне наставе, заједно са преводом нападнутих одлука на мађарском језику а исти парох упућен да бележнику и транслатору за превод припадајућу таксу приноше. — Узет на знање отпис Његовог Впреосв. Госп. Епископа Митрофана, да је постављеног администратора јегарског Теодора Милића за ђакона те за презватера рукоположити благоизволео, као и извештај окр. протера ст. бечејског, да је реченог администратора у звање увео. — Исто тако на знање узет и отпис Њег. Впреосв. Госп. Епископа о рукоположењу Павла Гавриловића личног помоћника пароху гор. ковиљском за ђакона и презватера. — Најозбиљније упозорен парох у Л. јер. Ст. С. што је осујетно одржање две заказане одборске седнице с тим, да строго у границама свога делокруга пребива, те је о овом предмету извештен и Админ. Одбор бачки. — Узет на знање извештај управе жан. Ковиља о како одржаној епитимији од јереја Н. К. свет. парох. помоћника у С. — Узет на знање извештај бележников, да је кр. срески суд у Суботици обавештен, да му се списи у криминалној парници против Т. Д. у С. не могу још уступити. — Умољен админ. одбор, да услед канцел. потребе збирку адреса за Аустро-Монархију набави. — Издата на најашњење пароху у Госпођинци жалба црквене одбора тамошњег у предмету избора поскупраче. — Поднесак црквене општине у Дол. Ковиљу у предмету избора перовође уступљен Админ. Одбору. — Призив црквене одбора у Ст. Сивцу, као и Лазара Калуђерског и др. против одлуке конзисторијалне у погледу потврде Милана Рајића за пароха а Дра Ст. Момировића за свет. парох. пом. спроведен МЦСавету са потребним извештајем. — Тужба правосл. црквене општине у Г. против пароха Н. Б. због једне фуруне надата истом на најашњење. — Разјашњавајућа молба ђакона Ђорђа Павковића односно спорног вероучитељства у виш. дев. школи сомборској, спроведена МЦСавету. — Призив парох. свештенства у Сомбору против закључка црквене општине у Сомбору о хонорирању свештенства за извештајне парастосе не уважен. — Извештај фискалов, да је код пол. власти пријаву учинио против римског жупника у Чуругу, узет на знање — Ђакон Т. Павковић ослобођен је од оптужбе окр. протера с тим, да у будуће избегава прилике, у којима би се могао огрешити о дужну пристојност спрам својих старешина. — Узет на знање извештај бележников о президијално надатој сведочби јереју Бож. Поповићу пароху новосадском гледе вршења парох. дужности у Сантову а ради приказа порезној власти. — Узет на знање извештај бележников, да је адми-

кисачки Јован Вучерић диспензован од богослужења до освећења новоправљеног храма. — Узет на знање извештај бележников, да је молба јер. Н. К. сист. парох. ном. у С. ради одређења епитимије за божићни пост председиално одбијена и исти на ступање епитимије одма упућен. — Узет на знање извештај пароха Љубомира Кањанског пароха у Кулпину, да је уток против умировљења свога уложио на Министарство. — Узето на знање најављење пароха у Бајши М. Павловића на пријаву месног пол. звања с тим да у будуће на благодарења и прописане парастосе за чланове владајућег дома све месне корпорације писмено извести. — Узет на знање извештај пароха у Ков. Сентиван, да је порезу и еквиваленат на активну сесију исплатио. — Признав јер. Тим. Димитријевића са свима списима спроведен МЦСавету. — Узети на знање извештаји неких парох. звања о извршеној убележби у односна места протокола венчаних неких коначно разведених бракова. — Узет на знање извештај и најављење јер. Ж. Поповића из Сомбора у предмету криминалне пријаве црк. тутора тамошњих. — Молба Теодора Милића здимн. у Јегри ради полученја државне припомоћи Министарству с препоруком спроведена. — Молба јер. Милутина Григоријевића пароха у Баји, да приватно изучава правне науке неуважена. — Молба четворице свршених богослова уступљене председнику испитне комисије окр. протеру Јовану Бороти да обави са осталим члановима стечајни испит. — Признав Јована Благојевића председника црк. опћине у Сомбору као и црк. одбора спроведен МЦСавету. — Пријава Раде Недељкова из О. против пароха Н. Т. издата истом на најављење. — Молба црк. опћине у Кисачу ради освећења оправљеног храма уважена. — Једна бракоразводна молба издата фишкалу на мњење.

НЕЗВАНИЧНО.

Потврђена одлука саборска.

Како је „мајски сабор“ 1902. донео у седници својој од 5. Јулија одлуку у погледу објашњења неких чланака односно допуне у привременој „*Уредби епархијској*“ од 1871., и ако сам сабор није закључно као што је дужан био, да се и та разјашњења и допуне подастру на превишњу потврду; саборски их је одбор отпремио на потврду.

Иста је одкука саборска, као што се види из приложене наредбе одобрена, која наредба гласи:

Наредба

срп. прав. народно-црквеног саборског одбора, упућена епархијским административним одборима, којом се обнародује одлука српског народно-црквеног сабора од 5. (18.) јула 1902. бр. 6., потврђена превишњим решењем Његова ц. и ап. кр. Величанства од 7. септембра 1903. год. у предмету тумачења односно допуне уредбе о привременом уређењу епархија од 1871. године.

Ad C O. $\frac{2029}{\text{пап.}}$ ex 1903.

Његово царско и апостолско краљевско Величанство благоизволило је, на предлог преузв. г. кр. уг. министра-председника, превишњим решењем Својим од 7. септембра 1903. год. најмилостивије потврдити одлуку српског народно-црквеног сабора од 5. (18.) јула 1902. бр. 6., којом су протумачени односно допуњени неки чланци уредбе о привр. уређењу епархија од 1871. године.

Превишње потврђени текст, како је у саборском одбору у високом отпису преузв. г. кр. уг. министра-председника од 14. септембра 1903. бр. 3731/М. П. П. саопћен, у српском овако гласи:

„1. Епархијске се скупштине бирају сваке три године,

2. епархијски се одсеци обнављају, кад буде нова епархијска скупштина изабрата,

3. епархијску скупштину сазива административни одбор без претходне пријаве саборском одбору и без претходне његове дозволе,

4. верификацију епархијских скупштинара обавља сама епархијска скупштина,

5. епархијске скупштине имају се бар једанпут сазвати за време трогодишње периоде,

6. епархијске скупштине су одговорне сабору и имају му подносити своје записнике.“

Када се ово славно-истом знања ради обнародује, уједно се славности упућује,

да превишње потврђену саборску одлуку у целини епархијској скупштини званично изволи саопћити. У обзиру на извршење односно извршавање превишње потврђених горњих одредаба пак има славно-исти поступити у смислу овопредметне *спроведбене наредбе*, која ће се славно-истом засебно саопћити.

Из седнице срп. прав. пар. црквен. саборског одбора, држане у Карловцима 26. септембра (9. октобра) 1903. године.

Георгије с. р.
Патријарх

Саборски је одбор на основу поменуте потврђе одлуке издао проведбену наредбу, која гласи:

Наредба

којом се спроводња у живот саборска одлука од 5. (18.) јула 1902. бр. 6. потврђена превишњим решењем од 7. септембра 1903. год. у предмету тумачења односно допуне неких чланака епархијске уредбе од 1871.

Ad С. О. $\frac{8571}{2221}$ ex 1893.

1. Епархијска скупштина има се обнављати периодично и то сваке три године, рачунајући период од извршеног избора епархијских скупштинара.

2. Чим истече трогодишњи рок епарх. скупштинама, има епарх. одмин. одбор одмах нове изборе расписати и уједно одредити дан састанка епарх. скупштине ради конституисања и избора нових епарх. власти.

3. Сви одсеци епарх. власти имају се обновити одмах, чим нова скупштина изабрана буде, те врше своју дужност за време од три године т. ј. до избора нових одсека.

4. Епархијску скупштину сазива епарх. одмин. одбор и за то му није потребно одобрење саборског одбора, а не мора ни претходно пријавити сазив саборском одбору; но свакако саборски одбор може да упути одмин. одбор на сазив епарх. скупштине, ако исти то на време не учини.

5. Епарх. скупштина извршава сама верификацију својих чланова, но верификацију приговорених избора може извршити само онда, ако је законито конституисана.

6. Епарх. скупштине имају се ради расправе и претресања предмета, који спадају у круг рада епарх. скупштине, бар једанпут за време трогодишње периоде сазвати, те ако се епарх. скупштина први пут сазвана само конституише и изабере епархијске власти непретресавши ништа више, тада се за време трогодишње периоде има епарх. скупштина ради расправе сазвати бар још једанпут, за време трогодишње периоде, јер епарх. скупштина мора претрести извештаје доопдашњих епарх. власти и издати или не издати им опросницу.

7. Епарх. власти имају да поднесу скупштини извештај о свом раду, о којима има да претресе епарх. скупштина, те ако иста пропаће велику неуредност или немар код епарх. власти, то има ту неуредност установити и о томе саборски одбор известити ради даљег поступка.

8. Епарх. скупштине и епарх. власти имају о свом раду слати извештаје званичном листу „Српском Митрополијском Гласнику".

9. Епарх. скупштине и епарх. власти имају право начинити свој пословник и на увиђај саборском одбору поднети ради контроле, да ли исти одговарају автономним уредбама и земаљским (државним) законима или не одговарају (§. 22. б. саб. устројства.).

10. Епарх. скупштине одговорне су сабору за свој рад и имају путем саб. одбора слати записнике и извештаје о своме раду срп. пар. црквен. Сабору. Саборски одбор пак контролише рад епарх. скупштине и евентуалне примедбе саопштава сабору, а може примедбе своје доставити и самој епарх. скупштини.

11. Епарх. скупштине могу радити само онда ако се искупи натполовична већина епарх. скупштинара, те ако се толики број не искупи, то председник скупштине (дијецезан) има исту распустити, а одмин. одбор има нову скупштину сазвати у року од 30 дана, на што га може и саборски одбор упутити, јер је рад епархијске скупштине са бројем мањим од натполовичне већине ништаван.

12. При сазиву епарх. скупштине има се одредити дан, сат и локал где ће се епарх. скупштина одржати.

13. Епарх. скупштине имају се у будуће бирати по чланку XI. епарх. уредбе

од 1871. год. а досадањи правомоћно обављени избори остају на снази.

14. Епарх. административни одбор има све црквене општине у свом подручју известити о прев. потврђеним саборским одлукама, које се овим у живот привађају.

Из седнице срп. прав нар. црквс. саборског одбора, држане у Карловцима 27. септембра (10. октобра) 1903. год.

Георгије с. р.
Патријарх.

О овој проведбеној наредби, проговорићемо у идућем броју коју више. Засад је само наводимо у целини.

О
дизању зајмова из српских народно-црквених фондова.

Управа српских народно-црквених фондова у Карловцима, видећи с једне стране како наш свет пропада и због плаћања велике камате и тешког долажења до зајма на непокретности, а с друге стране, како се гомила новац код фондова, који или лежи без камате у касама, или се улаже у банке и државне папире, који носи врло малу камату, а потребе на црквено просветно-народне циљи сваким су даном све то веће; упутно је на наш народ следећи позив, ког што топлије и ми од своје стране препоручујемо.

Подједно би упозорили оне, који узбуду нашем народу исти позив читали и тумачили, а и онима, који га сами прочитају, да дотичне упозоре, односно да себе умере, те да без велике нужде не узимају и не дижу новац ни из српских фондова и под онако повољним условима, јер „дуг је зао друг“.

Из фондова треба да дижу и узимају зајам само они, којима је прека потреба, и који су запали у какав тежак зајам, и који имају прилику да узму какву непокретност, *а никако да га дижу и узимају на којешта.*

Сам позив гласи:

ДИЖИМО ЗАЈАМ
из
српских народно-црквених фондова.

Зашто треба да дижемо зајмове из српских народно-црквених фондова?

Сваки Србин ове митрополије са поносом и љубављу гледа на своју *народну црквену автономију.* Он јој је искрено одан и жели, да установе своје автономије очува, оснажи и оспособи, да могу одолети разним непогодама несталних прилика, којима је, или којима може бити автономија изложена као и сваки други јаван организам.

Ну то није довољно, да смо само одани својој автономији, да *само желимо*, да је очувамо, заштитимо и оснажимо.

Оданост и љубав према автономији ваља осем тога да је ваздa удружена са одлучном вољом, маром и умешношћу, да изнађемо и изналазимо *савремено оруђе*, којим ћемо стално заштитити њезин опстанак и њезино развијање као и усавршавање оних смерова, којима је темељ у узакоњеном автономном начелу.

Када нам је ово јасно, онда ће нам бити јасно и то, да напредно развијање и усавршавање наших црквених, школских и фондовских и закладних послова, у оквиру законом ујемчене нам народно-црквене автономије, може бити само поред *наших рођених извора. Наши извори* дакле ваља да пруже најглавније савремено оруђе за то развијање и усавршавање.

Тешко оној автономији, која је спала на помоћ с поља, на туђу помоћ!

Наша народно-црквена автономија није спала, не треба и не сме спасти на туђу помоћ!

Ми имамо своје изворе за одржавање својих автономних установа, за успешно обављање црквених, просветних и фондовских и закладних послова наших.

Само ваља да се брижљиво старамо и постарамо, да ти *наши извори добром рационалном управом и расту, а у*

исто доба пружају довољне приходе за подмирење аутономних потреба.

Саборски одбор као врховна управна аутономна власт, те као управа српских народно-црквених фондова и закладa, водио је и без престанка води бригу о том, да народно-црквени фондови и закладе, нарочито пак они, који су главни извор за издржавање виших и средњих наставних завода; дакле наше школе и унапређење просвете нашега српскога народа — јачају те у могуће највећем степену редовно подмирују аутономне потребе.

Да постигнемо ово, држао је и држи саборски одбор, да је најпробитачније, да се главнице народних фондова уз што већу сигурност, што плодоносније сместе, *стављајући на прво место: издавање фондовскога новца на хипотекарне зајмове.*

Саборски одбор је при овом имао и има пред очима два главна смера: први је смер *редовно подмирење аутономних потреба;* други пак *да се и народу помогне повољним, јевтиним кредитом.*

А кад је то све тако и кад се запитамо, где може наћи наш човек повољнога зајма и где *треба* Србин да тражи зајам, кад му је зајам већ потребан? Одговор је јасан: *код српских народно-црквених фондова у Карловцима.*

Јер заиста *кад саборски одбор* као управа тих фондова, држећи пред очима главну задаћу њихову, *излази на сусрет народу са повољном понудом за зајам, онда сам народ вала без предомишљања да потпомогне ту лепу намеру саборског одбора и да се њему обрати за зајам.*

На очекујући, да ће наш народ ово радо на знање узети, хоћемо овде у кратко да кажемо, како се поступа у овој ствари.

Како се дижу зајмови из народних фондова и какве се погодности добијају?

Саборски одбор, као управа срп. народно-црквених фондова издаје из расположивих фондовских и закладних готовина уз 6% камату зајмове на укњижбу, на прво место, на неизвесно време, почињући од 400 круна па на више према вредности зајмотражиочевих непокретности.

А како се тражи зајам од народних фондова?

Напише се најкраћа молба од три четири реда и моли се оволика и оволика свота у зајам. *Молбу вала упутити на саборски одбор у Карловцима,* а приватити уз молбу грунтовни извод и катастарски (поседовни) лист *оне земље,* коју молитељ нуди под терет; а ако је и *кућа* понуђена прикључи се још и исказ општинског поглаварства о износу најмовне и разредне кућарине и судска процена. Ну судска се процена не тражи за сеоске куће, које се нуде само уз земљу, која треба управо да даде потпуно јемство за тражену зајмовну своту.

Кад саборски одбор у својој седници одобри зајам, одмах се извести о том молитељ. Онда долази *укњижба.* Зајмотражиоци сами обављају или дају обавити укњижбу а исто тако после исплате и искњижбу. По том нису везани према фондовима ни за какве таксе ни трошкове.

Сваки, којем је одобрен зајам, добије уз обавест о одобрењу зајма *и потпуно упутство,* шта да ради и како да поступи, да му се одобрена свота може одмах без препреке исплатити.

Кад се укњижена обвезница са потребним списима поднесе, одмах се новац исплати странци било на благајници фондовској, ако је странка дошла особно по новац, било пак путем кр. поште, ако тим путем жели.

Одобрени зајмови се исплаћују у пуној вредности без одбитка од главнице, а не као што је случај код зајмова на заложнице (амортизација). Ну ако има зајмотражац укњижених старих дугова (претходних терета), на жели, да му се ти дугови исплате из новога зајма, управа нар. црквених фондова исплати ће дугове из одобреног зајма без икакве наплате за тај посао.

Дужник народних фондова може *отплаћивати* свој дуг *по вољи,* према својем имовном стању, у већим или мањим

свотама и кад му је згодно; а може и у једаред уз једноставан тромесечан отказ. Ако пак дужник дође у нужду, може *отплаћени део главнице опет поново подићи.*

Ако дужник дође због неродице, разних породичних неприлика, болести или пак због удадбе, женидбе и т. д. у тај положај, да не може на време т. ј. првога јануара и првога јулија или и касније платити камату, народни фондови *чекају за то, а према околностима и за целу годину дана* и не даду утужити своје дужнике за то време.

Осем тога саборски одбор, где год је само могуће, ако остале интересоване непокретности пружају довољно сигурности за постојећи зајам, дозвољава да фондовски дужник било из нужде, било из пробитачности може коју честицу од подвезане земље и *продати на вечито или мењати, у опће отуђити и то без фондовскога терета.*

Из свега се овога види, да је најпробитачније тражити зајма код српских народних фондова у Карловцима.

Зашто су бољи зајмови из народних фондова него зајмови на амортизацију?

Већ је напред доказано јасно као дан, да је најпробитачније тражити зајма код народних фондова.

Толико је пробитачно, да нарочито наш човек, наш Србин, ваља у првом реду фондовима да се обраћа за олућење зајма. Не треба никога да засену никакве хвале, на пример *о амортизационим зајмовима.*

Имају амортизациони зајмови врло добрих страна; али имају и врло рђавих. Само се не треба дати бунити. Особито је лако збунити се данас, где је толика утакмица међу финанцијским заводима, предузећима, друштвима. Јер је заиста данас дошло дотле, да неки финанцијски заводи шаљу своје људе (агенте) на све стране у народ и сладе му и управо намећу му свој новац. Наш народ ваља да буде ту будан и јако опрезан, јер није све злато, што се сија. Мањи постотак на пример код зајма на амортизацију (5%, $5\frac{1}{2}$% и т. д.) је само *привидна добра* страна. А у ствари? У ствари је тако, да се код амортизације редовно *не добије исплаћено колико је одобрено, него мање* (на пр. у место 1000 круна 950 круна) а поглавито се установљени постотак плаћа силне године и до последње паре остаје оброк увек једнако велик; а кад се код српских народних фондова отплаћује и од главнице, која се исплати дужнику у пуној вредности, *камата је све мања* према отплати главнице. Ово је само један пример. Али осем тога ако дужник жели пре и мимо установљене рокове да отплати целу или већи део главнице, то мора код амортизационог зајма, према износу главнице, изван установљене камате, платити још 3% пристојбе за то, што тај део главнице отплаћује пре установљеног рока (сторно).

А сада да завршимо овај позив.

Код српских народно-црквених фондова у Карловцима ваља да тражи зајам свако, кому год треба новаца у зајам и има за подвез довољно непокретна иметка.

Па зато ко је год вољан и рад, да потпомогне снагу народних фондова и заклада, да потпомогне наше автономне установе, а уз то да и народу иде на руку да дође до лакшег и пробитачнијег зајма, треба да упућује зајмотражење на наше народно-црквене фондове и закладе.

Српски свештеник, српски учитељ, трговац, занатлија, одветник, лечник, лекарник, званичник и сви редом, који су позвани, да допринесу нешто жртве, а то је, мало труда, за автономију, њезине установе и за сам народ, ваља вољно и марљиво, искрено и са љубављу да поради на овој задаћи и да нарочито наш свет, којем је потребан зајам, *упућују народним фондовима.* Ваља нарочито нашем човеку да представе просто и јасно ствар и да га поуче — а то није тешко — шта и како да чини.

То ће бити *дела* за автономију, *дела* за цркву и народ.

Још једном дакле напомињемо:

Ко хоће повољна зајма, нека се обрати управи српских народно-црквених фондова и заклада у Карловцима.

Из седнице срп. прав. нар. црквн. саборског одбора, држане у Карловцима 26. септембра (9. октобра) 1903. год.

САБОРСКИ ОДБОР
КАО УПРАВА
СРП. НАР. ЦРКВ. ФОНДОВА И ЗАКЛАДА

О
избору презвитера — пароха.

„. . . и паде жреби на Матеја. . . Дела 1., 26.

Кад већ узесте писати о избору презвитера — пароха, и стадосте разабирати, који би начин био „понајбољи“. те кад изволесте и другима у тој ствари лист отворити — дозволите, драги и велештовани г. уредниче, и мени једну.

Шта су поједине општине црквене; колико би се ваљало о томе брипути и старати, да су нам оне здраве и незаражене; као и то, колико је избор презвитера — пароха озбиљна и важна ствар; и колико се о избору том може да унесе у општине отрова и зла, и колико се данас, доиста, и уноси — о свему би се томе дало писати per longum et latum, а и сам бих о томе прилично писати могао.

Но ја се од тога — и ако са неком тешкоћом — уздржавам* и прелазим одмах на сами начин избора презвитера — пароха, који би, по мом мњењу, био, доиста, „понајбољи“.

Чим се управни парохија, одмах конзисторија расписује стечај.

Стеченици могу бити из целе митрополије, који, да како, потребна својства имају.

Од свих стеченика кандидују се њих тројица. Једног кандидује епископ, за то, што је он — епископ, и што је свештеник његов опуномоћеник. Другог кандидује конзисторијални чланови, то даје њима епископ, као својим саветницима. Трећег кандидује дотична црквена општина, за то, што ће она презвитера — пароха плаћати.

Који ће од те тројице бити презвитер — парох извесне црквене општине, то ће показати „Господь, сердцевѣдецъ кѣмъ“, то ће показати „жребій“.

Ово је држим, „понајбољи“ начин избора презвитера — пароха, јер је то начин — апостолски, и ми мучно, да би могли наћи што боље од апостола. Крај овог начина уважено је право сватиње: и епископово, и епископских саветника, и општинско, и напослетку право — Господње, на које се данас ни најмање не обазиремо. А врх свега, крај овога начина искључено је кортешовање и подмићивање: јер ко да мити и кога да мити?**

Овде могу бити случајеви:

1.) да сви чланови конзисторије не могу да се сложе у свом кандидату. У том случају нека свака страна означи свога кандидата, а за тим нека се коцком одреди, који ће бити кандидат конзисторијалних чланова.

2.) ако би епископски кандидат од свију стеченика био најбољи и најдостојнији, те га и сви чланови конзисторије за свога примају, онда има само општина да означи свога кандидата, те између та два кандидата коцка одређује будућег презвитера — пароха.

3.) ако је општина поцепана и несложна, свака странка означује свога кандидата, а за тим коцка одређује, који ће бити општински кандидат.

4.) ако која странка прима епископског, или конзисторијалног кандидата, онда само незадовољна странка означује свога кандидата.

5.) ако се епископ са конзисторијалним члановима сложио у једном кандидату, а општина је сложна и прима тога заједничког, епископско-конзисторијалног кандидата — отпада коцкање. Да како, да од овога нема ничега лепшега, ни бољега; или зар може бити што лепше и боље, него кад се сви сложе у једном, најбољем, најдостојнијем.

* Ми бисмо штованог писца молили, да се не устеже, него нека коју проговори о том врло важном питању. Радо ћемо примити његове мисли и напоре.
Уред.

** Поред данашњег начина избора и конзисторијалних чланова и црквених скупштина, не би била искључена могућност кортешовања. За то би прво требало изменути досадашњи начин оцењивања стеченика у смислу нашег предлога, па онда нек кандидира и општина и чланови конзисторије.
Уред.

Епископ и конзисторијални чланови означују своје кандидате у конз. седници, у којој се одређује конзист. повереник и дан, када ће се ббавити означење општинског кандидата, после чега се одмах коцком одређује будући протопрезвитер — парох.

У ствари избора презвитера — пароха проговорио сам, ето, и ја; да ли ћу о тој ствари још говорити, то ћу видити, док чујем шта ће се овом начину приговорити.

А на крају рећи ћу са латином: „ego, qua mea est prudentia“ свуда и у сваком случају бацао бих „жрвій“, све бих изборе заменуо — коцком, јер сам дошао до тог уверења, да избори стоје у правом одношају са — покварењем света и народа.

У Банату, на св. апостола и јеванђелиста Луку.

поп Јустин.

Штатути

прав. српске црквене општине сењске пред владикама Лунијаном Мушицкијем и Евгенијем Јовановићем.

(Грађа за историју српске цркве у Горњо-карловачком владичанству.)

(Наставак.)

II.

На писание Наше от 5. т. м. в сојузје коего чрез полношчники Нашја примјечанија на Штатути ваша сотворихом, касајушчајасја свјашченства, отвјествовате под 8-им тогоже міца, јако всја пријасте кромје јединаго о опредјеленији плати свјашченическија. Зане обаче противу всјакаго обичаја и порјадка јест, да между двјема странама, между коима контрактуална бесједа бивает, једина возлагает обвјазанија и должности на другујy, а сија без опредјеленија плати останет и само произволенију первија страни предаетсја; зане сие ни с простими селскими учителми бивает, а напротив цијелому свјашченсву не токмо адјешнија но всјех Епархиј по всевисочајшему учрежденију годишчное благодјејание опредјелено јест; зане сија непристојност, да отсјуду свјашченик на неизвјестнију плату посилаетсја, с уважением консисторијума никакоже согласитисја может, то и консисторијум от дозволенија, да касајушчајасја благочестија и свјашченических должностјеј в Штатути вмјешчена будут, отступает, и по всевисочајше даној Јему власти всјачески опредјељает, да все јеже касаетсја благочестија и свјашченства, из Штатутов нагладитсја, но тому болше, что противу достоинства и права Јерархии, либо церковнаго чиноначалија јест, да о оном Штатути није творјатсја, что уже от Монархов признано и почитаемо јест, слеодователно от јединаго общества с нјашчшим почитанием держатисја имат. О томже под једињем и славному Магистрату пишетсја. Јакоже цијелаја Епархија свјашченицкаго снабдјеватсја, сице и ваше общество снабдевено будет, а о должностех свјашченикох консисторијуму бдјети пристоит.

Прочее пребиваем благочестију Вашему

В Плашком 20. мана 1829.

благохотјељиј
Лукиан Мушицкиј с. р.
Епкп.

Него не ће бити да су Сењани најприје владици послали своје Штатуте. Они су по обичају приморских цркн. општина игнорирали своју духовну власт и обраћали се свјетовној власти. И сами завршетак овог примјерка Штатута, на којему су чињене многе исправке (свакако према примједбама духовне власти или код саме те власти неке у вријеме Мушицкијево а неке Евгенијево), даје ми право, да кажем, е Сењани не мислише на судјеловање духовне власти епархијске у стварању и потврди њиховог „Братства“, осим по невољи. Тај завршетак гласи: Diese vorliegenden statutenmässigen Vorschriften, welche von der hierorts sesshaften Slavisch serbischen Nation verlangt wurden, um sie der Prüfung des hiesigen k. k. löblichen Magistrats, und der Sanctionirung Sr. k. k. geheiligten Majestät unsers allergnädigsten Kaisers und Königs Franz des I-ten (ту је касније учињена исправка: Ferdinand) zu unterlegen, sind von uns gefertigten Repräsentanten der Gemeinde die-

ser nähmlichen Nation den betreffenden dazu erschienenen in der heutigen allgemeinen Versammlung derselben, welche zu diesem Behufe unter Vorsitz des Herrn Magistrats Comissärs, I-ten Kanzlisten Joseph Bach gehalten wurde, und in Gegenwart desselben nach wiederholter einstimmiger Bestättigung eigenhändig unterfertiget werden, um so noch dem hohen k. k. Warasdiner-Carlstädter General Commando zu Agram zur Erwirkung der gebethenen Gnade einbefördert zu werden." Датум је: „Zengg den 23. März 1829."

Сједница је дакле била тога дана, у којој предсједаваше горе поменути магистратски канцелиста. Тај исти примјерак Штатута исправљен ја према захтјеву Мушицкијеву, односно по његовијем пуномоћницима, и црквена општина је усвојила те исправке и преписала сам Штатут на ново. Те и ако не мораше бити потврђен тај исправљени Штатут, за нас је данас врједно знати бар који став тога Штатута, који је, да кажем по ново, Мушицки хтјео потврдити, да само Сењани могоше уврстити сталну плату свештенику. У напријед спомињаном концепту (без датума) писма на владику Евгенија кажу Сењани: „да ови исти штатути без промјене јесу још те у год. (1829.) блаженопочившему Г. Епископу Лук. Мушицком пошљати на потврђење, кои је за боље о ствари споразумјети се био послао овамо једну комисију консисторијалну, и када се о свему точно извјестио, учинио је само једино примјечание, да се или свјашченику плаћа (која се онда састојала из 230 ф.) на 300 ф. установи, или ако то није могуће, онда да се дужности свјашчениче из штатута изостане, а остало да ће све без изнимке одобрити... Будући пак да обшчество у оно време ние у могућству било, плаћу свјашчениčеску по жељи предхваљеног Г. Епископа опредијелити, с друге стране пак изоставити дужности свјашчениче ние хтјело из важни узрока, за то се заведение братства отложи до бољег времена, т. ј. докле би се фонд братства коим начином умножио, за моћи колико плаћу свјашчениčеску на 300 ф. сребра опредијелити, толико и друге трошкове братства покривати."

Тај тако Мушицкијем и његовијем пуномоћницима исправљени и од црквене општине усвојени Штатут имаде 77 чланака, и у њега је унесено потпуно признање старешинства над сењском црк. општином свагдањег владике горњо-карловачког, односно епархијске те власти.

Ново је у овоме сењскоме Штатуту, чега у трпканском, мислим да нема, поглавље: „Von der Errichtung der Slavisch-serbischen National Schulen," што је Мушицкијев уметак. Ево оба чланка тога поглавља: „37. Da der schnlichste Wunsch der National-Bruderschaft ist, zur Bildung und Erziehung der Kinder ihrer Nation hier in der Stadt eine serbisch slavische National Schule zu errichten, zu diesem Behufe aber gegenwärtig keinen Fond besitzen, von welchem die Lehrer und sonstigen Bedürfnisse erhalten werden könnten, so behaltet sich die National-Bruderschaft vor, so bald ihre Vermögens-Umständen der Art seyn werden, die nöthigen Unkösten für die Erhaltung der Schule tragen zu können, nach vorläufiger Berathung der gesammten Bruderschafts-Mitglieder zur Errichtung derselben unverzüglich zu schreiten und bestimmen für diese Anstalt gegenwärtig folgendes. — 38. Diese slavisch-serbische National Schule soll nach dem in Syrmien und sonstigen Provinzen der k. k. Monarchie für derley Schulen bestehenden System eingeführt, in welcher alle jene Lehrgegenstände in der slavisch-serbischen Sprache der Jugend vorgebracht werden, welche in andern Schulen unserer Nation vorgeschrieben sind."

Даље у поглављу „Obliegenheiten des Capitels" чланци 39. 40. 41. 42. 43. говоре о школи, учитељу и дјеци, па поглавље „Obliegenheiten der Lehrer" чланцима 44. 45. 46. и 47. посвећено је учитељу и његовијем дужностима. Утитељ се бира, који је дорастао томе позиву и моралног је владања, да дјецу спрема на добро народа и отаџбине (39.); братство дава плаћу учитељу и подмирује остале потребе школске из своје касе, док не буде посебног школског фонда (40.); свако је дијете обвезано њки и школу.

родитељи уписују дјецу с дозволом „капитула“ (41.); „капитул“ именује од својих чланова школског старатеља, коме је дужност пазити на владање дјечије и — учитеља, да ли извршује своју дужност, старатељ је уједно школски надзорник (42); остави ли који од чланова братства у новцу или реалиџа легат школи, њиме ће управљати „капитул“ (43.); учитељ је дужан учити прописане предмете „in der slavisch-serbischen Sprache“, као и црквено пјеније 4 сата дневно, 2 прије а 2 послије подне, осим недјеље и „наших“ празника и осим четвртка послије подне (44.); ако је ђак који рђава понашања, учитељ га пријављује старатељу школском, који га опомене, непоправљив ли је, пријављује га старатељ „капитулу“, да га искључи (45.); учитељ је и појац без посебне награде (46.); плату учитељ прима на концу сваког мјесеца од „капитула“, учи ли које дијете приватно, за то га посебно родитељ плаћа (47.)

Како сами Сењани написаше у поменьаном концепту (без датума) писма „— се заведење Братства отложи до бољег времена.“ — „Ово нам тек год. 1848. могуће буде“ пишу у истом писму „почем је међу тим почивши Г. Теодор Милеусњић ф. 1000 братству оставио, а и они од пок. I. Или Ваића остављени ф. 500 са каматима на 1000 ф. дошли су, тако одважи се обштество, да ово давно жељеће братство, које је у сваком призрењију за нацију полезно, у живот приведе, с тим више, што обадва ова легата сама под условием остављени су братству, када се уведе полак Вашем В. пр. (пишу владици Евгенију) предложени штатута, кои су још за њиховог живота установљени били, иначе да ове легате црква нити обштество нигда имати може, што више пок. Г. (Теодор) Милеусњић оставио је, да овај легат без интереса код његовог насљедника до заведења братства остати имаде.“

Да су Сењани у својој црк. општини управљали се према Штатутима — ма и непотврђенима од духовне власти, наводи ме и онај став у поменьаном концепту писма (без датума): „који су још за њиховог живота установљени били“, т. ј. за живота легатора И. Бајића и Т. Милеусњића, на те Штатуте (Мушицкијем исправљене), веле да су послали владици Евгенију.

Ево преписке владике Евгенија са Сењанима, колика се је сачувала у старијем хартијама сењскијем.

(Наставиће се.)

О
плашчанској цркви.

Приопштио:
Стеван Косановић.

И ако је овај свети храм Божји прије 23. године (1880.) овећим трошком оправљан, што је блажене успомене окр. протопрезвитер плашчански, а потоњи парох ријечки Никола Косановић у књижици врло живо описао, и потомству у јабуци у аманет оставио, опет је зуб времена у низу поњедњих година свети храм овај толико оштетио, да се морало помишљати на то, како би се што боље и темељитије обновио. Био је већ у посве рошевном, десператном стању.

Плашки је мало мјестанце, ал' је на ударцу, на путу, који води на Плитвичка језера, куда дан на дан силни путници пролазе, да се науживају природне љепоте Плитвичких Језера, па сваки, кад у Плашки дође, застане, па се чудом чуди и пита се: „зар је то Епископална црква плашчанска?“

Вријеме је дакле дошло, да се озбиљно почне мислити о реконструкцији и рестаурацији ове свете Богомоље наше, тим више, што је Плашки сједиште Епископа-Дијецезана, па да се и она катедрала vis à vis другим катедралама у митрополији српској према свима модерним законима архитектуре обнови и украси.

Пуних 11 година живо је радио на томе Високопреосвештени Господин Епископ — Михајло Грујић, који сједе на Архијерејску столицу 28. јануара (10. фебруара) 1892. г. послије блаженопо-

чившег Епископа Теофана, као човјек млад, оран и вољан, пун одушевљења и снаге, а проникнут жарком љубављу према светој цркви православној, а као рођени син Дијецезе наше, показао је, да Му је поред осталог Апостолског рада Његова и обнова ове свете цркве једна од највећих брига.

Прегао је, да дични спомен неумрлог оснивача њеног блаженопочившег Епископа Горњо-Карловачког Данила Јакшића тога великог борца за свето православље, очува што дуже и трајније.

Видимо Га, где већ године 1892. преговара са Свијетлијем Баном Хедерваријем, па обзиром на усмено утаначену пријеку потребу, да се овдашња српска црква наша „bud temeljno restaurira, bud sasvim iz nova prema svojoj uzvišenoj cieli sagradi, jer ovako, kako danas stoji, nikako dulje obstojati ne može“, позива висока кр. Земаљска Влада, одио за богоштовље и наставу под 4. марта 1895. бр. 629. ad 1894. Његово Високопреосвештенство Господина Епископа-Дијецезана, Михајла Грујића, да узнастоји порадити у правцу, који би омогућио наведење потребне реставрације цркве Плашчанске.

На вољу Му се ставља: или „реставрирати“ или „из нова сградити“, ал' Он из пијетета према великом оснивателју њеном, Данилу Јакшићу, за кога Грбић у свом „Карловачком Владичанству“ вели, да је главни надзор над цијелом радњом водио, па да је чак Он сам и план за њу израдио, одлучује се за оно прво — за реставрацију.

Високославни Саборски Одбор у Ср. Карловцима, рјешењем својим од 12. (25.) марта 1901. број СО. 1052|28. даје на ту цијељ из неприкосновеног фонда 20.000 Кр.; плашчанска прав. српска црквена општина 10.000 Кр., које је узајмила од високе кр. Земаљске Владе уз 5% камате, а све остало даде висока кр. Земаљска Влада у Загребу.

Већ сад кад ове ретке пишемо, износи трошак преко 100.000 Кр. (50.000 фор) Нацрт и троштовник за цијелу радњу ову израдио је признати вјештак, овл. цивилни архитект, госп. Јанко Хољац.

Тешком муком чекало се, да се приступи раду. И дочекасмо, милом Богу хвала! 14. (27.) априла 1903. куцну први чекић у ову свету кућу Божију.

8. маја 1903. скинуше часни крст са танане куле. Скинуше и јабуку, и у јабуци најосмо већ напријед споменуту књижицу проте Н. Косановића са још неким записима из времена владике Јакшића и Мијоковића са осам комада новца из онога доба.

Све то опет вратисмо у ову нову јабуку са овим дометком, да послије стотинак година потомство наше види, како обновисмо ову нашу свету задужбину.

Кад већ споменусмо нову јабуку, треба да споменемо и то, да је јабуку дала од бакра направити и у ватри позлатити мјесна црквена општина за 925 Кр., а часни крст на врх звоника сам Високопреосвештени Господин Епископ Михајло Грујић за 560 Кр.

Кад се већ црква тако рећи из темеља обнавља, дошао је ред и на звона. Била су три (3) звона: мало, тешко око 80 клгр. са натписом:

SE CHATHARINA ORA PRO NOBIS. 1671;

Средње око 125 клгр. са натписом:

OVI ZVON CINI NACINI F GOSA DANIEL
LOBOTINA BISKUP IZ PLAKOGA
NAZO MAIA MLCCXXXI.
OPVS.
VLIDEPOLIS VENETI;

и треће, велико, тешко 834 фунти што по данашњој вази износи 467 клгр. са натписом

FUDITME
ANT. SIFRER
ZAGRABIA
† 1800. †

Ове натписе са звона преписао сам ради тога, што ћемо сва три звона ова, која су већ и напукла и изокрњинана прелити у два на рачун мјесне црквене општине, па да у толико бар буде сачуван спомен онијех, који их салише и цркви приложише.

Треће пак велико звоно од 20 центи прилог је нашег доброг, благог и светог Владике Михајла Грујића.

Три прозора у врх светог олтара дарована су:

Овај у среди даје вис. кр. Зем. Влада, са натписом: Даровала краљ. хрв. слав. далматинска Земаљска Влада у Загребу 1903. Десни Његово Високопреосв. Господин Епископ Михајло Грујић са натписом: „Ко славѣ и чести тричестнагw Божества Отца, Сына и Дха свѣтагw смиренный къ Христѣ молитвенникъ“ Михаил; а трећи, лијеви умир. велики жупан и заступник овога среза на земаљском сабору у Загребу, Пресвјетли Господин и честити старина Светозар пл. Кушевић Блацки са натписом: У част и спомен српском народу свога изборнога котара Светозар пл. Кушевић Блацки народни заступник.

Овом приликом вриједно је споменути и то, да је ове године и архијерејска гробница у женској препрати пресвођена (преволтана).

У њој нађосмо у три шкриње пет владика, од којих позитивно знамо за Данила Јакшића † 27. јан. 1771., за Генадија Димовића † 20./12. 1796. и за Мојсију Мијоковића († 14. дец. 1823.) Ко су она друга двојица — не може се знати, ал' биће сигурно један од њих двају, владика Данило Љуботина, који је по свој прилици у Плашком умро и сахрањен у старој дрвној црквици св. Богородице, која је била више данашњег владичина двора, па га је послије владика Јакшић пренио у своју нову задужбину, као што и Грбић у свом Владичанству у I. књизи, стр. 302. каже.

Земни остатци овијех пет владика пренесени су у нову шкрињу (букову) коју је дао направити Високопреосвештени Господин Епископ Михајло Грујић за 48 Кр. и спуштени у исту гробницу.

Све ово замашно подузеће навађа се за сретног владања Његова Величанства, премилостивог цара и краља, Франца Јосифа I., под чијом мудром и праведном управом и св. вјера православна и народност српска дивно се развијају. Под банованьем грофа Куна Хедерварија и његова наштедника грофа Теодора Пејачевића, који су и омогућили рад овај издашном новчаном припомоћи из земаљских средстава;

Подбан је Др. Светислав Шумановић, бивши финикал Епархијске управе наше;

Жупан је Пресвјетли Господин Владимир Николић-Подрински;

Патријарх-митрополит српски, Његова Светост, Господин Георгије Бранковић, а Епископ-Дијецезан Горњо-Карловачки, Високопреосвештени Господин Михајло Грујић, рођени син Дијецезе наше.

У исто пријеме био је окр. протопрезвитер Стеван Косановић, син † попа Лазе из Куњића, а брат већ споменутог проте Николе.

Привр. конз. биљежник јереј Петар Рашета.

Председник црквене општине Радош Крагуљац; тутори Гецо Кокотовић, равн. учитељ и ковач Стеван Декмановић.

На челу полит. општине био је Радош Крагуљац као начелник, Миле Љубибратић, као бележник, Др. Мане Трбојевић, син † попа Тоде из Метка, као опћ. лијечник.

Имамо четверо разредну школу са 300 дјеце и 4 учитеља, од којих је први као равнајући учитељ Гецо Кокотовић, други Јово Петричић; трећи Милета Скендић, који је уједно и пјевчика пркнеши, а четврта Анка Воркапић.

Ево ово, што написасмо, написасмо што се дало у краћим потезима. На дуље и на шире разглачити неби нужно било, кад је то у Књижици довољно обрађено.

По списанију парохије концем год. 1902. броји парохија ова 7063 душе.

Хвала ти Боже на милости и на неиспитаном промислу Твоме!

Баш на **воздвижніе чистнагw и животворящагw Креста** 14. (27.) септембра 1903. мећемо запис овај у јабуку, и часни крст овај подижемо на танану кулу.

Боже помози!

У Плашком, 14. (27.) септембра 1903.

Стеван Косановић
окр. протопрезв.

Долазе остали потписи.

Свршиће се.

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: Д. Р.

(Наставак.)

Већа церкон и олтар патосани јесу бјелими изрјадними каменими таблицами. На среди церкве коло окружио от цигле и камене бјелог устроено. Преpратаже већа цигпом патосана великом, на среди јеја коло от цигле и камена бјелог начињено. На паперти врата жељезна, зеленом фарбом моловата, на нима брава немецка. Пред папертоју дувар западни вес исписан древнеју зографијеју изображение страшнаго суда и втораго пришествија Исус Христова. Ктитори сего написанија били из села Елемира из предјела банатскаго, јереј Михаил и Мишко. Летопис порушен когда дјелалосе.

Подобње пред папертоју на два столпа учињен свод, и више того свода на дувару написание образи. На среди Благовјешчение пресвјатија Богородици, около свјати деспоти и мати Ангелина. Покров на трулу от плеха, на једину јабуку устроен. Крест на трулу жељезан, молован и позлашчен, и под јего јабука бакарна позлашчена. Сему покрову ктитор бист Исаија архимандрит сего свјатаго монастирја. Церков такожде већа јаконе и олтар плехом покривена, в лето 1746. при архимандритје хажи Исаији Вупмиловићје, при игумење кир Никифорје јеромонасје, трудом, иждивењем и ктиторством первјеје Преосвјашченаго Архиереа крушедолскаго Никанора Мелетијевића, такожде епископа бачкаго Г. Висариона Павловића, доброродних Господаров Недјелка и Стопћа родних братиј, жителеј кралевскија вароши Новаго Сада. Сеј речени Господар Недјелко, презрјев мир и јаже в мирје, постригјеја во атонској горје, в монастирје Хиландарје, и наречен во схимническом образје Никодим. На церкви 2 креста жељезна, моловата и позлашчена.

Честнаја трапеза во олтарје от червлена мрамора, на 4 столпа мраморна червлена такожде изрјадно устроена, доста велика, освјашчена лета от рождества Христова 1752. мјесјаца Јануарија 18. вскн. Г. Арх. и Митр. Павлом Нешадовићем. На неј антимине нов, освјашчен, такожде истим Господином 1750. Јан. 5.

На престоље: плапштаница от платна бјела, от беза керћели и свиле жуте; кивот ради хранења св. тајн сребрен, на нем 3 кубета, позлашчен, лажувертом украшен; кондирић от калаја в немже јест св. миро; 2 свјешчника от туча.

Над престолом једина кувуклија на 4 столпа, художеством тишлерским устроена, не моловата.

Проскомидија у дувару узидата, на неј: покрова два.

Умивалница у дувару усјечена; 3 сједалишча у дувару изјечена; пексиматница при дувару усјечена; звоне от туча мално, ибрик и ибричић.

Написание темпла:

Крест древјан на нем распјатие Христово, на краех 4 евангелиста, стара зографа. Са стране образ пресвјатија Богородици и св. Јоана богослова. Испод креста на среди образ Спасителев, обојуду того образа моленне с 12 апостолми, во једином рјаду у рамови стари позлашченими тишлерски; икона над двери недремано око. Двери тишлерске нове, презрјадне вес позлашчене; на нима изображение свјатителеј и Благовјешчение пресвјатија Богородици; иконе престоне: Спасителева, пресвјатија Богородици, сверху Благовјешчение пр. Богородици, одзол сербски просвјетители, предтечева, све нове. На сих иконах рамови тишлерским дјелом устроени, моловати и позлашчени, ихже бист ктитор хажи Исаија архимандрит сего монастирја, которија дал устроити в лето 1745. за спомен себје и своих сродников.

Два иконостаса древња от орахових древес устроена, велика, костми различними украшена, в нихже могут по седм икона стојати. Нињеже у њих обрјетајутсја по 4 иконе. Икона образ Спасителев, зовом моленне, с рамом седефли. Сеј иконје ктитор бист митрополит Бјелградски и сремски хажи Иларион устроил в лето ҂ѕр҃ѯг҃. (7163=1655.), котораја стоит на десном столје над кивотом.

Икона св. Николаја, древња, с рамом седефли стоит на левом столје више малаго кивота, за древност ничто више немогохом на неј прочести, точију: Госпожа Его Ерина в лето ҂ѕ҃м҃з҃ (7045 = 1537.) м. Маіа з҃ (5.) день, 9 завјеса разних; кивот с десне стране от чамова дрвета, тишлерско дјело, вњемже лежат кости св. Архиепископа Максима и преподобнија мајки Ангелини и рука цјела св. Стефанч деспота во једној рукавици от плавстне свиле, на везеној златом и свилом, около златна чипка, и на ој навезена круница искићена мержаном; гривна на тој руци свјатаго, златна, накићена бисером и 4 претена сребрна и позлашчена, с камењем ординар; дукатић ма-

лен свезан на свили; покров от червене свиле над костми свјатих; икона мала, образи св. деспотов, оковата сребром и позлашчена; панагиар велики свјатогорско дјело, в нем част от животворјашчаго древа сребром оковат, и позлашчен лажувертли, каменјем ординар искићен, на ланац сребри и позлашчен, коего приложил хажи Иларион, митрополит Бјелградски и сремски в лето 1664. Поменутое честное древо јест крестообразно в речени панагиор усаждено, на краех 4 диаманта положена.

Панагиар свјатогорски оковат сребром и позлашчен, различними каменјем украшен, в нем привјазани на гајтану мошчи св. Арсенија Архиепископа сербскаго; част мошчеј св. великомученика Теодора Тирона; частица от ризи пресвјатија Богородици в панагиару сребрном, подпис таков на нем около: Сїа ризa Пресвѧтыѧ Богородицы; крест от сребра, позлашчен, с каменими и мержавом украшен, верху распјатие Христово от сребра изваjато, в нем честное древо, јегоже ктитор Г. владика сечујски Никанор Мелетијевић; панагиар оковат сребром и позлашчен, в нем 4 диаманта и 10 камени у сребро оковати, ланац от сребра позлашчен и кров св. Георгија и св. Јоана Предтечи во златном окову; завјеса малена от пол свиле шарена плаветан снижев; покров на кивотје от зелене свиле, златне гране, около покрова дугмета сребрна; 21 кита свилена; плочица сребрна; покров от червене свиле различне граје, плаветан снижев, с китами червенима; кивот на љевој страни от чамовине типлерским дјелом устроен, в нем кости св. деспотов Стефана, Јоана; над тим костима у кивоту: фелон, бјел от платна; нога, стопало десно св. Стефана деспота, замотано у једној свиленој весеној бјелој марами; панагиар сребром оковат, позлашчен на нем сребрен ланац; голиион сребром оковат, позлашчен лажувертли, на нем ланац сребрен; крест митрополита Изарионa с подписом, сребром оковат и позлашчен, с различними каменими, у нем частица честнаго древа; икона Богородичина, окована сребром и каменими украшена; 3 части различних мошчеј зашивени у свилу; 2 мараме от платна, везене; панагиар моловат, оковат тучом; завјеса на кивоту пол свиле различне шаре, плаветан снижев; покров на кивоту от зеленог разхцаjга, червеним мусулом поставлен, на нем 25 сребрних дугмета и плочица сребрна у среди с китами; покров от червене свиле с гранами, плаветна снижева, червене свилене ресе.

Налоња ветха, на неј: покров бјелим златом ткан, на нем около снижев от кадифе червене; покров от кумоша златоткан, на нем 70 дугмета сребрних с китами свилени; икона Благовјешчение пр. Богородици, на неј рам пилторски златом украшен; икона престолна, стара, Богородичина; икона велика, на неј изображени три сербска просвјетителя Сава, Симеон и Максим; икона средња Богородичина, јуже приложил хажи Иларион митрополит Бјелградски и сремски в лето ҂ѕр҃ѱ҃ѓ҃ (1645.); икона средња порушена, образ св. Николаја, ове 4 иконе стојат у пјевницах; икона Благовјешченија пр. Богородици у раму ораова древа, с костми искићена, на десном столпу; икона собор Архистратигов, на среди изображенже Христово, у раму ораову, по нем кости бјеле; икона средња предтечи Јоана, у десној пјевници; 3 барјака на платну жутом моловата, около снижев от жуте свиле, издерата; цвјет велики от туча у њему свјешча 36 вмјешчастеја; 12 свјешчников жељезних зеленом фарбом бојадисати; цвјет жељезан, зеленом бојом помазан, на нем кандило висит; 2 свјешчника жељезна велика моловата, на нима 2 свјешче велике от бјелог воска с тулајком от плеха, 4 свјешчника жељезна проста; 2 свјешче дрвјане, шарене с тулајками от плеха, кое се на вход носјат; над скамиах у пјевницах от древа чамова, пилторско дјело, презрјадно устроене, моловате с образи и гранами златними, ихже приложил векир. Арх. и Митр. Г. Павел Ненадовић, за свој и своих сродних спомен; стол архиепископско митрополитски ветх, ораов, правлен в лето 1708. при Арх. и Митр. Исаиjу Дјаковићу, на нем: финик тонка сребром заковат и позлашчен лажувертли, на нем каменеј ординар различних 10, такођер на среди сребром окован и позлашчен; тетрапод на 6 ножицах презрјаден, пилторским художеством устроен, зеленом и морастом бојом и златом моловат; стол повелики с љевија страни при столпу, ветх, подножје јего от мермера бјелога; 65 столова у пјевница и церкви и в притворје, сербских мајсторов художество, половни; тетрапод стари сербске мајсторије, на нем: покров от зелене свиле, мусулом червеним поставлен, 2 чирака гвоздена проста у паперти; 2 валоне старе у притвору, а 1 на њеје чтетеја св. евангеље с костма; ормар сербске мајсторије, по обаче љепо устроен, в немже стојат книги;

бројанице от ситнога њихрибара на ланцу сребрну, на нима 3 зрна сребрна и крестић, на столу Архиепископскому; 2 пешкира златом везена на столу томуждe; сан ступчат от туча рад водосвјашченија; маша велика којом свјешчи гасе се, 2 маше мање.

Написание вешчеј сребрених:

12 крстова великих и средних, а 16 средних и малих, сребром оковатих, с каменијами ординар накићени, с дершкови, точиу 1 на стопици; 6 крстова исисходит по написаној визитации 1733., 3 кресте после добављена; 2 чаше сребрне и позлашчене повелике, на стопица без капки, чаша сребрна и позлашчена, стоит на 3 херувима; бокал сребри с капком на ланцу с различнима звјерми навајан, сказуетсја да јест св. Јоана деспота; чаша на подобие лади, сребрена, с подписом мон. Раваница; 2 чаше мале сребрне и позлашчене лажувертли, с камением украшена чаша ракиска, сребрна и позлашчена с держци; 5 потира сребрних и позлашчених; 3 дискоса сребрна, из коих 2 позлашчена; 3 звјездице сребрне и позлашчене; 9 појасева сребрјани, позлашченних; 2 појаса сребрена позлашчена, на ново добиена; 4 појаса бакарна позлашчена; 2 тканице с патвами позлашчене, с камениами; 2 тканице златом по червену кумошу везене с патвами сребрни лажувертли, на ново добиени; 4 панагиара сребром оковатих на ланчићи сребрјаних; 2 по старој визитации неимјеутсја панагиара; 23 кандила сребрјана; 4 кандила сребрјана на ново добиена; анафорница сребрјана краем позлашчена; петохљебница сребрјана; церков сребрјана и позлашчена, каменнами украшена, на 6 кубета, испод јеја 4 лава на ижке своит; 2 рипиде сребрјане и позлашчене, каменијами искићене; 3 кадилнице сребрјане с ланци; соединенница сребрјана и позлашчена; ручка позлашчена; ручка велика сребрјана, позлашчена и каменијами украшена, на ново добиена; трићирна и дићирна сребрјане, позлашчене и лажувертли; жезл или шчака сади сребра, Архиерејски, с подписом св. Макеима; шчака седевли; митра от червена кумоше, оковата сребром, украшена и позлашчена бисером и камением искићена, бившаго митрополита Бјеоградскаго и сремскаго Иларионa правлено 7115 (1607.);* 2 капе деспотске свилене, везене и бисером с камением украшене, на нима крстови сребрјани; с различни икона поскидат оков, комади 7, с једне чаше оков сребрјан; голинон оковат сребром, на ланцу сребрјану, на ново добиен; крест саде сребрја на ланцу сребрјану, позлашчен; крест вратни с ординар камени на ланцу сребрјаном и позлашчен; свјешчник мален сребрјани; митра московскаго дјела, по червеној кумоши, бисером и ординар аланбисером украшена, на ней плоча со изображением праздников сребрјани сут; шчамна от бакара изображение св. деспотов.

Написание фелонов и прочих:

Сакос от зелене кадифе, около чинке сребрене и златне; сакос св. Максима устроени херувимски образи по нем и на нем 24 сребрена дугмета; сакос от червене дибе нов, около златна чинка; омофор плаветне дамашке, везени крстови златом, с образи, златна чинка около, свилене ките; омофор бјела атласа, крстови по нем червена отлаза везени златом, на красни по три реда везена златом и бисером украшена. На среди једна сребрна плоча позлашчена образ Спасителев, свилене ките; санетне Христово, по червеној свили са златом везено, около 8 ангела, синжев от червене кадифе златними гранами, на нем 4 дугмета сребрна с китама; 14 фелона от разне дамашке и свиле; фелон владике Никанора от плаветне дамашке с бјелим гранами.

Новоприбављени фелони после 1733.: фелон от червене свиле, сего ктитор Г. Арсенај Ненадовић, постмајстер темерински; фелон от червене свиле, ктитор Јоан Гарић из села Крушедола, и 4 разна фелона от атласа и свиле.

Написание епитрахилев:

14 разних епитрахиља от свиле и на њима 60 сребрних дугмета; 9 епитрахиља от 1733. са 89 дугмета исисходит на число, а 5 епитрихиља новодобиени после 1733.

Написание стихарев:

8 разних стихара вешином от свиле, а 8 новоприбављених.

Написание ораров:

11 разних орара, међу њима неколико с камењем искићених.

Написание наруквиц:

5 разних наруквица, а 9 новодобиених.

2 надбедреника, от којих један владике Никалора, бисером искићен, 4 евангелиста и 4 ангела у наоколо.

Новодобиена 3 аера, 4 дарка.

Кивот от древа извезен седифом, у нем стоит

* Ова је година неисправна, пошто је Иларион постао митрополитом тек пред 1644. Год. 1607. био је митрополит Јоаким.

привилегиа от деспота Јоана сему монастиру подарована и 160 зрна бисера, и 9 парчади сребра малена, 4 дугмета сребрна, 15 камени различних ординар.

Седло деспота Јоана сребром оковато; сат стојећи от туча са звонцем.

Написание книг:

Московске: Евангелие старо, сребром оковато и позлашчено, каменнем накићено, једна петља на нему, а једно на вел. коло, неоковато, 12 минеа на вел. коло, 7 минеа старо печатаних на вел. коло, 2 октоиха, первогласника, један от них владике Никанора, а 2 пјатогласника, апостол на вел. коло, 4 пролога на 12 мјесјаци, 2 триода, 2 пентикостара, псалтир на вел. коло, типик, 1 част житија свјатих за Јуни, Јули и Август, требник на вел. и мало коло, 2 ирмологие, литургија; кијевске: 2 литургие, маргарит на средне коло, 2 псалтира, беседа апостолска, кијево-печерска, старопечатња, библија, старопечатња; непознато где је штампано: книга Георгија Архиепископа Александријскаго, книга толкование дјејанији апостолских, книга толкование различних св. отец; српске: евангелие оковато сребром и позлашчено, каменнем ординар накићено на нему петље сребрне, псалтир.

Рукописане, српске: евангелие св. деспота и Архиепископа Максима, све сребром оковато и позлашчено со изображанием расјатија Христова и прочих праздник с петљами трима сребрнима, евангелие оковано и позлашчено каменнем ординар накићено, на нем две петље сребрне, 2 евангелиа, от којих једно малено оковата сребром и позлашчена, каменнем ординар накићена, на њима петље сребрне, на једном запона сребрна, 4 неоковата, порушена, апостол, јествица, книга Јефрем, 2 требника, псалтир, законик, богослов, житие св. Јоана Златоустаго, пролог, поучение, книга поучителнаја чрез цијелое лето, книга от многих свјатих собрана, цароставник, книга св. Јоана златоустаго, от Матеј пустиниције, 3 литургие и на једној образ Христов от сребра.

Непознати рукописи: книга молбан пр. Богородици, книга различни параклиси в них.

На ново книги прибавлени:

Московске: трнод на велико и средње коло, поетни, стари, требник, псалтир, ирмологиа, 12 минеа, соборник, маргарит, поучение евангелское, Кирил Јерусалимски, книга Вјера, камен ијери, Теофилакт, Јефрем, Григорија богослова, златоустаго о свјешченствје, 2 октоиха на мало и 2 на велико коло, тестамент, минеј празднични, Баронии; кијевске: библија, бесједа апостолска, меч духовни.

Книга историа тројанскаја пчампа гражданска.

Сеј монастир от све четири стране келијами от камена и цигле зидани ограждев, доската сви кругом на свод. От восточне стране 4 келие и кухина, све на свод, на њима врата дунђерска, а по један пенжер с катрами гвозденими и стаклми, зелене фуруне, јешче у тих келиах јест једина комора, испод них подрум на свод. Между келиами једина церков, мала, созидана от цигле, на кемер сведена, сва написана образи свјатих различними, на ној врата оковата жељезом и брава немачка, врата моловата червеном бојом. Из церкве врата воводјашчаја от полудне, и тамо једна комора на ћемер, на ној врата жељезна, в неје вешчи монастирскија, т. ј. одњари стојат.

Во олтарје честнаја трапеза, во њја св. Архиепископа Максима, освјашчена јакоже сказујут братија преосвјашченим епископом Никанором Милетијевићем, љета незнајут којего, нити је где уписано, нити каковаго знаменија на престоље имат.

Сеј престол на једном четвероуголном столну созидан, честнаја трапеза от чамове даске, на ној: антимине с мошчими освјашчен рукодјејствием Никанора Милетијевића еп. сечујског 1724. здје во монастирје, плашчаница от платна бјела, плашчаница от платна с шамоком червеним ткана, покров, мален, ветх от плаветне дамашке, 2 свјешчника от туча.

Проскомидиа усјечена у дуварy, на јеј: покровчић от платна, везен бјелом свилом; бошчица от картона, 2 бошче от свиле шарене ветхе.

Умивалница с љевија страни, усјечена у дуварy.

Во олтарје от десниа страни костурница, в неје пребивајут кости Арсенна Чарноевића, патриарха сербскаго, Исаиа Џаковића, Архиепископа Карловачкаго, Викентна Поповића, Архиепископа такође Карловачкаго, Мојсеа Петровића, Архиепископа Бјелградскаго и деспота Георгија Бранковића, и Илариона митрополита Бјелградскаго и сремскаго.

На сем олтарје један пенжер с катрами жељезними и стакли, звонце от туча, ибрик ради укропа, мален бакаран.

Темпло:

Крест мален дрвјан с распјатијем, моловат, икона зовома моление, обојуду 12 апостола, малене иконе, 6 икона малих различних, двери малене, просте молерне, крест јерусалимски, 2 завјесе от картона; икона пр. Богородици погоолема с рамом, на платну написана; налоња проста српске мајсторије кожом обшивена; мала налоница; кутија кожом обшивена, из путр кумотем червеним поставлена, в неј: рука св. мајки Ангелини, на руци гривна сребрна, на прети 6 пристени от сребра с каменијем; иконица саде от сребра позлашчена, на неј извајан образ препонобнија Ангелини; крест со стопицом оковат сребром, позлашчен с каменијем и бисером украшен; крест от сребра, позлашчен, на нем 8 камени, внутр честное древо и цјат частиц различних свјатих заковати у сребро; марама српска, везена свилом и златом; 2 свјешчника от жељеза; цвјет от туча с 12 свјешчами; 15 столова дрвени, прости.

Над церковију звоник от древета.

Сиј речени ред келијски и церков иње покривастеја шиндром растовом, иже бист ктитор и здатељ Г. Никанор Мелетијевић, епископ печујски Крушедолац, которија сооружил 1725.

От полудене стране, на ћошку от востока трапезарија зимна, на ћемер сведена, на неј 3 пенжера с катрами гвозденими и стакли, фуруна зелена, врата тишлерска, икона на древу Богородичина, на дувару на среди Благовјешчение уписато, обојуду св. деспоти. При трапезарии комора на ћемер, на неј пенжер с катрами и стакли, и врата тишлерска. Покривена чамовом даском, јејаже бист ктитор и здатељ почивши епископ Будимски Василеј Дамитријевић, иже совершил 1741. Пред тоју трапезарнеју платарна и бунар, изидан каменом, до тоја платарни кухина обшча, велика, на неј цјат ожака цигломи зидани; до кухини велика трапеза на свод, на неј 4 пенжера велика и 1 мали с катрами жељезними и стаклами устроена, врата дупћерска помазана бојом, на њима брава немецка, цигломи патосана.

В трапезарии: 2 иконе дрвене, старе, образи Спасителеа и Богородици, икона мала на платну Благовјешчение Богородици, панагиар сребром оковат, астал от бјела мермера на 4 столпа камена лежит, 4 астала и 5 клуна дрвени, ормар тишлерски, канабе, просто, дрвено, на нем алиџа, 35 пари ножева црни, 31 кашика калајних новиих и старих, 6 кашика сребрних и једна виљушка, 4 чаршава от салвета, чаршав мали и 12 пешкира от салвета, 18 пешкира прости, 47 дрвених кашика, 4 пара ножева черни, 2 свјешчника от туча а 2 от калаја, 12 сланика от бакара и калаја, 44 чаша разних, 4 карафвола, 5 чаша стаклених, ракиских, 4 бокала земљана, и 5 мертига земљани а 13 дрвени, умивалница от цина, шајтов траклерески, тетрапод дрвени, амвон при дувару созидат.

Под трапезарном подрум на свод, пенжера на нем 4 и врата с бравом, доксат сведен на ћемер, патосат цигломи. Покривена чамовом даском, ктитор сеја трапезарни бист Викентии Поповић, Арх. и Митр. карловачки, которн обновил сију трапезарију 1721. по турској рати

До трапезарни капија древњаја била, иње зазидана, точију малена врата устроена. До тоја капии келие трокатне, оздол подрум на свод, такође и све келие 4 с двјема кухинами на свод. Испред них доксат на свод такође, на келиах пенжери с катрами и стакли, врата дупћерска, зелене фуруне, патосате цигломи. Покривене шиндром новом.

От запада келие двокатне испред них доксати трокатни на свод, келие све с таванн без ћемерa. У том реду от запада келна 16, а кухина 8. Сих келиах фундамент прежде поставлен от св. деспотов, покривене растом шиндром новом, иждивењем и ктиторством преосвјашченаго епископа бачкаго Висариона Павловића 1748.

(Наставиће се.)

И опет о званичности „Српског сиона".

Високославни саборски одбор, усвојивши у последњем своме заседању од 26. Сент. у целости предлог свога члана г. др. Мите Мушицког у погледу званичности „Српског сиона", упутио је на административне епархијске одборе следећи допис:

„У предмету званичног обележја и карактера листа „Српског Сиона" решио је овај саборски одбор у седници својој од подписаног дана и под горњим бројем: да се обзиром на то, што се из прикупљених списа, а нарочито из позива на претплату на исти лист, који је изишао 3. Јануара 1891. године види, да је Њ. С. преузвишени Г. Георгије Бранковић патријарх срп-

ски прешао пуномоћ св. архијерејског синода, када је на изражену жељу истога, да се „оснује један угледнији недељни црквено просветни орган“ покрећући „Српски Сион“ исти за званичан лист митрополије прогласио, те обзиром на то, што и сам саборски одбор овај лист за званичан орган митрополије није прогласио ни сматрао, што се најпосле види из одлуке истога од 21. Јан. (2. Феб.) 1891. бр. С. О. 127/13. ex 1891., у којој је на извештај Њ. С. о оснивању листа „Српски сион“ и молбу, да исти лист „*препоручи*“ свима подређеним властима и својим подручним органима и заводима, црквеним општинама и т. д. решено „извештај Њ. С. на новозно знање узети с тим, да се два примерка „Српског сиона“, један за канцеларију саборског одбора, други пак за књиговодство претплате“, јер да је „Српски сион“ званичним органом сматрао, он би то и изрекао у одлуци својој и општинама наредбу издао, да лист имају држати, а не би се и сам на лист претплатио, чиме је такође показао, да исти лист својим званичним органом не сматра, те обзиром на то, што се „Српски сион“ налази у приватном власништву Њ. С. преузвишеног Г. патријарха, и што уредник истога не стоји као такав под дисциплинарном влашћу ни једне од највиших автономних власти, што код званичног органа једне власти не може бити, изриче, да се лист „Српски сион“ не може сматрати народно црквеним автономним званичним органом митрополије српске, те према томе унуте архидијецезански и остали еп. адм. одбори, да имају упозорити све подручне им црквене општине, да се „Српски сион“ не може сматрати за званичан орган српске митрополије, те се општине на исти *као такав* ни претплатити не могу, а адм. одбори да имају овакове ставке из црк. општинских рачуна брисати, остављајући право општинама, да исти лист као приватан могу држати, односно као такав претплатити.

О томе се славни тај одбор знања и даљег сходног поступања односно извршења ради известава.

Из седнице срп. прав. нар. црк. саборског одбора, држане у Карловцима 26. Септембра (9. Октобра) 1903. год.

Др. Михајловић.
потпредседник саб. одбора.

Г. Мушицки, наишавши у позиву на претплату на „Српски сион“, који је изашао 3. Јануара 1891., на речи: „— — свети синод решио је не давно, да се за нашу овострану српску митрополију оснује један угледнији недељни црквено-просветни орган — —“, извео је из тих речи, да је Његова Светост преузвишени г. патријарх српски Георгије Бранковић, прешао пуномоћ св. архијерејског синода, када је „Српски сион“ прогласио за званичан лист, те на основу том не само да је предложио саборском одбору да не призна званичност „Српском сиону“, него је подједно предложио, да фискалат срп. нар. црк. фондова против Његове Светости, као власника „Српског сиона“, због ненадлежног ношења званичне ознаке, судски поступи, — што је саборски одбор усвојио.

Кад је г. Мушицки поменути свој предлог поднео саборском одбору „на основу прикупљених списа“, није се требао позвати на сам позив на претплату, него је требао пре свега прочитати и саму наредбу Његове Светости од 8. Јануара 1891. М. 10. ex 1891., која гласи:

М. 10. — ex 1891.

Наредба Његове Светости Г. Патријарха српског Георгија, издана Саборском Одбору, МЦ. Савету, НЦ. ШК. Савету, преосвештеној гг. епископима и епархијским властима и патронатима срп. прав. великих гимназија у Карловцима и Н. Саду у предмету оснивања периодичног листа „Српског сиона“ као званичног органа карловачке митрополије.

Закључком својим од 23. Октобра 1890. М. 425 — Син. 12. изрекао је *св. архијерејски синод* карловачке српске православне митрополије, да је за ову митрополију неопходно нуждан један званичан лист, у којем би се службене публикације, окружнице, едикти и т. д. обнародивали, а и расправе по црквеним питањима на јавност издавале, и који би се претплатом и увреном пристојбом за огласе народно-црквених власти надржавати могао.

С тога је св. архијерејски синод овлаштио мене, да сходним путем и начином покушам основати и увести званичан лист за карловачку српску митрополију, и да такови свима поменутим властима, народно црквеним заводима и црквеним општинама препоручим.

Услед тако добивеног овлаштења писам пропустио учинити нужне кораке, како би се званични лист за карловачку српску митрополију установио, и како би се истом периодично излажење и материјални опстанак по могућности осигурао.

Ово моје настојавање имало је успеха, те ће од нове године 1891. почети излазити *у мојем власништву* а под уредништвом г. *Саве Петровића*, бившег уредника „Гласа Истине“, и у накладу и штампарији г. *Арсе Пајевића у Н. Саду* нов духовни часопис под именом **„Српски Сион“**, који ће бити *званичан орган* српске православне митрополије карловачке.

Лист тај излазиће *недељно*, а цена му је за

Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину 4 фор., а на стране земље 5 фор. на годину.

Извештавајући о овоме (долази наслов), част ми је умолити, да свима себи подређеним властима и својим подручним органима и наводимо, црквеним општинама, свештенству и учитељству тај лист препоручити, и све своје званичне наредбе, огласе, едикте и друге публикације свагда томе листу ради увртења достављати наволи.

Нарочито пека наволи (наслов) учинити нужно расположење, да се све подручне црквене општине и школе, свештенство и учитељство на тај лист претплате, и да црквене општине своје огласе у тај лист шаљу.

На тај конац шаљем (наслов) у прилогу под '/. довољан број штампаног позива на претплату, издатог од стране уредништва и издавалештва „*Српског Сиона*“, из којега ће се програм листа боље увидети моћи, и молим, да тај позив властима, органима, односно црк. општинама разаслати наволи.

У *Карловцима* 8. (20.) Јануара 1891.

Георгије с. р.
Патријарх.

Г. Мушицки је могао доћи до ове наредбе и он ју је морао имати у рукама — ако је по својим речима свој предлог написао на основу каквих других потребних списа, а не само позива на претплату, из ког је само поменуте речи извукао, и ако је у њему мало даље од њих речено:

„Његова Светост, *патријарх српски Георгије Бранковић* извршио је поверену му од св. Синода задаћу, те је одлучио, да се установи и створи *нов духовни часопис* под именом „*Српски сион*“, који ће недељно излазити од нове године 1891. и који ће бити званичан орган српске православне Митрополије Карловачке за црквено просветне и автономне потребе наше“.

Он је исту наредбу могао наћи у целости не само у 2. бр. „Српског сиона“ од 1891., у службеном делу на првом месту, него ју је могао наћи и морао ју је наћи у списима саборског одбора, а напао ју је и у самом закључку саборског одбора од 21. Јануара 1891. бр. С. О. 127/13 ех 1891., у ком се наводи садржина поменуте наредбе Његове Светости.

И кад је за њу г. Мушицки морао знати, заиста је не мало чудо, да је он као одличан правник могао учинити предлог саборском одбору, да се не призна званичност „Српском сиону“, већ и с тога, што је Његова Светост пренела пуномоћ св. архијерејског синода и да се упути фишкалат црк. нар. фондова, да против ње због ненадлежног ношења званичне ознаке судски поступи.

На кад је у закључку св. архијерејског синода од 23. Окт. 1890. М. 425. Син. 12. речено: „— — да је за ону митрополију неопходно нуждан **један званичан лист** — —,“ на ком је основу Његова Светост покренула „Српски сион“ као званичан лист; кад је од то доба до данас толико и толико држано св. архијерејских синода и ни један од присутних у седници од 23. Окт. 1890. и доцнијих архијереја не само не протестира против званичности његове, него у њега сви до данас — сем једно кратке време вршачког — шиљање званичне ствари; може ли се и помислити, а камо ли рећи, *да је Његова Светост пренела пуномоћ св. архијерејског синода?*

Како би у том случају изгледали високопреосвећени г. г. архијереји карловачке митрополије, да они не беху у стању да увиде за 12½ година, да је Његова Светост пренела пуномоћ св. архијерејског синода, односно да је трпе за толико дуго време?

На кад г. Мушицки односно саборски одбор држаше, да високопреосвећена г. г. архијереји не беху у стању да за толико дуго време увиде, да је Његова Светост пренела поменуту пуномоћ светога архијерејског синода, и сматраше себе за овлашћене и позване, да у име њихово — и ако неовлашћени — позову због тога Његову Светост на одговор; зар није било упутније и умесније, упозорити на тобожње прекорачење сáму високопреосвећену г. г. архијереје, и умолити их или позвати, да јој стану на пут, у место што су упутили фишкалат, да у том погледу судски поступи против Његове Светости?

Да су прво урадили, сазнали би праву истину — коју је г. Мушицки морао као што рекосмо знати пре подношења свога предлога —, те се не би имали од њиховог одговора онолико женирати, колико ће се женирати, да не кажемо што друго, кад им суд на фишкалову тужбу одговори: пошто се из званичних аката јасно види, да је Његова Светост на основу закључка св. архијерејског синода прогласила „Српски сион“ за званичан орган српске карловачке митрополије, одбијате се са неоснованом тужбом.

Ову је блаћаву могао саборски одбор избећи, за коју ће носити моралну одговорност г. Мушицки, коју није требао изазвати ни у интересу угледа Његове Светости, као старешине овопределне наше цркве, ни у интересу сабор-

ског одбора, као највише автономне народне власти, ни у своме интересу као млади одветник, који је у првом реду позван да чува свој добар глас и углед.

Као приватан одветник у својим парницама може какве хоће парнице примати и подизати, ал као члан саборског одбора није могао нити смео наговорити саборски одбор да учини нешто, што је неупутно и неоправдано.

Ово треба г. Мушицког да научи, да се не сме никада толико заборавити, да из партијског интереса учини шта, што може шкодити његовом одветничком гласу и имену.

Партија је друго, а друго је глас и име!

Што се тиче осталих тврдњи г. Мушицких — усвојених и од саборског одбора — у погледу званичности „Српског сиона“, имамо одговорити.

Г. Мушицки рече, да се из закључка саборског одбора од 21. Јан. 1891. бр. С. О. 127/13. на извештај Њ. С. о оснивању „С. с.“ види, да га није сматрао за званичан лист, који закључак гласи: „извештај Њ. С. на новољно знање узети, с тим, да се 2 примерка „Српског сиона“, један за канцеларију саборског одбора, други пак за књиговодство претплате, јер да је „С. с.“ званичним органом сматрао, он би то изрекао у одлуци својој општинама и другим органима наредбу издао, да лист имају држати, а не би се и сам на лист претплатио.“

Кад је Његова Светост доставила и саборском одбору, као што ју је доставила и наведеним телима на челу саме наредбе своју изјаву — наредбу у погледу покретања званичног листа „Српског сиона“, те и њега умољава „да све своје званичне наредбе, огласе, едикте и друге публикације свагда томе листу ради увртења достављати изволи“, и саборски одбор исту изјаву — наредбу „узео на новољно знање“, те му од тог доба па све до 1. Јануара 1903. све своје наредбе, огласе и едикте и друге публикације достављаше, што је чинио и данашњи саборски одбор до покретања „Српског митрополијског гласника“; може ли бити већег и класичнијег доказа: да је тиме признао његову званичност!

Што се тиче тврдње и закључка, да поштo се саборски одбор претплатио на 2 примерка „Српског сиона“, да се из тог извести мора, да га није признао за званичан лист, имамо на тај навод одговорити, да се из тога речено не може извести, јер кад је Његова Светост поверила издавање „С. с.“ штампарији г. Арсе Пајевића, јасно је, да јој онда и саме власти морају плаћати за лист.

И „Narodne novine“ у Загребу званичне су новине, па за њих плаћају све власти, почевши од владе, а плаћају за њих претплату из одређеног им паушала.

На навод г. Мушицков, да се из тога, што саборски одбор није у одлуци својој рекао, да се има општинама и другим органима издати наредба, да се претплате на лист, мора извести, да саборски одбор није прогласио „С. с.“ за званичан лист, имамо одговорити, да поштo је Његова Светост исту своју наредбу доставила и административним одборима, као што се на челу њеном види, да је онда отпала потреба да саборски одбор преко административних одбора позове општине на претплату.

Административни су одбори и конзисторије на основу наредбе Његове Светости позвале општине и свештенство на претплату, и у „С. с.“ објављивали и сами своје званичне ствари и позвали и црквене општине да то чине.

На навод г. Мушицков, да поштo се „С. с.“ налази у приватном власништву Његове Светости и поштo уредник његов не стоји као такав под дисциплинарном власти ни једне од највиших автономних власти, што код званичног органа једне власти не може бити, да се изрече, да се „С. с.“ не може сматрати нар. црк. автономним званичним органом митрополије карловачке, имамо одговорити.

„Narodne novine“ званичан орган кр. земаљске владе у Загребу, не налазе се у власништву исте владе, него су власништво тискаре истих новина, и њен уредник није чиновник земаљске владе, те према томе, не стоји под њеном дисциплинарном влашћу.

Као уредник званичног листа, мора стајати у вези с владом и од ње информације примати, ал што у незваничном делу напише, за то он сам одговара, као и други уредници.

Ако се за првог уредника „С. с.“ г. Саву Петровића, и могло рећи, да не стоји под дисциплинарном власти наших власти, не може се то рећи за доцније његове уреднике и данашњег, који као свештеници свакојако стојаше под дисциплинарном власти наших црк. авт. власти, а наиме конзисторије и митрополијско црквеног савета, односно и самог св. архијерејског синода.

На предлог г. Мушицков и закључак сабор-

ског одбора, да се упуте административни одбори, да црквене општине упуте, да се не морају и не смеју на „С. с.“ као на званичан орган српске карловачке митрополије претплатити, него да га могу као приватан лист држати, немамо одговорити.

У поменутом предлогу г. Мушицковом, односно закључку саборског одбора, истина не стоји, да св. архијерејски синод нема права установљавати званичан лист за српску карловачку митрополију, као што се то другом приликом тврдило, него се вели, да Његова Светост није имала права покретати званичан лист, кога у осталом није ни саборски одбор признао за званичан лист.

Из напред реченог могли су се уверити читаоци овог листа, који знају и који су у стању да мисле здраво, да је „С. с.“ покренут као званичан лист баш у смислу закључка св. архијерејског синода, и да је званичност његову признао и сам саборски одбор, као и све остале наше црк. авт. власти.

Та није ли само ове године у два пута признао га за свој званичан орган и митрополијско црквени и народно-школски савет?

Ми смо у овом листу више пути споменули, да је данашњи саборски одбор самовласно покренуо без икакве нужде нов званичан лист „Српски митрополијски гласник“, и то на рачун срп. нар. црквених фондова.

Овде ћемо сада да избацимо последњи фишек, кога смо до сада штедели, који показује, да се он својим покретањем поменутог листа, — кога као што нас уверавају, слабо ко и чита, и да га многе и многе општине и несеченог са омотом остављају ил бацају — огрешио и о постојећи саборски закључак од 1875., који је закључак и дао повода Његовој Светости, да видећи да га не остварају позвати, да га он оствари.

Да је г. Мушицки, односно да су остали чланови данашњег саборског одбора знали, да је под бр. 744 у XXXI. седници од 7. Јулија 1875. народно црквени сабор закључио:

„Бр. 744. Посланик Каменко Јовановић чита као известилац одбора петорице извештај истог одбора, који гласи: „Закључком славног сабора од 5. јула о. г. бр. 619. упућен је предлог посланика Паје Телечког, да славни сабор изабере један одбор, који ће мотивован предлог донети, како би се један црквено-школски лист покренуо, који би био орган српске православне цркве и српских вероисповедних школа и који би уједно био званичан гласник свију званичних корпорација — одбору петорице с тим, да извештај свој још ове саборске сесије поднесе.

Пошто се исти одбор у данашњој седници конституисао, избравши за свога председника г. проту Живковића, а за извештача Каменка Јовановића, узео је овај предлог у расмотрење и:

из разлога, што је програм оваковом листу огроман, са чега је његово право на опстанак најбоље засведочено;

из разлога, што овај програм не само све црквене општине и школске одборе, већ и свештенство и учитељство па и остало српство најживље интересовати мора;

из разлога, што би овим могли постепено произвести у свима нашим општинама и одборима општинским и епархијским једнообразност у поступку;

из разлога, што скоро сва Европа па и једноверна браћа Хрвати и једноверна браћа Романи имају своје дијецезалне листове као званичне епархијске органе;

из разлога, што наше епархије не издају ни годишње своје шематизме као што то чине остале цркве па и саме православне епархије далматинске;

из разлога, што има изгледа, да ће се овај лист моћи издржавати од претплате црквених општина и школских одбора и од огласа, нашао је за нужно предложити славном сабору, да донесе ову одлуку: упућује се саборски одбор, да у споразуму са школским и митрополитским саветом на томе поради, да се што пре отпочне издавати званичан лист за српску православну цркву, школу и закладе у обсегу патријаршије српске, који би доносио: 1.) кратке извештаје о закључцима местних православних општина, у колико се односе на знаменитија дела; 2.) Радњу епархијских одбора и скупштина; 3.) Радњу митрополитског и школског савета; 4.) Радњу саборског одбора; 5.) Радњу сабора; 6.) саборске уредбе; 7.) краљевске и министарске отписе; 8.) наредбе духовних, административних и школских власти; 9.) Државне законе у колико се тичу наше цркве и школе; 10.) извештаје управе народних фондова и добара; 11.) извештаје о разним закладама за црквено-просветне цели, којима рукују општине, корпорације или приватни; 12.) извештаје главног и епархијских школских

референата; 13.) извештаје о разним средњим и вишим народним школама; 14.) извештаје о разним народним просветним заводима; 15.) статистику црквено-школску; 16.) Извештаје о годишњем крштају људства у појединим српским православним епархијама; 17.) Извештаје о избору и успевању у наукама стипендиста народних и оних, које Његова Светост патријарх српски сам или с киме договорно именује; 18.) Некрологе заслужних људи на пољу цркве и школе; 19.) Стечајеве, едикте, дражбе и т. д.

Ако се не би путем јавне дражбе могао наћи приватан издавач овом листу, и по томе би за издаваље истога била потребна потпора из српских народних фондова, то да саборски одбор идућем сабору предлог о томе поднесе. — Прима се";

држимо да не би патрчали са својим закључком у погледу самовласног оснивања „Срп. митр. гласника", па ма потоком сузе пролио бити имајући његов уредник, ком је требало помоћи.

Кад је дакле сабор 1875. закључио, *да саборски одбор у споразуму са митрополијско-црквеним саветом и народно-школским саветом поради на томе, да се покрене што пре издаваље званичног листа, и ако се не би путем јавне дражбе могао наћи приватан издавач истом листу, и по томе би за издаваље истога била потребна потпомоћ из нар. фондова, то да саборски одбор идућем сабору предлог о томе поднесе;* а данашњи саборски одбор не само да се у смислу истог закључка саборског није ставио у споразум са митрополијско-црквеним и народно-школским саветом, него није ни покушао, да јавном дражбом позове, да ли ће се наћи приватан издавач истом листу, самовласно узео издаваље „Срп митр. гласника" у своју накладу — управо у накладу српских нар. црквених фондова — изабравши му уредника, ког је прогласио за сталног званичника и одредио му плату, а без одобрења саборског: питамо све мислеоне људе, ко се већма огрешио о поменути закључак саборски, т. ј. да ли Његова Светост, која је покренула „Српски сион", који сво већ довршује XIII. годину, без да његово излажење стаје потуре нар. црк. фондове, или данашњи саборски одбор са покретањем „Српског митрополијског гласника" на рачун срп. нар. црк. фондова?

Из наведеног закључка саборског, може се г. Мушицки уверити, да је сам сабор 1875. закључио, да се званичан лист издаје у приватној накладу, те тек ако се таки путем *јавне дражбе* не би могао наћи, да саборски одбор поднесе сабору предлог о нужној потпори из народних фондова, — а не да га сам покреће на њихов рачун.

И да је за исти закључак г. Мушицки знао, не би могао рећи, да не може бити да се један званичан лист налази у приватном власништву — и ако је власник „Српског сиона" Његова Светост, — кад се из реченог вида, да је сабор 1875. хтео да повери и сâмо издаваље званичног листа са свим приватној особи.

На основу свега реченога, умолили бисмо високославни саборски одбор: *да једном престане са неоправданим негирањем званичности „Српског сиона", и својом забраном да га не смеју црквене општине држати,* пошто он није властан да негира његову званичност, а још мање да забрањује црквеним општинама да га као званичан лист не смеју држати.

Д. Руварац,
уредник.

Писма

митрополита Стефана Стратимировића, писата разним лицима

ПРИЛОЗИ

за историју новију српске карловачке митрополије, а поједино и грађа за Стратимировићев животопис и рад.

Приопштава **Д. Р.**

(Продужење.)

5.

Преподобијејши Игумен, с прочим Братством!

Повнегда случилося Јего Преосвјашченству Господину Епископу и Митрополиту Бјелградскому *Леонтију*, трајушчаго во Епархији Јего немира и поколебанија ради, прибјежиште своје на цесаро-краљевску страну најати, и себе таковим начином от напасти Турецкија спасти, и в безопасност поне дотоље поставити, доњеље промисл всевишњаго Јего паки несподобит, по воспостановленому између Турков и Христианов миру, и настви своје возвратитисја: и межлу тјем по високајшему Нам објављеному мановенију дозвољено јест благопомјанутому Јего Преосвјашченству в нашими странами обаче тако забавитисја, како би из Земуна удаљен, подозрјевајушчи о нем Турци повода не имјели Јего тамо каковим нибуд начином напаствовати. И зато јаше би Јего Преосвјашченству во ваш монастир приспјети, и тамо за некоје времја заостати благопозволисја, Преподобна Ваша Јему јако Нашего Благоче-

стија Архијереју, сљедователње во Христје Брату Нашему, всјакују почест отдавати, и всјакоју приликоју благопристојно предсрјетајушче, возможнују готовост и услугу своју указивати вједајте: за каковое усердноје странопримство ваше, и Нас всјачески обвезати будете.

В прочем пребиваем Ваш

В Карловце 11. Априла 1804.

благожелательнејшии

Стефан Стратимировић с. р.

Б.

Писма писата владици бачком Стефану Станковићу.

Од приложених 10 писама, само је 2. и 10. писато туђом руком, осталих је 8 писао својеручно Стратимировић.

1.

Владико Свјати!

Ја сам у Канцлера био и говорих јему ради комисара за твоју иншталацију, он рече: ego jam scriptum ipsis dedi — id est Consilio Aulae bellico — ut illi denominent et ordines faciant catenus — pro hic et nunc alias fieri non potest donec ego rem alias praeparavero. — како видиш разумијеш: док с Јего Величеством неговорим и небудет уређење иноје за будушчаја поставлено. Ово тако и мора бити, и ја незнам шта би ти ту от Бачван стидити се имао? Сваки кои је паметан Бачванин разумијети будет, да то независи ни от тебе ни от мене, ал ни от самаго Јего Пр. Графа Канцлера, но от самаго Јего Величества, кои је задержао себи у Арт. 27. 1791/2. наша дјела да преко него идут — и он да заповеда, а нарочито када сам Канцелар каже: да је то само за сад, а да ће после иначе бити.

Најпосле ја сам стар, то Бачвани знају, тако можеш им казати — ако скоро умрем, и ти будеш Митрополит, или се разсердиш и отидеш на другу Епархију, онда ће имати приликоју другог иншталирати.

Ако ништа ниси от покојног *Пушника* наслеђено, то цело јеси сву његову сујету. Иншталација да је велика, да се непчадно потроши, да се Господство — не смирење Епископско — покаже, то је лепо и то је корист! за народ — а откуда ћемо трошак надокнадити? — Е! то морамо писати Митрополиту да више што из интеркаларних добијемо — да богме да шта ће тамо. Ако ли Митрополит рекне: да шта ћу ја одговорити ако ме запитају — Е! то ће он знати! Зар може платити за чест Народа! Ово је леп резон, само што Митрополит каже да он платити и плаћати неће ни крајцаре.

Што кажеш да ти сви и сами Власи говору и жалу што отуду отходиш, то ако је истина, заиста нечиниш добро, што отуду идеш; гди човека желе ту нека остане!, то је регула мудрости! Тако слободно учини тима добрим људима по вољи и ту остани. А ја узимам на мене тако сво совершити, да ни Јего Величество, ни нитко други не само за зло не ће примити, но хоће те заиста похвалити, само ти учини тим добрим Темишварцем по вољи! учини! молим те учини!

Док се неиншталираш, донде ја заповедам у Ново-садској резиденцији, а када се ти иншталираш, от онда ти са свим заповедати будеш, и ако по вољи буде покварити капелу, онда како се разговоримо — ако ли ме о томе незапиташ, онда сија будут на твој конат. А смем ли запитати? Та када си млад човек, имаш добре приходе, зашто не би таки о созиданији друге резиденције мислио? пространије и лепше, макар само от части, а прочаја нека зида или дозиђива насљедник? То све бити може! Но већ чујем шта говориш, а зашто Ваша Екселенцја незидате? Зато што сам стар! Но ако ме ти у труду и у бриги помогнеш хоћу — таки дати зидати!

И мени је мало бриге ако Г. вршачки неумири Белоцрквапце. И чинини се да су они за сад доста умирени, само треба тако држати да будут у согласију. Не треба их дражити никоим путем.

Ја овде још ништа совершно нисам, Јего Величество находусе у Лаксенбургу, но и паки овде даје аудиенције.

Желају ти здравствовати и бити с Богом.

Во Вијење 18. Маја 1833.

Стефан Стратимировић с. р.

У ово се време бавио *Станковић*, на администрацији у Темишвару.

2.

Ваше Преосвјашенство.

Саобшчен Нам јест из *Пожуна* пројект артикула о Греконеунитских Конзисторнах деиутационално устроени, в немже опредјељаетсја, да јакоже во Конзисториумје Епархиалном, тако

равно и во Апелаторијумје, под предсједанијем старјејшаго Епископа, каждаго тримјесјачија торжествоватиса имушчем, и во самом митрополитском верховном Ревизионс Конзисторијумје по два сосједатеља от мирских људеј изабратиса имут, коих једин всегда нуждно присуствовати должен. Сеј пројект видитеја бити из источника каковаго в Новом-Садје к њеким членом депутацији принесен.

И хотја Ми сами противу сицеваго пројекта надлежашчему мјесту писати будем, препоручаем обаче сим Вашему Преосвјашченству да бисте тамо во Пожуње или во Виење, ашче прилика податсја Вам, сказати изволили, јако новост сија, јејуже Конзисториум наш Конзисториям Евангелическим уподобљаетсја, у нас никогда мјеста имјела, ниже по ученију церкве нашеја постојати может, о чем к своим временем известних Нас сотворити изволите.

В прочем с високопочитанијем пребивам Вашего Преосвјашченства

В Карловције 15. Марта 1834

обвјазателњејши слуга

Стефан Стратимировић с. р.

3.

Владико Свјати!

Писанија, или паче писменца Вашего из Будима от 11. с. м. исправно примих, и разумјех содержание.

Жаоме је што сте по најгорему времену, тако неугодно путовали; но када је Бог дао те сте здрави били, и здрави во своја си тамо дошли, то је сад све добро.

По свакој прилици сиромах млади *Зака* трудно у своему намјеренију успјети будет.

Кенгелац Архимандрит јест умро; но Директор није, но паче здрав јест.

От Генералкоманде получих — ради ваше инсталације, вопросе којекакве, на које сам отговорити немогу, отговорити обаче морам, макар само ово да немогу без вас — а и писати вам непропушчу.

Што је за нас за сад најнеугодније то је: да сам из Пожуна примио извјестие, како су штатуси у циркулярима пројект Артикула, за наша Конзисторија начињили, који ми примити неможемо а сада никога онде немамо от Господеј Епископов.

Положено је у онај пројект, да будут у нашему Конзисториуму и мирјани Асесори, које је противу досеље бившег обичаја во њсех пределех и царствах гди се наш закон находи, и ово како чујем јест из Новог-Сада внушено.

Зато мислим да би весма добро и нуждно било, да ваше Преосвјашченство хотја на кратко време отиде у Пожун, и онда најпре разговорите се са *Коњовићем* Сомборским нашим аблегатом, и са Г. *Петровићем* Крашовским, по сих же учините опоминание у Јего високочество Палатина и проч. наипаче Епископа Римских; разсудите сија и јавите ми што мислите.

Ја между тјем хоштчу и Канцлеру и пр. писати. Ја мислим да вас сам Палатин упутити будет, како тој напасти предупредити се может.

Между тјем ја данас пишем *Калберу* Сенатору у Пожун, да му благодарим на досеље бивших извјестија и да сам готов наградити и пр. А молићу *Коњовића* да ми он кад-кад пишет, и извјествија мја о оних, јаже би нас касала се.

В прочем с високопочитанијем пребивају

В Карловције 15. Марта 1834.

Вашего Преосвјашченства

покорњејши слуга

Стефан Стратимировић с. р.

4.

Владико Свети!

Писаније В. Пр. от 15. Марта 18. тогоже исправно примих и во первих благодарју Вашему Преосвјашченству на објављенији поздрава В. Камер президента *Жичи* и Г. Конзилији Презеса *Мершије*.

Равњеже благодарију Вами на купленими Шематизмуси и Мађарскому и Милитарскому. Равно хотјех о тому писати В. Пр. Сад само чекам да получим.

За младог Г. *Стеву Заку* весма ми драго будет, да своје намјереније сретно получит. Но све се то још осујетити может, када је њега онај Бачки фишкал *Маркуш* зовоми, онако како сте ми писали описао и нагрдио. *Маркуш* има злобу противу *Заке* из једне конгрегације — гди је *Зака* против њега био.

Оно ради *Кенгелца* (послал) Tudományú може пројати као и друге лажи што су о нем прошле.

Данас Вам пишем ex offo ради оних Сењана, који су к мени долазили — ова ствар — ако се непоправи — може зло нанти —

и свагда више се морамо бојати от ових страстеј простих људеј, нежели надјејати на сохранение их от добродјетели их. У множеству људеј, могу се наћи, и истино свагда се један, два и 3 и 4 находу на крајност дерзновена човека. Книдисци нису сви писали, но само 4 човека и добише капелу. А ово је најгоре зло!

Ради она Ново-Садски облигација и их долга у нар. касу, мислим да не будете заборавили.

Ради дијеталн о наших Конзисторијарх пројектов, данас пишем Канцлеру, а и Палатину напишу ако само премена ми достанет. Верло се боим да не ће они људи ускорити да се штогод на дијети ради наших Конзисторији начини. Зато паки молим ако је икако возможно да отиде у Пожун.

В прочем немам ништа јавити ново вција су стара — јакоже желају Вам здравствовати и бити с Богом.

У Карловци 19. Марта 1834.

Покорни слуга
Стефан Стратимировић с. р.
(Наставиће се.)

Архидијецезална епархијска скупштина.

Д. Р.

По закључку арх. административног одбора од 20. с. м., сазвата је за 25. Новембар (8. Децембар) арх. епархијска скупштина.

Познато је читаоцима овог листа, како је од свију епархијских административних одбора, једини архидијецезални административни одбор правилно схватио свој позив и дужност, те поред свега навалювања саборског одбора, да сазове епархијску скупштину ради новог избора чланова за сва три одсека епархијске власти у смислу одлуке саборске од 5. Јулија 1903.; не хтеде се одазвати том позиву, и то не из каквог пркоса, него из основаног разлога.

Ми смо у чланку „*Најновији автономни скандал*“, навели како је Његова Светост као чувар реда и законитости, упозорила архидијецезални административни одбор, да Она на надлежном месту није протестовала против саме одлуке саборске у погледу епархијских скупштина којом се одлуком тумачи и допуњује „Уредба епархијска“ од 1871., него против закључка саборског одбора, да се иста одлука изведе пре превишње потврде.

Арх. административни одбор сазнавши за тај поступак Његове Светости, усвојивши га као са свим оправдан, закључи, да се архидијецезална епархијска скупштина не сазива дотле, док поменута одлука саборска не задобије превишњу потврду.

Због поменутог саопштења Његове Светости и закључка арх. одбора, саборски је одбор закључио изрећи председнику адм. одбора — Његовој Светости — најстрожији записнички укор, и одредио истрагу против оних чланова адм. одбора, који су у седници од 15. Априла 1903. учествовали, подједно под истрагу потегнуте чланове арх. адм. одбора суспендовати за трајање истраге

Шта више саборски је одбор тако далеко ишао, да је потпредседника г. др. Мишу Михајловића опуномоћио, да сазове епархијску скупштину у њиме одређен дан, што је исти учинио.

На овај се закључак и Његова Светост и арх. адм. одбор жалио председништву кр. уг. министарства, на што је г. Михајловић, опозвао свој позив.

На исти је уток, у своје време стигао прво телеграфски, а за тим писмени налог председника уг. министарства Његове преузвишености грофа Куен Хедервариј, да се обуставља извршење закључка саборског одбора, а у званичном делу доносимо његову одлуку, којом укида поменути закључак саборског одбора из разлога наведених у њојзи.

Сад пошто је потврђена поменута одлука саборска од 5. Јулија пр. г. у погледу епархијских скупштина, *против које Његова Светост није ни протестовала, него на коју је и сама пристала, кад је уништана од надлежног места за своје мњење о њој, због чега је и задобила превишњу потврду*, арх. адм. одбор у смислу свог пређашњег закључка, закључио је и одредио по свом праву дан држања епархијске скупштине, за коју су избори обављени још Новембра пр. године.

Да је било од стране саборског одбора мало више „државничког“ погледа, а мање страначких обзира; заштеђена би била она немила појава између њега и високог председништва арх. адм. одбора и самог одбора, и не би имао повода онај Никаноров „трећи“, да се меша у чисто наше црквено автономне ствари.

Ал тако је то код нас Србаља, и што тако обично бива, не стоје нам црквено-народне ствари друкчије.

У осталом, како су се код нас зауктале страначке страсти и борба у којој смо обневидили; не може друкчије ни бити, него ће од сада онај „трећи“ све то више и више имати повода да се меша у наше чисто црквено-автономне ствари, и да нам буде суђаја.

Ево једва што се решило једно немило питање, које се могло лепо у миру решити, појавило је већ неколико подобних питања, која ће се на исти начин морати решити.

Ако је веровати писању „Заставином“, већ се спрема, да се на идућој арх. епархијској скупштини покрену питања, која не спадају у њен делокруг, а наиме критиковање и осуда рада епархијских власти.

По чл. XVIII. „*Уредбе епархијске*“ од 1871. *првој* епархијској скупштини одређен је делокруг и задатак у ком је одређено и то, да она контролише рад органа црквене и школске управе, те ће се тога ради извештавати и о њином раду и поднеће о томе сабору извештај са својим мњењем.

Како по истом чланку то наређење има и данас своје важности, а по чл. XL. исте уредбе свеколике еп. власти одговорне су сабору за свој рад; јасно је да еп. скупштина не може ни имати права да критикује и осуђује рад еп. власти, и повлачи икога на одговор.

Њој су дужне еп. власти поднети извештаје о своме раду, и ако би исте учиниле у њему какав предлог, може о њему своје мњење изрећи и ако би га усвојила, да га поднесе сабору са својим мњењем.

У прво време док су у епархијским скупштинама и саборском одбору, седели творци и „Уредбе епархијске“ од 1871. и саборског устројства од 1874. еп. власти — одбори — подношали су еп. скупштинама просто извештаје о свом раду, не иштући од ње одобрења за свој рад, пити су их ови позивали за њихов рад на одговор, јер су знали, да су еп. власти за свој рад одговорне самом сабору.

Доцније су „новајлије“, искали одобрење и узимање на знање рада еп. власти — одбора — од еп. скупштине, што није на закону основано.

Да не би ко и на идућој арх. епархијској скупштини покушао таково што чинити, упозорујемо га, да се добро обује, јер у њој не ће голе и шупље фразе моћи славити победу, него једино разлог.

На мудра разглагољствија »новопеченог« радикала г. Јована Магарашевића у „Застави“, да треба обављене изборе за арх. еп. скупштину укинути и нове на основу XI. чл., „Уредбе епархијске“ обавити, није се вредно ни обзирати, пошто је њиме показао и своје незнање, а подједно дао добар шамар и проведбеној наредби саборског одбора о еп. скупштинама и прогласно све одржане еп. скупштине са бираним скупштинарима по XII. чл. за незаконите, а тиме и све одборе од њих бране.

ЛИСТАК.

Вести.

Искање држања св. архијерејског синода. Пошто је решено питање о употреби једне трећине камате Текелина фонда, одређеног за српског арадског владику, и ако не по предлогу Његове Светости, чији ће се предлог у своје време обзнанити; то је Његова Светост благоизволела поднети молбу и предлог за дозволу држања св. архијерејског синода за 13. (26.) Новембар, ради избора темишварског владике и осталих ствари спадајућих у његов делокруг.

Седнице автономних црквених власти. Народно-Школски Савет сазван је у седницу за 4. (17.) Новембар, а Митрополијско-Црквени Савет за 18. Новембар (1. Децембар).

Седница Архидијецезалне конзисторије сазвата је за 11. (24.) Новембар.

Крсно име Његове Светости. Као што је Његова Светост преузвишени господин српски патријар Георгије Бранковић, од дана свога узвишења на патријарашки престо, славио своје крсно име св. Димитрија; тако га је и ове године прославио.

У очи св. Димитрија одржано је свечано бденије у патријарашкој капели, посвећеној св. Димитрију, под начелством високопречасног г. архимандрита Крушедолског Анатолија Јанковића, на ком је благоизволела присуствовати и Његова Светост и високопреосвештена г. г. владике Будимски Лукијан и Бачки Митрофан.

Сутра дан на сам дан св. Димитрија, престало је пре св. литургије свештенство оба реда Његовој Светости да јој честита крсно име, којом ју је приликом г. архимандрит Анатолије овим речма поздравио:

Ваша Светост!

Пре него што одемо у св. храм Божји и наш, и помолимо се оцу небеском за живот и здравље В. Св., нека нам је дозвољено, да В. Св. најпре поздравимо данашњи празник св. великомученика Димитрија, ког славите као Ваше св. крсно име. Ко свог свеца слави, томе и помаже вели наш народ, и та се народна обистинила код В. Св., јер Ви славите срцем и душом свог свеца, који Вам је и помогао молитвама својима у Оца небеснога, да сте ево и у 74. год. живота Вашега дочекали данашњи дан телесно здрави, и душевно расположени. Дао Бог и св. великомученик Димитрије, да Вашу Светост и одсада на сваком кораку живота прати здравље и расположење душевно, и да нама и св. цркви нашој предстојате још дуго на радост и утеху искрено Вам оданих духовних синова Ваших, како би заједничким силама, а уз помоћ Божју, могли порадити на томе, да св. цркву нашу, свештенство њено обојега реда и народ наш доведемо у тихо и мирно пристаниште, сигурно од сваких бура и невремена. То је искрена жеља наша, коју осећамо данас на дан свечарства Вашега, и за коју ћемо се молити оцу небеском, да нам ју и испуни, а Вашу Светост молимо, да нам и одсада неускратите топле очинске љубави Ваше, и да нам у сваком нашем дјелу благом у помоћи будете.

У нади, да ће нам се жеља испунити, молитва и молба услишана бити, кличемо из дна срца, да живи Његова Светост патријарх српски Георгије!

На овај се поздрав извољела Његова Светост захвалити, изјавивши, да докле се год узбуде налазила у данашњем повољном телесном здрављу и душевном расположењу, да ће и од сада као и до сада водити бригу и да ће све своје силе употребити, да што више поради на болитку цркве и свога народа, у чему му је нужна и сарадња свештенства оба реда и свију верно оданих синова својој цркви и народу. Жалећивши и њима синма, да и они своју славу дочекају у здрављу и задовољству, отпустио их је с архијерејским благословом.

На св. архијејској служби у капели, благоизволео је високопреосвештени г. Лукијан произвести јерођакона и заменика професора богословије др. Вићентија Вујића за протођакона, а у саборној цркви високопреосвештени г. Митрофан благоизволео је рукоположити јерођакона Прибино-главског Доситеја Теодоровића за јеромонаха, а монаха Лазачког Лукијана Грчића за јерођакона

По свршетку св. литургије, престале су месне власти и честитале Његовој Светости крсну славу.

Чин водоосвећења св. водице, обавио је пречасни г. игуман раванички Сергије Попић и по обављењу његовом, село се за ручак у великој трапезарији, на ком је било око 60 званица

Чин сечења колача обавио је г. арх. Анатолије, а колач су преломили међу гости Његове Светости пресветли г. Васа Васиљевић, куријални судац на Будимпешти и високоблагородни г. председник Матице Српске Тома Хаџић.

По обављеном чину сечења колача, поздравила је Његова Светост испуњена чувством благодарности здравицу у славу Божју и част св. Димитрија, изјавивши вечном промислу своју хвалу, што је

дочекала у потпуном телесном здрављу и душевном расположењу своју славу, те најавивши, како му је срце пуно радости што види за својим патријарашким столом тако лепо искупљене пријатеље и поштоваоце, и захваливши им се на доласку, пожелео је да и до године сви скупа дочекају и проведу с њиме заједно св. Димитрија.

Његовој се Светости захвално на здравици високопреосвећени г. Лукијан, изјавивши како му је један од најрадоснијех дана крсна слава Његове Светости, кад може да се и у дворској капели тога дана помоли Богу за драгоцени живот и здравље Његове Светости, како би узмогла и на даље као чврста стена одбијати свакојаке навале и вале што су наперени на нашу цркву, те пожеливши јој сваку срећу и здравља на радост и утеху народа, својих сродника и пријатеља, пожели јој дуг живот.

За тим је Његова Светост наздравила својим духовним синовима и браћи г. г. епископима Лукијану и Митрофану, захваливши им се на љубави и доброти и пожеливши им, да и они своју славу дочекају у здрављу и задовољству, на што јој се г. епископ Митрофан захвално, наздравивши уз то, присутној милој кћери и зету Његове Светости високоблагородној госпођи Милани и господину др. Милану Максимовићу.

Његова је Светост за тим наздравила укупно пријатељима и гостима својим са стране г г. Васи Васиљевићу, свом новом пријатељу, Тони Хаџићу, др. Лази Костићу, Стеви Ћурчићу и осталима, на што се г. Тона захвално, те напио здравицу Његовој Светости као врховном патрону Текелијанума, пожеливши јој, да све замисли његове у живот приведе.

За тим је Његова Светост напила здравицу народном посланику високоблагородном г. г. др. Лази Секулићу и градоначеонику Душану Милићу, пожеливши им, да изведу у Карловцима све оно, на што се толико чека и што је потребно, нашто су се оба захвалила, обећавши да ће сав труд уложити, да се испуни све што се даје и може испунити.

Г. Секулић је уз то изразио своју радост, што је сретан да и ове године буде учесник у радости Његове Светости, који слави своје крсно име и што је сретан да га и овом приликом поздрави као првог Србина у овој држави, који представља једну идеју, па жели, да Њ. Светост, као мудра црквена поглавица и поред бура брод наше свете цркве и народно-црквене автономије уведе у тихо пристаниште мира, слоге и љубави.

Још је наздравила Његова Светост месном римокатоличком жупнику пречасном г. Вилиму Бичу и високоблагородном г. кр. котарском судцу Димитрију Коњевићу, на што се први у лепој здравици захвално, пожеливши Његовој Светости као војнику Христове српске православне цркве и врховном пастиру, да попут св. Димитрија који је за славу имена Божјег претрпео велике муке, и њојзи Господ дарује и на даље здравља и добре воље у раду свом око ширења славе Божје и користи своје цркве и српског народа.

После тога се устало од ручка, те се у побочним собама до пред вече у пријатељском разговору провело време.

Српска православна велика гимназија у Срем Карловцима приређује у суботу 1. (14.) новембра 1903. свечан помен стогодишњице од смрти свог оснивачу и великом добротвору *Димитрију Анастасијевићу-Сабову* са овим програмом:

I. У 10. сах. пре подне у саборној цркви парастос.

На парастосу говори гимн. катихета проф. *Иван Машировић*.

II. После парастоса иде гимназијска омладина с проф. зборном на Доње Гробље, где ће се на гробу Сабова учинити помен и гроб окитити венцем гимназијске омладине.

III. У 4 сах. по подне у гимназијској дворани: 1. „*Ускликнимо*“... пева гимназијски збор. 2. *Пролог*, говори Стојан Богојевић, уч. VIII. разр. 3. Римскій-Корсаковъ: *Хвалите*, пева гимназијски збор. 4. *Живот и заслуге Дим. Анастасијевића Сабова* говори проф. Ђорђе Магарашевић. 5. Синика: *Восклицните Господеви*, пева гимназијски збор.

Читуља.

21. Септембра умро је у Ђали у Бачкој епархији парох ђалски *Петар Маринковић* у 75 годин. свога живота, а 49. ревног службовања.

12. о. м. умро је у Манђелосу у Архидијецези умировљени парох манђелошки *Стеван Вукосављевић* у 81. години свога живота.

Покојни парох Вукосављевић био је примеран свештеник, који је своје дужности најсавесније вршио, а уз то је његовим настојањем манђелошка црква дошла до лепог иметка, те обезбедила надржавање свога пароха.

У Српској Црњи у Темишварској епархији, умро је 25. о. м. парох српско-црњански *Јован Јакшић*, у својој 64. години.

Покојни је Јакшић био примеран свештеник.

И покојном Маринковићу, Вукосављевићу и Јакшићу Бог да душу опрости и вечан им спомен!

Књижевни оглас.

Г. земунски српски вероисповедни учитељ *Богдан Ж. Ђурђев*, позива на претплату на

УЧИТЕЉСКИ КАЛЕНДАР

за 1904., у ком ће осим педагошких радова бити до 20 ликова признатих наших и страних педагошких писаца, списак чланова свију наших аутономних власти, 16 листова чисте хартије за бележење.

Учитељски календар биће удешен за џеп и износиће око 10 табака. Цена му је 1 К.

Календар ће бити готов до половине Децембра ове године.

Претплату треба слати на адресу: Задружна штампарија Живковића и Стојчића, Земун.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад бр. К. 767./590. ех 1903. 91 2—2

Е Д И К Т.

Услед бракоразводне молбе Милице Марић рођ. Станишић из Вуковара против супруга јој Душана из Рајевог-села, сада непозната боравишта, — позива се супруг Душан, да овој конзисторији у року од 6 месеци, рачунајући од дана првог увршћења овог едикта у новинама, или сам, лично предстане или место свога садањег боравишта пријави, јер ће се иначе ова бракоразводна парница без њега наставити и довршити.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 1. (14.) октобра 1903.

Архидијецезална конзисторија.

Школски Одбор Срп. Правос. Црквене Школ. Општине у Бајој.

Број 38. пан./ех 1903. 85 2—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњено учитељско место четворогразредне мешовите школе у црквено-школској општини Бајској — епархија бачка — овим се отвара стечај.

1. Са овим местом скопчана је плата годишња од 1000 (словом: хиљаду) круна, за стан 240 круна, коју ће плату као и станарину из оноварошке благајне редовно примати.*) Осим тога законом прописани петогодишњи доплатак од 100 круна, који може достићи највећу своту од 500 круна.

2. Од црквено-школске општине за перовођство као и састављање црквено-школских рачуна 160 круна у случају ако би се исте дужности примио; у име паушала 20 круна и за присуствовање о завештајним литургијама с парастосима 30 круна.

3. Дужности су учитељске прописане Школ. Уредбом од 1872. године; за тим редовно обављање појачких дужности у цркви при свима обредима.

Рок је стечају до 16. (29.) Новембра о. г. Молбенице се имају послати месном Школском Одбору.

Из седнице месног Школ. Одбора срп. правос. Црквено-Школске општине бајске држане 5. (18.) Октобра 1903. године.

Школски Одбор.

*) „Szabályrendelet" a Baja város közpénztárából fizetett tanítók, tanítónők és óvónők javadalmazásáról pod бројем 17298. szám. 246. kig. 1902. közgy.

Ад бр. К. 835./591. ех 1903. 92 2—2

Е Д И К Т.

Поводом бракоразводне молбе Јована Марковића из Руме против супруге му Емилије рођ. Георгијевић, сада непозната боравишта, — овим се супруга Емилија позива, да овој конзисторији у року од 6 месеци рачунајући од дана расписа овог едикта, или лично предстане или место свога садањег боравишта пријави, пошто ће се у противном случају и без ње ова бракоразводна парница наставити и концу провести.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 1. (14.) октобра 1903.

Архидијецезална конзисторија.

Ad бр. К. 2820./385. ex 1903. 86 2—3

СТЕЧАЈ

на упражњену парохију VI. плаћеног разреда у Рибници с тим, да компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључно 16. (29.) новембра о. г. поднети.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у *Новом Саду* 30. септембра (13. октобра) 1903.

Председништво.

Ad бр. К. 867./592. ex 1903. 9%. 2—2

ЕДИКТ.

У бракоразводној парници Јелене Анђелић рођ. Мишковић из Сусека против супруга јој Милана Анђелића из Дивоша, сада непозната боравишта, овим се позива речени Милан, да овој конзисторији у року од 6 месеци од данас рачунајући, или лично предстане или место свога садањег боравишта пријави, јер ће се у противном случају бракоразводна парница без њега наставити и окончати.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 1. (14.) октобра 1903.

Архидијецезална конзисторија.

К. 453. ва 1903. 78 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно, оставком упражњено место у стипендијској закладе Петра Божића са стипендијом од годишњих 300 круна.

На ту стипендију могу конкетовати Срби источно-православне вере, припадници епархије Темишварске, који се уче у Карловачкој српској великој гимназији, на којој академији, или на којем универзитету.

Првенство имају оснивачеви рођаци, ако су источно-православне вере.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, о имовном и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице ваља поднети овој конзисторији до 19. октобра (1. новембра) о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 9. (22.) септембра 1903.

Председништво.

Ad бр. К. 834./522. ex 1903. 88 2—2

СТЕЧАЈ.

На умировљењем пароха Петра Трнавуновића упражњену парохију V. разреда у Михаљевцима овим се стечај расписује до 15. новембра о. г. по нов. кал., до кога рока имају компетенти своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 1. (14.) октобра 1903.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ad бр. К. 541./зап. ex 1903. 89 2—2

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију III. разреда у Јамени овим се стечај расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до укључиво 15. новембра по нов. о. г. надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 1. (14.) октобра 1903.

Горгије с. р.
Патријарх.

Бр. 150. ex 1903/4. 94 1—1

ЗВАНИЧНА ОБЈАВА.

По дозволи Његове Светости, Преузвишеног Господина *Георгија*, патријарха српског, од 18/31. окт. 1903. бр. М. 532., издан је данас г. Буљићу Мирку, адм. парох. у Борову, дупликат његове абсолуторне сведоџбе од 22. децембра 1892. бр. 5., те се услијед тога проглашује оригинал исте сведоџбе уништеним.

Управа правосл. срп. богословског училишта у Карловцима 22. окт. (4. нов.) 1903.

Ј. Вучковић с. р.

Бр. 417./903. 95 1—3

СТЕЧАЈ.

Усљед умировљења професора срп. правосл. вел. гимназије новосадске, Филипа Оберкнежевића расписује се овим стечај на упражњено његово место за класичну филологију.

Почетна плата редовног професора је 2400 К, петогодишњи доплатци 200 К, и станарина 560 К, а суплент-професори 1600 К, без икаква доплатка.

Молитељи треба да поднесу своје молбенице до 6. (19.) децембра о. г. потписаној управи гимназијској и да им приклуче своје сведоџбе и документе, којима ће доказати своју спрему за предавање гореозначених предмета.

У Новом Саду, 6. новембра 1903. год.

Управа
срп. правосл. вел. гимназије.

К. 486/430. из 1903. 83 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на обудовљену парохију I. плаћевног разреда у Ђали. Компетенти имају прошено инструисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 17/30. новембра о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 23. септембра (6. окт.) 1903.

Председништво.

Бр. Е. К 669. ех 1903. 84 2—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохије 1.) I. плаћевног разреда у *Брушну*, протопрезвитерата личког; 2.) II. плаћевног разреда у *Дабру*, протопрезвитерата вилишког, 3.) I. плаћ. разреда у *Плочи* протопрезвитерата личког; 4.) III. плаћевног разреда у *Старом селу*, протопрезв. костајничког.

Рок компетовања оставља се до 28. новембра (10. децембра) 1903.

Из седнице Епарх. конзисторије држане у Плашком, 25. септембра 1903.

Председништво.

Ad бр. К. 680./589. ех 1903. 90 2—2

ЕДИКТ.

На бракоразводну молбу Софије Јордачевић рођ. Антоновић из Земуна против несталог јој супруга Стевана Јордачевића, овим се речени Стеван позива, да у року од 6 месеци од данас рачунајући, овој конзисторији или сам, лично предстане или место свога садањег боравишта пријави, јер ако то не учини, она ће се бракоразводна парница без њега продужити и свршити.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 1. (14.) октобра 1903.

Архидијецезална конзисторија.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона од кованог гвожђа**, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

20—25 ех 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 672. 1903

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 21

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у суботу 15. новембра 1903.

ЗВАНИЧНО.

Извештај

о одржаној 1. (14.) Октобра Архидијецезалној Конзисторији под председништвом Његове Светости.

Пријава Њ. С. да је одликовао црвеним појасом јереја Александра Живановића професора и катихету у Осеку за његову ревно и савесно вршење катихетске дужности, узето је на повољно знање; привремени је управитељ В. Ремете др. Августин Бошњаковић премештен за привременог управитеља у Хопово, а у В. Рему намесник гргетешки Јосиф Јовичић; учињен је премештај неких јеромонаха; јрм. С. пл. В. предата је администрација карловачке доње парохије; узето је на знање решење МЦС. да остаје при својој одлуци, да је „Српски сион" званичан орган за црквено духовне ствари и има се о томе известити подручно свештенство с тим, да има и даље „Српски сион" званичним листом за овомитрополијске форуме сматрати; на пријаву конзисторијалну, опомењен је од своје духовне власти управитељ жупе у Илоку Ф. П. да се у будуће чува у званичним дописима називати срп. прав. цркву „расколничком"; достављен декрет од земаљске владе за Јована Николића свршеног богослова за пр. катихету на кр. нижој реалци у Митровици, доставиће му се преко надлежног протопрезвитера; известиће се парохијско свештенство, да добијену припомоћ од саборског одбора ради лечења, може само у ту цељ употребити и ту околност веродостојно доказати, иначе мора је повратити; П. Т. парох у М. има се известити, да му је саб. одбор одредио годишњу припомоћ од 800 К. и зем. протопрезвитер има се позвати, да истог стави у стање мира и од дужности разреши; за пр. адм. у М. постављен је лични помоћник Ј. Л. и стечај за исту парохију расписан; Ј. Ђ. Б. из Р. осуђен је на епитимију одлучења од св. причешћа на год. дана због помањкања црквене свести* односно Његовој Светости јавно нанесене увреде; наређена је истрага против настојатеља ман. К. Г. М. због неудовољавања и неодговарања позивима и наредбама претпостављених му власти у стварима управе и поднашања ман. рачуна; поново је наложено подручном свештенству, да има најтачније катихизирати младеж оба пола, која школу не похађа сваке недеље и празника

* Благочестиви Р. изабраше за пркоса г. Ј. Ђ. Б. за председника скупштинског, ал не ће сести на председничку столицу услед непотврђене одлуке „мајског сабора" о црквеној свести. Уред.

пре св. литургије или пре вечерња, а оне, који у брак ступају, а не знају молитву Господњу, Богородице дјево, символ вере и 10 заповести Божјих, истим молитвама их пре венчања на 6 недеља научити, и тек онда их венчати; С. П. адм. у К. дозвољава се полагање стечајног испита; јереј М. П. у Г. и Св. опомењут је да налозима свога окр. протопрезвитера благовремено одговара; потврђен је за пароха у Р. Н. М, као једини компетент, кога је црквена општина једногласно примила; јереј М. П. у Н. казњен једномесечним одлучењем од места службе и епитимијом у ман. Беочину уз плаћање 1 К дневно за препитање уз сношење истражних трошкова у своти од 100 К.; наложено свима парохијским звањима у Карловцима, да у болници градској умрле православне вере у опћем освећеном гробљу сахрањивати имају; наложено је подручном свештенству, да у матицама у рубрици „вероисповест“ има уводити: „источно-православна“, док се ово питање у св. арх. синоду дефинитивно не реши; припуштају се избору на упражњену парохију у Лединце оба компетента јереј В. Ј. из Гр. и јереј П. Б. из Ст. и Нов. Б.; пријава против П. Б. у Р. због саблажњивог ношења литије, дата му на изјашњење; док се у св. арх. синоду не реши питање, да ли се земљорадничке задруге сматрају као новчани заводи, остављени су дотични свештеници и на даље као учесницима дотичних задруга, а онима што су код новчаних завода, наложено је, да се до конца ове године захвале у дотичним заводима, и да се таких више не примају; извештено је парох. звање у О., да се незаконито са православним у конкубинату рођено мушко дете римокатоличкиње по прелазу исте у прав. веру и венчања са дотичном, може увести у прав. матицу као православно дете, кад се добије претходно код кр. зем. владе дозвола за брисање дотичног детета из рим. матице и унос у прав. матицу, а војнички бегунац из Србије слободног стања, може се по получењу дозволе од политичне власти венчати; наложено је свима подручним пар. звањима, да се у будуће са разним својим питањима и молбама за упутство у двојбеним и непознатим случајевима не обраћају конзисторији, него у првом реду својим надлежним окр. протопрезвитерима; поднесене молбе за приномоћ, неке су препоручене а неке одбијене; учињени исправци у матицама, спроведени су на дотична места.

У овој је седници било 73 бракоразводна предмета, између којих је донесено 5 бракоразводних пресуда и то 2 на развод брака, а 3 на одржање брака.

Седница

епар. конзисторије вршачке, држане 29. окт. (11. нов.) 1903. под председништвом Александра Стојадиновића окр. протопрезвитера, потпредседника конзисторије.

Црквеној општини у Иланџи наложено, да и на даље даје станарину млађем свештенику, јер је ова конзисторија у своје време само под тим условом пристала на оснивање двеју парохија V. плаћеног разреда, што је црква. општина прихватила, и низом година тој својој обвези удовољавала. — Изаслати чланови г.г. Константин Цијук окр. протопрезвитер белоцркански и јереј Петар Максин парох у Крушчици, у Лесковицу, да у ствари тужбе против там. администратора Александра Ђорђевића истрагу спроведу. — Умољен С. О., да некомпетентно донесену и на даље спроваћање приспелу му одлуку ове конзисторије, којом је изрекла привремено повишење друге парохије у Ченти из V. у IV. плаћевни разред, ради уступања на неодложно поступање административном одбору, врати. — Извештаји окр. протопрезвитера панчевачког Саве Стојшића о прегледу парохијских звања и парох. црквама, као и о резултату одржаних испита из веронауке, црквенословенског читања и црква. појања у комуналним и државним школама на територијуму панчевачког протопрезвитерата за шк. год. 1902—3. уступљени епарх. бележнику, Стефану Николићу на прочитање и предлог. — Забрањено свако богослужење у новооправљеној цркви у Д. Љупкови, док се иста нарочитим изасланством Његова Високопреосвештенства г. еп. дијецезана чино и правилно не освети. — У дисциплинарној ствари јером. Емилијана Станковића заказано рочиште. — Молба црквене општине вршачке, да се код министарства домобранства надејствује промена наредбе истог од 2. апр. т. г. бр. 2554., на основу које је заповедништво 7. домобранске пуковније у Вршцу ускратило давање почасне страже за чување Христовог гроба у св. успенској (малој) цркви, и најавило, да је такову почасну стражу за ову годину и саборној цркви само наузетно уступило, а у будуће ће једну чету домобранаца само приликом водоосвећења о Богојављењу, а не и за чување Христовог гроба и на само Васкресење давати, уступљена окр. прото-

презвитеру Алекс. Стојадиновићу на мњење. — Препоручено парох. свештенству и ман. управама дело јереја Тимотеја Димитријевића, с. парох. помоћника у Суботици под насловом: „Прва збирка проповеди.“ — Изјашњење црквн. одбора у Фаркаждину на тужбу Косте Марковића и др. у ствари самовласне поделе једног црквн. стола, уступљена пароху фаркаждинском Андрији Јовановићу на извешће. — Позвано окр. протопрезвитерско звање у Панчеву, да се до даље наредбе постара за опслуживање парохије у Старчеву. — Брише се из калалога манастирског свештенства јер. Нектарије Аргировић, будући је прав. веру напустио и у протестантизам прешао. — Узима се на знање пријава настојатеља ман. Војловице, да је по президијалном овлашћењу обавио чин освећења над новооправљеном ман. црквом. — Јереју Голубу Петровићу пароху у Добрици саопћен одговор поджупанског звања тороншталске жупаније, да се ради хонорара за катихизирање на основној и пофторној шегртској школи општинском погларству са молбом обрати. — Позван епарх. рачуноревизор, да поднесе тачан исказ о стању парох. сесије у Ватину у сврху оснивања самосталне парохије. — Изречене пресуде у брачноразводним парницама и решено још више предмета мање важности.

НЕЗВАНИЧНО.

О премештајима епископским.

Д. Р.

Из црквене историје наше митрополије карловачке у XVIII. и XIX. веку, познато нам је и сувише примера, да су поједини епископи прелазили из једне епархије у друге.

Тај њихов премештај захтевали су по некад и сами народни сабори, и митрополити и поједини епископи, а по некад и сама влада самовласно.

Тако н. пр. знамо, да је сабор закључио, да се епископ карлштатски Стеван Метохијац, премести у Бачку епархију; на своје искање премештен је односно на предлог митрополита и синода Мојсије Путник из Бачке у Темишварску, Атанасије Живковић, Јосиф Јовановић-Шакабента, Георгије Хранислав, из Пакрачке у Бачку, Јован Јовановић из Карлштадске у Бачку, Платон Атанацковић из Будимске у Бачку, Арсеније Радивојевић, Стеван Станковић и Пантелејмон Живковић из Будимске у Бачку, а Софроније Кириловић у Темишварску, Никола Димитријевић из Вршачке у Темишварску, Јосиф Јовановић из Бачке у Вршачку (први пут из Пакрачке у Бачку), Петар Јовановић Видак из Карлштадске у Вршачку, Максим Манојловић из Вршачке у Темишварску, Павле Авакумовић из Пакрачке у Арадску а Јосиф Путник у Темишварску, Петар Петровић из Карлштадске у Темишварску; влада је самовласно премештила Дионисија Новаковића из Будимске у Сибинску, односно дала му обе епископије, као што је дала и Арадском Исаији Антоновићу уз Арадску и Вршачку.

Већина је тих премештаја чињена из личне користи — добитка, т. ј. прелазило се из лошије у бољу — богатију епархију, и томе се обичају премештања има доста захвалити, што се ретко кад могло доћи до сложног рада у јерархији. Влада је увек — од које је зависно премештај — налазила међу епископима себичњака, који су кочили рад митрополитов — јерархији, и у јерархији одржавали трзавице, којих нам је на жалост историја карловачке митрополије богата примерима.

Како је овамо од 1869. изједначена награда — плата епископска, од тога доба до данас није било никаквог премештаја.

Истина св. архијерејски је синод 1869. закључио, да се епископ Никанор Грујић премести из Пакрачке у Бачку епархију, а Герман Анђелић да дође у Пакрачку, но тај закључак није оживотворен услед смрти патријарха Самуила Маширевића и уплива Германа Анђелића.

Како је најновијом превишњом одлуком опет поремећена једнакост у платама епископским, по којој ће епископи у Угарској имати за 10.000 К годишње више плате од епископа у Тројединци; питање, да се не ће повратити стари обичај премештања, ког не могу желети искрени синови наше овопределне цркве.

Из историје наше митрополије карловачке, видимо подједно, да је премештаја било и за време патријарха Арсенија Црнојевића, и за време митрополисања Мојсија Петровића, Јована Ђорђевића, Вићентија Јовановића Видака, Мојсија Путника, Стевана Стратимировића, Јосифа Рајачића, Самуила Машировића; ал га није било за време митрополисања Вићентија Јовановића, кога су наши народњаци и ученјаци неправедно осумњичили као надајицу свога закона и вере.

Премештања епископског није пак било за време Вићентијева митрополисања с тога, што је он њему био велики противник.

Како и за време његова митрополисања није увек обављан набор епископа у св. архијерејском синоду, него је сваки епископ написмено давао свој вотум за онога, кога је желео да постане епископом, а митрополит имајући таке вотуме у рукама, постављао је или од предложених или од својих дворјана, кога је хтео; тако је чинио он и по управљењу арадске епархије својим набором за митрополита. И како му владика Максим Гавриловић, сечујски, није послао искани вотум; то му је 30. Окт. 1731. по ново писао и искао његов вотум, из ког се писма јасно види његово мишљење о премештању епископском из једне на другу епархију. Исто гласи:

Боголюбазнейши Г. Епископъ нам же любазнейши!

Вашемъ боголюбію толика писма писахомъ и ни какаково w҃лъчка немамъ. Немамъ что творите и встели живи, не добро таково дело w҃ васъ намъ на наша писма нew҃лъчкъюи; Ѣще Сектембра 29. послах ти писмо и цедѣлю за вотѣмъ да напишешъ с дрѣге стране на ной. Паки ни w҃лъчка ни вотѣма, зато вто вамъ дрѣгѣ цедѣлю шилемъ, и таки на ной сдрѣге стране напиши вотѣмъ за арадски Епискѣпать w҃ наши слѣжителя кога найправедния находите. Само немойте да се преварите по молению „Љубибратича“* да его напишеш *защо нисѣ Епархие циганске кобиле да се променюю.* Него w҃ наши слѣжителя кога хоћеш напиши на ту исту цедѣлю кою вамъ шилемъ. Дрѣги архиерен намъ всѣ написали архимандрита Исаию,* аковите воля, можете и ви его или кога хоћете. После ми будемо промотрили, кои намъ часть бѣдеть возносити. И таки безъ задрьжания то поиши правилно само чѣвайсе да те непреластить Љубибратича писание ако си примиль. — — —

Братства вашего Ѣсердни желатель
Ѫ Бечѣ окт. 30. 1731.
Викентій Јвановић с. р.

Овако мишљаше митрополит Вићентије Јовановић 1731. о премештању епископском из једне на другу епархију!

А *како* се данас о томе мисли и ради у васељенској патријаршији Цариградској?

Ево, *како!*

Св. је синод у својој седници од 18. Окт. о. г. — по извештају „*Цариградског гласника*“ — поводом смрти кпаичког митрополита, учинио следеће премештаје: на кпаичку је премештао солунског, на солунску неокесаријског, на неокесаријску пелагонијског (битољског), на пелагонијску мелничког митрополита, а на мелничку изабрао архимандрита и професора Богословије на Халци Иринеја.

Дакле за љубав једне упражњене митрополије, учинио је 4 промене!

С правом замера „Цариградски глас ник“ тим премештајима, који су супротни и ученју наше цркве (14. и 15. апостолском канону**), и VI. чланку народних канонизма, да се при попуњењу једне епархије допушта *само један* премештај и то на *врло важног* разлога.

* Стеван Љубибратић, епископ Костајнички, пре тога далматински епископ, од куд је прогнан био од млетачке владе 1725. На костајничку је одређен од синода 1728. и умро Априла 1737.

* Исаија архимандрит то је Исаија Антоновић, који је дошао у Арад на Вићентијево место, а 1748. постао митрополитом.

** По тумачењу Валсамонову, премештај је једног епископа из једне епархије дозвољен у другу само у том случају, ако би дотични познан био од многих епископа, који је одарен мудрошћу, да остави своју а заузме другу област, како би уздигао у њој благочастије, које је изложено опасности. (Тумачење правила црквених од др. Н. Милаша I. 220.)

На стављено питање, за што је поменута промена учињена, одговорио је: „за то, што се ни један премештај не чини по потреби, нити се ко премешта из веће и богатије у мању сиромашнију епархију, већ обратно. Сваки хоће, сваки жели да дође до што маснијег залогаја, а у томе им се излази на сусрет, не водећи рачуна о прописима канона.“

Ето, какав је чувар св. канона цариградски-васељенски патријарх Јоаким, који по тврдњи реченог листа, премештеном пелагонијском-битољском митрополиту Амвросију на неокесаријску, у писму рече, да за његово премештање не постоје никакви црквени разлози, већ ванцрквени.

И где се *тако* ради у цариградском-васељенском синоду и кад су патријарху Јоакиму пречи ванцрквени разлози од разлога црквених; *како* да се назове поступак народних првака у Босни и Херцеговини, који налазе спас својој црквено-народној автономији код истог синода и патријарха!

Цариградска-васељенска патријаршија је давно и давно изгубила и проиграла свој углед, што га је требала чувати, ког је имала и којој је припадао.

Одавно у њој владају светски а не црквени разлози, због чега је и изгубила сваки углед у православном свету и иначе.

Рад синодски 1774. и 1775.

Приопштио:

Д. Р.

Како је рад синодски од 1774. знаменит и с тога, што је на њему претресано и питање о катихизису, доносимо га овде у целости.

Карловци 19/30. Јупиа 1774. о 10. часу пред полудне нарадирајушчеј компании фузилирског Јоапа Палфине регименте.

Ц. к. комесар Г. Барон Матези на једном двјема коњма, в' другом актуариус такожде двјема коњма припрегнутима коли в' резиденцију пришел, от Архијерејев и Митрополита дочекан горје на доксату при прагу, и введен в' собу близ капеле зелена зовома, гдје балдахин помјешчен бил. онај при конгресу бившиј.

По сједјении начал словом нарочним синод отворити и дјело Г. Еп. Карлштадскаго Јосифа Стојановића синоду изручил, в' времени трех днеј о болшем уредовании Епископата карлштатскаго постаратисе, и онако свршити, какоје цркви и народу оноја Епархии полезно бити.

От понедјелника бо грађушчаго избрание Епископов на празднe стојашче Епархие сљедовати будет.

Представление комесарево писменое, дано от синода Петровичу Архимандриту за превод.*

Карловци 20. тог. вчера Архимандриту Петровичу положениј превод днес прочтен в синодје.

Г. Еп. Јосиф предложил сего дне писмениј отвјет, коториј овому под 22. Априла 1773. опровргнутому чрез хофдепутацију отвјету подобан јест.

На то јему отказато, да такова јего отговори мјеста обрјели пису код височајшаго двора, но паче повод дали, да и онаго објешчанаго пензиона от 1500 фор. лишењем прошчено јему било.

А како их Свјашченое Ц. к. ап. Вел. всекопечно ишчут резигнацију Епископову, и избрание монастира за жилишче Его Г. Епископа Јосифа. Тако јему прежде нежели преступленија јего каноническим уложенијам и царевим всевисочајшим наредбам противнаја, казни подлежашчаја формално предузмутсе, и суд чиповниј воспосљедует, јему Г. Епископу Јосифу синодално совјетовано, недосаждати проче старости своеј ниже препирајушчисе с' велможами в' далнија сјети непушчати се, но сјединам своим в' посљедних днех живота честност устроити, и Епархију оставити, и себе прочее покоју отдати в једином от монастиреј, гдје сам изберет, и прилично будет.

Тогда Г. Еп. Јосиф признал сам слабост от состарјенија и далшему Епархии правленију неспособнују, и своеволно и добровољно остављат и приволет, да в' мјесто јего ин Епископ на јего мјесто

* Т. ј. поднесена катихизис — римокатолички, што га је комесар хтео синоду да натури.

изберетсе, и поставит, обаче четири кондиции постављаја, да

1). Јему от их Ц. к. ап. Вел. објешчаниј пензион от 1500 фор. и јешче с повишением до 2000 фор. додатсе.

2). Јему свободно будет или у Осјеку или Будиму живот свој проводити, и пензион уживати.

3). Да непретпјатствуетсе јему мобилна домашња како калај, бакар, столице и проч. кое он при Епископии незастал, но сам купил, и он за свој ужитак требует, а

4). Да би администратор јего Алексиј Гаврилович сјемо позван и приморан бил хесан учинити от приходов Епархијских и повце јему Г. Епископу припадајушче изручити.

При ових кондициах и 5.) додал, да би дом у Костајници, коториј он своим двјема сестричинам за свое новце т. ј. 900 фор. за их собственое притјажанве купил, им сестричинам јего и останет, а проче что он и резиденции своеј от собственаго иждивенна причинил и дозидал, Епископии да будет все кромје всјакаго далшаго изјатиа.

Викентви Јоаннович Видак с. р.
Ар. и Митрополит
С кондицном ако ми се течно исполнит
Јосиф Стојанович с. р.
Епископ
Мојсеј Путник с. р.
Еп. Бачкиј
Атанасиј Живкович с. р.
Еп. Пакрачкиј
Пахомиј Кнежевич с. р.
Еп. Арадскиј

Карловци 23. Јунна 1774. В' сесију синодалну пришел Ц. к. Г. Комисар Его Екцеленција, и

1). Прочитали негодование свое за поискатаја о решчанцнах соборнаго пореза 1769. љета, и досле неполучено, и во оних от Г. Арадскаго получених јего непристојни их Ц. к. ап. Вел. самому, јако и мјесто их исполњајушчему комисару термини ушли, аки би критичара то бивало, гдје они некритизирујут, но по указу их Вел. изискујут.

2). Како Епископати Темишварскиј и вршачкиј праздни остали, а из карлшчадскаго Г. Јосиф Стојанович изтупил: тако препоручует Ц. к. Г. комисар на ове праздне Епископие онакова лица изабрати, коих ради их Ц. к. ап. Вел. по своему всевисочајшем праву небису повода имјели, изкључение творити. Сему избранију јесу термин оставили, ако не заутра, то по заутра цјело конец учинити, и Его Екцеленции от Г. Архиепископа за избранаја лица презентацие и молбу за всемилостивјешу конфирмацију предложити, како би спјешате Их Вел. отправити се могле.

Поменул Г. Архиепископ за сутрашниј праздник св. Јоана, и почту, на то Его Екц. доволни бити објешчали, аше в' четврток до обједа презентацие изручатсја.

На предложение Г. Карлшчадскаго, да би с избранием на карлшчадску Епархију пождалосја, докуд на јего резигнацију всевисочајша рјезолуција возпоследует: отвјешчали их Екц., да избранне небудет прејудицирати, занеже прежде потврждение резолуције, а по том избранаго конфирмација следовати имат.

Кандидати же днес согласно уговорени сут следујушчиј:

1). *На Епархију Темишварску:*
   1). Архимандрит Шишатовачкиј Викентиј Поповић.
   2). Арх. Бездинскиј Дионисиј Живојновић.
   3). Архимандрит Раковачкиј Петр Петровић.
2). *На Епархију Вршачку:*
   1). Арх. Бездинскиј
   2). Арх. Раковачкиј
   3). Арх. Ковилскиј Јоан Рапч.
3). *На Епархију Карлшчадску:*
   1). Арх. Раковачкиј
   2). Арх. Ковилскиј
   3). Игумен Реметскиј Атанасиј Исаиевич.

На кождо Епархију первим мјестом именовато лице избрано бист на тујужде Епархију, на коју кандидиран, и тако Арх. Шишатовачкиј на Темишварску.

Арх. Бездинскиј на Вршачку.

Арх. Раковачкиј на Карлшчадску. Следователне уговорено чиновниј избранна Инструмент за коегожде днес устроити,

како заутра подписатисја возмогут, а позаутра презентације Г. Архиепископ устроит.

В. Ј. Видак с. р.
Ар. и Митр.

Мојсеј Путник с. р.
Еп. Бачкиј.

Арсеније Радивоевич с. р.
Еп. Будимскиј

Атанасиј Живкович с. р.
Еп. Пакрачкиј.

Пахомиј Кнежевич с. р.
Еп. Арадскиј.

В надежди прошенија моего, милостивнаго царска потвержденија, на сва три избрана Епископа саизволајућу.

Јосиф Стојановић с. р.
Епископ Карлшчадски.

Да моим во Архиепископа и Митрополита произведенијем, от мене досље притјажанаја Темишварскаја Епархиа праздна остала јест, и парочнаго Епископа себје требует, извјестно јест преосвјашченством вашим, в' синодје сем сосједјашчим во Христје братиам моим возљубленим кромје всјакаго далшаго моего споминанија. Каковими же својствии јест оно, јемуже би сија праздна стојашчаја Епархија с достоинством Епископским вовјеритисја имјела одарено бити имат, вједајут Ваша Преосвјашченства, а и довољно разумјети било от предложенија Его Екцеленции Ц. к. полномошнаго комисара Г. Генерал-Фелдмаршал-Лајтнанта в Славонии командирујушчаго Генерала Барон от Матези: Тјемже остает мје настојашчему синодалному собранију к' таковому архијерејскому сану наипаче способнаја лица открити: а то јест:

1). Арх. Шишатовачкаго Викентиа Поповича.

2). Арх. Бездинскаго Дионисиа Живојновича.

3). Арх. Раковачкаго Петра Петровича.

Остает убо на том, да Преосвјашченства ваша от сих трех, јединаго, јегоже достојнјејша званија епископскаго судили будут, изберут, и избранаго на сем моем откровении собственоручно именујут придавше јему свој вотум. Избранне сне Богу и Их Ц. к. ап. Вел. угодно бити познаетсе, јегда ово согласно и једнодушно будет.

В Карловџе 23. Јунна 1774.

М. П. Викентиј Јоаннович с. р.
Ар. и Митрополит.

В' Карловџе 21. Јулиа 1774. изволил Ц. к. Г. Комисар Его Екц. в' синодје Цесаро-кралевску всевисочајшу вољу објавити в' том: да

1). Шишатовачкаго Архимандрита Викентиа Поповича избранаго Епископа вер'шачкаго или карансебишкаго, а

2). Раковачкаго Архимандрита Петровича избранаго карлшчадскаго за такове всевисочајше сапотврдити изволили јесу Их ц. к. ап. Величество. Еппе же и

3). Софронија Кириловича прежде Ердељскаго Епископа в' Епархии Будимској намјести, о

4). Епархии же Темишварској себје далшују наредбу удержати.

А да до формалне Иницијације дјела синодална в присутствии Новоизбраних и чрез всевисочајшиј рескрипт сопотверженних Епископов трактирати би се могла: препоручили Его Екц. по обичају досадашнем Вр'шачкаго и Карлшчадскаго в' сједјение синодалное повести, јакоже абне по отходје Ц. к. комисара в' первих архимандрит шишатовачкиј Попович, таже раковачкиј архитандрит Петрович један по једином воведени и височајшим потверженијем Их Ц. к. ап. Вел. поздравлени биша, и сједјение опредјелено им и објавлено, да в' будушчују среду 23. сего во уреченија часи в' синод придут.

В. Ј. Видак с. р.
Ар. и Митрополит.

Мојсеј Путник с. р.
Еп. Бачкиј.

Арсеније Радивоевич с. р.
Еп. Будимскиј.

А. Живкович с. р.
Еп. Пакрачкиј.

Пахомиј Кнежевич с. р.
Еп. Арадскиј.

В' Карловџе 21. Јулиа 1774. во отсутствии Ц. к. комисара Екц. држата сессиа,

в' коеј ц. к. комисара Екц. на Г. Архиепископа отпушчена нота сообшчена и

прјамо тому устроеное Г. Еп. Јосифу Стојановичу објавление, да Его резигнацију Епископата карлштадскаго их Ц. к. ап. Вел. всемилостивјејше пријати, и јему годишњи пензион от 1500 фор. из Ерариума наредили, и допушчајут пребивание в' Будимје. Јеже все јему Г. Архиепископ устмено протолковал и јавил, да он от селе како из синода, тако и Епархии карлштадскија исходит и отшушчаетсе, в закључении сего предложение учинил, да би се будушчему в' Будимје Г. Епископу препоручило, Јему Г. Стојановичу свјашченодејствие и проповјед не само в' мјестје Будиму, но и в' селах гдје би догодило се и осталих варошах допусгил, и непрепетствовал.

В. Ј. Видак с. р.
Ар. и Митрополит.
Мојсеј Путник с. р.
Еп. Бачкиј.
Атанасиј Живковић с. р.
Еп. Пакрачкиј.
Арсенијe Радивоевић с. р.
Еп. Будимскиј.
Пахомиј Кнежевић с. р.
Еп. Арадскиј.

Карловци 23. Јулиа 1774. в' присутствии Ц. к. Г. Комисара Екцеленции сесиа, в' коеј

1). Развидјение тужб против Администратора Карлштадскаго Гавриловича именем царским Епископу ниньешнему Карлштадскому изручено, и мнение от него искато, како развидјение то предузети намјерает, на кое Епископ Петрович ону sede vacante нареженн у бившу комисију зактевал и просил Јего Екцеленцију да би чрез високославни хофкригсрат, генералкоманди Карлштадскоj повељено било, асесоре от Господеј оброфицјеров наредити, Его Екц. објешчаша, како от Г. Епископа о том предложение получат.

2.) Его Екц. открила Их Вел. заповјед, да би разпредјеление парохиј и пароxов новиј Г. Епископ прегледал и себе декларирал, ашче при опом чрез Карлштадску Генерал Команду пројектираном, или пак при опом от почившаго Г. Архиепископа устроеном, и по том от Архиепископата Администратора за благо признатом распредјелении остает, и по тому да согласитсе с Генерал-Командом Карлштадском, и како у овом пункту, тако и у первом окончание Г. Архиепископу донесет, сеј же високославној хофдепутации представит.

3). Огласили Их Екц. всевисочајшее Их ц. к. Ап. Вел. доволство с Администрациом при Архиепископатје чрез Г. Еп Бачкаго Моисеја Путник, и указ ашче свое по регуламенту диурне не прјимил, да прјимит до 14. Јулиа. Но понеже расправљање неприкосновеного арх. Епископата имјенина, школфундуса и останки Арх. Георгиевича, и порезов како 1769. тако и сего года бивших соборов за диурне и путне трошкове депутиртов с всјем ешче неокончано, а он Г. Еп. Бачкиј от тјех јако прежднји асистент вједомост имат, тако да имат он с прочими асистенти в присутствии Ц. к. кригсхоф Пухолтерај рату а то Рајхенбаху у свих ових хесапах расправак свршивати постјешити, запеже их Екц. доволно ожидали есу, и конца ешче невидјели, а всјакоју почтеју их Величество опоминьут, сљедователње ће принужден бити јавити двору, да Г. Г. асистенти никаковних протоколов држали нису.

4). Опомепули Его Екцеленциа: да би Г. Архиепископ и синод протосингела Шакабенту притјагонили у митрополита Георгиевича масу дужне новце данас и сутра положити, зане же себје термин от два дни испросил, а до днес јешче неплатил.

5). Опомепули Его Екц. такожде Г. Бачкаго Епископа за изгубленних в' школском фундусје 600 фор. у капиталје с Г. обрстером Бјелгради расправити, и фундус школскиј намирити днес јешче, иначе за утра би комисију наредити морали, и о оном како вешч состоитсја, всевисочајшему двору представити. Г. Епископ своја подвизателнаја узроки обширно представил, да он те новце у Архиепископију донесал, и с' новци от продатих домов калуђерских сложил, по како в' его отсутствии сандук отворен, и новци поразданани чрез Г. обрстера Бјелгради, тако ненаходит, да је он повинен ове изгубленне новце у фундус школскиј платити, развје ашче равна пропорциа положитеја на почившаго

Г. Митрополита, на его, на Г. обрстера и Ђурички фон Модош, некратитсе своју рату положити. Обаче на Их Екц. и Г. хофкригс секретара от Крауз Г. Еп. Бачкому откривене Г. обрстера Бјелгради резоне и писмена доказателства, да Г. Еп. сам кључеве послал и наређдал комуће Г. обрстар платити, новцеже оне школске Г. Еп. к своих руках примил и квитирал, новце такожде на среду поставити имет: по многом извјету на Их Екц. и Синода благонахождение оставил Г. Епископу и на приговор да платит, платити објешчал у школскиј фундус изгубленое.

В. Ј. Видак с. р.
А. и Митрополит.
Монсеј Путник с. р. Еп. Бачкии.
Arsenius Radivoevich m. p.
Еп. Будимскиј.
А. Живковић с. р.
Еп. Пакрачкиј.
Пахомиј Кнежевић с. р.
Еп. Арадскиј.
Викентиј Поповић с. р.
Еп. Вершачки.
Петр Петровић с. р.
Архимандрит Раковачки.

20/9. Аугуста сесиа 1774.

11. Аугуста рескрипт за Путника на Темишвар.

Ради таксе, да норма за сад оно, која је овамо дата остает, а с временом даће се показати, и их Вел. подложити.

От днешне за конзисторие декларације, сваком Епископу копиа дата.

20/9. Аугуста 1774. Сесиа в' присутствии их Ц к. Г. комисара била, в' коеј: по височајшему рескрипту от 11. Аут. досље Бачкиј Епископ Монсеј Путник на Темишварску Епископију, а Будимскиј прежде Арсеније Радивоевич на Бачку премјештен.

Декларација за конзисториј уредбу предата, и оставлено за таксу конзисторијалну, да засад при пропису всевисочајшем остает, а егда из процесов познает се која нова рубрика, Епископи митрополиту, а сеј хофдепутации доносет и ишчет наставление.

25/14. Аут. 1774. сесиа в присутствии Ц. к. комисара в которој их Екц. пропонирали, да понеже зданиа у Н. Саду нејма, а репартиције ради на народ не зна се царска резолуциа, а ако би и новце готове имали, не би тај семинар ни за 6 година употребити се могао; у оволиком же времену тшчета била за цјелиј народ, младеж науке лишати: за то би их Екц. находили, да би се један от ближних монастиреј испразднил и внутр Гимназиум и алумнеум вовел, и искали су на то мњение от Епископов, кое Епископи из синода на писму дати објешчали, с' позивателними узроци, зашчо в Н. Садје, а зашчо не в' монастиру алумниум поставити находет.

2). Предложение учинили их Екц. за календар, котораго от времене 1769. бившаго собора почившиј Архиепископ сачинил и на шчампу дал, престает и престати имат, а синод да по формулару днес в' сесии предат календар преведет, и их Вел. пошлет с прилогом, да би синод и от оних, кои су већ у формулар ушли, ешче кои праздник извадил и диспензирал. Их Екц. ишчут от синода време, у коем ће моћи овај календар превести, уредити и предати.

Отправље се

Штатути

прав. српске црквене општине сењске пред владикама Лукијаном Мушицијем и Евгенијем Јовановићем.

(Грађа за историју српске цркве у Горњо-карловачком владичанству.)

2 (Наставак.)

I.

288. Благочестивое и благоизбриное обшчество, Нам љубезни!

На писание от 16. марта 1848. Г. Георгиа Милеусњића у име обшчества овама данное, за легат Илие Баића, данас (7. јулиа 1848.) је конзисториум писао магистрату: да се обшчеству даде термин до конца августа 1848. по новому календару, да дотле мора свој рекурс за потверждение Братства магистрату предати, да се један пут знаде, хоће ли то братство бити, или не ће. Ако то обшчество не учини, онда магистрат право да има по стоећим законом с онима 500 ф. ср. поступати како знаде.

Проче Божију покровителству вас све вручавајући с благословењем, јесм Благочестивому обшчеству в Плашком, 26. јунна 1848.

благожелательнејшиј
Евгенај Епископ с. р.

Сењани пишу владици:

„Високопреосвјашчени Господине! Нам милостиви Архипастиру!

Овдашње православно обшчество, које ми низу подписани заступати чест имадемо, већ од више година жељу имало је, овди једно Братство основано на по особ за таково установљене Штатуте завести, како ће то и Вашем Високопреосвјашченству познато бити.

Равна обстојателства, особито недостатак довољног доходка за подмирење у истим Штатутима установљену плаћу овдашњег нашег свјашченика, препјатствовала су нам оно, за наше обшчество тако полезно Братство до године 1848. завести.

Тек у месецу октомбру 1848. буде нам могуће ову давно имајућу жељу испунити, и тако под днеом 8. Октомбра 1848. у сједници од свију чланова овдашњег обшчества держатој, буде ово Братство под насловом *„Братство национално сербског народа, исповиједајућег православну восточну церкву у Сење станујућег“* установљено, проглашено и за чланове нашег обшчества узаконьено.

Од овог закључка нашег обшчества јесмо ми под даном 24. окт. 1848. овдашњи магистрат писмено навијестили с прилогом једног преписа наших Штатута, и у исто време молили, да би ово заведение на темељу слободног здружења подијељеног свим своим народом од Њ. В. нашег премилостивог владјетеља, спознати хотјео, на које ми до данас од реченог магистрата никакви одговор добити не могосмо, ако прем то поредак захтијева.

Тек пред мало дана буде нам на наше питање устмено одговорено, да је магистрат речени препис Штатута наши Вашем Високопр. јоште у год. 1848. послао и само онда нам ријешенје дати може, кад од В. В. одговор добие.

Одговор од В В. на ото питање овдашњег магистрата јест нами од велике нужде, јербо без таковог овдашњи магистрат не дозвољава нам, да можемо са оним од пок. Г. Илие Баића у години 1829. ф. 500 сребра, и други ф. 1000. у год. 1842. од пок. Г. Теодора Милеусниића Братству остављени располагати на корист већ заведеног Братства, кои послеђи ни камате дужан ние плаћати до заведенија Братства, с тим више нуждан нам је одговор В. В., будући да ти у смислу закључени и узаконьени Штатута од оног дана већ нашем свјашенику повишену плаћу дајемо, што нам је немогуће без доходака горњи капитала извершивати.

Ово нам повод даје В. В. препокорно молити, да бисте милостиво благоизволили овдашњем магистрату што скорие сходни одговор сверху наши Штатута саобшчити с налогом, да се ово наше заведено Братство као законито спозна, и њему од горе речених Г. Баића и Милеусниића остављени новци на расположение уступе.

Увјерени будући милостиве наклоности Вашег В. к нами, надамо се, да ће наша праведна молба услишана бити, и да ће овдашњи магистрат очекивано рјешение што скорие добити, препоручујући се Вашем благослону, остајемо

Вашег Високопреосвјашченства у Сењу 27. Марта 1851.

покорне слуге
за обшчество сербско
Јово Сав. Петровић
Лазар Рашенић.“

2.

349. Благочестивое обшчество, Мње љубезни!

На Ваше писание от 27. Марта 1851. ја би давно отговорно, но ево све от дана на дан надавајући се дојти дома, заканено сам. Данас сам пак правила установљена и опет прочитао, и желим, да по стављенима овдје примјечанијама устроите.

На 6. Разумијевам: *на проскомидии.*

8. Не може се свешченик из капитула искључити.

23. Изоставите: *или Архиепископ.*

24. Особите дужности не може свеш-

ченик имати у Сењу, него као и у другом граду.

25. Свештеника треба тужити протопресвитеру и конзисторијуму.

26. Свештеници не могу бити сваке године балотирани, та то је испод достоинства њихова.

33. Сваке године рачуни се морају подносити конзисторијуму с документи на разведење.

35. У свим *стварима духовним*, тако вообште речено не може се одобрити.

42. Не може се одобрити, то не спада на капитул.

49. Разумијева се на проскомидии.

55. То се по себи разумијева, за то треба изоставити.

56. Ако су два свештеника, нека поиђеле међу собом, и једнако служе за упокоение душе умерше, ма колико било.

60. На крају: *а потом конзисторијуму.*

64. Принадлежи конзисторијуму.

За мијешати се у дјела свјетска — посјешчења болних — бракосочетание — дјејствија крешчења — саранити сиромаха, то се по себи разумијева, дакле изоставити; — за отсуствие свештеника то нигдје мирски људи не суде него старјејшине церковне. — Јест ли био брат тјела националнога, то не спада у протокол умирајушчих; — за мертваца из дома дигнути како уреди мирска власт, тако ће бити; балотираше свештеника није пристојно.

Изволите овако устроити ваше Штатуте, и послати конзисторијуму у Карловац, доћи ћу и ја међу тјем дома, пак ћемо, што буде даље нуждно, дјелати.

Препоручујући Вас покровителству Божију, јесам с благоволением

Благочестивому обшчеству Во Виенње, дне 19. Јуниа 1851.

благожелательнејшиј
Евген Јованович с. р.
Епископ.

Сењани су се договарали, да богме, шта ће одговорити владици. Један од њих исписао је на хартију горе наведена у писму владичину „примјечанија“, и под њима продужује као реферат општини:

„Од ових примјечанија обшчесто би исправило члан 6., 23., 26., 49. и 56. по жељи Гдина Епископа, остале пак жели оставити у својој цијелосто како је у Статутима из следећи узрока.

На 8. Свјашченик се не може ни коим начином у капитул примити.

24. Свако обшчество имаде свое њекоје обичаје, које уздержати жели, ово је и код нас, особито пак код опредјељивања времена за богослуженије потребно је овди код нас да обшчесто а не свјашченик време опредјељује, јербо више пута трефи се, да послови терговине у празничне дне, (кои се догоде у дане када римска церква не светкује,) тако навале, да се не могу отложити, у коиој прилики наравно је, да се више крат богослуженије касније али раније почети мора, јербо све обшчество састои се из посленика у терговини, — к тому установили смо овди богослуженије за умерше приложнике на дан Брашанчева римскога, што такођер код други обшчества није, — за то је потребно да овај члан без промјене остане, а наравно је да обшчество нити хоће нити може захтијевати нити налагати дужности свјашченику против његовог званија.

На 25. Свјашченик ако својој дужности не одговара, наравно је, да се имаде конзисторијуму јавити и другога на његово мјесто тражити, то садержана исти члан у Статутима, но обшчество налази за истог свјашченика боље, најпре кроз управитеља опоменути га, пак ако не би хотјео отступити, онда пријавити конзисторијуму или Г. Епископу, ако би се пак поправио на опомену обшчества, онда би се уштедио корак, кои би свјашченику код његовог поглаварства шкодити могао.

33. Рачуне сваке године с документи полагати конзисторијуму, не може се обшчество подвергнути, јербо кроз обвеау, када обшчество не би по својој жељи управљати могло с прилогима својима, изгубили би чланови обшчества даље прилоге церкви чинити, а без ових не би се церква уздержавати могла.

35. Промјенућемо слог овако: „*у свим*

стварима дотицајући се Братва и церкве."

42. Мислимо да је овај члан неотложно потребан за нас, кои смо удаљени усамљени овди, будући се лако догодити може, да кои унијатски свјашченик у проласку без да се знаде кojег је вјероисповједанија, пријави се да жели служити, и наш свјашченик без да се извјести дозволи му, — исто тако исповједити, да се и такови наши исти свјашченика овди више пута прилику имаде видити, кои нашем наруду нити на чест ни на славу нису, и да општество оваковим заиста никоим начином у своној церкви богослуженије држати не би допустило.

55. Будући да није ни за кога предитељно, да паче за управитеља обвеза, имало би остати у својој цијелости.

60. Исто тако да остане без промјене.

64. Оставити како је у Статутима без промјене, само уводење у протокол умирајућих, јест ли би био брат тијела националнаго или не, изоставити се може."

Да је договор општинара дуље потрајао свједочи и то, што су три концепта писма на владику сачувана, један без датума, из којег напријед донесосмо неколика става, а друга оба концепта носе датум „у Сењу 11. Јулиа 1851." и треба да су одговор на владичина „примјечанија." Ја ћу овдје изнијети само један (од трију) концепат, који ми се чини да ће бити најближи оном писму, којега су опремили владици.

Овако пишу:

„Ми смо допис Вашег В. П. из Вијење под даном 19. Јуниа 1851. бр. 349. примили, у којему њекоја примјечанија или боље рећи промјене у нашим Штатутима у погледу заведенија Братства овдашњег општаства Ваше В. П. нам предлаже, с додатком, да само онда када се они по горњим примјечанијам преиначе, одобрењу више власти надати се можемо.

Ми нисмо у намјеренију Вашем В. П. и најмање незадовољство преузроковати, и зато морамо искрено открити Вам, да под таковима увјетима не само да се Братство желаемо онди завести не може, него нити свјашченик ни церква уздержавати се не ће моћи, јербо ови Штатути без икакове промјене јесу још за живота сада почивших чланова општества, Г. Илије Баића и Теодора Милеусњића полак они исти, које благочестиво општество у Триесту ужива, састављени, и ова два предречена члана јесу Братству нашем на ту сврху и под увјетом легате знатне оставили, да се онда може таковим ползовати, када полак они онда основани и уговорени Штатута Братство у живот ступи, дакле како би се Штатути преиначили у смислу захтијевања Вашег В. П., не би се имало право никаково на речене легате, а без оних нити Братство нити општество постојати не може.

Даље имадемо примијетити, да ови исти Штатути без промјене јесу поднешени још у год 1829. блаженопочившем Г. Дијецезану Епкпу Мушицком на потврђење (итд. оно исто што је у оном концепту без датума).

Ми не закључујемо ништа више него што триестинско општество ужива, нити Ваше В. П. нас успоредити може граничарским општествам, да од свјашченика или протопресвитера зависи, а мање још да од своих прилога, што драговољно за украшение цркве и за уздигнути славу народа нашег доприноси, туторству иван свои чланова подлежи, и рачуне поднашати мора, то само онда може се закључати, гди се општеству подпора од владе, или другог којег фонда даје. К тому у граду једном јесу чланови у сталежу сами своим управљати, пак најпосле оваковi друштва јесу и од саме владе са царским патентом од године 1848./1849. дозвољена. (У оном концепту без датума као првом ово мјесто је мало оштрије: „како В. В. П. намјерава Штатуте преиначити, било би толико, као да на папиру Братство обстои, но у правама да буде само сјен, и да је подложно свјашченику и протопресвитеру, пак можно касније и којему франту и капралу...")*

Ваше В. П. могло би се још дичити са ревношћу овог малог општества да се

* А магистратска контрола — није им била заврна!

труди за благостање свога њеропсповједања такове заводе установити, чрез које обстојање овдашње цркве, пак можно с временом и заведење школе утврдило би се.

Што Ваше В. П. примјечава, да би за свјашченика увреда била, потверђивање сваке године, та то и сада може бити и бива, јербо како би обштество незадовољно било са своим свјашченикам, за иста не би га ни држало, ма највећи налоги од ч. конс. долазили, јербо не би га хотјело плаћати, а када би задовољно било, онда пак не би га нипошто промијенути хотјели, и за то кроз избор мо гло би се обштество надати способног свјашченика добити. Виша би увреда била за обштество у једном терговачком граду, када би ово од свјашченика зависило, к тому пак ми у његово свјашченодјејствие не мислимо мијешати се, но само надгледати, да по уставу церковном тачно службу божију извершава, и новости какове, које би нашој цркви противне биле не уводи; ово је тако потребна ствар с тим више, да овдашњи свјашченик удаљен надзирања свога консисторија, могао би по својој самовољи чинити што би хотјео.

Полак најновиег царског закона за грађанске обчине од год. 1850. имаду све обчине право из своје средине одборе изабрати, кои именују свое чиновнике и њих контролираду у градским пословима, пак се последњи не держе за увреду нити испод достојанства, јербо су од обшче ства плаћени. За што не би наше Братство таково право имало бдјети над свјашченикам, кога ово плаћа, а Братство ће знати и достојанство свјашченика почитовати, ако он сам к противному повода дао не би.

При свершетку имадемо још примјетити Вашем В. П., да усљед горе реченог дописа Вашег В. П. морали смо плаћу свјашченику на першњи степен обалити, коју смо од месеца нов. 1848. у смислу Штатута на ф. 300 опредијелили били, будући да није нам могуће без подпоре више споменути легата толико плаћати му.

Ми се надамо од праведности Вашег В. П., да ће ово наше изјашнење примљено, и тако наши предложени Штатути скорше одобрени бити по жељи нашој и наших предкох, за моћи тако наступити уживање оних прилога почивших нашим сочланова, пак и чрез садашње живуће овај фонд лакше умножити, у којем очекивању пребивамо Вашег Високопреосвјашченства

У Сењу 11. Јулиа 1851.

За православно обштество
Сењско, покорни
(потписа нема)."

(Свршиће се.)

О
плашчанској цркви.

Приопштио:
Стеван Косановић.

2 (Свршетак.)

1834. Августа 26 јавио је прото плашчански Рафаило Буњић владици Лукијану Мушицком, да је приликом оправке цркве плашчанске у јабуци код крста нашао својеручни запис владике Данила Јакшића, ког је ставио у јабуку, кад се зидала ова црква.

Прото му је и доставио исти запис, ког је владика Мушицки прочитао „с величајшоју радостију и удовољствијем", те је издао налог конзисторијалноме бележнику јереју Константину Аличићу, да поменути запис верно препише, што је исти и учинио.

Исти запис гласи:

„У Плашкомъ лѣта 1755-гw Мца Jзниа 7 гw.

Подигнѕтъ илити водрѕженъ крестъ на мѣстѣ, идѣже Нинѣ видитсе Олтаръ Церкве наведења Пресвятыя Бцы фѕндаментъ споменѕте Церкве више спомен8тога лѣта, реченога мца Jѕниа 17. почетъ копати у Сѕбботѕ на wданіе Праздника Сошествія Стагw Дх̃а и цели осемъ годинъ не свершила се сіа стая церковъ, зане тры лѣта пресѣчено былw да се ніе дѣлало због рата, кога е држала наша всемилостивѣйшая Кралица Марія Ѳерезіа шест цели годинъ с' кралѣмъ Бран-

дебургскимъ Фридерикомъ, акопремъ Ѳй была на помощ всероссиская Царица Елисаветъ Петровна и францѣскій кралъ, обаче ничтw не успѣша по седми годъ миръ саѕтвердише. И зато сіе церковнw дѣлw толикw долгw време продолжилосе. Данасъ пакъ послѣдни контрактъ учинисе за совершити сію Церковъ, коя аще бѓѕ изволитсе овw настояще лѣтw бѕдетъ свершитисе, то ће бити цели деветъ Годинъ ѿ почетка до свершетка дела ове споменѕте церкве, у комѕ споменѕтомѕ делѕ цр̃коввномѕ весма помоществовало братство Монастиря Гомиря, Слѣжители церкве чѣтнагw и славнагw Пр̃ка Прет̃ечи и Кр̃тля Гдня Iwанна, како на име честни Іеромонаси Ігѣменъ Ѳеwфилъ Алексичъ, Jwсифъ Рановичъ, Серапіwнъ Маричичъ, Арсеніе Верличичъ и Гаврилw Тербоевичъ. За свѕ церквѕ савъ потребити материалъ возише на мѣсто церкви пѣкъ Плашчанскій, и ѿ сваке дѕше манастирwмъ за плаѣ по шесть пѣта дао е по єданъ маріашъ, а дѕша є было хиляда и петъ стотинъ. Сироте Jѣдовице ништа нјесѣ ни давале, равно такw и wни, кои нјесѣ покорни, нијесѣ хотѣли добре волѣ дати; силомъ ніе нједанъ принѣнењ давати. Остали Народъ ѿ Карлщадске Епархіе што в такw хотіо удјелити у житѕ, у винѕ, или у марви, или у каковой дрѣгой материи, то єстъ с' благодареніемъ примато, а за новце на Народъ никаковъ поресъ ніе чинѣнъ и что майсторwмъ, какw више помен̃то не изашло плаће ѿ пѣка Плашчанскога и народа, то долѣ подписати исплати ѿ моихъ доходкwвъ лѣтній, аще и весма мали, Єгоже и бихъ первій основалель ове Сте церкве заведења Прес̃тіа Бц̃и, азъ грѣшній Данилъ вторы Јакшићъ, Ейкопъ Карлщадски, не Унитъ, рожденъ ѿ благочестивихъ Родителей восточнагw исповѣданја не Унитовъ, Оца Милете, и матере Стойне, в' селѣхъ Моравица, и имѣ ще четири Брата, трій Сестре, учивсе Божественагw Писанја у мѣтирѕ Гомирю, стосѣемъ у Огѣлинскомъ Регементѣ, в' немже и постриженъ бивъ въ чинъ монашески и въ степенъ сщенства, рѣкоположенъ ѿ Прewсвященагw Гдина Ейкопа Данила Љуботине у деветнаестомъ лѣтѣ Моегw возраста, и потомъ пребихъ у споменѕтомѕ монастирю wсамнаесть лѣтъ въ смиреномъ послѣшаніи Моегw Ігѣмена Ѳеодора Милетића, мѫжа сѣта и бѓобоязлива. И по сихъ лѣтехъ паки при державныхъ Римскихъ Царѣхъ Франциншѣ первомѣ и Маріи Ѳерезіи, и при Преосвященомѣ Гдину сербскомѣ Архіепископу и Митрополиту Павлѣ Ненадовићѣ ѿбранъ бихъ во Ейкопа лѣта 1751-гw, и всвятисе призваніем Сѣтаго Дха и возложенјемъ Рѣкъ сегw Архіепископа и Митрополита, и прочи дѵѣх Епископъ Софроње Jwановича Епископа Славонскагw и Партења Павловића Епископа посвященја у Монастиру Раковцѣ мѫа Ноемврја четверти више споменѣтога лѣта. Въ сіе врјеме обрѣташеся вси живихъ Православнихъ Ейкоп и Самъ, Гевргіе Поповичъ темишварскій, Jwанић Гевргіевичъ Вршачкій, Сунесіе Живановичъ арадкій, Діонисіе Новаковичъ, Бѣдимскій, Софроніе Jwановичъ, шлавонскій; Арсеніе Грабовчанинъ,* костайничкій и бараждинскій; Данилъ Јакшичъ, карлщадскій; Партеніе Павловичъ, Ейкопъ посвященја; девето архіепископъ и Митрополитъ Павелъ Ненадовичъ. Въ сегw времена многw бій смѣщенја заради уніе, обаче благодатію Божіею на сихъ странахъ обдержасе бѓочестіе восточно не вредимо, точію у єдиномѣ Жѕмберкѣ междѣ православними — Јѕнити ещe дело по цр̃кій всемилостивѣшій Резѣлцјо неисправлѣно, ков Бѓъ мѣтиви да устрои по сѣой Своей воли. Днесь подиже се крестъ и постави на тѣрањ адѣшнѣ Цр̃кве заведења Прѣстја Бц̃и по бжественой Слѣжби, Єгоже Самъ недостойный дѣйствова с' двама Єромоноси: Jwсифомъ Рановићемъ, Спиридономъ Трѣкломъ и діакономъ Савомъ Кнежевићемъ, и произведохомъ Дјака Лазара Милића во степенъ діаконства. Просфорѕ, изъ кое божественнѣю Слѣжбѣ дѣйствова, положивъ во јабкѣ подъ крѣтомъ с' части мощей сѣхъ во денъ сѣбботній на wданіе праздника прет̃іа вл̃цы Нашеја Бц̃ы и присно Дѣви Маріа.

У Плашком 23. авгѕста 1763

Божіею Милостію Православни Епископъ

* Арсеније Теофановић.

Карлшадскіи, Поморія Сенскаго, Лике и Корбаве; Зрманѣ же и Звони Града до Далмације и Баніе до воде Глине

Даніилъ Јакшичъ."

Оригинал овог Јакшићеног записа требао је доћи у нову јабуку 1834, но није у њу метут, него се налази у конзисторијалној архиви, а у њу је метут препис.

Нов крст и јабука на плашчанску цркву подигнут је 26. октобра 1834.

У јабуци је осим поменутог Јакшићеног записа нађен и мали дрвени светогорски крстић, кога је владика Мушицки дао оковати у сребро.

Стогодишњи помен

Димитрију Анастасијевићу Сабову.

Још се на Балкану чуо ратне трубе јек, још не беше углављен свиштовски мир, а у духу Стратимировићеву роди се корисна мисао о оснивању српске православне гимназије, која ће за дуго времена још бити снажном полугом за одржање верске националне свести аустроугарских Срба.

Дивна беше замисао мисленога Стратимировића, но још благословенија, по вас српски род, беше издашна десница Димитрија Анастасијевића Сабова! Његовим пожртвовањем у новцу основана је и ступила у живот гимназија карловачка. Овај, — с погледом на важност рукосада му, — један од најзнаменитијих добротвора српства, на прву реч митрополитову, обећана и даје новац за гимназију. За живота је дао 10.000 фор. а исто толико и после смрти. Но још 10.000 фор. остављено је гимназији и његов посинак Матија, кад је умро у Пешти, а све по жељи Сабовљевој.

Новчаном жртвом и других Срба карловчана омогућен је опстанак и живот српској гимназији карловачкој, коју јој је по заузимању Стратимировићеву и највишем одлуком цара Леополда II. од 11. окт. 1791. потпуно загарантован. Том истом одлуком уважен је предлог митрополитов да се Сабону Дмитру подари угарско племство.

Не дуго после времена, кад оснивање гимназије постаде свршеним актом, испушта племениту своју душу Димитрије Анастасијевић. Било је то 30. октобра 1803. Он је сахрањен уз учешће карловачког грађанства на доњем гробљу, а сто година после тога дана ево, захвално поколење, иде знамениту гробу, да му се поклони и рече искрено и дужно: хвала!

Старатељство и управа гимназијска приредила је 1. (14.) нов. о. г. свечан помен оснивачу своме. До подне је одржан парастос, на којем је уз многобројно свештенство чинодејствовао и Њ. Св. патријарх Георгије, председник патроната исте гимназије. На парастосу говорио је гимн. катихета Машировић. Позивајући нас да се помолимо за спас душе Димитрија Сабова и митрополита Стратимировића, чији се прах налази у овом храму, говори о пролазности и ништавости светској, а наглашава важност добрих дела. По завршетку парастоса отишло се на доње гробље где је опет учињен кратак помен на гробу добротвору, који је гимназијска омладина окитила венцем свежа цвећа. Над гробом овим, говорио је В. Вујић директор гимназијски о моралној и културној важности задужбине Сабовљеве. За тим је говорио Ј. Вучковић, ректор богословије. Он је у име православне цркве захвалио се сени добротворевој што је исти у основном писму своме, којим удара темељ гимназији рекао, да се има базирати на учењу православне цркве.

После подне је свечаност настављена у дворници гимназијској. Свечаности присуствовао је и Њ. Св. г. патријарх. Гимназијски кор отпојао је три песме а осмошколац Стојан Богојевић изговорио је дивни пролог, који је саставио српски књижевник а овд. проф. Милан Будисављевић. Свечан говор држао је проф. Ђ. Магарашевић. Он је говорио о политичким приликама и културним, у којима се налазио наш народ у оним крајевима од особе. Оцртавши нам развитак српске просвете и српских школа, задржава се на монументалној задужбини

Сабовљевој. Црта јој живот у прошлости; истиче јој важност за живот нацијонални; набраја важније Србе, из огромне оне масе образованих синова најразличнијих сталежа, који су сршили ову гимназију, а послужише часној српској мисли.

Најпосле је прочитао, за сећање и углед ученицима за пожртвовање, и животопис овога добротвора. Сабов је дошао у Земун око 1732/3. Учио је сабовлук. Настанио се у Карловцима. Ишао је по великим вашарима и подузимао се сваког посла. Највише је заслужио на цигљама. Био је умерен, добра укуса и срца. Одевао се фино. По спољашњости био је наочит, физиогномија његова сведок је проницавости његова ума.

Карловци су се дакле одужили сени неумрлога добротвора можда не са оноликo помпезности, са колико признања, љубави и скрушености. П.

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: Д. Р.

(Наставак.)

Пред сими келијами звоник изидан цигломъ висотоју клофтера 16, покривен црепом, на нем крест от жељеза позлашчен, под им јабука от бакара, такожде позлашчена, в нем велико звоно от $9^1/_2$ центи. Ктитор како звоника, тако и звона бист Господар Недјелко, брат јего Стајић и Василиј Богдановић, жители кр. вароши Новог Сада, котори созидали 1726. Јешче в том тороње пребивајут 3 звона.

От сјевера ред келиах, на углу от запада 2 келие и комора с кухином на горнем шчуку на ћемер, испред њих доксат трокатни сведен на ћемер. На ћелиах пенжери с катрами жељезними и стаклами; зелене фуруне, врата тишлерска, цигломъ патосате, покривене растовом шиндром вестхом. Испод них 2 подрума на свод.

От тих келиах до капне двокатних 8 келиах, 4 кухине, и како ћелие, тако и кухине све, тавани от древа, испред келиах доксат сведен на ћемер. Капија поголема, на нима врата чамова, над капином гостиница на свод, на њој пенжер с с катрами жељезними и стаклами, в њој икона древена, кандило от туча, 3 астала тишлерска, клија, 5 јоргана, 2 перине, 2 чаршава, 3 јастука свилена, а 2 от бела беза, 2 ћилима, ормар тишлерски, свјешчник от туча, 3 кревета тишлерска, 6 столица. До гостиницы к востоку 3 келие и 2 кухине сведене на ћемер, пенжери с катрами и стакли. Сеј ред келиах покривен шиндром вестхом. Сви доксати испред келиах и малаја церков цигломъ патосато.

Написание вешчеј калајних:

26 великих и средњих калајлија, 72 тањира, 2 сажака, умивалница.

Написание вешчеј бакарних:

4 казана с канци и лулами, оправна, 11 тепсија великих, 3 велика легена, сач са заклопцем нов, 3 тигања, 7 капака, 11 великих и малих котлова, јолтас, канавета мала, 3 вел. оранце, 3 ћевћира, 2 ибрика, фланца велика, умивалница, 44 сâна велика и мала, 9 тепсижака, кастрола, 2 ћењера.

По инвентару от 1733. не исходјат:

2 казана, канак, 2 луле, 2 тепсије, 5 котлова. Сија вешчи размјенили за нове котлове, велику, оранџу и 34 сâна и ћугум, 2 тепсије, 2 кастроле и лонац.

Написание вешчеј жељезних:

— — — — — — — — — — — — — —

Написание сосудов винских:

12 винских каца, у нима 850 хак., 3 хардова у нима 70 хак., 3 по 40 хак., 12 ардова у нима 70 хак., 2 чабра, левак древен, 2 визира, 3 славине, 3 сосуда за олај, 4 табарке, шафољ, 5 качица и буре сирно.

Вина и ракае немајут ни мало.

Мјешаоница сведена на ћемер, испод келијах восточних, на неј 2 пенжера, фурупа велика от цигле созидана. Амбар ради бранша шутр јеја, 2 наћве, 4 сита, тезга, мерица, 20 сађурица, ћебе.

Пред мјешаоницом бунар каменом созидан.

Вше монастира:

Хамбар от цигле, растовом шиндром покривен, голубињак, штала созидана каменом, сведена на ћемер, горје черпић, 2 собе покривене чамовом даском, шупа за каруце, чесма каменом зидана, растовом шиндром покривена, крст на неј от плеха; ракижница созидана черпићем, покривена чамовом даском; 2 парчета винограда на грунту мон. Ремете у нима 32 мотике; 2000 дрва шлива около монастира и на Зовању; 20 коса ливада на грунту карловачком, 100 пласта (биће коса) ливаде у Тополи, на Добро-долу, 15 коса ливаде на Зовању; бапча близ монастира

различними сјемени насијана; риболовна бара, зовома Кувалово, при ној ливада 5 коса. Сазаш на грунту монастирском Расоа зовоми, на том салашу 12 волова и 60 глава говеда свакојаки, 15 коња пољских, 195 оваца с јагањци, 20 коза, и тамо кућа, трском покривена, млечар трском покривен, башча са шљивама младицама до 500; бунар, гај на Зовалу, гај више монастира, 2 воденице на Банковци на грунту мон. Гргетега, воденица на грунту спахијском зовома Шљиварка, воденица на грунту монастирском, све са свом оправом, 3 кола волујска, каруце с хамови немачки и уздицами, талиге, 4 коња теглећа.

Сеј монастир нијесет своја привилегији:

1. От Јосифа римскаго императора у оригиналу, на ној печат у месингу, на златном гајтану висит, издана 1706. Апр. 9. у Бечу.

2. Патент от графа Карафа издати у Петроварадину Окт. 15. 1702.

3. Патент от принца Сафое издати 1696. у Петроварадину Септ. 14.

4. Резолуција от обрдирекције от Калиника издата у Осјеку 1724. Окт. 20. за десетке шелевреначке.

5. Книга от Шимоде армицара издата у Сланкамену 1725. за десетке.

6. Конфирмација привилегијска от императрици и кралици Марији Терезији у червеној кадиви оправлена, печат от месинга висит на златну гајтану, издана чрес хофдепутацију 1746. Дек. 20. у Бечу.

7. Конфирмација тјехже привилегији, издана чрез канцеларију мажарску 1747. Јан. 19.

8. Копија от обе конфирмације видимирате кралевским печатом, с реамбулацијом и планом у оправи.

9. Реамбулација на немецком језику у оригиналу с печати господскими и коњиским утверждена 1747. Дек. 23.

10. Резолуција на прошение мемориала от генерала барона от Хенгелсхофен рад шуми карловачкија, издана 1748. Дек. 24. у Карловци.

11. Копиа от привилегие видимирата чрез камера провизора Петра Антонија Валтера у Петроварадину 1711. Марта 27.

12. Копиа от патенте Леополда императора видимирата ц. к. хунгарске канцеларие заклетим нотариусом Емериком 1695. Авг. 31. у Бечу.

13. Русовој от московских цареј императоров всеросијских Јоана Алексијевића и Петра Алексијевић, дарована от созданија мира (7193-1685.) на папиру червеним тафетом покровена, печат от месинга на свилену гајтану.

14. Русовој от влашких бјегова Јо Стефана воеводе, и Јо Василиа воеводи, дароват 1642. Сеп. 5. на пергаменту, печат сребри позлашчен, на једној страни образ Благовјешченија пр. Богородица, на другој страни волујска глава с надписом: Василій воевода молдавскій, на гајтану исплетеном свилом червеном златом.

15. Привилегиа или русовој на папиру влашки писан, дароват от воеводе угровлахијскаго Јо Константина Басараб, љета от созданија мира 7215.-1706. Дек. 20.

16. Привилегиа у оригиналу на пергаменту сербски написата, печат от бјелога воска привезан гајтаном от червене свиле, дарована св. Јоаном деспотом сербским во градје Беркасовје 1496. Маја 4.

17. Копиа вишепомењуте привилегие на латинском језику, видимирата обрдиректором славонијским и осјачким Г. Калиником 1711. фев. 19. у Иригу. Преведена с сербскаго на латински језик вицегенералом г. Јоаном от Монастерци.

Сего монастира сут хумки и ограниченија:

1. От востока хумка Ђурђија у селу Крушедолу.
2. От востока пак Саве Мина хумка.
3. От полудне старог кнеза Башчина хумка.
4. От полудне пак код церкве у селу Шелевренцу Камен хумка.
5. От запада Николе Сашина хумка.
6. От запада пак Коин гроб хумка.
7. От полуношчи Убавац хумка.
8. От полуношчи пак Ступлина хумка.

Сеј монастир досаждение имат от села Крушедола жителеј. Такожде и от Г. барон Пеичевића сирмијске вармеће феишпана у своих грунтах.

Вспр. Г. Арх. и Митр. Павел Ненадовић изволил сему мон. уктиторитије, и дал 2 парусие за свој спомен вјечити на молитвах свјатих и својеј фамилији живих и преставлиисја сродников и родителеј:

Живих:	Усопших:
Арх. и Митр. Павла,	Ненада,
Јакова,	Јелисавети,
Павла,	Јосифа,
Павла,	Сари,
Сосани,	Стани.
Стани.	

Упитани, да л се налазе злодјеји, одговорише, да се не налазе.

За тим им је заповеђено, шта имају набавити и оправити.

Високопр. Г. Арх. и Митр. пришедши из мон. Хопова здје во манастир Крушедол 9. јулија пред вечер.

В једионадесјати ден т. ј. в недјељу Их виск. на литургији во времја причастнија изволил народу прочитати слово.

13. т. ј. на сабор св. Арх. Гаврила благоволил св. совершити службу с г. Партением Павловићем еп. посвјашченија, с прочими архимандрити и свјашченици и дјакони числом осм, на которој рукоположил дјакона нештинскаго Јоана во пресвитера и по совершении литургии молитву с кољенопреклонением читал.

Во времјеже каноника слово народу изуст говорил пр. Г. Партенај.

Пред литургијеју Их виск. отцу Архимандриту и прочеј братиј увјешчалное поучение говорил.

В. 14. же ден т. м. во малом филиалмонастирје храмје Сретенија пр. Богородици изволили Г. Арх. и Митр. службу Божију послушати, идјеже во времја причастнија говорил људем поучителное слово.

По совершении же јеја приказал сељаном крушедолским, како јест тужил се писмено арх. крушедолски Их Пр. на села Крушедола жителе, кои пребивајут на грунту монастирском, њеки от давнаго времена, а њеки от прошедшаго љета, т. ј. бивши прњаворци, ако би они људи на том мјесту в напред остали, то монастир би всјачески в запустјение кратким временем пришел рад творимих от них насилијах. Того ради вскир. Г. им приказал, кои сут на грунту монастирском, како иже положено шпецификација имен их, покажет абие да пресељет с грунта монастирскаго на спахијски и никакове законија служби да им свјашченици несовершајут кромје нуждних (т. ј. крестати и при смерти причастити) такожде и у церков нигдје их непримати, дондеже не пресељатсја.

А прочим сељаном, кои су на спахијском грунту заповедил, да себи церков правјат на спахијском грунту: понеже вишеречени арх. с прочими братијами многократно досаждивао Их вскир. во јеже би они, им црков њихову монастиру возвратил, будући да она церков јест филијал њихова мон. Крушедола от старине, согражденаже јест преподобноју Госпожеју Ангелиноју деспотицеју, јакоже в мисију рукописном Јулија 30. дне в јеја житији повествуетсја, јакоже и изручил јест арх. вишеномјанутому. Парохијалнимже свјашченником крушедолским приказал, да они у напред в монастир на службу сваку т. ј. утрењу, вечерњу, литургију и часове да идут, такожде и Христијани сједјашчи на грунту спахијском. А которису на грунту монастирском, никакоже в церков нигдје да неприпушчајутсја.

Свјашченици же крушедолски вења служби своим незапрешченим и неотлученим Христианом в монастирје да дјејствујут. При сеј публикации кто присуствовал, ниже протокол шпецифице имена назавит.

По тој публикации Их. високр. с прочими пишли видјети мон. грунт, и јегда били на Зовали посмотрили, како су стари рибњаци раскопати и с мрвом села Крушедола загажени, тако и ливаде попасене, и воће доста искварено и изјечено, и тако заповједно тамо арх. да најмит и наредит субашу, кои би после от потрице чувао, а кнезу заказал что би они своју чували и на риболовне баре непушчали, и проче пакости мон. нетворили.

Здје от стране спахиске присуствовал провизор Игнации Курцвајл. Отуду ходил до разсељеног села Шелеврења, промотрил и видјел грунт монастирски, јегоже барон Пејачевић, от мон. покушастсја себи отимити. И тако бил в церкви пустој того села бившаго, и отуду пришли в монастиру на обед.

Посљедует написание имен људеј и домов, коториј живут на грунту монастира Крушедола, ниже приказано с того грунта монастирскаго на спахијски пресељати се:

Дом Михаила Кочишева, Ђуре и Јована Андрашева, Лазара Воинова, Пантелије Стојкова, Петра Раилића, Илије Чибурџије, Тешана Макариева, Теодора, Кирила, Захарије, Стефана, Јоана, Павла, Петра, Јоана, Косте, Ђурке, Мише, Јоана, Стојана, Мише, Стојка, Милете и Тоше Прњаворца, Јована Радовића, Теодора Черте, Марка Шајачкога, Стефана Пешина, Саве Дошљака, Живане вадовице, Максима Јовановића, бабе Вругане, Петра Ремстјанина, Луке Гладибрадића, Јоана и Срете Кајачког, Јоана Лукића, Јоана Попова и Ивана Ревке (свега 40 домови.

От правил 4. вселенскаго сабора гл. 18. правило 13. лист 114.

Обшчија доми сотворивше епископију, или монастир, ашче невозвратјат епископом, игуменом вешчеј бившших во епископии, или в монастирје, нетвердо јест, то и свјашченици убо сушчи да извергутеја, мирстиже или мниси да отлучатсја.

Толкование.

Ашче церковнаго имјенија продати, или отдати неподобает, множее паче в самијх церквеј и монастиреј неподобает продавати и восхишчати, и бити в них мирских жилишчем, ашче убо восхотјат держешчи возвратити, и уступити ја по древнему образу, добрје сотворјат.* Ашче ли ни, свјашченическаго убо чина сушчи, да извергутеја, мниси же или мирети человјеци, да отлучатсја, јако дом Божиј, дом куплени творјашче.

Четвертаго вселенскаго собора во Халкидоње гл. 13. пр. 24. лист 103. Монастир с волеју епископа поставлен, да пребивает непретворен, и јаже сут в нему имјенија, да будут неотемлема. Ашче же кто инако да восхошчет творити, њест без вини.

Толкование.

Монастири иже без благословенија и без повељенија епископа созидани биша, несазданн сут, ни освјашчени. Повељением же и со благословением епископа создани монастири, јако божественаја мјеста и Богу порученн сушче, да пребивајут непретворени и необидими во вјеки, и мирскаја жилишча николиже да будут в них. Да сохранјат же имјенија их и стјажанија, села и виногради и вшја прочаја, неотемлема и неотходна от них. Ашче же кто преступит повељение се, от правил запрешченију да будут повини.

А понеже жители села Крушедола, тако селни, јако и бивши прњаворци котори на монастирском грунту и стјажании жителствујут, от ц. к. величества реамбулиратому и соутвержденому не на мали урок и тшчету имјенија тога мон. Крушедола и стјажанија своја, жилишча водрузили како јавно јест; что от них самих и их скотов несносаја и непресјекомаја удрученија и бједи наносјат опому св. монастиру, и что не отходјат во свој или спахијски грунт пребивати, но јешче от дна до дна со упорством и наслиљем умножајутсја и монастирску земљу отимајут.

Того ради парохиални свјашченици ондјешни, овим шпецификираним вишереченим мирстим прњаворцем, дотоље да им неслужат вшја прочија треби, кромје крешченија и причашченија, донеже нестидут от мон. земли и стјажанија по вишереченим каноном. Зане бо и администратор Брњаковић непрестает земљу напољњати, нити ожидати окончења суда надлежателнаго. Но своеволно отимает тујуже земљу монастирску, после запрешченија царскаго, кое истое подвигло и мене по правилом вишереченим запрешчение таковое дати, донделе с грунта мон. они неотидут.

А прочим сељаном, кои сут на спахијској земли, и овим подобње, кои отидут с грунта мон., да служат свјашченици вшја треби Божествењја.

На мемориал и прошение крушедолскаго мон. Арх., и на претензију тогожде и всего братства, правилње достојно бити судихом да начална церков Крушедола монастира свој филиал монастир мали храма Сретенија Господња создани Св. Ангелијеју преподобнојуу, в котором от древности монахине жителствовале, пак на своју потребу и служение примит. Понеже на монастирских земљах, неподобает мирских жителствах церкви бити. И тако приказа се сељаном да на своем грунту церков себје справјат, и тогда утвари своја церковнија из малаго сего филијала возмут, а до толе ту да пребивајут на сохранењију.

В протокољеже визитации да се инвентирајут овс вешчи повељено јест.

Дано в мон. Крушедоље 14. Јулија 1753.

Бивши при овој публикации, а во первих високаја особа

Павел Ненадовић Арх. и Митр.
Партеиј Павловић, епископ посвјашченија
Захарна Миливоевић, Арх. Хоповски
Никифор Радосављевић, Арх. Крушедолски
Никанор Јовановић, Арх. Раковачки
Викентиј Поповић, Арх. Шишатовачки
Никифор Поповић, Арх. Љеповински
Арсеиј Радивоевић, ексарх Арх. Митр.
Атанасиј Исаијевић, игуман Реметски
Јереј Петр села Крушедола
Јереј Давид Јовановић, тогожде села
Андреј Андреевић, Петроварадински постфелвалтер.
Игнации Курцвапл, провизор прински
Кузман кнез села Крушедола со всјем обшчеством.

Наставиће се.

* Никон I. томус, слово 22.

Проведбена наредба

саборског одбора о потврђеној одлуци саборској од 5. (10.) Јулија 1902.

Д. Р.

У последњем броју навели смо у целости наредбу саборског одбора од 27. Септембра о. г. Ad C. O. 8571/2221. ex 1903. којом се спроваја у живот саборска одлука од 5. (18.) Јулија 1902. бр. 6. потврђена превишњим решењем од 7. Септембра 1903. у предмету тумачења односно допуне неких чланака епархијске уредбе од 1871.

Подједно смо рекли, да ћемо о њој у идућем броју коју више проговорити, што ево и чинимо.

Како је „мајски сабор“ 1902. у много и много чему показао своју неспремност како у доношењу закључака — одлука, тако и о њиховом извршењу, о чему је било говора у овом листу; није чудо, што није донео и проведбену наредбу о одлуци својој од 5. Јулија у погледу тумачења односно допуне неких чланака епархијске уредбе од 1871., кад је већ држао, да за исту одлуку не треба превишње потврде, него ју је упутио саборском одбору на извршење.

Саборски одбор примивши исту одлуку на извршење, нашао је за добро -- на чију упуту, не спада овамо — да је упути кр. уг. министру председнику да исходатајствује за њу превишњу потврду, што је исти и учинио, и која је добила превишњу потврду.

Пошто није као што рекосмо сам сабор издао за поменуту одлуку и саму проведбену наредбу; то ју је издао саборски одбор, *и ако на то није био овлашћен од самог сабора, и ако је аналогно по потврђеној „Уредби епархијској од 1870.,“ сам сабор требао за њу издати проведбену наредбу по њеној потврди.*

Ну узмимо, да је саборски одбор био властан издати проведбену наредбу за поменуту одлуку, јасно је као сунце, да је иста његова наредба морала бити написана у духу како саме уредбе од 1870., тако исто и поменуте одлуке саборске од 1902., *и да у њој није смео ништа новога одребивати што нема у њима и што се с њима не слаже.*

Па је л тако поступао саборски одбор у својој поменутој проведбеној наредби?

Ми велимо: да није! И за ту своју тврдњу ево и доказа.

1. 2. и 3. тачка проведбене наредбе слаже се са самом одлуком.

У 4. се тачци први део слаже са потврђеном одлуком, други се пак с њоме не слаже, а не слаже се с тога, што по 3. тачци одлуке припада административном одбору неограничено право да сазива епархијску скупштину, и то бар једанпут за време њене трогодишње периоде, а кад да је сазове и то је његово неоспорно право, и ако у том времену не би је сазвао, одговоран би био по 6. тачци исте одлуке самом сабору.

С тога други део 4. тачке проведбене наредбе: „да саборски одбор може упутити адм. одбор на сазив еп. скупштине, ако исти то на време не учини“, *није основан ни на „Уредби епархијској од 1870.“, ни на потврђеној одлуци од 1902.*, те по томе не може имати ни важности.

5. је тачка проведбене наредбе непотпуна и нејасна. У њој се вели: „да еп. скупштина може извршити верификацију приговорених избора само онда, ако је законито конституисана.“.

Кад се пак еп. скупштина има сматрати за законито конституисану, то се није рекло, а то се бар требало рећи, кад се већ хтело у истој тачци нешто рећи о верификацији приговорених избора.

Кад је саборски одбор у 11. тачци рекао — попут сабора — да еп. скупштине могу радити онда, кад се искупи надполовична већина еп. скупштинара, требао је аналогно сабору рећи и о конституисању еп. скупштине.

По §. 11. саборског устројства „сабор се проглашује за састављен — конституисан — чим се надполовична већина свих изабраних посланика оверови и саборски чланици изаберу“, а по §. 23. допуне саборског пословника од 11 Маја 1871. „Конституисани сабор предузима верификацију оних саб. чланова, против којих избора има каквих приговора.“

Па кад није саборски одбор јасно навео, кад се има еп. скупштина за конституисану сматрати, морају саме еп. скупштине или усвојити у том погледу важеће наређење за сабор, или донети посебан закључак у том погледу, што им и иначе као самосталним телима припада донети свој пословник.

6. је тачка проведбене наредбе не само противна 3. тачци потврђене одлуке, по којој административни одбор кад нађе за потребно сазива еп. скупштину, него и чл. XL. „Уредбе епархијске од 1870.“, по ком је сваколика црквена

и школска управа одговорна сабору за свој рад, а не еп. скупштини, изузимајући еп. школски одбор, који је по § 135. школске уредбе од 1872. одговара еп. скупштини.

Еп. скупштина по чл. XVIII. поменуте уредбе има право само да контролише рад еп. власти, и да јој исте власти подносе извештај о своме раду, кој она има са својим мњењем поднети сабору. Нема она права да еп. конзисторији и адм. одбору, но сам сабор да им издаје или да им ускрати опросницу о њиховом раду.

По томе и 6. тачка проведбене наредбе, у којој саборски одбор даје — неовлаштено — упуство и епархијским скупштинама и адм. одборима, шта имају радити, пошто није основана ни на „Уредби епархијској од 1870.“, ни на потврђеној одлуци од 1902., не може имати ни важности.

Саборски је одбор требао бар толико да претпостави самосвести и знања њиховога делокруга и код еп. скупштина и адм. одбора, да ће они знати шта је њихова дужност и шта им ваља радити.

7. је тачка проведбене наредбе противна не само чл. XVIII. него и чл. XL. „Уредбе епархијске од 1871.“, јер кад на основу чл. XVIII. поменуте уредбе еп. скупштини припада право, да се извештава о раду еп. власти и о томе да свој извештај са својим мњењем сабору поднесе, а не саборском одбору, а на основу § 135. шк. уредбе овом последњем само рад еп. школског одбора, а по чл. XL. и конзисторије и адм. одбора одговорне су сабору за свој рад, а не еп. скупштини или саборском одбору; јасно је, да онда еп. скупштине нису дужне све да и најћу код тих власти на велику неуредност или немар, да их изваде и да о томе саборски одбор извести ради даљег поступка.

По томе и 7. тачке проведбене наредбе, пошто није основана ни на „Уредби епархијској од 1870.“, а ни на потврђеној одлуци од 1902., не може имати ни важности.

8. тачка проведбене наредбе, да епархијске скупштине и еп. власти имају о свом раду слати извештаје званичном листу „Српском митрополијском гласнику“, противи се закључцима и митрополијско-црквеног савета и народно-школског савета, који су ове године у два маха — овамо од установљења „Митр. гласника“ — изјавили, да они не признају исти лист са званичан лист за црквено духовне и школске ствари, него да сматрају и на даље „Српски сион“, покренут 1891. од св. архијерејског сабора за свој званичан орган, ког су они као такав сматрали од 1891. па све до данас.

Ако идућа архидијецезална еп. скупштина и остале еп. скупштине, узпризнају „Митр. гласник“, покренути 1. Јануара 1903. од саборског одбора у супрот закључку нар. црк. сабора од 7. Јулија 1875., за свој званичан орган, могу слободно њему шиљати извештаје о свом раду, као што могу достављати и административни одбори, ал ну не могу и не смеју шиљати извештаје о својим седницами и огласе и еп. конзисторије и школски одбори, који су дужни и једно и друго достављати у првом реду за њих званичном листу „Српском сиону“.

По томе и 8. тачка проведбене наредбе, пошто нема никаквог законитог ослонца, а противна је и закључцима самог сабора и митрополијско црквеног и народно-школског савета, не може имати ни важности.

9. тачка проведбене наредбе, да еп. скупштине имају свој пословник саборском одбору поднисити на увиђај ради контроле, да ли исти одговарају автономним уредбама и земаљским (државним) законима или не одговарају, противи се не само досадашњој 30. годишњој пракси, по којој су еп. скупштине, у којима су водили главну реч они, који су „Уредбу епархијску од 1870.“ створили, доносиле свој пословник, без да су га достављали саборском одбору на увиђај ради контроле, него и чл. XXXVII. поменуте уредбе, по ком су и црквене и школске власти власне саме себи одређивати свој пословник привремено.

Па кад је законодавац еп. властима, изабрати од еп. скупштине дао такво право; може л се и замислити, да би еп. скупштине у томе ограничио, и то онај сабор, који је и за себе задржао право, да сам доноша свој пословник?

По 9. тачци проведбене наредбе, биле би еп. скупштине стављене у једну категорију са црквеним скупштинама, које штатуте своје — у које долази и пословник, достављају адм. одбору на одобрење.

Кад се помисли, какав је скучен делокруг еп. скупштине по чл. XVIII., и да она нема другог права, до ли да бира чланове за еп. власти и да чини предлоге сабору; не може човек да се довољно начуди, да је данашњи саборски одбор, који хоће да све из корена — темеља —

мења, могао рећи у поменутој 9. тачци, да му се имају на увид достављати пословници еп. скупштина, како би се могао уверити, да ли исти одговарају автономним уредбама и земаљским (државним) законима.

Та *каква* веза може имати један пословник еп. скупштине са земаљским (државним) законима, и од куд је саборски одбор позван да он штити и чува земаљске (државне) законе, кад он сам сваки час долази због њих у колизију са државном влашћу, и кад су автономни и државни закони у толико и толико прилика једно другом супротни, те како би се држао, кад би нешто у еп. скупштине пословнику било на основу автономних закона, а супротно државном закону? Чега би се држао?

Позивање дакле на државне законе, могло је и требало је из поменуте наредбе са свим изостати, ако ни због чег другог, а оно ради самог угледа саборског одбора и принципа његових чланова.

Да су епархијске скупштине, у којима су главну реч водили — као што рекосмо — они, који су 1870. донели „Уредбу епархијску", имале право доносити за себе своје пословнике, а то право признали и еп. властима, које пословнике нису морали достављати на увид саборском одбору, познаћемо се на епархијску тежиштареку скупштину од 16. Октобра 1875. (дакле после потврде саборског устројства), која је у чл. XVII. рекла: „Епархијска скупштина одређује свој пословник за идућу скупштину а у чл. XLI. Свој пословник одређује црквена и школска управа — власт — сама себи."

Поменута 9. тачка проведбене наредбе, противна је и 6. тачци потврђене одлуке од 1902., по којој еп. скупштина не стоји у никаквом односају, а најмање некој потчињености спрам саборског одбора.

Творци поменуте потврђене саборске одлуке од 5. Јулија 1902., међу којима у првом реду беху чланови данашњег саборског одбора, из чије средине беше и сам известилац, на истом се собору свом жестином заузимаше за потпуну независност епархијских скупштина, те прилаше саборском одбору свако право и власт на и само контролно право, на које се позиваше прешашњи саборски одбор на основу §. 22. б.) саборског устројства од 1875, *а данас — на велико изненађење свију мислених људи — изводе за саборски одбор контролно право над епархијским скупштинама на основу баш §. 22. б.) саб. устројства од 1875!*

Ми смо 1902. у чланку: „*О одговорности епархијских скупштина*" тврдили, да саборски одбор на основу § 22. б.) саб. устројства од 1875. има контролно право над епархијским скупштима, пошто су и оне уредбом — штатутом — установљене.

Већина је саборска 1902. тврдила, да епархијске скупштине нису саб. одбору одговорне, те да он нема ни право на основу § 22. б.) контролисата њихов рад, те је у том смислу донео и поменуту одлуку (6. тачку у одлуци).

Шта више за време саме дебате о том питању, сам је известилац г. др. Мита Мушицки рекао: „еп. су скупштине једино сабору одговорне, и да је саборски одбор узурпирао себи право, кад их је позвао на одговорност, . . . нико не спори, да се против одлука еп. органа не може апелирати на саб. одбор, *али је за своје деловање епархијска скупштина одговорна само сабору*"; а г. др. Бранко Илић, данашњи фишкал црк. нар. фондова за Угарску, рече: „г. прота Јеремић нема право, кад се позива на §. 22. саб. устројства, јер да се контролна власт саб. одбора, о којој је у том §. реч, не протеже на еп. скупштине. По том §. саб. одбор контролише органе, који су уредбама установљени, а еп. скупштине нису органи, него заступства."

Данас пак, на основу разговора, што га имадосмо с једним својим пријатељем о § 22. б.) саборског устројства, чије разлоге усвојисмо као са свим коректне, мењамо исто своје мишљење, и тврдимо, *да саборском одбору на на основу § 22. б.) саборског устројства не припада контролно право над епархијским скупштинама.*

§ 22. б.) гласи: „У делокруг саборског одбора спада: — б.) да обнародује и извршује сабором донешене, највишом потврдом снабдевене *и у делокруг саборског одбора* спадајуће уредбе (штатуте) и одлуке и да контролише органе, који су уредбама установљени."

Кад се у првом делу истог § вели, да у делокруг саборског одбора спада обнародовање и извршење сабором донешених, највишом потврдом снабдевених уредаба (штатута), које у делокруг саборског одбора спадају, дакле не и оне потврђене уредбе, које не спадају у његов делокруг, као н. пр. уредбе (штатуте) тичуће се митрополијско црквеног и народно-школског савета; јасно је да се онда из тога мора извести

да се речи из другог дела истог §. не могу друкчије схватити и тумачити, него да саборском одбору припада право контролисања само оних органа, који су установљени уредбама (штатутима), које спадају у делокруг саборског одбора, а то је контрола над чиновницима фискалеким, економским, рачуноиспитачким, благајничким при фондовима и фундацијама и заводима, који се тичу целе митрополије, пошто се сви ти чиновници имају бирати на основу уредбе (штатута), ког сабор има донети а круна потврдити, и саборском одбору припада право непосредног надзора над црк. нар. добрима.

Кад би се усвојило данашње мишљење и тврдња саборског одбора, да њему на основу § 22. б.) саб. устројства припада контролно право и над еп. скупштинама, пошто је и она уредбом (штатутом) установљена, *онда би њему припадало право контроле и над митрополијско црквеним и народно-школским саветом, пошто су и исти уредбама (штатутима) установљени.*

А то тек данашњи правници у саборском одбору не ће моћи и смети тврдити, нити би им то право иста тела признала.

Та није ли и сам сабор 1875. закључком својим од 7. Јулија бр. саб. зап. 744. у погледу установљења званичног листа за карловачку митрополију — ког смо у последњем броју навели — признао равноправност са саборским одбором.

Да је сабор од 1874., који је градио саборско устројство, хтео да установи, да саборски одбор буде надзорна власт над свима осталима народно-црквеним властима, које су уредбом (штатутом) установљени, он би изреком рекао у истом § 22. б.), као што је то рекао сабор од 1870. у свом саборском устројству у чл. XXVI.: „Сабор бира из своје средине одбор, који ће пазити, да се саборске одлуке како ваља извршују; *надзедати и контролисати органе, које сабор за послове у чл. I. означене*, постави — —“, а у I. чл. је рекао: „Сабор је орган, који — — самостално уређује односаја и расправља, надгледа, непосредно и посредно извршује послове, који се тичу црк. администрације, школе, просвете, наставних и добротворних народних завода и закада срп. нар. фондова, манастирских и других срп. црк. народних добара“, дакле сабор уређује све црквено-народне просветне власти, и по чл. XXVI. саборски би одбор имао контролно право над свима тима властима.

Ну, сабор од 1874. није хтео, да даде саб. одбору тако велике власти, него му је дао право контролисања само над оним органима, који су установљени уредбама (штатутима), које у делокруг саборског одбора спадају, а који су то органи, рекли смо.

У осталом у чл. XVIII. „Уредбе епархијске од 1870 “ „да ће еп. скупштина контролисати рад органа црк. и шк. управе — —“, није ништа друго до ли проста фраза, каквих је на жалост пуно у нашим на врат на нос донашаним и с брда с дола покупљеним §§ и чланцима у нашим уредбама.

Виша власт може контролисати нижу — потчињену јој — само тако, ако је она сама стална ил бар да се периодично састаје, те да је може или сама, или преко изабратих својих чланова контролисати.

А какво може бити контролисање од стране еп. скупштине над телима — еп. конзисторији и адм. одбору — који нису њој одговорни за свој рад, него сабору, кад се она до сада није скупљала за 10 и више година, а по данашњем уређењу има се скупљати у три године једанпут, а тек по околностима и више пути, и то тек онда, кад је истекао мандат члановима еп. власти и нова се позова да бира нове?

Ту, код таког уређења не може ни бити говора о каквој контроли.

По томе дакле 9. тачка проведбене наредбе пошто је противна § 22. б.) саборског устројства, не може имати ни важности.

10. је тачка проведбене наредбе не само противна 6. тачци потврђене саборске одлуке од 1902., по којој еп. скупштина сабору подноси своје записнике, коме је одговорна за свој рад и кад у „Уредби епархијској од 1870.“ а тако исто ни у поменутој одлуци нема говора о томе, да их има преко саб. одбора доставити му своје записнике, јасно је да саб. одбор не може по својој вољи тумачити исту 6. тачку одлуке.

Ако ико, данашњи бар саборски одбор, који је поникао из већине саборске од радикала, у које се и сам убројава, није требао ни смео приписивати себи право тумачења поменуте уредбе.

Кад је саб. одбор 1886. под бр. С. О. 306. и 340. ех 1886. закључио, кад се имају еп. скупштине са новим изборима сазивати и докле има трајати мандат чланова епархијских власти, те кад се саборски одбор 11. Марта 1897. позвао на исти закључак и позвао еп. скупштине и

административне одборе да по њему поступају; тада је на радикалној скупштини у Вршцу 30. Окт. 1897. с радикалне стране у којој је главну реч водио данашњи фишкал нар. црк. фондова за Угарску г. др. Бранко Илић речено: „наредба саб. одбора не веже скупштину, пошто је та наредба само упутство а не закон. Али то упутство да није меродавно, *јер законе тумачи само сабор.*“

Да саборском одбору не припада право контроле над радом еп. скупштине и да сабору подноси евентуалне његове примедбе, односно да их може и самој скупштини поднети; то смо јасно доказали код опровргнућа 9. тачке проведбене наредбе.

Напоменућемо још и ово.

Кад је по § 143. „Уредбе за српске народне школе од 1872.“, народно школски савет одговоран сабору за свој рад, и он му непосредно, а не преко саборског одбора, доставља извештај о свом раду; јасно је, да пошто је по 6. тачци потврђене саборске одлуке од 1902. и еп. скупштина одговорна сабору за свој рад, да му онда и она има непосредно, а не преко саборског одбора достављати извештај о свом раду.

По томе дакле 10. тачка проведбене наредбе, пошто је противна 6. тачци потврђене одлуке саборске, не може имати ни важности.

11. је тачка проведбене наредбе не само нејасна као и тачка 5., него је уз то супротна самосталности еп. скупштина.

При опровргнућу 9. тачке проведбене наредбе, јасно смо доказали да еп. скупштине имају право доносити свој пословник, без да нести морају тражити сабораком одбору на увиђај ради контроле.

И кад им то право припада, јасно је, да њима припада право да у њему означе, са коликим бројем чланова може скупштина радити.

Да је први део 11. тачке проведбене наредбе нетачан и нејасан, ево доказа.

У њему се рекло: „Еп. скупштине могу радити само онда, ако се искупи надполовична већина еп. скупштинара —.“

Како и у еп. скупштини као и сабору има и виралних и изабратих скупштинара; то је требало јасно назначити, да л се под надполовичном већином подразумева целокупан број скупштинара н. пр. за архидијецезу 82, од чега је надполовична већина 42, или само број бираних чланова 76, од чега је надполовична већина 39.

Кад се у § 11. устројства саборског јасно рекло, кад сабор може доносити одлуке т. ј. да мора бити присутна надполовична већина саборских чланова (дакле 42); требао је онда и саборски одбор — кад је већ неовлаштено узео себи право, да прописује еп. скупштинама, кад могу одлуке доносити и у својој проведбеној наредби јасно рећи, да л се под надполовичном већином има подразумевати целокупан број еп. скупштине, или само изабратих скупштинара.

Други је део 11. тачке проведбене наредбе противан не само самосталности еп. скупштина, него и 3. тачци потврђене саборске одлуке од 1902.

Ако се по пословнику, одређеном од саме еп. скупштине не скупи довољан број чланова за рад, то је власна сама еп. скупштина односно адм. одбор одредити време поновног њеног држања, а кад ће је они поново позвати, то је неоспорно њихово право, и у то се нема саборски одбор ништа мешати, нити одређивати.

Пошто је дакле 11. тачка проведбене наредбе не само нетачна и нејасна, него је противна и самој самосталности еп. скупштина и адм. одбора; то не може имати ни важности.

Како се у 12. тачци проведбене наредбе одређује, оно, што би сваки адм. одбор сам учинио при сазиву еп. скупштина, могла је иста слободно изостати.

13. је тачка проведбене наредбе противна §. 4. „Уводне наредбе“, по којој се има увести у живот уредба срп. нар. црквене сабора од 1870. о „Уређењу епархијском“, што ју је сабор надао по њеној потврди 30. Јулија 1871., у ком је §. речено, да дијецезани — пошто у том времену није било законитих еп. власти — имају позвати она тела, која непосредно бирају чланове за еп. скупштину, да их имају изабрати по чл. XII.

Било је у овом листу говора о томе, како је сабор 1870. у „Уредби епархијској“[4] донео два супротна чланка, а наиме чл. XI. и XII., од којих може само један постојати, т. ј. ако се узбира по чл. XI. не може имати важности чл. XII., а ако се по чл. XII., не може по чл. XI.

Па кад је онај сабор, који је донео речену уредбу, у својој уводној наредби рекао у §. 4., да има важности чл. XII., и кад се од тога доба па све до прошле године у свима епархијама обављали избори еп. чланова по истом чланку, са изузетком избора 1902. у карлштатској епар-

хији на основу закључка сабореког, и у рашћком протопопијату, у супрот позиву адм. одбора; јасно је, да се и на даље све дотле, док сабор друкчију одлуку не донесе, имају по чл. XII. обављати избори за ен. скупштину.

Кад је до сада био принцип радикалски, да је само сабор познат да тумачи и допуњује нејасна места у нашим уредбама и правилне да попуњује; тог се принципа треба да држи и данашњи саборски одбор, и он у томе не може чинити никакву изнимку.

У 13. је тачци проведбене наредбе, показао саборски одбор и своју пристрасност и недоследност.

Кад је он стао на становиште, да чланове за ен. скупштине треба бирати на основу чл. XI., како је онда могао у њему подједно нарећи, „да досадањи правомоћно обављени избори (који су обављени по чл. XII.) остају на снази"?

Доследност би захтевала, да се сви избори, који нису обављени по чл. XII. прогласе за неважеће.

А кад је саборски одбор досадашње обављене изборе по чл. XII. прогласио за „**правомоћно обављене**;" шта га је навело, да за у будуће одређује, да се избори имају обављати по чл. XI., кад сабор 1902. није донео у том погледу никакву одлуку?

По томе дакле 13. тачка проведбене наредбе, пошто је противна тумачењу сабора од 1871., и пошто од тога доба сабор није донео нову одлуку у том погледу, и досадашњој пракси, не може ни важити.

На основу свега овде реченога јасно се види, да је већина тачака проведбене наредбе саборског одбора од 27. Септембра о. г. Ad C. O. 8571/2221. ех 1903. којом се спроваља у живот саборска одлука од 5. (18.) Јулија 1902. бр. 6., потврђена превишњим решењем од 7. Септембра 1903. у предмету тумачења односносно допуне неких чланака ен. уредбе од 1870., супротна како постој уредби тако и одлуци, те да по томе не може ни имати важности, нити су је дужне, шта више не смеју је епархијске скупштине ни усвојити, нити се по њоји владати.

Истина, сабору је по § 18. сабореког устројства од 1875. стављено у прву дужност, да се стара око одржања српске нар. прк. автономије, па кад је саборски одбор заступник и извршилац саборских одлука и закључака; јасно је да је и његова прва дужност да се стара око одржања исте автономије.

А у чување њено мора се убројати и то, да он штити и поштује свачија права, дата им истом автономијом, и ако ико, он не би требао и не би смео да отима туђа права и себи присваја.

Пошто се из досад реченог и то види, да је саборски одбор поменутом својом наредбом приграбио себи многа права, која припадају административним одборима и епархијским скупштинама — не ћемо да расписујемо из каквих побуда —; дужност је епархијских скупштина, да се оне бране од тог одузимања својих права, и да их очувају.

А то ће учинити, ако не усвоје из поменуте наредбе све оне тачке — наређења, која немају законитог основа.

Рекосмо и спасосмо своју душу, а сад је ред на епархијским скупштинама, да и оне кажу своју, којом ће кажом показати, да им је преча нар. црквена автономија и чување својих права, или партијски интерес и партијска дисциплина.

И каже наших ен. скупштина у том погледу, могу послужити за врло опасан прецеденс, ако кад наступе ванредне прилике — што не дај Боже да наступе, а да не наступе, зависи ће од нашег држања и рада —, те се буду издавале наредбе супротне постојећим јасним уредбама, као што ће то послужити и наводи саборске већине од 1902. при верификовању неповољних чланова, кад дође прилика, да оној Грујићев „трећи" узима интереса, да створи повољну већину.

Радикали српијански ликоваше, када се оно 1. Априла 1893. краљ Александар незаконито прогласи за пунолетног — у наточ устану — и одобраваше му тај поступак. А кад доцније краљ Милан наговори краља Александра, да укине не још који §§. из устава од 1888., него и цео устав; они ударише у кукњаву и јаук, те да се одрже у власти, већина пристаде и на устав од 1869., а по том и на Александров.

Припаните за то и Ви г. г. овострани радикали, а особито радикалски свештеници, шта радите. Чувајте и народно црквену автономију и свој образ, *а да је и да га сачувате, даће Вам се још прилика на арх. епархијској скупштини.*

Дописи.

Пакрац 29. Октобра. У седници нашег административног одбора од 21. о. м. прочитана је одлука саборског одбора од 27. Септембра бр. С. О. 2270. ех 1903. донесена на предлог његова члана г. др. Жарка Миладиновића у погледу одржане епархијске скупштине пакрачке 9. Априла о. г., којом је уништен цео рад исте скупштине, па и обављени тог дана избори епархијских власти, те је председништво високопреосвештени г. Мирон Николић упућен, да разрешивши изабрате 9. Априла о. г. чланове епархијске власти у сва три одсека, успостави старе — дотадашње — власти.

Подједно да успостављени стари административни одбор, што пре одреди накнадне изборе за еп. скупштину по чл. XI. „Уредбе епархијске“ од 1871., и да сазове еп. скупштину у коју имају бити позвани и скупштинари изабрани 1902. у ранићском протопрезвитерату.

Ову је одлуку донео саборски одбор једногласно — саборски одбор према своме склопу, друкчије и не доноси одлуке, код њега све иде једногласно — осим Његове Светости г. патријарха Георгија, који је против исте одлуке уложио свој сепаратни глас, пошто држи, да иста одлука не стоји у складу са одредбом епархијске уредбе од 1871. године.

Ето дакле новог сукоба, до кога није морало доћи да је саборски одбор мало више имао обзира на саму ствар, а мање на личну амбицију свога члана г. др. Николе Ђурђевића, који пошто по то хоће да продре са својим кривим мњењем.

Саборски одбор на предлог свога члана г. др. Жарка Миладиновића донео је горњу своју одлуку на основу ових разлога: 1) што у пакрачкој епархији нису обављени избори осим у ранићском протопрезвитерату, на основу чл. XI., као што је он решио 28. Марта о. г., и као што је решио 1901. пређашњи саборски одбор, него су обављени на основу чл. XII. епархијске уредбе од 1871. године, и 2) што у одржаној скупштини 9. Апр. није био довољан број скупштинара.

Што су и у пакрачкој епархији као и осталим епархијама, обављени избори на основу XII. чл., изузимајућу карлштатску епархију, у којој су обављени избори услед упита на основу решења саборског одбора од 1901. на основу XI. чл., и у ранићском протопрезвитерату, у ком су обављени у супрот наређењу адм. одбора; то је са свим по закону чињено.

У епархијској уредби од 1871. говоре чл. XI. и XII. о броју скупштинара, и како један чланак други потире, један од њих мора важити, а који, то је решио сабор 1871. 30. Јула у својој уводној наредби, у којој се изјасниo за XII. чланак.

И кад је од тога доба на све до прошле године увек поступано у свима епархијама по том чланку, све и ако је саборски одбор 1901. и 1903. и решио, да се имају обавити избори по чл. XI, њихово то решење не може имати важности, јер сабор је позван да тумачи уредбе, а не саборски одбор.

Пошто је саб. одбор 1901. на упит адм. одбора плашчанског решио, да се избор за еп. скупштину има обавити по чл. XI., зашто онда није тај свој закључак објавио у званичном делу „Српског сиона“, и за што су онда обављени 1902. у свима епархијама — осим горњокарловачке и ранићког протопрезвитерата у пакрачкој — избори по чл. XII., па и у самој бачкој и вршачкој епархији, где је радикалско царство, и како је могао саборски одбор узети на знање и одобрити њихов рад, а пакрачке скупштине не одобрити?

Не видили се из тога највећа пристрасност и недоследност саборског одбора, који као највиша автономна власт није је требао ни смео учинити.

С тога није се чудити, што се овде сви увиђавнији људи чуде, како је саборски одбор могао за разлог уништења рада наше еп. скупштине позвати се и на то, што тобоже нису избори обављени на основу чл. XI.

А особито се чуде г. др. Жарку Миладиновићу, који је у свом „Тумачу“ и сам рекао, да се наша еп. скупштина на основу XII. чл. има састојати из 62 скупштинара.

Та није нама наша епархија екстравуршт, да се с њом могу титрати по вољи Ђурђевића и њему подобни.

Наш адм. одбор, држећи се саборске уводне наредбе од 1871., држећи се 30-годишње праксе у свима епархијама, позвао је по ново ранићски протопрезвитерат, да и он обави изборе по чл. XII., што исти није хтео учинити, и кад није хтео то учинити, сам је крив, што није био заступљен на скупштини.

За други разлог уништења рада наше еп. скупштине од 9. Апр. о. г., навео је саборски одбор то, да она није била власна за доношење решења с тога, што у њој није било натполовична већина чланова.

У одлуци се рекло: „Кад је по чл. XII. еп. уређења одређен број скупштинара 62, то се мора узети да натполовична већина у таком случају износи 32, а не 30 или правије 29, јер је толико било скупштинара, а 30. је био председник.“

„А и кад би се узело да број еп. скупштинара изности сада само 59, јер нема главног школског референта,[1] воћинског протопрезвитера[2] и једног учитеља воћинског протопрезвитерата, и онда још увек натполовични број еп. скупштинара износи 30, а не 29, јер се председник не може рачунати у тај натполовични број, јер он није скупштинар, већ је председник, а по § 11. саб. убројства не броји се председник саборски у натполовичну већину. Ако се председник може убројити у *натполовичну већину*, онда се мора убројити и у *укупни* број, то је бар конзервенција, јер се *натполовична већина рачуна према укупном броју*, и тако би се морало узети, да је уништном приликом требало да буде 59 скупштинара (1 председник, свега 60 чланова), а било их је присутно 29 еп. скупштинара + председник свега 30, дакле само половица, а не *натполовична већина*, коју би у овој прилици сачињавао већи број скупштинара него 30, а то је 31 скупштинар колико нак *није било*“.

Овако г. др. Жарко Миладиновић, а по њему и саборски одбор учиниће рачун, — рачун без бирташа!

[1] Какав је познавалац наших автономних ствари г. др. Жарко Миладиновић, види се из овога, да он не зна, да се у XII. чл. наводи референт нар. школа, а не главни референт. Главни референт, као референт нар. школа у Архидијецези, има само у арх. еп. скупштини места, а у осталим епархијама референти нар. школа. У загради рече се: „а шта је са заменком истог?!“, шта је? Да је г. др. Ж. Миладиновић заварио у штампан „Извештај“ пашег еп. школског одбора од пр. г., нашао би на стр. 46.: „— Дужности референта и перовође еп. шк. одбора вршио је свагдашњи конзисторијални бележник, а кон. спискал давао је потребна мишљења.“

[2] У загради рече се: „којег сада има, јер је инабрат“, јесте сада 27. Сент. (кад је донесена одлука) има га, ал је исти потврђен тек маја, по томе, није га било 9. Априла.

Да је ко други овакав рачун учинио, ми се овде не би чудили, а не би му се чудио ни остали паметан свет, ал када га учини главом г. Жарко, и то онај Жарко, који у свом „Тумачу“ друкчије протумачи шта је то натполовична већина, као што ћу навести; онда се и г. Жарко и чланови саборског одбора показаше као ђаве рачунџије, а то је ало и по њих саме, а и по народне ствари, јер ђавли рачуни могу и њима и народу штете нанети.

Да се г. др. Жарко показао у горњем рачуну као ђаво рачунџија, ево му доказа.

Г. др. Жарко на своју несрећу позва се на § 11. саборског устројства, по ком као да се председник не броји у натполовичну већину.

То позивање даде ми повода да завирим у његов „*Тумач*“, и да видим, шта је код §. 11. саб. устројства рекао.

У његовом тумачењу истог §. наиђох на ово: „— — — Овде се има троје разликовати:

1.) Конституисање сабора,

2.) Доношање одлука и

3.) Промена саборског устројства.

Ad 1) Код конституисања сабора потребна је *натполовична* (апсолутна) већина **изабраних** (дакле и личних) посланика, према томе довољно је за конституисање саборско 38[3] изабраних чланова саборских, који бирају часнике саборске.

Ad 2.) За доношање саборских *одлука* потребна је натполовична већина свих саборских (и личних и изабраних) чланова, дакле најмање 42[4] саборска члана изузевши, кад сабор бира саборске часнике, јер је за тај случај довољно и 38 посланика.

Из овог се види, да не стоји оно, што је у поменутој одлуци рекао г. др. Жарко Миладиновић и саборски одбор.

Та из самог § 11. саб. устројства и тумачења г. др. Жарка види се, да се и председник рачуна у натполовичну већину за доношање одлука.

По чл. XII. епархијске уредбе од 1871. састоји се наша еп. скупштина из 62 скупштинара, и то из 6 личних — вирилних — и 56 изабраних скупштинара. У личне се

[3] Пошто је број бираних саборских посланика 75, то је натполовична већина 38.

[4] Изабратих посланика 75 и 7 вирилних (патријарх и 6 епископа), износи 82, натполовична већина 42.

броје: дијецезан, референт народних школа и 4 проте.

Како код нас не постоји референт нар. школа, не постоји у вођинском протопрезитерату ни једне вероисповедне школе, а приликом одржања еп. скупштине 9. Априла није било ни проте вођинског, који је као што рекох тек у Мају потврђен; то је 9. Априла износио целокупан број скупштинара 59. (у који је број урачунат и дијецезан), и то 4 лична, а 55 изабратих чланова.

Аналогно саборском устројству, за конституисање еп. скупштине напионовична већина износила је 28, а за донашање одлука 30 (заједно са председником дијецезаном).

А пошто је толики број и износно при донашању закључака наше еп. скупштине 9. Априла; *што се и њен рад за законит мора сматрати од сваког увиђавног и паметног човека.*

И на основу свега реченога, нека се не изненади г. др. Жарко Миладиновић и саборски одбор, што за 19. Новембар сазвата наша еп. скупштина не ће моћи друго шта решити, него да прогласи одлуку сабор. одбора од 27. Септ. бр. С. О. 2270. за необвезну, неважећу и незакониту, те да у том смислу пошље преставку на сабор и да о томе своме закључку извести и саборски одбор.

Овакав закључак наше еп. скупштине треба да послужи саб. одбору за доказ, да се ми знамо уздржати од корака, на који нас је хтео он својим незаконитим закључком нагонити, како би нас могао преставити као противнике наше автономије и наших власти, и не буде л га и он хтео усвојити и причекати решење саборско, онда ћемо ми бити чисти од прекора, зашто ћемо морати учинити оно, на што нас је саб. одбор натерао да учинимо, т. ј. да се обратимо за помоћ ван автономној власти.

До саборског одбора стоји дакле, да до тога крајњег корака не дође.

Подједно треба наша еп. скупштина да се огради и против оног дела поменуте одлуке: „да се обавести и Митрополиско Црквени Савет и Школски Савет", да је њене разрешена априла месеца о. г. изабрана еп. конзисторија односно и еп. школски одбор, и да су успостављени пређашњи одсеци конзисторијални и школски", те да закључи, да она имају и на даље постојати и о овоме известити и поменута виша автономна тела.

Епархијска конзисторија одговорна је за свој рад сабору, као и административни одбор, а школски одбор епархијској скупштини.

Законито изабрани члан административног одбора.

Бовић 8. Новембра. Не могу, а да коју не речем о ретком за Бовић догађају.

У очи реченог дана дочекао је на међи Бовић-Чемерница Високопреосвештеног господина Епископа *Михаила* црквени одбор Бовићке црквене опћине, на челу кога поздрави Високог госта мјестни биљежник као црквени одборник г. Никола Јовић кратком а заносном добродошлицом, протумачив му радост и весеље народа над доласком свог љубљеног Архипастира, — одкуд се даље крену поворка са другим низом кочија до цркве у Бовићу пред којом дочека Високог путника многобројно сакупљени народ са бројно заступљеним околним свештенством у потпуном црквеном орнату а под дивно украшеним славолуком, гђе га опет смјерно и ганутљиво поздрави окружни прото Кириско-Глински г. Данило Прица. На након и тога поздрава, крену се та све то омашнија поворка у свети мјестни храм у ком Високог путника након извршених црквених функција поздрави мјестни парох г. Миле Стрика немање топло и занослно — на којима поздравима се госп. Епископ захвали љубазним архипастирским ријечима.

Други дан, — на дан саме славе, осванућ красан и угодан као што се само пожељети може, а народ са свих страна похрли светој матери цркви да присуствује светој Архијерејској литургији, који ће му служити његов љубљени Архипастир.

У истину, неда се пером описати оно божанско чувство, штоно човјеку струји тијелом и душом, гледајућ оне божанствене црквене церемоније светог православља пригодом сличног црквеног акта, а поготово, кад са амвона поче Високи достојанственик народу говорити господње слово познатим својим говорничким даром, у ком је народ гануо до побожних суза захвалница.

После већ два сата по подне, а иза свете

службе, крену се Високи достојанственик у кућу вјестног пароха г. Миле Стрике са сјајном свитом која је остала уз Високопреосвештеног господина Епископа на ручку код вриједног домаћине, ручку, који биаше спремљен невјеројатном помњом и раскоши, што служи само на част вриједном домаћину.

За ручком доличним церемонијелом а стојећи изрече Високопреосвештени господин Епископ заносну здравицу Његову Величанству нашем милостивом краљу и господару Францу Јосипу I. Затим Преузвишеном господину Бану др Теодору Пејачевићу, које здравице попратише многобројни гости њих до 50 на броју стојећи и клицајући „живио“ уз грмљавину мужара и умилни звук црквених звона, а госп. окружни прото Данило Прица наздрави Високом госту здравицом која човјеку у срце продираше према Високом госту и уз френитичко клицање гостију, које се истом онда слеже и утиша, кад се Високи гост подигну да на здравици захвали благим и светитељским ријечима, које неможе нитко присутни до гроба заборавити.

Кад бих хтео ређати све оне миле и одушевљене моменте за време кратког боравка Високопреосвештеног господина Епископа у нашој средини, одвело би ме то сувише далеко, само ми је још констатовати, да је господин Епископ пред веће изашао са сјајном пратњом одличне господе до цркве међу народ на самом збору.

Најдирљивији час доживисмо ту међу народом, који са свих страна напушта за час два играње кола и приступа Високом госту по свети благослов цјелујући му свету десницу, па док млађаџија опет одилази колу, дотле старији и озбиљнији слушају мудре и користне поуке свог љубљеног Архипастира до пред саму ноћ.

Трећи дан рано испратисмо истим редом и на исти начин Високопреосвештеног господина Епископа са побожним чувствима захвалности, што се је тако далеко помучио да нам одслужи жељену Архијерејску литургију и да присуствује годишњем парастосу свог Високопреосвештеног родитеља, који је у Бовићу службовао као учитељ на овдашњој нижој пучкој школи, те и данас има ученика његова незаборавног отца на животу.

Хвала, по сто пута хвала Високопреосвештеном господину Епископу *Михаилу* и овим путем, што није жалио превалити толикот пута до Бовића, да своје „драге Бовићане“ како нас он чешће назва, учврсти у светој вери праотаца и милом нам српству. У.

ЛИСТАК.

Вести.

Састанак св. архијерејског сабора. Пошто се умишљени састанак св. арх. сабора није могао одржати 13. о. м. што се због краткоће времена Његовом Величанству није могао поднети предлог за превишњу дозволу његова држања, Његова је Светост поднела но ново молбу и пријаву за 27. о. м. 10. Децембар, ког ће се дана без сумње и одржати са означеним дневним редом.

Седнице автономних власти. Од 12. о. м. држи своје седнице у редовном заседању саборски одбор.

Промене у управи средњих завода. Како су досадашњи управитељ карловачке гимназије г. *Васа Вујић* и управитељ сомборске препарандије г. *Никола Вукићевић*, на своју молбу стављени у заслужан мир; то је патронат исте гимназије за привременог управитеља поставио професора исте г. *Раду Врховца*. Народно школски савет поставио је за привременог управитеља до краја ове школске године професора исте препарандије г. *Миту Калића*.

Је л ово лагање? „Застава“ доноси у 255. бр. чланак с насловом: „*Лагање „Српског смона*“, у ком писац налази лагање наше у томе, што смо по записнику арх. адм. одбора рекли у бр. 13. „да је патријарх Георгије поднео протест против одлуке саборске (у погледу енар. скупштина)“, у 14. „да је „упозорио“ министра, да не треба одобрити одлуку саборску“, а у 20. „да је „пристао“ да се одобри одлука саборска, шта више да се за њу заузимао!“

Да у поменутом нашем тврђењу нема никакве лажи ни недоследности, ево одговора.

Сабор је закључио познате измене и допуне у еп. уређењу од 1870., *и поднео саб. одбор да их изврши*. Његова Светост је *протестовала* против тога, *да се иста одлука изваља пре превишње потврде*, тврдећи подједно, да би боље било, да је сабор нову уредбу донео, у место измена и допуна, остављајући министру на вољу да о њојзи пречне свој суд.

Кад је Његова Светост упитана од министра, има ли шта против исте одлуке, одговорила му је да нема, чиме је она само изјавила свој пристанак да се потврди, *а није се за њу заузимала да се потврди*.

Је л вам сада јасна ствар, и кад овако стоји ова ствар, ко је лагао? Ми у својим чланцима или писац у „Застави“, чију би прву душу и тело познали да је метуо под њу сто? а не један.

Одговори уредништва.

М. З. у Ш. Изволите завирити у циркуларни протокол, те ћете код 1838. нађи на конзисторијалну наредбу од 27. Сент. и. г. бр. К. 364. у којој се наводи царска наредба од 6. Јулија у погледу рођене деце ван брака.

По истој, ако је мушко дете рођено ван брака од матере римокатоличкиње са православним, па они ступе у брак, и од рођаја детињег до ступања њиховог у брак нема још 7 година, онда пређан у наш закон и то без икакве друге церемоније, до ли што га треба миропомазати. Ово важи без обзира, да је мати пре или после венчања прешла у наш закон, или је остала у римокатоличком.

Ну пре тога, треба исти родитељи да отиду кр. котарској власти, те да отац пред њом изјави, да је дете његово и да га он прима за своје, а иста ће ту ствар доставити кр. земаљској влади на решење, па кад она то одобри, надаје дозволу, да се исто дете има из протокола рим. цркве бришати, и увести у нашу протоколу.

Дозволу за то доставља иста и нашој и римокатоличкој конзисторији, а ове надају дотичним свештеницима да по њој поступају.

Женско дете, ако је мати римокатоличанка а отац православан, све ако родитељи његови пре 7 година и ступе у брак, а мати пређе у наш закон, не може пре навршене 18. године прећи у наш закон.

Било пак мушко или женско дете рођено од православне, ако је отац римокатолик, по ступању њиховом у брак, сва деца, — и мушка и женска — пре навршених 7 година ступају у закон очин — у римокатолички —, а ако су старија, остају сва у материном закону, и тек кад наврше 18. годину могу прећи у други закон.

„*Родољубу*“. Знамо из новина да постоји неки листић у Вршцу „Родољуб“. *Ко* га уређује и издаје не знамо, јер га наше очи не видеше.

Из „Бранника“ видимо, као да му је „душа“ дипломата учитељ, што је пронашао „буковинску автономију“.

Како је „Застава“ нешто навела из истог листића, у ком се наводу преставља наша тврдња у погледу одговорности епархијских власти као смешна и луда, за уверити дипломату-учитеља, да по буковинској автономији она можда и изгледа као смешна и луда, а по нашој не изгледа, него да по њој тежак изгледа онај, који тако што за исту нашу тврдњу тврди.

Да по нашој автономији не изгледа наша тврдња: „да епархијски одбори нису одговорни епархијској скупштини, те да по томе не може она ни запитати свој суд над њиховим радом, односно позивати их на одговор“, смешна и луда, ево учитељу-дипломати одговора.

Кад се у чл. XL. епархијске уредбе од 1870. јасно вели: „До коначног уређења делокруга и односаја ен. скупштине и ен. органа, сваколика ен. црквена и школска управа, **одговорна је сабору — — —**“, а у чл. XIX.: „Управа црквена једна је црквено-духовна у којој и духовно судство спада, и која се назива ен. конзисторија; друга је црк. административна, која се зове ен. административни одбор, а трећа је школска, која се назива ен. школски одбор,“; кад се у „Уредби за срп. нар. школе“ од 1872. у § 135. вели: „Епархијски школски одбор одговоран је за своју радњу епархијској скупштини“; — а наређење чл. XL. епархијске уредбе у погледу одговорности ен. конзисторије и адм. одбора није измењено. него оно има и данас своју законску снагу: питамо тог великог мудраца учитеља-дипломату вршачког, чије је мњење смешно и лудо? Наше, које је на закону основано, или његово, које је на незнању основано?

Да досадашњи чланови арх. ен. власти на основу до данас постојећих наших уредаба, нису устаравајарске дахије, него законито наабрати чланови; то је познато свима поштеним и паметним људима, само није познато изтемељачким ветропировићима и никоговићима.

Дипломата учитељ научио је на мајском сабору фразу, „дахијски саб. одбор“, те ју је употребио и за чланове арх. ен. власти, а не види један, какве су дахије његове присталице, на и он сам данас, где се они доцније власти.

О контролисању рада ен. власти, односно о трабуњању „Родољубовом“ о том питању, не ћемо се с њиме у диспут упуштати, јер човек, који је могао *онако* што да напише, не заслужује да се с њиме упуштамо у диспут.

Арх. ен. власти не боје се ни свој рад ничије критике, **ал не ће допустити, да њихов рад критикују они, који на то немају права**, и ни у своме чланку „Арх. ен. скупштина не рекосмо, да Његова Светост не ће допустити критиковање рада арх. ен. власти, него рекосмо, да ко усхте на ен. скупштини критиковати рад ен. власти, „да се добро обује, јер у њој не ће голе и шупље фразе моћи славити победу, него једино разлог.“

Из тих је наших јасних речи, могао само вршачки „Родољуб“ извести, да Његов Светост не ће допустити критиковање рада ен. власти, чему се у осталом не треба ни чудити, кад је он пронашао буковинску автономију, која и не постоји.

И људи, који се *тим* средствима служе против противника својих политичких, смеју тврдити, да су они радикали ни по српски коренаташи, изтемељачи!

Благо српству и српским кумовима што им наследише то име с њима!

Љубави између „Родољуба“ и оног „повозненог попа радикала“, ни мало се не чудимо, само не знамо, докле ће их она држати, јер створи л се нова X — странка, питање је, не ће ли његов пријатељ ускочити и у њу, да види како је и у њојзи, кад је већ био у свима странкама.

„Родољуб“ у место што се заузео за свога новог пријатеља, боље би урадио, да га је упутио и рекао му: пријатељу, та ти си бирао 1902. у сабор са програмом самосталне странке, па кад си мислио да и њу по свом обичају напустиш и ступиш у радикалну странку, ред би био — по ради-

калним принципима — да прво упиташ своје браће, да л и они на то пристају, и кад не би пристали, да се захвалиш на мандату. Нашао би се и за тебе срез у нашем доброћудном Банату, као што се нашао за остале патемељаче на Срека, које не хтедоше бирати они, који их познају.

Ово је требао „Родољуб“ своме новом пријатељу да добаци, да он није партијски лист, који данас једно говори другима, шта треба да раде, а кад исто његови партизани раде, он се направи глув и слеп.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 2820./385. ex 1903. 86 3—3

С Т Е Ч А Ј

на упражњену парохију VI. плаћевног разреда у Раљици с тим, да компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључно 16. (29.) новембра о. г. поднети.

Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у *Новом Саду* 30. септембра (13. октобра) 1903.

Председништво.

Бр. 417./903. 95 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Услед умировљења професора срп. правосл. вел. гимназије новосадске, Филипа Оберкнежевића, расписује се овим стечај на упражњено његово место за класичну филологију.

Почетна плата редовног професора је 2400 К, петогодишњи доплатци 200 К. и станарина 560 К. а суплент професори 1600 К, без икаква доплатка.

Молитељи треба да поднесу своје молбенице до 6. (19.) децембра о. г. потписаној управи гимназијској и да им прикључе своје сведоџбе и документе, којима ће доказати своју спрему за предавање гореозначених предмета.

У Новом Саду, 6. новембра 1903. год.

У п р а в а
срп. правосл. вел. гимназије.

Школски Одбор Срп. Правос. Црк. Школ. Општине у Баји.

Број 38. зап./ех 1903. 85 3—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњено учитељско место четвороразредне мешовите школе у црквено-школској општини Бајској — епархија бачка — овим се отвара стечај.

1. Са овим местом скопчана је плата годишња од 1000 (словом: хиљаду) круна, за стан 240 круна, коју ће плату као и станарину из оваварошке благајне редовно примати.*) Осим тога законом прописани петогодишњи доплатак од 100 круна, који може достићи највећу своту од 500 круна.

2. Од црквено школске општине за перовођство као и састављање црквено-школских рачуна 160 круна у случају ако би се исте дужности примиле; у име паушала 20 круна и за присуствовање о завештајним литургијама с парастосима 30 круна.

3. Дужности су учитељске прописане Школ. Уредбом од 1872. године; за тим редовно обављање појачких дужности у цркви при свима обредима.

Рок је стечају до 16. (29.) Новембра о. г. Молбенице се имају послати месном Школском Одбору.

Из седнице месног Школ. Одбора срп. правос. Црквено-Школске општине бајске држане 5. (18.) Октобра 1903. године.

Школски Одбор.

*) „Szabályrendelet“ a Baja város közpénztárából fizetett tanítók, tanítónők és óvónők javadalmazásáról под бројем 17298. szám. 246. kgy. 1902. közgy.

Број 905. и 983. ex 1903./К. и 668. 96 1—3

Е Д И К Т.

На бракоразводну тужбу Луле Травичић рођ. Пјевач из Бодегграја против супруга јој Гедеона Травичића, који је непознато куда у Америку отпутовао овим се речени Гедеон позива да у року од 3 мјесеца рачунајући од првог увршћења едикта овога конзисторији овој или сам лично предстане, или мјесто свога боравишта пријави, јер ако то неучини ова ће се бракоразводна парница без њега продужити и свршити.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 21. октобра (3. новембра) 1903. године држане.

Епархијска Конзисторија Пакрачка.

Бр. ЕК. 670. ex 1903. 98 1—2

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај на парохију III-ћег плаћев. разреда у Раусовцу и Четвртковцу, у Петрињско-костајничком протопрезвитерату.

Рок конкурисању оставља се до 13. (26.) децембра 1903. године.

Из сједнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 30. октобра 1903. године.

Предсједништво.

Ad бр. П. Г. 104./зап. ех 1903. 97 1—1

СТЕЧАЈ.

На место оспособљеног књиго- и рачуновође код фондова и завода срп. православ. велике гимназије карловачке, овим се стечај до 15. децембра по нов. кал. 1903. расписује, до кога рока имају компетенти своје, са нужним исправама и сведоџбама о своме оспособљењу и досадањем стручном службовању инструјиране молбенице потписаном Патронату поднети. Са тим местом скопчана је годишња плата од 1600 круна и станарина од 400 К.

Примећује се, да ће изабрани књиговођа за једну годину дана у привременом својству своје звање обављати.

Из седнице Патроната срп. велике гимназије карловачке, држане у Карловцима 31. октобра (13. новембра) 1903. год.

Горгије с. р.
Патријарх.

К. 486/430. из 1903. 83 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на обудовљену парохију I. плаћевног разреда у Бали. Компетенти имају прописно инструисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 17/30. новембра о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 23. септембра (6. окт.) 1903.

Председништво.

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ 99 1—1

САМО СВЕШТНИЧКОГ ОДЕЛА КРОЈАЧ

Дунавска ул. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. 20.

Ступањем у свезу са првим иностранским фабрикама, који само појасеве израђује, јављам својим поштованим муштеријама до поводног знања, да се у мојој радњи могу од чисте свиле појасеви у свима потребним бојама добити, и то по таку цену, по коју није у стању давати ни један трговац, а наиме: 13 цм. ширина К 5.20 п. за везивање 5 цм. ширина К 2.40 п. и то од врло доброг квалитета.

Тако исто израђујем на г.г. свештенике одело по најумереније цени и на свако задовољство, да ни ни један конкурент није у стању конкурисати.

☛ Мустре на углед шаљем бесплатно (franco)

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у горњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

21—25 ех 1903. **Илустровани ценовници и прерачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона" у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 681. 1903

СРПСКИ СИОН

Год. XIII — Број 22

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у недељу 30. новембра 1903.

ЗВАНИЧНО.

Произведени и рукоположени.

Његово Високопресвештенство г. епископ будимски *Лукијан* произвео је 21. о. м. у св. Ваведенској цркви карловачкој по високом овлашћењу Његове Светости преузвишеног г. патријарха *Георгија*, протођакона и професора богословије *др. Јоакима Чупића* за архиђакона; 25. о. м. у саборној цркви *Николу Ђурића* суплента проф. богословије рукоположио за ђакона, а 26. о. м. у дворској капели св. Димитрија *Уроша Ђурића* протојереја и пароха винковачког произвео за протопрезвитера, а ђакона Николу Ђурића рукоположио за презвитера.

Крал. уг. министар председник.

Бр. П. 4593.

Преузвишеним и Високопречасним Господарне Архиепископе, Митрополите и Патријарше!

Његово ц. и апостолско кр. величанство највишом својом одлуком изволило је у седници грч. ист. српскога нар. црквен. сабора држаној 14. јула 1902. под бр. 5. донесену одлуку, која се односи на тумачење односно примену II. Б. боље §. 14. највише кр. Уредбе од 10. авг. 1868. год. на предлог мога претходника по звању, учињени споразумно са кр. уг. министром богочасти и јавне наставе и баном краљевина Хрв.-Слав.-Далмације не нашавши могућим потврдити је, *исту најмилостивије поништити и упутити грч. ист. српски нар. црквен. сабор да се ово питање статутарно уреди.*

Истина је, да гореспоменути §. 14. II. превишње кр. Уредбе од 10. авг. 1868., који одређено очекује, *да ће се за црквено-општ. скупштинаре бирати лица на добром гласу и поуздана са црквене свести*, статутарно нигде нема санкције, нити садржи опширније тумачење или одређење у овом погледу каква су обележја захтеви црквене свести, која се очекује, те се тако на основу овога чланка, који изражава опште начело, више пута споран положај стварао, нити је развијена пракса била свуда одговарајућа: *али за то не може се садржина овога чланка у овом погледу једноставно и само изгредно ставити ван кретости и тиме као санкционисати то, да црквено-општинским скупштинарима могу постати и такова лица, која немају цр-*

квене свести. — Али није ни потребно, јер обзиром на осигурано редовно функционисање епархијских скупштина и њихових одсека постоји могућност, да се досада примећено самовољно, неправилно тумачење и примена овога одређења уништног §. 14. од случаја на случај преко надлежних виших форума као митроп. црквв. савета и односно грчко источнога српскога нар. црквв. саборског одбора у аутономном делокругу спречи: све ово оставља непакнутим оно аутономно право као грчко-ист. српског народно-црквв. сабора, да своје аутономне ствари на тако и односно црквв. скупштинских избора активно и пасивно изборно право поред највишега одобрења према најбољем увиђењу уређује, но то у смислу I. тачке § 19. највишег ц. уредбе од 14. маја 1875. може чинити само допашањем одговарајуће уредбе. О чему ми је част известити Вашу Преузвишеност и преко Ваше Преузвишености грчко-источ. српски народ. црквв. саборски одбор, с позивом, на овострану представку од 1. авг. 1902. бр- С. О. 4627/1236,. *примећујући да је саборску одлуку имао поднети не одбор већ сабор.*

Примите Ваша преузвишености очитовање мога особитога поштовања.

У Будимпешти 21./XI. 1903.

Тиса с. р.

Кр уг. министар председник.

Бр. 4594/II.

Преузвишеном и Високопречасном Господине Архиепископе, Митрополите и Патријарше!

Његово царско и апостолско кр. Величанство највишим решењем од 8. новембра ове године благоизволило је најмилостивије *одлуку у 1902. год. савваногa гр. ист. српскога нар. црквв. сабора, којом је изрекао: да избор грчко-источнога српскога нар. црквв. тајника спада у делокруг сабора, као и чин му којим је после допашања ове одлуке нар. црквв. тајника одмах и извршао,* услед представке поднесене од стране грчк. источнога архиепископа митрополита, патријарха српског, на основу најпонизније представке, поднесене по мом непосредном претходнику по звању, споразумно са кр. уг. министром богочасти и јавне наставе и баном краљевинâ Хрв.-Слав.-Далмације — поништити и мене овлашћени, да учиним даља расположења.

У погледу извршења те највише одлуке саопштавам ово:

Нема сумње да је §. 18. IV. погл. највише кр. Уредбе од 10. Авг. 1868. г. који је изрекао, да је патријарашки тајник уједно и народно-црквени тајник по највишој одлуци од 29. маја 1871. год. — која се односи на организациону Уредбу о грчко-источном српском митрополитско-црквеном народно школском савету, ван крепости стављен, али исто је тако чињеница и то, да нити ова организациона Уредба, нити каква било друга каснија Уредба не прописује начин ко поставља народно-црквеног тајника.

Према томе, постављање нар. црквв. тајника, пошто Уредба у овом погледу не садржи никаквога расположења, има се de lege lata сматрати као нерешено, као отворено питање, те је тако када је сабор избор нар. црквв. тајника горе споменутом одлуком у свој делокруг унео, фактички је он ступио на поље допашања Уредбе.

Допашање уредаба спада у делокруг сабора, но свака Уредба коју он донесе постаје правомоћном, само после највишега одобрења.

Сабор, дакле, има право да регулише питање о постављању нар. црквв. тајника и да изрекне, да ће избор нар. црквв. тајника спадати у његов делокруг, али се тако решење као правомоћна Уредба може извести само после највише санкције. Али у делокруг сабора не спада да празнине у крепости постојећих уредаба које се евентуално покажу, једнострано донесеном одлуком попуњава и ту своју одлуку и изврши.

Сабор дакле de lege lata није био у праву да изабере нар. црквеног тајника, али ово право de lege ferenda може му припасти, шта више и желети је, да се ово питање на тај начин уреди да сабор бира нар. црквв. тајника као што то бива и код школских надзорника, али је безусловно потребно и то, да се у овом погледу пре но што би се тако изборно право на сабор

пренело, поред највишега одобрења сачини таква Уредба, у којој треба да се реши ко поставља нар. црквр. тајника, по обзиром на то, што је ово положај еминентно важан и пуно значајан, у уредби која се има донети, установе службени и лични односаји, зависност и дисциплинарна одговорност нар. црквр. тајника како према грчко-ист. српском митрополиту патријарху, тако и у автономији.

О чему ми је част Вашу Преузвишеност и преко Ваше Преузвишености грчко источни срп. пар. црк саборски одбор известити с тим, да ће у Вашој представци упућеној 17. нов. 1902. под бр. М. 503. тадашњем мом претходнику по звању, изложене остале примедбе бити решене у засебном отпису.

Примите, Ваша Преузвишености искрени израз мога одличнога поштовања.

У Будимпешти 21./XI. 1903.

Тиса с. р.

Извештај

о седници срп. прав. митрополитско-црквеног савета, држаној у Карловцима дне 18., 19. и 20. новембра (1., 2. и 3. децембра) 1903. год. под председништвом Његове Светости преузвишеног господина Георгија, патријарха српског.

Присутна су била сва господа чланови МЦ. Савета осим г. Др. Нике Максимовића. Решено је 75 предмета, на које је донесено 70 одлука. Бракоразводних је парница било 38 и код свих је потврђена првостепена пресуда, утока је било 19.

Од важнијих ствари, које су у овој седници решене, спомињемо ове:

У предмету утока јереја М. М. пароха у Ј. и С. С. пароха у О. против конз. одлуке, којом утецатељи нису стављени у кандидацију за избор окр. протопрезвитра и пароха у П. — решено је, ставити ван крепости стечај, на основу којега утецатељи нису били припуштени к избору, па се има расписати нов стечај. — Одбијени су утоци Т. Д. из С., П. П. пароха у П. С. и црквр. одбора у Т. у предмету издавања неких црквр. столова и потврђене односне конз. одлуке, као сумарним путем донесене. — Одбијени су даље утоци: Ђ. Зв. из Т. и Г. П. из Т. против избора М. Д. за протопрезв. помоћника темишварског; уток јереја Г. Н. у С. против конз. одлуке, којом је уништен избор истог јереја за пароха у Д. и против истог наређена дисциплинарна истрага; уток јереја Т. Д. у С. против избора М. Л. за сист. парох. помоћника у С.; утоци Ј. Б председника црквр. општине у С. и м. црквр. одбора у С. против конз. одлуке у предмету плаћате парох. свештенства за држање парастоса; уток јереја М. П. у Н. против конз. одлуке у предмету досуђене му епитимије од једног месеца. — Уважен је уток јереја Ж. П. сист. парох. помоћника у С. и измењена односна конз. одлука, којом је исти јереј разрешен дужности катихете у српској вишој девојачкој школи у С. с тим, да утецатељ може и надаље остати катихетом у реченој школи. — У предмету утока протопрезвитера Љ. К. у С. против конз. одлуке, којом је ђакон Ђ. П. у С. припуштен к избору сист. парох. помоћника у С. и ослобођен оптужбе, да се огрешно о канонска правила учествовањем на јавном збору — разрешена је нападнута конз. одлука и конзисторија упућена, да нову мотивирану одлуку донесе. — Уток парох. свештенства у С. против конз. одлуке, којом је потврђен закључак црквр. скупштине у С. о хонорирању свештенства за парастосе по рескрипту, враћен је с тим, да спада пред административни форум, јер се тиче скупштинског закључка. — У ствари јеромонаха Н. А., који је прешао из православне у евангеличко-лутеранску веру, укинута је односна одлука и поступак конзисторије, која је брисала истог јеромонаха из клира, па је наређено, да се према пређашњем конз. решењу настави против истог јеромонаха фискалска тужба, јер нема автентичног доказа о преласку истога јеромонаха на евангеличко-лутеранску веру. — У предмету потраживања јеромонаха ман. Војловице, П. Г. pcto 471 кр. за издржаваље своје ван манастира — разрешена је односна конз. одлука и конзисторија упућена, да одреди сходан поступак ради установљења, чијом је кривицом дотично потраживање настало и да по том донесе коначну одлуку и даље по закону поступи. — У спору између вршачке и темишварске конзисторије о надлежности суђења у дисциплинарној ствари јереја К. Л. админ. парохије у П. (у вршачкој епархији) а пређе у С. (у темишварској епархији), изречено је, да је надлежна вршачка конзисторија, пошто је исти јереј добио уобичајени правилан отпуст за примање у вршачку епархију. — На одлуку сабор-

ског одбора, да се „Српски Сион“ не може сматрати званичним нар. црвн. автон. органом и да је сав. одбор предузео судске мере због повреда званичне ознаке истога листа, решено је: остати при досадашњим овопредметним одлукама. — Одбијен је уток м. црквн. одбора у Ст. С. и потврђена односна конз. одлука, којом је јерej М. Р. сист. парох. помоћник у Ст. С. као по руководоложењу старији за пароха, а новоизабрани јерej Др. Ст. М. за сист. парох. помоћника потврђен.

НЕЗВАНИЧНО.

Рад синодски 1774. и 1775.

2 Приопштио:

Д. Р.

An k. k. Commissarium H. FML. Freyherrn von Mathesen Excellenz.

Dto Karlovitz den 22. August 1774.

Erzbischöfliche Synodal Versammlung überreichet zwey in die vulgare Illyrische und vallachische Sprach übersezte Exemplarien von den in Teutscher Sprache zusammengesezten Cathechismo, mit der gehorsamsten Bitte, bei Einbegleitung diessfälliger Übersezungen an höchste Behörde ihr Ansuchen dahin gnädigst vorzustellen, damit mit der zum Druck Beförderung besagten Cathechismi insolang innengehalten werden möge, bis dieselbe den eben in der Abfassung begriffenen ebenmässigen Cathechismum gleichfalls in der vulgaren Landes-Sprache in sehr kurzer Zeit, an Allerhöchst Ihre Mayestät eingesendet haben wird, welcher nicht allein für den Untericht der kleinen nichtunirten Jugend, sondern auch zum Gebrauch des älteren Volkes ihres Ritus entworfen und abgefasst ist.

Ad Augustissimam.

Euer K. K. Ap. May. Commissarius. G. FML Freyherr von Mathesen hat den treudevotesten Synodo einen in teutscher Sprach zusammengetragenen Cathechismum herüber gegeben, um solchen in die in denen Graeci non uniti Ritus Diaecesen übliche vulgare Landessprache zu übersezten und sothane Übersezung durch den Weg Allerhöchst Dero K. K. Illyrische Hof- Deputation Euer K. K. Ap. May. allerunterthänigst einzusenden.

Der treudevoteste Synodus hat sich bestmöglichste Mühe gegeben, sogut die kurze Zeit zugelassen, diese Übersetzung in die vulgarisch Illyrische und vallachische Sprachen zu Stande zu bringen, um hierdurch die zur genauesten Vollziehung Euer K. K. Ap. May. allerhöchsten Befehlen hegende allertreueste Dinstfertigkeit mehrmahlen zu beproben, und hat die Gnade hiemit in zwey besondern Exemplarien diese Illyrische und vallachische Übersetzung in allerdemüthigsten Erniedrigung einzusenden. anbey auch allerunterthänigst beybringen, dass der treudevoteste Synodum empfündlich schmerzen müsse, aus dem teutschen Aufsatz des Cathechismi bemerket zu haben, wie Euere K. K. Ap. May. in die Bischöfe ein allerhöchstes Misstrauen zu setzen, und die Abfassung eines derley Cathechismi denenselben anzuvertrauen einen Abstand zu nehmen geruht zu haben; da sie doch in der Arbeit begriffen sind, eine ihrer Kirche und Religions-Grundsätzen angemessenen Cathechismum zusammenzutrage, und Euer K. K. Ap. May. allerdemüthigst vorlegen, auch nun die allerhöchste Erlaub muss zu bitten, solch in Druck auflegen zu dürfen.

Dahero erkühnet sich der treudevoteste Synodus Euer K. K Ap. May. allerdemüthigst fussfällig zu bitten, Allerhöchstdieselbe allergnädigst geruhen wollen die zum Druckbeförderung dieser Übersetzung insolang verschieben zu lassen. biss man den hier abgefassenden Cathechismum eben in der vulgaren Landessprache in sehr kurze Zeit Allerhöchstdieselbe allerunterthänigst eingesendet haben wird, welcher nicht allein für den Unterricht der kleinen nichtunirten Jugend, sondern auch zum Gebrauch des ältern Volks dieses Ritus entworfen, und auf eine unsern Lehrern und den freyen Religions-Exercitio angenehme Art eingerichtet, auch ungemein gut und nützlich, und der Nation angenehm gefast ist.

In dessen allerdevotesten Zuversicht und zu Allerhöchsten K. K. Gnaden empfelend in allertiefesten Ehrfurcht ersterben

Euer K. K. Ap. May.

allerunterthänigste allergehorsamste

1774. 187.

An

Ihro May. die Keiserin, Königin dto Carlovitz den 6. September 1774.

Erzbischöflicher Synodus unterleget den untern 22. vorigen Monats einzusendenden zugesicherten, von ihme nach der Lehre der morgenländischen Graeci non uniti Ritus Kirche, und desselben Religionsgrundsätzen verfassten Cathechismum, und bitten unterthänigst diesen nach Art ihrer Privilegirten Religionsübung eingerichteten Cathelhismum in der vulgaren Landessprache in welcher derselbe unterthänigst eingesendet wird, in Druck auflegen, und dessen ersten Abdruck jedesmahlen dem Metropoliten durch den Buchdrucker mittheilen, hingegen die Übersetzung des vorigen teutschen Cathehismi von darinnen nicht imprimirt lassen zu wollen, weilen dieser letztere in vielen Stücken von ihrer Kirchen- Lehre, und bisherigen Glaubensbekänntniss unterschieden, und nicht einstimmig ist, folglich wenn die Übersetzung desselben zum Druck befördert wurde, die Bischöfe leicht bei ihren Glaubensgenossen Clero und Nation in den Verdacht einer Neuerung in Religions Sachen verfallen, und einer Wankelmuth in ihrer Religion beschuldiget werden könnten.

1775. 316.

Карловци 8. Јануарија 1775.

При распуску синода от Ц. к. комисара, синоду изручената пота в' разсужденне взјата, и в наполнение тоја заключено:

1.) Расшис ради собранна от их Ц. к. ап. Вел. на фундус школски от всјакаго свјашченическаго и мирскаго дома по 5 кр. на год. дозволене колекте на всјакаго Архијереја от Митрополита да устроитсја, со всјеми оними от их Вел. прописаними кондицијами. Архијереи же по том же начину собранне тое устроити, и всјакаго љета собираемое в руки асистентом в Карловце слати будут.

2.) Архиепископу именем всјех Архијереј да учинит их Вел. предложение, во јеже би и готове повце, и от здавија у Темишвару начатаго семинаријума учинити се могушче Банатскому фундусу по гласу самаго регуламента и в' напред оставити изволили.

3.) Ашче и јесу за поставление Гимназијума 4 плаца обрјетена в' кр. вароши Новом Саду, обаче да предложит Арх. их Вел. прјамо всјакому обстојателству, и објават мњение всјех Архијерејев бити, да би плац способњејши бил, гдје хан лежит, ашче би что и доплатити се имјело, то се онаја цјена, јаже на Милородовића и проч. положена по рисам на их устројенним.

В' школску комисију паречени сут:

Архијерej Бачки Арсеније Радивоевич
Протопоп Новосадски Андреј Николич
Парох Новосадски Михаил Остоич
Сенатори: Миланкович
Рацкович
Соплонцај
Јагер.

Баудиректор: Марко фон Сервијски остаст, ашче Их Вел. на антиприз здание оставити неизвољат.

Corpus Juris Canonici и

Теологију догматическу сочинити, изручено Г. Јоану Ранчу Архимандриту Ковилскому, и он труд тој на себе пријал и извјетом обаче, да ни јединому и другому дјелу, столнј термин поставити неможет, в' коем би готов бил, но прилежно и непритворно трудити се будет, јелико сили јему допустјат.

По сеј декларации и синод Ц. к. Г. Комисару отвјет дати имат и себе на стални термин необвјазати.

Authores Classicos избрати, за сваке класе науке книге потребне пројектирати, Инштрукције за шул вице и директоре, всјакаго професора, сениоре и алумном житија правила нареждена комисија т. ј. Г. фишкал Мушкатировић, Г. Шул директор Јанковић и Г. от Сервијскиј саставити, и синоду чрез Архиепископа јавити на себе пријаша.

От посљеднаго сабора порез днурнов депутирских на колико је сабрал Г. Еп. Темишварскиј да даст Архиепископу шпецификацију, он же ц. к. комисару да донесет, но јеже би циркуларом надлежателства адмонрала се, рестанције положити Епископом, како би у касу новци положити се могли.

Да су Инвентариа и хесапи цркве по всевисочајшем указу нареждена, и в' том

дјелатисја, јавити ц. к. комисару, ашчели гдје каково препјатствие полагаетсја, шпецифице Архиепископу предложат Епископи, он же даље огласит.

Хандбух тривиалних школ континарует школ директор Јанковић, јелико катихисиса касаетсја и ариметике.

Превод меншаго Катихисиса на влашкиј јазик прија Арадскиј Епископ на себе с објављением положенаго на то термина от 4 седмици, да дотоље два влашка ексемплара Архиепископу послет с поврашчением славенскаго оригинала.

За изручение грунтов и зданиј у Северину и Медку милиции, и прјатие новаца цјене тјех даће се полномошчие Епископом пакрачкому Атанасију Живковичу, протопопи Писаничкому Филипу Ароповичу и Луки Никшићу протопопи Нартјанскому, и Карлшчадскому Петру Петровичу, Архимандриту Гомирскому Теофану Алексиеву, и протопопи Перјасичкому Теодору Мајсторовичу, да по височајшем указу испољат.

Епископом всјем циркулирати за алумнисте, коим числом и коими кондициями прјимати се имут по регулам управителним.

Ашче Епископи и монастири своју ктиторију на алумниум от времене поставленија школ објешчали сут, обаче они неотрекут по захтевании Их Вел. тују подати и прежде состроенна Гимназиума давати, но тако да би Епископи за сеј 1775. год. в призрјении их по сабору и синоду трошков дишпензирани били. От љета би 1776. давати начали, обаче и то в' касу школску под нарашчај интереса, но на даље науке субјектов за професора избраних, с благоволением Их Вел. иждивали се такови ктиторие новци.

Чрез цјелое време, докуду ковилски Архимандрит Раич в' дјеље јему синодално наложених сочинении упражњалсја будет, слободјевајутсја јему в монастирје јего труди, и попечение, тако да јегоже он в мјесто свое с благоволением братства настојателство изручит, звание јего напољает, а он Архимандрит, јакоже изволит, при Архиерејех Темишварском или Вршачком, или пак премјененија при обоих бавити се может.

В. Ј. Видак с. р. Ар. и Митрополит
Мојсеј Путник с. р.
Арсеније Радивоевич с. р.
Еп. Бачкиј
А. Живковић с. р.
Еп. Пакрачки
Пахомиј Кнежевић с. р.
Еп. Арадски
Софронији Кириловић с. р. Еп. Будимскиј
Викентиј Поповић с. р. Еп. Вршачкиј
Петр Петровић с. р. Еп. Карлдадскиј

(Наставиће се.)

Писма

митрополита Стефана Стратимировића, писата разним лицама.

ПРИЛОЗИ

за историју новију српске карловачке митрополије, а поједино и грађа за Стратимировићев животопис и рад.

Приопштава Д. Р.

5.

Ваше Преосвјашченство!

Надјејушчесја, јако Пр. В. в прешедшују Недјељу или Понедјелник в Пожун приспјели јесте, и тамо последњеје писание Наше с приложеноју тому de mixtis Matrimoniis, в препиеје репрезентацијеју точно прјали, сообшчавам Вам здје во копии вчерашнеју поштоју прјатое послание Ерцхерцога Палатина, внемже објављает Нам, јако примјечанија Наша в предмеће Учрежденија Консисторијумов исповједанија нашего драговољнеје прјал јест, и желит, да би, јеже породитиса имушчија вопроси абие изјаснити мошчи, ктонибуд на Дијеће бил, иже би изјасненија таковаја по должности своеј, и из самаго вешчи употребленија подати по состојании бил, — придаја, да повнегда тое от Нас зактевати не может, јединаго от Господеј Епископов, негли Преосвјашченство Ваше на помјанути конец в Пожун упутствует.

И Нам, а безсумњено и Преосвјашченству Вашему драго јест, да в том желание Јего Височества предварили јесми. Надјеемсја, јако тожде и самому Јего Височеству поволно будет.

Ниње убо Пр. В. дотоље пребивати имате при Дијеће, докоље предмет сеј в Табулу Процеров не довдет. Ми невјеми, какови бо Статуси имјели при том Интерес, да сего исповједанија Согражданом своим онаково учреждение наметнут, јеже би во очесјех их вину одиозно било, а в себје самом никаковаго осн-

ванија и причини неимат. На всја, в сем предметје возродитисја могушчија вопроси, инии јако Преосвјашченство Ваше на присланих Вам доселе Акт потребнаја најасненија дати во состојанији будете.

За инрскија сосједатели Консисторијалнија тој једини аргумент јест, что такови некогда дјествително били при нашихъ Консисторијумјех. Но сие легко опровергнути с тјем, јако тое и тогда без всјакаго основанија учреждено, по всјуду же ни уведено било, и того ради по кратком времени престало

За Јудикат in mixtis Matrimoniis, противу Проекта Циркуларнаго „ut Actor forum Rei sequatur", имате аргумента обширње доведена во Репрезентации Нашеј. Ашче би обаче и таковиј вопроси породклисја, на коих из сообшчених от сјуду Акт отвјет почерпсти не би могли, то совјешчајтесја о том с тамошним Господијам Аблегатом нашаго Благочестија, и јеже најсходние бити обрјашчете употребите по најасненије тјех; Господу же сију а и от Римскија страни, напначеже Клира, гдјекоего, јегоже Нам благонаклона бити нешчуете, о всјех, јаже Нам предосудителна сут, извјестивше, утвердите и том, да от страни своеја намјеренијам Нашим спосшјешествују.

В прочем с високопочитанием пребиваем
Преосвјашченства Вашего
В Карловције 4. Априла 1834.
објазателњејши слуга
Стефан Стратимировић с. р.

P. S. Ако још нисте чули то можете вјеровати да је Г. Ел. Дијаковарски Сучић јучер у Диакову погребен.

Погрешно је на стр. 632. речено: да је само 2. и 10. писмо туђом руком писано. И ово је писано, као и 6. туђом руком, само је својеручно написао Стратимировић P. S.

6.

Ваше Преосвјашченство!

Пријах послание Вашего Преосвјашченства под 2. Апр. 1834., ниже всему, јеже во смотрении дјел нас касајушчихсја и на дјетје совершаемих, разумјети желах, довлетворили, и о всем, јеже разумно догадивах, увјерили јесте. Изволите убо и в будушче тако поступати и от времена на времја о нуждних уведомљати ија. Јеже моего тамо пришествија касаетсја, жељу всјачески тако и сотворити, но за ниње абие по воскресении не могу, њеких ради вин, о нижке мало поздјеје уразумјети будете. Надјејусја обаче, јако Реорганизација нчших Конзисторијумов и далше, нежели до три седмици, како дјела дијеталнаја совершајутсја, отложитисја имат, и по тому, ашче нечто и поздјеје ваиду, благовремено ничим менше приспјети буду. Во первих бо, ашче рјадом поидет о Римокатолисеских Конзисторијумјех слово во Табуље Процерум будет, а потом уже о наших и Евангелических.

В прочем с високопочитанием пребивају
Вашего Преосвјашченства
В Карловције 11. Априла 1834.
обвјазателњејши слуга
Стефан Стратимировић с. р.

P.S. Ја мислим да онде проведете празнике како воскресенија тако и св. Георгија, гдје вами угодно будет. На мале трошкове нетреба ваирати, но ако можеш у Будиму и Пешти бити, отиди, и паки возврати се у Пожун.

7.

Владико Свети!

Писание Ваше от 31. пр. м. из Будима с радостију примих, и се во кратције отговор.

Днес уже јест једанаести ден отнељеже сјемо придох и да истину скажу јешче со всјем ничего недјелал. Абие трети ден по пришествии моем, просих в. в. аудиенцији у Јего Вел., но до сего дне јешче отвјета неполучих. И хотја сие истое безовјетие дает ми надежду, јако тују получити буду, обаче когда? то незнају! Абие по пришествии моем самаја смерт пок. *Рајачевића* отња ми њекое времја по сих празднци Сошествија, таже бољезн Государја и приуготовленија за худигунг и паки наступајушчи Р. К. празник Брашанчево. Все сие занимает Государја, а напначе што он слаб сиј неможет и недозвољает Јему медици приватним аудиенцији давати кромје нуждњејших министров и отличајших људеј. Заутра будет аудиенција статусима аустрискима, по том другима. Посјешчају Господу, но сие посјешчение неотцјељевает ничегоже, и тако дјела стојут.

Наши људи кажу, једна несрека неиде сама. По новому уређењију Хофкриграта он получает два вице Презитента. Први јест принц *Хохенлое Лангенбелд*, а други Фмл *Прохаска*, кои је у рангу млађи от *Михаљевића*

нашег, зато овај не моги под младим присједавати, преводитеља в Будим за дивизионера и тако он скорим тамо прити будет. Ово је за нас не малое сожаљение. хотја по видимому случајно бити видитеља. *Прохаска* кажетеја јест лучши јурист нежели *Михаљевић* и имјеет напаче судејским предсједавати.

Добро учинити будете удержавше постељу покојнаго за дом тој и отлични гости ваља да не ће сваки у њој спавати и вала ју положити во инвентариум.

Во обшче гледајте Ваше Преосвјашченство тако за вса инвентариум и движимих и недвижимих вешчех устроити — како да се не мора — кад бисе будушчему Г. Епископу предавати имјело — по други пут устројавати, преписивати и пр. Но да такови како га Ви учинити будете и за ту Епархију и за Архиепископију послужит.

В прочем имјеју чест с високопочитанием пребити

Вашего Преосвјашченства

Во Ваење 4. Јунија 1835.

покорњејши слуга

Стефан Стратимировић с р.

P.S. Што сам нарочито препоручити Вашему Преосвјашченству хтео, то сам заборавио. Да гледате и умолите референта ради масе пок. *Гедеона* Епископа, да би ју скорие референрати извољео; молим о овому да се и ове бриге једанпут избавимо, јер ти људи досађују, имају право. Ако Ви ту сушчи то совершити не будете, то незнам када совршено будет.

8.

Владико Свети!

Ја сам у прошлу суботу у Јего Величества био на всемилостивијшој аудиенции. При тоже, онај дан била је депутација Мајландцев 6—7 Господе. Такоже по первој била је депутација венецианских депутиртов, равњеже 6—7. По сих двух депутацијах, ушао сам ја и писам се дуго бавио — а после мене граф *Спанокы*, који има *Черновичку* за собом, а више нитко.

От овуду можеш видити, како се приватним даје аудиенција, кромје министров и президентов дикастерији. И зато ако хоћеш доћи, можеш; може бити да ћеш добити аудиенцију, мислим обаче да ћеш морати мало почекати за њу, јер зиста ретко се приватним даје.

Овде сам разумео у Њемецкој соединеној канцеларији да је и Г. Епископ *Живковић* из Дилмације искао дозволение доћи овамо и да су му писали хоћели доиста и када? то незнам.

В прочем с високопочитанием имјеју чест пребити

Ваше светиње

покорњејши слуга

Стефан Стратимировић с. р.

У Бечу 9. Јунија 1835.

9.

Преосвјашченејши владико!

Јакоже обшечах Вашему Преосвјашченству, тако и исполњајући, и јављајући Вам, да ја изутра — (или најдаље прекосутра) от сјуду отлучитисја, и пут преко *Ђура*, *Столчаго Београда и Осјека у Даљ* а от онуду у *Карловце* предзјати намјерајући.

До днес — донеђеже нестидох на аудиенцију у Јего Ц. К. високества Палатина — имјех твердое намерение јешче једном у Беч отити и дјело обшчеје јакоже за Епископа Арадскаго, тако и за унију препоручити. Но Јего Ц. К високество несудиша за нуждно, или за полезно бити, но паче увјерити мја благоизволеша, да Јего величество безсумнено за Епископа Арадскаго скорим временем рјешение дати будет — или паче скорјее недадут аштче опомињат буду, нежели аштче в терпјении ожидати буду. И тако сам совјетовал ми јест, да свободно иду во своја си. С високопочитанием пребивајући, јесам

Вашего Преосвјашченства

У Пожуну 9/21. Јулија 1834.

покорњејши слуга

Стефан Стратимировић с. р.

10.

Преосвјашченејши владико!

В прошли пјаток, невозвратихсја аз — јакоже Ви пишете из Варадина, но из самаго Новог-сада. Т. ј. непристав ни најмење во Варадињe, текох прјамо в Нови-сад, и бившу ми во половиње моста, случајно вопросих једнаго от понтонеров походјашчаго паралел с мојеју колесницеју: Wan wird die Brücke herausgeschoben werden? но које он: heite um ein

Ur!, ist diess sicher?, ja sicher es ist so publicirt worden, und schon alles bereit.

Услишав сие заповједих кочијашу да вбие како мост пређе, на мјесту обратив, потечет назад, гдје завихоја мало у комендиреидера који утверди: јако официр понтинерски опредјелил 1 час пополудни јеже двигнути мост. На које по том ја посијећих в Карловце, и реком и Дунаву и Новом-саду до пролећа с Богом!

Г. Епископу *Мушицкому* прошлоју поштоју писах, да јавит причини из коих двигнул *Илика* от монастире — правленија и то наложих јеже скорше да сотворит, које јегда получу призвав и Ваше Преосвјашченство — ашче нуждно будет — јеже на кратко составити апелаторијум и дјело положити на своје мјесто. Иличу сам писати не могу, докољеж несовершу или поне неуслишу Епископа. С коим ми заиста имјети будем много занимања.

Добросте учинили Ваше Преосвјашченство, што сте ми јавити наволели, како Г. Мајор *Ракичевић* сказивал и разсуждавал о неразумном поступиње *Мушицкаго*, жао ми је, што вие Г. Мајор — при сих Дунава и превоза обстојателствах — к мени прити могао.

Мој секретар *Берић* опет болестан. Сам се он лути.

Желају Ваи здравствовати и бити с Богом.

У Карловци 2. Декемврија 1835.

Стефан Стратимировић с. р.

(Наставиће се.)

Штатути

прав. српске црквене општине сењске пред владинама Лукијаном Мушицкијем и Евгенијем Јовановићем.

(Грађа за историју српске цркве у Горњо карловачком владичанству.)

3 (Свршетак.)

3.

К. 444. Благочестивое и благоизбраное общиество, Нам љубезнии!

На Ваше писание от 11. јулиа с. л. Н. 28. не имам ништа много отговорити. Сообшчите мое писмо, ако вам је воља, Гдину Патриарху нашему, или кому хоћете, паметноме човеку страному, пак ћете видити, како ће вам отговорити. — Свештеник ние ваш слуга, него први член общиества церковнога је, премда га ви плаћате; ви плаћате и биргермајстера у Сењу, пак опет му не заповиједате. — Што ја дам цркви, ономе ние господар общиество, него црква и начаљство церковно, зато се рачуни морају подносити церковној власти, да види: једа ли се све пристојно руководи. Мени је жао, ако ви на мое совјете пристати не можете, али помоћи не могу. Сад, кад римска церков добива свое правиџе, ние време да общиества вежу руке свештенству и церковному поглаварству.

При овом Божију покровителству вас предавајући с благонаклоностију јесам

Благочестивому общиеству в Карловце, дне 16. јулиа 1851.

благожелательнејшиј

Еиген. Јоанновић с. р.

Епископ.

Тако ето владика отписа „Благочестивому и Благоизбраному Общиеству сербскому церкве восточно-православнија в Сењи."

Није куд, Сењани морају да попусте!

„Високопреосвјашченејши Гдин Епископ! нам милостиви Архипастирју!

Ми смо примили Ваше писаније од 16. јулиа т. л. бр. К. 444., у ком видимо са сожаленем, да од Ваши примјечанија на наше Штатуте у погледу заведенија овдашњег Братства никоим начином отступити (*нећете* — превучено, па написано) не можете.

Када нећ не може бити онако, како је наше общиество желяло, то смо усиљени били пристати на оне уговоре, како Ваше Високопреосвјашченство хоће (превучено у овом концепту: будући се общиество у потреби налази, да без они два легата дуже обдержати се не би могло).

Усљед тога прешначили смо Штатуте у свему по смислу примјечанија нам дати, која овди Вашем Високопреосвјашченству с покорном молбом прилажемо, да би Ваше Високопреосвјашченство такове благоизволело потвердити, и нами кроз овдашњи магистрат иста што скорије потверђене натраг послати.

Исто тако молимо, да би Ваше Висо-

копреосвјашченство овдашњем магистрату сходне наредбе дало, да би овај наше ново заведено Братство признао, и нами пристојећа права на остављене легате Братству од пок. Илије Бањца и Теодора Милеуснића уступио, да можемо ове капитале дигнути и таковим на корист Братства расположити, да не би дуже времена ови новци без доходака лежали.

У очекивању скорнег милостивог рјешенија ове наше праведне молбе, остајемо с отличним почитањем

Вашег Високопреосвјашченства у Сењу 4. новембра 1851.

Покорно православно обшчество."

Како се види, од јула до новембра размишљаху Сењани, што ће и како ће, а вјеројатно, обраћали су се за савјет на више страна, док не присташе на измјене, које је владика захтијевао. Него — као да хтједоше владику преварити, а како, ево нека каже његово писмо:

4.

К. 863. Благочестивое (итд. као обично)

Мени је весма жао, да нијесте прегледали онако, као што сам ја само желио, него као што сама пристојност иснскује, ако је то Братство или капитул тијело церковно, а не само политическо. — Жители сењски, нашега благочестија, као граждани, спадају у једну класу с граждани римокатолическими сењскими, дакле о том нне разговор; а капитул хоће да буде тијело кое се само с церковнима и свое религие восточне дјелима забавља, у таковом тијелу свјашченик не само *може*, него *мора бити* член капитула без избирања. Счетови се морају подпуно подносити Консисторнуму с книгама и контраквитама; свјашченик их (счетове) мора соподписати и пр. Ове све вн нијесте прегледали, дакле мени је невозможно Штатуте под 4. ноемврна о. г. сјемо послане, подписати.

При ових предаем вас благослову Божију пребивајући с усердием

Благочестивому Обшчеству

У Карловцу, 14. ноемврна 1851.

благожелательнејшиј
Евген. Јоанновнћ с. р.
Епископ.

Да ли су Сењани у години 1852. што радили за потврдом Штатута и што, не знам. Тек да Штатути не бијаху још потврђени ни почетком 1853. каже нам ово владичино писмо:

5.

К. 250. Благочестивое . . . . .

Овај час получих Ваше писание от 8. марта (по римском, свакако, календару) о. л. на кое не отлажем отговорити: да ја сам болше крат казао, како могу Ваша Штатута потврдити, и да, ако ви мислите, да Консисторнум нема право, вешч поднесете нашему Гдину Патрнарху, или дате у новине печатати, пак нека публикум негодује на Консисторнум, или на обшчество. Ви то не хтједосте учинити; дакле сад што могу ја? А да подпишем *моју* и *мога свјашченика* срамоту, као што ни хоћете, боим се потомства. — Ако ви не прегледате Штатуте, као што је Консисторнум захтевао, онда су они 1000 ф. за вас пропали, и јавит' ће се оберлајтнант Мијановнћ, да получи те, кои се је оженио из Сења. — Консисторнум пак не може писати магистрату, јер Консисторнуму ништа није остављено. Ви ћете бити свему криви, али — ваша воља.

В прочем Вас (итд.)

У Карловцу, 27. февруарна 1853.

благожелательнејшиј
Евген. Јоанновнћ с. р.
Епископ.

6.

К. 286. Благочестивое . . . . .

Прочитавши наше писание от 10. марта о. л. да не можете (а управо рећи не ћете) прегледати ваше Штатуте, ништа ино не остае него вам по вашој жељи Штатуте возвратити. Они, кои су ште оставили на Братство, нијесу казали: „даемо на тај начин ако Братство не буде никоме рачуне давало; ако свјшченик не буде член капитула; ако се буде о њему свакога љета балотирало" и под., дакле стои на вашој вољи поправити Штатуте онако, као што захтева христианско права церкве и спченства почитание и пр. А и да

су то казали, могло би се поправити.

В прочем . . .

У Карловцу, 13. марта 1853.

благожелательнѣјшиј
Евгенијъ Епископъ с. р.

7.

К. 658. Благочестивое . . . . .

Штатуте сам, колико сам могао, поправио; но свуда нијесам могао их разумјети, тако је то сплетено било, и на крају сам „?“ положио. Сад надао сам се, да ће обштество све те вопросе ријешити и овамо чисто поднести; но ви сте само дали преписати на чисто; а за оне вопросе ништа нијесте казали. Срамота је што подписати *мени*. што не разумијевам; а тако исто је *и вам*.

Ово вам могу на ваше писмо от 31. јулиа отговорити. Божију вас покровитељству препоручујући

В Карловцје, дне 13. августа 1853.

благожелатель.
Евген. Јованновић с. р.
Епископ.

8.

К. 706. Благочестивое . . . .

Изити ћемо на крај с Уставом, ако Бог да, скоро. Ја сам ово дана прочитао и мало што исправио. Но нека свјашченик јошче један пут препише та Штатута, а ви подпишите, као и првиј егземплар, пак сјемо пошљите, један ће остати у консисторијалној архиви, а другу ћу вам с *потверждением* возвратити. Вообиче: ако што не буде с временем јасно, то се може обичаем изтолковати и по обстојателством премјенити на боље.

С благословенем пребивајући в Карловцје, дне 27. августа 1853.

вам благожелательнѣјшиј
Евгенијъ Јованновић с. р.
Епископ.

9.

К. 840. Благочестивое . . . .

У прилогу возвращчавам благочестијам вашим Устав конзисторијално потверждениј, с желанием да Гд Бог благослови дјело рук ваших и наших, и с усердием архипастирским пребивајући

У горн. Карловцу, дне 8. октовриа 1853.

вам благожелательнѣјшиј
Евген. Јованновић с. р.
Епископ.

„Јавио сам и сл. магистрату вашему то“ — оловком пише под писмом тијем.

Мјесец дана послије потврђења Штатута пишу Сењани владици:

„Ми смо примили Штатуте нашег Братства потверђене од преч. консисторијума епархијалнаго. и усљед таковиx хотјели смо к нужним коракима поступити, за моћи онај легат од г. Баића и г. Теодора Милеуснића добити, но од овдашњег магистрата добијемо устмјени одговор, да је магистрат одма по извјестију од Вашег Високопреосвјашченства да су Штатути потверђени, упитао се код високог Губерниума у Загребу, ако може такове за законите признати. или ако је потребно, да и од високог Губерниума потврђене буду. У исто вријеме захтијева магистрат од нас ове Штатуте у преводу немецком, да пошаље у Загреб, које ми у преводу не имамо.

Усљед ових околности молимо покорно Ваше Високопреосвјашченство, да би благу милост имали, код дотичног Губерниума препоручити, да се ови Штатути овако потверђени од овдашњег магистрата признаду за законите, и у исто време нами саобштити благоизволили, како се имамо у овом послу владати. Препоручујући (се) у Вашу милост остајемо

В. В.

У Сењу 6. нов. 1853.

покорни тутори церковни
Јово С. Петровић с р.
Јово Милинић.“

10.

К. 963. Благочестивое . . . . .

На ваше писание от 6. новембриа л. с. отговарамо, да дате чрез вјешта чоека превести на немецки Штатута; ако мени по том пошаљете превод, ја ћу га радо *прегледати*. Вјеруј̀те ми, да их ја нијесам пречистио, да их враг (што 'но вele) не би могао превести; и сад ће јошче бити

посла. Још'че ћете добити од магистрата свагда једнога чиновника, кои ће у свакој сесии вашеј сједити, при царство не дозвољава, да не зна, шта се гдје дјела. Тако је (чини ми се) и у Трјесту. Може по том један от нас у Загреб отити, и *дјело лично преговарити*, то — знате — да никад и нигдје не шкоди. Здравствујте. Божкју покровительству вас предавајући с благословом пребивам

У Карловцу, 9. новембр. 1853.

благожелательнејшиј
Евген. Јоаннович с. р.
Епископ.

Како су вршили Сењани овај посао са магистратом својим и „високом Губернином“ у Загребу, не знам, као што не знам и добише ли оне често спомињане легате Илије Бајића и Теодора Милеусњића. Што се тиче легата, знам, да црква, општина сењска нема данас ни једнога, осим најновији — пок. Данила Бањанина. Потврђеног примјерка Штатута немам при руци, и као да га нема ни у архиви црквено-општинској сењској, али имам један, који је писан (Теслином руком) „осмог октобра 1848.“, којега потписаше ови општинари: Јован Сава Петровић с. р., Ђорђе Милеусњић с. р., Јово Јакшић с. р., Исидор Вуић с. р., Михаил Тербовић с. р., Ђорђе Сигур с. р., Јово Милинић с. р., Исак Милеусњић с. р., Лазар Рашевић с. р. На том примјерку има исправака — биће да су Евгенијеве. У њему нема ни спомена о српској школи и учитељу, а унесено је и онога (о свештенику), што Мушицки није хтјео примити. У истом примјерку код 44. прибитног а 39. исправљеног чланка примједба је њемачкијем језиком: „Magazin Legat des Paić“. А има цијелијех чланака превученијех, па опет касније оловком крај појединијех ставака написано: „остаје у правилима“. Мислим да је овај примјерак био пред Евгенијем и од њега да потјечу исправке. Натпис му је калиграфски написан: „Правила Установљена Народа и Братства Сербског источноправославног вјерозакона у Слободном краљевском Граду, и слободном пристаништу Сењу.“ Први член му гласи. „Сва лица народа својственно Србског (уметнуто: овди у Сењу станујућа), исповиједајући догмате и закон цркве источно-православне, разумијеват' ће се тијело законито Народње грађанско, и домопраше економично братство; која лица буду се записивати у једној књиги названој Дашчица (превучено, па мјесто те ријечи написано: Записник) Братства народа Србског (уметнуто: у Сењу), за владати се по начину кои ће се предписати у изјашњену принадлежности Тајника. — 2.) Сва лица тог истог народа и закона, која би дошла у напредак за остановити се у Сењу (уметнуто: како равно и мјестни свјешник нашег православија), моћи ће се такође приписати у реченој Записник (мјесто превученог: Дашчици) Братства, и разумијеват' ће се у све време њиовог дјејственог пребивања у Сењу равним начином примљени за братство и удове тијела законито-народњег, како речено више.“ Итд.

Тијех година (осим 1853.) кад је трајала преписка о Штатутима између владике Евгенија и Сењана, био је свештеник у Сењу Милутин Тесла. Како је он у Сењу „пасивно“ са својегланим Сењанима то се разабире из његонијех оно неколико писама, што их приопштих на овоме мјесту „С. С.“ Па да навесем и још једно његово писмо, које баца нешто свјетлости на људе, који онолики земан ратоваше пером на против епархијске власти и владике. Ово је концепат писма:

„Јего Високопреосвјашченству Господину Епископу, Сењ, 10. новембра 1850. (или 51., не можеш тачно разабрати). Нро 15. II.

Одушевлен истином ревношћу за свој свјати вјерозакон и Цркву, и имајући праву и основну привржености счешника своему начальству истинито вијерна, не могу никако премучати, што овдашње наше обшчество својим захтијевањем завести моћи Братство и капитул, чини то не с намјереним, да се у ономе мјесту, званоме малом Риму, наше Благовјерје ојачи и разпространи, нити да се црква обогати, украси и подобна; него ревнује то више по основу особите свое шпекулације, и

неподобнољеног намјеренија, за кое изражење мислећи себе у В. В. опрандати, имам навести: Обшчество ово ніе Обшчество кое се базира на множечислију гласова, но оно се руководи от једнога до два, кои су особито рђава поведенија људи; јер човјек кои *не вјерује* и никад не пошчеди, да не уједе своим суесловием христианску светињу и вјеру; човјек, кои се никад не исповиједа и не причешћује, и своној фамилии, и свакому то чинити препјатствује; човјек кои у церкву не иде, ако ли пак кадгод и дође, и он дође с оним намјерением, како што варварогордељивии људи имати обшчествују, т. је, да друге по церкви узнемируе и от побожности отвраћа; човјек, ког неопрат јеанк никад не почива до височ. Сановника Церковни, и тај јест Јово Савв. Петровић, и он јест заклет непријатељ сшченства и непријатељ запта и благочинија Церковног, и он је фактотум овога обшчества, кои је от више година на њекиј начин искључен био, пак л. 1848. опет у обшчество ступио и друге учити стао тако, да су готово сви дошли онаковии као што је и он сам. Сад је ли оваковим људма стало за благостојание, созиждение и разширение православлија овдје, или је нешто друго што ић потеже, да капитул по своим штатутима имаду — јест В. Високопр. са свим излишно и непотребно за то от мене какова објасненија искати. — У другом погледу црква ова никако сиромашна не би била, кад би Обшчество хотјело со добром церковним *совјестно* поступати; јер не узимајући у приврђење кућу церковну, која своном годишњом кирном издержание сшченика, послужителја церкве, репарацију своју, лако подниједи још претећи може; не гледећи на алемолину, која пада на тас сваке недеље и празднка; занјешчанија коекаква што се примају; гробнице око церкве што се продају — сама милостиња коју дају странии, кадра би била поштено обезбјеђавати церкну, пак у напредак особито, пошто је направљен Porto и Schiffswerfte још бољиј наглед церкви у томе предстои. Обшчество што би обвезано било, кад благодјејанија духовна ужива, само за обдержание сшченика скрбити, и за обшче добро церковно могушчаја допринашати, а оно за тај циљ на церковну кућу дуг навалује. Из свег овога што сам навео, иде сад моја нижајша прошња, да В. В. обшчеству овдашњем Братство и капитул не потврдите дотидоб, докле се Штатути не преиначе, т. је: да сшченик не буде искључен из церковног Обшчества, дапаче да буде свагда заседавати у капитулу, да има подпуно своје право у Церкви и Обшчеству церковном, да буде уређивато по множечислију гласова, да сшченик буде са свим независним от Обшчества, и да зависи у свему от свое влсп. власти, и да се рачуни церковни и за најмању вешч церковној власти подносе."

Не знам, да ли су Сењани знали за ово и оваково писање Теслино и његово мишљење о њиховијем Штатутима, кад му јавише 1. јула 1851., да му обављују плату, што исто јавише и владици 11. јула 1851.?

П. М. К.

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: Д. Р.

(Наставак.)

Филнал Крушедола.

Мали монастир филијал началнаго монастирја Крушедола јест храм Сретенија Господња, создан преподобнојУ Госпожеју свјатоју Ангелиноју деспотицеју, идјеже она пшла с монахињами, и тамо по преставлении погребана бист у папертн.

Церков сија созидана циглом висотоју $2^1/_2$ кл., долготоју 7 кл., широтоју $2^1/_2$ кл., сиедена на њемер, исписата различними образи сва; препрата созидата циглом, више препратних врат на средњем зиду написано сице:

†

Изволением отца и посшешением сина и совершением свјатаго духа, сеј Божествени храм свјато Сретение Христово, пописасе при патриарху Сербском кир Пајсеју, и при митрополиту Бјелградском (без навода имена) и при игумену крушедолскому кир Михаилу с братијами и откупи Анастасиа припрату, Бог да прости во лето ҂ѕѯѳѓ. (7142.=1634.). Пред папертоју мала пре-

врата созидана циглом о лето 1728. вишеустрочена дрвена звоница шиндром растовом покривена, такође и церков. На звоници и на цркви три креста от плеха, внутр цркве у олтару један пенжер велики с катрами и стакли и један мали пенжер без катри и без стакла. На цркви један и на препрати један пенжер с катрами и с стакли. Врата на паперти от дрва орахова капланса ветха дуњерска, церков ева и препрата патосата циглом, честна трапеза плоча камен, освјашчена Никанором Мелетијевићем еп. Крушедолским, јакоже и знамение показует. Проскомидна у дувару созидата тако и умивалница, у препрати крестилница у крају созидата. На престолу антимиис, незнаетсја јестли освјашчен, понеже никакова знамена неимат; плашчаница от платна, плашчаница мор свиле ветха, плашчаница от платна паки.

На проскомидии: покров от платна плаветна памуком шарана; марама от бурунжука ветха; кивот от плеха ради св. таин; кондирић от калаја св. миром; 2 свјешчника от туча; анафорница от калаја; звонце от туча мално; 2 креста водичарска; фелон от свиле шарене, синжев зелен, фелон от червена мусула; стихар свиле шарене, зелена синжева, стихар от чита; 2 епитрахиља свилена ветха; наруквице златоткане; појас златни порт, сребрне на нем пафте, појас сребрна порта, ординар пафте от туча; потир, кашика, звјездица, све от сребра, дискос от туча; аер в 2 дарка свилена, ветха; петохљебница от цина; 2 завјесе от картона, 1 завјеса више двери свиле зелене ветха; 2 престолне иконе Спасителева и Богородичина; крест с распетием, више двери просте молерне; 30 икона различних малих и великих, 2 свјешчника от жељеза; палоња дуњерска на њој једна бошча от картона; 23 стола ветха; иконостас дуњерски на нем: бошчица свилена, ветха; тетрапод прост; 2 барјака литиска изображена; цвјет от туча с 6 свјанчама; 2 кандила от туча; 23 пешкира, 14 марама; сандук ветх.

Книги:

Московске: Евангелие на вел. коло, служебник, апостол, трипод, пентикостар, 2 октоиха, общчак, 4 комада пролога, ирмологија; кијевске: часослов, петогласник; сербске: псалтир лонзаш, соборник, требник.

Сандук нов, бардак ради зејтина.

Сија визитација — — — идјеже сам в персони својеј в сеј генералној визитации Них високопр. присуствовал, исполнисја и совершисја Јулија 14. 1753. В мон. Крушедоље.

Партеније Павловић епископ, Арсеније Радивојевић, Арх. и Митр. у Срему Екеарх, Викентије Поповић, архимандрит шишатовачки, Атанасије Исаијевић игумен реметски.

XIII.

Ремета.

Визитација монастира Ремети, јуже начахом 1753. Јулија 16.

Обрјетохом да сего монастирја зовомаго Ремети, храм јест св. великомученика Мироточиваго Димитрија, јакоже пишетсја в панагирицје сербском рукописном в житии св. влм. Димитрија, созданасија церков Леонтием епархом Илирическим.

Прочтохом им полномошчии — — — —.

Посљедует написание от игумена даже до посљедњаго о Христје брата.

1. *Атанасиј Исаијевић*, игумен, родилсја у Ердевику, љ. 37, книги училсја прежде у Ердевику код попа Стефана, потом в Карловце код учитела Манујла Коначинскаго училсја славенскија и латинскија граматики, пришел в монастир 1730. Дек. 20., а постригласја 1731. Марта 25. чрез игумена Григорија; неженилсја, рукоположен, в дјакона еп. Никанором Мелетијевичем Крушедолским здје в мон. 1733. Маја 21., во свјашенство истим в Крушедоље 1736. Окт. 10.

Во игуменство чиновно произведен Блаженопочившим патриархом Арсением четвертим 1742. Авг. 7.

В писании свјашченом искусен, читати, појати и писати доста изрјадно, литургију служит, духовник јего Арсенији боочински; одјејание чиновное имат; книг: 2 псалтира московска, книгу свјатци, часослов, катихизиз, регламент духовни, латиньску библију и прочих книг различних латинских, комада 20; епитрахиљ свиле морасте златоткан; крст вратни мален, оковат сребром позлашчен; в келии имат: леген от бакара, дрвена икона, астал от камена, астал тишлерски, столицу кожну велику а 4 дрвене, ормар оправе немецке, 2 кревета, јорган, мадрац, 2 ћебета, 6 јастука, 4 чаршава; винограда 14 мотика, шљива дрва 400, 2 к:це, у њима 130 хак., вински судова 40 кан.; от фамилии матер и брата; житија добраго.

2. Јрм. *Михаил Томић*, намјестник, род. у Бешки, љ. 38, книги училсја здје в мон. код игумена Данила, пришел в мон. 1728., постригласја 1729. Авг. 6. чрез реченаго Данила. Неже-

нилеја, рукоположен в ђакона у селу Буковцу 1731. Јунија 30. Никанором крушедолцем, в свјашченика зђе в мон. 1735. Новем. 3 тимже епископом.

В писании доста разумјестеја, читати, појати и писати от части вједает, литургију служит, духовник јего Арсеније игумен беочински; в церков ходит, одјејание чино имат, чреду держит. Книги имат: тестамент, псалтир, полуустав, свјатци, часослов, десјатословие, требник; епитрахил от бјела раjхцаjга; крстић вратни сребром окован, 8 икона на дрвету, 2 кревета типлерска, 2 јоргана, 2 ћебета, ћилим, 4 јастука, 4 дрвене столице, 2 астала, ибрик и леген от бакара, 2 котла; 16 мот. винограда, 600 дрва шлива, 3 каце у нима 150 хак., винских судова и ракиских 55, 2 чабра; от фамилии имат једнога брата пребивает у селу Инђији; имат пар халина, коња, талиге и хам.

3 Јрм. *Кирил Татић*, род. у Марадику, л. 38, книги училе зђе в мон. код игумена Данила, пришел 1732., постриглеја 1733. чрез игумена Георгиа Јунија 11., рук. в ђакона еп. крушедолским Никанором 1735. Новем. 2. зђе, в свјашченика тимже в Крушедоле 1736. Окт. 10.

Тајнства, блаженства и заповједи от части разумјест, читати и појати сербски вједает, писати слабо; в церков ходит, литургију служит, чреду держит, духовник јего Арсеније игумен беочински; раси немјест, книги имат: каноник, псалтир; епитрахил от раjхцаjга, 3 икове дрвене, кревет типлерски, јорган, 2 ћебета, 3 јастука, астал, 2 столице дрвене, 2 котла, 2 сана; коња с талигами и прочом оправом. Винограда 9 мот., 200 шлива, 2 каце у нима 140.; судова винских и ракиских 400 хак. Пар халина; от сродников имат 4 брата, пребивајут у Марадику.

4. Јрм. *Гаврил Јосифовић*, род. у Карловци, л. 38, книги училе зђе код духовника Мојсија, постриглес 1729. чрез игумена Данила; неженилеја, рук. в ђакона крушедолским еп. Никанором зђе 1735. Новем. 2., во свјашченство 1746. Јан. 6. в Карловце Бл. патриархом Арсением четвертим; тајнства, блаженства и заповједи слабо разумјеет; читати, појати и писати средствено; у церков ходит, литургију служит, чреду держит, духовника имат Арсенија игумена беочинскаго. Одјејание чино имат; книги: полуустав, више никаков. Иконе 3 дрвене, 2 кревета типлерска, јорган, 2 ћебета, 4 јастука, астал, столица, котао, 16 мот. винограда, 130 дрва шлива, кацу от 100 хакова, винских судова 50 хак. От сродних имат матер и сестру у Иригу.

5. Јрм. *Герасим Лазаревић*, род. у Бјелиграду, л. 31, книги училсе тамо при магистрје Павље, паросје Бјелградскем; неженилсе, пришел в мон. и постриглсе 1744. Окт. 26. чрез игумена Атанасија того монастирја. Рук. в ђакона еп. тетишварским Георгием Поповићем в Карловце 1745, Јан. 6., во свјашченика еп. карансебшким Јоаном Георгијевићем зђе 1748. Авг. 6. В писании доволно искусан, читати, појати и писати вједает. Литургију служит, чреду держит, духовника имат Арсенија игумена беочинскаго; раси неимат; книги имат: каповник, часослов; 2 кревета, јорган, 3 јастука, 2 ћебета, 2 чаршава креветна, ибрик и леген, тежерица, астал, 2 чаршава астална; 8 мот. винограда, 100 дрва шлива, кацу от 45 хак., винских судова 30 хак. Сродников немјеет присних.

6. Јрм. *Леонтиј Вуковић*, род. у Бешки, л. 36, училсе у Бешки код попа Николе, женилсја, свјашченик мирски бил, со женоју живил 5 љет. Рук. во ђакона еп. тем. Георгием Поповићем в Карловце 1739. Дек 25., во свјашченика тимже 1740. 17. фев. в истој церкви. Парохију имал 4 у Бешки чрез 6 љет. В мон. пришел по преставлении своеја супруги 1746. и постриглеја т. л. Авг. 6. чрез Анастасија игумена. В тајнствах слабо искусан, читати и појати средствено, писати такожде. В церков ходит, литургију служит, чреду держит, духовник јего Арсеније игумен беочински. Одјејание чино имјеет. Книги: полуустав, требник; епитрахила свилен, 2 иконе дрвене, 2 кревета типлереска, јорган, ћебе, 2 поњаве, 2 јастука; винограда 6 мот., 40 дрва шлива, вински и ракиски судова 25. От фамилии присиано сродетва немат.

7. Јрм. *Дионисиј Ристић*, род. Бјелграду, л. 23, книги учиља у Бјелграду код попа Павла, после зђе в мон., пришел 1739., постриглеја 1745. Дек. 23. чрез игумена Атанасија; рук. в ђакона 1746. в Карловце патр. Арсением четвертим Јан. 6., во свјашченство виск. Арх. и Митр. Павлом Ненадовићем зђе 1751. Окт. 26. Тајнства, блаженства и заповједи вједает, читати, појати и писати такожде, в церков ходит, чреду держит, духовник Арсеније игумен беочински. Раси немат; пребивает код свога старца Јоаникија монаха, и веја општа с ним имат. Имат једнороднаго брата берберина у Новом Саду.

8. Јрм. *Гедеон Андрсевић*, родом от малија Росиј, рожден и воспитан в варошп Межибожу, љ. 53, книги тамо училеја. Неженилеја, в чин монашески постриглеја в Кпевје в мон. Кириловском, чрез игумена Теодосија 1730. Потом отуду изшел, и пришел в сија цес. краљ. предјели 1733., и за благословением свјатопочившаго Арх. и Митр. Викентна Јоановића приобшчилеја братш мон. свјато Архангелскому Раковици в Сервии, и по том 1734. Апр. 23. рукоположен в дјакона в Бјелограџје в придворној церкви во храмје св. Николаа истим митрополитом. В свјашченика же истим и в тој церкви и того лета Авг. 17. Здје же в мон. пришел во времја прешедшија рати, бившија 1739., купно со своим игуменом, пдјеже пребивает за благословением Бл. патриарха Арсенна четвертаго. Таинства, блаженства и заповједи пједает, читати и писати может, појати росиски, в церков ходит, литургију ретко служит ради бољезни, понеже весма кашаљ зол имат; духовник јего Арсеније игумен беочински. Одјејание чиновно имат. Книги имат: Молитвослов, псалтир; 4 икопе древјане; 2 кревета, 2 ћебета, ћилим, 2 јастука, 20 кошиица, 2 мотике винограда.

9. Јрм. *Данил Јеврпмијевић*, род. у Петровци, љ. 24, учплсе у Иригу при магистру попу Теодору карловачкому; женилеја и рукоположен в дјаконство еп. карансебишким Јоапом Георгијевићем у Карловцима 1747. Окт. 28. Потом овдовјевши пришел в мон. и постриглеја 1751. Окт. 26. чрез јрм. Михаила. Во свјашенство рук. пр. еп. Партением Павловићем 1752. Ноем. 21. в Карловци. Таинства, блаженства и заповједи от части пједает, читати, појати и писати помало может, в церков ходит, литургију служит, духовник јего Арсеније игумен беочински; одјејанија чиного немјает; пребивает код своего старца намјестника Михаила, и вспја обшча с ним имат. От фамплии мјејсет отца и братију у Петровци.

10. Јрм. *Васплије Богдановић*, родом из Сервие села Звечка, пдјеже рожден и воспитан, љ. 34, книги учплеја прежде код своего родитеља јереа Богдана, потом в Бјелградје код магистра попа Марка; женилеја и свјашенник мирски бил (имает једнога сина Андреја, 8 љетна, учитсе часлову); рукоположен в дјакона еп. ужичким Алексием в Бјелградје в придворној церкви во храмје св. Николаа 1737. Дек. 14, во свјашенство тјемже во истој церкви того лета и мјесаца 24. с благословением Бл. патриарха Арсенна четвертаго. В Срем пришел прошедшија рати 1739. и парохију держал у селу Пећинци чрез 11 љет; со женоју жил 12 љета. Овдовјевшиже пришел здје в мон. 1752. Јунија 24. а постриглеја 1753. Јулија 15. чрез пр. еп. Партенија Павловића. Блаженства и заповједи от части разумјеет, појати, читати может, писати по мало. В церков ходит, литургију служит, чреду держит, духовник јего Арсеније игумен беочински; одјејанија иноческаго никаковаго немјеет понеже скоро постриглеја. От фамплии имат брата; мобилију писати не можем, понеже с братом јешче неразјелилеја јест.

11. Јеродјакон *Генадиј Костић*, род. у Бешки, љ. 20, книги учплеја код игумена Атанасија здје, неженилеја, пришел 1743. постриглеја 1748. Јулија 31. чрез иг. Атанасија в дјаконство рукоположен еп. карансебишким Јоапом Георгијевићем здје 1748. Авг. 6. Таинства, блаженства и заповједи от части пједает, читати и писати может, појати по мало; литургију служит, духовник јего Арсеније иг. беочински; пребивает код игумена Атанасија в селии, но јего част знастеја. От фамплии имат братии у Инђии.

12. Јеродјакон *Викентиј Јоановић*, род. у Новом Саду, љ. 20, учплеја прежде у Н. Саду код магистра Тимотеја Радивојевића, пиљеже ексарха Арх. Митр., пише учитеја латински и карловачкој школе код магистра Петра Несторовића; неженилеја, постриглеја 1753. Јулија 15. чрез еп. Партенија Павловића. Во дјаконство рук. сего мјесаца 16. век. Арх. и Митр. Павлом Ненадовићем здје. Старца кромје игумена немјеет, но обшчина о нем попечение имат. Читати, појати и писати знаст, духовник јего Гедеон реметкеи; има 2 брата у Н. Саду.

13. Монах *Јоанпкиј Манојловић*, родом от Болгарии, рожден и воспитан у Катранцп, љ. 42, книги учплеја помало греческој у граду Сернже. Неженилеја, постриглеја у мон. Раковици и Сервии сушчом 1733. чрез игумена Михаила того монастирја. Пришел здје прешедшија турецкија рати бившија 1739. с своим игуменом Михаплом — јеромонахом, и приобшчилеја сему монастиру. Читати и писати по мало како грчески, тако и сербски вједает. Духовника имат Арсенија игумена беочинскаго. Одјејанае чино имат; книги: псалтир, часослов и полуустав; ирмк и јеген бакарни, 2 кревета тишлерска, 2 јоргана, 2 ама, 4 јастука, 4 ћебета, 2 лепедова, 2 астала и 2 астална чаршава от чохе, 4 сто-

лице дрвене; 2 коња и талиге с хамом; винограда 14 мот., дрва шлива 500, 60 кошница, 4 каце у њима 200 хак., судова винских 60 хак. При јему пребивает јрм. Дионисиј и вција обшча с ним нијесет. От фамилии имат 2 брата трговца у Шиклеушу.

14. Монах *Арон Милошевић*, род. у Араду, љ. 26, книги учиљеја тамо код Петра магистера, неженијеја, пришел 1744. а постригљеја 1746. Авг. 6. чрез намјесника Михаила; читати и писати помало знает, појати невједает, в церков ходит, духовник јего Арсениј зг. беочинским; пребивает код намјестника Михаила. От фамилии никого неимат.

15. Монах *Корнелиј Варги*, родом Грек, рожден и васпитан у Греции в селу Сичасти, љ. 65, помало кнугу греческу знает, женијеја и 3 сини имат трговца, пришел и постригљеја 1751. Окт. 28. чрез иг. Атанасија. Гречески по мало читати знает, в церков ходит, духовник јего иг. Арсениј беочински. В келии имат часослов гречески, 2 иконе на стаклу, јапуниже, ћебе, 100 дрва шлива младица.

16. Монах *Григориј Мартиновић*, род. у Бољевци, љ. 15, учиљеја книги у Земуву код Петра Кузмановића магистра помало; пришел 1751. Јулија 20., постригљеја 1752. Јунија 24 чрез јрм. Кирила; читати помало вједает, појати и писати незнает, в церков ходит, духовник јего Арсениј иг. беочински. Пребивает код своего старца Кирила.

17. Монах *Јов*, старац, род. у Мачви у селу Палежу, љ. 56, книги неучиљеја ниже каковому художеству, постригљеја у мон. Ковилу у епархии Бачкој 1743. чрез Агапија архимандрита, пришел здје 1745. при игумену Григорију јеромонаху. Отче наш, Богородице дјево знает, вјерују от части; в церков ходит, духовник јего Арсениј иг. беочински. Неимјеет ничто. Фамилии никаковија неимјеет, женијеја трикрати. Во служби воинској прежде бил.

Посљедујут јеромонаси, ђакони и монаси, котори чинаго одјејанија неимјеју, сут сиј посљедујушчи: јрм. Кирил, Герасим, Дионисиј, Данил, Василиј; јеродјакони: Генадиј, Викентиј; монаси: Јов, Григориј, — којима је заповеђено да направе нужне хаљине, а игуману да направи 6 мантија у цркви.

Посљедовање братии ишедших из монастира:

Викентиј Поповић, јеромонах, нарежден 1749. от Их вск. Арх. и Митр. Павла Ненадовића, в мон. Фенеку битя игуменом, идјеже и до днес в тој службје обрјетаетсја.

Написание братии умерших по визитации 1740. бившија:

1. *Григориј* игумен, † 1745. Јунија 19. По јего смерти остало у готовом новцу в мон. 400 ф., винограда 7 мотика на четир места и 200 дрва шлива. Из тих новаца дали су по јего препоруки на смерти у мон. Студеници, чрез арх. того мон. Василија, бившаго духовника сего игумена Григорија при смерти, парусију т. ј. 75 ф. Блаженопочившему Г. патриарху Арсенију четвертому 24 ф. Прочее употребили на церковне пенжере, которее јешче он бил начал отварати, и на обновление церкве.

Виноград и воће монастир содержава.

2. *Михаил јеромонах игумен раковачки*, † 1741. Марта 24. По смерти јего све что било, пришало монаху Јоаникију, понеже они заједно живјели.

3. *Авакум* јрм. отишел из монастира (котори бил игуменом Боговаће монастира) и со собоју све вешчи јаже имјел отнесл, јешче 1743. незнаем гдје пребивает.

4. *Симеон* монах † 1747. Ноем. 1. По смерти јего ничто по нем неостало.

5. *Николај* монах, преставиљеја у немецкој земли, понеже бил пустанјах ради затворен у арести у Варадину стајал, потом предан Трингу (Тренку) барону и отишал с ним 1744., которо јего предание барону знато било Г. Патриарху.

6. *Прокопиј* јрм. сломивши ногу, преставиљеја 1751. Мајя 16. По смерти јего ничто у мон. неостало, ниже что имјел.

7. Преставиљеја јрм. *Силвестер* (котори бил свјашченик в Карловцје) 1751. Дек. 19. По јего смерти остале 4 мотике винограда у мон., више ничто.

Прочтохом братијам соборно правила Их вск. Арх. и Митр. Павла Ненадовића от 1749. Авг. 28. и на сваки пункт отвјет игумена и братии, и тако на — — (исти одговор, као код мон. Крушедола).

Такожде прочтохом им и 34. пунктах на љето 1733. от свјатопочившаго Арх. и Митр. Викентна Јоановића изданаја правила, и на вејаки пункт посљедует одговор г. игумена тако и братства.

И тако на:

1.—34. одговор обичан, као и код других манастира, сем на 13. „На сеј пункт отвјешчајут, јако общчество добро јест, и свјато и душеспа-

сително дјело, обаче није трудно јест обшчество вовести, понеже сиромаси сут, како у обшчеству тако и у братии никаковија каси обретаетсја, но јешче и дуга, ашчелиже паредба, котораја будет на вјеки трајати, а не јакоже до ниње бивала за обшчество, и фундус покажетсја, и ашче и прочи монастира престати будут доброволно, обшчество таким начином воспријати созвољајут.

На 28. Сие за добро судјат бити различних ради случаев смертних и в будушче сваки што своеја мобилни и имјенија имат, на год свој тестамент будут справјати, и под печатом представтељу хотјат вручати. Такожде и јегда котори брат камо из монастирја поидет, ключ код игумена или намјестника да остављајут.

На 30. Ашче виногради и шливики и имјејут но веја происходјашчија от их плоди внутр мо-, настирја собирајут. Скитов же никакових немјејут, ниже што држит окром монастира.

Из вишеписатих братии по игумења Атанасии, соборним братии согласием наредихом:

1. Јрм. Михаила паки намјестником,
2. Јрм. Гедеон обичи у мон. духовник,
3. Член први јрм. Гедеон
„ втори „ Кирил
„ трети „ Леонтиј
„ четверти Јоаникиј монах.
4. Јрм. Данил екклисиарх и магистер.
5. Јрм. Дионисиј протоколист и т. д. као што је наведено код Софронија јрм. врдничког.
6. Арон монах нарежден трапезар, гостионичар и над болним назиратељ и служитељ.
7. Ключар паредисја монах Корнилиј.

18. Јулија положише сви заклетву у цркви и подписаше се под њу.

Написание дјаков монастирских:

1. *Павел Величковић*, дјак игумена Исаије, рож. у Турској у Софии вароши, л. 16. Учитеља псалтиру.

2. *Георгиј Стојићев*, дјак намјестника Михаила, р. у Палежу, 17 л., учитеља буквару.

3. *Теодор Георгијевић*, дјак јрм. Кирила, р. у Суботици, 15 л., учитеља буквару.

4. *Илија Стојадиновић*, р. у Брапичеву, л. 13. учитеља псалтиру.

5. *Теодор Кузманов*, р. у Иригу, 18 л., дјак јрм. Герасима, учитеља буквару.

Написание прњаворцев:

1. *Живан Терзин*, р. у Шатринци, пришел 1718., жена Вида. Има: краву, вола, коња, 8 мот. винограда, 200 дрва шлива, 2 косе ливаде.

2. *Марко Стојанов*, р. у прњавору, жена Сара, деца: Михаил и Гавра. Има: 2 краве, 2 вола, 4 мот. винограда, 200 дрва шлива, косу ливаде

3. *Петко Драгутинов*, р. у прњавору, жена Босилка, деца: Теодор и Тимотеј. Има: вола, краву, коња, 5 мот. винограда, 70 дрва шлива.

4. *Марко Јоакимов*, р. у Бајн пришел 1720. деца: Михаил 18., л. учит децу у Јарку, Захарија, Марија и Јованка. Има: мотику винограда, 100 дрва шлива, коња, краву.

5. *Миленко Сретин*, р. у Путинци, пришел из дјетства, жена Марта, деца: Теофан и Јован, има: 4 мот. винограда, 50 дрва шлива, 2 краве.

6. *Ђураћ Стојановић*, р. у Косову, жена Ангелија, деца: Филип и Марија, пришел 1752. Има: вола, краву, јуне, 100 дрва шлива, 4 мот. винограда, косу ливаде.

7. *Јован Јевтин*, р. у Футогу, пришел 1728., жена Неда, кћи Евгенија. Има: 3 мот. винограда, 50 дрва шлива.

8. *Данило Антонијев*, р. Бечевици код Крагуевца, пришел 1738, жена Анђелија, деца: Томанија и Јоан. Има 2 краве, 3 мот. винограда, 100 дрва шлива.

9. *Петко Јованов*, родом от Сокола у селу Мрчкој, пришел 1745. нежењен. Има 6 мот. винограда, 200 дрва шлива.

10. *Стефан Попов*, р. у Керу, пришел из дјетства, нежењен, има 5. мот. винограда, 200 шлива.

11. *Јефтимиј Попов*, р. у селу Патки, пришел 1730., жена Василија, деца: Теодор, Арсеније и Јелена. Има: краву, јуне, вола, коња, 4 мот. винограда, 80 дрва шлива.

12. *Ђурица Јованов*, р. у селу Пантелији, пришел 1731., жена Мисојка, деца: Василије, Василија и Ксенија, Има: краву, 5 мот. винограда, коња, вола, 100 дрва.

13. *Теофан Мишн*, р. у Бешки, пришел 1739., жена Анђелија.

Написание слуг монастирских.

1. *Алекса Радовић*, р. у Вукалевићу у Мачви, бирош, плата 27 фор.

2. *Сима Јаношевић*, родом от Никшића из села Бањани, екмежија (мјешаја), плата 27 фор.

3. *Арсеније Милић*, р. у Петрову пољу код Никшића, бирош плата 20 фор.

4. *Стојан Берић*, р. у Глини, кувар, плата 27 фор.

5. *Стефан Врдничанин*, р. у Јасеновцу, кочијаш плата 20 фор.

(Наставиће се.)

Отварање
св. Архијерејског Синода.

У четвртак 27. о. м. у 10 сахати пре подне дођоше у свечаном архијерејском одељу у дворану патријарашког двора, у којој кр. комесар дочекује посете, Његова Светост преузвишени Г. патријар *Георгије Бранковић*, и Високопреосвећена Г.Г. Епископи: *Мирон Николић*, *Михаило Грујић*, *Гаврило Змејановић*, *Лукијан Богдановић* и *Митрофан Шевић* и народноцрквени тајник г. др. Лаза Секулић, те пошто заузеше своја места, Његова Светост поздрави Високопреосвећену Г.Г. епископе овим поздравом:

Преосвећена Господо Епископи,
Драга Ми Браћо у Христу!

Његово ц. и Ап. кр. Величанство најмилостивији Господар и краљ наш Франц Јосиф I., благоизволело је на поднесену Му, путем кр. угар. Мин. Председника, најпонизнију представку и молбу Моју од 17. (30.) Окт. 1903. превишњим решењем својим од 25. Нов. 1903. милостиво дозволити, да св. Арх. Синод, који је превишњим решењем од 11. Маја 1902. сазван, али који је по кр. комесару Преув. господину Бели пл. Талијан од Визека, на неизвесно време дана 6. (19.) Јула 1902. одгођен, — поново се на данашњи дан састати може; па пошто су све оне препоне, које су тада на путу стајале, са којих се није могла, смрћу покојног епископа Никанора Поповића, упражњена катедра Темишварска, изабором епископа попунити, сад већ коначно одклоњене: то у првој линији и пре свега има се избор епископа Темишварског обавити, а за тим и друге највишем месту предложене и у делокруг св. Арх. Синода спадајуће предмете, у расправу узети и решавати може.

Највиша и милостива одлука та, која је одписом кр. угар. Министра Председника од 29. Нов. 1903. овамо спроведена, гласи у мађарском тексту, као што ће нам г. Секретар прочитати, и на српски превести.

Г. секретар прочита прво на мађарском, а по том на српском језику превишњу одлуку, која гласи:

Превод са мађарског.

Крал. уг. министар председник.

4806/II. М. П.

Преузвишени и Високопречасни Господине Архиепископе, Митрополите и Патријарше!

Његово царско и апостолско краљевско Величанство благоизволило је превишњом одлуком Својом од 25. новембра ове године најмилостивије дозволити, да се у години 1902. сазвани и одгођени православни српски архијерејски синод опет сазове ради попуњења упражњене прав. срп. епископске катедре темишварске и решавање предмета, који су садржани у приказаном расправном реду.

О том извештавам Вашу Преузвишеност позивајући се на Вашу представку од 30. октобра о. г. бр. М. 533. ради даљег сходног расположења с тим, да на темељу од Његова царскога и апостолскога краљевскога Величанства полученога најмилостивијега овлашћења санкционавам на то, да се синод сазове на дан, означен у представци Ваше Преузвишености од 21. новембра о. г. бр. М. 578. т. ј. 10. децембра о. г.

Најпосле ради равнања саопћавам Вашој Преузвишености, да Његово царско и апостолско краљевско Величанство на ове продужене седнице синодске није благоизволило изаслати Својега краљевскога повереника, услед чега ће се имати непосредно мени поднети преглед синодскога записника као и презентацијони спис, који се односи на избор епископа заједно са изборним записником у извору.

Примите Ваша Преузвишености искрену изјаву мојега одличнога поштовања.

У Будимпешти, 29. новембра 1903. год.

Тиса с. р.

Преузвишеном и Високопречасном Господину

Георгију Бранковићу,

правом тајном саветнику и карловачком прав. архиепископу-митрополиту и патријарху српском

Нарловци.

По прочитању наставља Његова Светост:

Као што сте изволели Господо и Браћо чути, племенито, узвишено и милостиво

срце Његова Ц. и Ап. Кр. Величанства најмилостивијег Господара и Краља нашег Франц-Јосифа I., било је свагда па и данас јесте извор неизцрпне милости по св. православну цркву нашу и верно одани Му народ српски.

Поред небројених доказа највише милости, са којима је св. црква наша и народ српски обасипан бивао, блиста се и овај данашњи свечани чин, којим је Његово Ц. и Ап. краљевско величанство на препоручану молбу и предлог Мој дозволити милост имало, да се св. Арх. Синод православне Митрополије наше, и овога пута без уобичајеног нарочитог Повереника свога, на данашњи дан, састати, одгођене Седнице своје наставити, и велеважни по св. православну цркву нашу, по народ наш, па и по саму државу задатак попуњења упражњене православно-српске епископске столице у Темишвару обавити, а уз то још и друге од не мале важности у делокруг свој спадајуће послове расправљати и решавати може.

Господо и Браћо! — Ја осим тога, што милост ову Његова величанства сматрам, као нов доказ очинске љубави и благоволења према св. прав. цркви нашој и народу нашем, поштујем у томе још и одликовање и велико поверење према смирености Мојој, па и према целоме епископату нашем. С тога Ми је срце пуно радости и задовољства, и ја сам уверен, да и Ви сви Преосвећена Господо и Браћо епископи, ту радост и задовољство са мном подједнако делите.

У таком расположењу душе и срца, чувством благодарности и непоколебиме верности и поданичке одданости према освећеној особи Њег. Ц. и Ап. кр. Величанства преиспуњен предлажем да се: Адреса благодарности путем кр. угар. земаљске високе владе, односно кр. угар. Министра Председника, још данас телеграфично Његовом Величанству поднесе.

А сада, пре него што би раду своме приступили, пођимо у Храм Божји, да се Богу помолимо, и призовемо Духа светог, да нас уједини и уразуми, како би предстојеће нам послове, а особито избор епископа једнодушно, на опште задовољство и корист свете нам цркве обавити могли."

У дворани је било и неколико свештеника оба реда, а од грађанства није био нико присутан.

На призивању је св. Духа у дворској капели чинодејствовала *Његова Светост*, а с Њоме су служили: архимандрит др. *Георгије Летић*, проте *Јован Вучковић* и *Јован Јеремић*, протосинђео *Данило Пантелић* и архиђакон др. *Јоаким Чупић*.

После призивања св. Духа, отпочета је тајна седница св. архијерејског синода.

Говор

Његове Светости патријарха српског Георгија Бранковића при отварању епархијске скупштине у Карловцима

дана 25. Нов. (8. Дец.) 1903.*

Пречасна и велемудрена господо Скупштинари!

При састанку и отварању ове епархијске Скупштине, држим да неће бити излишно, ако се за часак осврнемо макар и у кратким потезима, на оно доба, када су и како су епархијске Скупштине постале и у живот приведене.

Сама институција епарх. Скупштина, не темељи се на учењу и установама св. православне саборне и Апостолске цркве, којој и ми Срби аутокефалне Митрополије Карловачке припадамо; него је установа пресвитеријанске протестантске цркве, но која се члановима слободоумне народне странке на српско-народним црквеним саборима од године 1864/5. 1869. и 1870. тако омилила, да су свим могућим средствима на томе радили и настојавали, да се та институција и у нашу православну цркву унесе, што им је после дуготрајне борбе са конзервативном странком и пошло за руком, те је српски народно-црквени Сабор у седници својој од 5. Авг. 1870. године већином гласова донео ту привремен. Уредбу о уређењу епархија коју је представком својом од

* О раду скупштинском донећемо у идућем броју извештај, Уредништво.

истога дана и поднео Његовом Величанству на највишу потврду.

Његово Ц. и Ап. кр. Величанство Наш премилостиви Господар и краљ Франц Јосиф I. превишњим решењем својим од 29. Маја 1871 год. благоизволело је најмилостивије дозволити, да се са поменом представком српско-народног црквеног сабора од 5. Авг. 1870. год. поднесено привр. уређење епархија у опсегу српске Митрополије и Патријаршије Карловачке *у живот уведе и донде, док срп. нар. црква. Сабор унутарњи строј епархија, делокруг и односај органа у њима коначно не уреди*, што је и до данаске неуређено остало.

Кад је то највише решење у Сабору публиковано било, наредио је срп. нар. црквен. сабор из седнице своје од 30. Јула 1871. год. проведбеном Наредбом својом, да за 30 дана после закључења саборских седница, има сваки Дијецезан по гласу XIV. чл. Уредбе о уређењу епархија одредити и огласити дан, кад да се избори заступника за епарх. Скупштину обаве, и дан у који да се епарх. Скупштина у месту где је седиште епископа дијецезана састане, сама пак епарх. Скупштина да се има најдаље за 6 недеља од обављених избора заступника састати и ту у смилу чл. XVII. поменуте Уредбе, под председништвом епископа Дијецезана конституисати, и послове своје у дотичним чланцима обележене обавити.

И тако на темељу те привр. Уредбе а по проведбеној Наредби од самога Сабора под 30. Јула 1871. изданој, одржане су у целој Митрополији епархијске Скупштине. У Архидијецези карловачкој одржана је прва Скупштина дана 7. окт. 1871. год. Друга Скупштина одржана је 24. Септембра 1873. год. а трећа је одржана 6. Маја 1875.

Све ове епарх. Скупштине одржаване су са оним скупштинарима, који су још у први мах год. 1871. изабрани били.

И тек год. 1885. донео је С. Одбор у седници својој од 29. Нов. бр. 671 и 24. Марта 1886. бр. 306. и 340. одлуку да се имају сви епар. Адм. одбори упутити, да са ново изабраним скупштинарима епарх. Скупштине одрже, те да уз одређени им Уредбом делокруг, *поглавито пак попуне упражњена места чланова* појединих одсека епархијских власти, што је у целој Митрополији и извршено.

Из свега досад реченога види се то, да су до потврде Саборског Устројства, епарх. Скупштине сазиване или по наредби самога Сабора, или наређењем епарх. Админ. одбора; а од потврде Саб. Устројства, пређео је то право Саб. Одбор у своје руке као највиша контрола власт народно-црквених органа, те је наређивао сазивање епарх. Скупштина, са новим изборима епарх. заступника, као и *допуњавање упражњених места чланова појединих одсека епарх. власти* и т. д. те је према томе од Саб. Одбора и зависило како трајање мандата члановима епарх. Скупштина, тако и члановима епархијских управа.

Године 1890. кад сам по милости Божјој и по вољи таданьег српско-народног црквеног Сабора за Митрополита Патријарха изабран, и највишим милостивим решењем Њег. Ц. и Ап. кр. Величанства потврђен, једна од првих брига била ми је та, да епархију која је бриан и старању моме поверена, по коју сам у доста запуштеном стању затекао, у пожелани рад доведем, услед чега, чим сам се са стањем и односајима епархијским упознао, постарао сам се да подчињени Ми Адм. одбор уверим о потреби сазива епархијске Скупштине, који је предлог тај драговољно прихватио, те је седницу епарх. Скупштине на дан 1. Окт. 1890. год. са знањем и одобрењем С. О. сазвао, ксја је тога дана и одржана.

У овој седници епарх. Скупштине донесене су разне корисне одлуке, које у делокруг Скупштине спадају, попуњена су упражњена места сва три одсека епарх. Управе, учињено је расположење у погледу попуњавања бележничког места, установљен је епархијски фонд, примљен је уговор са Асекурационим друштвом Франко-Хонгроа, и т. д., што је остало све до данас у својој крепости.

После овога састанка, није се више

Скупштина сазивала, а није се сазивала за то, што нити је Административни одбор држао за потребно, нити је Саб. Одбор зактевао да се сазива, па ни сами скупштинари. А биће по свој прилици зато, што је С. Одбор по дужности својој израдио био нацрт автономног Устава, који је год. 1902. Сабору на претрес поднео, и кога је четина тога заседања свога у претрес и узео, али га довршити није могао, — те је тако остало све по старом.

Године 1897. сазвани срп. нар. црквени Сабор, као што је познато, није се хтео ни у какав рад упуштати, због чега је од Његова ц. и Ап. кр. Величанства на неизвестно време одгођен, који се после тога није никада ни састао.

И тек овај најновији, тако звани: „*Мајски Сабор*“ *од год. 1902.* дошао је у тај сретни положај, да је у седници својој од 5. Јула донети могао *одлуку* по предлогу изаслатог одбора 15. торице, којом су неке нејасне околности протумачене и односно неки чланци привр. те Уредбе о уређењу епархија допуњени, али која се није могла ни смела пре најновије потврде извршити, и ако је Саб. Одбор извршење те одлуке Наредбама својим налагао и пожуривао, због чега је како епарх. Адм. одбор тако и Председник Му, са Саб. Одбором у такав сукоб дошао, да се напослетку морала и државна власт умешати, и која је у тој ствари донешени закључак Саб. Одбора од 27. Јуна 1903. бр. 1371. одлуком својом од 14. септембра 1903. бр. 3027. М. Е. П. уништила, и Адм. одбору за право дала.

Сад пак како је Његово ц. и Ап. кр. Величанство превишњим решењем својим од 7. Септ. 1903. у речи стојећу одлуку срп. нар. црквен. Сабора од 5. (18.) Јула 1902. год. бр. 6. у целости најмилости више потврдити благоизволело, и пошто је иста одлука дописом високосл. Саб. Одбора од 26. Септ. (9. Окт.) 1903 бр. 2029. епарх. Админ. одбору ради публикације достављена; то је епарх. Адм. одбор у седници својој од 20. Окт. (2. Нов.) 1903. бр. 1477/848. решио, да се епарх. Скупштина на данашњи дан 25. Нов. (8. Децем.) 1903. овамо у Карловце сазове, услед чега су како виријски чланови, тако и прошле 1902. Дец. 1. и 2. изабрани скупштинари засебним позивницама и позвани.

О раду појединих одсека епархијске управе извештаји, положени су на сто Скупштине као и неки предлози ради надлежнога решења, што се у дневноме реду налазе.

Изложивши тако у кратким потезима постанак и неку малу историју наших епарх. Скупштина, дозволите Ми Господо Заступници, да нас на крају свога говора, као духовни старешина и природни Председник ове Скупштине поздравим све без разлике и сваког појединце искреном добродошлицом, у том уверењу и очекивању, да ћете познавајући свој делокруг и положај, као и околности и прилике у којима се налазимо, и хтети и знати предстојећи нам посао, хладнокрвно, озбиљно, размишљено и достојанствено, а све у корист свете нам православне цркве и милог народа српског, на опште задовољство решити и обавити.

Поздрављајући вас још једанпут велепоштована Господо Скупштинари проглашујем Седницу за отворену.

Радосна појава.

Д. Р.

Последња архидијецезална епархијска скупштина, одржана 25. о. м. у Карловцима, поред свију оних немилих и одвратних појава, што се на њој одиграше, које и опет „свету на видику“ показаше ону стару српску неслогу која нас од Косова прати и која нам је Косово створила, и да Србину нико не може такав бити непријатељ, као што уме Србин Србину бити кад дође до заваде међу њима; показа и једну светлу појаву, која мора обрадовати сваког родољубавог Србина.

Позната је нашем свету истина, да поред свију наших незгода и незгодних прилика и нашег тешког положају у сваком

погледу, за чије се не отклоњење — пошто се они не дају са свим отклонити —, но ублажење и продужење каквог таквог битисања народног, иште уз паметан рад и што већа слога и једнодушност у самом нашем народу; ми не од данас, но од толико времена стварамо силом на своју и народну штету и пропаст странке и странчице, које си ставише за свој главни задатак, да сном силом једна на другу кидише и да је ил сатре и упропасти, или да јој што више штете нанесе.

И страначка их борба и бес сваким даном све то већма и већма једно од других отуђује и међу њима све то већи јаз чини, да у својој борби и не виде, како терају силом воду на туђу воденицу.

У почетку уставности и доцније све до 1885. године, постојале су код нас овостране Србаља и на политичлом и црквеном пољу две странке.

Велика народна слободоумна странка, и малена реакционарна, коју су обично називали њени противници клерикалном странком.

1885. велика народна слободоумна странка поцепала се на две странке, и ако су обе у главноме исповедале један програм створен 1872. у Бечкереку, те у место једног органа „Заставе“, покрену се и други „Браник“.

„Брацикова“ странка оста при старом имену „српска народна слободоумна странка“, дочим „Заставица“ у први мах назва себе „целокупна српска слободоумна народна странка“, а доцније је прекрсти покојни Крунослав Јовић, у „српску радикалну странку“, које име и данас носи, и ако нови кумови покушаваше да је прекрсте у „истемељачку“ и „кореништку странку“.

Клерикална је странка 1884., поред свога „Српског народа“, такође покренула још један лист „Наше доба“, са мало либералнијим програмом.

1883. уз поменуте три странке на политичном пољу, створи се у тројединици нова странка под именом „српска самостална странка“, која покрену свој лист „Србобран“, а по његовом престанку прошле године „Нови Србобран“.

1890. створи се на црквено народном пољу нова странка под именом „автономна странка“, чиј је орган неко време био „Ново време“, и ако није то на челу његовог стојало, а за тим од 1896. „Народност“, која је све до 1902. носила на челу да је орган српске автономне странке, а те је године скинула га са чела, те од тог доба не стоји јој на челу, које је странке орган.

Уз те страначке листове, излази још неколико листића, од којих једни припадају либералној а други радикалској странци, и како су ово последње време почели ницати листићи и по селима, ако узбуде среће, има ће свако село свој лист, које кад наступи, за извесно ће Тисом и другим рекама поред којих живи наш народ, потећи мед и млеко, те ће бити жељан воде, као што је сада жељан меда и млека.

Па кад је наш овострани народ те среће, да има толико странака и да је на толико странака и на политичном и црквено-народном пољу поцепан, поред поменутих листова и листића, са својим квалификованим и неквалификованим уредницима, а уз то кад се узме да скоро све поменуте странке и листови између себе живе у највећој — правој српској — завади, и да не бирају средства и начине да једна другу ако баш не може да уништи, а оно да јој што више штете и пакости нанесе, чему је поред српске нарави узрок и то, што код нас и уредници листова и листића на своју руку стварају странку и воде велику реч, због чега смо и дотерали дотле, да ни једна од поменутих наших странака није у стању да бар једног свог једномишљеника протури у земаљски и државни сабор — истина на државном сабору изабрат је један опозиционалац Србин, ал тај не припада ни једној странци —, дочим је на црквено-народном пољу у народно-црквеном сабору најјаче заступљена странка радикална, па за њом самостална странка, које се странке на последњем „мајском сабору“ допекле слагаше, а по том се раставише и разделише, те посташе међу собом највећи противници, ал обе подједно и противници и либералној и автономно-клерикалној странци; — ко да се не обрадују радосној

појави на последњој архидијецезалној епархијској скупштини, *на којој се показало, да могу словци радити на црквеном пољу самостална, либерална и автономно-клерикална странка, и на којој су све четири у свима питањима што су се расправљала на њоји, сложно и једнодушно слагали!*

Ко да се не обрадује радосној појави, што је на њој дошло до помењуте слоге међу њима, те ако се узбуде у том правцу радило, можемо дочекати то сретно време, да ћемо на црквено-народном пољу имати у место 5, 2 странке и то радикалну и народно-црквену странку, које би име понајудесније било за њу, и у коју би спадали сви наши умеренији људи на црквено-народном пољу, и којима је у истини остало до реда и законитости.

Овака би странка једина била у стању да стане на пут радикалној странци, а у неколико и њу да преобрази и мало уштоми, а подједно и да стане на пут демагогији која почиње све то спажњијег полета добијати, и коју лако могу наши „пријатељи“ употребити у своју корист и цељи, те њоме све остале странке изиграти, до чега ће у осталом и морати доћи, ако јој се за раније не стане на пут, и иста би једина била у стању да стане на пут појединим штреберима и превртљивицима, који час у једну, час у другу странку узећу, тражећи у њима своје личне користи и ћара, каквих је на жалост било и на последњој арх. еп. скупштину, који су и у њојзи знали користити се.

У *оваку* би странку као што рекосмо могли ући сви наши умеренији и увиђавнији људи, и ми овим апелујемо на све такове и позивамо меродавне да у том правцу поради даље што треба, како би што пре дошли до такве странке.

Јер, не усвоји л се овај наш предлог и жеља, и остане л се и надаље при досадашњем раду наших странака и програмима, који су за децу а не за зреле и озбиљне људе, и досадашњој оцепаности; не треба да човек буде пророк, на што ће све то изићи и какав ће нам бити један крај.

У то име, велимо: сретно!

Искање сабора.

Д. Р.

Саборски је одбор у свом последњем заседању донео следећи закључак:

„На основу §. 3. IX. законског чланка од 1868. године, као и на основу §. 19. и 22. тачка *б.* сабореског устројства, све уредбе и све одлуке српског народно-црквеног сабора ваљу на потврду Његовом Величанству, и упућују се српском народном црквеном сабору, а не саборском одбору. Одлуку српског народно-црквеног сабора од 1902. године, у погледу саборских трошкова и верозаконског прилога, није висока влада ми поднела Његовом Величанству на потврду, него ју је решио преузвишени г. министар-председник угарски. У томе решењу не само што г. министар-председник поништава одлуку сабореску, него наређује противно саборској одлуци, како треба да се поступи — и упућује саборски одбор, да изврши то његову одлуку.

Према горе наведеном јасно је, да су овим чином повређене наше автономне уредбе и да је саборски одбор стављен у тај положај, да противно саборском решењу изврши одлуку г. министра председника, што овај саборски одбор према своме делокругу и автономним уредбама не сме и не може учинити.

С тога је саборски одбор дошао до уверења, да је наступила потреба ванредног сабореског заседања, а уједно ће у своме делокругу поднети препонизну молбу Његовом Величанству краљу, као и представку кр. угареском министру председнику — у којима ће изнети и образложити ситуацију, која је настала услед решења угарског министра-председника под бр. 4366. III. М. Е. ех 1903., те замолити, да се са решењем саборским од 27./6. 1902. XXII. уставно и законито поступи.

Ванредном заседању српског народно-црквеног сабора има се подастрети и решење Њег. Величанства гледе Текелиног фонда, у којој ће ствари такође овај саборски одбор поднети препонизну молбу Његовом Величанству, као и представку преузвишеном г. министру председнику, јер по §-у 19 сабореског устројства само српски народни црквени сабор уз дозволу Његовог Величанства може променути сврху народно-црквених добара, фондова и фундација.

На основу свега тога одређује саборски одбор у смислу §. 7. сабореског устројства, да се сазове

српски народно-црквени сабор у ванредно заседање и обраћа се председнику саборског одбора, да пријави Његовом Величанству ово ванредно заседање српског народно црквеног сабора за 1. (14.) март 1904. године с овим дневним редом:

1) Публикација решења Његовог Величанства и угарског министра председника о закључцима мајског сабора од 1902. године као и решење Његовог Величанства гледе Текелијног фонда.

2) Прорачун за 1904. годину.

3) Ревизија још непрегледаних рачуна од 1889. године.

4) Административни послови."

Да није овај закључак штампан у „Застави", полузваничном листу саборског одбора, не само ми, него сви ијоле који се разумевају нешто у нашим црквено-народним стварима; не би веровали, да је саборски одбор, у ком је било 3 правника и др. права, поред два фискала нар. црк. фондова, могао донети га.

Саборски одбор у почетку свога закључка вели: „На основу §. 3. IX. зак. чл. од 1868., као и на основу §§. 19. и 22. тач. б. саборског устројства, *све уредбе и све одлуке срп. нар. црквене. сабора иду на потврду Њ. В.*, и упућују се срп. нар. црк. сабору, а не саборском одбору."

Ко зна здраво мислити, тај на овог навода не може ништа друго извести, до ли то, да наш народно црквени сабор без превишње потврде, не може ништа закључити и извести, ил право рећи, *да он нема никаквог права!*

Па да л је у истини тако? Није!

Поменути §. 3. IX. зак. чл. од 1868. гласи: „Поштo је по томе деоба последника грчко-источне цркве, у две међу собом независне, црквене области учинила, да је нужно, да они својa, у §. 8. XX. чл. од 1847. 8. ујемчена права одељено врше; то имају верни обеју горепоменути митрополија право, да, придржавајући Његовом Величанству право на врховни надзор, што ће се уставно вршити, — своје црквене, школске и овамо спадајуће закладне (фундационе) ствари међу границама државног закона, одељено и самостално обављају и уређују на црквеним саборима (конгресима) што ће их дотични митрополити уз претходну пријаву Њ. В. од времена на време сазивати, да тим својим стварима преко својих сопствених органа рукују и управљају, по правилима што ће их они у оним конгресима донети, а Њ В. потврдити."

Каква све права по овом §. припадају и каква има права по њему сабор, то је бар јасно за свакога, ко зна логично мислити. И ако се ништа друго може из њега извести, не може то, *да ио њему он не може ни један свој закључак извести без превишње потврде.*

А да се из њега не може извести *оно*, што је саб. одбор извео, то би могли најбоље показати Румуни, за које такође важи исти §., и да им човек каже, шта је из њега извело наше највише автономно тело, слатко би се насмејали, а подједно и чудан појам добили о нама Србима.

Како је пак могао саборски одбор извести из тога §. *оно*, што је рекао, то је за многе тајна, па и за све, који се баве нашим автономним стварима.

До данас још нико никада ни у сабору, ни у епархијским скупштинама, народним зборовима, па ни у једним новинама, *тако што не рече!*

Било је говора о скучености наше народне црквене автономије, односно сабора и народно-црквених власти; — ал није било говора о томе, да сабор нема права ни један закључак донети и у живот увести пре превишње потврде!

И кад данашњи саборски одбор држи, да сабор нема права ни један закључак донети, и у живот увести пре превишње потврде; питамо онда: како је могао саборски одбор, који је поникао из саборске већине од 1902., и чији су чланови у њему играли главну улогу, толике и толике постојеће уредбе што их је сабор изменуо, а тако исто и његове одлуке, које су супротне постојећим уредбама, и не иштући односно и не чекајући за њих превишњу потврду, у живот их уводити?

За пример наводимо само одлуку у погледу допуна и тумачења епархијске уредбе од 1871., повишења професорских плата и извршење одлуке у погледу службовања професора С. П и украћене му плате, о црквеној свести, о избору

патријарашко-народног тајника, о издавању манастирске земље под закуп (ову је одлуку саб. одбор хтео извести, ал му се није дало), о верозаконском приносу, крпарање нових места и избор „сталних“ фондовских чиновника, покретање „Српског Митрополијског Гласника“ на рачун народно-црквених фондова.

И кад је ове одлуке саборске саборски одбор већином у живот увео, и не чекајући на превишњу потврду, за које одлуке сабор није ни закључио, да се за њих изиште превишња потврда, него је саборски одбор и без упутства саборског за неке искао превишњу потврду, на што није био ни познан, што му је с меродавног места и примећено; како се онда слаже то његово извршење са тврдњом, да ни једна уредба ни одлука не може се извести пре превишње потврде?

Или он држи, да је довољно неке саборске уредбе и одлуке само поднети на превишњу потврду, и да се оне могу извести и пре потврде? Ако је то мислио, онда је тиме показао, да је прећашњи уредник овог листа пречасни г. прота Јован Јеремић имао право, што је у 45. бр. за 1897. за радикале рекао: „— — Ако радикали у најновијем наређењу Саб. Одбора, гледе сазива еп. скупштина уз нове изборе, ваде узурпацију неког права, које Саб. Одб. не припада, и неко ограниченье епархија — њима није ни замерити. Они и не могу видети што умни људи виде. Њиховој игноранцији, па макар била маскирана и доктринама, а специјално гледе тумачења наших автономних закона, видокруг је тако узан, поглед тако мутан, да их човек само — сажаљевати мора. Радикали су у том погледу misera plebs, без разлике сви, који су до сада у питању еп. скупштина покушавали — да нешто кажу. За њих је најбоље да се ограниче на фразе, грдње и агитације, за коју ништа друго и не треба. То је област њихових духова, у томе су мајстори. То им радо признајемо... Чим се појаве на светлост истине и знања, они су спржени. Мрак је њихово царство.“

Исто нам његово мишљење и извршење долази као оно тврдња др. Јове Суботића на сабору 1869.: да патријар може руководити рад саборски и ако није председник!

Не треба велике памети да се види, да чим се уредбе и одлуке саборске имају отправљати на превишњу потврду, да се не могу пре потврде ни изводити.

Како је пак саборски одбор могао рећи, да се све уредбе и одлуке саборске имају отправљати на превишњу потврду, поред свег тога, што се то не може извести ни из §. 3. IX. зак. чл. од 1868., ни из §§. 19. и 22. б.) саборског устројства од 1875.; то не знамо себи да протумачимо.

По том § у сабор истина не може у постојећим уредбама учињене измене, и надопуне и тумачења изводити без превишње потврде, и нове уредбе у живот уводити пре потврде; ал му по њему припада право да остале своје одлуке — закључке у живот уводи, за које се и не мора искати превишња потврда.

Па не само да по §. 3. IX. зак. чл. од 1868. сабору припада право, да све оне своје закључке-одлуке, којима се не доноси нова каква уредба, или се у постојећим не чине измене, допуне и тумачења, може и без превишње потврде, за које у осталом и не треба исте потврде, у живот увести, него му то право не крати ни §§. 19. и 22. б.) саборског устројства.

У §. 19. је говор о томе, шта спада у делокруг саборски и по њему се имају само статути наведени у истом §. поднети на превишњу потврду, а нема спомена о томе, да се сваки закључак-одлука саборска мора шиљати на превишњу потврду.

А у §. 22. говор је о томе, шта све спада у делокруг саборског одбора а не сабора. У том §. под б.) наводи се: „да саб. одбор обнародује и извршује сабором донешене, највишом потврдом снабдевене и у делокруг саборског одбора спадајуће уредбе (статуте) и одлуке и да контролише органе, који су уредбама установљени.“

Из наведенога се дакле јасно види, да нема спомена у наведеним од саб. одбора местима говора о томе, да се сваки за-

кључак-одлука саборска мора достављати на превишњу потврду.

Па кад нема, откуда онда да је саб. одбор, могао рећи да се то у њима налази?

По нашем скромном мњењу, ми држимо да је саборски одбор могао онакав закључак донети само с тога, што га је на брзу руку донео, те није имао кад да увиди његову погрешност.

Ми знамо, шта је саб. одбор хтео да каже, и то што је мислио да каже, пошто за то није могао наћи законског ослонца, требали су његови г.г. адвокати — по свом обичају — софизмима доказати, мислећи да имају посла са каквим судским приставчићем, да му могу свашта за доказ навести.

Ал се овом приликом г.г. адвокати љуто преваре.

Саборски је одбор наиме хтео то да каже, пошто све саборске одлуке и уредбе, за које треба превишње потврде, иду на потврду Његовом Величанству, и по потврди упућују се на сабор, а не на саборски одбор, а одлука саборска у погледу верозаконског приноса није достављена Његовом Величанству, него ју је решио председник уг. министарства и упутио саб. одбор да је изврши; то саб. одбор не може и не сме је извршити.

Као што доказасмо, да не стоји тврдња саб. одбора да сви закључци-одлуке саборске морају ићи на превишњу потврду, ево доказа да не стоји ни тврдња да и оне уредбе и одлуке саборске, које потребују превишње потврде, иду директно Његовом Величанству, него иду њему преко председништва уг. министарства, које има права да о свакој поднесеној саборској уредби или одлуци искаже своје пристајање или непристајање, и тек ако се с њоме слаже, подноси је Његовом Величанству на потврду.

Ово су г.г. саборског одбора адвокати требали да знаду, јер по §. 6. III. зак. чл. од 1847/8 и § 3. IX. зак. чл. од 1868. Његово Величанство врши врховно државно право и над нашом црквом установно, преко одговорног угарског министарства.

А не стоји ни тврдња саборског одбора, да се потврђене одлуке и уредбе упућују по добивеној потврди на сабор, који их је донео.

Ако је сабор на окупу, достављају се потврђене одлуке и уредбе преко председништва саборског сабору на извршење, а ако није у то време сабор на окупу, достављају се председништву саборском на извршење односно да их изврши саборски одбор.

Тако је н. пр. потврда о привременом уређењу епархија од 1871. достављена председништву, да је достави саборујућем сабору, а тако исто и потврда о изборном реду; потврда пак о школској уредби достављена је председништву, да учини расположење, да се у живот уведе, а потврда о одлуци саборској од 1902. о ен. скупштинама председништву, да је достави саб. одбору на извршење.

Напоменути нам је овде и то, кад је и превишња потврда о поменутој одлуци управљена председништву саборском, да је на извршење достави саб. одбору; како ју је онда могао нети извршити? Што није и тада рекао, не можемо је извршити, јер није сабору достављена? Ово би било доследно поменутој тврдњи његовој о достављању превишње потврде.

Свршиће се.

О ванбрачној деци.

Драгутин Драгојевић

Ванбрачна или незаконита су деца она, коју је или родила неудата жена, или пак, коју је родила жена удата и то за трајања ваљана брака пре изминућа шестог месеца, односно пре наступа седмог месеца његова склопљења, а супруг у законитом року (§-а 156. гр. зак.) најдуже за три месеца по сазнању, судбено приговори очинству; или после шестог месеца након склопљења ваљана брака, ако је супруг у суду у одређеном року доказао, да односно дете није од њега зачето; затим (деца) она, коју је родила удата жена десетог месеца након смрти супруга или након раставе или распуста женидбе; напокон (деца) она, која су рођена по жени у браку неваљану ради запрека, које нису дигнуте, у колико су оба родитеља знали за речену запреку.

По овој дефиницији могућа су 4 главна случаја незаконитог рођења:

1.) Дете је родила неудата жена;

2.) Дете је родила удата жена за трајања законита брака, али оно није зачето по мужу њезину.

3) Дете је рођено по удатој жени растављеној односно разрешеном брака.

4.) Дете је рођено за трајања незаконита (невалана) брака.

Са овим наведеним случајевима незаконитог рођења има често, ако не редовно српски свештеник читаву главобољу шта да ради, па често пута посве некоректно уваља он таква рођења у матице, зашто доцније или мора да одговара или да води читаву непотребну преписку са својим претпостављеним духовним или политичким властима. То долази услед непознавања грађанских закона и прописа односећих се на таква питања. И не само то, него непознавање тих закона и прописа узрок је, да свештеник и нехотице товари грех на душу своју, ако дете по законима законито рођено уваља у матице као незаконито, чиме му ускраћује његова права, која му и по Божјим и по земаљским законима припадају. Или обратно уваљајући незаконито дете као законито, чиме му опет — и ако није властан — даје таква права, која му по свом рођењу не припадају.

Да би дакле нашим српским свештеницима, у краљевинама Хрватској и Славонији, на које се ови закони протежу, ма и у неколико помогли у таквим замршеним питањима, напећемо на овом месту, како неколико теоријских упута, тако и неке законске прописе и решења, а и неколико конкретних примера, који ће им у сличним приликама од користи бити, за што смо захвални г. уреднику за уступљену нам грађу.

По темељном закону за вођење матичних књига крштених (рођених), венчаних и умрлих, који је 20. фебр. 1784. год. царским патентом први пут, а затим декретом дворске канцеларије од 18. Марта 1819. год. и по други пут проглашен, народено је водитељима матица (паросима), да у реду бележе случајеве рођења, венчања и смрти у време, кад се догађају и према приликама, кад се такови уноси у матичне књиге имају увести. Касније уписи т. ј. такви, који се после уписа у књиге крштених, венчаних и умрлих чине, не спадају у самостално уредовање водитеља матица. Пошто је вођење матица посао државне управе, који је она паросима поверила, то дакле и матице спадају под интеренцију државних власти, те се без њихових одредаба не смеју ни у чему допуњавати ни исправљати.

Ово потврђује и решење кр. зем. владе, одела за богоштовје и наставу од 28. фебр. 1889. год. бр. 10.410 ex 1888. г. где се нарочито вели: „Из разлога, што се исправци матичних књига имају просуђивати лих само по цивилном праву, те што се код тога за тачно познавање односних прописа има поступати са особитим опрезом, *придржаје си кр. вем. влада искључиво сама одређивати исправке матичних књига.* О чему се (наслов) обавештује благовољног знања ради с молбом, да изволи у сваком поједином случају код исправка матичних књига — осим случајева легитимације per subsequens matrimonium — овде одлуку затражити.“

Исто се види и из отписа те владе од 4. Маја 1888. год. бр. 3844. упућеног на градско поглаварство у Загребу, *„да, кад год се ради о исправку или надопуњењу матичних књига, свагда код кр. зем. владе одлуку затражи,* пошто се код оваких исправака и надопуњења има и и мора поступати са највећим опрезом“.

Према томе дозвољено је самостално уредовање паросима једино код забиљешке већ усљедиле легитимације накнадном женидбом у матичне књиге крштених (рођених).

Опћи грађански законик познаје три врсте легитимације ванбрачне деце, и то:

I. уклоњењем женидбене запреке (ex lege) §. 160.)

II. накнадном женидбом (per subsequens matrimonium §. 161.)

III. милошћу владаочевом (per rescriptum principis §. 162.)

Код прва два случаја је поступак при легитимацији ванбрачне деце сасвим идентичан, док код трећег случаја чини се то судским путем, што се може видити у министарској наредби од 29 Јуна 1850. год. (бр. 257. држ. закона I.)

По закону легитимација ваобрачне деце накнадном женидбом бива самим чином женидбе (ipso facto et jure), а не како многи пароси погрешно држе, тек одлуком власти, која упис

легитимације наређује. Да се дакле таква легитимација узмогне убележити у матичне књиге потребно је:

1.) признање очинства, издато у законом прописаној форми, уз захтев, да буде као отац уписан у матицу.

2.) доказ, да је између родитеља склопљен брак.

По првој тачци напутка за вођење матичних књига, писме се по мајци назначени незаконити отац у матичне књиге унети дотле, док он главом са два сведока не дође пред свештеника и не затражи, да буде као отац уписан у матице; а по §. 164. грађ зак. може и свештеник бити један, а кум други од сведока, и то ако оца лично познају.

Према томе може се име незаконитог оца по изјави мајке унети у матице само онда, кад он изјави, да је 1.) отац детета, 2.) да тражи да буде као отац уписан у матице и 3.) када буде изјавом двојице сведока, изван сваке сумње доказан његов идентитет т. ј. да је он у истини она особа, за коју се издаје.

Не треба спомињати, да у оскудици класичних сведока (свештеника и кума), други сведоци морају бити веродостојни људи.

Сваки дакле упис имена очеве мора бити тако стилизован, да буде сваки појединн моменат, који закон тражи, јасно видљив. Овако би дакле од прилике имао гласи:

Н. Н. изјавио је данас пред кумом крштеног Н. Н и пред потписаним парохом, који га лично познајемо, да је он отац Марије, ванбрачне кћери Н. Н. те да жели, да буде као таква уписан у матице.

Датум и потпис пароха.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

Вести.

(Одликовање.) Његово високопреосвештенство Господин Епископ-Дабросавски Горњо-Карловачки *Михаило Грујић*, благоизволео је одликовати, — са одличијем црвеног појаса пароха Бовањског г. Михаила Стрику.

= (Освећење цркве и храмовна слава.) 16. о. м. освећена је поново у Ср. Карловцима горња црква св. Васведенска, коју је Његова Светост Преузвишени г. патријарх *Георгије* дао својим трошком очистити, украсити и поново у пристојан сјај довести. — Под олтаром у истој цркви сазидати је дала летос костурницу за сахрањивање српских патријараха. — Том је приликом сва црква и спод и зидови с трулом сјајно обојадисано, цео иконостас очишћен и позлаћен, столови ново преказани; натос нешто старих мраморних плочака, а нешкном новим плочама од цимента преоправљен. — На самом храму направљена су нова стаклена врата а с пола растока, а на цркви четир нова прозора отворена. — Његова Светост тог дана опуномоћила је и изаслала г. др. *Георгија Летића*, архимандрита и професора богословије, који је са пароком исте цркве и протојерејем *Василијем Константиновићем*, Иваном Машировићем гимназијским катихетом и др. Ј. Чупићем патријаршким протођаконом, службу одслужио и цркву по свуда и около осветио. — Том је приликом г. архимандрит *Летић*, изговорио једну беседу, у којој је све присутне и дотичне пароханске ревно поучио. — 21. о. м. иста је црква, као и сваке године славила храмовну славу. Народа је била пуна црква, служио је службу божју Њег. Преузв. Г. Епископ *Лукијан* будимски са четири још свештеника и два придворна ђакона. — По високом овлашћењу Његове Светости Г. Епископ је *Лукијан* произвео на служби др. *Јоакима Чупића* протођакона за архиђакона. — На служби је о причастном сходно дану, пуну поуке и утешну беседу, изговорио г. архимандрит др. *Летић*, што је за слушаоце било од знатног и јаког утицаја. — Храмовну славу, присуством својим увеличала је и Његова Светост преузвишени господин патријарх *Георгије* са вир. г. Епископом *Гаврилом* пршачким, који су сву службу у олтару провели. — На свршетку је око храма крстни поход био и спомен живима и мртвима учињен, а затим коливо је освећено. — Кор је богословских ученика целу службу врло лепо појао. — Било је доста и са стране гостију. — По милости Његове Светости, тог дана дотични парох речене цркве, сви служећи свештеници и неки од гостију, били у патријаршији, на ручку. — Цела слава храмовна ове цркве имала је вид правог благочешћа и знатног хришћанског расположења.

(И још се подсмевају!) Ми смо једном приликом напоменули, како наши радикали на „мајском сабору" не знадоше ни то, да сваку уредбу и одлуку саборску, која мора ићи на превишњу потврду, има сам сабор сходном преставком на Његово Величанство упутити и умолити за потврду.

А то рекосмо с тога, што је исти сабор донео неколико одлука, које нису смеле ступити у живот

пре превишње потврде, од којих је неке унутно саборском одбору да за њих испослује превишњу потврду, а неке унутно просто на извршење, за које је неке саб. одбор на своју руку искао превишњу потврду.

Том приликом рекосмо и то, да ће уг. министар председник кад једном „досне“ до претреса послате му саборске закључке, те увиди некоректност и незнање саборског одбора и самог сабора, просто их повратити, без да ће их моћи и хтети поднети на превишњу потврду.

Како то није учињено, то нам се радикали подсмевају, како смо ђка пророк, јер се потврдила одлука о еп. скупштини.

Вели се: паметном је и комарац муачка. Кад се у отпису председника министарства, ког на страни 674. данашњег броја доносимо нареком рече: „— примећујући да је саборску одлуку имао поднети не одбор (саборски) но сабор“, питамо: је л могао сабор добити већи шамар за своје незнање а и сам саборски одбор?

Што је изнимно потврђена одлука о еп. скупштинама и ако није ни она поднесена прописаним путем, то нкају радикали приписати доброј вољи бившег министра председника преузвишеног г. грофа Куна Хедерварија, који да не дође на председничку столицу, лежала би и иста одлука до данас непотврђена, а питање је да не би а limine одбијена била.

Нове српске земљорадничке задруге. 22.) У *Чешину*, 23.) у *Липовом-полу*. 24.) у *Вел. Бечкереку* I., 25.) у *Кабу*, II., 26.) у *Вел. Бастаји*, 27.) у *Купинову*, 28.) у *Субачком граду*.

Припослано.*

Госп. уредниче!

Као моју завршну, молим Вас, да наволите још овијем ретцима мјеста дати у цијењеном „Сиону“.

У 252. броју „Нов. Србобрана“ поновио је изашао, да не нападне сад већ у пола познати „Радојица мали“.

До сад га ваш извртало, но сад морам поправити то, јер ћешки епитетом заслужује т. ј. патентирани извртало!

Дакле извртало патентирани! кад рече, да дијелим свештенство у 2 групе, а пошљедњој да одајем чест и хвалу, зашто не спомену: којој то групи?

Та нуждно је то и ради оних навести, који не читају оба листа „Сион“ и „Нов. Србобран“.

И ако самовласно, како велиш, ал' ипак добро држим, да сам казао: тко је у мојим очима свештеник народни?

Јер тко неби морао одати част и хвалу: „цркви својој одану службенику, епископу свом вјерну сараднику и помоћнику, који ће здравом храном питати стадо своје и позитивним радом у цркви, школи итд. водити га срећи и напретку, па макар „у новине“ и не писао, макар суваше популаран и не био?!

То су у мојим очима народни и честити свештеници.

Који пак не чине то, него „шискарањем по новинама, лармом и виком на састанцима разних итд. нијесу у очима мојим народни а још мање честити народни свештеници и ја при том остајем увијек, макар се ти још јаче срдио извртало невољни.

Те „честите народне свештенике“ нећу да набрајам овђе сад, јер је добро почесто и прикрити своје зло, само ми је неразумљиво што се то баш за те „народне“ (не заборави под „ “) тако јако заузимаш?!

Што пак додајеш, да сам под именом „честитих народних свештеника“ мислио: „оно двадесетак свештеника што се приликом ел. скупштине од осталих одвојише и конференсаше итд., то ја са презрењем одлучно одбијам и не ја, него ти си клеветник, док год ми не докажеш то!

Ја споменух ријеч „честити народни свештеник“ не тијем поводом, него поводом писања неких наших новина које мисле, да саме оне просвјећивати познане су: тко је честит а тко није, а опет тко није „њихов“, чак, и погрдним именом називају. Држим, да се с тијем заводи јавно мнијење, а није ни дијело да има свештеника народних, који рефлектирају на титулу ту, коју му дају често пута људи врло сумњиве вредности.

Исто тако одлучно одбијам од себе, да сам се на баиовачко свештенство братом набацио, него и по трећи пут понављам и најављујем, да ми је жао видјети свештенство ђе се цијени, јер оно треба да има једну свету и увишену мисао пред очима и по том сложно и једнодушно треба да буде.

Особито горњо-карловачко свештенство уједињено треба да буде, јер до сад увијек било је у очима свију, па и у очима других дијецеза неки изузетак, управо као оно у бив. војној крајини „mit Ausnahme der Militärgrenze“!

Зар не видиш каквијем ће плодом уродити цијепање оно свештенства дољих крајева?

А сад о „вожду“ опет.

„Фини“ онај начин писања воздова, који и сам признајеш, да се је увукао у наше новинство, осудити мораш и ти и сватко, а да је ту и свештеничких „умосочињења“ било, обрати се духовној власти у Плашки, можда ће ти који примјер и она пружати.

Слажем се с тобом кад велиш, да је и Епископ критици подложан као јавни радник, ал' не заборави! критици паметној и озбиљној, јер друго је критика а друго су грдње!

Чудим се што те познајем, да докажеш, да је неодржавну скупштине епархијске крив г. Епископ Митрофан и називаш то глупошћу, хм, смијешно заиста!

* Без одговорности уредништва.

Та нијесу ли листови, у које и ти своје ретке штампаш, одлучно тврдили до јуче, а можда и сад, да је баш он крив недржању скупштине?!

Истина та нека престаде, кад се доказа, како онај рече, да ни „угледни трговци, обртници, чак ни посланици црк. сабора не имађоше за вриједно отићи у Плашки на скупштину“...

А да се је могло доказати то, о како би се радо учинило!

Иначе сам ти изврстао патентирани на биљеги увијек, само памет у главу, јер годин се од људи, који ми подиђу нешто, што ни радно ни мислио нијесам. Скупштинар.

Допуна и исправак.

На запрштку чланка „*О плашчанској цркви*“ у последњем броју, изостала је при преламљању слога ова белешка:

„И ако је овај Јакшићев запис по жељи плашчанске општине штампан у „*Летопису Матице Српске*“ у књ. 44. на стр. 123—127., доносимо га овде у целости с тога, што је многима, — а особито у карлштатској епархији — тешко доћи до истог „Летописа“.

Јакшићев је запис доставио уредништу месник плашчански Кирил Косановић.

Разлика између записа штампаног у „Летопису“ и овде, та је, да се у „Летопису“ Лазар Милић бакон зове Лазар Мослић и да је запис потписан 30. Августа 1763, дочим се овде наводи 23. Августа.

Овом ћемо приликом да исправимо да се јрм. гомирски звао Арсеније Верлинић — тако је и у рукопису, — дочим је погрешно у листу штампано Верличић. Уредништо.

Читуља.

15. о. м. умро је у Ст. Сланару у бачкој епархији ст. сланарски парох *Никола Момировић* у 85. години свога живота, који је 45. година у истом месту био парох.

Истог дана умро је у мостарској општинској болници игуман манастира Житомислича у Херцеговини *Христифор Милутиновић*, у 60 години свога живота.

Покојницима вечан спомен!

Одговори уредништа.

Пошто одговор уредништа у 19. бр. о. л. под насловом: Г. *С. у М.* није био управљен пр. администратору дољње св. петровске карловачке цркве г. *Симеону пл. Видаку*, — који нам у осталом и није никада штогод послао за лист, и с којим ми иначе не стојимо у преписци, —, по томе се и под оним „*пречестьејшим*“, о коме је говор у истом одговору, не може и не подразумева се окружни карловачки протопрезвитер преч. г. *Јован Јеремић* а још мање под „својом пречестьејшег“ његов шогор г. професор *Бока Магарашевић*.

Има свугди људи, који знају и у стању су да читају што-по реч и између редова, ал као што их има у Карловцима, који се тим даром хвастају — и ако су рђави читачи — то ретко да још где има!

С тога, нека је знано оним и карловчанима, да у будуће могу шта хоће и како хоће да читају наше одговоре, и на њих да изводе комбинације, да им више не ћемо ту љубав учинити, да им кажемо да су рђави читачи. Може сваки од њих тумачити наше писање и овако и онако и изводити какве хоће комбинације, као што могу они, којима исти мајчини читачи успевају, да су то и то на њих односи и да се њих тиче, у то и повероваш, ако држе да има разлога да им се то у очи каже и казати смеје; ал ми више што узапишемо — напишемо, па нек сваки тумачи како хоће наше речи, и ако ко удржи да се што може на њега односити, а уверен да томе има разлога, нека ћути, а ако је уверен, сме да му ко каже, да се то на њега односи, да он није такав, нек се на то и не обзире.

Књижевни оглас.

Огледало (зраке из прошлости) пише: Пера Тодоровић. Знаменити догађаји на живота покојних краљева Милана и Александра, живот и дела два последња Обреновића или мученици на престолу, 35 година владе и рада, борбе и напора, успеха и пораза. Дивна читанка за народ, поучна и забавна. — Огледало напазли сваки други дан — 15 свезака месечно — у књижицама од једног штампаног табака. Претплата на три месеца 4·50 круне. Једна свеска 15 филира. За Србију адреса: Уредништво „Огледала“ Београд Belgrad Serbien. — Уред. „Огледала“.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. ЕК. 670. ex 1903. 98 2—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију III-ег плаћев. разреда у Раусовцу и Четврткоцу, у Петриньско-костајничком протопрезвитерату.

Рок компетовању оставља се до 13. (26.) децембра 1903. године.

Из сједнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 30. октобра 1903. године.

Предсједништво.

К. 590/517. 1903. 100 1—3

СТЕЧАЈ.

Поново се отвара стечај на парохију у Канаку с плаћом VI. разреда. Компетенти ваља да поднесу инструисане молбе своје, прописаним путем, овој конзисторији до 7. (20.) јануара 1904. године.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 18. нов. (1. дец.) 1903.

Председништво.

Бр. 417./903. 95 3—3

СТЕЧАЈ.

Услед умировљења професора срп. правосл. вел. гимназије новосадске, Филипа Оберкнежевића, расписује се овим стечај на упражњено његово место за класичну филологију.

Почетна плата редовног професора је 2400 К, петогодишњи доплатци 200 К. и станарина 560 К. а суплент професори 1600 К, без икаква доплатка.

Молитељи треба да поднесу своје молбенице до 6. (19.) децембра о. г. потписаној управи гимназијској и да им прикључе своје сведоџбе и документе. којима ће доказати своју спрему за предавање горесозначених предмета.

У Новом Саду, 6. новембра 1903. год.

Управа
срп. правосл. вел. гимназије.

Број 905. и 983. ех 1903./К. п. 668. 96 2—3

ЕДИКТ.

На бракоразводну тужбу Луле Травичић рођ. Пјевач из Бодеграја против супруга јој Гедеона Травичића, који је непознато куда у Америку отпутовао овим се речени Гедеон позива да у року од 3 мјесеца рачунајући од првог увршћења едикта овога конзисторији овој или сам лично предстане, или мјесто свога боравишта пријави, јер ако то неучини ова ће се бракоразводна парница без њега продужити и свршити.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 21. октобра (3. новембра) 1903. године држане.

Епархијска Конзисторија Пакрачка.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ. ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту налупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

22—25 ех 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За остали свијет: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уреднишшву „Српског Сиона" у Карловце. Ови огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 708. 1903

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 23

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у понедеоник 15. децембра 1903.

ЗВАНИЧНО.

Произведени и рукоположени.

Његово Високопреосвештенство, г. Епископ *Гаврил* произвео је 6. о. м. у саборној цркви св. оца Николаја у Вршцу по високој дозволи Његове Светости, преузвишеног Г. патријарха *Георгија*, јерођакона и епархијског бележника вршачког Стефана Николића за протођакона. Истога дана рукоположио је свршеног богослова Душана Јовановића за ђакона, а 7. о. м. у дворској капели за презвитера, који је одређен за личног помоћника у Врачевгају.

Његово Високопреосвештенство г. Епископ Бачки *Митрофан* благоизволео је по замолници Његове Светости преузвишеног Господина патријарха *Георгија* свршеног богослова Стефана Књежевића из Новога Сланкамена рукоположити за ђакона дана 6. (19.) децембра 1903. у светониколајевском храму у Новом Саду, а за презвитера дана 7. (20.) децембра и. г. у светоуспенском храму у Новом Саду, те је исти опредељен за администратора парохије у Рачи.

Крал. уг. министар председник.
Бр. П. 4357.

Преузвишени и Високопречасни Господине Архиепископе-Митрополите и Патријарше!

Његово царско и апостолско краљевско Величанство благоизволило је превишњом одлуком Својом од 22. окт. ове године на мој најпонизнији предлог најмилостивије дозволити, да се једна трећина камата закладе Саве Текелије у износу од 2.000.000 К, која је опредељена на повишење дотације арадског православног епископа, обзиром на промене, које су наступиле услед IX. зак. чланка од 1868., употреби у корист прав. српских епископа: будимског, темишварског, вршачког и бачког, и да се на овај закладни део спадајући до сада задржани каматни приход, као и онај, који ће од сада доћи, међу споменуте епископе на једнако поделе.

О томе Вашу Преузвишеност позивно на Вашу представку, упућену мојем претходнику у звању под 13. новем. 1900 год. бр. М. 612., ношљиног знања ради извештавам с тим, да ова на уживање споменутих четирију православних срп-

ских епископа предата заклада као приватне награди припомоћи и односно као повишење дотације, које искључиво припада овој четворици епископа — не може доћи у обзир код једнаке дотације прав. срп. епископа, која је изречена у тачци б., §. 27. В. прев. кр. наредбе од 10. августа 1868., ну која истиче из прихода, који су набројани под тачкама в., г., д., те се не може ни узети у рачун по тачци л. при коначном и бројном установљењу.

Напослетку позивам Вашу Преузвишеност, да изволите ради тачног извршења горехваљене превишње наредбе сходно расположење неодложно учинити.

Примите и т. д.

У Будимпешти 27. окт. 1903. год.

Гроф Куен-Хедервари с. р.

Крал. уг. министар председник.

Бр. П. 4366.

Преузвишени и Високопречасни Господине Архиепи. скопе-Митрополите и Патријарше!

Позивно на представку срп. прав. нар. црквен. саборског одбора од 1. августа 1902. бр. С.О. 4854|1238, којом је ради исхођења превишње санкције односно потврде поднесен закључак срп. прав. нар. црк. сабора од 1902. год. донесен у XXII. седници истога, држаној 27. јуна исте год. под бр. 5., у предмету уређивања стварн заостатака у саборским трошковима и верозаконском приносу, — част ми је Вашој. Преузвишености, ради даљег саопћења саборском одбору, саопћити, да по саслушању г. кр. уг. министра богочасти и јавне наставе и г. хрв. слав. далм. бана, са њима у споразуму, исту молбу не могу уважити и да одлуку саборску ради превишње потврде Његову цар и апост. кр. Величанству не могу подастрети. За разлог ове моје одлуке служи у првом реду та околност, да је иста одлука нејасна и да даје повода супротним тумачењима, за тим и поглавито дужно и по могућству најпространије очување интереса заинтересованих фондова и најпосле то, што безусловна потреба намишљеног поступка обзиром на имовно стање појединих општина ничим није доказана.

Признајем, да међу постојећим заостацима може бити таквих, који су неистерини и чије брисање је потребно, да би се ситуација расчистила. И против брисања оваквих заостатака не бих ни правио примедбе.

Али се опет не може порицати, да највећи део заостатака терети такове црквене општине, које платити могу, а с друге стране велики део такове општине, које су тиме, што су на ове заостатке и обвезницу издале, — доказале, да хоће да плате.

Пошто се из одлуке саборске не види, која би се категорија заостатака имала брисати, могла би се ова одлука и тако тумачити, да се на отпис предлажу и такови заостаци, који терете црквене општине, које би могле платити, шта више и такови, које су црквене општине обвезницом осигурале.

Оваван поступак пак у првом случају стојао би у противности са појмом једнакости у праву, у другом случају не би се ничим оправдати могао, јер би тиме у плаћању немарне општине опростом заостатака уживале материјалну корист спрам општина, које су тачно плаћале; за брисање пак обвезницом осигураног дуга никаквога разлога нема.

Оваково опште брисање заостатака, ове када би било оправдано, могло би се спровести само тако, да се главница заинтересованих фондова са односном свотом смањи, ово пак без тачних података и без доказа безусловне потребе највишем месту предложити не могу.

Када се приказани искази само летимице прегледе, може се уверити, да многи заостаци нису оправдани и да би се без икаквих већих трзавица истерати могли.

Тако н. пр. ни најмање није оправдано, да се црк. општини у Митровици, која је, као што сам извештен од г. хрв. слав. далм. бана, на сјајно украшење својих цркава и подизање црк. општинске куће утрошила више него 250.000 круна, опрости заостатак од 1787 К 14 пот.

Исто би тако, по мојем назору, нео-

правдано било, да се великој и богатој цркв. општини у В. Кикинди опрости 17000 круна заостатка верозаконског приноса, на који је иста општина још 1898. год. обвезницу падала, када друге много сиромашније општине једва имају заостатка, јер су својим обвезама одговарале.

Влада ће у будуће потпомагати отпис заостатака у сваком таковом случају, када се несумњиво докаже, да су исти неистерливи или би истеривање њихово проузроковало имовину пропаст, но при садашњем стању ствари морам путем Ваше Преузвишености упутити саборски одбор, да у првом реду уз припомоћ административних власти учини у погледу истеривања заостатака строге, и од досадашњих енергичније мере и да се строго брине, да поједине црквене општине обвезама, које су на себе примиле, тачно одговарају и у том случају, ако се покаже да се у којој црквеној општини заостаци обвезницом осигурати не могу, нити се уз дозвољену припомоћ политичних власти истерати не могу, да ради брисања таковог заостатака поднесе образложен предлог и то груписан по појединим епархијама.

Најпосле немам никакве замерке, да се црквеним општинама, које заостатке обвезницом осигурају, дозволи десетогодишњи рок за уплату истих, односно да им се дозволи да ове у оброцима исплатити могу.

Ради извршења свега овога нека саборски одбор установи:

1.) које су то општине, које своје заостатке у опште платити не могу,

2.) које су општине, од којих би се заостаци одмах у једној своти истерати могли, и напослетку

3.) којим општинама је потребно дати дозволу, да своје заостатке у оброцима отплате,

те према томе нека саборски одбор свој даљи поступак удеси и о резултату истога до краја године свој извештај поднесе.

Примите и т. д.

У Будимпешти 29. октобра 1903. год.

Гроф Куен-Хедервари с. р.

Превод са мађарског.

Бр. 5166/М. Е. П. Кр. угар. министар председник.

Преузвишени и високочасни Господине Архиепископе Митрополите и Патријарше!

Његово ц. и ап. кр. Величанство највишим решењем својим од 19. дец. о. г. благоизволело је грч. источ. српског Архијерејског Синода на седнице своје од 19. дец. о. г. путем Ваше Преузвишености телеграфично пријављену Ми изјаву благодарности и подајничке оданости, милостиво примити и овластити ме, да Његову највишу захвалност грчко источном српском Архијерејском Синоду саопштим.

О чему част имам Преузвишеност Вашу са позивом на Вашу депешу од 11. дец. о. г. ради даљег сходног поступка, на радостно знање известити.

Примите Преузвишени изјаву мога одличног велепоштовања.

У Будапешти 1903 год. 23. децембра.

Тиса с. р.

Његовој Преузвишености Господину

Георгију Бранковићу

правом тајном саветнику и карловачко грчко источном Архијепископу-Митрополиту и српском Патријарху

у Карловцима.

Извештај

о сједници епарх. конзисторије пакрачке, држане у Пакрацу 21. октобра (3. новембра) 1903. под предсједништвом Његова Високопреосвећенства Господина Епископа Мирона.

На допис кр. зем. владе, одјела за богоштовје и наставу одређено је у једном случају исправак матица; поднесена пресуда о ништетности брака Л. Н. из В. Митровољско црквеному Савјету на пресуђење, а парох В. Ј. позван на очитовање гледе несагласности изданог венчаног листа; одређена истрага против пароха Ј. М. у Д. — Обавештени су свештеници И. М. у З. и С. Т. у П. о добивеној од Саборског Одбора припомоћи. — На молбу конзисторије задарске препоручена је свештенству књига „Збирка закона и тд.“ коју ова издаје. — Одређена је истрага против Т. К. у Г. — Одобрено је духовнику лепоглавском, да држи недељом и празником по подне предавања религ. моралног и економског садржаја. — Узети су на знање извештаји протопр. Ј. Ш. о предаји парохија Војаковачке и Нарђанске. — Јереј С

Г. у Н. упућен да у будуће не заказује повереничке послове у недељне и празничне дане. — Узети су у расправу извештаји окруж. протопрезвитера о одржаним црквв. визитама и издане свештенству сходне одредбе. — Утоци против избора пароха кусоњског одбијени су на основу спроведене истраге као неосновани, а почем ниједан кандидат није добио $^2/_3$ гласова, именован је за пароха кусоњског, јереј Мирко Продановић парох чаглићки с тим, да службу наступи 1. децембра 1903. п. н. к. — На парохију чаглићку исписан је стечај са роком до 1. (14.) децем. 1903, а иста парохија међутим повјерена у администрацију пароху суботском М. Зецу. — Потврђен је једногласни избор Радована Чаушића, пароха кукуњевачког, за пароха у Г. Миољу са 1. јануаром 1904 п. н. к. — За администратора парохије кукуњевачке именован је са 1. I. 1904. Ђорђе Обрадовић, парох. помоћник у Пакрацу, а на његово мјесто именован је свршн. богослов Гаврило Кошутић. — Умољена је кр. зем. влада да се свештенству осигура отштета подвоза за катихизацију. — Јереј Ј. Ј. из Р. одбијен је са молбом, да му се реферат његов у оригиналу уступи на увид. — О извршеним исправцима матица обавјештена је кр. зем. влада. — Парохијско знање у К. упућено да се дупликати матица шаљу оној кот. области под коју спада сједиште парохије. — Тужба С. М. из В. против пароха Н. В у В. издана истоме на очитовање. — Призив О. С. и К. Ј. из Д. у предмету избора протопрезвитера пакрачког поднесен Митрополијско-црквеном Савету. — Молбе свешт. удове А. М. и А. Н. поднесене су с препоруком Саборском Одбору. — Избору протопрезвитера-пароха пакрачког припуштени су П. Б. из Б., Д. В. из З. и М. С. из У., а нису припуштени М. М. из Ј. и С. С. из О. — У дисц. ствари против Ј. С. у Б. донесена је коначна пресуда. Осим других мањих предмета решено је 27 бракоразводних предмета, од којих су окончани са пресудом на коначни развод 4 тужбе.

Извјештај

о сједници епархијске конзисторије, држане у Пакрацу 20. Новембра (3. Децембра) 1903. под предсједништвом Његова Високопреосвећенства Господина Епископа Мирона.

На допис кр. зем. владе одјела за богоштовје и наставу одређени су у три случаја исправци матица. — Узет је на знање допис кр. зем. владе, да се број часова катихизације школ. дјеце у Крижевцима може повисити али без повишења награде. — Објављене се свештенству наредба Саборског Одбора гледе видирања намира умир. свештеника. — Обавештене су свешт. удове М. Б. у Б. и Ј. О. у Б. о подељеној им од Саборског Одбора припомоћи од 120. К., а свешт. удова С. Б. у М. свешт. сирочад А. Ј. у Б. и парох. Ј. Г. у С. да им молбе за припомоћ нису могле бити уважене. — Прописан је правилник за оцењивање владања, живота и рада свештенства. — Прописан је формулар за вођење тједника о катихизацији, који ће се одштампати. — Препоручена је Саборском Одбору молба протопрезвитера Ј. Ш. за одобрење дотације протопрезвитерског помоћника. — Узета је на знање предаја парохије чаглићке администратору М. З. из С. — Издано упутство пароху М. М. у Б. гледе навештења младенаца, који молитве не знају. — Узето је на знање, да су утоци М. М. из Ј. и С. С. из О. против конзист. одлуке, којом нису припуштени у кандидацију за избор пароха и протопрезв. пакрачког, през. решењем отправљени Митрополијско-црквв. Савету а тиме извршење нападнуте одлуке остављено in suspenso. — Узет је на знање извештај духовника каснионе лепоглавске, да је кр. зем. влада набавила потребне протоколе и печат за парох. звање, које се на том заводу оснива за чиновнике и службенике православне вјере. — Узет је на знање распоред богослужења за парохије Даровар, Дољани и Брестовац. — Парох П. Б. у Б. упућен да се војничкој власти пријави. — Парох Ј. Ј. у Р. упућен да реферат свој може у еп. канцеларији особно увидити или си дати преписати. — Обављени исправци матица узети су на знање и поднесени о том извјештаји високој влади. — Тужба парох. звања у Новој Градишци против оног у Кореници ради неиздавања крсног листа И. В. из Т. саопштена је надлежној горњокарловачкој конзисторији. — Умољена кр. жупанијска област у Б. за одредбу да се пароху Ј. С. у Н. осигура подвоз катихизацији к школи у Ш. — Умољена кр. зем. влада за брисање троје дјеце из римокат. матица и пренос у православ. матице. — На молбу црквене општине у П. умољена кр. жуп. област у Б. да учитеља Р. В. упути да подржава са своје стране мир и добре односе у народу и парохији. — Исписан је стечај на мјесто на-

рохијског помоћника у Липовчанима. — Поред других мањих предмета поднесено још 27 одлука у бракоразводним предметима.

Извештај

седнице епарх. конзисторије вршачке, држана 25. нов. (8. дец.) 1903. год. под председништвом Александра Стојадиновића, окр. протопрезвитера, потпредседника.

На основу истражних списâ и усвајањем предлога конзист. изасланикâ, окр. протопрезв. Константина Цијука и јереја Димитрија Шајића, ослобођен јереј Никола Милошевић од оптужбе, да не чита недељна и празнична јеванђелија и на српском језику, а црквена општина дупљајска упозорена, да у напредак не прихвата неосноване тужбе против свога пароха. Истој издата још нека упутства. — Набавља се за епарх. канцеларију и препоручује се свештенству и ман. управама на набавку дело: „Збирка закона и наредабâ и т. д." састављено окр. протопрезвитером имоцким, Љубомиром Влачићем, а одобрено епарх. конзисторијом у Задру. — На позив саборског одбора саопћава се истом, ко је све био и које време парохом у Ст. Молдави од 1890. г. до данас. — Расписује се стечај на парохију V. плаћевног разреда у М. Маргити. — Спроведене су епарх. конзисторији у Темишвару молбе протонамесника и пароха томашевачког Петра Курчића и јереја Стевана Арсенијевића, којима компетују на место пароха у Ђали. — Саопћена подручном свештенству одлука саборског одбора о начину видирања признаница умировљених свештеникâ. — Упућена црквена општина у Старчеву, да ради предавања српског језика у там. државним школама ступи у споразум са управом речених школâ, при чему нека се позове на једну овопредметну наредбу министарства просвете, да се у таким школама може српски језик поред нетакнуто остављеног наставног језика ван школских часова, дакле као напредан предмет предавати школ. деци, чији је то матерњи језик. — Јереј Михајло Галкановић пароx у Алибунару ослобођен од оптужбе, гласом које је дозволио прав. ром. свештенику чинодејствовање и читање јеванђелија на ром. језику при погребу једне своје парохијанке, јер је доказано, да је баш тужитељ позвао ром. свештеника, да на погреб у орнату дође и на истом чинодејствује, што му као старијем пароху горепоменовани јереј није могао ускратити. — Спроведен МЦСавету извештај бившег настојатеља ман. Војловице, дра Емилијана Радића, за што је изгоњен из манастира јером. Порфирија Гигића. — Узима се на знање пријава управе манастира Војловице, да је јером. Теодосије Костић наступио досуђену му епитимију. — Јереју Николи Мојићу пароху у Јарковцу подељен укор због неистиног извештаја и исти упућен, да свој дуг ман. Златици под претњом оврхе исплати. — Одговорено јереју Јовану Срдићу пароху у Гају, да се код оних заручника, од којих једна страна у први, а друга у други брак ступа, нема обавити св. тајна брака одн. обручење по чину, прописаном за првобрачне. — Сходно допису министарства просвете, саопћава се непосредно држ школским надзорницима расположење св. архијерејског синода, и услед истог донесена одлука ове конзисторије о увођењу у IV. разред основних државних и комуналних школâ одобреног уџбеника „Катихизис или кратка наука православне хришћанске цркве" од архимандрита дра Георгија Летића. — Црквена општина у Старчеву због обмањивања своје претпостављене власти, подељује се укор и остаје се при пре донесеној одлуци, да се окр. протопрез. звање у Пазчеву нема старати за вршење душепопечитељске дужности у Старчеву. — Узето на знање за овај случај најзгодније председништва црквене општине у Фаркаждину у предмету издавања једног црквеног стола Роману Татомировом, без односног решења црквеног одбора, пошто је тај његов поступак црквеног одбор накнадно одобрио а и по извешћу пароховом је црквени сто достојном хришћанину подељен, но упозорен исти председник, да у напредак тек после донешеног закључка црквеног одбора, а не самовласно, у вади на накнадно одобрење увађа извесне особе у црквени столове. — Узет на новољно знање извештај епарх. изасланикâ, окр. протопрезв. Константина Цијука и јереја Петра Максина, пароха из Крушчице, да су тужитељи јереја Александра Ђорђевића админ. парохије у Лесковцу од тужбе одустали, услед чега је против реченога јереја сваки даљи поступак обустављен. — Потврђен избор јереја Душана Гајића за пароха у Денти.

Извештај

о седници епар. конзисторије бачке од 28. окт. (10. нов.) о. г. под председништвом Његова Високопреосв. Госп. Епископа Митрофана у Новом Саду одржаној.

Записник прошле седнице оверовљен. — Публикован отпис Министарства просвете о полученој држ. припомоћи некојим свештеницима и свешт. удовама. — Читан је отпис истог, да је исправку у матицама крштених храма молског код рођена Ане Радузашки на знање узело. — Публикован отпис истог ради исправке матица крштених парох. звања у Турији. — На замолбу епарх. школ. одбора бачког позвани су окр. протопрезвитери жабаљски и сомборски, да катихете на комуналним школама својега подручја упуте, да црквп. општинама потребне податке гледе како похађања школ. деце на расположење стављају. — Узет на знање извештај окр. протопрезвитера жабаљског, да је у звање увео Павла Гавриловића пристављеног личног помоћника пароху гор. ковиљском. — Узет на знање допис вел. жупана бач. бодрошког, да је пол. опћ. у Ади која је повредљив позив упутила тамошњем парох. звању, на строго пребивање у законитом делокругу, упутио. — Публикована одлука Саб. Одбора Луци Живковић свешт. удови у Сомбору, да јој молба ради получена припомоћи није уважена. — Препоручена набавка збирке закона и уредаба издате конзисторијом у Задру. — На основу одлуке гр. сирочадског стола у Сомбору, учињено је расположење, да се плаћа и берива умоболног пароха у Станишићу сада опет издају супрузи му и законој старатељици. — Извештен је држ. индустријски Музеј, да у овој епархији старих грбова нема. — Узет на знање извештај испитне комисије о обављеном испиту стечајном, да су свих 6 кандидата са добрим успехом оцењени. — Узет на знање извештај окр. протопрезвитера сомборског, да је јереје Милоша Рајића и др. Стев. Момировића као пароха односно сист. пар. ном. у Ст. Сивцу у звање увео. — Уважена молба истог протопрезвитера, да се избор сист. пар. ном. у Сомбору до решења утока му против две конзист. одлуке одгоди а они утоци спроведени МЦСавету. — Исто тако и призив парох. свештенства у Сомбору против одлуке конзисторије у предмету парастоских пристојаба МЦСавету спроведен. — Парох. звањем у Мартоношу поднешени неправљени изводи из протокола крштених спровешће се Министарству просвете. — Против пароха у О. јер. Н. Т. одређења је истрага поводом тужбе Р. И. и вођење исте поверено Милану Ћирићу и Јов. Вујину члановима конзисторије, али да тужитељ претходно нуждан предујам има послати. — Узет на знање извештај бележников, да је молба свршл. богослова Влад. Бичанског ради получења места протопрезвитератског капелана у Бечкереку темишварској конзисторији президијално с препоруком спроведена. — За једну исправку у матицама крштених храма св. Три Јерарха у Нов. Саду затражена је дозвола Министарства. — У предмету спора између два свештеника у Ст. Сивцу, коме има која сесија припасти, донето је мериторно решење. — На пријаву админ. јегарског Тодора Милића, уклоњен је тамошњи звонар и наређено истом администратору, да другог звонара постави. — На поднесак парох. звања у Фелдварцу затражена је дозвола исправке у тамошњим матицама крштених. — Донето је 5 бракоразводних пресуда гласећих на развод брака. — На молбу Мих. Влашкалића пароха у Брестовцу да му се лични помоћник приставп, позвата је црквп. општина да се гледе потребе изјасни, уједно истом пароху достављена молба свршл. богослова Милана Лесковца из Сентомаша, да ли пристаје, да му се овај за личног помоћника додели. — Спроведена молба Милеве Шашић свешт. удове из Ст. Паланке ради получења припомоћи Саб. Одбору с препоруком. — Враћена молба Даринке Иванчић из Раковца, да јој се брак са мужем разведе, и дато јој упутство, како развод брака тражити има. — Молба Наума Марјановића личног капелана из Лалића, ради опредељења коме припада паушал канцел. уступљен админ. одбору на надлежно поступање. — На молбу црквп. општине у Жабљу управљена је представка на Министарство богоч. и јав. наставе, да саопћи, јели у крепости још наредба од 1886. год. важећа за комуналне учитеље и у колико није, да се ком. учитељи стечајем обвежу на појање у цркви и учење школ. деце црквп. појењу.

Извештај

о седници епарх. конзисторије бачке, држаној у Нов. Саду 25. нов. (8. дец.) о. г. под председништвом Његова Високопреосвештенства Госп. Епископа Митрофана.

Записник прошле седнице оверовљен. — Узет на знање отпис Његова Високопреосв. Г. Епи-

скопа Дијецезана о произведеним чтецима у Ст. Футогу. — Публикован одлук Министарства богоч. и јав. наставе о подарењу држ. приномоћи свешт. удови Еви Марковић из Н. Сада. — Наређења на основу отписа истог исправка у матицама крштених рођења Јована Матића гесте Дожића парох. звања успенског храма у Н. Салу. — Публикована одлука Саб. Одбора о подарењу приномоћи свешт. удовама Тајсији Марковић из Г. Ковиља и Кат. Поповић из Нов. Сада. — Узета на знање одлука истог у предмету како видимирања признаница свештеницима, који мировинску приномоћ уживају, пошто је Админ. одбор ову одлуку већ публицирао. — Читан је извештај Љубомира Купусаревића окр. протопрезвитера сомборског о смрти јереја Николе Момировића пароха ст. станарског; узет на знање извештај бележников, да се по решењу админ. одбора парох. свештенство у Ст. Станару обвезало до исплате дуга црквб. опћинског од 8000 кр. смрћу упражњену ову парохију бесплатно послуживати и црквб. опћина попуњење парохије ове тражити не ће услед чега се не ће ни та парохија до исплате овога дуга попуњавати. — По прочитању свих списа ослобођен је парох И. Б. у Г. од оптужбе црквб. опћине и ова упућена, да нов избор поскупчаре има обавити. — Уједно је молба овог пароха, да му црквб. опћина годишње дозначује 1 хват тврдих дрва за грејање парох. писарне, уступљена админ. одбору на надлежно решење. — На основу мњења и предлога Божидара Поповића члана, ослобођен је оптужбе јереј Георг. Коњевић сист. пар пом. у Молу, а тужитељи Вељa Зорић и др. одбијени. — Поднесци Ђ. Велића и Вас. Јојкића пароха из Н. Сада одн. Турије о извршеним исправцима у матицама крштених спроведени су ради увида Министарству. — Затражена дозвола за исправак у матицама крштених храма Сегединског гледа рођења Божидара сина Ђорђа Беланског из Нов. Сада. — Узет на знање извештај бележников о президијално издатим сведоџбама у војној ствари некојим свештеницима. — Позван је парох у Обровцу, да изврши, да ли је тужитељу Ради Недељковот уручено решење о одређеној истрази. — Узет на знање извештај Админ. одбора, да је наредно набавити за канцел. потребу један примерак „Magyarország tiszti czimés néptar"-а. — Тужба Тиме Исакова и др. у ствари неправилног издавања црквб. столова, издато на изјашњење цр. одбору у Шандору. — Спроведена молба Марије Петровић из Чакова, свешт. удова ради полученља држ. приномоћи Министарству. — Уток Драг. Вујатовића учитеља из Лока у предмету одузетог вршења појачких дужности уступљен на изјашњење пароху и црквб. одбору. — Пароху Михајлу Влашкалићу у Брестовцу приставиће се за личног помоћника Милан Лесковац свршб. богосл. из Сентомаша. — Трију кандидата молбе за полученье парох. места у Ријници уступљене су окр. протопрезвитеру сомборском, да избор обави. — Донета је бракоразв. пресуда једна гласећа на развод брака.

НЕЗВАНИЧНО.

† МИТРОПОЛИТ СКОПЉАНСКИ **ФИРМИЛИЈАН.**

Д. Р.

У Београду је умро 7. о. м. код свога брата Пере Дражића, хотељера, скопљански митрополит *Фирмилијан* у својој 52. години.

Митрополит је *Фирмилијан* последње време побољевао, и пре кратког времена дошао је болан у Београд, у нади да потражи код бечких лекара лека својој болетици.

Ну, како по савету београдских лечника није смео, а ни могао предузети тај дални пут; остао је у Београду, и поред све лечничке помоћи и неге братовљеве и пријатеља, не могаше лека наћи својој тешкој болетици, него испусти своју душу 7. о. м. у $^1/_2$11 сахати пре подне, примивши пре тога св. тајну причешћа.

Смрт митрополита *Фирмилијана* већ није могла доћи у незгодније време по Србију и српски народ у Турској — Старој Србији, него што је дошла.

Пуних је пет година требало борбе и с видљивим и невидљивим непријатељима српским, док је митрополит *Фирмилијан* дошао до митрополитске митре.

Пуних је пет година митрополит *Фирмилијан* морао чекати од свога избора за митрополита до свога посвећења.

Пуних је пет година провео митрополит *Фирмилијан* у борби с непријатељима српства

и у страху за свој живот, те није чудо, што је та борба и страх оборила онако снажно тело његово у најбољем мушком веку.

Митрополита је *Фирмилијана* затекло његово посвећење за митрополита већ свршено, те докле му је до посвећења сметало што није посвећен, а од посвећења болест; није ни могао развити своје апостолско послање у својој митрополији, које се од њега очекивало и какног је он себи замишљао, због чега је и отишао тамо пун одушевљења и добре воље.

Ако се на њега могу односити Бранкове речи:

Много хтео, много започео,
Час умрли, њега је похео!

могу се односити на умрлог митрополита *Фирмилијана*.

Одушевљен на малоће за своју веру, народ и науку, пошто у своје младо доба не беше у стању да сврши у своје време науке, у својим старијим годинама, када беше у стању заслужити своје издржање, ода се у туђ свет да доврши науке, мучећи се у туђем свету свакојако, којом приликом сврши и грчку богословију у Халци и у Атини.

И ако се одавно осећала потреба у Србији, да она треба да има повећи број својих синова, који су требали научити добро грчки и свршити грчку богословију у Халци; власници у Србији и политичари заједно са српском јерархијом, не бодише бригу о тој прекој потреби.

И да јеромонаси *Фирмилијан* и *Никифор*, не одоше у Халку; Србија не би имала кандидата за митрополијска места у Скопљу и Призрену. И што их Србија у пређашње време, не имађаше, може се још у неколико и извинити. Ал што се није постарало да их што више буде, пошто се извојевало, да Срби дођу на митрополитске столице у Скопље и Призрен; то је запињући и издајнички грех, како за меродавне државне факторе, тако и црквене, а подједно и за подмладак у Србији, који у себи не осећаше увиђавности и родољубља, да се постарају за спреман подмладак и који ће се жртвовати за своју цркву и народ у Турској — Старој Србији.

У Србији се одавна водила и води брига о свачему пре, него о ономе, о чему је требало водити.

Кад српски родољуб само помисли на данашње тешке и жалосне прилике у Србији, које створише њени синови, а уз то каквих је тешких невоља било, док се извојевало да у Скопље дође Србин за митрополита, и да се изабрати митрополит *Фирмилијан* посвети за митрополита, па мора да помисли и на то, да данас Србија нема свога човека спремна и вољна да иде у Скопље за митрополита; не може а да не зажали на зао удес, и што нам се не да нигде да певамо.

Па шта је још жалосније и теже, за све наше непевање, нико нам није толико крив, колико смо сами криви.

А и како да не будемо, кад се код нас на све стране, где год је нашег народа развила страначка борба међу нама на живот и смрт, у којој смо већ обневидили, те нисмо у стању ни уочити опасност, нити се старамо из раније да је отклонимо.

Нама је данас све и сва пређе, од опште народне користи, и нинашто се толико не љутимо, као кад видимо, да се две странке ма и споредном питању сложе, бојећи се за своју странку; а где такво стање наступи ту нема певања.

Како ће се и кад ће решити питање о попуњењу места скопљанског митрополита, које место не чека оклевања и одлагања; то сам Бог зна!

Желећи, да се исто питање што пре повољно реши, кличемо умрлом митрополиту *Фирмилијану* на његовом пожртвовању што се решио да иде у Скопље, камо други спремнији од њега — руски академци — не хтедоше ићи, и на његовом заузимању за српску цркву и народ у скопљанској митрополији, искрено: Хвала, а подједно и вечан ти био спомен добри митрополите и наш пријатељу *Фирмилијане!*

* * *

Митрополит је *Фирмилијан* рођен 1852. у Шапцу, где је свршио неколико разреда гимназијских. За тим је због сиромаштва не могући продужити науке, отишао у трговину, где се бавио 4 године.

Напустивши трговину отиде у манастир Петковицу, те се 1869. закалуђери. Владика шабачки Мојсије, видећи вољу и дар у младога Фирмилијана, пошље га у београдску богословију, а по њеном свршетку отиде у Праг да слуша филозофију, коју да би могао слу-

шати и издржати се у Прагу, морао је неко време бити зидарски надничар.

Пробавивши једну годину у Прагу, буде послат у Халку а за тим у Атину где доврши своје школовање.

По своме повратку у Србију, био је и професор у богословији и ректор, а био је по одласку митрополита Михаила из Србије нуђен и за митрополита, а по том за епископа жичког, но он се не хтеде примити тих почасних места, знајући добро да би се огрешио о своју савест, да је сео на места оних, који су неправилним путем са њих скинути. Из тих је разлога отишао у Америку за пароха тамошњим Србима, где се неко време бавио.

Кад је 1897. српска дипломација навојевала, да у Скопље дође Србин за митрополита, тадашњи архимандрит Фирмилијан одважи се да напусти свој лепи положај и да оде у вољно гнездо, камо га очекиваше не само свакојаке потешкоће, него и сама насилничка смрт било од Грка било од Бугара, као што је дотле многе српске родољубе тамо постигла.

Исте га године Октобра наабере царигградски васељенски синод за скопљанског митрополита, но тек је 15. Јунија 1902. посвећен био за митрополита скопљанког и егсарха доње Мизије.

Смртни остаци митрополита *Фирмилијана*, по одржаном опелу, пренети су 10. о. м. у Скопље, где ће бити положени у цркви св. Спаса.

На глас о смрти митрополита *Фирмилијана*, истакнута је на патријаршком двору црна застава, а по високом налогу Његове Светости оглашена је смрт његова великим звоном у свима овдешњим српским православним црквама.

Митрополит се *Фирмилијан* бавио и књижевношћу, те је написао и издао следећа дела:

I—III. Три књиге: Тумачење јеванђеља са беседама.

IV. Парохіалникъ Требник.

V. Догматичко Богословље I део.

VI. Догматичко Богословље II. део.

VII. Библијско пастирски део.

VIII. Догматичко морални део.

IX. Уџбеници и хришћански дом.

X. Поучни део.

Писма

митрополита **Стефана Стратимировића**, писата разним лицама.

ПРИЛОЗИ

за историју новију српске карловачке митрополије, а поједино и грађа за Стратимировићев животопис и рад.

Приопштава **Д. Р.**

(Наставак.)

В.

Писмо архимандриту Шишатовачком и новоизабраном епископу Карлштатском Лукијану Мушицком.

Пречестњејши Г. Архимандрит!

На писање Ваше от 7. сего, в коем нас пречестност Ваша молите, јеже би Мон. Кувеждину наложили, да тојже Мон. Шишатовиц 4000 фор. и убо от сеја у нас на остави находјашчијасја суми в зани даст, не отлагаем отвјетствовати Вам, что настојатељ Кувеждински сија новци јединствење на клерикалнија школи даровал јест. Но јест ли би истаја сума новцев на сеј конец опредјелена и не била, ми самовластно томуже настојатељу повељети неможем, да предреченују суму повајмит Вам.

Конзисторијум бо наш о том разсудити будет и имат. А зане каждо монастир со оним, јеже трудом своим себје стјажал, и располагати имат, то и в сем случаи можете Пречестност Ваша с часто помјанутим настојателем и архимандритом о полученији требуемија суми новцев в кореспонденцију ставитисја, и потом Ч. Консисторијуму представление о том сотворити.

Иже в прочем со усердием јесми и пребиваем

Пречестности Вашеј

В Карловце 9. Марта 1828.

благохотњејши слуга

Стефан Стратимирович с. р.

(Само је потпис Стратимировићев.)

Г.

Писмо владици Бачком Гедеону Петровићу.

Преосвјашченејши и високодостојнејши Г. Епископе, Брате во Христје љубезнејши!

Имјем чест Вашему Преосвјашченству, на послание под 17. Ноjемврија т. л. в смотренији книг „Љетописи“ Магарашевићем изданих сим отвјетствовати. Вједомо јест Вашему Преосвјашченству, јако кралевски цензор книг, от инија страни книги пресмотривает, и дозво-

лење цензури дает, ми же обаче от другија страни книгу на свјет падаему взирати имаи, и тако легко случитисја может, да книга какова дозволение цензури краљевскија получити может, јаже у Нас никако одобренија приобрјетет, притом кажда книга о предметјех и чиноправленији церковном, свјатителех и сим подобних глаголашчаја, јакоже вјесте Ваше Преосвјашченство, Нам на пресмотрение поднестија имат, и Ми на то бдјети имјем.

Зане помјанута книга „Љетопис“ в себје календар церковни содержит, иже прежде от Нас пресмотрен нест, ниже с Нашеју вједомостију напечатаја, и томуже календар тако от списатеља испорчен и во именех свјатителеј измјенен јест, да то никто ни творити неможаше, развје они новотуранти, иже списателми библејских обществ зовутсја, неотлагаем убо Вашему Преосвјашченству сим долженствење објавити, да би именем Нашим у тамошнаго племенитаго магистрата јавилисја, да они реченија книги числом 175 находјашчијасја совокупше, Вашему Преосвјашченству предајут, и тија же Нам послати неотложите, ибо у книгопродавца под секвестром стојашчија, нест вјеројатно да они не будут продаватисја. Еже ли в смотренинији убитка иждивитељ прекословит, то поишчите, да он книговјазец сеј, из вјех тјех же книг календар отцјепит, и Вашему Преосвјашченству предает, он же по том книги без календарја продавати может.

Аше ли же пл. Магистрат тамошни, по взисканију Нашему, реченија книги либо в них находјашчијасја календари секвестрирати и В. П. предати не хошчет (надјејемсја бо, да по взисканију Нашему сотворити будут), то неотложите абие Нам јавити, да би дјејатисја имушчаја дјелали, к тому тоже книг издатељ да скажет, количество печатаних и проданих тјех же книг и их цјену.

Во прочем и паки препоручаем Вашему Пр. о сем настојати, и ничего от взисканија Нашего не попушчати, ниже ослабјевати, Наше бо јест абие таковија книги секвестирати, јакоже и љета 1822. в Будиме и Пеште с календаром валахијским сотворихом, и тиј же Нам вси почти совокупљени послани сут, и у Нас находитсја, и аше кто противу того жаловатисја хошчет, свободно будет јему Нас тужити, и увраченија искати.

О вјех достаточнаго навјестија ожидајушче, с високопочитанијем пребиваем.

Преосвјашченства Вашего в Карловце 18. Ноемврија 1824.

покорњејши слуга
Стефан Стратимировић с. р.

(Копија овог писма налази се међу папирима пок. Ђорђа Рајковића, што су сада својина новосадске гимназије.)

Д.

Писмо проти земунском Јефтии Ивановићу.

Отче Прото! Вјеројатно је да је Патријарх *Кирил* (т. ј. Кирил VI. патријарх цариградски 1814—1818.) оваковим путем, како что сказује Г. Пр. *Агатангел* со престола своего снити принужден бил.

Равњеже и сказание о збитијам во *Антиохијској* церкви истино бити видитсја.

Но нест вјеројатно да ово Антиохијско поведение једино и тожде јест с оним, в публичних вједомостех њеколико крат, точно и равно о церкви и вјерје между нашими и Римскими сбившејсја, повјетствовано бяти, но Г. Епископ то негли невједает ниже нијел доселе случај о том извјеститисја: Ибо тој предмет и француском двору уже представлен бист, и јешче не окончан јест. Тако данним угодним временем непропусти о тому извјестисја и мене увједомити.

Також прошу ја извјестититисја от Г. Епископа Агатангела 1) патрајарси њиње шњи Антиохијски, Јерусалимски и Александријски, живутли истино и самолично во своих им Патриаршах: Антиохији, Јерусалиму и Александрији, или в Константинополе?, и аше последњеје, то по којеј причине? 2) Сут ли није каковија школи в *Димотикје*? Где најважнијша школи находјатса? в Турских предјелех?

Ако Г. Брат Агатангел мој совјет требовал или по нем поступити хотјел, Ја совјетујуј да он најболше и всјачески своје внимание тамо обратит, да свакн који во свјашченство прити желает, научит јасно и добро читати часловац, псалтир, служебник и прочија практическија книги ,које по истиње бити может, а јегда со сим готов будет, које за њеколико љет исполнитсја — онда токмо да о даљих јестли јему возможно будет печетсја.

Сие зато совјетовати повод прилики, что вси отуду в сих љетех сјемо пришедши, свјашченици и калугери незнајут ничего поjети, читати, тако да је стидно, како они мјесто чтенија брбљају.

Мњу јако то њест великија тјаготи дјело, аштче токмо јединаго человјака имјејет иже би свјашченство желајушчих, чтение задавал, преслушавал их, и упутствовал, то би лекло во дјејствије привестисја могло — да не вницилет ни то, что сја они убожеством извињајут и немогут тамо учитисја. Пуст да просјат и учатсја, он токмо да о тому бдет.

Отдајут Вас милости Божијеј

у Карловци 1. Марта 1819.

Стефан Стратимировић с. р.

II. и.

О оному скаредному случају во *Фенеџе* монастирје — и други њеки повједаша ми — о коему сам незнајут что ми дјелати.

Но непропусти јегда по оних предјелех пройдени — добро извјеститисја, јест ли истина, да су се људи, совсјем почти, чрез того человјека а јего поводом и чрез других злое и скаредное поведенне от монастира отвратили? и да тамо нитко неприходит? — и во обшче како јест тамо? јави ми искрено, да аштче возможно јест, за раљеје увраченаније положу — али аштче њест со всјем тако зло тамо, да поне горшија прекрашчу.

Мени сказујут, да се онај бирташ на Краку у подрум сакрио био, и тако по том изшед с оним носилсја и борилсја — и пр. било како му драго, рад би знати, можетилсја тамо вешч уталожити, или како то уклонити или покрити требует.

(Оригинал овог писма налази се у нашим рукама). (Настаниће се).

Фотографија једног непријатеља адм. одбора горњо-карловачког.

(Налази се у албуму госпићког „Србина“)

Некакво се момче Пријепоље окомило у „једној смицалици“, отштампаној у 20. броју овогод. „Србина“ на епарх. адмнн. одбор горњо-карловачки ради крепрања капеланија. У тој работи својој зорно момче грозно осуђује с. а. одбор горњо-карловачки, што је крепрао толике силне капеланије; диже вику до неба се чује, да је у том послу одборову „главни покретач“ био, „изиграти народно-црквену автономију“. Кад сам довршио читање тога чланка, и то *уводнога*, ја сам се толико запио, да ми се причула вика: „разпни, разпни, распни его“. Учинило ми се да сам пред Пилатом, па сам се једнако почео обазирати, неће ли спазити оне свједоке против Христа.

Па ајде, да видимо работу ту момчетову!

Г. писац реченог чланка каже, да га је саборски одбор потсјетно на један правац рада плашчанскога Епарх. Адм. Одбора, који се осудити мора; па, излажући софистерије особите врсте, завршује: „*Ако смо добро прочитали* (курзив је мој), Саборски је одбор запитао наш мудри Административни Одбор, да му саопшти: чим оправдава крепрање толикијех капеланија? Радознали смо и ми то да сазнамо: како ће цвијет наше интелигенције, који је удостојен високе пажње, да буде супституиран у Административни Одбор, одговорити Саборском Одбори“. — А сад прочитајте бр. 18. ех 1903. стр. 361. ред 16.—21. „Срп. Митрополијског Гласника“, па ћете видити, да срп. пар. ц. саб. одбор *не позива на одговорност с. а. одбор горњо-карловачки ни у конкретном случају*, а камо ли за „крепрање толикијех капеланија“, него једноставно *не одобрава* крепрање капеланијâ у Вргинмосту, Медку и Глини. А не одобрава за то „јер није доказано, да су ту сви услови за оснивање“ тих капеланија, иначе морао би их одобрити, јер то налаже јасно слово ововодносни прописа. Вид'те сад, молим вас, како се момче Пријепоље истином служи! Па у непстини својој, у незнању подмеће саб. одбору таки апсурдум који је подобан само речени „цвијет(ак) наше интелигенције, који је удостојен високе пажње, да буде“ — сарадник „Србина госпићког“, учинити, наиме, да је позивао епарх. адм. одбор за оно, што је он већ свеједобно мјеродавно и правомоћно одобрио. Знајући г. писац реченог чланка, да му је истакнута злонамјерна тврдња *неистинита* каже за сваку сигурност: „ако смо добро про-

читали“. Али, момче, јеси ли се ти ушитало прије него си започело ону своју работу, може ли *частан човјек* тврдити нешто, што другога част и поштено име дира, за што *чак сигуран није*, да је збиља онако, као што аподиктички тврди. Писати против радника, који за оњу ствар са пожртвовањем, на своју штету а презрен од оних, који револвер јавности у руци имаду — што њега у осталом баш ни најмање не узнемирује — ради, на основу онога, за што није сигуран, да је тако, заиста неће, по нашем мишљењу, бити најчасније, јер „по оружју познај свога непријатеља, јер га он бира према својој унутарњој природи“ (Хеленбах).

Г. писац споменутога чланка вели: „императивна парав тога (5. I. А. прев. кр. рескр. од 10./8. 1868.) §-а је, да Адм. Одбор према броју душа *придаје* (курзив је мој) паросима капелане, а не говори о крепању капеланија — без капелана..... Видјесмо, да §§. 5. и 13. I. А. краљевске Уредбе од 1868. допушта само тад крепање капеланија, *кад је и лица, која би те капеланије попунила*“ (курзив је мој).

Што г. писац овако тврди, није ми чудно, јер је господин „удостојен високе пажње, да буде“ у табору, који је на сазваној задњој овогодишњој епархијској скупштини горњо карловачкој захтјевао, да се не узимају у обзир она скупштинарска мјеста, која су празна — као да са личностима нестаје и мјеста: е, ал' стани мало момче Пријепоље; не соли де нам памети, док не видимо мудрост твоју!

Прије свега епарх. адм одбор „не *придаје* паросима капелане“, има он и своја посла, а не би се рад завадити са епарх. конзисторијом; а друго, све да и спада то у његов дјелокруг, не би их он могао „придодавати“ јер се капелани, о којима је ријеч не придодају него **бирају** (§§. 23. б, 53.—62. Г. П. прев. кр. рескрипта од 10./8. 1868.) од ц. општине. — Ето, г. писац изврће чак и свима познати пропис, највише санкционисани, само, да убије добар глас свога непријатеља, а пе опази један, да је тим хтио „изиграти народноцрквену автономију“. Тако код нас не интерпретирају закона! — Нијесу дакле сист. капеланије мјеста од невоље, која су дата на милост и немилост личностима, и која трају дотле само, док је и односна личност у њима. него та мјеста имаду апсолутну самосталност у том погледу све дотле, док имаду увјета за живот, односно док мјеродавно и правомоћно укинута не буду, без обзира на то, јесу ли стално или привремено попуњена Да је збиља тако, јасно је као сунце од §-а 53. П. Г. превишњег кр. рескрипта, гдје стоји: „мјесто систем изованих помоћника.... бива упражњено“. Дакле та мјеста не припадају на паравно не пресахњују ни берива од истих — ако су остала непопуњена, него остају и на даље и *имају се*, без обзира на пароха или парочиту потребу, *попунити* а *не укинути*. (§ 54. хваљење уредбе). Хвала лијепо, кад би се свако мјесто морало укинути, чим остане упражњено! Јеси мудар, момче, али ту мудрост задржи за себе.

Да сист. капеланије имају самосталан живот — без очекивања на ичију милост, а без страха од пишчева мудровања у „Србину“ — види се и отуда, што их § 13. I. хваљене уредбе *ставља у класе заједно са парохијама* и то и поред тога, што стилизација па и смисао буквални односног пасуса трпи уштрба ушљед заједне класификације; дакле их хваљена уредба потпуно изједначује по самосталности. Трајању и попуњавању (види и § 53. П. Г. речене уредбе), јер каже: „по томе се парохије и парохијска помоћничтва, осим у дијецези горњо-карловачкој, уврштују у шест разреда.“ Са којим је парохијским разредом, без обзира у којој дијецези, једнака сист. капеланија, говори §. 23. I. хваљене уредбе.

Шта више сист. капеланије имају постојати и онда, ако дотичне ц. општине ни не смажу доста парохијала за њих (§. 23. ал. 2.), ако су иначе ту сви услови за њихов живот. Да је тако види се и по томе, што је прев. кр. рескр. од 10./8. 1868. §-ом 7. I. (додатака) *одмах са ступањем уредбе у живот* без икаквих обзира већ једино по затеченом стању и по кључу за редукцију крепао капеланије, и систе-мизоване (Г. и Д. Грачац, Лапац и т. д.) и експониране (Осредци и Суваја).

Није истина, него је тенденциозно извртање истине, као што смо показали, да прев. кр. рескрипт од 10./8. 1868. §-ом 5. и 13. I. А. налаже, да се имаду крепрати капеланије само онда, кад су ту и капелани за њих, нити је истина, да §. 5. I. хиљене уредбе каже, да се *само* по особеној потреби придодају парохима капелани, него је недостојно извртање праве истине. §. 5. I. А. пр. кр. рескр. од 10./8. 1868. каже: „за основ редукције узима се, да се у парохији, где има преко 2—4000 душа, пароху придода један систематизирани помоћник, где је преко 4—6000 два, преко 6000 три, *а то особеној потреби* службе и *четири*“ (курзив је мој). И обичном би једном анализабету јасно и рукопипательно било, да је овдје, кад се спомиње особена потреба службе, говор *само о парохијама преко 6000 душа*, јер би иначе испало, да се у свакој парохији изнад 2—4000 душа „по особеној потреби службе“ могу придодати „и четири“ капелана, а то свакако не би хтио ни г. писац, јер би иначе — и ако „цивијет(ак) наше интелигенције, који је удостојен високе пажње, да буде“ примљен за сарадника „Србинова“ и неовлаштеног интерпретатора прев. кр. рескрипта од 10./8. 1868., да му је „главни покретач у његову раду“, да доведе свештенство у очајнички положај, па да тим „изигра народно црквену автономију.“

У осталом, све да и није доказано горњим, да су сист. капеланије независне од личности, не би епарх. адм. одбор горњо-карловачки био ништа крив, што су сист. капеланије крепране, јер је то свагда радио на парочите молбе уз право призива, а са знањем и одобрењем земаљске владе и срп. нар. ц. саб. одбора. Па кад су сист. капеланије г. писцу три у оку, нека напада њих.

Г. писац каже, да је главна намјера била епарх. адм. одбору горњо-карловачком крепрањем капеланија изиграти *автономију*. Ја бих волио чути, шта г. писац разумјева под „автономијом“, кад за једну тачку једне автономне уредбе каже, да је „автономија“. Је ли му онда „автономија“ и пропис §§ 13. А и 25. Б. IV. прев. кр. рескрипта од 10./8. 1868.? А ко изиграва нашу автономију, ја њу му казати: изигравају је саме автономне уредбе садашњом неподесношћу својом. Тако н. пр. пропис о плаћама свештеничким на парохији доводи свештенство у очајнички положај, а пропис о састанку и конституисању епарх. скупштине пријечи неподесношћу својом састанак исте.

Оно, што г. писац тражи од епарх. адм. одбора горњо-карловачког, несмисао је — наиме, да не крепра капеланија, него да само приставља капелане — јер, осим што то није његов посао, не може се расписати (од епарх. конзисторије) стечај *на мјесто* једног капелана, док то мјесто не постоји. Дакле треба најприје створити — а то је једини оводносни посао е. адм. одбора — само мјесто, па ће га епарх. конзисторија већ попунити било привремено било стално. Па зар је онда еп. адм. одбор горњо-карловачки грјешио „најкрупније против јасног слова и духа закона, ако је стварао, по дужности својој на замолбу странака, са знањем највиших власти, а баш у смислу постојећих оводносних прописа, могућност, да се парохима придају ма и по особеној потреби, капелани?

Није истина, него је нечасно подметање, да је епарх. адм. одбору стало, да оводносним радом изигра „автономију“, јер да му је до тога стало било, он би пређутао оно, што је казао, па би уредба само изиграла у овом погледу „автономију“. Али је њему било стало баш до тога, да не дође до ужасних и очајних тзравица, на упозорава надлежне факторе, да то зарана спријече. — Него и повишавање парохија, без капеланија, буде ли се наш свијет овако множио, а сиромашио са земљом, довешће уз данашњи кључ за парохијал до катастрофе у овом погледу — и ако писац то неће да призна него баш **противно** истиче из познатих мотива.

А што нема доста свештеника, није крив епарх. адм. одбор, него мјесне прилике, направедна неједнакост у плаћама и то, што свештенство није збринуто како треба. Кад су пак капеланије непопуњене већа је направедније *и по службу најмлађе*, да их обнаша онај парох, чијој

парохији припадају. Дакле ако дотични парох, у чијој је парохији сист. капеланија, ужива парохијал од ње, сасвим је праведно, јер је он и обнаша, ма и привремено, а неправедно било, да н. пр. смиљански парох побира парохијал од сјеничачких капеланија, јер док сјеничачки парох уз највећи напор врши у дотичним капеланијама све дужности, дотле смиљански слободно ради свој приватни посао. А треба кренрати капеланије, јер је и право, да онај, ко више и напорније у овом послу ради боље и награђен буде — ако већ нема парочитог капелана, који би — истина и берива али и — сав посао примио у капеланији.

А уредбе су се требале постарати, да су свима свештеницима благовремено осигурате њихове законите плаће.

Један суплетитут.

Милутин Тесла у Сењу.*

(Грађа за историју српске цркве у горњо-карловачком владичанству.)

Владика Евгеније Јовановић писао је Сењанима, да премјешта Петра Кокотовића на другу парохију и њих пита, кога би они другог између свештеника хтјели да имају?

Сењани му одговарају:

„Високопреосвјашчени Господ. Епкпе!

С писмом од 16. тек. мјесеца благоизволисте нас, Високопреосвјашчени Господине! у знање метнути, да бивши код нас свјашченодјејствителни јереј Петар Кокотовић на парохиу премјешчен јест, и позивате нас, да Вам наше мњење сообшчимо, којег другог свјашченика у мјесто његово имати желимо.

Благодарећи Вам на Вашем благоволенину, будући да ми данашње свјашченство непознајемо, незнамо о којем ни наше мњение изрећи, зато утјечемо се с молбом Високопреосвјашченству Вашем, да нам Ви по Вашем прозволенину једног свјашченика искусна у свом званиу и способна за овдашње мјесто за свјашченослужитеља послати благоизволите.

Препоручујући се милости и покровителству Вашем, јесмо Вашег Високопреосвјашченства нижајши

У Сењу 21. јануара 1847.

предстатели обшчества
Исидор Вуић с. р.
у одсуствиу второг
Ђорђе Милеусвић.“

Владика Евгеније одговара им:

„Благочестивое и благонзбрапое обшчество, нам љубезни!

Ја морам сад публицирати дати, ако тко жели от капелана ити у Сењ на 200 ф. и квартира 40 ф., а не могу стојати добар, да ће се тко наћи, особито што свакиј ние за варош. — Ви имате тамо једнога свјашченика Илију Косановић, пак о њему ни спомена не чините, као да га нема. Ако вам је по вољи, јавите ми; јер заиста, кои жену, а ктому још дјеце има, тамо живити не може са 200 ф, а оно је друго све мало, јер ние жителя наши число велико.

С тим божију покровителству вас пручавајући јесм с благословом благочестивому обшчеству

В Плашком, 17. фев. 1847.

благожелательнејшиј
Евгениј Јоановић с. р.
Епкп.“

Сењани одговарају владици:

„Високопреосвјашчениј Господ. Епкп!

Јест истина, да ф. 200, плате и ф. 40. квартира за свјашченика што ми дајемо, и приходи кои свјашченику спадају, мала сума чини се; но при свему томе имадемо задовољност што рећи морамо, да са овом платом и приходима свјашченик код нас лакше налази него с већом платом у другим приморским градовима; ото смо из уста оније свјашченика разумјели, кои су од овуд у Трнјест, и из Фиуме за овамо премјешчени били. Још к томе чули смо од неких жалити, што су ово мјесто оставили, а неки оставити морали, кои су од овуд на парохие — половицу премјешчени.

За што даклен не би свјашченик и од сада како и до сада овде с горњом платом живити могао? Наравно, за с

* Благодарећи г. Радошевићу, могу да изнесем и ово као надопуну оног у 15. броју „С. С.“

малом платом живити моћи, да се економна заштева!

Високопреосвјашчени Господине! Вами је познато, да је овде столица Епкпа римокатол. с капитулом; да су професори од свију мањи и већи школа; да се често случи да страни од нашег и катол. вјероисповиједања ово мјесто посјећавају, и послова ради које време овде задержавају се; даклен је наравно, да и наш свјашченик у прилику дође, и с каноникима и с професорима, и са страним лицама састати се, пак представите се какова је радост и чест нами и нацији, када од ови људи чујемо да се радо у друштву с нашим свјашченикком находе и ш њиме разговарају. Ово онда наше мало обшчество великим чини.

Ово је нами дало повод Вас Високопр. Господ. Епкпе молити, и Вами препоручити се, да нам искусна у свом звању, и за ово мјесто способна свјашченика опредјелити благоизволите, и за то када смо се Вашом милости препоручили, нијесмо нити за јереа Илију Косановића код нас привременог учитеља нити за којег другог свјашченика спомена чинили. Даклен и опет молимо у колико је могућно нашој жељи у томе соотвјетствовати.

Толико на Ваше милостившејше писаније од 17. тек. иро 129. од препоручујући се Преосвјашченству Вашему

Сењ 21. фебруара 1847. п. ст.

нижаиши рабов
Исидор Вуић с. р.
Исак Милеусенић с. р.“

И тако владика Евгеније шаље у Сењ Милутина Теслу, да се злопати са породицом на 200 ф. плате и 40 ф. станарине и да сењско „мало обшчество великим чини“, ишчекујући прилику, да се састане „с каноникима и с професорима и са страним лицама“, како би Србима Сењанима намакао „радост и чест“, а уз то да се учи — економији!

Тесла је тражио од сењске војне команде, да војништво (правсл српско) недјелом и празником долази у српску цркву (види број 15., стр. 470 писмо под 7.), али му иста команда одби захтјев, него његово то званично писмо посла „са нужним извјештајем“ ондашњем „заповједнику земље“ бану Јелачићу. Заповједник војнички у Сењу био је мајор „Фрошмајер од Шајбенхоф.“

Нека даље казују писма Теслина.

8.

Вд. Епарх. консисторијуму,
Сењ дне 10. новембра 1849.

Имао је покорњејше изјавити по захтјевању свога Обшчества и по собственоме побуђењу дне 6. тек. по нашему календ. у цркви с литургиом обично славословие Богу, ради срешно окончаног рата, и утврђеног у царевини Австрии мира, свечано обавити.

Ослоњајући себе на утверђењ темељ равноправности свију скиптру австријскому покоравајућих се народа и религиа, позовем к овоме торжеству, осим други овдје находећих се чиновника и почестника, и овдашње војничко заповједничство, требујући при том от овог за украшение речене светчаности, обичну милитарску почест. На ово заповједничство у лицу ц. кр. мајора Фрошмаер от Шајбенхоф мрзећи прекомјерно на наше благочестие и цркву, не само што је отрекао нашему торжеству обичну милитарску почест — коју Римцима дае, ако ће ју хиљаду пута — него и подчињене себи овдје у добром броју находеће се пенз. официре и друге овима подобне чиновнике, о свечаности овој уједомити не хотјео, нити сам, што му је дужност била, богослуженију присуствовати.

Човјек овај из тешке мржње према благочестију нашему, и држећи наше свјашченство за ништа, — јест мене у прошлом году мјесеца јулиа, кад сам принужден био опоменути га, да људство гарнизона требује свагда у собствену цркву пошиљати, наводећи, да је противу правде и уљудности кому год туђу цркву наринути хтјета, и да је у настојећој епоси времена владајућа црква престала, за овај узрок — не пазећи ништа на наше међусобно отношение — најпре чрез корпорала, за тим стражмештра, а после тога чрез официра знати

дао, да му предстанем, као да ме зар у својој канцеларији по природном му милитарском бруталитету афронтира, или може бити још и заарештовати пусти; но видећи да се је у рачуну преварио, отпише ми, да ће он у томе призрењију чинити као и до сад, шиљући сирјеч укупно људство гарнизона en parade у римокатол. цркву, а потом тога да ће моћи људство нашој религији припадајуће у собствену цркву безпрепјатство приходити. (Тај одговор мајоров под ц. кр. воји. команде у Сењу бр. 302. послије овог налагања Теслина не марим и посебно износити). Ово посљедње наводим само за то, да вд. Еп. конс. благонаклоно уважи, како је силно изображен напоменутиј царскиј чиновник, и каково поњатие имаде о церковноме сану, а напаче другог вјероисповједанија; и не тужим га за ово, зашто је прошла ствар, а за што је он тада ончас паметние поступао, и људство нашег вјероисповједанија свагда — беа да у римску цркву приходити има — у нашу цркву парадно пошиљао, а мене већ никад при моима от њега службеним коим требованијама к себи призивао ние: него сад за ова три пункта.

1. За што поменутиј г. милитар-командант мајор Франц Фрошхаер от Шајбенхоф на мој службенић позив и молбу от 15. тек. по р. кал. (није нужно ни тог званичног Теслина писма An das Militaer Cmdo datto Zengg am 15. November 1849. износити посебно.) за речено важно торжество обичну милитарску почест, коју Римцима свагда драговољно дае, нашој цркви отрече.

2. За што он подчињене себи чиновнике о овој светчаности не увједоми; и

3. За што истиј, кад је могао, трајућу богослуженију, по граду бадава шетати се, у цркву — по примјеру магистратских и други овдје у царском званију находећих се чиновника — и сам доћи не восхотје; тужбу вд. Епарх. конс., као моној законој високој власти, всепокорњејше подносим, да би по високом равсмотренију своме даљнај корак о овој ствари учинити благоизволио.

Милутин Тесла с. р. парохии адм.

9.

Вд. Епарх. консисторијуму
в Карловац. Сењ, 17. марта 1850.

Ниа пушченим сјемо високим налогом конс. от 16. февр. 1848. К. ad 8. јест милостивјејше повељено било, да како што свака нарохиа, тако равно и она печат долженствену имјети мора; и будући што отовуд под 1. марта тога љета покорњејше најсветије поднешено буде, да има сирјеч печат у обшчества, коиом се сјајшченик при долженственим своима дјели послужује, а обшчество не ће друге да набави, — буде средетием висока налога от 6. марта 1848. К. 214. милостивјејше ријешено, да ние потребно печати ниже за парохију дјелати.

Но будући да ова печат, како што високодостојном Епарх. консисторијуму у милости познато бити може, не код сјајшчника, него код тутора, respective гдигод у бутиги находи се, то тим начином сјајшчику не мала незгода, увриједа и печал наводи се, јер тражећи он и иштући печат долженствену, наиде готово сваки пут на: *„шта то пишете опче“*, *„пишете л' то владики или проти“*, *„подписујете л' неком капшанцију или атестат“*, *„благо се вами, васијек вам каиљу новци“*, *„јесте л' донели с собом облата или воска“*, *„не дамо ми никодшто церковну нашу печат у кућу сјајшчника, јер тко би био отговоран, да се што фалшно сочини и изда“* — *(!!!)* [Сам је Тесла све ово подвукао и метнуо сва три знака чуђења].

Ние ли то непозавата контрола и ауторитет некиј над сјајшчником, непристојним и неправедним начином?! Као да парох зар не своему господеви стои или пада, него да под судом и надзиранием кога шегерта бутигарског лежати мора! А што се печат коекуд по исканицама вуче, те да тко, што лако може, кривиј извод из книг матрических, или свидјетелство кое, или коиму драго документ на име пароха лажно сочини и изда, то freilich не би био сјајшчик отговоран, него кои год мажачизма шпекулантскиј! Најнезгодние је за сјајшчика опет, сад се случи недеља или празник, те тим обстојателством дућани затворени буду; сјајш-

ченику печат затреба, а госпона тутора по кафанама, касинма, барцаузима или другди искати треба, докле на: „*non ho tempo addesso*“ и његов калфа потражити се мора.

За избавити себе, и в пред при цркви овој служити имушче пресвитере от незгоде и неповољностиј предпаведени, судио јесам, ако ми милостивијеше дозволено буде, печат, по упутствију висока налога от 16. февр. 1848. К. ad 8. на собствениј мој трошак, за парохију ову награвирати пустити. Печат пак, која сад обстои гречески писати л. 1790. и коју обшчество притјажава, нека ју и отсеље за себе задержи, и печати с њоме кои шта хоће; парохии је нужда и потребна печат посебна, јер и онако, какову да има част и сојуз обшчество с парохом у званичним дјели!

Просим дакле високодостојниј Епарх. консисториум всепокорњеше, да би високиј свој налог онијот 6. марта 1848. К. 214. благонаклоно оповазујући, мени милостивијеше наложити изволно, да печат под именем консисторално парохии овој прислату, на собствениј мој трошак скорје набавити могу.

Милутин Тесла с. р.
парохии адм.

Свршаће се.

Искање сабора.

Д. Р.

2 (Наставак.)

Пошто смо доказали, да ни на основу §. 3. IX. чл. уг. сабора од 1868., а тако исто ни по §. §. 19. и 22. б.) саборског устројства не морају ићи сви закључци саборски — одлуке на превишњу потврду, и пошто смо ми из поменутог закључка саборског одбора извели само *оно*, што из њега *морају* извести сви мислеони људи, сад сва извијања „Заставина“ нису у стању из њега друго шта извести, до ли оно, што смо и ми из њега извели.

Ако су из њега оно исто извели што смо и ми и „Браник“, а и „Народност“; не следује отуда да смо ми по „Браник“ дошли до *онаквог* закључка.

До *онаквог* су закључка морали и морају као што рекосмо доћи сви мислеони људи, и ако се ишта шта може назвати „глупошћу“; не може се назвати поменути наш закључак из *онаког* закључка саборског одбора.

Да је саборски одбор мало више промислио и о поменутом своме закључку; не би могао *онако* шта у њему рећи.

Да видимо сад разлоге, на основу којих саборски одбор моли за превишњу дозволу за ванредно заседање сабора.

Први је разлог, што председник уг. министарства није поднео на превишњу потврду саборски закључак донесен у XXII. седници од 27. Јунија 1902. бр. 5. у погледу верозаконског приноса.

Верозаконски је принос уведен код нас закључком саборским од 1865.

У §. 27 I. В. в.) вели се: „На место досадашње конвенције и сидоксије, купиће се принос верозаконски у темишварској, вршачкој и бачкој дијецези са 4 новчића, у карловачкој архидијецези са 3 нов., у будимској и пакрачкој са 2 нов. а у горњокарловачкој са 1 нов., од главе, и теће ће у неприкосновени фонд.“

Од 1869. купи се по том кључу верозаконски принос у снима дијецезама, те како по некад адм. одбори. а по некад и саб. одбор нису ни у том погледу вршили своју дужност; нарастао је исти до знатне своте у неким дијецезама, у свему пак до преко 500000 круна.

Како се за време кортешовања пред „мајски сабор“ народу обећавало много што-шта, што се у напред анало, да се не може постићи; у седници XXI. устаде посланик г. *Мита Клицин*, вршачки учитељ, те предложи: „Да се са 1. Јануаром 1903. обуставља прикупљање верозаконског приноса, те да у прорачун више и не долази, а она свота, која је потребна, у смислу §. 27. 3. за епископске дотације, да се подмири из других прихода неприкосновеног фонда.“

У образложењу за свој предлог навео је г. Клицин, како је прикупљање вер. приноса постало излишно, како наш народ плаћа и преко 50% од изравне порезе црк. школског прирева, како је

позив сабора да народу што више помогне, да му скине с његових плећа излишан терет.

На приговор зрелијих и увиђавнијих људи, да не би било савесно укидати исти принос, пошто се од њега не подмирују само плате епископске, које у осталом и не требају његове подмире, него се њиме подмирује недостатак парохијске дотације за горњо-карловачку епархију, оправке катедралних цркава, бележничке плате код еп. власти и томе подобно; устаде г. Клицин, те свечано изјави у сабору: „да и ако није стари парламентарац, али ипак толико зна, да сабор има право обуставити прикупљање тога приреза.“

Да је овако што г. Клицин изјавио у београдској народној скупштини, довикнули би му посланици из народа — из опанака: ја како брате, како да нема!

Овако је на његову изјаву већина саборска просто усвојила његов предлог.

Одмах сутра дан по његовом усвојењу, уви де и већина, да се „затрчала“ усвајањем предлога младог парламентарца, те г. *др. Миша Михаиловић* предложи у име одбора: „Да се упути саборски одбор, да обустави ексекуцију саборских трошкова, где су те расписане 2) Да се сви дугови вер. приноса и саборских трошкова, који су старији од 5 година тршу 3) Да се остави општинама 10 год. рока, да плате прирез за последњих 5 година 4) Да вер. принос и саб. трошкови и даље остану у напред се редовно плаћају, чиме се јучерашње решење саборско у овој ствари модификује.“

И ако су зрелији и увиђавнији људи приговорили и овом предлогу; већина да олакша народу своме, прихвати предлог одборски.

Тим је закључком намењен поменути §. 27. в.) I. В. кр. рескрипта од 1868., те је с тога дужност саборска била, да се са образложеном преставком обрати за превишњу потврду.

У место тога, сабор је и исту своју одлуку доставио саборском одбору на извршење, што је овај и учинио, обуставивши расписане ексекуције, и подједно ју је поднео уг. министру председнику да изходатајствује за њу превишњу потврду.

Као што се из отписа министеровог, ког у целини доносимо на стр. 706/7. види, није је он могао подастрти на превишњу потврду.

А није могао с тога: „— што је иста нејасна и даје повода супротним тумачењима, за тим и поглавито дужно и по могућству најпространије очување заинтересованих фондова, и најпосле то, што безусловна потреба намишљеног поступка обзиром на имовно стање појединих општина ничим није доказана.“

Ову моралну ћушку могао је и требао „мајски сабор“ уштедети и себи и народу. А уштедео би је, да није своју одлуку донео што-но реч на врат на нос, и да је већина послушала савет зрелијих људи, да исти предлог одборски треба добро проучити.

Пошто је за тим министар у своме отпису — као што се из њега види — упозорио саб. одбор на неоправданост да се н. пр. Митровачкој и Вел. Кикиндској црквеној општини опрости вер. принос, дочим су га толике сиромашне општине платиле, па и оним, који су свој дуг признали издавањем обвезница, позвао је саб. одбор, да настоји, да се свом строгости а помоћу епархијских и политичних власти заостали дуг вер. приноса утера, и где се не може утерати, да му ради трисања поднесе образложен предлог и то груписан по појединим епархијама.

Изјавивши саб. одбору, да нема ништа против тога, да се црк. општинама, које заостатке обвезницом осигурају, до аволи 10. годишњи рок за уплату истих, односно да им се дозволи, да га у оброцима исплатити могу, позва га да установи; 1) Које су то општине, које своје заостатке у опште платити не могу 2) које су, од којих би се заостатци одмах у једној своти истерати могли и 3) којим је општинама потребно дати дозволу, да своје заостатке у оброцима отплате.

И кад човек беспристрасно размисли о поменутом закључку саборском и от-

пису министеровом; мора признати, да је министар са сним у праву био, да не поднесе *онакав* закључак на потврду. Он је просто учинио оно, што је сам сабор требао учинити.

Сабор је могао — и ако није требао — из партијских обзира донети поменути неоправдан и неуместан закључак; *ал министар као представник највише надзорне власти, само је своју дужност вршио, што га није поднео на највишњу потврду.*

Кад се нашем народу годинама говори само о његовим правима на црквено-народно-просветном пољу, а никад и о његовим дужностима, и кад је народ овамо од 1870. до данас одобравао рад својих посланика, који у место да су на саборима брзо посвршавали своје послове, и што мање народу трошка учинили као што су Романи радили, они су на њима проводили време и око незнатних ситница; право је да тај народ и плати оно, што су фондови издали у име предујма на саборске трошкове, а тако исто и дужан верозаконски принос, који се већ годинама не троши на дотацију епископа, него на друге народно-просветне потребе, кад и онако не даје ништа више на своју автономију, до ли по 8, 6, 4 односно 2 филира.

А право је и с тога, што су већином и саборске трошкове и вер. принос уплатиле понајвише сиромашне општине у пакрачкој и горњо-карловачкој епархији, дочим их нису уплатиле многе наше богате општине.

Саборски одбор мора и сам признати — ма и у себи — да је министерово решење кроз и кроз законито и оправдано. И да се у њему не вели и то, да се свом строгошћу има утерати заостали вер. принос; не би он против њега ремонстрирао.

Пошто се пак и то у њему налази, и приступи ли он његовом извршењу, врло добро зна, каква ће се дићи бура против њега, пошто би у том случају многе општине дошле до уверења, да је њима пред изборе за „мајски сабор“ много што-шта обећавано, од ког је обећавања само то закључено, да се опрашта старији од 5 година верозаконски принос, па и тај закључак да је укинут и да га извршује данашњи саборски одбор; јасно је, што је закључно, да против поменутог министеровог решења ремонстрира, и ако не у оној форми, у каквој је захтевао од пређашњег саборског одбора после потврђење продаје „беочинске каје“, а подједно и да ниште продужење седница саборски, да он у том питању заузме положај.

Ту лежи зец!

Да л ће саборском одбору поћи за руком, да отклони од себе ту опасност, да не узмора сам наређивати ексекуције против општина због неплаћеног вер. приноса, или ако је не узбуде у стању отклонити, да л ће оно чинити, што је већина, која га је изабрала, у своје време довикнула саборском одбору у време продаје беочинске каје: „— Дужност му је даље, да се обрати у меморандуму на сабор ове земље, нека се чује и на том законитом месту у званичној форми, како се и ко вређа автономију и устав ове земље. — — — Кад ти саборски одборе нисн био кадар да браниш народну тековину, а ти отступи и тражи сабора — —“; време ће показати!

Но ми здраво сумњамо да ће је отклонити, те смо с тога и љубопитљиви, како ће се понашати.

Свршиће се

Рад синодски 1774. и 1775.

3 Приопштио:

Д. Р.

Maria Theresia von Gottes Gnaden Römische Kayserin zu Hungarn, und Böheim Apostolische Königin Erzherzogin zu Oesterreich etc. etc.

Ehrwürdiger Lieber Andächtiger und Getreuer; Da es nunmehro nach Beendigung des zu Carlovitz fürgewesenen nicht unirten Bischöflichen Synodi darauf ankommen will, womit dessen Behandlungen über die mittels Unserer geschöpften höchsten Entschlüssungen erfolgte Berichtigung auch ausgeführet; unsere einzig zum Besten Unserer lieben getreuen Illyrischen Nation abzielende

Gesinnungen in ihren Vollzug gebracht, und nicht etwa das derzeit so eifrige zu Unserer höchsten Zufriedenheit bezeigte Benehmen des Synodi durch eine nunmehrige Unthätigkeit gehemmet, oder vereitelt, und andurch das wahre Wohl der Nation, und des Cleri verobsäumet werde, als haben Wir zwar Unserem Kays. Commissario dem Feld Marschall Lieutenant Freyherrn v. Mathesen bereits befohlen, deine Andacht in jedem Gegenstande Unserer erflossenen Resolution zu verständigen, und zu deiner eigenen und der untergeordneten nicht inirte Bischöfen zusagenden Mitwürkung, und genauen Befolgung anzuweisen;

Um jedoch deiner Andacht selbsten über die eigene Gegenstände deiner dermahligen Beschäftigung eine allgemeine Richtschnur zu bestimmen, und dir andurch die erforderliche Benehmung zu erleichtern, haben Wir für diensan befunden, in folgenden Punkten Unsere gnädigste Gesinnung deiner Andacht selbsten unmittelbar zu erklären, in dem gnädigsten Zutrauen auf deinen derzeit bezeigten Diensteifer wienach du dir die genaueste Befolgung von Punkt zu Punkt gegenwärtig halten werdest.

Und zwar verordnen Wir zuvorderist, und überhaupt, dass du alle über die fürgewesene Synodal Behandlungen bereits erfolgte, oder annoch erfolgende Unsere Resolutionen, so wie dieselben durch Unseren Kays. Commissarium ihrer vollen Inhalts bedeutet werden, allsogleich, und ungesäumt in Getreuer Abschrift, und ihres vollen Inhalts jedem der nicht unirten Bischöfen mittheilen, ihnen die eigentlichste Befolgung auch deinerseits in Folge der aufhabenden Würde, und deiner in geistlichen Angelegenheiten bestehenden Macht nachdrucksamst anbefehlen, auf den leistenden Vollzug bey jedem mit aller Genauigkeit Aufmerksam seyn, die säumige zur schuldigen Befolgung mit allen Nachdruke verhalten, allenfalls Uns zur weiteren Fürkehrung anzeigen sollest, allermassen Unsere höchste Willens-Meynung ernstlichen dahin abgezielet, dass von jenem, was durch sothane über die Synodal Behandlungen erflossene Resolutionen entweder bereits gegenmässig bestimmet, oder zur künftigen Auseinandersetzung eingeleitet werden, nichts verzögert, oder unbefolget belassen werde.

Insbesondere aber befehlen Wir a) in dem vollkommen berichtigten Geschäfte der Bestimmung eines Cathechismi für den allgemeinen Religions-Unterricht der nicht unirten Glaubens-Verwandten in den Trivial Schulen Unserer Erblanden, dass du *erstens* die Übersetzung des eingesendeten, von Uns bereits gnädigst bestättigten Synodal Entwurfs des kleineren Catechismi in wallachischer Sprache des ehesten anhero einsenden und andurch die Auflage dieses zu dem allgemeinen Lehrbuch in dem Unterricht der nicht unirten Griechischen Religion von dem Synodo verfassten Werkes beförderen: In gleicher Rücksicht *zweitens* den von unserem Illyrischen, und Orientalischen Hof-Buch- Drucker Kurzböck in Folge der ihme gegebenen Anweisung zur Übersehung der Druckfehler erhaltenden ersten Abdruck eines jeden Bogens alsogleich anwiderunnen zuruckzusenden, und nie länger, dann durch acht Tage zurnckhalten, *drittens* die zum Beweise Unserer Landesfürstlichen Gnade auf Unsere Kosten aufzulegen bewilligte, unter die Arme, zu dem eigenen Ankaufe nicht bemittelte laut der Nation zu vertheilen kommend zehntausend Exemplario sothanen Catechismi, sobald dieselbe nach vollendeter Auflage dir überschiket seyn werden, denen samtlichen Dioecesan Bischöfen nach dem Verhaltnisse der Grösse ihrer Dioecesen übergeben, und sie Bischöfe zur gewissenhaften unpartheyischen Vertheilung unter die wahrhaft Arme anweisen; Endlich *viertens* darob seyn sollest, womit dieser von dem Synodo verfasste Catechismus als das einzige allgemeine Lehrbuch der nicht unirten griechischen Religion in Unseren Erblanden angesehen, hiernach von denen Pfarrern und Schulmeistern das Volk, und die Jugend unterrichtet, auch zu Beybehaltung der so nüzlichen Einförmigkeit in der Religionslehre alle soustige, und auswärtige Catechismi sorgsam hindagehalten, und hiernach sowohl von deiner Andacht selbsten und denen untergeordneten Dioecesan Bischöfen, als auch von denen Seelsorgern, nnd dem nicht unirten Clero die genaueste Obsorge getragen werde.

Auf gleiche Art befehlen wir b) in dem Synodaliter ebenfalls berichtigtem Geschäfte der Verminderung der Feyertagen bey denen nicht unirten Griechischen Glaubens-Verwandten, und der sohinigen Umschükung des bewilligten Kalenders, dass du *erstens* die alsogleiche Kundmachung deren als aufgehoben erklärten Feyeitägen dahin anordnen sollest, wormit selbe in denen Pfarrkirchen von denen nicht unirten Seelsorgern in jedem Bezirke, und zwar mit der ausdrücklichen Bemerkung, wienach die Aufhebung sothaner Feyertägen durch einen förmlichen Synodal-Spruch erfolget seye, beschehe, hiebey das Volk nach denen Grundsätzen ihrer eigenen Religion mit allem Nachdrucke und Bescheidenheit des Rechts des Synodi zu Abstellung der Feyertägen, der Pflicht des Gehorsams gegen ihre von Gott eingesezte geistliche Obrigkeit, des Nuzens des Landmannes in Gewinnung der Arbeitstägen, und der Gott gefälligen Hindanhaltung des Müssiggangs, und der Schwälgerei in denen abhaltenden Predigten dringend vorgestellet, und wohl begreiflich gemacht, auch von denen Dioecesanis jenen Pfarrern, denen selbe etwo die gründliche und bescheidene Belehrung des Volkes nicht zutrauten, eine eigene ausdrückliche Vorschrift, nach welcher sie den übel verstandenen Religions- Eifer des Volkes zu rechte zu führen haben mitgetheilet werde, dass du *zweytens* bey dieser Kundmachung vorzüglich den von dem Synodo zu dem Illyrischen Nations- Patron bestimmten Provincialen Sabbam den 14. Jäner, desgleichen das festgesezte griechische Nations- Fest Constantini und Helene den 21. May allgemein, und insbesondere kundmachen, und sie dahero von Feyerung anderweiter Provincialen abwenden, *drittens* die genaueste Aufmerksamkeit sowohl selbsten tragen, als auch denen übrigen Dioecesanis dahin mitgeben sollest, womit von denen Pfarrern die Arbeitsamkeit an denen aufgehobenen Feyertägen nachdrucksam anempfohlen, alles, was das Volk auf die Errinerung der vorhinigen Feyerung zurükführen konnte, sorgsam vermieden, und hiebey von ihnen selbten in dem Beispiele des Gehorsams vorgeleuchtet, folglichen das Volk zur Gewerbs-Treibung in denen aufgehobenen Feyertagen aufgemuntert, dagegen an denen verbleibenden Festtagen mit mehrerer Strenge und Ernste zur wahren Feyerung, und denen angemessenen Religios- Übungen angehalten, dagegen Üppigkeit, Schwälgerei, und Unmässigkeit sorgsam vermieden werde, massen Wir wider jene Pfarrer, die durch widrige Vorstellungen, oder geheime Ränke der aufgehobenen Feyerung sich zu widersetzen, und entgegenarbeiten sich anmasseten, mit unachsichtlicher Entsetzung von ihrem Amte fürzugehen befehlen; Und da Wir *viertens* den in die Hebdomadal Methode eingekleideten dem Synodal Spruch im übrigen angemessenen Kalender der nicht unirten Griechischen Glaubensverwandten für das künftige 1776. Jahr bereits verfertigen lassen, und selber mit künftiger Oster Messe zum Kaufe beförderet werden wird, also befehlen Wir, dass alle übrigen auswertige Kalender ebenfals sorgsam hindangehalten, und jährlichen vor Eintrettung des neuen Jahrs die Verfassung des künftigen Kalenders zeitlich angesuchet werden solle, c) Jndem auf gleiche Art vollkommen berichtigten Geschäfte der Regulirung der nicht unirten Consistorial Gerichten wollen Wir dich zuvorderist auf das von Uns nummehro gesätzmässig bestimmte System, welches du des ehestens aus Handen Unsers Kay. Commissarii erhalten wirst, dergestalten verwiesen haben, dass du dich nach sothanem System theils selbsten pünktlichen benehmen, theils auf die genaueste Befolgung bey denen übrigen nicht unirten Bischöfen wachsam seyn, folglichen dieses System als die eigentliche Richtschnur, nach welcher die nicht unirte Consistorial Gerichten in ihrem ausserlichen Form einzurichten, und der Verfahrungs Art in ihren Behandlungen zuzuwiesen sind, fortan beobachtet werden solle; Wir befehlen aber hiebey *erstens* dass nach diesem System die Consistoria ordinaria mit ersten April des gegenwärtigen 1775. Jahrs ihren Anfang nehmen, die Consistoria extraordinaria dagegen mit ersten des darauffolgenden Monaths May ihre erste Session abhalten, und von dieser Zeit an, ein so anderes nach der Norma des Systems verfahren solle; Wo Wir dagegen den Anfang des Erzbischöfflichen Appellatorii auf den ersten Julii dieses

Jahres bestimmen; zu diesem Ende befehlen Wir *zweytens*, dass zu alsogleicher Führwählung der Consistorial Räthen nach Vorschrift des Systems fürgeschritten werden, und diese sämtlichen von jedem Dioecesano bis Ende Februarii des gegenwärtigen Jahrs erliesen, und bestimmet, und sonach Uns zur Wissenschaft angezeiget werden sollen, gleichwie Wir auch verordnen, dass die bey jedem Consistorial Gericht zu bestimmende Notarii Uns zur höchsten Bestättigung bis dahin in Vorschlag gebracht werden sollen; Wir befehlen *drittens*, dass jedem Consistorial Mitglied, sobald es benennet ist, das System vollen Inhalts zu dem Ende mitgetheilet werden solle, damit sich dasselbe darin hinlänglich und sattsam belehre, den gründlichen Unterricht der Verfahrungs-Arth hieraus schöpfe, soglichen mit anfangenden würklichen Consistorial Sessionen jedes Mitglied pflichtmässig sein Amt verhandlen könne; Und auf gleiche Art soll auch *viertens* jedem Poppen ein Auszug dieses Systems, in so weit es auf dessen Benehmung eine Beziehung nimt, mitgetheilet werden, damit jeder sich hiernach zu achten, und behörig zu verhalten wisse, jedoch ist bey dieser Gelegenheit denen Poppen besonders mitzugeben, dass sich selbe von Abforderung einer mehreren, als in dem System ausgemessene Taxe, oder von sonstiger unter was für immer einen Titl bey Gelegenheit der nehmenden Einschreitung in die Rechtshändel ansinnenden Bedrükung, und Abforderung bey ansonsten schuldiger Zurückstellung des quadrupli des über die Gebühr bezogenen Betrags enthalten sollen; *fünftens* gewärtigen Wir längstens binnen drey Wochen von dir selbsten, und jeden der nicht unirten Bischöfen den Vorschlag, wie viel bey jedem Consistorial- Gericht dem Notario, und wie viel dem Fiscali an Besoldung abzureichen seye, damit diese annoch abgängige Bestimmung ebenfals dem System nachgetragen werden könne: Und gleichwie Wir *sechstens* nicht nur in allen Fällen, wo es die Umstände, und die Wesenheit der Sache zuliesse, bey Bestimmung dieses Systems denen Anträgen des Synodi ohnehin gefolget sind, dagegen in jenen Fällen, wo dieses System denen Synodal Anträgen entspricht, aus dringenden Ursachen in keine Abänderung einschreiten können, also versehen Wir Uns gegen deiner Andacht, und die nicht unirte Bischöfe, dass selbe Uns mit anderweiten Vorstellungen in allen durch das System genau festgesezten Puncten verschonen werden, massen Wir nur in denen durch das System nicht entschiedenen Gegenständen falls sich in der Ausführung derley äusserten, gezimmende Vorstellungen anzunehmen gesinnet sind.

d) In dem seiner näheren Berichtigung zugeführten, bey künftigen Synodo aber anerst zu erschöpfendem Gegenstande der Errichtung einer Clerikal Schule zu Neusatz hat deine Andacht sich überhaupt jenes gegenwärtig zu halten, dessen du durch Unseren Kays. Commissarium bereits verständiget seyn wirst.

e) In dem auf gleiche Art der näheren Berichtigung zugeführten Geschäfte der Regulirung der nicht unirten Klöster, wollen Wir dich zwar in denen schon itzo gesätzmässig bestimmten Gegenständen Unserer höchsten Resolution zugewiesen, in denen übrigen Puncten aber der in gemeinsamen Einvernehmen mit deiner Andacht im künftigen Fruhjahre bewilligten Local Commission, und dem hierauf folgenden bischöflichen Synodo, durch welch- ein- so anderes die noch unentschiedene Gegenstände vollends zu berichtigen sind, zugeführet haben; damit jedoch sothaner Synodus keiner langen Dauer ausgesezet werde: befohlen Wir dir *erstens* in Rücksicht der Disciplinae Monasticae die Sache dahin einzuleiten, dass von jenem, dem die erste Anlage, und Verfassung dieses Werckes anvertraut worden, dasselbe längstens bis Ende Februarii des gegenwärtigen Jahres zu standengebracht, und dann jedem der nicht unirten Bischöfen von dem Entwurfe eine Abschrift zur genauen Durchgehlung zugesendet werde, damit jeder der Bischöfen instruiret, zu dem Synodo sich begeben könne; Wir befehlen *zweitens* den Entwurf der Bedürfnissen dreyer Klöster verschiedener Classen, und des durch Veräusserung der Realitaeten sich ergebenden Vermögens Stands längstens binnen vier Wochen anhero einzusenden, dessgleichen *drittens* über jene Fälle, allwo denen Klös

tern die Pfarreyen nach dem nur überhaupt berührten Antrage des Synodi beygelassen werden sollen, mit getreuer und ausführlicher Bemerkung der zum Bewegs- Grunde dienen mögenden Umständen an Uns des ehesten die Aüsserungen der Bischöfe einzubegleiten, *viertens* zu der bevorstehenden Local Commission über jedes Kloster dich selbsten, oder den in deinen Nahmen abordnenden Commissarium standhaft vorzubereiten, hauptsächlichen in Beziehung auf das Temporale alle Behelfe, über die gegründete oder vermeintliche Rechten der Klöster in Bereitschaft zu halten, und sie Klöster selbsten dahin anzuweisen, wormit dem Commissario alles aufgekläret vorgeleget, und nichts, was zur vollständigen Regulirung jeden Individual Klosters gehörig ist, unberührt belassen werde, sowie du *fünftens* schon itzo die Anstalt zu treffen hast, dass jene Klöster, in welche die aufgehobene transferiret werden, ihre Gebaüde nach der Erfordernuss herstellen und erweiteren, damit selbe der Zahl der übernehmenden Mönchen zusagend seyen: Endlichen befehlen Wir dir *sechstens* zur ungesäumten Aufhebung des Frauen Klosters Jazack in dem gemeinsamen Einvernehmen mit dem sclavonischen General- Commando fürzuschreiten, und dich hiebey nach Vorschrift dessen zu benehmen, was Wir Unseren Commissario Feldmarschall- Lieutenant Freyherr von Mathesen in dem Rescripte über das Geschäft der Regulirung der Klöster mitgegeben haben.

Leztlichen gewärtigen Wir von deiner Andacht die dereinstige Einsendung der Übesetzung des für die Schulmeister der Trivialschulen bestimmten Handbuchs.

Und gleichwie Wir in allen diesen Puncten so wie überhaupt in deme, was Unserem dem Kays. Commissario bedeuteten, und von diesem die mitgetheilten Resolutionen zusagend ist, deiner eifrigsten Verwendung, und gezimmenden Befolgung duch Unsere deiner Andacht bereits in mehreren Gelegenheiten bezeigte Willfährigkeit und gnädigste Gesinnung Uns versicheret halten zu können hoffen, also wird dir zu einen ganz vorzüglichen Verdienste gereihen, wann deine Andacht des ehesten, und ohne Zeit-verlust sich über die geleistete Befolgung von Punct zu Punct auszuweisen vermögend ist, und Wir dahero durch deine Verwendung in allen diesen der Nation, und dem Clero so nützlichen, und so wesentlichen Verbesserungen die werkthätige Folgen erfahren.

Hieran beschiehet Unser gnädigster Will und Meynung.

Und Wir verbleiben anbey mit Kays. Kön. und Erzherzoglichen Gnaden deiner Andacht wohl beygethan.

Geben in Unserer Stads Wienn den 19. Monathstag Januarii im Siebenzehnhundert fünf und Sibenzigsten Unserer Reiche in fünf- und dreysigsten Jahre

Maria Theresia m. p.

Franz Graf von Koller m. p.

Ad Mandatum Sacrae Caesareo Regiae Majestatis proprium

Franz Georg Edler von Keess m. p.

(Свршиће се.)

О ванбрачној деци.

Драгутин Драгојевић.

2 (Продуженье.)

Није неопходно потребно да и мати буде прасутна очитованьу очевом, али не би ни сувишно било.

Ако је венчаье родитеља обављено у парохији у којој је и дете крштено, служи као доказ обављеног венчања матица венчаних, дочим, ако је венчаье обављено ван парохије, у којој је дете крштено, служиће као пароху доказ обављеног венчања венчани лист из парохије, у којој је венчаье обављено.

Свега би дужност била сваког свештеника, који обавља функције код венчања. да упозори родитеље, да траже убележење легитимације своје ванбрачне деце. Колико је питања дозвољено свештенику и лечнику, која би иначе била врло индискретна! А има и другог разлога. Родитељи, особито из нижих сталежа, непознавајући прописа, мисле, да је самом женидбом свему удовољено. Да наше власти приликом попысивања школских способњака, а свештеници приликом венчања родитеља делују на то, да се легитимација у протоколу крштених спроведе, број би незаконите деце био сасвим друкчији!

Свештеници би требали, да, при издавању крсних листова накнадном женидбом позако-

њеној деци, наведу и кад су позакоњена, јер су крсни, венчани и смртни листови легални изводи матични, те се према томе са оригиналном морају у свему *дословно* слагати.

Овде ћемо прво навести наредбе архидијецезалне конзисторије у погледу ванбрачне деце.

1.

По наредби конзисторијалној од 15. Марта 1856. бр. К. 103. свештеник не сме ни испитивати, а много мање принуђавати ону женску, која ванбрачно роди дете, с ким га је родила. Ако пак сама мати каже, ко је отац детињ, то се не може у протоколи уписати име његово. Само се онда сме уписати име његово, ако он пред два сведока искаже, да је отац детињ. У недостатку два сведока, може и кум једног сведока заменити, а у крајњем случају може свештеник једног а кум другог сведока заменити, ако им је отац добро познат, и ако су уверени, да је он отац детињ. Ако пак неко дође свештенику и каже му да је он отац детињ, а он га не познаје, нити је у стању привести два сведока, који га познају; онда исти мора од своје политичне власти донети легализирану сведоџбу, којом се потврђује, да је он признао, да је у Н. месеца — дана — године — рођено — дете, његово дете, и да он хоће да се у протоколи упише име његово.

У погледу пак уважања имена материног, важи ово правило. Ако је свештенику са свим добро позната мати рођеног детета, и ако је осведочен, да је она мати, онда има уписати њено име. Ако му пак није добро позната, има довести два поуздана човека, који је познају и који се имају потписати у протоколи.

Не може ли пак тако два сведока привести, онда се напише: „доносено или како је донесено и исказано мати Н. Н.“, и има се одмах политична власт известити, да извиди, да ли је истина оно мати, за коју је казано, и извиђај њен има у протоколи навести.

2.

По наредби конзисторијалној од 19. Окт. 1878. бр. К. 433/291. строго је наложено свештенству, да се ванбрачна деца крсте у материном закону, а у смешаним браковима по постојећим наредбма, т. ј. ако је отац римокатолик а мати православна, имају се сва деца крстити у римокатоличкој цркви, а ако је отац православан а мати римокатоличкиња, мушка у православној, а женска у римокатоличкој.

У погледу ванбрачне деце издала је конзисторија 27. Сепг. 1838. бр. К. 364. сљедећу наредбу:

„Јего ц. к. и апостолическоје величество под 6. (18.) јулија о. г. благоутробнѣје рѣшити изволили суг: да дјети в незаконних брацјех рождени, всегда во исповѣдованији рекше религији матере своједа воспитајутсја; ашче обаче такови дјети прежде седмаго љета возраста чрез посљедујушчи оца и матере брак законими сотворјатсја, тогда во призрѣнији үјех же да поступајетсја, по постојашчим краљевства законом же и уставом за дјети смѣшаних бракоф прописаним, силоју којих ашче отец римокатолическаго вјероисповѣданија јест, вси дјети јего вјероисповѣданију принадлежат; ашче ли отец нашего вјероисповѣданија јест, токмо мужескаго полу дјети оцу во исповѣданији посљедујут. В случаи обаче том, ашче би дјети в неблагословених брацјех рождени, посље седмаго љета чрез посљедујушчи брак отца и матере законими постали, тогда такови дјети били они мужескаго или женскаго полу, ашче мати нашего благочестија јест, но вјероисповѣданији својеја матере остати имѣјут“.

3.

По наредби конзисторијалној од 14. Јунија 1879. бр. К. 233/159. има се свештеник при упису у протоколу незаконите деце следећега придржавати:

§. 138. о. г. з. установљује, која се деца имају сматрати за закониту, те као законско време рођења одређује седми месец после склопљеног брака, а десети после смрти мужа или коначнога разрешења брака, дочим §. 153. о. г. з. (позивајући се гледе времена на §. 138.) установљује, да се имаду незаконитим сматрати она деца, која су рођена пре или после времена законскога с обзиром на склопљени брак или раскинути, но само под условом §§. 156, 157 и 159. о. г. з. т. ј. само онда, ако се муж у року од три месеца од сазнања за рођење или његови наследници, ако је он пре тога рока умро, успротиве законитому рођењу детета. (Дотични свештеник, који крсти дете, а зна да није рођено са законитим мужем матере детиње, треба да га о њеном порођају извести и позове шта треба да ради).

Услед тога изволила је кр. земаљска влада у Загребу с отписом од 31. Маја (12 Луна) 1879. бр. 2643. наредити, да се свештеници упуте, да имаду децу, рођену од законите жене, уводити у протокол крштених као „закониту децу“ све дотле, док се муж, који ма колико времена отсуствовао од куће, односно наследници не одупру законитости рођења, и док не буде незаконитост пресудом изречена.“

5.

По наредби главног заповедништва у Загребу од 1. фебруара 1880. бр. 1346. ex 1879. одел за богоштовје и наставу, имају се рођена деца у неблагословеном браку у смислу § 165. општег грађанског закона, у опште искључити од свију права породице и имају материно презиме носити. По §. 164. о. г. з. упис очиног презимена у протокол крштених, осигурава незаконито рођеној деци у смислу §§. 166.—171. о. г. з. само право на васпитање и издржање.

Толико о легитимацији ванбрачне деце накнадном женидбом.

А сад ћемо навести неколико прописа законских, као и неколико начелних одлука и решења, која су, како због своје старине, тако и због тога, што су издата поводом специјалних случајева, доста неприступачна, али која је г. Зв. Женић, дозволом Др. Стјепана Спевца, тадашњег одјелног предстојника кр. зем. владе, одела за богоштовје и наставу у „Nar. Nov.“ од 1890. год. а у бр. 197—201. публицирао.

Ми ћемо ради наших читалаца, начинити кратке изводе из тих прописа и наредаба, а по негде изменити спољашњу страну према нашим приликама, строго се придржавајући суштине саме ствари.

I.

Наредба кр. земаљ. владе, одјела за богоштовје и наставу од 26. ожујка 1881. г. бр. 732., управљена на све ординаријате цркве римо- и грчко-католичке те грчко-источне и на све обстојале кр. поджупаније и град. поглаварства.

Пошто се опазило, да при *истраживању установљења надлежности* код појединих особа фали њихова провенијенција т. ј. да се из матичних извадака (рођених, венчаних и умрлих) не види, а парочито код странаца, откуда су родитељи ту рођенога и крштенога детета, откуда су заручници ту венчани, и на послетку откуда је била ту преминула особа и од којих родитеља; то се наређује свима водитељима матица, да те моменте тачно, у колико је то могуће, установе, како би се сигурније установила опћинарска припадност тих особа.

Затим је опажено, да водитељи матица код ванбрачне деце просто уведу име и презиме матере, те кадгод назначе само земљу или покрајину одакле је. Пошто није довољно знати само да је мати из Чешке, Штајерске и т. д. јер се том површном ознаком врло тешко проналази опћинарска припадност матере и детета, то би требало, да водитељи матица убележе и *родно место, опћину и завичајни котар* из кога је мати, затим њезине *родитеље, звање или занимање и боравиште њихово*, или ако не живе, *место где су умрли*, даље *занимање и привремено боравиште материно*, а и код кума вала означити његово занимање и стално пребивалиште.

У матици венчаних, није довољно убележити само име и презиме заручника, него и њихове родитеље, родно место, стално или привремено пребивалиште, завичајну опћину, котар и земљу којој заручници припадају, а то исто и код кумова.

Исто тако тачније означење родбинских и завичајних односаја потребно је и код умрлих особа, што све није тешко дознати пароху, јер је у полежају да странке опомене, да му све по истини кажу.

II.

Наредба кр. земаљ. владе, одјела за богоштовје и наставу од 26. сијечња 1884. бр. 428. управљена на све ординаријате цркве римо- и грчко-католичке, конзисторије грчко-источне цркве и на све обстојале кр. поджупаније, кот. уреда и град. поглаварства.

Наређује се свима кр. поджупанијама, кот. уредима, градским и опћинским поглаварствима, да све у опћину ново придошле особе, које се доселиле не само с намером сталног боравишта у истој, већ и такве, које било којим начином стеку завичајно право у тој опћини, опомену, да се пријаве надлежном парохијском звању (пароху), те се искажу о своме евентуално и своје породице стању, ради тачног и потпуног вођења матичних књига. Опћинска

поглаварства имају тачно пазити, да сваки дотичник ту дужност и изврши.

III.

Решење кр. земаљ. владе од 21. травња 1887. год. бр. 1293.

Законити супруги Антоније К. и Јелисавета рођ. В. разишли су се драговољно. Нису били законито развенчани. Антоније К. остао је у З., дочим супруга му Јелисавета отиде у Ј. где је са Јованом Б. живела. 30. Јуна 1858. г. роди дете, које је истог дана и крштено у К. као незаконито дете Јована Б. и Јелисавете К. Антоније К. умро је у З. 1. децембра 1859. год.

Марија, која је крштена као *незаконито* дете Јована Б. и Јелисавете рођ. В. родила се за живота Антонија К. т. ј. за трајања брака законитог мужа матере њезине Јелисавете рођ. В. и у законитом року, те је према томе и законита кћи Антонија и Јелисавете К. рођ. В. јер Pater est quem nuptiae demonstrant (§. 138. о. гр. зак. и дворски декрет од 15. липња год. 1835. бр. 30. sb. pr. zak.).

Ову законитост рођења Маријина, може укинути само судска одлука на тужбу Антонија К. односно његових наследника, подигнуту у смислу §. §. 158 и 159. о. гр. зак. Но пошто то није учињено, и поред тога што је мати прељубу учинила, и поред материног тврђења, да је дете незаконито, ипак све то није кадро одузети детету права *законитог рођења*.

Па пошто је на овамошњи позив, није ли у раздобљу од 30. Јуна 1858. г. — 1. Марта 1860. г. код тамошњег суда по Антонију К. или по његовим наследницима предала тужба, којом се побија законитост рођења Марије Б, одговорено и од судбеног стола и кр. кот. суда са не, то се Марија има сматрати као законито дете Антонија К. и Јелисавете К. рођ. В.

Стога се умољава, да ради исправка матице и т. д. . . —

IV.

Допис управљен на надб. дух. сто од 21. коловоза 1887. г. бр. 6909. и отпис од истог дана и броја, управљен на градско поглаварство у Загребу.

— — — — — — — — —

— — — Пошто је у врло много случајева тешко од странака дознати податке, потребне за унос у матице, то ће се водитељ матица имати, особито у случајевима, где сумња у исправност података од појединих странака, што се по највише дешава код ванбрачне деце, обратити на градско поглаварство, које ће бити дужно водитељима матица у свему на руци бити.

— — — — — — — — —

V.

Решење, управљено на градско поглаварство у Загребу од 21. листопада 1887. број 9728.

— — — — — — — — —

— — — Ако би градско поглаварство у своме уредовању нашло на погрешан унос у матицама, који се догодио или услед нетачне информације или другим којим случајем, имаће исто уреда ради заметути сходан поступак, да узмогне односне матице довести у склад са фактички постојећим стањем. — — — —

VI.

Допис од 4. свибња 1888. бр. 3844. управљен на надб. дух. сто у Загребу.

Дана 25. листопада 1850. родио се у Загребу Отон Б. те је истог дана и крштен и у матице крштених убележен као незаконито дете Јованке Б. Као отац дао се у матице уписати Јован М. ц. и кр. сатник у миру.

Саслушањем брата матере Отонове констатовано је, да је Јованка Ц. рођ. Б. још за живота свога законитог мужа родила сина Отона.

По наводу братовљевом Јованка је 3 год. живела у браку са Миланом Ц. те се онда добровољно растали. А за време те раставе Јованка је живела са Јованом М. и с њиме родила сина Отона. Тек после тога умро је Милан Ц. 19. дец. 1854.

Јован М. умро је 24. Марта 1855. г. а Јованка Ц. рођ. Б. умрла је 7. Септ. 1882. г. Овим је уједно утврђено, да се Јован М. с матером Отоновом није никад венчао.

Пошто и код духовне власти није се могао наћи никакав спис, који би говорио о развенчању Милана Ц. и Јованке рођ. Б., затим пошто је у краљевинама Хрватској и Славонији и пре проглашења грађанског законика т. ј. пре 1. Маја 1853. г. вредило правило: pater est, quem nuptiae demonstrant, те пошто је брак између Милана Ц. и Јованке рођ. Б. правоваљано постојао од год. 1844. 8. апр.

— до 19. дец. 1854, наиме до смрти Милана Ц. а Јованка је Ц. рођ. Б. за време *трајања брака* родила сина Отона, то се исти има сматрати законито рођеним, без обзира на то што је сатник Јован М. убележен на крсном листу, да је отац детета.

Према томе је и садањи упис у матице — некоректан, те се налаже исправак. . . . . .

Свршиће се.

Архидијецезална епархијска скупштина.

Д. Р.

25. Новембра о. г. одржана је арх. еп. скупштина под председништвом Његове Светости преузвишеног г. Патријарха *Георгија Бранковића*, и у присутности 69 чланова.

После одржаног призивања св. Духа у саборној цркви, које је обавила Његова Светост са свештенством, на ком су присуствовали сви дошавши у скупштину чланови, упутила се Његова Светост у своју резиденцију, а чланови у гимназијску дворану, у којој је скупштина одржана.

У 9 сахати отвори скупштину најстарији члан пречасни г. прота земунски *Јефта Вукадиновић*, те наименује за чланове изасланства, које ће Његову Светост позвати и допратити у скупштину: г. г. Анатолија Јанковића, архимандрита, Митрофана Павловића игумана, Димитрију Руварца проту, Уроша Вујића, Николу Петровића и Светислава Николајевића великосесника.

Његова Светост допраћена са изасланством, буде при улазу у дворану поздрављена са бурно: *Живео!*

Заузевши Његова Светост своје председничко место, буде поново поздрављена са бурно: *Живео председник!*

Поздравивши искупљене скупштинаре са добродошлицом, отвори Његова Светост скупштину говором, ког смо донели у последњем броју, који је говор с пажњом саслушан и прихваћен са усклицом: *Живео!*

На позив високог председништва, присутни скупштинари предадоше своје веровнице.

На захтев неколицине скупштинара, да се призна право гласања у скупштини и привременом заступнику главног школског референта г. Душану Стојшићу, чему су се други противили, тврдећи да њему то право не припада, пошто он није од сабора изабрат; поименичним јавним гласањем са 39 против 33 гласа, призна му се то право.

На позив високог председништва, да се изабере скрутински и верификациони одбор, буду за чланове скрутинског одбора једногласно изабрани г. г. Никола Петровић и др. Миливоје Бабић, који по пребројавању датих листића за верификациони одбор, објаве, да су за његове чланове са 39 против 34 гласа изабрати г. г. др. Миливоје Бабић, др. Светислав Новак, др. Миливоје Миладиновић, игумав Сергије Попић, парох Лаза Богдановић, мерник Јован Татић и сис. пом. Григорије Николић, које високо председништво за чланове истог одбора прогласи и даде му предате веровнице, а поједно на $^1/_2$ сахата одложи седницу.

Изабрати верификациони одбор повуче се у споредну одају и по свршетку повереног му посла, високо председништво продужи седницу, у којој буде прочитан извештај одборски.

Одбор је са 4 против 3 гласа предложио, да се 58 скупштинара против чијег избора нема протеста, оверове, а 11 световних из карловачког протопопијата, против чијег је избора уложен уток, не оверове.

Како за еп. скупштине нема пословника, буде усвојен саборски пословник, и за њен пословник.

На позив високог председништва, да се конституше скупштина, те да изабере потпредседника и перовођу, приступи се избору.

За потпредседника цедуљицама са 38 против 36 гласа буде изабрат г. Васа Муачевић великосесник, а за перовође једногласно г. г. Јефта Матић, парох и Душан Летић, учитељ, који буду за такове проглашени.

Високо председништво наложи да се прочита превишње решење у погледу сабором донесене допуне уредбе о епархијама, и проведбена наредба саборског одбора, којом се проваћа у живот исто превишње решење, што и учини конзисторијални бележник пречасни г. Данило Пантелић протосинђел. (Исто смо решење и наредбу донели у 20. броју).

На предлог члана г. Николе Петровића и другова, превишња је наредба узета једногласно на знање, а наредба саб. одбор да се има ставити као пресан предмет на дневни ред.

Известилац верификационог одбора г. др. Ми-

ливоје Миладиновић прочита разлоге, из којих већина одбора предлаже да се не овере 11 световних скупштинара из карловачког протопопијата, а ти су: што у Голубинцима није законита црк. скупштина обавила избор изборника, него именован привремени одбор и што нису припуштени да учествују у избору изасланици из неколико општина, који нису имали засебне него комулативне веровнице, што у осталом закон и не захтева.

Члан г. прота Јован Јеремић, као председник изборне скупштине, под чијим је председништвом обављен избор световних скупштинара за карловачки протопопијат, објашњава да је према изборницима из Каменице Влади Савићу и Јовану Марићу који не имађаху посебне веровнице, поступао по наредби административног одбора, издатој на основу изборног реда за сабор, по којој је сваки изборник морао донети засебну веровницу — извод изборне црквене скупштине, као што се у подобним приликама увек тако радило. А што изборници неких омањих општина, који такође имађаху комулативне веровнице, напустише скупштину, за то не може он одговарати, те предлаже да се нападнути избор 11 световних скупштинара за карловачки протопопијат оверови.

Члан г. др. Миливоје Бабић. пориче право „устарабарским“ одборима — због ког је назива од високог председништва поменут био, да таког назива нигде у закону нема, те да га и не употребљује —, јер законодавац је хтео, да избор чланова за епархијску скупштину обављају само законито од народа изабране скупштине, а не од власти постављени одбори.

Што се тиче комулативних веровница, изгледа — рече — да је г. Јеремић заборавио, да кад се прошле године имао у сабору уништити обављен избор посланика у Ст. Пазови г. г. Јована Бороте и Николе Петровића, онда није имао ништа против комулативних веровница, онда су му добре биле, а данас му нису добре. Зашто, то оставља на страну.

Из тих разлога гласа да се уништи избор световних скупштинара за карловачки протопопијат.

Члан г. Васа Муачевић брани голубиначки привремени црквени одбор, који је од законите власти постављен да обавља текуће послове, чуди се недоследности већине верификационог одбора, која је предложила за оверовљење карловачког скупштинара г. Чокића, ког је „устарабарски одбор“ за скупштинара изабрао, а замера голубиначком, који је само изборнике бирао. Гледећи у поступку већине одборске малицију, те позвавши радикале да не терају до крајности партизанство, но да поштују правицу и истину, гласа да се верификују и световни скупштинари карловачког протопопијата.

Пошто је известилац г. др. М. Миладиновић остао при предлогу већине, и пошто је г. др. Ђорђе Красојевић изјавио, да он не ће гласити, приступи се гласању и са 39 проти 33 гласа буде верификован избор световних скупштинара карловачког протопопијата.

Високо председништво позвавши скупштину да изабере одбор за дневни ред, одложи седницу на 10 минута.

По истеку тог времена, високо председништво позове скупштину да приступи гласању за одбор за дневни ред.

Пошто радикалски скупштинари не дадоше да се исти одбор избере, по г. др. М. Бабић захтеваше да говори, изроди се така вика, да је високо председништво морало одгодити скупштину, и заказати продужење у $^1/_2 5$ сахата по подне.

(Свршиће се.)

Опис

српских фрушкогорских манастира 1753. год.

Приопштио: Д. Р.

(Наставак.)

Инвентариум:

Церков, јакоже в панагирику рукописном пишетсја, јест создата Леонтием епархом сремским, во имја св. великомученика Димитрија Мироточиваго, в котораја лета создана, нигдје записано обрјетохом. Создана же и устроена от цигле, како дуварови, сводови, трухо, тако и патос јест устроен циглом превзрјадном. Долготоју с олтарем до папертних врат $8^1/_2$ кл., широта у пјевницах 4 к 2 шуха, которе сут крестообразно созидате, широта у притвору 2 кл. 4 шуха, препрата президата циглом, над пјевницами једино трухо, пошироко, на нему 8 пенжера с стаклами без катри, на олтару један пенжер велики с катрами и стакли, на пјевницах један пенжер велики с катрами и стакли, на притвору 2 пенжера с катрами, такожде и стакли, сви поменути пенжери сут от камена около устроени. На препрати врата растова древа с немачком бравом,

и како олтар, трпезе, пјевнице, тако и веља церков до папертн исписане старом молерајом, доста и порушено. Препрата же с више до полак дувара исписана, такожде старом молерајом подобне гдје что и порушено; во олтарје честнаја трапеза на једином столпје созидана циглом, знаменија неимјеет да јест освјашчена, на пој плашчаница от беза памучна, краеви заткати плаветним памуком, долга до земли, а друга бјела от платна ћерћели нова и долга до земли; покров от ћаме червен ветх, а други от платна; антиминс полован освјашчен Арх. и Митр. Викентием Поповићем 1722. Маја у мон. Хопову; покров от атласа червена на нем синјежев зелене даманке; 2 свјешчника тракелерска от древа моловата изрјадно; проскомидија у дувару усјечена, на пој: бошчице от свиле ветхе, златоткана и ялаже; свјешчник и звонце от туча; умивалница от плеха; пексималница с леве стране покривена бошчицом свиленом; кадилница от туча; ибрик и леген от бакара; 2 долапчића узидана у дувару.

Темпло:

Крест от древа, на нем распјатие и 4 евангелиста, старе изрјадне молерије, вес позлашчен, обојуду креста 2 иконе, пресвјатија Богородици и Јоана предтечи. Рјад испод креста у великом раму изрјадну позлашчену моловату: 12 апостола написаних, на среди моленне, а краех св. влм. Георгија и Димитрија; 13 икона празничних у једном рјаду испод апостолов, и Јоана Богослова. Двери извајене, пилторске, позлашчене; иконе више двери: недреманое око, света Троица, гошћение Аврамле, више сјеверних врат, св. Врачеви и пр. Параскева, 2 престолне Христова и Богородичина, големе, престолне, ниђеже стојат у препрати. На мјесту их стојат иконе принешене из мон. Раковици, јакоже после лучше о том изјавитсја; 2 престолне Предтечева и св. Николаја с чудеси у притвору ниђе стојат; 12 ик. малих, разних; икона Храмовна, новелика, св. Димитрија; катапетазма от алеже пруторасте, а 2 на сјеверних и јужних врати различне свиле, ветхе, 2 свјешчника жељеза, ординар, а 11 от жељеза моливата зеленом бојом, гдјечто позлашчени; 4 цвјета жељезна над иконами престолними, на коих висјат кандила, моловата зеленом бојом и гдјечто позлашчене; иконостас типлерски; 6 завјеса от шпалира пред иконами различне боје; иконица мала св. арх. Александријских Атанасија и Кирила; стол Арх. Митр. типлерски, нов; пар скамијах типлерскоје дјело с 14 столова моловата гвозденом фарбсм; цвјет от туча са 6 свјешча, на нем 2 јајца ноева висјат; 8 столова липових сербске мајсторие; кивотић с леве стране на 4 столпа созидан, от даске ораове; крест сребри и позлашчен каменем ординар накићен, в нем честное древо, и надписание с долнија страни таково, са стране

†

Іисусъ Христосъ, Сіе честное древо поновн се в' лѣто ҂ѧѯл. = 7130 = 1622., 3 напагиара сребром оковата и позлашчена лажувертли, на нима сребрни ланци; част кости с подписом св. Димитрија новаго у сребру оковата; частица окована сребром с подписом греческим: Георгију; аромат, јакоже повествуетсја, јест кров Спасителева; 3 парчета чинке златне; налоња, на пој покров от бјеле свиле ветх; фиников жезл сребром заковат и ординар каменем накићен; бројанице; 14 столова сербске мајсторие; тетрапод, на нем бошчица ветха, сосуд от камена мермера в немже агиазма стоит; ормар, свјешчник, налоња.

Церков немачком чамовом шиндром покривена, червеном бојом фарбисана 1752., на олтару крест мален гвозден фарбисан червеном бојом; на трпезу јабуке две от чамове шиндре на нима покров, крест верху трула от жељеза, испод креста јабука от плеха. Сіе трпезо оправисја 1745.

Пред папертоју торон созидан циглом, висотоју 20 кл. с цифрами, в нем капела, храм рождества св. Јоана предтечи. Покривен црепом, на нем крест от жељеза велики, моловат испод коего јабука от бакара позлашчена.

Сеј торон с поможенијем и ктиторством созидан јест бл. г. и братији по плоти Андреа Андреевића, администратора карловачкаго и постферваљтера варадинскаго, и Јакова поштмајстера Бечинскаго 1735. при игумење же тоја св. обители кир Григорија, јеромонаха и всем братствје усердно потрудившим се.

Написание вешчеј сребрених:

Крест вел. оковат сребром и позлашчен, около 4 ланчића, с дршком; 14 разних крстова; потир сребрна чаша позлашчена, на среди јабука и стопица непозлашчена, потир мањи, сребри и позлашчен; 3 појаса; 2 голиче; 2 таса; напагиар от кости сребром оковат а један саде от сребра на подобие сердца; кадилница; петохљебица;

ручка велика; 4 кандила; потир от бакра позлашчен; 24 дугмета различна.

Новодобивено сребро:

Потир; 2 пафте; 3 кандила; каса на среди Богородичен образ, около 10 апостола, гдјешто позлашчена; кадилница; кивот ради храненија тјела Господња, на 4 лава, верху кубе и на нем крест позлашчен, такожде кивот озго њечто позлашчен; кивот непозлашчен в немже стоит честное древо, 3 појаса от бакара позлашчена; крест Јерусалимски, седефи; 14 пари кончи с наруквицах. (Наставиће се).

ЛИСТАК.

Вести.

Седнице су св. архијерејског синода завршене 30. пр. м., и високопреосвештена су се г. г. епископи разишли из Карловаца и отпутовали 1. и 2. о. м. у своје резиденције.

Св. је архијерејски синод посвршавао своје послове. Извештај о његовом раду донећемо у своје време.

По свршетку седница Његова је Светост намерна била да отиде у Беч, да присуствује при отварању делегација као члан магнатске куће, но због болести ноге морала је одустати од своје намере.

Седнице автономних власти. Саборски је одбор сазват за 15. о. м. у напредно заседање.

Пленарна је седница архидијецезалних новонабраних власти одржана 9. о. м. под председништвом Његове Светости.

За потпредседника су изабрати и то за конзисторију високопречасни г. архимандрит крушедолски Анатолије Јанковић, за административни одбор г. Васа Муачевић, велепоседник из Осека, а школског одбора г. Васа Вујић умировљени управитељ карловачке гимназије.

Пошто су се од новонабраних чланова у конзисторији захвалили на избору г. г. Др. Милош Николајевић из Руме, Др. Младен Лисавац из Иријга, то су на њихова места супституисати од пленарне седнице сва три одсека г. г. Васа Вујић, умировљени управитељ карловачке гимназије и Ђорђе Петровић апотекар из Митровице; а у административном одбору захвалили су се г. г. Јован Татић мерник из Руме и Ђока Јовановић поседник из Карловаца, то су одређена од пленарне седнице сва три одсека, да г. г. Лаза Обреновић вел. бележник и др. Пера Станковић из Карловаца на место њихово у седнице долазе.

Административни је одбор донео прорачун архидијецезалног епархијског фонда за 1904.

Приход истог фонда износи 13.609·19 К. а расход 5 263·52 К. Преостаје сувишак 8.345·67 К.

Један је одбор изабрат да под председништвом г. арх. Анатолија Јанковића, а уз суделовање г. г. прота Јована Вучковића, Јована Јеремића, и др. Владе Чобанића наради нов конзисторијални пословник, а други да под председништвом г. Васе Муачевића, а уз суделовање г.г. свс. пар. помоћника Милана Попадића, Лазе Обреновића и Николе Петровића наради нов пословник за административни одбор.

За тим су одређени турнуси у појединим одсецима с тим, да се сваки члан сп. власти има бар на 8 дана известити, кад ће се држати седница.

Промене у богословији и гимназији карловачкој. Постављањем г. Радивоја Врховца за пр. управитеља, који је предавао у богословији грчки језик, и ступањем у заслужени мир после 37.-годишњег ревног и савесног службовања г. професора Јована Живановића, који је у њојзи предавао словенски језик и пчеларство, св. архијерејски синод благонаволео је поставити за суплента у богословији г. Валеријана Прибићевића јеромонаха професорског кандидата да предаје грчки и славенски, а пчеларство да предаје г. Иван Машировић професор и катихета у гимназији.

На место г. Живановића постављен је од патроната за суплента г. Милан Георгијевић, професорски кандидат.

(**Нове српске земљорадничке задруге**): 29) у *Кумани*, 30) у *Аду* са неограниченом одговорношћу.

Позив

на прославу 50. годишњице учитељевања г. Николе Ђ. Вукићевића професора и управитеља срп. учитељ. школâ у Сомбору на 18. (31.) децембар 1903. г.

Ступањем у мир Нестора учитељства српског а најзаменитијег педагогијског књижевника, доскорашњег зам. главн. школ. референта и школ. саветника високоблаг. г. Николе Ђ. Вукићевића, који је на пољу школ. наставе и васпитања учитељ. подмлатка пуних 50 година ревно деловао, сматра проф. збор срп. учитељ. школâ за своју пријатну дужност, да своме многозаслуженом старешини, том приликом, свечани опроштај с банкетом приреди.

Како је проф. збор потпуно уверен да ће приређивање свечаног опроштаја најстаријему школскому раднику и код поштовалаца и пријатеља славељеникових и ван Сомбора на драговољни одзив наићи; то је у својој седници решио, да се и сви ови *јавно* на свечаност позову.

Из седнице проф. збора срп. учитељ. школа у Сомбору, држане 1. (14.) Децембра 1903.

Мита Калић
управитељ приређив. одбора.

Послате књиге на приказ:

Јелисавета, аустријска царица и угарска краљица. Написао др. Стеван Павловић. Н. Сад 1908. 320 стр.

Коментари к јеванђељима. Написао *Давид Браун* др. богословије. Превео с енглеског на српски *Чеда Мијатовић*. I. део: коментари к јеванђељима по Матеју и Марку. Тврдо укоричено 291 стр. вел. осмине. II. део коментери к ј навђељима по Луки и Јовану 352 стр Цена свакој књизи 2 К. Нови Сад 1903.

Књижевни оглас.

Изашла су из штампе:

ОСНОВНА ПИСМА

стипендијских и других задужбина које стоје под Управом и руковањем срп. прав. нар. црквн. саборског одбора.

ИЗДАЊЕ САБОРСКОГ ОДБОРА.

у Ср. Карловцима.

Српска Манастирска Штампарија 1903.

Књига је штампана на девет табака (8° стр. 137.), цена јој је 1 круна и *може се добити код благајнице срп. нар. црквн. фондова и заклада у Карловцима.*

Позив на претплату.

Како је нестало и последњег комада књиге „ВЕЛИКОГ ТИПИКА“, а с многих се страна данас тражи; то смо намерни, да штампамо у другом поправљеном и умноженом издању Васе Николајевића, проте и пароха пришког

„ВЕЛИКИ ТИПИК“,

ако би се довољан број претплатника пријавио, да се штампарски трошкови подмирити могу, *иначе не.*

С тога умољавамо и молимо пречасну г. г. свештенике оба реда, учитеље, богослове и књижаре, да изволе похитати с претплатом, како би књига што пре ући могла у штампу.

Књига ће бити штампана на финој артији, износиће преко 27 штампаних табака, а стајаће као и прва 4 круне. Рок претплате траје до 31. Јан. 1904.

Претплату ваља слати Управи Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

У Карловцима 10. Децембра 1903.

Српска Манастирска Штампарија.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад бр. К. 983/733 ex 1903. 103 1—2

ЕДИКТ.

На бракоразводну молбу Даринке Јанковић рођ. Срдић из Лединаца, — овим се позива њезин супруг Ђока Јанковић из Шуљма, који је пре 7 година незнано куда у свет отишао, да у року од шест месеци, рачунајући од дана првог увртења едикта овог у новинама, овој конзисторији или лично предстане, или место свога пребивања пријави, јер ће се у противном случају ова бракоразводна парница и без њега окончати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 11. (24.) новембра 1903

Председништво.

Ад бр. К. 923/732 ex 1903. 104 1—2

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Марије Николић, рођене Камп Јанатовић сада у Руми, — овим се позива нестали њезин супруг Љубомир Николић, да у року од шест месеци рачунајући од дана првог увртења едикта овог у новинама, овој конзисторији или лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, пошто ће се у противном случају против њега поведена бракоразводна парница и без њега довршити.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 11. (24.) новембра 1903.

Председништво.

К. 590/517. 1903. 100 2—3

СТЕЧАЈ.

Поново се отвара стечај на парохију у Канаку с платом VI. разреда. Компетенти ваља да поднесу инструисане молбе своје, прописаним путем, овој конзисторији до 7. (20.) јануара 1904. године.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 18. нов. (1. дец.) 1903.

Председништво.

Број 1046./К. з. 734. ех 1903. 102 1—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се на мјесто парохијског помоћника липовчанскога, са сједиштем у Граберију, плаћом VI. разреда и станом у нарави, а к томе и 400 К, за сада, за привремено служење парохије иванићке. Рок 1. (14.) Фебруар 1904.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице до горњега рока поднијети конзисторији поднијети.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 20. новембра (3. децембра) 1903. држане.

Предсједништво.

Број 905. и 983. ех 1903./К. з. 668. 96 3—3

ЕДИКТ.

На бракоразводну тужбу Јуле Травичић рођ. Пјевач из Бодегрија против супруга јој Гедеона Травичића, који је непознато куда у Америку отпутовао овим се речени Гедеон позива да у року од 3 мјесеца рачунајући од првог објављења едикта овога конзисторији овој или сам лично предстане, или мјесто свога боравишта пријави, јер ако то неучини ова ће се бракоразводна парница без њега продужити и свршити.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 21. октобра (3. новембра) 1903. године држане.

Епархијска Конзисторија Пакрачка.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 101 1—1

Дана 22. децембера 1903. (4 јануара 1904.) у 2. ч. п. продаваће управа манастира Бесчина један од својих кречних мајдана на јавној дражби на једну или више година.

Жаобина: К 200·—

Управа Манастира Бесчина.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провијено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провијена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 𝄞 провијена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

23—25 ех 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, отчајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловцу. За огласе, објаве и отчајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 741. 1903

СРПСКИ СИОН

Год. XIII

Број 24

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријар Георгије

УРЕДНИК
Протојереј Димитрије Руварац

У Ср. Карловцима у среду 31. децембра 1903.

ЗВАНИЧНО.

ИЗВОД

из седнице православног српског св. Архијерејског Синода, држане у Карловцима 1. (14.) децембра 1903.

М. 521./Синд. 61. ех 1903.

Његова Светост председавајући господин патријарх српски Георгије приказује св. Архијерејском Синоду допис односно одлуку прав. срп. нар. црквен. саборскога одбора, од 26. Септембра (9. Октобра) 1903. г. бр. С. О. 6842. 7429/2030. којом се поричe званично обележје листу „Српском Сијону"; обвињује се Његова Светост, да је прешла пуномоћ св. Архијерејскога Синода, садржану у овдашњој одлуци од 23. Октобра 1890. г. бр. М. 425/син. 12. кад је на чело листа дала ставити, обележје званичности, а у ствари, да то није и не може бити званичан лист нарочито не за автономне ствари; забрањује црквеним општинама, да се на „Српски Сион" као незваничан лист претплаћује, а стаља да се могу претплатити као на приватан лист и најпосле се упућује фискалат нар. црквен. фондова и закалда, да против власништва „Српског Сиона" због ненадлежног ношења званичне ознаке сходне судске мере употреби — на моли, да се у овом питању мериторна одлука донесе.

По саслушању горњега извешћа:

Буде одлучено:

Оваашњу одлуку од 23./10. 1890. бр. М. 425./синд. 12. у потпуној крепости одржати, поступак Његове Светости одобрити, право Архијерејског Синода на издавање односно на одредбу за издавање званичног листа за ону Богом штићену митрополију *за духовне и црквено јерархијске ствари* истаћи, потребу издавања званичнога органа и овом приликом нагласити и сходно том изрећи, да „Српски Сион" има и даље као званичан лист ове митрополије излазити; ну да би то званично обележје било јасно, те да отуда не поничу неспоразуми и евентуално и колизије са народно црквеним автономним властима, „одредити", да на чело листа „Српског Сиона" има доћи овака ознака као обележје званичности:

„Српски Сион" званичан лист право-

славног српског Архијерејског Синода митрополије Карловачке за духовне, црквене и јерархијске ствари" с тим, да се опаково обележје има употребљавати одмах са почетком 1904. године; услед тога умолити Његову Светост господина патријарха, да нашли учинити сходно расположење, да се званични орган овај строго према том званичном обележју и оквиру уређује; одлуку ову православном српском народном црквеном саборском одбору позивно на одлуку му бр. С. О. 6842, 7429/2030. ех 1903. саопћити стим умољењем, да изда наредбу православним српским црквеним општинама, да за парохијска звања претплаћују по један примерак „Српског Сиона" као званичног органа за духовне, црквене и јерархијске ствари односно, да се у ту циљ годишње без запреке стављају у црквено општински предрачун односна свота у име годишње претплате.

Издао

Др. Лаза Секулић с. р.
народно-црквени тајник.

Ad број К. 1083. зап. 708. ех 1903.

УПУТСТВО

како се има оцјењивати владање, живот и рад свештенства са оцјенама, прописанима наредбом православне српске епарх. конзисторије панчачке од 19. новембра (2. децембра) 1901. К. 1281. зап. 737. ех 1901. а на темељу дисциплинарних правила за православно срп. свештенство у опсегу православне српске митрополије карловачке.

I. Оцјене за живот

1. Живот у цркви: §.§. 4—7. дисц. правила.

а.) примјерно: када свештеник заповиједи Божје и црквене извршује у свему најсавјесније, и неогријешава се никада о позив свој ни животом својим ни радом свештенопастирским.

б.) похвално: Када свештеник заповиједи Божје и црквене извршује, али уз омање пропусте, но такове, који се нити опажавају, нити изазивају саблазан, а још мање дају повода тужбама на свештеника.

в.) уредно: када свештеника треба на вршење Божјих и црквених заповиједи придржавати маљим казнама, које он срцу прима и послије којих се поправља.

г.) неуредно: када се за исправљање свештеникових пропуста и погрешака против Божјих и црквених заповиједи морају употребљавати оштрије казне, јер се кажњени на блажије не осврће.

2. Живот у кући и породици: §.§. 10—13. дисц. правила.

а.) примјерно: кад је живот свештеников и свију чланова породице његове, који с њим у кући живе такав, да се може без икаква зазора и у сваком случају поставити за углед свакој хришћанској породици.

б.) похвално: кад је домаћи живот свештеников коректан у свему, али се на животу осталих чланова његове породице, који с њим живе, опажају омањи недостаци, које исправити није он успио досада, али исти недостаци не изазивају још јавну саблазан.

в.) уредно: кад је домаћи живот свештеников доста коректан, али живот чланова његове породице, који с њим живе, служи свијету на саблазан, и он се против тога бори и употребљује све мјере за поправљање истих.

г.) неуредно: кад његов домаћи живот не одговара прописима хришћанским, или је спрам нехришћанског живота чланова своје породице, који су с њим у кући, равнодушан, и на поправљању истих не ради, и тако, било непосредно, било посредно, даје повода за саблазан и грјешан живот другима.

3. Опхођење са вјернима: §.§. 9—19. и 73. дисц. правила.

а.) примјерно: кад је свештеник у сваком случају предусретљив и љубазан, а при томе свагда пристојан, благ и смирен, опрезан и разборит, те никада суров, похлепан или сплеткар (§. 11.), нити се са својим парохијанима тужака и парничи.

б.) похвално: кад се свештеник о које под а.) наведених својстава случајно огријешио, али тијем ипак није изазвао приговор или тужбу ни са које стране.

в.) уредно: кад се ради недостатака којега под а.) својства подизао ма са које стране приговор или тужба, а свештеник се послије тога брзо поправљао сам, а можда и услед лакших казни.

г.) неуредно: кад се свештеник и послије мањих казни није у том погледу поправљао.

4. Опхођење са властима: §.§. 22. 33. 35. 47. и 48. дисц. правила.

а.) примјерно: кад се свештеник никада и ничим није огријешио о наведене прописе дисц. правила.

б.) похвално: кад је који од наведених прописа по нужди прекршио, али без јавне саблазни и приговора; и то оправдао.

в.) уредно: кад се на приговор против пропуста у том погледу или на мању казну, одмах поправио.

г.) неуредно: кад се ни после мање казне није поправио већ поново пада у старе погрешке.

5. Свештеник у јавности: §.§. 11. 14. 15. 16. 17. 18. 23. 26. 31. и 32. дисц. правила.

а.) примјерно: кад свештеник наведене прописе дисц. правила у свему испуњава и никада и ничим се о њих не огријешава.

б.) похвално: кад прописе наведених правила врши, али се о које од њих и то олакше и случајно огријеши, но тиме не изазове јавну саблазан.

в.) уредно: кад прописе тих правила врши, али се мора у томе ма и лакшим казнама поопштравати.

г.) неуредно: кад се ни лакшим казнама не може у вршењу тих прописа одржати.

II. Оцјене за вршење дужности.

1. Богослужење: §.§. 55.—63. и 66.—69. дисц. правила.

а.) најприлежније: кад свештеник наведене прописе дисц. правила врши најтачније и најсавјесније и никад се ни о један не огријешава.

б.) прилежно: кад те прописе врши, о погдјекоји се на лакши начин и огријеши, те ма и лакшом казном поопштрен, настоји поправити се.

в.) неприлежно: кад га није могуће ни лакшим казнама на вршење тих прописа нагнати.

2. Катихизирање: §§. 74. 75. и 76. дисц. правила.

а.) најприлежније: када свештеник наведене прописе, и оне од епарх. конзисторије наређене, у колико се тичу катихизирања, најсавјесније извршује, ради службе пропуштене часове тачно надокнађује, прописано градиво потпуно свршава, и са радом својим повољан успјех постизава.

б.) прилежно: када исте прописе тачно врши, но сваки пропуштени час не надокнади, и тако не постигне у свему са дјецом сасвим повољан успјех.

в.) неприлежно: кад вршење прописаних дужности, запушта и не може да се лакшим казнама на прилежно вршење притегне.

3. Проповиједање: §§. 71. 75. и 76. дисц. правила и наредба епарх. конзисторије од 11/24. јулија 1900. број К. 681/зап. 348. ex 1900.

а.) најприлежније: када свештеник наведене прописе у колико се проповиједања тичу, најтачније извршава и бар на већини литургија проповиједа, спремајући се савјесно за сваку своју проповијед, и више од прописаног броја написаних проповиједи епархијској конзисторији подноси.

б.) прилежно: када бар прописани минимум проповиједи држи, и за исте се савјесно спрема, те их епарх. конзисторији подноси.

в.) неприлежно: када ни минимум проповиједи не држи, или за исте са довољном пажњом не спрема.

4. Вођење парохијског звања: §§. 40—43. и 46. дисц. правила.

а.) најприлежније: када свештеник дужности парохијскога звања најсавесније врши и односне послове све на вријеме свршава и отправља.

б.) прилежно: када наведене прописе врши, али се мора који пут и опоменути на извршење којега од њих.

в.) неприлежно: када се свештеник ни опоменом не може довести до тога, да у извјесном правцу прилежан буде.

5. Одржавање реда и чистоће у цркви: §§. 64. 65. и 70. дисц. правила.

а.) најприлежније: кад свештеник наведене прописе дисц. правила у свему и свагда најтачније и најсавесније извршава.

б.) прилежно: када исте прописе врши, али уз омање пропусте, које исправља након мањих казни.

в.) неприлежно: кад се ни мањим казнама не може притегнути на прилежно вршење истих прописа.

III. Навађање страсти.

Је ли и у чему је страстан?: у ту рубрику има се увести све оно, што је у §. 11. дисц. правила споменуто као страст неприлична свештенику.

IV. Оцјена владања у опће.

У рубрику „владање уопће“ уноси се просјечна оцјена свију рубрика владања живота свештеникова, а та просјечна оцјена добива се кад се вриједност појединих оцјена владања (примјерно = 1, похвално = 2, уредно = 3, неуредно = 4), саберe и са 5 подијеле, при чему број који се дијељењем добије

показује степен оне оцјене. Диобом том добивени разломак, ако је до $^2/_5$ не узима се у обзир, а ако је преко $^2/_5$ (дакле $^3/_5$ и $^4/_5$) узима се као цијели број. На пр. $1^2/_5 = 1$ = примјерно, а $1^3/_5 = 2$ = похвално.

Из сједнице православне српске епархијске конзисторије у Пакрацу, 20. новембра (3. децембра) 1903. држане.

МИРОН с. р.
епископ.

НЕЗВАНИЧНО.

О
законитом раду арх. епархијске скупштине.

Д. Р.

Као што се из извештаја последње арх. еп. скупштине одржане 25. Нов. што га доносимо на другом месту види, напустило је 34 радикална члана — скупштинара скупштину пре него што се и отпочео њен главни рад.

Изласком њиховим из скупштине, остало је 39 чланова — скупштинара и председник Његова Светост, свега дакле 40 чланова.

Пошто се по чл. XII. еп. уредбе од 1871. арх. еп. скупштина састоји из 82 члана заједно са председником, те према томе износи надполовична већина 42; пита се: да ли се може сматрати рад скупштински са 40 чланова — скупштинара за законит или не?

С радикалне се стране тврди да не може. И не само да се то тврди, него се тврди и то, да пошто по изласку радикала није остало $^2/_3$ свештених чланова а $^1/_3$ свештеника, него 15 свештењака а 24 свештеника; пошто тај размер не одговара ни уредби ни вољи законодавца; пошто таква скупштина не сме и не може да буде преставник народа у архидијецези, јер је у њој није било заступљен онај елеменат кога народ бира сразмерно према свештенству, и пошто у њој није народ суделовао, нити је имао довољног уплива нарочито код избора еп. одсека: — то нису ни ти одсеци законито изабрани, па је и сваки њихов рад незаконит.

На основу оваког умствовања упозорио је г. др. *Миливоје Бабић* саборски, митрополијско црквени и народно школски одбор да воде бригу о законитости еп. одбора. А шта се под тим изразом мисли; то бар не треба тумачења!

С друге стране — опет радикалске — тврди се и то, да пошто у смислу чл. XVII. еп. уређења од 1871. и § 1. пословног реда мора бити присутна надполовична већина *свију* скупштинара при конституисању а толико исто мора гласова добити и потпредседник, дакле 42, а пошто је г. Васа Муачевић изабрат за потпредседника само са 39 гласова, то је он незаконито изабрат за потпредседника, и пошто у скупштини није заостало више од 40 скупштинара, то је сав рад скупштински ништаван и незаконит. Једино — рече се — са изузетком можда избори конзисторије на основу чл. XXII. еп. ур. од 1871., ал не и адм. и шк. одбора, пошто се на њихов избор не може односити релативна већина, као на конзисторије, него надполовична већина на основу § 1. пословника.

Пошто је г. *Назан* „избацио“ свој чланак, завршио га је: „Па толика ларма за један омлет?! Толика брука за једну конзисторију?“

И ако је стари мегданџија г. *Ненад* у „Застави“ исправно неправилну тврдњу г. Бабићеву да и при гласању мора бити онај одношај који мора бити при избору, а г. Наданову да је потпредседник незаконито изабран и да је „можда“ правилан избор конзисторије, изјавивши да је сав рад скупштинска са 40 скупштинара незаконит, давши му подједно добру њушку, што се упустио у критиковање рада еп. скупштине, без да зна, *кад* је обављен избор потпредседника; и ми ћемо коју о тој ствари т. ј. о законитости или незакони-

тости архид. епархијске скупштине да проговоримо.

Да видимо прво, јесу ли 34 радикалска скупштинара имали основног разлога да напуштају скупштину.

Као што се из извештаја скупштинске седнице види, они напустише скупштину с тога, што за своје оверовљење гласаше и оних 9 световних скупштинара из карловачког протопопијата, против чијег је избора уложен уток.

Против њиховог је избора уложен уток из ових разлога: што је у Голубинцима обавио избор изборника приређени црквени одбор, а из Каменице нису припуштени да учествују у бирању изборника они, који не имадоше засебне веровнице него комулативне.

Истина да по чл. X. еп. уредбе од 1871. по општинама имају бирати изборнике црквене скупштине. Ну, да се због тога, што у једној општини нема црквене скупштине, него њене послове отправља привремени од адм. одбора постављени одбор, таковој општини може одузети право да не бира посланике, који имају да бирају чланове за еп. скупштину; то би била највећа неправда.

Таква општина није крива, што у њој нема црквене скупштине, јер је бивало случајева да је у некој општини прошло неколико година, у којој се није могло доћи до црк. скупштине, него је у њој пр. одбор отправљао скупштинске ствари. У Земуну од 1878. до 1885. није било црквене скупштине,* а тако исто и у Вршцу није је било више године, па и ако су пр. одбори обављали и избор посланика, — и сам г. др. Јован Јовановић биран је једном приликом од таквог одбора —, ни су због тога избори њихови проглашени за ништаве.

Па кад би завирили у архиву саборску, нашли би, да су за „мајски сабор“ на више места изборнике бирали пр. одбори, па због тога нису изабрати не верификовани били. А таких је примера много било и при изборима изборника за еп. скупштине.

Позивање дакле: да пошто у Голубинцима није обавила црк. скупштина избор одборника — свега 6 —, које није ни било, него пр. одбор, да је и избор световних изборника за протопопијат карловачки незаконит, *што је проста детињарија или боље рекн пркос и удављеникова сламка.*

Да се тим именом може назвати и навод, да због тога што се каменичким изасланицима није уважила комулативна веровница, није се могао оверовити избор световних изборника карловачког протопопијата, доста је да споменемо само то, да су од 1871. год. до данас сви адм. одбори приликом избора чланова за еп. скупштину на основу § 18. изборног саборског реда позивали црк. општине, да се изборни записник за избор изборника има саставити у два примерка, од којих један остаје у општинским списима, а други се шиље адм. одбору, *а сваком изборнику издаје се за исказницу достављен извод изборног записника.*

Што су приликом избора за „мајски сабор“ у Ст. Пазови примане и комулативне веровнице, као што је признао г. др. М. Бабић, то је незаконитост, и видићемо да ли ће се код верификације због те незаконитости уништити избор, ил бар с радикалске стране предложити за уништење исти избор, да и не говоримо о другим неправилностима при истом избору.

Напоменути нам је овде још и то, да су изабрати световни скупштинари — чланови из карловачког протопопијата и без 6 голубиначких гласова огромну имали већину.

С радикалске се стране тврдило, да пошто у еп. уредби стоји, да избор изборника обављају црк. скупштине, да онда не могу такове изборе обављати пр. „устарабарски“ одбори. Не могу наборе изборника, ал могу избор скупштинара – чланова за еп. скупштину, као што је случај био у Карловцима, који је избор већина радикалског верификационог одбора предложила за оверовљење!

Е лепо! А зар не стоји у истој и то,

* У Земуну је пр. одбор бирао и учитеље, па и сам је г. Душан Летић, коме данас смета шта је у Голубинцима пр. одбор бирао изборнике, те заједно са радикалима извршио еп. скупштину, биран од пр. одбора, а не скупштине.

да је члан еп. скупштине и главни надзорник школа и окружни протопрезвитери? И кад стоји, како су могли радикалски скупштинари гласати, да се даде право гласа и привременом заменику гл. шк. надзорника? Зар је њега сабор бирао, и зар није и он постављен од нар. школског савета, дакле „устарзбар“.

У чл. XVII. еп. уредбе стоји јасно, „да еп. скупштина има председника, потпредседника и перовођу“, и радикалима није сметало да бирају два перовође, како би само и један њихов партизан могао бити изабран.

У § 9. допуне саборског пословника — усвојеног и од еп. скупштине — вели се: „За исправне веровнице сматрају се једино изворни записници. Ваљаност другојачијих веровница пресуђује сабор“, те и ако чланови-скупштинари г. г. Урош Ђурић и др. Александар пл. Рокнић у место веровница приложише позиве, њих је већина радикалска у верификационом одбору предложила за оверовљење.

Ово је све било законито. А што су гласали 9 чланова — скупштинара из карловачког протопопијата за своје односно својих саизборника са оспореним мандатима, као што је рађено и на „мајском сабору“ — са изузетком да није онај гласао о чијем се избору гласало — то је била таква незаконитост и насиље, да су се против њега морали оградити и напустити скупштину 34 члана — скупштинара радикала пре него што се и започео рад њен, на који се толико дуго чекало и која је имала толико и толико важних и животних ствари да реши!

На „мајском сабору“ радикали покушаше да не даду право гласања и оним посланицима, против чијег је избора поднесен протест, а верификациони одбор предложио да се њихов избор не оверови.

Ну, на образложено тумачење Његове Светости, који добро познаје и дух и интенцију саборског пословника, пошто је он био учесник при његовом доношењу, а и по дотадашњој пракси, посланици, којима је оспорен мандат, немају само пасивног права; сабор мораде признати и таковим посланицима да имају право гласати, све док се не реши о законитости или незаконитости њиховог избора.

И на основу *оваког* решења саборског гласаше све до уништења њихових мандата посланици са оспореним мандатима г. г. Љубомир Купусаревић, др. Паја Дракулић, Марко Богдан, Никола Петровић, Јован Борота, др. Милош Ђорђевић, Миливоје Радовић, Светозар Грубић.

И радикалским посланицима на сабору и не паде на ум, — а не паде с тога, што помоћу самосталаца имадоше већину — да због тога прогласе рад саборски за незаконит и не важећ и да напусте сабор.

А на епархијској скупштини саборски посланици, а подједно и чланови скупштине епархијске г. г. др. Јован Радивојевић, др. Александар пл. Рокнић, др. Миливоје Бабић, парох Павле Зековић, др. Ђорђе Красојевић, Душан Стојшић, не само да протестоваше, што при оверовљењу световних чланова карловачког протопопијата гласаше и оспорени скупштинари, него и напустише због тога скупштину са оградом и изјавом, да због тога њен рад не може бити законит.

Да је било времена, и да се више пазило на ствар, но на ситнице, требала се верификација оспорених 11 световних скупштинаре карловачког протопопијата, поименично предузети, у ком случају не би требао гласати онај, о чијем је избору говор.

И све да се тако поступало, ипак би за свакога од 9 оспорених нерадикалних скупштинара гласало 38 да се оверове, дочим би 33 гласало да се неоверове *заједно са оспорена 3 гласа, који су гласали за неоверовљење.** Радикалским скупштинарима са оспореним мандатима је дакле слободно било гласати, а нерадикалним није!

У осталом све да је и незаконито било — што није било — што су и оних 9 са оспореним мандатима гласали за своје оверовљење, радикали нису имали осно-

* у 264. бр. „Застава“ вели се: „— — Радикали (тројица) гласали су против свога избора.“

ваног разлога, да због тога напуштају скупштину.

„Мајски је сабор“ у својој одлуци од 5. Јулија бр. 5. у 4. тачци закључио „да верификацију еп. скупштинара обавља сама еп. скупштина“, па кад ју је већина арх. еп. скупштинара обавила по свом схватању, ту сад нема никога да може тај њен рад уништити, па не може га ни сам сабор.

„Мајска је већина“ *тако* хтела, и сад јој није нико крив што јој се не допада верификација арх. еп. скупштине.

Изласком и напуштањем скупштине, радикали су мислили, да скупштина не ће моћи свој рад продужити, но преварили су се.

По чл. XII. архидијецезална еп. скупштина састоји се из 82 скупштинара заједно са председником.

Како је за време скупштине упражњено било место главног шк. референта — чијем су заступнику радикали помоћу протâ и неких систематизованих пар. помоћника признали право —; даље окружног протопрезвитера вуковарског протопопијата — чијем заступнику није скупштина као „устарабару“ признала право, као што је у подобном случају чинила и еп. скупштина у Накрацу —, и како су два скупштинска члана умрла: то је у тај мах износио број чланова (заједно са пр. школским главним референтом) 79.

Надполовична већина од тога је заједно са председником 40, те пошто је по изласку радикала у истини остао толики број, што се и с њихове стране тврди; *то је заостали број био властан да продужи рад и да доноша законите закључке, као што прописује и чл. XVIII. и XXII. еп. уредбе 1871.*

Рад синодски 1774. и 1775.

4 Приопштио:

Д. Р.

(Свршетак.)

Hochlöbliche K. K. Hof-Deputation in Illyricis,

Excellenz

Gnädig-grossgünstig und hochgeehrste Herren!

Da mir das hohe Decret von 26. Juny gegenwärtigen Jahrs auf meiner anhero zu des Kays. Herrn Commissarii Freyherrn von Mathesen Excellenz vorgenohmenen Reyse den 9. Julii zugestellet, und darinnen die abgedrukte erste fünf Bögen des für meine glaubensgenossene Trivial Schulen von dem in verflossenen Jahre zu Carlovitz abgehaltenen Bischöfflichen Synodo verfasten Cathechismi angeschlossen worden, habe mir von gedachten Carlovitz den original Aufsatz in der Illyrischen, und die Übersetzung in die vallachische Sprache hiehero bringen lassen müssen, um gegen dieselbe die 5 abgedrukte Bögen halten, und die unterlassenen Fehler übersehen zu können.

Sobald solche überkommen, habe die gedachte Abdrücke ohne Zeitverlust allen Fleisses durchgegangen, dabey aber bemerket, dass bey der Illyrischen und Vallachischen Buchdrukerey gar kein, oder nicht allzu emsiger Corrector befindlich, da in denen 5 Bögen viele andere Buchstaben, als hätten seyn sollen, gesetzet, viele Buchstaben aus denen Wörtern ausgelassen, so ganz einen andern Verstand, als man in dem Aufsatz gehabt, geben, und theils ganze Wörter anders, als in Aufsatz waren, gedruckt, theils solche völlig ausgelassen, und so gar statt in Aufsatz gesetzten Wörtern und Positionen, ganz andere angebracht worden.

Man hat zwar auf jeden Bogen in Margine mit rothen Buchstaben angemerket, wie die unterlassenen Fehler zu verbesseren seyen, es ist jedoch gegen den Buchdrucker weiter zu bemerken, dass in diesen 5 Bögen durchgehend alle Druckfehler besonders in der vallahischen Sprach, allwo fast in jeder Zeile ѫ statt ѧ gesetzet worden, wegen allzugrosser Menge derenselben, nicht angemerket, noch corrigiret werden können, sondern der Druckerey anempfholen werden muss, sowohl in diesen 5 Bögen, als allkünftigen Abdrücken das in der valiachischen Sprache nimmermehr gewöhliche noch brauchbahre ѫ gänzlich ausgelassen, und jedesmahlen statt dessen ѧ zu setzen; Soviel die in diesen 5 Bögen, und zwar §. I. pag. 24. R. 1., dann Pag. 30 R. 6.,

und Pag. 32. R. 10., wie auch § II. pag. 52. et 54. R. 19. in dem Inhalt des von dem Synodo verfassten Aufsatz des Cathechismi gemerkte, oder etwas noch in weiter folgen sollenden Bögen zu befahrende Abänderung betrifft, wird Euer Hochl. K. K. Hofdeputation gnädig erinnerlich beywohnen, dass der ganze Synodus noch beysammen gewesen, als der Synodal Cathechismi Aufsatz von Ihro K. K. Ap. Mayestät allergnädigst begnehmiget, und dessen Auflaage bey der Illyrischen Buchdruckerey, zu gesicheret worden, nun aber, da der Synodus auseinander ist, und der Druck unter meiner alleinigen Rewidirung beschiehet, in einige Abänderungen, sodurch einen dritten von dem Synodo nicht Bevollmächtigten geschenen, ich mich einzulassen, und zwar in eine Gewissens Sache, die da die Religion selbsten, die Kirche, den gesammten Clerum und Nation betrifft, ausser Stande befinde, und den Buchdrucker nicht wohl rathen kann, den Cathechismum auch unter mindester Abänderung zu drucken als der Titul des Buchs selbsten mit dem Inhalt dessen, nicht vereinbahrlich würde, da der anno 1774. abgehaltene Synodus den Cathechismum nur nach dem allerunterthänigst eingesendeten, und von Ihro K. K. Ap. M. allermindest begnehmigten Aufsatz, nicht aber diesen unter einigen mit dem Synodo vorläuffig nicht communicirten Abänderungen, bestättiget.

Ich finde mich vielmehr genöthiget, Hochl. K. K. Hofdeputation in Illyricis unterthänigst zu bitten, die in diesen nebengehenden 5 Bögen sich gegen den von Synodo allerunterthänigst vorgelegten, und bereits allergnädigst bestättigten Aufsatz geäusserte Abäaderung, bey der Illyrischen und Vallachischen Buchdruckerei abzustellen, und die Auflaag Conform, und nach dem Synodal-Aufsatz einzurichten, gnädig zu verordnen, und künftig nicht zu gestatten, dass in denen fortfolgenden Bögen einige Abänderung in dem Inhalt des Cathechismi Aufsatzes beschehen, wohl aber widrigen falls die Auflage aufhören, und die etwa ansinnende Abänderung vorläuffig dem bevorstehenden Synodo vorgeleget, und sodann nach erfolgenden Synodal-Einverständniss der Presse übergeben werden mägte.

Mich zu hohen Hulden und Gnaden den votest empfehle, und in tiefer Ehrforcht beharre.

Euer Hochl. K. K. Hofdeputation in Illyricis

Unterthänigst gehorsamster Diener
Vincentius Joannovich Vidak m. p.
Ertzbischof und Metropolit

Dallija den
22. Julij 1775.

Von der K. K. zu Hungarn u. Böheim K. Ap. Mayestät Erzherzogin zu Österreich Unserer allergnädigsten Frauen wegen: dem Hochwürdigen Herrn Vincentio Joannovich Vidak Erzbischofen und Metropoliten der orientalischen Kirchen Graeci Ritus non unitorum in Gnaden anzufügen.

So sehr man sich derzeit durch die dem Herren Erzbischofen und Metropoliten bezeigte landesfürstliche Gnaden, und die von Ihme widerholt gegebene Pflichtmässige Zusicherung der bereitwilligsten Mitwürkung zu denen lediglich zum besten der illyrischen Nation gereichenden Maassnehmungen gesichert zu seyn glaubte, dass sich der Herr Erzbischof und Metropolit mit allen Kräften den höchsten Absichten fügen, und soweit es nur immer die Aufrechthaltung seiner Religion verstattete, oder vielmehr erforderte, die Landes-Fürstliche Gesinnungen in Erfüllung bringen werde, eben so unerwartet, und befremdend fiele dessen in Rücksicht des unter der Presse stehenden der nicht-unirten griechischen Glaubens-Lehre gewidmeten Catechismi untern 22. des verflossenen Monaths gegebene Auskunft, in welcher derselbe sich beigehen liesse, unter der ungleichen auf die Person des Correctors genohmenen Wendung dem Recht der landesfürstlichen Censur zu Nahe zu tretten, denen zu mehrerer Vervollkommung dieses Catehismi in geringen auf das Dogmaticum, und die Eigentlichkeit der Religionslehre der gr. nichtunirten Kirche nicht die geringste Beziehung nehmenden Gegenständen von amts-wegen getroffenen Abänderungen unter dem minder stattfindenden Vorgeben, als ob andurch seiner Religion einiger Nachtheil zugienge, entgegen zu arbeiten, sogar die nützliche, und

von keiner Seithe bedenklich seyn könnende Beifügung mehrerer Beziehungen auf den Text der heiligen Schrift in Anstand zu nehmen, und nur dahin abzugehen, womit dieses bereits Synodaliter berichtigte Geschäfft der Auflage eines nicht unirten Catehismi mit der abermahligen Zuweisung dem Synodum verzögert werde, in welcher Absicht derselbe sogar kein Bedenken traget, die Ihme in derley Fällen privative gebührende Activität von sich abzuleiten, und überhaupt eine Sprache zu führen, die des Herrn Erzbischofens und Metropolitens abgelobten Unterwürfigkeit denen allerhöchsten Verordnungen minder beykommet;

Es wird dahero diese eingesendete Auskunft anmit dem Herrn Erzbischofen und Metropoliten anwiederunnen zurückgestellet, beynebens demselben in der Anlage der Auszug jener Stellen mitgetheilet, in denen allein dem Synodal Entwurf eine andere Wendung zu geben, und selben vielmehr einer gründlichen Verbesserung zuzuführen erforderlich gewesen ist, um nicht durch diese wenige eingeschlichene, und bey Hinwegsetzung eines minder bestehenden Vorurtheils so leichtlich zu behebende Bedenklichkeiten den Werth der übrigen Synodal-Ausarbeitung herabzusetzen, und in diesem zum öfentlichen Druck erscheinenden Werke dem Herrn Erzbischof und Metropoliten Selbsten, und den Synodum einen gegründeten Verantwortung, und gerechte Kritik Preis zu geben.

Da man dahero gewärtiget, dass die bey jedem Punkte der Abänderung beygefügte Beweggründe den Herrn Erzbischof und Metropoliten zu rechte zu führen, und Seines in Aufnehmung dieses Geschäfts dermalen entstandenen irrigen Begrifes überzeigen werde, auch von diesen Verbesserungen nicht abgegangen werden kann, als versiehet man sich, derselbe werde in diesen Punkten, welche mit unpartheiischer Beurtheilung aufgenohmen von keinem Gesichts-Punkte eine Synodal-Entschlüssung erheischen, vielmehr die landesfürstliche Gnade in Verbesserung sothanen Catehismi danknehmig annerkennen, auf eine neuerliche Weitläufigkeit, und unangenehme Verzögerung der Auflage dieses Werkes keinen weitern Antrag nehmen, sondern vielmehr sothanen Abänderungen auch seinerseits um so gewisser beytretten, als es in allen übrigen ohnehin bey dem Buchstaben des Synodal Entwurfes sein Verbleiben hat, dahero auch die in den ersten Bögen von dem Herrn Erzbischof und Metropoliten angedeutete Druckfeller behoben, und dem Hof-Buchdrucker die genaueste Aufmerksamkeit in den folgenden Bögen aufgetragen worden.

Wornach von dem Herrn Erzbischof und Metropoliten längstens binnen vierzehn Tägen die anderweite den höchsten Absichten zusagende standhafte Äusserung gewärtiget wird.

Und es verbleiben Ihre Mayestät Ihme Herrn Erzbischof und Metropoliten mit K. K. und Erzherzoglichen Gnaden wohlgewogen

Franz Graf von Koller m. p.
Per Sacram Caes. Regiam
Majestatem
Wienn den 17. Augusti 1775.
Franz Georg Edler von Keess m. p.*

Auszug

Aus dem Synodal Entwurf das für den Glaubens-Unterricht der nicht unirten Jugend in den Illyrischen Trivial-Schulen bestimmten Catechismi derjenigen Stellen, allwo von Amtswegen eine Abänderung getroffen werden muss.

1) Muss die erste Frage ad §. 1 *von einem dreyeinigen Gott*, welche also lautete:

In dem Sclavonischen:

В. Молимъ покажи намъ есть ли Богъ;

О. О томъ се нитко не сѫмня кромѣ безѫмна, до бы не было Бога, есть дакле Богъ,

dahin modalisirt worden, dass gesezet werde:

В. Молимо покажи намъ есть ли Богъ;

О. О том се нитко не сѫмня у сердцѣ своемъ, кромѣ безѫмна, да бы не было Бога. Ѱаломъ 13. ст, 1., есть дакле Богъ.

Denn es würde bey dem ersten Blike die von dem Synodo vorgelegte Beantwortung bedenklich scheinen, ja selbst von

* Митрополит је Вишњиње Јовановић Видак ово писмо заједно са приложеним изводом примио 27. Августа 1775. у манастиру Ходошу, где се у то време бавио.

einer lächerlichen Seite aufgenommen werden können, wann der Grund der Überzeugung gleichsam auf eine Beschimpfung des widersprechenden gesezet würde; da doch der ächte und eigentliche Beweis mit einer viel schiksameren, und angenehmeren Wendung durch Beybehaltung der eigenen Worten der heiligen Schrift beschehen kann, wobey nicht abzusehen ist, wie es möglich seye, einigen Anstand von darunnen zu erregen, dass statt denen Worten des Synodi Worte der heiligen Schrift gesezet werden, die den von dem Synodo selbsten angenommenen Sinn in sich enthalten, wo es beynebens um den Beweiss des Daseyns des Gottheit, folglich um einen Gegenstand zu thun ist, in welchen der Grund des Beweises nirgends eigentlicher als aus der heiligen Schrift selbsten hergeleitet werden kann.

2) Muss die 19. Frage ad §.2. *von Gott dem Vater dem Schöpfer*, welche also lautete:

In dem Sclavonischen

В. Да нисѣ они сотимъ поѵѣбили образъ и подобіе Божіе;

Ѿ. Есѣ поѵѣбили сасвимъ. Еръ бо сѣ сва она Божія дарованія изѵѣбили.

dahin gemässiget worden, dass gesezet werde:

В. Да нисѣ они съ тимъ поѵѣбили образъ и подобіе Божіе;

Ѿ. Есѣ поѵѣбили вѣкимъ образомъ, Ербо сѣ сва она Божія дарованія умалили.

Denn, da in der vorhergehenden 13. Frage das Ebenbild Gottes dahin bestimmet wird, dass selbes in der Gerechtigkeit, Weisheit, Heiligkeit und dem freyen Wille bestehe, mit welchem der Mensch erschaffen ist, so würde in Entgegenhaltung dieser 13. Frage mit der darauf folgenden 19. Frage die kezerische Folge und Lehre entstehen, dass der Mensch durch die Erbsünde auch den freyen Willen verloren habe, welches dem servo arbitrio Lutheri beykommete, und den Synodum bey allen übrigen Glaubensverwandten der griechischen Kirche verantvortlich machen könnte: also, dass diese Frage, die zum wesentlichen des Glaubens-Unterrichts ohnehin nicht gehörig ist, viel ehe ganz hinweggelassen werden müsste, als dass die Gelegenheit zu einer so widersprechenden, und irrigen Auslegung, und einen wahrhaft falschen Begriffe gebotten werde.

3) Muss in der 11. Frage bey denen Gebotten Gottes, welche also lautet:

In dem Sclavonischen:

В. Што вели Богъ у овој заповѣди творити;

Ѿ. Заповеда то, да бы сваки человѣкъ у данъ недѣљный, *или дрѵгій праздничный данъ*, ѿ свихъ тешкихъ дѣла почиваѡ,

in dem göttlichen Gebott keinerdings enthalten, vielmehr denen Worten dieses vierten göttlichen Gebotts entsprechende Beyfügung *der Feyertagen* um so gewissen hiedann gelassen werden, als ja bekannt ist, das Gott in diesem Gebotte ausdrücklichen nur den siebenten Tag der Woche, das ist: den Sabath zu heiligen befohlen hat dass die von der Kirche in den spättern Zeiten eingesezte Feyertage nicht Institutiones divinae als humanae seyen, folglich auch die Verbindlichkeit der feyerlichen Tagen ganzwohl in der 8. Frage des 5 §. *von der heiligen und katholischen Kirche*, als wohin die Feyertage eigentlich gehören, aufgenommen worden ist; vielmehr würde denjenigen zur Verantwortung gereihen, der denen Worten des göttlichen Gebotts eigenmächtige Zusätz und Ausdehnungen zu unternehmen, und die Gebotte der Kirchen mit denen Gebotten Gottes zu vermengen sich wagete.

4) Muss die 15. Frage des 3. §. *von den Sünden*, welche also lautet:

In dem Sclavonischen:

В. А што е противно сребролюбію;

Ѿ. Милостиня *обилна*.

dahin modalisirt werden, dass gesetzet werde:

В. А што е противно сребролюбію;

Ѿ. Милостиня доброхотна.

weilen der Ausdruck *genugsam* zu unbestimmt ist, folglich der Jugend ein undeutlicher verwirrter Begriff beygebracht würde, beinebens die reine und unverdrehte Lehre des Evangelii die Freywilligkeit des Allmosens dergestalten als eine notam Characteristicam des Verdienstes be-

stimmet, dass ohne selber auch das übermässige Allmosen allen Werth bey Gott verlieret, nach den klaren Worten des Apostels Pauli: *einen freywilligen Geber liebet Gott.*

Endlichen wäre nicht begreyflich, wie die vervielfältigte Beziehung auf den Grund Tex der heiligen Schrift einem Anstande unterliegen solte, da doch in selber vielmehr eine Zierde und Gründlichkeit, folglich ein wahrer Verdienst der Synodal Ausarbeitung des Cathechismi zugehet, und der Synodus selbsten in einigen Stellen die Beziehung auf den Text als nothwendig und nüzlich angesehen hat.

О ванбрачној деци.

Драгутин Драгојевић.

3 (Свршетак.)

VII.

Решење кр. земљ. владе од 12. сијачња 1889. бр. 9529 ex 1888. на извешће градског поглаварства у Загребу од 21. ожујка 1887. бр. 5091./III.

Градско поглаварство у Загребу извешћује кр. зем. владу:

Фрањо Н. родио је са Фрањицом Б. незаконито дете Зору. Зора је уведена у матице рођених као незаконито дете Фрањице Б. Наскоро после тога венча се Фрањо Н. са Фрањицом Б. чиме је и њихово ванбрачно дете Зора накнадном женидбом позаконьено. Фрањо Н. пред сведоцима признаје да је отац детета, а и жена му Фрањица то потврђује. Из писма, којим су Фрањо и жена му предали дете извесним особама види се, да су Зору „своје властито дете“ дали тим особама на одгој. Али из неких личних мотива, Фрањо неће ни под којим условима да буде у матице рођених уписан као отац детета. Услед свију доказа да је Фрањо Н. отац Зорин, те услед тога што се касније оженио са матером детета, које је тиме де lege позаконьено, садање Фрањино непризнавање очинства не може бити препреком, да се позаконење и у матици крштених евидентира. Услед тога предлаже се и т. д.

На такво извешће градског поглаварства, стигло ово решење кр. зем. владе:

— — — — — — — — — —

— — Политичке власти надлежне су одредити, да се матице крштених исправе према околностима, које рођење законитим или незаконитим показује. У случају легитимације per subsequens matrimonium, ако је уз име матере и име оца према пропису §. 164. о. гр. зак. у матици крштених уписано, доказује се легитимација венчаним листом родитеља и бележи се у матице крштених. Но друга је ствар, ако име очево није у матици крштених убележено.

У том случају ваља да се по најпре име очево упише, но то одредити дозвољено је политичким властима само онда, ако онај, за кога мати детета тврди да му је отац, пред политичком власти главом пред сведоцима очинство призна, те нарочито затражи, да се као такав у матицу крштених унесе.

Нема ли такова очева очитовања, буд што је умро, буд што га дати неће, тада политичке власти ни на који начин, нити су надлежне, нити власне признати очинство доказаним, те одредити упис имена очева у матице крштених, на макар с друге стране и било доказа, да је он н. пр. пред сведоцима ван суда или политичке власти очинство признао.

У том случају има се подићи парница на признање очинства по §. 163. о. гр. зак. и тек на темељу осуде суда може се уписати у књигу крштених.

Фрањо Н. и Фрањица Б., јесу додуше 7. вељаче 1875. г. венчани, но Фрањо Н. није у матици крштених уписан као отац Зоре, незаконите кћери Фрањице Б.

Очитовање Фрање Н. дано пред градским поглаварством 15./II. 1887. неможе се сматрати недвоумним и одрешитим признањем његовим, да је он отац Зоре.

Пошто дакле Фрањо Н. није пред политичком власти очинство признао и на упис свога имена као оца Зорина у књигу крштених приволео, не може политичка област тај упис одредити нити легитимацију per subsequens matrimonium доказом признати. Тај упис моћи ће тада истом уследити, када правомоћном осудом суда наређено буде, да се Фрањо Н. изда оцем Зоре, кћери Фрањице Б. сматрати.

VIII.

Наредба од 3. рујна 1889. бр. 7109.

Ради веће веродостојности и поуздањости матица, налази кр. зем. влада одео за богоштовље и наставу, одредити, да водитељи ма-

тичних књига у матичним изводима дан, месец и годину рођења, венчања и смрти имају означити и *бројевима и словима.*

IX.

Наредба кр. зем. владе од 24. рујна 1889. бр. 4270. гледе похране другог изворног примерка матичних књига рођених, венчаних и умрлих код кр. жуп. области, дотично код поглаварства — — —

налази одредити:

1.) Душобрижници свихколиких вероисповести имају стога према горе реченим заксиским установама *истодобно* водити матичне књиге у два посве сугласна примерка, но изнимку сваке године к то најкасније до конца сечња једну паричу матичних књига доставити надлежној управној области (кр. кот. области односно град. поглаварству)

2.) Докаже ли се, да који душобрижник не води *истодобно* матице у два сугласна примерка, или да није паричне матичних књига за прошлу годину најкасније до конца месеца сечња следеће године достављено надлежној управној области, притегну ће се такав душобрижник свом строгости закона на одговорност.

3.) Где је подручје црквене или богоштовне опћине раздељено у два или више управних подручја, ваља паричу матичне књиге приносити оној области, која је надлежна за седиште опћине.

— — — — — — — — — —

X.

Извадак из отписа од 3. ожујка 1890. г. бр. 553. управљеног на градско поглаварство у

— — — — — — — — — —

. . . . . прионћује се . . . . . с примедбом, да је за одређење исправака и надопуњења матичних књига код парохија, лежећих у подручју краљ. Хрватске и Славоније, надлежна једино кр. зем. влада, без обзира на држављанство и припадност оних особа, гледе којих се има учинити дотична одредба.

XI.

Извадак из дописа кр. зем. владе одела за бог. и наст. од 3. ожујка 1890. г. бр. 553.

. . . . Уједно умољава се п. т. да изволи свом строгошћу придржати потчињена парохијска звања, да исправке у дотичне матице дословно онако убележавају, како су овде стилизирани, те да код издавања матичних извадака пазе на то, да извадци буду *посве сугласни* са матичним књигама, пошто је кр. зем. влада, у последње време нарочито код парох. звања . . . . опазила, да су овде одређени исправци били самовољно у стилизацији промењени, те да су код *позакоњене* деце издани били матични изводи, као да су иста законита, а не позакоњена.

XII.

Решење кр. зем. владе, одела за богошт. и наставу од 19. липња 1890. бр. 5923.

— — — — — — — — — —

Овдашњи захтев, да се позакоњене ванбрачне деце Драгутина и Антонија Е. у матици крштених забележи, јесте са гледишта постојећих законских прописа посве оправдан, јер грађански закон у §. 161. неправи изнимке гледе позаконења деце у прељубу рођене, па стога су каснијим венчањем Драгутина Е. са Антонијом З. њихова пре тога венчања рођена деца „ipso facto et iure“ легитимирана.

— — — — — — — — — —

Уједно се налаже, да изволи наложити парох. звању . . . . . да у матици крштених код дне 7. сриња 1872. рођ. Драгутина, 9. овај исправак:

„Услед одредбе кр. земаљске владе, одела за богоштовје и наставу, од 19. липња 1890. бр. 5923. забиљежује се позакоњење накнадном женидбом, пошто је мати Антонија З. дне 4. липња 1883. у овој парохији венчана са Драгутином Е., који се је у записнику од 2. студенога 1889. код кр. кот. области у . . . . . пред својом супругом и двама сведоцима идентитета признао оцем и приволио, да као такав буде унесен у матице крштених.

Уједно се умољава и т. д.

Архидијецезална епархијска скупштина.

Д. Р.

2 (Свршетак.)

Допраћена Његова Светост од изасланства око 5 сахати у скупштинску дворану, буде поздрављена с громовито: Живео!

Отворивши скупштину изјави, да се стало код гласања одбора за дневни ред.

Др. Миливоје Бабић устаде и поче да говори, те како му се с друге стране не даде да говори, дошавши једва до речи, у име своје и своја 33 једномишљеника радикала прочита изјаву и протест, у којој изјавише, да пошто су при верификацији гласали и они, чији су избори оспорени били, то сматрају ову ен. скупштину као незаконито састављену и сваки даљи њен рад као незаконит, те у тако незаконито састављеном телу не ће да учествују. Дижући протест против сваког даљег рада ове ен. скупштине, траже да се њихов протест подастре на решење сабору и да се о овоме извести и саборски одбор на основу 10. тачке његове проведбене наредбе од 27. Септ. о. г.

По прочитању ове изјаве, која је с друге стране прекидана била са проничним смејом и узвицима: то је лаж, неистина, подлост, кукавичлук, њих 34 скупштинара радикалних напустише скупштину.

И при напуштању скупштине, одиграли су се немили призори и с једне и с друге стране и чули разни узвици и претње, што све није морало ни требало бити, ако ни због чег другог, а оно због присутних ђака, који су морали да слушају и гледе оне немиле и недостојне призоре, и који су заиста морали понети са собом чудну слику о нашим несретним приликама.

Пошто је и по изласку њиховом из скупштине остао надполовичан број, то је продужена скупштина.

На предлог г. Васе Муачевића буду једногласно изабрани у одбор за дневни ред г. г. Др. Георгије Летић, др. Лаза Николић, Лаза Богдановић, Никола Петровић и на предлог г Жарка Станића и предлагач Васа Муачевић.

Високо председништво одгоди седницу на 10 минута, и по продужењу, известилац одборски г. Никола Петровић прочита од одбора предложени следећи дневни ред: 1) Извештаји епархијских одсека 2) Решење о броју чланова у одсецима и избор истих 3) Решење о избору бележника и фискала 4) Предлози административног одбора 5) Предлог у погледу „Проведбене наредбе“ саборског одбора 6) Поднесци 7) Појединн предлози и 8) Избор 4 члана за оверовљење записника скупштинског.

Скупштина једногласно усвоји исти дневни ред.

Приступи се првој тачци дневног реда, и на предлог г. Јована Вучковића, закључи се, да се извештаји ен. власти штампају, разашљу члановима скупштинским и пред идућу ен. скупштину изнесу.

Приступи се другој тачци дневног реда, и на предлог г. Васе Муачевића, закључи се, да се у конзисторији и адм. одбор бира по 24 члана, 4 турнуса по 6 чланова, а у школски одбор 15 чланова.

За тим се приступи избору сва три одсека са засебним цедуљицама и за чланове конзисторије буду изабрани од свештенства: г. г. Јефта Вукадиновић, Авакум Стајић, Јован Јеремић окружни протопрезвитери, Илија Перкаћански адм. вуковарског протопопијата, арх. Анатолије Јанковић, Јован Вучковић прота и ректор богословије, Иларион Зеремски протосинђел и професор богословије; Васа Константиновић, Васа Николајевић, Урош Ђурић проте; Лазар Богдановић, Радослав Марковић, Влада Обрадовић, Младен Ђурић, Марко Шаула, Васа Латинкић пароси.

Од световних: г. г. Ђока Стефановић, умир. котарски судац, др. Милош Николајевић, др. Влада Чобанић, др. Димитрије Петровић, др. Лаза Николић, др. Радивоје Тешић, др. Младен Лисавац и Јован Муачевић.*

За чланове адм. одбора од свештенства: г г. Митрофан Павловић, Сергије Попић игумани, Јован Јеремић прота, Миливоје Милошевић, Јефта Матић пароси, Милан Попадић, Григорије Николић сист. пар. помоћници.

Од световних: г. г. Лаза Обреновић, вел. бележник, Ђока Јовановић, Урош Вујић, посједници, др. Пера Станковић, Стева Веселиновић, Радивоје Пауновић, Жарко Станић, Васа Муачевић, Никола Петровић, Виктор Рогулић, Васа Јовановић, Шандор Поповић велепоседници, др. Милутин Симоновић, Светислав Николајевић трговац, Паја Радојчић ратар, Јован Татић мерник.**

За чланове школског одбора, од свештенства г.г. арх. Георгије Марјановић, Сава Теодоровић, проф. и катихета, Вељко Петровић и Ђена Кротин учитељи, Васа Вујић умир. упр. гимназије, Радивоје Врховац упр. гимназије, Душан Сперњак, Паја Марковић професори, др. Сава Недељковић и др. Милош Мојић лечници, др. Душан Милановић одветник, Панта Ђуришић Бајорац

* Пошто се г. г. др. Милош Николајевић и др. Младен Лисавац захвалише на избору, за супституте су од укупна сва три ен. одсека постављени г. г. Васа Вујић умир. управитељ кар. гимназије и Ђорђе Петровић, апотекар.

** Пошто се г. г. Ђока Јовановић и Јован Татић захвалише на избору, место њих ће долазити у седницу г. г. др. Пера Станковић и Лаза Обреновић.

трговац, Јован Симоновић-Чохић благајник нар. фондова Стева Дамјановић велепоседник.

Приступи се трећој тачци дневног реда, и на предлог г. Сергија Попића скупштина једногласно закључи, да се и надаље као и досада оставља Његовој Светости да поставља бележника, а за фискала да се распише стечај.

Приступа се четвртој тачци дневног реда, и на предлог адм. одбора, да се установи место кон. подбележника, протоколисте и подревизора, скупштина једногласно усваја тај предлог и одређује првом 1200 К, другом 1000 К а трећем 800 К плате, и умољене се саборски одбор да ту своту дозначи из неприкосновеног фонда.

Предлог адм. одбора о установљењу правила за руковање арх. еп. фонда, усвојен је и има се штампати.

Предлог адм. одбора да се остане и на даље при установљеним 1890. изворима за помножење еп. фонда, усвојен је једногласно.

Предлог адм. одбора у погледу одобрења уговора са уг. француским друштвом за осигуравање од пожара црквено-школско манастирских зграда, усвојен је с тим, да уговор има важити дотле, док сабор не донесе у том погледу одлуку.

Приступа се петој тачци дневног реда.

Васа Мутачевић у подужем говору доказује недоследност радикалеску. На „мајском сабору" дигли су читаву хајку на последњи саборски одбор, назвавши га и хајдучким што је контролисао рад епархијских скупштина на основу § 22. б.) саборског устројства, а сада, кад је сабор епархијске скупштине извукао испод надзора саб одбора и потчинио их само сабору, данашњи саб. одбор хоће да их још већма потчини контроли саборског одбора, што је против потврђене одлуке саборске о еп. скупштинама.

С тога предлаже, да се проведбена наредба саб. одбора не узме на знање.

Г. прота Јован Јеремић у подужем говору доказује супротност проведбене наредбе саб. одбора са самим законом. Доказује њене формалне и стварне погрешке, у које убраја особито 9. тач. по којој је саб. одбор дегредован до државног полицаја. Осуђује закључак сабора о неодговорности еп. скупштини, ал подједно осуђује и саб. одбор који је потекао из саборске већине, што се сам не покорава истом закључку. Замеривши и државној власти што је предложила круни поменути закључак на потврду, нашто је од високог председништва опомепут да не прелази границе предмета, јер долази у сукоб с круном, која је санкционисала тај закључак саборски, изјављује да не може гласати за Мутачевићев предлог, пошто он не зајамчава саниране ситуације, у којој смо, нити отклања антиномију, пред којом се налазимо.

Г. архимандрит др. Георгије Летић одговарајући г. Јеремићу, рече да је сабор. одбору остављено право контроле у другим стварима, ал по закључку „мајског сабора", епархијске су скупштине изузете испод његове контроле.

Г. прота Јован Вучковић такође сматра за најнесретнији дан у који је донесен закључак саборски да еп. скупштине не буду одговорне саб. одбору и да он нема над њима контроле. Пошто проведбена наредба саб. одбора не лечи зло, које је створено закључком „мајског сабора", предлаже да скупштина одлучно изрече, да не прима на знање проведбену наредбу.

Г. Никола Петровић допуњава предлог Мутачевићев, да се епархијска скупштина огради против проведбене наредбе саб. одбора, односно да исту не прими, већ да је поврати саб. одбору уз ограђење.

Пошто је г. Мутачевић пристао на допуну Петровићева предлог, буде његов предлог, са допуном Петровићевом усвојен.

Г. прота Јован Јеремић уз подуже образложење предлаже следећи предлог за одлуку:

„1. Да се државноправни положај правосавне српске цркве у опсегу земаља угарске круне у свему изједначи са осталим законито признатим црквама, по наредби 2. §-а XX. зак чл.: 1848., који је за све примљене вероисповести без разлике установио потпуну једнакост и узајамност.

2. Да се услед ове парификације и нашој цркви не ускраћује уживање потпуне слободе, да се успостави целокупност повређеног црквеног организма, а поштују и штите незастарела права цркве.

3. Нарочито да се не пречи слободан састанак и слободан рад најважнијих органа црквених и автономних, св. архијерејског Синода и нар. црк. сабора, те неташнута оставе само односећа се неоспорна права поглавице цркве, наиме право сазива, уз које неразлучно иде и право одгађања и распуштања.

4. Да се према томе и према захтевима јединства цркве, а у споразуму са св. архијерејским Синодом, установи автономно устројство у облику, који даје највише јемства за очување

народно-црквених права автономних и самосталности автономије.

Ова одлука има се саопштити високом срп. прав. н. ц. сабору и Његовој Светости патријарху српском Георгију Бранковићу, уз образложену представку, са изјавом: да ова скупштина стоји одушевљено уз свога Архипастира на браник цркве и народно-црквене автономије, и да је воља најодлучније потпомоћи га у тежњама да се остваре у овој одлуци изречене жеље и захтеви."

Г. Васа Муачевић је противан да се Јеремићев предлог узме у расправу. Одбија да пређашњи сабора нису хтели да уреде автономију, за што криви поглавито владу а у неколико и јерархију. Уверен да би споразум између јерархије и народа користио и цркви и народу, из свег срца жели да се дође до споразума између јерархије и народа.

Пошто је г. Јеремић изјавио да није мислио пређашње сабране, него сабор из најближе прошлости, на предлог г. проте Вучковића закључи се да предлог Јеремићев уступи на проучење одбору у лицима г. г. др. Георгија Летића, Васе Муачевића, др. Лазе Николића, проте Јована Вучковића и пароха Радослава Марковића.

Поднесак неколицине чланова земунског црквеног одбора против председника Паје Николића, пошто не спада у делокруг ен. скупштине, повраћен им је, да се са истим обрате на надлежну власт т. ј. административни одбор.

Прочита се изјава и протест иступивша 34 члана радикала.

Г. прота Јован Вучковић изјави, да је и он гласао са „да", да прив. заменик гл. шк. референт Душан Стојшић има право гласа. У овој је скупштини требао остати по дужности својој, да даје евентуалне извештаје о школским стварима, но он је изишао напоље са својом странком, те предлаже: да скупштина Душана Стојшића опомене на његову дужност и упути га, да се у будуће чува таког поступка т. ј. да извршује своју дужност. Уједно да се та ствар пријави школском савету. Овај предлог скупштина усвоји једногласно.

На предлог г. проте Јована Вучковића скупштина је прешла на дневни ред преко изјаве и протеста изишавших из скупштине 34 скупштинара радикала.

На предлог г. Николе Петровића, има се увести говор Његове Светости при отварању скупштине, у записник.

Предлог за одлуку Николе Петровића: „Еп. скупштина Архид. Карловачке одржана 25. Нов. 1903. у Карловцима, једногласно одобрава поступак сл. административног одбора, што ову еп. скупштину није сазвао пре највише потврде закључка саборског од 5. Јулија 1902. у погледу еп. скупштина, и уједно изражује своје негодовање високом саборском одбору над његовим закључком, којим је арх. адм. одбор суспендовао и ставио под истрагу, а председнику његовом Његовој Светости изрекао укор", једногласно је усвојен.

На позив високог председништва, скупштина изабере за нотиче скупштинског записника: г. г. др. Георгија Летића, Јована Вучковића, Јована Јеремића и Јована Симоновића Чокића.

На предлог г. проте Јована Јеремића, скупштина је једногласно уз громко: Живео!, изјавила записничку своју благодарност Његовој Светости на мудром и непристрасном руковођењу данашње скупштине.

У 1/2 8 сахата Његова Светост закључи скупштину, испраћен из дворане узвицима: Живела Његова Светост!

Милутин Тесла у Сењу.

(Грађа за историју српске цркве у горњо-карловачкој владичанству.)

(Свршетак.)

10.

У своме писму од 16. свибња 1850. јавља Тесла општини, да се предигао од болести, и да ће по обичају на римско телово — брашанчево — по обичају старом одслужити литургију и парастос.

11.

У своме писму од 6. Авг. 1850. моли општину Тесла да га поштеди са својим дописима. Он ће се постарати „док не оздрави ма с неба сводио, општина не ће остати без свештенодјејствија у недељне и празничне дане —."

„Обћчество сербско" пише 1. Јула 1851. Тесли:

„Честьејшиј господине!

Ви сте усљед штатута уведени код овдашњег обћчества, кои су нашем преосвашченьејшем г. Епкпу одобрења ради поднешени, од времена проглашења плаћу

од годишњи 300 ф. мјесто бивши ф. 240 примали; обшчество је вами ову одобрило у надежди, да заведемо братство полак штатута проглашени без изнимке одобрено бити хоће, чреа што би се доходки обшчества умножили; будући пак да предхваљени Гдин Епкп с дописом од јунна 2. зактијева препначење штатута полак у истом стављени примјечанија на што обшчество склонити се не може, кроз што се препјатетвје обшчеству повишење доходака, и тако немогућно чини Вами повишену плаћу од 300 ф. даље давати.

Саобшчавајући ово Вами, служи Вам за владање, да почимши од данас Ваша плаћа бити ће од ф. 200 годишњи и 40 ф. за квартир, што укупно ф. 240 годишњи износи, ако пак желите у тому квартиру остати, то ћете имати годишњи 60 ф. плаћати, за кои Вам ф. 5. сваког месеца од плаће устављати се буде, и само ф. 15 примаћете месечно, и то до оног времена докле не буду нам штатути већ установљени, признати од више власти".

„За Обшчество православно Ђорђе Сигур с. р. „Isidor Wuić с. р." пишу Тесли 29. Марта 1852 :

„Честьејшиј Господине!

Ми смо вас јучер писмено позвали, да ви вашој дужности као наш мјестни свјашченик одговорите, и сходне наредбе учините, да обшчество ови празника без богослужења не буде, — да сте ви опет вашег шурјака г. капелана Тому Мандића у мјесто себе опредјелили (кои је — — — — — — обшчеству несносан постао), ниште сотим задоволили обшчество ни најмање.

Ми сматрамо, да сте ви то из велике потребе учинили, будући је кратко време било, које смо само на призренија к вашој особи примили. Међу тим вас позивамо, да нам се изразите без одвлаке, хоћете ли ви моћи сами богослужење обављати, или поше другог свјашченика, с коим би обшчество задовољно бити могло, најдаље до 20. априла т .л. прибавити, докле здравље наше не побољша се; ако ли једно нити друго није вам могуће, то ће обшчество усиљено бити одма за вашу измјену на честьејши конзисторијум обратити се, будући се вашему шурјаку после ови Празника код нас свјашченодјејствовати даље допустити не би требало из узрока вам познати.

Закључујући вам јављамо, да јучерашњег дана часова по обрјаду наше цркве извршени нису, што се придержавамо исто више власти допринети.

У очекивању вашег одговора поздрављамо итд."

Под потписима поменуте двојице написао је Тесла „препрни" и на истом писму одговорио:

12.

Благочестивии Христиани!!

Христос васкресе!

У отговору на ваше ово љубезно, кое сам данас примио, морам изјавити вам: ви сте ви, ја сам ја, чините шта хоћете, него чините свое дужности, ја разумијем мое равнање. Благодат божија нека нас руководи.

У Сењу на свијетлиј понедјељник 1852.

Милутин Тесла с. р.
парохии адм.

NB. Опростите, неимам папира

13.

Благородно обшчество!

На ваш мени почитаемиј лист от 30. текушчих, кои сам данас примио, имам чест отговорити: да је моим дужностима свагда и сада точно соотговарам, а што ова прошедша дана лишена јест церков јавног богослужења — то сте сами крии!

Што сте належание ваше високодостојном Епарх. конзисторијуму заради мое плате изјавили, то сте путем сотворили, јер ја сам човек стоећиј под властију и умјешћеник јавниј, и за то што власт и суд са мном учини, тим бити задовољан морам.

Дотле пак настоећим јавно преповиједам благородијам вашим, на име законов, и до највише Инштанције, да не покусите се употребити нада мном ниједног самовластија; в сљед чего да ми впред

припадајуће мени мјесечне плате благовремено и точно отдасте.

В Сењи, 28. јунија 1852.

Милутин Тесла с. р.
парохин администратор.

П. М. К.

Искање сабора.

Д. Р.

3 (Свршетак.)

Други је разлог саборског одбора за искање продужења саборских седница највише кр. решење у погледу измене из опоруке Текелијног фонда, које смо донели на стр. 705 /6.

Ставивши се саборски одбор на становиште, да је и поменути Текелијн фонд, народно-црквени фонд; није му тешко било изјавити, да је поменута превишња одлука супротна §. 19. саборског устројства, по ком само народно-црквени сабор може уз превишњу дозволу променути му сврху.

Па је ли у истини Текелијн фонд народно-црквено добро? Није!

А да није ево доказа:

Основно писмо за задужбину Саве Текелије за образовање војених чесника, свештенства и за допуну епископске дотације арадског епископа од 1. Августа 1842. штампано је први пут 1864. у књижици др. Милоша Рајића, „*Српски народни фондови*“, а за тим у овогодишњем „Српском митрополијском гласнику“, а из њега у збирку: „*Основна писма* стипендијских и других задужбина, које стоје под управом и руковањем срп. прав. нар. црквен. саборског одбора“ на латинском и српском језику под бр. XXXII.

Већ сам наслов у истој збирци и унос у њу и поменуте Текелијне задужбине јасно показује, да се она не може убројати у народно-црквене задужбине и добро, *него да се и она као и остале 34 осим ње, што су наведене у њој, имају сматрати и у истини да су задужбине приватне природе, установљене од појединаца на извесну циљ, и упућене саборском одбору да њима управља.*

А да је и иста Текелијна задужбина, задужбина приватне нарави, то је признао и сам одбор — саборско-синодални 1864., у ком је био и др. Светозар Милетић.

Исти је у својим предлозима за сабор расправни код IV. одсека: „*О српским црквено-народним добрима и фундацијама*“, у §. 1. рекао: „Црквено-народна добра и фундације јесу разнога рода и реда како по својој природи и опредјељењу тако и по руковању и управљању. И тако: §. 2. Дјеле се на она, која митрополији или епископијама, или појединим црквама и црквен. општинама, или школама или манастирима као својина припадају, или се у фондовима на особите цјели одређенима састоје. §. 20. Осим ових фондова — клирикалног и неприкосновеног — непосредном старању и надзирању архиепископа и митрополита по вољи и наредби оснивателја позвјерени су на општеполезне цјели опредјељени фондови слиједујући: — — — — ж) Саве Текелије, Кевермешког од 1. Авг. 1842. на штипендије војничке — — — — — §. 21. *Сви ови фондови јесу приватне природе*, и управљају се како у смотрењу опредјељења тако и начина руковања по вољи оснивателја, нити подлеже другој контроли. § 27. Сва добра црквен. народна и фондови *осим оних, који су приватне природе*, стајаће под заштитом сабора народног, који ће о обдржавању, умноженју, сходном прописаном употребљењу фондова увјеравати се, сходне мјере прописивати, и о новим изворима за црквене, школске, просвјетне и општеполезне цјели старати се. *Но закључења, којима би се* **добра црквен. народна и фондови отуђивали,** *у главноме умалили, оштетили, или заложили, не могу се извршити без највишега одобрења Његовог Величанства*“.

Кад се у седници саборској 18. Марта 1865. дошло до §§ 20. и 21., сабор рекне, да се оба изоставе, дочим се § 27. у цјелини усвоји, који као § 14. V. уђе у кр. рескрипт од 10. Авг. 1868. а доцније у § 19. сав. устројства од 1875.

Једино су из § 27. предлога речи „и осим оних (фондова), који су приватне природе“ изостављене, а у § 18. V. ста-

њено је: „У делокруг управе црк. нар. добара и фондова спада администрација свију јавних (т. ј. народно-црквених) и *приватних фондова и фундација*, митрополиту и асистентима поверених — — —".

Да је народни сабор 1865. сматрао наведене у § 20. предлога саборско-синодалног одбора од 1864. фондове за фондове приватне природе, с којима он нема никаквог посла, до ли што ће и њима управљати митрополит патријарх са асистентима, види се најбоље из §. 14. V. у ком је рекао: „Сва добра црквено-народна и фондови (наравно народни т. ј. клерикални и неприкосновени) стајаће под заштитом сабора народног, који ће се о обдржавању, умножењу и сходном и прописаном употребљењу фондова уверавати, сходне мере прописивати и о новим изворима за црквене, школске, просветне и опште полезне цели старати се".

„Но закључења, којима би се добра црквено-народна и фондови отуђили, у главном умалили, оптеретили, или заложили, не могу се извршити без Нашега највишега одобрења".

И што их је сабор за такве сматрао, из тога је и рекао у § 18. V°. као што рекосмо: „У делокруг управе црк. народних добара и фондова спада администрација свију јавних и приватних фондова и фундација, митрополиту и асистентима поверених — —".

Да сабор за њих није друкчије што могао ни рећи, и да их није могао уврстити у једну категорију са народним фондовима, доста је да наспоменемо само то, да ли би имало смисла *да се сабор старао — по §. 14. V. — о умножењу њиховом и да сходне мере прописује о новим изворима*, кад је у њиховим основним писмима потанко одређено, на што се и како се има њихов приход трошити.

Заиста у не би имало смисла! И поимањем на §. 19. 9.) саборског устројства од 1875. не да се доказати, да се за измену основног писма Текелијне задужбине имао народно-црквени сабор упитати, и да се без његове приволе иста измена није могла учинити.

Исти §. гласи: 9). Сабором установљени прорачун у погледу трошкова на потребе црквених и просветних цели, свих народно-црквених фондова, фундација и завода, овамо рачунајући и манастире, — подноси се председнику уг. кр. министарства ради надзора о томе, да ли су код руковања са фондовима и фундацијама постојећи статути (уредбе) обдржавани."

„Ако се ради о отуђењу, оптерећењу, или конвертирању односно о промени сврхе народно црквених добара, фондова и фундација, као и о покрићу које потребе у прорачуну установљене путем разреза — изискује се дозвола Његовог Величанства".

Саборски одбор код фондова приватне природе — у које се рачуна и Текелијн фонд — нема правити другог прорачуна, до ли да одреди своту за управне трошкове, а колико ће се давати стипендија и какве, то је назначено у основном писму сваког таквог фонда. Исти фондови не принашају на потребе црквених и просветних цели, и чим не придонашају, не могу се ни подразумевати у истом §. А да је за живота сваки остављач таквог фонда властан да са дозволом земаљске владе мења основно писмо, а после смрти његове, да је властан ако се околности промену, да се не може извршити воља оснивачева, одредити нашто се и како се има трошити приход истог фонда, само Његово Величанство на предлог одговорног министра; то држимо да ни један непристрастан правник не може порећи, који познаје мајестетска права.

Позивање, да се у §. 19. 9) саб. устројства израз „народно црквени" односи само на добра, а не и на фондове и фундације, и да се под „фондовима и фундацијама" подразумевају и све оне закладе остављене од појединаца на извесне цељи; такав разлог могу употребити надри адвокати и адвокати старе школе. ал озбиљни људи никад ни до века.

По овоме је дакле сабор властан да доноси измене само код црквн. народних добара, фондова и фундацијама које подлеже превишњој потврди, а никако у његов делокруг не спада да он може чи-

нити и измене у приватним задужбинама, којима је управљао свагдашњи митрополит-патријарх са асистентима односно данас саборски одбор.

И кад овако стоји са Текелијином фондом, ми јако сумњамо, да ће саборском одбору испасти за руком, да постигне оно, што је мислио постићи својом преставком и изашиљањем депутације у Пешту и Беч.

И као што смо љубопитљиви били, шта ће радити ако се не опозове министрово решење у погледу верозаконског приноса и саборских трошкова; тако смо исто љубопитљиви, шта ће радити, ако се не опозове — што ће тешко бити — и крунино решење о Текелијином фонду т. ј. да ли ће оно чинити, што се прећутањем одбору замерало што није чинио.

Да је потреба продужења саборских седница ради прорачуна за 1903., ради ревизије непрегледаних рачуна од 1899. и ради административних послова; то су умесна искања.

Ну, оно, што је најнужније за продужење саборских седница, на што се толико дуго чека и од чега зависи истински напредак на црквено-просветно-народном пољу, а то је тако звани данас „законодавни рад саборски“; о том питању нема спомена у поменутом закључку саб. одбора, *и ако би се продужење саборских седница понајвише тим питањем задобити могло.*

Знамо, да ће нам се добацити фраза: пошто немамо гаранције за уставно решење саборских закључака; не може се сабор ни упустити у такав рад.

Е лепо! Ако ли на то упућекамо, можемо слободно чекати што-но реч куково лето. На то чекајући, не ћемо никад средити и уредити нашу црквено-народну автономију, и тако радећи, не дај Боже, да нам је други и против наше воље, не уреди.

Нас досадашњи наши неумесни поступци нису ни мало научили памети, ми остајемо они стари, па за то нам тако и иде добро!

* * *

Овај смо чланак написали пре него што су изашли отписи Његове преузвишености г. министра председника грофа Стефана Тисе од 22. о. м. у којима се вели да Њ. В. није потврдило закључак о саборским трошковима и верозаконском приносу, односно да Њ. В. остаје при својој одлуци од 22. Окт. у погледу Текелијина фонда, те се саборски одбор позива да изврши оба висока налога.

Саборски је одбор у погледу верозаконског приноса закључио, да се краљева одлука узме на знање и поднесе сабору да донесе другу одлуку, а у погледу Текелијног фонда закључио је: „Да се преузвишени г. угар министар председник извести, да ће овај саб. одбор онда моћи поступити по овој ствари, када у смислу саб. устројства срп. нар. црквен. сабор у оном предмету одлуку своју донесе и Његово Величанство исту санкционише“.

Саборски одбор није хтео да изврши превишње одлуке Његовог Величанства у погледу Текелијног фонда, он је дакле учинио оно, *што до сада у подобним приликама није учинио ни један саборски одбор.*

Ово је први случај, да је саборски одбор одрекао послушност извршењу превишње одлуке, до чега није морало доћи, да се мање конферисало и у Новом Саду и овде у Карловцима, а више мислило — бар хладнокрвније.

Излагати на коцку за ствар, чије се решење као што наспоменусмо не да с разлогом побијати, не само судбину саборског одбора него и целе наше црквено-народне автономије; то је мало сувише велика одговорност, коју је саборски одбор узео на своја плећа.

ЛИСТАК.

Вести.

(**Архијерејска служба**). Његова Светост преузвишени Г. српски Патријарх *Георгије* благоволео је први дан Божића одслужити св. архијерејску службу у саборној цркви.

Божићњи поздрав Његове Светости, прочитао је високопречасни г. архимандрит Крушедолски *Анатолије Јанковић*.

Како је наступила пред Божић јача зима, то да не би у цркви деца и старији дуго стојали, по високом налогу Његове Светости божићни је поздрав скраћен и прочитан је само први део о значају празника.

Други пак део о животном питању т. ј. о уређењу наше црквено-народне автономије, моћи ће се читати у овом листу, кот ћемо у наредном броју донети.

(**Седнице архидијецезалних власти**). Седница конзисторијална је сазвана за 9., а административног одбора за 12. Јануар.

Освећење цркве у Г. Товарнику. 14. (27.) о. м. отворена су поново врата ове св. богомоље духовној деци њеној. Тога је дана освећена тамошња православ. српска црква, која је до пре годину дана била у тако јадном стању, да се већ није могло ни богослужење у њој обављати. Знатном потпором вис. кр. зем. владе у Загребу поправљена је ова св. богомоља и споља и изнутра. Споменутог дана обавио је по овлашћењу Његове Светости чин освећења високопречасни г. др. *Георгије Летић*, архимандрит и професор богословије. На литургији, коју уз г. архимандрита одслужише још и шидски парох г. М. Милошевић, тамошњи парох. администратор г. М. Ердерога и патр. протојакон г. др. Викентије Вујић професор богословије, — наговорио је г. архимандрит Летић дивну беседу побожно искупљеном народу, који је тако рећи гутао слатке и пуне поуке речи г. архимандрита. Црква је била дупком пуна побожног света. Са задовољством морамо прибележити овде један код нас на жалост редак случај, који нас је особито изненадио; верни ове парохије изненадише нас својим прло лепим и складним појањем у цркви, у коме тако рећи сви учествоваху и сви појаху уз оно 20—25 школске дечице, као из једнога грла. Евала! Н.

Одговори уредништва.

Г. М. Не љутите се на ода Валеријана. Није он по упутству свога брата главног уредника „Новог Србобрана" трисао наше име из утапачене кандидационе листе за чланове арх. конзисторије, као што се тенденциозно протурио глас од „заинтересованог".

Из ње га је, ухвативши се у непстини, па своју руку без питања и одобрења утапачâ кандидационе листе својеручно истрисао, и то *тако* да се није ни видело чије је име истрисано, много црњи брат, послуживши се обманом, да ће наше име ставити у листу за административни одбор, што није учинио.

У осталом, ми смо пуних 9 година бесплатно из Земуна долазили у седнице конзисторијалне, а и од кад је установљена дијурна, нисмо је на себе задржавали, и у њима по свом знању и умењу послужили колико смо могли, *без да смо икада своју положај употребили у личну корист и огрешили се о положену заклетву.*

Право је, што млађа браћа уђоше у конзисторију и административни одбор. Само није часно, што млађа нека браћа стављаше услове, и што се чињаше компромиси, те тако уђоше у њих и неки, који играше дволичну улогу, у вече и до подне једну, а после подне другу, због чега на целог земунског протопопијата ни од свештенства ни од световњака не уђе ни један у конзисторију, а у административни одбор само један свештеник, дочим је из карловачког ушло у конзисторију 7 свештеника, са округима протом 8, дакле половина свештеничких чланова, а у административни одбор 4 свештеника опет половина свештеничких чланова, а 10 световних чланова.

Позив на претплату.

Овим бројем завршује „*Српски сион*" XIII. годину свога излажења.

Како и наш народ, као и многи други народи сматрају број 13. за несретан број; није чудо што је и „*Српски сион*" у својој XIII. години имао да претрпи и издржи толико нападаја, колико није претрпео за 12 година свога излажења.

И што је имао да претрпи нападаје и насртаје од своје браће — других листова и листића — ни по јада.

Ал је муке било, што је високославни саборски одбор у неколико пути закључивао, да „*Српски сион*" не смеју држати наше црквене општине, нити да власти епархијске смеју шиљати у њега своје извештаје и огласе, пошто он није званичан лист, него да је једино званичан лист „*Српски митрополијски гласник*".

С њим је тешко било водити борбу, пошто он има силу и власт у својим рукама.

Ал хвала милостивом Богу, хвала издржљивости Његове Светости, високопречасном митрополијско-црквеном савету и високославном народно-школском савету, као и већини наших пречасних епархијских конзисторија, а пешто и нашој; „*Српски сион*" претури све нападаје преко главе, и он ће у име Божје и даље излазити ојачан решењем св. Архијереј-

ског Синода, које на челу листа доносимо, оран и вољан да и на даље као што је и ове године заступао и бранио интересе наше цркве.

„*Српски сион*“ уз званичан део наших црквено-школских власти, доносиће и на даље чланке, што спадају у његов програм, а уз то грађу за историју наше цркве и школе и у опште историју српске карловачке митрополије.

С тога позивамо наше пречасно свештенство оба реда, учитељство, црквене општине и у опште све пријатеље наше црквено-народне прошлости, да се претплате на „Српски сион“, који ће и на даље излазити сваког 15. и последњег месеца на два табака у досадашњем формату.

Цена је листу на годину — 8 К
на по године 4 К
на четврт — 2 К
А за стране земље на годину 10 К

У Карловцима 31 Децембра 1903.

Димитрије Руварац
уредник „Срп. Сиона“.

Позив на претплату.

Како је нестало и последњег комада књиге „ВЕЛИКОГ ТИПИКА“, а с многих се страна данас тражи; то смо намерни, да штампамо у другом поправљеном и умноженом издању Васе Николајевића, проте и пароха пришког

„ВЕЛИКИ ТИПИК“,

ако би се довољан број претплатника пријавио, да се штампарски трошкови подмирити могу, *иначе не.*

С тога умољавамо и молимо пречасну г. г. свештенике оба реда, учитеље, богослове и књижаре, да изволе похитати с претплатом, како би књига што пре ући могла у штампу.

Књига ће бити штампана на финој артији, имаће преко 27 штампаних табака, а стајаће као и прва 4 круне. Рок претплате траје до 31. Јан. 1904.

Претплату ваља слати Управи Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

У Карловцима 10. Децембра 1903.

Српска Манастирска Штампарија.

Књижевни оглас.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1904. ГОДЪ
НА ЖУРНАЛЫ

„ЦЕРКОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ“
и
„ХРИСТІАНСКОЕ ЧТЕНІЕ“,

ИЗДАВАЕМЫЕ ПРИ С.-ПЕТЕРБУРГСКОЙ ДУХОВНОЙ АКАДЕМІИ.

1) „ЦЕРКОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ“ — еженедѣльный журналъ, служащій органомъ богословской мысли и церковнообщественной жизни въ Россіи и за границей.

2) „ХРИСТІАНСКОЕ ЧТЕНІЕ“ — ежемѣсячный журналъ органъ богословской и церковно-исторической науки въ общедоступномъ изложеніи.

Въ качествѣ приложенія къ журналамъ редакція издаетъ:

Полное Собраніе Твореній Св. Іоанна Златоуста

въ русскомъ переводѣ

на весьма льготныхъ для своихъ подписчиковъ условіяхъ. Именно, подписчики на оба журнала получаютъ, ежегодно большой томъ этихъ твореній въ двухъ книгахъ (около 1000 страницъ, убористаго, но четкаго шрифта) вмѣсто номинальной цѣны въ три рубля за ОДИНЪ РУБЛЬ, и подписчики на одинъ журналъ — за 1 р. 60 к., считая въ томъ и пересылку. При такихъ льготныхъ условіяхъ подписчики „Церк. Вѣстника“ и „Христ. Чтенія“ получаютъ возможность при самомъ незначительномъ ежегодномъ расходѣ пріобрѣсть полное собраніе твореній одного изъ величайшихъ отцевъ церкви.

Въ 1904. г. будетъ изданъ ДЕСЯТЫЙ ТОМЪ въ двухъ книгахъ, въ который войдутъ Бесѣды на 1 и 2 посланія св. Апостола Павла КЪ КОРИНѲЯНАМЪ и толкованіе на посланіе КЪ ГАЛАТАМЪ.

Подписчики на 1904. годъ, желающіе имѣть и ПЕРВЫЕ ДЕВЯТЬ ТОМОВЪ, могутъ получить ихъ по уменьшенной цѣнѣ, именно — по два рубля за томъ, а въ изящномъ англійскомъ переплетѣ — по 2 р. 50 коп.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ

а) Отдѣльно за „Церковный Вѣстникъ“ пять руб., съ приложеніемъ 10-го тома „ЗЛАТОУСТА“ — 6 р. 50 к., въ переплетѣ 7 руб.; за „Христіанское Чтеніе“ пять руб., въ приложеніемъ 10-го тома „ЗЛАТОУСТА“ — 6 р. 50 к., въ переплетѣ 7 руб.

б) За оба журнала вмѣстѣ восемь руб., съ приложеніемъ 10-го тома „ЗЛАТОУСТА“ — 9 руб., въ переплетѣ 9 р. 50 к.

За границей: за оба журнала 10 руб., съ приложеніемъ 10-го тома „ЗЛАТОУСТА“ — 11 р. 50 к., въ переплетѣ 12 р.; за каждый журналъ отдѣльно 7 руб., съ приложеніемъ 10-го тома „ЗЛАТОУСТА“ — 9 руб., въ переплетѣ 9 р. 50 к.

Иногородные подписчики надписываютъ свои требованія такъ: Въ Контору „Церковнаго Вѣстника“ и „Христіанскаго Чтенія“ въ С.-Петербургѣ.

Подписывающіеся въ С.-Петербургѣ обращаются въ контору редакціи (Невскій пр. 151, кв. 3) гдѣ можно получать также отдѣльныя изданія редакціи и гдѣ принимаются объявленія для печатанія и разсылки при „Церк Вѣстникѣ“.

Редакторъ проф. свящ. А. Рождественскій.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

БИБЛИЈСКА ПОВЕСТ

СТАРОГ И НОВОГ ЗАВЕТА

ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

НАПИСАО

Прота ЈОВАН БОРОТА

Издање Срп. Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима

Цена је књизи 30 филира.

АПОСТОЛИ

ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

УРЕЂЕНО

Прота Василије Николајевић.

Цена 1 књ. брошираној . . . . . К 1·50

„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2·—

„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА

ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

САСТАВИО

Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу г.г. православним катихетама на ову школ. књигу која је прописана као школски уџбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад бр. К. 983/733 ех 1903. 103 2—2

Е Д И К Т.

На бракоразводну молбу Даринке Јанковић рођ. Срдић из Лединаца, — овим се позива њезин супруг Ђока Јанковић из Шуљма, који је пре 7 година незнано куда у свет отишао, да у року од шест месеци, рачунајући од дана првог увршћења едикта овог у новинама, овој конзисторији или лично предстане, или место садањег свога пребивања пријави, јер ће се у противном случају ова бракоразводна парница и без њега окончати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 11. (24.) новембра 1903

Председништво.

Број 1158. а 1163./К. а. 781. ех 1903. 105 1—2

С Т Е Ч А Ј.

Исписује се на мјесто пароха са платом II. разреда у Пакрацу и уједно окружног протопрезвитера рескриптуалнога протопрезвитерата пакрачкога, а рок је стечају 18. (31.) јануар 1904. год.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до горњег рока потписаној конзисторији поднијети.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 16. (29.) децембра 1903. год. држане.

Мирон с. р.
епископ.

К. 694./600 из 1903. 106 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Отвара се стечај на парохију 6. плаћевнога разреда у Чоки. Компетенти вала да поднесу правилно инструисане молбе надлежним путем овој конзисторији до 20. фебруара (4. марта) 1904. године.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 16. (29.) децембра 1903. године.

Председништво.

Ад бр. К. 923/732 ex 1903. 104 2—2

ЕДИКТ.

Услед брачноразводне молбе Марије Николић, рођене Камил Јанатовић сада у Руми, — овим се позива нестали њезин супруг Љубомир Николић, да у року од шест месеци рачунајући од дана првог увртења едикта овог у новинама, овој конзисторији или лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, пошто ће се у противном случају против њега поведена брачноразводна парница и без њега довршити.

Из седнице архидијецезалне конзисторије-држане у Карловцима 11. (24.) новембра 1903.

Председништво.

К. 590/817. 1903. 100 3—3

СТЕЧАЈ.

Поново се отвара стечај на парохију у Канаку с плаћом VI. разреда. Компетенти ваља да поднесу инструисане молбе своје, прописаним путем, овој конзисторији до 7. (20.) јануара 1904. године.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 18 нов. (1. дец.) 1903.

Председништво.

Број 1046./К з. 784. ex 1903. 102 2—3

СТЕЧАЈ.

Испису се на мјесто парохијског помоћника липовчанскога, са сједиштем у Грабервју, плаћом VI. разреда и станом у нарави, а к томе и 400 К, за сада, за привремено служење парохије иванићке. Рок 1. (14.) Фебруар 1904.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице до горњега рока поднесаној конзисторији поднијета.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 20. новембра (3. децембра) 1903. држане.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ



ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ. ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торољу слободно стојеће; звона или моље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

24—25 ex 1903. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 741. 1903

Гб 10
4769

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
В. Бр. 4845

Српски Сион

звaничан лист

ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ГОДИНА XIII.

1903.

Поклон
ЈОЦЕ ВУЈИЋА из Сенте
Универз. библиотеци
у Београду

ВЛАСНИК:

ЊЕГОВА СВЕТОСТ, СРПСКИ ПАТРИЈАРХ
Георгије Бранковић

УРЕДНИК:

ПРОТОЈЕРЕЈ ДИМИТРИЈЕ РУВАРАЦ

Библиотека
ЈОЦЕ ВУЈИЋА
у Сенти

СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ
Издање и штампа Српске Манастирске Штампарије
1903.

САДРЖАЈ.

ЗВАНИЧНИ ДЕО:

Архипастирске посланице: Божићна посланица Њег. Високопреосвештенства *Михаила* 1., *Гаврила* 3., *Лукијана* 7., *Митрофана* 34.

Унапређени, рукоположени и одликовани, 1. 33. 194. 226. 257. 290. 353. 545. 609. 673. 706.

Протопрезвитератски извештаји Арх. карловачке за 1901., 33.

Радња епархијске конзисторије вршачке, 65. 577. 642. 709.

Радња епарх. конзисторије бачке, 97. 161. 194. 325. 385. 546. 610. 710.

Радња епарх. конзисторије будимске, 450.

Радња архидијецезалне конзисторије, 129. 193. 322. 417. 519. 641.

Радња еп. конзисторије пакрачке, 482. 578. 707.

Радња архидијецезалног школског одбора, 449.

Радња епархијског школског одбора будимског, 386.

Записник патроната карловачке гимназије, 419.

Окружница Његове Светости упућена пресвештеној г.г. епископима карловачке митрополије и архидијецезалној конзисторији у предмету надлежнога форума за давање опроста од законитога узраста свршеним прав. српским богословима, 225.

Одлука св. Архијерејског синода: како се има извести акт свргнућа са чина свештеничког и лишења части монашке, 226.

Одлука срп. прав. митр. црквеног савета у погледу виријног чланства окружних протопрезвитера у конзисторијама, 226.

Одлука срп. прав. митроп. савета у погледу утока ради неприпуштања избору пароха на извесну парохију, 226.

О свргнућу јеромонаха лепавинског манастира Никанора Добринића, 227.

Годишњи извештај, кога је поднео еп. школски одбор будимски, о подручним срп. прав. нар. школама школском савету, 289.

Окружница прав. срп. митр. црквеног савета у предмету званичног листа. 481.

Извештај о седници срп. прав. митр. црквеног савета, 481. 675.

Наредба срп. прав. нар. школског савета у предмету полагања предујма приликом одређења вођења истраге, 513.

Две посланице епископа пакрачког високопреосвештеног г. Мирона упућене расејаном српском народу по Америци и свештенству епархијском, 514. 516.

Наредба срп. прав. нар. школског савета у предмету прописа књижице „Библијска повест старог и новог завета“ од проте Јована Бороте, 545.

Наредба истог у предмету употребе књижица: „Песмарица“ и „Малаја Катавасија“, 546.

Одлука кр. уг. министра председника од 14. септ. 1903. на уток арх. адм. одбора, 610.

Одлука Његовог Величанства на закључак саборски од 14. Јулија 1902. у погледу тумачења §. 14. II. Б. кр. рескрипта од 10. Августа 1868., 673.

Одлука Његовог Величанства на закључак саборски у погледу избора народно-патријаршког тајника, 674.

Одлука Његовог Величанства у погледу трећине камате Текелијног фонда, 705.

Одлука кр. уг. министра председника у погледу закључка сабореког о верозаконском приносу, 706.

Захвалност Његовог Величанства св. Архијерејском синоду на благодарности и захвалности, 707.

Извод из седнице прав. српског св. Архијерејског синода о званичности „Српског Сиона“. 737.

Упутство пакрачке конзисторије о оцењивању владања свештенства, 738.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Чланци:

Радња световњака око повраћања манастира Ходоша српској митрополији. Уредн. 10. 49.

О одговорности митрополијско-црквеног савета. Уред. 11.

Чланак XI. и XII. привременог уређења епархија. Уред. 15.

О активном праву православних катихета на кр. средњим заводима при избору чланова за епархијску скупштину. Уред. 17.

Лакше! Лакше! Посвећено народном збору у Сомбору. Уред. 38. 183.

Јединствени статут. Уред. 53.

Примедбе на нацрт уредбе о дотацији срп. прав. свештенства у митрополији карловачкој. О. Д. капелан. 58.

Почетак анархије по нашим црквеним општинама. Уред. 66.

Манастирско питање. Уред. 68. 103. 168. 234.

Да ли наставницима виших девојачких школа припада наслов учитеља или професора? Ст. С. Илкић. 71.

Поновни избор румунског арадског владике. Уред. 79.

Ситуација. Уред. 98.

Сарандар и парусија. Уред. 116. 145.

Свештеничко удружење. Бранко. 118.

Цертификати о женидбеној способности. Уред. 119.

Автономија. Уред. 131. 155. 162. 196. 227. 257. 291.

Има шпак разлике! Уред. 137. 240. 428.

Будимо припрани на све. Уред. 144.

О брачним реверзима код мешовитих бракова. Уред. 147. 176.

Како су бачке владике дошле до Сирига? Ђорђе пл. Стратимировић (млађи), 165.

Да л' и српски свештеник треба да буде понајпре Србин, па тек свештеник? Уред. 203.

Боде им очи „званичност“! Уред. 209.

Живела доследност! Уред. 217.

О образовању нових самосталних црквених општина. Уред. 243.

О изашиљању изасланика конзисторијалног или административног одбора у црк. општине. Уред. 277.

О старешинству свештеника. Уред. 311.

О штатуту за избор митрополита патријарха. Уредн. 338. 359.

Шта се чека! Уред. 353.

О председништву у епархијским скупштинама. Уред. 387.

Најновији автономни скандал. Уред. 397.

О председништву у сабореком одбору. Уред. 420.

О међусобном званичењу наших највиших автономних власти. Уред. 488.

Мисли о богословији. Владимир Милутиновић, 501.

Зашто се не може сазвати епархијска скупштина горњо-карловачка? Један скупштинар. 502.

Јерархијско-црквене ствари. Уред. 520.

О избору презвитера-пароха. Уред. 548. 579.

О избору презвитера-пароха, поп Јустин. 616.

Искање сабора. Уред. 696. 721. 754.

О законитом раду арх. епархијске скупштине. Уред. 741.

Разно.

Преставка настојатеља манастирских Његовој преузвишености председнику кр. уг. министарства Коломану Селу, 107.

Свештенству митрополије карловачке на нову годину 1903. (Песма) Стари Лабуд, 36.

Приказ „Збирка автономних уредаба“ написао Емил Киш. Од Добривоја Николића, 180.

Изјава 13.-рице професора карловачке гимназије и одговор уредника, 184.

Честитка Његове Светости патријарха Јерусалимског Дамјана, Његовој Светости патријарху Георгију божићних празника и нове године, 195.

Нацрт за статут срп. прав. монашког удружења у митрополији карловачкој, 213.

Епархијска скупштина у Плашком. Један скупштинар, 245. 269.

Мариндолска црква у диптрикту манастира Гомирја рушевина, 254

Промена презимена. 255.

„Српски Сион“ званичан орган и школског савета. Уредн. 327.

И ћу ли! Уред. 341.

Где сте пастири? А. А. 422.

„Велики Типик“. Стари свештеник 438.

Слаб напредак богословске нам књиге = 483.

Епископ Мирон о овогодишњој свештеничкој исповиједи и братским саборима свештеницима у епархији пакрачкој. Један свештеник. 523.

Потврђена одлука саборска. 611.

О дизању зајмова на срп. нар. црки. фондова, 613.

И опет о званичности „Српског Сиона“. Уред. 626.

Архидијецезална епархијска скупштина. Ур. 634. 731. 749.

О преметнтају епископским. Уред. 643.

Стогодишњи помен Димитрију Анастасијевићу Сабову. П. 654.

Проведбена наредба саборског одбора о потврђеној одлуци саборској од 5. Јулија 1902. Уред. 660.

Отварање Св. Архијерејског синода, 691.

Говор Његове Светости при отварању епархијске скупштине, 692.

Радосна појава. Уред. 695.

О ванбрачној деци. Драгутин Драгојевић, 699. 727. 748.

Фотографија једног непријатеља адм. одбора горњо-карловачког. Један скупштинар, 715.

Исторично.

Патријарх Јосиф Рајачић и владика Платон Атанацковић. Уред. 13. 83. 133. 204. 230. 279. 315. 342. 368. 424. 454.

Опис српских фрушкогорских манастира 1753. Уред. 19. 56. 73. 120. 150. 172. 220. 247. 267. 296. 330. 356. 393. 433. 458. 491. 530. 559. 585. 632. 656. 685. 732.

Арсеније Радивојевић, владика бачки 1774. —1781. Уред. 59. 76. 145., 237. 260.

Правила за калуђере у темишварској епархији. Уред. 142. 199.

О постанку српских манастира у темишварској епархији. Превод Григорија С. Јовића 206.

Народни сабор од 1744. Уред. 264. 302. 375. 526. 556 586.

Правила митрополита Вићентија Јовановића и Павла Ненадовића за протопрезвитере. Уред. 273. 299. 328

Писма Јосифа Путника, владике пакрачког, Стефану Станковићу, архимандриту ораховичком. Уред. 307. 336. 471. 490.

Кореспонденција дворског агента Јосифа од Шока са митр. Стефаном Стратимировићем. Уред. 362. 390.

Скуп нст. прав. архијереја у Бечу 1850/1. Уред. и Васа Николајевић. 452. 485. 535. 552.

Милутин Тесла, П. М. К. 464. 718. 752.

Поп Гојко Јакшић. П. М. К. 533.

Старе хартије сењске. П. М. К. 564.

Руска помоћ Србима. Уред 567. 596.

Штатути прав. срп. црквб. општине Сенске пред владикама Лукијаном Мушицким и Евгенијем Јовановићем, П. М. К. 598. 617. 649. 681.

Писма митрополита Стефана Стратимировића разним лицима. Уред. 600. 631. 678. 713.

О плашчанској цркви Стеван Косановић, 619. 653. 703.

Рад синодски 1774. и 1775. Уред. 645. 676. 723. 744.

Некролози.

Др. Ливије Радивојевић, умировљени председник септемвирата и председник савеза земљорадничких задруга у Загребу. Уред. 63.

Сава Косановић, митрополит Дабро-Босански. Уред. 82.

Барон Федор Николић, бивши кр. повереник на нар. црквб. сабору и синоду. Уред. 114.

Серафим Перовић, митрополит мостарски. Уред. 119.

Његово Величанство *Александар Обреновић*, краљ српски. Уред. 313.

Папа Лав XIII. Уред. 410.

Рафаило Кукић, прото петрињски. В. 439.

Корнелије Живковић, умировљени архимандрит месићки. Уред. 603.

Митрополит скопљански *Фирмилијан*. Уред. 711.

Читуља.

Протојереј *Младен Јовановић*, М. 126.

Пахомије Дамјановић, јрм. ман. Ковиља, А., 126.

Стева Крунослав Јовић. Уред. 253.

Кузман П. Јанковић, 541.

Александар Павловић, 541.

Петар Маринковић, 638.

Стеван Вукосављевић, 638.

Јован Јакшић, 638.

Никола Момировић, 703.

Листак:

Вести из митрополије. 29. 62. 89. 125. 156.

Разне вести.

30. 62. 190. 223. 252. 285. 317. 348. 380. 411. 440. 473. 507. 541. 568. 578. 602. 635. 669. 701. 734. 756.

До писи.

241. 433. 436. 505. 666. 668.

Одговори уредништва.

9, 149. 159. 287. 349. 441. 508. 542. 570. 605. 670. 703. 757.

Одговори.

437.

Припослано.

411. 572. 702.

Послате књиге на приказ.

255. 287. 411. 474. 573. 605. 735.

Јавна благодарност.

442. 508. 573.

Позив на српске родољубе.

507.

Позив на прославу 50. годишњице Николе Ђ. Вукићевића. 734.

Позив на претплату. 27. 757.

